

A person wearing a green shirt, dark pants, and a yellow helmet is rappelling down a large, powerful waterfall. The person is holding onto a rope and is positioned in the center of the frame. The waterfall is cascading over dark, wet rocks, creating a lot of white foam and spray. The background is a mix of dark grey and black rock and white water.

WayScience

VI Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Сучасний рух науки»

WayScience

VI Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Сучасний рух науки»

Редакція Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience»

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція журналу не несе відповідальності за зміст тез доповіді та може не поділяти думку автора.

Сучасний рух науки: тези доп. VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 4-5 квітня 2019 р. – Дніпро, 2019. – 1395 с.

VI міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний рух науки» присвячена головній місії Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience» – прокласти шлях розвитку сучасної науки від ідеї до результату.

Тематика конференцій охоплює всі розділи Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience», а саме:

- державне управління;
- філософські науки;
- економічні науки;
- історичні науки;
- юридичні науки;
- сільськогосподарські науки;
- географічні науки;
- педагогічні науки;
- психологічні науки;
- соціологічні науки;
- політичні науки;
- інші професійні науки.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТІЛЕСНОСТІ: ЛФК

Абасалієва О.М.

кандидат психологічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

Івахненко В.О.

спеціаліст вищої категорії, старший викладач Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Основними особливостями розвитку сучасного українського суспільства є різноманітні трансформації в соціальних, політичних, економічних сферах життя і, як наслідок, зміна наукових парадигм досліджень, динаміка інтелектуальних та міжособистісних зв'язків, зростання життєтворчості особистості тощо. Інтенсивніше розгортаються процеси інтеграції та диференціації у сфері психологічного знання, з'являються нові галузі психології, розробляються і впроваджуються в навчальну діяльність нові концепції професійного становлення майбутнього спеціаліста. Одним із новітніх напрямів психологічних досліджень у сучасному науковому просторі є психологія тілесності.

На становлення теорії та розвиток концептуальних понять тілесно-орієнтованої терапії, таких як «м'язовий панцер характеру», вітальність (наявність енергії), невербальні тілесні вирази, мали найбільший вплив праці Ф.Александера, М.Фельденкрайза, Д.Боаделли, І.Рольф, А.Янова, В.Ю.Баскакова, Т.Ханни, А.Лоуена, В.Райха, В.М.Нікітіна та ін. Наукові дослідження рухів у процесі їх відновлення П.Я.Гальперіна, Т.О.Гіневської, В.С.Мерліна продемонстрували, що психофізичний контекст стає визначальним для фізіологічної природи руху.

Новостворена галузь психології перебуває на стадії створення власної теоретичної концепції і відповідної до неї експериментальної бази дослідження (В. Ніколаєва, В. Нікітін, Т. Титаренко, П. Тищенко, А. Тхостов, Є. Язвінська), хоча фундамент для цього напрямку закладений уже давно в історії психології у формі взаємовідносин психічного і фізіологічного, душі і тіла, психічних і фізичних процесів.

Виявлення особливостей взаємозв'язку «фізичної» і «психічної» субстанцій людини розв'язується сучасними вченими таким чином: «Безперечно, психічне не повинно розглядатись окремо від фізіологічного, але воно (психічне) відмінне від нервової діяльності. Мова має йти про психофізичну єдність, в якій і психічне, і фізичне зберігають свої специфічні якості, в якій поєднуються органічно-функціональна залежність психіки від мозку, від нервової системи й вихід психіки за межі внутрішньо-органічних відносин завдяки її зв'язку з об'єктом, із зовнішнім світом, що існує незалежно від неї і який вона відображає. Тілесна функція не є простою відповіддю на психічну діяльність, на взаємодію суб'єкта з об'єктом. Вона сама є єдністю психічного й фізіологічного».

Тіло, тілесність більшою чи меншою мірою цікавили і природничу галузь, і гуманітарну. Для першої ці категорії завжди мали стійкий і безпосередній інтерес: «Дійсно, що стосується вивчення людського тіла в межах природничої парадигми, то навряд чи можна обмежитися коротким списком, перераховуючи ті галузі наукового знання, в яких вони є предметом дослідження в тих чи інших вимірах: анатомія і фізіологія, антропологія і біомеханіка, сексологія і гігієна. Тіло як матеріальний субстрат, значимий для вивчення і розуміння психічних процесів, розвитку людської свідомості, все більш широко вивчався психосоматикою, психофізіологією, тисячоліття нараховує практична «робота» з тілом в галузі медицини, оздоровчих технологій і т.д. Словом, для «наук про природу» людське тіло, за абсолютно зрозумілими причинами – предмет давньої і прискіпливої уваги, предмет, у

прямому і переносному значенні розібраний «до кісточок», хоча й досі значною мірою незрозумілий і загадковий».

Сьогодні в полі зору дослідників-психологів перебувають питання розмежування понять «тіло» і «тілесність», структурування тілесності на зовнішні та внутрішні компоненти, виділення образу тіла, тілесного «Я», аналіз психологічного онтогенезу тілесності, розшифрування тілесного коду як ключа до розуміння внутрішньоособистісних конфліктів і психосоматичних захворювань. Так, цікавою спробою дослідити структуру тілесності є праці Є. Язвінської, в яких описано спотворення структури тілесності, механізми, які їх спричиняють, та можливості тілесно-орієнтованої психотерапії в діагностиці і корекції структури тілесності. Особливої уваги заслуговує програма «Натхнення» та авторський метод біоенергетичної психопластики, який дозволяє інтегрувати самовідчуття у самосвідомість, і тим самим досягти максимальної цілісності в структурі тілесності (між її внутрішніми і зовнішніми компонентами) і, відповідно, особистості.

Абсолютно всі переживання людини кодуються в тілі. І ті, які ми не можемо розкодувати через мову, можливо, розкрити через тіло та відкорегувати під час лікувальної фізичної культури. Обсяг невербальної інформації, що сигналізує про стан людини, просто величезний, і потрібно лише навчитися працювати з ним. У голові проявляються проблеми надконтролю, в руках, плечах – складності контактів з людьми, у тазі знаходять відображення інтимні проблеми, ноги ж несуть нам інформацію про складнощі опори людини, її впевненості і руху по життю. Заняття з лікувальної фізичної культури побудовані на спробі звернення до тіла людини, до того, що в нас природне і містить безліч корисної інформації. Однак наше соціальне тіло часто вступає в конфлікт з інстинктивними прагненнями, табується і породжує безліч психологічних проблем. Ми часто погано чуємо своє тіло і не вміємо налагоджувати взаємодію з ним. Заняття з фізкультури покликані зняти тілесні блоки та відкорегувати психічний стан людини.

Істотною перевагою тілесно-орієнтованої терапії перед іншими психологічними напрямками є відсутність активного використання психологічного захисту, як це часто трапляється під час, скажімо, вербальної роботи. Крім того, зазначимо, що використання вищевказаних методів не конкурує з іншими методами психологічної практики, та, що досить важливо, не вимагає спеціальних суттєвих організаційних чи ресурсних витрат.

Отже, на нашу думку, інноваційність та доцільність використання методів лікувальної фізичної культури при опробації тілесно-орієнтованої терапії у процесі підготовки (перепідготовки) фахівців різного рівня та напрямків обумовлене подальшою гуманізацією системи освіти, сприятиме приділенню належної уваги повноцінному психофізичному розвитку особистості фахівця та підвищить якість і результативність фахової освіти.

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ ЕСХАТОЛОГІЧНІ МОТИВИ В ХУДОЖНЬО-БІОГРАФІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ЗЛАМУ ЕПОХ

Акіншина І.М.

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(м. Старобільськ), кандидат філологічних наук, доцент

Протягом двох тисячоліть у світовій літературі існувала традиція звернення до Біблії та іншої релігійної літератури й інтерпретації їх при написанні творів біографічного типу. Уже у I-II ст. н. е. формується християнська герменевтика (екзегетика), яка тлумачила Старий і Новий Заповіти. У деякі епохи твори цих жанрів рухали розвиток біографічної літератури вперед, а іноді ставали провідними жанрами літератури взагалі.

Інтерпретація євангельського сюжету, рецепція біблійних образів особливо активно здійснювалась життєписною прозою в перехідні часи, на межі століть. Свого часу П. Рікер, вирішуючи проблему перенесення

конфліктних інтерпретацій онтологічних структур у сферу лінгвістики, писав: «...ці взаємопов'язані образи буття, які ми маємо і в які занурюються взаємозаперечні інтерпретації, не дають нам нічого, окрім діалектики інтерпретацій. З цього погляду герменевтика неможлива. Тільки герменевтика, заснована на символічних образах, може показати, як ці різноманітні моделі існування створюють єдину проблематику; адже ці символи найпридатніші, щоб показати єдність численних інтерпретацій... Істинними символами різноманітних герменевтик є ті, що спрямовані на виникнення нових значень і на аналіз архаїчних фантазмів» [1, с. 304]. Таким символічним образом є Ісус Христос, постать якого посідає чільне місце при розв'язанні морально-етичних проблем особистості, зберігаючи значення образу-символу.

Кожен митець слова, який звертався до образу Ісуса Христа, потрактував його по-своєму. Так, для Ф. Достоєвського він був поборником внутрішньої свободи («Брати Карамазови», «Біси», «Ідіот»), Е. Ренан вбачав у Ісусі чарівного героя-страждальця («Життя Ісуса»), а відомий діяч православної обновленської церкви митрополит О. Введенський виводить образ Христа як соціального реформатора й бунтаря. Зовсім іншими є пастернаківський Христос із «Доктора Живаго» та булгаківський Ієшуа Га-Ноцрі («Майстер і Маргарита»). З другої половини ХХ ст. до сьогодення в літературі існує постмодерністський підхід до потрактувань біблійного матеріалу.

В історичній пам'яті людства не існує Христа єдиного, а наявний Христос багатоликий. В українській літературі традицію переспівів Святого Письма аж до кінця ХХ століття підтримувала поезія. Лише невеликі ремінісценції наявні в прозі й драматургії. В Україні перші прозові твори, цілком присвячені особі Спасителя людства, з'явилися 2000 року. Один з них – повість «Перерване Євангеліє» К. Петрова. Твір складається з двох частин: перша – «Ізраїль», друга – «Індія». У центрі твору – образ Ісуса Христа, який у К. Петрова далекий від загальноприйнятих релігійних канонів, а біографія його вигадана. У жодному з канонічних Євангеліїв не міститься розповіді про перебування Ісуса в Індії, навчання в Гімалаях в Учителя Патанджалі, який, за історичними свідченнями,

жив у II ст. до н. е. й був основоположником хатха-йоги як релігійно-ідеалістичної системи.

Твір К. Петрова цікавий за сюжетом, але не можна назвати його оригінальним. У «Перерваному Євангелії» К. Петров використовує філософію хатха-йоги й мітраїстів, називаючи їх у тексті Синами Світла. Уперше приналежність Христа мітраїзму в українській літературі згадується в романі Ю. Канигіна «Шлях аріїв» (1997), а вчення про кундаліні використовував у своїх творах російський письменник І. Єфремов («На краю Ойкумени»). Заглиблення Ісуса у філософію Сходу К. Петров використовує для розуміння подальшої долі Христа – за допомогою вдосконалення людської природи оволодіти найвищою мудрістю й вічним життям.

У творі розгортається й драма призначення життя Іуди, що суперечить традиційним клерикальним канонам. Він – не зрадник, а найвідданіший друг Ісуса, який завжди допомагає майбутньому Спасителю людства в скрутну й трагічну хвилину. К. Петров надає образу Іуди значення жертвності. Цим самим автор доводить право письменника на художній вимисел, розгортання творчої фантазії. Автор оповіді наголошує на божественних початках будь-якої творчості. У процесі творчості людина наближається до Бога як кінцевого трансцендентного Абсолюту. Саме так розглядали питання відношення людини до Бога В. Соловйов, М. Бердяєв, Л. Франк, П. Флоренський, В. Вернадський. Про взаємозв'язок людського, природно-космічного та трансцендентного світів говорив у своїх творах Г. Сковорода. Про те, що Всесвіт має інформаційний, а отже, й духовний вимір, стверджує й синергетична теорія, яку розробляла в останні десятиліття брюссельська школа І. Пригожина.

Твір К. Петрова має алегоричну назву. Це – ніби уривок з Євангелія, який не має ні початку, ні кінця. Отже, повість є спробою написання сучасного апокрифу.

У 2000 році виходить й твір Г. Штона «Суд», який було написано 1998 року. Ключ до розуміння твору криється в епіграфі, узятого з «Paradiso» (XXXI, 108) Борхеса. Змістове наповнення якоюсь мірою пояснює й передмова

А. Дімарова. Твір не несе на собі релігійного забарвлення, частково відступає від традиційних Євангельських канонів. Повість побудована за законами художньої літератури, де є авторський домисел і вимисел, творча фантазія, простежується цілісна концепція автора. Центральний образ твору – Ісуса Христа – зображено таким, яким він уявився авторові. Разом з тим, у творі збережені ключові події, які відбулися із сином Божим за Євангелійвськими оповідями, є факти, відомі з історії.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що твір «Суд» Г. Штоня – це біографічна повість апокрифічного характеру, що має форму сповіді. Пам'ять дає можливість наново переживати своє минуле, об'єктивно оцінювати власні дії. Подібна взаємодія внутрішніх і зовнішніх чинників у життєписній творчості призводить до складних часо-просторових зсувів у оповіді, зміщення центру авторської уваги у сферу свідомості персонажа. У таких творах навколишня дійсність відтворюється через суб'єктивне сприйняття головного героя, пропускається через його свідомість, забарвлюється його психологічним станом під час певних, іноді напружених, епізодів життя.

Частково користуючись міметичним принципом відображення буття, Г. Штонь звертається до «вічної» постаті для розмірковування над нагальними духовними питаннями сучасності. У творі відчувається авторська рефлексія на кризовий стан духовності суспільства, певна розгубленість напередодні нової ери, проблематичність подальшого існування людства у фізичному й морально-етичному просторі.

І знову, як у «Перерваному Євангелії» К. Петрова, поборником вічної правди й вічного Бога виступає Юда – приречений самітник і філософ. Одночасно Юда є й помічником Христа в розумінні краси, духовності, гармонії, Бога. Саме Юда доводить першим християнську відповідальність за світ кожної особи. Юда сам себе скарав за послух, який, за його словами, для віри є зайвим. Але смерть Юди виявилася марною: вона нікого й нічому не навчила. Людство робило й робить помилки, і єдиний вихід – пристрасний суд над собою.

У 1998 році в журналі «Иностранная литература» з'являється публікація

роману «Євангеліє від Ісуса» португальського письменника Ж. Сарамаги, який інтерпретує біблійну легенду про Ісуса Христа, якнайповніше складаючи окремі сюжети з усіх канонічних Євангеліїв. Автор використовує композиційний прийом обрамлення, на початку і в кінці твору зображуючи смерть Ісуса, що є символічним для подальшої оповіді. Зміст твору – зображення життя та діянь Ісуса Христа з моменту зачаття до смерті на тлі широкомасштабних картин з історії людства й історії релігії. Активно автор використовує й епізоди з оповідей Старого Заповіту.

У центрі твору – постать Ісуса-назаретянина, але Ісус Ж. Сарамаги – не канонічний ідол, а жива співчутлива людина, яка в багатьох моментах протистоїть своєму батькові – Богу. Усі образи роману мають своє психологічне обличчя. Навіть Диявол змальований не як підступна потвора, що збирає людські душі, а як революціонер, філософ, рівноправний партнер Бога в поділі світу, де в чому гуманніший від останнього. У суперечці Бога й Диявола Ісус виступає лише безневинною жертвою, засобом у досягненні влади Бога над світом і змальований людиною доброю, співчутливою, яка тонко відчуває чужий біль. Уперше у світовій літературі спостерігається зовсім нова інтерпретація образу Бога як антропоморфічної особи, що прагне заволодіти світом і розумом людей. Таким чином, висувається думка про дуалізм сутності Бога, а відтак і Всесвіту, а отже, й буття взагалі, нерозривну єдність антагоністичних, на перший погляд, непримиримих понять – добра і зла, правди й кривди, духовності й бездуховності.

У романі немає жодного оформленого пунктуаційно діалогу чи прямої мови, тому він сприймається як єдиний потік нічим не перерваної свідомості. Очевидно, автор хоче показати, що Бога творить поетична уява, міркування над загальнолюдськими питаннями, філософськими категоріями. Бог є уособленням складності людського буття. У творі Бог і Диявол є спільниками, які разом віддають Ісуса на тортури й смерть. У такий спосіб Ж. Сарамаго зображує вічну єдність правди й неправди, добра й зла, життя й смерті. Смерть є найсильнішим аргументом природи для подальшого відновлення й новонародження на більш

високій стадії духовного розвитку. Справа сильної, найбільш розвиненої особистості – не піддатися смерті, а перемогти її. Христос і є переможцем смерті, найвищою формою позажиттєвого й позасмертного. Письменнику вдалося ненав’язливо поставити й дати своє трактування «вічним» темам і філософським питанням.

Отже, вихід сучасної художньої біографії на новий рівень символізують твори Г. Штоня, К. Петрова, Ж. Сарамаци, які вдаючись до інтертекстуальності, використовуючи нові зміст і форму, деканонізують клерикально канонізованих біблійних персонажів та вільно інтерпретують Книгу книг. Таким чином, можна прогнозувати подальшу появу подібних творів і розвиток окремих лакун літератури в такому напрямку.

Список літератури:

1. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій / П. Рікер // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – 2-е вид., доп. – Львів : Літопис, 2001. – С. 288 – 304.

СПІВПРАЦЯ РЕКЛАМОДАВЦІВ З УКРАЇНСЬКИМИ АСМР-ТИСТАМИ У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ РЕКЛАМНИХ ТА МАРКЕТИНГОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Антонова О.В.

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри маркетингу

Король В.В.

магістрантка кафедри маркетингу

Національний університет харчових технологій

Говорячи про функціонування людини в умовах сучасного постійного інформаційного впливу, дослідники відзначають неминучі зміни в когнітивній, мотиваційній та світоглядній сферах її свідомості і

стверджують, що “сьогодні людина страждає від надлишку інформації так само, як і від її нестачі” [3, с. 72]. Це поставило нові виклики перед рекламною галуззю, що зацікавлена у пошуку ефективних механізмів впливу. Актуальності набуває релаксуюча, антистресова спрямованість рекламного продукту, що допомагає подолати відторгнення людською психікою надлишку інформації, сформувані прихильне сприйняття аудиторією рекламованого продукту.

Тож розгляд перспектив технології ASMR як способу м'якого впливу на свідомість аудиторії з та її запровадження у рекламу видається актуальним.

Метою нашої розвідки є розгляд перспектив співпраці з ASMR-тистами у вітчизняному інтернет-просторі в контексті світових тенденцій.

Предметом дослідження є специфіка співпраці рекламодавців із ASMR-тистами. Об'єктом дослідження стали відеоматеріали закордонних та вітчизняних ASMR-блогерів на каналах Youtube.

Слід відзначити, що використання ASMR-впливу у галузі реклами та його сугестивний потенціал ще не були ґрунтовно досліджені, тож потребують наукових розвідок.

Феномен ASMR розшифровується як автономна сенсорна меридіальна реакція (ASMR – Autonomous Sensory Meridian Response) і є особливістю сприйняття, що характеризується “виразним, приємним відчуттям поколювання на шкірі голови або інших частинах тіла у відповідь на певні зорові, слухові і (або) когнітивні стимули, має терапевтичний ефект” [6, с. 173]. Цей термін було запропоновано у 2010 р. Дженніфер Ален, однією з організаторів міжнародної спільноти, присвяченої ASMR в соціальній мережі Facebook [9].

Під ASMR-контентом розуміємо відеоматеріали, орієнтовані на уведення глядачів у своєрідний стан розслаблення й заспокоєння, що супроводжується фізіологічним задоволенням від звукових та зорових тригерів. Реципієнти описують свої враження від перегляду як “входження

в стани приємної загальмованості й заціпеніння, що супроводжуються сенсорними поколювання у вигляді мурашок на шкірі і вібраціями всередині голови” [7]. Відеороліки розраховані на тривалий перегляд, мають довгий хронометраж (від 20 хвилин до кількох годин), є повільними, навіть статичними, на протигагу традиційній динамічній “кліповій” організації мас-медійних матеріалів.

АСМР-контент останніми роками набуває значного поширення в мережі. Зокрема, на сьогодні в Instagram є понад 6 млн відео з хештегом #asmr, її визнано головною тенденцією 2018 року в цій соціальній мережі [8]. На Youtube пошук видає понад 12 млн відео такого типу [5], що мають значну кількість переглядів. У каналу однієї з найпопулярніших АСМР-тистів ASMR Darling майже 2,3 млн підписників, а найпопулярніше відео має 30 млн переглядів.

В Україні також розвивається АСМР-влогінг. Канал української АСМР-тистки HeuHelen ASMR має майже 360 тисяч підписників, а кількість переглядів її популярних відео досягає 3 млн. У каналу влогера ASMR nikinice близько 35 тисяч підписників, а його популярні відео переглядали майже 200 тисяч разів. Olga Khodos ASMR веде канал на Youtube з понад 5 тис. підписників, найпопулярніші відео мають по 35 тисяч переглядів.

Завдяки високій відвідуваності та можливості здійснити достатньо чіткий таргетинг аудиторії цих каналів (за даними досліджень, 77% аудиторії цікавляться здоровим способом життя, фітнесом, красою [4]), співпраця з АСМР-тистами є привабливою для рекламодавців. Проаналізувавши відеороліки популярних світових АСМР-блогерів, можна виділити декілька шляхів співпраці з метою рекламування своєї продукції чи послуг, до яких вдаються провідні компанії. Зокрема, вони можуть пропонувати свою продукцію для зйомок роликів, що варіюється від нативної реклами до продакт-плейсменту, або домовляються про пряму рекламу від блогера.

Так, у youtube-роліках з АСМР-контентом є дуже популярною тема догляду за собою, що дозволяє представити косметичні засоби, продемонструвати їх текстуру, колір, навіяти глядачам бажання спробувати цей продукт. Наприклад, канал ASMR Promo (1,7 млн підписників) спеціалізується на показі різноманітних маніпуляцій з декоративною косметикою та іншими засобами з догляду. Розлогі відео (у більшості хронометраж понад годину), у яких дівчина на камеру відкриває помаду й імітує її нанесення, малює косметичними засобами на папері, демонструючи текстуру та створюючи специфічний шурхіт, мають значну кількість переглядів (до 7 млн). При цьому в кадрі ясно видно марку використовуваного продукту [1]. Також існує цілий сегмент відеоконтенту, присвячений наливанню рідини, зокрема, пива, у склянку, де також в кадрі демонструються пляшки з етикетками.

Українські АМР-тисти теж активно співпрацюють з рекламодавцями. Зокрема, вже згадувана Ольга Ходос, автор каналу Olga Khodos ASMR, доволі часто вдається до нативної реклами без посилань на конкретний бренд в описі під відео. Темою таких відео, як і в її іноземних колег, зазвичай є догляд за собою та нанесення макіяжу. У них блогерка розповідає про косметику, якою користується, описуючи плюси та мінуси різних продуктів. Ольга Ходос не називає марку косметичного засобу, проте упаковку з логотипом видно в кадрі. Зокрема, в її АСМР-роліках представлені такі бренди: Carner Barselona, Yves Rosher, Labello, Bell, Dior, Ralf Lauren, L'Oreal. Також АСМР-тистка використовує пряму рекламу в кількох роліках. В одному з них, наприклад, показано косметику бренду Urban Decau, а під відео вказано інформацію про використовуваний бренд, хоча посилання на сторінку бренду відсутнє. Ще один ролик із прямою рекламою демонструє розпаковування камери GoPro Hero 5 Black, Ольга Ходос шурхотить упакуванням, постукує нігтями по коробці з камерою, пошепки розказує про свої подорожі, де б вона хотіла використати камеру. В описі під відео також вказано бренд продукту без посилань на нього [2].

Яскравим прикладом прямої реклами на відеоканалі блогерки є ролик, що демонструє шарфи українського дизайнера Наталії Колпакової. У нетривалому, як на звичайні ASMR-ролики відео (близько 11 хвилин) Ольга Ходос пошепки описує шовкові шарфи, акцентуючи увагу на їх тактильних властивостях, повільно розгортає і згортає, гладить тканину, прикладає до обличчя, демонструє, як вони плавно ковзають по меблях, розвиваються під поривами вітру, шурхотять. Варто відзначити образний характер самого тексту, який промовляє ASMR-тискта, насиченість насамперед “тактильними” метафорами, її розповідь про демонстрований продукт є виразно сугестивною й навіює ті відчуття, які б виникли у глядачів при взаємодії з шарфом. Поєднання вербальних і невербальних чинників, тобто впливогенного тексту з виразними ASMR-тригерами, такими як шепіт, шурхіт, тихе дзеленчання дзвіночків, шум хвиль, виразні плавні рухи в кадрі, надає відеоролику гіпнотичного характеру. В описі під відео наведено інформацію про рекламований продукт, додано посилання на сторінку дизайнерки шарфів у соціальній мережі Facebook, а також посилання на сторінку виставки, на якій буде представлено колекцію шарфів дизайнерки. На сьогодні ролик має понад 5,5 тисяч переглядів [2].

Відзначимо, що більш популярна українська влогер HeuHelen ASMR поки не має активної співпраці з рекламодавцями, хоча тематика її каналу та кількість переглядів є потенційно привабливими для просування різноманітної продукції. У її відео немає прямої реклами, є лише окремі покази косметичної продукції в кадрі, як і на каналі ASMR nikinice.

Отже, з огляду на те, що ASMR-технології зараз є актуальними й до них вдаються провідні міжнародні компанії, український сегмент відеоблогерів для рекламування продукції є перспективним. Однак можемо констатувати, що процес співпраці з вітчизняними ASMR-тистами нині перебуває на початковому етапі, потенціал окремих популярних ASMR-каналів ще не використовується рекламодавцями. Хоча приклади співпраці з деякими з них є доволі успішними.

Список літератури:

1. Канал ASMR Promo [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.youtube.com/channel/UCAtFkapSeoEGPxm5bC3tvaw>
2. Канал Olga Khodos ASMR [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=Olga+Khodos+ASMR>
3. Караваев Н. Л. Об антропологических проблемах информационного общества // Философские проблемы информационных технологий и киберпространства. – 2013. – №1. – С. 65-73.
4. Муни Э. Кляйн Д. АСМР: важный тренд на YouTube, о котором вы даже не слышали [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.thinkwithgoogle.com/intl/ru-ru/insights-trends/user-insights/asmr-vazhnyi-trend-na-youtube-o-kotorom-vy-dazhe-ne-slyshali/>
5. Фаулер Д. Загадка АСМР: як доводять до брейнгазму на YouTube [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-sar-44418659>
6. Хоменко В.І. Автономна сенсорна меридіональна реакція, зв'язок із синестезією. Емпатія дотику, фонопсія, ейдетика та яким чином вони впливають на АСМРсприйняття. Формування АСМРтерапії // Актуальні проблеми сучасності в контексті соціально-психологічного знання : матеріали науково-практичної конференції для студентів, аспірантів, викладачів (1 грудня 2016 року). – Ірпінь : Університетдержавної фіскальної служби України, 2017. – С. 173-178.
7. Шкарин Д. Л. Уровневый анализ ASMR-технологии и определение ее значения в современном социальном контексте // Вестник Пермского университета. Философия. Психология. Социология. – 2018. – №1. – С. 79-87.
8. Instagram Year in Review 2018 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://instagram-press.com/blog/2018/12/12/instagram-year-in-review-2018/>
9. Richard D. Interview with Jennifer Allen, the woman who coined the

term, 'Autonomous Sensory Meridian Response' (ASMR) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://asmruniversity.com/2016/05/17/jennifer-allen-interview-coined-asmr/>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Антощенкова В.В.

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка, к.е.н., доц.,
доцент кафедри економіки та маркетингу
(orcid.org/0000-0002-3963-6263; vitalina.tiaxntusg@gmail.com)

Надання якісної освіти стає все більш актуальною проблемою на всіх рівнях суспільного життя. Роботодавці все більше говорять про необхідність підвищення якості професійної (практичної) підготовки майбутніх соціально-мобільних фахівців, які легко адаптуються в сучасних ринкових умовах розвитку економіки, вміють формувати і змінювати власну життєву стратегію, здатних до самореалізації. Але без самих роботодавців цих цілей неможливо досягти. Незважаючи на зусилля освітян, підприємства, які в силу об'єктивних і суб'єктивних причин, не беруть активної участі в організації впровадження нових стандартів в освітніх процесах, ніколи не отримають висококваліфікованих кадрів. І більше того, будуть витрачати чималі кошти на перепідготовку кадрів, або їх навчання. Для досягнення завдання підвищення якості професійної освіти найбільш перспективним заходом є запровадження, а точніше відновлення, переформатування, осучаснення «дуальної освіти» майбутніх фахівців. Дуальне навчання – це навчання, при якому теоретична частина підготовки проходить на базі освітньої установи, а практична – на робочому місці. При цьому, підприємства (роботодавці) роблять замовлення освітнім установам на конкретну кількість фахівців, беруть участь в складанні

програми навчальної та виробничої практики, а студенти проходять практику на підприємстві без відриву від навчання.

Термін «дуальна система» (від лат. *dualis* – подвійний) був введений у педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у ФРН – як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання [1].

Дуальна освіта, яка сьогодні є поширеною в країнах Європейського союзу, набуває все більшої популярності і в Україні. Її суть заключається у поєднанні навчання з виробничою практикою. Метою – є підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих спеціалістів з урахуванням вимог роботодавців у рамках організаційно-відмінних форм навчання з освоєнням сучасних інноваційних виробничих технологій та подолання розриву між теорією і практикою, освітою й виробництвом. В табл. 1 наведено SWOT – аналіз перспектив використання дуальної освіти в Україні.

Варто зазначити, що в дуальній системі навчання посилюється і якісно змінюється роль саме роботодавця, а точніше проявляється співпраця в симбіозі освітнього закладу і підприємства. На території підприємства створюються навчальні робочі місця для студентів та виділяються спеціальні підготовлені кадри, які виступають в ролі наставників. Проблеми підготовки кадрів стосуються, перш за все, тих підприємств, які стрімко розвиваються, претендують на великі, наукоємні та технологічні замовлення. Дуальна освіта може забезпечити отримання кваліфікованих кадрів, підготовлених до потреб конкретного підприємства і його специфіки. Така робота повинна починатися, з визначення професійних компетенцій, необхідних підприємству в рамках одержуваних професій, і вже на підставі отриманого замовлення має формуватися зміст програм підготовки кваліфікованих працівників за професіями.

Таблиця 1

SWOT – аналіз перспектив використання дуальної освіти в Україні

Внутрішнє середовище	Сильні сторони (Strengths)	1. Кадрове забезпечення навчального процесу. 2. Відповідність змісту навчальних програм підготовки кваліфікованих робітників потребам виробництва, вимогам роботодавців, особливостям регіонального ринку праці; гнучкість і варіативність навчальних програм. 3. Участь роботодавців в організації навчального процесу.
	Слабкі сторони (Weaknesses)	1. Недостатність фінансування на оновлення матеріально-технічної бази 2. Відсутність ефективної системи стимулювання учасників експериментальної роботи.
Зовнішнє середовище	Можливості (Opportunities)	1. Використання інноваційних виробничих технологій. 2. Стажування педагогічних працівників на промислових підприємствах. 3. Зменшення терміну адаптації випускника до умов виробництва.
	Загрози (Threats)	1. Відсутність довгострокового моніторингу ринку праці. 2. Можливість припинення діяльності підприємств учасників експерименту. 3. Міграційні процеси, що зменшують можливість аналізу закріплення випускників на підприємствах, де вони проходили професійно-практичну підготовку.

Тут ми відразу стикаємося з першою проблемою: фахівцям на підприємстві важко чітко визначити необхідні працівникам компетенції. Друга – необхідність створення умов здійснення освітнього процесу в частині забезпечення практичної підготовки на базі підприємства. Потрібно визначити перелік технологічного обладнання і технічної документації, які будуть використовуватися для реалізації системи дуальної освіти, визначити умови проходження виробничої практики студентами на базі підприємства, і при цьому не забувати, що необхідно забезпечити виконання програми виробничого навчання з урахуванням безпечних умов праці для студентів. І знову з'являються проблеми при підготовці до проходження студентами виробничих практик: підприємства не зацікавлені у виділенні своєї матеріальної бази для навчання студентів, адже навіть режим праці і відпочинку працівників підприємства відрізняється від режиму студентів. При наявності у керівництва,

а точніше власників підприємства певної зацікавленості, ці проблеми звичайно можна вирішити, однак ніхто не хоче брати на себе величезну відповідальність. Варто зазначити, що навіть при узгодженні з підприємством умов навчальної та виробничої практик, та їх згоди на співпрацю, виникає і інша проблема. Викладачі освітніх закладів також повинні підвищувати свою кваліфікацію на базі підприємств. Реалізація заходів щодо перепідготовки та стажування педагогічного персоналу вимагає тісної взаємодії фахівців підприємства і викладачів. І знову виникає проблема – відсутність можливості підприємства нести прямі витрати на наставництво.

Для подолання перелічених труднощів на загальнодержавному рівні необхідно: створювати умови для реальної участі роботодавців у взаємовигідному обміні ресурсами (матеріально-технічними, трудовими, інтелектуальними, навчально-методичними, інформаційними, правовими і т. д.) при підготовці робітничих кадрів, що відповідають вимогам високотехнологічних виробництв, залучати роботодавців в розробку професійних освітніх програм та впровадити економічні стимули для підприємств, що беруть участь в реалізації дуальної системи навчання. Впровадження дуальної системи професійної освіти допоможе підвищити престиж професій, які освоюють студенти, підготувати робочі кадри, які відповідають вимогам високотехнологічних галузей промисловості, зміцнити позиції регіональної економіки за рахунок виробництва конкурентоспроможної продукції підготовленими висококваліфікованими кадрами, знизити витрати підприємств на підготовку кадрів, забезпечити підвищення продуктивності праці на підприємствах-партнерах (в довгостроковій перспективі). Але на сьогоднішній день дуальна система не підходить для масового навчання. Це персоналізована система, при якій потрібно точне формулювання всіх аспектів підготовки фахівців, індивідуальна робота викладачів і наставників.

І хоча перші ідеї дуальної системи навчання були озвучені ще в далекому 1964-му році в Німеччині, не варто думати, що ця система для України зовсім нова. Наприклад в радянський період нашої історії функціонували

профтехучилища. У той час був поширений принцип співпраці освітніх установ з трудовими колективами, шефство підприємств над освітніми установами. На виробництві популяризувалось наставництво, підтримка молодих фахівців була зведена в одну з найважливіших цілей підприємств. У статті 47 закону Української РСР «Про народну освіту» [2] говорилося: «Підприємства, установи та організації створюють необхідні умови і навчально-виробничу базу для проведення теоретичного і практичного навчання при підготовці і підвищенні кваліфікації робітників безпосередньо на виробництві». При цьому керівники підприємств, установ і організацій повинні були створити необхідні умови для проходження виробничої практики учнями, студентами, забезпечуючи ознайомлення їх з новою технікою і технологією виробництва, передовими методами праці і організації виробництва. Наприклад колгосп «ім.Чкалова» с. Наумівка, Корюківського району, Чернігівської області був базою практики для численних студентів з багатьох країн. Адже система організації праці, технології виробництва, цехи по виробництву цегли, пластмасових виробів, столярні та швейні цехи, теплиці з підземним обігрівом, які давали врожаї овочів та фруктів вже на початку квітня, функціонували на високому рівні, працевлаштовуючи, матеріально-стимулюючи працівників, фінансуючи майже всю інфраструктуру села.

В сучасних умовах швидкого росту потреб особистості, ринку праці, сфер економіки, суспільства, освіта в державі повинна бути інноваційно-спрямованою та компетентнісною. Найважливішою вимогою до випускника вищого навчального закладу є оволодіння певними професійними компетенціями, тобто накопиченням знань, а також практичних навичок і умінь, формуванням творчого управлінського мислення. Таке розуміння професійних компетенцій веде до певних змін у підходах до реалізації сучасного освітнього процесу. Однак, вирішення явних проблем щодо впровадження передової системи професійної освіти – дуальної форми навчання, може бути тільки за умови врегулювання правових аспектів, методичного супроводу (розробок спеціальних освітніх програм і навчальних

планів), але найголовніше – за умови наявності достатніх ресурсів у підприємств (фінансових, матеріально-технічних, трудових) та бажання їх вкладати в успішне майбутнє України.

Список літератури:

1. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/dualna-osvita>

2. Закон УРСР «Про народну освіту» від 28.06.1974 № 2778-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T742778.html.

ПРОБЛЕМИ ЗВЕДЕННЯ БАГАТОПОВЕРХОВИХ МОНОЛІТНИХ ЖИТЛОВИХ БУДІВЕЛЬ НА СЛАБКИХ ГРУНТАХ В ОБМЕЖЕНИХ УМОВАХ

Артамонова Анастасія Андріївна

Починаючи з 1970 - х років, поряд із збірним житловим будівництвом з незмінних конструктивних елементів, що призвели до деякої одноманітності в архітектурі, почався розвиток будівництва багатоповерхових житлових і громадських будівель з монолітного залізобетону, що зводиться безпосередньо на будмайданчику в опалубках, з одночасним розвитком машин і будівельного обладнання, що дозволяють ефективну перевезення бетонної суміші до об'єкта, подачу в місце укладання і технологій витримування бетону та конструкцій і т.д.

В даний час будівництво будівель та споруд, а також інженерних комунікацій ведеться на територіях, які раніше вважалися «непридатними» для будівництва, виходячи зі складності проведення робіт по інженерно-геологічним вишукувань.

Багато території великих міст, особливо в м.Запоріжжя складені слабкими водонасиченими глинистими, насипними і карстовонебезпечними ґрунтами, а також є ґрунти з пливунів і суффозіонебезпечні.

Метою досліджень при зведенні будівель є комплексне вирішення проблем будівництва монолітних багатоповерхових будівель в обмежених умовах, на майданчиках із складними інженерно-геологічними, гідрогеологічними умовами та створення ефективних технологій виробництва робіт на різних етапах будівництва, в сукупності дозволяють підвищити рівень продуктивності праці за рахунок комплексної механізації процесів і високу якість будівельної продукції.

При зведенні багатоповерхових житлових будинків на слабких ґрунтах розроблені нові технології виробництва опалубних, арматурних і бетонних робіт, а також запропоновані моделі взаємоузгодження робіт будівельних машин і устаткування в процесі будівництва, що забезпечують скорочення термінів виконання робіт без зниження якості.

Для забезпечення міцності і довговічності будівель, що будуються і споруд, що потрапляють в зону виконання будівельних робіт, повинна бути встановлена ефективність застосування технологій будівництва основ, фундаментів і підземних частин будівель на специфічних і дуже складних інженерно-геологічних, гідрогеологічних та погодно-кліматичних умов України і зокрема Запорізької області.

У багатьох випадках нові будівлі прилаштовуються до існуючих будівель і при цьому почали проектувати пальові фундаменти і комбіновані пальово-плитні фундаменти

Вивчення досвіду проектування і будівництва багатоповерхових будівель в обмежених умовах показує, що неправильно прийняті архітектурно-планувальні і конструктивно-технологічні рішення призводять до подорожчання будівництва і збільшення термінів виконання як окремих видів будівельних робіт, так і загального терміну будівництва.

При будівництві багатоповерхових монолітних будівель основним питанням організації будівництва є забезпечення об'єкта бетонною сумішшю з певними технологічними і температурними параметрами.

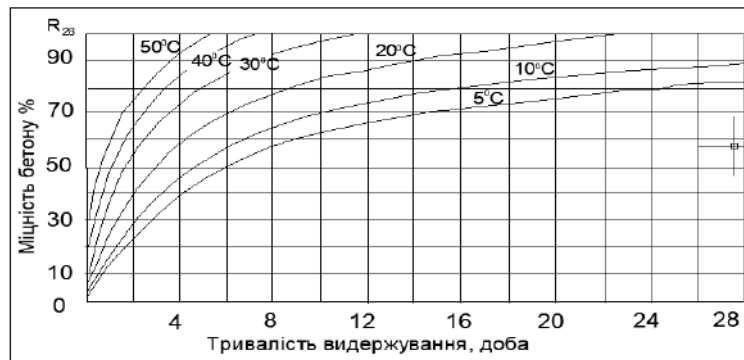

Рис.1 - Графік випробування бетону

Бетон отримують у наслідок затвердіння правильно підібраної суміші в'язучої речовини, води, дрібних і великих заповнювачів і в необхідних випадках спеціальних добавок. Суміш цементу і води називають цементним тістом, а суміш його з піском і щебенем (або гравієм) - бетонною сумішшю, яка складається з твердої, рідкої і газоподібної фаз. Кожна з цих фаз має різні теплофізичні характеристики і по-різному змінює свій обсяг при зміні температури.

Технологічний цикл зведення підземної частини будівлі на природних ґрунтах розбивається на два або більше підциклів: Перший підцикл передбачає влаштування основ і фундаментів будівель. У другому підциклі виконуються роботи зі зведення несучих та огорожуючих конструкцій, розташованих на фундаментах до нульової позначки будівлі. До них відносяться внутрішні і зовнішні стіни, колони, перекриття та ін. Будівництво надземної частини багатоповерхових будівель проводиться по двоциклічній та трьохциклічній технологіям. Основне завдання - звести коробку будівлі і підготувати до виконання оздоблювальних робіт. У другому циклі основними роботами є оздоблювальні, які включають малярні, плиточні, пристрій покриттів підлог, столярні, обклеювання поверхонь плівковими матеріалами на тканинній або паперовій основі або шпалерами та ін. найчастіше зводяться будівлі каркасної і блокової конструктивних систем, монолітні будинки.

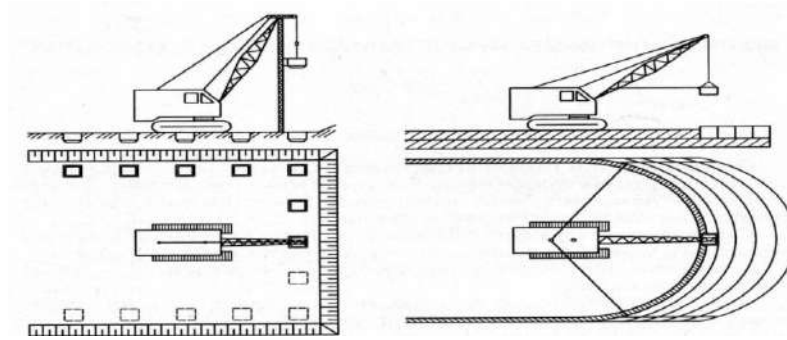

Рис.2 - Зведення монолітних фундаментів і стін підвалу

Як показує вивчення будівництва і задачі в експлуатацію житлових будинків в м. Запоріжжя і Запорізької області, вимоги пред'являються до готовності експлуатації інженерного обладнання, комунікацій та ліфтового обладнання жорсткі і їх необхідно виконувати. На багатьох об'єктах встановлено складне інженерне обладнання і ліфти імпортного виробництва. Для цих обладнань потрібне якісне завершення будівельних робіт і хороша підготовка приміщень і споруд для їх монтажу

В обмежених міських умовах в підземній частині багатьох багатоповерхових будівель розташовані підземні автостоянки глибиною до 3-х, 6-х поверхів. Як правило, заглиблені частини будівель виконуються в монолітному варіанті. Вони переважно базуються на використанні методу «стіна в ґрунті», а також огорожі котлованів із застосуванням занурення металевих паль різного перетину (шпунтових огорож).

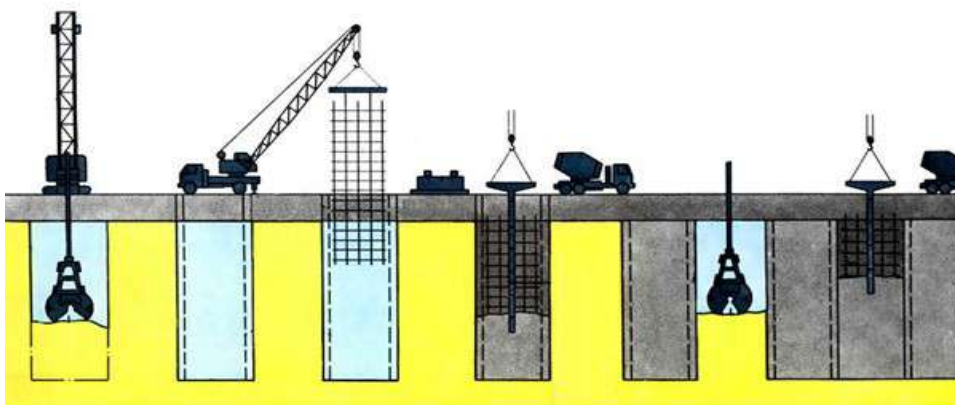

Рис.3 - Метод «Стіна в ґрунті»

За обсягом виробництва і застосування монолітного бетону, набагато випереджає інші види будівельних матеріалів, дозволило скоротити собівартість бетонних робіт від 10 до 20%.

Список літератури:

1. Инженерная геодезия. Куштин И.Ф., Куштин В.И. 2002, С.50-67.
2. Жербін М.М Нова концепція реконструкції та модернізації існуючих житлових будинків / М.М Жербін, В.І Большаков // Будівництво України. – 1998. - №2.- С.19-23.
3. Возведение монолитных конструкций зданий и сооружений. Березовский Б.И. и др. 1981.
4. Технологія і організація зведення будівель і споруд в міському будівництві. Соколов А.С. 2007, С.44-50.

ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ОСНОВ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ

Атрощенко Т.О.

к.п.н., доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Мукачівський державний університет

Іваниш Н.М.

магістр спеціальності 012 «Дошкільна освіта», Мукачівський державний
університет

Сучасне глобалізоване суспільство вимагає від своїх громадян наявність уявлень про основи споживання, про права споживачів та уміння застосовувати набуті знання в конкретних ситуаціях. Головним фактором становлення культури споживання особистості є соціальна група, в якій вона виховується, та соціально-економічні цінності, які в ній панують. Саме тому основні поняття

про споживчі знання, про якість товарів та послуг важливо надавати в рамках навчально-виховного процесу закладів дошкільної освіти, що сприятиме формуванню основ економічних знань та набуттю важливих життєвих компетентностей дітьми дошкільного віку.

Філософський енциклопедичний словник трактує термін «культура» (від лат. *cultura* - оброблення, виховання, освіта, розвиток, шанування), як специфічний спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, уявлень у продуктах матеріальної та духовної праці, у системі соціальних норм і закладів, у духовних цінностях, у сукупності ставлення людей до природи, між собою та до самих себе. Культура характеризує також особливості свідомості, поведінки й діяльності людей у конкретних сферах суспільного життя («культура праці, екологічна культура, політична культура») [2, с. 89].

Г. Фортунатов розглядає споживчу культуру як особливий психічний стан індивіда, що змушує відчувати або усвідомлювати їм «напругу», «незадоволеність», «дискомфорт», - тобто відображення в психіці людини невідповідності між внутрішніми і зовнішніми умовами діяльності. Тому потреби і є збудником активності, що має на меті усунення такої невідповідності. Це можливо шляхом використання реальних можливостей насичення потреб, а за відсутності таких можливостей - шляхом придушення або заміщення даної потреби іншою, найбільш близькою до неї [3].

Споживання - невід'ємна частина людського життя, процес використання благ для задоволення потреб. Найважливіша особливість споживання – її динамічний характер, мінливість, розвиток на базі задоволених потреб, нових, більш високих, що пов'язані з включенням особистості в різні форми та сфери діяльності. У людському суспільстві споживання тісно переплітається з культурою.

З перших років життя в процес споживання включається і дитина. На думку сучасних економістів, практичне навчання економіці - вихідна форма засвоєння досвіду економічного життя людей. Побут, вулиця, двір, повсякденна діяльність вводять дитину в світ економічних відносин. Економічне виховання

охоплює всі сторони життя людини - підсвідомі, стихійні процеси і спеціально створені системи виховання і освіти. Тому можна вважати, що культура споживання формується в процесі стихійної і цілеспрямованої соціалізації в міру дорослішання людини.

А. Крулехт [1] визначив, що виховання основ культури споживання становить формування складного особистісного утворення, основою якого є система усвідомлених цінностей дитини, зумовлена віковими особливостями. Науковець вважає, що основи культури споживання дошкільнят містять у собі ряд взаємопов'язаних компонентів: емоційно-ціннісний, когнітивний і мотиваційно-діяльнісний.

Емоційно-ціннісний компонент включає ставлення дитини до тих цінностей матеріальної культури, якими вона починає користуватися у своїй діяльності, пов'язаній із споживанням. Даний компонент передбачає наявність у дітей позитивних емоцій від діяльності, зорієнтованої дорослими на ощадливість, максимально економне отримання необхідних результатів при використанні наявних у дитячому розпорядженні коштів.

Когнітивний компонент пов'язаний з усвідомленням обмеженості матеріальних ресурсів, пізнанням раціональних способів використання наявних коштів і резервів. Даний компонент передбачає наявність основ економічного мислення, здатності знаходити морально і економічно правильні рішення, намічати шляхи і способи реалізації мети, зіставляючи їх із своїми можливостями; самокритично оцінювати правильність прийнятого рішення та результатів своєї діяльності.

Мотиваційно-діяльнісний компонент визначає готовність старших дошкільників практично вирішувати відповідні їх віковим можливостям типові життєві проблеми, пов'язані зі споживанням матеріальних ресурсів в дитячій діяльності. Цей компонент передбачає ініціативність, самостійність дітей в процесі пошуку засобів і способів реалізації діяльності, наприклад, при конструюванні іграшок, виробів з «покидькового» матеріалу, для задоволення своїх ігрових потреб при співставленні їх з наявними можливостями.

Список літератури:

1. Крулехт А.А. Культура потребления как современная проблема воспитания личности /А.А.Крулехт // Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова. - № 4, 2008. - С. 44-47.
2. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. – Київ: Абрис, 2002. - VI, 742 с.
3. Фортунатов Г.А., Петровский А.В. Проблема потребностей в психологии личности /Г.А.Фортунатов, А.В.Петровский //Вопр.психологии, 1956. - № 4 - с.12-20.

ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Атрощенко Т.О.

к.п.н., доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Мукачівський державний університет

Чурман В.С.

магістр спеціальності 012 «Дошкільна освіта», Мукачівський державний
університет

Початок навчання в школі - один із найбільш складних і відповідальних моментів у житті дітей як у соціально-психологічному, педагогічному, так і у фізіологічному та фізичному плані. Підготовка дітей до успішного навчання в школі - пріоритетне завдання, яке нині набуває особливої актуальності. Це пов'язано зі значним погіршенням стану здоров'я дітей, зниженням їхніх функціональних можливостей і водночас з ускладненням навчальних вимог, що їх висуває школа у зв'язку з більш високою складністю навчальних матеріалів та інформаційною насиченістю [1].

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці і психології проблема готовності дитини до початку систематичного шкільного навчання вивчалася різними вченими, такими як: А.Богущ, Л. Божович, Л. Буре, Л. Венгер, Л. Виготський, Н.Гавриш, В. Давидов, Д. Ельконін, А.Запорожець, Т.Піроженко та ін.

О. Запорожець визначає готовність до навчання в школі як цілісну систему взаємозалежних якостей дитячої особистості, яка включає особливості її мотивації, рівня розвитку пізнавальної, аналітико-синтетичної діяльності, ступінь сформованості механізмів вольової регуляції [4, с.58].

Л. Божович представила готовність до школи як комплексну характеристику, яка включає певний рівень розвитку розумової діяльності, пізнавальних інтересів, готовності до довільної регуляції школяра. Науковець виділила кілька параметрів психологічного розвитку дитини, що найбільш істотно впливають на успішність навчання в школі. Серед них - визначений рівень мотиваційного розвитку дитини, що включає пізнавальні і соціальні мотиви навчання, достатній розвиток довільного поведіння й інтелектуальність сфери. Найбільш важливим у психологічній готовності дитини до школи Л. Божович визнавав мотиваційний план. Л. Виготський вказував, що готовність до школи визначається умінням дитини узагальнювати і диференціювати в необхідних категоріях предмети і явища навколишнього світу [2, с.20-21].

Підготовка дітей до школи має відповідати вимогам та критеріям оцінки дошкільної зрілості дитини. Така підготовка передбачає фізичний, емоційний, пізнавальний і особистісний розвиток дитини, готовність до взаємодії з довколишнім світом, розвиток специфічних видів діяльності дошкільників, які є фундаментальними для дошкільного дитинства та визначають і забезпечують адаптацію дитини до нового соціального статусу - школяра. Сформованість самосвідомості, адекватної ідентифікації себе зі своїм «Я», уміння співвідносити свої бажання, можливості та прагнення до здійснення мети діяльності, здатність уявляти себе в минулому [3].

Аналізуючи дослідження даної проблеми можна виділити найбільш важливі її аспекти:

- особистісна готовність (як дитина ставиться до школи, до вчителів, до навчальної діяльності, а також до самої себе);
- інтелектуальна готовність (розвинене диференційоване сприйняття, яке включає в себе виділення фігур з фону; концентрацію уваги; аналітичне мислення; уміння відтворювати зразок, а також розвиток дрібної моторики і сенсомоторної координації);
- фізична готовність (функціональні можливості дитини та стан її здоров'я);
- соціально-психологічна готовність (формування у дітей моральних і комунікативних здібностей);
- спеціальна готовність (засвоєння учнями досвіду отримання нових знань, його перетворення і застосування).

Отже, підготовка дітей до школи - комплексне завдання, яке охоплює усі сфери життя дитини. Це також надзвичайно відповідальний обов'язок батьків. Від того, наскільки дитина готова до школи морально, інтелектуально, психічно, фізично залежить, як швидко вона усвідомить себе школярем з новими обов'язками, «увіллється» в новий колектив і відчує себе комфортно в процесі навчання.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс] http://lozdnz9.my1.ru/bazovij_komponent_doshkilnoji_osviti_ukrajini-nova.pdf
2. Давлетшина В. Экспресс-курс по психологическому настрою детей на школьное обучение /В. Давлетшина // Школьный психолог. - 2011. - № 5. - С. 18-31.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк; авт.кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, Н.І.Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук.ред.: Г.В.Беленька, М.А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. Ун-т. Б. Грінченка. - 2016. - 304 с.

4. Запорожец А.В. Значение ранних периодов детства для формирования детской личности /А.В.Запорожец // Принцип развития в психологии. - М., 1978.

5. Основы дошкольной педагогики / Под ред. А. В. Запорожца, Т. А. Марковой. - М.: «Педагогика», 1980. - 272 с.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ

Бабаян Ю.О.

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти

Як показують останні події політичного життя нашої країни, ефективно забезпечення територіальної цілісності та суверенності у сучасному українському суспільстві потребує пошуку нових підходів до організації системи виховання молоді, її орієнтації на становлення свідомих громадян і патріотів своєї країни. Нині проблема патріотичного виховання молоді набуває особливого значення, оскільки від її вирішення багато у чому залежить майбутнє нашої нації.

Невід'ємною складовою патріотичного виховання, «а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби» [2, с. 31]. До того ж, військово-патріотичне виховання покликане підвищити суспільну значущість й повагу до військової служби, забезпечити дійову підготовку до захисту Вітчизни,

сформувати у молодого покоління психологічну і фізичну готовність проходити військову службу.

Виникнення стану психологічної готовності до діяльності починається з постановки мети на основі потреб і мотивів. Далі індивід створює план, модель, схему майбутніх дій. Згодом суб'єкт приступає до втілення готовності в предметних діях, застосовує певні засоби і способи діяльності, порівнює хід і проміжні результати з поставленою метою, коректує виконання завдання.

Питання дослідження мотиваційної готовності студентської молоді до військової діяльності у сучасній науці є мало розробленим. Так, окремі аспекти підготовки молоді до військової служби презентовано в сучасних наукових працях, спрямованих на дослідження ставлення до військової служби (О. Гончаренко, Н. Кущев), формування готовності юнаків до служби в Збройних силах України (В. Івашковський, Г. П'янковський, М. Томчук, В. Ягупов), формування військово-патріотичних якостей в учнівській молоді (О. Аксьонова, А. Артюшенко, М. Варій, А. Злотніков, В. Кузьменко, С. Рашидова), ціннісних орієнтацій військовослужбовців (В. Плотніков). Формування мотиваційної готовності припускає розвиток у студентської молоді усвідомлення важливості цивільного захисту Батьківщини, відстоювання національних інтересів та незалежності держави.

Мотиваційна готовність юнаків до захисту Вітчизни, до служби в армії характеризується сукупністю суб'єктивних показників, до яких належать потреби, мотиви, інтереси, установки, ціннісні орієнтації, спрямованість особистості, ідеали тощо. Рівень її розвитку оцінюється ступенем сформованості мотивації до служби в армії: прагнення служити у військових підрозділах, інтересів до армії, до зброї, до військової діяльності, ідеалів військовослужбовців як взірця для наслідування, патріотичної свідомості та почуттів, переконань у необхідності військового захисту країни [1].

Узагальнюючи уявлення вчених щодо мотиваційного аспекту психологічної готовності до різних видів діяльності, зокрема військової, у якості її складових визначаємо: бажання виконувати свій обов'язок щодо

захисту Вітчизни, інтерес до військової діяльності, прагнення до успіху (потреба успішного виконання службових завдань), відповідальне виконання службового обов'язку, наполегливість в досягненні цілей, прагнення показати себе з кращого боку при виконанні обов'язків, позитивне ставлення до військової служби у ЗСУ.

Діагностика мотиваційної готовності студентів до захисту Вітчизни виявила, що в структурі ціннісних орієнтацій студентів усвідомлення ними своєї причетності до захисту Вітчизни відходить на другорядний план, поступаючись місцем прагматизму і меркантильності. Найбільш значущими цінностями є: індивідуалістичні – 40%, спілкування – 18 %, готовності до військової служби у ЗСУ – 16%, реалізації власного «Я» – 14%, досягнення цілей – 12%.

На відношення студентської молоді до військової служби, до виконання свого обов'язку щодо захисту Вітчизни впливають процеси і явища становлення особистості в соціумі – це думки, поради найближчого оточення (батьків, родичів і друзів). Звичайно, дуже важливий той факт, хто й як вперше розповість молодій людині про службу в армії, про військову діяльність, про необхідний шлях солдата, який їй належить пройти. Результати нашого дослідження виявили, що більшість опитуваних студентів дізналися про службу в Збройних силах від своїх батьків і саме вони вплинули на цінності і мотиви, які сформувалися у юнаків.

Список літератури:

1. Бабаян Ю.О. Формування мотиваційної готовності студентської молоді до захисту Вітчизни як педагогічна проблема / Ю.О. Бабаян // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 79(1). – С. 92-95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_79%281%29__20

2. Івашковський В.В. Концепція військово-патріотичного виховання молоді України / В. В. Івашковський // Теорія і методика хортингу : зб. наук.

праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 2. – С. 28 – 45.

3. Сухушин М.П. Військово-патріотичне виховання молоді. Підручник / М.П. Сухушин, В.О. Палагеша. – К.: Видавничий дім «Слово», 2009. – 488 с.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Бакай В.Й.

Хмельницький національний університет

Кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економіки підприємства і підприємництва

067-736-16-06

e-mail: bakayvit@ukr.net

Господарська діяльність промислових підприємств відбувається за досить складної соціально-економічної і політичної ситуації в країні та за умов постійного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Тому стабільність економічного розвитку не можлива без існування ефективного механізму управління його економічною безпекою. Ця обставина пояснюється тим, що саме від економічної безпеки залежить можливість своєчасно враховувати вплив факторів оточуючого середовища, раціонального розподілу і використання усіх ресурсів, розробки заходів для ліквідації існуючих ризиків, покращення фінансової діяльності тощо.

Необхідність забезпечення економічної безпеки обумовлена тим, що вона впливає на рівень фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності, рентабельності та конкурентоспроможності підприємства. У зв'язку зі специфікою діяльності окремого підприємства, зростаючим рівнем ризику, питання економічної безпеки є досить актуальним. При цьому, можна

стверджувати, що за останні роки, рівень економічної безпеки вітчизняних промислових підприємств є низьким, керівництво не приділяє належної уваги діагностиці кризових явищ, відсутні заходи, методи захисту від негативного впливу факторів зовнішнього середовища і, тому необхідно розробити механізм управління економічною безпекою для промислових підприємств.

При формуванні механізму управління економічною безпекою слід дотримуватись завдань, цілей, мети діяльності, враховувати існуючі проблеми, забезпеченість ресурсами, інформацією, якість продукції та обсяг реалізації, попередній досвід розвитку, організацію процесу діяльності, виробництва, збуту тощо.

Процес створення механізму управління економічною безпекою відображений в працях вітчизняних та зарубіжних науковців, кожен з яких відстоював свою думку щодо ролі даного механізму та складності його побудови. Зокрема, значний внесок щодо побудови механізму управління економічною безпекою здійснили: Бабенко В.В. [5], Бехтер Л.А. [1], Воропай В.А. [4], Домашенко М.Д. [2], Живко З.Б. [3], Каламбет С.В. [4], Полянська А.С. [5], та інші.

Дослідивши різні погляди щодо механізму управління економічною безпекою та узагальнивши праці відомих вчених, ми дійшли висновку, що всі існуючі механізми відрізняються, містять певні недоліки, відсутній єдиний підхід до ролі і особливостей реалізації механізму управління та не враховано специфіку діяльності промислових підприємств, що підтверджує потребу в удосконаленні механізму управління економічною безпекою, як складової загальної системи управління.

Удосконалений механізм управління економічною безпекою, на відміну від існуючих, є сукупністю методів та базується на принципах, функціях управління, нормативно-правових положеннях, мотивах та стимулах, враховує особливості планування, організації, формування, використання, розподілу, контролю інформаційних, фінансових, технологічних, трудових ресурсів, як складових економічної безпеки, є основою системи управління економічною

безпекою та перебуває у тісному взаємозв'язку з нею, оскільки він оцінює динаміку розвитку промислового підприємства, що забезпечує досягнення основних цілей, прогнозування господарської діяльності, основних фінансових показників з метою захисту від банкрутства в майбутньому та покращення економічної безпеки.

За допомогою механізму управління економічною безпекою існує можливість оцінити загрози ринкового середовища не лише сьогодення, але й у перспективі, що позитивно впливає на конкурентоспроможність, сприяє своєчасному попередженні та усуненні загроз, стійкому розвитку та ефективній господарській діяльності, налагодженню управління обсягом виробленої та реалізованої продукції, прибутком, витратами, розробці ефективних засобів захисту з метою зменшення числа фінансових ризиків.

Удосконалений нами механізм управління економічною безпекою складається з етапів, які є специфічними для кожного промислового підприємства. На першому етапі відбувається формування цілей діяльності, обґрунтування завдань механізму управління, вибір місії діяльності, визначення основної мети економічної безпеки. Він відіграє важливу роль в налагодженні та спрямованості, адже від цього залежить правильність прийняття управлінських рішень. Одночасно визначаються основні завдання та цілі щодо налагодження економічної безпеки.

Другий етап характеризується такими діями: забезпеченість та раціональність використання ресурсів, оцінка результатів діяльності, планування і прогнозування економічної безпеки, аналіз можливостей та загроз економічного розвитку, формування та визначення економічних інтересів.

Після визначення результатів діяльності промислового підприємства проводиться оцінка факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, що здійснюється на третьому етапі. Визначається рівень негативного впливу факторів зовнішнього середовища, аналізується їх взаємодія з підприємством з метою подальшої розробки заходів та методів їх уникнення.

На четвертому та п'ятому етапах проводиться чіткий розподіл обов'язків

та повноважень між працівниками служби управління з метою виконання поставлених завдань, цілей та формування механізму управління безпекою.

Наступним не менш важливим етапом є оцінка рівня наявної економічної безпеки та враховуючи загрози ринкового середовища розробка заходів захисту з метою покращення господарської діяльності та економічного розвитку. Тут на підставі виявлених загроз приймаються управлінські рішення, відбувається підготовка документів щодо ухвалення даних рішень та формується система антикризового управління.

На сьомому та восьмому етапах оцінюється ефективність запропонованих заходів та засобів подолання виявлених загроз ринкового середовища, відбувається корегування управлінських рішень за необхідності. За умов якщо управлінські рішення та запропоновані заходи є ефективними відбувається їх використання. Одночасно розроблені заходи захисту повинні враховувати специфіку роботи кожної сфери господарської діяльності промислового підприємства, забезпеченість ресурсами, виявляти які саме зовнішні фактори негативно впливають на конкретну сферу діяльності, і лише за цих умов пропоновані засоби захисту забезпечать стабільність економічної безпеки.

Після впровадження запропонованих заходів захисту відбувається розробка, вибір, реалізація стратегії управління економічною безпекою підприємства. За умов формування стратегії враховується вплив проаналізованих факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, сформовані цілі, завдання. Стратегічне управління сприяє досягненню встановлених цілей і завдань, ефективному використанню ресурсів, визначає можливості і загрози економічного розвитку, впливає на фінансові результати, рівень конкурентоспроможності, всі сфери діяльності підприємства, а також на рівень розвитку економічної безпеки.

Важливе значення відіграє етап перевірки результатів господарської діяльності служби управління щодо розробки і впровадження методів захисту, аналізу загроз, розробки стратегії управління, ефективності прийнятих управлінських рішень та на підставі результатів проведеної перевірки

формується конкурентна позиція на ринку, налагоджується розвиток економічної безпеки, відносини з контрагентами, залучаються інвестиції та зростає інноваційний потенціал.

На останньому етапі проводиться аналіз та оцінка ефективності використання механізму управління економічною безпекою. Отже, визначається рівень досягнутої економічної безпеки, покращення фінансових показників діяльності промислового підприємства та фінансової стійкості в цілому.

Удосконалений механізм управління економічною безпекою створить можливості для покращення організації самої системи управління, налагодження взаємозв'язку між внутрішнім та зовнішнім середовищем, підвищення рівня конкурентоспроможності, покращення системи моніторингу за станом економічного розвитку промислового підприємства, дасть змогу прогнозувати економічну безпеку в майбутньому з метою попередження небезпеки та розробки заходів для її уникнення. Тому, за сучасних умов господарювання, впровадження механізму управління економічною безпекою на промислових підприємствах є важливим завданням для налагодження розвитку економічної безпеки, покращення функціонування та стійкості економічного розвитку.

Список літератури:

1. Бехтер, Л.А., 2012. Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств / Л.А. Бехтер // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Економічні науки, №4 (16). – С. 18-23.
2. Домашенко, М.Д., 2013. Організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного підприємства / М.Д. Домашенко // Маркетинг і менеджмент інновацій, [online] №2. – С. 159-167.
3. Живко, З.Б., 2014. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства / З.Б. Живко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка, [online] Вип. 3(44). – С. 37-42.

4. Каламбет, С.В., 2013. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств залізничної галузі / С.В. Каламбет, В.А. Воропай // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. Секція: Економіка та управління, №2. – С. 106-113.

5. Полянська, А.С., 2012. Функціонування механізму управління економічною безпекою промислових підприємств в умовах сучасного розвитку / А.С. Полянська, В.В. Бабенко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць, [online] №13 (2). – С. 162-168,

ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ СІЯНЦІВ ФУНДУКА (*CORYLUS DOMESTICA* KOS. ET OPAL.)

Балабак О.А.

кандидат сільськогосподарських наук

Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України

Балабак А.В.

кандидат сільськогосподарських наук

Уманський національний університет садівництва

Вступ. Фундук у світовому виробництві серед горіхоплідних культур посідає третє місце після мигдалю та волоського горіха, в Україні це практично нова плодова культура. Відтворення багаторічних насаджень сортів фундука та підвищення продуктивності цих насаджень визначаються, перш за все, наявністю садивного матеріалу. Фундук розмножується насінневим і вегетативним способами. Перевагою вегетативного розмноження порівняно з насінневим є збереження в потомстві всіх господарсько-біологічних характеристик материнської рослини. Крім того, вегетативно розмножені рослини вступають у пору плодоношення на 2–3 роки раніше, ніж сіянці. Разом

з тим насіннєве розмноження має надзвичайно важливе значення при впровадженні фундука в нові райони вирощування, для отримання підщепного матеріалу та в селекційній роботі.

Господарсько-цінні ознаки при насіннєвому розмноженні фундука зберігаються в наступних поколіннях інколи на 70–100 %. Тому, деякі автори за відсутності якісного сортового садивного матеріалу, рекомендують застосовувати насіннєве розмноження суперелітних та елітних рослин. За даними інших дослідників, при насіннєвому розмноженні проходить значне розщеплення ознак, внаслідок чого якість отриманих рослин може різнитися в кращий або гірший бік, але в основному вони матимуть ознаки фундука, а не ліщини.

На сьогодні виникає чимала потреба в горіхах фундука для отримання високоякісних рослинних жирів, що використовуються в кондитерській промисловості, косметичній галузі та фармакології. В цих випадках розміри та форма горіха є несуттєвими, тому насіннєвий спосіб розмноження фундука в нових районах вирощування та для створення промислових плантацій на малопродатних для ведення сільського господарства землях є прийнятним.

Плід фундука — дерев'янистий горіх з обгорткою без ендосперму з м'ясистими сім'ядолями, які при проростанні залишаються під землею. Горіхи фундука відносяться до мікробіотичного насіння, яке містить велику кількість води, що спричинює їх нетривалу життєздатність (не більше двох років) навіть за умов зберігання в герметично закритому посуді й за температури повітря не вище +5 °С. Тобто, насіння фундука слід висівати або восени невдовзі після збирання, або ж навесні після стратифікації.

Для вирощування сіянців використовували дозрілі горіхи з обгорткою або без неї, залежно від варіантів досліду. Зібрані з обгорткою горіхи без попередньої підготовки висівали в посівні гряди на глибину 7–10 см. Заготовлені з обгорткою горіхи на 3–4 дні витримували під навісом чи в добре провітрюваних приміщеннях. За цей час обгортки прив'ядали і добре відокремлювалися від горіхів. Очищені закладали на стратифікацію в пісок на

1–4 місяці з подальшою сівбою у ґрунт. Середні дані за роки досліджень (на прикладі 8 сортів, що найбільше різняться за граничними показниками) свідчать про те, що на схожість впливають особливості сорту, способи підготовки та строки сівби горіхів фундука. Як контроль було використано районований сорт Галле.

Серед сортів та форм, які вивчалися найбільшою схожістю вирізнялися рослини сортів української селекції. Їхні плоди мали більшу виповненість ядра, що істотно впливало на репродуктивні показники. За результатами досліджень, кількісні дані виходу сіянців за осінньої сівби горіхів з обгорткою без стратифікації варіювали від 62,8 % до 76,9 %, за осінньої сівби горіхів без обгортки і без стратифікації — від 32,7 % до 42,5 %, за осінньої сівби горіхів без обгортки після 30 діб стратифікації — від 61,4 % до 74,2 % та за весняної сівби стратифікованого насіння без обгортки — від 30,1 % до 41,5 %. Найбільшу схожість насіння зафіксовано за осінньої сівби горіхів з обгорткою без стратифікації у сортів Дар Павленка (76,9 %), Україна-50 (75,1 %), Дохідний (74,2 %) та Софіївський 15 (73,5 %). Насіння сортів Галле, Футкурамі, Трапезунд за тих самих умов мало нижчу репродуктивну здатність, яка становила відповідно 68,3 %, 65,4 %, 62,8 %. Після осінньої сівби горіхи з обгорткою проростали навесні ще до повного прогрівання ґрунту. Але в цілому, схожість насіння була досить високою і несуттєво залежала від сортових особливостей. З'ясовано, що домінуючий вплив на схожість насіння фундука мали такі фактори, як попередня підготовка горіхів та строки їх сівби. Так, найкращі показники по схожості насіння було виявлено при осінній сівбі без стратифікації, але з обгорткою, дещо нижчі результати було зафіксовано при проведенні 30 діб стратифікації горіхів сортів Дар Павленка (74,2 %), Україна-50 (72,9 %), Дохідний (71,6 %). Низькі показники схожості насіння спостерігалися при осінньому посіві без стратифікації та без обгортки горіхів. За даних умов дослідження найкращу схожість насіння спостерігали в сортів Дар Павленка (42,5 %), Україна-50 (41,6 %), Дохідний (41,4 %) та Софіївський 15 (40,2 %), що відповідно на 34,4 %, 33,5 %, 32,8 %, 33,3 % менше

в порівнянні з найкращим варіантом дослідження. Найнижчі показники схожості насіння фундука зафіксовано за весняного посіву стратифікованого насіння без обгортки. Цей спосіб підготовки та сівби був найбільш трудомісткий та малоефективний. Вихід сіянців був на 33,6 %–38,7 % нижчий, ніж за осінньої сівби горіхів з обгорткою. На час появи сходів у рослин формувалися досить розвинені корені, що збільшувало стійкість сіянцю до несприятливих умов росту й розвитку. За весняної сівби сіянці починали свій ріст на 12–15 днів пізніше, їхня коренева система була слабо розвинена, що негативно впливало на подальший розвиток рослин. За весь період вегетації, незалежно від строків сівби горіхів, сіянці розвивалися рівномірно з призупиненням росту й розвитку наприкінці вересня.

Перед викопуванням сіянці, вирощені від осінньої сівби, за розмірами та розвитком значно перевищували ті, що були вирощені за весняної сівби

В середньому за роки досліджень висота сіянців, які вирощені за осінньої сівби без стратифікації з обгорткою на 7,6–10,4 см була більша, ніж за весняної сівби стратифікованим насінням. Діаметр кореневої шийки сіянців досліджуваних сортів фундука в найкращому варіанті дослідження — за осінньої сівби горіхів без стратифікації з обгорткою був на 0,9–1,6 мм більший, ніж за весняної сівби стратифікованим насінням.

Оптимальним способом підготовки насіння фундука є осіння сівба горіхів з обгорткою в ґрунт без стратифікації. Найкращу ґрунтову схожість насіння було виявлено у сортів Дар Павленка, Україна-50, Дохідний та Софіївський 15. Застосування даних агробіологічних заходів дало змогу підвищити вихід сіянців фундука стандартних гатунків у 2–2,5 рази.

ПОБУДОВА МОДУЛЯ НЕПЕРЕРВНОСТІ

Бандура В.М., Степаненко В.О.

студенти

Черницька О.В.

к.ф.-м. наук, доцент кафедри обчислювальної математики та
математичної кібернетики

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Поняття модуля неперервності $\omega(f,t)$ функції $f(t)$ введено в математику Лебегом. Модуль неперервності $\omega(t)$ як самостійну функцію, що визначена властивостями монотонності та півадитивності, вперше розглянув С.М.Нікольський. Він також ввів класи H^ω , $W^r H^\omega$ [1, с.284, 338]. Поняття модуля неперервності широко використовується в теорії наближення. Так, наприклад, це поняття фігурує в прямих та зворотних теоремах теорії наближення.

Під модулем неперервності функції $f(t)$ неперервної на відрізку $[a,b]$ розуміємо таку функцію $\omega(f,t) = \max \{|f(x) - f(y)|: x, y \in [a,b], |x - y| \leq t\}$ [1, с.252].

З прикладів знаходження модуля неперервності функції [2, стр.181] зрозуміло, що процес побудови модуля неперервності може бути кропітким навіть якщо функція задана одним аналітичним виразом. Якщо функція задана кількома аналітичними виразами, то розв'язання задачі ускладнюється.

Було вирішено створити програмне забезпечення для побудови модуля неперервності функції поданої графічно, що дозволить користувачеві швидко будувати модуль неперервності функції на різних відрізках. Графічно функція подається пристроєм введення (комп'ютерна мишка, графічний планшет тощо).

Для реалізації поставлених цілей було обрано інтегроване середовище розробки програмного забезпечення Microsoft Visual Studio, мова програмування C#. Вибір мови C# обумовлений розробленими корпорацією

Microsoft зручними інструментами у роботі з редактором коду, компілятором, класовою структурою.

Інтерфейс графічних пристроїв GDI операційної системи Microsoft Windows застосовується для взаємодії додатків Windows з графічними пристроями, такими як відеомонітор, комп'ютерна мишка, клавіатура тощо.

Коли додатки звертаються до GDI для виконання операції виведення графічного зображення, вони працюють не з реальними (фізичними) пристроями виведення, а з логічними, які мають загальні характеристики, наприклад, здатність відображати практично будь-який колір, велику роздільну здатність екрану. Виконуючи запит додатку, GDI звертається до драйверу відповідного пристрою виведення [3, с.16]. Драйвер працює безпосередньо з фізичним пристроєм виведення. В процесі виконання запиту GDI (або драйвер) враховує обмежені можливості фізичного пристрою виведення і його апаратні особливості, роблячи необхідні наближення.

З точки зору програми, інтерфейс GDI складається з контексту відображення і інструментів для малювання [3, с.18]. Контекст відображення можна порівняти з аркушем паперу, на якому додаток малює те чи інше графічне зображення, а також пише текст. Інструменти для малювання - це пензлі, шрифти, за допомогою яких створюється зображення. Для того щоб була можливість будувати графік функції у вікні додатку, за контекст відображення ми взяли всю форму програми, тобто не обмежували користувача певними розмірами вводу функції мишкою, а дали йому можливість самому вирішувати щодо розмірів області побудови функції.

Графічний інтерфейс додатків C#, як і інших додатків, призначених для роботи в рамках Microsoft .NET Framework, складається з набору класів. Ці класи інкапсулюють поведінку об'єктів і інструментів, призначених для малювання. Для відстеження стану координат було зроблено так, щоб користувач міг малювати у вікні при натиснутій лівій клавіші миші. Для відстеження в додатку була додана подія, що пов'язана з натисканням і відтисканням лівої клавіші миші. Крім того, була додана подія переміщення

курсору миші. У вікні візуального проектування форми додатку створено три обробника подій `MouseDown`, `MouseUp` та `MouseMove`.

Отже, коли користувач натискає ліву кнопку миші, управління передається обробнику подій `Form1_MouseDown`, відзначаючи таким способом той факт, що користувач приступив до процедури малювання. Одночасно, на цьому етапі починається зчитування функції та занесення її координат до послідовності, а саме – перших координат x_0 та y_0 . Намалювавши лінію, користувач відпускає ліву кнопку миші. При цьому управління передається обробнику подій `Form1_MouseUp`, що означає завершення процедури малювання.

Обробник події `MouseMove` отримує управління при всякому переміщенні курсору миші, причому значення координат будуть містити нові координати курсору x_i та y_i . За стандартною розробкою, передбаченою Microsoft, зчитування координат курсору миші проводиться в системі координат XOY , де початок координат знаходиться в лівому верхньому куті і вісь OY напрямлена вниз. Для коректного введення користувачем функції було задано нову систему координат, центр якої було встановлено у відповідну точку. Для зручності вісь OY було напрямлено вгору, шляхом зчитування старих координат зі знаком «мінус».

Процес введення координат функції комп'ютерною мишкою зашумлений похибками, тобто неточністю вводу, що виникає через велике відношення розмірів системи координат до фактичних розмірів на моніторі. Тому було введено задачу низькочастотної фільтрації даних для виділення корисної інформації та кращого вигляду зчитаної функції. Класичним підходом до її розв'язання є згладжування даних. Для згладжування було застосовано процедуру ковзного середнього [4, с.40].

Список літератури:

1. Корнейчук Н.П. Точные константы в теории приближения. – М.: Наука, 1987. – 424с.

2. Ильин В. А., Позняк Э. Г. Основы математического анализа, Часть 1 – М.: Наука, 1982. – 616 с.
3. Фролов А. В. , Фролов Г. В. Графический интерфейс GDI в Microsoft Windows – М.: «Диалог-МИФИ», 1993. – 288 с.
4. Приставка О.П., Приставка П.О., Ємел'яненко Т.Г., Мацуга О.М. Випадкові процеси: редагування та фільтрація – Д.: РВВ ДНУ, 2011. – 72 с.

МОЛОДЬ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: РЕЗУЛЬТАТИ ПРИКЛАДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Баранова Н.С.

студентка магістратури спеціальності «соціальна робота»

факультету соціології та управління

Запорізького національного університету

м. Запоріжжя, Україна

Науковий керівник:

*кандидат психологічних наук, доцент **Бойко Г.В.***

В сучасному технологічному суспільстві досить значний вплив на свідомість особистості здійснюють соціальні мережі. Вони виступають головним ресурсом спілкування молоді, яка через покладені на неї функції виступає головним суб'єктом розвитку суспільства. Деструктивний характер деяких соціальних мереж несе за собою негативні зміни у психіці та поведінці молоді, що в свою чергу призводить до регресії здатності до спілкування з оточуючими, нездатності до критичного мислення, звуження інтелектуальної та культурної сфери особистості, розрив сімейних зв'язків.

До ризиків залучення молоді до деструктивних соціальних мереж слід віднести користування соціальними мережами та проведення багато часу в них (більше 5 годин в день), відгородженість у реальному спілкуванні, не вміння

конструктивно вирішувати конфлікти з рідними та друзями, часті депресивні стани, сумний настрій, переважання відчуття засмученості, втоми та самотності, невизначеність у майбутньому, бажання радикально змінити свою зовнішність чи зробити інший ризикований вчинок, схильність до залежності від чужої думки, перекладення прийняття рішень на інших.

Аналіз стану наукового дослідження проблематики дозволив виявити, що головними вітчизняними дослідниками які розкривали проблеми молоді в суспільстві є Лукашевич М. П., Мигович І. І., Доброштан В.М., Шахрай В.М., Журавель Т.В. Серед сучасних вчених, що досліджують соціальні мережі та їх вплив на особистість є Гіда О. Ф., Данько Ю.А., Лобанова А. С., Калашнікова Л. В., Варивода К. С.

Метою нашого прикладного дослідження стало визначення рівня ризику залучення молоді до деструктивних соціальних мереж. Об'єктом даного дослідження виступила молодь м. Запоріжжя віком 14-18 років. Предметом дослідження є відношення молоді до соціальних мереж, соціальний та психологічний стан ризику залучення до деструктивних соціальних мереж.

Емпіричне дослідження проведено з використанням методу соціологічного опитування через очне письмове анкетування. В опитуванні прийняли участь 128 респондентів віком 14-18 років, серед яких представлені соціологічні групи – школярів та студентів міста Запоріжжя.

У результаті опитування було визначено, що 99,2% респондентів користуються соціальними мережами (див. рис. 1). Даний показник підтверджує актуальність даного дослідження.

Отримані результати щодо розподілу відвідування молоддю різних соціальних мереж дають можливість визначити, що молодь постійно відвідує соціальні мережі з метою надсилання повідомлень друзям - 50,4%, прослуховування аудіо- та відеозаписів - 48,0%, перегляд сторіз - 31,5%, часто відвідує опитана молодь соціальні мережі з метою пошуку інформації для навчання - 40,9%, іноді відвідує для читання останніх новин - 26,8%, дуже рідко для пошуку нових друзів - 41,7% та відеочатів з друзями - 27,5%, взагалі не

відвідують соціальні мережі для онлайн ігор - 36,2%.

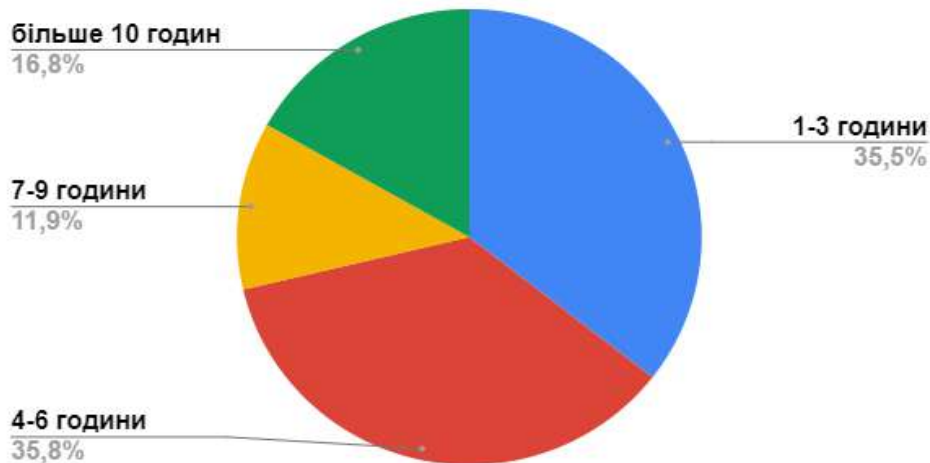

Рис.1. Сумарна кількість годин в день, яку молодь проводить в соціальних мережах та інших інтернет-сайтах

Респоденти відповідаючи на питання щодо їх поведінки у реальному спілкуванні з однолітками зазначили, що вони намагаються підтримати дружню атмосферу в групі (50,8%), і лише 7,8% зазначили, що намагаються не зважати на розмови в групі. Тобто показник замкнутості у спілкуванні з однолітками є відносно низьким.

Результати дослідження щодо вміння конструктивно вирішувати конфлікти з рідними та друзями, 41,4% опитуваної молоді відзначили, що намагаються домовитись, при виникненні непорозумінь з рідними та близькими. 25,8% намагаються уникати непорозумінь і лише 18% при виникненні непорозумінь виражають своє обурення відразу.

Дослідження рівня невизначеності у майбутній діяльності, дало можливість отримати результати, які підтверджують, що 38,3% опитаних знають чим хочуть займатись, 32% мають тільки приблизне уявлення, 20,3% пробують та намагаються визначитись і 9,4% зовсім не мають планів на майбутнє.

Відповідаючи на питання “У вас є бажання радикально змінити свою зовнішність чи зробити інший ризикований вчинок?” молодь відповіла, що

ніколи не виникало таке бажання у 24,2% опитуваних, виникає в край рідких ситуаціях у 41,3% опитаних, у 25% виникає дуже часто та 6,3% респонденти зазначили, що мають постійно бажання змінити свою зовнішність.

Слід констатувати факт, що 46,1% опитаних респондентів час від часу відчувають сумний настрій, переживають відчуття засмученості, втоми та самотності (див. рис.2).

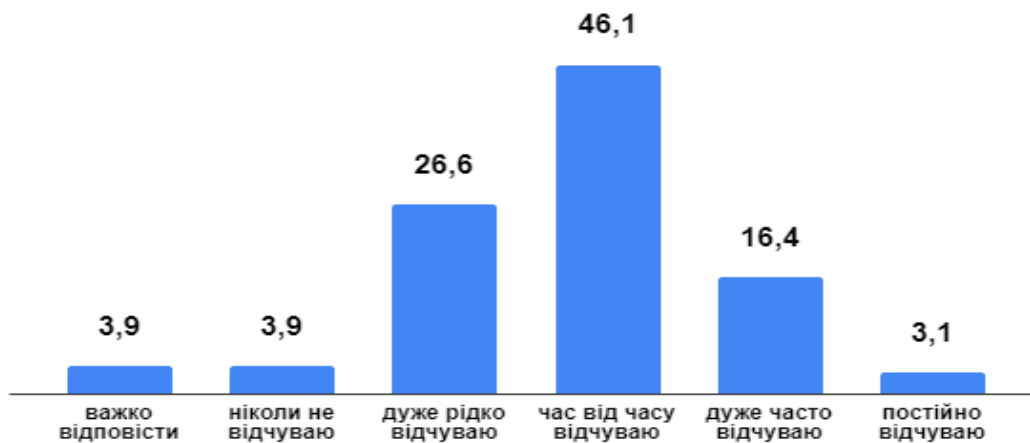

Рис. 2. Рівень прояву сумного настрою, відчуття засмученості, втоми та самотності (дані наведені у відсотках)

Подальший аналіз визначення групи ризику серед молоді, щодо залучення до деструктивних соціальних мереж передбачив дослідження схильності до залежності від чужої думки. Респондентам було запропоновано відповісти на питання як вони проявляють свою точку зору в спілкуванні з іншими людьми. 19,5% мають та відстоюють свою точку зору, 66,4% мають свою точку зору, але можуть прислухатись до думки інших, 7% часто погоджуються з думкою інших, 4,7% легше погодитись з думкою інших ніж відстоювати свою думку.

Перекладання прийняття рішень на інших, наступний критерій який ми досліджували. Респондентам було запропоновано визначити яка поведінка для них характерна під час прийняття важливого рішення. Таким чином, самостійно приймають рішення і не радяться з іншими 14,1%, питають думки інших, але рішення завжди приймають самі 64,8%, приймають рішення разом з друзями, близькими 18,8%. Варіант відповіді, що простіше, якщо складні рішення будуть

приймати інші люди зазначили лише 0,8%.

Для визначення схильності молоді до залучення в деструктивні соціальні мережі, важливо проаналізувати направленість в її захопленнях та хобі. Так спираючись на переваги частоту вибору запропонованих видів занять, то 77 осіб (60,1%) захоплені музикою, 76 осіб (59,4%) займаються спортом, 43 особи (33,6%) захоплюються літературою. Менше за все молодь цікавить поезія (17 осіб - 13,3%) та театральне мистецтво (18 осіб - 14,1%).

Аналізуючи результати дослідження слід визначити соціальний протрет молоді віком 14-18 років, яка найбільш ризикує піддатися впливу деструктивних соціальних мереж. Таким чином до такої молоді відноситься особи, для яких характерні такі риси, як замкнутість, відсутність комунікації, конфліктність, депресивність, соціальна дезорієнтованість, самотності, відсутність захоплень.

Таким чином, проведення емпіричного дослідження дає можливість дійти наступних висновків. Актуальність даного дослідження підтверджена досить великим відсотком користування молоддю соціальними мережами. Соціальні мережі молоді використовує частіше за все для спілкування з друзями та прослуховування аудіо- та відеозаписів, що свідчить про певну заміну у молоді реального спілкування, віртуальним.

В той же час, результати дослідження свідчать, що в молоді не присутня відгородженість у реальному спілкуванні, вона налаштована конструктивно вирішувати конфлікти. Молодь не схильна до залежності від чужої думки та зазвичай самостійно приймає важливі рішення.

Однак значні показники виникнення частих депресивних станів, сумного настрою, переважання відчуття засмученості, втоми та самотності та бажання радикально змінити свою зовнішність чи зробити інший ризикований вчинок свідчить про схильність молоді стати жертвами деструктивних соціальних мереж, тобто дає нам можливість стверджувати, що вона відноситься до групи ризику.

ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ В УПРАВЛІННІ ХАРЧОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Басюркіна Наталія Йосипівна

д.е.н., доцент,

Завідуюча кафедрою управління бізнесом
Одеської національної академії харчових технологій,

E-mail: nbas@email.ua

Немченко Ганна Валеріївна

асистент кафедри управління бізнесом
Одеської національної академії харчових технологій,

E-mail: lady.anna.cat@gmail.com

ORCID. <http://orcid.org/0000-0003-0407-3744>

Важливе значення у забезпеченні населення якісним продовольством відводиться харчовим підприємствам, які користуються сировиною, виробленою у сільському господарстві. Низька якість харчової продукції викликана тим, що сировина не завжди відповідає сучасним вимогам. Пов'язано таке становище з тим, що економіка України характеризується багатоукладністю, «існування в її основі напластунів доринкових епох, що викликає необхідність системного теоретичного дослідження проблеми появи такого стану та створення відповідного їй типу економічної політики» [1]. Мова йде, в першу чергу, про особисті підсобні господарства, які суперечать розвитку суспільства у ХХІ столітті, не мають ні технологічних, ні фінансових можливостей для виробництва екологічно безпечної продукції для населення країни. На нашу думку виникає потреба кооперації особистих господарств, що з одного боку збільшить їх фінансові можливості використовувати екологічні технології, а з іншого – дозволить контролювати виробництво державою, регіонами та споживачами харчової продукції.

Сьогодні більшість харчових підприємств залишаються технологічно відсталими, порушують норми виробництва і якість продукції та ін. Сприяти випуску безпечних екологічних харчових продуктів будуть інноваційні технології на підприємствах у рамках проведення реформи фінансової децентралізації регіонів. Фінансова децентралізація зобов'язана оптимізувати економічні інтереси харчових підприємств, регіонів та держави. Інновації ж дозволять стати підприємствам конкурентоспроможними, як на внутрішньому, так і зовнішньому рівнях.

Поставленою проблемою займається багато як вітчизняних, так і іноземних вчених. Зокрема, Бондар В.А., Савенко І.І., Станкевича Г.М. розглядають реконструктивний тип адаптування реального сектору економіки та галузевої науки України до сучасних умов. У працях Корчинського А.А. приділяється увага екологізації, що безумовно має враховуватися, при управлінні підприємствами харчової промисловості. Макаренко П.М., Ткаченко В.А., Холод Б.І. досліджують вплив економічних систем, а у статті Немченко В.В. піднімається питання ринку землі, яке на сьогодні є досить вагомим як для підприємств, суспільства, так і країни в цілому, що також впливає на вирішення проблем підприємств харчової промисловості (у тому числі, інноваційний шлях). Водночас, проблеми удосконалення структури харчової промисловості, розробки стимулів інноваційної діяльності підприємств залишаються недостатньо вивченими і нині.

Фінансова децентралізація повинна оптимізувати економічні інтереси підприємств, регіонів та держави. Вона зобов'язана будуватись на принципах: самостійності; матеріальній зацікавленості; матеріальній відповідальності; контролі за здійсненням соціальних проектів. Неможливо відокремлювати управління харчовим підприємством і регіоном. Мова може йти лише про управління харчовим підприємством і регіоном разом.

Харчові підприємства України не здатні і не мають бажання впроваджувати інноваційні технології та випускати високоякісну (екологічну та безпечну для здоров'я) продукцію, а регіони та країна – розраховувати на

значні надходження до бюджету. А це є негативною тенденцією. На сьогодні, в світі існує чимало інноваційних продуктів, впровадження яких, покращить виробництво, дозволить збільшити кількість і якість продукції, дозволить навіть оптимізувати витрати на виробництво і т. д. Наприклад, технології дистанційного контролю полів вже використовуються в Індії. Там вони відстежують стан та рівень пошкодження сільськогосподарських культур. А страхові компанії використовують їх для більш об'єктивної оцінки вимог фермерів з відшкодування завданої врожаю шкоди [2].

Іншим актуальним і можливим для впровадження варіантом є вертикальні ферми. Вони вже використовуються в таких країнах, як Японія, де є мало місця. Культури вирощуються всередині багатоповерхових будівель, таких як висотні підйоми і хмарочоси, в приміщеннях зі штучним освітленням або у вертикальних теплицях. Зі зростанням урбанізації ця тенденція, буде ще більш актуальною [3].

Тому необхідно створювати відповідні стимули, для заохочення впровадження інновацій. Також слід покращити інвестиційну привабливість: держава має гарантувати право власності, забезпечити стабільне законодавство (податкове, у тому числі), надавати пільги для підприємців, які будуть займатися саме інноваційною діяльністю, укладати концесійні угоди та ін.

Однак, хоча і ми спостерігаємо дефіцит інвестицій, Україна володіє величезним потенціалом. Заважає використати цей потенціал корупція, з якою почалася боротьба. Сьогодні інвестиції можна швидко залучити за рахунок випуску інфраструктурних облігацій, впровадження кредитування, яке повинне будуватись на нових принципах - екологічності та інноваційності [4].

Держава повинна стимулювати харчові підприємства і сільське господарство переробляти сировину, а не експортувати її. При цьому, держава зобов'язана встановлювати межі експорту, щоб захистити національний ринок і забезпечити сировиною вітчизняні харчові підприємства.

Для стрімкого розвитку харчової промисловості лише кредитування у сучасних умовах недостатньо, а іноді і неможливо. Все це передбачає

створення спеціального фонду підтримки харчової промисловості, який би стимулював виробництво і споживання екологічної продукції, впровадження інноваційних технологій, допомагав реконструювати, модернізувати, а в деяких випадках перепрофілювати підприємства, надаючи їм допомогу у вигляді пільг, дотацій, субвенцій.

Список літератури:

1. Несененко П.П. Теоретичні основи економічної політики: навч. Посібник. – К.: ФОП Гуляєва В.М., 2019. – 306 с., с.9
2. Technology that Will Change Agriculture in 2017 // Food and Farm Discussion Lab: [Веб-сайт]. 2017. URL: <http://fafdl.org/blog/2017/03/22/technology-that-will-change-agriculture-in-2017/> (дата звернення: 19.12.2018).
3. Як технології змінюють сільське господарство // Baker Tilly International: [Веб-сайт]. 2017. URL: <http://www.bakertilly.ua/news/id1292> (дата звернення: 14.01.2019).
4. Немченко В.В., Немченко Г.В. Investment potential of Ukraine and the possibility of its use // Економіка харчової промисловості . 2017. Т. 9, вип. 4. С. 68-72. <https://doi.org/10.15673/fie.v9i4.746>

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Батура Раїса

ТНЕУ, студентка ОАБ-21

Науковий керівник: к. е. н., доцент Шулюк Б. С.

Розвиток ринкової економіки посилив увагу до підвищення добробуту та якості життя громадян завдяки застосуванню новітніх технологій бюджетування. Останнє відображає результат діяльності органів державної та

місцевої влади, визначає рівень досягнення стратегічних пріоритетів, характеризує соціальну і правову захищеність громадян, розвиненість громадянського суспільства, впливає на функціонування державного та приватного секторів економіки. В процесі здійснення бюджетування необхідно обов'язково змінювати і вдосконалювати методи планування соціально-економічних результатів діяльності міністерств та відомств, вимірювання цих результатів, а також форми звітності про їх виконання. Саме тому необхідно регулярно об'єктивно оцінювати досягнутий прогрес, впроваджувати позитивні та враховувати негативні аспекти при коригуванні бюджетних та соціальних реформ.[1]

Основною ланкою фінансової системи є бюджетна система, яка організаційно залежить від форми державного устрою і складається з державного та місцевих бюджетів. Відносини між державним і місцевими бюджетами будуються на основі єдності бюджетної системи і фінансової політики держави. Під бюджетним устроєм розуміють організацію та принципи побудови бюджетної системи, її структуру, взаємозв'язок між її окремими ланками [4, с. 623]. На бюджетний устрій визначальний вплив має державний лад та адміністративно-територіальний поділ країни.

Сьогодні важливим питанням є врегулювання задекларованих принципів організації бюджетної системи в Україні з їх повномасштабним і ефективним втіленням на практиці.

Відповідно до існуючого устрою в Україні створена бюджетна система унітарного типу, а міжбюджетні відносини базуються на засадах, визначених центральною владою та її законодавчо-правовими актами [2, с. 57]. Отже, бюджетна система України є похідною від закріпленої Конституцією України організації державної влади, а тому побудова міжбюджетного регулювання, принципи формування і використання коштів державного та місцевих бюджетів усіх рівнів жорстко залежать від організації державної влади на двох рівнях – державному та місцевому.

В ринкових умовах бюджет є основним інструментом державного регулювання всіх соціально-економічних процесів у країні. Тому головне питання, яке стоїть сьогодні перед нашим суспільством, – це засади ведення фінансового господарства держави, її бюджетний устрій та бюджетний процес. Нині в Україні існує ціла низка бюджетних проблем, без розв’язання яких неможливо говорити про фінансову стабілізацію.

Бюджетним Кодексом України (2010 р.) задекларовано 10 принципів, на яких функціонує бюджетна система, а саме: єдності 55 бюджетної системи України; збалансованості; самостійності; повноти; обґрунтованості; ефективності та результативності; субсидіарності; цільового використання бюджетних коштів; справедливості і неупередженості; публічності та прозорості [3].

На шляху покращення бюджетного планування нашої держави необхідно:

- удосконалити організаційно-правові засади бюджетного планування;
- конкретизувати цілі, завдання, види планування, перелік показників;
- удосконалити систему взаємодії усіх учасників процесу бюджетного планування;
- здійснити оцінку діяльності учасників бюджетного процесу щодо досягнення поставлених цілей та виконання завдань, а також провести аналіз причин неефективного виконання бюджетних програм;
- поступово розширити повноваження виконавчих органів щодо бюджетного планування, але разом із суттєвим вдосконаленням процедури такого планування;
- розробити ефективні методи визначення планових розрахункових показників доходів та видатків бюджету;
- підвищити значущість принципів гласності та прозорості в практиці складання проектів бюджету;

- підвищити рівень контролю за результатами виконання бюджетних програм;
- урахувати досвід інших країн.

Основним важелем державного впливу на економіку був і залишається бюджет держави. Якісна організація процесів бюджетного планування забезпечить ефективне управління бюджетними коштами, що в свою чергу буде покращувати показники економічного та соціального розвитку.

Список літератури:

1. Алексеєнко Л.М. Бюджетування в Україні: концептуальні засади побудови та методологічні витоки / Л.М. Алексеєнко, Б.С. Шулюк // Формування ринкової економіки в Україні. – 2014. – Вип. 31. – Ч. 1. – С. 7–12.
2. Бураківський І. В. Фінансова політика органів місцевого самоврядування : навч. посіб. / І. В. Бураківський, В. В. Зайчикова. – К. : Нора-принт, 2003. – С. 56–82.
3. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Федосов В. Бюджетний менеджмент : підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова ; за заг. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2004. – 864 с.

ЕТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЛАКТУЮЧИХ КОРІВ ЗА БЕЗПРИВ'ЯЗНОГО УТРИМАННЯ Й ПОРИ РОКУ

Безалтична О.О.

аспірант

Одеського державного аграрного університет

Технологія утримання дійних корів має прямий не опосередкований вплив на їх фізіологічний стан та продуктивність. Невідповідність довжини стійла, неправильний нахил підлоги, неправильно підібраний матеріал для

підлоги та інші невідповідності вимогам технології утримання корів можуть негативно впливати на стан кінцівок, нервову систему корів, захворювання виміні.

Неопосередкований вплив стресорів полягає в тому, що вони порушують звичайний добовий ритм тварин. Адже у тварин у відповідності з умовами існування складається певний ритм життя, а також виробляють певні індивідуальні реакції які зовнішньо проявляються в особливостях поведінки.

Дотриманість добового режиму забезпечує тваринам необхідний відпочинок, вживання достатньої кількості корму та раціональну активність. При порушенні добового режиму порушується й протікання життєвих функцій.

Якщо прямий вплив технологічних факторів можна бачити зразу й за короткий проміжок часу виправити, то неопосередкований помітний пізно, коли він вже проявився в зменшенні продуктивності.

Тому, для попередження негативного впливу різних умов утримання, на здоров'я й продуктивність дійних корів, дуже важливим є вивчення їх добового режиму за цих умов.

Дослідження особливостей поведінки великої рогатої худоби в умовах промислових комплексів має велике теоретичне і прикладне значення тому, що вона знаходиться в прямій залежності від технології утримання, годівлі та доїння [3, 5].

Поведінку корів можна підрозділити на загальну активність та відпочинок. Загальна активність може виражати різний характер у залежності від мотивації, умов зовнішнього середовища та особливостей нейрогуморальної системи тварини. У загальну активність входить дослідницька, рухова, кормова, комфортна, гігієнічна, статева, ігрова та агресивна активність. Рухова активність як природна потреба, є важливою формою поведінки тварин в навколишньому середовищі, організму. Рухова активність, завжди служила одним з головних методів діагностики стану організму [2, 6].

Відпочинок корови складається із відпочинку в лежачому і стоячому стані коли вона не проявляє ніякої активності, крім пережовування корму.

Нами встановлено, що період року впливає на рухову активність корів. Так, у літній період порівняно із зимовим тривалість руху вірогідно зросла на 26,27хв або на 32,32%. В літній період корови частіше рухалися (на 7,37 разів), але й частіше відпочивали (на 5,40 разів). Тривалість відпочинку корів у літній період була менше на 75,85 хв або на 18,17%, $p < 0,001$. Причому тривалість відпочинку корів у літній період в положенні стояння і лежання також були вірогідно меншою (відповідно на 56,90 і 18,87хв).

Таким чином нами встановлено, що на тривалість рухової активності та відпочинок впливає період року, що необхідно враховувати при організації технологічних процесів.

Виходячи із того, що «Агрофірма Петродолинське» знаходиться в регіоні із нестабільними кліматичними умовами (посушливе весна, літо і осінь, безсніжна зима) господарство вимушене заготовляти 2-3річний запас кормів, а молочний комплекс з безприв'язно-боксовим утриманням корів перевести на цілорічний силосно-сінажно-концентратний тип годівлі. Дослідження проведені в різних регіонах свідчать про те, що такий тип годівлі фізіологічно виправданий так як забезпечує рівномірне травлення у рубці корів [4].

У цьому зв'язку актуальним є дослідження кормової поведінки корів при використанні цілорічного силосно-сінажно-концентратного типу годівлі за умов цілорічного боксового утримання.

Встановлено, що в умовах стабільної однотипної годівлі корови в зимовий і літній періоди витрачають протягом доби майже однакову кількість часу на споживання корму. Про це також свідчить індекс кормової активності. Хоча спостерігається незначне і не вірогідне збільшення тривалості (19,51хв) та частоти (3,91 рази) споживання корму в літній період. Не виявлено вірогідної різниці за таким показником як тривалість жуйки в літній та зимовий період. Лише вірогідна різниця спостерігалася за тривалістю жуйки у позі стояння, що може бути наслідком температурного фактору. За високої температури корови менше витрачають часу на жуйку в позі стояння (на 27,7 хв).

Температура навколишнього середовища в літній період також внесла корективу у споживання води. Влітку корови частіше (2,88 рази) і триваліше (21,46 хв.) пили воду. Підхід корів до напувалок спостерігається в проміжках між споживанням корму.

Гігієнічна поведінка спрямована на видалення із організму твердих і рідких продуктів обміну речовин, та підтримання чистоти шкіри. Вона включає сечо- і кало випорожнення, обтрушування, облизування та чесання (грумінг) [1]. У корів не виявлено сезонної різниці в тривалості та в частоті дефекації та уринації. Візуальні спостереження показали, що під час фізіологічних відправлень підлога майже не забруднювалася.

Серед показників комфортної поведінки, які виражають грумінг помітно виділяється чесання корів. Влітку тривалість чесання збільшується майже у 2 рази.

Таким чином, етологічні показники, що виявленні в процесі безприв'язно-боксового утримання, вказують на відповідність організованих умов утримання і годівлі основному режиму добової поведінки корів.

Список літератури:

1. Баскин Л.М., Чикурова Е.А. Поведение крупного рогатого скота// Москва: Товарищество научных изданий КМК. 2014. 251 с
2. Зорина З.А., Полетаева И.И., Резникова Ж.И. Основы этологии и генетики поведения, М.: Издательство МГУ, 1999, С.220–240.
3. Караваева Е.А. Использование этологических методов для совершенствования беспривязно-боксового содержания молочного скота: Автореф. дисс. на соиск. ученой степени кандидата биолог, наук,/ Дубровицы, 1979. 22с.
4. Медведев А.И. Молочная продуктивность и качество молока коров при круглогодовой однотипной системе кормления. Молочное и мясное скотоводство. 2007. № 3. С. 15–16.

5. Мукашева Т.К. Влияние условий содержания на поведение и молочную продуктивность коров черно-пестрой и голштинской пород : дис. канд. с.-х. наук. 06.02.04, Троицк, 2008, 139 с

6. G. Tembrock: Spezielle Verhaltensbiologie der Tiere, Bd. I und II. 1040 Seiten und 553 Abbildungen. VEB Gustav Fischer Verlag, Jena 1983. Preis: 166,- M

ОЦІНКА ДИНАМІКИ ТА СТРУКТУРИ МЕРЕЖІ ВІДОКРЕМЛЕНИХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Бездітко Ю.М.

Херсонський національний технічний університет
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Назарова О.О.

Херсонський національний технічний університет
студент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Постановка проблеми. Оскільки усі економічні процеси, що відбуваються як в цілому в країні так і на регіональному рівні, тісно пов'язані між собою, розвиток системи відокремлених структурних підрозділів є механізмом, який забезпечує акумулювання, перерозподіл та переміщення грошових потоків по території України.

В умовах розпочатої в Україні децентралізації системи управління, в тому числі і системи фінансового забезпечення окремих територій, від стану кількісного та якісного розвитку системи відокремлених структурних підрозділів банків (ВСП) в значній мірі буде залежати можливість забезпечення територіальних громад фінансовими ресурсами необхідними для їх економічного розвитку. Таким чином, аналіз показників розвитку відокремлених структурних підрозділів банків є актуальним питанням з

погляду подальшої розбудови не тільки банківської системи зокрема, але й економіки України в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та практичним аспектам розвитку та функціонування мережі структурних підрозділів банківської системи України приділяється значна увага в наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема В.В. Гончаренка, Т.В. Челомбітька, І.Б. Чернявського, О.О. Іщенко, С. Гундета, Г.Д. Шермана та інших.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є оцінка динаміки та структури мережі відокремлених структурних підрозділів банків в Україні, та виявлення факторів, які впливають на ці процеси.

Викладення основного матеріалу дослідження. Мережа відокремлених структурних підрозділів є показником розвитку банку, характеризує сегмент ринку, на якому функціонує банк, відображає регіональну стратегію його розвитку і показує територіальний перерозподіл ринку банківських продуктів і послуг.

Аналіз динаміки зміни кількості відокремлених структурних підрозділів в залежності від зміни кількості банків (табл. 1) показує, що за досліджуваний період кількість банків, у яких були відсутні ВСП зменшилася із 19 одиниць у 2010 році до 12 одиниць у 2018 році, а їх питома вага у загальній кількості банків зросла із 11,1% у 2010 році до 15,6% у 2018 році. При цьому впродовж 2010 - 2012 років їх кількість зменшувалась, у 2013 та 2014 роках зросла до 22 одиниць, впродовж 2015-2017 років знову зменшувалась, а у 2018 році знову зросла, тобто кількість банків, які функціонували без відокремлених структурних підрозділів була нерівномірною.

В цілому, якщо загальна кількість банків за досліджуваний період зменшилась на 54,9%, то кількість банків у яких були відсутні ВСП зменшилась лише на 36,8%.

Найбільшу питому вагу в структурі банків, які мали в своєму складі відокремлені структурні підрозділи, займали банки із кількістю ВСП від 11 до 100 включно. Впродовж 2010 - 2012 років їх кількість зростала із 74 одиниць до

80 одиниць, при цьому зростала і їх питома вага в загальній кількості банків із 43,3% до 46,0%. Починаючи із 2013 року із незначними коливаннями їх кількість неухильно знижувалась, і досягла 37 одиниць, при цьому їх питома вага за рахунок зменшення кількості банків зросла до 48,1%. В цілому кількість банків з наявною у них мережею відокремлених структурних підрозділів від 11 до 100 за досліджуваний період зменшилася на 50,0%.

Таблиця 1

Показники структури банків України в залежності від кількості наявних відокремлених структурних підрозділів за 2010 – 2018 роки

Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018/ 2010, %
Всього банків	171	175	174	180	146	117	96	82	77	54,9
Без ВСП	19	18	17	22	22	16	12	10	12	36,8
Питома вага, %	11,1	10,3	9,8	12,2	15,1	13,7	12,5	12,2	15,6	
Від 1 до 10	47	45	45	47	41	38	25	21	16	66,0
Питома вага, %	27,5	25,7	25,9	26,1	28,1	32,5	26,0	25,6	20,8	
Від 11 до 100	74	78	80	78	55	44	45	36	37	50,0
Питома вага, %	43,3	44,6	46,0	43,3	37,7	37,6	46,9	43,9	48,1	
Від 101 до 500	27	29	27	28	25	16	11	12	9	66,7
Питома вага, %	15,8	16,6	15,5	15,6	17,1	13,7	11,5	14,6	11,7	
Більше 501	4	5	5	5	3	3	3	3	3	25,0
Питома вага, %	2,3	2,9	2,9	2,8	2,1	2,6	3,1	3,7	3,9	

Примітка. *Складено автором за даними [1]

Другу позицію в структурі банків України за кількістю відокремлених структурних підрозділів посідали банки із наявною мережею ВСП від 1 до 10 включно. Якщо у 2010 році їх кількість була 27 одиниць, що складало 27,5% загальної кількості банків, то на кінець 2018 року їх кількість зменшилася до 16 одиниць, що складало 20,8% загальної кількості банків в Україні. В цілому кількість банків із наявною у них мережею відокремлених структурних підрозділів від 1 до 10 скоротилася за досліджуваний період на 66,0%.

Третю позицію за кількістю банків, у яких маються відокремлені структурні підрозділи, посідали банки із кількістю ВСП від 101 до 500 одиниць включно. Їх кількість знизилася із 27 одиниць у 2010 році, що складало 15,8% загальної кількості банків, до 9 одиниць у 2018 році, що складало 11,7%

загальної кількості банків в Україні. В цілому кількість банків із наявною у них мережею відокремлених структурних підрозділів від 101 до 500 одиниць скоротилася за досліджуваний період на 66,7%

Найменшу кількість банків склали банки із мережею наявних у них структурних підрозділів більше 500 одиниць. За досліджуваний період їх кількість коливалась від 5 банків впродовж 2011 – 2013 років до 3 банків впродовж 2014 – 2018 років, при цьому їх питома вага в загальній кількості банків зростала із 2,3% у 2010 році до 3,9% у 2018 році. В цілому за досліджуваний період їх кількість знизилася на 25,0%.

Аналіз проведений за даними Національного банку України [2] показує, що переважна більшість ліквідованих структурних підрозділів належала не ліквідованим, а нині діючим банкам в процесі оптимізації структури їх відокремлених структурних підрозділів. Так АТ «Ощадбанк» за період із 2010 по 2018 роки ліквідував 3366 ВСП, АТ КБ «Приватбанк» – 1161 підрозділ, АТ «Райффайзен банк Аваль» – 464 підрозділи. Всього із 10940 ліквідованих за досліджуваний період ВСП, 6201 підрозділ, або 56,7% від загальної кількості ліквідованих ВСП належали шести діючим нині банкам.

Опитування проведене Міністерством фінансів України державних банків [3], зокрема АТ «Ощадбанк» та АТ КБ «Приватбанк» засвідчує, що основними причинами закриття відокремлених структурних підрозділів є звичайна економія коштів, яка досягалася в першу чергу за рахунок ліквідації збиткових відділень. Для АТ КБ «Приватбанк», однією з головних причин закриття відділень була анексія Криму та АТО на сході країни. З огляду на ці факти банку довелося закрити 955 ВСП, із 1161 ліквідованих за цей період ВСП, з них 236 – тимчасово. Крім того важливою причиною закриття відокремлених структурних підрозділів вони вважають впровадження у банківську діяльність сучасних ІТ-технологій.

Однак слід зауважити, що за досліджуваний період банки не тільки закривали відокремлені структурні підрозділи, а і відкривали. Так станом на кінець 2018 року порівняно із 2010 роком 22 банки наростили кількість

відокремлених структурних підрозділів. Лідерами у цьому процесі були АТ «Таскомбанк», який збільшив кількість ВСП із 24 у 2010 році до 111 у 2018 році, АТ «А – Банк» – із 130 до 225 відокремлених підрозділів, ПАТ «ПУМБ» – із 135 до 180 відокремлених підрозділів.

Крім того за цей же період шість регіональних банків із незначною кількістю відділень, практично не змінили кількість своїх відокремлених структурних підрозділів.

Таким чином можна стверджувати, що ліквідація діючих, та створення нових відокремлених структурних підрозділів банків є постійним процесом, який розвивається в напрямку підвищення ефективності їх діяльності, однак під впливом зовнішніх чинників, до яких в першу чергу слід віднести анексію Російською федерацією Криму, початком бойових дій на Донбасі та запровадження у банківські операції сучасних ІТ-технологій.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити висновки, що найбільш масштабним за досліджуваний період було скорочення кількості банків із наявною мережею відокремлених структурних підрозділів від 1 до 10, та від 101 до 500. Найбільша кількість відокремлених структурних підрозділів була ліквідована діючими банками, лідерами серед яких були великі системні банки. За досліджуваний період банки не тільки закривали відокремлені структурні підрозділи, а і відкривали, зокрема 22 банки наростили кількість таких підрозділів. Лідерами у цьому процесі були АТ «Таскомбанк», АТ «А – Банк» та ПАТ «ПУМБ».

Ліквідація діючих, та створення нових відокремлених структурних підрозділів банків є постійним процесом, який розвивався в напрямку підвищення ефективності їх діяльності, однак одночасно і під впливом зовнішніх чинників.

Список літератури:

1. Якімова А.М. Розміщення філій банківських установ на території України. // Інвестиції: практика та досвід № 22/2010 С. 39 – 43

2. Показники кількості діючих структурних підрозділів банків України у розрізі територій. Офіційний сайт Національного банку України. URL:https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798 593

3. Банки відмовляються від відділень. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/10/10/30355381/>

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У КАПІТАЛІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Бездітко Ю.М.

Херсонський національний технічний університет
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Преображенський Д.І.

Херсонський національний технічний університет
студент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Постановка проблеми. Економіка України в значній мірі є відкритою економікою, що сприяє проникненню в банківську систему іноземного капіталу. Світовий досвід свідчить, що експансія іноземного капіталу в економіку країни, поряд із позитивом несе із собою низку загроз, які можуть негативно впливати як на банківську систему України, так і на економіку в цілому. В цьому контексті важливою є оцінка стану присутності іноземного капіталу у капіталі банків України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти присутності іноземного капіталу в банківській системі України досить детально розглянута у низці наукових праць. Цим питанням приділяли увагу О.Владимир, В.М. Геєць, Р. Гриценко, В.В. Гірняк, О. Дзюблюк, І.Б. Івасів, Р.В. Корнилюк, В.М. Кочетков, О.К. Прімерова, Т.С. Смовженко та інші.

Однак питання обґрунтування впливу присутності іноземного капіталу у банківській системі України мало дослідженні в вітчизняній науковій літературі.

Постановка завдання. Метою даного наукового дослідження є оцінка впливу присутності іноземного капіталу у капіталі банків України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність» до банків з іноземним капіталом відносяться банки, у яких частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10% [1]. Згідно рішення Правління НБУ від 10.02.2017 року № 76-рш передбачено, що до банків іноземних банківських груп належать банки, контрольні пакети акцій яких належать іноземним банкам або іноземним фінансово-банківським групам [2]. Відповідно основний негативний вплив на банківську систему України об'єктивно можуть справляти саме банки, в яких контрольний пакет акцій належить іноземним інвесторам.

Станом на 01.11.2018 року в Україні діяло 23 банки з іноземним капіталом з врахуванням двох банків із російським капіталом – АТ «ВТБ БАНК», який знаходиться у стані ліквідації, та АТ «БМ БАНК», який припинив свою діяльність в Україні, але частина активів та пасивів цих банків поки що відображена на балансі НБУ.

Проведемо оцінку впливу банків різних країн на основні показники капіталу банків іноземних банківських груп. Приведені в таблиці 1 дані показують, що в цілому власний капітал банків іноземних банківських груп складає 45,3% сукупного капіталу банків України. Якщо порівнювати цей показник із рекомендаціями Голови Асоціації Українських Банків О.А. Сугоняко [3], який, на його думку, повинен складати не більше 30%, то він на 15,3 в.п. перевищує рекомендований рівень. По індикатору частки іноземного капіталу у статутному капіталі банків, визначених «Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [4] даний показник входить в діапазон 41-60 %, і є критичним, що може привести

до втрати контролю над банківською системою з боку держави. Індекс Херфіндаля-Хіршмана який показує рівень концентрації капіталу банків із 100% іноземним капіталом у банківській системі України, і розрахований за даними таблиці 4 складає 0,2, що перевищує допустимий рівень концентрації капіталу на 0,02 одиниці. Тобто по всіх показниках питома вага капіталу банків із 100% іноземним капіталом в капіталі банків України є критичною і свідчить про високі ризики втрати контролю з боку НБУ над банківською системою України. Однак позитивним в даній ситуації є те, що ні один окремих банк, ні одна група банків за національною приналежністю не має суттєвого впливу на банківську систему України.

Таблиця 1

Показники капіталу банків іноземних банківських груп в структурі банківської системи України станом на 01.11.2018 року, тис. грн.

	Статутний капітал	Емісійні різниці	Інший капітал	Резервні та інші фонди банку	Резерви переоцінки	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Усього власного капіталу
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	6153411	3030675	0	731433	808 458	286 472	11010449
АТ «Альфа-Банк»	12179756	739629	1	353769	13 824	-8 551 194	4735786
Всього по групі банків з російським капіталом	115096660	308259	0	814919	1623144	-105617997	12224985
АТ «УкрСиббанк»	5069262	811229	0	132493	6572	199237	6218792
АТ «Укрсоцбанк»	16545990	1628083	6550482	2332221	478769	-23864582	3670963
АТ «ОТП Банк»	6186023	405075	0	611131	30896	-2193 303	5039822
ПАТ «Креді Агріколь Банк»	1222929	0	0	1511817	-1 504	1385942	4119184
АТ «Сітібанк»	200000	253091	0	410198	-4 456	1134644	1993477
Всього по групі банків з німецьким капіталом	1395109	778	330952	933794	0	562298	3222931
Всього по групі банків з польським капіталом	547711	121011	0	163388	142257	-392444	258 923
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	731298	46278	0	1017037	0	2151773	3946386
АТ «Правекс Банк»	979090	4600449	0	1332	238555	-3728697	2090729
АТ «Піреус Банк МКБ»	2531347	0	0	58547	7145	-1993237	603801
Всього по групі банків з турецьким капіталом	559924	2902	-3669	69427	1328	86057	715970
ПАТ «Себ Корпоративний Банк»	300000	0	-98	10743	0	213725	524370
Всього	173198510	11947462	6877668	9152248	3345815	-141 417 417	63104285
Всього по банківській системі	509122374	14121000	7323285	19151222	17092908	-427624434	139186353

*Примітка. Складно автором за даними джерела [5]

По показнику «Статутний капітал» питома вага банків іноземних банківських груп в цілому складає 34,0%, при чому питома вага банків з російським капіталом складає 22,6%. Однак необхідно звернути увагу, що до статутного капіталу цієї групи банків входять АТ «ВТБ Банк» із 38 787 776 тис. грн. статутного капіталу, який знаходиться у стані ліквідації, та АТ «БМ Банк» із 3 281 397 тис. грн. статутного капіталу, який припинив свою діяльність в Україні, однак які ще проходять по звітності НБУ. Виключивши статутний капітал цих двох банків, із загальної суми групи банків із російським капіталом, ми отримаємо 72 836 478 тис. грн., що складає 14,3%. Таким чином можна зробити висновок, що практично ні один банк і ні одна група банків іноземних банківських груп не може суттєво впливати на діяльність банківської системи України.

Позитивним моментом присутності банків з іноземним капіталом в Україні можна вважати те, що 84,6% емісійної різниці банків в Україні належить саме банкам іноземних банківських груп, що пояснюється або практичною відсутністю котирувань акцій вітчизняних банків на фондових ринках, або низькою вартістю їх акцій в процесі первинної емісії. Тобто акції вітчизняних комерційних банків, за винятком окремих банків, взагалі не виходили і не намагаються виходити на фондові ринки з метою формування статутного капіталу.

Якщо оцінювати співвідношення емісійної різниці та статутного капіталу, то необхідно звернути увагу, що якщо в цілому по банківській системі України емісійна різниця складає 2,8% статутного капіталу, то по банках іноземних банківських груп цей показник складає 6,9%. Із 23 банків іноземних банківських груп які функціонують в Україні тільки у 9 банків відношення емісійної різниці та статутного капіталу складає більше 5%, зокрема до них слід віднести банк з італійським капіталом АТ «Правекс Банк», якому належало 32,6% емісійної різниці банків України, АТ «Райффайзен Банк Аваль» із австрійським капіталом та капіталом ЄБРР, якому належало 21,5% емісійної різниці та АТ «Укрсоцбанк» із змішаним капіталом, питома вага якого в

структурі емісійної різниці банків України складала 11,5%. Всі інші банки або взагалі не мають емісійної різниці, що свідчить про те, що їх акції взагалі не котирувалися в процесі формування статутного капіталу, або мали низький рейтинг, що є ознакою незадовільного фінансового стану та низьких результатів їх діяльності.

Проведений аналіз дає змогу зробити висновок, що в структурі банків України в цілому, і банків іноземних банківських груп, низька питома вага фінансово надійних банків, які мають високі міжнародні рейтинги, що свідчить про залучення в Україну разом з іноземним капіталом ризиків притаманних фінансово нестійким банкам.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що в цілому наявність іноземного капіталу у банківській системі України є надмірною, і перевищує допустимі норми. Однак окремо взяті за національною приналежністю окремі банки чи групи банку, не могли мати суттєвого негативного впливу на банківську систему України.

Список літератури:

1. Закон України від 07.12.2000 №2121-ІІ «Про банки і банківську діяльність». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
2. Рішення Правління НБУ від 10.02.2017 року № 76-рш. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=43805377
3. Сугоняко О.А. Уроки банківської кризи 2008-2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України. Аналітичні записки Інституту стратегічних досліджень при Президенті України. URL: <http://www.aub.org.ua>
4. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 9 жовтня 2013 року №1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України». URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
5. Грошово-кредитна статистика. Офіційний сайт Національного

банку України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579.

ВПЛИВ ГІДРОТЕХНІЧНОГО БУДІВНИЦТВА НА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО

Безик К.І.

Одеський Державний Екологічний Університет
асистент кафедри Водних біоресурсів та аквакультури

Рибне господарство є важливою галуззю національного господарства; воно дає значну кількість цінних продуктів харчування і сировину для промисловості. Серед цих продуктів перше місце належить різним риbam.

Залежно від способу життя риби діляться на морські, напівпрохідні, прохідні й прісноводні (місцеві).

Морські риби все життя проводять у морі, де вони нерестяться і відтворюють потомство. До цієї групи відносяться: тріска, більшість оселедцевих, камбала, бички, морський окунь та ін.

Напівпрохідні риби мешкають в прибережних районах моря, а для зимівлі і нересту входять в гирлові ділянки річок. Область їх розповсюдження в річках різна, але порівняно невелика. До цієї групи відносяться: лящ, сазан, судак, чехоня, корюшка, салака та ін.

Прохідні риби - найбільш цінні з усіх видів риб - живуть у морях, а для нересту піднімаються в річки іноді на одну - дві тисячі кілометрів. Деякі з цієї груп риб після нересту гинуть (камчатський лосось - горбуша), інші скочуються назад у море і повторно входять на нерест в річку. До цієї категорії відносяться: осетрові, лососеві, білорибиця, нельма, вусань, сиви, деякі оселедцеві та ін. До цієї ж групи риб відносять і тих, які навпаки, живуть у прісних водах, а для нересту йдуть у море, як наприклад, вугрі, кефаль.

Місцеві риби (різноводні) мешкають і нерестяться в річках і мігрують лише на порівняно незначних ділянках річок в пошуках їжі і місць ікрометання. До цього виду риб відноситься форель, стерлядь, щука та ін.

У продовж багатьох тисячоліть свого існування кожен вид риб пристосувався для відтворення свого потомства до певних екологічних умов як для нересту, так і для вигодовування мальків. Ці умови для великих прохідних риб більш суворі, ніж для місцевих риб, тому відповідних місць для нересту, наприклад, лососевих або осетрових значно менше, ніж для судака або щуки. Псування нерестовища, а також перегородження рибам шляху до своїх нерестовищ ведуть до загибелі риби.

Серед різних гідротехнічних споруд, здатних порушити природні умови середовища існування, місць відтворення і шляхів міграції, на першому місці безумовно стоять греблі, а також різні водозабори. Вплив цих споруд виражається в наступному:

1. Перегороджувати шляхи міграції або періодичних пересування риб, внаслідок чого відсікаються від моря місця нересту риб, розташовані у верхньому б'єфі, і відповідно скорочується відтворення рибного стада;
2. Знищуються місця нересту у верхньому б'єфі в місцях колишніх проточних ділянках річок і заплав, які перетворюються практично в стоячі водойми, де розмноження риб, які проводять ікрометання в текучій воді;
3. Погіршуються умови зворотного ската молоді в море внаслідок можливості загибелі їх у решітках гідроелектростанцій, попадання в іригаційні канали, що беруть початок у верхньому б'єфі, і потім на зрошення полів;
4. Скорочуються площі нересту і корму риби нижче греблі зокрема в гирлових ділянках річок, якщо гребля регулює стік, затримує паводки і знижує їх піки, якщо частина води вилучається на зрошення, зменшення затоплень заплави є часто місцем нересту напівпрохідних риб, також веде до зниження відтворення запасів риби;
5. Змінюються гідрологічні та гідробіологічні умови річки у верхньому і нижньому б'єфах у разі утворення на річці регулюючого

водосховища: змінюються терміни паводків, температура води, швидкість течії, сольовий склад, перенесення органічних елементів, це позначається на умовах життя напівпрохідних риб в гирлах річок і прісноводних затоках.

Разом з тим у водосховищі створюються специфічні умови для життя риб, притаманні озерам і водоймам з напівстоячою водою - це може сприяти розвитку самостійного рибного господарства в нових місцях (верхній б'єф).

Таким чином, споруда гребель і водосховищ шкідливо позначається на прохідних і напівпрохідних рибах, мало на прісноводних (різноводних) і практично зовсім не позначається на морських.

Оскільки прохідні і напівпрохідні риби становлять найбільш цінну і поживну частину рибної продукції, для попередження шкідливих наслідків від будівництва підпірних споруд необхідно проведення спеціальних заходів, до складу яких входять:

1. Рибогосподарське освоєння створених водосховищ шляхом заселення (зариблення) їх цінними породами риб озерного типу і освоєння нових нерестовищ у верхньому б'єфі;
2. Регулювання рибного промислу, встановленням заборонених зон лову риби , узгодженням з рибогосподарськими організаціями режиму роботи гідроелектростанцій і водосховищ;
3. Штучне розведення риби шляхом вилову виробників і вирощування з їх ікри молоді;
4. Меліорація рибних угідь у вигляді штучного опріснення морських заток (лиманів), влаштування нових нерестовищ;
5. Забезпечення для риби проходу з нижнього у верхній б'єф і назад шляхом будівництва рибопропускних споруд.

Ступінь дії гідротехнічного будівництва на відтворення рибних запасів визначається місцем розташування гідровузла на річці. Найбільшої шкоди рибному господарству завдається греблями, що побудовані в пониззях річок, тому що вони повністю відрізають нерестовища прохідних риб від місць їх нагулу. Для послаблення і ліквідації негативного впливу гідротехнічного

будівництва на рибне господарство необхідно провести комплекс спеціальних рибоводно-меліоративних заходів, що спрямовані на збереження природного відтворення і підтримання життєдіяльності популяцій цінних промислових риб.

ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА ПОПЕРЕДНИКА ОЛІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Берднікова О.Г.

к.с.г.н., доцент

Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

Озима пшениця — провідна зернова культура сільськогосподарського виробництва України, основні посіви якої зосереджені у степовій та лісостеповій зонах, де питома вага її у структурі посіву зернових сягає майже 50%. За вмістом поживних речовин зерно озимої пшениці найбільше відповідає потребам харчування людини. Із зерна її виготовляють борошно, крупу, крохмаль. За рахунок цього людина одержує біля половини необхідних організму білків і вуглеводів, 70-80 % вітаміну В₁, значну частку вітамінів РР та Є, мінеральних та інших речовин. В умовах високого насичення сівозмін олійними культурами й за досить великої питомої ваги озимої пшениці гостро стає питання про можливість та доцільність використання олійних культур як попередників для озимини. До теперішнього часу питання про якість олійних культур як попередників для озимини вивчено недостатньо. Більш того, з'являються твердження як серед виробників, так і серед науковців, про негативний вплив деяких олійних культур на родючість ґрунту, його фітосанітарний стан та продуктивність послідуєчих культур. Все це призводить до обережного ставлення виробників стосовно розширення площ олійних культур й використання їх у сівозмінах. Закордонними вченими

переконливо доведено, що рівень урожайності озимої пшениці після озимого ріпаку мало змінюється за умови сівби її по іншим культурам.

Серед факторів, які обумовлюють рівень продуктивності озимої пшениці, слід виділити правильне чергування культур у сівозміні. Цей захід не вимагає додаткових витрат коштів, але збільшує урожай, одночасно сприяючи раціональному використанню вологи та поживних елементів з ґрунту, забезпечуючи збереження та відтворення його родючості, покращуючи фітосанітарний стан.

Таблиця 1

Вплив різних попередників на продуктивність озимої пшениці

Попередники	Урожайність зерна, ц/га		Вміст сирової клейковини, % (середнє за роки)
	2016-2017	2016-2017	
Ріпак ярий	43,2	-	22,7
Пшениця озима (після гороху)	40,6	36,8	23,2
Пшениця озима (після ячменю)	33,7	35,3	20,8

Аналіз урожайних даних свідчить про те, що навіть за несприятливих погодних умов мінеральні добрива сприяли підвищенню врожайності зерна сорту Херсонська безоста (табл. 2.).

Внесення мінеральних добрив згідно схеми дослідження сприяло збільшенню врожаю, у середньому на 0,28-1,44 т/га або на 8,2-42,4%, що підтверджує високу ефективність мінеральних добрив на поливних землях півдня України при вирощуванні пшениці.

Використання розрахункової дози мінеральних добрив дало можливість отримати максимальний рівень урожаю зерна на рівні 4,82 т/га. При цьому врожайність без добрив становила 3,39 т/га. При порівнянні ділянок з внесенням $N_{60}P_{60}$ та $N_{90}P_{90}$ – відмічене дуже незначне збільшення врожайності – лише на 0,04 т/га, що набагато менше показників $НР_{05}$ – 0,23 т/га.

Таблиця 2

Урожайність зерна озимої пшениці сорту Херсонська безоста залежно від доз мінеральних добрив, т/га (2018 р.)

Варіант	Показники урожайності				
	Повторності				Середнє
	I	II	III	IV	
Без добрив (контроль)	3,48	3,37	3,37	3,32	3,39
N ₃₀ P ₃₀	3,67	3,6	3,77	3,61	3,66
N ₆₀ P ₆₀	4,41	4,49	4,5	4,52	4,48
N ₉₀ P ₉₀	4,52	4,5	4,58	4,46	4,52
Розрахункова доза добрив	4,75	4,93	4,83	4,77	4,82
Середнє	4,17	4,18	4,21	4,14	4,17
HP ₀₅ , т/га = 0,23					

Як бачимо, роль попередників при вирощуванні озимої пшениці навіть в зоні достатнього зволоження надзвичайно висока. До того ж, вони впливають на якість зерна, розвиток хвороб та забур'яненість посівів озимої пшениці. Задовільними попередниками озимої пшениці є кукурудза на ранній силос, картопля, ріпак, гречка, висіяна в оптимальні строки, багаторічні трави на два укоси.

Таблиця 3

Залежність урожаю та якості зерна озимої пшениці від попередників

Попередник	Урожайність, ц/га	Вміст, %		Склоподібність, %
		сирого білка	сирої клейковини	
Чорний пар	49,4	14,3	27,2	72
Горох	43,9	15,0	26,3	70
Кукурудза на силос	30,8	13,1	23,0	62
Ріпак озимий	44,0	13,8	26,0	71

Особливо важливою обставиною щодо актуальності вивчення олійних культур як попередників озимої пшениці є розповсюджена останнім часом думка про глибоко негативний вплив такої культури як ріпак на родючість ґрунту. Із вивчення впливу олійних попередників на екологічні фактори життя рослин, темпи росту і розвитку, продуктивність та якість врожаю послідуєчої

озимої пшениці. Із вивчення впливу попередників на врожайні властивості насіння озимої пшениці.

Список літератури:

1. Гасенко О.Я. Дія попередника на посівні і врожайні якості насіння озимої пшениці / О.Я. Гасенко, А.А. Журавель // Зрошувальне землеробство. – 1974. – Вип. 18. – С. 24 – 27.
2. Лихочвор В.В. Озима пшениця / В.В. Лихочвор, Р.Р. Проць. – Львів: НВФ "Українські технології", 2006. – 216 с.
3. Мединец В.Д. Зависимость урожая зерна озимой пшеницы от накопления надземной массы / В.Д. Мединец // Весник с.-х. науки. – 1967. -№1. – С.19 – 26.

РАЗРАБОТКА МЕТОДИК ПРЕПОДАВАНИЯ ДЛЯ ЗАОЧНОЙ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ

Берзенина О.В.

ГВУЗ «Украинский химико-технологический университет», кандидат биологических наук, доцент, доцент кафедры неорганической химии;

Хмарская Л.А

ГВУЗ «Украинский химико-технологический университет», кандидат химических наук, доцент, доцент кафедры неорганической химии

berzenina@gmail.com

Заочная форма обучения в условиях кредитно-модульной системы является «ноу-хау» постсоветского пространства. На эффективность заочного обучения в Украине негативно влияет недостаточная и, обычно, несистемная общеобразовательная подготовка. Современный украинский студент, в отличие от западного, не имеет сознательных навыков и опыта самостоятельной работы. Учитывая особенности кредитно-модульной системы образования, где

значительное место занимает именно самостоятельная подготовка, необходимо уделять особое внимание мотивационным моментам даже в изучении узкоспециальных дисциплин. Система заочного обучения требует разработки методик, которые учитывают особенности так называемого «компьютерного» мышления, характерного для современной молодежи. Использование информационно-коммуникационных технологий (ИТК) ставит на новый уровень интеграцию мыслительной, творческой, коммуникативной и исполнительской деятельности и ведет к глобальной перестройке различных сторон деятельности, включая учебную. Речь идет, фактически, об интегрировании технологии дистанционного обучения. В технологиях дистанционного обучения привлекает не только возможность обеспечения оперативной обратной связи между студентом и преподавателем на расстоянии по сети, рост количества «степеней свободы» в выборе «маршрута», темпа и содержания обучения, средств предоставления знаний, но и постоянная актуализация учебного материала с минимальными затратами времени. Существенно, что именно минимизация потерь времени при сохранении и даже росте объема усвоенных знаний студентом заочной формы обучения является основной проблемой при разработке методических указаний по курсам специализированных дисциплин [1].

Широкое использование новейших педагогических технологий и ИКТ, открывает новые перспективы в дальнейших научных поисках указанного направления. Учитывая специфику узкопрофильной направленности в условиях заочной формы обучения, особое внимание следует уделить междисциплинарным связям. Некоторая недостаточность базового образования современных студентов при изучении специальных дисциплин может привести к слабому усвоению материала, методически связанного с другими дисциплинами, обычно, с фундаментальными науками, например с математикой. При разработке методик обучения для студентов-заочников крайне необходимым является демонстрация связи, благодаря которой студент

сможет получить необходимую для успешного усвоения материала информацию.

На наш взгляд, при разработке методики преподавания дисциплины для студентов заочной формы обучения целесообразно использовать следующие составляющие:

- план дисциплины с объяснением актуальности и целевой функции;
- краткое (конспективное) изложение материала в рамках изучаемого модуля;
- обязательное объяснение междисциплинарного связи с акцентом на актуальность;
- выделение и повторная формулировка базовых определений;
- ссылки на источники базовых знаний, на которых базируется материал, с возможностью непосредственного обращения к ним через Интернет или библиотеку;
- определение актуальности материала и возможности его технологического использования;
- связь со следующими модулями; практические задачи с предыдущим примером решения;
- возможность самоконтроля выполнения заданий; выводы по изучаемому модулю;
- повторное определение основных моментов, которые являются базовыми.

При дистанционном методе основное внимание уделяется закреплению изученного материала на основе практических и теоретических задач. Современные компьютерные технологии позволяют перенести в виртуальный мир даже процесс проведения лабораторной работы. Для формирования технологической точки зрения у студента теоретические задачи должны быть поставлены так, чтобы студент думал как специалист в условиях реального производства. Сформированные принципы образования, в таком случае, способствуют не только усвоению определенной суммы знаний, но и

применению полученных знаний на практике в условиях реального производства.

Понятие компетентности в методических статьях отечественных авторов пока не имеет единой системы, которая позволила бы сделать будущего специалиста именно компетентным, что помогло бы ему правильно и грамотно выполнять свои профессиональные обязанности при минимальном сроке адаптации к реальным условиям производства. Суммируя основные определения этого термина, под компетентностью можно понимать стремление и умение реализовать свой потенциал (знания, умения, навыки, опыт и прочее) для успешной практической деятельности. [2]. Современный специалист, должен быть подготовлен к успешной деятельности в условиях динамичного развития как своей отрасли, так и промышленности в целом. Он должен действовать конструктивно даже при условии отсутствия в собственной базе знаний готовых алгоритмов (ориентировочной основы деятельности).

При разработке современной методики обучения нужно помнить, что отход от традиционного подхода не означает унижение теории знаний, но меняет ее место и функциональное назначение в образовательных технологиях. При этом содержание, механизмы, структуры сознания возникают, существуют и реализуются не в когнитивном измерении, а в практической деятельности. Для получения компетентного специалиста в условиях заочной формы обучения, то есть при минимальном общении с преподавателем, от последнего требуется максимальное использование всего арсенала вербальных методик обучения в органическом сочетании с дистанционными методиками. Краткость подаваемого материала вызывает необходимость оптимизации и, вероятно, переориентации мышления в первую очередь преподавателя.

Профессиональная культура преподавателя - это, прежде всего, технологическая культура. Доминирующей характеристикой деятельности преподавателя на сегодня должна стать технологичность и рефлексивность процесса обучения, что означает переход на качественно новую ступень эффективности, оптимальности образовательного процесса. Под рефлексией

понимается процесс репрезентации сознания своего собственного содержания, как механизм самопознания и само понимание [3]. Как было отмечено, роль преподавателя в условиях новых требований переходит на более высокую ступень, требуя от его осознания необходимости перестройки мышления в отношении к тенденциям современного экономического и социального развития. Таким образом, для успешного развития образовательной системы специалист-преподаватель должен: во-первых, сориентировать свою деятельность в соответствии с требованиями технологического процесса обучения; во-вторых, самостоятельно или в сотрудничестве со специалистами в области компьютерных технологий разрабатывать такие программы изучения предмета, которые бы учитывали особенности «компьютерной» ориентации процесса мышления современного студента; в-третьих, целью своей деятельности поставить воспитания именно компетентного специалиста; в-четвертых, но, на наш взгляд, очень важно при современном состоянии высшей школы, строить процесс обучения, учитывая огромный опыт традиционной высшей школы, переосмысливая, но ни в коем случае не отвергая его.

Список литературы:

1. Нечаев Н.В. Деятельностный подход как основа системного построения модели специалиста// Содержание подготовки специалистов с высшим и средним специальным образованием: Сборник научных трудов.- М., 1988-С.13
2. Зимняя И. А. Ключевые компетенции - новая парадигма результата образования// Высшее образование. -2003.-№5.-С.34-42.
3. Дмитриев С.В. Антропные образовательные технологии в высшей школе. VII Международная научно-практическая конференция «Теория и методика обучения фундаментальных дисциплин в высшей школе. г. Кривой Рог, Украина, 2006г.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ УРОКУ БІОЛОГІЇ

Бик Н.В.

студентка 4 курсу, спеціальність «Практична психологія»
ННІСПМО, Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна

Логвіна-Бик Т.А.

вчитель-методист з біології, к.п.н., доцент
кафедри ботаніки і садово-паркового господарства
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна.

На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається складний процес взаємопроникнення національних систем освіти, стандартизації освітніх програм та оновлення вимог до професійної компетентності людини, формування глобальної освітньої моделі. Вища педагогічна освіта, яка розроблена на рівні теоретичних концепцій і міркувань, має прогалини у здійсненні основних положень і концепцій у практичній сфері, а українська вища освіта має певні ментальні особливості та культурні надбання, що робить її по-справжньому оригінальною. У процесі входження України у Болонський процес було здійснено розширення доступу до вищої освіти, мобільність викладачів і студентів, підвищення якості європейської вищої освіти, та можливість працевлаштування випускників вищих навчальних закладів за кордоном, враховуючи конкурентоспроможність випускників вищих навчальних закладів на ринку праці, і, на жаль, Україна була не на першому місці у вирішенні цього питання. Виникло питання щодо навчальних програм підготовці фахівців у певній галузі [2].

Урок – це форма організації діяльності постійного складу вчителів та учнів у певний відрізок часу. Дана форма організації навчання передбачає:

- 1) групи учнів одного віку;

- 2) постійний склад;
- 3) заняття за твердим розкладом;
- 4) єдина для всіх програма навчання.

План уроку біології визначає систему понять, що вивчаються, на кожний урок біології, формування біологічних понять, відповідно до змісту навчального матеріалу, відображає вирішення комплексу виховних завдань, розвиток особистих якостей учнів. Учитель біології розкриває у плані всі структурні елементи уроку, ретельно продумує кожний етап уроку, визначає методи навчання і засоби навчання. План уроку засвоєння нових знань з біології може складатися за такою схемою [4].

Тема уроку, яка визначається згідно навчальної програми з біології [1].

Мета уроку, яка включає навчальну, виховну та розвиваючу мету.

Навчальна мета визначається у формі загально-біологічних та спеціальних понять. До загально-біологічних понять відносимо такі поняття, як: 1) Форми організації життя, 2) еволюція форм життя та інші.

Виховна мета передбачає формування наукового світогляду, загальнолюдських і духовних цінностей, естетичне і патріотичне виховання, трудове виховання на уроках біології.

Розвиваюча мета передбачає розвиток розумових здібностей та якостей особистості (мислення, уваги, уваги, пам'яті, і пізнавальної самостійності, пізнавального інтересу), здійснюється формування практичних і загально-навчальних умінь.

Тип уроку: засвоєння нових знань і вмінь.

I. Підготовка учнів до вивчення нового матеріалу включає наступні етапи:

1. Актуалізація опорних знань. На цьому етапі вчитель відтворює знання учнів, необхідні для вивчення нового матеріалу, які отримані при вивченні інших предметів (міжпредметні зв'язки) або придбані в процесі життєвого досвіду. Актуалізація опорних знань іноді співпадає з опитуванням по

домашньому завданню, коли новий матеріал пов'язаний з матеріалом попереднього уроку біології [2].

2. Створення проблемної ситуації, або постановка проблемного питання.

3. Мотивація навчальної діяльності учнів, яка полягає в з'ясувати теоретичного та практичного значення питання, яке вивчається на уроці біології.

II. Вивчення нового матеріалу з біології. В цій частині уроку здійснюється процес формування спеціальних і загально-біологічних понять. Як відомо з психології, процес пізнання складається з декількох етапів (відчуття, сприйняття, уявлення, утворення поняття і оперування поняттями), які обумовлюють етапи уроку з засвоєння нових знань і вмінь, та формують компетентності.

Викладення нового матеріалу відповідає психологічному етапу «відчуття». На цьому етапі використовуються різноманітні методи і методичні прийоми з вивчення загально-біологічних та спеціальних понять.

2. Закріплення набутих знань: а) уточнення та розширення інформації поглиблення вивченого матеріалу, що відповідає психологічному етапу «сприйняття». На цьому етапі використовується робота з підручником та додатковою літературою, заповнення таблиць, бесіда, складання схем, замальовування біологічного об'єкту; б) відтворення одержаної інформації відповідає психологічному етапу «уявлення». Основною умовою реалізації даного етапу є робота учнів по пам'яті. Використовується розповідь учня, опис вивченого об'єкту або явища, заповнення таблиць, бесіда, складання схем, виконання програмованих завдань, відгадування кросвордів і ребусів.

3. Узагальнення вивченого матеріалу в поняття відповідає психологічному етапу «утворення понять». Вчитель біології проводить узагальнюючу бесіду або учні виконують різноманітні завдання узагальнюючого характеру (аналіз порівняльних таблиць, складання узагальнюючих схем, вивчення додаткової літератури і підготовка відповідей на питання узагальнюючого характеру).

4. Оперування біологічними поняттями. Невід'ємними ознаками цього етапу є вирішення виховних завдань на базі сформованих біологічних понять, а саме: ознайомлення учнів з використанням отриманих знань в практичній діяльності людини. На даному етапі уроку передбачаються такі види робіт, як: розпізнавання об'єктів, класифікація об'єктів, розробка заходів з догляду за рослинами і тваринами тощо.

Домашнє завдання має бути обов'язково диференційованим, творчим, що спонукає учнів до самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Тему уроку слід писати конкретно і коротко. Під час планування навчально-розвиваючих і виховних завдань кожного уроку треба керуватися тематичним планом, в якому вони відображені. Конкретизація цих завдань має бути пов'язана з формуванням і розвитком системи понять, що вивчаються. Відомо, що під час визначення типу уроку, слід керуватися дидактичними завданнями, які вчитель пропонує на урок [3].

Під час складання плану уроку слід пам'ятати, що його структурні елементи динамічні і залежать від типу уроку. Як зазначають автори, на вступних уроках не обов'язковий такий елемент, як перевірка знань, умінь, навичок [4]. На уроках, які розкривають зміст теми, мають місце всі його етапи. Проте в тих випадках, коли зміст складний і об'ємний, вчитель може поділити його на логічні частини, пояснюючи навчальний матеріал, пропонує учням зрозуміти новий матеріал. У таких випадках закріплення набутих знань проводиться паралельно з вивченням цього матеріалу.

На узагальнюючих уроках найчастіше відсутнє вивчення нового матеріалу. Перш, ніж приступити до складання плану уроку, необхідно визначити тип та вид уроку.

Висновки. Врахування психологічних особливостей побудови уроку біології дає можливість вчителю біології враховувати і психологічні особливості темпераменту учнів, тип нервової системи, темп навчання та виявлення прогалин у знаннях школярів, а також корекцію у процесі навчання

біології, що відбувається завдяки злагодженій роботі вчителя біології та практичного психолога.

Напрямки подальших досліджень ми бачимо в розробці і апробації технологічного алгоритму підготовки висококваліфікованих кадрів біологів і фахівців у біологічній галузі. Впровадження запропонованих нових освітніх технологій навчання та використання різноманітних уроків біології – це діяльність вчителя біології, що потребує підбір навчального матеріалу з біології, складання плану уроку та формування спеціальних компетентностей. Завдяки тому, що вчитель біології прагне розкрити таланти і здібності школярів, навчити їх вчитися самостійно, вчитель-дослідник знаходить нові освітні технології навчання, або модернізує вже існуючі методичні та технологічні підходи до розробки та проведення уроків біології, чим вдосконалює різні методики навчання біології.

Список літератури:

1. Біологія і екологія. Інтегрований курс «Природознавство». 6–11 класи: навчальні програми, методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2018/2019 навчальному році / Укладач С.С. Фіцайло. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018. – 288 с.
2. Логвина-Бык Т.А., Бык Н.В. Актуальные проблемы биологического образования в высших учебных заведениях / Т.А.Логвина-Бык, Н.В.Бык / Материалы IV Международной научно-практической конференции «Биологическое и экологическое образование студентов и школьников: актуальные проблемы и пути их решения», 15 – 16 февраля 2018 г., г.Самара. / Отв.ред. А.А.Семенов/. – Самара: СГСПУ, 2018. – С. 39 – 42.
3. Логвина-Бык Т.А., Бык Н.В. Проблемы содержания и организации образовательного процесса по биологии в современной школе /Т.А.Логвина-Бык, Н.В.Бык // Биологическое и экологическое образование в школе и вузе: теория, методика, практика» /Сборник статей международной научно-практической конференции (14-17 ноября 2017г.). Выпуск 15 (2). – Санкт-

Петербург / под ред. проф. Н.Д.Андреевой. – СПб.: «Свое издательство», 2017. – С.112 – 117.

4. Методичні рекомендації для організації самостійної роботи студентів з шкільного курсу біології та методики його викладання / Укладачі: Т.Є.Христова, В.Д.Мелаш, П.Д.Незнаєв. – Мелітополь, 2000. – 43 с.

ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ З ХІМІЇ У СТУДЕНТІВ-ЕКОЛОГІВ

Біла Т.А.

к.с.-г.н., доцент

Ляшенко Є.В.

к.х.н., доцент

Охріменко О.В.

к.т.н., доцент

Херсонський державний аграрний університет

Проблема формування професійної компетентності особи – одна з найактуальніших соціальних і методичних проблем сьогодні. Вітчизняна вища освіта дає випускникам значну суму знань з певних предметів, проте це не гарантує майбутнім фахівцям компетентності у застосуванні їх під час виконання ними виробничих завдань. І тому сучасні тенденції розвитку і вдосконалення вітчизняної освіти на шляху формування фахової компетентності студентів спрямовані на максимальну готовність і здатність їх використання в нестандартній виробничій і побутовій ситуації [1]. Цій темі присвячено найширше коло наукових публікацій та інтернет-сайтів (наприклад, в [2-4] висвітлюється сутність та класифікація екологічних компетенцій, не вирішені проблеми, в [5] сформульовані загальноосвітні підходи до їх формування і оцінювання), але питання поглиблення змісту предметних

компетенцій потребує доопрацювання. Це стосується і компетенцій у хімічній науці.

Їх формування здійснюється за навчальними підходами і дидактичними принципами, які при вивченні хімії студентами-екологами набувають певної предметної спрямованості. Пріоритетними для формування предметних компетенцій з хімії є: компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, аксіологічний та системний підходи; принцип орієнтованості на практичну діяльність, домінування у навчальному процесі самостійної роботи, практичних занять і експериментальних досліджень.

Хімічна освіта базується на принципах фундаменталізації, науковості і системності. Базування навчання на зазначених засадах забезпечує інтеграцію хімічних знань, формування екологічної компетентності студентів.

Формування змісту освіти – складне завдання. Воно полягає не лише у відборі необхідного матеріалу, але й подання його у стрункій логічній системі, згідно з дидактичними підходами.

Серед форм організації навчального процесу, в межах яких формуються предметні компетенції з хімії, виділяються такі: лекційні й лабораторні заняття, консультації та самостійна робота студентів, зокрема науково-дослідна. На лекціях розпочинається формування ціннісно-орієнтаційних, когнітивних та практичних структурних елементів предметних компетенцій з хімії. На лабораторних заняттях також формуються всі складові предметних компетенцій з хімії. Проте особлива увага акцентується на їх практичних уміннях, навичках та особистісних рисах студентів. Самостійна робота студентів у контексті формування предметних компетенцій з хімії вимагає особливої уваги з боку викладачів.

Перший вид самостійної роботи студентів полягає в опрацюванні лекційного матеріалу, вивченні окремих розділів теоретичного курсу, які не викладалися на лекціях. Відповідні дидактичні матеріали подаються в методичних розробках. Самостійна робота студентів також передбачає виконання індивідуальних завдань (написання рефератів, розробка науково-

дослідних проектів, підготовки виступів на наукових конференціях, статей у наукові збірники тощо).

Науково-дослідна (дослідницька) робота студентів – один з пріоритетних напрямів роботи вищої школи, зокрема екологічної. Проведення дослідницької діяльності сприяє формуванню творчого рівня активності студентів, а отже – й високого рівня сформованості в них предметних компетенцій з хімії. Зазначений вид діяльності здійснюється на лабораторних заняттях, під час роботи студентського гуртка.

Лабораторні заняття як форма організації навчального процесу набувають особливого значення в контексті формування практичних складових предметних компетенцій з хімії, зокрема, експериментальних умінь та навичок студентів.

Розглянемо етапи формування предметних компетенцій з хімії. На початку року викладач діагностує рівень сформованості у студентів усіх складових початкового предметного досвіду, сформованого в них у загальноосвітній школі. Внаслідок цієї роботи створюються можливості для вибору оптимальних форм, методів та засобів формування предметних компетенцій з хімії у студентів.

Метою *мотиваційного* етапу є формування психологічної спрямованості студентів на оволодіння предметними знаннями, вміннями та особистісними рисами, тобто ціннісно-орієнтаційної складової предметних компетенцій з хімії.

Дуже важливими також є *когнітивний* етап, де крім теоретичних предметних знань студент повинен розвинути особистісні риси, необхідні для предметної діяльності, а також *діяльнісний* етап – етап формування предметних умінь та навичок. Навички можна розглядати як автоматизовані вміння, які виконуються без помітного втручання свідомості, раціонально, достатньо швидко і без зайвих затрат фізичної і психічної енергії.

Особистісні риси як практичний компонент предметних компетенцій з хімії формуються у студентів та виявляються у процесі їх предметної діяльності. Це відбувається на основі знань «яким бути» - когнітивної основи

особистісних рис. У Західній педагогіці вони відповідають універсальним (загальним) компетенціям (Generic competences), які є не менш, а можливо, більш важливими, ніж предметні. Це, наприклад, можливість бути критичним і самокритичним; здатність планувати і управляти часом; здатність генерувати нові ідеї (творчість); можливість пошуку і аналізу інформації; здатність працювати в команді; дух підприємництва, здатність проявляти ініціативу; можливість проектувати і управляти проектами; можливість адаптуватися і діяти в нових ситуаціях і багато інших [6].

Формування предметних компетенцій з хімії передбачає використання всього методичного арсеналу дисципліни, зокрема методів, засобів та форм організації навчальної діяльності студентів, серед яких особливу увагу слід приділити груповій навчальній діяльності студентів, бо саме вона формує більшість універсальних компетенцій [7].

Така форма організації навчальної діяльності студентів створює кращі умови для індивідуалізації навчання, дає можливість більшу кількість часу присвятити безпосередньо експериментальній роботі. Робота в малих гетерогенних групах формує в студентах самостійність, пізнавальну активність, критичність мислення, відповідальність, креативність, організованість, наполегливість у вирішенні предметних завдань. Тут легше акцентувати увагу на творчому аспекті активності студентів. Цей рівень компетентності є найвищим [8] і безумовно, недосяжним для більшості навчаємих. Але керівники груп повинні розуміти динаміку і відповідальність керівництва, чітко формулювати ситуаційні переваги і обґрунтовувати потенційні проблеми. Вони розробляють і реалізують творче визнання підлеглих, винагороди та стимули для активізації роботи. Крім того, зберігають постійний оптимізм, особливо перед труднощами.

Можливості для виявлення студентами творчого рівня активності повинні закладатись у змісті всіх предметних компетенцій з хімії.

Таким чином, реалізація основних принципів і підходів компетентнісного навчання є ефективною і сприяє формуванню у студентів-екологів хімічної компетентності на більш високому рівні.

Список літератури:

1. Програма навчальної дисципліни для підготовки бакалаврів в аграрних вищих навчальних закладах II – IV рівнів акредитації зі спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища». Хімія. – К.: Аграрна освіта, 2004.

2. Наказ міністерства освіти і науки України від 4 жовтня 2018 року №1066 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 101 "Екологія"» http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS30676.html

3. Competencies for Environmental Professionals in Canada. National Occupational Standards. August 2016. <https://www.eco.ca/wp-content/uploads/2016-NOS-for-Environmental-Professionals.pdf>

4. Маевская Ирина, Матишов Геннадий, Грудзинская Елена и др. Ключевые ориентиры для разработки и реализации образовательных программ в предметной области «экология» (проект Tuning Russia 51113S-TEMPUS-I-2010-1-ES-TEMPUS-JPCR). 2013. Университет Деусто. Бильбао. <http://www.deusto-publicaciones.es/deusto/pdfs/tuning/tuning37.pdf>

5. Оцінювання сформованості екологічних компетентностей: Навчально-методичний посібник / В. П. Карпенко, І. І. Мостов'як, Т. М. Пушкарьова-Безділь. – УНУС, 2017. – Одеса: НУ «ОМА», 2017. – 59 с. (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/5._ocinyuvannya_sformovanosti_ekologichni_h_kompetentnostey.pdf)

6. Generic Competences. Сайт Tuning Educational Structures in Europe. (<http://www.unideusto.org/tuningeu/competences/generic.html>)

7. Трубачева С.Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 53-58.

8. McClarty K.L. and Gaertner M.N. (2015). Measuring Mastery. Best practices for assessment in competency-based education, p.10. URL: <https://www.luminafoundation.org/files/resources/measuring-mastery.pdf>

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗРОБКИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРФЕЙСУ ВЕБ-СЛУЖБ НА ОСНОВІ МІКРОСЕРВІСНОЇ АРХІТЕКТУРИ

Білецький А.С.

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара, Україна,
аспірант

Сучасні інформаційні та комунікаційні системи широко використовують web-технології для реалізації різноманітних прикладних задач. Для розробки таких систем важливим питанням є вибір архітектури програмного забезпечення – певних принципів організації, проектування та розробки програмних систем. В галузі сучасного web-програмування швидкими темпами набирає популярності концепція мікросервісної архітектури. Вона полягає у взаємодії невеликих, слабо зв'язаних та легко змінюваних модулів – мікросервісів, кожен з яких працює у своєму власному процесі та комунікує з рештою при використанні легковагових механізмів.

Проблематикою такого підходу є відсутність стандартів щодо формату обміну повідомлень між мікросервісами. Зазвичай взаємодія відбувається по протоколу HTTP із використанням форматів JSON та XML, що змушує розробників програмного забезпечення самим обирати структуру повідомлень. Це викликає неоднозначність точок зору щодо ефективного формату комунікації між мікросервісами.

Мікросервіси в свою чергу представляють собою розподілену мережу. Для таких систем існують свої засоби комунікації, серед них можна виділити

SOAP та REST. Стандартизований протокол (SOAP) для обміну даними через формат XML не належним чином представляє концепцію мікросервісної архітектури через великий об'єм даних в повідомленні, що сповільнює швидкість комунікації між мікросервісами. REST не являється протоколом, а представляє собою архітектурний стиль, що вводить набір певних правил та обмежень, при проектуванні розподілених систем. Одним із них є одноманітність інтерфейсу.

До уніфікованих інтерфейсів пред'являються наступні умови:

Ідентифікація ресурсів – всі ресурси ідентифікуються в запитах, наприклад, з використанням URI.

Маніпуляція ресурсами через представлення - якщо клієнт зберігає представлення ресурсу, він має достатню інформацію для модифікації або видалення ресурсу.

Кожне повідомлення містить достатньо інформації, щоб зрозуміти, як його обробляти.

Гіпермедіа як засіб зміни стану програми - клієнти змінюють стан системи лише через дії, які динамічно визначаються в гіпермедіа на сервері.

Типовий REST-сервіс повинен мати набір ресурсів, до яких можна отримати доступ через HTTP (запит типу GET), створити, модифікувати та видалити їх (запити типів POST, PATCH, DELETE). Наведена комунікація між мікросервісами добре зарекомендувала себе при роботі із незалежними один від одного ресурсів.

Але ситуація для клієнта може ускладнюватися у зв'язку з необхідністю отримання від сервера декількох зв'язаних між собою ресурсів та опису цих зв'язків у відповідному форматі. Крім того, мікросервіси взаємодіють між собою і є відносно незалежними одиницями, тому кожен із них має надавати гнучкий інтерфейс для його клієнтів.

Під гнучким інтерфейсом можна розуміти можливість клієнта описувати такі операції до серверу:

- надання конкретного ресурсу;

- надання колекції ресурсів з можливістю фільтрації, сортування, посторінкового вилучення ресурсів (операція вибірки реляційної алгебри);
- надання ресурсу разом із зв'язаними ресурсами (операція з'єднання реляційної алгебри);
- надання окремих атрибутів ресурсу (операція проєкції реляційної алгебри);
- створення ресурсу та зв'язків між ресурсами;
- модифікація ресурсу та відповідних зв'язків між ресурсами;
- видалення ресурсу та відповідних зв'язків між ресурсами.

Технологія по наданню такого інтерфейсу мікросервісом дозволить значно спростити процес проектування та розробки мікросервісних систем. Її впровадження полегшить додання нових модулів у мережу, так як не виникає необхідності у модифікації модулів, від яких залежить доданий, завдяки гнучкому інтерфейсу. До переваг також можна віднести високий рівень незалежності модулів, простота заміни однієї реалізації сервісу іншою та еластичність.

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ПОСЛУГ

Біляшевич А.Р.

студентка гр. ОПД-21

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

Для того, щоб Україна набула статусу високо-розвинутої країни, потрібно проводити достойне фінансування усіх сфер послуг, які надаються населенню, в тому числі соціально-культурної. Задоволення потреб громадян у соціально-культурних послугах має здійснюватися шляхом реалізації обґрунтованої бюджетної політики, головним інструментом якої виступає

соціально-орієнтований бюджет. Побудова соціальної держави – це шлях суспільного розвитку, заснований на демократії, на повазі до людини як найвищої цінності, до її свобод, це філософія суспільного буття і спосіб мислення [1].

Розвиток ринкової економіки вплинув на те, що приділяється більша увага до підвищення добробуту та якості життя громадян. Використовуючи видатки бюджетів, держава створює кращі, більш комфортні умови для проживання, забезпечує матеріальний достаток громадян.

Загалом, фінансові видатки на соціальні цілі поділяються на три групи. Перша група – соціальний захист та соціальне забезпечення. Це є найбільш видаткова стаття зведеного бюджету України, яка за обсягом випереджає охорону здоров'я, освіту та видатки на економічну діяльність [3]. Вона включає в себе такі основні положення:

- соціальний захист у випадку непрацездатності;
- соціальний захист пенсіонерів;
- соціальний захист ветеранів війни та праці;
- соціальний захист сім'ї, дітей та молоді;
- соціальний захист безробітних;
- соціальний захист інших категорій населення.

Другою, не менш важливою, групою фінансових видатків на соціальні цілі – є освіта і наука; охорона здоров'я. Основним джерелом видатків на освіту є державний та місцеві бюджети. У сучасному умовах освіта людини є надзвичайно важливою. Освідченні люди визначають рівень розвитку держави, сприяють його підвищенню. Громадянину, який отримав хорошу якісну освіту, значно легше працевлаштуватися у своїй країні, і таким чином впливати на розвиток економіки власної держави.

Бюджетні видатки на освіту направляються на фінансування:

- дошкільної освіти;
- загальної середньої освіти;
- професійно-технічної освіти;

- вищої освіти;
- післядипломної освіти;
- позашкільної освіти та заходів із позашкільної роботи з дітьми;
- програм матеріального забезпечення навчальних закладів;
- фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері освіти;
- інших закладів та заходів у сфері освіти.

Охорона здоров'я це ще один важливий напрямок, куди зосереджуються бюджетні видатки. У ХХІ столітті високо постає питання про здоров'я громадян України. У зв'язку з забрудненням навколишнього середовища, шкідливою їжею, надмірним користуванням технологіями та багатьма іншими факторами здоров'я людей значно погіршилось, тому необхідно добре фінансувати сферу охорони здоров'я, щоб зберегти життя кожного.

Бюджетні видатки на охорону здоров'я направляються на фінансування:

- медичної продукції на обладнання;
- поліклінік і амбулаторій, швидких та невідкладних допомог;
- лікарень та санаторно-курортних закладів;
- санітарно-профілактичних та протиепідемічних заходів і закладів;
- фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері охорони здоров'я;
- іншої діяльності у сфері охорони здоров'я.

І останньою, третьою групою видатків на соціальні цілі – є культура і мистецтво. В Україні заклади культури і мистецтва виконують велику роль у культурному розвитку населення, які згодом сприяють розвитку народної творчості. Верховна Рада України прийняла основні законодавчі акти, де визначено правові, економічні, соціальні, організаційні засади розвитку культури та її спрямованість на такі цілі:

- реалізацію суверенних прав України у сфері культури;

- відродження і розвиток культури української нації та культур національних меншин, які проживають на території України;
- забезпечення свободи творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, професійної та самодіяльної художньої творчості;
- реалізацію прав громадян на доступ до культурних цінностей;
- соціальний захист працівників культури;
- створення матеріальних і фінансових умов для розвитку культури.

Не зважаючи на необхідність та важливість якісного і доцільного фінансування цих сфер, не завжди можна стверджувати, що воно так відбувається, оскільки планування та використання коштів на соціальні цілі здійснюється без урахування [2]:

- відповідних обґрунтувань у вигляді розрахунків;
- реальної вартості реалізації соціальних програм;
- наявних потреб у соціальних послугах;
- демографічних коливань тощо.

Допускаючи деякі пробіли у плануванні та організації фінансування соціальних видатків, це призводить до зменшення затверджених законом річних обсягів видаткової частини загального фонду державного бюджету, а також до необхідності перерозподілу фінансових ресурсів [2].

Список літератури:

1. Шулюк Б. С. Бюджетне фінансування сфери соціально-культурних послуг: необхідність, тенденції та напрями вдосконалення. Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації. (Тернопіль, 25–26 лютого 2010 р.). Частина 2. Тернопіль: ТНЕУ. 2010. С. 243-244.

2. Шулюк Б.С., Петрушка О.В. Практика та проблеми здійснення бюджетного планування видатків на соціальні цілі в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. 2017. Вип. 26. Частина 2. С. 114–117.

3. Центр громадської експертизи. Особливості фінансування видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні: реальний стан та перспективи реформування. Київ, 2009. С. 78 – 97.

ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЯПОНІЇ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ПОГЛЯД ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Бобровник В.М.

студентка 3 курсу

Науковий керівник:

Назаров М.І.

к.е.н., доцент кафедри
міжнародної економіки

НУДФСУ

м. Ірпінь, Україна

За розмірами валового національного продукту, обсягу промислового виробництва і низки інших макроекономічних показників Японія – одна з найрозвиненіших країн світу. Особливості економічного розвитку цієї країни, її досягнення в передових галузях науково-технічного прогресу, здатність швидко реагувати на мінливі умови світового ринку привертають увагу до неї в усьому світі.

Однак усе ще залишаються невирішеними серйозні проблеми, які вимагають великої уваги, такі як державний борг, незвичайне для сучасної розвиненої економіки явище – дефляція, політика Японії щодо захисту свого ринку від деяких продуктів американського експорту. Багато із цих труднощів викликані невідповідністю структури економіки Японії та внутрішнього

законодавства сучасним умовам, що формується під впливом процесу глобалізації, і, відповідно, багатьом вимогам її партнерів, особливо США [1].

Величезний вплив на розвиток післявоєнної економіки Японії мали США. Концепцію врегулювання японської економіки розробив американський фінансист Джозеф Додж, який акцентував увагу на податковій системі. Суть цієї концепції полягала в тому, що податки повинні були допомогти подолати інфляцію. Найбільш важливу роль у відновленні економіки Японії зіграли «прямі податки», отримані безпосередньо з доходів і майна платників податків. Справляння податків призвело до виконання бездефіцитного державного бюджету, коли доходи стали значно перевищувати витрати, що допомогло Японії вийти з тривалої фінансової кризи і врятувало єну від інфляції.

Від американського втручання серйозно постраждали монополістичні концерни Японії. Акції дзайбацу «Міцую», «Міцубісі», «Сумітомо» та «Ясуда» були розпродані їх службовцям. Окрім того, у 1947 р. окупанти ввели заборону на надмірну концентрацію економічної могутності, заборонивши одній людині тримати більше 25% акцій компаній.

У цей час економісти суверенної Японії вступили в полеміку, вибираючи шлях подальшого розвитку. Думки розділилися: одні виступали за зовнішньоекономічний напрям, інші наполягали. У результаті дискусії перемогли прихильники зовнішньоекономічного орієнтира. І, як показує сучасна економічна картина світу, японці не прогадали. Успішним рішенням була також відмова від сімейної форми правління у великих монополіях на користь колективного управління такими провідними компаніями, як «Міцубісі», «Сумітомо» та «Фудзі». Ці великі корпоративні конгломерати і холдинги отримали назву кейрецу. Відповідно до нової моделі ведення бізнесу, компанії однієї групи формувалися навколо одного потужного банку, який став своєрідним «годувальником», що не давав змоги компаніям нападати або поглинати одна одну [2].

Але головною причиною стрімкого розвитку японської економіки є освоєння нових технологій. У зв'язку з тим, що Японія після Другої світової

війни не мала права на військові розробки, було прийнято рішення взяти курс на освоєння науки. У той період японські вчені почали довгий шлях відкриттів і новітніх розробок, чому сприяли масштабні закупівлі технологій і патентів у зарубіжних країнах. Куплені за кордоном патенти допрацьовувалися японцями і впроваджувалися у виробництво. Ніхто не очікував, що лише за десятиліття в результаті імпорту високотехнологічних продуктів Японія стане однією зі значних фігур на світовому ринку.

Існують й інші причини японського економічного дива: дешевизна робочої сили, довіра до банківської системи, жорсткий контроль держави над зовнішньою торгівлею, орієнтація економіки на експорт, підтримка національного виробника і не в останню чергу – кредити з боку Сполучених Штатів. Усе це призвело до результатів, які досі захоплюють жителів інших країн. У найкоротші терміни Японія перегнала за розвитком Францію, Італію, Канаду, Великобританію та інші країни.

Взаємовідносини з країнами Східної Азії займають у довгостроковій стратегії помітне місце і розглядаються в контексті пошуку нових шляхів підвищення конкурентоспроможності країни в глобальному масштабі. Японія також активно розвивала і продовжує розвивати міжакадемічну і міжуніверситетську співпрацю з країнами Азії, що відповідає завданням активізації обміну ідеями між японськими й іноземними науковими центрами, а також залучення висококваліфікованих учених і фахівців в Японію.

Стратегія довгострокового зростання [3, с. 5] Японії передбачає всебічну підтримку розвитку технологій (особливо для енергетики і транспорту). Намічено перетворення системи охорони здоров'я, освіти та інших найважливіших галузей соціальної інфраструктури. Довгостроковою стратегією визначено: відродження сільського, лісового і рибного господарства; розвиток співпраці промисловості, академічних установ та уряду для активізації дослідницької та інноваційної діяльності в країні; розвиток людських ресурсів; підтримку малого і середнього бізнесу; розвиток інфраструктури і підвищення конкурентоспроможності регіонів; реалізацію потенціалу інформаційних

технологій; розвиток туризму; сприяння формуванню сприятливого клімату для ведення підприємницької діяльності японських компаній за кордоном [4, с. 105].

Незважаючи на те що в останні роки темп економічного розвитку Японії нижче, ніж у післявоєнний період, країна займає третє місце в світі по ВВП. Японські компанії докладали всіх зусиль для скорочення заборгованості та виведення виробничої діяльності за межі країни, що послужило причиною збереження економічного зростання країни на рівні нуля. «Абеноміка» є масштабним планом економічного розвитку Японії, прийнятим Сіндзо Абе, главою японського уряду. На відміну від проведеної попередниками політики економічного розвитку «абеноміка» розцінюється як «шокова терапія» в японській економіці.

Максимальних успіхів Японія може досягти за допомогою комплексного підходу, що включає монетарну, фіскальну і структурну політику. Нестандартний підхід полягає у збільшенні прибутковості, він повинен виправити мляву динаміку зростання заробітної плати і цін [5].

Японія повинна дотримуватися послідовної політики, а її центробанк повинен бути більш ефективним у плані взаємодії своєї політики, якщо хоче подолати дефляційний період. Політика влади Японії повинна бути більш передбачуваною і надійною, для того щоб ЦБ зміг впливати на довгострокові процентні ставки, а також закріпити інфляційні очікування.

Таким чином, японські компанії вже досягли високого ступеня інтеграції з азіатськими економіками, розміщуючи там свої виробництва, однак передбачається проведення внутрішніх реформ, спрямованих на подвоєння потоків людей, товарів, капіталів і забезпечення більш активної і вільної взаємодії з азіатськими країнами. Реформи торкнуться таких сфер, як навчання і робота іноземців в Японії, транспортна інфраструктура. Крім того, планується зниження корпоративного податку з метою створення сприятливих умов для залучення в країну прямих іноземних інвестицій. Також, Японія є найпотужнішим банківським центром і міжнародним кредитором. Експорт

капіталу є головною формою його зовнішньоекономічної діяльності. Найбільше японських капіталів працює в США (42,2%), країнах Азії (24,2%), Західної Європи (15,3%), Латинської Америки (9,3%).

Список літератури:

1. World Economic Situation and Prospects 2017 vol. 10, no. 2. Available at: <https://www.un.org/development/desa/dpad/wpcontent/uploads/sites/45/2017.pdf>.
2. Аналіз пріоритетних напрямів економічного розвитку українсько-японських відносин / О.М. Рябчин, К.О. Бієнко, К.І. Лісковець // Науковий вісник НГУ. – 2010. – № 3. – С. 80–84.
3. OECD Economic Surveys Japan April 2015 vol. 47, no. 2. Available at: <http://www.oecd.org/eco/surveys/Japan-2015-overview.pdf>.
4. Крисюк Л.М., Липинська А.А. Торговельне судноплавство України: перспективи розвитку / Л.М. Крисюк, А.А. Липинська // Економічні інновації. – 2012. – Вип. 47. – С. 99–107
5. Lim Y. Restructuring of Corporate Sector and Conglomerates in Post-Crisis Korea: Preliminary Draft. Prepared for International Forum on Economic Reforms in Korea and Implications for Japanese Economy, August 2003. vol. 19, no. 2. Available at: <http://www.esri.go.jp/jp/workshop/030829/030829hokoku1.pdf>.

ЗАДАЧА ВИЗНАЧЕННЯ ВИГІДНОСТІ МАЙНІНГУ КРИПТОВАЛЮТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ МАЙНІНГУ

Богданенко М.О.

НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Київ, Україна, студент. 0672456129 kolyabogdanenko@gmail.com

Косяк О.М.

НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Київ, Україна, студент. 0970247440 sanek216@gmail.com

З появою у світі криптовалют у людей з'явилася, по-суті, нова економіка, економіка, що не пов'язана з будь-якою існуючою банківською системою, політикою чи виробництвом. Насправді не можна сказати, що криптовалютний ринок існує окремо від цих факторів, проте їх вплив порівняно малий.

Для того щоб криптовалютні операції були захищені і чесні, необхідне існування вузлів, які займаються обчисленням і підтримкою блоків, тобто майнінгом. Блок – це одиниця ланцюга інформації, на якому базується підтримка цілості операцій, здійснених у мережі криптовалюти. Це необхідно, щоб, наприклад, «з повітря» на гаманці не з'явилося кілька зайвих монет.

Такими вузлами стають майнери – машини, що обчислюють блоки. Взагалі це слово має багато значень, і серед них «майнер» - власник обладнання для майнінгу. Оскільки обчислення блоків пов'язане із витратами електроенергії, для того щоб майнери продовжували обчислювати блоки за кожен обчислений блок вони отримують винагороду у тій криптовалюті, блоки якої вони обчислюють, таким чином мережа підтримує інтерес майнерів до себе, зберігає цілісність операцій і випускає нові монети.

На даний момент, через велику кількість криптовалют з'явилося багато криптовалют, обчислення блоків яких більш або менш вигідне, ніж обчислення інших, тож вибір криптовалюти для майнінгу – дуже важливий для людини-майнера. Стратегія для майнінгу – це рішення, яку криптовалюту і яким алгоритмом майнити, такі рішення можуть приматись як людьми, так і у системах управління процесом майнінгу. В цій роботі наведено метод, який можна використовувати в такій системі. Взагалі, методів багато, але серед них у цій роботі виділено і описано метод вибору за трендом, він вирішує задачу визначення вигідності майнінгу криптовалют за допомогою лінійної регресії будуючи тренд на малих інтервалах часу і вираховуючи можливу прибутковість.

1. Лінійна регресія

Лінійна регресія - це метод моделювання залежності між скалярною величиною y та векторною змінною X . У випадку, якщо змінна X також є скаляром, регресію називають простою.

При використанні лінійної регресії взаємозв'язок між даними моделюється за допомогою лінійних функцій, а невідомі параметри моделі оцінюються за вхідними даними. Подібно до інших методів регресійного аналізу лінійна регресія повертає розподіл умовної імовірності y в залежності від X , а не розподіл спільної імовірності y та X , що стосується області мультиваріативного аналізу.

При розрахунках параметрів моделі лінійної регресії як правило застосовується метод найменших квадратів (МНК), але також можуть бути використані інші методи. Так само метод найменших квадратів може бути використаний і для нелінійних моделей. Тому МНК та лінійна регресія хоч і є тісно пов'язаними, але не є синонімами.

Зазвичай регресійна модель визначається у вигляді

$$y = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_n x_n + u,$$

де y - у залежна шукана змінна, x_1, x_2, \dots, x_k - незалежні змінні, u - випадкова похибка.

Оскільки в нашому випадку модель залежить лише від однієї змінної x , то ця модель є простою, і приймає вигляд

$$y = \beta_0 + \beta_1 x + u.$$

У подальших обчисленнях буде використовуватись значення β_i (бо саме воно визначає тренд зміни y) тож випадкова похибка u і β_0 не впливатимуть на результат і враховуватись не будуть.

Як було сказано, для знаходження коефіцієнтів змінних може використовуватись один з багатьох методів, в даному випадку розглядатиметься метод найменших квадратів.

2. Метод найменших квадратів

Метод найменших квадратів – це метод знаходження наближеного розв'язку надлишково-визначеної системи. Часто застосовується в регресійному

аналізі. На практиці найчастіше використовується лінійний метод найменших квадратів, що використовується у випадку системи лінійних рівнянь. Наш випадок теж можна привести у вигляд системи лінійних рівнянь. Зокрема важливим застосуванням у цьому випадку є оцінка параметрів у лінійній регресії, що широко застосовується у математичній статистиці і економетриці.

Для вибору стратегії майнінгу нам потрібно знайти значення коефіцієнтів, які вкажуть нам тренд для кожної криптовалюти. Для цього нам потрібно обчислити наступний вираз:

$$\beta_1 = \frac{\sum_i x_i y_i - \sum_i x_i \sum_i y_i}{\sum_i x_i^2 - (\sum_i x_i)^2}$$

де $x_i, y_i, i=1..n$ – це результати n спостережень.

Отримане значення є значенням коефіцієнта, який вказує на зростаючий тренд, якщо коефіцієнт додатній і на спадаючий, якщо він від'ємний.

3. Постановка задачі вибору криптовалюти у загальному вигляді

Нехай маємо список криптовалют довжини n , кожна з яких має частоту появи блоку c_i (середнє значення відношення кількості блоків до часу) та динаміку ціни у часі, представлену у вигляді часового ряду $Y_i = \{y_{i1}, y_{i2}, \dots, y_{im}\}$, що складається із скалярних значень, які відповідають значенню ціни криптовалюти у доларах в моменти часу X . Інтервали між моментами часу X складають 5 хвилин, m – кількість значень цього часового ряду. У цих рядах i – унікальний номер криптовалюти, $i = 1, \dots, n$.

Потрібно на основі поточної ціни і тренду криптовалюти визначити, яка з них принесе найбільший прибуток.

Нехай ми визначили для криптовалюти i прогноз прибутку $P_i, i = 1, \dots, n$ і β_{1i} – значення коефіцієнта при x у лінійній функції тренду. Значення P_i може бути отримано емпірично, проте його можна було б обрахувати за формулою:

$$P_i = \int_m^{m+5} c_i(\beta_{1i}x + y_{im})dx.$$

y_{im} – це останнє зафіксоване значення ціни криптовалюти. Вон враховується, щоб лінія тренду проходила чітко через останнє значення,

продовжуючи графік. При цьому досягається найближча апроксимація і прогноз буде точнішим.

Необхідно визначити, якій з криптовалют відповідає максимальний P_i :

$$\max_i \{P_i\}$$

4. Вибір стратегії

Розглянемо часовий ряд «з передісторією», тобто часовий ряд, який включає значення, які не будуть враховуватись при побудові тренду, а використані лише для наглядності. Нехай ми отримали значення коефіцієнтів β_1 методом найменших квадратів, взявши лише певну кількість останніх значень. Якщо отриманий коефіцієнт підставити у модель і накласти отриману модель на графік динаміки ціни криптовалюти, можна отримати наступну картину(рис. 1).

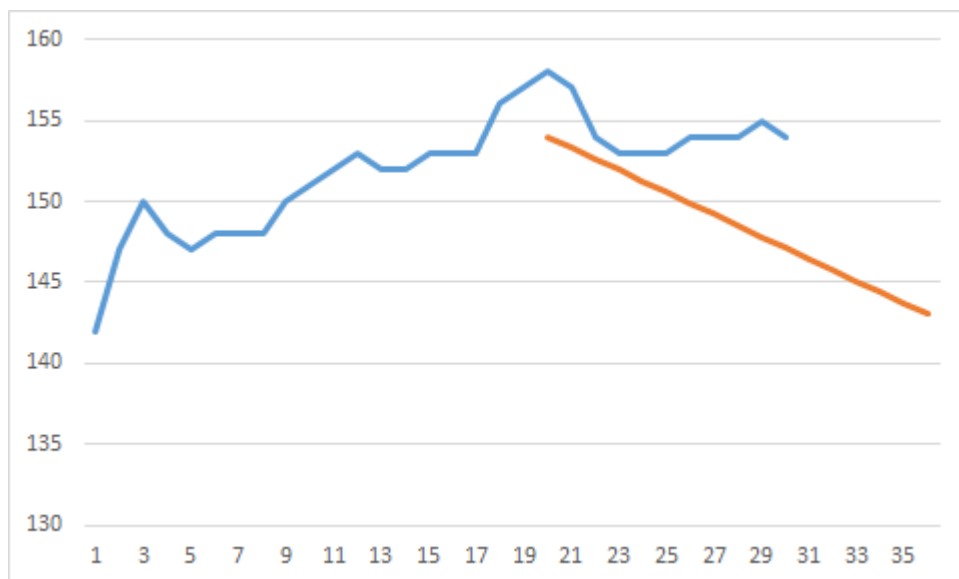

Рис. 1. Приклад побудованого тренду для динаміки ціни криптовалюти

Тут синя крива лінія – це динаміка ціни, помаранчева – лінійна регресія, тренд, який було вираховано по останнім значенням, саме тому значення його лінія починається майже з середини графіку.

По зростаючому тренду, тобто по β_i більше 0, ми можемо зробити висновок, що ціна також буде певний час зростати. Так, визначивши тренди для

всіх криптовалют у списку, ми визначаємо прибутковість і врахувавши її, обираємо ту, прибутковість якої більше.

Висновок

У рішення цієї задачі може застосовуватись у автоматизованих системах управління майнінгом, оскільки цей метод має високу ефективність пов'язану із тим, що разом зі зміною ринкової ситуації він метод отримує свіжі дані і вплив застарілих даних майже нівелюється.

У автоматизованих система управління майнінгом це метод може бути скомбінований із методом підрахунку обчислювальних потужностей, шансу отримання прибутку та іншими для досягнення більшої ефективності та гнучкості. Таким чином, використання цього методу дозволить створювати системи з більшою гнучкістю і адаптивністю до ринкової ситуації.

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА РИНКУ КУКУРУДЗИ

Богданюк О.В.

к.е.н., доцент кафедри статистики та економічного аналізу

Терновенко О.С.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кукурудза є однією з основних культур рослинництва, яка займає лідируючі позиції у структурі українського експорту насіння. Обсяги поставок цього виду продукції на ринки країн світу у 2017 році у вартісному вимірі становили 14,4 млн дол. США, а частка насіння кукурудзи у вітчизняному експорті зерна склала 90% [4]. За даними Державної служби статистики України, у 2017 році експорт кукурудзи посідав третю позицію у товарній структурі експорту України та у вартісному вимірі становив 2988,9 млн дол.

США. Частка експорту кукурудзи у вітчизняній товарній структурі експорту становила 7 відсотків [2].

Ринок кукурудзи в Україні розвивається під впливом зовнішніх чинників, таких як зміна клімату на планеті, невпинне зростання цін на нафту й газ, збільшення світового сукупного попиту на продукти харчування та частки використання кукурудзи для виготовлення альтернативних джерел енергії. Вирощене в Україні зерно кукурудзи розподіляється за двома основними витратними статтями – внутрішнє споживання й експорт. І якщо в останні роки для країни характерно поступове зниження загального показника внутрішнього споживання, викликане як зменшенням чисельності населення, так і скороченням поголів'я сільськогосподарських тварин, то її позиції на експортному ринку залишаються відносно стабільними. Динаміка обсягу експорту кукурудзи з України вказує на позитивний тренд у розвитку експорту кукурудзи (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка обсягів експорту кукурудзи в Україні, 2011/12 – 2017/18 рр., тис т [6]

Високий попит на кукурудзу на зовнішньому ринку та стабільні потреби вітчизняного ринку, сприяють нарощуванню обсягів виробництва кукурудзи в Україні (рис. 2).

Оцінюючи подальші перспективи розвитку українського ринку кукурудзи, в першу чергу, необхідно звернути увагу на попит. В експортному сегменті основним покупцем української кукурудзи є Європейський союз який стабільно збільшує обсяги поставок кукурудзи з України.

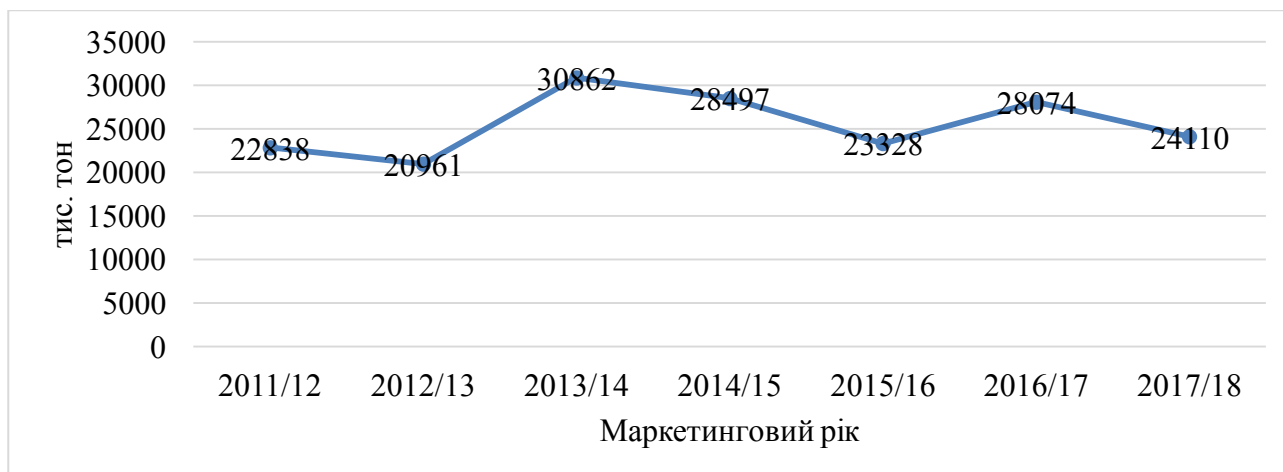

Рис. 2. Динаміка виробництва кукурудзи в Україні, 2011/12 – 2017/18 рр., тис т [5]

Як свідчить досвід попередніх років, навіть найвищі показники експорту не приносять вітчизняним виробникам значних прибутків, що зумовлено високими експортними витратами. Відповідно до інтегрального показника Logistics Performance Index (LPI), Україна посіла за ефективністю логістики тільки 80 місце у світі, поступившись Казахстану, Алжиру, Намібії та багатьом іншим країнам, які теж мають статус країн з транзитивною економікою [5]. Отже, конкуруванню на світовому ринку кукурудзи на основі витрат українським виробникам заважає логістична складова, оскільки на сьогоднішній день Україна не може забезпечити прийнятні ціни на транспортування продукції. З цього приводу Голомша Н.Є. та інші пропонують два варіанти вирішення ситуації: 1) екстенсивний розвиток – нарощувати експорт і надалі (за нижчої маржинальності); 2) інтенсивний шлях – пошук внутрішніх резервів для мінімізації експортних витрат, зокрема зниження транспортної та логістичної складової у ціні експорту [1].

Очевидно, на перший план для України виходить потреба в інвестиціях для оновлення та перебудови власної транспортної інфраструктури, яка стала слабким місцем вітчизняного експортера. Окрім значних інвестицій в розбудову та оновлення транспортної інфраструктури, доречно удосконалити митні процедури з метою скорочення часу оформлення вантажів, застосування

більш ефективної схеми сервісного обслуговування, мінімізувати вплив людського фактору в процесі подачі та оформлення документів, оптимізувати ціни та тарифи на послуги з перевезення та оформлення вантажів.

Список літератури:

1. Голомша Н.Є., Дзядикевич О.Я., Липницька Т.А. Мінімізація експортних витрат як напрям підвищення конкурентоспроможності українського зерна. «Молодий вчений». № 9 (49). 2017. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9/113.pdf>.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Україна скоротила експорт зерна вперше за п'ять років. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/09/10/640397/>.
4. World Bank. URL: <https://lpi.worldbank.org/international/global?sort=asc&order=Logistics%20competence#datatable>.
5. Corn Exports by Country. URL: <http://www.worldstopexports.com/corn-exports-country>.

ВПЛИВ СОРТОВОГО СКЛАДУ ТА ФОНУ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ НА БІОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Бойчук І.В.

к.с.г.н., доцент

Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

В світовому рослинництві зернові культури займають найбільші посівні площі, що свідчить про їх виключно важливе продовольче, кормове та сировинне значення в народному господарстві. В Україні площа зернових культур сягає 15,5-16,5 млн га або 45-50% загальної посівної площі.

Найпоширенішою зерновою культурою в Україні є озима пшениця, посіви якої займають, залежно від року, 6,4-7,3 млн га. До 90% площ її зосереджені у степовій і лісостеповій зонах.

Озима пшениця відноситься є найважливішою зерновою культурою сучасного світового землеробства – до хлібів першої групи. Це найцінніша і найбільш розповсюджена зернова продовольча культура. Існують три цивілізації, які формувались на основі найважливіших трьох зернових культур – пшениці, рису, кукурудзи. Більше половини населення світу використовує на харчові цілі зерно пшениці. Крім того ця культура має велике кормове та промислове значення [51, 61].

Найбільш поширені два види озимої пшениці: м'яка і тверда. Зокрема зерно твердої пшениці, порівняно з м'якою, багатше на білок (16-18%). Борошно твердих пшениць є незамінною сировиною для макаронної промисловості. Їх клейковина дає змогу виготовляти макарони, які добре зберігають форму при варінні. Також їх використовують для виробництва особливого сорту борошна – крупчатки та виготовлення вищої якості манної крупи. Завдяки широкому впровадженню у виробництво інтенсивної технології вирощування озимої пшениці за останні роки значно зросла її середня врожайність, яка становить 40,2 ц/га. Це свідчить про велику біологічні можливості озимої пшениці, максимальна реалізація яких є головним завданням землеробів.

Певне наукове й практичне значення має необхідність щодо подальшого росту рівня продуктивності культури, так як, наприклад, за допомогою використання сучасних інтенсивних технологій в країна Європейського Союзу вирощують у середньому по 80-100 ц/га пшениці, а за сприятливої погодних умов і на високому агрофоні – до 110-120 ц/га [23]. Існує необхідність розробки агротехнологічних заходів, які направлені на удосконалення технології вирощування пшениці озимої, оптимізацію витрат агроресурсів, підвищення економічної ефективності й екологічної безпеки виробництва культури за рахунок використання мікродобрив нового покоління.

Посушливі умови південного Степу України суттєво впливають на формування врожаю сільськогосподарських культур. Розвиток вегетативних та репродуктивних органів рослин залежить від рівня забезпеченості вологою, поживними речовинами, погодних умов, агрохімічних особливостей ґрунту, біологічних особливостей культури та інших умов зовнішнього середовища [39]. Результати польових досліджень показують, що тривалість вегетаційного періоду озимої пшениці, а також міжфазних періодів дещо збільшується при застосуванні мінеральних добрив. У цілому, тривалість вегетаційного періоду при застосування підвищених доз добрив ($N_{90}P_{90}$ та розрахункової дози) збільшувалась на 3-5 дні, що пов'язано зі зростанням вегетативної маси, площі листової поверхні та уповільненням процесів старіння наприкінці вегетаційного періоду. Ріст рослин є одною з головних ознак, що вказують на умови вирощування культури. Динаміка лінійного росту рослин озимої пшениці представлена в таблиці 1. Із наведених даних видно, що лінійний ріст сортів Херсонська 99 та Марія до фази колосіння і під час її проходить доволі повільно, а в подальшому темпи росту рослин збільшуються. Після цвітіння рослин лінійний ріст рослин практично зупинявся.

Таблиця 1

Вплив сортового складу та фону мінерального живлення на біометричні показники озимої пшениці та ступінь ураження хворобами (середнє за 2017-2018 рр.)

Варіанти удобрення (фактор В)	Висота рослин, см	Кількість листків, шт.	Ураженість іржастими грибами, %	Кількість уражених стебел, %
Сорт Херсонська 99 (фактор А)				
Без добрив	71	7,3	4,1	5,2
$N_{60}P_{60}$	74	7,5	1,9	3,2
$N_{90}P_{90}$	79	7,9	4,0	3,0
Розрахункова доза добрив	85	7,9	2,0	2,9
Сорт Марія (фактор А)				
Без добрив	98	10,8	3,3	3,0
$N_{60}P_{60}$	103	12,4	2,0	1,1
$N_{90}P_{90}$	112	11,0	2,4	2,8
Розрахункова доза добрив	119	12,5	1,8	2,3

Порівнюючи висоти рослин при різних у варіантах досліду можна зробити висновок, що відмінності у величині цього показника проявляються вже на початку фази весняного кущення. Так, на удобрених варіантах відмічено збільшенню висоти рослин. За позитивної дії на рослини мінеральних добрив зафіксовано зростання висоти рослин на 1-11 см залежно від варіантів використання азотних і фосфорних добрив за фазами розвитку рослин. Найвища висота рослин відмічена на сорті Марія – 119 см за умов внесення розрахункової дози мінеральних добрив. Крім того, в досліді встановлено, що застосування добрив підвищує стійкість рослин до негативного впливу грибних хвороб. При використанні мінеральних добрив різними дозами та сорту Марія ураженість іржастими хворобами знизилася, як і кількість уражених стебел.

На ділянках з сортом Херсонська 99 та без використання мінеральних добрив відмічені мінімальні прирости рослин у висоту на рівні 0,2-0,4 см/добу у період після наливу зерна, коли рослини пшениці посилено формують зерно і відбуваються накопичення в них органічних речовин, а ростові процеси практично зупинилися. Спостереження за площею листової поверхні та її індексу при вирощуванні сортів Херсонська 99 та Марія показали значну позитивну дію зрошення та високих доз мінеральних добрив (табл. 2).

Таблиця 2

Вплив сортового складу та удобрення на площу листя озимої пшениці та індекс листової поверхні (середнє за 2017-2018 рр.)

Варіанти удобрення (фактор В)	Площа асиміляційного апарату тис.м ² /га	Індекс листової поверхні
Сорт Херсонська 99 (фактор А)		
Без добрив	29,2	3,1
N ₆₀ P ₆₀	32,4	3,8
N ₉₀ P ₉₀	32,8	3,9
Розрахункова доза добрив	33,5	4,1
Сорт Марія (фактор А)		
Без добрив	42,6	4,3
N ₆₀ P ₆₀	44,5	4,7
N ₉₀ P ₉₀	47,1	4,4
Розрахункова доза добрив	48,7	4,8

У варіанті з сортом Херсонська 99 проявилася позитивна дія мінеральних добрив на площу асиміляційної поверхні, оскільки відмічено зростання цього показника на 7,3-10,5%, а у варіанті з сортом Марія позитивна азотних і фосфорних добрив була ще більшою – 9,9-14,3%. Схожі тенденції виявлено й відносно показників індексу листової поверхні, який був становив 4,7-4,8 при вирощуванні сорту Марія, внесенні добрив дозою $N_{60}P_{60}$ та розрахункової дози.

Список літератури:

1. Аистова Ю.Т. Урожайность озимой пшеницы в зависимости от генотипа сорта и некоторых их компонентов. Проблемы повышения плодородия почв. 1995. Вып. 344. С. 15-18.
2. Казарцева А.Т., Воробьева Р.А. Формирование высококачественного зерна пшеницы сортами селекции КНИИСХ, переданными в ГСИ в 1991-2000 гг. Пшеница и тритикале. Краснодар, 2001. С. 54-55.
3. Созінов А.А., Жемела Г.П. Покращення якості зерна озимої пшениці і кукурудзи. Москва: Колос, 1983. С. 27-30.

ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ СОРТІВ РІПАКУ ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ФОНУ ЖИВЛЕННЯ

Бойчук І.В.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри рослинництва,
генетики, селекції та насінництва.

Михаленко І.В.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри рослинництва,
генетики, селекції та насінництва.

Тетерук О.В.

асистент кафедри рослинництва, генетики, селекції та насінництва
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,

plant_UA@ukr.net

Ріпаківництво – традиційна для України галузь. Новий етап в її розвитку – створення і впровадження сортів, придатних для отримання харчової олії і високоякісних концентрованих кормів, розпочався на початку 80-х років минулого століття. Новітні дослідження показали, що олійні культури забезпечують найбільший (на одиницю площі та витрат) вихід енергії для харчування людини, що дає можливість широко замінювати жири тваринного походження, зменшуючи напруженість у забезпеченні населення тваринницькою продукцією.

Об'єктом досліджень було обрано сорти озимого ріпаку, які внесено до Державного реєстру сортів рослин України: Соколівський, Контакт, Капітоль.

У дослідях була застосована загальноприйнята для зрошуваних умов півдня України агротехніка вирощування озимого ріпаку.

Накопичення надземної вегетативної маси в наших дослідях значною мірою залежало від внесених мінеральних добрив.

За даними наших досліджень збільшення дози мінерального живлення призводило до підвищення накопичення надземної маси усіх досліджуваних сортів ріпаку озимого. Найбільшою надземна маса сорту Капітоль формувалась у фазу цвітіння. Так, фон живлення $N_{45}P_{60}$ призводив до збільшення надземної маси на 279 ц/га порівняно з контролем, фон мінерального живлення $N_{90}P_{120}$ відповідно на 334 ц/га. Різниця накопичення надземної маси між фонами живлення $N_{45}P_{60}$ та $N_{90}P_{120}$ у цей період розвитку рослин озимого ріпаку несуттєва, що дозволяє зробити висновок про недоцільність збільшення внесення дози мінеральних добрив при вирощуванні ріпаку озимого. У фазу молочно-воскової стиглості відбувалось зниження накопичення надземної маси.

Шляхом внесення мінеральних добрив можна істотно вплинути на формування рослинами площі листкової поверхні. Підтвердили це і результати проведених нами досліджень. Так, уже в період стеблуння удобрені рослини сформували значно більшу площу листкової поверхні. У варіанті внесення

$N_{45}P_{60}$ вона перевищувала неудобрений контроль на 11,1 тис. $m^2/га$ у сорту Соколівський, у варіанті $N_{90}P_{120}$ – на 13,3 тис. $m^2/га$.

Найбільше площа листкової поверхні за всіх фонів живлення формувалась у сорту Капітоль. У фазу цвітіння площа листкової поверхні цього сорту за фону мінерального живлення $N_{45}P_{60}$ збільшувалась порівняно з неудобраним контролем на 28,6 тис. $m^2/га$, фон живлення $N_{90}P_{120}$ сприяв збільшенню площі листкової поверхні відповідно на 29,3 тис. $m^2/га$.

Рівень забезпеченості ґрунту елементами живлення є одним з найголовніших факторів, який суттєво впливає на рівень урожайності будь-яких вирощуваних культур, в тому числі й озимого ріпаку.

Результати проведених досліджень показали, що всі удобрені рослини озимого ріпаку формували значно більшу врожайність насіння, ніж неудобрені. Найбільший приріст урожайності досліджуваних сортів спостерігали на фоні внесення добрив $N_{45}P_{60}$ від 4,8 ц/га у сорту Соколівський (24,6%) до 5,5 ц/га у сорту Контакт (26,8%).

Збільшення фону живлення до $N_{90}P_{120}$ зменшувала ефективність порівняно із фоном живлення $N_{45}P_{60}$. Так, відповідно, у сорту Соколівський приріст урожаю становив 0,7 ц/га (3,6%), у сорту Контакт – 0,6 ц/га (3,0%), у сорту Капітоль – 0,7 ц/га (3,2%).

Найбільшу урожайність за всіх фонів живлення формував сорт озимого ріпаку Капітоль. Найбільша урожайність цього сорту отримана на фоні живлення $N_{90}P_{120}$ (27,4 ц/га). Дещо меншою (26,7 ц/га) урожайність цього сорту отримано на варіанті з фоном живлення $N_{45}P_{60}$.

Найменшу продуктивність на всіх варіантах дослідження формував сорт озимого ріпаку Соколівський.

Розробка та удосконалення технології вирощування сільськогосподарських культур, поряд зі збільшенням врожаю, повинна бути направлена на покращення її якості.

Найменший вміст та збір олії з гектару у досліджуваних сортів озимого ріпаку зафіксовано на варіанті контролю. Так, вміст олії на неудобреному фоні

коливався в межах від 41,3% у сорту Соколівський, до 42,9% - у сорту Капітоль.

Фони живлення $N_{45}P_{60}$ та $N_{90}P_{120}$ підвищували вміст олії у насінні сортів озимого ріпаку порівняно з контролем, проте найістотнішою збільшення цього показника спостерігалось на фоні $N_{45}P_{60}$.

Найбільший збір олії з гектару зафіксовано у сорту Капітоль на фоні $N_{45}P_{60}$ (11,8 ц/га) та $N_{90}P_{120}$ (12,7 ц/га).

Отже, для отримання максимального рівня продуктивності озимого ріпаку в зрошуваних умовах півдня України ми рекомендуємо проводити сівбу високоякісним насінням озимого ріпаку сорту Капітоль. Для досягнення максимального економічного та енергетичного ефекту, а також отримання більшого прибутку підтримувати фон живлення на рівні $N_{45}P_{60}$.

ФЕНОМЕН NBICS-ЦИВІЛІЗАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Бондаренко Д.І.

Машинобудівний коледж СумДУ

Глобалізація та всеохоплююча «технологізація» суспільства є умовами еволюції сучасної цивілізації. Безпосереднім наслідком глобальної антропосоціальної коеволюції стає зростання складності, суперечностей, невизначеності сучасності та непередбачуваності майбутнього. Одним з факторів такого зростання є наука, яка на початку XXI століття перетворилась на могутню виробничу силу, а наукомісткі технології детермінують гносеологічні вектори та визначають аксіологічні обрії.

Чим складніша соціальна система, тим більше вона піддається впливу стохастичних факторів, що створюють нелінійний простір для подальшого розвитку. Вичерпання ресурсів лінійного розвитку підводить складну систему

до фазового переходу - відносно короткого часового проміжку за який система набуває якісно нових характеристик. В такому контексті прогрес є необхідною відповіддю складної системи на загрозу зникнення і стає способом збереження відносно складної цілісності. Застосовуючи до вивчення соціальних систем друге правило термодинаміки, згідно з яким в закритій системі ентропія неминуче зростає, ми можемо визначити цивілізацію як соціальну систему, яка забезпечує негентропійний розвиток людства через ускладнення форм, засобів і способів наукового знання та технологій.

Шляхи досягнення такого стану нелінійні. Неможливо точно прорахувати їх кількість, ступінь детермінації та ймовірні загрози. Ситуація невизначеності майбутнього збуджує творчу фантазію вчених в намірах обґрунтувати найвірогідніший сценарій майбутнього. Тому, перед соціальним прогнозуванням виникає ряд складностей:

- визначення детермінуючої тенденції майбутнього;
- необхідність врахування всіх подій, що можуть вплинути на складну систему;
- вибір референтної групи;
- намір представити бажаний результат єдиним правильним;
- перетворення образу майбутнього на ідеологію.

Для їх вирішення ми висуваємо низку методологічних вимог:

- вирішувати проблему комплексно, не надаючи перевагу тільки одній тенденції;
- враховувати всі фактори здатні чинити вплив на перебудову цілісності;
- обмеженість часового діапазону (середина XXI століття);
- використання методів, прийомів та ідей синергетики;
- можливість критичної реконструкції побудованої системи, уникнення наукової ідеології.

За розрахунками Г. Д. Снукса, О. Д. Панова, Р. Курцвейла, А. П. Назаретяна та інших дослідників, сучасна цивілізація, що перебуває в стані

прискореного розвитку, в середині третього тисячоліття наблизиться до фази поліфуркації, проходження якої актуалізує різноманітні сценарії майбутнього.

На наше переконання, основним фактором, що впливає на реалізацію тієї чи іншої моделі є комплекс NBICS-конвергуючих наук та технологій. Вони стають фактором здатним перебудувати не тільки економічну систему суспільства (перехід до інтелектуального капіталізму, роботизація, технологізація, «інформатизація» виробництва, зміна властивостей матерії на рівні наномасштабу, поява нових галузей та спеціальностей, джерел енергії, нано-біо-інфо-когні модифікація людини), але й трансформувати політичні та соціальні відносини (рівність та відкритість доступу до інформації може привести до «розмитості» національних держав та нової соціальної структури, основою якої стане доступність знань), вплинути на формування адекватної їм «електронної» культури (віртуалізація життєвого простору вимагає перегляду традиційних опозицій: живе-мертве, природне-штучне, матеріальне-ідеальне). Такі можливості перетворюють NBICS-конвергенцію наук та технологій на могутній атрактор еволюції людської цивілізації.

В представлених нижче моделях мова йде швидше про вибір стратегічного напрямку розвитку ніж про передбачення появи того чи іншого науково-технічного, соціального феномену. Згідно ідей синеретики, в момент фазового переходу можлива реалізація декількох сценаріїв: простого та дивного атракторів. Прості атрактори прогнозують різні сценарії самознищення цивілізації, яка досягла меж технологічного зростання. Дивні атрактори можливо розділити на складні горизонтальні (передбачають стабілізацію системи у найвищій точці нерівноваги) та складні вертикальні – перехід до якісно нового стану, зростання внутрішньої складності системи та перспектива подальшого розвитку. Останній є найбільш незрозумілим, тому що неможливо заздалегідь знати який з можливих векторів буде реалізований. Важливо зазначити, що вибір обов'язково передбачає врахування «ціни успіху».

Ми вкажемо кілька атракторів, які на думку сучасних дослідників, є найбільш вірогідними векторами: трансгуманізм, створення штучного інтелекту та космічна колонізація.

Свою мету трансгуманісти вбачають у вдосконаленні людини засобами нано-біо-інфо-когнітивних технологій, що передбачає не тільки тілесну модифікацію, але й перебудову свідомості. Ціною техно-інструментального детермінізму стає зняття дихотомії живе-неживе, перегляд уявлень на людину, сенс її життя, саморозвиток, розкол суспільства на «вдосконалених» та інших, становлення технократії, а можливий і найгірший варіант – винайдення нових засобів знищення.

З майбутнім, яке передбачає створення штучного інтелекту, пов'язано ще більше песимістичних настроїв. Створення штучного розумного агента здатного до самовдосконалення та наділеного базовими потребами: ефективності, пошуку ресурсів, творчості, самозахисту, може призвести до його автономії та уявлення про людину як конкурента, якого необхідно знищити. Тому найбільші складності пов'язані з питаннями його контролю.

Космічна експансія актуалізує дискурс про можливі тілесні та культурно-духовні зміни, появу нових уявлень про людину та людяність.

Представлені нами міркування не є спробою поширити песимістичні настрої, чи «загальмувати» історичний прогрес. Гальмування бути не може, тому що наближення технологічної сингулярності є незворотнім. Ми здійснюємо спробу зробити критичний аналіз уявлень тих, хто очікує від науки та технологій лише розширення обріїв споживання. На нашу думку, вже зараз ми маємо можливість вплинути на вибір атрактара для формування гуманістичної парадигми майбутньої цивілізації. Мова йде про внесення змін в базисні основи цивілізації – систему культурно-духовних цінностей. Наукова раціональність залишається основним джерелом нових знань та цінностей, але набуває нові властивості, ознаки та форми. Серед них ми виділяємо:

- заміна технологічного детермінізму соціально-детерміністичним підходом;

- співвідношення наукового пошуку істини з гуманістичними ідеалами;
- трансдисциплінарна організація наукового дослідження;
- відмова від предметно-орієнтованих досліджень на користь проблемно-орієнтованих;
- зближення природничих та соціально-гуманітарних наук на підставі єдності об'єкта (людина, суспільство) та використанні спільних методів (комп'ютинг);
- формування цілісної наукової картини світу.

Конвергенція наук та технологій має підпорядкувати технологічний прогрес екзистенціальним запитам людства, що означає формування гуманістичних атракторів визначаючих новий етап історичної еволюції.

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ОРГАНІЗУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО КВЕСТУ

Бондаренко Л.Г.

Херсонський державний університет, кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української літератури

ORCID ID 0000-0002-8628-1418

lidiya.bond.2001@gmail.com

Державні документи щодо реформування середньої освіти в Україні спрямовують учителя рідної літератури на розвиток і соціалізацію особистості школярів, формування в них національної свідомості, культури, стійких світоглядних переконань, розуміння необхідності читання як важливої умови соціалізації, здатності до постійного саморозвитку в епоху глобальних змін і викликів [4]. Для досягнення цієї мети необхідна систематична і планомірна діяльність як на заняттях із рідного письменства, так і під час проведення

позакласних заходів. У працях із методики викладання української літератури Н. Волошиної, Є. Пасічника, Б.Степанишина, Г. Токмань та ін. визначено форми, види позакласної роботи, узагальнено досвід її організування вчителями української літератури. Мова йде про роботу літературного гуртка, студії, проведення літературних свят, тижнів, олімпіад з української літератури, читацьких конференцій, літературних вечорів, походів, екскурсій, поїздок літературними місцями, фольклорно-краєзнавчих експедицій тощо. Серед форм масової позакласної роботи Г. Токмань виділяє також інтелектуально-ігрові та мистецько-ігрові заходи. До них дослідниця зараховує ігри, що нагадують популярні телевізійні шоу на зразок «Х-фактора», КВК тощо [3]. Використання ігрових методик в освіті зараз набуває великої популярності. Відповідно з'являються нові види позакласної роботи з літератури, що потребують наукового обґрунтування. Одним із них є квест. Вікіпедія тлумачить це поняття як аматорське спортивно-інтелектуальне змагання, основою якого є послідовне виконання заздалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями. У процесі гри команди вирішують логічні завдання, здійснюють пошук на місцевості, будують оптимальні маршрути переміщення, шукають оригінальні рішення і підказки. Завершивши чергове завдання вони переходять до виконання наступного. Перемагає команда, що найшвидше виконала усі завдання [1]. У 70-х роках минулого століття термін «квест» був використаний для позначення комп'ютерних ігор, головною метою яких був рух віртуальним світом через подолання перешкод, вирішення завдань для досягнення певних цілей. Можливо тому в сучасному освітньому середовищі найпопулярнішими є саме веб-квести. Дослідниця І. Сокол, аналізуючи специфіку організації навчання школярів під час квесту, доходить висновку, що це ігрова технологія, яка має чітко поставлене дидактичне завдання, ігровий задум, керівника, конкретні правила [2, с. 31].

Обираючи вид позакласного заходу з літератури для підготовки і проведення третьокурниками, зупинилися на квесті. Перед студентами поставили такі завдання: опрацювати науково-методичні джерела про квест як

ігрову технологію; проаналізувати досвід роботи вчителів української літератури з організування квестів; розробити сценарій літературного квесту до 205-річчя від дня народження Тараса Шевченка, провести його для студентів факультету української філології та журналістики ХДУ.

Створили декілька малих груп, кожна з яких отримала окреме завдання: група «сценаристів» працювала над розробкою сценарію, група «ілюстраторів» опікувалася підготовкою наочного супроводу заходу. У квесті «Тарас Шевченко, якого ми не знаємо» взяли участь дві команди: «Кобзареві діти» і «Шевченкознавці». Девізом обох стали слова Т. Шевченка: «Нема на світі України, немає другого Дніпра»; «І чужому навчайтесь, й свого не цурайтесь». Після вступного слова ведучі оголосили учасникам правила гри. Кожна з команд отримала «бігунок» із завданнями та розпочала маршрут із пошуків своєї карти, на якій були словесно та графічно закодовано шість зупинок. «Станціями» слугували усі кафедри факультету, бібліотека та музей історії Херсонського державного університету. Щоб отримати маловідомі факти з життя Т. Шевченка, команди мали виконати певні завдання, серед яких було, зокрема, таке: «Назвіть вірш Тараса Шевченка, в назві якого є прізвища двох видатних фізиків» (Підказка: один із них відкрив основний закон гідростатики, а інший першим використав телескоп для спостереження за небесними тілами. Відповідь: «І Архімед, і Галілей...»). Після кожного виконаного завдання команда отримувала аркуш із цікавинкою з життя Т. Шевченка. Пройшовши усі «станції», студенти повернулися до аудиторії, у якій розпочали свій маршрут. Команди по черзі ознайомили присутніх зі знайденими маловідомими фактами про Великого Кобзаря та обмінялися враженнями від заходу.

Практика засвідчила, що ця ігрова форма роботи мотивує студентів як до розробки сценарію, так і до участі у самому заході. Вона мала також несподіване продовження. Команда-переможець зняла свій маршрут на відео та виклала ролик у соціальній мережі фейсбук. Він набрав сотні переглядів. Отже, поєднання теоретичного опрацювання матеріалу про види та форми

позакласної роботи з літератури з організуванням сучасних заходів сприяє ефективній підготовці майбутніх учителів української літератури до виконання завдань виробничої практики та подальшої професійної діяльності.

Список літератури:

1. Квест. URL: [uk.wikipedia.org/wiki/Квест_\(змагання\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/Квест_(змагання)) (дата звернення: 20.03.2019).
2. Сокол І.М. Квест: метод чи технологія? *Комп'ютер у школі та сім'ї*. №2. 2014. С. 28-31.
3. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі. Київ : Академія, 2012. 312 с.
4. Українська література. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>. (дата звернення: 20. 03. 2019).

НАПРЯМИ ІНВЕСТИВАННЯ КОШТІВ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ УКРАЇНИ

Бондарук О.П.

студентки гр. ОПД-21

Тернопільський національний економічний

університет

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

В процесі своєї діяльності кожна країна потребує додаткових фінансових ресурсів, які спрямовуються на розвиток економіки. Україна відчуває цю потребу надзвичайно гостро через необхідність докорінної зміни економічної системи та наявність кризових явищ. Одним із основних джерел залучення ресурсів є заощадження домогосподарств. Адже вони сприяють задоволенню потреб суб'єктів у позичкових коштах, формуванні власного капіталу, а також

дають можливість державі фінансувати видатки, покривати дефіцит місцевих та державного бюджетів. В свою чергу формування інвестицій на основі заощаджень дає можливість домашнім господарствам отримувати додаткові доходи.

На процес формування заощаджень впливають економічні та неекономічні фактори. До складу перших належить рівень доходів домогосподарств, основні мотиви заощадження та наявна кількість товарів тривалого користування. Некономічними є такі фактори: рівень довіри до фінансових інституцій та держави в цілому, досвід фінансової поведінки, оцінка економічної ситуації в країні, володіння основними фінансовими інструментами та рівень поінформованості в різних сферах для прийняття рішень. Домогосподарство, приймаючи рішення про заощадження, вирішує, в якому вигляді доцільніше зберігати кошти, а саме: на депозиті в банківських установах та отримувати проценти, вкладати частину заощаджень в цінні папери, або ж в який-небудь бізнес, дорогоцінні метали тощо [5, с.55].

Найпоширенішим напрямом інвестування коштів для домогосподарств України є розміщення їх в банку. Основою причиною цього є низький ступінь ризиковості в порівнянні з іншими інструментами фінансування. Адже наявність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, членами якого є більшість банків, забезпечує часткову компенсацію в разі оголошення банку неплатоспроможним. Проте в разі визнання банку неплатоспроможним валютні вклади повертаються за таким курсом, який існував в день прийняття цього рішення. Такі валютні коливання призводять до зростання ризиків, пов'язаних з вкладом в іноземній валюті. Недоліком розміщення коштів в банку є також ризик, що вкладник не зможе отримати жодної інформації про поточний фінансовий стан банку. В загальному обсяг депозитного портфелю банків у національній валюті у 2018 році зріс на 10% до 539,7 млрд. грн. за рахунок домогосподарств. При формуванні заощаджень українці надавали перевагу вкладам у національній валюті. Обсяг гривневих депозитів населення у платоспроможних банках за рік збільшився на 14,5% до 268,9 млрд. грн. в той

час як в іноземній валюті - на 1,6% до 8,6 млрд. доларів США. При цьому, у грудні 2018 році зростання становило 4,3% та 1,8% відповідно [3].

Вкладання коштів в нерухоме майно, через купівлю на первинному чи вторинному ринку, є також актуальним способом інвестування.

Ще одним загальновідомим варіантом розміщення коштів є використання інститутів спільного інвестування (пайових чи корпоративних фондів)[2, с.77]. Інвестиції домашніх господарств у інститути спільного інвестування мають тенденцію до зростання. За останні 5 років вони зросли більш ніж в 4 рази, хоча в абсолютному вираженні вони залишаються мізерними в порівнянні з банківськими депозитами – 2,63 млрд. грн. за номінальною вартістю розміщених цінних паперів станом на 2018 рік. Перевагою цього напрямку інвестування є те, що воно не вимагає володіння високопрофесійними навичками. Проте виникає ризик, пов'язаний з можливістю отримання доходу і збереження початкового капіталу. Недоліком такого напрямку інвестування є те, що зазвичай відсутня гарантована дохідність по цінним паперам інститутів спільного інвестування, бо вона напряму залежить від динаміки зміни цін на цінні папери і обсягу виплачених дивідендів по них [2, с.77].

Ще однією формою заощаджень для домогосподарств є банківські метали. Перевагою цього напрямку інвестування є постійне збільшення його вартості, так – зростання прибутку в майбутньому періоді. Банківські метали продаються лише в формі злитків, які середньостатистичне господарство не може собі дозволити придбати. При цьому такі злитки банківських металів є низької ліквідності [5, с.55].

Кожне господарство, перш ніж обрати певний напрям інвестування, повинне враховувати інфляційні процеси і те, що вартість грошей завжди змінюється. Є декілька чинників, які впливають на здатність домогосподарств інвестувати. До них відносять:

- сподівання домогосподарств щодо динаміки цін та кількості товарів на ринку;

- очікування домогосподарств щодо змін в поточному та майбутньому періоді;

- зміни в оподаткуванні;

- демографічні чинники (вікова група, рівень освіченості громадян, сектор зайнятості) [1, с.79].

Вищевикладене свідчить про необхідність залучення в економіку України заощаджень домогосподарств потребує запровадження заходів, які збільшать рівень довіри населення до держави, забезпечать цінову і курсову стабільність. Також необхідно запроваджувати заходи, які більш ефективно дозволять контролювати діяльність банківських та небанківських фінансових інститутів з метою забезпечення їх ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

Список літератури:

1. Кириленко О. П., Петрушка О. В. Інституційні основи державного пенсійного страхування в Україні. Журнал європейської економіки. 2013. №12(1). С. 79-95.

2. Носов Є. Заощадження домогосподарств як джерело інвестиційних ресурсів в Україні. Економіка. 2015. №2(167). С. 73-73.

3. Обсяги кредитів та депозитів населення у банках у 2018 році. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=85761675&cat_id=55838 (дата звернення: 24.03.2019).

4. Федосов В. М., Юрій С.І. Фінанси: підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. Київ: Знання, 2008. 611 с.

5. Шулюк Б. С. Особливості прийняття фінансових рішень домогосподарств в умовах економічної нестабільності. Вісник ТНЕУ. 2015. №1. С. 51-58.

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ПРАКТИЧНОГО КУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Борисова Н.В.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»
кандидат педагогічних наук, доцент

Проблемне навчання не є новим, тому що воно ґрунтується на теоретичних положеннях Д. Дьюї. Суть його полягає у тому, що його учасник є активним суб'єктом свого навчання. Умовами успішності такого навчання є проблематизація навчального матеріалу, активність учасника та зв'язок навчання з групою.

Проблемне навчання розглядається в працях Х. Барроуз, Дж. Берінгер, К. Кокрела, К. Ньюхолда, Ю. Будаса, Н. Дмитренко, І. Долі, О. Зарічної, Т. Кудрявцевої, Й. Лернер, М. Махмутова, Ф. Матюшкина, А. Петрова, В. Сафонова та інших. Проте невирішеною залишається проблема застосування проблемних ситуацій для формування комунікативної компетентності студентів на заняттях з практичного курсу англійської мови.

Проблемне навчання – це система методів та засобів, які забезпечують можливість засвоєння нових знань, формування творчого мислення і пізнавальних інтересів особистості. Основними його перевагами є розвиток розумових здібностей студентів як суб'єктів навчання; зацікавлення їх до навчання і відповідно до вироблення мотивів та мотивації навчально-пізнавальної діяльності; пробудження їх творчих нахилів; виховання самостійності, активності й креативності, що сприяє формуванню всебічно розвинутої особистості, спроможної вирішувати майбутні професійні та життєві проблеми [4, с. 21].

Воно сприяє активізації пізнавальної і мовленнєвої діяльності студентів, розвитку їх здібностей і залежить не лише від природних задатків, а й від характеру інтелектуальної діяльності. Проблемні завдання – це мовленнєва вправа, в якій один із його компонентів невідомий, тобто відомо, про що говорити, для чого, але невідомо, як формулювати думку і якими засобами.

Необхідно зазначити, що проблемне навчання може відбуватися лише в умовах проблемної ситуації (сукупність умов (мовленнєвих і немовленнєвих), що стимулюють студентів діяти у межах заданої ситуації). Вони виникають під час виконання практичної роботи, коли виявляється невідповідність між існуючими знаннями і новими фактами, явищами. Тобто викладач ставить перед студентами проблему і пропонує їм самим знайти шляхи її вирішення. Завдяки використанню такого методичного прийому викладач заохочує студентів робити порівняння, узагальнення, висновки, співставляти факти, ставити питання.

За класифікацією Г.К. Селевко існує два типи проблемних ситуацій: педагогічна та психологічна [2, с. 2]. Перша має місце при організації начального процесу, друга стосується діяльності студентів. Викладач створює педагогічну проблемну ситуацію шляхом постановки питань, що підкреслюють протиріччя, новизну, важливість та інші якості об'єкта пізнання. Після розв'язання педагогічної проблемної ситуації виникає психологічна проблемна ситуація, коли студенти починають пошукову діяльність, пропонують свої варіанти вирішення протиріччя, проблеми. Для мотивування до навчання, зокрема й до вивчення іноземної мови необхідно створити їм умови для творчості, пропонувати завдання у вирішенні яких застосовувалася б уява, певний життєвий досвід і при цьому використовувалась вивчена лексика й відпрацьовувались граматичні конструкції.

Позитивного результату можна досягти систематично відпрацьовуючи мовний матеріал, виконуючи велику кількість підстановчих й трансформаційних вправ, які дозволяють здійснити перехід від розв'язання неproblemних ситуацій до проблемних, від репродуктивного мовлення

(заучування напам'ять, механічного відтворення матеріалу) до продуктивного (власні висловлювання в усному й писемному мовленні під час розв'язання мовленнєвих завдань різної складності).

У процесі вивчення англійської мови особливу значущість набувають такі групи проблемних завдань: пошуково-ігрові, комунікативно-пошукові, комунікативно-орієнтовані, пізнавально-пошукові, культурологічні. До основних властивостей проблемних завдань належать: автентичне спілкування на занятті; актуальність завдання для учасників; складність завдання; інформаційна нерівність партнерів (учасники, які мають різні інтереси, різні захоплення доповнюють один одного); творчий характер [1, с. 5].

Для розвитку у студентів комунікативних навичок поза мовленнєвим середовищем варто запропонувати студентам мислити, вирішувати проблеми, які породжують думки, міркування над можливими шляхами вирішення цих проблем для акцентування уваги на змісті висловлювання, щоб у центрі уваги була думка, а мова виступала у своїй прямій функції формування і формулювання цих думок. Під час створення звичайної непроблемної ситуації з будь-якої теми, як правило, вказуються всі компоненти смислового змісту, а саме: дійові особи, місце, час, мета спілкування, яка не ускладнена деталями.

За допомогою створення на заняттях з практичного курсу англійської мови максимальної кількості ситуацій спілкування і заохочення студентів до участі в них, викладач зможе досягнути найголовнішої мети навчально-виховного процесу – прищепити студентам почуття того, що вивчення іноземної мови є приємним процесом, в результаті якого вони отримують знання, необхідні для їхнього майбутнього. Використання проблемних ситуацій розвивають у них уміння самостійно вирішувати поставлене завдання, допомагають організовувати свою роботу, давати власну оцінку й самооцінку, уміння порівнювати, класифікувати, вибирати головне і відсікати другорядне, використовувати додатковий матеріал, реалізувати бажання учитися далі.

У дидактиці визначаються такі принципи проблемного навчання, які можна модифікувати для створення проблемних ситуацій на заняттях

англійської мови відповідно до принципів відбору змісту програми для університетів та інститутів (теми, функції, поняття, структури, граматичний, фонетичний і лексичний матеріал). Вибудовуючи проблемні ситуації, необхідно визначити максимальне значення невідомих компонентів, за яких проблемна ситуація може виявитися занадто складною, тому її не можна пропонувати студентам. Також варто уникати мінімального значення невідомих компонентів, оскільки занадто легка проблемна ситуація перестане бути проблемною й перейде до категорії неproblemних ситуацій.

Залежно від теми й змісту навчального матеріалу можна застосовувати різні види проблемних ситуацій: ситуація-ілюстрація; ситуація-оцінка; ситуація-вправа.

Застосовуючи проблемні ситуації на заняттях з практичного курсу англійської мови варто пам'ятати, що чітко сформульовані мовленнєві завдання дозволяють студентам логічно вибудовувати послідовність висловлювань. Мовленнєве завдання є завжди мовленнєво-мисленнєвим, де мислення спрямоване на спілкування (погодитись, спростувати, висловити сум, жаль, пояснити, прокоментувати тощо), а не на мовну форму (вставте, виберіть, розкрийте дужки, знайдіть пару тощо), тобто для студентів важливим є усвідомлювати функції висловлювань.

Створюючи різні проблемні ситуації, потрібно дотримуватись певних правил їх укладання. Виконання завдання повинно передбачати оволодіння новими знаннями, розвивати уміння, формувати навички. Завдання мають відповідати рівню підготовки студентів і містити реалістичні проблеми, які представляють інтерес для сучасного суспільства, науки та освіти, а також мотивувати студентів до самовдосконалення й самоосвіти і передбачати право вибору й можливість контролювати процес та налаштовувати на співпрацю, встановлення партнерських стосунків один з одним і з викладачем, а також стимулювати пізнавальну діяльність студентів, надаючи їм свободу вибору й самостійність. Важливою умовою розробки проблемної ситуації є послідовна система її впровадження у навчальний процес.

Варто в певній послідовності використовувати проблемні ситуації: розробити систему завдань, яка б слугувала підґрунтям створення проблемної ситуації; охопити повністю всю тему, що вивчається; виконувати різні дидактичні функції. Проблемні ситуації, які передують оволодінню системою знань, є основними або тематичними і спонукають до опанування нових знань та дій, які має здійснювати кожен студент залежно від своїх можливостей.

Отже, проблемна ситуація повинна викликати зацікавленість у студентів, бажання у всьому розібратись самостійно. Їх застосування на заняттях з практичного курсу англійської мови переорієнтовує процес навчання від неефективного заучування лексики та граматики до реалізації комунікативних намірів. Створення подібних проблемних ситуацій сприяє розвитку інтелектуальних і творчих здібностей студентів, формує в них необхідні уміння й навички, підвищує якість їхньої професійної підготовки.

Список літератури:

1. Дмитренко Н.Є., Доля І.В. Застосування проблемно-орієнтованого навчання на заняттях з іноземної мови у вищому навчальному закладі / Н.Є. Дмитренко, І.В. Доля // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 46 / редкол. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – 375 с. – С. 166–170.

2. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К. Селевко // Учительская газета. – Он-лайн. – 2005. – №39 (10068). – 27 сентбря.

3. Petrova A. Virtues of Problem-Based Learning in ESL Classroom / A. Petrova // Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі : зб. матеріалів наукової конференції викладачів та студентів факультету іноземних мов / гол. ред. Ямчинська Т.І. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. – С. 94–98.

4. Walberg H.J. Improving the productivity of America's schools / H.J. Walberg // Educational Leadership, 2000. – P. 19–27.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Босий Володимир

ТНЕУ, ОАБ-21

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б. С.

У сучасних умовах фінансова система України формується за європейським взірцем. У зв'язку з цим об'єктивно необхідним є дослідження основних проблем і перспектив її розвитку з урахуванням європейського вектору. Саме стабільність у фінансовому секторі держави виступає важливою передумовою її економічного розвитку та зростання суспільного добробуту.

Фінансова система становить сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє, перерозподіляє і використовує як централізовані, так і децентралізовані грошові фонди [3, с. 270].

Однією з основних проблем нестійкості фінансової системи України є відсутність належного державного контролю. Державний фінансовий контроль є необхідною умовою існування демократичної держави, важливим фактором прийняття управлінських рішень [2].

В Україні проведення державного фінансового контролю супроводжується трьома групами проблем, які знижують його ефективність. Перша пов'язана з недосконалістю їх організаційної структури. Адже контролюючі органи функціонують відокремлено, без регламентованого розподілу функцій, процедур, визначеного механізму взаємодії та координації діяльності між центром і регіонами, що не сприяє формуванню цілісної системи фінансового контролю. Друга - з незабезпеченістю єдиної бази даних, котра б давала змогу контролюючим органам обмінюватися необхідною інформацією. Третя - з неузгодженістю дій при здійсненні попереднього, поточного й наступного державного фінансового контролю, що зумовлено каральним характером контролю, а не попереджувальним. У результаті аналізу проблем

реалізації державного фінансового контролю варто зазначити, що їх розв'язання можливе за умови застосування комплексного підходу, а саме:

- поліпшення діяльності контролюючих органів завдяки чіткому визначенню їх функцій і повноважень, створенню й відпрацюванню механізму координації роботи;

- встановлення систем атичного обміну фінансовою й управлінською інформацією між контролюючими органами.

- скасування обмежень при здійсненні попереднього, поточного й наступного фінансового контролю, а також забезпечення раптовості його проведення;

- підвищення дієвості попереднього контролю у результаті залучення органів Державної аудиторської служби України, Державної казначейської служби України та фінансових органів до здійснення згаданого контролю на стадії формування кошторисів бюджетних установ;

- забезпечення адаптації національної системи перевірок до стандартів і норм міжнародного права у сфері державного фінансового контролю [5].

На розвиток фінансової системи впливає безліч факторів, які потрібно враховувати з метою недопущення застою і кризових явищ. У цьому зв'язку необхідно налагоджувати та вдосконалювати механізми реалізації фіскальної, грошової і кредитної політик з метою забезпечення належного функціонування вітчизняної фінансово-кредитної системи. Водночас стратегія і тактика реформування фінансової системи повинна полягати у поступовій реструктуризації, яка передбачатиме подальшу трансформацію фінансів [4].

На особливу увагу заслуговує питання створення потужної групи банків, зменшення податкового тиску та впорядкування фінансових потоків. У цьому контексті слід зазначити, що цим питанням повинні займатися відповідні органи законодавчої та виконавчої влади: раціональне функціонування всієї фінансової системи можливе лише за рахунок належного функціонування кожної складової окремо та у разі їх синергічного поєднання [1].

Список літератури:

1. Банки, Финансы Украины. URL: [http:// financeua.net/finance](http://financeua.net/finance) (дата звернення 01.04. 2019).
2. Дмитренко Д. М. Принципові підходи до реструктуризації фінансової системи України. Вісник Української академії банківської справи. 2009. № 2 (27). С. 30–35.
3. Завгородній А. Г. Фінансовий словник. Львів: Вид-во ДУ "Львівська політехніка", 1996. 384 С.
4. Моторна Я. Проблеми функціонування фінансової системи України. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68425.doc.htm (дата звернення 01.04. 2019).
5. Шулюк Б. Шляхи розвитку державного фінансового контролю в Україні у контексті досвіду економічно розвинутих країн. Економіка. Фінанси Право. 2018. С.25-28.

**КОНЦЕНТРАЦІЯ С-РЕАКТИВНОГО БІЛКА У СИРОВАТЦІ КРОВІ ПРИ
НЕЗАПАЛЬНИХ ФОРМАХ ПРОСТАТИТУ ТА ЗА УМОВ КОРЕКЦІЇ
(ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)**

Бречка Н.М.

к. б. н. с.н.с., с.н.с.

Державна установа «Інститут проблем ендокринної патології
ім. В. Я. Данилевського НАМН України», м. Харків

Козар В.В.

к.мед.н., с.н.с., доцент

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

kozarval@gmail.com

Простатит є найпоширенішим урологічним захворюванням у дорослих чоловіків молодше 50 років і третьою найчастішою урологічною патологією у

чоловіків старше 50 років. Наявність простатиту суттєво впливає на якість життя чоловіків, і може бути порівняна з активною хворобою Крона або недавнім інфарктом міокарда. Симптоми простатиту можуть збільшити ризик розвитку доброякісної гіпертрофії простати, симптомів нижчих сечовивідних шляхів та раку передміхурової залози.

Не дивлячись на досить значну кількість проведених досліджень, на сьогодні не вироблено погоджувальної думки стосовно етіології та механізмів розвитку хронічного небактеріального простатиту (ХНП) / синдрому хронічного тазового болю (СХТБ), оскільки патофізіологія, яка лежить в основі цього синдрому, є мультифакторіальною, а клінічна картина неоднорідна. Нажаль, на сьогодні не розроблено єдиної концепції і щодо лікування (ХНП) / (СХТБ), яке залишається симптоматичним, а результати лікування — малоефективними, тому пошук етіопатогенетичних чинників та ефективних методів терапії залишаються актуальним.

Метою нашого дослідження було визначення концентрації С-реактивного білка в сироватці крові щурів за умов експериментального простатиту та його фармакологічної корекції.

Матеріали і методи. Досліди проводили на білих статевозрілих самцях щурів популяції Вістар із початковою масою 270–370 г. Було сформовано 7 груп тварин по 8 щурів у кожній. Небактеріальний простатит (модель скипидарного простатиту) викликали дворазовим ректальним введенням щурам самцям 1 мл суміші на основі 10 % розчину димексиду у воді та скипидару у співвідношенні 4:1 [Князькин И.В., 2001].

Для оцінки простатопротекторної активності були застосовані препарати Хондроїтину сульфат, Хондроїтину сульфат у поєднанні з Трибестаном, препарат Трибестан (виробництва компанії «Sopharma», Болгарія) та препарат «Біоглобін-У» (протеїнізований водно-сольовий екстракт із плаценти людини виробництва компанії ЗАТ «Біолік», м. Харків). Препаратом порівняння обрано Простаплант форте (виробництва компанії «Schwabe», Німеччина).

Визначення концентрації С-реактивного білка (СРБ) в сироватці крові щурів проводили напівкількісним методом латексної аглютинації [Козар В. В., Кудря М. Я., 2009]. Чутливість приготовленого діагностичного становила 0,5 мг / л СРБ.

Статистичне опрацювання матеріалу проведено з обчисленням середнього арифметичного значення та його статистичної похибки ($\bar{x} \pm S_{\bar{x}}$), медіани (Me), мінімальних і максимальних дат (min ÷ max). Для аналізу відмінностей застосовували непараметричний U-критерій Уїлкоксона-Манна-Уїтні). Оцінку «нульових» гіпотез здійснювали на рівні значущості не більше 0,05.

Результати дослідження. Встановлено, що в інтактних тварин рівень СРБ знаходився у межах 2 мг / л. У групі «Контрольна патологія» концентрація СРБ на 14 день після моделювання експериментального простатиту знаходилася в межах 8 мг / л (табл.).

Таблиця 1

Вплив сполук на концентрацію СРБ в сироватці крові щурів під впливом препаратів на моделі скипидарного простатиту, (Me, min ÷ max), n=8

Група	Me, мг / л	min ÷ max, мг / л	$(\bar{x} \pm S_{\bar{x}})$
Інтактний контроль	2	2÷2	2±0
Контрольна патологія	8 ¹⁾	8÷8	8±0
Скипидарний простатит + Хондройтину сульфат	1 ²⁾	1÷2	1,3±0,33
Скипидарний простатит + Хондройтину сульфат + Трибестан	4	4÷8	5,3±1,33
Скипидарний простатит + Трибестан	2 ²⁾	2÷2	2±0
Скипидарний простатит + Біоглобін-У	2 ²⁾	2÷2	2±0
Скипидарний простатит + Простоплант	4 ²⁾	2÷4	3,3±0,67

Примітки:

¹⁾ Статистично значущі відмінності у порівнянні з даними для групи «Інтактний контроль», $p \leq 0,05$.

2) Статистично значущі відмінності у порівнянні з даними для групи «Контрольна патологія», $p \leq 0,05$

Отримані нами дані узгоджується з результатами інших досліджень, які показали, що у пацієнтів із ХНП / СХТБ рівень СРБ майже у 2 рази вищий за показник норми і корелює з інтенсивністю болю.

Одним із механізмів дії препарату Хондроїтину сульфату є помірна протизапальна, антирадикальна дія, а також здатність зменшувати біль. Встановлено, що застосування Хондроїтину сульфату достовірно знижує рівень СРБ у щурів із скипидарним простатитом практично до рівня інтактного контролю (див. табл.). На сьогодні встановлено, що хондроїтинсульфати є основними інгібіторами міграції нейронів, а саме ця властивість може лежати в основі зменшення проявів болю ХНП / СХТБ. Відомо, що хондроїтинсульфати здатні також знижувати активність матриксної металопротеїнази, активність якої підвищується при запаленні і корелює із рівнем СРБ. Таким чином, вказані властивості хондроїтинсульфатів є важливими для пригнічення запальної фази альтерації та зменшення болю, які є патогенетичними чинниками ХНП / СХТБ. Наше дослідження підтвердило наявність позитивного ефекту препарату Хондроїтину сульфат стосовно зменшення проявів запалення при експериментальному небактеріальному простатиті.

При введенні Хондроїтину сульфату разом із Трибестаном прояви запалення у щурів із небактеріальним простатитом дещо знизилися у порівнянні з групою «Контрольна патологія», проте ефект був трохи слабшим за показники в групі тварин, яким вводили лише Хондроїтину сульфат (див. табл.). У той же час, у групі тварин, які отримували лише Трибестан, показники були співставлявані з даними, які були отримані при застосуванні лише Хондроїтину сульфат. Можливо, Трибестан, який має загальну тонізуючу дію, здатен модифікувати дію Хондроїтину сульфат і зменшувати його ефекти, або навпаки. Можливо, це пов'язано із дозою. Адже в групі тварин «Скипидарний простатит + Хондроїтину сульфат + Трибестан» дози речовин були в 2 рази

менші, ніж при застосуванні кожного препарату окремо. Отримані результати потребують подальшого дослідження, оскільки для лікування простатитів рекомендовані застосування різних класів препаратів, проте їх взаємодія висвітлена не повно.

Введення Біоглобіну-У, фармакологічними властивостями якого є аналгетична, протизапальна, імунотропна, репаративна, антиоксидантна дія та інші, суттєво зменшувало прояви запалення у щурів із небактеріальним простатитом (див. табл.). Отримані нами результати свідчать про достатню протизапальну ефективність даного препарату за даних умов експерименту.

Простаплант, який володіє протизапальними та протинабряковими властивостями, також суттєво знижував концентрацію СРБ у щурів із небактеріальним простатитом.

У той же час необхідно відзначити, що застосування Хондроїтину сульфату, Трибестану, Біоглобіну-У було більш ефективним стосовно зменшення рівня СРБ, ніж дія препарату порівняння Простопланту.

Отримані результати свідчать про необхідність подальшого пошуку ефективних лікарських засобів для корекції симптомів та впливу на патогенетичні чинники небактеріальних простатитів.

ЗНАЧЕННЯ КЛАСТЕРІВ У ПРОЦЕСІ ЕНДОГЕННОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Бричко А.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки
Сумський національний аграрний університет

Сучасні економічні процеси призводять до впровадження в Україні нових організаційно-економічних технологій управління регіональним розвитком на основі створення територіальних об'єднань. Сьогодні існує певний досвід

створення, функціонування кластерів, що різняться за своєю спеціалізацією, масштабами, структурою та кількістю об'єднаних підприємств тощо. Головна їх риса – охоплення певної території, головною ознакою й підставою створення кластерів є підвищення продуктивності залучених ресурсів.

Однією із невід'ємних складових вивчення ендogenous розвитку є утворення кластерів. Максимальне використання місцевих ресурсів - робочої сили, акумульованому на місцевому рівні капіталу, підприємницького потенціалу, специфічних знань виробничого процесу і можливостях виконання специфічних професійних завдань створює модель ендogenous розвитку. Основою для розвитку є наявність системи виробничих можливостей, схильність місцевого підприємницького співтовариства до розвитку коопераційних зв'язків між окремими секторами і в середині секторів виробництва, а також здатність місцевого виробничого та економічного потенціалу до оновлення та інновацій.

Система поглядів на ендogenous розвиток як сукупність уявлень про регіональну економічну політику з'явилася в період глобалізації економіки. Роль регіонального середовища залежить від динаміки зовнішніх факторів, пов'язаних зі здобуттям та розповсюдженням знань, кваліфікацією кадрів, із локальними інформаційними та технологічними мережами, що стимулюють інноваційну діяльність, тобто рушійну силу економічного зростання.

Теорія кластерного управління економікою виникла як теорія формування й розвитку конкурентоспроможності економіки. Її особливістю є виділення принципово нового структурного елемента в сукупності суб'єктів конкуренції – кластера, що є новим і додатковим способом організації економіки, її динамічного розвитку та принципом здійснення державної політики в регіонах. За визначенням М. Портера, кластери - це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у споріднених галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій у певних галузях, що конкурують, але при цьому виконують спільну роботу.

Бути частиною кластера як системи розповсюдження знань і технологій дає змогу впроваджувати швидкі зміни, оновлювати техніку та технологію за рахунок їх гнучкості. Загальними проблемами, що стримують розвиток кластерних структур в регіонах України, є такі:

- низький рівень прозорості і довіри між потенційними учасниками кластерів, у тому числі довіри до органів влади;
- відсутність достатнього досвіду державно-приватного партнерства, а також правові проблеми з його реалізації;
- недостатнє розуміння сутності кластерного підходу, його переваг та ефективності з боку органів влади та суб'єктів господарювання, а отже, і відсутність кластерних ініціатив та відповідної політики їх реалізації.

Кластер, на нашу думку, є територіально-виробничою формою інтеграції економічних суб'єктів у визначеній галузі чи сфері, що характеризуються спільністю діяльності та взаємодоповнює один одного, а також пов'язаних з ними організацій та установ, освітніх і наукових закладів, органів влади. Кластер функціонує на основі погодженої стратегії розвитку, спрямованої на реалізацію інтересів кожного учасника і регіону його розташування.

Завдяки тому, що підприємства є частиною кластера, вони стануть потенційно привабливими для іноземних інвесторів. Це сприятиме розвитку економіки регіону, спеціалізації, збільшенню масштабів і покращанню якості виробництва, залученню резервів, активізації економічного оточення, зменшенню витрат на виробництво, загальному підвищенню економічної ефективності, отриманню синергетичного ефекту.

У контексті структурної перебудови економіки регіону кластери мають стати пріоритетним напрямком. Розвиток кластерів є перспективною організаційною формою управління соціально-економічними процесами в регіонах. Вони сприятимуть забезпеченню швидкого економічного зростання, відродженню вітчизняного виробництва, розвитку виробничого співробітництва на основі спеціалізації і кооперування, підвищенню ефективності інноваційного розвитку регіонів, є ефективним способом

залучення прямих іноземних інвестицій. Насамкінець, це сприятиме досягненню високого рівня економічного розвитку та конкурентоспроможності українських регіонів та їх гідного місця в глобальній системі економічних відносин.

Головні переваги в реалізації регіональної економічної політики зорієнтованої на створення кластерів визначаються в загальному поживленні регіональної економіки, диверсифікації економічної структури регіонів, появі зручного механізму взаємодії з бізнесом, прогнозування шляхів змін в окремих секторах економіки, в покращенні кадрового забезпечення, підвищенні доступності інфраструктури для досліджень і розробок, розширенні можливостей для зниження витрат виробництва, появі шляхів більш успішного виходу на міжнародні ринки.

Отже, кластер є однією з привабливих форм організації діяльності. Впровадження кластерних моделей господарювання в Україні дозволить збільшити обсяги виробництва на певній території, надходжень до місцевих бюджетів у вигляді податків та зборів, забезпечити нові робочі місця, покращити рівень добробуту населення, зменшити соціальну напругу в містах, а також підвищити рівень якості задоволення потреб територіальних громад та ін. Кластерні технології сприяють налагодженню взаєморозуміння між управлінськими структурами і бізнесовими колами у процесі вирішення соціально-економічних проблем певного регіону.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Була П.В.

студент групи Ф-31 Тернопільський національний економічний
університет

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Шулюк Б.С.

Одним із найважливіших чинників при здійсненні бюджетування в соціальній сфері є створення ефективних організаційних засад, які включають в себе перелік відповідних управлінських органів, що приймають рішення стосовно цільового розподілу бюджетних коштів та їх подальшого використання.

Важливим аспектом при процесі бюджетування соціальної сфери є розроблення дієвих програм. Дані розробки в Україні здійснюють такі уповноважені органи як:

- Міністерство соціальної політики України;
- Міністерство культури України;
- Міністерство освіти і науки України;
- Міністерство охорони здоров'я України.

Дані програми бюджетування обов'язково повинні співпадати з основними цілями діяльності головних розпорядників коштів. Ці цілі визначені у стратегії соціального та макроекономічного розвитку держави. Соціальні та культурні пріоритети є основою для формування інших програм розвитку, тому їхня розробка повинна максимально включати в себе потреби населення, як на загальнодержавному так і на галузевому, регіональному рівнях [1].

Варто відмітити основні спрямування діяльності міністерств у процесах бюджетування соціальної сфери в Україні:

1. *Міністерство соціальної політики України.* Цей орган займається формуванням та забезпеченням реалізації державно політики у сферах

зайнятості та трудової міграції, соціального захисту, трудових відносин та ін.[2, с. 66];

2. *Міністерство культури України.* Формує та забезпечує реалізацію державної політики в сферах мистецтв та культури, здійснює охорону таких сфер як спадщина та кінематографія, а також веде проводить державну політику щодо мови [3, с. 57];

3. *Міністерство освіти і науки.* Займається формуванням та забезпеченням реалізації державної політики у таких сферах як освіта і наука, інновації, молодіжних об'єднань, фізичної культури, спорту, а також інтелектуальної власності [4, с. 178];

4. *Міністерство охорони здоров'я.* Дане міністерство формує та забезпечує реалізацію державної політики щодо охорони здоров'я, контролю над випуском, виготовленням та реалізацією лікарських препаратів та ін.[5, с. 353].

Для того щоб досягти поставлених цілей, які визначаються у прогностичних та програмних документах, головні розпорядники бюджетних коштів повинні чітко сформулювати програми, для того щоб залучити фінансування з бюджету. Діяльність цих розпорядників коштів, відповідно повинна бути спрямована на розробку, аналіз та відбір програм. Безпосередньо їм потрібно встановити головну мету, визначити завдання та розрахувати терміни їх реалізації. Тому кожне з перелічених вище міністерств має різноманітні проекти планів дій як на короткі періоди так і на перспективні. Після того як плани діяльності розроблені, головні розпорядники бюджетних коштів, розподіляють та визначають матеріальні, людські та фінансові ресурси, які потрібні для реалізації програм. Також оцінюється вартість програм, та співставляється з отриманими бюджетними коштами. Під час визначення обсягу майбутніх видатків на реалізацію програм головні розпорядники виходять з:

- підсумків роботи минулих років;
- оцінки плану діяльності на перспективний та поточні періоди;
- очікуваних результатів розроблених програм на наступні роки;

- граничного обсягу видатків, доведеного Міністерством фінансів України.

Кожне з даних міністерств виконує аж дві функції під час бюджетування соціальної сфери. Водночас усі міністерства можуть бути державними замовниками програм соціально-культурного напрямку або ж виступати ініціаторами з розробки [1].

Варто зазначити, що через розмитість та суміщення функцій, міністерства виявляють низьку ефективність як при виконанні контролю, так і при реалізації відповідних програм, що в свою чергу унеможлиблює виконання поставлених соціальних цілей.

Отже, виходячи зі всього вище сказаного, можна вважати, що організаційні засади бюджетування соціальної сфери вважатиметься ефективним лише при якісних та чітких політико-правових засадах соціальної політики, що проводиться в Україні.

Список літератури:

1. Шулюк Б. С. Економіко-організаційні засади бюджетування сфери соціально-культурних послуг в Україні. 2012. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/12965/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8-%D0%A8%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%BA_2012.pdf (дата звернення: 01.04.2019)

2. Про Положення про Міністерство соціальної політики України (із змінами та доповненнями станом на 07.05.2012 р.) : Указ Президента України від 6.04.2011 р. № 389/2011. *Офіційний вісник України*. 2011. № 29. С. 66.

3. Про Положення про Міністерство культури України : Указ Президента України від 6.04.2011 р. № 388/2011. *Офіційний вісник України*. 2011. № 29. С. 57.

4. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України (із змінами та доповненнями станом на 06.06.2011 р.) : Указ Президента України від 8.04.2011 р. № 410/2011. *Офіційний вісник України*. 2011. № 29. С. 178.

5. Про Положення про Міністерство охорони здоров'я України (із змінами та доповненнями станом на 14.02.2012 р.) : Указ Президента України від 13.04.2011 р. № 467/2011. *Офіційний вісник України*. 2011. № 29. С. 353.

**РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ: МОДЕЛЬ
ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ЕКОНОМІКИ)**

Булавина О.А.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима
Гетьмана», кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та
психології

bulavina29@i.ua

<https://orcid.org/0000-0002-0198-1838>

Розвиток суспільства неможливий без розвитку конкретної особистості, яка майже від народження починає вчитися. Дитина вже у віці трьох років у дошкільних закладах, а може дехто і раніше та в інший спосіб, потрапляє до сфери впливу фахівців та з їх допомогою навчається вчитися і розвиває соціальні компетенції, щоб робити це протягом всього життя. І який би фах не було б обрано у майбутньому, навчання та формування професійної компетентності будуть успішними, якщо у дитини розвинене вміння вчитися.

Успішна діяльність в сучасному світі є невід'ємною від економічної і не має значення: чи належить твоя майбутня професія до економічної сфери. У 2017 році до першої п'ятірки мільярдерів увійшли власники компаній Microsoft, Berkshire Hathaway, Amazon, Facebook, Bloomberg. Загальна кількість мільярдерів у світі зросла на 233 особи, а їх сумарний капітал зріс на 1,19 трлн. доларів і склав 7,67 трлн. доларів США. Виходить, що приблизно 0,2%

населення планети володіє майже чвертю світових фінансових запасів і майже 20% з них не мають вищої економічної освіти [1].

Так чи інакше нам всім постійно потрібно приймати економічні рішення, займатися в певному сенсі комерцією, «продаючи» свої професійні компетентності керівнику, отримуючи банківські послуги, здійснюючи вибір товарів і послуг, прогножуючи наслідки прийнятих рішень та їх вплив на фінансові статки та власний добробут. А отже, освіта буде залишатися у ТОП-10 галузей, де працюватиме найбільша кількість мільйонерів, оскільки, у міру того як росте багатство, все більше людей прагнуть здобувати освіту, яка дозволяє підвищити багатство [1]. Цей тренд спостерігається і в Україні. За даними Міністерства освіти та науки України у 2018 році на економічні спеціальності здійснювався набір у 292 вищих навчальних закладах, що складає 62,4% всіх ВНЗ України [2]. Реформована система вищої освіти базується на компетентнісному підході. Але й нова українська школа з цього навчального року здійснила набір здобувачів освіти, враховуючи компетентнісний підхід, з метою «...виховувати відповідальних, активних і підприємливих громадян [3]». До того ж, одним із основних компонентів НУШ є «трикутник партнерства», тобто, крім співпраці та взаємодії у навчанні вчителів та батьків, «учні» також повинні мати навички навчати один одного. Фахівцями Innovation House та тренерами ГО «Освіторія», що проводять спільно з МОН навчання вчителів, були виокремлені 10 найважливіших навичок, яким потрібно навчити дітей сьогодні, щоб вони були затребувані завтра (див. рис. 1[5]).

Якщо уважно проаналізувати даний перелік, то так чи інакше, вісім з десяти навичок стосуються процесу мислення. Але щоб мати змогу навчити запропонованим навичкам, потрібно ними володіти самому. Тому є дуже актуальним питання впровадження методик розвитку мислення в процес підготовки фахівців освітньої галузі.

Саме такий підхід ми маємо змогу реалізовувати в процесі підготовки фахівців, що отримують ступінь бакалавра за освітньо-професійною програмою «Економічна та бізнес-освіта» у ДВНЗ «Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана» на кафедрі педагогіки та психології (див. рис. 2).

Рис. 1. 10 найважливіших навичок, яким треба навчити дітей сьогодні

Рис. 2. Система підготовки бакалаврів освітньо-професійної програми «Економічна та бізнес-освіта» у КНЕУ

Отже, на початку навчання наші студенти отримують знання, вміння та навички з двох великих блоків дисциплін: психолого-педагогічних та економічних. На третьому курсі вони вивчають дисципліну «Методика професійного навчання», де головним, є навчитися передавати ЗУНи. Далі студенти проходять тренінг з розвитку економічного мислення, розвиваючи тим самим власне економічне мислення як різновид професійного мислення. І наприкінці навчання, вони вивчають дисципліну «Економічна дидактика», де отримують вміння тренувати економічне мислення інших та підвищувати ефективність методики професійного навчання в цілому, тобто формують компетентність педагога професійного навчання.

Таким чином, в цілому економічні спеціальності будуть продовжувати користуватися суспільним попитом. Але в умовах високого рівня конкуренції та наявності абітурієнтів з відповідними компетентностями університети повинні шукати нові підходи до підготовки фахівців з економіки. Конкурентність випускників КНЕУ ім. В. Гетьмана, крім якості надання освітніх послуг, що підтверджується рейтингами університету, може забезпечити диверсифікація освітньо-професійних програм, яскравим прикладом чого є спеціальність «Професійна освіта (Економіка)», спеціалізація «Економіка». Фахівець, що отримав ступінь бакалавра за освітньо-професійною програмою «Економічна та бізнес-освіта» може здійснювати професійну діяльність у двох сферах [6]:

- **педагогічній** - викладання економіки, тренінгова робота, коучинг, соціально-виховна діяльність, організаційна, методична та консультативна робота, проектна та громадська діяльність у сфері освіти;

- **економічній** - адміністративна робота, менеджмент, навчання персоналу, консультування у сфері бізнесу, продаж освітніх послуг, логістика, підприємницька, проектна та громадська діяльність у сфері бізнесу.

Наявність дуальності у підготовці фахівців в економічному університеті буде стимулювати розвиток специфічних міжпредметних рис економічного мислення, особливо креативності та інноваційності. При цьому не слід забувати

про імплементацію відповідних дисциплін у навчальні плани та впровадження технік й прийомів розвитку мислення у процес економічного навчання, для чого самі викладачі повинні мати відповідну кваліфікацію та володіти такими методиками, і найважливіше, вірити в те, що економічне мислення потрібно розвивати в українському освітньому просторі.

Список літератури:

1. Forbes, 2016 Як стати мільйонером: ТОП-16 найперспективніших сфер роботи [on-line] (Останнє оновлення 15 серпня 2016) Доступно: <<http://forbes.ru>> [Дата звернення 15 листопада 2018].
2. Міністерство освіти та науки України, 2018 [on-line] (Останнє оновлення 18 серпня 2018) Доступно: <<http://osvita.ua>> [Дата звернення 19 листопада 2018].
3. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА, 2017 [on-line] Доступно: <<https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>> [Дата звернення 19 березня 2019].
4. Пізнавальна інфографіка Innovation House Освіторія 10 січня 2018 року [on-line] Доступно:
5. <<https://www.facebook.com/osvitoria.media/posts/57525910289143>> [Дата звернення 03 квітня 2019].
6. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2018 Кафедра педагогіки та психології [on-line] (Останнє оновлення 16 жовтня 2018) Доступно: < <http://kneu.edu.ua>> [Дата звернення 03 квітня 2019].

БІОПРОДУКЦІЙНИЙ ЕФЕКТ АКЛІМАТИЗАЦІЇ ПІЛЕНГАСА У ШАБОЛАТСЬКОМУ ТА ХАДЖИБЕЙСЬКОМУ ЛИМАНАХ

Бургаз М.І.

Бургаз О.А.

Одеський державний екологічний університет

к.б.н., старший викладач кафедри Водних біоресурсів та аквакультури

к.г.н., доцент кафедри Екологічного права та контролю

+380679904926, marinaburgaz14@gmail.com

+380636409659, alexburgaz84@gmail.com

Сьогодні більшість Причорноморських лиманів і лагун, що давали в недавньому минулому тисячі тон делікатесної товарної риби, втратили своє рибогосподарське значення.

Занепад пасовищного рибництва в чорноморському басейні був пов'язаний з депресивним станом популяції аборигенних видів риби, які до недавнього часу служили основою промислу, і гострим браком рибопосадкового матеріалу.

Вихід з ситуації, що створилася – зарибнення Причорноморських лиманів і лагун молоддю промислових риби і акліматизація тут нових об'єктів промислу один з яких – кефаль піленгас. Тобто, створення на базі високопродуктивних солонуватоводних водойм регульованих високопродуктивних рибогосподарських екосистем.

Розроблені і запроваджені біотехнології штучного відтворення прісноводних і морських риби (в першу чергу кефалевих і камбалових) дозволяють створити на півдні України ряд великих заводів-розплідників, які забезпечать нагульно-вирощувальні господарства зарибком.

Перші спроби в цьому напрямі були зроблені на Шаболатському лимані. Тут, на морському пересипу, біля села Курортне, в 1990-1993 рр. було

збудовано перший напівпромисловий розплідник для штучного відтворення морських риб.

З 1992 по 1995 рр. в Шаболатській лиман було випущено більше ніж 7,5 млн. цьоголіток піленгасу. Хоча вселенець прекрасно відчував себе в умовах лагуни, а середня маса товарних дволіток досягала 0,8 – 1,1 кг, улови піленгаса в Шаболатському лимані були незначними. Виною тому порушення існуючої біотехніки пасовищного вирощування, відсутність ефективної охорони водойми, погана робота обловно-запускних каналів і Експериментального кефалевого заводу в цілому. Через те, що в зимовий період обловно-запускні канали Бугаз-1 і Бугаз-2 не закривали гардами, практично вся молодь і плідники піленгасу безперешкодно виходили з Шаболатського лиману в Дністровський лиман (комулятивний хід на прісну воду для зимівлі). Інтродукція піленгаса в Шаболатський лиман не дала очікуваних результатів виключно внаслідок поганої організації рибоводного процесу і відсутності належної охорони водойми. З тих же причин не вдалося сформувати в цій водоймі популяцію вселенця, що самовідтворюється. Хоча до 1995 року в умовах Шаболатського лиману вдалося сформувати ремонтно-маточне стадо від личинки, отриманої штучно, до зрілого плідника, а природне відтворення у водоймі спостерігали неодноразово, масового природного нересту тут так і не відбулося.

Більш вдалим виявився досвід інтродукції піленгаса в Хаджибейській лиман. До 1992 року спроби зарибнення цієї водойми піленгасом не робилися і завдяки повній ізоляції від моря він в цій водоймі не зустрічався. В 1991-1992 рр. у зв'язку із зменшенням прісноводного стоку намітилася тенденція до осолонювання частини Палієвської затоки, відокремленої від решти акваторії лиману греблями. Це рибоводне господарство площею понад 600 га належало Одеському обласному рибокомбінату і використовувалося для товарного вирощування коропа і рослиноїдних риб. При додатковій годівлі ділянка давала до 650 т товарної риби (більше 1000 кг/га). В результаті осолонювання подальше вирощування прісноводних риб в Палієвській затоці припинилося

через їх погане зростання, хвороби і загибель. Відповідно до рекомендацій фахівців було прийнято рішення акліматизувати в цій водоймі піленгаса.

В 1992 р. на території Палієвської рибдільниці було побудовано експериментальний риборозплідник. В результаті експериментальних робіт по штучному розведенню піленгаса отримали першу партію цьоголіток - 250 тис. шт. Всього в 1992-1994 рр. завдяки штучному відтворюванню було отримано і випущено в затоку більше 1,3 млн. цьоголіток кефалі. Для прискорення процесу формування популяції кефалі в затоці, крім штучно отриманої молоді, в 1993 р. було завезене більше 1 млн. цьоголіток від природного нересту з Молочного лиману. З 1997 р. почалося щорічне зарибнення Хаджибейського лиману молоддю піленгаса, отриманою в розпліднику. В результаті масової інтродукції піленгаса у водойму вже в 1998 р. загальний вилов по водоймищу зріс з 53,9 т до 132,12 т, причому улов кефалі вперше склав – 37,8 т. В подальші роки спостерігалось зростання уловів кефалі, пропорційне об'ємам зарибнення водойми. Проте, при оцінці ефективності зарибнення Хаджибейського лиману піленгасом слід враховувати, що офіційна статистика враховувала в кращому разі близько 50% виловленої на промислі риби та абсолютно не враховувала рибу, виловлену рибачками – любителями, яка складала значну частину сумарного улову. Таким чином, з урахуванням офіційного промислового улову, його неврахованої частини і частки любительського промислу сумарний вилов піленгасу в Хаджибейському лимані в 1998-2003 рр., очевидно, склав 3.7-4.0 тис. т. або, 17,2-18,6 млн. шт. товарної дволітки, а промислове повернення – 47,5-51,4%.

Наведені дані показують безумовну перспективність і високу ефективність організації пасовищного рибництва в солонуватоводних Причорноморських водоймищах України. В перспективі об'єми продукції пасовищного рибництва в лагунах і лиманах Причорномор'я, ростимуть, як за рахунок вдосконалення технології вирощування, так і за рахунок збільшення площі нагулу, яка може зрости майже вдвічі за рахунок меліорації і освоєння ряду водойм, що нині знаходяться в покинутому стані, а також за рахунок

введення полікультури при пасовищному рибництві. Окрім піленгасу в лиманах можливо з успіхом вирощувати глосу, чорноморську кефаль, бичків і деяких інших видів риб.

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ОПОДАТКУВАННЯ РОЯЛТІ

Вагнер І.М.

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

Львівський навчально-науковий інститут

ДВНЗ Університет банківської справи

e-mail:vim280707@meta.ua; ORCID ID: 0000-0003-4928-4772

Об'єкти інтелектуальної власності стають дедалі важливішим активом для міжнародних корпорацій. Це викликано не лише зростанням інноваційної та інтелектуальної складової в будь-якому бізнесі, а й потенціалом ІВ в оптимізації податкового навантаження.

Перевагами об'єктів ІВ над іншими активами є, наприклад, відносна легкість їх адміністрування та мобільність, яка полягає в можливості їх швидкої передачі між компаніями однієї групи. Належне податкове структурування з використанням об'єктів ІВ дозволяє в доволі зручний, а головне – законний і прозорий спосіб зменшити податкове навантаження у міжнародній групі та структурувати перерозподіл фінансових ресурсів [1].

Слід зазначити, що в Україні щорічно виплачується 100 млн. грн. як роялті, на відміну від Польщі, де ця цифра – у 50 разів більша. В європейських країнах і США кожен ринок генерує 1-1,5-2 мільярди євро за суміжні права саме через систему колективного управління [2]. Це всього лише частка роялті, але це системоутворюючі речі, саме тому, удосконалення оподаткування роялті, вивчення досвіду інших країн світу по цьому питанню, набуває важливого значення.

Згідно сучасної редакції п. 2 ст. 12 Модельної податкової конвенції ОЕСР під поняттям «роялті» розуміються «платежі будь-якого виду, що одержуються як винагорода за користування або за надання права користування будь-яким авторським правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включно з кінематографічними фільмами, будь-яким патентом, торговою маркою, дизайном або моделлю, планом, таємною формулою або процесом, або за інформацію стосовно промислового, комерційного або наукового досвіду»[3].

Враховуючи сучасні умови розвитку інтелектуальної власності, необхідно виділити найбільш популярні юрисдикції, які використовуються для податкового структурування володіння об'єктами ІВ, оскільки роялті – один із законних і зручних механізмів виведення прибутку великими корпораціями на користь транзитних компаній, зареєстрованих у вигідних податкових юрисдикціях (наприклад, Люксембург чи Швейцарія). При цьому, така архітектура бізнесу є такою, що абсолютно відповідає рамкам чинного законодавства.

Спільною рисою всіх таких юрисдикцій є використання так званих ІР Вох (intellectual property box), які, по суті, є спеціальними (пільговими) податковими режимами. У межах таких режимів дозволяється застосовувати суттєво меншу ефективну ставку податку до доходів від використання певних об'єктів інтелектуальної власності. Такий режим через зменшення податкового навантаження повинен стимулювати інновації через розробку та створення певних видів об'єктів інтелектуальної власності. До недавнього часу, низка юрисдикцій дозволяли оподатковувати за пільговими правилами доходи від доволі широкого кола об'єктів інтелектуальної власності, включаючи, наприклад, торгові марки.

Як наслідок, режими ІР Вох стали популярним інструментом податкового планування, яке в певних випадках, мало агресивний характер та виходило за межі мети створення цього режиму. У цьому контексті необхідно згадати, що Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) фактично оголосила війну існуючим на той час режимам ІР Вох. Ця організація

розробила захід 5 Плану BEPS (План дій з протидії розмиванню оподаткованої бази та виведенню прибутків з-під оподаткування) та ініціювала суттєву зміну «правил гри» з метою ускладнення застосування пільг компаніями, які не брали жодної участі у створенні об'єктів інтелектуальної власності. Інакше кажучи, ОЕСР вважає зловживанням використання структур, які полягають у передачі права власності на об'єкт інтелектуальної власності компанії – резиденту юрисдикції з IP Vox виключно з метою податкової «економії» та подальшої передачі у користування такого об'єкта третім особам.

З метою запобігання таким структурам ОЕСР надала рекомендації щодо зміни існуючих на той час режимів IP Vox та імплементації нового підходу – «Modified Nexus Approach», метою якого є обмеження застосування пільг компаніями, що не брали участі в розробці об'єктів інтелектуальної власності.

Серед відомих юрисдикцій, які передбачають пільгове оподаткування доходів від об'єктів ІВ, варто назвати Кіпр, Люксембург і Нідерланди (таблиця 1)[4].

Таблиця 1

Юрисдикції, в якій передбачено пільгове оподаткування

Назва Юрисдикції, в якій передбачено пільгове оподаткування	Основні аспекти діяльності юрисдикції	
Кіпр	З 2012 року на Кіпрі діє «пільговий» IP Vox режим. Режим IP Vox, що застосовується на Кіпрі, дає змогу оподатковувати доходи від певних об'єктів ІВ за ефективною ставкою податку 2,5 %. Виплати роялті з України на користь резиденту Кіпру підлягають оподаткуванню українським податком на репатріацію. Положення Конвенції про уникнення подвійного оподаткування між Україною та Кіпром дозволяють зменшити ставку податку на репатріацію до 5/10 %.	
	«Старий» режим IP Vox (до 30.06.2016р.)	«Новий» режим IP Vox (з 01.07. 2016 р.)

	<p>Передбачав застосування «умовних» витрат у розмірі 80 % від доходу, отриманого за користування патентами, авторськими правами та торговими марками (як ці терміни визначено у законодавстві Кіпру). Інші ж 20 % доходів оподатковувалися за ставкою 12,5 %. Завдяки оподаткуванню лише 20 % доходів ефективна ставка податку складала 2,5 %. Такі пільгові умови застосовувалися незалежно від того, чи були об'єкти ІВ створені самою компанією, чи куплені нею у третіх осіб.</p>	<p>Правила нового IP Box передбачають звільнення від оподаткування 80 % так званого «кваліфікованого» прибутку, що отриманий від використання об'єктів ІВ, які підпадають під дію нового режиму. Розмір «кваліфікованого» прибутку розраховується за спеціальною формулою та прямо залежить від розміру витрат на R&D, понесених компанією у зв'язку з розробкою кваліфікованого активу</p>
Люксембург	<p>Положення Конвенції про уникнення подвійного оподаткування між Україною та Люксембургом дають змогу зменшити ставку податку на репатріацію при виплаті роялті до 5/10 %</p>	<p>«Новий» режим IP Box (з березня 2018 р.) Діють «старий» та «новий» режими</p> <p>- скорочення кола об'єктів ІВ, щодо яких може застосовуватися пільгове оподаткування (з-під дії режиму виключено об'єкти ІВ, що використовуються в маркетингових цілях); – застосування «Modified Nexus Approach» до розрахунку «кваліфікованого» прибутку; – обмеження застосування податкових пільг компаніями, що не брали участі у створенні чи поліпшенні об'єкта ІВ.</p>
	<p>«Старий» режим IP Box (скасований у 2016 р.), з урахуванням «перехідних» положень, продовжить свою дію до липня 2021 року</p>	
	<p>- право на знижену ставку щодо оподаткування отримували підприємства, незалежно від того, чи брали вони участь в розробці об'єкта інтелектуальної власності чи ні; - дозволяв звільнити від оподаткування прибутку 80% світового прибутку, отриманого в результаті використання патентів, товарних знаків, авторських прав на програмне забезпечення, які були отримані чи створені після 31 грудня 2007 року</p>	

Нідерланди	<p>Режим IP Vox був уперше створений у Нідерландах у 2007 році. Аналогічно попереднім юрисдикціям, Нідерланди також внесли зміни до режиму IP Vox відповідно до вимог заходу 5 Плану дій BEPS (знову ж таки, з можливістю застосування старого режиму до 2021 року у разі виконання певних умов).</p> <p>Згідно з новим режимом у Нідерландах також використовується «Modified Nexus Approach» для розрахунку податкових пільг. При цьому порівняно з попередніми юрисдикціями, законодавство Нідерландів встановлює більш складні правила застосування пільгового режиму (наприклад, для малих і великих платників податків встановлено різні умови його використання).</p> <p>Положення Конвенції про уникнення подвійного оподаткування між Україною та Нідерландами дозволяють зменшити ставку податку на репатріацію при виплаті роялті до 0/10 % (очікується, що найближчим часом нульове оподаткування буде замінене оподаткуванням за ставкою 5 %).</p>
------------	---

Джерело: складено та розраховано за даними: [4, 5, 6]

Отже, слід відмітити, що використання нових IP Vox може мати особливий сенс лише у разі фактичного здійснення платниками у відповідних юрисдикціях діяльності із розроблення об'єкта ІВ і понесення ними витрат на R&D (наприклад, у разі створення повноцінного офісу, де зосереджується штат співробітників, які розробляють об'єкти ІВ). У зв'язку з цим рекомендується обдумувати та проводити структурування діяльності на стадії планування розробки об'єктів ІВ, адже в іншому випадку сповна скористуватися перевагами IP Vox буде неможливо.

Крім цього, у зв'язку із доволі м'яким «перехідним» періодом багато компаній, які користувалися пільгами старих режимів IP Vox, зможуть продовжити робити це до липня 2021 року.

Список літератури:

1. Р. Подзізей, І. Павлюк. Популярні країни для виплати роялті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/popular_countries_for_royalty_payments/
2. 100 млн грн щорічно виплачується в Україні як роялті, у Польщі – в 50 разів більше [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://rpr.org.ua/news/100-mln-hrn-schorichno-vyplachujetsya-v-ukrajini-yak-royalti-u-polschi-v-50-raziv-bilshe/>

3. Типова конвенція ООН про уникнення подвійного оподаткування між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, та коментарів до неї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/chinni-dvostoronni-mijuryado/101731.html>

4. Про оподаткування виплат роялті та відсотків в країнах Європейського союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rtax.sumy.ua/newsa.php?id=803>

5. Изменение режима IP-Box в Люксембурге. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://offshoreview.eu/2017/09/26/izmenenie-rezhima-ip-box-v-lyuksemburge/>

6. Люксембург представил законопроект о новом режиме налогообложения объектов интеллектуальной собственности – IP BOX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://offshoreview.eu/2017/09/26/izmenenie-rezhima-ip-box-v-lyuksemburge/>

THE USE OF WOOL OLIVE CULTURES IN THE PRODUCTION OF HEALTHY BEVERAGES

Valevskaya Liudmyla

Ph. D., Associate Prof., Odessa national academy of food technologies,
Department of grain storage technology, Odessa, Ukraine

ID ORCID 0000-0003-0511-5643

067-68-28-516

ludmila_valev@ukr.net

Sokolovskaya Olena

Candidate of Technical Sciences, Senior Lecturer, Odessa national academy of
food technologies, Department of grain storage technology, Odessa, Ukraine

ID ORCID 0000-0003-4326-1932

096-76-92-590

sokolovskaya_alena@meta.ua

Strakhova Tatyana

Ph. D., Associate Prof., Odessa national academy of food technologies,
Department of grain storage technology, Odessa, Ukraine

ID ORCID 0000-0002-7852-9292

At present, the Ukrainian population consume dry breakfasts, which have a lot of carbohydrates in their composition, characterized by high energy value and unbalanced chemical composition. Dry breakfasts are in high demand among consumers. The main drawback is their low physiological value. The current task for scientists today is to optimize the chemical composition and increase the biological value of dry breakfasts through the use of natural raw materials.

To balance the chemical composition of the dry breakfast it is expedient to increase their nutritional value, on the content of vitamins, minerals and vegetable proteins. Vegetable raw materials can also serve as a source of biologically active compounds, which, even in minimal quantities, have a stimulating effect on the

human body. Functional foods must meet the physiological needs of the human body in nutrients and energy [1]. Therefore, the use of mildew allows optimizing the chemical composition of products, increasing the complex of biologically active substances.

One of the directions of modeling products with high organoleptic characteristics and improved biological value is the selection of raw materials. However, research into dietary supplements like barley oilseeds and their use in the production of dry breakfast is not enough. To address the nutritional deficit of essential nutrients, it is necessary to improve the nutritional value of dry breakfast, in particular: use special nutritional supplements such as trout soy beans, sunflower, thistle, sesame, walnut, flax. Processing of seed of oilseeds leads to the formation of secondary products - ferrets.

Shrot has a valuable chemical composition, above all, they contain a significant amount of dietary fiber, protein, vitamins, minerals, as well as micro and macro elements such as potassium, calcium, iron, iodine, selenium, essential fatty acids - ω -3 and ω -6 [2, 3]. They are promising for use in the production of dry breakfasts. Walnut cores' shrot has an elevated selenium content in an easily digestible form, has an anti-carcinogenic effect. Flaxseed raises immunity, has a sedative effect, is used in inflammatory processes of the gastrointestinal tract, atherosclerosis, reduces the level of cholesterol in the blood. Shroud of flax protects the stomach from toxins.

The comparative characteristic of the chemical composition of the seed meal is presented in Table 1.

Table 1

Characteristics of the chemical composition of the seed meal (g/100 g)

Indicator	The name of the broom					
	flax seed	seed sunglasses	Walnut cores	soybean meal	sunflower seeds take the shit	Shrot thistle
Protein, g	28,0	37,82	44,83	44,7	40,0	20
Fat, g	10,0	4,0	4,4	-	-	5,0
Carbohydrates, g	9,0	23,8	20,3	17,6	39,0	25,0
Cellulose, g	35,0	2,0	7,0	2,0	8,0	35,0

Shrouds of oilseeds have pronounced sorption, antioxidant, detoxic, complexing properties. Also, the use of sunflower seed oil in the human diet allows to restore the vitamin and mineral balance of the organism, normalize the affected intestinal flora and exhibit anti-inflammatory action. Taking into account the above-mentioned actual and promising direction is the use of crumbs in the production of dry breakfasts.

Soybean meal contains estrogen-like substances - isoflavones. Among them, genistein and daidzein, have antioxidant properties and are involved in the regulation of lipid metabolism. Soybean meal contains up to 44-48% protein. Soybean meal proteins differ from other high protein ingredients by the equilibrium of the amino acid composition. As a result of further processing, a soy protein concentrate containing 65-70% protein is obtained and a soy protein isolate containing 90-92% protein, which is used mainly in the food industry. Shrot sunflower contains from 24% to 40% protein, vitamins A and B, as well as macro and microelements such as calcium, iron, zinc, potassium.

Shrot from the thistle seeds belongs to the group of plant gepaprotectants. It contains protein - 20 g / 100 g, cellulose - 35 g / 100 g, selenium - 129 micrograms / 100 g, and a unique flavonoid complex - silymarin, which has the ability to protect the membrane of liver cells from the adverse effects of toxic substances [4, 5].

Summarizing the information about the useful properties of brooms, the development of dry breakfast with the use of brooms is relevant and promising.

References:

1. Мазаракі А. А. Технологія харчових продуктів функціонального призначення : монографія / А. А. Мазаракі, М. І. Пересічний, М. Ф. Кравченко ; за ред. д-ра техн. наук, проф. М. І. Пересічного. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К. : КНТЕУ, 2012. – 1116 с.
2. Сарнецкий Г. А. Масличные и эфиромасличные культуры / Г. А. Сарнецкий. – К. : Урожай, 1983. – 152 с.
3. Горшков В. Ю. Гранулирование шрота. Решения от IСК Group / В. Ю. Горшков // Масложировая промышленность. – 2012. – № 3. – С. 12.

4. Евтушенко С. Л. Пути повышения содержания протеина в шроте (жмыхе) / С. Л. Евтушенко // Масложировой комплекс. – 2013. – № 3 (42). – С. 35–39.

5. Лабейко М. А. Новые аспекты переработки подсолнечного шрота / М. А. Лабейко, З. П. Федякина // Масложировой комплекс. – 2017. – № 2. – С. 47–49.

МУЗЫКАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ В НАЧАЛЬНОЙ ВАЛЬДОРФСКОЙ ШКОЛЕ

Ван Юечжи

аспирантка кафедры общей педагогики и педагогики высшей школы
Харьковский национальный педагогический университет

Одной из наиважнейших проблем современной культуры и образования является гуманизация образования, то есть ориентация процесса обучения на развитие и саморазвитие личности, на приоритеты общечеловеческих ценностей, на оптимизацию взаимодействия личности и социума.

С этой точки зрения особенно актуальными становятся вопросы музыкального образования как составляющего общего образования личности. Углубленное музыкальное образование оказывает крайне позитивное влияние на развитие школьников: стимулирует мотивацию к учебе и учебным достижениям, способствует концентрации внимания и росту коэффициента интеллекта (IQ), снимает чувство страха и улучшает эмоциональное самочувствие, дисциплинирует детей, повышает общий уровень школьной успеваемости (несмотря на увеличение нагрузки), способствует развитию креативности и формированию социальной компетентности [1-3, 6].

В контексте исследуемой проблемы несомненный интерес представляет 100-летний опыт вальдорфской школы, которую ЮНЕСКО признало школой

XXI столетия, благодаря тому, что она на практике реализует цели и идеалы гуманистической педагогики [4].

Как неотъемлемая составляющая вальдорфского образования учебная дисциплина «Музыка» концептуально базируется на ряде идей и подходов к обучению, воспитанию и развитию личности, основными из которых являются целостный подход к личности и всесторонний учет в педагогическом процессе специфики возрастного и индивидуального развития ребенка [8].

Следует подчеркнуть, что музыка затрагивает все сферы душевной жизни человека (мышление, чувства и волю), поскольку в музыке есть три области, которые можно сопоставить с душевной жизнью человека. Это область, родственная мысли, – мелодический элемент; область ощущения и чувства – все то, что связано с гармонией, настроением (минор, мажор), напряжением и освобождением; и, наконец, область, непосредственно имеющая отношение к воле и движению, – ритм.

Вальдорфская педагогика исходит из того, что все три психические функции (мышление, чувства, воля), опираясь на соответствующие физиологические системы, необходимо поддерживать и развивать с раннего детства, однако объектом пристального внимания в первые семь школьных лет должно быть развитие эмоционально-чувственной сферы ребенка, физиологическая основа которой – ритмическая система (система органов дыхания и кровообращения).

Так, предмет «Музыка» в вальдорфской школе ориентирован на практическое освоение музыкальной культуры – особой сферы, в которой естественным образом, через переживание, происходит становление личности, построение межличностных отношений, формируется отношения к миру в целом [5, 6, 15].

Музыка непосредственно связана с ритмом и повторением, а каждое сознательно предпринятое повторение укрепляет волю, а с ней готовность действовать. Каждый музыкант или любитель, который пытается овладеть элементарными музыкальными навыками, знает, что для извлечения красивого

и совершенного звука при пении или игре на инструменте необходима полная включенность волевых сил, которая сразу же проявляется в характере звучания и дает обратную связь. Музыка – это также радость. Через радость прекрасного в ребенке пробуждается стремление преобразовать некрасивое (ужасное, уродливое), например, отрабатывать исполнение музыкальной пьесы до тех пор, пока она не зазвучит действительно прекрасно.

Важным аспектом вальдорфского образования является также тесное взаимодействие разных областей преподавания, интегрирование учебных предметов, особенно на начальном этапе обучения. Так, развитие речи, обучение письму, чтению, счету осуществляется с помощью занятий живописью, рисованием форм, лепкой, музыкой, пением, игры на музыкальных инструментах.

Спецификой учащихся младшего школьного возраста является также образность мышления и потребность детей в собственной активной деятельности, что предполагает художественно-образную подачу учебного материала и полную вовлеченность ребенка в процесс обучения. В связи с этим детей подводят к началам музыки через собственную практическую работу: учат слушать, различать, выстраивать звуки, импровизировать на простых инструментах и приспособлениях (металлофон, ксилофон, колокольчики, треугольник, лира, флейта и др.). Благодаря эмоциональному переживанию действительности в детях стараются пробудить музыкальное чувство, то есть желание превращать эмоции в музыкальные звуки.

Много внимания в вальдорфской школе уделяется ритмическим упражнениям, песни поются с «двигательным сопровождением»: используются движения с шумовыми и ударными инструментами, дети приучаются к простейшим хороводным навыкам (выстраивание круга, ходы «змейкой», притопы, прихлопы). Через такие упражнения в хоровом пении ребенок получает сильнейшие импульсы эстетического переживания прекрасного.

В вальдорфской школе строго учитывается возрастная динамика детского сознания. Если в первые два года обучения в ребенке сохраняется сильно

выраженная склонность к подражанию и стремление к полной идентификации себя с окружением, то в возрасте 9 лет происходит переход от восприятия себя как единого целого с окружением к осознанию и переживанию своего отделения от окружающего мира (этот переход Рудольф Штайнер назвал «Рубиконом» в жизни ребенка: как Цезарь перешел Рубикон и сделал отступление невозможным, так и дети в этом возрасте бесповоротно уходят из детства [7; с.82]).

Все дети в вальдорфской школе играют, по крайней мере, на одном из музыкальных инструментов. По Рудольфу Штайнеру, музыкальное воспитание необходимо не только музыкально одаренным детям: музыкальные способности есть у каждого ребенка, но у некоторых они находятся чрезвычайно глубоко, однако их можно «вытянуть на поверхность», если подойти к этому с любовью и терпением [7; с.41].

Раскрыты цели музыкального воспитания и образования: внутренние (общеобразовательные), связанные с полноценным интеллектуальным, эмоциональным и волевым развитием ребенка; и внешние (учебные), ориентированные на формирование определенных знаний, умений и навыков детей.

Спецификой вальдорфского музыкального образования является также его направленность на всех детей, а не только на музыкально одаренных («Каждый ребенок – музыкант»).

Таким образом, вальдорфская школа является одним из наиболее ярких примеров реализации педагогически целесообразного музыкального воспитания личности. Благодаря этому каждый учащийся осваивает музыкальную культуру как особую сферу, в которой естественным образом, через переживание, происходит становление и целостное развитие личности, формируется отношение к людям и миру, приобретает опыт социального взаимодействия и совместной коллективной работы.

Список литературы:

1. Вальдорфская педагогика: Антология [сост. А.А.Пинский и др.] – М.: Просвещение, 2003. – 494 с.
2. Вюнш В. Формирование человека посредством музыки: [пер. с нем. Н.Т.Григорьевой].– М.: Парсифаль, 1998. – 160 с.
3. Ионова Е.Н. Вальдорфская педагогика: теоретико-методологические аспекты: [монография]. – Харьков: Бизнес-Информ, 1997. – 300 с.
4. Ионова Е.Н. Научно-педагогические основы учебно-воспитательного процесса в современной школе на идеях вальдорфской педагогики: автореферат диссертации на соискание научной степени доктора педагогических наук. – Киев, 2000. – 35 с.
5. Образовательные программы российских вальдорфских школ. – М.: Народное образование, 2009. – 640 с.
6. Учебные программы вальдорфских школ: [под ред. В.К.Загвоздкина]. – М.: Народное образование, 2005. – 528 с.
7. Штайнер Р. Искусство воспитания. Методика и дидактика: [пер. с нем. изд-ва «Парсифаль»]. – М.: Парсифаль, 1996. – 176 с.
8. Штайнер Р. Познание человека и учебный процесс: [пер. с нем. Д.Виноградова]. – М.: Парсифаль, 1998. – 128 с.

ВИЩА ОСВІТА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Василишина Н.М.

Національний авіаційний університет,

Факультет міжнародних відносин,

канд.пед.наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

На сьогодні Україна намагається приєднатися до євроінтеграційних процесів, які позитивно вплинуть на становлення та розвиток окремих галузей економіки. Це, у свою чергу, надасть можливість створити нові робочі місця, поліпшити соціальну сферу, покращити товарообіг з країнами Євросоюзу. Сьогодні дослідження проблеми впливу чинників євроінтеграції на становлення, туризму України залишається актуальним у вітчизняній науці [1].

Цією тематикою цікавилися В. Артеменко, В. Списка, В. Гречаник, С. Зікеєва, О. Краєвська. Вони приділяли увагу різним аспектам співпраці України з ЄС у туристичній галузі. Відмітимо, що сьогодні євроінтеграційні процеси дають змогу країні створити спеціальні інститути, які дозволять функціонувати в загальноєвропейському просторі. Для вітчизняної туристичної галузі це дуже важливо, так як Україна володіє значним рекреаційним та культурним потенціалами, який дає можливість розвивати різні напрямки туризму: зелений, курортний, пізнавальний, діловий, лікувально-оздоровчий [2].

Відмітимо, що сьогодні змінюються основні тенденції розвитку світової туристичної галузі. Цей факт повинні розуміти і в Україні. Так, наприклад, науковці В.Гречаник та С.Вальченко виділили головні напрями розвитку сучасного міжнародного туризму [5].

По-перше, вчені акцентують увагу на збільшенні популярності таких видів туризму, як політичний, культурний, діловий, тематичний і пригодницький.

По-друге, сьогодні спостерігається покращення якості послуг. Це пов'язано зі збільшення конкуренції на світовому туристичному ринку.

По-третьє, більшість людей виділяє на туристичні поїздки значну частку сімейного бюджету. Ця тенденція з кожним роком все більше зростає.

По-четверте, індивідуальні форми туризму стають більш популярними серед споживачів. Таким чином світовий туризм став одним із способів розвитку людства в цілому [4].

Отже, міжнародний туризм нерозривно пов'язаний з розвитком світової економіки. Україна, яка є складовою цього сегменту, повинна уважно слідкувати за змінами та приймати в них участь. При цьому державна влада

може, використовуючи вітчизняний природний та історико-культурний потенціали, розвинути туристичну галузь до європейського рівня. Для цього необхідно поліпшити законодавчу базу, налагодити інфраструктуру, проводити різні маркетингові заходи тощо.

В комплексі ці та інші заходи нададуть можливість не тільки інтегруватися в європейську спільноту, а й інтенсифікувати розвиток вітчизняної туристичної галузі, яка може стати одним з основних напрямків розвитку економіки і навіть її «локомотивом». Поліпшення умов ведення туристичного бізнесу також дасть можливість налагодити більш тісні взаємовідносини з країнами членами Європейського Союзу [1, 2].

На сьогодні Україні дуже важливо налагодити тісні економічні, політичні та культурні відносини з ЄС. Так як від цього залежить подальший розвиток держави в європейському просторі. Значну увагу державна влада приділяє саме розвитку відносин з ЄС у галузі туризму. Проаналізуємо напрацювання вчених О. Краєвської, Ю. Присяжнюк та С. Зікеєвої, які розглядали розвиток відносин з ЄС на початку XXI ст. в правовому та соціально-економічному полі. Виділимо основні аспекти розвитку відносин ЄС та України в туристичній сфері. При цьому автор виділить деякі нормативні документи та економічні аспекти розвитку вітчизняного туризму в загальноєвропейській площині [3, 4].

В 2014 р. між Україною та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами була підписана Угода про асоціацію, яка була ратифікована Україною відповідним законом 16 вересня 2014 р. Так, наприклад, в статті 19 цього документу йдеться про те, що сторони-підписанти гарантують спрощення візового режиму. Цей факт дає можливість в разі збільшити потік туристів за кордон та в саму країну. Крім цього, в зазначеній міжнародній Угоді «Економічне та галузеве співробітництво» присвячена саме туристичній галузі. Даний документ регламентує, наприклад, основні напрямки співробітництва в туристичній галузі.

Співробітництво, зокрема, зосереджується на таких напрямках:

- обміні інформацією, найкращими практиками, досвідом та передачі «ноу-хау», зокрема інноваційних технологій;
- встановленні стратегічного партнерства між державними, приватними та суспільними інтересами з метою забезпечення сталого розвитку туризму;
- просуванні та розвитку туристичних продуктів і ринків, інфраструктури, людських ресурсів та інституційних структур;
- розвитку та імплементації ефективних політик і стратегій, зокрема відповідних правових, адміністративних та фінансових аспектів;
- навчанні спеціалістів з туризму, а також нарощенні потенціалу в галузі туризму з метою підвищення стандартів якості надання туристичних послуг;
- розвитку і сприянні туризму на основі місцевих громад [2,5].

На нашу думку, євроінтеграція є важливим аспектом у розвитку вітчизняної туристичної галузі. Державна влада, а передусім громадянське суспільство, зацікавлені в інтенсифікації відносин України з ЄС у галузі туризму, адже вказаний процес може привести до низки переваг: збільшення туристичних потоків на території України, значні вливання іноземних інвестицій, поліпшення якості надання туристичних послуг, розбудова вітчизняної інфраструктури, поповнення державного та місцевих бюджетів.

Таким чином, тісна співпраця з ЄС може позитивно відобразитися на вітчизняній економіці в цілому. Зокрема, туристична галузь може стати однією з основних напрямків розвитку економіки держави.

На сучасному етапі, коли професійна освіта зокрема туристична, виступає посередником інтеграційних процесів, сфера послуг потребує професіоналів, які володіють інноваційними технологіями та програмами, особливостями спілкування з клієнтами, іноземними мовами та толерантним мисленням.

Список літератури:

1. Державна національна програма «Освіта: Україна ХХІ століття». - К.: Райдуга, 1994. 62 с.
2. Про затвердження Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки: Постанова Каб.

Міністрів України від 07.12.05 № 1153 // Директор шк. (ШС). - 2006. - Лют. (№ 6). - С. 23-27.

3. Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України: Указ Президента України від 17.02.04 № 199 // Освіта України. - 2004. - Лют. (№ 14). - С. 1-2.

4. Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні: Закон України від 03.12.99 № 1273-XIV // Відом. Верх. Ради. - 1999. - № 51. - С. 459.

5. Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України: Наказ М-ва освіти і науки України від 23.01.04 № 49 // Освіта. - 2004. - 11-18 лют. (№ 8). - С. 8.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ БАКАЛАВРІВ У ПРОЦЕСІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Великдан Ю.В.

старший викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти та комп'ютерної графіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди»

В сучасних умовах освіта бере на себе відповідальність за виховання підростаючого покоління, формування особистості та підготовку кваліфікованих кадрів для всіх сфер життєдіяльності. Не дивлячись на постійні реформи в освітній, політичній, економічній сфері країни, підготовка якісно нового типу педагога сучасної школи здатного реалізовувати окресленні завдання, швидко адаптуватися до вимог, потреб та змін сучасної освіти – є,

була і буде актуальною проблемою підготовки майбутніх вчителів для їх подальшої успішної професійно-педагогічної діяльності.

Формування висококваліфікованих педагогів, компетентних у своїй професійній діяльності, здатних творчо вирішувати педагогічні проблеми – є, було і буде одним із завдань вищої школи. Відповідно до компетентнісного підходу метою професійної підготовки у закладах вищої освіти є не лише засвоєння певного обсягу знань, вироблення відповідних умінь і навичок, а й здатність їх застосовувати в нестандартних умовах, вміння швидко орієнтуватися в умовах безпосередньої професійної діяльності, тобто набуття досвіду педагогічної діяльності.

Питання практичної підготовки майбутнього фахівця завжди поставало поряд із питанням розвитку української педагогічної школи. Значний внесок у розробку проблем підготовки вчителя здійснив великий педагог К. Ушинський, який відзначав необхідність усебічного розвитку вчителя, оволодіння ним педагогічною теорією, розвиток творчого мислення та стверджував про необхідність єдності педагогічної теорії та педагогічної практики в підготовці вчителів [2]. На думку К. Ушинського, тільки особистість може впливати на розвиток особистості, тільки характером можна формувати характер.

Гончаренко С. У. розглядає педагогічну практику, як обов'язкову складову навчального процесу педагогічних інститутів, університетів, педагогічних училищ, інститутів удосконалення вчителів, інститутів післядипломної педагогічної освіти, яка передбачає професійну підготовку педагогічних кадрів і підвищення їх кваліфікації. У навчальному плані на педагогічну практику відводиться час з урахуванням специфіки навчального закладу [1].

В процесі удосконалення підготовки майбутнього учителя трудового навчання та технологій особливе місце займає педагогічна практика, так як вона є основою в набутті майбутнім вчителем досвіду самостійної трудової діяльності в оптимально наближених до роботи за фахом умовах. Педагогічна практика є важливою ланкою у розвитку педагогічного та творчого мислення

для набуття професійної компетентності педагога, який прагне стати майстром своєї справи, досягти вершин педагогічної майстерності що характеризуватиме його високий рівень педагогічної діяльності.

Педагогічна практика є обов'язковою складовою навчального процесу в педагогічному університеті, передбачає професійну підготовку педагогічних кадрів та підвищення їхньої кваліфікації. Педагогічна практика забезпечує поєднання теоретичної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання з їх практичною педагогічною діяльністю в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, сприяє формуванню творчого відношення до педагогічної діяльності, визначає ступінь його практичної підготовки та рівень педагогічної майстерності. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і вдосконалення практичних навичок і умінь за відповідним напрямом підготовки та спеціальністю.

Педагогічна практика бакалаврів майбутній учителів трудового навчання та технологій яка відбувається на 4 курсі є заключною ланкою у поєднанні всіх знань та вмінь які вивчалися протягом чотирьох років, що є важливим завданням у процесі підготовки та актуалізації і закріпленню знань студентів із загально професійних (педагогіка, психологія та ін.) та фахових дисциплін. Вона спрямована на формування у студентів позитивного ставлення та інтересу до майбутньої професії, розвитку професійної мотивації та прагненням до дослідження педагогічних явищ «у своїй професійній справі».

Відповідно до робочої програми педагогічної практики для студентів спеціальності Середня освіта (трудове навчання та технології) та реалізуючи положення про проведення практик у ЗВО, педпрактика є обов'язковою складовою навчального процесу, оскільки вона передбачає практичну професійну підготовку в умовах наближених до педагогічної діяльності вчителя. Основна мета – поглиблення і закріплення теоретичних і практичних знань, одержаних студентами в університеті, та формуванні у них вмінь застосовувати ці знання у навчально-виховній роботі з учнями, вона включає всі види педагогічної діяльності вчителя у школі.

Основні завдання цієї практики:

1. Закріпити у студентів уміння і навички підготовки та проведення різних типів навчальних занять із застосуванням різноманітних методів і засобів навчання, а саме: розробка занять у відповідності з вимогами сучасної методики трудового виховання, профорієнтації, дидактики, теорії національного виховання; максимальне використання виховних можливостей цих занять, забезпечення їх розвиваючого характеру; творче використання матеріалу підручника, навчальних посібників та довідників; педагогічне обґрунтоване використання наочності та технічних засобів навчання.

2. Удосконалити в студентів-практикантів уміння проведення спостережень, як одного з методів педагогічного дослідження, та аналізу навчально-виховної роботи з учнями як своїх товаришів, так і вчителів-предметників.

3. Систематизація та поглиблення теоретичних знань та практичних навичок здійснення навчально-виховного процесу, оволодіння універсальними елементами педагогічної технології.

4. Оволодіння специфікою роботи вчителя трудового навчання, технології, креслення та інформатики, навичками застосування принципів дидактики в навчанні.

5. Розвиток навичок методично правильного та доцільного використання наявної матеріально-технічної бази.

6. Неухильне дотримання техніки безпеки та санітарно-гігієнічних норм роботи.

7. Розвиток у студентів інтересу до науково-дослідної роботи засвоєння методології проведення досліджень в області спеціальних і педагогічних наук, пошук активних методів навчання.

Студенти в процесі педагогічної практики бакалаврів повинні виконати такі види робіт: здійснювати тематичне та поурочне планування; готувати та проводити навчальні заняття різних типів; обґрунтовано вибирати та застосовувати форми і методи навчання під час викладання предмету,

використовуючи різноманітні засоби навчання; проводити виховну роботу з учнями в урочний та позаурочний час; вивчати передовий досвід роботи кращих вчителів школи, необхідну наукову і методичну літературу, знайомитися з різними видами шкільної документації; допомагати школі в обладнанні навчальних кабінетів та поповненні їх дидактичними матеріалами; виконати завдання з педагогіки та психології.

Під час проходження всіх видів практики студенти-практиканти суворо дотримуються правил техніки безпеки та протипожежної безпеки, які мають на меті дбати про особисту безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування в шкільних майстернях.

Щоб практика дійсно сприяла формуванню педагогічної майстерності студентів, яка є складовою у підготовці майбутніх педагогів, зміст педагогічної практики, вимоги до студентів, форми і методи їх роботи узгоджуються між кафедрою і педагогічним колективом школи з обов'язковим виділенням творчих аспектів у діяльності студентів.

Отже, педагогічна практика у ЗВО є не лише важливим засобом підготовки фахівців, а й провідним чинником саморозвитку, формування індивідуально-творчих можливостей у здійсненні педагогічної діяльності, підвищення рівня професійності та педагогічної майстерності майбутніх учителів.

Список літератури:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания педагогической антропологи К. Д. Ушинский // Избр. пед. соч. : В 2 т. – Т. 1 ; под ред. А. И. Пискунова. – М. : Недолок, 1974. – С. 229–256.

ДОСЛІДЖЕННЯ КОНФЛІКТУ МІЖ ТУРЕЧЧИНОЮ ТА СИРІЄЮ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛІ РІЧАРДСОНА

Величко О.О.

студент 4 курсу, гр.МІ – 41

Національного університету «Львівська Політехніка»

У сучасному світі стан відносин між державами постійно змінюється. Проте основними засадами у відносинах залишаються потенціал держави, інтереси держав та «баланс сил», що ґрунтується на цих засадах [1]. Початок війни між Туреччиною та Сирією був неочікуваним для всього світу, адже країни почали знаходити рішення всіх давніх конфліктів між собою. Туреччина йшла на поступки у багатьох питаннях, не зважаючи на те, що це могло зменшити її вплив в регіоні. Вірогідно, основною причиною конфлікту стала громадянська війна в Сирії, що дала волю терористичним організаціям тренувати свої війська на її території, а це загрожувало безпеці Туреччини, яка й прийняла міри для передбачення цієї загрози. Військовий конфлікт Туреччини та Сирії загострив і без того напружену ситуацію, раптово зробивши ворогами країни, відносини між якими довгий час були союзницькими.

Метою дослідження є проаналізувати відносини між Туреччиною та Сирією із використанням моделі Річардсона та здійснити прогноз на майбутнє.

Конфлікти Туреччини та Сирії в основному довгострокові і довгий час знаходилися у латентній фазі, очікуючи або чергового спалаху, або розв'язання. Країни вибрали другий шлях, покращує відносини між собою та рухаючись у напрямку побудови союзницьких відносин та розв'язання конфліктів, йдучи на взаємні поступки. У питанні Александретського санджаку, не зважаючи на те, що Сирія відмовилась визнати його територією Туреччини, остання пом'якшила умови переходу через кордони між ним та Сирією з метою налагодження контактів між розлученими родинами. Також вона дала можливість частині населення, що виїхала з санджака, купити землі, що раніше

їм належали [2]. Стосовно конфлікту щодо переділу вод Євфрату, то Туреччина знову ж таки йде на поступки, вирішуючи створені нею проблеми та будуючи системи, що полегшать транспортацію води не лише в країни, що постраждали від її дій, а й в інші країни регіону [3].

Для дослідження конфлікту між Туреччиною й Сирією та прогнозування їх розвитку використано модель Річардсона, що є нескладною у застосуванні і має високу точність (лише у деяких вийняткових випадках гонка озброєнь не призводила до війни), а також має декілька способів розрахунку, що дозволяє проводити перевірку результату [4].

Модель Річардсона дозволяє прогнозувати війни між державами на основі даних про витрати на озброєння та витрати на інше (невійськових) з урахуванням коефіцієнтів миролюбності [5]. Відомий американський математик Т. Сааті вважає, що «наведена вище модель представляється набагато більш переконливою, якщо замість озброєнь провести на ній вивчення проблем загрози, оскільки люди реагують на абсолютний рівень ворожості, що проявляється по відношенню до них іншими, і переживають почуття тривоги в ступені, пропорційному рівню ворожості, яку вони самі відчують. Примітною межею такої моделі є точно виражена залежність рівня озброєнь однієї сторони від рівня озброєнь іншої. Це дозволяє кожній стороні коректувати рівень власних озброєнь за реакцією її потенційних супротивників на рівень її озброєнь у минулому» [6].

Обчислення здійснено на основі даних про гонку озброєнь (2014-2018 рр.) [7]. Країни, які протистоять одна одній позначимо умовно через X – Туреччину, а Y – Сирію. Тоді модель «гонки озброєнь» між двома країнами можна сформулювати у вигляді системи двох диференціальних рівнянь [5]:

$$\begin{cases} \frac{dx}{dt} = ay - mx + r \\ \frac{dy}{dt} = bx - ny + s \end{cases}$$

де $x(t)$ – витрати на озброєння Туреччини, а $y(t)$ – витрати на озброєння Сирії. $\frac{dx}{dt}$, $\frac{dy}{dt}$ – швидкість нарощування (скорочення) озброєння відповідно Туреччиною та Сирією в момент часу t . Обчислення параметрів a , b , m , n , r , s було здійснено за методикою, поданою в [8]. Для початкових умов x_0 та y_0 знайдено розв'язки $x(t)$ та $y(t)$ і здійснено прогноз витрат на озброєння на наступні моменти часу. З умов стійкості розв'язків даної системи обчислено граничні витрати на озброєння двох країн для збереження рівноваги системи.

Отже, дослідження відносин Туреччини та Сирії за моделлю Річардсона за даними 2014-2018 років показало, що іде активна гонка озброєнь. Результати, отримані за допомогою моделі Річардсона, говорять про подальшу ескалацію конфлікту. Зауважимо, за даними до 2014 року ці відносини між ними були стійкими, війни не передбачалося. Це підтверджувалося рухами обох країн до вирішення конфліктів між собою та союзницькі відносини. А це ще раз доводить, що причиною подальшої війни стали не конфлікти між самими державами, а поява взаємної загрози — терористичної організації «Ісламська Держава Іраку та Леванту», сили якої масштабно діють на території Сирії.

Список літератури:

1. Василик М. А. Политология: Словарь-справочник / М.А. Василик, М.С. Вершинин.- Москва: Гардарики.- 2000.- С. 21.
2. Вільямс Н. Повна хронологія ХХ століття / Н.Вільямс.- АСТ, Вече.- 1999.- 816 с.
3. Голіцин В. Конфліктний потенціал водних ресурсів / В. Голіцин // Влада.- 2009.- №6.- С.78-81.
4. Плотинский Ю.М. Модели социальных процессов / Ю. Плотинский // Логос.-2001-С.238-244.
5. Руденко В.М. Математичне моделювання та прогнозування в міжнародних відносинах: Навчальний посібник /В.М Руденко – Рівне: РІС КСУ, 2007. – 416 с.
6. Саати Т.Л. Математические модели конфликтных ситуаций. – М., 1977.

7. SIPRI, <http://www.sipri.org/databases>, last accessed 2018/12/21

8. Білушак Г.І. Один метод побудови моделі Річардсона / Г.І. Білушак // 7-а відкрита наук. конф. професорсько-викладацького складу Інституту прикладної математики та фундаментальних наук: тези доп.- Львів:НУ “ЛП”, 2008.- С.13.

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Вересоцька Наталія

Першим етапом нашого наукового пошуку є аналіз наукових досліджень щодо суті та змісту понять «компетентність» і «компетенція».

Компетенція – «добра обізнаність у чомусь, коло повноважень певної організації, закладу, особи» [2, с. 874], [3, с.250], [4, с.408]; «коло питань, в яких особа добре поінформована, має знання, досвід, що дає їй змогу фахово розв'язувати проблеми» [50]; «загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях і здібностях, які набуті завдяки навчанню» [1, с. 449].

Компетентність – «властивість за значенням «компетентний», тобто той, який має достатні знання в будь-якій сфері; який з будь-чим добре обізнаний; тямущий; має певні повноваження; повноправний, повновладний» [5, с.250]; поінформованість, обізнаність, авторитетність» [4, с.874]; «володіння компетенцією» [5]; «здатність успішно відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання; [2, с. 449]; «міра відповідності знань, умінь і досвіду осіб певного соціально-професійного статусу реальному рівню складності виконуваних ними задач і вирішуваних проблем; галузь повноважень органу управління, посадовця; коло питань, з яких вони володіють правом» [5, с. 112]; «системне поняття, визначальними складовими якого є мотиви, цілі, ціннісні орієнтири, знання, вміння, навички,

рефлексія» [3, с. 409].

Компетентність – «властивість за значенням «компетентний», тобто той, який має достатні знання в будь-якій сфері; який з будь-чим добре обізнаний; тямущий; має певні повноваження; повноправний, повновладний» [50, с.250]; поінформованість, обізнаність, авторитетність» [40, с.874]; «володіння компетенцією» [5]; «здатність успішно відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання; [2, с. 449]; «міра відповідності знань, умінь і досвіду осіб певного соціально-професійного статусу реальному рівню складності виконуваних ними задач і вирішуваних проблем; галузь повноважень органу управління, посадовця; коло питань, з яких вони володіють правом» [5, с. 112]; «системне поняття, визначальними складовими якого є мотиви, цілі, ціннісні орієнтири, знання, вміння, навички, рефлексія» [3, с. 409].

Другим етапом нашого наукового пошуку є детальніший розгляд наукових підходів до розуміння феноменів «творчість» і «креативність» .

Щодо трактування поняття «творчість», то психолого-педагогічні дослідження пропонують декілька визначень:

- процес створення, відкриття нового, що раніше для певного конкретного суб'єкта було невідомим (В.Моляко) [3];

- один з видів людської діяльності, спрямованої на подолання суперечностей (розв'язання творчого завдання), для якої необхідні об'єктивні (соціальні, матеріальні) і суб'єктивні особистісні умови (знання, вміння, творчі здібності), результат якої має новизну й оригінальність, особисту та соціальну значимість, а також прогресивність [1];

- один із засобів підвищення емоційного тону учнів, закріплення комплексу емоційно-вольової регуляції і, головне, актуалізації позитивної гами переживань, яка супроводжує ефективну працю – переживання радощів від зробленого, досягнутого, почуття впевненості у своїх силах, у своєму творчому потенціалі [4];

- суспільно-корисна, прогресивно-спрямована перетворювальна діяльність, у процесі якої створюються не тільки матеріальні й духовні цінності, але й здійснюється саморозвиток, самореалізація самого суб'єкта творчості [6].

Сьогодні поряд із терміном «творчість» більш звичним, особливо щодо сфери трудової діяльності, є термін «креативність». Значна кількість сучасних вчених вважають ці терміни синонімічними, водночас ми дотримуємось думки Л. Щерби, який стверджував, що в мові немає абсолютних синонімів, а є погане знання мови [5], а значить, слід усвідомлювати різницю в змісті понять креативності й творчості.

Серед різноманітних підходів до розуміння взаємозв'язку між поняттями «творчість» і «креативність» виділяється позиція Р. Гільмутдінової. Науковець розрізняє «велику креативність» (здатність глибокого включення в творчу діяльність, що призводить до створення нових культурних, наукових і соціальних продуктів) і «малу креативність» (повсякденну творчість, інтелект особистості, пошук рішень локальних проблем, наприклад, створення нового проекту тощо). Відсутність творчості, недостатня сформованість компетенції призводять до деструктивних проявів мислення і, як результат, зниження креативності. Одночасно, виявлення в особистості такого феномена, як креативність, веде до розвитку її творчого потенціалу, появи перспективи реалізації отриманих у процесі навчання компетенцій [4, с. 46].

Здійснений аналіз наукових праць окресленої проблематики дає змогу стверджувати, що спершу в науковому дискурсі з'явилось поняття «креативна компетенція», яке увів Д. Пірс, розуміючи під цим творче засвоєння навколишнього світу [3].

Термін «креативна компетентність» першим увів Р. Епстайн у 2005 році. Учений дає характеристику цьому феномену як готовності адаптивно використовувати отримані знання, доповнювати систему знань самостійно та прагнення до самовдосконалення [4].

За визначенням Л. Вотякової, креативна компетентність – це інтегративна

якість особистості фахівця, що складається з сукупності проявлених компетенцій. Науковець відносить цю категорію до ключових компетенцій, що визначають компетентність і відповідають найбільш широкому спектру специфіки, тобто є найбільш універсальними за своїм характером і ступенем застосованості, які є метапрофесійними, тому що затребувані всіма професіями [3, с.33].

А. Давтян трактує креативну компетентність як особистісне утворення, що включає в себе систему знань, умінь і навичок, ерудицію в тій чи іншій сферах і дозволяють ефективно й творчо діяти за різних ситуацій [2].

І. Бекешева, визначає креативну компетентність як інтегративну динамічну якість особистості, що проявляється в здатності знаходити оригінальні рішення відомих задач, виявляти нові проблеми й знаходити їхнє розв'язання, використовуючи математичні методи [6, с. 37].

Л. Петришин теж схильна розглядати креативну компетентність як деяку сукупність, і вважає її комплексом професійних вимог (знань, умінь, навичок) до підготовки фахівця, що включає систему комунікативних умінь, здатність до творчості, уміння й навички використання фахових знань і продукування на їхній основі нових ідей [7, с. 24].

Креативна компетентність розкриває творчий характер діяльності людини. Низка вчених (Ф. Шаріпов, М. Ілляхова, О. Соловійова, Л. Халілова, Т. Бугайчук, С. Янбих) [5; 6] убачають у креативній компетентності систему знань, умінь, навичок, здібностей і особистісних якостей, необхідних для творчості й самовдосконалення.

Отже, розглянувши визначення та тлумачення різних вчених і науковців у ми приймаємо таке тлумачення поняття «креативна компетентність» – складне особистісне утворення, що охоплює сферу інтелекту, емоцій, моральних цінностей та уможлиблює на принципово новому, інтегративному рівні перенесення набутих компетентностей з однієї галузі життєдіяльності в іншу з метою або досягнення принципово нового результату діяльності, або виконання діяльності на принципово новому якісному рівні [5].

Список літератури:

1. Бекешева И.С. Формирование креативной компетентности будущих бакалавров-учителей в процессе обучения математике на основе специального комплекса заданий: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Сибирский федер. ун-т. Красноярск. 2017. 250 с.
2. Демченко Н.І. Специфіка розвитку творчості майбутніх інженерів у процесі формування професійної компетентності. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія 2013. № 4. С. 53-57.
3. Дімітрова-Бурлаєнко С.Д. Дефініції понять «творчість» і «креативність» у сучасному науковому дискурсі. Наукові записки: збір. наук. праць Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. 2017. Вип.135. С.82-89.
4. Дімітрова-Бурлаєнко С.Д. Креативна компетентність як складова професійної компетентності сучасного інженера. «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології» : всеукр. нар. наук.-практ. 2-3 лютого 2018 року. Запоріжжя : Класичний приватний університет. С.134-136.
5. Дурай-Новакова К.М. Проблемы и задачи спецкурса «Профессиональная готовность студентов к педагогической деятельности» в системе подготовки учителей. Теория и практика высшего педагогического образования: сб. науч. тр. Москва, 1984. С. 51-59. 29
6. Новий тлумачний словник української мови / за ред. О. Сліпушко, В.Яременко. Київ : Аконіт, 2004. 926 с.
7. Петришин Л. Й. Теоретико-методичні основи формування креативності майбутніх соціальних педагогів: автореф. дис. ... наук. ступ. доктора пед. наук: 13.00.05. ЛНУ імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2015. 47 с.

ЄВРОПЕЙСЬКА БІЛІНГВАЛЬНА ОСВІТА

Винарчик Марія Петрівна

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри романської філології та компаративістики

Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка

Сучасна мовна картина Європи багатогранна: мови можуть служити мостом до людей різних національностей і відкритим доступом до країн і культур, вони сприяють взаєморозумінню. Успішна політика багатомовності посилює життєві успіхи громадян: вона збільшує їх шанси на працевлаштування, полегшує доступ до послуг і прав, сприяє солідарності через поглиблений міжкультурний діалог та соціальну згуртованість, а лінгвістичне розмаїття може стати дорогоцінним активом у сучасному глобалізованому світі. Численні європейські інституції встають на захист мов, які користуються меншістю в державі, беручи до уваги те, що їхня діяльність не повинна бути на шкоду офіційним мовам. Спілкування між носіями різних культур має велике значення для розвитку мовної культури, оскільки розвиток культурних компетенцій буде ефективнішим після оволодіння базовими знаннями з мови. Міжнародна співпраця шкіл та університетів сприяє поглибленню культурної взаємодії. Студентські програми навчання та обміну дають можливість навчатися в іноземних навчальних закладах, взаємодіяти у питаннях мови та культури. Еразмус, Еразмус Мундус – освітні програми ЄС, націлені на активізацію міжнародного співробітництва та підвищення мобільності серед студентів, викладачів, науковців європейських університетів та вищих навчальних закладів третіх країн. Чудовим прикладом курсу на багатомовність є Європейський день мов, який відзначається щорічно з 2001 р. за ініціативи Ради Європи з метою сприяти та популяризувати багатомовність у Європі. Він засвідчує, що мовне розмаїття – це інструмент досягнення

міжкультурного розуміння та пізнання багатства культурної спадщини. Мільйонів європейців заохочують вивчати більше мов у будь-якому віці. Численні інституції співпрацюють в рамках пізнавальних, навчальних та розважальних заходів щодо підтримки Європейського дня мов.

Вчителя іноземної мови все частіше закликають бути вчителем мовної культури, посередником, який сприяє розвитку компетентностей діалогу і міжкультурного розуміння, людиною, яка дає ключі для зняття мовно-культурних бар'єрів. Освітня та лінгвістична політика сучасної Європи спонукає до переосмислення місця педагогіки та методики викладання мов. Оволодіння мовами є сьогодні одним з визначальних засобів формування людської особистості, основним стрижнем якого є всебічний розвиток усного та писемного мовлення, підпорядкованого опануванню мовою як засобом спілкування і пізнання. Існування багатьох аспектів мовної освіти зумовлює виділення двох провідних напрямів, що передбачають навчання рідної та іноземної мов. Державна освітня політика в області вивчення іноземних мов відображає сучасний підхід до функціонування різних мов. Він проявляється у двох напрямках: з однієї сторони, в явній перевазі на користь англійської мови, і з другої, у прагненні вивчати другу іноземну мову. Ця тенденція зумовлена важливістю розвитку комунікативних здібностей у підростаючого покоління. Відповідно, введення другої іноземної мови у навчальні програми розглядається сьогодні як потреба часу.

У сфері освіти європейські навчальні заклади все більше стикаються з проблемою білінгвізму. Багатонаціональна і мультикультурна Європа почала впроваджувати білінгвальну освіту як виклик і потребу часу. Нові засоби комунікації також сприяють поширенню білінгвізму. Білінгвальна освіта у Європі є результатом довгої історії складних відносин між мовами у освітньому та культурному просторі. Сьогодні існує багато моделей білінгвальної освіти, в яких мови є об'єктом і засобом навчання, а це означає, що учні отримують знання предмету через дві мови, а отже офіційна мова має ділитися частиною освітнього простору з іншою мовою. Наявність інших мов, крім національної, у

європейських системах освіти з кожним роком збільшується і посилюється, що засвідчує навчальні, когнітивні і культурні переваги білінгвальної освіти. Останні наукові дослідження, проведені в області дидактики білінгвізму та багатомовності, заставляють переосмислити мовні відносини в освітньому просторі, поліпшити викладання мов, щоб краще підготувати учнів до життя в багатомовному і багатокультурному світі.

Прагнення захистити мови меншин тісно пов'язане з метою консолідувати сферу двомовної та багатомовної освіти. З цією метою визначено читання і письмо як основні аспекти оволодіння іноземною мовою та підкреслено позитивну роль раннього або напів-раннього вивчення іноземних мов. В умовах білінгвальної освіти вчителі намагаються застосовувати інноваційну педагогіку. Важливою метою є прагнення розвивати у системі білінгвальної освіти мультикультуралізм, організовувати лінгвістичні та культурні обміни, починаючи із основної школи; сприяти спорідненню міст та співпраці двох і більше шкіл, підтримувати культурні асоціації іммігрантів, щоб полегшити вивчення їхньої мови. Впродовж білінгвального навчального процесу виникає потреба інформувати та заохочувати вчителів до міжнародної мобільності, вживаючи при цьому необхідні адміністративні заходи та розвивати справжню культуру самопідготовки та самовдосконалення [3, с. 9].

У ході наукового пошуку встановлено, що білінгвальні класи створюються на різних рівнях системи освіти: у початковій школі (Туреччина, Фінляндія); у коледжі чи ліцеї (Німеччина, Італія, Франція). У деяких європейських державах білінгвальна освіта може розвиватися також у професійних навчальних закладах, як, наприклад, у Болгарії. Кожна країна визначила свої предмети для білінгвального вивчення. У Фінляндії – це математика, фізика, хімія, інформатика, музика; у Німеччині та Італії – переважають предмети гуманітарного циклу; у Туреччині – здебільшого точні науки, в Іспанії – будь-який предмет може вивчатися за таким типом освіти, Франція віддає перевагу історії та географії. Відмінною є кількість годин, відведених для білінгвального вивчення навчальних дисциплін. У країнах

Центральної та Східної Європи це від 10 до 15 годин на тиждень, у Франції ця кількість значно менша [1, с. 33 – 34].

На сучасному етапі білінгвальні системи освіти успішно функціонують і засвідчують переваги двомовності. Найбільш очевидною перевагою є, безперечно, нові мовні компетенції, які вона надає індивіду, використовуючи по чергово дві мовні системи. З точки зору культури, білінгвізм також пропонує переваги, оскільки окрім того, що дає людині знання рідної мови та культури, тим самим зміцнюючи почуття приналежності до спільноти, він також надає доступ до іншої мови, іншої культури. Все, що сприяє культурному збагаченню особистості, приносить користь усьому суспільству. Громадянин, який звик до використання двох мов, звикатиме до культурних відмінностей. Він буде більш терпимим і здатним зрозуміти і поважати представників нацменшин. Багато негативних настроїв виникають через несприйняття і нерозуміння. Наукові дослідження протягом декількох років підкреслювали важливість раннього навчання мов. В основному це пов'язано з тим, що дитина легко сприймає нове у формі гри і вчиться без зусиль. Батьки завжди були першими і, мабуть, найбільш ефективними педагогами. Це відбувається завдяки самій природі відносин між батьками і дитиною.

Велика відповідальність лежить на фахівцю білінгвальної освіти, оскільки його завдання – покращити вивчення не тільки іноземної мови, але й сприяти кращому засвоєнню знань з інших дисциплін. Акцент ставиться на лінгвістичних особливостях білінгвальної освіти: вчителю важливо вміло їх використати й інтегрувати. Мова йде про вміння адаптуватися до специфіки дисципліни, про ефективні способи використовувати іноземну мову як засіб вивчення інших дисциплін. Особлива увага відводиться умінню пояснювати, інтерпретувати, аналізувати та проводити дослідження. Саме фахівець білінгвальної освіти створює ті педагогічні стратегії, які сприяють концептуальному покращенню викладання навчальних дисциплін, допомагають учням розглядати мову не просто як предмет, а як засіб для здобування знань. “Основною метою діяльності вчителя в умовах білінгвальної освіти є допомога

учням застосувати свої знання для вивчення певної дисципліни”, – стверджує Ж. Дюверже [4, с. 20].

Функціонування білінгвальних класів у європейських країнах здійснюється під постійною увагою з боку міністерств, департаментів та національних рад з питань освіти, а також керівництва навчальних закладів. Необхідну допомогу надають методичні центри, що займаються проблемами білінгвальної освіти. Фінансування частково здійснюється посольствами тих держав, мова яких вивчається: відбувається постійне оновлення матеріальної бази та забезпечення довідковою і методичною літературою; здійснюється виплата стипендій і оплата стажувань вчителям; організуються канікули для школярів. У сучасних європейських державах нема чіткої і регламентованої постановки питання використання навчально-методичного обладнання, адже регламентація заважає проявленню самостійності і творчості учителя. Надання педагогам права вибору – одне з досягнень мовної політики Європейського Союзу [1, с. 34 – 35].

Висновки. Отже, європейська білінгвальна освіта є цілеспрямованим процесом залучення до світової культури засобами рідної та іноземної мов і полягає не тільки у їх вивченні, але й у розвитку здатності до міжкультурної комунікації в умовах багатомовності.

Список літератури:

1. Винарчик М. П. Розвиток білінгвальної освіти у середніх навчальних закладах Франції (70-ті роки ХХ – початок ХХІ століття) [Текст] : дис. канд. пед. наук: [спец.] 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Винарчик Марія Петрівна; Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2014. – 243 с.

2. Beacco J.-C. Elaborer des politiques linguistiques éducatives en Europe // *Le français dans le monde*. – Paris, 2003. – № 330. – P. 18 – 20.

3. Charte européenne du plurilinguisme. – Paris : OEP, 2005. – 9 p.

4. Duverger J. Professeur bilingue de DNL, un nouveau métier // *Le français dans le monde*. – Paris, 2007. – № 349. – P. 20 – 21.

НЕСТАНДАРТНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Височан Леся Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик і

технологій початкової освіти

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника»

(76001, Україна, Івано-Франківськ, вулиця Івасюка, 56 / 23, e-

mail:lesjavusochan@gmail.com)

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Природа оточує дітей усюди. Вона цікавить їх, привертає увагу і певним чином впливає на них. Збагачуючи і розширюючи уявлення дітей про природні явища, про життя рослин і тварин, про творчу працю людей з вирощування культурних рослин і корисних тварин, учитель пробуджує в них живий інтерес до навколишнього світу, бажання працювати разом із дорослими, приносити користь, бажання охороняти ліси, зелені насадження. Виховуючи в дітей із самого раннього віку любов, інтерес до рідної природи, залучаючи їх до праці, учитель формує в учнів працьовитість, бережливе ставлення до природи, розвиває почуття прекрасного.

У початковій школі діти вперше знайомляться зі світом знань про природу, і майбутнє їхнє ставлення до неї залежить від того, наскільки вони оволодівають цими знаннями, як у них буде виховано любовне і бережне ставлення до природи.

Виконанню різноманітних навчально-виховних завдань, формуванню позитивних рис особистості, вихованню любові до природи, праці сприяє використання різних форм проведення уроків природознавства і всіляких методів навчання.

Використання нестандартних організаційних форм потребує розумного їх дозування та врахування специфіки навчального предмета і вікових

особливостей школярів. Такі заняття неможливо застосовувати систематично, при вивченні будь-якої теми. Вони використовуються час від часу, щоб урізноманітнити навчальний процес, підвищити мотивацію вивчення предмета, здійснити емоційний вплив на учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядалися аспекти цієї проблеми і на яких обґрунтовується автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У дидактикометодичній літературі та на сторінках фахових видань відбувається дискусія щодо визначення сутності нестандартних форм організації навчання, їх класифікації, ефективності та доцільності використання. Цих проблем торкалися у своїх дослідженнях О.Біда, І. Подласий, О. Савченко, Л. Лухтай, Е. та інші.

Зокрема, О.Біда нестандартним (нетрадиційним) вважає імпровізоване навчальне заняття, яке має нестандартну структуру.[1] Л. Лухтай нестандартним називає урок, який виходить за межі визначених у дидактиці вимог до цієї форми навчання.[2] На думку Е. Печерської, особливість нестандартного уроку полягає у викладанні певного матеріалу у формі, пов'язаній з численними асоціаціями, різними емоціями, що допомагає створити позитивну мотивацію навчальної діяльності. О. Савченко розглядає нетрадиційні форми навчання в початковій школі як різновиди уроків, специфіка яких залежить від провідного способу організації навчальної діяльності учнів.[4 ;5]

Не існує єдиного погляду на класифікацію нестандартних форм навчання. І. Осадченко виділяє різноманітні типи нестандартних уроків, серед яких уроки-ігри, уроки-змагання, театралізовані уроки, уроки творчості, урокиконкурси, бінарні уроки, інтегровані уроки, уроки-екскурсії тощо.[3]

Перелік нестандартних уроків, доступних для учнів молодшого шкільного віку, визначає О. Савченко.[4 ;5], О. Біда.[1]. До таких, на думку науковця, належать урок-казка, урок-конкурс, урок-драматизація, урок-гра, урокподорож, урок-презентація портфоліо, урок-презентація проекту, урок-дослідження, урок розвитку творчих здібностей тощо.

Однак усі дослідники проблеми нестандартних форм навчання дотримуються однієї думки щодо застосування їх у навчальному процесі. Вони вважають, що з таких занять неможливо будувати весь процес навчання, надмірне їх використання може призвести до втрати інтересу до навчального предмета.

Формування цілей статті (постановка завдання). Окреслити доступні для учнів початкових класів нестандартні форми організації навчання природознавства і розкрити особливості їх моделювання та проведення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поряд із традиційними уроками актуальним стає використання нестандартних форм організації навчальної діяльності, оскільки вони наближають шкільне навчання до реалій життя, захоплюють учнів, формують стійкий інтерес до навчання, спонукають до пошуку оптимальних шляхів вирішення нестандартних ситуацій, творчого застосування знань, умінь, способів дій, задовольняють потребу дітей в інтелектуальному розвитку, здійснюють позитивний емоційний вплив. Нестандартні організаційні форми не тільки урізноманітнюють навчальний процес, а й викликають у школярів задоволення від самого процесу праці. Однак вибір, підготовка та проведення нестандартних форм навчання потребує певної методичної підготовки. Насамперед, необхідно враховувати, що ці заняття передбачають тісну взаємодію всіх суб'єктів навчального процесу, спрямовану на пошук ефективних способів розв'язання поставлених проблем. Ознаками нестандартних організаційних форм навчання є:

- нетрадиційна структура заняття;
- ретельно продуманий його сценарій;
- оригінальне оформлення місця проведення;
- використання різноманітних засобів навчання (музики, відео, мультимедійного обладнання тощо);
- раціональне поєднання різних способів навчальної взаємодії учасників навчального процесу (колективна, групова, парна, індивідуальна робота);

- використання інтерактивних прийомів;
- забезпечення емоційного впливу на учнів;
- створення атмосфери творчого пошуку;
- висока активність кожного школяра; – оригінальний підсумок заняття.

Розробляючи нестандартні форми організації навчання, необхідно враховувати вікові особливості школярів, специфіку предмета, дидактичні цілі конкретного заняття в системі уроків певного розділу, наявність умов і засобів для проведення нетрадиційного заняття.

При вивченні природознавства застосовувались такі нестандартні уроки: урок-подорож, урок-гра, урок-загадка, урок-змагання тощо. Ефективність цих уроків пов'язувалась із збагаченням духовного світу учнів, коли вони через вплив на власні почуття, пізнавальний інтерес, цікаву форму організації заняття активно сприймали навчальний матеріал. Нестандартні уроки дозволяли урізноманітнювати процес навчання. Вони глибоко зачіпали емоційну сферу дитини, формували дух змагальності, збуджували творчі сили, сприяли розвитку творчого мислення дітей.

Розглянемо особливості нестандартних організаційних форм навчання природознавства в початкових класах.

Одним із різновидів нестандартних форм навчання є урок-подорож. Він захоплює учнів можливістю подорожувати і брати участь у певних подіях, які носять навчальний характер.

Це заняття організовується на основі уявної поїздки чи походу, під час яких учні подумки, завдяки власній фантазії та за сприяння підготовленого вчителем дидактичного матеріалу (карти маршруту, плану, станцій-зупинок тощо) здійснюють подорож. У процесі заочного подорожування школярі відкривають для себе нові знання, набувають певних умінь, застосовують власні навчальні досягнення в нестандартних ситуаціях, виявляючи в такій спосіб свою мовну чи мовленнєву компетентність.

Під час уявної подорожі має відбуватися все те, що супроводжує справжню мандрівку – зустріч з новим, яскраві враження, позитивні емоції.

Однак необхідно, щоб кожне завдання і вправа, запропонована учням, мала не тільки емоційний вплив, а й сприяла засвоєнню певних знань і умінь з природознавства. На такому занятті школярі мають відчувати себе мандрівниками-дослідниками, першовідкривачами, вченими, які здійснюють пошук, роблять відкриття, узагальнюють свої спостереження, формують висновки, правила.

Учитель на таких уроках виконує роль інструктора, який організовує роботу учнів, дає певні вказівки, поради.

Підготовка уроку-подорожі передбачає:

- вибір цікавого маршруту (куди буде подорож);
- визначення дидактичної мети подорожі і кінцевих результатів;
- побудову карти-схеми подорожі, на якій нанесено пункти зупинок;
- продумування логічного зв'язку і наступності між етапами подорожі;
- забезпечення мотивації перебування на кожній зупинці;
- чітке формулювання завдань і вмотивованість їх виконання;
- підпорядкованість усіх завдань досягненню мети уроку;
- вироблення критеріїв оцінювання навчальної діяльності учнів;
- продумування оригінального підсумку уроку (визначення результатів навчання та зіставлення їх із поставленими цілями).

Нетрадиційними формами перевірки навчальних досягнень учнів є уроки-змагання. На таких заняттях учні змагаються, демонструючи свої знання, уміння й навички, набуті під час вивчення певного мовного розділу. Ці уроки мають різноманітні назви: конкурс винахідливих і кмітливих (КВК), вікторина, «Поле чудес» тощо. Усі вони ґрунтуються на змаганні команд під час почергового виконання певних завдань.

В організації та проведенні уроку-змагання виділяють три основних етапи: підготовчий, ігровий і підведення підсумків. Для кожного уроку ця структура конкретизується залежно від змісту дидактичного матеріалу та особливостей сюжету змагань.

Наприклад, для заняття, що проводиться у формі КВК, притаманними є такі особливості:

1) клас потрібно поділити, як мінімум, на дві команди, які мають придумати собі назви та обрати капітанів;

2) на такому уроці необхідна наявність журі, до складу якого можуть входити педагог і учні, що виявляють найкращі результати навчальних досягнень з української мови;

3) зміст уроку-КВК мають формувати такі конкурси і завдання, які б виконували навчальну, розвивальну і виховну функції, оскільки це не виховний захід, а навчальне заняття;

4) логічним завершенням уроку-КВК має бути оголошення переможців та оцінювання навчальної діяльності учнів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, ефективність навчання молодших школярів природознавства значною мірою залежить від вибору вдалих форм організації навчальної діяльності учнів та здатності вчителя правильно їх підготувати й провести.

Зазначені у статті нестандартні уроки є одним із засобів підвищення інтересу школярів до навчального предмета. Вони сприяють активізації навчально-пізнавальної і творчої діяльності учнів, розвитку ініціативи, формують уміння працювати з різними джерелами знань, розвивають і вдосконалюють комунікативні навички, передбачають самостійний пошук засобів і способів розв'язання завдань, пов'язаних з реальними навчальними і життєвими ситуаціями.

Особливість нестандартних організаційних форм навчання полягає в тому, що під час їх проведення всі учні класу залучаються до активної роботи. Як свідчить шкільна практика, використання нестандартних уроків дає найбільший ефект у класних колективах, де переважають учні з нестійкою увагою, незначним інтересом до предмета.

Однак неможливо й недоцільно будувати весь процес навчання природознавства з нестандартних форм навчання. Їх варто використовувати

здебільшого на етапі узагальнення та закріплення знань, умінь і навичок з метою застосування навчальних досягнень учнів у нестандартних ситуаціях.

Нетрадиційні форми навчання потребують ретельної підготовки і, насамперед, визначення конкретних цілей навчання та виховання. При доборі нестандартних форм необхідно враховувати здібності, інтереси та рівень підготовки школярів.

Список літератури:

1. Біда О.А. 1. Підготовка вчителя до впровадження педагогічних технологій в Україні // // ZESZYTY NAUKOWE WSHE. – Tom XXXVI. – Wloclawek, 2013. – S. 125-132.

2. Лухтай, Л. К. Нестандартний урок / Л. К. Лухтай // Початкова школа. - 1992. - № 3-4. - С.31-32.

3. Осадченко І.І. Ситуаційні завдання, кейси, збірки педагогічних ситуацій : навч- метод. посібник для викладачів та студентів педагогічних спеціальностей. Вид. 2-е, доповн. Умань : ПП Жовтий. 2015, 186с.

4. Савченко, О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник / О.Я.Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.

5. Савченко, О.Я. Сучасний урок в початкових класах / О. Я. Савченко. - К., 1997. - 256 с.

MARKETING TOOLS TO ENHANCE THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISES

Vishnevskaya O.

candidate of agricultural sciences,
associate hrofessor of the department of education,
trade and business relations,
Kyiv cooperative Institute of business and law

Any company, any business wants to achieve success and profitability of the business. Many factors are important for the company's prosperity: a correctly chosen strategy, a well-established information system, accurate fulfillment of the intended plan, as well as formed competitive advantages; competent marketing activities help to achieve this. The marketing activities of enterprises are continuously improved, which leads to the development of reliability and competitiveness.

The emergence of competitive relations occurs simultaneously with commodity production. The conditions of tough competition among trade enterprises compels them to conduct a timely and systematic analysis of the activities of competitors among trade enterprises, allowing them to form a development management system. There are many reasons for increasing competition between trade enterprises, these should include [1]:

- a) reducing the effect of competitive advantages in the introduction of innovations in the enterprise;
- b) the use of mass media, as well as marketing technologies that actively and effectively influence consciousness and needs;
- c) scientific, technical and innovation-marketing progress, their strengthening and influence on competitiveness, quality of goods and services, growth of national economies, retail chains and the entire trade industry as a whole;
- d) the free movement of goods of various countries, due to the increased openness of the borders of states, which entails the globalization of the world economy;
- e) unification of economies among trade enterprises of countries and the creation of unions of states allows them to increase their competitiveness.

Competitiveness of an enterprise is its ability to confront other manufacturers and suppliers of similar products (competitors) in the market, both in terms of satisfaction with their goods or services of a particular public need, and in terms of production efficiency. Knowledge of the competitive advantages of the target participants of one or another is the basis for the development of means and methods

for creating competitive differences and competing according to a specific and real market situation and the company's capabilities [2].

Trade in terms of marketing adaptation to the requirements of the market and market relations is transformed into a complex dynamic system capable of operating within the framework of a large-scale, high-rate change in the socio-economic market environment.

Fundamental changes in the retail trade of Ukraine are primarily associated with a sharp decline in unorganized trade, the rapid growth and development of retail chains, and the intense competition that has arisen between the major retail chains of Ukraine and global international retail chains. Of course, the foundation of a market economy is competition, the same principle is fundamental and operates in retail.

The most important method of forming competitive advantages is the use of marketing communications. Marketing communications is the process of transmitting information about a product or service to a target audience. Marketing communication is a two-way process, where, on the one hand, there is an impact on target customer segments, and on the other hand, it receives feedback on the reaction of these target audiences to the impact of companies.

The importance of marketing communications in the current market is increasing, this is due to the saturation of the market with services and goods, a growing diversity of consumer needs, methods and forms of competition, more sophisticated means of receiving, processing, transmitting and storing information and a number of other factors.

Highlight the main objectives of marketing communications in the formation of competitive advantages [3]:

- ✓ informing target audiences about the goods or services of the company;
- ✓ creating customer motivation;
- ✓ actualization of the desires and needs of the target audience;
- ✓ maintaining favorable relations with customers, partners and personnel of the company;
- ✓ sales promotion;

- ✓ formation of the company's image;
- ✓ informing the audience about the company's activities;
- ✓ reporting information about the properties of services or products of the company;
- ✓ the formation of a positive attitude to the brand, etc.

Consider the main types of marketing communications in the formation of competitive advantages [4]:

- 1) advertising (outdoor, advertising on the Internet, print, radio advertising, television, etc.);
- 2) sales promotion (promotions, coupons, discounts, contests, etc.);
- 3) public relations (forming a favorable presentation through the media, the Internet, etc.);
- 4) direct marketing (mailing, sales from catalogs, SMS, etc.);
- 5) personal sales (personal communications aimed at the urge to make a purchase);
- 6) packaging, souvenirs;
- 7) sponsorship (financial support to non-profit organizations).

Creating a competitive advantage of certain companies can be achieved through the organization of effective marketing activities, namely: analysis of the market and consumers, planning, studying innovations, providing pricing policies, introducing new technologies, as well as marketing communications.

References:

1. Котлер Ф. Основы маркетинга/ Ф. Котлер. – М.: Вильямс, 2015. – 526 с.
2. Лифиц И.М. Конкуренетоспособность товаров и услуг/ И.М. Лифиц. – М.: Юрайт, 2014. – 274 с.
3. Валевиц Р.П., Давыдова Г.А. Экономика торговой организации – Минск, 2008. – 371с.
4. Шморгун Л.Г. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Л.Г. Шморгун. – К.: Знання, 2010. – 462 с.

МІСЦЕ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЙТИНГАХ

Вишневська Л.В.

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник: ст.в. Федина В.В.

Сучасні процеси розвитку світової економічної системи пов'язані з інтеграцією та взаємозалежністю економік, що актуалізує проблему конкурентоспроможності країн, залучених у міжнародні процеси. Важливим показником стану економіки країни є визначення міжнародного економічного рейтингу, тобто її позиції у світі щодо конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості, економічної свободи, загального економічного потенціалу тощо. Зміна показників міжнародних економічних рейтингів виявляє економічні зміни в країні з погляду незалежного оцінювання. Аналіз динаміки показників міжнародних економічних рейтингів дає змогу визначити певні закономірності, а також проблеми сучасного економічного розвитку країни. Рейтинги є корисними для самої країни, для виявлення перспективності її економіки, що дає можливість для вирішення першочергових проблем. Визначення цих аспектів становить значну наукову цінність, практичний інтерес та актуальність.

Дослідженню позицій України у світових рейтингах присвячено праці багатьох учених, таких як О.Паламарчук, О.Шевченко, В.Дергачова, А.Максименко, Н.Писаренко, В.Шевчук.

Україна протягом 2018 року, згідно з рейтингами міжнародних організацій, покращила свої позиції в сфері економіки, але й досі залишається на периферії в порівнянні із досягненнями інших європейських держав. Загалом за останній рік їй вдалося втримати свої минулорічні позиції, або ж піднятися у деяких рейтингах, однак ці коливання не були значними.

У рейтингу "Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) 2019 року" Україна піднялася на 147 місце серед 180 країн-учасниць.

Результати щорічного дослідження американського The Heritage Foundation свідчать, що Україна збільшила свій показник з 51,9 до 52,3 балів зі 100 можливих. Автори рейтингу відзначають, що за рік загальна оцінка України збільшилася на 0,4 пункта (поліпшенням фінансового добробуту держави, свободи бізнесу та права власності, які випереджають зниження рівня свободи праці та свободи торгівлі).

У загальному рейтингу Світового банку Doing Business за 2018 рік, Україна посіла 76 місце серед 190 країн світу, покращивши свій попередній результат на чотири позиції. За словами президента Петро Порошенка, на 41 пункт зріс наш показник в номінації "міжнародна торгівля" і на 25 – в частині виконання контрактів. Натомість найбільшого прогресу Україна добилася в категоріях "оподаткування" з плюсом в 110 пунктів, "міжнародна торгівля" – плюс 70 сходинок, а в "захисті інвесторів" додали 56 пунктів.

Разом з цим, у 2018 році Україна, за даними Global Innovation Index, вперше обійшла Росію. Так, за рік вона піднялася з 50 на 43 місце в рейтингу інноваційних країн.

Водночас у звіті Global Competitiveness Index 2018, випущеним Всесвітнім економічним форумом спільно з Євразійським інститутом конкурентоспроможності та консалтинговою компанією Strategy Partners, йдеться про те, що Україна посіла 83 місце зі 140 в рейтингу глобальної конкурентоспроможності економіки, піднявшись на шість сходинок в порівнянні з 2017 роком. У дослідженні також зазначається, що в Україні слабо розвинені інститути, вкрай нестійкі фінансова система і макроекономічні показники. Так, згідно з рейтингом, за рівнем державних інститутів Україна знаходиться на 110 місці, за інфраструктурою – на 57 місці, за рівнем адаптації технологій – 77 місце. Окрім цього, макроекономічна стабільність нашої країни на 131 місці, рівень охорони здоров'я – 94 місце, рівень освіти - 46 місце, ринок товарів – 73 місце. Ринок праці України знаходиться на 66 місці, фінансова система – 117 місці, обсяг ринку – 47 місці, динаміка бізнесу – 86 місці, здатність до інновацій – 58 місці.

Дещо поліпшила свої позиції Україна й у рейтингу "Індекс сприйняття корупції". Згідно аналізу Transparency International, Україна набрала 32 бали зі 100 можливих і посіла 122 місце за підсумками 2018 року.

Дослідивши місце України в міжнародному економічному середовищі, можна дійти висновку, що країна повільно прогресує у всіх світових рейтингах, але відчутно відстає від розвинутих країн, хоча в неї є всі можливості стати лідером.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Вінницька О.А.

к.е.н., доцент

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Чолинець Я.В.

студентка Уманського державного
педагогічного університету

імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

Фінансовий ринок є важливим постачальником ресурсів у реальний сектор економіки. На сучасному етапі розвитку світового фінансового ринку пріоритетним стає розроблення нового змісту, методів дослідження процесів розвитку міжнародного фінансового ринку.

Одним з найбільш важливих постачальників ресурсів у реальний сектор економіки є світовий фінансовий ринок (СФР). За останні роки він набув великих змін, адже основною причиною цього є фінансова криза ХХІ ст. Функції світового фінансового ринку виконують фінансові посередники, які акумулюють тимчасово вільні грошові ресурси, здійснюють їх трансформацію

та надають кредити суб'єктам господарювання. Світовий фінансовий ринок є глобальною системою акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам із різних країн на принципах ринкової конкуренції. Сьогодні цей ринок набув величезних масштабів і перетворився на одне з найважливіших джерел фінансових ресурсів, став визначальним фактором господарського життя всіх без винятку країн світу. Ті країни, що мають велику частку небанківського фінансового посередництва або яка останнім часом дуже швидко розвивається, заслуговують окремої уваги та глибокого дослідження.

Сучасний рівень розвитку фінансового ринку має багато етапів та передумов. До основних передумов формування фінансового ринку можна віднести:

- розвиток альтернативного сектора економіки;
- комерціалізація банківської сфери;
- скасування монополії зовнішньої торгівлі;
- відсутність державного регулювання операцій з цінними паперами.

Це дасть змогу насамперед послабити платоспроможний попит, що вже формується на ринковій основі.

В умовах структурно-технологічної незбалансованості економіки, монополізації виробництва, посилення інфляції відбувається активна диференціація платоспроможного попиту: основна маса нагромаджень сконцентрована у фінансовому секторі економіки й підприємств нефінансового сектору, що спеціалізуються у сфері обміну.

Для того, щоб глибше дослідити питання світового ринку було враховано таку документацію: РФБ США, Європейський центральний банк, Рада світової організації комісії з цінних паперів.

Необхідно звернути увагу на розрізнення фінансових установ, які є небанківськими. Наприклад, як зазначає щорічно звіт Ради Фінансової стабільності, що представляє США, їх розбивають на окремі інституції: інвестиційні фонди (страхові та пенсійні фонди), публічні фінансові інституції, центральні банки [1].

Фінансовий ринок та світові відносини у фінансових компаніях, фонди грошового ринку склали найвищий грошовий відсоток доходу, цей грошовий відсоток рахується відповідно до активів інших фінансових установ, які представлені у загальному обсязі. Такі фінансові установи, які представляють грошовий ринок загалом зосереджені в США і Європі, на які разом припадає майже 80 % всіх фондів грошового ринку в макро масштабі [2].

Необхідним зазначити той факт, що діяльність НБП на початок 2016 року знаходилась на рівні 101 % від показника ВВП 20 країн Євросони, США, Великобританії тощо. Зазначимо, що у 2017 році ця цифра була на рівні 110 %. Отже, фінансові посередники не досягли рівня своєї діяльності докризового періоду [4].

Існують країни, де НБП є основними фінансовими установами, адже їх частка є більшою ніж в два рази за ВВП, це Голандія, Люксембург і Швейцарія. Зауважимо, що ці країни також мають відносно великі банківські системи відносно до їх ВВП [4].

Слід зазначити, що існують і такі країни, де НБП є невеликими порівняно з рівнем ВВП, він залишається нижче 30 % на початок 2018 року (Північна Африка, Південна Африка, Індонезія, Мексика) [3].

З метою створення фінансової системи, здатної забезпечувати стійкий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розвитку повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища відповідно до стандартів ЄС і Національним банком України була розроблена комплексна програма розвитку фінансового сектора України до 2020 року. Досягнення мети буде забезпечуватися шляхом реалізації різних взаємопов'язаних заходів, спрямованих на комплексне реформування фінансового сектору. В основу програми покладені наступні принципи:

- незалежність та ефективність роботи системи, здійснення нагляду на основі оцінки ризиків;
- прозорість і високі стандарти розкриття інформації учасниками фінансового сектора;

- відповідальність та довіра між учасниками фінансового сектору;
- цілісність фінансової системи, всебічний захист прав кредиторів, споживачів та інвесторів [5, с. 3].

Для впровадження цих принципів потрібно провести ряд реформ в банківській системі, економіці, політиці. Одним з основних завдань є ліквідація корупції та «тіньової економіки» на всіх рівнях, неможливості їх поширення в різних сферах. Органам державної влади необхідно розробити і прийняти єдину стратегію розвитку фінансового сектора України. Поліпшення стану фондового ринку, залучення населення до інвестиційної діяльності та капіталовкладень з боку іноземних інвесторів в Україні можливе лише за стабілізації економічної та політичної ситуації.

Список літератури:

1. Звіт за результатами моніторингу тіньового банкінгу Ради фінансової безпеки США // Офіційний сайт Ради фінансової безпеки США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_131114.pdf
2. Звіт Європейського центрального банку // Офіційний сайт Європейського центрального банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scrops/ecbocp105.pdf>
3. Школьник І. О. Фінансовий ринок: сучасний стан і стратегія розвитку : монографія // І. О. Школьник. – Суми : Мрія; УАБС НБУ, 2008. – 347 с
4. Ватаманюк З. Г. Небанківські фінансові інститути у перехідних економічних системах / З. Г. Ватаманюк, О. Л. Дорош // Фінанси України. – 2003. – № 8. – С. 77 – 87.
5. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 р. Постанова правління НБУ від 18.06.2015 р. № 391 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=>

ГЕНЕРАТОР ММ-ДИАПАЗОНА НА ВОЛНОВОДНО-ЩЕЛЕВОЙ ЛИНИИ

Волошин Ю.А.

аспирант кафедры радиоэлектронных и биомедицинских
компьютеризированных средств и технологий

Кулиш С.Н.

профессор кафедры радиоэлектронных и биомедицинских
компьютеризированных средств и технологий, Национальный аэрокосмический
университет им. М.Е. Жуковского «ХАИ»

ММ-технология началась в 60-х годах с открытием в физике полупроводников, когда американский ученый Джон Ганн [1] обнаружил эффект возникновения спонтанных колебаний тока в образцах арсенида галлия (или фосфида индия) при приложении к ним сильного электрического поля, что дало предпосылку для практического применения в создании твердотельных генераторов СВЧ-диапазона [2,3].

Кроме эффекта Ганна было открыто явление ударной ионизации в p-n переходах, что послужило созданию лавинно-пролетных диодов (ЛПД) [4,5]. Для продвижения в область более высоких частот возникла необходимость в совершенствовании технологий полевых транзисторов и создания гетероструктур полупроводниковых материалов, что дало возможность развитию новой современной технологии High Electron Mobility Transistor (HEMT)[6,7].

Широкое применение ММ-техники обусловлено конкретными особенностями миллиметрового диапазона частот: удовлетворительными условиями распространения волн в пространстве; высокая разрешающая способность; малые габаритно-весовые показатели. Препятствием на пути сверхмассового распространения миллиметровой техники является: дорогостоящая комплектация; высокая доля высококвалифицированного ручного труда; технологическая проблема массового производства.

Предлагаемая конструкция генератора характеризуется малыми уровнями мощности и стабильности частоты, пригодна для производства большими партиями в высокопроизводительных технологических цехах по монтажу схем и механической обработке металлов волноводных элементов с низкой себестоимостью. Удешевление генератора производится за счет применения новых технологий производства НЕМТ транзисторов, изготовления НВЧ схем из современных элетротехнических материалов и нового решения электродинамической схеиы генератора.

Генератор на основе волноводно-щелевой линии содержит:

1. СВЧ схему на щелевых линиях выполненную на диэлектрической подложке с интегрированным в схеме транзистором(рис.1).

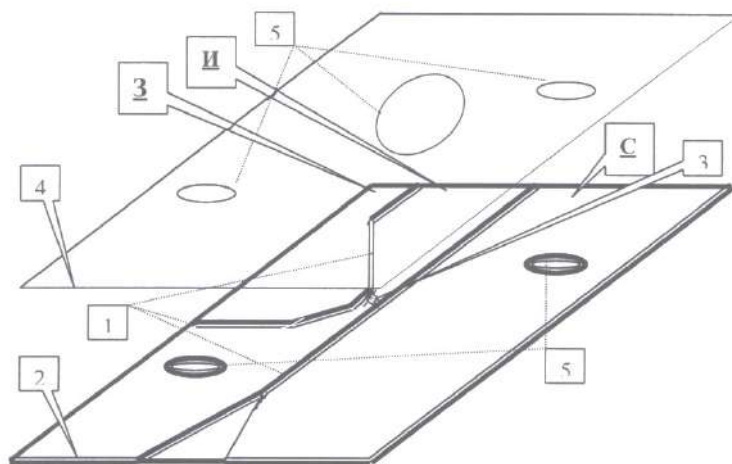

Рисунок 1 – СВЧ схема на щелевых линиях

1 – Щелевые линии 2 – Металлизированная диэлектрическая подложка 3 – Транзистор и три проводника (И(исток), З(затвор), С(сток)) 4 – Изолирующая диэлектрическая пленка 5 – Монтажные отверстия

2. два металлических полуцилиндра (рис.2), которые образуют круглыми плоскостями при сопряжении круглый волновод.

Открытый конец волновода нагружен на диэлектрическую аппликаторную антенну или диэлектрическую стержневую антенну. Сборка

генератора осуществляется путем сложено вдавливания антенны 10 и волноводного узла 9 в отрезок алюминиевой трубки 11 (рис 3).

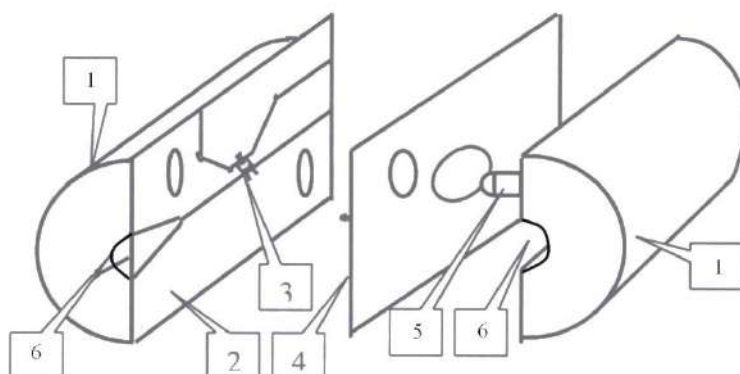

Рисунок 2 – Полуцилиндры с круглым волноводом и СВЧ схема на волноводно-щелевых линиях: 1 - Полуцилиндры 2 – Подложка 3- Транзистор 4- Диэлектрическая прокладка 5 – Штифт жесткой посадки 6 – Полости круглого волновода

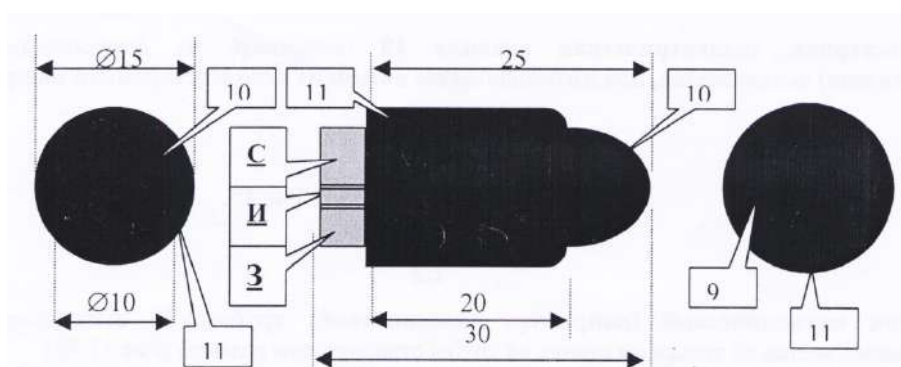

Рисунок 3 – Внешний вид генератора с аппликаторной антенной 9 – Волноводный узел 10 – Антенна 11 – Алюминиевая трубка

Для качественной и количественной оценки транспортировки излучения КВЧ диапазона возбужденного в цилиндрическом волноводе предложена методология и модель излучателя, где в качестве первичного источника излучения выбрано волноводно-щелевую линию с активными компонентами (возбудитель ЭМП), а направляющую функцию выполняет диэлектрический стержень (антенна), поле и свойства направленности которой, соответствуют теории антенн бегущей волны [8,9,10]. Анализ ряда научных работ [11]

(Ереншпека, Пауэра и Хансена-Вудьярда) показал, что для структур бегущей волны с осевым излучением длина стержневой антенны имеет значение при расчете оптимального усиления.

Определена дальняя зона излучения для диапазона частот 30...300 ГГц, которая находится в пределах $0,7 \text{ мм} \leq R_{\min} \leq 7 \text{ мм}$. $R_{\min} = 2D/\lambda$, где D – внутренний диаметр волновода. Рассчитан коэффициент полезного действия ДСА, который составляет $\eta_A \sim 0,99$ что свидетельствует о достаточно высокой эффективности применения ДСА в качестве излучателя в КВЧ диапазоне и приведены расчеты геометрических параметров ДСА (табл. 1)

Таблица 1

Геометрические параметры ДСА для поддиапазонов при длине ДСА $\ell = 4\lambda_0$

№	Средняя длина волны, λ_0 , мм	Максимальный диаметр стержня d_{\max} , мм	Минимальный диаметр стержня d_{\min} , мм	Средний диаметр стержня $d_{\text{ср}}$, мм	Длина стержня ℓ , мм
1	3,0	1,55	0,98	1,265	21
2	2,0	1,03	0,65	0,84	14
3	1,5	0,77	0,49	0,63	11,25
4	1,0	0,52	0,33	0,425	7

Выводы: В результате проведенного анализа предложений модели излучателя (антенны) с учетом полосы пропускания стандартного кругового волновода возбуждающего ДСА были выбраны интервалы частотного диапазона 1...10 мм(30...300ГГц) и приведены расчеты геометрических параметров ДСА. Определена дальняя зона излучения в диапазоне 30...300 ГГц, рассчитан КПД ДСА, который численно равен 0,99.

Список литературы:

1. Copeland, J.A. (1967). "LSA Oscillator-Diode Theory," *J. Appl. Phys.*, 38, 3096.
2. Ridley, B.K. (1963). "Specific Negative Resistance in Solids," *Proc. Phys. Soc. Lond.*, 82, 954.

3. Hilsum, C. (1962). "Transferred Electron Amplifiers and Oscillators," *Proc. IRE*, 50, 185.

4. Tager A.S., Melnicov A.I., Tsebnev A.M. "Centimetre and millimeter radiowave band generation and amplification with the help of semiconductor diode in positive angle of its statistical volt-ampere characteristic field" Diploma of opening #24. 27.11.1959

5. Tager A.S., Melnicov A.I., Tsebnev A.M., "Generator and EHF-amplifier on semiconductor diode". Author's certificate #185965, Invention bulletin 1966, #18.

6. Brayman A. A., Megumi T., Miller M. W. Proportionality of the ELF electric field-induced growth inhibition to induced membrane potential in *Zea mays* and *Vicia faba* roots / A. A. Brayman, T. Megumi, M. W. Miller // *Radiat. Environ. Biophys.* - 1990. - 29, №2. - P.129-141.

7. Sheng S. Li *Semiconductor Physical Electronics – Second Edition* - Springer-Verlag New York – 2006 – 708p – ISBN 978-0-387-28893-2

8. Гольдштейн Л.Д. Электромагнитные поля и волны / Л.Д. Гольдштейн, Н.В. Зернов. – М.: Сов. радио, 1971. – 664 с.

9. Уолтер К. Антенны бегущей волны / К. Уолтер. – М.: Энергия, 1970. – 448 с.

10. Заикин И.П. Проектирование антенных устройств СВЧ / И.П. Заикин, А.В. Тоцкий, С.К. Абрамов, В.В. Лукин. – Х.: "ХАИ", 2005. – 106 с.

11. Моделирование параметров излучателя на несимметричных волнах в круг-лом диэлектрическом волноводе / В.В. Литвин, Н.Д. Колбун, С.Н. Кулиш, В.П. Олейник, Аль Отти Сами // *Радіоелектронні і комп'ютерні системи: Науково-технічний журнал* – Х.: Нац. аерокосм. ун-т „Харьк. авіац. ін-т”, 2009, №1 (35). – С. 23 – 35.

СУЧАСНИЙ СТАН АГРОСТАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Гаврилюк Д.В.

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», студентка, 4 курс

Постановка проблеми. На сьогоднішній день надзвичайно важливим завданням для України є досягнення сталого економічного розвитку та підвищення рівня якості життя населення. Наша держава здебільшого відома в усьому світі, як аграрна країна, яка має надзвичайно родючі землі, що є вагомим підґрунтям для розвитку такої галузі, як сільське господарство.

Аграрна сфера є потужною стратегічною ланкою національної економіки, яка забезпечує не лише продовольчу безпеку країни, але і є її вагомим джерелом інвестицій. Питання «climate change» з кожним днем все більш жваво обговорюють, адже це вже стало глобальною проблемою. Впровадження страхування в сфері агробізнесу є гарантом захисту суб'єктів господарювання від непередбачуваних подій, викликаних негативним впливом погоди та природних факторів. На сьогодні в нашій країні лише робляться перші кроки у цьому складному ринковому сегменті. Сповільнений розвиток страхування аграрної сфери в Україні пояснюється відсутністю повноцінного законодавчого забезпечення, недоліками в організації та координації співпраці головних учасників ринку страхових послуг.

Протягом останніх років стан та проблеми аграрного страхування в Україні висвітлювалися в наукових роботах таких вчених-економістів, як О. Є. Гудзь, М. Дем'яненко, Г. Зуб, П. Лайко, С. Навроцький, П. Т. Саблук та інші.

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор України за останнє десятиріччя дійсно став однією з базових галузей національної економіки. Незважаючи на загальнокризові явища в економіці держави, аграрному сектору вдалося зберегти позитивні темпи розвитку, стати однією з основних бюджетоутворювальних галузей, зайняти лідируюче місце у товарній структурі

експорту. Разом із тим в аграрній сфері продовжують поглиблюватися та поширюватися негативні тенденції, які згортають загальний сільський розвиток[6].

У сучасному світі найбільш надійним і ефективним інструментом управління сільськогосподарськими ризиками визнане агрострахування. Варто зазначити, що агрострахування – це механізм управління усіма сільськогосподарськими ризиками, який забезпечує часткову чи повну компенсацію суб'єкту господарювання втрат через негативний вплив погоди і природних ризиків[5]. Основними перевагами такого страхування є: можливість покрити збитки за рахунок страхових виплат у випадку повної чи часткової втрати врожаю; агрострахування спонукає до використання сучасних технічних та технологічних досягнень, зокрема, застосування надійних засобів захисту врожаю; дозволяє повернути взяті в кредит кошти за рахунок страхового відшкодування в разі настання несприятливої події та полегшує доступ сільгоспвиробників до кредитних ресурсів [3].

В Україні сільськогосподарська галузь хоч і розвивається швидкими темпами, але обсяги застрахованої продукції не збільшуються. Так, наприклад, 2016 р. став першим роком, коли після тривалого періоду скорочення, ринок агрострахування продемонстрував поживлення, а 2017р. продовжив позитивну тенденцію до підвищення показників (див. табл. 1).

Таблиця 1

Зведені дані по агрострахуванню в Україні в 2013-2017 рр.

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість компаній, од.	8	11	12	11	13
Кількість договорів страхування, од.	1722	1392	1062	793	957
Застрахована площа с/г культур, тис. га	869	732	689	700	657
Страхова сума, млн. грн.	4395	3055	3969	6240	5913
Сума сплачених страхових премій, млн. грн.	135	73	78	157	205
Сума сплачених страхових премій на 1га застрахованої площі, грн.	156	99	113	231	311
Одержано держ.компенсації, млн. грн. (факт)	-	-	-	-	-

Джерело: [8]

Страхова сума у 2016 р. склала 6 240 млн. грн., а сума сплачених страхових премій склала 157 млн. грн. У 2017 р., порівняно з попереднім роком, зросла кількість укладених договорів страхування, а саме на 17%. Також у 2017 р. було укладено 23 договори на страхування тварин, а саме 13 – ВРХ, 9 – страхування свиней та 1 – страхування свійської птиці [8].

За попередніми даними Міністерства аграрної політики та продовольства України у зимовий період 2017-2018 рр. страхові компанії уклали 648 договорів страхування озимих сільськогосподарських культур, а саме найбільше договорів було укладено на страхування озимої пшениці (54,5%), далі озимий ріпак (41,0%), озимий ячмінь (3,7%), озиме жито (0,6%) та виноград (0,2%). Загальна страхова сума за договорами страхування озимих сільськогосподарських культур склала 1,592 млрд грн. Сума зібраних страхових премій склала 57,6 млн грн. Озимі сільськогосподарські культури були застраховані на загальній площі 630,9 тис. га[1].

За даними, які наведені в Таблиці 2, лідером за числом укладених договорів з агрострахування стала страхова компанія «ПЗУ Україна». За нею йдуть «Інго Україна», «АХА», «АСКА», «Універсальна»[2].

Таблиця 2

Зведені дані страхування в розрізі страхових компаній, 2018 рік

Компанія	Кількість договорів	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Середня ставка премії	Виплати, грн
АСКА	77	182683624,8	4159869,3	2,3	
АХА	110	52831477,0	3531490,1	6,7	357839,5
Брокбізнес	43	51936152,1	869722,1	1,7	
Гардіан	14	18698365,0	932311,0	5,0	
Інго Україна	145	520732162,5	11154878,7	2,1	
Країна	19	66252614,2	3175552,1	4,8	
ПЗУ Україна	183	279060695,4	13356341,4	4,8	400000,0
ТАС	3	1396560,4	64564,8	4,6	
Універсальна	54	418923151,2	20406220,0	4,9	
Загалом	648	1592514802,5	57650949,6	3,6	757839,5

Джерело: [2].

Значну частку на ринку агрострахування займають договори страхування укладені за програмами фінансування сільгоспвиробників через Аграрний фонд

і «Державну продовольчо-зернову корпорацію України» (ДПЗКУ). У 2016 р. доля таких договорів в загальній кількості збільшилася з 32,0% до 32,9%. На сьогодні 8 з 11 страхових компаній, представлених на ринку агрострахування співпрацюють з Аграрним фондом України, зокрема СК «УАСК АСКА», АСК «Інго Україна», СК «PZU Україна», «Українська пожежнострахова компанія», СК «Універсальна», СГ «ТАС», СК «Країна», СК «Укрфінполіс». Параметри страхування за такими договорами поступово наближаються до параметрів страхування з незалежним договорами, що свідчить про формування реальних ринкових умов страхування [7].

Отже, стан розвитку агрострахування в Україні поки що не дозволяє використовувати цей інструмент як системний інститут розвитку агропромислової галузі, з тим спектром можливостей, які широко задіяні у міжнародній практиці. Не слід забувати, що створення системи страхування агроризиків насправді є масштабним та складним завданням. Хоч наразі системи ефективного страхування аграрних ризиків в Україні ще не існує, проте послідовно розроблена стратегія розвитку інфраструктури страхового сектора, розширення асортименту та якості страхових продуктів, обґрунтована державна підтримка допоможуть створити таку систему управління агроризиками, що буде спроможною вирішувати різноманітні комплексні питання. Важливим зараз для нашої держави в сфері агрострахування є удосконалення законодавчої бази, яка б регулювала надання страхових послуг аграрному ринку та надання сільськогосподарським виробникам державної підтримки зі страхування аграрних ризиків; інституційна розбудова, направлена на зростання спроможності держави здійснювати свої функції у цій системі; стимулювання та сприяння розвитку та консолідації страхового сектора, направленого на підвищення його спроможності надавати кваліфіковані послуги аграрному сектору [4].

Список літератури:

1. Аналітичне дослідження “Ринок агрострахування України: уточнені дані щодо виплат у 2017 році та попередні дані страхування у 2018 році”//

Режим

доступу: http://www.aau.org.ua/media/publications/529/files/Market%20Survey%20Report_2018_04_13_11_06_14_365993.pdf

2. Ринок агостраховання України розвивається [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://assogu.org.ua/gynok-agrostrahuvannya-ukrayinyrozvyvayetsya/>

3. Страхування агробізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://polis24.ua/uk/news/articlesua/strakhuvannya-agrobiznesu/>

4. Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/zabezpechennya-strahovogo-zahistu-agrarnih-tovarovirobnikiv.html>

5. Лузан Ю.А. Сучасні проблеми та основні фактори розвитку аграрного сектору України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///D:/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/E_apk_2014_6_3.pdf

6. Яцух О.О.. Ринок агостраховання в Україні: стан та перспективи розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/7_ukr/145.pdf

7. Рынок агострахования Украины в 2016 андеррайтинговом году вырос в 2 раза до 156 млн. грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/news/16/10/19/34429>

8. Луценко О., Поливана Л. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку

9. аграрного страхування / Луценко О., Поливана Л. //Вісник. – 2018. – № 191. – С.276-278.

ЛОГІКО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ПРЕДМЕТІВ

Галатюк М.Ю.

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, к. п. н.,
доцент кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи

orcid id 0000-0001-5824-6036; номер моб.: 0966815329;

e-mail: Halatyuk_mu@ukr.net

Галатюк Т.Ю.

загальноосвітня школа I-III ступенів № 6, м. Рівне, магістр фізики,

вчитель фізики та інформатики

orcid id 0000-0003-0751-6029; номер моб.: 0969044563;

e-mail: tarashalatyuk@ukr.net

В умовах сучасного інформаційного простору, який характеризується швидким розвитком науки і постійним оновленням потоків інформації знання та компетентнісний досвід швидко втрачають актуальність і новизну. Таким чином, для успішної соціальної адаптації випускнику загальноосвітнього навчального закладу важливо постійно здійснювати доповнення власної системи знань і компетентнісного досвіду. Іншими словами, старшокласнику потрібно постійно бути суб'єктом навчально-пізнавальної діяльності. Для цього учень має володіти високим рівнем методологічної культури.

У науково-педагогічній літературі поняття “методологічна культура” трактують як особливу систему знань, пізнавальних умінь, навичок, потреб, мотивації і цінностей, що забезпечують високий рівень продуктивності навчально-пізнавальної діяльності. Проведені наукові розвідки свідчать, що методологічна культура – це складне, інтегративне поняття, яке характеризується компетентнісним досвідом, методологічними знаннями,

пізнавальними уміннями, навичками, а також важливими індивідуальними якостями особистості [2; 3].

Аналіз змісту наукових джерел з дидактики вивчення природничих предметів (фізики, хімії, біології), бесіди з учителями-практиками показують, що методологічна культура є однією з основних, яка формується і розвивається в процесі навчально-пізнавальної діяльності старшокласників. Без розуміння її генези, дидактичного змісту, компонентного складу, неможливо чітко окреслити основні засади, мету, цілі та завдання вивчення природничих предметів у загальноосвітній школі.

У змісті методологічної культури старшокласника, на нашу думку, доцільно виділити наступні складові: предметно-теоретичну, інтелектуально-пошукову, творчу, інформаційну, організаційну, практичну.

Коротко зупинимося на змістовому наповненні виділених складових методологічної культури.

До *предметно-теоретичної* складової методологічної культури відносимо систему теоретичних знань, що закладаються в учня крізь процес навчально-пізнавальної діяльності. Як правило, до теоретичних знань належать знання змісту природничих предметів (предметні знання). До структурних елементів цих знань відносяться природні явища, наукові факти, категорії, принципи, закони і закономірності, основи наукових теорій, уявлення та інше.

Невід'ємною складовою методологічної культури учня, яка тісно пов'язана з мисленням і розумовими діями є *інтелектуально-пошукова*. Ця складова поєднує в собі систему специфічних інтелектуальних знань і відповідних умінь навчально-пізнавальної діяльності. Ці знання і вміння проявляються крізь виконання методологічних прийомів наукового пізнання і відповідних розумових дій. Таким чином, до інтелектуально-пошукової складової доцільно віднести уміння здійснювати аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, класифікацію, абстрагування, систематизацію інформації тощо.

Відзначимо, що методологічні знання, які є продуктом навчально-пізнавальної діяльності, не потрібно протиставляти умінням і навичкам. Таким

чином, знання повинні не протиставлятися умінням і навичкам, які являють собою дії з певними властивостями (предметами), а розглядатися як їх невід'ємна складова [4].

Наступна складова методологічної культури – *творча*. Ця складова стосується креативних якостей і здібностей старшокласника. Відзначені здібності проявляються у процесі виконання творчих завдань, розв'язування навчально-дослідницьких і винахідницьких задач. Розвиток творчих умінь і навичок вимагає використання в навчально-пізнавальній діяльності учнів частково-пошукових і дослідницьких методів навчання. Адже, саме під час використання активних методів навчання проявляється здатність учнів проявляти інтелектуальну ініціативу, генерувати ідеї і висувати припущення, помічати суперечності і навчальні проблеми, а також переборювати стереотипність власного мислення.

Інформаційна складова передбачає ціннісне ставлення до інформаційно-комп'ютерних технологій як важливого засобу навчання. Наведемо приклади деяких знань і умінь, які є критеріями рівня розвитку інформаційної складової методологічної культури учня. До них належать: уміння працювати з інформаційними ресурсами (відбирати, корегувати, досліджувати і створювати інформаційні моделі); знання правил інтелектуальної власності щодо роботи з інформаційними джерелами; уміння здійснювати пошук потрібної інформації, а також критично її аналізувати та інше.

Важливою складовою методологічної культури є *організаційна*. Вона великою мірою детермінує продуктивність навчально-пізнавальної діяльності. Вона характеризує здібності старшокласника до самоорганізації, самоуправління і рефлексії власних дій [1].

У процесі узагальнення теоретичного матеріалу наукових джерел ми виділили основні вміння і навички, які визначають організаційну складову методологічної культури учня. Ця складова передбачає вміння здійснювати цілепокладання і планування самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Високий рівень самоорганізації учня характеризується здатністю до адекватної

самооцінки, контролю і корекції своїх дій, а також умінням створювати ідеальні моделі з метою полегшення власного процесу пізнання.

Остання складова методологічної культури – *практична*. Ця складова характеризується готовністю старшокласника правильно виконувати практичні дії навчально-пізнавальної діяльності, наприклад, під час виконання лабораторних робіт з природничих предметів. Практичні дії, як правило, пов'язані з виконанням частково-пошукових навчальних досліджень, а також з технічною творчістю учня. До конкретних практичних умінь належать: уміння спостерігати за природними явищами, здійснювати вимірювання, уміння конструювати та працювати з лабораторним обладнанням, уміння виконувати експеримент та інше.

Отже, коротко висвітливши змістове наповнення методологічної культури старшокласника в контексті вивчення природничих предметів констатуємо наступне [2; 3]:

→ методологічна культура є важливою дидактичною категорією, інтегральним критерієм результативності природничої освіти;

→ процес розвитку методологічної культури у навчанні природничих предметів є актуальним об'єктом наукового дослідження.

→ методологічна культура є цілісним системним утворенням, предметом, засобом і продуктом навчально-пізнавальної діяльності і відображає інтегральну готовність учнів ставити і розв'язувати навчально-пізнавальні задачі.

Список літератури:

1. Галатюк М. Ю. Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукації // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2014. № 8(51). С. 112-115.

2. Галатюк Т. Ю. Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів //

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2017. № 17. С. 82-86.

3. Галатюк Ю. М., Галатюк Т. Ю. Методологічні знання у контексті природничої освіти в сучасній школі // Освітологічний дискурс. 2018. № 3-4. С. 139-150.

4. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология: учебник для студентов средних учебных заведений. Москва. 2006. 288 с.

МЕТОДИКА РОЛЬОВИХ ПОЗИЦІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ БАКАЛАВРІВ-ПСИХОЛОГІВ

Гапоненко Лариса Олександрівна

Проблема співставлення підструктур самосвідомості в професійній освіті студента-психолога потребує більш глибокого осмислення в теоретичному й практичному аспектах. Представляємо емпіричне дослідження методики рольових позицій (МРП) з виявлення підструктурних компонентів самосвідомості бакалаврів-психологів, презентованих в їх рольових позиціях.

Основна мета дослідження – теоретично обґрунтувати та адаптувати МРП бакалаврів-психологів у виконанні функцій шкільного психолога в шеститижневій корекційно-діагностичній практиці.

Теоретичне обґрунтування МРП. Посилаючись на теоретичні положення про специфіку захисних механізмів та особливості їх впливу на образ Я, згідно *психоаналітичного підходу*, ми визначили співвідношення взаємного зв'язку внутрішньої діалогічної природи самосвідомості. З. Фрейд описує ідентичність як несвідомий процес ототожнення суб'єкта з іншими людьми або з будь-яким предметом, літературним героєм, уявленим образом. У описі Я, він визначає декілька інстанцій, одна з яких безперервно спостерігає, критикує і порівнює дійсне Я і його діяльність з якимсь Я-ідеалом, створеним в процесі свого

розвитку. Ця інстанція (Я-ідеал) має найтісніший зв'язок з філогенетичним надбанням, з архаїчною спадщиною індивідуума. Я-ідеал – це вищий початок людського надбання. Те, що в індивідуальному душевному житті належало глибоким верствам психіки, завдяки освіті набуває нової якості. Порівняння Я-ідеал і Я-реальне виступає керуючим важелем совісті і суб'єкт прагне виконати свої обов'язки [3].

Е. Фромм представляє ідентичність в сумарності тотожностей в приналежному натовпі [4]. За певних умов суб'єкт намагається не відрізнятись від інших, але за пробудженим почуттям відповідальності перед іншими, відстежується штучне конструювання себе так, щоб бути кращим ніж інші. Фромм вважає, що бажання «Бути» має взяти гору над бажанням «Мати». Самоідентичність досяжна, якщо суб'єкту вдається впоратися з відчуженням від усього зовнішнього світу, викликаним прагненням до матеріального багатства, вдається утвердитися саме в плані буття як творчої особистості, якій властиво не тільки отримувати і брати, а й віддавати. Е. Еріксон розглядає ідентичність як психологічний механізм переборення фрустрації та оволодіння здібностями адекватного сприймання реальності [2], [5]

Таким чином, теоретичні платформи ідентичності, представлені в класичному жанрі, свідчать про нерозривність обоження Я з певними інстанціями – це Я-ідеал, Я-реальне, Я-невідхильне від інших.

Проте, уважний погляд на проблему професійної ідентичності студента-психолога легко виявляє, що проблема символізації його ідентифікації в академічному навчанні вводить його із самого початку в подив. З перших днів він знайомиться з тим, що психологом назватися він не може, бо не має відповідної освіти, а ставши бакалавром, йому безцеремонно нав'язують позицію «Психолог» у виробничій практиці. Безумовно, що не підготовлений студент до ідентичності в ролі «Психолог» буде вибірково функціональні обов'язки.

Для пояснення конструкції діагностування за методикою «МРП» нам необхідно послатися на теоретичні положення про супротив за З.Фрейдом. Він

пояснює, що індивідуальна своєрідність партитур прояву цього захисного механізму, відстежується в символах, які еквівалентно пов'язані з певними задоволеннями, а значить з ідентичністю рольових позицій. До речі, Ж. Лакан теж підмічає цей феномен: «...Мистецтво аналізу складається в умінні грати на різноманітних можливо прочитаних партитурах, які записуються мовою в реєстрі мови» [1].

У гештальттерапії також використовується полярність образу Я. Вважається, що кожна риса має свою протилежність (Ф. Перлз, 1996). Аналогічне пояснення про специфіку підструктур самосвідомості і розуміння Я і Не-Я представлено в інтегративній психології. В ній дається пояснення безперервного взаємного обміну реального – уявленого та зміни мереж між ними. В. Столін в методиці МКП (Методика Керуюча Проекція) визначив підструктури Я і Не-Я, які є діалогічними складовими самосвідомості.

Досліджуванні і методика

У дослідженні прийняли участь 24 бакалаврів-психологів, які проходили шеститижневу корекційно-діагностичну практику. Для виявлення рольових позицій ми використали основні положення методики МКП В. Століна, але внесли деякі зміни, а саме: бакалавру-психологу пропонували не аналізувати запропоновані варіанти ролі «Я-психолог» і «Не-Я-психолог», а самостійно вирішити, який практикант на нього не буде схожий. Тобто, практиканти порівнювали себе з несхожим суб'єктом, який виконує функції шкільного психолога.

Інструкція: «Уяви себе не схожим на такого практиканта (порівняння відбувалося з урахуванням одного віку і полу). Чим відрізняється він від вас, які властивості вам не притаманні. Уявіть, що це не реальний, уявлений практикант із вашого оточення, або, як вам більш зручніше, уявлений, реальний. Намагайтесь не переліковувати окремі риси, властивості, а дайте цілісний образ».

За результатами зібраних матеріалів, нам вдалося зібрати структурні складові самосвідомості рольових образів бакалаврів-психологів. Вдалося

визначити раніше не розпізнані проблеми бакалаврів. Наприклад: «Мене мучить відчуття, що я погано підготовлений психолог»; «Відчуваю страх перед учнями», «Не вмію організовувати їх для діагностування» і т.п. Відстеженні захисні механізми протистояти антитипу власного Я.

Емпіричний матеріал був підданий контент-аналітичній процедурі, завдяки якій були визначені основні категорії нашого розуміння «Я-психолог» і «Не-Я-психолог» в структуруванні когнітивних схем та поведінки практиканта:

1) *параметр емоційного відношення, симпатії, поваги* визначав оцінки поляризуючої сили самосвідомості;

2) *параметр важливих психологічних характеристик шкільного психолога людських властивостей* визначав само відношення практиканта до власних рис;

3) *параметр схожості / різниці* визначав здібність реально оцінювати власну готовність до професійної діяльності

Узагальнення емпіричного матеріалу дозволили розподілити 4 типи рольових позицій професійної ідентичності бакалавра-психолога:

1. *До сильного типу* увійшли ті показники, які віднесені до типу «Не-Я-психолог». Це студенти, які слабо адаптувались в шкільному колективі, не активно виявляли згоду на партнерські стосунки з учителем, шкільним психологом, не могли вдало здійснювати комунікаційні здібності з учнями в напруженій шкільній ситуації. Цю групу склали 29,1% практикантів.

2. *До слабого типу «Не-Я-психолог»* були віднесені практиканти з переважно з діловими якостями – це вміння спланувати, організувати, замінити вчителя, використовуючи години для психологічної просвіти. Цю групу склали 37,5% практикантів.

3. *До сильного типу сильний «Я-психолог»* увійшли практиканти з високим рівнем адаптованості, психічної стійкості, інтелектуальної гнучкості. . Цю групу склали 25% практикантів.

4. *До простого типу «Я-психолог»* були віднесені ті практиканти, у яких важко розпізнати гідність професійної ідентичності з причин

«автоматизованого» виконання завдань буз творчого натхнення. Цю групу склали 8,4% практикантів.

5. Ідентичність рольовій позиції бакалавра-психолога корегується між мережами адаптованого Я-реальне і антиподу Не-Я-психолог.

Висновки.

1. В основі проведеного дослідження висунуті актуальні проблеми професійної ідентичності студента-психолога та пошуку нових діагностичних методик з вимірювання внутрішніх мереж образу Я.

2. Показано, що символізація в мові дозволяє розглядати діалогічні пари полярних образів «Я-психолог» / «Не-Я-психолог», які сигналізують про професіональну й соціальну адаптацію студента-психолога.

3. Визначені чотири типи образів – це сильний тип «Не-Я-психолог», слабкий тип «Не-Я-психолог», сильний тип «Я-психолог» та простий тип «Я-психолог».

4. Отримані дані потребують додаткової інтерпретуємої кореляції для підтвердження адекватності запропонованої методики.

Список літератури:

1. Столин В.В. Самосознание личности / В.В.Столин. – М.: МГУ, 1983. – 284 с.

2. Уилбер К. Проект Атман: Трансперсональный взгляд на человеческое развитие / К. Уилбер – М: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 567 с.

3. Фрейд З. Психология бессознательного: Сб. произведений / З.Фрейд. – М.: Просвещение, 1989. – 448 с.

4. Фромм Э. Психоанализ и этика / Э.Фромм. – М.: Наука, 1993. – 283 с.

5. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Э.Эриксон. – М.: Флинта, МПСИ, Прогресс, 2006. – 352 с.

АКМЕОЛОГІЧНІСТЬ ЯК СУТНІСНА КОНСТАНТА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гладкова В.М.

Київський університет імені Бориса Грінченка,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри управління

ORCID id0000-0003-4362-2195

тел. (096)554-19-85

e-mail: walentina-hladkova@ukr.net

Наука – це система, яка постійно розвивається. Акмеологія продовжує удосконалювати свій науковий апарат. Основу її розвитку складає методологія, що постачає новий інструмент пізнання дійсності та формування нового знання.

Дуже важливою якістю, що вирізняє сучасного суб'єкта діяльності, є акмеологічність, сутність якої полягає в тому, що людина постійно долає поріг минулого. У такому доланні та русі до нової вершини людина набуває нові якості, завдяки яким створюються умови неперервного прояву акмеологічності.

Особливу увагу у розумінні сутності акмеологічності відіграє суб'єкт діяльності, як видатна акме-людина, що досягла найвищого результату в будь-якому виді індивідуальної творчої діяльності. Коли акме-людина і суб'єкт діяльності розглядаються в єдності, то це означає повну, максимальну самореалізацію особистості у формі конкретного продукту діяльності. Самореалізація розглядається у двох аспектах: 1) самовираження; 2) самоствердження. Самовираження означає реалізацію всіх прагматичних нормативів відповідних бажань суб'єкта у формі деяких цінностей. Самоствердження передбачає суспільне визнання цих цінностей як доказ того, що результат діяльності є цінністю не лише для свого творця, але й для суспільства.

Сутність акмеологічного розвитку полягає саме в суспільному характері осмислювання практичного застосування та суспільного визнання результату. Акме-результат являє собою граничну підставу у вершинному або низинному характері розвитку.

Узагальнюючи мовлене можна відзначити, що акмеологія в своєму розвитку пройшла декілька етапів:

1 етап пов'язаний із розглядом тільки вершинності розвитку людини та суспільства;

2 етап – формування категорій і понять дослідження протилежного – низинного розвитку (катабологія);

3 етап (сучасний) припускає синтез пізнання сутності розвитку на першому і другому етапах, визначення акмеологічності як універсальної характеристики розвитку. Це – перша ознака фундаментального характеру акмеології.

Одним із кроків у застосуванні цих фундаментальних положень в акмеології може бути моделювання вершинних і низинних етапів розвитку.

Проблема удосконалювання лежить в основі теорії соціального оптимізму як спрямованості в майбутнє. Спрямованість передбачає володіння людиною мотивацією досягти вершини, певною метою і предметною сферою (в якій планується досягнення вершини), концентрації уваги та волі на досягнення мети, уміння задіяти інших. Розвиток усіх цих якостей передбачає досягнення особистістю стану зрілості.

Для накреслювання особистісної траєкторії успіху людини використовується метод акмеологічного моделювання. Нині розроблені чотири класичні акмеологічні моделі розвитку, що були розроблені у 2001 році (Бранський В.П., Пожарський С.Д.): одновершинна, багатовершинна, макровершинна та безнизинна.

У реальному житті існують не лише вершини, але й низини. Відповідно, у складі синергетичної акмеології вирізняється спеціальний розділ «катабологія»,

що переймається проблемами низинного розвитку. Для катабології також можливе застосування методу моделювання.

Для розуміння напрямів розвитку можна використовувати наступні моделі, що характеризують 5 ступенів розвитку:

5 ступінь – «оксамитовий» шлях;

4 ступінь – «критичний» шлях – шлях до границі розвитку без змінення сутності;

3 ступінь – «катастрофічний» шлях розвитку – входження системи в стан кризи та вихід із нього;

2 ступінь – «кризовий» шлях включає в себе розвиток особистості зі змінням структури, входження в стан тривалої кризи без виходу з нього;

1 ступінь – «трагічний» шлях – характеризується зломом структури і неможливістю повернення до нормальної життєдіяльності.

Відповідно виділяються 5 можливих моделей життєвого шляху людини. Оптимістичному характеру розвитку відповідають 3 моделі: оптимістична, критична та катастрофічна. Ці моделі характеризуються соціальним оптимізмом, упевненістю, що після падіння або кризи через удосконалення людина може досягти нових вершин життя. Інші 2 моделі: кризова і трагічна характеризуються песимістичним прогнозом у розвитку, без виходу до оптимістичної сутності акме.

Динаміку взаємодії між акме і кате висловлює закон вершинності. Згідно з цим законом, будь-яка система за час свого існування хоча б один раз проходить у своєму розвитку через стан найвищого підйому – акме, в якому найбільш повно розкриваються її сутнісні характеристики. У зв'язку з цим, згасання і скочування в кате – тимчасові явища, позбавлені негативного відтінку, сенс яких в оновленні, у виникненні нових форм речей, живих істот і т.д. Прояв закону вершинності – це прагнення до зростання, ствердження буття різноманітних явищ світу. Цей закон становить основу соціального оптимізму.

РІЧНИЙ ЦИКЛ І СЕЗОННІ ЯВИЩА В ЖИТТІ ХИЖИХ ПТАХІВ

Голіней Галина Михайлівна

кандидат сільськогосподарських наук, викладач
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Хижі птахи є одними з найбільш потужних консументів, що полюють на різні групи хребетних, у тому числі на ссавців. Для деяких видів птахів ссавці становлять основу харчової бази, що особливо добре відомо для сов та канюків.

Вагомий внесок в науку про птахів внесли А. А. Бокотей, Г. Фесенко, В. В. Серебряков які проводили наукові дослідження в галузі вивчення орнітофауни та екології птахів України. Детальні дослідження, проведені такими знавцями хижих птахів, як В.М. Галушин, Ю.Б. Пукинський, Г.П. Дементьев, Ян Ньютон (Ian Newton) і Джеймс Фергюссон [3, 4].

Низка досліджень характеризує птахів як індикаторів стану природного середовища, яке вони заселяють. У змінах видового складу та чисельності птахів наочно відображаються як позитивні, так і негативні зміни в місцях їхнього гніздування, зимівлі, на шляхах міграцій. Тому в моніторингу стану довкілля різних регіонів країни птахам має приділятися якнайбільше уваги [1].

Упродовж року, у зв'язку із сезонними змінами умов існування і характером спадкових пристосувань до навколишнього середовища, життя птахів змінюється. Біологічні періоди, з яких складається життєвий цикл птахів, зумовлені інстинктами.

Для птахів, що живуть протягом року в одній місцевості, виділяють два основні періоди - гніздування й зимівлю. У птахів, які змінюють район перебування, виокремлюють чотири основні періоди - весняний переліт, гніздування, осінній переліт, зимівлю.

Річний цикл птахів складається з таких періодів: підготовка до розмноження, виведення пташенят, линяння, підготовка до зимівлі, зимівля. На

річний цикл впливають: тривалість світлового дня, зміна умов живлення, поведінка особин свого виду тощо.

Птахи, готуючись до зимівлі, інтенсивно живляться. Відбувається накопичення запасів жиру, який потрібний для міграцій і зимівлі. Під час підготовки до розмноження більшість видів утворюють пари, деякі на кілька років або на все життя. Це моногами. У полігамних видів самець паруються одразу з кількома самками.

Після розмноження відбувається зміна оперення — линяння. Більшість птахів линяє після завершення вигодовування пташенят, або відразу після відкладання самками яєць. Линяння буває повне, під час якого змінюється все оперення, і часткове, коли махові і рульові пера не замінюються. У хижих птахів линяння відбувається поступово, тому вони не втрачають здатності до польоту.

Залежно від розвитку сезонних переміщень птахів поділяють на осілих, кочових і перелітних. Осілі птахи, незалежно від змін сезонів року, живуть в одній і тій же місцевості. Значних переміщень вони не здійснюють.

З похолоданням кочові птахи починають мігрувати (віддаляються від літніх місць гніздування на десятки і навіть сотні кілометрів), шукаючи для себе корм. В них не буває постійних місць зимівель. До кінця зими кочові птахи, зазвичай, наближаються до колишніх місць гніздування.

Перелітні птахи відлітають від місць гніздування на зимівлю за тисячі кілометрів і повертаються до них. Птахи мають певні терміни відльоту та прильоту, сталі маршрути перельотів та постійні місця зимівлі.

Серед перелітних птахів розрізняють ближніх (які гніздяться в Україні і зимують у Середземномор'ї) і дальніх мігрантів (наприклад, які гніздяться в Україні і зимують на півдні Африки (лунь лучний).

Для визначення числа територіальних пар та у період вигодовування пташенят території відвідують не рідше двох разів за сезон. Слід пам'ятати, що початок розмноження у різних видів хижих птахів відмічається у різний час. Так, для виявлення зайнятих гніздових територій осілих птахів (великий та

малий яструби) спостереження необхідно починати вже у лютому. Тоді як для пізньоприлітних видів (осоїд, підсоколик великий) такі дослідження доречні у травні.

Слід враховувати, що терміни гніздування різняться у різних регіонах України, варіюють по роках, а в одній місцевості – у різних пар. Необхідно також відрізнити гніздових та пролітних птахів. Адже північні мігранти ще регулярно пролітають, коли наші хижі птахи вже насиджують кладки.

Вже в лютому перші з хижих птахів міграції здійснюють канюк (*Buteo buteo*) і яструб великий (*Accipiter gentilis*). У березні міграції і токування спостерігається у яструба малого (*Accipiter nisus*), канюка (*Buteo buteo*) і сапсана (*F. peregrinus*).

Найпізніше, у квітні, з хижих птахів на території району з'являються лунь лучний (*Circus pygargus*) і кібчик (*F.vespertinus*). Це обумовлено тим, що ці види є трансекваторіальними мігрантами, їх зимівля проходить на півдні Африки [2].

Отже, життєвий цикл і сезонні явища хижих птахів варіюється і тому моніторингу стану довкілля різних регіонів країни птахам має приділятися якнайбільше уваги

Список літератури:

1. Воїнственський М. А. Птахи / Воїнственський М. А. – К.: Рад. школа, 1984. – 304 с.
2. Милобог Ю.В. Оценка состояния популяции кобчика в Украине / Милобог Ю.В., Ветров В.В. // Хищные птицы в динамической среде третьего тысячелетия: Тр. VI Междунар. конф. По соколообразным и совам Северной Евразии, г. Кривой Рог, 27–30 сентября 2012 г. – Кривой Рог: Изд. ФЛ-П Чернявский Д.А., 2012. – С. 197-205.
3. Серебряков В.В. Атлас птахів України (поширення та характер перебування) / Серебряков В.В. – К.: Фітосоціоцентр, 2012. – 240 с.
4. Фесенко Г. В. Птахи фауни України (польовий визначник). / Фесенко Г. В., Бокотей А. А. – К., 2002. – 416 с.

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН МІСТА ЧЕРНІГОВА ТА ДИНАМІКА ЙОГО ЗМІН В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Голуб Ю.М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
студентка 2-го курсу магістратури

Результати аналізу статистичної інформації щодо забруднення навколишнього середовища в Чернігові засвідчують зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (Табл. 1.1). Така тенденція характерна як для стаціонарних, так і пересувних джерел (Табл. 1.2). Найбільше антропогенне навантаження на атмосферне повітря в межах міста чинить КП «Чернігівська ТЕЦ». У загальному обрахунку частка її викидів становить 85%. Викиди пересувними джерелами в останні роки в перерахунку на одного жителя становлять більше 100 кг [1].

Таблиця 1.1

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення

Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Викиди (т)	21358	21060	20027	15096	18542,4	12992,3

Таблиця 1.2

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення

Рік	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Викиди (т)	11921	11630	10895	9193	8784	8525

Якщо порівняти ці дані з динамікою розвитку промислового виробництва, то можна прослідкувати закономірність: у 2012 році обсяг виробництва був високим і з наступного року почав знижуватись. Теж саме

можна сказати про викиди забруднюючих речовин, які з 2013 року почали зменшуватись. Тобто, виявлено пряму залежність динаміки промислового виробництва та викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Моніторинг за станом забруднення повітря в місті проводиться на двох постах. Спостереження ведеться за вмістом 4 основних домішок: завислих речовин, діоксиду сірки та азоту, оксиду вуглецю та важких металів. Кожного місяця береться близько 600 проб повітря на вміст вищезазначених речовин та аналізується лабораторіями Центральної геофізичної обсерваторії. За останні кілька місяців кінця 2018 та початку 2019 року було виявлено перевищення середньодобової ГДК діоксиду азоту. Однак у порівнянні з цим же періодом минулого року концентрація завислих речовин (пилу) в атмосферному повітрі знизилась [2].

Недостатньо очищені промислово-виробничі та побутові стічні води забруднюють водні об'єкти в межах Чернігова. Найбільшим забруднювачем є комунальне підприємство «Чернігівводоканал». За рейтингом «ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів» Міністерства екології та природних ресурсів [3], опублікованим у 2018 році, дане підприємство займає 9-ту позицію в Україні за скидами забруднених стічних вод. «Чернігівводоканал» чинить значний вплив на гідрохімічний стан р. Десна і р. Білоус. За результатами спостережень зафіксоване перевищення ГДК для водойм рибогосподарського призначення по деяким хімічним речовинам і окремих ділянках річок. Проблемою очисних споруд в місті є зношеність матеріально-технічної бази. Тому недостатнє фінансування проведення ремонтних робіт і модернізації існуючих потужностей можна вважати вагомим фактором погіршення стану навколишнього середовища в Чернігові [4].

Через недосконалий технічний склад каналізаційних очисних споруд Чернігова та застарілу технологію їх очищення кожного року в р. Десна скидається 100 млн м³ неочищених зворотних вод, а також більше 5 тис. тон забруднюючих речовин. Стан каналізаційних очисних споруд визнаний

аварійним. Обладнання, яке використовується на насосних каналізаційних станціях, не відповідає вимогам та є енергозатратним [5].

В місті поки немає сучасної мережі зливової каналізації, тому близько 95 % атмосферних опадів стікають без будь-якої попередньої очистки у поверхневі водойми: Десну, Білоус і Стрижень. Остання з них перебуває в незадовільному екологічному стані та потребує негайних заходів, спрямованих на її оздоровлення та очищення. Стрижень є дуже забрудненим за рахунок надходження саме забруднених стічних вод. Це зумовлює зниження розчиненого кисню у воді і, як наслідок, річка має неприємний запах та становить загрозу для життя організмів [5].

Кожного року в місті утворюється приблизно 550-600 тис. м³ сміття. Воно накопичується на міському сміттєзвалищі без попередньої переробки, що, звичайно, впливає на забруднення фільтратом ґрунтових і підземних вод. Щорічно в ставках-накопичувачах, що розташовані біля сміттєзвалища, нагромаджується більше 125 тис. м³ рідких промислових токсичних відходів. Це також має негативний вплив на підземні та поверхневі води, оскільки ставки-накопичувачі не обладнані захисними протифільтраційними екранами. Внаслідок цього відбувається забруднення вод різними хімічними сполуками, важкими металами, концентрації яких перевищують гранично допустимі норми [6].

Вирішення питання поводження із твердими побутовими відходами у Чернігові включає схема санітарного очищення міста. Вона передбачає сотрування, переробку та їх повторне використання. Стратегічним завданням розвитку сфери поводження з ТПВ є будівництво сміттєпереробного комплексу [4]. За даними Головного управління статистики у Чернігівській області [7] утворення відходів у місті з кожним роком зменшується (Табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Утворення відходів у м. Чернігові

Рік	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Відходи (т)	137305,3	387333,3	367964,1	350440,1	324522,5	205359,8	130223,2

У Чернігові працює унітарна система збору твердих побутових відходів. Вона не передбачає вилучення відходів з ресурсною цінністю на об'єктах, де вони утворюються. Їх вивезенням займаються комунальні підприємства. В районах багатоповислової житлової забудови наявні контейнерні майданчики для збору ТПВ. Станом на 2018 рік обладнано близько 170 таких майданчиків, де встановлено більше 700 контейнерів. Проте така система все ще не може забезпечити роздільний збір відходів, з них не вилучаються ті, що включають небезпечні складові або ж мають ресурсну цінність [8].

З 1961 року на території мікрорайону Масани працює міський полігон, який за майже 60 років свого функціонування є дуже перевантаженим. З того часу на площі в 29 гектарів накопичилось більше 6 млн тон сміття. На полігоні застосовують висотний спосіб його складування. Влітку часто відбувається загорання, і це враховуючи, що полігон оснащений пожежними гідрантами. Тоді характерний запах смітника відчувається не лише жителями мікрорайону, а й сусіднього с. Новий Білоус. Згідно з санітарною схемою експлуатація полігону повинна була закінчитися у 1997 році, однак до того часу мали побудувати навий полігон у с. Ведильці. Так як використання полігону продовжується, а вільної території для розміщення відходів немає, то використовується площа, де мали побудувати сміттеперевантажувальну станцію [9].

У межах Чернігова нараховується 22 об'єкти природно-заповідного фонду. Регіональний ландшафтний парк «Ялівщина» розташований в північно-східній частині міста. Його називають «легенями» Чернігова та одним з місць відпочинку мешканців міста та його гостей. Крім того, парк є місцем освітньо-просвітницької діяльності та екологічного виховання. Екологічна стежка в межах «Ялівщини» використовується навчальними установами для проведення навчальних практик учнів та студентів. Часто в межах ландшафтного парку проводять змагання з туризму та спортивного орієнтування, конкурси з краєзнавства. «Ялівщину» можна вважати центром збереження природи міста,

вона відіграє важливу екологічну, біологічну та гідрологічну функцію та виконує роль осередка ландшафтного різноманіття та лісової біоти [10].

За останні 5 років відбулися значні зміни в реконструкції міських парків та зон відпочинку. Сквер імені Богдана Хмельницького, що розташований в історичній частині міста, був оновлений у 2017 році. За один рік ремонтних робіт було повністю змінено тверде покриття та кабельну мережу, створено три нових фонтани, збільшено кількість паркових лавок, огорожено парк від сусідніх вулиць, побудовано дитячі велодоріжки.

У тому ж році було представлено проект реконструкції Алеї Героїв [4] – сполучної паркової зони між історичним районом (Валом) та адміністративним центром. У 2018 році парк був оновлений. Основна ідея проекту полягала у створенні простору для максимально комфортного відпочинку людей. Архітектори та управлінці міста прагнули позбутися пострадянських елементів, наблизитись до європейських принципів у плануванні та використанні території. Мощення Алеї було здійснено різнокольоровою бруківкою, виробником якої є чернігівська фірма. Замість 4 колишніх прямокутних, тепер у парку 3 фонтани круглої форми, розмір яких зменшується до периферії. Зелена зона представлена деревами, газонами та квітниками, що висаджені у формі стрічок.

Список літератури:

1. Стратегія розвитку міста Чернігова до 2020 року: Рішення міської ради від 29 грудня 2016 року. – Чернігів: Чернігівська міська рада, 2016.
2. Стан довкілля Чернігівської області: інформаційно-аналітичний огляд. – Департамент екології і природних ресурсів Чернігівської ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eco.cg.gov.ua/index.php?id=16808&tp=1&pg>
3. Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Чернігівської міської ради [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.chernigiv-rada.gov.ua/>

5. Стратегія розвитку міста Чернігова на 2007-2015 рр.: Рішенням міської ради від 21 грудня 2007 р. двадцять третя сесія п'ятого скликання.- Чернігів: Чернігівська міська рада, 2007.

6. Саверський В.В. Чернігів (екологія міста): міськ. еколог. бюл. / Черніг. міськрада, відділ екології та економіки природокористування / [упоряд.: В. В. Саверський та ін. ; під заг. ред. П. М. Новомлинця]. – Чернігів: 2008. – 92 с.

7. Офіційний сайт Головного управління статистики в Чернігівській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.chernigivstat.gov.ua/>

8. Екологічний моніторинг м. Чернігів. Поводження з відходами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svivem.com.ua/eco1/>

9. Утворення відходів у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.novaecologia.org/voecos-1448-1.html>

10. Природно-заповідний фонд Чернігівської області. – проект Європейського Союзу «ClimaEast: Збереження та стале використання торфовищ». – Київ, 2016. – 208 с.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Голубьонкова О.О.

Одеська національна академія харчових технологій,
к.е.н., доцент, Lena.golubenkova@gmail.com

Чирка В.В.

Одеська національна академія харчових технологій, аспірант

Для ефективного управління закладом вищої освіти необхідно знати стан ринку та його тенденції.

Щодо пропозиції – з цим все добре, сумарний ліцензійний обсяг в декілька разів перевищує кількість випускників шкіл в декілька разів.

Розглянемо стан попиту. Фактори, що впливають: кількість потенційних споживачів, рівень цін на освітні послуги (сума контракту), обсяг імпорту (кількість споживачів, що бажають отримувати освіту в закордонних закладах), загальний рівень «важливості» отримання вищої освіти в суспільстві тощо.

За даними Держстату з 2005 до 2018 року кількість населення у віці 17-18 років (тобто потенційних абітурієнтів) знизилась з 526 тис. осіб до 203 тис. осіб – більше ніж вдвічі.

Згідно даних державної служби статистики, з 2019 року ми спостерігаємо досить незначне, але зростання кількості населення у віці 17-18 років – рис.1.

Проте це досить несуттєве збільшення у порівнянні з 2018 роком. Його відчують далеко не всі заклади вищої освіти, а лише столичні та декілька найбільш популярних регіональних. Так, до закладів вищої освіти Одеської області вступили 83% випускників шкіл області на бюджет та 87,3% - на контракт, тоді як по Харківській області ці показники дорівнюють 95,3% та 96,6% відповідно.

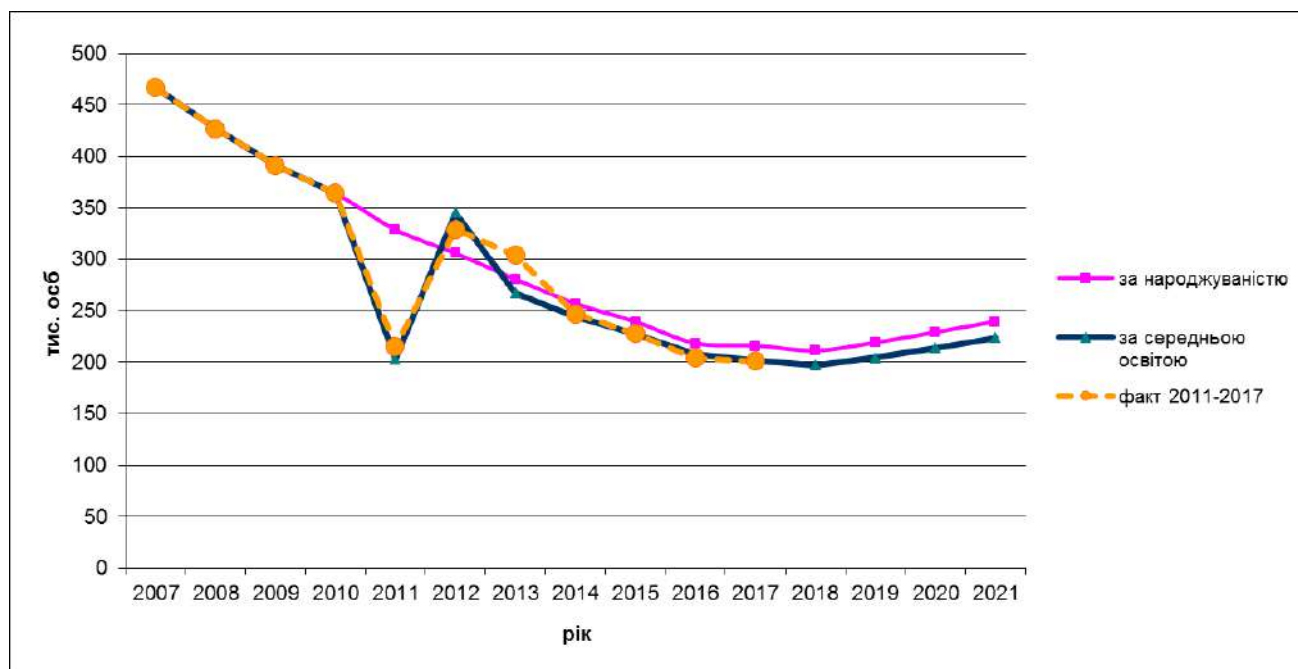

Рис. 1. – Кількість потенційних абітурієнтів (складено авторами на основі [1])

В 2018 році вартість навчання за контрактом суттєво відрізнялася між закладами м. Київ та регіональними. Так, за спеціальністю «маркетинг» вартість навчання на денній формі в закладах вищої освіти м. Києва складала близько 100 тис. за 4 роки бакалавріату. В трьох закладах вищої освіти, де здійснюється підготовка за даною спеціальністю вартість навчання не перевищувала 55 тис. грн., а один заклад вирішив підняти плату до 85 тис. грн., що призвело до зниження кількості студентів першого курсу в чотири рази (з 40 до 10 осіб).

Сьогодні Міністерство освіти України ініціює впровадження індикативних цін на послуги вищої освіти. На жаль, це призведе до суттєвого скорочення кількості вступників до регіональних закладів. Частина випускників шкіл будуть вимушені відмовитися від вступу взагалі, а частина надасть перевагу закордонним або столичним закладам вищої освіти.

Розглянемо тенденцію стосовно імпорту освітніх послуг. Саме поняттям імпорт доцільно охарактеризувати явище, коли випускники шкіл їдуть отримувати вищу освіту за кордоном. Це є однією з специфічних рис освітньої послуги.

За даними Центру аналітичних досліджень CEDOS, протягом останніх дев'яти років кількість студентів-українців, що здобувають вищу освіту за кордоном, зростає більш ніж утричі - з 24 104 до 77 424 осіб. Найбільший приріст забезпечили Польща, Росія, Чехія, Словаччина, Австрія, Італія, Іспанія, Канада та Болгарія. Ці країни отримують понад 90% усіх випускників українських шкіл, які навчаються за кордоном [2].

Сподіватися на зниження даного явища не доцільно через те, що деякі країни розглядають українських випускників як важливі інвестиції. Так, наприклад у Польщі 55% іноземних студентів – з України. Польські заклади будуть і надалі проводити активну рекрутацію в Україні, щоб втримати або навіть наростити її обсяги. Майже кожен третій студент-іноземець є українцем і в Словаччині.

Ще одним важливим фактором, що призводить до зниження попиту на послуги вищої освіти – зниження загального рівня обов’язковості вищої освіти. Сучасні випускники шкіл стають все більш незалежними від думки старших поколінь, для яких майбутнього без вищої освіти не існувало. Серед школярів вже є підприємці з певним досвідом заробітку грошей (як правило, з використанням технологій Інтернету), що також не сприяє зростанню їхнього бажання одразу після школи вступати до закладу вищої освіти.

Таким чином, лише впровадження інновацій, поєднання з підприємствами дозволить закладам вищої освіти підвищити якість освітніх послуг та сподіватися на зростання попиту.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html

2. Стадний Є. Українське студентство за кордоном: дані до 2017/18 навчального року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainske-studentstvo-za-kordonom-dani-do-201718-navchalnoho-roku>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА» У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Гонтар О.А.

Студент спеціальності «Фізичне виховання»
Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Івахненко В.О.

Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
викладачі фізичного виховання

Фізичне виховання – важливий засіб фізичного, соціального та духовного розвитку молоді.

Основною метою навчальної дисципліни «Фізична культура» є: формування у студентів стійкої мотивації щодо збереження свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки; гармонійний розвиток природних здібностей та психічних якостей; використання засобів фізичного виховання в організації здорового способу життя.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Фізична культура» у педагогічному коледжі складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки молодшого спеціаліста спеціальностей 014.11 Середня освіта (Фізична культура), 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології), 013 Початкова освіта.

Дисципліна «Фізична культура» забезпечує високий рівень працездатності студентів, збереження їх здоров'я. Освоєння курсу студентами базується на одержаних раніше знаннях з фізичного виховання за шкільною програмою.

Краще засвоїти матеріал за професійним спрямуванням допоможуть дисципліни: теорія і методика фізичного виховання, основи валеології, екології, анатомія, фізіологія, шкільна гігієна, психологія, педагогіка, методика виховної роботи, основи педагогічної майстерності.

Програма характеризується спрямованістю на реалізацію принципу варіативності, який передбачає планування навчального матеріалу відповідно до віково-статевих особливостей студентів, їхніх інтересів, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу, кадрового забезпечення.

Навчальна програма побудована за модульною системою. При цьому обов'язковим є включення засобів теоретичної і загальнофізичної підготовки, передбачених програмою для даного курсу до кожного варіативного модуля. На I-II курсі студенти мають опанувати 4 варіативних модулів. На їх опанування відводиться приблизно однакова кількість годин. Однак не виключається можливість мотивованого збільшення чи зменшення кількості годин на вивчення окремих модулів.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

- теоретико-методичні знання та загальна фізична підготовка у процесі занять, «Легка атлетика», «Баскетбол», «Волейбол», «Гімнастика».

Критеріями відбору варіативних модулів є наявність матеріально-технічної бази, регіональні спортивні традиції, кадрове забезпечення.

За потреби, у межах одного варіативного модуля можна освоїти навчальний матеріал, передбачений на два роки вивчення.

Зміст програми включає вступ, визначену мету і завдання дисципліни, інформаційний обсяг навчальної дисципліни, список рекомендованої літератури, форму підсумкового контролю успішності навчання, засоби діагностики навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни та згідно з вимогами робочої програми студенти повинні:

знати:

- загальні відомості про здоров'я та здоровий спосіб життя;

- дотримання рухового режиму та правил безпеки і гігієни під час занять фізичними вправами;
- правила та методику занять самостійними фізичними вправами;
- основи техніки, тактики та правил вивчених видів спорту;
- інструкторську та суддівську практику.

Після оволодіння основними руховими навичками студенти повинні вміти:

- організовувати та проводити самостійні форми занять оздоровчо-корегувальної спрямованості;
- формувати вміння організовувати і проводити навчальні заняття, фізкультурно-оздоровчі заходи, різноманітні види виховної роботи.

Фізичне виховання у педагогічному коледжі є фізкультурно-спортивною діяльністю і водночас навчальною дисципліною, що зорієнтована на виконання соціального замовлення – підготовку всебічно розвиненої гармонійної особистості, яка має належний рівень здоров'я, необхідну фізкультурну освіту, фізичну підготовленість і в той же час відповідає вимогам навчально-кваліфікаційної характеристики.

СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА НЕОБХІДНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Городніченко Ю.В.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди
к. е. н., старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та
страхування

Актуальність. Фінансові інститути розвитку є спеціалізованими організаціями з державною участю, на які покладаються особливі функції по підтримці довгострокового фінансування проектів суспільного значення які

сприяють економічному росту, диверсифікації та модернізації економіки і вирішенню соціальних задач.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань фінансування дефіциту державного бюджету присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: Солнцев О. Г., Хромов М. Ю., Волков Р. Г., Хасанов И. Ф., Кокорев Р., Кіндзерський Ю. В. та інші.

Розмитість тлумачення інститутів розвитку як окремої складової системи інститутів обумовлена також відсутністю єдиної точки зору на загальне визначення останніх як таких. Попри це дослідники сходяться у думці, що вони (інститути) виконують функцію механізму соціального контролю та регулятора у суспільстві, результатом дії якого є унормування чи структурування стосунків між людьми з надання їм стійкої, повторюваної форми, створення системи стимулів та обмежень (санкцій) для суб'єктів у виборі ними моделей своєї поведінки по відношенню до інших суб'єктів та формуванні схильності до ухвалення тих чи інших господарських рішень. У такий спосіб зменшується невизначеність міжсуб'єктних стосунків та рівень транс акційних витрат, пов'язаних з ними, чим підвищується ефективність економіки країни в цілому та створюється підґрунтя для її подальшого зростання та розвитку [2, с. 273].

Зокрема О. Солнцев та М. Хромов визначають інститути розвитку як спеціалізовані державні (квазідержавні) корпорації (компанії), діяльність яких спрямована на усунення «провалів ринку», що стримують економічний і соціальний розвиток країни [4, с.4]. Конкретніше йдеться про вирішення чотирьох основних завдань: подоланні провалів ринку в сфері інновацій («квазіінновацій»); усунення інституційних провалів (формуванні відсутніх, але необхідних сегментів ринку); розвитку економічної (енергетика, транспорт, інші комунікації) та соціальної інфраструктури; елімінування суттєвих регіональних дисбалансів розвитку. Основні відмінності між типами інститутів розвитку визначаються сферами їх діяльності та набором використовуваних інструментів.

Світовий банк вважає інститутами розвитку ті, що забезпечують

розбудову і підтримку ефективного ринку, виходячи із необхідності виконання ними таких трьох основних функцій [2, с. 274]:

1. подолання асиметрії та цілеспрямований розподіл інформації про ринкові умови, товари та учасників ринку;
2. визначення і сприяння реалізації прав власності і контрактів з установами суб'єктів, що їх отримують, та умов отримання;
3. регулювання рівня конкуренції на ринку.

Виділяють такі види інститутів розвитку:

1. фінансові (банки розвитку; агентства розвитку; експортно-імпортні банки; експортні і страхові агентства; кредитні спілки; фінансові корпорації; інвестиційні фонди);
2. не фінансові (спеціальні економічні зони; технополіси, технопарки; науково-дослідні центри; наукові фонди; промислові союзи; освітні і експертно-аналітичні центри; торгові асоціації).

Згідно з одним з найбільш визнаних визначень банки розвитку – спеціалізовані фінансові інститути, що забезпечують довгострокове фінансування таких проектів, які створюють значні позитивні зовнішні ефекти (економічні та соціальні), але при цьому не можуть бути повністю профінансовані приватним сектором. У переважній більшості випадків основним власником банку розвитку є держава.

Банки розвитку створюються на трьох рівнях: світовому, міжнародному (регіональному) та національному.

Національний банк розвитку – фінансовий інститут, що виконує функцію довгострокового фінансування проектів, які не можуть бути повністю профінансовані приватним бізнесом і спрямовані на створення сприятливих ефектів для всього суспільства.

До основних цілей національного банку розвитку відносять: здійснення оцінки соціально-економічної ефективності проектів розвитку з метою їх фінансування; супровід інвестиційних проектів довгостроковими кредитами; надання технічної допомоги галузям економіки, які є ключовими для зростання;

виконання каталітичної ролі в залученні інвесторів для великих фінансових операцій; зниження негативного впливу фінансових криз шляхом нециклічного фінансування та пропозиції кредитних ресурсів в період спаду виробництва.

Сьогодні в світі налічується близько 750 банків розвитку (без урахування міждержавних), діяльність яких охоплює більшість країн. Важливу роль банків розвитку грають в економіках таких великих країн, як Німеччина, Японія, Італія, Китай, Індія, Бразилія, Мексика та ін.

На банк розвитку припадає значна частка сукупних банківських активів у великих регіонах і країнах світу (наприклад, Південна Азія – 12%, Латинська Америка – 10%, Німеччина – 8% 4), а також істотна частка виданих національними банками кредитів (у країнах Латинської Америки – в середньому 30%). У багатьох країнах як розвиваються, так і розвинених БР входять до числа найбільших національних банків. Так, німецький Кредитний інститут для відновлення (Kreditanstalt für Wiederaufbau – KfW) стійко входить в десятку найбільших банків країни. Сукупні банківські активи групи KfW перевищують 350 млрд. Євро. KfW є п'ятим в Європі емітентом цінних паперів після урядів Німеччини, Великобританії, Франції та Італії [4].

До секторів, на які діяльність банк розвитку надає найбільш сильний вплив, відносяться економічна і соціальна інфраструктура (енергетика, транспорт, зв'язок, іригація, житлове будівництво, охорона здоров'я, освіта), капіталомісткі галузі промисловості (нафтовидобувна, металургія, хімія і нафтохімія, важке машинобудування та ін.), сільське господарство. Наприклад, у великих країнах Латинської Америки на банк розвитку припадає від 30 до 60% всіх кредитів, отриманих сільським господарством.

Неможливо проаналізувати діяльність фінансових інститутів без розгляду структури їх портфелів. Фінансові інститути (особливо інституційні інвестори) повинні бути індикаторами якості та привабливості цінних паперів (ЦП). Хоча на сьогоднішній день їх сукупна частка у володінні загальним обсягом ЦБ далеко не домінуюча. На 67% інвестиційний портфель банків складається з державних облігацій. І саме цей ринок публічного державного боргу є на

сьогоднішній день найбільш розвиненим – не в останню чергу через зрозумілості та постійності функцій регулювання (монетарного, бюджетного, податкового) в ході комунікацій між єдиним емітентом (державою) і значним колом інвесторів (банками). Було б доцільно поширити цей досвід конструктивного діалогу по осі «емітент-інвестор» і на інші сегменти фінансового ринку. Разом з тим, і це показово, у банків в їх портфелі знаходиться менше 6% акцій, тобто можна говорити, що банки цей «інвестиційний інструмент» не дуже помічають [1].

Відсутність на сучасному етапі уваги банків до акцій повинно розглядатися як експертна оцінка. Значно менш зрозуміла структура активів страховиків - інститутів, для яких існують очевидні податкові пільги для формування технічних резервів. Структура активів недержавних пенсійних фондів (НПФ) та інститутів спільного інвестування (ІСІ) через законодавчого обмеження відрізняється значною диверсифікацією.

Наприклад, ІСІ диверсифікованого виду фактично обов'язково повинні придбавати акції, а в державні цінні папери можуть інвестувати не більше 50%. Так само і НПФ не мають права інвестувати в державні цінні папери понад 50%.

Банки здійснюють інвестиційні операції без таких обмежень, і, тим не менше, мають досить збалансовані портфелі, еволюція структури яких відповідає ринковій ситуації.

Структура активів і спеціалізація фінансових інститутів є певним відображенням стану ринку. Такі фактори, як дефіцит надійних інструментів, досить різномірні вимоги та обмеження структури активів, штучне розподіл учасників ринку відповідно до їх інвестиційними смаками, поки не дозволяють більшості фінансових інститутів стати дійсно впливовими гравцями фінансового ринку і консолідувати фінансові ресурси для розвитку національної економіки.

Висновок. Базовим завданням фінансових інститутів розвитку має стати виконання наступних зрозумілих макроекономічних функцій: налагодити

ефективні комунікації між ключовими ланками фондового ринку - емітентами та інвесторами, зокрема, шляхом консолідації фінансових ресурсів значного кола інвесторів; забезпечити конкурентну визначення публічної ціни і підтримання ліквідності фінансових інструментів; забезпечити надійний облік прав власності і дотримання інтересів інвесторів. Ці функції в межах того чи іншого виду фінансового інституту можуть поєднуватися. Найяскравіший приклад - банки, які є базовими учасниками ринку (інвесторами, емітентами), консолідують залучені кошти, у тому числі з метою інвестування, виконують арбітражні операції (як торговці цінними паперами), є частиною інфраструктури - грошової (як суб'єкти системи внутрішньо- та транскордонних систем переказу коштів) та депозитарної (як депозитарні установи).

Список літератури:

1. Европейская перспектива и финансовые институты. URL: http://gazeta.zn.ua/finances/evropeyskaya-perspektiva-i-finansovye-instituty-_html
2. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К. 2013. 536 с.
3. Корнеєв В.В. Фінансові посередники як інститути розвитку: монографія. К. : Основа. 2007. 192 с.
4. Солнцев О.Г., Хромов М.Ю., Волков Р.Г. Институты развития: анализ и оценка мирового опыта. URL: <http://institutiones.com/general/1386-institutuy-razvitiya.html?start=>

УПРАВЛІНСЬКЕ РІШЕННЯ В СИСТЕМІ КРЕАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Грабовська І.В.

Хмельницький національний університет
здобувач кафедри економіки, менеджменту та адміністрування

Актуальність і складність завдань, які висуває перед сучасною наукою суспільна практика, прискорення темпів розвитку науки, зростання її технічної озброєності, інтеграція наукових дисциплін і ступінь розвиненості продуктивних сил суспільства обумовлюють і викликають зміни в організації креативного менеджменту. Економічні перспективи креативного розвитку організації варто розглядати через призму власного інвестування в дослідження, науково-технічні розробки та їх упровадження в господарську діяльність. В процесі функціонування сучасного підприємства основними цілями креативного менеджменту є: акумуляція креативних ідей, доведення креативних ідей до рівня готового продукту або технології, стимулювання працівників підприємства до особистого і колективного творчого розвитку на користь підприємства. Саме креативність є невід'ємною складовою ефективного управління, оскільки без неї неможливо здійснювати організаційні зміни, які б забезпечили сталий розвиток, адже непрофесіоналізм, послаблена цілеспрямованість, стійкі негативні навички у манерах та мисленні, закостенілість форм і методів управлінської діяльності унеможливають досягнення цілей підприємства.

Креативний менеджмент тісно пов'язаний з розвитком таких напрямків менеджменту, як управління персоналом, стратегічний менеджмент, інноваційний менеджмент, з «самоменеджментом», організаційної культурою підприємства, маркетингом. Займатися проблемами креативного менеджменту слід хоча б тому, що абсолютно необхідно домагатися підвищення якості управлінських рішень і їх інтенсифікації всіх рівнях – від загальнодержавного

до окремого робочого місця. Креативність у системі управління, напрями її розвитку в особистості й, зокрема, у менеджерів досліджували такі провідні вітчизняні та іноземні вчені, як Г. І. Ванюрихін, О. Є. Кузьмін, А. Ю. Манюшис, І. І. Свидрук, В. Б. Смольянінов, Д. Ю. Хомутський, А. В. Шевирев. Серед закордонних науковців – Алан Дж. Роу, Б. Гізелі, Дж. Гілфорд, П. Торренс та ін. Психологічні характеристики креативності розглянуто в дослідженнях Дж. Гілфорда, Б. Гізелі, А. Маслоу, П. Торренса, М. Г. Ярошевського тощо.

Отже, можна стверджувати, що закладено базис розвитку нового напрямку в менеджменті, проте ці наукові дослідження потребують конкретизації, розвитку та вдосконалення, а також розкриття нових сторін поставленої в менеджменті проблеми. У зв'язку з цим постає проблема вивчення сфери застосування і використання творчого підходу в управлінні, вироблення рекомендацій щодо його використання і організації всередині підприємства.

Управлінське рішення в системі креативного менеджменту – це формалізований результат акумулювання і обробки інформації керівниками підприємства, які здійснюють управління креативною діяльністю. Він націлений на розв'язання конкретної управлінської проблеми, або є виявом управлінської ініціативи щодо покращання показників креативної діяльності підприємства. Прийняття креативного управлінського рішення базується на таких принципах:

1. Принцип системності. Підприємство розглядається як система, вплив на окремий елемент викликає зміни інших елементів і системи в цілому.

2. Принцип врахування вірогідних наслідків і їх аналіз. Креативне рішення відрізняється від структурованих, стандартних рішень саме багатоваріантністю наслідків, серед яких у ході аналізу потрібно дослідити як негативні сценарії, так і позитивні.

3. Принцип свободи вибору. Якщо у людини (групи), що приймає рішення, немає або недостатньо умов для вибору з безлічі можливих варіантів, то про ефективне рішення залишається лише мріяти.

4. Принцип новизни. Рішення не повинне повторювати вже існуючі варіанти розвитку організації, а формувати лише інноваційний продукт, який забезпечує конкурентоспроможність підприємства.

5. Принцип відповідальності. Особи чи колективні органи, що приймають рішення, відповідальні за результати реалізації прийнятого рішення.

6. Принцип оптимальної інформованості. Креативні управлінські рішення досяжні; лише коли їм відповідає достатня інформаційна база. В іншому випадку рішення втрачає реальність, його втілення в життя має величезний ступінь імовірності з рядом чинників.

7. Принцип ефективності. При визначенні результатів розвитку фірми доцільно порівнювати їх з витратами на впровадження і розвиток організації.

8. Принципи креативного управлінського рішення повинні бути пов'язані з принципами стратегічного розвитку, що зумовлює оптимізацію процесу управління підприємством у цілому.

Креативний менеджмент, який більшістю дослідників трактується як підсистема інноваційного менеджменту, охоплює управління фундаментальними дослідженнями, розроблення креативної ідеї, презентацію та PR-супровід креативного продукту, його імплементацію в економічне середовище та дифузю новаторських ідей. Визначальною особливістю креативного менеджменту є пряма кореляція успішності творчої діяльності із демократизацією управління, врахування творчого потенціалу й рівня професійної підготовки, створення умов для самореалізації [1, с. 116].

Для сучасного менеджера важливо не стільки мати суму знань, скільки креативно мислити, щоб бути здатним самостійно пізнавати нові реалії й розв'язувати нові проблеми, що виникають в управлінській діяльності. Однак управління – це соціальна діяльність, оскільки передбачає управління колективом людей. Цілком можна стверджувати, що колективна творчість в рамках організації має більший ефект, ніж творчість індивідуальне. Це пояснюється також значно більшими ресурсними можливостями організації, ніж індивідуала. Організація може направити на реалізацію індивідуального

потенціалу співробітника набагато більше ресурсів, не тільки фінансових, а й трудових, інформаційних, організаційних тощо. Це вірно не тільки для творчості в сфері управління, але також і для науково-технічної творчості, де також істотно зросла роль організацій в порівнянні з індивідуальною творчістю. Тому ефективність колективної творчості при розробці управлінських рішень буде набагато вище, ніж ефективність творчості індивідуального.

Формування в організації креативного підходу до управління визначає необхідність побудови креативних структур для досягнення цілей і підвищення результативності роботи. В основу побудови креативних структур має бути покладено цільове управління, оскільки вся діяльність організації визначається постановкою цілей, а суттю управлінського впливу є досягнення запланованого результату. Системно-цільове управління засноване на правильному розподілі провідних цілей на другорядні мети, яке дозволяє пов'язати завдання кожного співробітника підприємства з місією і баченням організації.

Сучасний етап розвитку виробництва створює об'єктивну необхідність свідомого єднання для спільної діяльності менеджерів і вчених, які володіють професійними знаннями та досвідом дослідницької роботи в областях науки, які істотно розрізняються, але значно впливають на вирішення проблем виробничо-комерційної діяльності. Тому системи креативного менеджменту доцільно поділяти на постійні (наявність в організаційній структурі управління підприємством постійно діючого окремого структурного підрозділу, який спеціалізується на науково-дослідній роботі; альтернативою може бути наявність постійно діючого розподілу повноважень між працівниками різних підрозділів організації щодо виконання науково-дослідних робіт); тимчасові (ці системи виникають у разі цілеспрямованого активізування творчих пошуків керівниками підприємства унаслідок виникнення гострої виробничо-господарської проблеми; особливістю цих систем є те, що їх виникнення супроводжується створенням тимчасово-діючих робочих груп); комбіновані (вони є поєднанням постійних і тимчасових систем, тобто в умовах постійно діючого науково-дослідного підрозділу на підприємстві в разі необхідності

може створюватись також тимчасово-діюча робоча група; вони спільно розробляють креативні ідеї, проводять їх первинний аналіз, групують найперспективніші варіанти розв'язання виробничо-господарських проблем і доводять їх до керівників підприємств).

Організація і управління креативними структурами організації (креативними командами) повинно спиратися на загальну теорію менеджменту, але акцентувати увагу суб'єктів управління (працівників, які займаються формуванням і розвитком креативних ідей; керівників підприємства, які здійснюють планування, організацію креативної діяльності, забезпечують процес мотивації персоналу до створення креативних ідей, а також контролюють і регулюють креативну діяльність підприємства) на проблеми використання їх творчого потенціалу при розробці й прийнятті управлінських рішень, на завданнях підвищення їх кваліфікації, впровадження в процес управління сучасних методів креативного мислення і прийняття рішень, створення творчої атмосфери всередині колективу, максимального впровадження командної роботи, стимулює розвиток процесу самовдосконалення персоналу.

Висока актуальність розробки моделей розвитку креативності управлінців, так як моделювання дозволяє не тільки систематизувати підходи, які спрямовані на виявлення особливостей креативності як детермінанти управлінської діяльності, до розвитку творчих здібностей на різних етапах професійної підготовки, але і розподілити зони відповідальності за здійснення заходів між різними організаціями, розробити форми контролю за розвитком креативності управлінців у процесі професійної підготовки.

Звісно ж, що розробка аспектів креативного менеджменту допоможе конкретизувати шляхи і засоби вирішення проблем найбільш повного використання інтелектуальних здібностей і ресурсів кожного співробітника в умовах спільної діяльності, визначити найбільш ефективні напрямки і методи впливу на свідомість і поведінку співробітників, які забезпечують їх ініціативне і творче ставлення до виконання поставлених перед колективом завдань.

Список літератури:

1. Свідрук І.І. Особливості креативного менеджменту на макрорівні / І.І. Свідрук // Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». – Одеса: ПУ «Причорноморський НДІ економіки та інновацій», 2018. – № 30. – Ч. 1. – 206 с.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА РОЗВИНЕНИХ КРАЇН**Грановська І.В.**

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди
к. е. н., ст.викладач кафедри фінансів, банківської справи та стахування

Актуальність. Розроблення стратегії економічного розвитку України, політики держави у сфері інвестування, які враховували б об'єктивні реалії сучасності, а також перспективи розвитку національної економіки, потребують висвітлення найважливіших аспектів створення ефективної системи регулювання інвестиційної діяльності у контексті досвіду окремих зарубіжних країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості регулювання інвестиційної діяльності у зарубіжних країнах досліджують багато вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, зокрема: В. Александрова, Ю. Бажал, Я. Бергер, В. Гесць, С. Загородников, О. Лапко, А. Мельник, Д. Стеченко, Р. Павличенко та інші.

У розвинених державах форми встановлених податкових інвестиційних пільг кожного разу узгоджуються з конкретними економічними умовами і завданнями промислової політики цих країн. Практика зарубіжних країн свідчить, що надання податкових пільг, зокрема податкового кредиту, пов'язане зі здійсненням витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). У США, Японії, Франції ця податкова пільга залежить від приросту витрат на науково-дослідницьку діяльність по закінченні

визначеного часового періоду. В інших країнах (Канада, Нідерланди) величина податкового кредиту пропорційна збільшенню загальної суми витрат на НДДКР. У середньому в розвинених країнах ця пільга складає 20 % від суми приросту витрат на НДДКР (США, Японія, Канада) та є істотним джерелом їх збільшення; в Італії застосовується система пільгових кредитів на технологічні нововведення (50 % суми кредиту видається протягом реалізації програми модернізації і до 30 % на її завершальній стадії); у Франції податковий кредит на приріст витрат на НДДКР становить 25 % приросту витрат компаній на НДДКР порівняно з рівнем минулого року); в Канаді розмір податкового кредиту складає 10-25 % [2].

Приплив ПІ дозволяє покращувати ефективність виробництва не лише підприємств, в які безпосередньо спрямовані інвестиції. Так, світовий досвід показує, що:

- існує т.зв. ефект «перетікання ефективності» від підприємств із залученими ПІ до інших, результатом чого є підвищення продуктивності та конкурентоспроможності економіки загалом;

- чим успішніше країна реформується, тим легше їй залучати зовнішні інвестиції;

- спостерігається стійка залежність між ефективністю державної політики (включаючи забезпечення макроекономічної стабільності, низький дефіцит бюджету, трансформаційні зрушення) та структурою (за видами, джерелами, спрямованістю) потоків капіталу до країни [4; 5].

Вказані позитивні впливи чи не найкраще проявились у країнах V4. Так, до 1990 р. ПІ у вказані країни були практично відсутні. Проте, вже перше десятиріччя перетворень (1990-і рр.), яке ознаменувалося рішучими інституційними та економічними трансформаціями, відкрили можливості до швидкого розвитку приватного підприємництва, демонополізації, виробничої результативності та ефективності (табл. 1), а з тим – стійкого підвищення добробуту громадян країни та покращення якості життєвих стандартів.

Ключові трансформації економічних систем країн V4

Напрямок	Заходи
Лібералізація	Скасування торговельного протекціонізму; ліквідація адміністрування цін, зарплат, процентної ставки, валютного курсу тощо; скасування обов'язкового посередництва держави у зовнішньоекономічній діяльності
Реформа власності	Приватизація малих і великих підприємств, реструктуризація великих підприємств, створення нових приватних підприємств, встановлення жорстких бюджетних обмежень, зміцнення прав власності та створення інститутів корпоративного управління
Дерегулювання на фінансових ринках	Створення інституційних основ функціонування автономної банківської та грошової системи; розвиток реального дерегулювання фінансових ринків; запровадження регуляторних стандартів для фінансових ринків, обов'язкових у ЄС
Дерегулювання ринку праці	Обмеження втручання держави у функціонування ринку праці, збільшення свободи підприємців стосовно зайнятості, часу, форми роботи, рівня заробітної плати, залучення трудових ресурсів, що вивільнилися у процесі реформ
Дерегулювання товарних ринків	Ліквідація державних виробничих та торговельних монополій; надання всім економічним суб'єктам права на експорт та імпорт без необхідності одержання ліцензії (за окремими виключеннями, зокрема на імпорт озброєння і військового устаткування, радіоактивних матеріалів тощо, а також експорт енергетичних ресурсів)

Звичайно, економічні трансформації в країнах V4 створювали напруженість в окремих сферах, однак за рахунок послідовності та змістовності економічної політики країнам вдалося досягти позитивних результатів [1].

Результати і наслідки інвестиційного розширення країн V4 є більш, ніж безпосередньо позитивними, а з тим визначають виклики для України (подолання яких – необхідна умова формування сучасної конкурентоспроможної економіки):

- активна відкрита політика залучення ПІІ сприяє нарощуванню експорту і збільшенню виробництва продукції з високою доданою вартістю (водночас, спеціальні пільги іноземним інвесторам розбалансовують інвестиційне середовище та погіршують умови формування прозорої інвестиційної

політики);

- приватизація великих державних підприємств за участю зовнішніх інвесторів, хоч і потребує більше часу та зусиль, але є, вочевидь, найрезультативнішим способом залучення інвестиційних ресурсів та їх ефективного використання;

- інвестиційний приплив, який супроводжується економічним зростанням, сам стає чинником подальшого інвестиційного сприяння; якщо серед початкових чинників високої привабливості для ПІІ ставали приватизаційні процеси, то надалі, за умови, що обсяги і структура ПІІ досягають певної «критичної маси» (частки та місце інвесторів у національній економіці), інвестиційний процес успішно продовжується вже без особливої прив'язки до приватизаційних процесів, використовуючи внутрішні інструменти, зокрема через ринок капіталів;

- навіть відносно високі, але стабільні податки та зростаюча вартість праці вже не мають принципового значення для інвестиційних рішень;

- політична невизначеність змушує інвесторів відкладати прийняття стратегічних рішень;

- приватизація стратегічних підприємств, включаючи сектор послуг (банки, страхування і телекомунікації) з повним допуском зовнішніх інвесторів створює інвестиційне середовище, стимулює надходження ПІІ в інші сектори економіки з одночасною підтримкою зовнішньоторговельного балансу;

- активна позиція регіональної влади, її зацікавленість у поширенні приватизаційних процесів і формування інституту приватного власника, а також її готовність до співпраці з інвестором є вагомим сприятливим чинником інвестиційного розширення [1; 3].

В розглянутих зарубіжних країнах на проведення інвестиційної політики та її нормативно-правове забезпечення сильний вплив справляють інтеграційні світові процеси. Це є схожою ознакою в регулюванні інвестиційної діяльності в Україні і в зарубіжних країнах.

Список літератури:

1. Гоцуляк Л. В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки / Л. В. Гоцуляк // Ефективна економіка. – 2014. - №9. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3330>
2. Єлісеєнко О. В., Скобелева Г. С. Інвестиційна активність України в умовах економічної інтеграції / О. В. Єлісеєнко, Г. С. Скобелева // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2013. - № 4. - С. 16-21. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2013_4_4
3. Юрчишин В., Маркевич К. Інвестиційна активність у країнах Вишеградської групи: виклики для України / В. Юрчишин, К. Маркевич // Міжнародна економічна політика. - 2015. - № 2 (23). - С. 126-148 - Бібліогр.: с. 148.
4. Макарчук І. М. Сучасний стан і напрями покращення боргової безпеки України / І.М. Макарчук, О.В. Перчук, Л.М. Яременко // «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»: [Збірник наукових праць]. – Харків: ХІБС УБС НБУ. – 2017. – Випуск 2(23)/2017. – С. 181-188.
5. Yaremenko, L. M. The debt component of financial safety of Ukraine in the situation of crisis events in the economy / L. M. Yaremenko, I. M. Makarchuk, N. M. Yevtushenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 2 (10). Ч. 1. – С. 120-126.

ПІДПРИЄМНИЦТВО: СУТЬ ТА ФУНКЦІЇ

Григорук А.А.

кандидат економічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка

Невід'ємним елементом ринкового господарювання, однією з найактивніших форм економічної діяльності є підприємництво, або особливий тип господарювання.

Підприємництво – ініціативна, новаторська діяльність господарюючого суб'єкта, спрямована на пошук і знаходження найбільш оптимальних економічних рішень з метою одержання максимальної вигоди. Підприємництво передбачає конкретну діяльність підприємця і часто ототожнюється з поняттям “власник”.

Теорія підприємництва зародилась ще у XVIII столітті. Першим термін “підприємець” запровадив англійський економіст Р.Кантильон. Він розглядав підприємництво особливим видом новаторської діяльності, пов'язаної із ризиком. Підприємця характеризував як людину, що бере на себе ризик, пов'язаний із організацією нового виробництва, впровадження у нього нової ідеї, із витратами, котрі можуть себе не окупити.

А.Сміт характеризував підприємця як власника, який йде на економічний ризик заради реалізації певної комерційної ідеї і одержання прибутку. Він сам планує, організовує виробництво і розпоряджається його результатами.

Наступний крок у аналізі підприємницької діяльності здійснив видатний французький економіст Ж.Б.Сей. Він розглядав підприємництво як раціональну і водночас творчу діяльність щодо комбінування факторів виробництва.

Вагомий внесок у теорію підприємництва зробив економіст австрійської школи ХХ ст. Й.Шумпетер. Він найбільш влучно сформулював найхарактерніші риси підприємця, перелічивши його головні функції: виготовлення нового блага або нової якості певного блага; освоєння нового ринку збуту; отримання нового джерела сировини або напівфабрикатів і запровадження нового методу виробництва; проведення відповідної реорганізації. Для того, щоб здійснювати постійний пошук нових способів комбінації ресурсів, слід, на думку Й.Шумпетера, мати відповідні якості: волю і здібності; виділити визначальні моменти діяльності, бачити їх у реальному світі; бути спроможним “плисти проти течії”, долаючи опір соціальних сил;

здійснювати вплив на інших результатами успіху, духовною свободою, витратами сил і енергії [4, с. 169–170].

Наукова економічна література розглядає підприємництво з різних сторін: як економічну категорію, як метод господарювання, як тип економічного мислення.

Як економічна категорія підприємництво виражає відносини між його суб'єктами з приводу виробництва, розподілу і привласнення благ та послуг.

Підприємництво як метод господарювання включає тип господарської поведінки, що ґрунтується на самостійності та незалежності суб'єктів стосовно вибору: що, скільки, як, для кого (для чого) виробляти, на повній відповідальності за прийняті рішення та їхні наслідки і спрямуванні діяльності на досягнення комерційного успіху та господарське мистецтво – постійна економічна, організаторська та управлінська творчість з метою пошуку способів адаптації (якщо ситуацію не можна змінити) і прагнення до змін, які можуть у перспективі забезпечити комерційний успіх.

Суть підприємництва як методу господарювання розкривають його основні функції: ресурсна, організаційна, творча та мотиваційна.

Ресурсна функція підприємництва передбачає, що воно націлене на найбільш ефективне використання матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів з урахуванням досягнень науки, техніки, управління і організації виробництва

Організаційна функція зводиться до діяльності по організації виробництва, збуту, маркетингу, менеджменту і реклами.

Творча (інноваційна) функція полягає у сприянні генеруванню та реалізації нових ідей, здійсненню техніко-економічних, наукових розробок, проектів, що пов'язані з господарським ризиком.

Мотиваційна функція полягає у формуванні мотиваційного механізму ефективного використання ресурсів, максимальне задоволення потреб споживача.

Для підприємництва як методу господарювання характерні такі основні ознаки: самостійність і незалежність господарюючих суб'єктів, господарський ризик; економічна відповідальність.

Підприємництво як особливий тип (метод) економічного мислення характеризується оригінальними поглядами і підходами до прийняття рішень, які реалізуються у практичній діяльності. Центральну роль тут відіграє особа підприємця. Підприємництво розглядається не як рід занять, а як особливість розуму і людської натури.

Виділяють такі типи підприємців у сучасній економіці:

- Підприємець-власник підприємства (капіталу) або співвласник.
- Підприємець-орендар, який купує на певний час право користування землею, приміщенням тощо.
- Підприємець-менеджер, що володіє часткою власності не до початку економічної діяльності, а згодом. Це стимулює його до ефективного управління не своїм капіталом.

Таким чином, підприємець – суб'єкт, що поєднує у собі новаторські, комерційні та організаторські здібності для пошуку і розвитку нових видів, методів виробництва, нових благ та їхніх нових якостей, нових сфер застосування капіталу. А звідси і підприємництво – це тип господарської поведінки підприємців з організації, розробки, виробництва і реалізації благ з метою отримання прибутку і соціального ефекту.

Сутність підприємництва зосереджується у вияві ініціативної, новаторської, самостійної діяльності. А мета зводиться, з одного боку, до отримання прибутку або особистого доходу, в результаті не якихось кон'юнктурних справ, а передбачення точного розрахунку, а з іншого – до найбільш ефективного використання факторів, прагнення реалізувати творчі потенції людини.

Список літератури:

1. Бохан А. Українське підприємництво: стан, проблеми, становлення, перспективи // Наукові записки ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. Серія: економіка. 2004. № 16.
2. Кравчук М. Основи підприємницької діяльності / Методичний посібник. Львів, 1995. 100 с.
3. Про підприємництво: Закон України від 7 лютого 1991, №698-ХІІ. Закон України. К.: “Право”, 1996. Т.1. С. 53–66.
4. Шумпетер Й. Теория экономического развития. М.: 1982. 423 с.

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ІСПАНІЇ В XVII–XVIII СТ.

Григорук Н.А.

кандидат історичних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка

На межі XVI–XVII ст. Іспанія переживала тяжку економічну кризу, яка охопила все господарство країни. Фінансова криза стала хронічною, незважаючи на “вливання” золота і срібла з американських колоній. На думку П’єра Шоню, витоки кризи були пов’язані з кількістю і розподілом населення. Він писав, що епідемія чуми спровокувала підвищення оплати праці, що розбило іспанську економіку після 1600 р. Зсув індексу зарплати склав 15,6 % на рік між 1600 і 1602 роками. А вислання за межі країни 275 тис. моріжків (християнізованих маврів) з 1609 до 1614 р. сприяло підтриманню значного розходження між цінами і підвищеними зарплатами. Чума 1630 р. як біологічна катастрофа завдала Іспанії удару, від якого вона не могла отямитися до другої половини XVIII ст. Якщо на 1600 р. в Іспанії проживало 8,2 млн. жителів, то на кінець століття – трохи менше 6 млн. Крім того, населення Іспанії було вкрай нерівномірно розміщене по країні. З 580 тис. кв. км території, 200 тис. на початку XVII ст. були зовсім безлюдними.

Протягом XVII ст. в Іспанії спостерігався глибокий занепад. Характерною рисою сільського господарства стало різке запустіння багатьох раніше культивованих земель і, зокрема, значне скорочення площі зрошуваних земель. Урядовий контроль за цінами (з 1539 р.) зробив виробництво зерна (наприклад, в Кастилії) збитковим. Уже в 1590-х рр. Іспанія змушена була ввозити зерно, щоб покрити його нестачу. Землероби ж Кастилії замінювали посіви пшениці посівами інших злаків – сорго, ячменю. Нарешті, за рахунок скорочення посівів зернових зросли площі під виноградники. Стагнуючий характер землеробства ілюструється врожайністю, яка тут не перевищувала 1:3. І навіть у найкращі роки вона не перевищувала 1:4 через сухий клімат і низький технічний рівень сільського господарства. Плуг не використовувався, й основним знаряддям обробітку землі була соха, оскільки вона була краще пристосована для роботи на землі, де гумус складав тільки тонкий поверхневий шар, а то й взагалі був відсутнім. Крім провінцій півночі, де запрягали биків, як тяглову силу зазвичай використовували віслюків і мулів. Не дивно, що до середини XVIII ст. Іспанія завозила щорічно більше 1 млн. бушелів зерна.

Значну роль у занепаді землеробства в Іспанії XVII ст. відіграло перегінне скотарство, зосереджене в руках кастильської знаті – грандів, які володіли законними монополіями. Об'єднання цих найбільших власників овець (т. зв. Места) своїми багатотисячними кочуючими отарами (до 2–3 млн. загальною), коли їх переганяли двічі на рік (на зиму і до літа), спустошувало селянські наділи.

Проте у відсталості і занепаді сільського господарства винною була не тільки урядова політика, але й перш за все суто феодальна структура землеробства. За такої структури лєвова пайка території країни була безпосередньою (доменіальною) власністю дворянства і церкви. Винною була і така екстенсивна форма господарства, як пасовищне господарство, що вимагало порівняно не багато робочих рук. І хоча кастильське селянство було особисто вільним, кабала і нужденність були його супутниками. Багато сільських

жителів, не знаходячи застосування своїм рукам, ішли в місто, в монастирі, в армію, ставали бродягами.

Щоправда, в провінціях, розташованих на Середземноморському узбережжі, можна простежити й інтенсивні форми землеробства. У Валенсії і Мусії, де працею моріжків була створена іригаційна система, вирощувалися рис, цукрова тростина, шовковиця. Вигнання ж моріжків одним махом підірвало економіку цих провінцій. На декілька десятиліть Валенсія стала спустошеною територією. Іншою була ситуація в Каталонії, віддаленій периферії Іспанії зі значною автономією і мало не суверенітетом краю. Барселона відіграла дуже важливу роль в економіці Каталонії, оскільки була ринком збуту продукції землеробів. Форми землекористування тут були чи не найліберальнішими в Іспанії – фіксована рента для селян була серйозним стимулом працювати інтенсивно, поставляючи на ринки Барселони овочі й фрукти, зерно, вино та ін. Проте, для Іспанії каталонська економіка була тоді винятком.

Занепад і запустіння в аграрному секторі економіки безпосередньо вплинули на долю капіталістичних структур промисловості, які в XVII ст. просто задихнулися від вузькості внутрішнього ринку і конкуренції іноземних промислових товарів. Якщо в XVI ст. Іспанія була одним із європейських центрів мануфактурного виробництва, то вже на середину XVII ст. це було втрачено і на ринки Європи йшла сировина і напівфабрикати. Особливо занепала провідна галузь мануфактурного виробництва – текстильна. Найбільш помітно це було на прикладі Кастилії, яка до кризи була центром виробництва й обробки вовни. Криза охопила не тільки текстильну галузь, але й металургію й суднобудування. Отже, три провідні галузі промисловості мануфактурного періоду втратили ринки збуту як всередині країни, так і поза її межами, коли не могли дати необхідних товарів навіть у власні колонії.

Звичайно ж, однією з головних причин такого занепаду була наростаюча іноземна конкуренція, про що свідчить багато документів того часу. Проте не треба скидати з рахунку і менталітет іспанців XVI–XVII ст. і хибні економічні погляди, як представника влади, так і пересічного власника капіталу. Логіка

була такою: якщо з Америки йде до Іспанії багато срібла, за яке можна купити, що завгодно, то навіщо ризикувати з продукуванням чогось в Іспанії? Крім того, наростали настрої дотримання “чистоти крові”, а пристрасть до благородства породжувала презирство до будь-якої праці. Дух підприємництва, що надихав частину іспанської буржуазії і спонукав її до активної участі у великій експансії минулого XVI ст., поступився місцем обережності і пасивності. Буржуазія стала вкладати свої капітали не у великомасштабні торгівельні операції чи виробництва, а в цінні папери і в земельну ренту. Як наслідок – швидка деіндустріалізація і, відповідно, аграризація економіки Іспанії.

У XVIII ст. іспанська промисловість залишалася переважно ремісничою. Її складовими були невеликі майстерні, що виробляли для місцевого ринку галантерею, шкіряні вироби, капелюхи, вовняні, шовкові й льняні тканини.

Зростання капіталістичної промисловості починається тільки в другій половині XVIII ст., коли переважаючою формою виробництва стають розсіяні мануфактури. Найбільш розвиненими регіонами були Галісія, Валенсія, Каталонія. Так, саме Каталонія спеціалізувалася на переробці бавовни. На бавовняно прядильних і бавовняно ткацьких підприємствах Каталонії тоді працювало більше 80 тис. чоловік. У 90-х рр. саме в цьому виробництві з'явилися перші машини. Барселонські мануфактури були серед найбільших в Іспанії – в середньому до 800 чол. на одному підприємстві. Про промислове піднесення в Барселоні свідчить і значне зростання кількості населення – за період з 1759 по 1789 року воно подвоїлося – з 53 тис. до 111 тис.

За Карла III (1759–1788) проводилися реформи в дусі “просвітницького абсолютизму”, які прямо чи побічно сприяли економічному прогресу. Економічна політика урядів Карла III була протекціоністською. Заохочувалося підприємництво, а особливо успішних у цій сфері навіть преміювали чи надавали всілякі пільги. Разом з тим, привілеї і монополії цехів скасовувалися чи обмежувалися. У 1782 р. було засновано національний банк. Тоді ж почали створюватися технічні училища для підвищення кваліфікації робітників

мануфактур. Молодих іспанців стали посилати за кордон для вивчення техніки. Стали готувати спеціальну технічну літературу або ж перекладати іспанською технічні посібники, а також запрошувалися з-за кордону для передачі досвіду кваліфіковані майстри.

Проте найбільший ефект і наслідки для економічного поступу Іспанії мало встановлення з 1778 р. дозволу вільної торгівлі іспанським портам з іспанськими колоніями в Америці, що призвело до значного розширення обсягів іспано-американської торгівлі й розвитку бавовняно-прядильної промисловості Каталонії.

Сільське господарство також зазнало реформування за Карла III. Так, зокрема, було дозволено продаж громадських і муніципальних земель, дворянських майоратів і деяких земель, що належали духовним корпораціям. Були обмежені середньовічні права і привілеї дворян-землевласників. Відтоді селянам дозволялося обгороджувати орні землі та робити насадження для захисту цих земель від набігів овечих табунів. Крім того, в 70-х рр. на запустілих землях С'єрра-Морени (Кастилія) були закладені зразкові німецькі й голландські колонії. Деякий час ці господарства були на висоті, виробляючи якісну продукцію й отримуючи значні доходи. Про те вже на початку XIX ст. іспанська діяльність "придавила" і ці зразкові колонії. Непомірні податки, нерозвиненість дорожньої інфраструктури, відрив від ринків збуту призвели до занепаду тамтешнього господарства.

Таким чином, протягом тривалого періоду XVI–XVIII ст. в Іспанії спостерігалася повільна еволюція соціально-економічних структур. Непродумана економічна політика, залежність від зовнішніх ринків, згубна зовнішня політика, яка була дуже витратною і невдалою – все це вкрай негативно позначилося на економіці країни, що пережила довготривалу кризу, і загальмувало перехід на рейки капіталістичного розвитку.

Список літератури:

1. Дебидур А. Дипломатическая история Европы. Ростов-на-Дону, 1995. Т. 1–2.

2. Ивонина Л. И. Война за наследство в Испании. Вопросы истории. 2009. №1. С. 3–20.
3. История Испании и Португалии / Сост.: С. Шумов., А. Андреев. М., 2002. 400 с.
4. Прокопенко С. А. Неомальтузианський цикл на примере Іспанії XVI–XVII століть. Новая и новейшая история. 2006. №1. С. 42–54.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ШКІЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЕПІЧНИХ ТВОРІВ

Гричаник Н.І.

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка, асистент

Визначальні принципи методики навчання студентів-філологів шкільного аналізу епічних творів забезпечують єдність навчальної та професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя зарубіжної літератури, його методично-практичну спрямованість у викладанні літератури в загальноосвітній школі та власну професійну мобільність.

Детермінанта «принцип» визначається науковцями як «основа, на яку треба спиратися і якою необхідно керуватися»[1, с.109]. В основу методичної системи покладено *загальнодидактичні* принципи, які постійно перебувають у колі наукових інтересів відомих учених-дидактів. Серед них виокремлюємо наступні: *науковості* (опанування системою науково обґрунтованих, правильних положень, фактів, знань, здобутків літературознавства, історії зарубіжної літератури, історії української літератури, методики викладання зарубіжної літератури, методики викладання української літератури, психології, педагогіки та інших дисциплін, розкриття причинно-наслідкових зв'язків між

ними, проникнення у їх сутність й орієнтація на тісні міждисциплінарні наукові зв'язки між ними; відображення у змісті фахової навчальної дисципліни сучасних наукових поглядів учених-методистів на окреслену проблему; інтеграція студентів-філологів до засвоєння категорій, що стануть науковим інструментарієм шкільного аналізу художнього твору, до продуктивної науково-дослідницької діяльності, яка дозволяє професійно заглибитися у вивчення літературних творів, змодельовати хід їх аналізу та спрогнозувати очікувані результати); *органічного зв'язку теорії з практикою* (формування умінь результативного поєднання теоретичних знань, отриманих під час аудиторних занять, з практичними видами діяльності та їх спрямування на подальшу професійну літературознавчу діяльність майбутнього словесника; практична реалізація знань про категорії літературознавчого аналізу (тема, ідея, сюжет, образ-персонаж тощо) під час проведення шкільного аналізу конкретного художнього твору); *систематичності, системності й послідовності* (раціональне поєднання лекційних і лабораторно-практичних занять з індивідуально-самостійною навчальною роботою студентів, визначення форм, методів і прийомів, які забезпечують процесуальну частину вивчення зарубіжної літератури, алгоритм її здійснення; вивчення теоретичного матеріалу системно, опора на раніше засвоєний матеріал, досягнення послідовності у навчанні: від простого – до складного, від теорії – до практики, від читання творів – до їх аналізу, від початкових уявлень про літературний твір до поглиблення знань про нього; фокусування уваги на вузлових питаннях, на виконанні різнорівневих завдань, розв'язанні питань самостійної та індивідуальної роботи, систематичному повторенні навчального матеріалу); *усвідомленості, міцності та ґрунтовності знань* (усвідомлене й ґрунтовне сприймання, розуміння, засвоєння, запам'ятовування рівномірно розподілених у часі програмових теоретичних, історико-літературних, текстуальних знань та теоретико-літературних понять з метою більш глибокого розуміння природи літературного твору, їх практичного застосування під час аналізу художнього твору та вироблення відповідних умінь і навичок, які є важливим чинником

інтелектуального, творчого розвитку майбутніх словесників, стимулювання їх пізнавальної діяльності); *активності й самостійності у навчанні* (усвідомлення студентом-філологом себе як суб'єкта творчої пізнавальної діяльності, який чітко розуміє мету власної професійно-методичної підготовки, ефективно планує й організовує власну діяльність, здійснює її критичний самоаналіз та постійний самоконтроль).

Розкрити ідейно-художні особливості художнього твору, побачити його місце у творчій спадщині письменника і розмаїтті літератури конкретного періоду, напряму або стилю дадуть можливість методично правильно обрані літературознавчі принципи, дотримання яких допоможе майбутньому вчителю зарубіжної літератури домогтися єдності почуття і мислення у сприйнятті твору, уникнути шаблону та схематизму в аналізі художнього тексту, забезпечити можливість творчого підходу й здійснення розгляду кожного з них.

Принцип *єдності змісту і форми* вказує на нероздільну діалектичну єдність змістових і формових компонентів художнього твору як ідейно-естетичної цілісності. Його практична реалізація передбачає ґрунтовне знання студентами складників твору й системи понять і термінів для їх означення, поетапне застосування під час аналізу спочатку складових змісту (тема, ідея), а потім – складових форми (композиція, сюжет, образна форма, родово-жанрові особливості, мова художнього твору) та з'ясування їх ідейно-художньої функції.

Принцип *естетизму* передбачає усвідомлення студентами сентенції про те, що література – це мистецтво слова, а аналізовані ними прозові твори – це високохудожнє надбання талановитих авторів; здійснення студентами тлумачення твору з позицій естетичних категорій: «прекрасне-потворне», «високе-низьке» тощо та на загальних законах художнього пізнання дійсності, розуміння ролі прекрасного у житті учнів; практичне використання художньої властивості прозових творів впливати на погляди реципієнтів, формувати їхній естетичний смак, активізувати творчі здібності, пробуджувати їх до власного

естетичного самовираження, формування власних морально-ціннісних орієнтирів.

Принцип *емоційності* забезпечує сприймання художнього твору інтелектуальною та емоційною сферами студентського «Я», безпосереднього впливу на почуття реципієнта, умов поглибленого переживання учнями почуттів та вражень, викликаних під час першого прочитання, з метою посилення виховного впливу твору на читача. Під час аналізу епос облагороджує внутрішній світ читача, викликає певні емоції, виступає джерелом естетичної насолоди.

Принцип *історизму* дозволяє забезпечити усвідомлення студентами тісного зв'язку виучуваного твору із художніми пріоритетами письменника та історичним контекстом доби. Детальний розгляд ними художнього твору не у відриві від інших явищ літератури і мистецтва, а в співвіднесеності з ними, оскільки письменник створює будь-який твір (у тому числі й прозовий) безпосередньо в обстановці впливу на нього реальної дійсності та обумовленості нею – особистістю автора, біографічними та історичними умовами, сучасною йому літературою та особливостями її розвитку. Названий принцип передбачає активну діяльність студентів щодо розкриття суспільно-історичних умов написання твору, визначення ролі і місця епосу у творчій спадщині митця, його критичну оцінку з погляду сучасності, творче переосмислення авторського задуму сучасними читачами.

Основоположними для системи є методичні принципи, врахування та використання яких, на нашу думку, істотно впливає на різні форми і види навчання майбутніх учителів-словесників здійснювати шкільний аналіз епічних творів.

Принцип *відповідності видів і шляхів аналізу художній природі твору* досягається шляхом урахування специфічних жанрово-родових особливостей виучуваного тексту під час обрання оптимальних видів і шляхів його аналізу. Студенти-філологи мають виокремлювати ті родові і жанрові домінанти, які істотно відрізняють епічні твори від лірики і драми, та інтегрувати свої знання

у певну систему розумових дій і продуктивну практичну діяльність (вибір конкретних видів і шляхів аналізу), яка сприятиме пізнанню ними закономірностей художньої прози.

Принцип *культурологічності* визначається культурологічною лінією Державного стандарту базової і повної середньої освіти та реалізується шляхом розгляду епічних творів у широкому світовому культурному контексті, висвітленні зв'язків їх певних аспектів із філософією, міфологією, звичаями, віруваннями, культурними традиціями інших народів. Аналізуючи твір, студенти визначають особливості змалювання у ньому певних культурних традицій та надбань різних епох.

Принцип *цілісності* відповідає специфіці художньої літератури як виду мистецтва, передбачає усвідомлене прочитання повного варіанту художнього твору як неподільної художньої цілісності, розуміння його мистецького багатства, всебічне проникнення реципієнтів у логіку побудови художньої тканини прозового тексту. Виконання цілісних аналітичних дій із художнім твором проектує чітку відповідність природи літературного тексту із свідомістю учня та сприяє формуванню цілісної індивідуальності учня-читача.

Принцип інтеграції й диференціації навчання передбачає результативну єдність двох різнополярних процесів задля досягнення результативності процесу навчання студентів аналізу прозового твору. Інтеграція – це процес формування вмінь майбутніх учителів літератури органічно використовувати наукові надбання суміжних наук, інтегрувати їх на практиці з метою цілісного засвоєння певного матеріалу. Диференційованість дозволяє знайти найбільш оптимальний та раціональний підхід майбутнього словесника до учнів під час проведення аналізу будь-якого програмового твору.

Використання принципу інтеграції й диференціації сприяє не тільки ефективному набуттю теоретичних знань, але і їх успішному впровадженню у практику: освоєння алгоритмів проведення різних видів та шляхів аналізу художнього твору, продумування структури аналізу з врахуванням жанрово-родової специфіки досліджуваного тексту, розробка різнорівневих навчальних

завдань та системи запитань з урахуванням рівня складності твору, засвоєння на практиці основних методичних понять, методів, прийомів і видів навчальної діяльності.

Отже, названі принципи навчання відіграють вагомую роль у процесі навчання студентів-філологів шкільного аналізу епічних творів.

Список літератури:

1. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. К.: Знання, 2007. 495с.

РОЛЬ ЗАДАЧ В РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ, ТВОРЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Грод І.М.

Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка.

кандидат фізико-математичних наук

доцент кафедри інформатики та методики навчання інформатики

Спектр розвитку творчих можливостей при вивченні прогнозування і пошуку оптимальних рішень дуже широкий, тому тема прогнозування і оптимізаційного моделювання є актуальною.

Задачі прогнозування і оптимізації є окремими типами навчально-творчих задач, які розвивають можливості генерувати ідеї і розповсюджувати гіпотези, гнучкість і раціоналізм мислення. В той же час формулювання задач прогнозування і оптимізації може містити недостатньо або забагато вихідної інформації, вимагати уточнення умов і обмежень, виявлення помилок, перевірки і оцінки результату, пошуку закономірностей, абстрагування і конкретизації, тощо. Такий підхід дає можливість підсилити експериментальну

діяльність, наблизити процес навчання до реального процесу пізнання, що базується на технології моделювання, використовувати нові методи і моделі.

Актуальність дослідження. Вміння побудувати модель проблеми реальної дійсності, дослідження цієї моделі в процесі розв'язування задачі і правильна інтерпретація результатів є на сьогодні важливими елементами інформаційної культури.

Питання прогностуючого і оптимізаційного моделювання знайшли своє відображення в підручниках ряду авторських колективів [2,3]. Проте підручники покликані виражати зміст питань інформаційного моделювання і не розкривають питання оптимізаційного і прогностуючого моделювання, а особливо їх практичну складову, на заключному рівні.

Розрізняють пошукове і нормативне прогнозування. Перше має за мету отримати передбачення стану об'єкта в майбутньому при спостережуваних тенденціях. Друге має на увазі передбачення шляхів досягнення бажаного стану об'єкта на основі наперед заданих критеріїв, мети і норм [1].

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні ефективності використання математичного моделювання та його застосування для активізації пізнавальної діяльності у процесі навчання.

Виклад матеріалу. Як при фронтальному, так і при самостійному розв'язуванні задач необхідно складати “універсальну” модель задачі, придатну не тільки для конкретних вихідних даних, але і для розв'язування інших задач того ж класу. Такий підхід дозволяє реалізовувати комп'ютерний експеримент, змінюючи параметри об'єктів, і включає в себе опис задачі, мету моделювання, аналіз моделюючого об'єкту, розробку інформаційної моделі, розробку комп'ютерної моделі, аналіз отриманої моделі на адекватність об'єкту і мети моделювання.

Задачі подібного типу не є чітко сформульованими. Їх розв'язання розвиває можливість знаходити потрібну інформацію, переносити і застосовувати її в умовах задачі. Враховуючи, що модель заснована на спрощеннях, необхідно будувати її, використовуючи експериментальні дані або

іншу інформацію про досліджуваний об'єкт. Необхідно обговорювати, чи є отримана модель незаперечною і адекватною. Якщо хоча б одне припущення не задовольняє реальним умовам, то модель буде нести похибку.

Далі можна розглядати, які зміни відбудуться в моделі, якщо зробити інші припущення. Можна також переформулювати задачу так, щоб вона із задачі прогнозування трансформувалась в задачу пошуку оптимального рішення. Така трансформація задач розвиває можливість до бачення і формулювання проблем.

В деяких випадках в якості математичної моделі може виступати рекурентне співвідношення. Такий підхід дозволяє реалізувати особистісно-орієнтовний метод в навчанні, приносячи кожному задоволення від розв'язання поставлених задач, які відповідають його рівню.

Серед задач, які успішно реалізуються з допомогою комп'ютера, особливе місце займають екологічні моделі. Їх число дуже велике. З одного боку, це задачі розвитку біологічних видів в природньому оточенні, з іншого – дослідження впливу діяльності людини на природу. Моделювання в екологічній сфері дозволяє прогнозувати розвиток біологічних популяцій, керувати чисельністю окремих видів і передбачати вплив шкідливих для їхнього розвитку факторів. Моделі сучасної екології потребують використання дуже складного математичного апарату, та й самі ще не повністю сформувалися.

Моделювання в економіці дає можливість отримати таку інформацію, як збільшення капіталу, процент інфляції в майбутньому, дізнатися, якою буде сума грошових одиниць на рахунку в банку через деякий час, тощо. Розв'язання економічних задач може вимагати знання деяких економічних термінів (облігація, номінал, процентна ставка, тощо).

Використовуються в прогнозуванні регресійні моделі. При їх побудові сам процес отримання моделі є майже повністю автоматизованим. Відбувається поповнення теоретичної бази знань по математичній статистиці – знайомимосся з методом найменших квадратів, а також такими поняттями, як “тренд”, “

коефіцієнт детермінації”, “екстраполяція”, тощо. А ось для дослідження моделі необхідно вміти висувати гіпотези, оцінювати адекватність і несуперечність моделі, вибирати найбільш підходящу модель, не бездумно довіряючи комп’ютеру, а проявляючи критичність мислення, можливості оцінюваного судження, бачення проблем і протипоказань.

Для прикладу розглянемо задачу, в якій необхідно побудувати регресійну модель і зробити прогноз на вказаний термін або для вказаних значень. Нехай за останні пів року спостерігалася тенденція збільшення зарплати робітника фірми. Він взяв кредит в банку і, щоб бути впевненому в тому, що зможе виплатити кредит вчасно, вирішив зробити прогноз розміру своєї зарплати для наступних шести місяців. Потрібно скласти прогноз розміру зарплати робітника на пів року вперед.

Об’єкт моделювання – система, яка складається з двох складових: місяця і розміру зарплати за цей місяць. Будемо рахувати, що вплив інших факторів незначний. Необхідно отримати формулу, яка відображає залежність розміру зарплати від номера місяця.

Якщо для дослідження вибрати квадратичну функцію, то отримаємо таблицю значень, яка буде свідчити про зниження зарплати робітника. Враховуючи, що попередні пів року зарплата робітника лише збільшувалася, отриману регресійну модель не можна рахувати адекватною. А ось використання такої моделі для оцінки кредитоспроможності працівникам банку могло би послужити причиною відмови у видачі кредиту.

Для отримання більш правдоподібної моделі виберемо степеневу функцію. Отримаємо таблицю значень, в якій спостерігається тенденція збільшення зарплати робітника (хоч і більш малими темпами, ніж в першій половині). Таку модель повністю можна рахувати адекватною і незаперечною.

Висновки. Залучення математичного моделювання до вивчення інших дисциплін робить процес навчання змістовним і цікавим, оскільки воно включає в себе ряд підзадач, які відносяться до задач оптимального планування і прогнозування. При розв’язанні таких задач маємо можливість провести

дослідницьку роботу, виконати аналіз отриманих результатів, звернути увагу на кінець алгоритму, оцінити точність моделі, зіткнутися з похибками приблизних обрахунків, побачити взаємозв'язок інформатики з іншими науковими дисциплінами, отримати навички роботи з існуючими програмами.

Список літератури:

1. Вітлінський В.В., Наконечний С.І., Терещенко Т.О. Математичне програмування: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2001. – 248 с.
2. Лапінська І.А., Лапінський В.В. Мотивація навчальної діяльності та можливості інформаційно-комунікаційних технологій у навчальних закладах інтенсивної педагогічної корекції// Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Випуск 5. – 2002. – С. 306 – 313.
3. Праворська Н.І. Система завдань як засіб формування знань студентів з інформатики // Вісник РДТУ. Педагогіка. “Сучасні технології навчання: проблеми і перспективи”. Вип. 6(13). Ч.1. – С. 191– 198.
4. <http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view.php?id=411>
5. [http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view3.php?id=411
&chapterid=567](http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view3.php?id=411&chapterid=567)
6. [http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view3.php?id=411
&chapterid=568](http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view3.php?id=411&chapterid=568)
7. <http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view.php?id=412>
8. [http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view3.php?id=412
&chapterid=570](http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view3.php?id=412&chapterid=570)
9. [http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view3.php?id=412
&chapterid=571](http://informatics.mccme.ru/moodle/mod/statements/view3.php?id=412&chapterid=571)

АНАЛІЗ КОНСТРУКЦІЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ СЕПАРАТОРІВ КАРТОПЛЯНОГО ВОРОХУ

Грушецький С.М.

Підлісний В.В.

Подільський державний аграрно-технічний університет
к.т.н., доцент, доцент кафедри машиновикористання в АПК

g.sergiy.1969@gmail.com

У технологічному процесі механізованого збирання картоплі наступною після підкопування є сепарація вороху, тобто очищення від домішок (насамперед від ґрунтових) і подальше його транспортування. Кількість існуючих сепараторів картопляного вороху досить велика і щороку розробляються нові конструкції.

При роботі картоплезбиральних машин бульбоносний шар підкопується робочими органами у вигляді нахилоного диску або лемешів. У підкопаному шарі вміст бульб картоплі складає лише 3-5%, а інші 95-97% – це домішки у вигляді дрібного і грудкуватого ґрунту, камінців, маточних бульб і рослинних решток [1, 2]. Згідно вимог до товарної картоплі в кінці технологічного процесу збирання необхідно отримати чисту картопляну масу, вміст домішок в якій допускається не більше ніж 3% [1, 2]. Наявність великої кількості домішок у зібраному воросі картоплі приводить до додаткових втрат при зберіганні. А тому потрібну чистоту маси картоплі досягати застосуванням сепаруючих робочих органів.

Існують два основних типи способів відокремлення домішок [3]:

1 – дискретний (ручне перебирання); 2 – поточний.

Поточний спосіб, в свою чергу, можна розподілити на механічне і автоматичне відокремлення домішок (рис. 1) [1, 2].

Простотою конструкції відзначаються сепаратори картопляного вороху просіваючого типу (рис. 2, 3).

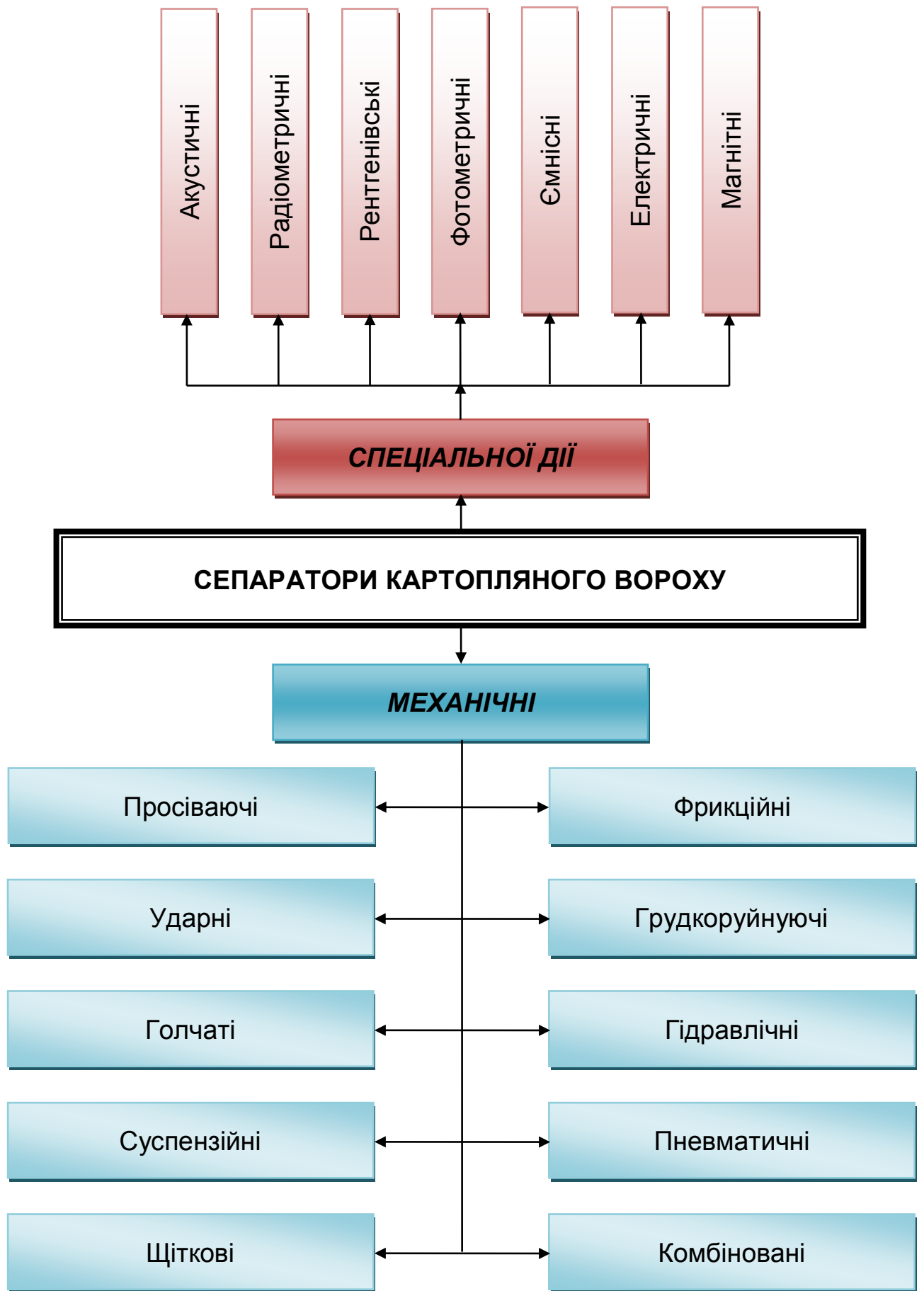

Рис. 1. Класифікація сепараторів картопляного вороху

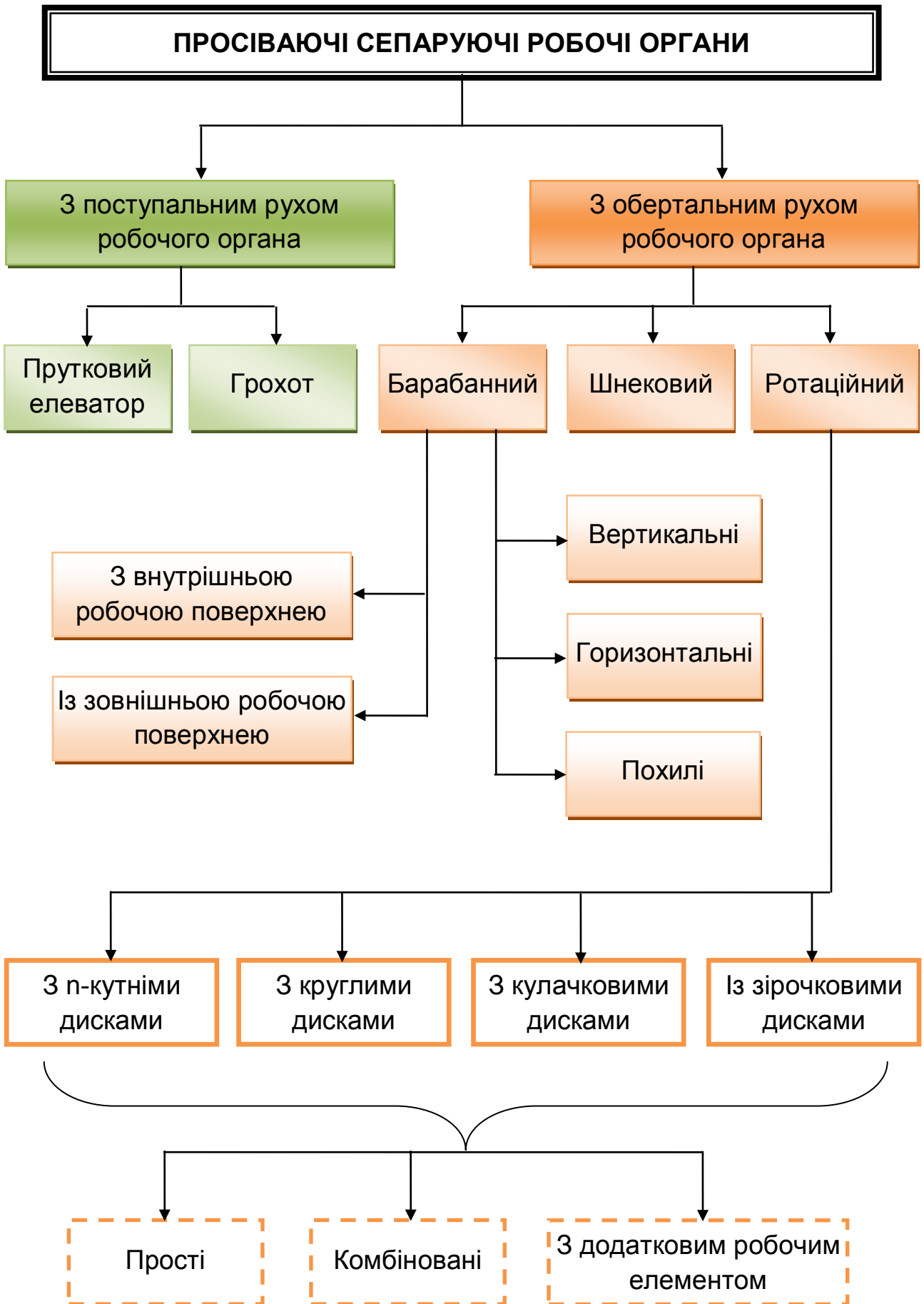

Рис. 2. Класифікація сепараторів картопляного вороху просіваючого типу

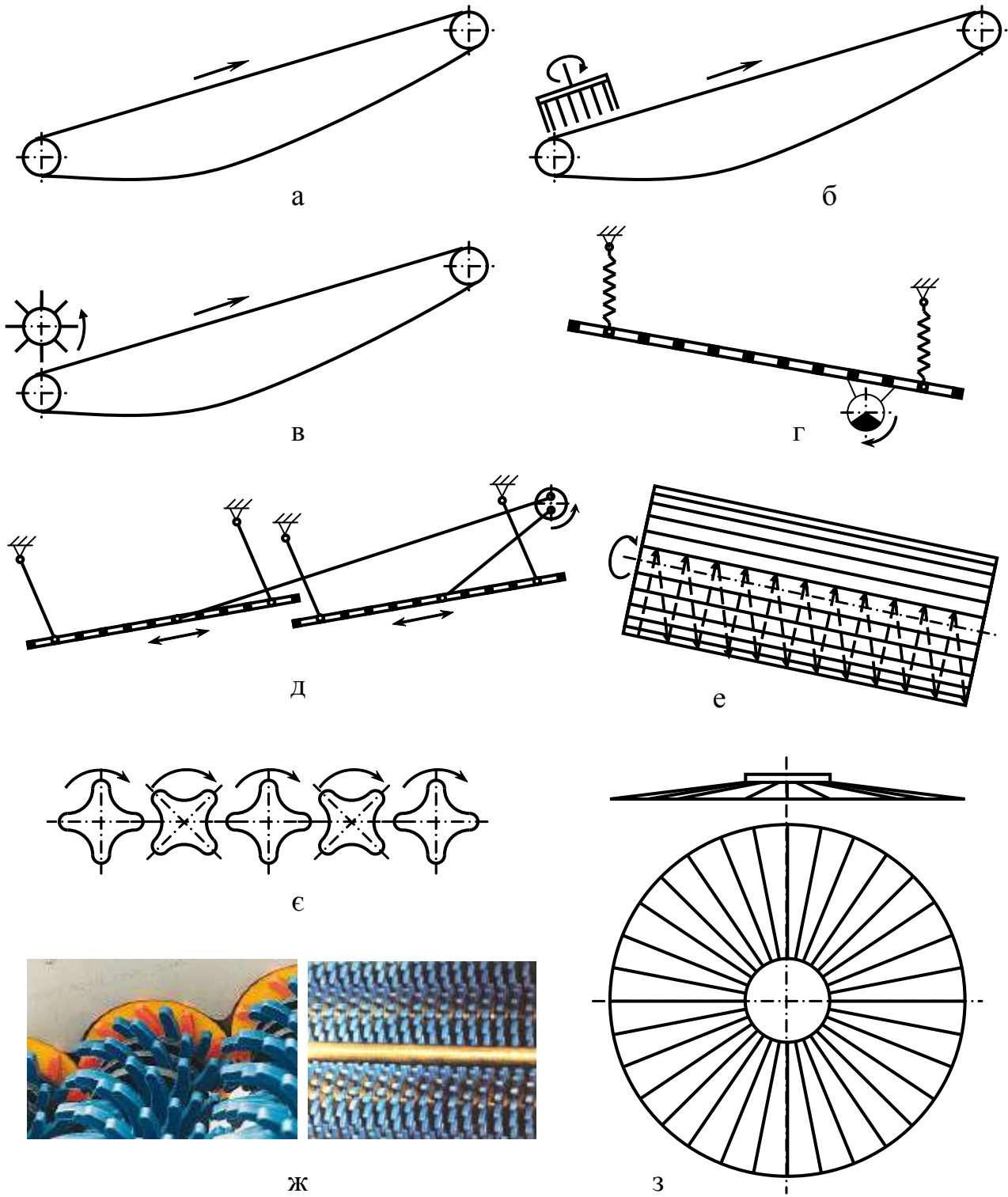

Рис. 3. Сепаруючі робочі органи просівального типу

При оптимальній вологості на першому місці за сепаруючою здатністю виявився вібраційний грохот (рис. 3, з), на другому – коливальний грохот (рис. 3, д), а прутковий елеватор – лише на третьому місці. При підвищеній вологості ґрунту найбільш ефективним був прутковий елеватор [1, 2].

Останнім часом в картоплезбиральних машинах почали використовувати ротаційні сепаратори (рис. 3, є, ж). Їх зазвичай виготовляють у вигляді батарей, з послідовно розташованими кулачковими валами, що обертаються в одну сторону. Перевагою ротаційних сепараторів є відсутність інерційних сил, висока зносостійкість і надійність роботи.

Ротаційні сепаратори набули великого поширення в сучасних картоплезбиральних машинах закордонного виробництва. Так в картоплекопачі “Actiflow” (США) використано сепаратор, робоча поверхня якого являє собою послідовно встановлені ротори з еластичного полімерного матеріалу (рис. 3, ж). Це дозволило значно зменшити пошкоджуваність бульб. Такі сепаратори встановлюють після основного сепаруючого пристрою – пруткового елеватора.

В картоплезбиральних комбайнах закордонного виробництва “Массей Фергюсон” (Англія), “Воккер”, “Шмотцер” (Німеччина), та ін. [4] в якості одного із сепаруючих пристроїв використовують відцентрове сито (рис. 3, з) в такому сепараторі ворох, який подається в центр сита, під дією відцентрових сил розподіляється по його поверхні, за рахунок цього відбувається руйнування грудок та сепарація ґрунту.

Отже, сепаратори просіваючої дії потребують подальшого конструктивного вдосконалення, а також теоретичного та експериментального дослідження з метою підвищення якісних показників їх роботи.

Список літератури:

1. Грушецький С.М. Обґрунтування конструкції і параметрів лемішно-полицевого картоплекопача з барабанним сепаратором картопляного вороху : дис. ... канд. техн. наук : 05.05.11 / Грушецький Сергій Миколайович. – Вінниця, 2008. – 285 с.

1. Петров, Г.Д. Картофелеуборочные машины / Г.Д. Петров. М. : Машиностроение, 1984. – 320 с.

2. Сухов Ю.И. Обоснование оптимальных сроков уборки картофеля и условий работы картофелеуборочных комбайнов / Ю.И. Сухов, В.Ф. Шемякина, Л.В. Мильцева // Тракторы и сельхозмашины. – 1980. – N 4. – С. 20-22.

3. Гевко Б.М. Научные основы разработки винтовых транспортных механизмов сельскохозяйственных машин : дис. ... доктора техн. наук : 10.11.87 / Б.М. Гевко. – Ростов-на-Дону, 1987. – 450 с.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «МОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА», ЯК СТИЛІСТИЧНИЙ ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ОБРАЗІВ ПЕРСОНАЖІВ

Гурбик Ю.Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри економіки,
управління та адміністрування

Однією з головних проблематик, що вивчає наука лінгвістика є дослідження стилістичних засобів та прийомів, застосування яких дозволяє автору у своїх творах створювати виразні та унікальні художні образи. Важливим стилістичним засобом зображення образів персонажів у світовій і вітчизняній літературі є мовна характеристика. А тому подальші наукові дослідження стосовно сутності та змісту поняття «мовна характеристика» (персонажів) є актуальними та науково обґрунтованими.

Ґрунтовне та комплексне вивчення понятійно-категоріального апарату даної наукової лінгвостилістичної проблематики показує, що він перебуває у постійному процесі теоретико-методологічного осмислення та потребує певного науково-теоретичного удосконалення та уточнення.

Слід зазначити, що у вітчизняній лінгвістичній науці поширеним є підхід, за яким поняття «мовна характеристика» (персонажу) розглядається як синонім поняттю «мовний портрет». Тому ми також у даному дослідженні будемо

дотримуватися такого підходу, тобто вважати ці поняття за своєю сутністю й змістом однаковими.

В таблиці 1.1. наведено визначення вітчизняних та іноземних науковців, які зрозуміло не вичерпують всієї багатоманітності підходів щодо тлумачення наукової категорії «мовна характеристика», а лише зосереджують увагу на основних, концептуальних положеннях її змісту.

Таблиця 1.1

Тлумачення поняття «мовна характеристика» (персонажів) вітчизняними та зарубіжними вченими

Автор, джерело	Визначення поняття
Українська мова (енциклопедія)	Мовна характеристика (мовний портрет) - мова дійових осіб літературного твору, відтворена письменником у формі прямої мови - монологу або діалогу [6, с. 361].
Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О. М. Мацько	Мовна характеристика (портрет) – добір якихось особливих для кожного персонажа мовних елементів, якими виділяється і запам'ятовується персонаж [5, с. 462].
Д.І. Ганич, І.С. Олійник	Мовна характеристика (мовний портрет) - показ індивідуальних особливостей персонажів літературного твору за допомогою їхньої мови (особливого добору слів, виразів, мовних зворотів тощо як засобу художнього зображення дійових осіб) та опису манери мовлення [2, с. 132].
Є. Я. Кусько	Мовний портрет – це індивідуальний та водночас типологічний спосіб передачі мовлення персонажа, зображення у ній характеру героя у неперервному розвитку, його світобачення, ідеологічних позицій, політичного рівня [4, с. 28].
С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Тодор	Мовний портрет - стилістична категорія, що реалізується у художній прозі; опис зовнішніх ознак персонажа (зовнішній мовний портрет), а також його внутрішнього стану (внутрішній, психологічний мовний портрет), які забезпечують цілісність художнього зображення [3, с. 94].
О.С. Ахманова	Мовна характеристика (мовний портрет), - засіб художнього зображення дійових осіб літературного твору, що полягає у підборі особливих слів, висловлювань і мовних зворотів тощо [1, с. 385].

Відомий лінгвіст Є. Я. Кусько, зазначає, що основними елементами, які використовуються під час побудови мовного портрета є:

- 1) взаємозв'язок мови героя та його характеру;
- 2) відмінність від мови інших персонажів;
- 3) вияви в мові соціальної, професійної локальної належності;
- 4) відображення у мові світобачення;
- 5) еволюція мови персонажа у поєднанні з еволюцією образу [4, с. 28].

Дискусійним у вітчизняних наукових колах та школах є питання, щодо розмежування понять «мовна характеристика» та «мовленнєва характеристика».

На наш погляд не є правильним підходом коли деякі дослідники у своїх наукових працях ототожнюють ці поняття. Адже, «в сучасній лінгвістиці поняття мовлення слідом за Ф. де Соссюром розглядається в протиставленні поняттю мови, під яким при цьому розуміється мовна система як упорядкована сукупність структурних одиниць мови - фонем, слів, граматичних форм, синтаксичних схем, словосполучень і речень» [6, с. 356].

Тому ми погоджуємося з думкою З.С. Шевчука, який зазначає «що мовний портрет є загальною родовою категорією, складником мовної особистості й вербалізується мовними засобами за допомогою низки характеристик, які можуть доповнюватися: соціальних, вікових, етнокультурних. Мовленнєвий портрет значною мірою доповнює мовний; він проявляється безпосередньо в мовленнєвій ситуації яку створюють комуніканти» [7, с. 307]. Мовленнєва характеристика (персонажів) є дуже близьким за змістом, але все ж таки вужчим поняттям, вона передусім проявляється в процесі безпосередньої реалізації мови персонажів в літературному творі.

Таким чином, в ході дослідження сутності та змісту поняття «мовна характеристика» ми дійшли висновку, що воно потребує подальшого теоретико-методологічного осмислення у вітчизняних наукових колах та є

важливим лінгвостилістичним засобом за допомогою якого відбувається вербально-семантичне зображення персонажів в художній літературі.

Список літератури:

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Москва: Советская энциклопедия, 1966. 608 с.
2. Ганич І.Д., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
3. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Либідь. 2001. 224 с.
4. Кусько К. Я. Проблемы языка современной художественной литературы : Несобственно-прямая речь в литературе ГДР. Львів : Вища школа, 1980. 208 с.
5. Стилістика української мови: підручник/ Л.І. Мацько та ін. ; за ред. Л.І. Мацько. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
6. Українська мова : енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський та ін. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 820 с.
7. Шевчук З.С. Понятійно-термінологічне поле дослідження ієрархії «мовна особистість – мовний портрет». Одеський лінгвістичний вісник. 2014. Вип. 4. С. 305-308.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА» У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ

Гурбик Ю.Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри економіки,
управління та адміністрування

Мионов О.С.

студент,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Прибуток – це найважливіша економічна категорія, яка забезпечує позитивний фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання, характеризує ефективність виробництва, відображає стан продуктивності праці, якість виготовленої продукції, рівень собівартості, створює умови для оновлення та модернізації матеріально-технічної бази підприємства, стимулює його інноваційний розвиток тощо.

Необхідно відзначити, що прибуток є концептуальним фінансово-економічним показником для суб'єктів господарювання, адже в Господарському кодексу України визначено, що основною метою підприємницької діяльності, окрім досягнення економічних і соціальних результатів є одержання прибутку [2, ст. 42].

Грунтовний аналіз вітчизняної наукової літератури та правових актів щодо визначення сутності поняття «прибуток підприємства», дає підстави виділити два основних аспекти його тлумачення: нормативно-правовий та науково-дослідницький (насамперед це відноситься до сфери таких економічних наук – економічна теорія (політична економія), фінанси

підприємств, економіка підприємств, бухгалтерський облік) (табл. 1.1.)

Таблиця 1.1

Тлумачення поняття «прибуток підприємства» вітчизняними вченими

Автор, джерело	Визначення поняття
Нормативний-правовий аспект	
Господарський кодекс України	Прибуток (доход) суб'єкта господарювання є показником фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань [2, ст. 142].
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [8].
Науково-дослідницький аспект	
В.Д. Базилевич	Прибуток - дохід власників фірми (підприємства), визначений як різниця між валовим доходом (виручкою від реалізації) і загальними витратами на виробництво та реалізацію продукції [3, с. 703].
С.В. Мочерний	Прибуток - одна з форм чистого доходу в умовах розвинутих товарно - грошових відносин, що виражає вартість додаткового і частково необхідного продукту [4 , с. 262].
С.М. Гончаров, Н.Б. Кушнір	Прибуток – узагальнюючий показник фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Визначається як різниця між виручкою від реалізації продукції, робіт та послуг і сумою всіх витрат підприємства на виробництво та збут [1, с. 218].

Із визначень наведених в таблиці 1.1., можна зробити наступне твердження, що прибуток підприємства вітчизняними науковцями передусім

розглядається як форма доходу та є ключовим показником його фінансово-економічних результатів.

Також слід зауважити, що у вітчизняній економічній науці існують два основних підходи, щодо визначення сутності поняття «прибуток підприємства» - економічний та бухгалтерський.

Економічний підхід полягає в тому, що прибуток підприємства розглядають, як «різницю між зовнішніми і внутрішніми (наявне обладнання, грошовий капітал, інші активи, у т.ч. підприємницькі здібності) витратами [6, с. 193].

Бухгалтерський підхід – визначає прибуток підприємства, «як різницю між доходами від продажу товарів і послуг і бухгалтерськими витратами (або явними витратами, що йдуть на оплату робочої сили, придбання основного та оборотного капіталу, оренду землі, транспортних і комунальних послуг, відсотків за кредит та ін.) [6, с. 193].

Ми вважаємо, що економічний зміст поняття «прибуток підприємства» найкраще можна розкрити зрозумівши власне що робить та виконує прибуток на підприємстві під час здійснення ним господарської діяльності. Тому подальший наш аналіз буде стосуватися дослідженню функцій прибутку на підприємстві.

Дослідження вітчизняної економічної літератури, дає підстави здійснити наступну узагальнюючу класифікацію взаємопов'язаних функцій прибутку підприємства (рис. 1.1.)

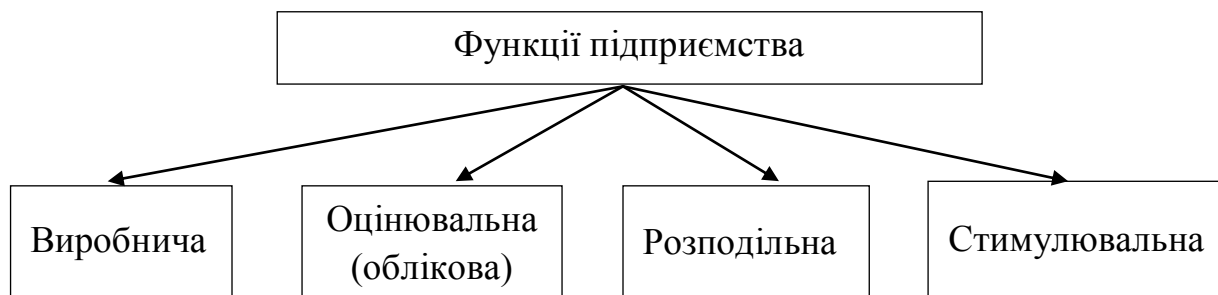

Рис. 1.1. Узагальнююча класифікація функцій прибутку підприємства (розроблено за даними [7], [5], [9], [10]).

Виробнича функція – полягає в тому, що прибуток підприємства « є однією з рушійних сил розвитку виробництва, його метою» [10, с. 306].

Оцінювальна (облікова) функція – «полягає в тому, що він є основним критерієм економічної ефективності виробництва і використання основних виробничих фондів [9, с. 56].

Розподільна функція– «реалізується шляхом використання прибутку як формування джерел фінансування діяльності підприємства та відрахувань у вигляді податків у бюджети всіх рівнів» [5, с. 312].

Стимулювальна функція – «є джерелом формування фінансових ресурсів, які використовують на розширення виробничої діяльності, а також на науково-технічний та соціальний розвиток підприємства, матеріальне заохочення працюючих, виплату дивідендів, формування резервів тощо» [7, с. 52].

Таким чином, прибуток підприємства є його ключовою та фундаментальною економічною категорією, а тому подальші наукові дослідження його сутності та змісту, процесів формування, розподілу та використання в господарській діяльності підприємства, методів обчислення та застосування - є важливим нагальним завданням сучасної вітчизняної науки.

Список літератури:

1. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С. М. Гончарова. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 264 с.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436-IV/ Верховна Рада України. URL <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Економічна теорія: Політекономія: підручник / за ред. В.Д. Базилевича. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с.
4. Економічний словник-довідник / за ред. С. В. Мочерного. Київ: Феміна, 1995. 368 с.
5. Майборода. Теоретична сутність категорії «прибуток підприємства»
6. Мочерний С.В. Політекономія: підручник. Київ : Вікар, 2003. 386 с.
7. Ніпіаліді О.Ю., Карпишин Н.І. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2009. 232 с.

8. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ від 07.02.2013 07.02.2013 р. / Міністерство фінансів України. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua /laws/show/z0336-13](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13)

9. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2004. 328 с.

10. Чухно А.А. Економічна теорія : у 2-х т. Київ : ДННУ АФУ, 2010. Т.2. 627 с.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

Гурбик Ю.Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри економіки,
управління та адміністрування

Чаус Е.Л.

студентка,

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Благодійна діяльність в Україні відіграє вагомим значення у здійсненні важливих суспільних функцій, головною метою яких є безоплатна допомога у різних сферах суспільного життя (освіта, охорона здоров'я, екологія тощо), а також розвиток і підтримка цих сфер благодійної діяльності, які визначені у вітчизняному законодавстві.

Незважаючи на значні позитивні зрушення у царині вітчизняного благодійництва (наприклад у 1997 році Верховною Радою України було прийнято Закон «Про благодійну діяльність та благодійні організації», який значно сприяв розвитку благодійної діяльності в Україні), на наш погляд воно потребує подальшого свого удосконалення на законодавчому, державному, місцевому та інших рівнях свого прояву. Передусім необхідно вирішити різні проблеми, які існують у діяльності благодійних організацій, у тому числі благодійних фондів, які є важливим суб`єктом благодійної діяльності в Україні.

Аналіз вітчизняного законодавства та наукової літератури які стосуються дослідженню благодійних фондів України, дає підстави виокремити наступні напрямки щодо удосконалення їхньої діяльності.

По-перше потрібно здійснити удосконалення вітчизняної нормативно-правової бази, що регламентує діяльність благодійних фондів. В даному напрямку на наш погляд в першу чергу треба провести такі заходи:

- впровадити низку економічних стимулів для заохочення благодійників, донорів та спонсорів (у першу чергу, занесення благодійних відрахувань до статті валових витрат);

- удосконалити систему оподаткування благодійних фондів України (зняти подвійне та потрійне податкове навантаження на фізичних осіб, які підтримують благодійництво у різних формах);

- активізувати та удосконалити нормативне регулювання податкових пільг, які надаються благодійним фондам, способів проведення благодійних аукціонів, ярмарок, лотерей, sms-марафонів та інших технологій щодо залучення благодійних ресурсів;

- спростити (чи взагалі ліквідувати) податкове навантаження на отримувачів благодійної допомоги;

- внести зміни в чинне законодавство України, з метою закріплення в ньому принципу субсидіарності для благодійних фондів (у першу чергу операційних), який би сприяв спрощенню адміністративних витрат, зокрема наприклад у статтях «оренда приміщення», «комунальні витрати» та ін.;

- здійснити нормативно-правове врегулювання діяльності соціального підприємництва (відокремлення його від бізнес-підприємництва);

- закріпити та регламентувати у вітчизняному законодавстві статус соціальних послуг, що надаються благодійними фондами, а також ввести у практику механізму соціального замовлення послуг, який сприятиме відповідним органам державної влади частково делегувати свої повноваження благодійним фондам.

По-друге адаптувати та запровадити ефективну систему стандартів для діяльності благодійних фондів та контролю за їх дотриманням на основі використання позитивного світового досвіду у сфері благодійництва. Головна мета цього напрямку полягає у підвищенні рівня прозорості, відкритості та підзвітності вітчизняних благодійних фондів. Задля цього необхідно ввести цілу низку певних стандартів, які повинні дотримуватися вітчизняні благодійні фонди у своїй практичній діяльності (наприклад, обов'язкова підготовка річних звітів та їх оприлюднення, проходження внутрішнього або зовнішнього аудиту тощо).

По-третє удосконалення державної політики щодо промоції, популяризації та підтримки розвитку діяльності благодійних фондів. На наш погляд передусім має бути визначена чітка та комплексна державна стратегія розвитку благодійництва в Україні (не менше ніж на 10 років) і розроблена державна програма, в якій мають бути визначені наступні заходи:

- активно сприяти з боку держави діяльності вітчизняних благодійних організацій різних форм, в тому числі і благодійних фондів;

- проводити ефективну кадрову політику для забезпечення сфери благодійництва відповідними фахівцями (насамперед висококваліфікаційними працівниками);

- здійснювати підтримку та забезпечувати практичну реалізацію соціальних інновацій, які запроваджуються вітчизняними благодійними фондами;

– просувати та популяризувати позитивний світовий досвід впровадження та здійснення благодійних ініціатив суб'єктами благодійної діяльності;

– захищати та зберігати плюралізм щодо вільного вибору пріоритетів та організаційних форм благодійної діяльності в Україні.

По-четверте забезпечення та зміцнення співпраці між благодійними фондами, органами державної влади (передусім виконавчої влади) та місцевого самоврядування, бізнесом і ЗМІ. Необхідно створити чіткий механізм щодо координації та взаємодії між усіма учасниками благодійного руху в Україні, з метою консолідації зусиль і ресурсів, формування спільного бачення та розробки довгострокових стратегій розвитку благодійної діяльності, вироблення спільних пріоритетних орієнтирів стосовно популяризації вітчизняного благодійництва.

Крім того, важливим кроком у цьому напрямку є координація діяльності та впровадження механізмів лобювання спільних інтересів вітчизняних благодійних фондів (шляхом створення формальних і неформальних спілок та об'єднань благодійних фондів), забезпечення можливостей для обміну інформацією, найкращими практиками та досягненнями у благодійній діяльності України та й загалом світу.

По-п'яте підвищення рівня довіри суспільства (громадськості) до діяльності вітчизняних благодійних фондів. Нагальними завданнями є популяризація у вітчизняному суспільстві культури благодійництва, формування свідомої суспільної думки щодо важливості та значної суспільної корисності благодійної діяльності, а також значущості внеску благодійних фондів у суспільний добробут українського народу.

По-шосте підвищення рівня професіоналізації діяльності вітчизняних благодійних фондів. Слід зазначити, що в даний час в українському суспільстві значно підвищився інтерес до питань та проблем які стосуються благодійницької діяльності, також активне впровадження різноманітних добродійних програм та відкриття нових благодійних фондів, показує що

постає нагальна потреба підготовки професійних кадрів для роботи у сфері благодійництва. Як ми вже зазначали раніше, активну участь у даному процесі повинні приймати інституції державної влади, а також органи місцевого самоврядування, заклади освіти, державні і приватні організації тощо.

Важливим етапом даного напрямку є започаткування підготовки майбутніх фахівців на базі закладів вищої освіти (шляхом передбачення ними у навчальних планах нових дисциплін (курсів), введення нових спеціальностей), а також шляхом побудови ефективної моделі професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників для роботи у сфері вітчизняного благодійництва. Також на наш погляд активно повинна використовуватися й система неформальної освіти (розроблені цикли тренінгів, освітніх семінарів тощо) для працівників благодійних фондів, яка спрямована на ознайомлення із сучасними технологіями та інструментарієм благодійної діяльності, її оптимізації та популяризації результатів. Крім того, сфера благодійництва та її окремі складові мають стати предметом наукових досліджень, спрямованих на підвищення рівня її якості, ефективності та стабільності результатів.

По-сьоме удосконалення інформаційно-методичного забезпечення щодо діяльності благодійних фондів в Україні. На сьогодні необхідно розробити чимало інформаційних матеріалів в яких висвітлювалися наступні нагальні питання сфери благодійництва: розвиток корпоративної і приватної філантропії, меценатства; розробка та впровадження благодійних ініціатив, проектів і програм; використання сучасних методів та технологій залучення благодійних ресурсів; створення та реалізація інформаційних благодійних компаній; система управління діяльності благодійних фондів та ін.

Також актуальним є питання щодо перекладу популярних іноземних видань які стосуються благодійної діяльності та створення універсальних вітчизняних веб-ресурсів, які б акумулювали відповідну інформацію та робили її доступною для благодійних фондів й інших учасників благодійного руху в Україні.

Таким чином, серед основних сучасних проблем здійснення діяльності благодійних фондів в Україні можна визначити наступні: недосконале нормативно правове забезпечення; брак вітчизняних стандартів для здійснення благодійної діяльності; невдале застосування економічних стимулів для заохочення суб'єктів благодійної діяльності; низький рівень довіри громадськості до діяльності благодійних фондів; нестача кваліфікованих працівників у благодійних фондах тощо. Задля подолання цих проблем ми у даному науковому дослідженні запропонували та стисло охарактеризували основні напрямки їх вирішення та удосконалення.

АКТУАЛЬНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОСВІТИ В ТЕХНІЧНИХ ВНЗ У ЗВ'ЯЗКУ З ГЛОБАЛЬНИМИ ВИКЛИКАМИ СЬОГОДЕННЯ

Гусєв А.М.

к. б. н., доцент

Баландіна А.О.

студентка,

Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут ім. Ігоря Сікорського»

Однією з найактуальніших проблем цивілізованих країн останнім часом становить проблема інтенсивного розвитку екологічної освіти.

У всьому світі екологічна освіта розглядається як один із засобів запобігання глобальної екологічної кризи, та як основа підвищення екологічної культури людини для оптимізації гармонійної взаємодії товариства та природи.

Нові вимоги до рівня наукової грамотності та освіченості диктуються інтересами виживання людини як біологічного виду й соціального суб'єкта.

В Законі України «Про основні засади державної екологічної політики України на період до 2030 р.» [1] відзначається низький рівень екологічної

освіти й екологічної культури населення, що може бути віднесено до внутрішніх викликів екологічної безпеки країни. Загроза глобальної екологічної кризи й аналіз сучасного екологічного стану в світі викликали необхідність введення екологічної освіти в Україні. Екологічна освіта придбала статус одного з пріоритетних напрямків в діяльності освітніх установ України, а її розвиток в даний час є одним з основних напрямків державної політики в області екології.

В останні роки проблеми екологічної освіти знайшли конкретне рішення: введені в програми середньої загальноосвітньої школи, а також середньої та вищої професійної освіти дисципліни екологічного спрямування: «Природознавство», «Екологія», «Основи безпеки життєдіяльності» (ОБЖ), «Хімічна екологія», «Економіка природокористування» та багато інших. Освітні програми всіх навчальних закладів будуються на оцінці кінцевих результатів навчання, тобто на сформованих компетенціях. Сформулювавши компетенцію, вже можна конкретизувати, які саме дисципліни формують необхідні знання та навички в досягненні даної компетенції [2].

Для того щоб сформулювати екологічну компетенцію, необхідно в першу чергу визначити цілі та завдання сучасної екологічної освіти майбутніх інженерів. Мета екологічної освіти полягає в накопиченні обсягу знань про взаємовідносини суспільства і природи, які необхідні будь-якій людині незалежно від її профілю професійної діяльності.

Світогляд, світовідчуття більшості людей та в першу чергу фахівців технічних спеціальностей, творців техносфери, формується освітою, в якій найважливішу роль має відігравати не просто екологічна освіта (екологічна складова освіти), а випереджаюча екологічна освіта на всіх рівнях: від дитячого садка, школи, ВНЗ та на подальших етапах. Тільки тоді можна сподіватися на появу у людей не тільки системи екологічних знань, але і екологічної культури, екологічної компетентності, екологічного світогляду.

В врешті-решт, саме така освіта є необхідною передумовою наявності в країні культурного та інтелігентного суспільства, здатного не тільки бачити

екологічні проблеми та готового їх вирішувати, а й передбачати можливі негативні наслідки, не допускаючи їх.

На думку відомого еколога М.М. Моїсеєва, тільки по-справжньому інтелігентне суспільство зможе «подолати сучасні, а тим більше прийдешні екологічні проблеми» [3].

Для вирішення екологічних проблем і подолання екологічних труднощів необхідні кадри. В даному випадку дійсно можна сказати, що кадри та їх підготування вирішують все. Якість підготовки кадрів, якість освіти визначають й рівень вирішення проблем, в тому числі екологічних. Особливе значення якість вищої освіти набуває для випускників провідних технічних ВНЗ, в значній мірі покликаних визначити рівень технічних, технологічних, а отже й екологічно обґрунтованих рішень. В Україні наявна велика кількість технічних навчальних закладів з компетентними викладацькими кадрами й достатнім обладнанням, що дає можливість майбутнім інженерам в процесі навчання отримати необхідні знання.

До числа таких ВНЗ відноситься і Національний технічний університет України «Київський Політехнічний університет ім. Ігоря Сікорського» (КПІ), який з моменту його організації мав великий вплив на розвиток інженерної освіти в Україні. Випускників ВНЗ традиційно відрізняв високий рівень підготовки. Сьогодні, КПІ готує інженерів широкого спектра спеціальностей в галузі електроенергетики, машинобудування, робототехніки, радіофізики, механіки, нанотехнологій, медичної фізики, біотехнології та багатьох інших.

Вивчення навчальних циклів базової частини бакалаврату різних спеціальностей нашого ВНЗ показало, що практично для всіх спеціальностей в переліку дисциплін присутня екологія. Отже, складовою і невід'ємною частиною підготовки інженера будь-якого профілю повинна бути й її екологічна складова [4].

Але очевидно, що успішність навчання студентів у ВНЗ може бути забезпечена лише при такій організації навчального процесу, щоб кожен новий

етап практичної діяльності студента спирався на знання, вміння і навички, сформовані раніше.

Таким чином, вже в середній загальноосвітній школі повинні формуватися базові основи екологічної освіти й виховання, забезпечуючи тим самим непереривність екологічної освіти в процесі всього періоду навчання студентів.

Екологічна освіта - цілеспрямовано організований, планомірно і систематично здійснюваний процес оволодіння екологічними знаннями, розуміннями і навичками [5]. Загальним завданням екологічної освіти є формування екологічної свідомості особистості. Екологічна освіта має сприяти формуванню екологічної етики, уявлення про людину як частину природи, про єдність та самоцінність всього живого та неможливості виживання людства без збереження біосфери. Вона повинно формувати нове екологічне мислення, розвивати професійні знання і навички, тому що екологічні проблеми людства доведеться вирішувати сучасному молодому поколінню.

Фундаментом екологічної освіти, безумовно, є екологічні науки, але простої передачі наукових знань студентам недостатньо для формування у них екологічних цінностей та вмінь.

На жаль, сучасна наука не завжди може дати відповіді на всі питання. Відкриття екологічних законів допустимого перетворення біосфери - справа майбутнього, а приймати рішення і діяти без права на помилку треба вже зараз.

Таким чином, екологічна освіта, спираючись на екологічну науку, не обмежується нею, а включає в себе кращі зразки екологічної культури різних народів у різні часи, що особливо актуально в середовищі сучасного студентства. Полікультурний досвід людства в області екологічно правильної поведінки в середовищі, раціонального природокористування, виживання в екстремальних умовах дає студенту багату поживу для роздумів і самовизначення майбутнього інженера у ставленні до природи, світу і свого місця в ньому.

Екологічне виховання досягається за допомогою комплексу природоохоронного і екологічного навчання, шкільну та вузівську екологічну просвіту та пропаганду екологічного світогляду [6].

Ще одна складова екологічної освіти - це накопичення особистого практичного досвіду застосування знань, умінь, цінностей. Частина такого досвіду має характер стереотипів екологічної безпечної поведінки, а інша частина є досвідом творчого вирішення нестандартних екологічних завдань. Отримавши відомості з функціонування живих організмів і про проблеми антропогенного забруднення та охорони навколишнього середовища людини, студенти повинні усвідомлювати, що проникнення в таємниці життя і природи має не тільки довгу історію, але і постійно впливає на наше життя (забезпечення харчуванням, охорона здоров'я, тощо).

Екологічна освіта невіддільна від екологічного виховання, а останнє має спиратися на емоційну складову. Слід зазначити, що живий емоційний відгук викликають у студентів досліджування на заняттях з екологічних дисциплін глобальних проблем людства, екологічної ситуації в різних країнах нашої планети.

В даний час саме природниче і технічне знання повинно мати гуманітарний характер, а одним з основних завдань вищої і після університетської освіти має стати завдання підготовки якісно нових фахівців. Зараз як ніколи, безпека, як окремої людини, так і безпека держав, залежать від екологічної безпеки, яка в свою чергу визначається освітою.

Список літератури:

1. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» //Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №. 26. – С. 218.
2. Захлебный А. Н., Дзятковская Е. Н. Экологическая компетенция–новый планируемый результат экологического образования //Экологическое образование: до школы, в школе, вне школы. – 2007. – №. 3. – С. 3-8.

3. Васильев П. П. Безопасность жизнедеятельности. Экология и охрана труда. Количественная оценка и примеры. – М. : ЮНИТИ, 2003.

4. Шлеенко А. В., Волкова С. Н., Сивак Е. Е. Пути решения экономико-экологических проблем, возникающих при хозяйственной деятельности предприятия //Известия Юго-Западного государственного университета. – 2012. – №. 6. – С. 109-111.

5. Коробкин, В.И., Передельский, Л.В. Экология. Ростов Н/Д: Феникс-2007. – 602 с.

6. Реймерс, Н.Ф. Природопользование: словарь-справочник. – М.: Мысль, 1990. – 637 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗИКИ У ВНЗ I-II РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Гушуляк Т.В.

викладач фізики, спеціаліст вищої категорії

Чернівецький коледж Львівського національного аграрного університету

Перед викладачами ВНЗ постає проблема активізації навчально - пізнавальної діяльності студента. Науково - методичний аспект розв'язання цієї проблеми полягає в розробці варіативних методичних систем навчання, добір змісту, методів, організації форм раціонального поєднання викладання педагога і самонавчання студента, використання інформаційно - комунікаційних технологій у майбутній діяльності. Проектна форма роботи є однією з актуальних технологій, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних засобів навчання, а з іншого, інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, активізацію творчих здібностей. Метод проектів дозволяє

розвивати пізнавальні інтереси учасників, уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити [3].

Метою даної статті є обґрунтування методу проектів як форми продуктивного навчання студентів.

Проект - це дослідження конкретної проблеми, її практична або теоретична реалізація.

Методика виконання проектів передбачає:

1.Вибір теми або проблеми. Темі проекту можуть запропонувати як викладачі, так і самі студенти.

2.Планування проекту.

3.Процес дослідження.

4.Результати, висновки.

5.Презентування результатів роботи.

6.Оцінка результатів процесу.

Робота над проектом підвищує в студентів інтерес до фізики, поглиблює знання, спонукає до пошуку в дослідницькій роботі, формує комунікативні навички, культуру спілкування, уміння коротко і доступно формулювати думки, розвиває уміння добувати інформацію з різних джерел, обробляти її за допомогою сучасних комп'ютерних технологій [1]. Зазнає змін і психологічний клімат в групі, адже викладач переорієнтовує стандартизовану навчально-виховну роботу на різноманітні види самостійної діяльності студентів, пріоритетною стає пошуково-дослідницька діяльність творчого характеру. Крім того, метод проектів передбачає обов'язкову презентацію результатів. Отже, інтегрує в собі проблемний підхід, групову, дослідну, презентативну, пошукову форми роботи.

Студентами був реалізований дослідницько-пошуковий проект на тему «Глобальна зміна клімату та його вплив на розвиток цивілізації і стратегію будівництва», метою якого було формування навичок аналізу причин зміни клімату і дослідження впливу наслідків зміни на здоров'я людини і стратегію будівництва. Мотивацією проекту було створення навчальних проблемних

ситуацій з наголошенням на практичному та суспільно-соціальному значенні здобутих знань.

Згідно плану, студенти вивчали причини зміни клімату і встановили фактори впливу: сонячна радіація, положення Землі щодо Сонця, морські течії, вулканічна діяльність, біосфера Землі, концентрація парникових газів в атмосфері Землі; наслідки людської діяльності.

Україна входить у першу десятку держав – найбільших емітентів по викиду «парникових газів» в атмосферу. Викид шкідливих речовин (вуглекислого газу, метану, окису азоту) залежить від росту чи спаду промислового виробництва. Головними джерелами викидів шкідливих речовин – машинобудування, агропромисловий комплекс, нафтопереробна промисловість, транспорт.

Студенти вияснили, що з метою зменшення транспортних викидів та інтенсивності руху транспорту в Чернівцях побудовано об'їзну дорогу.

Дослідили вплив зміни клімату на здоров'я людини і встановили, що інтенсивні короткострокові коливання температури можуть викликати тепловий (гіпертермія) або холодний стрес (гіпотермія), що призводить до збільшення смертності від серцевих і респіраторних захворювань.

Дізналися, що глобальне потепління, приведе до надмірної активності земної кори. А це означає, що люди будуть вимушені навчитися жити в умовах перманентних землетрусів. Для того щоб захиститися від розгулу стихії і їй запобігти необхідно будувати нове житло. Українські вчені створили технологію будівництва сейсмічно стійких будинків використавши новітні утеплювачі.

По Чернівецькій області було досліджено, що найбільш ефективними системами в частині енергозбереження та архітектурних можливостей являються навісні вентилявані фасади, тобто "Термофасади". Влаштування їх ззовні будівлі краще захищає стіни від перемінного замерзання. При цьому вирівнюються температурні коливання масиву стін, що перешкоджає

виникненню деформацій, особливо небажаних при індустріальному будівництві.

Крім, температурних коливань до деформації будівель можуть призвести землетруси. В Чернівцях може бути землетрус силою 7 балів, а раз на 5 тисяч років можливо і вісім. Це справді страшна річ. Бо наші дев'ятиповерхівки, зокрема на Гравітоні та Пд.-Кільцевій, розраховані на 6 балів. Коли їх будували, необґрунтовано знизили сейсмічність на 1 бал, тому ці будинки необхідно негайно укріплювати, бо у разі 7-ми бального землетрусу вони можуть зруйнуватися. З 2004 року сейсмічність знову підвищили, тобто нові багатоповерхівки в Чернівцях будуються з урахуванням сейсмостійкості 7 балів, дотримуючись державних будівельних норм.

Було вивчено пристосування природних та технологічних систем до зміни клімату:

- Затінення прозорих елементів будівель .
- Використання «зелених дахів».
- Підвищення частки рослинності, особливо у забудованих центрах міст.
- Використання водних елементів, які ефективно охолоджують середовище.
- Будівництво каналізаційних очисних споруд для приватних домогосподарств, яке слід застосовувати у зв'язку зі збільшенням тривалості періодів посухи.

Таким чином, розроблені природні та технологічні плани заходів допоможуть людству адаптуватися до глобальних змін клімату.

Результати були представлені на науковій студентській конференції у коледжі м. Чернівці.

Висновок. Метод проектів суттєво сприяє активізації навчально - пізнавальної діяльності студентів. Досвід роботи свідчить, що студенти можуть бути активними учасниками проекту, мати власний погляд на інформацію, визначати цілі та завдання, шукати способи їх вирішення. Такий спосіб, краще відкладається в пам'яті і, таким чином, допомагає сформувати навички чіткого

відтворення знань, вироблення вмінь аналізувати та узагальнювати явища і факти.

Список літератури:

1. Збірник наукових праць Кам'янець -Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна/[редкол.: П.С. Атаманчук (голова, наук. ред.) та ін.]. –Кам'янець- Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011.–Вип.17: Інноваційні технології управління компетентнісно-освітоглядним становленням учителя: фізика, технологія, астрономія. –330с..

2.Грудинін Б.О. Проекти з фізики: сторінками науково-методичних журналів// Вісник № 146. Серія :Педагогічні науки. , 2017,- с.129-132

3.Мойсеюк Н.Є. Проектна технологія / Н.Є. Мойсеюк Педагогіка. Навчальний посібник. - 5-е вид., доп. і переробл. - К., 2009. - 656с. - С. 293 - 295.

4.Наволокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. - Х.: Вид. група «Основа», 2011. - 176 с.

5.Шут М. І. Науково-дослідна робота з фізики у середніх та вищих навчальних закладах : навч. посіб. / М. І. Шут, В. П. Сергієнко. – К. : Шкільний світ, 2004. – 128 с.

ЗБАГАЧЕННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ДОСВІДУ СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ УЧАСТІ ЇХ У ВІДРОДЖЕННІ ЗАБУТИХ ТА СТВОРЕННІ НОВИХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ ВОЛИНИ

Данилюк І.В.

Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки, викладач української мови та літератури,
старший викладач

У кожної сучасної успішної людини завжди є впевненість у тому, що могутність її держави залежить від могутності нації, від сили духу її народу, який дав світу Т. Шевченка, Лесю Українку, Л.Костенко, К.Білокур, М.Лисенка, І.Франка, С.Крушельницьку, В.Сухомлинського, великих і геніальних зодчих і звичайних талановитих майстрів, що могли збудувати церкву без єдиного цвяха, що могли вишити сорочку, якій ціни немає через віки. Без освіти наш народ був наймудрішим у Європі. І якщо сьогодні за 28 років незалежності він не відчуває власної державності, то державою для нього залишається його власна культура, мистецтво, мова, звичаї та традиції.

Культурні надбання кожної нації – це безцінний скарб всієї людської цивілізації. Збережена та примножена протягом багатьох тисячоліть, культура становить унікальну історичну пам'ять кожної сучасної держави, забезпечує духовний зв'язок минулих, сьогоднішніх та майбутніх поколінь.

Українська культура змогла не лише вижити, але й подарувати світу багато шедеврів мистецтва, неповторні літературні і музичні творіння та пам'ятки архітектури. На жаль, економічні кризи, політична нестабільність та відсутність політичної волі суттєво загальмували процес культурної модернізації.

Майбутнє нашого народу залежатиме від змісту цінностей, що закладаються в орієнтири молодих людей, та від того, якою мірою духовність стане основою їхнього життя. Саме їм треба брати активну участь у процесі розбудови й утвердженні суверенної, правової, демократичної, соціально-орієнтованої висококультурної держави.

Формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню й оновленню інтелектуального генофонду нації, виховання її духовної еліти – це мета, що стоїть перед усіма освітніми закладами на одному рівні з підготовкою висококваліфікованих фахівців.

Естетичне виховання покликано забезпечувати становлення і розвиток у студентів відчуття, розуміння і потреби у красі, усвідомлення необхідності жити і творити за її законами, з позицій естетичних правил оцінювати явища і

процеси навколишньої дійсності. Найважливішими завданнями цього напрямку виховання є вироблення зрілих естетичних смаків, уміння відрізнити насправді естетичні цінності від хибних, надуманих [1, с. 18].

Формування естетичної культури студентів відбувається як у процесі навчання, так і в позанавчальний час. Значною мірою реалізується через участь студентів у художній самодіяльності, гуртках і студіях, заходах, що проводяться на Волині, відвідування театрів, виставок, музеїв, зустрічі з діячами літератури і мистецтва, проведення творчих вечорів, читання художньої літератури та поезії, слухання музики.

Вивченню проблеми національних традицій присвячено чимало досліджень філософів, істориків і філологів (К. Булашев, М. Жулинський, О. Забужко, В. Сверстюк, О. Субтельний та ін.), але вони, як правило, носять щодо педагогіки опосередкований характер [2, с. 16].

Державна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») визначає головну мету національного виховання як формування «особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури» [3, с.193].

Виховання на традиціях реалізує, по-перше, глибоке і всебічне пізнання рідного народу, так як традиції виступають своєрідним генетичним кодом нації; по-друге, усвідомлення кожним школярем самого себе як невід'ємної частини свого народу, нації; по-третє, формування самобутньої індивідуальності, необхідності для цього самоучіння і самовиховання.

Проведене дослідження дозволило виявити причини, що гальмують виховання на традиціях. Це, по-перше, нечіткість у визначенні пріоритетних цінностей, ідеалів, прикладів і зразків у виховній роботі; недостатня етнізація і наявність формалізму в змісті, методах, формах і видах виховної діяльності, особливо позаурочної; по-друге, недосконалість навчальних планів і програм, відсутність підручників нового покоління, неврахування регіональної специфіки традицій, народних промислів, особливостей декоративно-ужиткового мистецтва; по-третє, недостатня навчально-матеріальна база шкіл,

у т.ч. освітньо-виховних закладів нового типу; по-четверте, невідповідність навчальних планів і програм вузів запитам різних типів сучасної загальноосвітньої школи, що виявляється в недостатньому професіоналізмі педагогічних кадрів.

Одним з перших завдань на шляху формування національної самосвідомості і розвиненої духовності є виховання у студентів поваги до Конституції України, законодавства України, національної символіки, пошани до сім'ї та національних цінностей, а також до рідної мови. Кожен із тих, хто прийшов до нас вперше, мав можливість бачити в нашому закладі символіку української державності, оформлену у вигляді стендів. Використання символіки у проведенні виховних заходів є пропагуванням національної культури, утвердженням національної свідомості громадянина-патріота. Кожне таке свято має особливе виховне спрямування, що сприяє формуванню особистості нового типу – національно свідомої, вільної, ініціативної та творчої.

Сценарії заходів побудовані таким чином, щоб у них брали активну участь не тільки дійові особи, а й глядачі. Усі студенти мають змогу розкрити свої творчі здібності, як актори, музиканти, художники, співаки, танцюристи.

Це уроки Пам'яті, уроки Мужності, зустрічі з цікавими людьми міста та регіону (до Дня визволення міста, Дня Перемоги, До Дня пам'яті воїнів, героїв Небесної Сотні, Дня захисника Вітчизни, Дня Збройних Сил України).

Керівники груп разом зі студентами відвідують музеї, місця історичних подій, об'єктів культурної спадщини; подорожують рідним краєм. Проводяться виховні та інформаційні години, присвячені видатним датам українського календаря (до Дня українського козацтва, Дня української писемності та мови, Дня Соборності України, Міжнародного дня рідної мови тощо). Студенти беруть участь у різноманітних акціях, надають волонтерську допомогу.

Минуле, сучасне і майбутнє української нації було, є і буде нерозривно пов'язане з козацтвом. Сучасна вища освіта усіляко сприяє відродженню національно-культурних традицій, затвердженню гуманістичних, демократичних основ суспільного життя на основі вивчення, збереження,

цінування та наслідування героїчного минулого своєї Батьківщини. Молодь є постійним учасником фольклорно-мистецького свята «Поліське літо з фольклором», яке традиційно проходить у нашому місті. Долучаючись до цього свята, несемо культуру української вишиванки, пропагуючи багатий талант нашого народу.

В руслі збереження та відродження традицій, популяризації української культури працює і бібліотека коледжу. Організуються літературні вечори, читацькі конференції, виставки, літературно-музичні композиції.

Гуртківці літературного гуртка «Дивосвіт» були ініціаторами проведення вечорів української поезії, літературно-музичних композицій, зустрічей з письменниками волинського краю, презентації віршів поетів-початківців, які є студентами нашого навчального закладу.

Особливо вагомими у процесі національно-культурного відродження стали традиції проведення тижнів циклових комісій навчального закладу, в рамках проведення яких відбуваються конкурси на кращого за професією, науково-практичні конференції, турніри ерудитів, олімпіади, конкурси, тижні української культури тощо.

У коледжі працює телемедійний центр, який інформує про життя коледжу різноманітними новинами, інтерв'ю зі студентами та викладачами коледжу. Та, на жаль, мушу констатувати, що на шляху до найшляхетнішої мети – бути вихованим та культурним, у вихованні трапляється і чимало труднощів: дефіцит духовності, невизначеність у майбутньому, відсутність необхідної уваги з боку старших, зростаючий прагматизм стосунків. На жаль, те, що для багатьох попередніх поколінь було життєвим принципом, зараз вважається пережитком минулого, манери змінюються далеко не на краще.

На телебаченні – трагедії, насилля, що підноситься до рангу «подвигу». На зміну шляхетним лицарям прийшли бойовики, лжегерої. Сучасна молодь мало цікавиться вивченням народних обрядів та звичаїв, натомість наростає байдужість, зажерливість, дріб'язковість. І це при тому, що з кожним роком кращають умови для розвитку молодого покоління.

Виховання в душі любові та поваги до усього національного потрібно починати з раннього віку і не припиняти протягом всього перебування молоді людини в освітньому закладі.

Педагогічний колектив коледжу впевнений, що розвиток, збереження та популяризація української культури серед студентської молоді проходить задля збагачення культури усього людства.

Формування середовища для створення культурних цінностей та творчої реалізації сьогоднішніх і майбутніх поколінь, популяризація культурних надбань та створення території духовної думки України – мета всієї нашої спільної роботи.

Список літератури:

1. Бутенко В. Г. Культурологічні аспекти формування естетичної свідомості учнівської і студентської молоді / В. Г. Бутенко // Зб. наук. пр. пед. науки. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2003. – Вип. 34. – С. 17-20.

2. Дем'янчук О. Н. Естетичний інтерес як педагогічна проблема / О. Н. Дем'янчук // Педагогіка і психологія : Вісник АПН України. – 1994. – № 2 – С. 12–16.

3. Харламов І.Ф. Педагогіка: посібник / І. Ф. Харламов. – 2-ге вид., – Мн.: Вища шк., 2004. – 272 с.

ТИПОВЕ ЖИТЛО УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНИНА КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА ТЕРИТОРІЇ ХОТИНСЬКОГО РАЙОНУ, ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Данилюк У.М.

Навчально-науковий Інститут мистецтв
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Постановка проблеми. Українське село відоме своєю мальовничістю, органічним розташуванням у ландшафті. Власне, воно колись і уособлювало собою Україну, було ніби її візитною карткою, а може й символом. Вивчення етнічних процесів, становлення, розвитку культури, зокрема на території Північної Бессарабії, є однією з найактуальніших проблем сучасної української етнології, історії та мистецьких наук. Яскравим прикладом для досліджень може стати типова хата українського селянина, яка демонструє етнорегіональну виразність різних регіонів України. На основі цих даних можна не тільки робити висновки про спільні та відмінні риси в культурі, мистецтві чи побуті українців, але й використовувати ці дані для проведення відновлюваних робіт історичної спадщини українського народу.

Мета статті полягає у тому, щоб прослідкувати еволюцію селянського житла протягом кінця XIX – початку XX ст.

Результати дослідження. Будівництво нового будинку здавна було важливою подією в житті селян. Рішення про будівництво нової хати приймалося на сімейній раді. Відтак про свої наміри сповіщали голову громади [2, с. 78].

Однак селянин ніколи не будував своєї хати на «нечистому» місці, де людина пішла з життя неприродним способом. Не рекомендувалося зводити будинок на місці споруд чи дерев, у які влучила блискавка, оскільки там, на думку сільських жителів, мешкає чорт.

Селяни знали різні способи випробування місця під забудову на його «безпечність». Безпомилковим засобом вибору ділянки служила залишена на ніч посудина з водою. Для цього вимірювали і наливали в пляшку воду, якщо наступного дня її ставало менше, то від цього місця треба було відмовитися [3, с. 103]. Та найбільш перевіреним засобом вважалося залишення на ніч на кутах майбутньої хати купочок з житом, і якщо до ранку вони залишалися не порушеними, то це вважалося чудовим місцем для будівництва.

Коли вибір ділянки зроблений, то селянин приступав до заготівлі й обробки будівельних матеріалів. Деревину заготовляли взимку або ранньою

весною, щоб вона була довговічнішою. Особливо це робили у повний місяць, щоб матеріал був міцним і не трухлявив. На місці майбутньої оселі навесні висівали пшеницю чи ячмінь.

Будинки будували лицевою стороною на схід чи на південь. В цьому питанні селяни виходили, насамперед, з практичних міркувань, щоб в житло потрапляло більше природного світла. Однак, такий вибір ще вмотивовували захистом помешкання від нечистої сили.

Багато науковців відносять хату до типу традиційного житла, який має на всій території багато спільних рис. Всюди в українській хаті знаходимо однакове розміщення вікон, дверей на площині стіни, схожість даху. Всюди в Україні, за винятком деяких районів Карпат і Полісся, хати білені. Білі стіни з солом'яним дахом робили їх ефектнішими, справжніми витворами мистецтва.

У XVIII ст. будинок типу «хата + сіни» став на Буковині та Північній Бессарабії пануючою формою народного житла [1, с. 65]. Трикамерне селянське житло почало з'являтися лише в кінці XVIII ст. Зокрема, австрійський генерал Г. фон Сплєні, призначений у 1775 р. військовим адміністратором Буковини, писав, що в хатинах тутешніх жителів «окрім однієї невеличкої кімнати чи, скоріше, прокуреної комірчини, поряд з невеликим передпокоем рідко можна побачити комору і значно рідше – вбиральню» [4, с. 23].

Протягом другої половини XIX ст. двокамерне житло остаточно втратило своє панівне становище і затрималося головним чином внаслідок економічної неспроможності певної частини сільського населення збудувати собі пристойніше житло, яким на той час вже повсюди ставала трикамерна хата. Найпоширенішим варіантом трикамерної хати було планування за типом «хата + сіни + велика хата».

За використанням будівельних матеріалів Буковина поділялася на дві зони. У багатих на ліс частинах краю домінувало зрубне житло. Лише у бідних на деревину місцевостях селяни споруджували каркасні житла з плетеними із пруття стінами, які обкидували товстим шаром глини. Фундаменту, зазвичай, такі будівлі не мали. В залежності від більшої або меншої наявності дерева та

способів його поєднання з глиною вона передбачала заповнення каркасу стіни брусами, кіллям та глиною [1, с. 117]. Всі каркасні будівлі, незалежно від техніки заповнення стін, зовні і зсередини обкидалися глиною, загладжувалися і білилися вапном.

Вхід до хати влаштовувався з фасадної сторони. Двері були не великими. Їх висота становила близько 1,8 м., а ширина – від 0,6 до 0,8 м. Робили двері з широких грубих дошок в одне полотнище. Завісами служили дерев'яні осі та «прибивниці», що кріпились до верхньої та нижньої частин дверного полотна дерев'яними чопиками [1, с. 203-204].

Вікна, як правило, влаштовували у чільній та причілкових стінах. Лише у поодиноких хатах у житловій кімнаті було ще одне маленьке віконце у тильній стіні. Подекуди у великій кімнаті вікна забивали ґратами. Середня висота вікна коливалася від 0,4 до 0,8 м., а ширина від 0,3 до 0,5 м. [1, с. 117].

Внутрішнє планування будинку, його умеблювання й обладнання предметами хатнього начиння в селянства складалося впродовж віків. Подібно як і в інших індоєвропейських народів, в українців головну роль в інтер'єрі житла відігравала піч [1, с. 197]. Вона була не лише місцем приготування їжі, але й джерелом опалення приміщення в холодну пору року, також використовувалась як постіль. Піч зазвичай знаходилася в житловій кімнаті, а «хороми» та інші приміщення залишалися холодними.

У житловій кімнаті традиційної селянської хати, в протилежному від печі кутку завжди знаходився мисник («замисник») – відкрита або закрита шафка, що служила для збереження посуду. Поряд з ним на стіні висів невеликий кошик або скринька для ложок («ложкарь»). З початком зими, після м'ясиць встановлювали ткацький верстат. Над вхідними дверима в хаті висів образ.

Великий стіл уособлював у собі ідею єдності, родинної міцності та злагоди. За ним збиралися усі разом, щоб їсти, тому він, образно кажучи, сприймався як «годувальник» сім'ї. В народі вважали, що на стіл не можна класти шапки, бо це місце Бога (хліба).

Велика кімната («велика хата») обставлялася якнайкраще і утримувалася в чистоті. Влітку вона служила для проживання, а в інший час тільки для прийому гостей. Приміщення великої хати, як правило, не опалювалося. Лише в окремих селянських житлах тут також знаходилася піч. Це було головним чином пов'язано з проживанням у великій хаті молодої сім'ї.

Обладнання великої хати: розміщені уздовж стін лавки, застелені налавниками, перед ними стояв довгий стіл; навпроти, біля стіни знаходилася скриня, а в заможніших селян «софа», в яких зберігали одяг та домоткане полотно. Тильну стіну прикрашав килим («скорця»). В хатах заможних господарів тут також вивішували для огляду на стелажах килими, налавники, подушки, одяг, що належав сім'ї [1, с. 121-123].

Висновки. Житло – один з найскладніших елементів традиційної культури. З одного боку в ньому відбуваються поспішні зміни і вдосконалення, а з іншого – зберігаються давні традиції. Певний відбиток на житлове будівництво наклали форми сімейного побуту, зокрема, проживання певний час в одній хаті двох-трьох сімей.

Нині, коли науково-технічний прогрес охоплює й сільські регіони, особливо сферу будівництва, змінюються не лише способи спорудження житла, а й його форми. Відходить у минуле й символіка, чи набуває інших рис та звучання. Але в будь-якому разі її треба знати, пам'ятати, брати усе найкраще. Традиційна українська хата – це колыска нашого народу, де творилася його журлива й оптимістична доля, жеврів і вибухав його гнів, складалися пісні та легенди, де люди переймалися буденними клопотами, кохалися, народжувалися і вмирили, щоб поступитися місцем прийдешнім поколінням.

На жаль, у даному дослідженні вдалося оглянути лише верхівку того унікального історичного явища під назвою українська хата, оскільки подібних досліджень дуже мало, а людей, які б могли розповісти нам більше з кожним роком стає все менше і менше.

Список літератури:

1. Добржанський О. В. Хотинщина / О. В. Добржанський, Ю. І. Макар, О. М. Масан. – Чернівці: Молодий Буковинець, 2002. – 464 с.
2. Кожоляно Г. К. Матеріальна культура населення Північної Буковини в кінці XVIII – на початку XX ст. / Г. К. Кожоляно. – К.: УМКВО при Мінвузі УРСР, 1989. – 112 с.
3. Федорак В. Ф. Історія рідного краю / В. Ф. Федорак, Н. І. Черкач. – Чернівці, 2000. – 175 с.
4. Фон Сплени Г. Опис Буковини / Г. фон Сплени. – Чернівці: Рута, 1995. – 110 с.

HYRACK – ПРОГРАМНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ ГІДРОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Демиденко Анна Вікторівна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Курач Тамара Миколаївна

к.геогр.н., доцент кафедри геодезії та картографії

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

HYRACK – це програмне забезпечення на базі Windows для гідрографічної та днопоглиблювальної промисловості.

Компанія HYRACK, INC (раніше - Coastal Oceanographics, Inc.) заснована в 1984 році з невеликого гідрографічного консультанта перетворилася на одного з найуспішніших постачальників гідрографічного та навігаційного програмного забезпечення в усьому світі. HYRACK налічує понад 10 тисяч користувачів. Вона надає інженеру-геодезисту всі інструменти, що необхідні для розробки методів збору інформації, збору даних, їх обробки, скорочення та виробництва кінцевих продуктів – аналітичних матеріалів (карти, графіки).

Діапазон користувачів HYRACK: від невеликих суден з GPS-пристроєм і одноканальним ехолотом до великих кораблів з мережевими датчиками та системами.

Програмні рішення для гідрографічних досліджень HYRACK надають клієнтам збір та обробку даних, які дозволяють створювати зображення в реальному часі, моделювання місцевості та статистичну звітність. Рішення HYRACK і дисплей включають: збір та обробка даних: однопроменевий, багатопроменевий, гідролокатор бічного сканування тощо; візуалізація в реальному часі, націлювання, контроль якості, графічне та автоматичне редагування; підтримка навігаційного та днопоглиблювального обладнання з ефективністю копання та точним позиціонуванням; звіти для розділів, томів, моделей TIN, ділянок, мозаїки сканування сторін, статистики продуктивності та даних.

HYRACK дозволяє виконувати гідрографічні та магнітометричні зйомки, а також здійснювати бокове сканування. Спектр широких можливостей програми дозволяє інтегрувати в роботу універсальний інструмент, який виконує: планування, використання різноманітних поправок (за рівень води, за швидкість звуку), експорт даних в САПР, виконувати розрахунки об'ємів, створення контурів і мозаїки бокового сканування, а також створення і оновлення електронних карт.

Спеціалістами компанії розроблено різноманітні пакети програмного забезпечення, що використовуються для конкретних цілей:

HYRACK MAX – для збору, обробки та кінцевої продукції гідрографічних даних.

HYRACK LITE – для збору, редагування та експортування гідрографічних даних в CAD.

HYRACK SURVEY – для збору даних.

HYRACK OFFICE – для обробки гідрографічних даних та кінцевих продуктів.

HYPACK ACOUSTIC – для бічного сканування, суб-дна та акустичних доплерівських поточних систем обробки даних.

HYSWEEP – це додатковий модуль, який забезпечує калібрування та обробку багаторазових даних у пакеті HYPACK. Модуль HYSWEEP був адаптований для роботи практично з усіма багаточисельними системами, в тому числі в компаніях ODOM, Reson. Користувачі HYSWEEP на шести континентах, оцінили переваги цього модуля, а також його продуктивність і легкість у освоєнні. [1]

Відмінна функціональність модуля HYSWEEP полягає в тому, що він повністю інтегрований в HYPACK, що дозволяє отримати доступ до всіх процедур, які отримані від кожної продукції, включаючи вирахування об'ємів при використанні багаторазових даних.

HYPACK SUB-BOTTOM – пакет програмного забезпечення, розроблений для придбання та обробки даних про нижнє профілювання. Він призначений для морських геофізичних, інженерних та геотехнічних обстежень ділянок, днопоглиблювальних робіт, гірничих робіт. Пакет має всеохоплюючу глобальну геодезичну модель та спрощену апаратну установку з можливістю налаштування бажаних систем розташування разом з численними аналоговими та цифровими системами дочірнього профілювання.

Морський пошук HYPACK – пакет програм для морських пошукових і рятувальних проєктів. Завдяки підключенню до Інтернету користувачі можуть безкоштовно завантажувати найновіші електронні діаграми навігації з NOAA та USACE. Програма опитування зчитує дані з GPS (NMEA через RS-232 або мережу). Користувачі можуть позначати цілі та генерувати мозаїку в режимі реального часу або у програмі HYSCAN. HYSCAN дозволяє згладжувати лінії доріжок і заголовки, а також визначати правильну нижню доріжку перед створенням мозаїки або міток. Мозаїки зберігаються як файли GeoTIF, які можна переглядати у вікні карти морського пошуку або експортувати безпосередньо в Google Earth. [2]

У шарі морського пошуку налаштовується геодезія і обирається з запропонованого списку необхідне обладнання. Є можливість запуску SURVEY для операцій у реальному часі, а потім перегляд результату у вікні "Карта". На екрані відображається мозаїка на стороні сканування, накладена на NOAA ENC.

NEXUS 800 – найзручніше рішення відображення результатів повітряного знімання для LiDAR, фотограмметрії та збору даних теплових обстежень, після обробки. Це повне комплексне рішення, яке представляє нову парадигму у зборі даних БПЛА шляхом плавної гармонізації даних LiDAR з фотограмметрією. Nexus 800 – це система «під ключ», яка тісно інтегрує апаратне та програмне забезпечення для забезпечення сучасного рішення для планування обстеження LiDAR, збору даних, постобробки та аналізу, а також створення продукту. [1]

Головні особливості – це повна інерційна навігаційна система GNSS, Single / Dual LiDAR повернення з 360-градусним полем зору, отримання даних LiDAR та фотограмметричних даних.

Перегляд зображень у реальному часі та хмари точок здійснюється за кореляцією точкової хмари та географічної прив'язки за допомогою постобробки.

Отже, HYRACK надає можливості для виконання завдання в галузях: фотограмметрії, геодезії, гідрології, океанології. Збір гідрографічних даних чи екологічних даних легко виконується за допомогою необхідних інструментів, в інженерно-геодезичних проектах різної складності.

Список використаної літератури:

1. Електронний ресурс: https://grinikkos.com/view_post.php?id=284
2. Електронний ресурс: https://grinikkos.com/view_post.php?Id

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ П.М. ВРАНГЕЛЯ ТА ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Демченко О.П.

к.і.н., доц. кафедри нової та новітньої історії

ОНУ імені І.І. Мечникова

orcid.org/0000-0002-9189-2846

AlexMaximus@ukr.net

Зміна у 1920 році керівництва російського збройного антибільшовицького руху ознаменувала собою не тільки злам внутрішньої політики, але і внесла деякі новації у сферу зовнішньої політики антибільшовицьких сил. Перед Управлінням зовнішніх зносин Південноросійського уряду постало завдання реалізувати вихід на якісно новий рівень дипломатичних відносин зі світовими державами. Поставлена мета вимагала більшої тактовності у переговорах, а також постійної інформованості в змінах у зовнішньополітичних пріоритетах країн-союзниць.

Уряд генерала П.М. Врангеля не залишав надій на продовження політичних контактів з Лондоном. У цьому була об'єктивна зацікавленість обох сторін. Політичні відносини між двома урядами виходили на якісно новий рівень. Збройні формування П.М. Врангеля контролювали лише територію Кримського півострова, і тому попередні дипломатичні розбіжності щодо статусу Кавказу і Закавказзя, зацікавленість у контролі над якими Лондоном слугувала чи не основною причиною підтримки П.М. Врангеля, відходили на другорядний план.

Після змін в керівництві російським збройним антибільшовицьким рухом в Північному Причорномор'ї, Велика Британія прагнула зберегти свої позиції на Кавказі за рахунок антибільшовицького збройного руху [3, с.131]. В радянській історіографії на початку 20-х рр. ХХ ст. доводилась теза, що окрім заволодіння природними ресурсами Кавказу, також простежувались зусилля

Лондону, спрямовані на перетворення Чорного моря в «англійське море». З даних розрахунків Кримський півострів же міг стати для Великої Британії придатним, у якості морської бази, що панувала б на Чорному морі [1, с.13].

Лондон відіграв опосередковану роль у зміні керівництва ЗСПР. Кабінет Д. Ллойд Джорджа та командуючі британських військових місій не заперечували проти рокірування, більш того, генерали Г. Хольман і Р. Кіз вважали П.М. Врангеля не лише здібним польовим командиром, а й політиком, що засвоїв певні уроки із невдач своїх попередників [11, р.135].

2 квітня 1920 р. командуючий союзним контингентом у Стамбулі адмірал Дж. де'Робек ознайомив генерала П.М. Врангеля з ультимативними вимогами Великої Британії А.І. Денікіну. Під загрозою відмови у підтримці та матеріальній допомозі пропонувалося за ініціативи та посередництва Лондону розпочати переговори з РСФРР [6, с.14]. Прийшовши до влади, П.М. Врангель до кінця зрозумів слабкість своєї армії, але безпосередньо його хвилювали погрози Великої Британії припинити підтримку [13, р.260].

Погодившись під тиском ультиматуму на призупинення військових дій, 4 квітня 1920 р. у ноті відправленій адміралу Дж. де'Робеку в Стамбул, головнокомандуючий запросив від Лондону, у разі вторгнення червоногвардійців до Криму, забезпечити евакуацію його армії, а до цього продовжувати її постачання [7, с.159]. Велика Британія мала взяти на себе всю моральну відповідальність за проведення переговорів [8, арк.121].

Кабінет Д. Ллойд Джорджа продовжив на 2 місяці термін договору на відкриття для російського збройного антибільшовицького руху в Північному Причорномор'ї кредиту в 14,5 млн. фунтів стерлінгів [7, с.159]. Військам П.М. Врангеля було відпущено більше 202 артилерійських установок, 25 танків, 97 мінометів, 863 кулемета, 38 400 гвинтівок і 71 мільйон одиниць амуніції, 40 літаків і забезпечення сировиною [14, р.176].

До південноросійського уряду прикомандировувалась місія на чолі з генералом М. Персі; відновлювало діяльність британське консульство [9, с.16]. Налагоджувалась приватна ініціатива у торгівлі з британською військовою

місією у Севастополі [2, с.112], що нараховувала не менше 171 офіцерів і 458 рядових [14, р.174]. Завдання генерала М. Персі полягало у допомозі П.М. Врангелю організувати самостійну систему оборони [14, р.176]. Для обмеження впливу британської військової місії на солдатів і офіцерів своєї армії, П.М. Врангель видав 31 травня 1920 р. спеціальний наказ, що забороняв неорганізоване звернення до керівництва даної місії [7, р.163].

Вище вказана допомога П.М. Врангелю проводилась під патронатом голови Форін-Офісу Дж. Керзона і військового міністра У. Черчілля. Прем'єр Д. Ллойд Джордж перебуваючи під тиском парламентаріїв, лідерів профспілок, робітничого руху схилився до проведення переговорів з РРФСР у сфері торгівлі, що й розпочались у квітні 1920 р. Ця обставина призвела до переорієнтації зовнішньої політики південноросійського уряду [14, р.175].

Не зважаючи на позицію прем'єра, Дж. Керзон і У. Черчілль продовжували підтримувати починання П.М. Врангеля. Зокрема Дж. Керзон інформував південноросійський уряд, що він особисто проводитиме переговори з більшовиками про примирення на півдні колишньої Російської імперії та надання амністії Російській армії в Криму [13, р.260]. Проте переговори між П.М. Врангелем і представниками більшовицької Росії за посередництва британських офіцерів так і не відбулись [12, р.320; 13, р.260-261].

Окрім дипломатичної підтримки у квітні-травні 1920 р. П.М. Врангель не залишився без допомоги у військовій сфері. Тривала присутність і робота в Криму військової місії, що була уповноважена У. Черчіллем. Останній був сповнений рішучості надати П.М. Врангелю повну підтримку британської місії, хоча генерал Г. Вільсон просив відкликати місію [14, р.174].

П.М. Врангель отримував підтримку від ВМФ Великої Британії на Чорному морі, під командуванням адмірала Дж. де'Робека. Британські військові судна провели евакуацію Новоросійська, і уможливили захист Кримського півострова на початкових стадіях режиму П.М. Врангеля. Вище командування Червоної армії було піддано критиці за нездатність переслідувати Російську армію через Керченську протоку і через перешийок

Перекоп, для нанесення їм смертельного удару. Адмірал Дж. де-Робек у своєму повідомленні в адміралтейство 27 квітня 1920 р. стверджував, що така операція була б катастрофічною, так як стрільба з британських лінкорів і крейсерів могла легко знищити будь-який більшовицький десант [14, р.175].

Наприкінці травня 1920 р. Велика Британія почала згортати підтримку П.М. Врангеля [4, с.1]. 3 червня 1920 р. головнокомандуючий отримав попередження від британського уряду, що якщо він вийде за межі Кримського півострову і атакує більшовиків, то Лондон не бере на себе відповідальність за подальшу долю Російської армії. Британське керівництво сходилось на ідеї того, що П.М. Врангель повинен підтримувати лише оборонні операції на Перекопському перешийку [16, р.370].

У своїй відповіді на британський ультиматум, генерал П.М. Врангель вказав, що для того, щоб прогнати свої війська, йому треба було зайняти багатий сільськогосподарський район Таврійської провінції на північ від перешийка. 7 червня 1920 р., не зважаючи на застереження Великої Британії Російська армія розпочала наступ. Після наступальної операції, політика Лондону стосовно Російської армії, різко змінилась. 10 червня 1920 р. у Севастополь надійшли інструкції щодо негайного від'їзду британської військової місії із дотриманням найсуворішого нейтралітету [15, р.871-872].

27 червня 1920 р. залишивши в Криму з метою інформування консульство у складі 6 офіцерів та 19 рядових та на чолі з капітаном Дж. Боллом [15, р.1236], британська військова місія залишила Севастополь. Судна ВМФ Великої Британії, отримали наказ не підтримувати П.М. Врангеля як у наступальних, так і в оборонних операціях і були відведені у турецькі води Чорного моря. Натомість зі Стамбулу до Севастополя прибула місія «Червоного хреста», що складалася виключно з підданих Великої Британії, які де-факто виконувала специфічну розвідувальну організацію.

Призупинялось постачання військових матеріалів на кредити, виділені британським урядом. Також на відміну від Франції, уряд Великої Британії не визнав уряд П.М. Врангеля де-факто. При евакуації Російської армії з Криму

жоден британський корабель не приймав участі у цьому[5, с.1; 10, р.83; 14, р.172]. Такий перелом у відносинах обумовлювався, по-перше, тим, що Велика Британія гостро відчувала в 1920 році параліч своєї зовнішньої торгівлі, враженої роками війни, від блокади більшовицької Росії. Вірність союзницьким угодам змінилася економічною потребою торгівельної угоди з РРФСР. Ось чому ідея про відновлення торгівельних відносин з Петроградом виходила саме від Великої Британії. По-друге, на позицію Лондону у цей період досить сильно впливали робітничі протести з вимогами припинити підтримку П.М. Врангеля і вступити у торгівельні зносини з більшовицькою Росією. По-третє, двоїстість британської політики по відношенню до уряду П.М. Врангеля частково пояснювалася протиріччями всередині самого уряду Великої Британії, а також прагненням зберегти свої колоніальні володіння. Британські урядовці до підписання торгівельної угоди з більшовицькою Росією 16 березня 1921 р. не відмовлялись від свого прагнення створити бар'єр між РРФСР і Закавказзям.

Список літератури:

1. Альф И. (Сеймович И.) Антанта и Врангель // Антанта и Врангель. – М.-Пг.: ГИЗ, 1923. Вып. 1. С. 6-20.
2. Гришанин П.И. Белые правительства Юга России и западные союзники : сложности и противоречия политического и военно-экономического сотрудничества (1918 – 1920 гг.): дис... кандидата исторических наук : 07.00.02. – Пятигорск: Пятигорский государственный лингвистический университет, 2003. – 171 с.
3. Жупикова Е.Ф. Повстанческое движение на Северном Кавказе в 1920-1925 годах // Академия исторических наук. Сборник трудов. Т.1. – М., 2006. – С.131.
4. Известия. Бюллетень Одесского губернского революционного Комитета. – 1920, 25 мая.
5. Известия. Бюллетень Одесского губернского революционного Комитета. 1920, 2 декабря.

6. Карпенко С.В. Крах последнего белого диктатора [Текст] / С.В. Карпенко. – М. : Знание, 1990. – 64 с.
7. Полярный Л. Интервенты в Крыму // К десятилетию интервенции. – Л.: Госиздат, 1929. С. 126-164.
8. ЦДАВОВУ. – Ф.4. Оп.1. Спр. 924.
9. Штейн Б. Международное положение внешняя политика РСФСР в период Врангелевщины // Разгром Врангеля. 1920. – М. : Государственное военное издательство, 1930. – С. 3-41.
10. Bigle C. Istanbul under allied occupation, 1918-1923. – Leiden:Brill, 1999. 178 p.
11. Bradley J. Allied Intervention in Russia. – N.-Y.: Basic Books, 1968. 272 p.
12. Chamberlin W.H. The Russian revolution 1917-1921. – L.: Princeton press 1935, V.II. 535 p.
13. Kenez P. Civil War in South Russia, 1919-1920: the defeat of the Whites. – California : University of California press, 1977. 378 p.
14. Kopisto L. The British intervention in South Russia 1918-1920. Academic Dissertation. – Helsinki: University of Helsinki, 2011. 211 p.
15. Parliament. House of Lords. The Parliamentary debates (Hansard). House of Lords official report. – L.: H.M.S.O., 1920. Series 5. V.130.
16. Stewart G. The White armies of Russia. A chronicle of counter-revolution and Allied intervention. – N.-Y.: Macmillan company, 1933. 535 p.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЗАСІБ КОМПЛЕКСНОГО ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ

Деркач Т.А.

завідувач економічним відділенням, кандидат економічних наук,
викладач-методист

Деркач О.В.

Відокремлений структурний підрозділ Агротехнічний коледж
Уманського національного університету садівництва, викладач

Інтеграція України до загальноєвропейського освітнього простору вимагає нових підходів до системи фінансово-економічної освіти у нашій державі. Тому виникає об'єктивна потреба у дослідженні міждисциплінарних зв'язків, що розкривають численні вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі економіки. Адже фахівці з високим рівнем професійної компетентності, готові до пошуку і освоєння знань із різних галузей науки, культури та освіти, здатні встановлювати міждисциплінарні зв'язки у своїй професійній діяльності, стають більш затребуваними в новітніх реаліях сьогодення. Міждисциплінарність – це одна з яскраво виражених прикмет сьогодення, за якою майбутнє наукових досліджень і розвитку вищої освіти. Розробка міждисциплінарного дидактичного супроводу підготовки фахівців економічного профілю в процесі вивчення дисциплін, що забезпечують професійні компетентності є вимогою сучасного підходу до освітнього процесу.

Сьогодні уже недостатньо мати тільки базовий рівень фахової освіти, необхідне компетентне володіння різними суміжними видами діяльності, прагнення до самонавчання, самореалізації і професійного зростання. Міждисциплінарний підхід у вищій освіті розглядається як адаптація змісту освітнього процесу до нових умов ринкового господарювання і до вимог

сучасного виробництва з урахуванням підвищеного рівня інформатизації, інтелектуалізації та соціалізації праці майбутніх фахівців. Впровадження міждисциплінарного підходу у навчальний процес підготовки молодших спеціалістів напряму 07 «Управління і адміністрування» передбачає розширення у структурі навчальних програм із спеціальних дисциплін міждисциплінарного компонента, розробку навчально-методичного забезпечення, що сприяє реалізації міждисциплінарної інтеграції у процесі підготовки фахівця. Цілеспрямоване використання міждисциплінарних зв'язків у процесі викладання професійно-орієнтованих дисциплін є засобом, що об'єднує предметні знання, уміння й навички, одержані з інших видів освітньої діяльності, розширює інформаційні межі досліджуваного предмету, розвиває професійні навички. Міждисциплінарна інтеграція не тільки забезпечує ефективність освітнього процесу, а й розвиває інтерес до майбутньої професії в цілому.

Педагогічний зміст реалізації принципу міждисциплінарності у вищій освіті полягає у забезпеченні взаємозв'язку двох і більше дисциплін, високого рівня сформованості компетенцій, широкого кругозору, глибокого світогляду, використання підходів і методів різних галузей освіти й сприяє набуттю корисного досвіду. Шляхи здійснення даних напрямів можуть бути найрізноманітнішими, тому завжди варто обирати такі форми і методи організації навчальних занять, які б сприяли різносторонньому використанню міждисциплінарних зв'язків.

На практиці міждисциплінарний підхід може реалізовуватися за двома основними напрямками:

- як спосіб налагоджування зв'язків між різними дисциплінами, неформального їх об'єднання, за умови не збереження їхньої самостійності, унікальності, своєрідності;
- як реальний інструмент об'єднання дисциплін, появи інтегрованих продуктів, проектів, міждисциплінарних об'єктів дослідження, подальше опанування яких є принципово важливим і для науки, і для освіти. [1, с.77]

Проте, як зазначає професор А. Колот, для комплексної характеристики міждисциплінарного підходу необхідно розглядати її як мінімум з дев'яти позицій, рис. 1. [3, с.76-77].

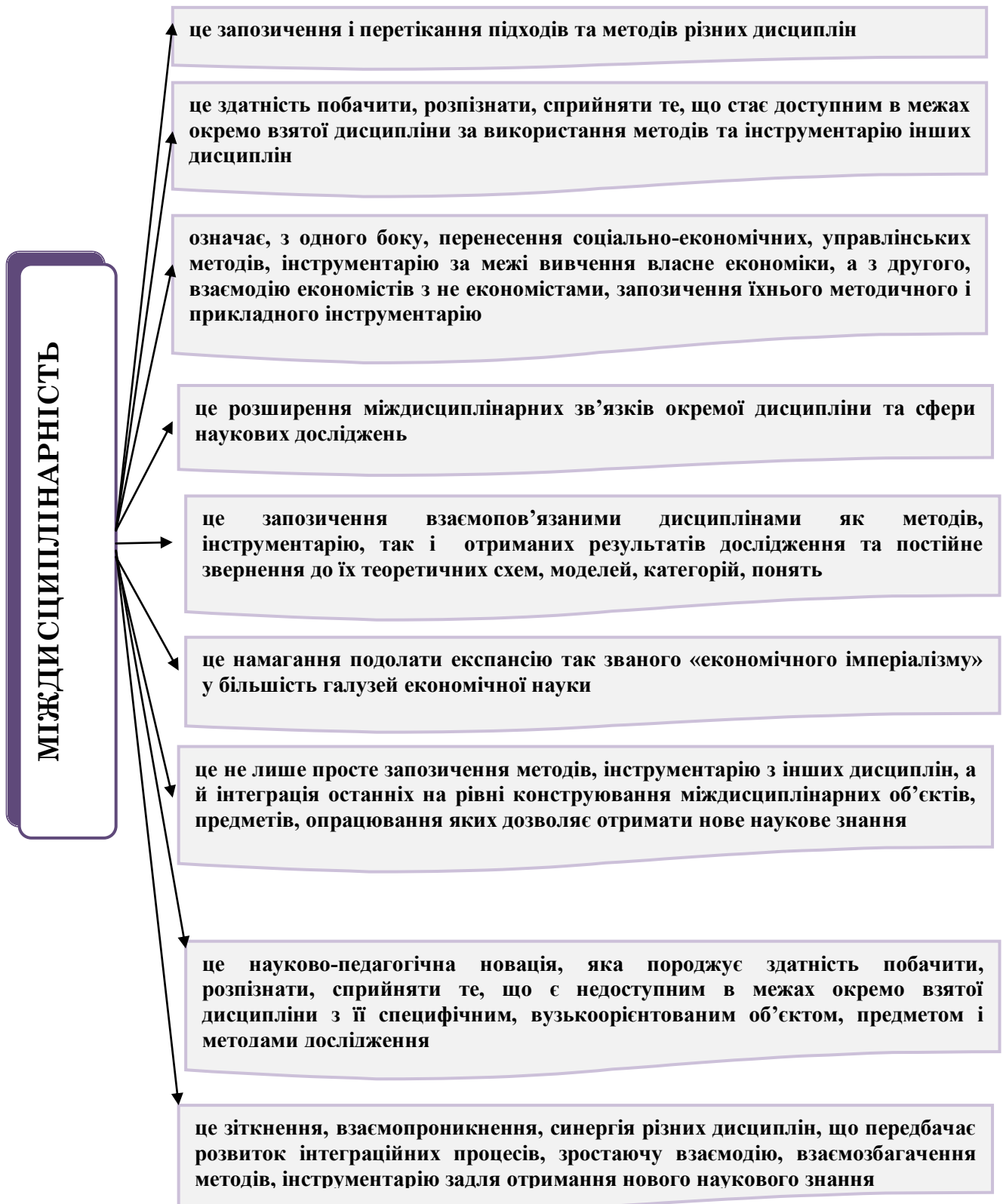

Рис.1. Комплексна характеристика міждисциплінарного підходу у вищій освіті

Сукупність знань з різних навчальних дисциплін, розкриває зв'язки, що виявляються в дійсності. Нерідко одні й ті самі факти, операції, процеси різні науки вивчають з різних точок зору, в різних аспектах. Пізнання цих зв'язків важливе для формування майбутнього спеціаліста. І тому важливим фактором у вирішенні проблеми взаємозв'язку між дисциплінами спеціальності є тісний контакт, постійне спілкування викладачів, яке може бути організоване на засіданнях циклової комісії, методичної ради.

Для реалізації міждисциплінарних зв'язків варто спочатку виявити ці зв'язки в навчальних програмах, встановити їх при плануванні, щоб згодом реалізувати їх у освітньому процесі. Але при цьому важливо враховувати їх багаточисельність. Коло міждисциплінарних зв'язків викладач визначає в кожному конкретному випадку з урахуванням їх хронологічних видів: попередні, супутні (зв'язки між дисциплінами, що вивчаються паралельно), наступні або перспективні.

У коледжі професійна підготовка молодших спеціалістів викладачами циклової комісії обліково-фінансових та економічних дисциплін ґрунтується на основі реалізації міждисциплінарних зв'язків через застосування інтегрованих ділових ігор, виробничих задач, інтегрованих професійних ситуацій, що відтворюють виробничі умови, забезпечують ефективне формування функціональних професійних умінь майбутніх бухгалтерів та фінансистів.

Значущість реалізації міждисциплінарних зв'язків вбачається в тому, що їх здійснення сприяє реалізації основних дидактичних принципів; передбачає координацію дисциплін і узгодження навчальних програм, що забезпечує наступність і неперервність у навчанні та максимально виключає недоцільне дублювання матеріалу. Комплексний підхід щодо реалізації міждисциплінарних зв'язків забезпечує подолання розрізненості знань, вмінь і навичок студентів в умовах багатодисциплінарного навчання, сприяє підвищенню рівня їх мобільності; значно посилює професійну спрямованість навчання, що забезпечує удосконалення практичної підготовки, спонукає

студентів до розв'язання наукових, виробничих, соціальних, економічних проблем з метою успішного оволодіння обраною професією.

Список літератури:

1. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: Навч. посіб. / Г.О. Ковальчук –К.:КНЕУ. – 2003. – 298 с.
2. Колот А. М. Міждисциплінарний підхід як передумова розвитку економічної науки та освіти / А. М. Колот // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – № 5 (158) . – 2014. – С. 18-21.
3. Міждисциплінарний підхід як домінанта розвитку економічної науки та освітньої діяльності / А. М. Колот // Социальная экономика. – 2014. – № 1–2, С. 76-83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2014_1-2_15.
4. Покудіна Л. С. Міждисциплінарні зв'язки як засіб ефективного викладання фінансово-економічних дисциплін / Л. С. Покудіна. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка. – 2016. – Вип. 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2016_1_9.
5. Швець Д.Є. Управління міждисциплінарними зв'язками у навчальному процесі / Д.Є. Швець, О.Є. Постол. // Гуманітарний вісник ЗДІА. – Вип. 42. – 2010. – С. 182-186.

ОБ'ЄКТИ КОНТРОЛЮЮЧИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Добровольська В.В.

к.ю.н, доцент, доцент кафедри господарського права і процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

Контроль у сфері господарювання є важливою правовою категорією, яка визначена нормами чинного законодавства та застосовується з метою

запобігання і виявлення правопорушень щодо зазначеної сфери. На підставі реалізації зазначеного контролю виникають певні самостійні правовідносини, яким притаманний об'єктний склад.

Об'єкти контролюючих господарських правовідносин визначені нормами чинного законодавства, як загального характеру так і спеціального (норми звичайних законодавчих актів) та є предметом дослідження у фаховій літературі. У літературі більш звертається увага на об'єкти контролю у сфері господарювання, а не на контролюючі правовідносини, як вираз їх практичної реалізації. Так, В.П. Попелюк зазначає, що фактично поняття «об'єкт контролю» відповідає на питання «що перевіряється». Під ним розуміється діяльність суб'єктів, що перевіряються, а саме: виконання обов'язків, покладених на них нормативно-правовими актами у сфері господарювання»[1, с. 10]. Деякі вчені пов'язують об'єкти контролю у сфері господарювання із адміністративними складовими. Так, на думку І.С. Орехової виокремлюється: 1) податковий контроль; 2) контроль дотримання законодавства з питань соціального страхування; 3) контроль за ціноутворенням; 4) контроль за дотриманням антимонопольного законодавства; 5) контроль за дотриманням прав споживачів; 6) санітарно-епідеміологічний контроль; 7) державний пожежний контроль [2, с. 9]. На нашу думку до адміністративної складової контролюючих господарських правовідносин відносяться документи, які підтверджують легалізацію здійснення господарської діяльності та господарських відносин, тобто, документи з приводу державної реєстрації, ліцензування та різноманітних дозвільних документів у сфері господарювання.

Таким чином, на нашу думку зазначені об'єкти це ті об'єкти з приводу яких здійснюється та опосередковується господарська діяльність та/або виникають господарські відносини. Вони можуть бути матеріальні та нематеріальні, пов'язані із виробництвом та непов'язані та інші. Ч. 3 ст. 19 Господарського кодексу України (надалі – ГК України) містить вичерпний перелік об'єктів державного контролю як різновиду контролюючих господарських правовідносин [3]. На підставі зазначеної норми можливо

вирізняти об'єкти контролюючих господарських правовідносин, які пов'язані із певними сферами господарювання, а саме: матеріальні цінності (кошти і певне майно, яке не заборонено та необмежено у господарському обігу); розрахунки, у тому числі й валютні; ціни та ціноутворення; монополізм і конкуренція; земля та інші природні ресурси; виробництво і праця; якість і безпечність продукції та зовнішньоекономічна діяльність.

Спеціальний нормативний акт щодо державного контролю – Закон України «Про основні засади державного нагляду «контролю» у сфері господарської діяльності» містить загальні положення щодо його здійснення відносно будь-якої господарської діяльності, крім тих, що визначені ст. 2. Важливою нормативною вимогою є ч. 4 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду «контролю» у сфері господарської діяльності», де зазначено, що «види господарської діяльності, які є предметом державного нагляду (контролю) встановлюються виключно законами» [4]. Але деякі акти іншого характеру містять об'єкти господарської діяльності, які підлягають державному контролю. Так, діє Методика визначення відносин контролю, яка затверджена Розпорядженням Антимонопольного комітету України від 24.12.2002 року, яка містить положення, що для цілей цієї Методики вживаються терміни, що мають такі значення:

- активи - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому;

- бухгалтерський облік - процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень;

- господарська операція - дія або подія, яка викликає чи може викликати зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства;

- договори - дво- або багатосторонні угоди, тощо [5].

Крім державного характеру контролюючим відносинам у сфері господарювання притаманний приватний аспект. Так, контролюючі

правовідносини у сфері господарювання пов'язані із внутрішньогосподарськими відносинами, які виникають між засновниками та /або учасниками юридичних осіб та їх об'єднань. Зазначені правовідносини ще називають як внутрішні або правовідносини корпоративного типу.

В.С. Щербина виділяє вищий і постійний поточний контроль акціонерів (як засновників і співвласників товариства) за управлінською та фінансово-господарською діяльністю правління. В організаційній структурі зазначені підконтрольні сфери традиційно розділені, при цьому акціонерне товариство, за загальним правилом, має два контрольні органи - вищий контрольний і контрольний. Вищий контроль управлінської діяльності правління товариства здійснює спостережна рада (рада) товариства. Це незалежна від правління контрольна влада, яка є однією з форм реалізації економічної влади колективної власності акціонерів. Контроль фінансово-господарської діяльності правління здійснює ревізійна комісія товариства [6, с. 88].

Таким чином, об'єкти контролюючих господарських правовідносин це об'єкти, з приводу яких здійснюється та опосередковується господарська діяльність та/або виникають господарські відносини. Класифікувати їх можливо за наступними підставами: 1) в залежності від суб'єктного складу: ті, які належать державі та/або органам місцевого самоврядування; 2) в залежності від легалізаційних (законних) складових здійснення господарської діяльності та господарських відносин: ті, які належать до державної реєстрації суб'єктів господарювання (витяг, довідка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань) та ті, які належать до інших легалізаційних процедур та є їхньою формою (ліцензія, документи дозвільного характеру); 3) в залежності від сфер господарювання: виробничі, фінансово-розрахункові, матеріальні та інші; 4) в залежності від форми: матеріальні та нематеріальні; 5) в залежності від існування: ті, які існують постійно та ті, яким притаманний тимчасовий характер.

Список літератури:

1. Попелюк В.П. Правове регулювання відносин контролю у сфері господарювання: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Одеса: Б.в., 2011. 18 с.
2. Орехова І.С. Державний контроль господарської діяльності: адміністративно-правові засади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / І.С. Орехова; кер. роботи С. В. Ківалов; Нац. ун-т "Одеська юридична академія". Одеса, 2009. 21 с.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. Офіційний вісник України. 2003. № 11. ст. 462.
4. Про основні засади державного нагляду «контролю» у сфері господарської діяльності: Закон України від 05 квітня 2007 р. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 29. ст. 389.
5. Методика визначення відносин контролю: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 24 грудня 2002 року № 397-р. Ориєнтир. 2009 р. № 22. стор. 45.
6. Щербина В.С. Господарське право: Навч. посібник. К., 2001. 384 с.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Довган М.В.

Мацишин В.М.

студенти гр. ОПД-21

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник: к. е. н., доцент Шулюк Б.С.

Під час адаптації України до умов ринкових відносин, економіка країни зазнала безліч складних періодів, які характеризуються піднесеннями і падіннями, що безумовно вплинули на розвиток системи планування і

прогнозування видатків із державного бюджету, котра є ефективним методом забезпечення реалізації основних стратегічних завдань фінансової політики [1, с. 35].

У теперішніх реаліях вітчизняна економіка зосереджена на розвитку економічних процесів, однак основним цілям побудови соціально-культурного розвитку та важелям підвищення якості рівня життя не приділяється необхідної уваги. Дана ситуація виникла через відсутність у процесах економічних трансформацій системного підходу та «відокремленого» розуміння «економічної» і «соціальної» сфер життя [2, с. 82].

Питання бюджетування до початку ХХІ ст. так і не стали об'єктом дослідження ні економістів, ні фінансистів, ні фахівців у сфері державного управління. Відтак й проблемі правового забезпечення бюджетування у науці не приділяли належної уваги, у зв'язку з чим дане поняття і досі не є законодавчо визначеним.

Одним з основних моментів, який доводить недостатній рівень уваги соціального ефекту економічного розвитку є рівень валового внутрішнього продукту на одну душу населення (див. рис. 1). Так, якщо порівняти всю динаміку зміни даного показника впродовж 2002-2018 рр, то, на перший погляд, позитивна тенденція зростання ВВП у гривні, насправді є хибною, оскільки у порівнянні з доларом США, цей показник є менш оптимістичним і його стабільне значення із незначними коливаннями свідчить про застій, а якщо поєднати це із даними щодо змін популяції населення України (див. рис 2), то постає вельми негативна картина рівня життя населення.

В перші два десятиліття своєї незалежності в Україні так і не склалася необхідна соціально-орієнтована модель ринкової економіки, а наявний вектор розвитку, що задовольняв інтереси фінансово-олігархічних груп, по своїй суті не тільки суперечив моделі соціальної держави, яка була визначена Конституцією України, але й перешкоджав перспективам просуванню країни шляхом соціокультурного прогресу, європейській інтеграції та зміцненню конкурентноспроможності на глобальному ринку [2, с. 83].

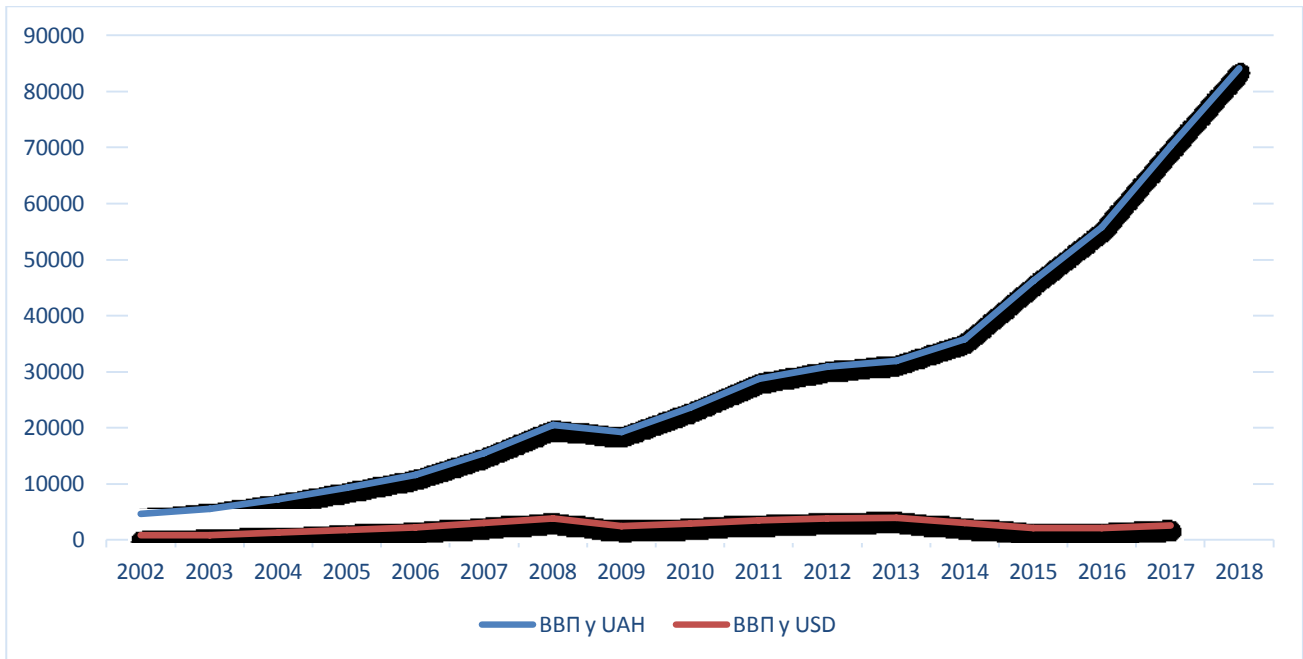

Рис. 1. Динаміка змін ВВП на душу населення

*Складено авторами на основі джерела [3]

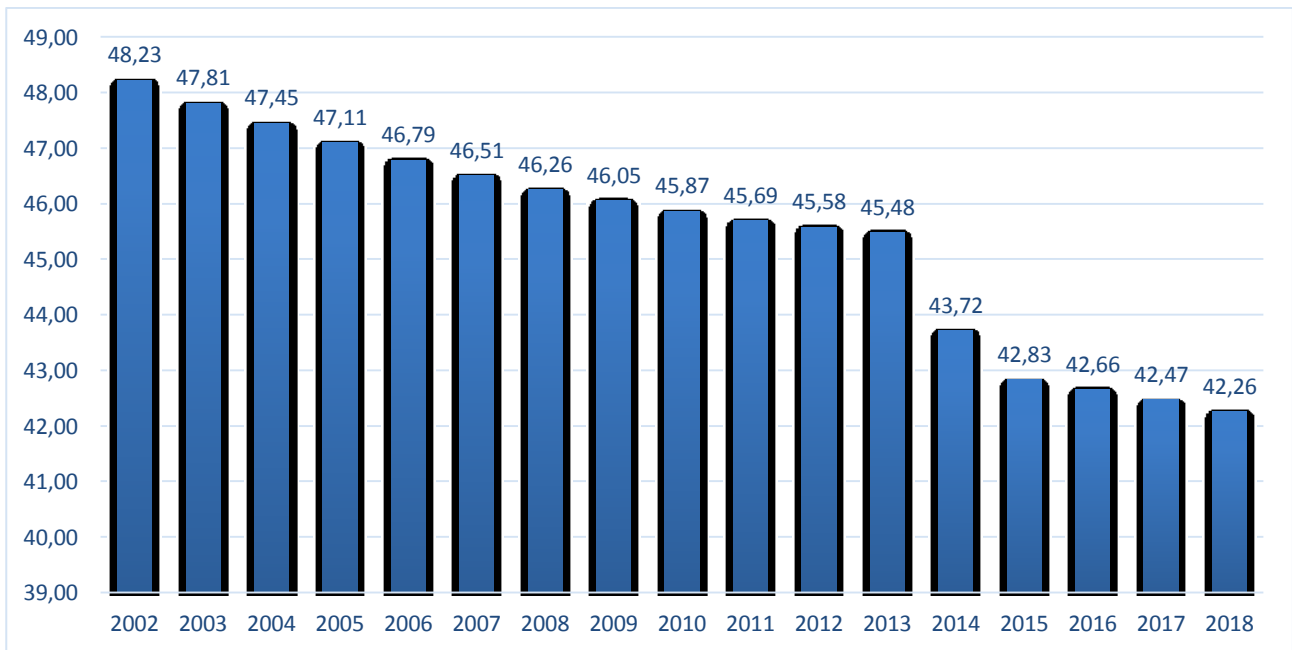

Рис. 2. Динаміка змін чисельності населення, млн чол

*Складено авторами на основі джерела [3]

Зараз, коли Україні виповнюється тридцять років, рівень життя її населення прагне бажати кращого, а стан економіки перебуває у післякризовій ситуації, слід визнати, що установлені закони та реформи не є ідеальними та потребують змін для позитивних змін соціально-економічного розвитку

суспільства і держави. Зокрема, варто користуватись глобальним досвідом та науковообґрунтованими методами покращення формування критеріїв бюджетування:

- забезпечення мінімальних державних гарантій реалізації конституційних прав громадян;
- запровадження відповідальності за показники рівня та якості життя населення до державних і регіональних органів виконавчої влади;
- запровадження соціального діалогу в практику прийняття рішень у сфері соціального управління;
- забезпечення балансу інтересів особи, суспільства і держави, їх взаємна відповідальність [4, с. 82];
- участь громадських об'єднань, організацій, політичних партій, інших соціальних інституцій у формуванні та функціонуванні громадянського суспільства.

Список літератури:

1. Шулюк Б. С. Особливості бюджетного планування і прогнозування видатків на сферу соціально-культурних послуг в умовах економічних трансформацій. Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. 2011. № 1. С. 35-45.
2. Шулюк Б. С. Парадигма розвитку сфери соціально-культурних послуг в Україні. Світ фінансів. 2012. Вип. 2. С. 82-90.
3. Валовий внутрішній продукт (за даними Міністерство фінансів України). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 25.03.2019).
4. Кириленко О. П., Петрушка О. В. Інституційні основи державного пенсійного страхування в Україні. Журнал європейської економіки. 2013. №12(1). С. 79-95.

ПРОДУКТИВНІСТЬ СОНЯШНИКУ ЗАЛЕЖНО ВІД РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН ЗА УМОВ НЕДОСТАТНЬОГО ЗВОЛОЖЕННЯ

Домарацький О.О.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», канд. с.-г. наук,
доцент

Ревтьо О.Я.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», канд. с.-г. наук,
доцент, <https://orcid.org/0000-0002-7990-3135>

Соняшник - культура для України стратегічна, посідає одне з чільних місць за обсягом посівних площ. І площі ці зростають з року в рік. Наприклад, від 1641 тис. га у 1992 р. площі під соняшником вже «доросли» до 6034 тис. га у 2017. Але, виробництво насіння соняшнику в багатьох господарствах вирізняється зниженням урожайності, зростанням її нестабільності та собівартості продукції.

В більшій мірі це обумовлено суттєвим потеплінням, зменшенням кількості опадів та нерівномірністю їх випадання, що в свою чергу призвело до зниження запасів продуктивної вологи в орному і метровому шарах ґрунту, виникнення тривалих гідротермічних стресів у критичні фази розвитку рослин, особливо пізніх ярих культур, до яких належить соняшник.

Підвищити стійкість рослин до абіотичних стресорів і таким чином стабілізувати їх продуктивність можливо за використання в агротехнологіях регуляторів росту рослин, які сприяють кращому використанню рослинами наявних чинників життя, стимулюють неспецифічні реакції рослинного організму на стрес, що супроводжується збільшенням вегетативної і зернової продуктивності.

Використання комплексу біостимуляторів у технологічному процесі вирощування основних сільськогосподарських культур у економічно

розвинених країнах дозволяє додатково отримувати близько 20-30% продукції землеробства.

Важливим аспектом дії регуляторів росту є підвищення стійкості рослин до несприятливих факторів навколишнього середовища – високих та низьких температур, нестачі вологи, фітотоксичної дії пестицидів, пошкодження шкідниками та ураження хворобами, що в кінцевому результаті сприяє значному підвищенню врожайності та поліпшенню якості продукції. [3].

Дослідження проводили з метою вивчення впливу різних регуляторів росту рослин (Біо-гель, Хелафіт комбі, Міфосат) на ріст, розвиток і урожайність соняшнику в умовах недостатнього зволоження Південного Степу України.

Об'єкт дослідження - процеси формування продуктивності соняшнику в умовах Південного Степу України.

Предмет дослідження - гібриди соняшнику вітчизняної селекції (Фаворит, Драган, Конгрес), урожайність насіння; регулятори росту рослин.

Досліди проводились в 2017 - 2018 роках на дослідному полі ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет» розташованому в Корабельному районі м. Херсона.

Дослідженнями встановлено, що регулятори росту рослин Біо-гель, Хелафіт комбі та Міфосат за одноразового обприскування рослин під час вегетації у фазу 6-8 листків культури сприяли покращенню росту, розвитку рослин та формуванню врожайності насіння соняшнику.

Застосування досліджуваних регуляторів росту забезпечувало кращу активність росту. Так, при використанні регуляторів росту, висота рослин була на 2-4 см більшою, ніж на контролі у гібрида Фаворит, на 4-6 см – у Драгана та на 3-6 у Конгреса. Також збільшувалася і кількість листків на рослині. І найбільшою була при обробітці рослин соняшнику препаратом Біо - гель – 24-25 шт. на 1 рослину.

Проведені у фазу фізіологічної стиглості виміри діаметру кошику досліджуваних гібридів показали, що вплив на його розмір мали всі досліджувані регулятори росту рослин. Але найсуттєвішим, як свідчать

результати вимірів, був вплив регулятора росту Біо-гель. Діаметр кошика гібриду Фаворит за обробки рослин цим регулятором росту склав 19,7 см, гібриду Драган – 21,5 см, Конгрес – 21,9 см, що на 9-13 % більше, ніж на контролі. Розмір кошиків зумовлювався, звичайно ж, і фенотипічними особливостями гібриду.

Відносно дії регуляторів росту рослин на зміну маси 1000 насінин, то всі досліджувані препарати тією чи іншою мірою впливали на даний показник.

Обробіток посівів Біо-гелем, Хелафітом комбі та Міфосатом забезпечувало масу 1000 насінин на рівні 60-65 г, в той час як на контролі середній показник маси 1000 насінин – 57 - 60 г.

Серед гібридів кращим відносно крупності насіння виявився Драган, з масою 1000 насінин – 60-65 г. Щодо інших гібридів, то у них показники виявились ненабагато гіршими: у Фаворита – 57-62 г, у Конгреса – 60-64 г.

Визначення окремих біометричних показників рослин підтвердило, що вони мають тенденцію до зростання під дією досліджуваних регуляторів росту.

Урожайність є основним показником, за яким оцінюють певний агротехнічний захід. Урожайність інтегровано відображає всі сторони впливу певного регулятора на ріст і розвиток рослин, а в кінцевому результаті впливає на продуктивність соняшнику.

Досліджувані гібриди відносяться до однієї групи стиглості, а тому знаходились в рівних умовах щодо впливу на них агротехнічних факторів.

Результати досліджень свідчать, що регулятори позитивно впливали на прискорення росту і розвитку посівів соняшнику, сприяли росту продуктивності. Аналізуючи дані, отримані у дослідгах, можна констатувати, що врожайність насіння соняшнику коливалась в межах 16,7–24,4 ц/га залежно від дії досліджуваних факторів.

Навіть одноразова обробка рослин регуляторами росту сприяла суттєвому зростанню урожаю, яке коливалось у соняшника Фаворит від 1,9 до 2,8 ц/га; у Драгана - від 1,9 до 3,2 ц/га та у Конгреса – від 1,6 до 3,1 ц/га. Найбільшу врожайність одержано за обробки регулятором Біо-гель, яка складає 19,5 –

24,4 ц/га, приріст урожайності – 2,8-3,2 ц/га . Позитивним було і оброблення рослин регуляторами росту Міфосат та Хелафіт комбі.

Активізація ростових процесів рослин соняшнику досліджуваними препаратами за одноразового обприскування рослин під час вегетації сприяла підвищенню формуванню листкової поверхні, посиленню адаптивної здатності рослин соняшнику до несприятливих кліматичних умов і отриманню більшої врожайності. Найсуттєвішим, як свідчать результати досліджень, був вплив регулятора росту Біо-гель. Реалізація потенціальної можливості рослин соняшнику за рахунок застосування регулятору росту Біо-гель може збільшити продуктивність посівів соняшнику на 2,8 –3,2 ц/га.

Список літератури:

1. Анішин Л.А., Жилкін В.А., Пономаренко С.П. Рекомендації по застосуванню регуляторів росту рослин у сільськогосподарському виробництві України. – К.: Високий урожай, 2001. – 20 с.
2. Дисперсійний і кореляційний аналіз результатів польових дослідів : монографія / [Ушкаренко В. О., Нікішенко В. Л, Голобородько С. П., Коковіхін С. В.]. – Херсон : Айлант, 2009. – 372 с. : іл.
3. Застосування регуляторів росту рослин [Електронний ресурс] // Синтетичні регулятори росту рослин - Режим доступу: http://rostroslun.blogspot.com/p/blog-page_71.html.
4. Клименко І. І. Вплив регуляторів росту рослин і мікродобрих на урожайність насіння ліній та гібридів соняшнику / І. І. Клименко // Селекція та насінництво. – 2015. – Вип. 107. – С. 183-188.
5. Федорчук М.І., Березовський Ю.П., Онищенко С.О./Науково-практичні основи формування високопродуктивних агровиробничих систем в умовах півдня України: Монографія/за ред. професора М.І. Федорчука. – Херсон: Айлант,2011.-158с.

ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У КОМУНІКАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Дребот О.М.

Національний університет «Львівська політехніка», студент 4-го курсу,
olegdreb@gmail.com

Гудзь О.І.

Національний університет «Львівська політехніка», к.е.н., доц.,
olha.i.hudz@lpnu.ua

Після появи глобальної мережі інтернет уявлення про засоби комунікації та рекламу докорінно змінилися. Інтернет став новою площею спілкування, а також багатомільйонним ринком потенційних споживачів. Враховуючи те, що інтернет є абсолютно новим комунікаційним середовищем, яке відрізняється від традиційних засобів масової інформації (радіо, телебачення), то потрібно використовувати новий підхід для залучення нових потенційних споживачів. Великі можливості глобальної мережі вимагають швидкого реагування підприємств для розробки, формування та застосування нових методів маркетингу [1].

Традиційні засоби масової інформації керуються принципом «один до всіх», тобто компанія передає інформацію для цільової групи споживачів. У залежності від конкретного засобу масової інформації вона подається по-різному, тобто за допомогою радіо – це просто аудіо, текст, а за допомогою телебачення картинка є динамічною, тобто анімація та відео наповнення. Основною різницею традиційного ЗМІ від інтернет мережі є відсутність інтерактивної взаємодії. Глобальна мережа інтернет керується іншими принципами. Першим принципом є формат спілкування «один з одним», отже інформація поширюється між користувачем та цілим комунікаційним простором. По суті цей формат працює наступним чином: наприклад, якщо нещодавно споживач цікавився купівлею нового телевізора, то з високим

ступенем вірогідності при наступному відвідуванні будь-якого іншого сайту він побачить рекламу цього ж телевізора. Наступним форматом спілкування є «кожен до багатьох», кожен користувач може звертатись до великої кількості інших користувачів. Такий формат звільняє від контролю збоку, дає можливість втілити нові правила гри [2].

Пропонуємо розглянути інтернет комунікації ТЗОВ «ЛембергМіт» із споживачами. Підприємство «ЛембергМіт» створене у 2001 р. та зареєстроване як торгова марка. Станом на сьогоднішній день підприємство є одним з найбільших виробників м'ясної сировини в Україні. Компанія володіє сильними виробничими потужностями, а саме: забій 800 голів в день, 26 одиниць спеціалізованої техніки, 4000 метрів квадратних складських приміщень. Основними споживачами підприємства є ковбасні цехи, магазини та супермаркети, HoReCa, трейдери дистриб'ютори. Для конкретики «ЛембергМіт» постачає товари у такі відомі мережі як: Ашан, М'ясна гільдія, Забіяка, Рукавичка, Сільпо [3].

Насправді великою проблемою м'ясної галузі є відсутність брендування. Тобто коли звичайний споживач приходять в магазин купувати м'ясо, то він не буде знати, хто є виробником даної продукції. Саме через це підприємство працює, використовуючи великі мережі як посередники між виробником і кінцевим споживачем.

Задля успішної комунікації зі споживачем підприємство має свій сайт, на якому можна залишити відгук, а спеціалісти перевіряють і усунуть недолік, також кожен партнер може залишити онлайн заявку для замовлення певної партії товару, що зекономить час обох сторін. Перевагами для постійних клієнтів є:

- найкраща ціна (кращі цінові пропозиції на ринку України);
- страхування від коливань вартості (після замовлення ціна на товар фіксується і не змінюється);
- допомога в логістиці (підприємство володіє 26 транспортними засобами, що допомагає легко доставити товар в будь-яке місто України);

- індивідуальні умови договору (для кожного споживача створені свої умови співпраці, різні форми договору, умови постачання і доставки);
- пріоритет у заявках (лише для постійних клієнтів існує окрема черга на опрацювання замовлень);
- ексклюзив на асортимент (ставши клієнтом підприємства отримується доступ до розширеного асортименту продукції);
- максимальний термін відтермінування оплати за придбану продукцію;
- маркетинг-підтримка (компанія «ЛембергМіт» надає своїм партнерам постійну маркетингову підтримку, тобто партнер може використати бренд «ЛембергМіт», запевнюючи клієнта у високій якості).

Одним з найважливіших факторів інтернет комунікації даного підприємства зі споживачами є відділ експорту. Оскільки компанія «ЛембергМіт» експортує м'ясну сировину в такі країни, як Польща, Румунія, Болгарія, Чехія, Китай, то для цього створений окремий сервер через який ведеться комунікація із замовником з-за кордону, відслідковується етап доставки товару та врегульовуються всі інші питання щодо співпраці.

Отже, можна зробити висновок, що в глобальну мережу інтернет переміщується все більше і більше уваги споживачів, тому створення та управління онлайн-репутацією є надзвичайно важливим процесом життєдіяльності підприємства. Система управління репутацією в інтернеті є досить клопіткою, трудомісткою та навіть часом дорогою процедурою проте всі витрати залучені на його реалізацію виправдані та принесуть позитивні результати.

Список літератури:

1. Збірник наукових робіт Сумського державного університету:
<http://km.fem.sumdu.edu.ua/images/stories/nauka/miim2012.pdf>
2. Створення. Просування. Маркетинг:
<https://seoevolution.com.ua/ua/internet-pr/sozdanie-reputatsii-v-internete/>

3. Офіційний сайт підприємства «ЛембергМіт»:
<https://lebergmeat.com.ua>

ИССЛЕДОВАНИЕ ОДНОГО КЛАССА ЗАДАЧ ТЕОРИИ РАСПИСАНИЙ

Дубина Анастасия, Мартынюк Юлия

Студенты

Научный руководитель: Жданова Елена

НТУУ «КПИ им. И. Сикорского»

Модели и методы теории планирования используются во многих сферах деятельности, начиная с производственных и заканчивая сервисными отраслями. Работа посвящена исследованию трех практически значимых задач теории расписаний.

1 Постановка задачи. Задано множество работ $J = \{1, 2, \dots, j, \dots, n\}$ и m параллельных машин различной скорости. Величина p_j является продолжительностью выполнения работы j на машине 1 (машина 1 считается эталонной). Скорость машины i обозначается через v_i . Время, которое машина i тратит на выполнение работы, равно $\frac{p_j}{v_i}$. Все работы множества J поступают одновременно в нулевой момент времени, процесс обслуживания каждой работы протекает без прерываний. Все машины начинают свою работу в нулевой момент времени.

Задача 1. Найти расписание, в котором достигается минимума максимальный момент завершения работ.

Задача 2. Найти расписание, в котором достигается максимума минимальный среди моментов завершения работ машинами.

Задача3. Найти расписание с максимально равномерным распределением работ между машинами.

2 Результаты исследования задач. Первым шагом анализа задач является определение нижней границы длины расписания (нижней границы критерия оптимальности задачи 1): $C^* = \frac{P}{V}$, где $P = \sum_{j=1}^n p_j$ - суммарный объем работ в системе, $V = \sum_{i=1}^m v_i$ - суммарная скорость машин. Очевидно, что расписание, в котором машины завершают выполнение работ в момент времени C^* , является оптимальным по трем критериям. Эта статья является продолжением работы [1]. Далее будем считать, что все $p_j \in Z$, а машины упорядочены по скорости так, что $v_1 \geq v_2 \geq \dots \geq v_m$. Введем вспомогательную величину $k_i = \frac{1}{v_i}$ - коэффициент производительности машины i , $i = 1, \dots, m$ (тогда выполняется $k_1 \leq k_2 \leq \dots \leq k_m$).

2.1 Критерий оптимальности. С учетом введенных обозначений сформулируем критерии оптимальности рассматриваемых задач, как функции отклонения C^* . Пусть имеем расписание σ . Введем обозначение для 1) **моментов завершения**: $C_j(\sigma)$ - момент завершения работы j ; $S_i(\sigma) = \max_{j \in J_i(\sigma)} C_j(\sigma) = \sum_{j \in J_i(\sigma)} k_i p_j$ - момент завершения всех работ на машине i ; 2) **отклонение от C^*** : $\Delta_i(\sigma) = \max\{0; S_i(\sigma) - C^*\}$ - выступ на машине i ; $R_i(\sigma) = \max\{0; C^* - S_i(\sigma)\}$ - резерв на машине i , $i = 1, \dots, m$.

Задача 1. Критерий минимизации общего времени выполнения всех работ сводится к минимизации максимального выступа:

$$\max_{1 \leq i \leq m} \Delta_i(\sigma) \rightarrow \min. \quad (1)$$

Задача 2. Задача сводится к минимизации максимального резерва:

$$\max_i R_i(\sigma) \rightarrow \min. \quad (2)$$

Задача 3. Расписанием с максимально равномерной загрузкой машин можно считать расписание, у которого целевая функция (ЦФ) может быть представлена одним из следующих способов:

$$\text{3а) } \max_i \{R_i(\sigma)\}; \{\Delta_i(\sigma)\} \rightarrow \min; \quad (3)$$

$$\text{3б) } \max_i \{R_i\} + \max_i \{\Delta_i\} \rightarrow \min; \quad (4)$$

$$\mathbf{Зв)} \sum_{i=1}^m R_i + \sum_{i=1}^m \Delta_i \rightarrow \min. \quad (5)$$

2.2 Достаточные условия оптимальности. С учетом вида критериев (1)-(5), расписание, у которого $\Delta_i(\sigma) = R_i(\sigma) = 0$, $i = 1, \dots, m$ является оптимальным. Такое расписание можно получить только при условии целочисленности C^* и $c_i^* = \frac{C^*}{k_i}, i = 1, \dots, m$. В работе рассматривается случай, когда $\exists i \mid c_i^* \notin Z$. Предположим, что мы имеем неполный расписание $\bar{\sigma}$, в котором на машины работы назначены таким образом, что $\sum_{j \in \bar{J}_i} p_j = \lfloor c_i^* \rfloor$, $i = 1, \dots, m$, де \bar{J}_i – множество работ, которые в расписании $\bar{\sigma}$ выполняются машиной i . При этом остались нераспределенными работы с суммарной продолжительностью: $\delta = \sum_{j=1}^n p_j - \sum_{i=1}^m \sum_{j \in \bar{J}_i} p_j = \sum_{j=1}^n p_j - \sum_{i=1}^m \lfloor c_i^* \rfloor$, ($\delta > 0$, $\delta \in Z$). Это означает, что в неполном расписании $\bar{\sigma}$ на машины назначены работы общем объеме $P - \delta$. Допустим, что не распределенными осталось δ работ, каждая из единичной продолжительностью выполнения. С учетом критериев (1)-(5), перед нами встают следующие вспомогательные задачи: учитывая производительности машин распределить единичные работы в количестве δ между машинами, чтобы достичь минимума этих критериев.

Вспомогательная оптимизационная задача 1. Математическая модель вспомогательной оптимизационной задачи (ВОЗ) для определения лучшего по критерию (1) распределения работ с общим объемом P имеет следующие составляющие: 1) *переменные*: x_i – количество работ единичной продолжительности, которые должны быть назначены на машину $i, i = 1, \dots, m$; 2) *ограничения*: $\sum_{i=1}^m x_i = \delta; x_i \geq 0$, целое, $i = 1, \dots, m$; 3) *целевая функция* $\max_i \{k_i(x_i - e_i)\} \rightarrow \min$.

Математические модели других вспомогательных задач отличаются от модели ВОЗ 1 только целевыми функциями.

$$\mathbf{ВОЗ 2. ЦФ задачи:} \max_i \{k_i(e_i - x_i)\} \rightarrow \min.$$

$$\mathbf{ВОЗ 3. ЦФ вспомогательных задач: 3а)} \max_i \{|k_i(x_i - e_i)|\} \rightarrow \min;$$

$$\mathbf{3б)} \max_i \{k_i(x_i - e_i)\} + \max_i \{k_i(e_i - x_i)\} \rightarrow \min; \mathbf{3в)} \sum_{i=1}^m \{k_i(e_i - x_i)\} \rightarrow \min.$$

Алгоритмы решения ВОЗ. С учетом критерия оптимизации, схема алгоритма **A1** решения ВОЗ1 имеет такой вид.

Вход: C^*, δ, e, k

Выход: x

```

3       $S^*$  // Вектор моментов завершения машинами последних работ
4       $S_{max}^*$  // Момент завершения последней работы
5  // Инициализация
6  for  $i:=0$  to  $m$  do
7       $x_i := 0$ 
8       $S_i^* := C^* - k_i e_i$ 
9  end
10 // Назначение работ на машины
11 while  $\delta \geq 1$  do
12     //Определение машины, на которую будет назначена текущая работа
13     //( $q$ - индекс машины, которой соответствует минимум из
14     // потенциальных выступов)
15      $q := \arg \{ \min \{ S_1^* + k_1; S_2^* + k_2; \dots; S_m^* + k_m \} \}$ 
16      $x_q := x_q + 1$ 
17      $S_q^* := S_q^* + k_q$ 
18      $\delta := \delta - 1$ 
19 end
19  $S_{max}^* := \max \{ S_1^*, S_2^*, \dots, S_m^* \}$ 

```

Величины $S_1^*, S_2^*, \dots, S_m^*$ формируют идеальный контур расписания.

ВОЗ 2. Алгоритм решения этой задачи отличается от алгоритма **A1** следующим образом: введено переменную S_{min}^* (момент завершения последней из работ), строка 14 имеет вид: $q := \arg \{ \min \{ k_1 e_1; k_2 e_2; \dots; k_m e_m \} \}$.

ВОЗ 3. Алгоритмы решения этих вспомогательных задач изменяются в соответствии своим критериям оптимальности.

Результаты экспериментов. Был проведен сравнительный анализ оптимальных решений введенных ВОЗ. Во-первых, сравнивались оптимальные

контуры, полученные с помощью ВОЗ1 и ВОЗ2. Во-вторых - контуры, полученные по критериям ВОЗ 3а, 3б и 3в. Ниже представлены результаты экспериментов для одного класса индивидуальных задач (ИЗ): в которых значения производительностей машин были равномерно распределены в интервале [1-1.2]. При этом для каждого значения m (3, 4, 5, 10, 15 ...) было сгенерировано по 200 индивидуальных задач. Полученные результаты экспериментов приведены на рисунке 1.

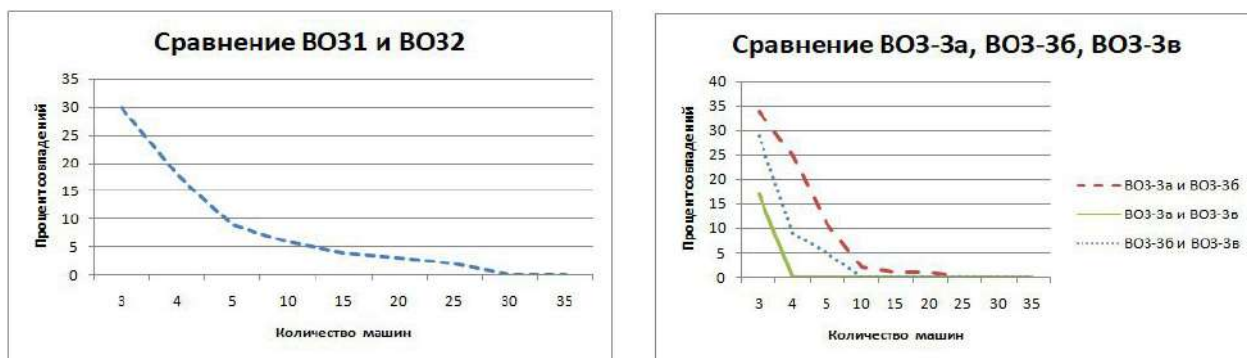

Рис. 1 – Влияние количества машин на процент совпадения оптимальных контуров расписаний по разным критериям

Анализ результатов экспериментов показал, что решения ВОЗ 1 и ВОЗ 2 совпадают при небольшом количестве машин (до 10), но с увеличением этого числа, процент совпадения результатов решения задач уменьшается. Аналогичная закономерность имеет место и для ВОЗ 3а-3в. Увеличение количества машин приводит к тому, что оптимальные контуры расписаний, полученных с помощью различных ВОЗ, существенно отличаются.

Выводы. В работе было экспериментально исследованы подход к решению трех распространенных на практике задач теории расписаний, который основан на формулировке вспомогательных оптимизационных задач, решения которых используются для формирования достаточных условий оптимальности исходных задач.

Список литературы:

1. Popenko V., Sperkach M., Zhdanova O., Kokosinski Z.: On Optimality Conditions for Job Scheduling on Uniform Parallel Machines. // The Second

International Conference on Computer Science, Engineering and Education Applications ICCSEEA 2019, 26–27 January 2019, Kiev, Ukraine. – 2019, pp. 103-112.

ЗАХИСТ ЕЛЕКТРОДВИГУНА З ВИКОРИСТАННЯМ ВЕКТОРІВ МОНІТОРИНГУ

Дубовик В.Г.

Лебедєв Л.М.

Майстренко Л.Ю.

НТУУ «КПІ ім.Ігоря Сікорського»

Аварії електродвигунів поділяють на три основні типи: мережеві, пов'язані з аваріями в електромережі; струмові, пов'язані з обривом провідників в обмотках статора, ротора, замиканні обмоток, порушенням контактів і руйнуванням сполук; аварії, пов'язані зі зниженням опору ізоляції.

Для того, щоб захистити електродвигун від пошкоджень при порушенні нормальних умов роботи, а також своєчасно відключити несправний двигун від мережі, запобігши або обмеживши тим самим розвиток аварії, передбачаються пристрої захисту. Найбільш дієвим засобом є електричний захист двигунів, виконуваний відповідно до «Правил улаштування електроустановок».

В відомих способах захисту електродвигуна [1,2] недоліком є низька надійність із-за недосконалості процедури прогнозу нестационарних рядів для вчинення попереджувальних дій при захисті електродвигуна з частими пусками і стохастичною зміною експозиції та різними значеннями кратності струмових перевантажень.

В запропонованій корисній моделі поставлена задача підвищення надійності роботи захисту при стохастичній кратності та експозиції перевантажень електродвигуна. Для цього в способі захисту електродвигуна

використовуються двовимірні вектори моніторингу для формування двовимірного часового ряду з часткових сум квадратів діючих значень струмів електродвигуна, поділених на кількість доданків часткових сум, а формування решітчастого інформаційного поля виконується за допомогою ортогональних векторів вкладень. При цьому прогнозують кожні наступні значення векторів моніторингу за ортогональними осями і діагоналями двовимірного решітчастого інформаційного поля та обирають для використання вектор моніторингу з найменшою похибкою прогнозування на час прийняття рішення [3].

При стохастичному характері зміни навантаження оперують не абсолютними, а еквівалентними за тепловими втратами значеннями діючих струмів. Якщо еквівалентний струм усереднюють на коротких проміжках часу (секундах), то виявити тривалі незначні 5%...10% струмові перевантаження неможливо. Якщо еквівалентний струм контролюють за допомогою усереднення на тривалих проміжках часу (десятьках хвилин), то неможливо вчасно виявити перевантаження пусковими струмами. Для надійної роботи захисту потрібен контроль діючих значень еквівалентних струмів у всьому діапазоні часів усереднення, тобто від Δt до $n \cdot \Delta t$, де Δt – крок дискретизації двовимірного часового ряду, n – кількість кроків. Такий контроль можливий за допомогою двовимірних часових рядів. Для цього формують двовимірний часовий ряд з часткових сум квадратів діючих значень струмів поділених на кількість доданків часткових сум. При цьому на одній вісі поєднують час і час усереднення і перетворюють одновимірний часовий ряд в двохвимірний. Двовимірний ряд квадратів струмів відповідає тепловому навантаженню електродвигуна і представляє собою значення квадратів еквівалентних струмів з наростаючим часом усереднення.

В якості ортогональних, до двовимірного часового ряду вибирають двовимірні ортогональні ряди векторів вкладень (так звані лінійні фільтри). Дискретний двовимірний часовий ряд з двовимірними ортогональними векторами вкладень створює решітчасте інформаційне поле з двовимірною

інформацією. Прогнозування проводиться за допомогою інформації вузлів решітчастого інформаційного поля, що знаходяться на ортогональних осях і діагоналях. Вектори моніторингу знаходяться на кутах інформаційних полів.

Точність прогнозування за допомогою векторів моніторингу залежить від особливостей процесу навантаження. Цю особливість враховують тим, що з декількох векторів моніторингу вибирають той, який на момент прийняття рішення, наприклад, про видачу сигналу попереджувальної сигналізації, має найменшу похибку прогнозування. Таким чином, спосіб включає прогнозування за ортогональними осями і діагоналями векторів моніторингу двовимірних інформаційних полів з використанням вектора моніторингу з найменшою похибкою прогнозування на час прийняття рішення.

Здійснюють спосіб наступним чином. Вибирають довжину і дискретність часового ряду, яка повинна бути в межах 3...5 теплових сталих часу електродвигуна. Дискретно вимірюють і зводять у квадрат діючі значення струмів електродвигуна. Після чергового заміру на перше місце часового ряду ставлять знов виміряне значення квадрата діючого струму, останнє значення часового ряду видаляють, а до кожного з елементів часового ряду підсумовують останнє заміряне значення квадрата струму. В кожному з елементів пам'яті двовимірного часового ряду в порядку зростання знаходиться наступні суми квадратів струму електродвигуна:

$$(I_1^2), (I_1^2 + I_2^2), (I_1^2 + I_2^2 + I_3^2), \dots, (I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)$$

Квадрат еквівалентного значення струму дорівнює:

$$I_{\text{екв}}^2 = (I_1^2 \Delta t_1 + I_2^2 \Delta t_2 + \dots + I_n^2 \Delta t_n) / (\Delta t_1 + \Delta t_2 + \dots + \Delta t_n)$$

При рівності відрізків часу $\Delta t_1 = \Delta t_2 = \dots = \Delta t_n = \Delta t$ квадрати еквівалентного струму в кожному з n – елементів ряду буде дорівнювати

$$\begin{aligned} I_{\text{екв}1}^2 &= I_1^2; \\ I_{\text{екв}2}^2 &= (I_1^2 + I_2^2) / 2; \\ I_{\text{екв}3}^2 &= (I_1^2 + I_2^2 + I_3^2) / 3; \\ &\dots; \\ I_{\text{екв}n}^2 &= (I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2) / n. \end{aligned}$$

Таким чином, якщо кожен з часткових сум в елементах ряду поділити на кількість її доданків, то отримаємо ряд з значеннями квадратів еквівалентних струмів з наростаючим часом усереднення. При цьому на одній і тій же вісі отримаємо поєднання двох величин – часу і часу усереднення еквівалентних струмів. Одновимірний часовий ряд при цьому перетворюється в двовимірний.

Для отримання додаткової інформації, за допомогою ортогональних до двовимірного часового ряду векторів вкладень, формують решітчасте інформаційне поле. Якщо вектори вкладень одновимірні, то отримують півтора вимірне інформаційне поле, табл. 1.

Таблиця 1. Півтора вимірне інформаційне поле

$(I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)/n$	$(I_2^2 + I_3^2 + \dots + I_{n+1}^2)/n$	$(I_3^2 + I_4^2 + \dots + I_{n+2}^2)/n$	$(I_n^2 + I_{n+1}^2 + \dots + I_{n+n}^2)/n$
...
$(I_1^2 + I_2^2 + I_3^2)/3$	$(I_2^2 + I_3^2 + I_4^2)/3$	$(I_3^2 + I_4^2 + I_5^2)/3$	$(I_n^2 + I_{n+1}^2 + I_{n+2}^2)/3$
$(I_1^2 + I_2^2)/2$	$(I_2^2 + I_3^2)/2$	$(I_3^2 + I_4^2)/2$	$(I_n^2 + I_{n+1}^2)/2$
I_1^2	I_2^2	I_3^2	I_n^2

Вектори моніторингу нижнього кута півтора вимірної інформаційної поля, які використовують інформацію вузлів решітчастого поля представлені в табл. 2.

Таблиця 2. Вектори моніторингу нижнього кута півтора вимірної інформаційної поля

I_1^2	I_2^2	I_3^2	...	I_n^2
I_1^2	$(I_1^2 + I_2^2)/2$	$(I_1^2 + I_2^2 + I_3^2)/3$	$(I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)/n$
I_1^2	$(I_2^2 + I_3^2)/2$	$(I_3^2 + I_4^2 + I_5^2)/3$	$(I_{n-2}^2 + I_{n-1}^2 + \dots + I_n^2)/n$

За допомогою ортогональних до двовимірного часового ряду двовимірних векторів вкладень формують двовимірне інформаційне поле, яке представлено в табл. 3.

Таблиця 3. Двовимірне інформаційне поле

$(I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)/n$	$[(I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)/n + (I_2^2 + I_3^2 + \dots + I_{n+1}^2)/n]/2$	$[(I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)/n + (I_2^2 + I_3^2 + \dots + I_{n+1}^2)/n + (I_3^2 + I_4^2 + \dots + I_{n+2}^2)/n]/3$...	$[(I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)/n + (I_2^2 + I_3^2 + \dots + I_{n+1}^2)/n + \dots + (I_n^2 + I_{n+1}^2 + \dots + I_{n+n-1}^2)/n]/n$
...
$I_1^2 + I_2^2 + I_3^2)/3$	$[(I_1^2 + I_2^2 + I_3^2)/3 + (I_2^2 + I_3^2 + I_4^2)/3]/2$	$[(I_1^2 + I_2^2 + I_3^2)/3 + (I_2^2 + I_3^2 + I_4^2)/3 + (I_3^2 + I_4^2 + I_5^2)/3]/4$	$[(I_1^2 + I_2^2 + I_3^2)/3 + (I_2^2 + I_3^2 + I_4^2)/3 + \dots + (I_n^2 + I_{n+1}^2 + I_{n+2}^2)/3]/n$
$(I_1^2 + I_2^2)/2$	$[(I_1^2 + I_2^2)/2 + (I_2^2 + I_3^2)/2]/2$	$[(I_1^2 + I_2^2)/2 + (I_2^2 + I_3^2)/2 + (I_3^2 + I_4^2)/2]/3$...	$[(I_1^2 + I_2^2)/2 + \dots + (I_n^2 + I_{n+1}^2)/2]/n$
I_1^2	$(I_1^2 + I_2^2)/2$	$(I_1^2 + I_2^2 + I_3^2)/3$	$(I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)/n$

Векторів моніторингу нижнього кута двовимірного інформаційного поля, що використовують інформацію вузлів решітчастого поля всього два. Їх можна представити в вигляді табл. 4.

Таблиця 4. Вектори моніторингу нижнього кута двовимірного інформаційного поля

I_1^2	$(I_1^2 + I_2^2)/2$	$(I_1^2 + I_2^2 + I_3^2)/3$...	$(I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)/n$
I_1^2	$[(I_1^2 + I_2^2)/2 + (I_2^2 + I_3^2)/2]/2$	$[(I_1^2 + I_2^2 + I_3^2)/3 + (I_2^2 + I_3^2 + I_4^2)/3 + (I_3^2 + I_4^2 + I_5^2)/3]/4$...	$[(I_1^2 + I_2^2 + \dots + I_n^2)/n + (I_2^2 + I_3^2 + \dots + I_{n+1}^2)/n + \dots + (I_n^2 + I_{n+1}^2 + \dots + I_{n+n-1}^2)/n]/n$

Відомими методами прогнозування отримують наступні значення векторів моніторингу за ортогональними осями і діагоналями півтора- та двовимірного інформаційних полів, далі оцінюють похибки прогнозування. Вибирають вектор моніторингу з найменшою похибкою прогнозування на час прийняття рішення щодо оперативного втручання в роботу електродвигуна.

Гранично допустиме значення сум квадратів струмів n -ного елементу пам'яті часового ряду дорівнює

$$\sum_1^n I_{\text{екв}n}^2 / n = I_{\text{ном}}^2 [(K/n\Delta t) + 1],$$

де n - порядковий номер елементу пам'яті часового ряду, $I_{\text{ном}}$ – номінальний струм електродвигуна, K – постійна величина, Δt – період дискретизації.

Порівнюють прогнози квадрати діючих значень еквівалентних струмів в елементах двовимірного часового ряду з їх гранично припустимими значеннями. При виході поточного значення за межі хоча б в одному з елементів двовимірного часового ряду відключають електродвигун від мережі.

Запропонована корисна модель для захисту електродвигуна забезпечує підвищення надійності, а також задану точність спрацьовування захисту, як при частих пусках, так і при значних короткочасних та малих тривалих перевантаженнях шляхом підвищення точності прогнозування нестационарних рядів.

Список літератури:

1. Патент України на корисну модель № 42964 У, МПК Н02Н 7/08. Дубовик В.Г., Лебедев Л.М. «Спосіб захисту електродвигуна», опубл. 27.07.2009.
2. Патент України на корисну модель №43034 У, МПК Н02Н 7/08. Дубовик В.Г., Лебедев Л.М., Розен В.П. «Спосіб захисту електродвигуна», опубл. 27.07.2009.
3. Патент України на корисну модель №№117169. МПК Н02Н 7/10. Дубовик В.Г., Лебедев Л.Н., Демчик Я.М., Тарасюк А.П. «Спосіб захисту електродвигуна з використанням двовимірних векторів моніторингу» Бюлетень "Промислова власність", №12 2017 р.

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДИСЦИПЛІНОВАНOSTI У ДОШКІЛЬНИКІВ

Дука Юлія Валеріївна

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького, Україна

Актуальність формування дисциплінованості у дітей старшого дошкільного віку надиктовано тим, що соціальне замовлення держави в освіті спрямоване на виховання людини, готової самостійно приймати рішення в ситуації вибору. Виховання дисциплінованості – це одне із найскладніших завдань педагогічної теорії та практики. Окремі педагоги схильні вважати дисциплінованість не тільки засобом запобігання поганих звичок, але і головною умовою успішності навчання. Вихованню дисциплінованості у дошкільників присвячено чимало наукових досліджень, серед яких корисними для нас стали роботи авторів, які вивчали проблеми формування вольових якостей дітей – Л. Божович, Г. Ващенко, Г. Костюком, І Дубровіною, М. Лисіною, В. Мухіною та ін. Дослідженню питання формування почуття відповідальності у дітей дошкільного віку присвячені роботи таких авторів як І. Бех, О. Кононко, В. Нечай, З. Борисова та ряду інших.

Це найпоширеніше прояв авторитарної навчально-дисциплінарної моделі виховання. Проблемі дисципліни присвячені роботи педагогів О. Демурової, Л. Островської, Н. Стародубової, в яких визначено, що в дошкільному віці дисциплінованість як риса характеру знаходиться лише у стадії формування.

Важливо сформувати основи цієї морально-вольової якості, в першу чергу через активну слухняність (вміння дитину слухатися дорослих, виконувати поставлені ними завдання, поради, вказівки). У цьому віці у переважної більшості дітей виявляють прагнення бути слухняними. Таке прагнення ґрунтується на емоційно позитивному ставленні дитини до дорослих (мами, бабусі, вихователя та ін.) та визнання їх авторитету, прагненні

отримувати схвалення ними своєї поведінки, наслідувати їм. Отже, для маленької дитини визначальну роль відіграє бажання «бути хорошим», отримати схвалення від дорослого.

Дисциплінованість – це здатність свідомо виконувати правила поведінки, обов'язки, доручення в сім'ї, в дитячому садку.

Виховання дисциплінованості у дітей старшого дошкільного віку є однією з умов їх розвитку, підготовленістю до навчання у школі. В контексті нашого дослідження дисциплінованість – це особистісна якість дітей старшого дошкільного віку, що означає прояв внутрішньої організованості, готовності підкорятися особистим і суспільним цілям, уміння підкорятися нормам і правилам поведінки. В цей період відбувається виникнення у дитини первинних форм довільної уваги, завдяки чому дитина вже здатна підпорядковувати свою увагу вимогам вихователя, зосереджуватися, керувати своєю психічною діяльністю.

Старші дошкільники виявляють риси більш стійкого і цілеспрямованого сприймання, ніж діти молодшого дошкільного віку. Істотні зміни відбуваються у розвитку мислення старшого дошкільника. Воно підноситься на новий ступінь розвитку. Це виявляється не тільки в умінні оперувати уявленнями, а й у збагаченні змісту цих уявлень.

Крім того, дитина стає здатною оперувати не лише поодинокими чуттєвими образами предметів, а й більш узагальненими уявленнями, в яких об'єднуються і поодинокі враження, і судження про ці предмети. Це означає, що мислення дитини відокремлюється від сприймання і водночас від практичної дії та і стає відносно самостійним процесом. Залишаючись ще переважно наочно-образним, воно поступово робиться словесним.

Вивчаючи організацію освітньо-виховного процесу у дошкільних закладах, нами було виявлено такі його особливості: гнучкість, диференціація педагогічного процесу; висока мотивація освітнього процесу; чітке календарне, перспективне планування освітньо-виховної роботи.

Для розкриття впливу освітньо-виховного середовища на розвиток дисциплінованості дітей старшого дошкільного віку, нами було використано ігри та вправи, що дозволили виявити ставлення дітей до виконання завдань, дотримання правил тощо.

Отже, для розвитку дисциплінованості у дітей старшого віку важливим є те, що вихователь має розповісти дітям, як, у якій послідовності треба виконувати будь-які завдання, якими засобами необхідно при цьому користуватися. В іншому випадку діти почнуть виконувати завдання механічно, бездумно і після кількох невдалих спроб втратять віру у свої сили. Також необхідно демонструвати дітям їх просування до мети. Педагог повинен так організувати діяльність старшого дошкільника так, щоб він бачив свій шлях до мети, а головне – усвідомив, що цей шлях є результатом його власних зусиль та наслідком дотримання дисципліни.

За результатами педагогічного спостереження треба зазначити, що самоорганізація дітей під час перебування у дошкільному закладі, дотримання дисципліни під час занять та виконанні режимних моментів – досить відмінна.

Таким чином, виховання дисциплінованої поведінки дошкільника у процесі ігрової діяльності – це процес складний, багатогранний і тривалий. У ньому мають бути задіяні і педагоги, і психологи, і батьки учнів. У подальшому нами запановано розробку та впровадження методичних рекомендацій щодо виховання дисциплінованості у дітей старшого дошкільного віку.

Список літератури:

1. Бех І. Д. Педагогіка успіху: виховні втрати та їх подолання. Педагогіка і психологія. 2012. №4. С.5-15
2. Богуш А. М., Варениця Л. О. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Луганськ «Альма-матер» 2006 565 с.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. К.: Академвидав, 2006. 455 с.

ОСВІТНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИЗОВАНОГО ВИРОБНИЦТВА: ВПЛИВ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

Єрмакова С.С.

Уваров Д.Ю.

Гострик А.М.

Одеська державна академія будівництва та архітектури
м. Одеса, Україна

Глобальні тенденції — це потужна сила, яка змінює суспільство, а з ним і середовище освіти, науки і виробництва. В умовах сьогодення дослідження економічної ефективності і прогресивності нових технологічних процесів і, в першу чергу, стосовно промислових роботів і роботизації виробництва, а також аналізу економічних підстав впровадження роботизованих технологій є актуальним питанням, вирішення якого має не тільки наукове, але і, що не менш важливо, практичне значення. Як результат технічні, технологічні, організаційні та соціальні переваги використання у виробництві промислових роботів повинні матеріалізуватися у підвищенні показників економічної ефективності у призмі: освіта-наука-виробництво.

Відтак, сучасний етап розвитку роботизації характеризується: по-перше – розширенням сфери застосування автоматів (автоматика проникає до усіх сфер життя людини: медицини, побуту, масової культури, фінансів, природокористування), а по-друге – впровадженням принципово нових засобів автоматизації, що реалізують інтелектуальні методи керування (моніторингових систем, нейронних мереж, генетичних алгоритмів, систем нечіткої логіки. Відтак, метою нашого дослідження був моніторинг освітніх технологій щодо оцінки економічної ефективності роботизації виробництва безпосередньо у виробничих умовах професійної підготовки майбутніх фахівців, а саме на підприємствах. Дослідження цього питання виконувалось у рамках наукової

програми педагогічної лабораторії Одеської державної академії будівництва та архітектури. Вибір педагогічних умов дослідження здійснювався з арсеналу педагогічних засобів, здатних підвищити продуктивність процесу організації роботизованого виробництва та сприяти розвитку професійної культури та мислення.

Результати дослідження засвідчили, що упровадження засобів роботизації у виробництво констатують перспективність використання промислових роботів в умовах професійної підготовки майбутніх фахівців, а саме в контексті інтеграції процесів освіти, науки і виробництва на підприємствах. Економічний ефект такої інтеграції взаємодії досягається за рахунок умовного вивільнення усіх учасників освітнього процесу від деяких видів професійних завдань при їх заміні промисловими роботами.

В сучасних умовах безперервного зростання впливу економічних показників і показників конкуренції на параметри виробництва, важливу роль відіграє отриманий економічний ефект від автоматизації виробництва. Як результат технічні, технологічні, організаційні та соціальні переваги використання у виробництві промислових роботів повинні матеріалізуватися в підвищенні показників економічної ефективності [1].

Статистика використання промислових роботів відображає щорічне зростання засобів автоматизації та роботизації [2]. Відштовхуючись від цих даних можна стверджувати - вони будуть застосовані в кожній сфері, де можливим є запровадження роботів та автоматів. На це впливає багато факторів, такі як: відсутність людського фактору та помилок, швидкість роботи, вартість використання роботів та автоматів замість людей та ін. Кожен день ми бачимо нові для себе пристрої та досить швидко звикаємо до них: ще декілька років тому ми поповняли рахунки мобільних телефонів у людей на вулиці або купували картки поповнення, а зараз їх замінили термінали самообслуговування. Те ж саме спостерігається і в супермаркетах, аптеках та інших громадських закладах - замість звичних працівників-касирів також з'являються комп'ютерні системи, які не поступаються їм в якості та швидкості

роботи. Процес роботизації іде і ми до нього адаптуємось навіть не думаючи про це.

Впровадження автоматизації в наше життя прискорює його хід та грошовий оберт в економіці країни, що є ростом економіки в цілому. Автоматизація та роботизація потроху замінює людей у всіх сферах. Це не вигідно тим, кого замінюють роботи, але це вигідно компаніям, що впроваджують інновації. Відповідно до досліджень компанії McKinsey [3] до 2030 року більш ніж 0,8 мільярди людей залишаться без роботи у зв'язку з роботизацією процесів.

Де саме вигідно застосовувати роботизацію – у простих процесах, що мають локальний алгоритм дій. Будь-який з повторюваних процесів може бути роботизований. На сьогоднішній момент існує достатня кількість функціональних типів датчиків з достатньою розрізнявальною здатністю, щоб замінити людину. Робітник, виконуючий однотипні процеси навіть не є проблемою для автоматизації. Коли людина робить одне й те саме, при цьому ще виконуючи аналітичні операції – є ризиком, оскільки людська увага підвладна флуктуації [4] і підвищується вірогідність помилки.

Швидкий ріст автоматизації обумовлено початком масового випуску однотипної продукції. Створення конвеєру було одним з перших кроків на заміну людей на виробництві. Зараз же автоматизовано більшість процесів виробництва в таких галузях, що є одними з перших у виробництві - електроніка та машинобудування.

До світових лідерів промислової автоматизації по відношенню до 10000 робітників відносяться [5]:

Рис. 1 – Світові лідери з автоматизації виробництва

На сьогодні на 10000 робітників лише 36 промислових роботів. Але до свого ювілею в 2049 році КНДР планує перегнати виробничі плани світових лідерів і без роботів це не можливе [6]. Щодо України, то даний момент деякі приватні українські компанії вдало працю в напрямку розробок автоматизованих систем [7] та впроваджують їх у галузях виробництва та обслуговування.

Щодо галузі будівництва, то ця сфера досі не має достатнього впливу автоматизації та роботизації. Це пов'язано в першу чергу складністю технологічних процесів та розрізненістю місць застосування робочої сили. Крім того значним фактором є технологічні перерви, в які обладнання буде простоювати, або його необхідно буде перемістити на інше місце, що впливає на вартість обслуговування таких механізмів. Використання роботів може значно зменшити травматизм на об'єктах будівництва[8]. А економічний ефект вже успішно доведено іншими галузями, питання лише в адаптації роботизації до сфери будівництва.

Не дивлячись на розрізненість процесів все ж таки можна згрупувати робочі операції та описати їх алгоритмами для подальшої автоматичної роботи. До таких робіт можна віднести: роботи з руйнування споруд, розчищення від мусору, роботи з нанесення покриття на поверхню, створення незйомної опалубки, цегляна кладка та інше. Але значним недоліком автоматизації та роботизації будівельних процесів є неможливість використання його в малому просторі та при роботі на малих об'ємах поверхні. Цей фактор можна виключити надав механізму можливість самостійного пересування хоча по одному поверху з однотипною роботою, надав функції самостійної подачі матеріалу до робочого місця, або використовуючи роботів-транспортів.

Іншим фактором є кінцевий контроль якості виконання робіт, який все одно залишається за людиною. виправлення цих помилок також буде роботою для людини, поки штучний інтелект не досягне достатнього рівня аналізу.

Висновки. Лінійні процеси є такими, що здатні надати максимальний економічний ефект від впровадження новітніх засобів автоматизації,

роботизації, штучного інтелекту. Більшість напрямів виробництва та обслуговування вже відмовляється від людських ресурсів заради економічного ефекту. Не всі галузі можуть бути достатньо автоматизованими для заміни людей на механізми і на це впливає значна кількість факторів, які на даний момент знаходяться на стадії вирішення.

Список літератури:

1. Картамышева Е. С. Промышленная автоматизация в России: проблемы и их решения // Молодой ученый. — 2016. — №28. — С. 93-95.

2. RoboTrends [Електронний ресурс] : [Прогнозы, статистика в области промышленных роботов]. — Електронні дані. — [Москва : RoboTrends, 2019]. — Режим доступа : <http://robotrends.ru/> (дата звернення 30.03.2019). — Назва з екрана.

3. Bloomberg [Електронний ресурс] : [Robots Are Coming for Jobs of as Many as 800 Million Worldwide]. — Електронні дані. — [NYC : Bloomberg L. P., 2017]. — Режим доступа : <https://www.bloomberg.com> (дата звернення 30.03.2019). — Назва з екрана.

4. Психическое здоровье [Електронний ресурс] : [Внимание. Нарушение внимания]. — Електронні дані. — [Москва : ООО Психическое здоровье, 2017]. — Режим доступа : <https://psyclinic-center.ru> (дата звернення 30.03.2019). — Назва з екрана.

5. Хлебенских Л. В. Автоматизация производства в современном мире / Хлебенских Л. В., Зубкова М. А., Саукова Т. Ю. // Молодой ученый. — 2017. — №16. — С. 308-311.

6. Apparat [Електронний ресурс] : [Китай собирается массово заменить рабочих роботами]. — Електронні дані. — [Москва : Apparat, 2016]. — Режим доступа : <http://apparat.cc> (дата звернення 30.03.2019). — Назва з екрана.

7. Globallogic [Електронний ресурс] : [Використовуючи найновіші технології, ми викликаємо найкращі враження у користувача.]. — Електронні дані. — [Київ : GlobalLogic, 2019]. — Режим доступа : <http://apparat.cc> (дата звернення 30.03.2019). — Назва з екрана.

8. Kyoungmo J. Robot - based construction automation: An application to steel beam assembly // Automation in Construction. — 2013. — №32. — C. 62 – 79.

AN ANALYSIS OF PROMOTING CO-CONSTRUCTION OF EDUCATION ACTION (PCEA) UNDER THE BELT AND ROAD INITIATIVE IN CHINA

Zhang Wenxi

PhD Student

Lozynska Inna

D.Sci in Economics

Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine

PhD student from management department

Correspondence author's cellphone: +38(050)3075004

Email: innalozynska@gmail.com

The Belt and Road is the abbreviation of “Silk Road Economic Belt” and “21st Century Maritime Silk Road”. In September and October 2013, Chinese President Xi Jinping proposed “New Cooperation initiative of the Silk Road Economic Belt and the 21st Century Maritime Silk Road”. That is called the Belt and Road Initiative.

The intention of the Belt and Road Initiative

It will fully rely on the existing dual and multilateral mechanisms of China and relevant countries, and with the help of existing and effective regional cooperation platforms, the Belt and Road Initiative aims to borrow the historical symbols of the ancient Silk Road, hold high the banner of peaceful development, and actively develop and the economic partnerships of countries along the route work together to create a community of interests, destiny and responsibility for political mutual trust, economic integration, and cultural inclusion.

The Ukrainian relative of the Belt and Road Initiative

On July 5, 2018, the Ukrainian Belt and Road Trade and Investment Promotion Center was officially unveiled in the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry in Kiev.

The introduction of PCEA under the Belt and Road Initiative

The education promotion under the Belt and Road Initiative has been included in the 100 major projects to be implemented in China of the Belt and Road Initiative construction work and the “13th Five-Year Plan” in 2016. The primary consideration for the issuance of PECA is to clarify the orientation of education. The important part of PCEA is "Five Links" which includes policy communication, facility connectivity, trade smoothness, capital finance, and popular support), which are jointly built around the "Belt and Road", also PECA provides support in two aspects: the first is promoting the commonwealth of the people, the second is providing talents support for other "four links."

The PECA proposed that educational exchanges should be a bridge for the people along the Belt and Road route countries. Talent training provides support for policy communication, facility connectivity, trade smoothness, and financial communication. Initiatives along the line will work together to enhance understanding, expand openness, strengthen cooperation, learn from each other, seek common interests, face common destiny, shoulder co-responsibility, and build a Belt and Road education community to fully support the Belt and Road Initiative.

The conception of PCEA under the Belt and Road Initiative

PECA designed the ‘Five Basic Implantation’ as a basic initiative to carry out educational interconnection and cooperation.

Firstly, strengthen education policy communication. The “One Belt and One Road” education law and policy research will be carried out to build a communication and information notification mechanism for education policies along the route. It will actively sign bilateral, multilateral and sub-regional educational cooperation framework agreements, formulate international conventions on education cooperation and exchanges along the route counties, gradually unblock policy

bottlenecks in educational cooperation and exchanges, and realize mutual recognition of credits and joint awards.

The second is to facilitate the unimpeded cooperation on education. It will promote the facilitation of visas between the “Belt and Road” route countries, encourage schools’ cooperation with foundations, the same research topics and development goals to establish sister relationships, hold national presidents forums along the route, and support higher education institutions to establish joint laboratories (research centers) for international cooperation. The technology transfer center will create a “ Belt and Road” academic exchange platform and gradually deepen the development of educational cooperation and exchanges.

The third is to promote language interoperability along the route. It will expand the inter-government language learning exchange program, jointly cultivate and cultivate high-level language talents. It will expand the scale of the number of overseas students studying in the language learning countries, and advocate the cooperation of countries along the route with Chinese universities to set up their own language majors in China. It will support more social forces to help the Confucius Institute and Confucius Classroom construction, strengthen the construction of Chinese teachers and Chinese teaching volunteers, and fully meet the needs of Chinese learning in the countries along the route.

The fourth is to promote the commonwealth of the people along the route. Scholars from countries along the route will be encouraged to carry out or cooperate in the research of Chinese topics, and to enhance the understanding of China's development model, national policy, education and culture in various countries along the route. National and regional research bases will be built, and research in the fields of economy, politics, education and culture will be carried out in cooperation with the target countries. The "Silk Road" youth exchange will be strengthened, and the understanding of the education curriculum and the Silk Road cultural heritage protection will be gradually incorporated into the curriculum system of primary and secondary education in various countries along the route, and the understanding of young people's culture in different countries will be strengthened.

The fifth is to promote the standardization of academic degree certification. It will promote the implementation of the UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) Convention on the Recognition of Higher Education Qualifications in the Asia-Pacific Region, support UNESCO's establishment of a worldwide mutual recognition mechanism for academic qualifications, and achieve mutual recognition of bilateral multilateral academic degrees in the region. It will call on countries to improve the education quality assurance system and certification mechanism, accelerate the development of the national education qualifications framework, and help learners in different types and stages of education to promote the construction of lifelong learning society. We will jointly build a regional vocational education qualifications framework and gradually realize the integration of the employment standards in the employment market. It will explore the establishment of professional development standards for teachers along the line and promote the flow of teachers.

References:

1. Ding X. Analysis of the Opportunities and Challenges Brought by Henan Province to the "Belt & Road" Strategy / Ding X. //Journal of Henan Finance and Taxation College. –2016. –№ 30 –P. 41-44.
2. Chinese Journal of Science and Technology and other media reports the first batch of students enrolled in Sino-Ukrainian International Graduate School – [Electronic resource]. – Access: <http://www.hist.edu.cn/info/1022/15788.htm>
3. Xinxiang, China and Sumy, Ukraine form an friendship city – [Electronic resource]. – Access: <http://www.hnfo.gov.cn/index.php?m=content&c=index&a=show&catid=72&id=11999>

ВПЛИВ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКАЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Жданов Я.О., магістрант

Науковий керівник: Бричко А.М.

к.е.н., доцент кафедри економіки

Сумський національний аграрний університет

На сучасному етапі розвитку системи охорони здоров'я в Україні відбувається реформування галузі, що стосується усіх ланок, елементів системи, а також закладів охорони здоров'я. Успішність майбутньої діяльності медичної установи залежить від здатності ефективно функціонувати в нових умовах, управляючи організаційними змінами.

Специфіка управління закладами охорони здоров'я обумовлена тим, що охорона здоров'я - особлива сфера діяльності, яка значно відрізняється від інших. Одним з найважливіших управлінських завдань в галузі охорони здоров'я є досягнення цільових орієнтирів: підвищення якості та доступності медичної допомоги за рахунок ефективного використання обмежених фінансових, матеріальних, трудових та інших ресурсів охорони здоров'я в умовах швидко зростаючої конкуренції на ринку медичних послуг.

Заклади охорони здоров'я мають особливі характеристики, які вимагають модифікації загальних принципів управління або зміни акцентів. Найбільш показовим проявом нових тенденцій в управлінні установ охорони здоров'я є поява приватних організацій з властивими їм особливостями. Вони відрізняються від державних закладів більш гнучким управлінням, свободою у прийнятті управлінських та фінансових рішень.

У зв'язку з цим, приватні медичні установи становлять реальну конкуренцію державному сектору: краще задовольняють індивідуальні запити населення на більш високому технологічному рівні, забезпечують високу якість обслуговування.

Сьогодні, до якого б типу закладів не належала установа охорони здоров'я, необхідно уміло здійснювати адміністративний управлінський вплив з метою покращення її ефективності діяльності.

Основними рисами створеної системи охорони здоров'я були: домінуюча роль держави в управлінні охороною здоров'я, в забезпеченні соціальних гарантій; сформована мережа державних установ охорони здоров'я; кадрове забезпечення охорони здоров'я; збалансована система профілактики, лікування, реабілітації та санітарно-епідеміологічного нагляду; акцент на профілактиці захворювань; бюджетне забезпечення функціонування медичних установ.

Для вітчизняної системи характерні фінансова та ресурсна розпорошеність, деформованість структури медичних послуг, що в умовах фінансово-економічної кризи загострює проблеми медичного обслуговування населення, об'єктивно вимагає реформування для задоволення попиту на медичні послуги, з одного боку, та стримування зростання витрат на охорону здоров'я, з іншого.

В системі охорони здоров'я, незважаючи на ринкові перетворення у реальному і фінансовому секторах, продовжують використовуватися методи адміністративного впливу, що виключають гнучкість і маневреність у прийнятті управлінських рішень на локальному та мікрорівнях.

В управлінні системою охорони здоров'я в Україні необхідно розрізняти адміністрування охорони здоров'я, фінансове адміністрування охорони здоров'я та фінансове адміністрування і менеджмент медичних установ. Відносини управління безпосередньо регулюють взаємовідносини суб'єкта й об'єкта управління на рівнях господарювання в галузі охорони здоров'я: на рівні державного адміністрування (загальнодержавний, регіональний і місцевий рівень), тобто на рівні управління системою охорони здоров'я і на рівні управління окремим медичним закладом.

Для кожної складової управління як системою охорони здоров'я, що здійснюється на різних рівнях, характерною є діяльність з розробки, прийняття та виконання управлінських рішень. Це потребує використання управлінських

технологій адміністративного впливу: розробку державної, регіональної та муніципальної політики охорони здоров'я; вибір на державному рівні моделі охорони здоров'я та його законодавчо-нормативне, кадрове, організаційне, фінансове, інформаційне забезпечення; розробку державної політики реформування системи охорони здоров'я; розробку державної політики оплати праці медичних працівників; розробку державної політики підготовки медичних працівників, їх атестації, підвищення кваліфікації, ліцензування; стандартизацію медичних послуг; оптимізацію мережі установ охорони здоров'я, в тому числі державних медичних установ; нормативно-правове врегулювання ресурсного забезпечення установ охорони здоров'я; нормативно-правове врегулювання фінансового забезпечення установ охорони здоров'я; законодавчо-нормативне врегулювання мережі державних лікувальних установ; визначення організаційного забезпечення адміністрування.

Таким чином, забезпечити ефективність управління закладами охорони здоров'я можливо за умов оптимізації мережі медичних установ, підвищення їх конкурентоспроможності на ринку медичних послуг, підготовки керівників медичних установ здатних самостійно приймати виважені управлінські рішення, зокрема, в питаннях управління ресурсами, доходами, витратами, ризиками установи та запровадження персональної відповідальності за наслідки їх прийняття і реалізації.

Список літератури:

1. Державна політика у сфері охорони здоров'я : кол. моногр.: у 2 ч. / [кол. авт. ; упоряд. проф. Я.Ф.Радиш; передм. та заг. ред. проф. М.М.Білинської, проф. Я.Ф.Радиша]. – К. : НАДУ, 2013. Ч. 2. – 484 с.

2. Оболенський О.Ю., Солоненко І.М., Жаліло Л.І. та ін. Управління охороною здоров'я на місцевому рівні: національний та зарубіжний досвід: Навч. посіб. – К.: Асоціація міст України та громад, 2007. – 191 с.

ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ЗАСУДЖЕНИХ

Журавська З.В.

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, к.ю.н., доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу

Особиста безпека людини є однією із основних соціальних цінностей, яка передбачена Конституцією України. Аналогічне положення знайшло своє відображення і в Кримінально-виконавчому кодексі (далі – КВК) України щодо безпеки засуджених. Стан дотримання прав людини, зокрема в місцях позбавлення волі, є одним з критеріїв, за яким світова спільнота оцінює рівень розвиненості демократії в державі.

Оскільки досить часто права людини в установах виконання покарань порушуються, необхідним та важливим є громадський моніторинг (системне та комплексне дослідження діяльності відповідних установ інститутами громадянського суспільства).

Моніторинг забезпечує інформацією необхідною для: - аналізу даної ситуації; - визначення проблеми та знаходження рішень; - дотримування плану діяльності; - вимірювання прогресу у виконанні поставлених задач та формулюванні/перегляді майбутніх цілей та задач; - прийнятті рішень про людські, фінансові та матеріальні ресурси [1, с.53].

Головним принципом громадського контролю є забезпечення «відкритості» установ виконання покарань для суспільства, представники якого поряд із здійсненням контрольної функції повинні брати реальну участь у вирішенні питань виправлення і ресоціалізації засуджених та надавати допомогу адміністрації установ виконання покарань. Участь у громадському контролі широкого кола ініціативних та зацікавлених громадян є

головною умовою організації ефективного контролю за дотриманням прав засуджених.

КВК України у статті 25 право здійснювати громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань надає спостережним комісіям та піклувальним радам, а в окремих випадках, визначених законом, громадським об'єднанням [2]. *Хоча у ч. 2 ст. 25 КВК України закріплено лише спостережні комісії як основний суб'єкт здійснення громадського контролю, аналіз норм, закріплених у ч. 2 ст. 24, ст. ст. 147 - 148 КВК України, дає підстави вважати що громадський контроль за діяльністю органів і установ виконання покарань може здійснюватися й іншими інституціями та окремими особами. Зокрема, оскільки ч. 2 ст. 24 КВК України передбачає, що представники засобів масової інформації та інші особи можуть відвідувати установи виконання покарань за спеціальним дозволом адміністрації цих установ або органів управління установами, можна зробити висновок, що здійснювати громадський контроль можуть і представники засобів масової інформації, а також і окремі громадяни, в тому числі й представники правозахисних організацій.*

Досить вагомим є міжнародний досвід з означеного питання. Один із основних міжнародних договорів, застосування якого є актуальним для вирішення завдань громадського контролю, являється Європейська конвенція з прав людини, а також протоколи до неї. Конвенція передбачає судовий механізм захисту порушених прав і свобод, закріплених цим документом. У разі визнання Європейським судом з прав людини порушення Конвенції, держава несе відповідальність перед міжнародною спільнотою, зокрема перед Радою Європи. Для громадського контролю практичне значення мають рішення Європейського суду з прав людини, у яких розглядаються конкретні ситуації, пов'язані з умовами тримання та поводження з особами, позбавленими волі.

Незважаючи на те, що кожна країна йде власним шляхом, звертаючи увагу на традиції, культуру та національні особливості, світовий досвід показує,

що є ряд загальних тенденцій та принципів побудови структур (зокрема, спостережних комісій), здійснення громадського контролю та патронажу, які б було доцільно запровадити в Україні. Наприклад, у Великобританії при кожній тюрмі існують Ради інспекторів, а у Німеччині - Консультативні ради, типовими завданнями яких є: надання доповідей керівництву тюрми та пенітенціарної системи стосовно існуючих проблем та пропозицій щодо удосконалення певних напрямів роботи, розгляд скарг, сприяння соціальній адаптації засуджених після звільнення та інше [3].

Діяльність спостережних комісій в нашій державі піддається критиці з боку деяких правозахисних та громадських організацій, насамперед за існуючий формалізм, неможливість впливу на адміністрації установ виконання покарань у разі порушення прав засуджених, відсутність реальних можливостей для допомоги звільненим особам та організації контролю за їх поведінкою. Проте, за сприятливих умов громадський контроль може стати одним з основних засобів впровадження ідей і традицій громадянського, демократичного суспільства.

Список літератури:

1. Громадська експертиза та громадський моніторинг діяльності органів влади : навч. посіб./ Купрій В., Паливода Л. – К. : Макрос, 2011. – 200с.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України від 04.11.2018 р <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
3. Громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань та шляхи його удосконалення https://minjust.gov.ua/m/str_30687

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»**

Загородня Л.П.

кандидат педагогічних наук, доцент

(Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка)

l.zagorodnya69@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2217-1041

Якість сучасної дошкільної освіти забезпечується реалізацією трьох магістральних ліній, окреслених державою, а саме: якість мети, якість процесу реалізації мети і якість освітніх результатів. Головне завдання сучасної дошкільної установи – надання якісної освіти кожній дитині. Виконання цього завдання великою мірою залежить від готовності магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в дошкільних установах. Означена готовність, як складноструктурована якість особистості фахівця [1], яка виражається у сформованості низки професійних компетентностей, формується під час вивчення дисциплін професійного циклу. Неабияку роль у цьому процесі відведено курсу «Технологія формування екологічної культури в дітей дошкільного віку», метою якого є формування готовності майбутніх фахівців дошкільної ланки до реалізації завдань екологічної освіти дітей дошкільного віку. Завдання курсу спрямовані на формування складників екологічної компетентності майбутніх магістрів, а саме: мотиваційно-особистісного, когнітивного і діяльнісного. Мотиваційно-особистісний складник виражається через: усвідомлення важливості і необхідності формування екологічної культури й біоекоцентричного типу свідомості в дітей дошкільного віку; усвідомлення своєї ролі на посаді вихователя, методиста чи директора ЗДО в

процесі організації екологічної освіти дітей у ЗДО; наявності професійної спрямованості на організацію цілеспрямованої екологічної освіти дітей у ЗДО і забезпечення її якості; усвідомлення необхідності постійного самовдосконалення в галузі екологічної освіти дітей дошкільного віку залежно від займаної посади.

Когнітивний складник екологічної компетентності забезпечується сформованістю таких знань: технологій здійснення екологічної освіти дітей дошкільного віку; основних підходів і принципів формування природничо-екологічної компетенції в дітей дошкільного віку; нормативної бази як регулятора процесу екологічної освіти в ЗДО; сучасних засобів створення матеріальної бази для реалізації завдань формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку в умовах ЗДО; механізмів управління процесом екологічної освіти в ЗДО на педагогічному, методичному чи адміністративному рівнях; засобів удосконалення власної екологічної компетентності вихователя, методиста чи директора ЗДО.

Діяльнісний складник формується в процесі набуття магістрантами сукупності таких умінь: забезпечення додержання державних вимог до якості екологічної освіти дошкільників під час організації освітнього процесу в ЗДО; володіння формами, методами і прийомами організації екологічної освіти дітей з урахуванням специфіки формування природничо-екологічної компетенції в дошкільників; володіння рефлексивно-оцінними вміннями в розрізі дисципліни «Технологія формування екологічної культури дітей дошкільного віку»; здатність комплексно застосовувати набуті знання в процесі здійснення екологічної освіти дітей дошкільного віку під час педагогічної практики; спроможність виявляти особистісні і професійні якості, необхідні для якісного формування природничо-екологічної компетенції в дошкільників.

Екологічна компетентність членів педагогічного колективу є важливою умовою забезпечення якості екологічної освіти в ЗДО. Керівництво освітнім процесом, у тому числі й процесом екологічної освіти дошкільників в ЗДО, здійснюється на трьох рівнях – педагогічному, методичному,

адміністративному [2]. Педагогічний рівень забезпечує вихователь, методичний – методист, адміністративний – директор ЗДО. Ці рівні знаходяться у зв'язках підпорядкування. Для того, щоб якісно виконувати свої функції в розрізі екологічної освіти дітей дошкільного віку на кожному рівні, майбутні магістри передусім вивчають тему «Організація екологічної освіти в закладі дошкільної освіти». Беручи до уваги характеристику моделей організації екологічної освіти в дошкільній установі, запропоновану Н. Рижовою [3], ми ознайомлюємо магістрантів із такими важливими напрямками роботи вихователя, методиста і директора ЗДО.

Напрями роботи вихователя: 1) екологізація видів діяльності дошкільників у групах; 2) проведення спостережень на прогулянках і в групах; фіксація спостережень у календарях природи; читання й обговорення літератури, проведення ігор, прослуховування музики; 3) виконання окремих екологічних проектів (наприклад, «Звідки береться і куди дівається сміття»); 4) створення умов для екологічної освіти в групах: організація кутка природи, кутка для експериментування, виставкового кутка, добір літератури, фотографій, природного матеріалу для самостійних ігор та експериментування; 5) добір рослин, тварин для кутка природи і догляд за ними; 6) організація різних форм роботи з батьками вихованців (домашні завдання дітям, оформлення необхідної інформації тощо); 7) проведення моніторингу природничо-екологічної компетенції дошкільників; 8) участь у зборі інформації для деяких розділів «Екологічного паспорта» ЗДО.

Напрями роботи методиста: 1) ознайомлення колективу з існуючими програмами (комплексними, парціальними) і методиками екологічної освіти дошкільників; 2) вибір програми і методики; 3) визначення місця екологічної освіти в загальному освітньому просторі ЗДО, її зв'язок з реалізацією змісту інших освітніх ліній БКДО; 4) контроль за координацією роботи всіх фахівців (музичного працівника, інструктора з фізичного виховання) і вихователів; 5) реалізація інтегрованого підходу в екологічній освіті; 6) моніторинг діяльності всього колективу і кожного вихователя зокрема (виявлення рівня

екологічної компетентності), участь у діагностиці рівнів сформованості природничо-екологічної компетенції дошкільників і аналіз результатів; 7) проведення методичних семінарів, індивідуальних консультацій для членів колективу; 8) участь в екологізації розвивального предметного середовища; 9) участь у виявленні, оформленні й розповсюдженні передового педагогічного досвіду екологічної освіти, який накопичено в ЗДО (семінари, конференції, ярмарки ідей тощо); 10) керівництво складанням «Екологічного паспорта» ЗДО; 11) організація загальних батьківських зборів, пов'язаних з проблемами екологічної освіти; 12) узагальнення результатів роботи з реалізації змісту освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі»; 13) висвітлення результатів екологічної освіти на сайті ЗДО.

Напрями роботи директора ЗДО: 1) організація всього освітнього процесу й екологічної освіти зокрема згідно з функціями менеджера дошкільної освіти (інформаційно-аналітична, мотиваційно-цільова, планово-прогностична, організаційна, контрольно-регулятивна); 2) розподіл функціональних обов'язків між членами колективу; 3) співпраця з органами управління освітою в питаннях екологічної освіти дошкільників; 4) добір педагогічних кадрів, створення умов для підвищення їхньої кваліфікації в галузі екологічної освіти; 5) розробка дизайн-проекту закладу, екологізація розвивального предметного середовища; 6) фінансові питання (придбання обладнання, в тому числі й мультимедійного, літератури, іграшок, тварин, рослин тощо), залучення спонсорів; 6) робота з батьками з питань екологічної освіти дітей в умовах сім'ї; 7) координація роботи з екологічної освіти з іншими закладами (загальноосвітня школа, заклади вищої освіти, краєзнавчі музеї, лісництва, громадські екологічні організації тощо); 8) реалізація наступності зі школою, педагогічними коледжами, інститутами, університетами в екологічній освіті дітей.

Завдання самостійної роботи з курсу для магістрантів ми диференціювали згідно з трьома рівнями управління екологічною освітою (педагогічний, методичний, адміністративний). Відповідно до першого рівня вони виконувати такі завдання: розробити ескізи екологічної кімнати, лабораторії, конспект

інтегрованого чи комплексного заняття в екологічній кімнаті для дітей 5-го року життя; скласти конспект заняття для дітей старшого дошкільного віку в міні-музеї природи. Згідно з методичним рівнем – такі: розробити план-програму з екологічної освіти дітей дошкільного віку; запропонувати зміст консультації для вихователів з питань екологічної освіти; розробити зміст однієї із сучасних форм підвищення екологічної компетентності вихователів; запропонувати систему роботи для колективу ЗДО з будь-якої екологічної теми, визначивши конкретні форми, методи, вказавши їх теми, мету і матеріал. Адміністративний рівень забезпечувався виконанням таких завдань: розробити річний план співпраці ЗДО з іншими закладами з питань екологічної освіти; підготувати рекламний виступ про екологічну освіту в ЗДО для висвітлення у місцевих ЗМІ.

Під час педагогічної практики, яка є показником сформованості готовності, магістранти виконували такі завдання: діагностування сформованості природничо-екологічної компетенції в дошкільника певного віку; оцінювання рівня екологічної компетентності вихователя; аналіз еколого-розвивального середовища вікової групи ЗДО; аналіз планування організації екологічної освіти в ЗДО та рівень управління директором цим процесом.

Отже, у процесі вивчення курсу «Технологія формування екологічної культури в дітей дошкільного віку» в магістрантів успішно формується готовність до забезпечення якості екологічної освіти в дошкільній установі.

Список літератури:

1. Загородня Л.П. Характеристика структурних компонентів готовності майбутніх магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти /European humanities studies: State and Society. Issue 4(1). Kyiv, Krakow. 2018. 213 pp. 137-148 p.

2. Кіндрат І. Р. Управління освітнім процесом у дошкільному навчальному закладі на засадах інтеграції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук : спец. 13.00.06 «Теорія та методика управління освітою». Луганськ, 2013. 20 с.

3. Рыжова Н. А. Педагогические модели организации экологического образования в дошкольном учреждении. *Дошкольное воспитание*. 2000. № 9. С. 40.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Заєць Тетяна Олексіївна

Донецький національний університет імені Василя Стуса, викладач
фізичного виховання та спорту. ryzhenko.tatyana1@gmail.com

Мотивація до фізичної активності – особливий стан особистості, спрямований на досягнення оптимального рівня фізичної підготовленості і працездатності. Процес формування інтересу до занять фізичною культурою і спортом – це не одномоментний, а багатоступінчатий процес: від перших елементарних гігієнічних знань і навичок (у дитячому віці) до глибоких психофізіологічних знань теорії і методики фізичного виховання і інтенсивних занять спортом.

Мотиваційно-ціннісний компонент відображає активно-позитивне емоційне ставлення до фізичної культури, сформовану потребу в ній, систему знань, інтересів, мотивів переконань, вольових зусиль, спрямованих на практичну і пізнавальну діяльність. Особливості мотивації студентської молоді до самостійних занять з фізичного виховання. Мотивація є головним компонентом для успішного виконання будь-якої діяльності. У тому числі і фізкультурно-спортивної.

Виділяють внутрішню (активний інтерес до занять фізичними справами) і зовнішню (по відношенню до студента) мотивацію діяльності, у тому числі і фізкультурно-спортивної.

Зовнішня мотивація виникає за умови відповідності цілей і мотивів можливостям що займається.

Внутрішня мотивація виникає при успішній реалізації мотивів і цілей, виникненні у учнів натхнення, бажання займатись, інтересу до самостійних занять, а також тоді, коли займається відчуває задоволення від самого процесу, умов занять (взаємовідносин) з педагогом, тренером, товаришами по групі.

Успішна реалізація мотивів і цілей викликає в студентів натхнення, бажання займатись, інтерес до самостійних занять. Внутрішня мотивація виникає і тоді, коли студент відчуває задоволення від самого процесу, умов занять з педагогом, тренером, товаришем по групі.

Однак внутрішня мотивація та інтереси особистості до певних видів фізкультурно-спортивної діяльності залежать не тільки від теоретичних знань, рухових умінь і навичок, якими можна оволодіти в достатньому обсязі, а й від багатьох біологічних, антропометричних, психомоторних і психічних особливостей особистості, які визначені генетично і не піддаються дії.

Зовнішня і внутрішня мотивація занять фізичними вправами існують в єдності і особливе значення набувають при організації самостійного фізичного тренування. В даному випадку, як правило, відсутній вплив зовнішніх чинників (тренерські рекомендації і настанови, розклад занять фізичною культурою).

Залучення студентської молоді до фізичної культури – важливий внесок у формуванні здорового способу життя. Поряд з широким розвитком і подальшим вдосконаленням організованих форм занять з фізичної культури вирішальне значення мають самостійні заняття фізичними вправами.

Здоров'я і навчання студентів взаємопов'язані і взаємозумовлені. Чим міцніше здоров'я студента, тим продуктивніше навчання, інакше кінцева мета навчання втрачає справжній сенс і цінність. Щоб студенти успішно адаптувалися до умов навчання в вузі, зберегли і зміцнили здоров'я на час навчання, необхідні здоровий спосіб життя і регулярна оптимальна рухова активність.

Мотивації при самостійних заняттях:

1. Зміцнення здоров'я та профілактика захворювань. Найбільш сильною мотивацією самостійних занять фізичними вправами, безумовно є можливість зміцнення здоров'я та профілактика захворювань. Сприятливий вплив на організм фізичних вправ відомо дуже давно і не викликає сумнівів, і в даний час його можна розглядати за двома напрямками:

- Формування здорового способу життя та зменшення вірогідності захворювань, у тому числі і професійних;

- Лікувальний вплив фізичних вправ при багатьох видах хвороб

2. Підвищення працездатності. Тривалі психологічні дослідження поведінки людини при виконанні роботи показали, що зниження продуктивності праці відбувається внаслідок його монотонності, одноманітності. Безперервне виконання розумової діяльності призводить до зниження відсотка сприйняття інформації. Короткочасне виконання спеціальних фізичних вправ для м'язів всього тіла і зорового апарату значно підвищує ефективність релаксації, ніж пасивний відпочинок.

Задоволення від самого процесу занять фізичними вправами, в організмі людини відбуваються зміни діяльності всіх систем, в першу чергу серцево-судинної та дихальної. Певні види фізичних вправ є незамінним засобом їх розрядки і нейтралізації негативних емоцій. Задоволення від тренувальної роботи пов'язане з виділенням гормонів надниркових залоз – адреналіну і норадреналіну.

3. Спортивна мотивація. Даний вид мотивації ґрунтується на прагненні людини поліпшити власні спортивні досягнення. Вся історія людства, процес еволюції будувалися на дусі суперництва, на змагальному дусі взаємин. Прагнення досягти певного рівня, перевершити в своїх спортивних досягненнях суперника - є одним з потужних регуляторів. Особливо це бажання характерно для професійних спортсменів. Прагнення бути кращим серед собі подібних - це найпотужніша мотивація для самостійних занять фізичними вправами.

4. Естетична мотивація. Суть естетичної мотивації полягає в дотриманні моди на здоров'я, на гарне тіло. Вона досить часто присутня там, де займаються аеробікою, атлетичною гімнастикою, за системою йоги та ін. Як правило, естетична мотивація не має довгострокової спрямованості на конкретні напрямки і види спорту. Приходить інша мода, і показник естетичної спрямованості змінюється. Але, коли естетична мотивація взаємодіє з модою на зміцнення здоров'я, красу людського тіла, вона не зникає і зі зміною моди.

5. Прагнення до спілкування. Самостійні заняття фізичними вправами з групою людей, наприклад, у клубах за інтересами (оздоровчий біг, туризм, велоспорт), були однією з головних мотивацій в нашій країні більше десятка років тому і носили масовий характер. В даний час ситуація дещо змінилася, і ця мотивація не має настільки дієвого ефекту.

6. Прагнення пізнати свій організм, свої можливості. Ця мотивація багато в чому близька до спортивної мотивації, але не повністю аналогічна їй. Якщо спортивна мотивація - це суперництво між спортсменами, то даний вид мотивації заснований на бажанні перемогти себе, свої лінощі. Людина завжди прагнула пізнати свій організм, свої можливості, а потім і поліпшити їх. Дана мотивація полягає в бажанні максимально використовувати фізичні можливості свого організму, поліпшити свій фізичний стан, підвищити фізичну підготовленість.

7. Мотивація творчості, виховання і зміцнення сім'ї. Наступна складова самостійних занять фізичними вправами є групою мотивацій. Фізичні вправи дають практично необмежені можливості для вдосконалення в самих різних напрямках, у тому числі і у зміцненні сім'ї. Однак родина характерна тим, що її члени занадто різні за рівнем розвитку внаслідок великої різниці в роках. Заняття фізичними вправами доступні для всіх, починаючи від дітей і закінчуючи людьми похилого віку – звичайно, при різних рівнях фізичного навантаження. Саме тому, вони ідеально підходять для загального інтересу в сім'ї. Вони відіграють величезну роль у справі виховання дітей: фактично через них проходить передача життєвого досвіду з покоління в покоління.

8. Випадкові мотивації. До них відносяться всі інші мотивації, що мають вузьку специфічну спрямованість. Багато в чому випадкові мотивації є похідними від зазначених раніше, часто вони представляють собою комплексні «величини». Найбільш частіше зустрічається випадкова мотивація зайнятися фізичними вправами для того, щоб скинути зайву вагу і схуднути.

Поряд з позитивними, зустрічаються і «негативні» мотивації. Основними факторами негативної мотивації є: домашня зайнятість, особливості характеру, професійної діяльності, відсутність компанії для занять, місця занять поруч з будинком, погане самопочуття та ін.

За даними науково-методичної літератури мотивація це система факторів, що детермінують поведінку, сукупність причин психологічного характеру, що пояснюють поведінку людини, його початок, спрямованість і активність, тобто мотивів. Основне функціональне навантаження мотиваційної структури особистості – формування моделі поведінки кожної конкретної людини. Мотивація складається з потреб людини під впливом його системи життєвих цінностей і включається в їх ряд. Мотивація до фізичної активності - особливий стан особистості, спрямований на досягнення оптимального рівня фізичної підготовленості та працездатності. Мотиваційно-ціннісний компонент відображає активно-позитивне емоційне ставлення до фізичної культури, сформовану потребу в ній, систему знань, інтересів, мотивів і переконань, вольових зусиль, спрямованих на практичну і пізнавальну діяльність.

Для студентів з обмеженнями за станом здоров'я мотивом знать, в першу чергу має стати підвищення рівня здоров'я та профілактика хронічних захворювань, підвищення працездатності – адже це дуже важливо на сьогоднішній день у зв'язку з великим розумовим навантаженням, поганим харчуванням і екологією у великих містах. Розуміння необхідності додаткових самостійних занять підштовхне до їх здійснення, що принесе задоволення від процесу, підвищить спілкування, дозволить краще пізнати свій організм і здібності.

Крім того, переваги студентів у виборі спрямованості занять не знаходять відображення в системі фізичного виховання у ВУЗі або не відповідають запитам молоді. Для залучення студентів до занять варто звернути увагу на їхні уподобання у виборі форм занять та їх зміст. Більшість дівчат воліє заняття нетрадиційними оздоровчими видами фізичної культури, а хлопцям більш до вподоби спортивні ігри.

Список літератури:

1. Ільїн Є. П. Мотивація і мотиви. – СПб.: Пітер, 2000. – 512 с.
2. Родіонов, А.В. Психологія фізичного виховання і спорту: підручник для ВНЗ / О.В. Родіонов - М.: Академічний Проект, 2004. - С. 16-36

ПИТАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПРИ МОДЕЛЮВАННІ СИСТЕМ «ПІДЗЕМНА СПОРУДА – ҐРУНТОВИЙ МАСИВ»

Затилюк Г.А.

аспірант кафедри будівельної механіки,
Київський національний університет будівництва і архітектури

Останніми десятиріччями в практиці інженерної діяльності широке розповсюдження отримав один з чисельних методів будівельної механіки — метод скінченних елементів (МСЕ), який став теоретичною базою для багатьох комп'ютерних проектно-розрахункових комплексів.

Використання МСЕ дозволило деталізувати розрахункові схеми, відобразити дійсні умови роботи будівель і споруд на різних стадіях їх життєвого циклу, моделювати їх генетичну нелінійність.

З іншого боку виникають проблеми створення коректних розрахункових моделей. Так, при моделюванні системи «підземна споруда – ґрунтовий масив» можна виділити ряд проблемних питань.

Важливим етапом при проектуванні підземних споруд є **визначення величини і характеру розподілу постійних навантажень від ґрунтового масиву**, що залягає над майбутніми конструкціями. Проблема визначення активного тиску є складною внаслідок різноманіття природних і виробничих факторів, що впливають на його величину і характер розподілу.

Перші методи аналітичного обчислення ґрунтового тиску спираються на гіпотезу, згідно з якою навантаження викликані вагою всього обсягу порід, що залягає над конструкцією і тому зростає прямопропорційно глибині відносно поверхні землі.

Однак результати розрахунків за цим підходом не відповідають дійсному стану речей на великих глибинах, тому рівень навантажень безпідставно збільшується в десятки разів [1]. Як показує досвід будівництва, а також отримані експериментальні дані, тиск порід на підземну конструкцію (гірський тиск) не залежить, як правило, від глибини закладання споруди.

Цією обставиною була продиктована необхідність створення великої кількості спеціальних гіпотез, а найбільшого значення для практики набули теорії, що базуються на припущенні про виникнення над виробкою склепіння природної рівноваги (арочного ефекту). Згідно цих теорій, гірський тиск залежить виключно від ваги вивалу породи в межах утвореного склепіння. В практиці проектування споруд глибокого закладання поширення набула теорія розроблена професором Рижського університету Ріттером та дороблена професором М.М. Протод'яконовим.

В опублікованій статті [2] на основі МСЕ дана оцінка зміни постійного навантаження від товщі ґрунтової основи на підземну споруду в залежності від глибини її залягання.

За результатами досліджень було зроблено висновок, що прямий розрахунок в межах методу скінченних елементів можливий лише для підземних споруд неглибокого закладання, для яких зберігається дія гіпотези прямої пропорційності глибині, оскільки сучасні програмні комплекси в більшості реалізують моделі, які фактично забезпечують лінійну залежність

між навантаженням і глибиною закладення. При перевищенні визначеного значення глибини МСЕ може бути використано (при залученні спеціальної процедури) тільки для обчислення навантажень, відносно яких потрібно потім отримувати рішення.

Достовірність досліджень поведінки системи «підземних споруда – ґрунтовий масив» безпосередньо залежить від вирішення **питання вибору ґрунтової моделі** для розрахунку.

Для проведення геотехнічних розрахунків дуже часто використовується ґрунтова модель Кулона-Мора, яка заснована на законі Гука та умові міцності Кулона. Ця модель вимагає визначення всього чотирьох розрахункових параметрів ґрунту: модуля загальної деформації E , коефіцієнта Пуассона ν , зчеплення c та кута внутрішнього тертя φ .

Іншою, більш досконалою моделлю, що останнім часом набуває поширення, є пружнопластична модель *Hardening Soil*. На відміну від моделі Кулона-Мора, дана модель враховує в тому числі зміцнення ґрунту при незворотних пластичних деформаціях, тобто описується залежність модуля жорсткості від напружень, і використовує гіперболічного залежність деформацій від напружень.

Перевага простих моделей полягає в меншій кількості вхідних параметрів, а також в простоті і зрозумілості рівнянь. Однак результати моделювання в цьому випадку можуть бути досить грубими і погано узгоджуватися з реальними даними. Складні моделі дозволяють описати поведінку ґрунту більш точно, але вони вимагають більш широкого набору характеристик ґрунту які потрібно визначити експериментальними методами, з застосуванням спеціального обладнання, а також значного досвіду від спеціаліста, що виконує лабораторні випробовування ґрунту.

Враховуючи результати порівняння результатів розв'язку різних задач з використанням згаданих моделей [3, 4], можна говорити про переваги моделі зі зміцненням ґрунту над моделлю Кулона-Мора та про необхідність її використання, якщо є така можливість і цього потребує поставлена задача.

Якщо немає можливості якісного отримання всіх необхідних даних по переважаючим типам ґрунту для використання більш вдосконалених моделей, то слід зупинитися на використанні моделі Кулона-Мора.

Для вирішення **питання вибору меж розрахункової області** використовується методика встановлення таких розмірів моделі, щоб вплив граничних умов на розподіл зусиль був мінімальним. Це загальне правило і цього підходу достатньо при призначені бокових меж, а також нижньої межі моделі при розрахунку конструкцій на міцність.

В той же час, описаний підхід є неприйнятним, якщо об'єктом дослідження поряд із НДС підземної споруди є величини її осідань. Відомо, що величини цього виду деформацій будуть зростати разом із збільшенням глибини моделі (розмірів по вертикалі). В цьому випадку деякі вказують на можливість використати іншу методику [5] – обмежити розрахункову схему глибиною стисливої зони, яка розраховується методом пошарового підсумування [6].

Особливе місце займають методики визначення меж при динамічному розрахунку. Їх необхідно моделювати таким чином, щоб запобігти відображенню хвиль, тобто забезпечувати їх проходження чи гасіння.

Використання МСЕ супроводжується похибками в результатах розрахунку, що складаються головним чином з похибки дискретизації, що виникає внаслідок заміни тіла, що володіє нескінченним числом ступенів свободи, моделлю з кінцевим числом ступенів свободи, і похибки округлення чисел при виконанні обчислювальних операцій, цими факторами обумовлене **питання обрання розмірів елементів скінченноелементної сітки**.

Тут необхідно скористатися загальними рекомендаціями та досліджувати збіжність моделі, провівши аналіз послідовності результатів на сітках, що згущуються, для оцінки точності розв'язку та обрати необхідний розмір сітки. Також доцільніше виконувати згущення сітки в околі досліджуваного об'єкта, залишаючи більш крупні елементи на периферіях.

Думки щодо питання обрання граничних умов моделі серед різних авторів збігаються [7, 8] і, на наш погляд, відповідь на це питання є вичерпною. Рекомендується верхню межу моделі залишити вільною для переміщень, заборонити горизонтальні переміщення бокових граней та горизонтальні і вертикальні для нижньої межі.

Часто досліджувана підземна споруда є симетричною, що дозволяє розглядати половину об'єкта. Для задоволення умов симетрії необхідно заборонити вертикальні та кутові переміщення.

Для отримання відповідей на ці та інші проблемні питання, що виникають при моделюванні різних об'єктів, необхідне глибоке розуміння математичних методів і фізичного сенсу явищ, що моделюються, а також врахування різноманіття природних і виробничих факторів.

Список літератури:

1. Егоров П. В. Геомеханика / П. В.Егоров, Г. Г. Штумпф, А. А. Ренев та ін. – Кемерово: Кемвузиздат, 2001. – 276 с.
2. Солодей І. І. Визначення навантажень від масиву ґрунтових сипучих порід при проектуванні підземних споруд / І. І. Солодей, Г. А. Затилюк. // Опір матеріалів і теорія споруд. – 2016. – №97. – С. 145–154.
3. Безгодов М. А. Выбор модели грунта при численном моделировании влияния разработки глубоких котлованов на существующую застройку / М. А. Безгодов, С. В. Калошина. // Вестник ПНИПУ. Урбанистика. - 2012. - № 2(6). - С. 17-27.
4. Голубев А.И. Выбор модели грунта и её параметров в расчётах геотехнических объектов/ А.И. Голубев А.В. Селецкий // Труды международной конференции по геотехнике "Геотехнические проблемы мегаполисов (GEOMOS 2010). – 2010. – том 4. – С. 1727-1732
5. Городецкий А. С. Компьютерные модели конструкций / А. С. Городецкий, И. Д. Евзеров. – Киев: Факт, 2005. – 344 с.
6. Бирбраер А. Н. Расчет конструкции на сейсмостойкость/ А. Н. Бирбраер. – СПб.:Наука, 1998. – 255 с.

7. Деменков П. А. Численное моделирование напряженно-деформированного состояния обделок перегонных тоннелей в зоне их взаимного влияния/ П. А. Деменков. // Записки Горного института. – 2010. – т.172. – С. 24-28.

8. Möller S. Tunnel induced settlements and structural forces in linings : dissertation / Sven Möller – (Institut für Geotechnik) Universität Stuttgart, 2006. – 174 с.

АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ ВІЙНИ У КОНТЕКСТІ ІРРАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ФРІДРІХА НІЦШЕ

Захарчук О.Ф.

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Доцент кафедри філософії і педагогіки, к.філос. н., доцент

067-388-36-63 zaharchuk1978@i.ua

Починаючи свої міркування про війну, Ніцше наполягає на універсальності і необхідності даного явища не тільки для людського суспільства, але і для життя як такого: «Життя може бути збережене і продовжене тільки за допомогою безупинної війни між живими істотами, за допомогою боротьби між переможеними, котрі хотіли б бути переможцями, і переможцями, що у будь-який момент можуть стати переможеними. ...У цьому сенсі життя – це воля до панування і до влади, воля, що не знає ні спокою, ні відпочинку». [1, с. 41] Вже в цьому висловленні філософа можна помітити, що війна, як фундаментальне явище життя за своєю природою також ірраціональна. Війна для Ніцше свого роду практична форма утілення волі до влади – основної ірраціональної ідеї у філософії Ніцше. Твердження Ніцше про ірраціональну природу війни і далі червоною ниткою проходить через його міркування.

Війна, як фундаментальна цінність для життя також є незамінним інструментом для досягнення головного філософського ідеалу Ніцше – «надлюдини». Війна, яка є способом ствердження панування одних людей над іншими за допомогою збройного насильства, служить найефективнішим засобом практичної реалізації волі до влади і разом з тим «знищення ланів ніжних культур», без чого, виявляється, неможливо в принципі поява «надлюдини».

Для Ніцше війна так само і двигун культури, саме через знищення «ніжних культур» (треба розуміти, не войовничих) «з новою силою приводяться в обертання механізми духовної майстерні».

Крім того, філософ вважає, що війна не просто коректує розвиток культури, відтинаючи нежиттєздатні відгалуження, війна в першу чергу – це колиска самої культури. Зрозуміло, що і сама культура є органічною частиною агресивних інстинктів. «Культура аж ніяк не може обійтися без пристрастей, пороків і злості». [4, с. 450] Дані висловлення Ніцше як не можна більш яскраво характеризують його як апологета ірраціоналізму.

У подальших міркуваннях про війну, що носять більш конкретний політичний характер Ніцше, аналізуючи причини війни і можливі шляхи її подолання, він указує на ряд факторів, які роблять практично неможливими усунення війни з життя суспільства.

«Жоден уряд не визнає, що він утримує військо для задоволення своєї пристрасті до завоювань, якщо до цього трапляється придатний випадок, але затверджує, що тримає його тільки для захисту країни, прикриваючись мораллю необхідної самооборони. Але чи не значить це, визнавати себе моральним, а сусіда аморальним, тому що ми представляємо його собі прагнучим до нападів і завоювань, від яких повинна постаратися відгородити себе наша держава, прошукав засоби до самозахисту. Крім того, за те, що вона, подібно нам, заперечує свою пристрасть до нападів і ніби-то тримає військо теж тільки для необхідного самозахисту, керуючи в цьому нашими ж мотивами, ми називаємо її лицемірним і хитрим злочинцем, готовим напасти на безневинну,

нехитру жертву, що нездатна на опір. Таке тепер взаємне відношення всіх держав, що ґрунтується на припущенні добрих намірів у себе і злих у сусіда. Але це припущення таке нелюдське, мабуть жорстокіше самої війни, так у сутності якраз воно і служить причиною воєн, тому що кидає на сусіда тінь аморальності і тим, мабуть, викликає в ньому ворожі почуття, що переходять у справу». [2, с. 378-379] У даних міркуваннях Ніцше відштовхуючись від своєї основної ідеї про афективні, психологічні джерела війни (війна як пристрасть до завоювань), підводить під цей принцип усю схему військової політики держав. Цікаво, отут те, що принцип самозахисту, що лежить в основі військової доктрини більшості сучасних держав, критикується Ніцше з позицій гуманізму, високої моральності.

Способом досягнення міцного світу Ніцше називає повне і беззастережне роззброювання всіх країн: «Сто разів краще загинути, чим уселяти ненависть і страх - це виречення повинне б служити основним правилом для всякого окремого державного устрою». [2, с. 379]

Представляється, що ці висловлювання Ніцше не містять будь-якого сарказму, спрямованого проти ідей гуманізму і моральності. Просто, таким чином, Ніцше хотів показати, що гуманістичний ідеал, хоч і гарний сам по собі, але реально недосяжний. Він, принаймні, вважав саме так. «Нашим ліберальним народним представникам бракує, як відомо, часу, щоб подумати про природу людини: інакше б вони знали, що працювати над полегшенням військової тяготи, - даремна праця. Навпроти, чим більше буде це нещастя, тим ближче будуть до Бога, який може один тут допомогти». [2, с. 379]

Отже, повного роззброювання, згідно Ніцше, можна буде досягти хіба тільки через божественне втручання, тому що прагнення до війни лежить у самій природі людини. Практичні ж зусилля по роззброюванню – це даремна, якщо не небезпечна витрата сил. А от створення кастового суспільства і надлюдини, як вважає Ніцше, цілком посильна задача для людей. І треба мабуть «реально дивитися на речі», віддатися природним законам життя, а не прагнути до красивого і високого, але недосяжного ідеалу.

Можна зробити висновок, що Ніцше відкидає гуманістичні ідеали не як погані самі по собі, а як нефункціональні в умовах реального життя. Власне, і вся його критика моралі зводиться до цього висновку, що мораль слабкої більшості, якщо вона нехай хоча б кружним шляхом не веде до перемоги істинних форм життя, у кінцевому рахунку, веде до загибелі. Простіше кажучи, Ніцше вважає, що добро і зло, виходячи з принципу практицизму, треба поміняти місцями. Тому, не дивно, що Ніцше прагнув виправдати війну і з моральної точки зору. Війна – це справжня моральна цінність, на яку повинне орієнтуватися суспільство. «Війна і мужність зробили більше великих справ, ніж любов до ближнього. Не ваша жалість, а ваша хоробрість рятувала досі нещасливих». [3, с. 42] Чітко видно, Ніцше прагнув виправдати війну, і, у цілому, усю «нову мораль» як більш продуктивну і діючу.

Отже, можна зробити наступний підсумок: Ніцше, виходячи зі своїх загальнофілософських ірраціоналістичних установок, вважав війну неминучим, і, у той же час корисним явищем як для життя в цілому, так і для людського суспільства зокрема. Цей принцип Ніцше послідовно відстоює й обґрунтовує і на соціально-політичному рівні. Вважаючи війну неминучим елементом життя і соціально-політичної реальності, Ніцше пропонує суспільству відмовитися від даремних спроб позбутися від цього явища. Для блага самого ж суспільства філософ пропонує змінити відносини до війни з негативного на позитивне шляхом зміни моральної парадигми. Це розуміється у Ніцше як твердження культу сили, принципу волюнтаризму, ідеї ієрархічного суспільства і т.д.

Безумовно, що подібний рецепт Ніцше рішення проблеми війни в умовах сучасних соціально-політичних реалій неприйнятний. Однак, подібне положення справ не зменшує цінності поглядів мислителя стосовно війни, особливо в тім, що стосується його критики соціально-політичних відносин, а також її причин, що лежать за рамками раціонального в людині. Безумовно, що цей аспект поглядів Ніцше на війну має перспективу, як для подальшого теоретичного розгляду, так і можливість застосування для соціально-політичної практики.

Список літератури:

1. Аббаньяно Н. Мудрость философии и проблемы нашей жизни / Н. Аббаньяно: Пер с итал. – СПб.: «Алестейя», 1998. – 320 с.
2. Ницше Ф. Странник и его тень. // Ницше Ф. Избр. произведения: В 3 Т. / Ф. Ницше: Пер. с нем. / REFL – book. – М., 1994. – Т. 2: Странник и его тень. Смешанные мнения и изречения. – С. 270 – 399.
3. Ницше Ф. Так говорил Заратустра / Ф. Ницше: Пер. с нем. – М.: Издательство Московского университета, 1990. – 302 с.
4. Ницше Ф. Человеческое, слишком человеческое // Ницше Ф. Сочинения / Ф. Ницше: Пер. с нем. – В 2 Т. / Мысль. – М., 1990. – Т. 1 – С. 231 – 490.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТЕХНОЛОГІЇ STEM-ОСВІТИ

Іванова Д.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
загальної педагогіки, дошкільної, початкової та спеціальної освіти
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Пилипчук М.І.

магістрантка педагогічного факультету
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Важливим фактором успішності інноваційного розвитку є зміна домінант в здійсненні освітньої діяльності - перехід від більш-менш адекватного копіювання західної моделі модернізації освіти до виявлення і реалізації прихованих соціокультурних змін, що відбуваються в глибинах української цивілізації, проектування освітніх реформ як найважливішого ресурсу соціально-економічного розвитку держави [1].

Аналіз історичного досвіду показав, що результат кожної реформи системи освіти в кінцевому підсумку визначався не тільки матеріально-економічними, соціально-педагогічними і організаційними причинами, хоча це завжди виходило на перший план. Не менш важливою була задача концептуальної спрямованості реформ, які повинні дійсно стверджувати нове, а в той же час не руйнувати самотність національної культури, спиратися на неї. У нових освітніх стандартах сформульовано ряд принципів інноваційних ідей, пов'язаних зі стратегічними цілями Нової української школи (НУШ) як найважливішого ресурсу соціокультурної модернізації українського суспільства, спрямованого на формування нової системи цінностей і ціннісних орієнтирів, забезпечення інноваційного, соціально орієнтованого розвитку України. Інноваційність стандартів полягає в тому, що освіта розглядається в якості найважливішої соціальної діяльності суспільства, спрямованого на формування української ідентичності як невід'ємної умови зміцнення української державності. Ключова особливість проекту - перехід від предметноцентрованої моделі до моделі варіативної особистісно-орієнтованої освіти, до партнерських відносин основних інститутів соціалізації в досягненні цілей освіти. Це зумовило і формулювання стратегічних цілей освіти: забезпечення соціальної та духовної консолідації суспільства, конкурентоспроможності та безпеки особистості, суспільства і держави.

Виходячи з цього в якості об'єкта модернізації розглядається не сфера освіти (галузь соціальної сфери держави), навіть не освітнє середовище (як сукупність освітніх ресурсів і технологій), а освітній простір як сукупність інститутів соціалізації, що визначають соціально-економічний розвиток держави (сім'я, ЗМІ, культура, конфесії та ін.). Головне полягає не в організаційних і структурно-функціональних заходах, а у визначенні тих освітніх цілей, базових цінностей, навколо яких змогли б об'єднатися основні суб'єкти педагогічного процесу. При цьому темп інновацій повинен відповідати реальним можливостям українського суспільства, не розколювати, а інтегрувати його різні верстви.

Подібна ідеологія стандартів освіти сприяє досягненню місії освіти як основного інструменту формування української ідентичності, що забезпечує успішну соціалізацію підрастаючих поколінь, стійкість і процвітання держави. Нова українська школа - це засіб забезпечення стабільності заданого рівня якості освіти та його постійного відтворення і розвитку. Будучи стабільними протягом певного діапазону часу, вони в той же час динамічні і відкриті для змін, що відображають мінливі суспільні потреби і можливості системи освіти щодо їх задоволення [3, с.5]. У складній діалектиці спадкоємності та інноваційності, найважливішою функцією НУШ виступає забезпечення права на повноцінну освіту, яке полягає в забезпеченні за допомогою НУШ гарантованих Конституцією «рівних можливостей» для кожного громадянина «отримання якісної освіти», тобто рівня освіти, що представляє необхідну основу для повноцінного розвитку особистості і можливості продовження освіти [5, с.12].

На відміну від освітніх стандартів що домінували до теперішнього часу в Україні, які були орієнтовані в основному на завдання рівня підготовки випускників і індивідуальну оцінку навчальних досягнень окремого школяра, НУШ передбачає насамперед завдання орієнтирів розвитку всього освітнього простору, очікувані державою, суспільством, родиною і особистістю результати освіти. Тому стандарти виступають як підстава для аналізу і оцінки стану розвитку систем освіти на різних ієрархічних рівнях (держави, регіону, освітнього закладу), а також індивідуальних досягнень школярів з освоєння основних загальноосвітніх програм [4, с.10].

Інтеграція STEAM - один з основних трендів в світовій освіті. Це логічний результат об'єднання теорії і практики. Інноваційна методика включає в себе вивчення математики, технології, творчості, інженерного мистецтва і природних наук. Інтегрований процес навчання дозволяє підготувати затребуваних фахівців у сфері інженерії, проектування і моделювання [6, с.28].

STEAM-підхід був розроблений в Америці. Деякі школи звернули увагу на те, як розвивалася кар'єра їх випускників, і вирішили скомбінувати такі

предмети, як природні науки, технологія, інженерне мистецтво і математику, ось так і формувалася система STEM (Science, Technique, Engineering and Math). Пізніше у систему STEM було додано мистецтво (Art), і тепер STEAM був сформований до кінця. Викладачі вважають, що ці предмети, або, краще сказати, знання з цих предметів, допомагають школярам в майбутньому стати висококласними фахівцями. В кінцевому підсумку діти прагнуть отримувати хороші знання і тут же застосовувати їх у справі. Інтегрування STEM-технології в навчання дозволяє учням отримати знання, сумісні з реальністю. Це сприяє появі не вузькоінформованих фахівців, які вміють робити щось одне, а творчих людей, здатних приймати нестандартні рішення у своїй професійній діяльності [9]. Особливості впровадження STEM/STEAM - освіти в початковій школі: активізує інтерес до математики, природознавства; допомагає отримати знання у галузі техніки, робототехніки, конструювання; сприяє розвитку творчих здібностей і комунікативних навичок; сприяє ранньому визначенню потенціалу дитини та її професійного самовизначення [7, с.28].

Одним з основних постулатів STEM- освіти є парне навчання в невеликих групах. Так, наприклад, на заняттях з робототехніки двоє учнів працюють за одним комп'ютером і збирають один конструктор. Це зроблено зовсім не для економії навчальних матеріалів. Такий підхід передбачає навчання дітей співпраці, допомагаючи дітям вчитися працювати в команді, розвивати навички спілкування, роботи в групі. Для того, щоб все більша кількість школярів обирало саме STEM-напрямок для своєї майбутньої професії, що сприяє розвитку конкурентоспроможного середовища в середній школі, ця сфера освіти повинна мати більшу фінансову підтримку з боку держави. Так як, є очевидним, що реалізація STEM-освіти вимагає використання спеціального технологічного лабораторного та навчального обладнання, такого як 3D-принтери, засоби візуалізації та інше [2]. Навички, що розвиває навчання STEM- технологій:

- Вчаться створювати власні прототипи. На уроці діти вчаться будувати, розробляти, проектувати власні реальні продукти, наприклад радіокерованого робота-конструктора [8].

- Розвивається інтерес до технічних дисциплін. Проектуючи власні машини, будуючи ракети і літаки, запускаючи свої власні електронні ігри, діти в невимушеній формі починають проявляти інтерес до науки і техніки.

- З'являються навички критичного мислення. При побудові машин і різних пристроїв діти стикаються з різними проблемами, які спонукають їх модернізувати їх же власні конструктори.

Процес інтеграції сприяє підвищенню якості навчання, покращує мотивацію і пізнавальну активність. Це створює оптимальні умови для розвитку гнучкості, логічності і, як наслідок, сприяє гармонізації особистості. Прогресивний підхід в навчанні допомагає отримати більше знань, розширює і поглиблює міжпредметні зв'язки, сприяє кращому засвоєнню азів програмування, моделювання та конструювання.

Список літератури:

1. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти навчальних України у 2018-2019 навчальному році. (Лист ІЗМО № 22. 1/10-2573 від 19.07.2018 року).

2. Морзе Н. Презентація STEAM-освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stemschool.com/>.

3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів України + опис ключових змін. Математика. Інформатика. 5-9 класи.-К.: Вид. дім «Освіта», 2017. -56 с.

4. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів України + опис ключових змін. Фізика. Природознавство. 5-9 класи.-К.: Вид. дім «Освіта», 2017-48 с.

5. Ніколаєнко С.М. Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні. – К.: Книга, 2007.

6. Патрикеева О. STEM-освіта : умови впровадження у навчальних закладах України / О. Патрикеева, О. Лозова, С. Горбенко // Управління освітою. - 2017. - № 1. - С. 28-31.

7. План заходів щодо впровадження STEM-освіти в Україні на 2016-2018 р.р., затверджений Міністерством освіти і науки України від 05.05.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/2016/11/10/planzahodiv-shhodo-vprovadzhennya-steam-osviti-v-ukrayini-na-2016-2018-roki/>

8. Проект Концепції STEM-освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mk-kor.at.ua/STEM/STEM_2017.pdf.

КОНЦЕСІЯ ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Іванюк Лілія, Данильців Христина

студентки III курсу

спеціальності «Фінанси».

Науковий керівник к.е.н. доцент

Шулюк Б.С.

В останні десятиліття в багатьох країнах відбуваються суттєві зміни в тих сферах, які перебували в державній власності багато років, це стосується електроенергетики, автомобілебудування, житлово-комунального господарства, а також об'єктів соціальної інфраструктури. Уряди надають в довго, та середньострокове користування приватним компаніям об'єкти цих галузей, залишаючи при цьому за собою право регулювання та контролю за діяльністю приватного партнера [5, с. 130-139].

Але залучення приватного капіталу часто тягне за собою процедуру приватизації, що не завжди збігається з економічними інтересами держави. У зв'язку з цим має місце тенденція широкого застосування інструментів, які

містить в собі концесія, як форма державно-приватного партнерства. Надати концесію зовсім не означає приватизувати. При приватизації приватна компанія стає власником об'єкта, на відміну від концесії, при якій державні і місцеві органи стають володарями виробничих потужностей в міру завершення їх експлуатації концесіонером, не витрачаючи при цьому коштів з місцевого або державного бюджетів.

Концесійна діяльність вимагає дотримання наступних умов: політична, фінансова, соціальна стабільність в державі; дотримання умов угод усіма сторонами; суворе дотримання законодавства всіма партнерами; створення сприятливих умов для залучення національних та іноземних інвесторів [3, с. 10-19].

З огляду на це, дослідження природи концесії, особливостей регулювання переходу державного і комунального майна приватним партнерам представляються одними з найбільш перспективних напрямків сучасної науки. Все це зумовило вибір теми дослідження.

Термінологічно поняття концесії походить від латинського слова «concessia», яке означає – згода, поступка, дозвіл, надання, наділення; відступ від будь – якого майна, права чи повноваження і розглядається принаймні у таких значеннях:

- 1) як відносини з використання переданих на визначених умовах концесіонером об'єктів публічної власності;
- 2) як владний публічний акт;
- 3) безпосередньо як об'єкти, що передаються;
- 4) як договір з передачі цих об'єктів.

Таким чином, концесію можна розуміти і як правовідносини, які виникають між державою в особі уповноважених нею органів та підприємцями, іноземними компаніями чи іншими юридичними особами з приводу передачі їм на договірних засадах промислових підприємств, земельних ділянок з правом видобування корисних копалин, будівництва різноманітних об'єктів з метою

розвитку або відновлення національної економіки та освоєння природних ресурсів [1, с. 81].

Характерні ознаки концесії:

- її предметом завжди є державна (муніципальна) власність, а також монопольні види діяльності держави або муніципального утворення;
- одним із суб'єктів концесійної угоди виступає держава чи муніципалітет (в особі відповідних органів виконавчої влади);
- основна ціль – задоволення суспільних потреб;
- базується на договірній основі;
- передбачає зворотність предмета угоди, що надається приватному партнеру за плату, обумовлену в угоді.

Суб'єктами концесії є:

- **концесієдавець** – орган виконавчої влади, ОМС, який має відповідні повноваження на укладення концесійного договору;
- **концесіонер** – суб'єкт підприємницької діяльності, який на підставі договору концесії отримав право на створення (будівництво) та/або управління (експлуатацію) об'єктом концесії [6].

У зарубіжній практиці виділяють наступні види концесійних схем:

ВОТ (Build-Operate-Transfer) – «Будівництво-управління-передача». Концесіонер здійснює будівництво та експлуатацію протягом встановленого строку, після чого об'єкт передається державі. Зазвичай концесійні схеми ВОТ використовуються при будівництві автострад (Італія, Іспанія, Південна Корея), трубопроводів (Німеччина), електростанцій (Туреччина, Індія, Таїланд), аеропортів (Єгипет, Греція, Канада), тунелів (Франція), стадіонів інших об'єктів, які вимагають значних капіталовкладень, проте повинні залишатись у власності держави.

ВТО (Build-Transfer-Operate) – «Будівництво-передача-управління». Концесіонер будує об'єкт який передається державі у власність одразу після завершення будівництва, після чого він надається в експлуатацію концесіонеру. Ця схема найвигідніша для держави, оскільки передбачає високий ступінь

державного контролю над об'єктом концесії і у випадку необхідності держава в будь-який час може вплинути на діяльність концесіонера.

BOO (Build-Own-Operate) – «Будівництво-володіння-управління».

Концесіонер будує об'єкт та здійснює наступну експлуатацію, володіючи ним на праві власності, строк дії якого не обмежується.

BOOT (Build-Own-Operate-Transfer) – «Будівництво-володіння-управління-передача» передбачає, що концесіонер будує об'єкт, здійснює експлуатацію, володіє об'єктом протягом певного строку, після закінчення якого об'єкт переходить у власність держави [4, с. 34-38].

Отже, застосування концесії як форми державно-приватного партнерства має свої переваги і недоліки. Серед переваг застосування концесійного механізму для державного сектору слід зазначити: збереження права власності на об'єкт концесії; можливість залучення довгострокових приватних інвестицій у малорентабельні сектори економіки; здатність використання новітніх інженерних розробок; покращення якості та асортименту послуг; створення конкурентного середовища; ефективне використання капіталу та отримання додаткових доходів, створення нових робочих місць тощо. Щодо недоліків (ризиків) застосування концесійного механізму, на нашу думку, основними з них є: можливість втрати чи послаблення контролю з боку державних органів за зростанням тарифів та якістю послуг; банкрутство підприємства-концесіонера може мати негативні соціальні наслідки і призвести до втрати довіри населення до державних органів влади; концесія в умовах непрозорості дозвільних процедур та недосконалості вітчизняного законодавства створює додаткові умови для корупційних дій.

Механізм державно-приватного партнерства, як одна з форм взаємодії держави та приватного сектору економіки, широко використовується у країнах із розвинутою ринковою економікою. Співпраця між державним і приватним секторами економіки дає можливість отримати бажаний рівень ефективності під час реалізації важливих для всієї країни масштабних проектів.

Список літератури:

1. Гончарук Л. Поняття концесії концесійного договору в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2011. № 87. С. 81.
2. Медведева О. А. Концесія як правова форма використання державного майна в господарській діяльності недержавними суб'єктами : дис. ... канд. юрид. наук. : Харківська національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2005. 18 с.
3. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010. № 17. С. 10–19.
4. Цогла О. О. Теоретичні засади трактування поняття «концесія» Актуальні проблеми економіки. Наук.-економ. журн. 2013. № 7. С. 34 – 38.
5. Шулюк Б.С. Фінанси державно-приватного партнерства як засіб модернізації економіки України. Світ фінансів. 2016. Вип. 1.С. 130-139.
6. Концесійна діяльність: поняття, принципи, суб'єкти, умови здійснення, правова основа. Концесійний договір. (за даними опрацьованих джерел) URL: <https://studfiles.net/preview/3009465/page:14/> (дата звернення 27.03.2019).

**СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ
МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

Іонова Ірина Миколаївна

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи і
менеджменту соціокультурної діяльності

Огляд психологічної та педагогічної літератури свідчить про різноплановість підходів до трактування змісту і структури професійної спрямованості, зокрема. А. Каганов розуміє професійну спрямованість як систему потреб, мотивів, інтересів і нахилів, в яких виражається ставлення особистості до своєї майбутньої професії і пов'язаною з нею діяльністю. Науковці Е. Зеєр та Є. Іванченко виділяють такі складові професійної спрямованості особистості: система орієнтацій, пов'язаних з професійним спрямуванням людини; установка як схильність до вибору професії, професійної підготовки і способів виконання професійної діяльності; професійні інтереси; мотиви як сукупність зовнішніх або внутрішніх умов, що викликають активність особистості і визначають її спрямованість; ставлення особистості до професії, що виражається в задоволеності обраною професією, в перспективах професійного зростання.

Вирішальним у структурі професійної спрямованості Є. Ільїн, Г. Тимошко, Л. Шевченко та інші виділяють, крім вищезгаданих, мотиваційний компонент і підкреслюють, що навколо цього компонента формуються основні властивості і якості майбутнього фахівця. На відміну від цього, Є. Климов, розглядаючи становлення професіоналів, зосереджує свою увагу переважно на когнітивній складовій спрямованості (знання і уявлення про професію, її особливості, функції і завдання, про себе як представника відповідної професії тощо) і виділяє наступні компоненти змісту професійної спрямованості: усвідомлення своєї приналежності до певної професійної спільності; знання про свої сильні і слабкі сторони, ймовірні зони успіхів і невдач; уявлення про себе і свою роботу в майбутньому; співвіднесеність професійної діяльності і Я-образу.

Є. Зеєр, Г. Карапова у структурі професійної спрямованості виділяють такі складові: система орієнтацій, пов'язаних з професійними устремліннями людини; установка як схильність до вибору професії, професійної підготовки і способи виконання професійної діяльності; професійні інтереси, що виражають особисту прихильність до конкретного виду праці; мотиви як сукупність

зовнішніх або внутрішніх умов, що викликають активність особистості і визначають її спрямованість; ставлення особистості до професії, що виражається в задоволеності обраною професією, в перспективах професійного зростання.

Часто структура професійної спрямованості розглядається дослідниками не як комплекс окремих мотиваційних утворень особистості, а як складно організоване ціле, в якому виділяється декілька підструктур чи аспектів. Врахування аналізу різних підходів до структурування змісту професійної спрямованості, а також особливостей професійної діяльності та її вимог до особистості соціального працівника дало підстави виділити чотири компоненти у структурі професійно-педагогічної спрямованості майбутніх соціальних працівників: інформаційно-пізнавальний, спонукально-аксіологічний, афективно-регуляційний і діяльнісно-практичний.

Інформаційно-пізнавальний компонент відображає когнітивний аспект професійно-педагогічної спрямованості майбутніх соціальних працівників: обізнаність з особливостями, функціями і завданнями професійної діяльності соціального працівника, її соціальною і особистісною значущістю, знання про професійно важливі якості і здібності тощо. Важливою складовою зазначеного компонента є уявлення майбутніх соціальних працівників про професію (образ професії) і про себе як її представника (професійний Я-образ). Зміст образу професії утворюють такі елементи, як сукупність знань і уявлень майбутніх соціальних працівників про різні елементи професії: соціально-економічні (суспільна значущість професії соціального працівника, перспективи професійного і соціального зростання, заробітна плата), виробничо-технічний (тривалість робочого дня і відпустки, умови роботи, характер нервово-психічної напруженості в роботі), виробничий (типи закладів, термін навчання, службові обов'язки соціального працівника) і соціально-психологічний (система вимог до фахових, етичних і організаційних якостей соціального працівника).

Спонукально-аксіологічний компонент характеризує мотиваційно-ціннісний аспект професійної спрямованості майбутніх соціальних працівників: структуру мотивів вибору професії, навчально-професійної діяльності та професійного самовдосконалення, ієрархією професійно-ціннісних орієнтацій. Професійна мотивація справляє суттєвий вплив на успішність навчальної діяльності майбутніх соціальних працівників. Від вираженості професійних мотивів залежить не тільки ефективність навчальної діяльності майбутніх соціальних працівників, але й реалізація їх професійного потенціалу у майбутньому. Важливе значення має також ставлення майбутніх соціальних працівників до системи цінностей і норм, традицій і ритуалів, характерних для професійної спільноти. Майбутні соціальні працівники проектують власну систему професійних цінностей і позицій, орієнтуючись на уявлення про цінності та позиції, характерні для професійної спрямованості соціальних працівників. На основі такого зіставлення відбувається становлення ціннісної складової професійної спрямованості майбутніх соціальних працівників.

Афективно-регулятивний компонент відображає емоційно-вольовий аспект професійно-педагогічної спрямованості майбутніх соціальних працівників: емоційне ставлення до професії соціального працівника і професійної підготовки, інтерес і схильність до професійної діяльності, стабільність професійних намірів, здатність долати труднощі у професійному становленні та практичній діяльності. Важливою характеристикою професійної спрямованості є її стійкість – стабільність професійних планів, спроможність переборювати важкі обставини, адекватно ставитися до труднощів, не впасти духом в складних умовах, залишатися відданим професії. Ставлення майбутніх соціальних працівників до змісту і умов професійної діяльності може бути загальними і парціальним. Останнє характеризує ставлення до конкретних аспектів професійної діяльності: умов і змісту праці, її престижності, рівня оплати, можливостей просування кар'єрними сходами.

Діяльнісно-практичний компонент професійної спрямованості майбутніх соціальних працівників знаходить вияв у різноманітних формах професійно-

орієнтованої діяльності та поведінки: пізнавальній активності під час аудиторної навчально-пізнавальної діяльності, наполегливому оволодінні професійними вміннями і навичками під час поза аудиторних занять і виробничої практики, участі у студентській науково-дослідницькій роботі, участі в різноманітних формах професійно-орієнтованої виховної роботи (екскурсіях, олімпіадах, конкурсах, зустрічах з видатними представниками професії, предметних тижнях тощо), активному професійному самовдосконаленні.

Таким чином, професійна спрямованість майбутніх соціальних працівників характеризується усвідомленням особливостей професії й власної відповідності її вимогам, сформованістю мотивів навчально-професійної діяльності та сприйняття її як особистої цінності, позитивним ставленням до майбутньої професії і стійкістю професійних намірів, що знаходить вияв у пізнавальній активності студентів, їх діях, спрямованих на оволодіння професійними знаннями й вміннями, професійне самовдосконалення.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ З ЛОГОПЕДОМ

Калиниченко І.С.

Маріупольський державний університет

Студент ОС «Магістр»

Сучасній Україні потрібні фахівці дошкільного профілю нової формації з конкурентно придатним європейським чи світовим рівнем кваліфікації для досягнення єдиної мети – формування гармонійно розвиненої особистості. Нові реалії, орієнтація українського суспільства на демократичні принципи зумовлюють необхідність змін і в системі підготовки фахівців дошкільної освіти. На це спрямована Державна національна програма «Освіта. Україна XXI

століття». Вона передбачає перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, формування мережі вищих навчальних закладів, здатної за освітніми та кваліфікаційними рівнями, типами, формами і термінами навчання, джерелами фінансування задовольняти інтереси особистості, потреби кожного регіону і держави у педагогічних кадрах [1].

Сучасні дослідження, що розкривають окремі сторони підготовки фахівців дошкільного профілю висвітлено в працях Г. Беленької, Н. Лисенко, З. Плохій, Н. Грами та інших. У дисертаційних дослідженнях Т. Жаровцева, О. Пехоти, Т. Танько, А. Троцько та інших визначено зміст, етапи, компонентний склад професійно-педагогічної підготовки та запропоновано різні моделі її реалізації.

Наявність у закладах дошкільної освіти логопунктів передбачає професійну взаємодію вихователя і логопеда у роботі з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку. Логопедичний супровід є провідним у системі комплексного впливу на дітей з порушеннями у мовленнєвому розвитку. Він передбачає діагностику, корекцію та компенсацію мовленнєвого розвитку особистості. В сучасних умовах розвитку корекційної роботи, логопедична робота передбачає розвиток сенсорних функцій, артикуляційної моторики, розвиток пізнавальної діяльності: перш за все мислення, пам'яті, уваги; формування особистості дитини з одночасною регуляцією соціальних відносин, вплив на соціальне оточення.

На нашу думку, саме у закладі вищої освіти повинна починатися підготовка вихователів до взаємодії з логопедами, тому що від правильно організованої спільної роботи цих фахівців залежить ефективність виправлення мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку. Педагогічно виправдана співпраця вихователя і логопеда, об'єднує їх зусилля у інтересах корекції мовлення дітей і ґрунтується на необхідності створення відповідного середовища. Взаємодія вихователя з логопедом відбувається на всіх етапах логопедичної роботи, починаючи з первинного обстеження дітей і закінчуючи їх випуском з ЗДО. Багато корекційних завдань вирішуються логопедом і

вихователем спільно, а саме: розвиток комунікативної функції мовлення, виховання мовленнєвої активності, навчання граматично правильного мовлення, збагачення та активізація словника, формування звукової культури мовлення тощо.

Професійна взаємодія вихователів і логопедів в процесі мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку полягає в установленні доброзичливих та довірливих відносин з кожною дитиною; об'єднання зусиль для мовленнєвого розвитку дітей; створення атмосфери взаєморозуміння, спільності інтересів, емоційної взаємопідтримки.

Вихователю необхідно знати зміст не тільки тих розділів програми, за якими він безпосередньо проводить заняття, але і тих, які проводить логопед, оскільки правильне планування занять вихователя забезпечує необхідне закріплення матеріалу в різних видах діяльності дітей: обговорення результатів діагностики дітей; спільна підготовка до всіх дитячих свят (логопед відбирає мовленнєвий матеріал а вихователь закріплює його); розробка загальних рекомендацій для батьків тощо.

Свою роботу з мовленнєвого розвитку дошкільників та збагачення логопедичних знань вихователів логопеди проводять використовуючи як традиційні так і нетрадиційні форми співпраці з вихователями. До традиційних форм співпраці відносяться: аналіз результатів діагностичного обстеження дітей групи; організація та проведення консультацій логопеда для вихователів; розробка методів і прийомів корекційної роботи; створення єдиного розвивального мовленнєвого середовища в груповому приміщенні; взаємовідвідування і спільне проведення занять; відстеження динаміки розвитку дітей; обговорення отриманих результатів діагностики; проведення щоденних п'ятихвилин з обміну інформацією про результати проведених занять; ведення спільної документації тощо.

До нетрадиційних форм співпраці належать: творчі групи, скринька логопедичних знань, логопедична пошта, вечори з логопедом тощо. Ці форми взаємодії дозволяють уточнити та розширити знання вихователів, скорегувати

роботу з мовленнєвого розвитку дошкільників.

На початку навчального року логопед знайомить вихователів з результатами обстеження дітей, звертає їхню увагу на особливості поведінки, характер дітей, визначає програму навчання, пояснюючи вихователям мету, завдання програми, методи її реалізації, повідомляючи терміни і тривалість етапів корекційної роботи, намічаючи результати, яких слід досягти до кінця того чи іншого періоду навчання.

Якщо в результаті обстеження дітей виявляються прогалини у засвоєнні програми, вихователі отримують рекомендації про необхідність вивчення, повторення або закріплення навчального матеріалу. При визначенні змісту роботи логопед може познайомити вихователів з перспективним планом роботи, а протягом усього навчального року систематично інформувати їх про зміну вимог, щодо мовленнєвого розвитку дітей на різних етапах навчання і виховання.

Спільно з логопедом вихователь планує заняття з розвитку мовлення, ознайомлення з навколишнім світом, підготовці до грамоти і письма. Взаємодія у роботі логопеда і вихователя передбачає не тільки спільне планування, але й обмін інформацією, обговорення досягнень дітей, як у мовленнєвому, так і загальному розвитку. Все це фіксується у спеціальному зошиті.

Вихователь виконує крім загальноосвітніх, мовленнєві та корекційні завдання, доцільність яких – в усуненні недоліків у сенсорній, афективно-вольовій, інтелектуальній сферах, що обумовлені особливостями мовленнєвого дефекту. Він звертає свою увагу як на корекцію наявних недоліків у розвитку дитини, збагачення уявлень про навколишнє, так і на розвиток і вдосконалення діяльніснозбережених аналізаторів. Відповідно створюється підґрунтя для сприятливого розвитку компенсаторних можливостей дитини, що впливає на ефективне оволодіння вимовою.

Робота вихователя із розвитку мовлення часто передує роботі дитини з логопедом, готує її до сприймання матеріалу на логопедичних заняттях, забезпечуючи необхідне пізнавальне і мотиваційне підґрунтя для формування

мовленнєвих умінь. У інших випадках педагог зосереджує свою увагу на закріпленні результатів, досягнутих дітьми на логопедичних заняттях. У його завдання також входить повсякденний нагляд за станом мовленнєвої діяльності дітей у кожен період корекційного процесу, контролю над правильним використанням поставлених чи виправлених логопедом звуків, засвоєних граматичних форм тощо. Особливу увагу вихователь має звернути на дітей з запізненнями у мовленнєвому розвитку, які мають обтяжений анамнез. Педагог повинен фіксувати увагу дітей на виникненні можливих помилок чи запинок у мовленні, повторень перших складів і слів, а про такі прояви необхідно повідомити логопеда.

Вихователь продовжує роботу логопеда протягом другої половини дня, а його завдання тісно пов'язані із завданням логопеда, а саме: розвиток слухової уваги, слухової пам'яті і фонематичного сприймання; вдосконалення дрібної і загальної моторики, артикуляції, при усуненні недостатнього розвитку мовленнєвої моторики, засвоєння вправ артикуляції, що розвивають рухливість апарату; закріплення і автоматизація поставлених логопедом звуків: закріплення, уточнення і активізація відпрацьованого логопедом лексичного матеріалу на заняттях з розвитку мовлення, інших заняттях, у режимних моментах; закріплення сформованих логопедом граматичних категорій (формування діалогічної і монологічної форм зв'язного мовлення; закріплення навичок звукоскладового аналізу і синтезу; закріплення навичок читання; підготовка дітей до письма, формування графічних навичок; розвиток пам'яті, уваги, мислення). Завдяки тісній взаємодії логопеда і вихователів простежується підвищення динаміки розвитку фонетичної сторони мовлення дітей.

Отже, взаємодія логопеда з вихователями в процесі мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку полягає в установленні доброзичливих та довірливих відносин з кожною дитиною; об'єднання зусиль для мовленнєвого розвитку дітей; створення атмосфери взаєморозуміння, спільності інтересів, емоційної взаємопідтримки.

Список літератури:

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна - ХХІ століття). - К.: Райдуга, 1994.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Калініченко Олександр

(Київ)

Метою вищої освіти в Україні є здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань[1,Ст.17].

Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем суспільства, даліше навчання і розвиток особистості. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства,

Зусилля органів управління освітою, науково-методичних служб за підтримки всього суспільства та держави повинні бути зосереджені на реалізації стратегічних напрямів розвитку освіти, подоланні наявних проблем, виконанні перспективних завдань, серед яких:

- оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку;

- забезпечення економічних і соціальних гарантій для реалізації конституційного права на освіту кожного громадянина України незалежно від місця проживання і форм здобуття освіти [2].

Навчання у вищій школі багатогранний процес, який складається з цілого ряду взаємопов'язаних елементів. В юридичній науці одним з них є наукова методологія.

Як зауважує В.Ф. Погорілко, формування сучасної наукової методології наприклад в конституційному праві України відбувається наступним чином:

по-перше, шляхом трансформації уже апробованих методів науки радянського державного права;

по-друге, через запозичення наукової методології, яка не визнавалася в науці радянського державного права, але практикувалася в зарубіжній науці конституційного права;

по-третє, шляхом залучення до методологічного апарату науки конституційного права методів, що використовуються в інших науках – соціології, політології, психології, статистиці, кібернетиці, теорії управління, тощо [3, с. 184].

М. Цвік наголошує, нині суттєве значення мають і методологічні принципи права, які пронизують усю правову матерію і є орієнтиром для прогресивного спрямування законотворчості, правозастосування, подолання прогалин у праві, спеціальної наукової роботи тощо [4 с. 34].

Методологія – це складний багатоступеневий процес пізнання, а відтак, у цьому сенсі слід послуговуватись формулюванням «методологічні принципи науки». Адже саме наука є особливою формою людської діяльності, що склалася історично і має своїм результатом цілеспрямовано відібрані факти, гіпотези, теорії, закони й методи дослідження [5, с. 5].

Методологія науки (methodos – спосіб, метод, logos – наука, знання) можна охарактеризувати як систему знань про принципи і прийоми, операції і форми побудови і сприйняття наукового знання. Тому, методологічна концепція юридичних наук, на думку І. Кондратьєва, у предметно і змістовно розгорнутому вигляді охоплює весь світ права, все правове поле в його істотній єдності, в усіх його визначеннях і реальних проявах [6, с. 37].

В. Казімірчук під методологією розуміє сукупність визначених

теоретичних принципів, логічних прийомів і конкретних засобів дослідження предмету науки [7, с. 44].

О. Копиленко визначає методологію теорії держави і права, як складне утворення, дослідницький інструментарій всієї юридичної науки, передумови та принципи організації теоретико-пізнавальної і практично-перетворюючої діяльності. Залежно від сфери поширення й охоплення досліджуваних явищ, їх характеру і специфіки усі методи поділяє на: а) загальнонаукові чи діалектико-матеріалістичні; б) загальні; в) спеціальні (приватно-наукові). До загальнонаукових методів він відносить діалектичний метод і виділяє закони і категорії матеріалістичної діалектики, зокрема, а) загальні категорії, що характеризують розвиток природи і суспільства: зміст, форму, сутність, явище, причину, наслідки; б) категорії, що відображають специфічні зв'язки у процесі пізнання: матерія та свідомість, емпіричне і теоретичне, абстрактне та конкретне, історичне і логічне тощо. Він виділяє такі методи теорії держави і права: а) загальнонаукові (формально - логічний, соціологічний, системний, структурно-функціональний, конкретно- історичний, статистичний тощо); б) загальні логічні методи теоретичного аналізу (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, абстрагування, аналогію, моделювання); в) приватно-наукові методи (порівняльного правознавства, техніко-юридичного аналізу, конкретизації, тлумачення тощо [8, с. 36, с. 56].

Як відмічають С. Гусарев, А. Олійник, О. Слюсаренко методологія теорії держави і права включає в себе три рівні: філософський, загальнонауковий, спеціальнонауковий. Кожен з названих рівнів включає відповідну групу методів [9, с. 21].

Отже, на підставі наведеного можна стверджувати, що методологія юридичної науки включає в себе такі ознаки: а) сукупність принципів, засобів, прийомів і способів вивчення предмету нашого дослідження; б) складне юридичне утворення; в) дослідницький інструментарій; г) система різних методологічних рівнів і методів пізнання предмету дослідження та його вивчення; д) наука про методи тощо.

Таким чином, на мою думку є необхідність поєднання і комплексного використання самих різних методів в юридичній науці і, передусім:

1) змістовних методів, що припускають більш менш безпосереднє звернення до фактів, даних спостереження, досвіду і виведення з них шляхом абстракції, аналізу і синтезу теоретичних ув'язнень (спостереження, порівняння, експеримент, інтерв'ювання і анкетування, дослідження документів, тощо);

2) формалізованих методів, підпорядкованих завданням абстрагування, логічного виведення і визначення нових понять із вже сформульованих (моделювання, оперативно-економічний аналіз, побудова структурних схем, тощо);

3) методів теоретичного аналізу і синтезу, що характеризуються теоретичним розглядом предмета, завдань дослідження, визначення логіки і вірогідних результатів дослідження.

Відтак, сучасна юридична наука у нових методологічних умовах, побудованих на принципах об'єктивізму, відходу від догматизму та нормативно-методологічних кліше повинна формувати методологічний інструментарій сучасної освіти.

На сьогоднішній день відбувається цілеспрямована імплементація Законів України «Про вищу освіту та «Про освіту». Модернізація і розвиток освіти повинні набути випереджального безперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем суспільства, дальше навчання і розвиток особистості[10,с. 75].

Список літератури:

1. Закон України «Про освіту» Відомості Верховної Ради (ВВР) ,2017, №38-39.ст.380.

2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021роки / Розділ I підр.1.2.К.: -2012-8с.

- 3.Кравченко В. В. Конституційне право України : [навч. посіб.] / Кравченко В. В. — К. : Атіка, 2000. — 320 с.
- 4.Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні : [навч. посіб.] / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 336 с.
- 5.Скакун О. Ф. Теория государства и права : [учеб.] / Скакун О. Ф. — Х. : Консум ; Ун-т внутр. дел, 2000. — 704 с.
- 6.Філософія права: Навч. посіб. / О.О. Бандура, С.А. Бублик, М.Л. Заїчковський та ін.; за заг. ред. М.В. Костицького, Б.Ф.Чміля. - К. : Юрінком Інтер, 2000. - 336 с.
- 7.Казімірчук В. П. Право і методи його вивчення.— М.: Юрид. літ., 1965.; Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні / В.М. Кампо. - К., 1997.
- 8.Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 688 с.
- 9.Гусарєв С.Д. Теорія права і держави / С.Д. Гусарєв, А.Ю. Олійник, О.Л.Слюсаренко: Навчальний посібник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. - 270 с.
- 10.Калініченко О.Ф.Юридична освіта і методологічні процеси в правовій науці/О.Калініченко//Міжнародна науково-практична конференція.«Розвиток сучасних міжнародних відносин:фінансово-економічні та соціальні чинники»/Одес. Нац. Ун-тет ім. Мечникова. м. Одеса. 23-24 вересня 2016р. С.72-75.

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Капічовська Тетяна
ТНЕУ, студент ОДС-21

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

Соціальне страхування відіграє вагомий роль при здійсненні соціального захисту громадян від соціальних ризиків. Науковий доробок економічного спрямування, присвячений дослідженню проблем функціонування системи соціального страхування та шляхів їх подолання, є чималим обсягом праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед зарубіжних авторів слід відзначити: Є. Гонтмахера, К. Ерроу, М. Коновалова, В. Роїка, К. Турбіна. Вагомий внесок у дослідження проблем соціального страхування та шляхів їх подолання зробили такі вітчизняні вчені як: С. Березіна, В. Годлевська, О. Коваль, М. Кравченко, Е. Лібанова та ін[1].

Світовий досвід свідчить про те, що система соціального страхування — це один з основних інститутів соціальної політики в умовах ринкової економіки, покликаний забезпечити реалізацію конституційного права громадян на матеріальне забезпечення в певних випадках. Соціальне страхування діє у всіх моделях соціальної політики, разом з тим, його масштаби і форми, співвідношення з іншими заходами соціальної підтримки, розрізняються.

Для того, щоб зрозуміти сутність та зміст соціального страхування як важливого елементу системи соціального захисту населення варто дослідити різні підходи щодо визначення цієї соціально-економічної категорії. У сучасних джерелах інформації існує безліч трактувань цієї категорії. Наприклад, в семантичному значенні соціальне страхування — це надання різних форм підтримки членам суспільства. В юридичній та економічній науці погляд на соціальне страхування пояснюється неоднозначно і понині не є загальновизнаним. Прихильники економічної теорії мали на увазі під соціальним страхуванням всілякі види допомоги нужденним членам суспільства за рахунок державних фондів споживання. В свою чергу, послідовники правової концепції з самого початку будували свою позицію паралельно на декількох, часом зовсім несумісних, умовах, зокрема на економічній і суб'єктній умовах. Вони вважали, що соціальне страхування зачіпає не всіх членів суспільства, а лише певних громадян, що користуються

специфічним захистом з боку держави [2]. Із соціальних позицій соціальне страхування — форма соціального захисту, яка дозволяє у випадку настання соціального ризику зберегти необхідні стандарти рівня та якості життя, а значить, і соціальний статус родин робітників, що підтверджується ст. 46 Конституції України [3].

Державне соціальне страхування відіграє важливу роль у розвитку суспільства. У Конституції України (ст. 46) зазначено: "Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених Законом". З метою забезпечення таких прав в Україні створена система загальнообов'язкового державного соціального страхування. Поряд розвиваються форми добровільного соціального страхування [4].

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту й охоплює матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом (далі – роботодавець), громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом [5]. Добровільне соціальне страхування ґрунтується на принципах колективної солідарності і взаємодопомоги за відсутності підтримки держави (державного бюджету).

Слід зазначити, що збір та ведення обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування здійснюється за принципами:

- законодавчого визначення умов і порядку його сплати;
- обов'язковості сплати;

– законодавчого визначення розміру єдиного внеску та пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування;

– прозорості та публічності діяльності органу, що здійснює збір та веде облік єдиного внеску;

– захисту прав та законних інтересів застрахованих осіб;

– державного нагляду за збором та веденням обліку єдиного внеску;

– відповідальності платників єдиного внеску та органу, що здійснює збір та веде облік єдиного внеску, за порушення норм Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування”, а також за невиконання або неналежне виконання покладених на них обов'язків[6,ст.134].

В умовах економічного падіння, яке призвело до погіршення не тільки матеріального становища громадян країни, а й до їх духовного і морального виснаження, держава повинна виробити таку політику, яка дозволила б застосовувати такі форми і методи соціального захисту, які б захищали населення, особливо малозабезпечені верстви, і створювала умови не тільки для їх існування, але і для розвитку. Саме одним з таких ефективних інструментів і є соціальне страхування. Матеріальне забезпечення працівників, що здійснюється в рамках соціального страхування, сприяє підтримці певного рівня життя громадян і їх сімей при настанні страхових випадків, а також дозволяє особам, що втратили працездатність відновлювати її. Додатково варто наголосити на ролі соціального страхування як засобу запобігання нещасним випадкам та мінімізації наслідків соціальних ризиків, що погіршують соціальне становище працівників внаслідок настання старості, інвалідності або смерті застрахованого члена сім'ї. Збереженню звичного рівня життя громадян буде сприяти розвиток добровільного страхування, наприклад, додаткової пенсії.

Таким чином, соціальне страхування населення — дуже актуальне питання в аспекті ринкової економіки. Особливо підвищується актуальність цього питання в період економічної та соціальної нестабільності в країні,

оскільки члени суспільства втрачають можливості для підтримання звичного рівня життя внаслідок масових звільнень, значної інфляції та інших негативних чинників. Тому питання соціального захисту та страхування населення обов'язково необхідно розглядатися урядом для стабілізації соціально-економічного становища держави.

Список літератури:

1. Петрушка О.В., Шулюк Б.С. Проблеми соціального страхування та напрями його модернізації в Україні . Економіка. Фінанси. Право. 2017. №11/3. Ст.59-61.
2. Графова В.С. Социальное страхование и его функции // Гуманитарные научные исследования. — 2014. — № 4 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://human.snauka.ru/2014/04/6293>
3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Конституція України від 28. 06. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 46.
5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р.//Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 23. – С. 121.
6. Розвиток державного пенсійного страхування в умовах пенсійної реформи: монографія / ОП Кириленко, Б.С. Малиняк, О.В. Петрушка та ін. Тернопіль: ТНЕУ. 2013. 250с.

ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ДЕПРЕСИВНИХ ТА ТРИВОЖНИХ СТАНІВ

Капустеринська А.Р.

Гамада В.Р.

Крвавич А.С.

Конечна Р.Т.

Новіков В.П.

Національний університет «Львівська політехніка», кафедра технології біологічно активних сполук, фармації та біотехнології, vrhamada@gmail.com

ВСТУП. На сьогоднішній день сміливо можна сказати, що депресія це чума двадцять першого століття. Тільки в Європейському регіоні ВООЗ щорічно вчиняють самогубство 128 тисяч людей і, згідно статистики, 40 мільйонів страждають на депресивні розлади. І це лише офіційні дані. На сьогоднішній день завдяки неосвіченості середньостатистичного обивателя в галузі ментального здоров'я, термін “депресія” набув неймовірно широкого діапазону. Як наслідок, різноманітний спектр емоційних і психічних розладів, починаючи від легкої одноденної меланхолійності і закінчуючи тяжкою депресією, заносять під одну ланку. Але, що жахає найбільше, так це ставлення до лікування депресії. Хворі люди часто натикаються на стіну непорозуміння і несприйняття навіть у колі найближчих людей. Стандартними є фрази такого гатунку як: “Депресія - модне словечко для позначення ліні, як візьмешся за роботу, все як рукою зніме”, або ж: “Як можна бути таким егоїстичним, коли в світі є мільйони людей, яким живиться гірше за тебе”. Глибоке закорінення такого світогляду є однією з основних причин того, що на сьогоднішній день 75% людей, що страждають на глибоку депресію не отримують кваліфікованої допомоги [1].

Депресія важкої і середньої тяжкості лікується медикаментозно. Ні в якому разі не можна боротись з цією недугою самолікуванням. Боротьба з

депресивними розладами - це завжди комплекс лікувальних заходів. Це поєднання медикаментозної терапії (прийняття антидепресантів), психотерапії та інших підтримуючих методів. Терапія має допомогти хворим адаптуватися до кризових ситуацій, виявити проблеми, які мали свій вплив у розвитку депресії та змінити алгоритми поведінки, що погіршують стан хворого. Проте основною метою консультацій зі спеціалістом залишається підбір відповідних антидепресантів [2]. Загалом, антидепресанти - це велика група психотропних лікарських засобів, що різняться як за своїм складом так і за механізмом дії і мають на меті усунення депресивного стану. Згідно загальної класифікації антидепресанти поділяють на: 1) трициклічні, гетероциклічні 2) неселективні інгібітори захоплення нейронів (амітриптилін, іміпрамін, кломіпрамін, докsepін, мапротилін, опіпрамол, дамілену малеїнат, азафен, фторацизин, дезипрамін); 2) селективні інгібітори захоплення нейронів (флуоксетин, пароксетин, сертралін, флувоксамін, циталопрам); 3) інгібітори моноамінооксидази (MAO) необоротної та оборотної дії; 4) антидепресанти різних груп (міансерин, тразодон, мітразипін, тіанептин). Виділяють також групу антидепресантів другого покоління (тразодон та ін.) і препарати літію [3].

Вибір антидепресантів зумовлений особливостями симптоматики, психофармакологічним анамнезом, поточним використанням інших медикаментозних засобів. Серед можливих дій є як ефективність дії препарату, так і повна відсутність відповіді у хворого або ж широкий спектр побічних ефектів [4]. До найбільш поширених побічних ефектів при вживанні антидепресантів належать: порушення зору, закрепи, порушення сну, збільшення маси тіла, головний біль, нудота, діарея, втрата лібідо, порушення функцій шлунково-кишкового тракту. Тому підбір антидепресантів здійснюється в строго індивідуальному порядку для оптимізації позитивних ефектів і мінімізації негативних на конкретного індивіда.

Оскільки процеси метаболізму антидепресантів відбуваються в печінці, ця група препаратів несе значне токсикологічне навантаження на людський організм. Прийом досить популярного препарату «Меліпраміну» може

викликати деякі небажані ефекти, які виявляються у вигляді різних порушень в діяльності нервової системи, наприклад, тремор. Антихолінергічна дія зазвичай спостерігається як надмірна сухість слизових оболонок порожнини рота, запорах, сильної пітливості. Можливе прискорення серцевого ритму, прояв синусової тахікардії. Нерідко відзначено зниження тиску, збільшення маси тіла [5]. З цієї причини наразі ведуться дослідження альтернативних методів лікування депресивних розладів. Як супровід медикаментозного лікування певний позитивний ефект мають збалансоване дієтичне харчування і помірні фізичні навантаження. З метою зменшення токсичності дії синтетичних препаратів розглядаються альтернативи, однією з яких є фітотерапія. Використання лікарських засобів рослинного походження задовольняє більше ніж одну з цілей як виробника, так і пацієнта. Це є безумовно економічно і екологічно вигіднішим, оскільки сировина є доступною у достатніх об'ємах, препарати природнього походження володіють відносно невисокою токсичністю, характеризуються комплексною дією на організм, мають м'який терапевтичний ефект [6].

З цих причин дослідження існуючих і відкриття нових фітозасобів є перспективним напрямком розвитку фармакотерапії депресивних станів.

Метою цієї статті є літературний огляд і опрацювання джерел, що містять свідчення про використання досвіду народної медицини при лікуванні депресивних розладів. Стаття містить огляд основних положень щодо відомих даних про рослинні лікарські засоби, що використовуються в народній медицині для лікування неврастенії, неврозів та істерії, а також дослідження діючих речовин лікарських рослин (ЛР) спрямованої фармакологічної дії.

Було виявлено, що для лікування цих захворювань ЛР повинні володіти наступними фармакологічними властивостями: седативною, тонізуючою, гіпотензивною дією, а також містити групу біологічно активних речовини (БАР), що позитивно впливають на функціонування центральної нервової системи (ЦНС), такі як флаваноїди, глікозиди та ін. Серед таких рослин можна відзначити: валер'яну лікарську (*Valeriana officinalis*), мелісу лікарську (*Melissa*

officinalis), собачу кропиву звичайну (*Leonurus cardiaca*), горицвіт весняний (*Adonis vernalis*), рутвицю смердючу (*Thalictrum foetidum*), пасифлору інкарнатну (*Passiflora incarnata*), звіробій звичайний (*Hypericum perforatum*), білозір болотний (*Parnassia palustris*), беладонну звичайну (*Atropa belladonna*), родіолу рожеву (*Rhodiola rosea*), майоран садовий (*Origanum majorana*), лаванду (*Lavandula*), женьшень (*Panax ginseng*), гармалу звичайну (*Peganum harmala*), синяк звичайний (*Echium vulgare*) [7].

Існує дослідження, в якому показано нейрофармакологічну дію флавоноїдів, які містяться в екстракті гінкго білоба (*Ginkgo biloba*), а саме інгібування моноамінооксидазного ферменту (MAO) [8]. В іншому дослідженні звіробою звичайного (*Hypericum perforatum*), було встановлено, що екстракт флавоноїдів цієї рослини виявляє значний антидепресивний ефект. Більше того, похідні флавоноїдів з цієї рослини мають подібну хімічну структуру до відомих інгібіторів MAO [9]. Дійсно, флавоноїди кверцетин, лютеолін і кемпефрол, які містяться в звіробої звичайному (*Hypericum perforatum*) виявляють *in vitro* значну MAO-інгібуючу дію. Цікаво, що кверцетин і кемпефрол присутні і в екстрактах синяка звичайного (*Echium vulgare*) [10].

В традиційній медицині Ірану використовується фітозасіб у вигляді збору, в якому містяться два види синяку: *Echium vulgare* і *E. amoenum* під загальною назвою “Гав забан”. Цей фіточай використовуються для збудження ЦНС, стимуляції настрою, як діуретик та для боротьби із простудою [11].

ВИСНОВКИ. Таким чином, аналіз літературних джерел засвідчує, що можливість використання фітотерапії, як альтернатива медикаментозного лікування депресивних розладів, має свої беззаперечні переваги і є широко розглянутою як на міжнародному, так і вітчизняному полі наукових досліджень.

Згідно аналізів результатів досліджень можна зробити висновок про те, що основною діючою речовиною у лікарській рослинній сировині при прояві її антидепресивної дії є сполуки, що являються похідними флавоноїдів. Оглянуті літературні дані говорять про те, що загальний фонд лікарських рослин України

містить представників, потенційна психотропна дія яких не є дослідженою, що вказує на перспективність досліджень цього напрямку для медицини і фармації.

Список літератури:

1. Депресія // Міністерство охорони здоров'я України URL: <http://moz.gov.ua/article/news/75-ljudej-scho-strazhdajut-na-gliboku-depresiju-ne-otrimujut-adekvatnogo-likuvannja>
2. Мішиєв В. Д. Сучасні депресивні розлади: Керівництво для лікарів. — Львів: Мс, 2004. — 208 с.
3. Антидепресанти // Фармацевтична енциклопедія URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/2821/antidepressanti> (дата звернення: 17.03.2019)
4. Максименко С. Д., Коваль І. А., Максименко К. С., Папуча М. В. Медична психологія. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 502 с.
5. Іміпрамін // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Іміпрамін> (дата звернення: 15.03.2019)
6. Рослинні ліки. Проблеми розробки лікарських засобів рослинного походження / Сметаніна К.І.// Фармацевтичний часопис—№2. – 2011. – С. 95-98.
7. Лікарські рослини в лікуванні неврозів / Серeda П. І., Лютенко І. О. // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – №2. –2010. – С. 124-131
8. Ginkgo biloba special extract EGb 761® in generalized anxiety disorder and adjustment disorder with anxious mood: A randomized, double-blind, placebo-controlled trial / H.Woelk K.H.Arnoldt M.Kieser R.Hoerr // Journal of Psychiatric Research.-№6.-2007. – 472-480pp.
9. Hypericum perforatum: a 'modern' herbal antidepressant. Pharmacokinetics of active ingredients / Mario Wurglics and Manfred Shubert-Zsilavec // Clin Pharmacokinet. –№5. –2006. –449-468pp.
10. Lee Y. B., Lee H. J., Sohn H. S. Soy isoflavonts and cognitive function // J.Nutr.Biochem. – 2005. – 16, № 11. – P. 641—649.

11. Phytochemical and antimicrobial investigation of *Echium vulgare* growing in Turkey / Ays¸e Kuruu¸zu¸m-Uz, Zuhale Gu¸venalp, Karsten Stro¸ch, L. O¸mu¸r Demirezer, Axel Zeeck // Biochemical Systematics and Ecology. –№32. –2004. – 833–836pp.

**ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ GOOGLE-ГРУПИ GOOGLE APPS
(G SUITE) В ОРГАНІЗАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Карпенко А.С.

методист Науково-методичного центру
досліджень, наукових проектів та програм
Київського університету імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-3017-5499

naftuska@ukr.net

Виклики сьогодення ставлять перед закладами вищої освіти завдання шукати шляхи використання сучасних ІК-технологій під час організації освітнього процесу у організаційно-навчальних підрозділах. Працівники даних підрозділів постають перед очевидною необхідністю перегляду своїх цільових завдань. А саме, в ході організації освітнього процесу сучасний працівник повинен не стільки накопичувати багаж знань і умінь, скільки вміти самостійно і спільно з іншими колегами ставити осмислені цілі для вирішення поставлених завдань, займатись самоосвітою, шукати і продукувати нові ідеї використання нових ІК-засобів для швидкого вирішення поставлених завдань.

Управління освітнім процесом за допомогою ІК-засобів відображені у працях таких авторів: А.І. Аржанової, В.Ю. Бикова, О.О. Глущенко, Г.В. Єльнікової, Н.А. Кудас, В.І. Маслова, О.В. Співаковського, Я.Б. Федорової.

Впровадженням сервісів Google у освітній процес – Н.Р. Балик, Н.В. Морзе, В.П. Олексюк, М.В. Носкова, О.М. Спірін, Л.В. Рождественська, М.П. Шишкіна.

Аналізуючи праці вітчизняних науковців можна стверджувати, що організаційна, науково-методична робота є важливою ланкою діяльності закладів вищої освіти. Кожен працівник структурного підрозділу спрямовує свою роботу на певний аспект діяльності, який у сукупності відображає ефективність діяльності закладу вищої освіти в цілому [2, 4].

Сучасна освіта вже не може успішно функціонувати в колишніх управлінських формах. Це означає, що нова освітня система вимагає застосування найновіших способів управління за допомогою ІК-сервісів сьогодення.

Одним з популярних наборів сервісів є Google Apps (G Suite). Використання якого у закладах вищої освіти дозволяє створити єдиний інформаційний простір. Одним із сервісів Google Apps (G Suite) є Google-групи.

Google Groups – це сервіс від Google, який створює спільні простори надсилання-отримання електронних листів для визначених електронних адрес. Сервіс Google-групи почав своє функціонування з лютого 2001 р. [3].

В основному він застосовувався в якості сервісу для створення відкритих і закритих спільнот. Але з 2007 року Google вирішив переорієнтувати його для спільної роботи над проектами. В сервісі Google-групи були додані wiki-технології і сховище файлів.

Сервіс Google-групи: дозволяє будь-якому користувачеві без обмежень отримувати доступ до поточних обговорень; дозволяє швидко надати доступ до різних елементів Google Apps (документам, календарів, відео, сторінок Google Sites) певній групі співробітників, коли користувач вилучається з групи, він втрачає доступ до всіх пов'язаних з нею ресурсів [1].

Google-групи можуть створюватися адміністратором або користувачами (за наданим дозволом адміністратора). Творець групи визначає правила вступу

до групи, її відкритість / закритість, може запрошувати учасників і модерувати їх дії.

Висновок: Виклики сьогодення є важливими чинниками для розбудови єдиного інформаційного простору організаційно-навчальних підрозділів закладу вищої освіти.

Розглянуті можливості сервісу Google-групи Google Apps сьогодні відіграють помітну роль у розвитку інформаційного наповнення єдиного освітнього середовища організаційно-навчальних підрозділів закладу вищої освіти, розширення інформаційно-комунікаційних і сервісних властивостей, в цілому, суттєво збагачують управлінську спроможність.

Список літератури:

1. Google Groups. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.intranetno.ru/tool/2238/>.

2. В. Ю. Биков, "Технології хмарних обчислень, ІКТ-аутсорсінг та нові функції ІКТ-підрозділів навчальних закладів і наукових установ", Інформаційні технології в освіті № 10. - с. 8-23, 2011, Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2011_10_3.

3. Групи Google. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B8_Google.

4. Н. В. Морзе, Основи інформаційно-комунікаційних технологій, Київ, Україна: Видавнича група BHV, 2008.

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ЛЕКЦІЇ З
ДИСЦИПЛІНИ «АНАЛІТИЧНА ХІМІЯ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 226 ФАРМАЦІЯ, ПРОМИСЛОВА
ФАРМАЦІЯ**

Кизим О.Г.

НФаУ, канд. хімічних наук, доцент
(ID.ORCID 0000-0003-3197-6447, kizim.elena63@gmail.com)

Динник К.В.

НФаУ, канд. фармацевтичних наук, доцент
(kadynnik@ukr.net)

Петухова І.Ю.

НФаУ канд. хімічних наук, доцент
(ID.ORCID 0000-0001-7752-7669, irina.petukhova@ukr.net)

На сучасному етапі в Україні система вищої освіти перебуває в стані реформування та гармонізації. Державні освітні стандарти вищої професійної освіти передбачають фундаментальну і поглиблену підготовку провізорів. Головним завданням підготовки грамотного фахівця є створення в ході навчання міцної бази фундаментальних знань, формування професійних навичок і вмінь. Вивчення аналітичної хімії на другому курсі навчання є підготовкою здобувачів вищої освіти до свідомого сприйняття профільних дисциплін [1, с.59].

Аналітична хімія має велике значення для вивчення спеціальних дисциплін – фармацевтичної, медичної хімії, хімії природних сполук, фармакогнозії та токсикологічної хімії. Навчальна дисципліна «Аналітична хімія» містить три найважливіших розділи: якісний аналіз, хімічні методи кількісного аналізу, інструментальні методи аналізу [2, с.21]. Згідно діючої навчальної програми вона складається з 2 модулів, назви і зміст яких співзвучні з названими розділами. Дисципліна «Аналітична хімія» включає 8,0 кредитів

ECTS з кількістю 240 годин. При вивченні цієї дисципліни передбачено 17 лекційних годин, 106 годин лабораторних і 8 годин семінарських занять та 109 годин самостійної роботи, з яких 33,75 годин відведено на підготовку до іспиту з дисципліни.

До організаційних форм навчальної роботи з дисципліни «Аналітична хімія» у закладах вищої освіти необхідно зазначити такі як: лекції, семінари, лабораторні заняття та самостійна робота.

В наш час у закладах вищої освіти домінуючою є традиційна лекційно-лабораторно-практична система навчання, недоліком якої є директивна структура управління на всіх рівнях, при цьому управління носить суб'єктивний характер [3, с. 44]. Але впровадження інноваційних технологій навчання у процесі вивчення аналітичної хімії у вищих фармацевтичних закладах освіти виступає як спосіб досягнення найкращого результату у засвоєнні знань за допомогою різних засобів і прийомів [4, с. 191].

Лекція є основною формою викладання теоретичного матеріалу у закладах вищої освіти. Ця форма являє собою найбільш емке і оперативне подання науково-професійної інформації. На сучасному етапі розвитку дидактики вищої школи виділяють декілька видів лекцій. За дидактичним завданням: вступні, установчі, поточні, узагальнюючі, підсумкові, оглядові. За методикою викладання матеріалу: бінарні, лекції з раніше запланованими помилками, лекції-прес-конференції тощо [5, с. 25].

З метою посилення мотивації навчання, активізації розумової діяльності та організації самостійної роботи необхідно при читанні лекцій впроваджувати інтерактивні методи навчання. Інтерактивна лекція зводить до мінімуму монолог викладача та надає перевагу діалогу лектора та здобувачів вищої освіти. Така лекція має проблемний та пошуковий характер, а не є суто інформаційною. При читанні інтерактивних лекцій застосовуються різні інноваційні технології [6, с.233].

На кафедрі аналітичної хімії НФаУ для спеціальності 226 Фармація, промислова фармація згідно календарного плану лекцій з дисципліни

«Аналітична хімія» наприкінці курсу передбачена узагальнююча лекція «Огляд титриметричних та інструментальних методів кількісного аналізу». З метою кращого закріплення отриманих знань з дисципліни «Аналітична хімія» нами було запропоновано проведення цієї лекції як інтерактивної лекції – лекції-прес-конференції. Основна мета такої лекції - зосередження уваги здобувачів вищої освіти на основних моментах змісту навчальної дисципліни «Аналітична хімія», підведення підсумків засвоєння матеріалу, систематизація знань.

Нами був розроблений план лекції-прес-конференції, який включав основні розділи та алгоритм їх вирішення. Цей план здобувачі вищої освіти отримали за тиждень до лекції. Під час лекції лектор називав розділ, давав його коротку характеристику за наведеним алгоритмом, а потім просив ставити йому запитання. Протягом декількох хвилин лектор відповідав на поставлені питання самостійно або разом зі здобувачами вищої освіти.

Запропонована інтерактивна лекція-прес-конференція була апробована на кафедрі аналітичної хімії НФаУ при викладанні дисципліни «Аналітична хімія» для здобувачів вищої освіти 2 курсу з 8 – 14 груп для спеціальності 226 Фармація, промислова фармація. Педагогічний експеримент складався з констатувального, формувального та контрольного етапів. Під час проведення педагогічного експерименту була проведена лекція–прес–конференція в кінці якої здобувачі вищої освіти відповідали на питання анкети. Питання анкети та результати анкетування представлені в таблиці 1.

Аналіз результатів анкетування показав зацікавленість здобувачів вищої освіти новим видом академічної лекції (65%). Здобувачі вищої освіти відмітили, що лекція-прес-конференція сприяє систематизації отриманих знань і допомагає виявити спорідненість дисципліни з іншими хімічними дисциплінами (70%). Найбільшу складність засвоєння розділу інструментальні методи аналізу відмітила більшість здобувачів вищої освіти (76%). Під час лекції-прес-конференції студенти задали 9 питань, 7 з яких потребували додаткових пояснень теоретичних основ інструментальних методів аналізу. Переважна більшість опитаних (80%) показала негативне ставлення до такого

виду академічної лекції як лекція із заздалегідь запланованими помилками (лекція-провокація), тому що така лекція не є звичною для здобувачів вищої освіти та потребує максимальної концентрації їх уваги. Цілком зрозумілими є 60% здобувачів вищої освіти, які взагалі не займалися підготовкою питань за попередньо призначеною темою лекції. Аудиторія була цілком задоволена посиланнями на тести ліцензійного іспиту Крок 1 під час всього лекційного курсу з дисципліни «Аналітична хімія». Методика викладання лекції дозволяє здобувачам вищої освіти провести систематизацію отриманих знань з дисципліни «Аналітична хімія» та підготуватися до складання ліцензійного іспиту Крок 1. Запропонована методика викладання інтерактивної лекції може бути впроваджена для спеціальності 226 Фармація, промислова фармація у закладах вищої освіти України.

Таблиця 1

Результати анкетування здобувачів вищої освіти

№	Питання анкети	Варіанти відповідей, %	
1	2	3	
1	Складність сприйняття розділів	Титриметричні методи аналізу	Інструментальні методи аналізу
		24	76
2	Перевага виду лекції	Традиційна	Лекція-прес-конференція
		35	65
3	Ставлення до лекції-провокації	Позитивне	Негативне
		20	80

Подовження таблиці 1

1	2	3		
4	Сприяння систематизації набутих знань	Сприяє	Не сприяє	Складно відповісти
		70	10	20
5	Термін на підготовку питань	Тиждень	День	Взагалі не готувався
		5	35	60
6	Посилання на тести ліцензійного іспиту Крок 1	Теми якісного аналізу	Теми кількісного аналізу	Теми інструментальних методів аналізу
		50	40	10
7	Спорідненість з іншими дисциплінами	Фармацевтична хімія	Неорганічна хімія	Органічна хімія
		30	50	20

Список літератури:

1. Галушко С. Методичні системи навчання аналітичної хімії у вищому навчальному закладі // Молодь і ринок. - 2015. - № 7. - С. 57–62
2. Аналітична хімія. Навч. посіб. для фармац. вузів та ф-тів III-IV рівня акредитації/ В.В. Болотов, О.М. Свечнікова, С.В. Колісник, Т.В. Жукова, Ю.В. Сич, К.В. Динник, М.А. Зареченський, О.Є. Микитенко, О.І. Гризодуб, І.С. Терно. – Х. : Вид-во НФаУ; Оригінал, 2004. – 480 с.
3. Кайдалова Л. Г., Тележкіна О. О., Полуян С. М. та ін. Методика проведення занять у вищому навчальному закладі: Метод. реком. для викладачів – Х. : Вид-во НФаУ, 2004. – 60 с.
4. Сліпчук В. Л. Застосування інноваційних педагогічних технологій у процесі вивчення аналітичної хімії у вищих фармацевтичних навчальних закладах // Пед. процес: теорія і практика. - 2013. - Вип. 5. - С. 188-194.
5. Кайдалова Л. Г. Лекція: Класифікація та структура. Методичні рекомендації для викладачів, студентів, магістрантів та аспірантів. / Л. Г. Кайдалова. – Х.: НФаУ, 2017. – с.39.
6. Кизим Е.Г. Сучасні технології викладання аналітичної хімії для студентів заочної форми навчання // Всеукраїнська наукова конференція «Актуальні задачі хімії дослідження та перспективи». (17-18 травня 2017 рік). – м. Житомир. 2017 рік – С.233-234.

**РОЗВИТОК СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ ЯК СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ РЕФОРМУВАННЯМ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я****Кириченко С.І.**

магістрант

Науковий керівник: Бричко А.М. к.е.н., доцент кафедри економіки

Сумський національний аграрний університет

З метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку будь-якої держави одним із пріоритетів державної політики стає збереження і зміцнення здоров'я населення як найбільшої соціально-економічної цінності, одного із основних факторів національної безпеки країни. Охорону здоров'я в Україні визначено одним з головних напрямів державної діяльності основами законодавства України про охорону здоров'я (ст. 12) [1]. У цьому Законі зокрема зазначено, що держава формує та забезпечує реалізацію політики охорони здоров'я в Україні. Зміни та реформи у сфері охорони здоров'я на різних етапах суспільного розвитку мають здійснюватися органами управління державою усіх рівнів. Вони повинні містити поетапний комплексний характер і передбачати суспільно очікувані результати [2, с. 161]. Проблеми охорони здоров'я завдяки цьому та діяльність, спрямована на збереження, покращення здоров'я, розвиток сімейної медицини вимагають постійної уваги з боку держави і науковців у галузі державного управління.

Вітчизняна система охорони здоров'я має значну кількість проблем різного роду, які заважають вдосконаленню управлінської практики. Донедавна система охорони здоров'я в Україні відповідала бюджетній моделі, для якої пріоритетними були владні способи регулювання переважної кількості правовідносин, пов'язаних з організацією й наданням медичної допомоги населенню. Тому механізм вирішення проблеми гарантування якісної й ефективної медичної допомоги не може повною мірою відповідати потребам сьогодення і задовольняти інтереси як громадян, так і суб'єктів надання медичної допомоги [3].

Сучасні автори ключовими проблемами, вирішення яких сприятиме оптимізації системи державного управління охороною здоров'я України, вважають недостатнє фінансування галузі й нераціональне використання наявних коштів, диспропорцію в розвитку амбулаторно-поліклінічної і стаціонарної медичної допомоги, необхідність запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, інституту сімейного лікаря, інформатизацію галузі [4].

Питання можливості сімейної медицини вирішувати завдання державного управління реформування охорони здоров'я є проблемним, крім того, залишається невизначена необхідність розвитку сімейної медицини у загальнодержавних масштабах як альтернативної поліклінічної форми при наданні первинної медичної допомоги.

Поняття сімейної медицини являє собою комплекс наукових і практичних засобів для організації сімейної лікувальної практики. Інтеграція нових знань та умінь в постійний процес надання медичної допомоги людині від народження до завершення його життєвого шляху підвищує якість сімейної медичної практики. При цьому пацієнти виграють від більш цілісного підходу до їх здоров'я та широких можливостей щодо отримання своєчасної адекватної допомоги на місцевому рівні. Сімейну лікувальну практику необхідно розглядати як таку, що забезпечує тривалу опіку за здоров'єм громадянина та всіх членів його родини незалежно від характеру хвороби, стану органів і систем організму у всі періоди життя людини [5].

До загальних принципів сімейної медицини відносяться: тривалість і безперервність спостереження; багатопрофільність первинно-медичної допомоги; ставлення до сім'ї, як до одиниці медичного обслуговування; превентивність, як основа діяльності сімейного лікаря; економічна ефективність і доцільність допомоги; координація медичної допомоги; відповідальність пацієнта, членів його родини і суспільства за збереження і поліпшення його здоров'я [6].

Економічні витрати на впровадження інституту сімейної медицини складаються наступного переліку: витрат на розробку нормативно-правових документів; підготовку відповідних спеціалістів; переобладнання лікувально-профілактичних закладів та їх структурних підрозділів; дообладнання лікарських амбулаторій, створення мікроамбулаторій сімейної медицини і відділень сімейних лікарів у поліклініках; наукові дослідження; апробацію в експерименті науково-розроблених моделей впровадження сімейної медицини, формування програм підготовки та перепідготовки спеціалістів сімейної

медицини; розробку і апробацію економічних методів управління сімейною медициною; агітацію та пропаганду сімейної медицини серед населення [7].

Стану сімейної медицини, її аналіз, місце в загальній структурі надання медичної допомоги та функціональних можливостей, перспектив розвитку надасть можливість подивитись на роль сімейної медицини при виконанні покладених на неї завдань, а також допоможе виявити її позитивні сторони і недоліки. Вивчення історії та аналітичний прогноз розвитку сімейної медицини допоможе визначити перспективні напрями державної політики в розвитку охорони здоров'я України.

Загальна практика сімейної медицини представляє собою надання медичної допомоги на етапі первинної медико-санітарної допомоги цілісній структурі суспільства - сім'ї. Це обумовлено вивченням здоров'я та лікуванням хвороб усіх членів родини, які поєднані фізіологічними, побутовими, соціальними та генетичними зв'язками. З медичної точки зору такий підхід вважається раціональним. Лікарська спеціальність загальна практика - сімейна медицина визначається як багатопрофільна діяльність лікаря на етапі первинної допомоги при первинному зверненні хворого [5].

Безсумнівно, впровадження сімейної медицини у вітчизняну медичну практику в цілому має позитивно відобразитися на стані вітчизняної системи охорони здоров'я, здоров'я його населення, дозволить створити передумови для подальшого розвитку нації і держави.

Таким чином, проаналізувавши ситуацію в цілому, що склалася в охороні здоров'я, слід зазначити, що на сьогодні є необхідним вжиття певних управлінських та організаційних заходів на державному, регіональному рівнях та на місцях, що повинні привести до покращення здоров'я населення за рахунок: посилення профілактичної складової охорони здоров'я; поширення інформації про здоровий спосіб життя; розвитку первинної ланки надання медичної допомоги; зміцнення ресурсного потенціалу медичної галузі; підвищення якості надання медичних послуг.

Список літератури:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листоп. 1992 року № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України 1993, № 4. – С. 19.
2. Державне управління реформуванням системи охорони здоров'я в Україні навч.-наук. вид. / авт. кол. М. М. Білинська, Я. Ф. Радиш, І. В. Рожкова та ін.; за заг. ред. М. М. Білинської. – К.; Львів: НАДУ, 2012 – 240 с.
3. Надюк З. Упровадження соціологічного моніторингу як метод управління якістю надання медичної допомоги населенню України // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр.: У 2-х ч. – Х.: Вид-во ХРІДУ НАДУ “Магістр”, 2005. – № 2(24). – Ч. 1. – С. 185-189.
4. Державна політика у сфері охорони здоров'я : кол. моногр.: у 2 ч. / [кол. авт.; упоряд.п.. Я. Ф. Радиш; передм. та заг. ред. проф. М. М. Білинської, проф. Я. Ф. Радиша]. – К.: НАДУ, 2013. – Ч. 1. – 396 с.
5. Семейный врач: миф или реальность?: [Електронний ресурс] / М. М. Зарецкий, Е. Э. Черников, Н. М. Черникова. – Медична газета “Здоров'я України”. 2008. – сентябрь. – № 18, с.62. – Режим доступу: <http://health-ua.com/articles/2941.html>.
6. Первинна медико-санітарна допомога / сімейна медицина: [Моногр. за ред. В. М.Князевича]. – К. : Мін. охорони здоров'я України, Укр. ін-т. стратег. досліджень МОЗ України, ДМП “Полімед”, 2010. – 402 с.
7. Стратегічні напрямки розвитку охорони здоров'я в Україні / В.М.Лехан, Н.М.Лакіза-Сачук, В.М.Вайцеховський та ін.; За ред. В.М.Лехан. - К.: Сфера, 2011. - 176 с.

РОСТ КОСТНОЙ СИСТЕМЫ ЯРОК ЦИГАЙСКОЙ ПОРОДЫ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ УСЛОВИЙ ВЫРАЩИВАНИЯ ПОСЛЕ ОТЪЕМА ОТ МАТЕРЕЙ

Китаева А.П.

доктор с.-х. наук, профессор

Слюсаренко И.С.

аспирант

Одесский государственный аграрный университет

Изучение процессов роста и развития животных направлено на поиск и теоретическое обоснование наиболее эффективных способов воздействия на их организм. Это требует глубокого знания закономерностей как эмбрионального так и постэмбрионального развития всех систем, органов и тканей организма, так как развитие их массы, скорости роста и линейных показателей отражают изменения, приобретенные в процессе селекции и влияния условий внешней среды.

Юг Украины относится к зоне интенсивного земледелия, которое привело к сокращению естественных пастбищ, в результате чего в летний период овцы испытывают недостаток кормов, что отрицательно сказывается на их продуктивности. Поэтому для получения высокой продуктивности животных в таких условиях необходимо разрабатывать такую технологию, которая бы предусматривала сокращение пастбищного периода и использование кормов полевого кормопроизводства.

Использование технологии комбинированного и стойлового способов выращивания ягнят после отъема от матерей дает возможность создания условий, необходимых для раскрытия и реализации их генетического потенциала.

Сложный процесс индивидуального развития животных происходит путем дифференциации роста всех его органов и тканей, которая в течение

жизни протекает своеобразно с различной интенсивностью и зависит не только от генотипа, но и от конкретных условий жизни животного [5 с. 87, 4 с. 234].

Рост и развитие организма в онтогенезе основывается на взаимодействии двух факторов наследственных и средовых. Наследственные факторы определяют программное направление развития, средовые – корректируют осуществление этой программы в зависимости от сложившихся условий жизни [2 с. 9, 7 с. 5]. Исходя из того, что животные приобретают признаки породных особенностей и склонность к будущей продуктивности уже в эмбриональный период, считается, что развитие организма как в целом, так и его отдельных органов и систем следует изучать с этого периода [6 с. 175].

На любом этапе развития организм ягнят имеет набор неспецифических факторов защиты с характерными особенностями для каждого возраста. Наиболее опасными, относительно заболеваний в раннем постнатальном онтогенезе, являются периоды: неонатальный – до выпойки молозива, послемолозивный – с 10-го по 30-й день жизни после рождения, когда гуморальные механизмы защиты еще не полностью сформировались, а клеточных функций недостаточно для надёжной защиты от влияния факторов внешней среды и период отъема от матерей [3 с. 22].

Полученные нами данные свидетельствуют о том, что у животных, выращенных разными способами после отъема от матерей, более интенсивно увеличивалась масса осевого отдела скелета, чем периферического, на что указывают коэффициенты роста весовых показателей градиентов скелета. Так, сумма коэффициентов роста массы осевого отдела скелета животных, выращиваемых стойловым способом была в 2,4 раза больше суммы коэффициентов роста массы периферического отдела скелета, что составляет 144,7%, а у животных, выращиваемых комбинированным способом соответственно в 2,2 раза или 117,4%.

Интенсивность роста массы осевого отдела скелета у ярок, выращиваемых стойловым способом была больше в 1,1 раза или на 9,7%, чем у их ровесниц, выращиваемых комбинированным способом. Однако,

превышение интенсивности роста коэффициентов массы отделов осевого скелета у животных, выращенных стойловым способом над сверстницами, выращенными комбинированным способом, было статистически недостоверным, за исключением роста массы поясничного отдела осевого скелета в период от 8- до 18-месячного возраста в 1,1 раза или на 11,8% при $P > 0,95$.

Рост осевого и периферического отделов скелета в длину у ярок, выращенных разными способами имел одинаковую тенденцию направленности, но различную его интенсивность.

За период роста ярок после отъема от матерей до 8-мес. возраста существенных различий по длине отделов осевого скелета у животных обеих способов выращивания как внутри каждого способа, так и между ними не установлено.

За период роста ярок от 8- до 18-месячного возраста и убой в 18 месяцев после отъема от матерей установлены статистически достоверные различия по длине отделов скелета в пределах каждого способа выращивания.

Ярки, выращенные стойловым способом имели большую длину задней конечности на 2,76 см или на 4,5% ($P > 0,99$), чем при выращивании комбинированным способом.

При комбинированном способе выращивания длина передней конечности в 18-мес. возрасте была больше, чем в 8-мес. на 4,09 см или на 5,9% ($P > 0,999$), задней - на 2,69 см или на 4,5% ($P > 0,99$).

При стойловом выращивании ярок получены аналогичные результаты.

Выводы. Полученные результаты позволяли установить некоторые особенности роста скелета ярок цыгайской породы в постэмбриональном онтогенезе при комбинированном и стойловом выращивании их после отъема от матерей.

При стойловом и комбинированном способах выращивания ярок после отъема от матерей масса и длина отделов осевого скелета имеют одинаковую

направленность, но разную интенсивность роста с увеличением от шейного до грудного и последующим снижением до крестцового отделов.

Масса периферического отдела скелета у ярок 18-мес. возраста увеличивается от передних до задних конечностей. Масса задних конечностей больше, чем передних у ярок при стойловом выращивании на 7,2%, а при комбинированном меньше на 0,5%.

Длина периферического отдела скелета ярок имеет обратную направленность роста. Длина передней конечности больше задней при стойловом выращивании на 20,4%, при комбинированном – на 18,5%.

Список литературы:

1. Криштофорова Б.В. Морфофункциональная адаптация костной системы молодняка продуктивных животных// Сельскохозяйственная биология. 1990. №4. 95-101.
2. Колесник Н.Н. Генетический потенциал роста и его реализации в онтогенезе животных// Труды УСХА. 1980. №24. С. 9-10.
3. Пінський О., Гончаренко В. Моніторинг природної резистентності ягнят в умовах Полісся України// Тваринництво України. 2016. №1-2. С. 22-25.
4. Свечин К.Б. Индивидуальное развитие сельскохозяйственных животных. – Киев, 1976. 288 с.
5. El-Skolceh N/A/, Afifi E/A, Radov M/T/ [и др.]/ Phenctypic and genetic correlation amoug body weight and measurements of Fleisch Merino Zambstreiced under Eegyption// J/ Anim/ Prod/ 1979/ №1. P/ 87-94/
6. Solonon F/V/ Gille Uwe? Zanghaus V/ Fartorenanalytische Unterauchungea sum Skeletettwechstum des Schafes//Aroh. Tierzecht. 1987. 30. №5. P. 173-182/
7. Tirikara C., Chiboka O. Tolatioshipе between cize, conformation and reproductive traits in West Africandwaaf ewes// Turialba. 1988. 38. №1/ P. 5-12.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Клак Олександр

ТНЕУ, студент ОДС-21

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

Принципи правового регулювання бюджетної системи України є аспектом особливого вияву загальних принципів права і являють собою вихідні ідеї, основні, найбільш загальні та керівні положення, які в сукупності визначають вихідні позиції для правового регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, а також питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства. У зв'язку з цим, ціллю дослідження є розкриття сутності принципів правового регулювання бюджетної системи України, а також визначення певного переліку принципів правового регулювання, на яких ґрунтується бюджетна система України.

Відповідно до Бюджетного кодексу бюджетна система України – сукупність державного і місцевих бюджетів, яка побудована з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно-територіального устроїв і врегульована нормами права [2].

Економічною основою сучасної бюджетної системи є господарський комплекс, правовою основою – Конституція, Бюджетний кодекс (у новій редакції від 08.07.2010 р.) та інші законодавчі акти.

Згідно з Бюджетним кодексом України в редакції 8 липня 2010 року № 2456-VI, принцип ефективності видозмінюється і стає принципом ефективності і результативності, а принцип відповідальності зникає взагалі з числа тих вихідних ідей чи основних положень, які визначають позиції для правового регулювання відносин у сфері бюджетної системи України [4, с. 74].

Станом на сьогодні Бюджетний кодекс України закріплює 10 принципів, на яких ґрунтується бюджетна система (рис. 1):

Єдності	Забезпечується єдиними: правовою базою; єдиною грошовою системою; регулюванням бюджетних відносин, бюджетною класифікацією, порядком виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку і звітності
Збалансованості	Повноваження на здійснення витрат бюджетом мають відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період
Самостійності	Забезпечується правом відповідних органів державної влади, влади АРК та місцевого самоврядування на визначення напрямів використання коштів відповідно до законодавства; правом відповідних рад самостійно і незалежно розглядати та затверджувати відповідні бюджети
Повноти	До складу бюджетів включаються всі надходження до бюджетів та витрати, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади АРК, органів місцевого самоврядування
Обґрунтованості	Бюджет формується на основі реалістичних макропоказників економічного і соціального розвитку держави та розрахунків надходжень і витрат, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил
Ефективності	При складанні та виконанні бюджетів всі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення запланованих цілей при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та максимального результату при використанні визначеного обсягу коштів
Субсидіарності	Розподіл видів видатків між державним та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами має ґрунтуватися на максимально можливому наближенні суспільних послуг до їх безпосереднього споживача
Цільового використання бюдж. коштів	Бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями
Справедливості, неупередженості	Бюджетна система будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами
Публічності, прозорості	Державний та місцеві бюджети затверджуються, а рішення щодо звіту про їх виконання приймаються відповідно ВРУ, ВР АРК та відповідними місцевими радами
Відповідальності	Кожний учасник бюджетного процесу несе відповідальність за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу

Рис. 1 Характеристика основних принципів правового регулювання бюджетної системи України [4, с. 76]

Відповідно до ст. 95 Конституції України бюджетна система будується на засадах справедливого й неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами й територіальними громадами та закріплює виключно законодавче й цільове регулювання будь-яких видатків держави на загальносуспільні потреби, розмір і цільове спрямування цих видатків; проголошує ідею збалансованості бюджету; закріплює принцип звітності і прозорості (оприлюднення) звітів про доходи й видатки Державного бюджету України та місцевих бюджетів [3].

Дотримання обґрунтованих принципів побудови бюджетної системи, виокремлених у ст. 7 Бюджетного кодексу України, визначає ефективність її функціонування у країні [2].

В процесі здійснення бюджетування необхідно обов'язково змінювати і вдосконалювати методи планування соціально-економічних результатів діяльності міністерств та відомств, вимірювання цих результатів, а також форми звітності про їх виконання. Саме тому необхідно регулярно об'єктивно оцінювати досягнутий прогрес, впроваджувати позитивні та враховувати негативні аспекти при коригуванні бюджетних та соціальних реформ [1, с. 105].

Отже, головною метою виділення принципів бюджетної системи є побудова такої бюджетної системи, яка за оптимального використання фінансових ресурсів держави відображає державний (унітарний) устрій України в поєднанні із самостійністю місцевих бюджетів, тобто принципи відображають вимоги, які висуваються до організації та устрою бюджетної системи.

Список літератури:

1. Алексеєнко Л. М., Шулюк Б. С. Соціальні програми: прагматика формування та проблеми фінансування / Фінанси України. 2015. № 4. С.105.
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 4457-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 01.04. 2019).
3. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 95.
4. Лисяк Л. В. Принципи бюджетної системи у контексті нового Бюджетного кодексу України: Вісник економічної науки України. 2011. № 1. С. 74–76.

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ТА ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ФРАНЦІЇ

Клапчук М.В.

к.г.н., доц.

Безручко Л.С.

к.г.н., доц.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Хорошим прикладом розвитку туризму є туристичний сектор Франції. Мільйони туристів кожного року, мільярдні надходження до бюджету, позитивний імідж у світі, щасливі туристи і звісно робочі місця, податки, надходження і успіх. Багаті туристично-рекреаційні ресурси, хороше сприяння держави та бачення майбутнього сприяло успішному розвитку Франції. В цій статті ми охарактеризуємо найважливіші, на нашу думку, туристичні аспекти.

Відповідальність за сучасний стан розвитку туристичної галузі в країні покладено на уряд Франції. Багато змін в уряді відбулось протягом останніх декількох років, змінювались назви міністерств і їх призначення. На сьогоднішній день галузь туризму підпорядкована Державному міністру торгівлі, дрібної промисловості, у справах споживачів та соціальної і солідарної економіки, в складі міністерства економіки, промисловості та ІТ сектора [3]. Принципами сучасної туристичної політики Франції є децентралізація, делегування повноважень органам місцевого самоврядування, підтримка місцевих ініціатив, розвиток усіх форм соціального туризму, принцип всебічної співпраці між владою, територіальними громадами та підприємцями в галузі туризму; створення Національного комітету якості та товарних знаків у галузі туризму; реформування фінансової та податкової політики стосовно діяльності підприємств, які надають послуги щодо розміщення (готелі, хостели, туристичні бази тощо); впровадження у туристичній галузі системи п'ятирічних контрактів «держава – регіони»; створення органами місцевого самоврядування

і суб'єктами туристичної діяльності змішаних підприємств для управління такими важливими й складними в обслуговуванні об'єктами, як палаци, канатні дороги, розважальні центри [1].

В 2018 році Францію відвідало 86,4 млн.ос., переважна більшість це туристи з країн ЄС, США та Китаю. Грошові надходження від туризму оцінюються в 60,7 млрд. дол. [4].

Розвинуті види туризму: культурно-пізнавальний, релігійний, рекреаційний, діловий, екологічний, гірськолижний, пляжний та ін.

Основні туристичні ресурси країни.

Позитивні тенденції розвитку туріндустрії країни пов'язані не лише з багатою культурно-історичною спадщиною, але й зі сприятливими природно-рекреаційними ресурсами.

Головним туристичним центром є **Париж**, столиця світової моди і культури, де зосереджена основна кількість культурно-історичних пам'яток. Серед найбільш відвідуваних осередків варто відзначити Ейфелеву вежу, яка є найбільш впізнаваним туристичним об'єктом світу, оспіваний в багатьох піснях і описаний в ще більшій кількості літературних творів – собор Паризької Богоматері, який був збудований на острові Сіте в 1245 році. Також поруч з собором можна побачити місце звідки беруть початок всі дороги Франції. Відвідуваним об'єктом військового походження в Парижі, звісно ж, є тріумфальна арка, споруджена на паризькому пагорбі Шайо на честь військових перемог здобудих Францією під час революції і в період Першої імперії. Переважна більшість туристичних об'єктів розташовані на правому березі ріки Сена. Серед них фешенебельний район Єлисейські поля, район Монмартр, площі Бастилії та Згоди, паризька ратуша, Готель-де-Віль, театр «Гранд Опера», кабаре «Мулен Руж» та один із найбільших музеїв світу Лувр з парком Тюільрі. Тут на кожному кроці туристи можуть знайти для себе щось цікаве. Лівий берег Сени не менш цікавий, чого лиш варті Марсове поле, Дім інвалідів (з гробницею Наполеона), Люксембурський парк та квартал Сент-Жермен. Не кажучи вже про музей картин імпресіонізму Д'Орсе, Пантеон чи

одні з найкращих ВУЗів в Європі – Інститут Франції та Сорбонна. Для поціновувачів сучасного мистецтва основною дестинацією буде звичайно культурний і мистецький центр Жоржа Помпіду, де зібрано шедеври зі всього світу.

Передмістя Парижа також мають потужний туристичний потенціал. Слід відмітити палац Версаль – одну з найбільш відомих пам'яток садово-паркового мистецтва Європи. Не можна оминати увагою і селище Живерні де творив відомий художник Клод Моне, палац Фонтебло, собор в Шартрі, паризький Діснейленд та ін. Полюбляють туристи відвідати неподалік Парижу перлину ЮНЕСКО містечко Провен, з його середньовічними пам'ятками та фестивалями. Мальмезон – чудовий замковий комплекс із великим парком і водограями. Маленьке містечко Рамбуїє на південний захід від Парижу – літня резиденція французьких президентів – відоме своїм величезним англійським парком (XIV ст.) і мальовничим озером [2].

Добре пристосована до потреб туристів і **північно-східна частина Франції**. В багатьох мандрівників вона асоціюється з видатними битвами столітньої війни та страшними подіями двох Світових Воєн, проте тут багато цікавого з гастрономічної та архітектурної точок зору. Саме тут вперше почали готувати фуа-гру, саме тут появились перші готичні собори (Ам'єн, Бове, Реймс) і саме тут поціновувачі вина знайдуть для себе все, чого заманеться. До регіону відносять такі відомі місцевості, як Шампань, Ельзас, Лотарингія, Нор-Па-де-Кале і Пікардія. Тут знаходиться столиця об'єднаної Європи – Страсбург, відомий також архітектурними пам'ятками та щорічним фестивалем класичної музики.

Поряд з Парижем серед центрів культурно-пізнавального туризму Франції варто виокремити середньовічні **замки Луари** (понад 60), розташовані на берегах однойменної ріки. Серед найвідоміших міст, які відвідують туристи зі всього світу слід відмітити Орлеан, яке тісно пов'язане з видатною постаттю в французькій історії – Жанною д'Арк, Блуа, Шамбор, Тур, Шенонсо, Вілландрі, Азе-де-Рідо, Шинон, Сомюр та ін.

Альпійський та Піренейський гірські масиви сприяють розвитку гірськолижного туризму. **Французькі Альпи** – це найбільша в світі курортна область розвитку гірськолижного спорту та альпінізму. Вершиною Альпійської системи є гора Монблан (4807 м), розташована на кордоні з Італією. Тут діє понад 380 лижних станцій та 2 500 підйомників. Основними гірськолижними курортами Франції є Куршевель, Шамоні, Труа Валле, Мерібель, Валь д'Ізер, Валь-Торанс та ін. Туристичний сезон на курортах французьких Альп традиційно триває з середини листопада до середини травня, а завдяки м'якому клімату температура не опускається нижче -10°C [5].

Середземноморське та Атлантичне узбережжя забезпечують розвиток купально-пляжного відпочинкового туризму. Морські води біля берегів Франції у літній період прогриваються до температур, що дозволяють купатися на будь-якому узбережжі. Але на півночі Франції, особливо біля берегів Бретані, купальний сезон триває 2-3 місяці. Найсприятливіший район, як за кліматом, так і за температурою води — Лігурійське узбережжя Середземного моря (**Лазурний берег або Французька Рив'єра**). Купальний сезон тут триває з середини травня до початку листопада. Серед відомих курортів є Ніцца, Канни, Ментон, Сен-Тропе, Антіб та ін. В регіоні відбувається один з найвідоміших кінофестивалів – Каннський. Узбережжя славиться найбагатшими туристами, адже саме тут полюбляють відпочивати мільйонери з цілої Європи. Найбільшим містом регіону є Марсель – один з найбільших портів Франції. Сюди заходять на день, інколи на довше, круїзні лайнери і завдяки цьому місто також має великі прибутки. Окремо виділяються курортні зони **о. Корсика**.

Поблизу Лазурного берега, ближче до Альп, розташований один з наймальовничіших туристичних регіонів світу – **Прованс**. Саме тут роблять Шанель №5 і вирощують лаванду. Прованс це регіон де є все, що потрібно туристу: море, гори, смачна їжа і напитки, архітектура, культурні цінності, цікаві звичаї і можливість гарного шопінгу. Серед найвідоміших виокремлюємо Авіньйон зі своєю історичною цінністю, адже багато років тут була резиденція Папи Римського, також Екс-ан-Прованс, який називають найкрасивішим містом

Франції після Парижу, але в останньому немає термальних джерел, а в Екс-ан-Провансі вони є. Слід також згадати Монпельє і його один з найстаріших в Європі ВУЗ, фортифікований до сьогоднішнього дня Каркасон, та ін.

Окремо слід висвітлити м. Домремі (тут народилася Жанна Д'Арк), м. Грасс (центр парфумерної індустрії), Ліон (відомий архітектурою епохи Ренесансу та собором Сен-Жан), Мон-Сен-Мішель (середньовічне місто-замок, збудоване на скелястому пагорбі занесене до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО), Лурд (релігійний центр країни, де за переданням об'являлась Матір Божа).

Серед природно-рекреаційних ресурсів Франції варто відзначити розвинену річкову мережу (Луара, Сена, Рона та ін.), що сприяють розвитку круїзного туризму; серед озер країни рекреаційну зону формує Женевське озеро (розташоване на кордоні зі Швейцарією); джерела мінеральних вод сприяють розвитку бальнеологічних курортів (Віші, Лурд, Дакс, Евіан, Енген та ін.); розвинена система національних парків та заповідників (Севеннський національний парк, національний парк Вануаз в Альпах тощо); сприятливий морський клімат.

1. Алексеева Ю.В. Державне регулювання розвитку туристичної галузі України в контексті досвіду Франції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / Ю.В. Алексеева. – Одеса, 2005. – 23 с.

2. Семенов В. Ф. Туристичне країнознавство: навчальний посібник / В. Ф. Семенов, С. В. Стеценко, В. Д. Олійник / за ред. В. Ф. Семенова. – Одеса: Атлант, 2010. – 340 с.

3. France`s Prime Minister cabinet [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gouvernement.fr/en/composition-of-the-government>

4. UNWTO Tourism Highlights, 2018 Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2018-edition>

5. Все про Францію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poizdka.net/777-franciya.html>

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Ковалькевич Т.В.

Гнатюк А.С.

студентки групи Ф-31

Тернопільський національний

економічний університет

Науковий керівник: к.е.н, доцент Шулюк Б.С.

Впровадження ефективної політики державних фінансів відіграє важливу роль у процесі регулювання економічного розвитку країни. Одним з основних інструментів державного регулювання економіки є система державного фінансового контролю як важливий фактор соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць і держави в цілому. Тільки належне використання контролю в управлінні державними фінансовими ресурсами дасть можливість створити необхідні передумови для здійснення ефективної фінансової політики в державі.

Ефективність управління бюджетними ресурсами є запорукою економічної стабільності, забезпечення необхідних показників економічного зростання та рівня суспільного добробуту, а також дотримання інтересів національної безпеки держави. Тому моніторинг ефективності створення та використання бюджетних ресурсів для України є дуже необхідним [1, с.72-73]. Таким чином, сьогодні актуальним є перейняття досвіду у зарубіжних країн щодо функціонування та управління фінансовою діяльністю, що характеризуються високим рівнем економічного розвитку та стабільності фінансової політики, зростаючої інтеграції фінансових ринків у країні тощо.

Досліджуючи дану тему, розглянемо діяльність таких країн, як Франції, Німеччини, Великої Британії, Швеції та США. Вибір названих держав не

випадковий. Великобританію визнано основоположником класичної податкової системи. Німеччина має багато спільного з конституційною та адміністративною реформою України, оскільки остання інтенсивно розвиває з нею свої економічні відносини, обмінюються аудиторським досвідом. Франція вважається прикладом в організації бюджетного контролю, її Рахункова палата має дуже багатий історичний досвід у сфері аудиторських операцій. Швеція є цікавою за рахунок своєї економічної та фінансової політики, яка орієнтована на суспільство. У цій країні, судячи з публікацій, є методи бюджетування та податкового контролю, які не характерні для інших країн. Наприклад, на початку 1960-х років зародився новий метод - «контроль ефективності», який здійснюється за допомогою питань, розроблених вченими для оцінки ефективності державних дій[2, с.26]. Державний фінансовий контроль у всіх країнах базується на принципі суворої централізації, що безпосередньо впливає з функціональної єдності фінансового менеджменту та управління. Розподіл фінансового контролю завжди визнавався законодавством усіх держав. Навіть вважалося, що побудова фінансового контролю є гарантією економічно здорової країни [3, с.52].

Цікавим моментом управління є система фінансового управління в США. Вищим керівним органом у Сполучених Штатах є Міністерство фінансів, яке часто називають Державним казначейством. Іншим важливим органом у сфері фінансового управління є Адміністративно-бюджетне управління під керівництвом Президента, компетенція якого включає контроль за витратною частиною бюджету [4, с.59].

Важливим чинником вдосконалення національної системи фінансового контролю держави може стати використання позитивного досвіду діяльності іноземних держав. Узагальнення світового досвіду показує, що для більшості країн характерний такий тип контролю, як аудит. Він повинен розвиватися в нашій країні, оскільки бюджетна система повинна бути орієнтована не тільки на розвиток державних коштів, а й на досягнення певного соціально-економічного результату.

Беручи до уваги вищенаведену інформацію, можна зробити наступні висновки: по-перше, система державного фінансового контролю в Україні, яка враховує бюджетну реформу, теж знаходиться на стадії розробки і ще не була належним чином побудована. По-друге, вбудована система контролю виконує два основні завдання: перевірка дотримання бюджетних норм та визначення резервів для підвищення ефективності бюджету України. Відповідно до цих завдань потрібно диверсифікувати функції контролю учасників бюджетного процесу. По-третє, в оптимальній системі фіскального контролю країни треба повною мірою залучати три групи підрозділів контролю: контроль з боку уряду (виконавчої влади), контроль парламенту (законодавчий орган) і громадський контроль.

Список літератури:

1. Собкова Н.Д. Сучасні світові тенденції організації бюджетного контролю та можливості їх використання в Україні: монографія / за ред. П.О. Нікіфорова, Н.Р. Швець. Чернівці: ЧНУ, 2011. С. 72-80.
2. Шулюк Б. С. Шляхи розвитку державного фінансового контролю в Україні у контексті досвіду економічно розвинутих країн. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 6. С. 25-29.
3. Пантелеев А.А. Пути развития системы государственного финансового контроля в России на основе опыта развитых стран. Транспортное дело России. 2006. № 12. Ч. I. С. 52-54.
4. Шостаковський М. Л. Особливості управління фінансовою діяльністю в зарубіжних країнах. Право та інновації. 2016. №3. С. 58-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2016_3_11 ст. 58-59. (дата звернення: 03.04.2019).

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА ЗМІШАНОГО В'ЯЖУЧОГО

Ковальський В.П.

к. т. н., доцент (ВНТУ, Вінниця) <https://orcid.org/0000-0002-3103-6319>

Вознюк І.М.

викладач (ДПТНЗ «Хмільницький аграрний центр ПТО», Хмільник)

Бурлаков В.П.

аспірант (ВНТУ, Вінниця)

Постолатій М.О.

студентка (ВНТУ, Вінниця)

На сучасному етапі розвитку будівельної галузі, у зв'язку зі зростанням вартості енергоносіїв, зростає вартість будівельних матеріалів і виробів. Тому сьогодні особливу актуальність набуває здійснення нових наукових розробок, спрямованих на створення ефективних будівельних матеріалів та ресурсозберігаючих технологій з мінімальним вмістом енергоємних компонентів. Важливим напрямком ресурсозбереження в будівництві є широке використання вторинних матеріальних ресурсів, залишків сировини промислових відходів, що втратили споживчі властивості, для виробництва змішаних в'язучих [1-2].

Перехід на енергозберігаючі технології виробництва в'язучих матеріалів, обумовлює актуальність розширення обсягів виробництва бетонів, розчинів, сухих будівельних сумішей на основі ефективних змішаних в'язучих. Збільшенню виробництва композиційних в'язучих сприяє розширення бази сировинних матеріалів за рахунок техногенної сировини. Серед відомих технологій виробництва будівельних матеріалів з використанням техногенних відходів відсутні комплексні підходи до поєднання в технологічному циклі декількох різновидів техногенних продуктів. Складність таких процесів пояснюється насамперед необхідністю попередньої підготовки компонентів

сировинних сумішей, так як вони різняться за своїми фізико-хімічними властивостями. Але існує безліч перспективних шляхів ресурсозбереження.

Найбільш поширеним серед різновидів в'язучих компонентів будівельних сумішей є портландцемент та його різновиди. Питома вага якого у складі будівельних сумішей складає 35÷60 % їх собівартості. За даними численних досліджень використання комплексної технології механо-хімічної активації призводить до зменшення витрат на 40 – 60 % мас у складі будівельних сумішей портландцементу при збереженні заданих фізико-механічних характеристик зразків [2-4]. Пошук і розробка нових ефективних в'язучих компонентів та їх комплексів обумовлені наступними причинами: з одного боку, значною кількістю енергозатрат виробничого циклу і, як наслідок, високою собівартістю портландцементу; з іншого, потребою в нових будівельних матеріалах, які характеризуються комплексом загальних та спеціальних властивостей [5-7].

Відома технологія отримання з відходів цементно-карбонатного каменя [8] не дозволяє отримати камінь з міцністю при стиску ≥ 15 МПа та морозостійкістю більше 25 циклів, навіть при збільшенні витрат цементу до 10%. Дана робота з удосконалення технології виробництва будівельних матеріалів та виробів направлена на отримання композиційного карбонатного бетону на золоцементному в'язучому, модифікованому лужною алюмоферитною добавкою, що не поступається за своїми показниками силікатній цеглі та силікатним будівельним виробам. Встановлено, що синтез в'язучих речовин, особливо в дисперсному середовищі, найефективніше проходить при використанні не одного, а сукупності декількох раціонально підібраних в'язучих речовин. Розроблена технологія дозволяє широко використовувати крім відходів вапняку інші промислові відходи, золи-виносу Ладижинської ТЕС, бокситового шламу Миколаївського глиноземного заводу та простих хімічних добавок, які поліпшують споживчі властивості та якість композиційного в'язучого та виробів на його основі.

Використання зол, як активних мінеральних добавок, зумовлено їх здатністю взаємодіяти з $\text{Ca}(\text{OH})_2$ і створювати водостійкі гідросилікати і гідроалюмінати кальцію. Застосування золи виносу в якості активної мінеральної добавки при її попередньої активації дозволить зменшити витрати мінеральних в'язучих речовин. Використовуючи пластифікуючі властивості золи виносу можна зменшити витрати дороговатрісних пластифікуючих добавок, а також замінити частину природних мікронаповнювачів даними відходами енергетичної промисловості, що призведе до матеріальної та економічної економії. Щодо бокситового шламу, то він характеризується рядом позитивних властивостей: високим ступенем дисперсності, сталістю хімічного складу, значним вмістом оксидів. Наявність лугів ($\text{Na}_2\text{O} + \text{K}_2\text{O}$ в межах 6 %) дозволяє застосовувати його як лужний мікронаповнювач [9-10].

Подальше застосування розробленої енерго та ресурсозберігаючої технології виробництва будівельних матеріалів на основі композиційних в'язучих з використанням техногенних відходів на підприємствах будівельного комплексу цілком зручно може адаптуватись в умовах діючого виробництва. Технологічний процес приготування змішаного в'язучого включає наступні основні етапи: попередню підготовку вихідних компонентів, спільний помел всіх складових змішаного в'язучого, змішування з іншими тонкодисперсними компонентами, зберігання готової продукції або приготування бетонів для виготовлення будівельних матеріалів та виробів.

Застосування енергоефективної технології в виробництві комплексних в'язучих дозволяє зменшити потребу в природній сировині на 10-30%, знизити затрати на виготовлення будівельних виробів, економити капітальні вкладення на 30-50% в порівнянні з виробництвом з природної сировини.

Переробка і застосування таких відходів вигідно як з економічної, так і екологічної точки зору, адже одночасно відбувається звільнення значних земельних угідь від накопичених відвалів шкідливих хімічних відходів і зниження витрат на їх утримання. Заміна енергоємних компонентів відходами

виробництва за рахунок їх активації дозволить вирішити прикладні задачі використання відходів промисловості в будівельному комплексі України.

Список літератури:

1. Друкований М. Ф. Комплексне золошламове в'язуче / М. Ф. Друкований, В. П. Очеретний, В. П. Ковальський // Вісник Одеської державної академії будівництва та архітектури. – 2006. – Вип. 21. – С. 94-100.
2. Лемешев М. С. Дрібнозернистий бетон з модифікованим заповнювачем техногенного походження / М. С. Лемешев, О. В. Христич, О. В. Березюк // Materiały XI Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Naukowa przestrzeń Europy – 2015». – Przemysł (Poland): Nauka i studia, 2015. – Volume 23. Ekologia. Geografia i geologia. Budownictwo i architektura. Chemia i chemiczne technologie. – S. 56-58.
3. Очеретний В. П. Нове в технології виробництва цементно-карбонатних будівельних виробів з використанням промислових відходів / В. П. Очеретний, В. П. Ковальський, М. П. Машницький // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. - 2008. - № 5. - С. 33-36.
4. Лемешев М.С. Легкі бетони отримані на основі відходів промисловості / М. С. Лемешев, О.В. Березюк // Сборник научных трудов SWorld. – Иваново : МАРКОВА АД, 2015. – № 1 (38). Том 13. Искусствоведение, архитектура и строительство. – С. 111-114.
5. Сердюк В. Р. Проблеми стабільності формування макроструктури ніздрюватих газобетонів безавтоклавного твердіння / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О. В. Христич // Будівельні матеріали, виробы та санітарна техніка. - 2011. - №40. - С. 166-170
6. Очеретний В. П. Використання відходів вапняку та промислових відходів у виробництві сухих будівельних сумішей / В. П. Очеретний, В. П. Ковальський, А. В. Бондар // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. - 2009. - № 1. - С. 36-40.
7. Ковальський В. П. Шламосолокарбонатий прес-бетон на основі відходів промисловості / В. П. Ковальський, А. В. Бондарь // Тези доповідей

XXIV міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 18-20 травня 2015 р. – Харків, НТУ «ХП», 2015. – С. 209.

8. Очеретный В. П. Определение факторного пространства для построения математической модели карбонатного пресс-бетона / В. П. Очеретный, В. П. Ковальский // Материалы к 43-му международному семинару по моделированию и оптимизации композитов “Моделирование и оптимизация в материаловедении” (МОК’43). – Одесса : Астропринт, 2004. – С. 149.

9. Ковальський В.П., Бричанський А.О. Переваги застосування золи-виносу у виробництві будівельних сумішей / Ковальський В.П., Бричанський А.О.// Тези доповідей XLV НТК факультету будівництва, теплоенергетики та газопостачання (2016) [103]

10. Друкований М. Ф., Очеретний В.П., Ковальський В.П. «Комплексне золошламове» / Друкований М. Ф., Очеретний В.П., Ковальський В.П. // Вінницький національний технічний університет, 2006 р.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ В МАКРОЕКОНОМІЦІ

Ковальчук В.М.

старший викладач

кафедри економіко-математичного моделювання

та інформаційних технологій

Національного університету «Острозька академія»,

Квасюк Р.П.

студент 4 курсу

спеціальності «Економічна кібернетика»

Національного університету «Острозька академія»

У наш час надзвичайно актуальними є дослідження економіки на макрорівні. Одним з підходів до дослідження економічного зростання є використання виробничих функцій. Не зважаючи на той факт, що виробнича функція представлена Ч. Коббом та П. Дугласом на підставі даних економіки США за 1899-1922 рр., до сьогодні застосовують її модифікації та покращення для аналізу економічних явищ різних рівнів.

Метою дослідження є ознайомитись з теоретичними засадами використання виробничих функцій на макрорівні та розглянути можливість їх застосування в Україні.

Як відомо, більшість суспільних продуктів і благ отримуються в результаті здійснення виробничої діяльності. Для забезпечення процесу виробництва використовуються виробничі системи, які об'єднують всі необхідні фактори виробництва, які видозмінюються у вихідну продукцію у ході виробничого циклу. Для оцінки впливу виробничих ресурсів на обсяги випуску продукції, а також розв'язання задач прогнозування та планування, необхідно кількісно виразити співвідношення між випуском продукції та рівнем вхідних факторів виробництва. Задля цього будуються виробничі функції – математичні функції, які кількісними характеристиками використання факторів виробництва в межах деякої господарської одиниці ставлять у відповідність кількісні характеристики випуску продукції [1].

У формалізованому описі економіки (точніше, її виробничої підсистеми) за допомогою ВФ ця підсистема розглядається як «чорна скринька», на вхід якої постачають ресурси R_1, \dots, R_n , а на виході отримують результати у вигляді річних обсягів виробництва різних видів продукції X_1, \dots, X_m [2].

Необхідність визначення потенційного випуску та ВВП при аналізі наявного стану соціально-економічного розвитку зумовило численні дослідження у цьому напрямі. Більшість із них пов'язана з використанням виробничої функції Кобба – Дугласа, призначеної для моделювання пропозиції товарів і послуг як залежності від макрочинників: праці, капіталу та науково-

технічного прогресу [3]. Популярність цієї функції серед економетриків можна пояснити такими її перевагами:

1. Нелінійність. Залежність результату від витрат має нелінійний характер, і не містить недоліків, характерних для лінійних виробничих функцій.

2. Динамічність. Розбіжність між реальністю і класичними динамічними моделями настільки велике, що можна стверджувати, що на даний момент динамічні моделі не мають практичного застосування.

3. Простота. Функція є простою, а тому привабливою для практичного застосування в управлінні виробничими ресурсами.

Але незважаючи на вказані переваги, виробнича функція Кобба-Дугласа має також ряд недоліків:

1. Проблема ефекту масштабу. Багато економістів вважають, що виробнича функція з постійним ефектом масштабу неадекватно відображає виробничий процес.

2. Проблема встановлення параметрів виробничої функції – показників еластичності випуску продукції по ресурсах. Граничні ціни факторів виробництва дорівнюють середнім цінам, які обчислюються на основі ринкових, що можливо лише в умовах ринкової рівноваги та досконалої конкуренції.

3. Модель Кобба-Дугласа була створена як інструмент аналізу на макrorівні – в її основі лежить припущення про повну взаємозамінність виробничих ресурсів.

4. Ігнорування фактору комплементарності – нехтування структурою капіталу у виробничій функції.

Як відомо, виробнича функція Кобба-Дугласа є частковим випадком мультиплікативної виробничої функції, що має вигляд:

$$X = AK^{\alpha_1}L^{\alpha_2}, \alpha_1 > 0, \alpha_2 > 0, \quad (1)$$

де A – коефіцієнт нейтрального технічного прогресу, α_1, α_2 – коефіцієнти еластичності за фондами K і працею L відповідно [2].

Проте якщо враховувати параметр часу, то функція (1) зазнає певних змін, тобто вводиться ще один фактор, так званий нейтральний науково-технічний прогрес із середнім темпом приросту λ [4]. Відповідна виробнича функція має вигляд:

$$X = Ae^{\lambda t} K^{\alpha_1} L^{\alpha_2}, \quad (2)$$

де t – час, який приймає значення $1, 2, \dots, N$.

Зважаючи на всі переваги та недоліки, Шумська С.С. стверджує, що «побудова виробничих функцій в умовах української перехідної економіки в принципі можлива» [5]. Однак наголошується необхідність особливого підходу до опису тих коливань, які відбувались в економіці України.

Оскільки у реальних системах неможливо врахувати всі можливі фактори, що впливають на обсяги продукції, то розглядають найвизначніші з них і на підставі спостережень за цими факторами та результатом виробничої діяльності будують так звану емпіричну виробничу функцію. Дослідження цих функцій лишається актуальним, оскільки параметри рівняння виробничої функції додатково відповідають на питання «наскільки», «в якій мірі», «чому» [6].

Список літератури:

1. Головченко І. В. ЗАСТОСУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА ТА ЇЇ МОДИФІКАЦІЙ ДЛЯ АНАЛІЗУ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ / І. В. Головченко. // Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку економіки в умовах ринку». – 2013.
2. Вітлінський В. В. Моделювання економіки: Навч. посібник / В. В. Вітлінський. – Київ: КНЕУ, 2003. – 408 с.
3. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України: монографія / А. І. Сухоруков, Ю. М. Харазішвілі. – К. : НІСД, 2012. – 368 с.
4. Янковий В. О. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА І CES-ФУНКЦІЇ [Електронний

ресурс] / В. О. Янковий // Електронний науково-практичний журнал «Східна Європа: економіка, бізнес та управління». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/7_2017/63.pdf.

5. Шумська С. С. ІНСТРУМЕНТ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ В ДОСЛІДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ / С. С. Шумська. // Економіка і прогнозування. – 2007. – №4. – С. 104–123.

6. Грабовецький Б. Є. ВИРОБНИЧІ ФУНКЦІЇ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц. // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2013. – №1.

**ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД -
СКЛADOVA ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ:
ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ (1991-ПОЧ.2000-Х РОКІВ)**

Ковпак Л.В.

Відділ новітньої історії та політики
Інституту історії України НАНУ (м.Київ),
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник

Постановка проблеми. Збереження біологічного та ландшафтного розмаїття частково компенсує негативну дію шкідливих забруднень, сприяє підтриманню кліматичної рівноваги та робить вагомий внесок у збереження біогенофонду як на території держави, так і у масштабах Планети. Здійснювались заходи, спрямовані на формування й вдосконалення природно-заповідної справи, на зростання площ природно-заповідного фонду (ПЗФ) країни .

Екологічна тематика є дуже важливою з огляду на небезпеки кліматичних змін і негативного стану довкілля. Важливі аспекти екологічної

політики висвітлювались у низці колективних праць викладачів Національного Аграрного Університету (Національного університету біоресурсів і природокористування України) та індивідуальних монографіях істориків, філософів (зокрема, М.І.Хилько, Л.Ю.Беренштейн, С.С.Коломієць, Г.П.Мигрин, С.М.Живора, О.А.Шоботенко, Н.П.Барановська, інші) [1].

Однак ця проблематика потребує подальшого поглибленого вивчення на вимоги часу. За мету поставлено проаналізувати основні нормативні документи, що регламентують розвиток ПЗФ, структуру ПЗФ, наголосити на нагальність збереження біологічного та ландшафтного розмаїття .

Виклад основного матеріалу. Українська держава має багате розмаїття тваринного і рослинного світу, однак деякі з видів флори і фауни перебували під загрозою зникнення. На поч. 1993 р. Міністерство охорони природи затвердило порядок видачі дозволів на добування /збирання/ тварин і рослин, занесених до Червоної книги, у відповідності до якого це дозволялося лише у виняткових випадках для наукових та селекційних цілей. Розпочала свою діяльність Національна комісія з питань Червоної книги [2; с. 1, с.111]. До Червоної книги України були занесені 381 вид тварин та 531 різновидів рослин, яким загрожувало зникнення (1993 р.). Ці рідкісні представники генофонду української флори і фауни потребували особливої уваги. У 2009 р. було завершено третє видання Червоної книги України, до якого було включено 542 види тварин та 826 видів рослин і грибів.

Організація, охорона, відтворення та використання ПЗФ регулюються законодавчими актами, зокрема Законом України «Про природно-заповідний фонд України»(1992 р.), а також переліком постанов Кабінету Міністрів. У 1994 р. Верховна Рада затвердила Програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні, на виконання якої в структурах Міністерства екологічної безпеки на місцях були утворені відповідні відділи (підрозділи). Було прийнято Концепцію збереження біологічного різноманіття України (1997 р.); ухвалено Загальнодержавну

програму формування національної екомережі України на 2000-2015 роки. Ці документи спрямовані на вдосконалення механізмів розвитку заповідної справи, на організацію еколого-освітньої діяльності та наукових досліджень [3].

Реалізовувались державні заходи щодо збільшення площ і об'єктів природно-заповідного фонду у різних куточках держави. У 1995 р. площі ПЗФ становили 2,86% території України, а у 1996 р. - 3,2% (наблизившись до середньоєвропейських показників - 3,2%). За 1996 р. кількість природно-заповідних об'єктів загальнодержавного значення було збільшено ще на 42. У 1998 р. було підписано 6 Указів Президента України про створення (оголошення) нових та розширення існуючих територій і об'єктів загальнодержавного значення. Були створені 2 природних заповідника у Криму (Казантипський та Опукський), а також на Одещині - Дунайський біосферний заповідник. У Львівській обл. відкрито Яворівський національний природний парк. Було розширено територію Чорноморського біосферного заповідника, оголошено декілька об'єктів заказниками, пам'ятками природи тощо. За період 1992-1999 рр. площа Природно-заповідного фонду в Україні зросла на 1 037, 4 тис. га , або на 78,8% [4 , с.52,53] . Станом на 1 січня 1999 р. ПЗФ включав у своєму складі 6 728 територій та об'єктів, із загальною площею 2354,2 тис. га (що становило 3,9% території країни). За структурою ПЗФ виглядав наступним чином: природні заповідники -15; біосферні заповідники - 4 (Асканія-Нова, Чорноморський, Карпатський, Дунайський); національні природні парки – 8 (Карпатський, Шацький, Синевир, Азово-Сиваський, Вижницький, Подільські Товтри, Святі Гори, Яворівський) ;заказники - 288; пам'ятки природи - 132; ботанічні сади - 17; зоологічні парки - 7; дендрологічні парки - 19; парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення та об'єкти місцевого значення - 88. У 2001 р. було оголошено 85 нових об'єктів ПЗФ, зокрема, природний заповідник «Черемиський» на Волині, 59 заказників, 16 пам'яток природи, 2 регіональні ландшафтні парки – «Біловодський» на Луганщині та «Кременчуцькі плавні» – на Полтавщині, а також 5 заповідних урочищ і 2 парки -

пам'ятки садово-паркового мистецтва [5, с.455] .У 2001 р. в нашій країні природно-заповідний фонд збільшився до 4 % території . Наприклад, на Донеччині були відкриті чотири ландшафтні парки, орнітологічний заказник поблизу Азовського моря, з'явилися ландшафтний заказник «Щуча заплава» та гідрологічний пам'ятник природи «Витоки Кальміусу».

Провалилися роботи щодо створення міждержавних заповідних об'єктів. До міжнародної мережі біосферних резерватів включили регіональні ландшафтні парки «Стужиця» (Закарпатська обл.) та «Надсянський» (Львівська обл.), які стали частиною трьохстороннього польсько-словацько-українського біосферного заповідника «Східні Карпати». У вересні 1998 р. була підписана Конвенція про охорону дикої флори, фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція). Серед кроків щодо її впровадження здійснювався аналіз стану в Україні видів рослин і тварин, занесених у Додаток до Конвенції (понад 150). Були підготовлені та передані до Бюро Рамсарської конвенції інформаційні описи 22 водно-болотних угідь міжнародного значення, отримані сертифікати (дипломи) про визнання міжнародного значення цих угідь [6, с.52,53,141, 157]

У 2012 р. найбільший ландшафтний дендрологічний парк - Асканія Нова, розташований у Херсонській обл., відзначив свій 125-річний ювілей. Волинь має свій неповторний озерний край – Шацькі озера, котрі є частиною національного природного парку, тут знаходиться озеро Свитязь. У серпні 2008 р. Національний природний парк «Подільській Товтри» й частина Дністровського каньйону в межах парку (127 км) стали переможцями акції «Сім Природних чудес України». Два природні об'єкти «Бакотська затока» і «Пониззя річки Смотрич» є водноболотними угіддями міжнародного значення (відповідно до Рамсарської конвенції), відіграючи важливу роль у збереженні біорозмаїття басейну р.Дністер як середовища існування водноплавних птахів[7,с.1,5]. Дендрологічний парк загальнодержавного значення в м. Умані «Софіївка» (заснований у 1796 р.) має площу – 170 га;

колекція парку нараховує 1700 різновидів форм і сортів рослин.

Однак, на жаль, існували порушення норм законодавства щодо природно-заповідних об'єктів, зокрема, такі явища мали місце на території Дунайського біосферного заповідника поблизу м. Вилкове, у Пущі-Озерній під Києвом (вирубували рідкісні лісові насадження у заповідній зоні), у лісах Карпат та ін.

Про тривожну ситуацію із збереженням біологічного різноманіття у масштабах планети Земля констатували спеціалісти-екологи з різних країн. Науковці з Ібероамериканського центру біологічного розмаїття (США, 2006 р.) називали причиною цього критичну екологічну ситуацію у багатьох куточках планети [8]. Надмірне вирубування лісів , осушення водних систем, викиди промислових відходів - усе це спричиняло порушення екологічного балансу. На міжнародній конференції захисників дикої природи (2004 р., м. Дурбан) була представлена Доповідь всесвітньої екологічної організації «Bird Life International». У Звіті містилися дані, що під загрозою вимирання перебували 1211 різновидів птахів - кожний восьмий вид на Землі Згідно з Доповіддю Всесвітнього Фонду дикої природи (WWF), оприлюдненою у жовтні 2015 р., кліматичні зміни у поєднанні з неконтрольованим виловом риби скоротили число мешканців світових океанів майже удвічі [9].

Наприкінці 2015 р. в Україні налічувалось 8 тис. об'єктів ПЗФ, які займали площу у 6,5 % від загальної території (для порівняння – у Євросоюзі площа ПЗФ становила 18%, у Польщі – 22% від загальної). Було заплановано, у контексті узгодження українських показників до нормативів Європейського Союзу, збільшити число природно-заповідних об'єктів і територій в нашій країні утричі, у терміни - до 2021 року.

За 2017 р. було створено (оголошено) 54 території та об'єкти ПЗФ, розширено 7, зменшено площу 3, а також скасовано статус 4 об'єктів; площа ПЗФ найбільше розширено у Закарпатській та Київській областях; відношення фактичної площі ПЗФ до площі держави («показник заповідності») становив 6,6%. На поч. 2019 р. , за звітами Міністерства екології та

природних ресурсів, відомство передало 20 нових автомобілів національним природним паркам. НПП «Десняно-Старогутський» відзначив своє 20-ти річчя. У парку «Подільські Товтри» пройшла акція «Збережемо первоцвіти». Було заплановано, що Європейський Союз виділить 1 млн. 53 тис. євро на відновлення астрономічно-метеорологічної обсерваторії в Івано-Франківській обл. у межах Карпатського НПП [10].

Висновки. Станом на 2019 р. Департамент заповідної справи працював у складі Міністерства екології та природних ресурсів України. Був розроблений Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. У рамках реалізації політики європейської інтеграції України, одним з важливіших завдань постало наближення українського екологічного законодавства до нормативно-правової бази Європейського Союзу.

Список літератури:

1. Проблеми екології у вузівських курсах гуманітарних дисциплін / Редколегія – Беренштейн Л.Ю., Мигрин Г.П., Панченко П.П., ін./ - К.: Національний аграрний університет, Інститут історії України НАНУ, 2000. – 63 с.; Хилько М.І. Екологічна політика. – К.: Абрис, 1999.- 363 с.; Н.П.Барановська . Испытание Чернобылем . – К.: Юстиниан, 2016. – 296 с.

2. Урядовий кур'єр. – 1993. – 11 березня ; Екологія в лабетах залишковості //Україна незалежна час випробувань, сподівань. – К.: Інститут історії України НАНУ, 1993. – С.111 . Червона Книга України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. - Режим доступу // <http://www.chervona kniga/>

3. 21 вересня 2000 р. Верховна Рада України. Закон України. «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки»// Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2000. - № 47, ст.405; / <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14>

4. Поточний архів Міністерства охорони природи України . Національна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища в Україні у 1998 р».- С.52,53.

5. Державотворчий процес в Україні. 1991-2006. – К.: Наукова думка , 2007 . - С.455.
6. ПА Мінприроди України. Національна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2002 р.»- С.158.
6. ПА Мінприроди України . Національна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища в Україні у 1998 р.» – С.52,53,141,157.
7. Любінська Л.Г., Матвеев М.Д., Кучинська О.П. Подільські Товтри. Національний природний парк. - Кам'янець- Подільський, 2014 - С.1,5.
8. Природа таєт на глазах // Украинская газета “Труд”. – 2006. – 16 июня.
9. Горлов С. Птицы скоро отлетают// Украинская газета “Труд”. – 2004. – 2 апреля;
Океаны под угрозой// Еженедельник «Загадки и тайны». – 2015. - № 18(66). – С.3.
10. Міністерство екології та природних ресурсів. Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://menr.gov.ua/time-line/news/2019/03/29>.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ

Кодацька Наталя Олександрівна

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри економіки та
соціально-трудоуних відносин

Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро

Дацюк Юлія Миколаївна

студентка 4 курсу

Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро

Персонал на підприємстві будь-якої галузі відіграє надзвичайно важливу роль. Можна зазначити, що на ефективність роботи підприємства безпосередньо впливає правильно підібраний персонал. Відбір персоналу - це одна з основних функцій управління, оскільки саме від людей залежать конкурентоспроможність підприємства та його економічні показники. Високі результати підприємство може досягати тоді, коли його штат укомплектований кадрами, які мотивовані до узгодженої з цілями підприємства поведінки, та володіють професійними та особистісними характеристиками.

Для того, щоб відібрати персонал і сформулювати штат на підприємстві, фірма використовує певні джерела залучення персоналу. Саме для повноцінного та якісного відбору персоналу компанія повинна враховувати усі можливі особливості джерел, засобів та методів пошуку працівників, які дозволили б якнайшвидше знайти та залучити відповідних до встановлених вимог на підприємстві спеціалістів [1, с. 89]. Відбір кадрів є досить тривалим процесом вивчення психологічних та професійних якостей працівника з метою встановлення придатності для виконання обов'язків на певному робочому місці чи посаді, та відбору з сукупності претендентів найбільш відповідного працівника з урахуванням його кваліфікації, фаху, особистих якостей та здібностей характеру діяльності [2, с. 88].

До сучасних методів відбору персоналу можна віднести наступні:

1) Анкетування. Анкета дає можливість отримати загальну картину про кандидата на вакансію. В анкеті, яку заповнює претендент на посаду має бути інформація, яка найбільше характеризує ефективність працівника. В анкеті вказують дані про освіту, здоров'я, сімейний стан, про попередні місця роботи та причини звільнення.

2) Інтерв'ю. Це досить розповсюджений метод відбору персоналу. HR-менеджер проводять індивідуальні співбесіди з відібраними кандидатами, після ознайомлення з їх анкетами.

Існують такі види інтерв'ю:

- Методика STAR (SituationTargetActionResult). Дану методику ще називають методикою за компетенції. Компетенції – сукупність професійних знань, особистісних якостей, здібностей, а також типів поведінки і соціальних ролей, необхідних працівнику для успішного виконання своїх посадових обов'язків. Перевагою використання даного методу є низька вартість і універсальність.

- Структуроване інтерв'ю. Даний вид інтерв'ю має схожості зі звичайним інтерв'ю, але є і певні відмінності. Головною відмінністю даного виду інтерв'ю від звичайного є те, що HR-менеджер заздалегідь розробляє спеціальні питання, щоб отримати інформацію про компетенцію співробітника. Протягом проведення такого інтерв'ю перевіряється стійкість до стресу претендента, наявність у нього лідерських якостей. Крім того, під час спілкування HR-менеджер робить висновки про особливості людини, звертає увагу на її позу, рухи, жестикуляцію, міміку [4, с. 89].

- CASE-інтерв'ю (ситуаційне інтерв'ю). Ця методика дозволяє всебічно оцінити навички, індивідуальні особливості, та моделі поведінки кандидата. Даний метод відбору персоналу дає можливість для збору необхідної інформації, охоплюючи ті характеристики кандидата, які важливі для конкретного роботодавця, пропонується така ситуація, яка дозволяє перевірити саме те, що цікавить в даний момент, отримати інформацію, яка дозволить визначити придатність кандидата на посаду. Залежно від специфіки відкритої вакансії можуть бути задані «кейси» на наявність креативності, здатності мислити нестандартно.

- Стрес-інтерв'ю. Даний тип співбесіди використовується досить рідко, фахівці з кадрів задають декілька питань «провокаційного» характеру. Стрес-інтерв'ю практикують в тих випадках, коли робота передбачається нестандартна, пов'язана з підвищеними емоційними, фізичними або інтелектуальними навантаженнями.

3) Комплекс методики assessment center – це комплекс методів оцінки корпоративних, особистісних і професійних компетенцій кандидата, які

полягають у створенні бізнес-кейсів, адаптаційних вправ, моделювання управлінських і робочих ситуацій, що виявляють поведінкові індикатори оцінюваних компетенцій, об'єднання завдань в узгоджену і динамічну процедуру оцінки [3, с. 90]. Оцінки, які найчастіше використовуються в методиці assessment center:

- Оцінка першого враження – спостереження експертів за поведінкою кандидата в перший момент зустрічі, які фіксують в спеціальній формі.
- Самопрезентація кандидата – це вміння ефектно подавати себе в різних ситуаціях, перевірка на стресостійкість, оцінка впевненості в собі.
- Бізнес-кейси – завдання, що перевіряють здатність мислити творчо та креативно.
- Інтерв'ю чи співбесіда – у процесі інтерв'ю можливо провести аналіз ефективності роботи співробітника, його здатність самостійно оцінювати свою діяльність і коректувати поведінку відповідно до поставлених цілей. Перевагою методики assessment center є включення в процедуру оцінювання вимог робочих місць, практичних ситуацій, а також можливість зворотного зв'язку між оцінювачем, оцінюваним та спільного підсумовування результатів оцінювання [3, с. 477].

4) Тестування – це метод психодіагностики, який використовує стандартизовані запитання і завдання, котрі мають певну шкалу значень. Тести необхідні для складання більш повного психологічного портрету кандидатів, оцінки їх професійних здібностей та знань. Персонал підприємства є головною продуктивною силою при вирішенні питань конкурентоздатності, економічного зростання і забезпечення ефективної діяльності підприємства. За допомогою використання сучасних методів відбору персоналу HR-менеджер підприємства зможе укомплектувати кваліфікований, професійний та надійний персонал, який забезпечить стабільну роботу підприємства у майбутньому.

При виборі сучасного методу відбору персоналу HR-менеджер підприємства повинен враховувати особливості самої вакансії та специфіку діяльності даного підприємства.

Список літератури:

1. Ганза І.В. Теоретико-методичні аспекти впливу управління персоналом на ефективність системи управління підприємством / І. В. Ганза // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – №1. – С. 98-103.
2. Занора В.О. Методика підбору кадрів з врахуванням організаційних ризиків / В.О. Занора, Л.С. Чернова, Ю.М. Кузьмінська, О.Б.Данченко // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2013 – №1. – С. 88-94.
3. Кодацька Н.О. Гендерний підхід в управлінні персоналом / Н.О. Кодацька // Молодий вчений. — 2016. — №4. – С.475-479.
4. Яцюк О.М. Аналіз сучасних методів відбору персоналу / О.М. Яцюк // Криворізький економічний інститут ДНВЗ. – 2012. – С. 88-91.

ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ

Кодацька Наталя Олександрівна

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри економіки та
соціально-трудових відносин

Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро

Донченко Анжела Вікторівна

студентка 4 курсу

Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро

Для формування належного ставлення до праці необхідно створювати такі умови, щоб персонал сприймав свою працю як свідому діяльність, що є джерелом самовдосконалення, основою професійного та службового зростання. Система матеріального стимулювання повинна розвивати почуття належності до конкретної організації. Відповідне ставлення до праці та свідоме поведінка

визначаються системою цінностей працівника, умовами праці й застосовуваними стимулами [1, с. 134].

За домінуючої ролі соціально-економічних умов у основу будь-якої моделі мотивації покладаються передовсім психологічні аспекти. Вплив керуючої підсистеми підприємства на чинники поведінки залежить від пізнання елементів не лише індивідуальної психології, що визначає вчинки кожного працівника, а й колективної психології певних груп працівників. Це зумовлює сприймання мотивації як імовірного процесу: те, що мотивує одного працівника в конкретній ситуації, не впливатиме на нього в іншій ситуації або не впливатиме на іншого працівника за аналогічних умов. Саме цим пояснюється необхідність конструювання багатфакторних моделей стимулювання, що в них остання стає функцією потреб, очікувань і сприймання працівниками справедливості винагороди. Результативність діяльності конкретного працівника зумовлюється передовсім індивідуальними можливостями та особистою заінтересованістю, а також усвідомленням його власної ролі в колективних зусиллях. Обсяг затрат праці залежить від оцінки працівником достатності рівня винагороди й упевненості в тім, що її буде отримано [1, с. 134].

Низький рівень заробітної плати не сприяє зацікавленості працівників у досягненні високих кінцевих результатів праці. Разом з тим, використовуючи дешеву робочу силу, підприємці не зацікавлені підвищувати продуктивність праці, вкладаючи кошти в оновлення виробничих фондів та розвиток персоналу. Розмір матеріального стимулювання залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. Заробітна плата залежить від форм і систем оплати праці.

Основними формами оплати і відповідно обліковими показниками є відрядна і погодинна. Якщо технічне нормування дає змогу провадити оплату праці робітників відповідно до її кількості, тарифної системи з урахуванням у рівнях кваліфікації робітників, завантаженості й складності праці, то форми

оплати праці з їх системами враховують заробіток, фактично відпрацьований час, обсяг виготовленої продукції або виконаних робіт і послуг.

При відрядній оплаті праці заробітна плата робітників прямо залежить від обсягу виконаної роботи і розміру розцінки. Цю форму використовують при оплаті тим робітникам, праця яких підлягає нормуванню. Відрядна оплата праці складається з таких систем: прямої, прогресивної, акордної і преміальної. Вона може бути індивідуальна і бригадна. При погодинній формі оплати заробіток працівника залежить від відпрацьованого ним часу. Коло працівників визначається наявністю таких систем, як проста погодинна і погодинно-преміальна [2, с. 37].

Методику розрахунку коефіцієнта ефективності чинної системи преміювання можна продемонструвати, використавши штучно створену ситуацію, за якої потрібно дати оцінку економічної обґрунтованості встановленого розміру премії робітникам виробничої дільниці за перевиконання місячної норми виготовлення комплектів деталей. За такої ситуації процес знаходження коефіцієнта ефективності системи преміювання зводиться до трьох послідовно здійснюваних обчислень:

1) можливого обсягу виготовлення комплектів деталей за умови різних рівнів перевиконання місячної норми;

2) розміру питомих постійних витрат (у розрахунку на 1 комплект) деталей місячної норми виробітку (за різних рівнів її перевиконання) та економії постійних витрат на весь обсяг місячної норми виробітку для кожного окремого рівня виконання норм;

3) розрахункового коефіцієнта ефективності чинної системи преміювання - обчислюється як відношення абсолютної суми премії до умовної економії постійних витрат або навпаки [3, с. 112].

Проблема матеріального стимулювання праці потребує постійного дослідження факторів, які визначають систему матеріальних стимулів. Під даними факторами розуміють рушійні сили, які забезпечують формування й використання сукупності спонукальних мотивів з метою задоволення

колективних та особистих інтересів працівників. За характером дії на виконавців виділяється три групи факторів: соціально-психологічні, економічні й організаційні. Збалансоване та зважене поєднання всіх факторів забезпечують ефективність роботи персоналу підприємств різних галузей економіки.

Список літератури:

1. Десслер Г. Управление персоналом: Учеб. пособие для студ.: Пер. с англ. / Под общ. ред. Ю. В. Шлемова. - М., 1997. - 418 с.
2. Підвищення ефективності використання персоналу та його розвиток: монографія / за ред. д.е.н. А.Г. Бабенка. – Дніпропетровськ: УМСФ, 2016. – 328 с.
3. Kodatska N. Social importance of modern innovative enterprises development // International Scientific Conference Innovative Potential of Socio-Economic Systems: the Challenges of the Global World, Part II, December 22th, 2017. Lisbon, Portugal. Baltija Publishing. - P.111-114.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ

Кодацька Наталя Олександрівна

кандидат соціологічних наук,

доцент кафедри економіки та соціально-трудових відносин

Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро

Самойлова Катерина Юріївна

студентка 4 курсу

Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро

Виконання вимог міжнародних стандартів якості на вітчизняних промислових підприємствах неможливо без формування суттєво нового рівня кадрового менеджменту. При цьому, з огляду на специфічні кризові умови

ринкової економіки в Україні, виникає необхідність у підвищенні ефективності системи управління персоналом.

Вивченню проблем, пов'язаних з визначенням ефективності управління персоналом, форм і методів оцінки систем організації, практичною реалізацією їх теоретичних положень у промисловості і торгівлі, присвятили свої роботи багато вчених: І. Ансофф, Р.В. Веснин, В.Ф. Єгоров, А.Я. Кібанова, А.М. Колот, А.І. Кочеткова, Є.В. Маслова, В.О. Храмова та інші. Ними досліджені і вирішені багато прикладних проблем з управління персоналом, але в більшості досліджень немає достатньо послідовного комплексного вивчення ефективності управління персоналом з точки зору системного підходу, а також недостатньо висвітлені результати практичної реалізації методик оцінки.

На сучасному етапі оцінка ефективності управління персоналом потребує використання всіх наукових підходів, їх узагальнення та комбінування, тому тема роботи є актуальною. Ефективність менеджменту персоналу означає успішність організації під час здійснення колективом зусиль над побудовою ефективної кадрової та соціальної політики. Якщо дана політика впроваджується на підприємстві, то вона дозволяє покращити соціально-психологічний клімат, приймати ефективні кадрові рішення та вдосконалити взаємодію підрозділів організації [1, с.187].

До сучасних технологій управління персоналом відносять такі персонал-технології, як лізинг персоналу, аутсорсинг, аутстафінг, дауншифтінг, коучинг, хедхантинг, рекрутинг, скринінг, прямий пошук, реінжиніринг, внутрішній маркетинг, таємний покупець, автоматизована інформаційна система управління персоналом, автоматизоване робоче місце працівника, кадровий консалтинг, аудит персоналу тощо [2, с.152].

Формування технології менеджменту персоналу підприємства здатне системно активізувати всі елементи управління, які націлені на вирішення існуючих проблем з персоналом в управлінні кожного окремого підприємства. Технологія управління персоналом передбачає організацію всіх етапів роботи, а саме:

- наймання, відбору, прийому персоналу та його ділову оцінку;
- профорієнтацію і адаптацію персоналу;
- навчання персоналу, управління його діловою кар'єрою і службово-фаховим просуванням;
- мотивацію та організацію праці персоналу;
- управління конфліктами і стресами, забезпечення соціального розвитку організації, звільнення персоналу та ін.

Технологія менеджменту персоналу є важливим елементом системи управління підприємством. Вона є головним інструментальним засобом управлінців, оскільки кожна управлінська технологія, яка застосовується в управлінській системі, допомагає управлінському персоналу ефективно діяти та швидко реагувати на динамічні зміни сучасних умов функціонування підприємства. Для ефективної роботи системи управління персоналом слід враховувати проблеми розвитку організації, зміну її цілей, виникнення нових проблем. Ефективність системи управління є результатом балансування між цілями організації і цілями її робітників [3, с.32].

Оцінка ефективності системи управління персоналом характеризує здатність управлінні персоналом безпосередньо впливати на діяльність того чи іншого підрозділу і організації в цілому. Оцінка ефективності системи управління персоналом потребує побудови такої методики, яка б розглядалась як абстрактна модель окремих функцій, властивостей, що мають різну ступінь складності. Завдяки абстрактному характеру, вона може використовуватися для оцінки функціонування різноманітних систем управління персоналом на підприємствах різних форм власності. Ціль методики – з'ясувати, чи можливо досягнення поставлених цілей організації при наявній системі управління персоналом, за допомогою досягнення принципів ефективності [4, с.86].

Таким чином, проведені дослідження дозволяють зробити висновки:

- ефективність менеджменту персоналу має бути виражена через соціально-економічну ефективність управління персоналом;

- ефективність управління повинна відображати ступінь досягнення соціальних і економічних цілей управління персоналом на підприємстві;
- комплексна оцінка економічної ефективності системи менеджменту персоналу являє собою характеристику, що отримана в результаті комплексного дослідження, тобто аналізу сукупності параметрів, що відображають всі аспекти управління персоналом.

Список літератури:

1. Волянська-Савчук Л.В. Сучасне поняття системи управління персоналом / Л.В. Волянська-Савчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 7. Ч. 2. – С. 149–153.
2. Гончаренко М. Особливості ідентифікації та використання методів управління персоналом організації / М. Гончаренко, В. Бугай // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2. – С. 186–189.
3. Григор'єв Л. Управління персоналом і регулярний менеджмент / Л. Григор'єв // Робота сьогодні. – 2015. – № 5. – С. 32—34.
4. Кодацька Н.О. Забезпечення функціонування та розвитку інноваційного підприємства/ Н.О. Кодацька // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – 5 (10). - С.85-90. Режим доступу до ресурсу: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/10-2017-ukr>.

УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Козинець Ж.М.

магістр спеціальності 073 «Менеджмент» ОП «Адміністративний
менеджмент»

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лукаш С.М.

Із початком 2018 року в Україні офіційно розпочалася медична реформа. Головна ідея реформи – спрямувати кошти не на підтримку мережі лікарень, а на фінансування потреб пацієнтів. З 2020 року фінансування таких установ буде визначатися згідно з переліком послуг, які гарантовано сплачуватиме держава. Цей перелік буде щорічно встановлюватися Кабміном, а затверджуватися парламентом. Утім, поки що такого переліку немає, наразі збирається інформація для визначення вартості послуг і реальних потреб населення. Важливою складовою реформи є те, що лікарні отримали автономію – стали комунальними підприємствами. Тобто де-юре власниками закладів залишаться громади, а медичні заклади отримують право самостійно займатися управлінням та розподілом коштів. В такому випадку змінюється роль місцевих бюджетів, адже до їх обов'язків буде входити ремонт приміщень медичних закладів, обладнання, підтримка інфраструктури. При цьому державний бюджет зобов'язується покривати вартість послуг. Отже, надзвичайно актуальними є питання управління та адміністрування процесами планування діяльності в медичних закладах. Медична реформа покладає великі можливості і, водночас, відповідальність на заклади охорони здоров'я, ставить нові виклики. Вони стають автономними, а разом з цим повинні забезпечити матеріально-технічне оснащення, обрати медичну інформаційну систему. На сьогодні активно відбувається процес реорганізації та перепрофілювання частини закладів охорони здоров'я, які вимушені це зробити для того, щоб бути конкурентоздатними на ринку медичних послуг.

Оптимізація діяльності медичного закладу має здійснюватися на основі аналізу та прогнозу розвитку медико-демографічної ситуації в місті чи регіоні та прогнозу потреби в високоспеціалізованій медичній допомозі з урахуванням проведення запланованих змін на первинному та вторинному рівнях медичної допомоги. Планування інноваційного розвитку лікарні може здійснюватися за напрямками:

- оптимізація структури та потужності лікарні;

- оптимізація системи взаємодії з закладами охорони здоров'я, які функціонують в місті/регіоні і надають медичну допомогу дорослому населенню;

- підвищення рівня кваліфікації лікарського та середнього медичного персоналу лікарні, можливо навіть його перепрофілювання за умови проходження відповідного навчання;

- впровадження ефективних медичних технологій діагностичного та лікувального процесів, які базуються на даних з доведеною ефективністю;

- оснащення лікарні сучасним обладнанням, необхідним для використання сучасних медичних технологій;

- забезпечення сталого фінансового розвитку лікарні та впровадження сучасних ефективних методів адміністративного та фінансового менеджменту;

- професійна та наукова співпраця з вищими медичними навчальними закладами;

- впровадження системи безпеки пацієнтів при перебуванні в закладі охорони здоров'я;

- підвищення рівня інформаційної підтримки процесів управління лікарнею та прийнятті лікарських рішень в клінічній практиці, висвітлення інформації в ЗМІ;

- моніторинг та оцінка діяльності закладу в цілому, структурних підрозділів та персонально кожного медичного працівника лікарні.

Інноваційний розвиток медичного закладу має проводитися комплексно і поетапно, він охоплює всі сфери діяльності лікарні і скерований на підвищення якості та ефективності надання високоспеціалізованої медичної допомоги.

З урахуванням медико-демографічного стану міста Суми, на підставі аналізу захворюваності населення, можна виділити наступні напрямки інноваційного розвитку Денного стаціонару (ДС) КНП «Клінічна лікарня №4» СМР:

- ✓ Створення на базі Денного стаціонару реабілітаційного центру для лікування і відновлення постінсультних хворих - враховуючи спеціалізацію

лікарні, та, відповідно, значну кількість інсультних хворих даний напрямок буде затребуваним і прийнятним для впровадження, враховуючи наявну базу фізіотерапевтичного відділення.

✓ Лікування методикою кінезітерапії, відновлення дрібної моторики, функцій кінцівок, функцій ходи; дана методика яка є дуже ефективною у відновленні пацієнтів з руховими порушеннями, при відновленні пацієнтів після травм і операцій, при лікуванні болю в суглобах і болю в спині. В основі методики лежить активна, грамотно розроблена, етапна і послідовна програма фізичних вправ, які впливають на причину захворювання, дозволяють вирішити проблеми опорно-рухового апарату (болі в спині і суглобах, скутість, малорухливість, порушення координації і моторних навичок) і створюють умови для одужання і реабілітації. При відновленні та реабілітації за методикою кінезітерапії відбувається поетапне включення уражених зв'язок і м'язів в процес руху та їх поступове навантаження, для щоб до завершення лікування людина могла управляти своїм тілом та повернутися до звичного життя без всяких обмежень. Виконання рухових вправ відбувається за принципом – «Правильний рух лікує, неправильний - калічить», одночасно опанується правильне дихання при заняттях спеціальною лікувальною гімнастикою.

✓ Розвиток напрямку проведення процедур з відновлення активних рухів в кінцівках, попередження розвитку патологічних станів і ускладнень, пов'язаних з обмеженням рухів, активування рухів в паретичних кінцівках, вправи для відновлення порушення мови.

Звісно, при плануванні впровадження вказаних інноваційних напрямків в медичному закладі необхідно врахувати додаткові затрати, зокрема – проведення курсів для лікарів з кінезітерапії, навчання інструктора ЛФК, масажиста, логопеда. Необхідно також провести закупівлю необхідного обладнання. Проте одним з найважливіших завдань в управлінні та адмініструванні процесами планування в медичних закладах є досягнення цільових орієнтирів: підвищення якості та доступності медичної допомоги за

рахунок ефективного використання обмежених фінансових, матеріальних, трудових та інших ресурсів охорони здоров'я в умовах швидко зростаючої конкуренції на ринку медичних послуг. Впровадження вказаних напрямків при перепрофілюванні денного стаціонару КНП «Клінічна лікарня №4» СМР, м. Суми підвищить конкурентоздатність медичного закладу, сприятиме кращому задоволенню індивідуальних запитів населення на більш високому технологічному рівні, забезпечить високу якість обслуговування.

Список літератури:

1. Минько С. С. Підхід до оцінювання якості медичної допомоги в Україні // Демократичні стандарти врядування й публічного адміністрування: матеріали наук.- практ. конф. за міжнар. участю, 4 квіт. 2008 р.: У 2 ч. / за наук. ред. В. С. Загорського, А. В. Ліпенцева. – Львів, 2008. – Ч. 1. – С. 461–463.
2. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Комітет з економічних реформ при Президентові України 2010. – 87 с.: Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/content/ker-program.html>: Назва з екрану.
3. Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги : Закон України від 7 липня 2011 р. № 3611-VI [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
4. Nijland F., Kamp O., Verhorst P.M. et al. Myocardial viability: impact on left ventricular dilatation after acute myocardial infarction // Heart. — 2002. — 87. — 17-22.
5. Столярова Л.Г., Ткачева Г.Р. Реабилитация больных с постинсультными двигательными расстройствами. — М., 1978. — 350 с.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРИЙОМИ ПЛАНУВАННЯ ДИТЯЧИХ КВЕСТ-ЦЕНТРІВ

Кознарска Г.Є.

к.арх., доцент кафедри Містобудування
Національного університету «Львівська політехніка»
e-mail: halyna.y.koznarska@lpnu.ua

Юрейко Р.Ю.

студентка Інституту Архітектури
Національного університету «Львівська політехніка»
e-mail: ruslanayureyko@gmail.com

Останнім часом дитячі квести стали одним з найпоширеніших і захоплюючих варіантів дозвілля дитини. Командні ігри дуже позитивно впливають на логіку, раціональне мислення і дисципліну малюка. Квест-центри навчають малюків вирішувати завдання, розвивають почуття відповідальності за свої вчинки та інших учасників команди. Продовж квесту поліпшується уважність до деталей, тому дитина стає більш сконцентрована і зібрана. На даний час, в Україні дитячі квест-кімнати організовуються у існуючих будівлях, використовуючи, переважно, підвальні приміщення, які не відповідають санітарним та пожежним вимогам щодо закладів дитячого дозвілля. Ця ситуація зумовлює потребу у зведені нових сучасних квест-центрів, а відповідно у розроблені методичної бази для їх проектування. Розглянемо основні принципи планування, які б могли бути основою для архітектурного вирішення будівель. Серед основних принципів організації закладів дитячого дозвілля необхідно виділити: атрактивність, пізнання, безпека.

Атрактивність такого центру – це той елемент, який найбільше приваблює дітей. У досягнення атрактивності, окрім цікавої програми та неперевершеного оформлення інтер'єру, не менш важливими є планувальні

засоби. Щоб задовольнити очікувальні враження відвідувачів від простору необхідно забезпечити можливість поєднання кімнат та комунікативних вузлів таким чином, щоб можна було максимально урізноманітнити шлях проходження квестів. Пропонована на Рис. 1 модель ґрунтується на сукупності окремих кімнатах, з'єднаних між собою комунікативними вузлами. За допомогою цих вузлів є можливість переміщення між кімнатами поверху та на інші рівні (сходи, ліфт, мотузки, лазанки, гірки тощо). Така модель надасть можливість розробити більш широкий спектр різноманітних сценаріїв, прокладаючи маршрути дітей щоразу іншим шляхом, підсилюючи елемент несподіванки.

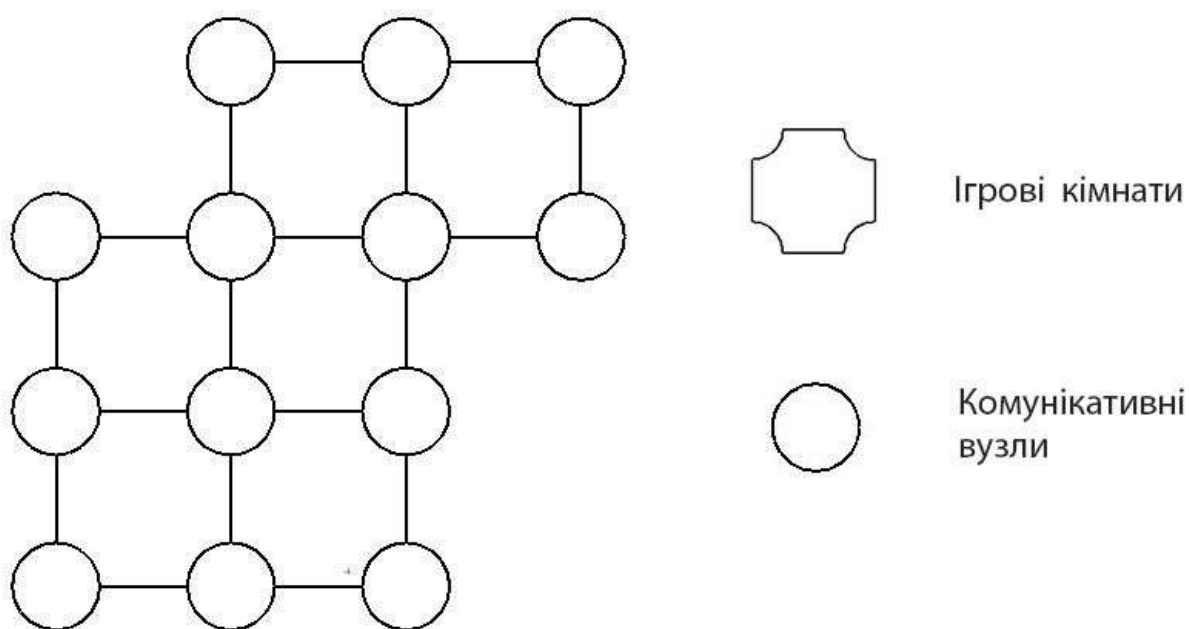

Рис. 1. Модель планувальної організації ігрової зони квест-центрів.

Дбаючи про дозвілля, необхідно пам'ятати про розвиток дітей, їх **пізнання** нового досвіду. Відповідно, дуже важливо розробляти окремі програми для різних вікових груп, враховуючи їх особливості. Плануючи маршрут, доцільно розмежувати переміщення у просторі таким чином, щоб підібрати пізнавальні завдання, які найбільш відповідають віку та зацікавленню дитини. Наймолодших діток можна розважати на першому рівні. Це дозволить уникнути травмувань малюків підчас проходження сходами та

максимально швидко вивести з будівлі, якщо виникне небезпечна ситуація. У межах першого та другого рівня – середня вікова група, яка вже більш вправно пересувається між рівнями та зможе самостійно вибратись в умовах небезпеки. Найбільш вправно орієнтується у просторі старша вікова група, тому їм цікавіше буде надати можливість пройти у всіх рівнях споруди.

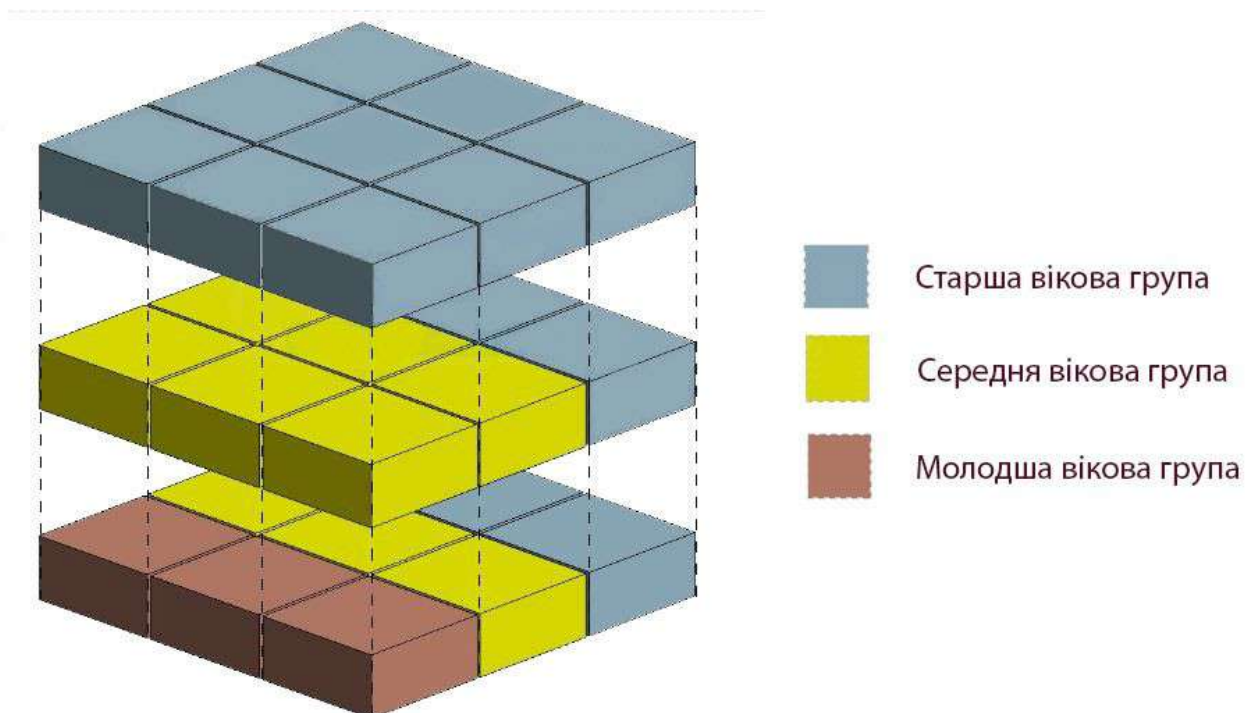

Рис. 2. Функціонально-просторова модель розподілу різних вікових груп ігрової зони квест-центру.

Безпека дітей є пріоритетною вимогою для організації будь-яких закладів. Пам'ятаємо трагедію у польському місті Кошулин, де у замкнутій квест-кімнаті у пожежі загинуло п'ять 15-річних дівчат, котрі святкували день народження своєї однокласниці [1]. Ця трагедія дала поштовх до розроблення заходів безпеки у квест-кімнатах Польщі [2].

В Україні, протипожежні вимоги задекларовані у Державних будівельних нормах і є обов'язковою складовою всіх проектів. Проте, приймаючи до уваги, що будівля призначена для дітей – стандарти безпеки мають бути вищими. Особливістю є те, що дитячий організм значно слабший фізично, тому час евакуації у звичайному просторі буде довший. У свою чергу, повстає

необхідність розробити шляхи евакуації таким чином, щоб дитина у найкоротші терміни змогла вийти з небезпечного середовища. Пропоноване планування на Рис. 1 дає можливість забезпечити більше евакуаційних виходів ніж два, обов'язкових за ДБН [3, с. 37]. Крім цього, якщо у комунікативних вузлах використати прозорі конструкції перекриття і даху – дитина легко зможе зорієнтуватись у просторі, освітленому денним світлом і, у максимально короткі терміни, втекти від загрози. Найбільшу проблему підчас евакуації складають замки, які діти послідовно відкривають по мірі виконання завдань квесту. Для того, щоб максимально підвищити засоби безпеки квест-кімнат, доцільно використовувати електромагнітні замки. На відміну від звичайних, електромагнітний замок автоматично відкривається коли зникає електропостачання. Таким чином, у разі непередбачуваних обставин, всі двері автоматично відкриваються і дитина зможе вийти з приміщення.

Отже, при організації сучасних квест-центрів, необхідно виділити наступні принципи та планувальні засоби для їх забезпечення:

1. Атрактивність, яка може бути підсилена організацією зручних комунікативних вузлів, що дозволить вільніше пересуватись у просторі.

2. Пізнання, покращується за рахунок поділу середовища на різні вікові групи. Такий планувальний прийом дасть можливість підібрати завдання, які найбільш відповідають розвитку та зацікавленням дитини.

3. Безпека, яку можна підсилити, забезпечивши більшою кількістю евакуаційних виходів, прозорими конструкціями комунікативних вузлів та наявністю електромагнітних замків.

Дотримання наведених принципів та прийомів планування забезпечать організацію комфортного, цікавого та безпечного середовища для проведення дитячого дозвілля.

Список літератури:

1. Chodziły do jednej klasy, razem zginęły. Tragicznie zmarłe nastolatki spoczęły obok siebie. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tvn24.pl/pomorze,42/koszalin-pozegnal-nastolatki-ktore-zginely-w->

pozarze-w-escape-roomie,899062.html

2. Nowe wymogi bezpieczeństwa w escape roomach. Ministerstwo przygotowało projekt. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/projekt-nowelizacji-rozporzadzenia-mswia-w-sprawie-escape-roomow,899010.html>

3. ДБН В.2.2-16-2005 Культурно-видовищні та дозвіллеві заклади. – Київ: Держбуд України, 2005. – 63 с.

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Козубовська І.В.

завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи,
професор

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
0502704071, kozub@hotmail.com,

Товканець О.С.

доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
0990033821, tovkaneec@rambler.ru

Метою підготовки майбутніх учителів початкових класів у закладах вищої освіти є формування в них професійної компетентності. Професійну компетентність учителя початкової школи конкретизовано як здатність до педагогічної діяльності, організації навчально-виховного процесу у початковій школі на рівні сучасних вимог; здатність результативно діяти, ефективно розв'язувати стандартні та проблемні професійні задачі, що виникають у процесі навчання, виховання й розвитку учнів початкової школи. Основу цієї здатності становить єдність теоретичної і практичної готовності педагога до

здійснення педагогічної діяльності, що виявляється у наявності системи знань, умінь, ціннісних ставлень до професійної діяльності та досвіді їх реалізації на практиці.

Необхідною умовою набуття майбутніми вчителями початкової школи професійної компетентності є належний рівень розвитку в них загальних компетентностей: загальнонавчальної, інформаційно-аналітичної, дослідницько-практичної, комунікативної, громадянської, етичної, соціокультурної, компетентності міжособистісної взаємодії, адаптивної, рефлексивної, здоров'язберезувальної та інформаційно-комунікаційної компетентностей. Що стосується вчителя, який здобуває ступінь магістра, важливою є також управлінська компетентність, тобто він має володіти вміннями і навичками управління.

Відомо, що ефективність освітнього процесу в значній мірі залежить від особливостей управління (менеджменту).

Менеджмент (англ. «management» – управляти) – специфічний вид діяльності, спрямованої на досягнення певних передбачених цілей виробничо-господарською(науковою, освітньою) організацією чи установою, яка функціонує в ринкових умовах, шляхом раціонального використання її матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. У спрощеному розумінні менеджмент – це вміння досягти поставленої мети, використовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки інших людей. В англійських країнах поняття «менеджмент» тлумачать як спосіб та манеру спілкування з людьми, владу та мистецтво керівника, вміння організувати ефективну роботу управлінського апарату, організаційну побудову системи управління та ін.

Менеджмент є практичною професійною діяльністю і водночас специфічною наукою, яка виокремилася в самостійну галузь в кінці XIX-го на початку XX-го століття.

Педагогічний менеджмент, як окремий вид менеджменту, розкриває особливості управління в галузі освіти. Менеджер освіти – це керівник освітньої установи, чи конкретного структурного підрозділу в галузі освіти,

який є професійним управлінцем, має відповідний рівень компетентності і свідомо застосовує науково обґрунтовані прийоми, засоби впливу на людей у професійній діяльності.

У програмі «Освіта» визначено магістральну лінію управління – забезпечення оптимальних умов функціонування освітньої галузі, створення системного механізму її саморегуляції на загальнонаціональному, регіональному, місцевому рівнях та у навчально-виховних і наукових установах освіти, формування ринку інтелектуальних ресурсів і освітніх послуг, забезпечення реалізації стратегічних завдань реформування освіти.

Демократизація освіти передбачає демократизацію управлінської діяльності її керівників, формування демократичного стилю управління, наявність та ефективність функціонування колегіальних органів, продуктивного співробітництва.

Відповідно до кола обов'язків і повноважень керівників поділяють на: лінійних, які очолюють організацію чи її виробничі підрозділи; функціональних, які очолюють функціональні підрозділи управління, тобто організаційно об'єднані групи фахівців з певної функції чи групи функцій управління.

Конкретний зміст та обсяг знань, що вимагаються від керівника, залежить від його посадових функцій, проте у будь-якому випадку компетентність передбачає, насамперед, фахові знання, а також знання з психології, педагогіки, права, інформатики, менеджменту.

Аналіз наукової літератури [1; 2; 3] засвідчує, що, незалежно від рівня, на якому перебуває керівник, існують певні вимоги до його особи: профільна вища освіта освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст», а в багатьох випадках «магістр»; загальні знання у сфері управління організацією; компетентність у технології виробництва і в галузі виробництва, до якої належить організація, зокрема, в галузі освіти; володіння навичками адміністрування і підприємництва, ринковим мисленням і поведінкою, здатність до ініціативи, уміння розподіляти ресурси організації; прийняття

обґрунтованих і компетентних рішень на основі погодження з підлеглими керівниками і працівниками та розподіл їхньої участі у реалізації цих рішень; наявність практичного досвіду і знань щодо аналізу ситуації в сфері освіти, де працює або має намір працювати дана організація; уміння аналізувати діяльність конкурентів; уміння передбачати тенденції розвитку, особливості попиту, заходи державного регулювання освіти у своїй країні і за рубежом.

Важливе значення для майбутніх магістрів в галузі освіти має ознайомлення їх зі стилями керівництва.

Існують різні класифікації стилів керівництва. Незважаючи на різноманітність пропонованих класифікацій, найбільш поширеним сьогодні є поділ стилів керівництва на : авторитарний, демократичний і ліберальний. Ці стилі виокремлені на основі рівня зосередженості у керівника функцій керівництва і участі його і колективу у прийнятті рішень. Так, авторитарний стиль керівництва передбачає жорстке керівництво. Це – накази, інструкції, розпорядження, які не підлягають обговоренню і узгодженню, а повинні чітко і неухильно виконуватися. Керівник авторитарного стилю визначає всю діяльність колективу, прописує всі технічні прийоми і дії. Для цього стилю характерна чітка постановка мети діяльності, енергійна форма розпоряджень і наказів, нетерпимість до всього, що не відповідає думці керівника. Члени колективу перебувають у стані невизначеності, вони ознайомлені тільки з частковими завданнями. Контакти в колективі зведені до мінімуму, в основному здійснюються за посередництва керівника.

Інший стиль керівництва – демократичний, при якому колектив в тій чи іншій мірі долучається до організації діяльності. Керівник дозволяє членам колективу брати участь у визначенні змісту і завдань діяльності, розвиває відносини між підлеглими з метою уникнення внутрішньої напруги в колективі, створює атмосферу ділового співробітництва. Всі члени колективу в основному ознайомлені з завданнями і етапами діяльності, їм може бути запропоновано кілька способів досягнення мети, в тому числі враховуються пропозиції рядових членів колективу. Керівник проявляє об'єктивність в оцінці досягнень

підлеглих. Дуже вдало характеризують позицію такого керівника в колективі : «перший серед рівних». Його влада необхідна для організації діяльності колективу, раціонального виконання виробничих завдань, але не базується на наказах, розпорядженнях, покараннях. Керівник є доступним для підлеглих, які охоче спілкуються з ним. Надання підлеглим достатньої свободи та ініціативності сприяє формуванню у них соціально зрілої поведінки.

Ліберальний стиль керівництва передбачає мінімум розпоряджень, наказів, інструкцій керівника. Він зазвичай надає необмежену свободу колективу і втручається в організацію діяльності колективу тільки в разі необхідності, особливо, якщо його попросять це зробити. Навіть у цих випадках керівник обмежується порадами, а не наказами чи розпорядженнями. Дуже рідко підлеглим робляться зауваження, чи застосовуються якісь заходи покарання.

У процесі професійної підготовки майбутні магістри знайомляться також з особливостями управлінського спілкування, документальним забезпеченням управлінської діяльності.

Список літератури:

1. Хміль Ф.І. Основи менеджменту: Підручник / Ф.І.Хміль. – К.: Академвидав, 2007. – 576 с.
2. Кулініч І.О. Психологія управління : підручник / І.О.Кулініч. – К.: Знання, 2011. – 415 с.
3. Яковенко В.Б. Менеджмент і маркетинг: навч. посібник / В.Б.Яковенко. – К.: Вид-во Європейського у-ту. – 2007. – 144 с.

ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Козубовський Р.В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
доцент кафедри соціології та соціальної роботи
0503726995, kozub@hotmail.com

Волонтерський рух, який був започаткований ще у 1859 році і асоціюється з іменем Анрі Дюрана і створенням організації «Червоний Хрест», на сьогоднішній день є поширеним у багатьох країнах світу. В Україні волонтерство інтенсивно розвивається з початку 90–х років.

Як відзначає вітчизняна дослідниця Лях, особливістю волонтерського руху в Україні є участь у ньому значної кількості молоді [1].

Для молодих людей волонтерська діяльність є не тільки способом проведення вільного часу, особистісної самореалізації і можливістю принести користь суспільству, але і стимуляцією майбутніх фахівців до професійного зростання і розвитку. Особливо це стосується працівників соціальної сфери, оскільки піклування про людей, надання їм необхідної допомоги, попередження девіацій є важливою складовою їх професійної діяльності.

У волонтерському русі дуже багато позитивних аспектів, які варто використати у професійній підготовці соціальних працівників. Відзначимо, що волонтери – це не тільки люди-альтруїсти, вони працюють також заради здобуття досвіду, спеціальних знань і навичок, установлення важливих особистісно-професійних контактів. Волонтерство створює можливість для молодих людей в значній мірі реалізувати почуття особистої громадянської відповідальності і, водночас, – це важлива сходинка для подальшого професійного розвитку.

Якості, які розвиваються у студентів, залучених до волонтерської діяльності, сприяють формуванню професійної спрямованості майбутнього фахівця соціальної роботи. У волонтерській діяльності має місце постійне вдосконалення взаємовідносин із власним внутрішнім духовним «Я»; включення студентів у процеси самосприйняття (студент пізнає себе як джерело бажань і потреб); самоідентифікація (корекція індивідуальної свідомості); саморозкриття, самореалізація; формування установки на подолання труднощів у професійній діяльності [1; 2].

Зауважимо, що професійна підготовка фахівців соціальної сфери за рубежем здійснюється в освітніх установах із широким залученням до процесу навчання ресурсів громадських організацій; поряд із традиційною теоретичною підготовкою та практичною професійною діяльністю майбутніх фахівців існують додаткові форми, серед яких виділяють волонтерську роботу. Вона має характер «супроводу професії», тобто майбутні фахівці поєднують теоретичну підготовку та професійну практичну діяльність, навчаючись у вищих навчальних закладах [3].

Таким чином, волонтерська практика повинна стати важливою складовою професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у вітчизняних закладах вищої освіти.

Слід відзначити, що добровольчі ініціативи розповсюджуються майже на будь-яку сферу людської діяльності – роботу з соціально незахищеними верствами населення (інвалідами, людьми похилого віку, маргіналами); роботу в рамках неформальної освіти, спрямованої на іншомовне спілкування; розвиток проектів, які зміцнюють дух соціальної терпимості; миротворча діяльність, розв'язання конфліктів; екологічний захист; активізація населення у глибинці тощо. Незважаючи на досить широкий спектр діяльності волонтерів, аналіз історії розвитку і сучасного стану волонтерства у різних країнах доводить, що основною галуззю діяльності добровольців є соціальна, тобто та важлива сфера діяльності, у якій участь держави визнається недостатньо ефективною.

Перелік робіт, що здійснюють волонтери, досить широкий : соціальний супровід сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, проведення ігротек, допомога дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, розповсюдження соціальної реклами, допомога ветеранам війни та праці, профілактика правопорушень та негативних явищ в дитячому та молодіжному середовищі, робота з неповнолітніми та молоддю, які звільнилися з місць позбавлення волі, організація змістовного дозвілля дітей та молоді, організація та проведення клубу спілкування молоді з функціональними обмеженнями та ін.

В Ужгородському національному університеті студенти активно залучаються до волонтерської діяльності.

Значна увага в організації волонтерської практики майбутніх фахівців соціальної роботи надається підготовці студентів до роботи з дітьми, які мають відхилення у поведінці.

Волонтерська практика передбачає : участь студентів у різних волонтерських акціях, спрямованих на профілактику девіантної поведінки серед молоді; проведення індивідуальної і групової роботи з учнями, схильними до девіантної поведінки на базах практики (громадська організація «Доля», реабілітаційний Центр «Дорога життя», Центр соціальних служб для молоді, загальноосвітні школи), а також в літніх оздоровчих таборах, де разом зі студентами Ужгородського університету зазвичай працюють студенти-волонтери з інших країн (США, Німеччини, Угорщини), що сприяє обміну досвідом волонтерської роботи. Наприклад, упродовж 2012–2013 років в межах акції «16 днів проти насильства» студенти разом з практичними соціальними працівниками проводили просвітницьку роботу з учнями старших класів в загальноосвітніх школах №3 та №6 м. Ужгорода, угорській гімназії, у благодійному фонді «Нова сім'я» з метою запобігання проявів насильства у молодіжному середовищі. Відповідна робота була проведена студентами також в багатьох районах Закарпатської області. Акція «Обери здоров'я – збережи життя» полягала у розповсюдженні плакатів, листівок та буклетів серед молоді

міста, які містили роз'яснення з приводу шкоди алкоголю, наркотиків, тютюнопаління. Студенти-волонтери також виступили з тематичними бесідами з пропаганди здорового способу життя перед учнями шкіл міста, які супроводжувалися демонстрацією відеофільмів. Традиційними були щомісячні рейди «Діти вулиці», які здійснювалися разом з працівниками соціальних служб. Акції до Дня захисту дітей, святкування Нового року, дня святого Миколая були спрямовані на підтримку дітей групи ризику.

Студентами проводилися екскурсії для дітей з девіантною поведінкою по цікавих місцях міста Ужгорода, в краєзнавчий музей, в місто Мукачево, Мукачівський замок, оздоровчий центр «Воєводино», в музей меду, іподром, ляльковий театр та ін. Учням, які відставали в навчанні, систематично надавалася допомога у підготовці домашніх завдань.

Під керівництвом психолога організації «Доля», де проводилася практика, студенти вчилися проводити індивідуальні і групові бесіди з дітьми, схильними до девіацій, а також використовувати у профілактичній роботі найпростіші технології психотерапії : бібліотерапія, ігротерапія, музикотерапія, казкотерапія, квіткотерапія, анімалотерапія, що викликало великий інтерес як у студентів, так і в дітей.

Під час волонтерської практики студенти залучалися до науково-дослідної роботи: проводили вивчення проблем дітей вулиці; здійснювали опитування громадян міста з приводу розуміння волонтерської діяльності; брали участь у розробці і реалізації різних проектів; готували презентації, тематичні фотостенди, фільми, виступали на наукових конференціях, семінарах, що підвищувало їх інтерес до волонтерської діяльності.

Обов'язковим завданням практики є вивчення особистості учня з девіантною поведінкою і складання його психолого-педагогічної характеристики.

Діяльність кращих студентів-волонтерів відзначалася подяками, грамотами, наданням можливості стажування за кордоном. Зокрема, у 2012 році 12 студентів мали змогу відвідати м. Дармштадт (Німеччина) і ознайомитися з

діяльністю соціальних закладів, 2 студенти пройшли стажування в Угорщині (програма тренінгів для волонтерів), у 2013 році 3 студентів взяли участь у міжнародній волонтерській акції з соціальної роботи в Туреччині. Суспільне визнання цінності волонтерської роботи сприяло підвищенню інтересу студентів до волонтерської діяльності.

Узагальнення результатів волонтерської практики засвідчило суттєве зростання показників рівня готовності студентів як до волонтерської діяльності загалом, так і до профілактичної діяльності зокрема.

Встановлено, що підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактики девіантної поведінки учнів у процесі волонтерської практики відбувається ефективно за дотримання певних педагогічних умов: формування інтересу студентів до волонтерської роботи з учнями, схильними до девіантної поведінки; формування у майбутніх соціальних працівників специфічних особистісно-професійних якостей (гуманізм, альтруїзм, толерантність, емпатія); поєднання науково-дослідної, навчальної і практичної діяльності у процесі волонтерської практики студентів; визнання суспільної цінності волонтерської діяльності.

Список літератури:

1. Лях Т.Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.05 / Т.Л. Лях. – Луганськ, 2009. – 20 с.
2. Голованова Т.П., Гапон Ю.А. Волонтерство в соціальній роботі як феномен цивілізованого суспільства / Т.П. Голованова, Ю.А. Гапон. – Запоріжжя: ЗДУ, 1996. – 174 с.
3. Eberly D.J. National Youth Service in the 20th and 21st centuries / D.J. Eberly. – New-York, 2005. – 356 p.

ОКРЕМІ НЕУЗГОДЖЕНОСТІ МІЖ АНТИКОРУПЦІЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ І ДЕЯКИМИ ЗАКОНАМИ УКРАЇНИ, ЧИННИМИ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Козуліна Світлана Олександрівна

доцент кафедри державознавства і права
ОРІДУ НАДУ при Президентіві України,
к.держ.упр., доцент

14.10.2014 Верховною Радою України, на виконання зобов'язань нашої країни, відповідно рекомендаціям, які були надані Групою держав проти корупції (GRECO), Організацією економічної співпраці та розвитку та експертами Європейського Союзу, була прийнята низка нових антикорупційних законів, серед яких і Закон України "Про запобігання корупції" [5], що ввів у законодавство нашої країни нові поняття та терміни.

Так, у Другому додатковому звіті про стан виконання рекомендацій GRECO за результатами 1-го і 2-го раундів оцінювання України, що було прийнято GRECO на 54-му пленарному засіданні й яке відбулося у Страсбурзі 20-23 березня 2012 р., серед іншого, GRECO рекомендувала переглянути систему адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення з тим, щоб чітко встановити, що випадки корупції мають трактуватися як кримінальні правопорушення або, у крайньому випадку, чітко розмежувати вимоги до застосування цих двох відмінних процедур [1]. Ці рекомендації GRECO наша країна виконала, і у Законі України "Про запобігання корупції" було закріплено:

- корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

- правопорушення, пов'язане з корупцією – діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність [5].

Законом України "Про запобігання корупції" було внесено істотні зміни і до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо назви і змісту глави 13-А. Раніш ця глава мала назву "Корупційні адміністративні правопорушення", а зараз – "Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією" [2]. Отже, адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення нині в Україні не передбачена, а відтак немає й адміністративних корупційних правопорушень.

Слід констатувати, що розмежування протиправних діянь публічних службовців на корупційні правопорушення і правопорушення, пов'язані з корупцією та визначення різних видів юридичної відповідальності за їх скоєння стало суттєвою новацією сучасного антикорупційного законодавства України. І тому викликає велике здивування текст окремих статей чинних законодавчих актів, і передусім, це стосується Закону України "Про Кабінет Міністрів України", частина перша статті 7 якого визначає: "...Не може бути призначена на посаду члена Кабінету Міністрів України особа... на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення" [6].

І якщо Закон України "Про Кабінет Міністрів України" було прийнято до прийняття Закону України "Про запобігання корупції", хоч до нього дотепер і не внесено змін щодо приведення у відповідність із антикорупційним законодавством, Закон України "Про державну службу" прийнято вже у 2015 році. Проте пункт 5 частини другої статті 19 Закону України "Про державну службу" передбачає, що на державну службу не може вступити особа, яка "...піддавалася адміністративному стягненню за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення - протягом трьох років з дня набрання відповідним

рішенням суду законної сили" [4]. Дійсно, до прийняття 14.10.2014 Закону України "Про запобігання корупції" (введено в дію 26.04.2015) [5], в Україні застосовувалася адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення, але терміни, що зазначені у частині першій статті 7 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" та у пункті 5 частини другої статті 19 Закону України "Про державну службу" [4; 6] вже давно минули, тобто у теперішній час існує колізія між базовим антикорупційним законом і вказаними законодавчими актами. А надмірна завантаженість тексту недіючими нині нормами ускладнює сприйняття його змісту й є зайвою.

Перелік правопорушень, пов'язаних з корупцією міститься у главі 13-А Кодексу України про адміністративні правопорушення [2], але Закон України "Про запобігання корупції" [5] передбачає за такі правопорушення і кримінальну відповідальність. Проте Кримінальний кодекс України [3] у примітки до статті 45 визначає лише корупційні злочини, а от злочини, пов'язані з корупцією, у цьому кодексі взагалі не згадуються.

Варто зауважити і наступне. Частина перша статті 35 Закону України "Про запобігання корупції" регламентує: "...правила врегулювання конфлікту інтересів в діяльності Президента України, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, суддів, суддів Конституційного Суду України, голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів". А частина сьома статті 28 визначає: "...закони та інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, порядок надання окремих видів державних послуг та провадження інших видів діяльності, пов'язаних із виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, мають передбачати порядок та шляхи врегулювання конфлікту інтересів службових осіб, діяльність

яких вони регулюють" [5].

Однак дотепер правила врегулювання конфлікту інтересів передбачають не всі закони, що регулюють статус публічних службовців та засади організації відповідних органів або визначають повноваження публічних органів. Так, наприклад, такі правила містить стаття 45-1 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" [6], а от Закон України "Про місцеві державні адміністрації" [7] порядку та шляхів врегулювання конфлікту інтересів взагалі не встановлює. Стаття 12-1 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" [8] регламентує, що посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані дотримуватися правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачених Законом України "Про запобігання корупції", тобто містить так звану "бланкетну норму", що відсилає до базового антикорупційного закону, але такий прийом викладення норм права щодо правил врегулювання конфлікту інтересів на службі в органах місцевого самоврядування не відповідає вимогам частини сьомої статті 28 Закону України "Про запобігання корупції" [5], яка наведена вище.

Висновок. Протидії та запобіганню корупції в нашій країні має сприяти досконале та зрозуміле законодавство, тому існуючі в ньому колізії та прогалини потребують усунення шляхом внесення відповідних змін і доповнень.

Список літератури:

1. Другий додатковий звіт про стан виконання рекомендацій GRECO за результатами 1-го і 2-го раундів оцінювання України : Прийнятий GRECO на 54-му пленарному засіданні (Страсбург, 20-23 березня 2012 р.) // Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.minjust.gov.ua/anti_corruption_grecorep
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Кримінальний кодекс України. - [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n198>

4. Про державну службу: Закон України від 12.11.2015 № 889-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

5. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

6. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>

7. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

8. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОЄМНИХ ВИРОБНИЦТВ УКРАЇНИ

Коновал Є.В.

Студентка II курсу магістратури

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науково-технічний прогрес ще з кінця XIX - початку XX століття почав стрімко охоплювати усі країни світу. Україна давно долучилася до цього процесу і почала розвивати наукоємні галузі промисловості. Завдяки потужній науковій базі, сформованій ще за часів СРСР, зараз теж продовжують розвиватись наукоємні виробництва, створюються нові підприємства та

впроваджуються нові сучасні галузі промисловості. Україна сильно відстає від високорозвинених держав у цьому аспекті, має багато проблем, і частка витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у її ВВП дуже мала (0,62% на 2015 рік) [6]. Але все ж в Україні представлені такі галузі наукоємних виробництв як фармацевтика та біотехнології, літакобудування та ракетобудування, виробництво комп'ютерів та комп'ютерних технологій, робототехніка. Також в останні роки у зв'язку з подіями в Україні почав досить стрімко розвиватися оборонно-промисловий комплекс, до якого входять деякі підприємства цих галузей.

Фармацевтична галузь України включає в себе виробництво лікарських засобів і виробів медичного призначення, оптову і роздрібну торгівлю, спеціалізоване зберігання і розподіл за допомогою налагодженої збутової мережі. Виробництво фармацевтичної продукції в Україні здійснюють більше 130 підприємств. У групі провідних вітчизняних виробників лікарських засобів знаходяться ЗАТ «ФФ «Дарниця», Корпорація «Артеріум» (ТОВ «Київмедпрепарат» і АТ «Галичфарм»), ТОВ ФК «Здоров'я», ЗАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», ВАТ «Фармак». Серед ключових економічних характеристик цього ринку можна виділити великий рівень конкуренції при невеликих обсягах продажів та виробництва, відсутність державного фінансування, велику імпортозалежність [4].

Галузь біотехнологій в Україні є слаборозвиненою (у фармацевтичній промисловості частка вітчизняного виробництва на ринку імунобіотехнологічних препаратів становить лише 9%). Але водночас в Україні функціонують підприємства, які на сьогодні є успішними та перспективними у виробництві біофармацевтичних препаратів, зокрема, ЗАТ НВЦ "Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод", ЗАТ "Біофарма", ВАТ "Фармак" (м. Київ), ЗАТ "Біолік", ЗАТ "Лекхім" (м. Харків), ВАТ "Дніпрофарм" (м. Дніпро), ТОВ "Біостимулятор" (м. Одеса). Суттєвою проблемою вітчизняної біотехнології є те, що на сьогодні з низки причин українські підприємства майже не мають виходу на світовий ринок. По-перше, біотехнологічний напрям

є найдорожчим, по-друге, він передбачає найскладніші тривалі дослідження та клінічні випробування, по-третє, саме у сфері біотехнології найбільш високозатратні процедури ліцензування й отримання дозволів для виходу на перспективні ринки, зокрема США і ЄС [8].

В Україні галузь літакобудування нараховує понад 60 підприємств, на які припадає близько 25 відсотків зайнятих у машинобудуванні України. Основу галузі становлять такі підприємства: Авіаційний науково-технічний комплекс ім. О. Антонова, Київський авіаційний завод «Авіант», Державне підприємство «Завод 410 цивільної авіації» та Харківське державне авіаційне виробниче підприємство. Двигуни для літаків виготовляють заводи «Мотор-Січ» та Конструкторське бюро «Прогрес» у Запоріжжі. У Києві існує два підприємства з виробництва надлегких літаків «Аерос» і «Аеропракт». Потенціал авіаційної промисловості дає змогу збільшувати обсяги розроблень і виробництва авіаційної техніки, зокрема: регіональні пасажирські та транспортні літаки, вертольоти, авіаційні двигуни та агрегати, бортове радіоелектронне обладнання, орієнтоване на використання супутникових систем зв'язку, навігації та спостережень, вертольоти та літальні апарати малої авіації, зокрема безпілотні [3].

Україна вважається однією з 6 провідних країн у космічній галузі, яка володіє технологіями як у виробництві пускових установок і супутників, так і їх запуску та управління. З часу набуття незалежності, Україна здійснила 90 запусків та вивела на орбіту більш ніж 200 супутників з 9 країн. Нині вона володіє 5 системами запуску: Циклон-2 і Циклон-3, Зеніт-2 і Зеніт3SL і Дніпро. Запуски проводяться з декількох місць за межами країни. До української ракетно-космічної галузі входять 40 підприємств. Провідним центром серед них є всесвітньо відоме конструкторське бюро «Південне» та виробниче об'єднання «Південний машинобудівний завод» у Дніпрі. Там створюють та серійно виробляють ракети-носії, космічні апарати, системи управління, орієнтації і траєкторних вимірювань [5].

Виробництво комп'ютерів та комп'ютерних технологій в Україні розвинене не дуже сильно. У Києві існує декілька компаній (Квазар – Мікро, VERNA, Навігатор), які виготовляють персональні комп'ютери, програмне забезпечення, електронні компоненти, системи контролю, надають комплексні ІТ – послуги [7].

Вітчизняна робототехніка досить слабо розвинена і хоча перші підприємства почали з'являтися ще з 90-х років ХХ ст., зараз їх існує дуже мало. Одним з перших виробників в Україні є підприємство «НАВКО-ТЕХ» (м. Київ), що виконує технологічні та проектні роботи, виготовляє, постачає і налагоджує спеціалізовані станки, установки і роботи для автоматичного дугового зварювання. Обладнання фірми за своїми технічними характеристиками та надійністю не гірше від найкращих зарубіжних аналогів, але суттєво відрізняється від них ціною і вартістю налаштування та обслуговування. Оскільки державного фінансування недостатньо для втілення інноваційних розробок наших інженерів, вони продають свої ідеї за кордон, і через це саме вітчизняне виробництво роботів значно відстає від інших країн [2].

Оборонно-промисловий комплекс України включає в себе підприємства з авіабудування та авіаремонту, ракетно-артилерійського озброєння та боєприпасів, радіолокаційної техніки та зв'язку та стрілецької зброї, які можна віднести до наукоємних виробництв.

Сучасний стан науково-технологічного потенціалу України характеризується рядом проблем: недостатня кількість кваліфікованої робочої сили, відтік мізків до розвинених країн світу, слабе матеріально-технічне та фінансове забезпечення наукових досліджень, застаріла організаційна структура господарського комплексу, незручна та не вигідна система оподаткування.

У перспективі розвиток наукоємних виробництв в Україні має бути забезпечений постійним зростанням продуктивності виробництва, впровадженням нових технологій, розвитком практики зарубіжних інвестицій та

міжнародного обміну технологіями. Також, потрібно створювати механізми, засновані на нових методах зниження ступеня ризику, його оцінки та розуміння всіх його особливостей. Для збільшення прибутковості наукоємних виробництв потрібно впроваджувати нові технології, технічно вдосконалювати виробництво, втілювати у життя сучасні винаходи, що призведе до збільшення попиту на них.

Для стимулювання розвитку наукоємних виробництв в Україні необхідно застосувати механізми та інструменти державно-приватного партнерства: надання грантів; пряме інвестування; надання фінансових гарантій та податкових пільг; стимулювання участі комерційних банків в інвестуванні; надання державного замовлення на розроблення найважливіших новітніх технологій за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки [2].

Якщо будуть враховані всі ці аспекти, то наукоємні виробництва України матимуть такі перспективи: ліквідація критичного науково-технологічного відставання України від світового рівня; задоволення потреб галузей національної економіки в сучасних наукових розробках і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності та якості вітчизняної продукції на світовому і внутрішньому ринках збуту; формування ринково-орієнтованих бізнес-структур, у т. ч. на основі розвитку взаємодії держави та бізнесу шляхом розвитку державно-приватного партнерства тощо [1].

Список літератури:

1. Кошевий М.М. Формування стратегії розвитку наукоємних виробництв в Україні. – Журнал «Економіка підприємства», № 1/3(9), 2013.
2. Удовицька Є.А. Економічні аспекти розвитку робототехніки в Україні. – Журнал «Науковий огляд», №5(26), 2016.
3. Авіаційна і аерокосмічна промисловість України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/prom/ukr/30.html>
4. Виробництво лікарських засобів в Україні та експорт [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://pharmindustry.blogspot.ru>

5. Державне космічне агентство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nkau.gov.ua/ua/>
6. Інтелектуалізація економіки як чинник інноваційного розвитку/ Новіцька О.В. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5201>
7. Предприятие «Квazar-Микро. Компоненты и системы» [Електронний ресурс]. – Режим доступу.: <http://www.km-cs.com>
8. Розвиток біотехнології в Україні [Електронний ресурс] / Стаднік Л. В. Режим доступу.: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2012/Biologia/11_122409.doc.htm

СВОЄРІДНІСТЬ ПРИТЧІ У ТВОРЧОСТІ М.ЧЕРНЯВСЬКОГО

Корівчак Л.Д.

Херсонський державний університет

Кандидат філологічних наук, доцент

Для раннього українського модернізму, як відомо, характерно пошуки нових тем, форм відтворення дійсності, посилення психологізму, дифузії жанрів. Домінантними наприкінці ХІХ – перші десятиліття ХХ століття стають малоформатні твори такі, як новела, оповідання, притча та ін. По-особливому в цей час модифікується притча.

Ю.Клим'юк стверджував: «Саме в цей період у ній відбувається розширення ідейно-художньої обсервації, завдяки якій вона, залишаючись національною, вбирає в себе теми і проблеми, що мають світове значення. А притча і є чи не найбільш «космополітичним» жанром; оскільки базується на загальнолюдському моральному та естетичному досвіді» [2, с.48].

Процес модернізації літератури позначився на поезії М.Чернявського. У творах письменника філософське осмислення суспільних явищ подається з позицій естетичного ідеалу.

Е.Соловей, визначаючи своєрідність філософської лірики, вказує: «Ланка найбільш очевидного зв'язку між давньою і новою поезією в плані нашої проблеми – це притче вість» [4, с. 94]. Характерною рисою притчі є та «ситуація, що описується в ній, перетворюється на архетип культури, що створюється під впливом вчення, який витісняє культуру, що рушиться цим вченням» [4, с. 101]. Притчі М.Чернявського розкривають людські типи, дотримання ними моральних законів.

У притчі «Аттіла» поет використав елементи легенди. На відміну від легенди, в основі якої лежить розповідь про реальні історичні події, прикрашені фантастикою, у творі М.Чернявського переважає алегорична форма викладу, а її образи не звеличуються, як у легенді, а несуть морально-виховне навантаження. Характеризуючи жанр притчі, О.Галич зазначав, що це «... короткий фольклорний або літературний розповідний твір повчального характеру, орієнтований переважно на алегоричну форму доведення змісту етичних цінностей буття» [1, с. 281]. У центрі твору – цар гунів Аттіла. За однією з версій трактування образу, Аттіла – це злий і жадібний господар, який підступно заманив бургунського короля та його брата, намагаючись заволодіти їхнім золотом, і піддав їх жорстокій страті. Їх сестра, дружина Аттіли, страшно мститься йому, і він гине. У своєму творі М.Чернявський відтворив картину бенкету Аттіли і його війська на знак перемоги у бою. Автор зобразив Аттілу загарбником. Промовиста деталь з інтер'єру бенкету – це «келихи-чаши з людських черепів», що вказує на довготривалість жорстокої войовничої політики гунського царя. М.Чернявський зіставив два часових проміжки: жахлива чаша – це минуле Аттіли і його війська, майбутнє його позначає образ меча, який був подарований йому на святі пастухом з Бескиду. Цей меч постає символом війни, уярмлення інших народів. Образ бенкету постає як паралель до кровопролиття, що чинить Аттіла. За допомогою кольористики вина

(«кривавим і п'яним, солодко-жагучим») автор нагадує про кров переможених народів. Аттіла, який п'є це вино, постає ненаситним, черствим, жорстоким.

У своїй притчі М.Чернявський дотримується легенди не лише у відтворенні рис характеру Аттіли, а й у його загибелі. Засуджуючи кровопролиття гунського царя, поет виносить йому вирок: «Не відав, що скоро – у час свій сумний – / Од рук він дівочих, бич божий, загине...» [5, с. 67].

Як і кожна притча, твір М.Чернявського містить свою мораль: людина, яка несла зло, жорстокість іншим, сама загине від них. Як зазначали М.Мухелішвілі та Ю.Шрейдер, «описові фрагменти притчі не повинні розумітися буквально... Ситуація, що описується в притчі, являє собою символ іншої сутності» [3, с. 101-104].

У притчі «Цар і море» М.Чернявський розкрив проблему особи і маси. В образі Ксеркса поет відтворив такі риси, як жорстокість, зневага до людського життя, гордість. Подібно до Аттіли, Ксеркс з метою утвердження своєї владності, вищості намагається підкорити море. За спостереженням Климюка, «притчеві твори мають відповідну художню структуру; зображене в них історичне життя сприймається, як повчальний приклад, співвіднесений з певним сучасним контекстом через архетипові образи-персонажі, внаслідок чого піднята проблема набуває глобального значення, а конкретні події – високого ступеня узагальнення» [2, с.51].

Море у притчі є символом народу. Єдність народу стає запорукою його сили, допомагає зберегти свою державу. Самовпевненість, пихатість Ксеркса у притчі протистоїть згуртованості народу.

У притчі «Король» М.Чернявський відтворив типовий образ самодержця: «Жив у славі, у пошані, / У великій силі, / Не людей кував в кайдани – / Королівства цілі» [5, с. 127].

Жага багатства, чужих земель не дають спокою ненаситній душі короля, примушують його на старість разом зі своїм військом вирушати в похід. Поет детально зупиняється на змалюванні війська короля: характеристика «вояки-кентаври», «сила з ним силенна», порівняння «мов буй-тури» створюють образ

непоборного війська, яке зможе завоювати будь-яку територію. Фатум вирішує це питання по-своєму. Король і його військо, замість отримати ласий шматок здобичі, стають нею самі: «Од безвіддя, бездоріжжя/ Полягли навіки,/ Замели й самих, і збіжжя/ Їх піски великі...» [5, с. 128].

Отже, у притчах М.Чернявського образи вельмож і супутні з ними проблеми постають як узагальнені моделі буття, несуть у собі повчальний зміст. Обстоюючи гуманістичні ідеали, письменник закликає до духовного вдосконалення кожної людини, дотримування нею законів моралі.

Список літератури:

1. Галич О. Теорія літератури: підручник / Галич О., Назарець В., Васильєв Є.; за заг. ред. О. Галича. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
2. Клим'юк Ю.І. Функціональне значення притчі в українській літературі до початку ХХ століття / Ю. І. Клим'юк // Питання літературознавства. –1995. – Вип. 2. – С. 42-52.
3. Мухелишвили Н. Л. Притча как средство инициации живого знания / Н. Л. Мухелишвили, Ю. А. Шрейдер // Философские науки. – 1989. – № 9. – С. 101 – 105.
4. Соловей Е. С. Поезія пізнання : Філософська лірика в сучасній літературі / Е. С. Соловей – К.: Дніпро, 1991. – 271с.
5. Чернявський М. Твори: У 2 т. / М. Чернявський – К.: Дніпро, 1966. – Т.1. Оригінальні поезії. Переклади. – 514 с.

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОТГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Коркуна О.І.

к.е.н., доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу,
Львівський державний університет фізичної культури
імені І. Боберського, м. Львів, Україна
e-mail: grafskayaorislava@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8134-3771>

Розвиток територіальної громади вимагає ефективного використання її потенціалу з урахуванням усіх його аспектів під час розроблення та реалізації стратегії розвитку й інших місцевих нормативно-правових документів. Такий підхід безпосередньо стосується забезпечення життєдіяльності територіальної громади, має відповідати інтересам населення і європейським засадам державної регіональної політики.

На сьогодні близько 69% українців проживають в ОТГ, а також в містах обласного значення, які мають приєднані територіальні громади. На даний час в Україні створено 806 – ОТГ, та в центральній виборчій комісії, ще очікують на призначення виборів в 70 ОТГ [1].

Згідно статистичних даних, на даний час не зареєстровано 2369-ОТГ, які мають перспективний план розвитку територій, та в 99 районах не створено ні одної ОТГ, тому основним завданням Міністерства регіонального розвитку це є формування перспективних територій, які на 100% покривають територію України [1].

В ОТГ України проживають 6,8 млн осіб, або 19,4% загальної чисельності населення України. Найкраща ситуація по створенню ОТГ це у Житомирській, Хмельницькій, Чернігівській областях, а найгірша це у Вінницькій, Закарпатській, Київській областях. Частина не об'єднаних громад громадян

успішно використовує процес приєднання громад до вже об'єднаних, хоча на ¼ території країни процес заморожений [2].

У 2020 децентралізація влади завершиться. Останні об'єднання територіальних громад почнуть функціонувати у 2021 році. Тому можна виділяють три можливі сценарії розвитку ОТГ після 2020 року [3]:

- інтернаціональний сценарій;
- централізований сценарій – централізоване об'єднання ОТГ у більші утворення;
- добровільний сценарій – об'єднання ОТГ на добровільних засадах.

Інтернаціональний сценарій – відповідальність за ситуацію буде передана на місця. Головним ризиком розвитку даного сценарію буде поділ громад на «багаті та бідні» де бідні громади змушені будуть економити ресурси, зменшувати соціальну інфраструктуру, та якість надання послуг, та покладатися на державну підтримку, дотацій, субсидій, міжнародні грантові кошти.

Централізований сценарій – слабкі ОТГ доєднуються до більших центрів, фактично будуть створені «псевдо райони» дещо менші або рівні за попередні райони.

Добровільний сценарій – приймається нормативно правова база, щодо подальшого добровільного об'єднання ОТГ – проведення другого етапу децентралізації уряд не створює мінімальні стимули для об'єднання, передає повноваження до громад.

ОТГ отримають шанс об'єднатися у бажаних межах. Але залишається проблема «багаті та бідні».

Тому удосконалення правової бази, дозволить зняти низку протиріч в об'єднанні ОТГ, та забезпечити їх гармонійний розвиток та їх функціонування.

У законодавстві України, а саме в Конституції не прописано певних змін в процесі об'єднання, та приєднання громад в Державному Земельному Кадастрі.

Національна академія аграрних наук України запропонувала «Нові формування, що утворюється, потребують землеупорядкування, тобто розроблена схема землеустрою єдиного земельного – ресурсного простору, особливо його збереження та охорони в умовах змін клімату». При формуванні меж масивів, земельних ділянок та меж масивів земель [4]. У законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» висвітлено відносини, що виникають в процесі добровільного об'єднання територіальних громад, сіл, селищ, міст з дотриманням таких принципів: конституційності та законності; добровільності; економічної ефективності; державної підтримки; прозорості та відкритості; відповідальності; повноцінності місцевого самоврядування.

При об'єднанні територіально громади до уваги беруть історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально екологічний розвиток ОТГ.

Законодавчі документи, які прийняті в системі менеджменту ОТГ, його організація, функціонування, представлені в таких правових документах:

– Постанова КМУ №483 «Про затвердження форм тимчасових рішень про встановлення ставок та пільг із оплати земельного податку та податок на нерухоме майно від місця земельної ділянки»;

– Закон України про внесення змін до ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад, щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ, до територіальних громад міст обласного значення»;

– Бюджетний кодекс України;

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про регулювання місце будівельної діяльності»;

– Закон України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації»;

– Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я»;

– Закон України «Про теплопостачання» щодо стимулювання виробництва теплової енергії альтернативних джерел енергії;

– Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей добровільного об'єднання територіальних громад розташованих на території суміжних районів»;

– Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, щодо направлення повноважень органів місцевого самоврядування територіальних громад на всю територію відповідних сільської, селищної, міської територіальної громади».

Таким чином упровадження такої загальнодержавної реформи, як реформа з децентралізації влади, потребує прийняття законів та підзаконних нормативно-правових актів, які б забезпечили правове регулювання діяльності новостворених об'єднаних територіальних громад пропорційно до наданих їм широких повноважень, що дозволить безперешкодно реалізувати вказану реформу та завершити процес децентралізації влади.

Список літератури:

1. Більше двох третин українців живуть в ОТГ / Громадське. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/bilshe-dvoh-tretin-ukrayinciv-zhivut-v-otg-kabmin>

2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування від 10.11.2018 / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/333/10.11.2018.pdf>

3. Сценарії децентралізації. Що очікує ОТГ після 2020 року / Бізнес Цензор. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://biz.censor.net.ua/resonance/3074295/stsenar_detsentralzats_scho_ochku_otg_psl_ua_2020_roku

4. Наукова спільнота пропонує зміни до законодавства щодо ОТГ / AgroPolit. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://agropolit.com/news/10100-naukova-spilnota-proponuye-zmini-do-zakonodavstva-schodo-otg--gadzalo>

ОБГРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В МЕЖАХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Коробейникова Я.С.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
доцент кафедри туризму, к. геол. н., yaroslava.korob@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-4882-8611

Юрас Ю.І.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
асистент кафедри туризму, к. т. н., iuliia.murava@ukr.net,
ORCID: 0000-0002-5120-2927

Процес децентралізації в Україні супроводжується викликами, які потребують ефективного та швидкого вирішення на різних інституційних рівнях. Це пошук бюджетного наповнення громад, вирішення всіх проблем життєзабезпечення громад та підтримання в належному стані теплових, водоканалізаційних, водопостачальних мереж та житлового фонду, вирішення проблем кадрового наповнення місцевого самоврядування, створення належних умов для використання ресурсного потенціалу громадського сектору в місцевому розвитку тощо [1, 4]. Більшість з місцевих громад неспроможні самостійно здійснювати стратегічне планування власного розвитку та обґрунтовувати економічні пріоритети. Тому актуальним завданням наукової спільноти є підведення наукової основи щодо перспективних напрямків розвитку об'єднаних територіальних громад, розробка науково-методичних інструментаріїв щодо розвитку об'єднаних територіальних громад та пошук

напрямків збалансованого, екологічно безпечного ресурсокористування в їх межах.

Згідно перспективного плану формування територій громад Івано-Франківської області, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. № 1077 (в редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2017 р. № 255-р) в Івано-Франківській області буде створено 60 об'єднаних територіальних громад. Більша половина з них зараз утворені та функціонують, інші – на різних стадіях формування. Перед місцевими територіальними громадами постає актуальне питання вибору соціально-економічних альтернатив, які би обумовлювали розвиток територіальних громад на принципах збалансованості [5]. Для територіальних громад Івано-Франківської області перспективними галузями господарства є лісове господарство та переробка лісу, туризм, розвиток і розбудова інфраструктури, у першу чергу транспортної, дорожньої та комунікаційної; розвиток наукомістких, енергоощадних, високотехнологічних та екофільних виробництв, що вимагають екологічно чистого середовища; розвиток традиційного гірського сільського господарства; відродження та розвиток традиційних промислів і ремесел. Туристична галузь визначена серед п'яти галузевих пріоритетів в Україні. Збережені етнічні традиції та промисли, історико-культурний та природний потенціали, туристична інфраструктура, яка динамічно розвивається, стали основою для розвитку туристичної галузі. Окрім цього, туристична галузь не потребує значних капіталовкладень та має швидкі терміни окупності проектів в умовах стійкої динаміки галузі. Практично всі утворені місцеві громади туризм вважають як перспективний напрям розвитку територій, проте, більшість громад не володіє інформаційною базою та відповідними методиками, які дозволятимуть реалізовувати туристичні проекти.

Галузь туризму в Івано-Франківській області розвивається відповідно до сучасних світових трендів розвитку туристичної галузі та вкрай нерівномірно [2]. Дві третини туристичних потоків та інфраструктури зосереджено в межах

Яремчанської міської ради, що викликає необхідність диверсифікувати туристичні потоки в інші, не менш перспективні туристичні напрямки. Гірські об'єднані територіальні громади Долинського, Рожнятівського, Богородчанського та Надвірнянського районів мають найбільшу перспективу в цьому контексті. Проаналізований нами ресурсний потенціал гірських територіальних громад даних районів дозволив стверджувати, що туризм тут може розвиватися відповідно до сучасних світових трендів розвитку туристичної галузі. Сьогоднішній сучасний тренд зростання внутрішнього туризму сприятиме ще більшому зростанню туристичних потоків у регіон. Цей процес продовжується, зараз 89 % туристів Івано-Франківської області становлять внутрішні туристи [3]. Потреба сучасного туриста в інтерактивному відпочинку може реалізовуватись участю в багаточисельних фестивалях, майстер-класах, дегустаційних атракціях. У світі постійно зростає попит на різні види активного відпочинку. Дані райони мають всі умови для розвитку активних видів туризму: пішохідного, гірськолижного туризму, рафтингу, вело туризму тощо. Сучасний турист має бажання зануритися в автентичність регіону та більше дізнатися про традиційні ремесла, побут, музичну культуру, унікальні, характерні для регіону товари. Дані території з цієї точки зору якісно виділяються, навіть у регіональному вимірі: тут збереглися традиційні культура і побут основних етнографічних груп населення, таких як бойки. Такі об'єкти матеріальної та нематеріальної спадщини є унікальними туристичними ресурсами. Для сучасного туризму характерний швидкий розвиток еко- та агро туризму. Дані райони мають всі передумови для розвитку еко туризму, тут розташовано унікальні гірські ландшафти Бескид та Горган, а сільський туризм став провідною ланкою туристичної галузі в регіоні. Проблемним на сьогодні є неефективне та нераціональне використання ресурсів, невідповідність рівня розвитку туристичної індустрії наявному потенціалу. Це насамперед відсутність розвинених інфраструктурних елементів, комунікаційних (автошляхи, зв'язок), готельного та ресторанного господарств, низька якість обслуговування, відсутність якісної реклами та повної інформації про

туристичні послуги, відсутність промоції даних територій як туристичних дестинацій, загалом, відсутність повноцінної, адаптованої до Європейських інтеграційних процесів регіональної політики розвитку туризму. Розвиток туризму та збільшення кількості об'єктів туристичної інфраструктури приведе до необхідності вирішувати проблеми систем життєзабезпечення, що мають екологічний аспект. Перш за все, це планування систем життєзабезпечення, водопостачання та водовідведення, поводження з твердими побутовими відходами з урахуванням збільшеної кількості туристів.

Таким чином, одним з ефективних інструментів успішного вирішення проблем місцевих громад та забезпечення сталої динаміки росту якості життя громадян є стратегічне планування розвитку територіальних громад, які будуть створені в рамках адміністративної реформи. В галузі туризму для досліджуваних територій актуальними є оцінка туристичного потенціалу новостворених територіальних громад, оцінка наявної, планування та формування необхідної туристичної інфраструктури для створення повноцінних туристичних кластерів, розробка інформаційного забезпечення просування місцевого туристичного продукту на ринку туристичних послуг, в тому числі організація фестивалів, як інструментів туристичної промоції територій, розробка туристичних маршрутів в межах територіальних громад, розробка інвестиційних пропозицій щодо туристичного освоєння територіальних громад, підтримка громад щодо практичного навчання власників домогосподарств для створення садиб сільського туризму тощо.

Список літератури:

1. Берданова О. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / Берданова О., Вакуленко В.; Швейцарсько-український проект "Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К.: ТОВ "Софія-А". – 2012. – 88 с.

2. Коробейникова Я.С. Проблеми диверсифікації туристичних потоків у Івано-Франківській області // Я.С. Коробейникова. Індустрія туризму і сфера гостинності в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку :

матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди 10-ої річниці створення кафедри туризму та готельного господарства у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки (м. Луцьк, 27 вересня 2018 р.) / відпов. ред. Л. В. Ільїн. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2018. – С.29 – 32.

3. Результати соціологічного дослідження туристичної індустрії в Івано-Франківській області у 2018 році:[Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.if.gov.ua/files/uploads/%D0%A0%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8.pdf> (дата звернення 15.03.2019 року).

4. Сороковський В.Є. Децентралізація в дії: підвищення спроможності громад у наданні послуг: Методичний посібник: розроблено в рамках Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO / В.Є. Сороковський – К.: ТОВ РПЦ «Золоті Ворота». – 2009. – 115 с.

5. Сталий розвиток міст за участю громад: уроки з досвіду впровадження «Муніципальної програми врядування та сталого розвитку»/ – Київ: ПРООН/МПВСР, 2008. – 48 с.

АДМІНІСТРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКУПІВЛЯМИ В ГАЛУЗЕВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Король Л.І.

магістр спеціальності 073 «Менеджмент» ОП «Адміністративний менеджмент»

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лукаш С.М.

Управління закупівлями є важливою ланкою в діяльності підприємства, оскільки від якості і обсягу закуплених матеріалів та термінів їх поставки залежать: ритмічність процесу виробництва, дотримання термінів виконання контракту, якість виготовленої продукції, наявність чи відсутність запасів тощо. Зважаючи на специфічність сільськогосподарського виробництва, що зумовлена особливостями сільського господарства, в розвинутих країнах світу (США, Канаді, Австралії, країнах Західної Європи) багато років та успішно використовують логістичні підходи в агробізнесі. В Україні агрологістика тільки набуває все більше активного розвитку.

До питань адміністративного управління закупівлями належать:

- ✓ управління заявками на ТМЦ - уніфікація і класифікація заявок на забезпечення, маршрутів їх обробки і узгодження;
- ✓ реєстрація потреби в місцях її виникнення;
- ✓ розрахунок комплексного оперативного і середньострокового календарного прогнозу дефіциту в ТМЦ (розрахунок потреби до закупівлі), на підставі всіх можливих джерел потреби;
- ✓ календарне планування закупівель, формування графіків поставок, замовлень на закупівлю і on-line контроль виконання на підставі даних про надходження ТМЦ;
- ✓ прозоре управління процесами вибору постачальників; узагальнення і групування тендерів на закупівлю і маршрутів їх обробки; реєстрація всіх комерційних пропозицій, їх обробка та узгодження рішення про вибір постачальника;
- ✓ розподіл і резервування запасів матеріалів відповідно до заявок підрозділів; аналіз виконання заявок.

Невід'ємним питанням з кола інтересів адміністративного менеджменту закупівлями є здійснення аналізу економічної ефективності закупівельної діяльності. Важливим моментом в управлінні закупівлями є управління складом, зокрема: систематизація та оптимізація всіх складських операцій, налагодження отримання точної інформації про місце знаходження ТМЦ на

складах, ведення їх адресного обліку; здійснення управління розміщенням запасів (дотримання правил і вимог розміщення та зберігання); ефективне використання складських площ і складських ресурсів; управління процесами комплектації замовлень

Вивчення досвіду розвинутих країн світу свідчить, що впровадження логістичного підходу дозволяє підприємствам зменшити витрати на закупівлю матеріально-технічних ресурсів і збут продукції, знизити рівень запасів на 30–50 % і скоротити час руху продукції до споживача на 25–45 %. Функціональними сферами застосування логістичних підходів у сільськогосподарських підприємствах є їхня закупівельна, виробнича та збутова діяльність.

Необхідність застосування логістичних підходів у закупівельній діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств підвищується через диспаритет цін на матеріально-технічні ресурси, що необхідні для виробництва аграрної продукції, та цін на неї; перманентне подорожчання матеріальних ресурсів; значну зношеність сільськогосподарської техніки й низький рівень розвитку складської бази аграрних товаровиробників.

Вивчаючи адміністративне управління закупівлями в галузевій системі підприємств АПК у країнах Західної Європи, виявлено, що останнім часом функцію управління постачальницькою діяльністю в переважній більшості сільськогосподарських підприємств взагалі перекладено на обслуговуючі кооперативи, які спеціалізуються на окремих послугах із логістичного забезпечення агробізнесу їх членів. Так, у країнах Європейського Союзу другою за чисельністю після групи кооперативів, що займаються заготівлею, переробкою і збутом сільськогосподарської продукції, є група кооперативних товариств, головною функцією яких є оптова закупівля засобів виробництва з наступним постачанням їх у господарства своїх членів. Зокрема, у Фінляндії Центральне галузеве постачальницьке об'єднання фінської сільськогосподарської кооперації постачає сільськогосподарським товаровиробникам близько 60 % засобів виробництва, у тому числі до 40 %

технічних засобів і пального. Важливу роль відіграють кооперативи в агропромисловому комплексі Нідерландів. Як підтверджують дослідження науковців, частка кооперативів у постачанні фермерських господарств інвентарем складає 75 %, комбікормами – 53 %, мінеральними добривами й засобами захисту рослин – 60 %. У Великобританії закупівельно-постачальницькі кооперативи організовують спільну закупівлю та доставку фермерам засобів виробництва, добрив, комбікормів тощо. До таких кооперативів належать також товариства зі спільного придбання й використання машин. Такий досвід в удосконаленні управлінні закупівлями в агробізнесі поступово переймають і вітчизняні підприємства. Таким чином створені закупівельні кооперативи захищають інтереси своїх членів шляхом закупівлі безпосередньо у виробника великих партій мінеральних добрив, засобів захисту рослин, пального за значно нижчими цінами й постачання їх своїм членам всередині кооперативу. Більше того, такі кооперативи поглиблюють свою співпрацю через спільне використання машинно-тракторного парку, узгоджуючи між членами навіть придбання необхідної техніки з метою подальшого використання всіма членами. Таким чином досягається і економія на послугах і оптимізація технічного потенціалу для проведення польових робіт. У Федеративній Республіці Німеччини кооперативи відіграють основну роль у забезпеченні сільського господарства засобами виробництва, оскільки постачають 36 % машин та обладнання, до 40 % комбікормів, 44 % пального, близько 50 % добрив і кормів. нестабільність попиту вимагає гнучкості та оперативності планування закупівель. Слід також прийняти до уваги, що важливу роль в управлінні закупівлями відіграє стабільність фінансового становища підприємства, втрата якого негативно відбивається на його купівельній спроможності підприємства, що в поєднанні з високими вимогами до якості та надійності закупаваних товарів значно утруднює роботу з адміністративне управління закупівлями в галузевій системі підприємств АПК.

Список літератури:

1. Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики з підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів : аналіт. дослідж. / В. Бондарчук, Дж. Алколей, Л. Молдован та ін. ; за ред. С. Курдицького. – К. : [б. в.], 2011. – 91 с.

2. Ильин Ю. А. Развитие аграрного сектора экономики: зарубежный опыт / Ю. А. Ильин // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2008. – № 2. – С. 14–17.

3. Коноваленко В. М. Концептуальні основи та принципи управління закупівельною діяльністю підприємства / В. М. Коноваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 1. – С. 92–101.

4. Собчишин В.М. Державне регулювання логістичного управління закупівлями у сільськогосподарських підприємствах: зарубіжний досвід/ В.М. Собчишин // Ефективна економіка. - № 8. – 2013.

МАРКЕРЫ ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КАЧЕСТВА СМЕШИВАНИЯ КОМБИКОРМОВОЙ ПРОДУКЦИИ

¹Короткова І.В.

кандидат химических наук, доцент, профессор кафедры земледелия и агрохимии им. В.И. Сазанова, ORCID ID: 0000-0003-0577-9634, e-mail:
2irinakorotkova10@gmail.com

¹Сахно Т.В.

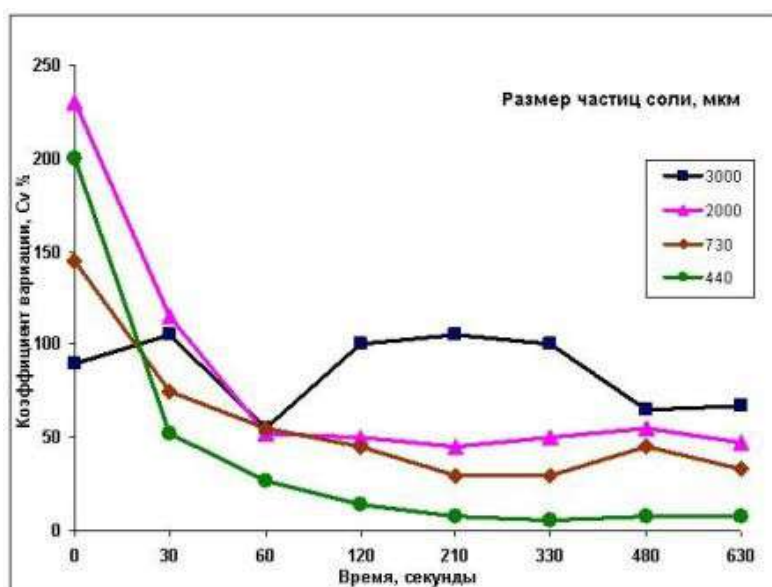
доктор химических наук, профессор, профессор кафедры земледелия и агрохимии им. В.И. Сазанова, ORCID ID: 0000-0001-7049-4657

¹Маренич М.М.

кандидат сельскохозяйственных наук, доцент, профессор кафедры селекции, семеноводства и генетики, ORCID ID: 0000-0002-8903-3807

¹Полтавская государственная аграрная академия

Мировая индустрия комбикормов производит более 400 миллионов тонн продукции в год. За последние годы требования к однородности комбикормов выросли в связи с усложнением их рецептуры, которая содержит все большее число компонентов. При этом не имеет большого значения, попадают ли компоненты в корма непосредственно в смесителе или они добавлены в корм с премиксами. Чрезмерное смешивание может привести к деградации витаминов и микроэлементов, если же корм не полностью перемешан, отдельные порции корма будут содержать слишком много или слишком мало составляющих ингредиентов. В середине 1990-х годов в качестве маркеров для определения эффективности смешивания кормов предложены различные вещества, включая

белок, микроминералы, соли (Рис. 1), лекарственные препараты, трейсеры для комбикормов, которые представляют собой хромовое волокно для твердых частиц и кобальт-этилендиаминтетрауксусную кислоту для жидкой фазы.

Рис. 1. Распределение по комбикорму частиц соли разного размера.

Как следует из представленных графических зависимостей смешивание равных доз частиц соли в одних и тех же условиях, приводит к разному их распределению в комбикорме в зависимости от размера смешиваемых частиц и, соответственно, их количества, что необходимо учитывать при их использовании в качестве маркеров.

В настоящее время для контроля качества смешивания кормов применяются тесты на однородность, основанные на различных индикаторах или трейсерах, например, флуоресцирующих пищевых красителях [9]. В

качестве трейсеров современные методики также предусматривают использование таких веществ, как хлориды, соединения фосфора, кальция, марганца, кобальта, а также витамины, аминокислоты, лекарственные препараты.

Однако, наиболее эффективными маркерами зарекомендовали себя ферромагнитные микротрейсеры, производимые Американской компанией Micro-Tracers, Inc (Сан-Франциско, California) [1], которые успешно входят и на наш рынок комбикормовой продукции. Ферромагнитные микротрейсеры широко используются в таких областях сельскохозяйственного производства, как оценка качества смешивания продукции, маркировка компонентов комбикормов, контроль за кросс-контаминацией и оценка эффективности работы смесителей. Проверка процесса смешивания продукции предусматривает следующие процедуры: выбор индикатора, добавление микротрейсера в тестовую подачу, отбор проб продукции, анализ образцов, интерпретация результатов.

Ферромагнитные микротрейсеры представляет собой частицы железа или нержавеющей стали, на поверхности которых адсорбированы пищевые красители различных цветов. Существуют три типа микротрейсеров, производимых на основе железа (Microtracers TM): 1. Microtracer F (железная крошка, 25000 частиц на грамм); 2. Microtracer FS (нержавеющая сталь, 50000 частиц на грамм); 3. Microtracer RF (восстановленный порошок железа > 1 000 000 частиц на грамм). При составлении витаминных, минеральных или лекарственных премиксов микротрейсер служит для обозначения их присутствия в готовых кормах, а также для идентификации кормовых добавок и кормов, содержащих такие добавки. При количественном анализе Microtracers TM могут использоваться не только для определения эффективности смешивания, но и для оценки адекватности периодической «очистки» смесителей и другого оборудования при производстве кормов. Обнаружение трейсера в образцах готового корма осуществляется с помощью магнитного зонда.

К числу основных преимуществ микротрейсеров относится их полная безопасность для животных, что приводит к отсутствию необходимости уничтожения содержимого смесителей после окончания теста. Как известно, при использовании производных кобальта или марганца, протестированный объем корма подлежит уничтожению вследствие токсичности количества вводимых веществ. К другим важным преимуществам следует отнести низкий расход микротрейсера (не более 50 г на тонну премикса или комбикорма), а также известные и фиксированные точность и погрешность. Кроме того, анализ с использованием этого компонента может быть выполнен на месте производства кормов. Это является особенно полезным при диагностике проблем смешивания, которые требуют быстрых ответов.

Не менее важной областью применения микротрейсеров является оценка явления сегрегации, которое имеет место в результате неравномерного распределения частиц комбикорма, различающихся между собой по величине, форме и плотности. Сегрегация зернистых материалов из-за различий в свойствах частиц происходит при движении комбикормовой смеси по поверхности или при ее падении с высоты (например, в бункер), во время различных процессов обработки и транспортировки.

В работе [2] показана эффективность оценки сегрегации между комбикормом и ферромагнитными микротрейсерами серии F (Microtracer F), размер частиц которых от 125 до 400 микрон. Проанализирована роль сегрегации отдельных компонентов комбикормов процессе их производства, хранения и транспортировки.

Интерпретация полученных результатов, т.е. оценка степени однородности комбикормовой продукции осуществлялась путем сравнения коэффициента вариации (CV), найденного по данным испытаний, с коэффициентом вариации, указанным в данном методе [3]. Процедура тестирования однородности кормов и премиксов с использованием микротрейсеров представлена в стандарте GMP+BA2 «Контроль остатков» [4].

Если, согласно данным испытаний получен $CV \leq 8\%$, можно говорить о полном смешивании; диапазон $8\% < CV < 12\%$ характеризуют как удовлетворительное смешивание и если результаты тестирования дают $CV \geq 12\%$, т.е. происходит неполное смешивание, необходимо выполнить корректирующие мероприятия и повторить тест, чтобы проверить, что принятые меры приводят к полному смешиванию.

Таким образом, использование микротрейсеров для указанных целей вполне эффективно и оправдано и имеет весомую законодательную базу – систему контроля качества GMP+ (Good Manufacturing Practice), созданной для обеспечения безопасности кормов и предоставления гарантии потребителю относительно производства, обработки, торговли, хранения и транспортировки кормовых ингредиентов и кормов для животных в большинстве европейских стран.

Список литературы:

1. www.microtracers.com.
2. Сахно Т.В., Короткова И.В., Барашков Н.Н. Изучение сегрегации ферромагнитных микротрейсеров от премиксов: Результаты тестирования в модельных условиях и условиях транспортировки и хранения// Зернові продукти і комбікорми, 2017. - V.1(66), I.2. – С.28-33.
3. Sakhno T.V., Pisarenko P.V., Korotkova I.V., Omelian O. M., Barashkov N. N. The application of statistical methods of quality management by GMP+ standards using ferromagnetic microtracers//Зернові продукти і комбікорми, 2018. - V.18, I.3. – С.39-44.
4. GMP+ Feed Certification Scheme Module: Feed Safety Assurance GMP+ BA2 Control of residues Version EN: 1 July 2018.

ТЕХНОЛОГІЯ «ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Коротяєва І.Б.

ДДПУ, кандидат пед. наук, доцент кафедри
слов'янської та германської філології

Реформування системи вищої освіти в сучасній Україні, яке пов'язане з входженням країни в загальноєвропейський освітній простір, потребує пошуку нових технологій організації навчального процесу в університетах та вищих навчальних закладах країни, переносу акцентів з традиційних, суто академічних форм навчання на більш активні та інтерактивні.

В останні роки технологія «перевернутого навчання» (flipped learning or flipped classroom) привертає все більше уваги сучасних педагогів, методистів та викладачів. «Перевернуте навчання» представляє собою одну з форм так званого змішаного навчання [1; 2; 5]. Традиційна вузівська лекційна форма, яка передбачає передудання певного курсу лекцій практичним заняттям, колоквиумам та семінарам, поступається місцем іншим новітнім технологіям. Сучасні дослідження свідчать про те, що просте прослуховування лекцій і синхронне складання конспектів за лектором стає все менш ефективним; воно перетворює студентів на пасивних слухачів, які нерезультативно витрачають навчальний час протягом трьох-чотирьох лекцій, що можуть мати місце в один академічний день.

Авторами технології «перевернуте навчання» вважаються американські вчителі Аарон Самс і Джонатан Бергман. У 2008 році Clintondale High School міста Детройт стала першою «перевернутою школою», яка повністю перейшла на принципи «перевернутого навчання». Відомий також цікавий досвід Еріка Мазура, «піонера», так званого «reversed instruction» із Гарвардського університету, який пропонував студентам самотійно вивчати теоретичний

матеріал напередодні лекційних занять, що проходили у формі активного діалогу [3].

Відеолекції розглядаються як ключовий компонент у «перевернутому» підході. Такі лекції створюються безпосередньо викладачем і розміщуються на доступних студентам ресурсах або зберігаються на окремих файлообмінниках.

Доступність перегляду відео в наші дні, поряд з попередньо записаними лекціями подкастом або в іншому аудіо форматі, поширилася настільки, що дозволяє зробити його невід'ємною частиною концепції перевернутого навчання. (Подкаст – оцифрований запис або радіопередача, розміщена в Інтернеті для завантаження на персональні аудіоплеєри).

Поняття «перевернутого навчання» спирається на такі ідеї, як активне навчання, залучення студентів у спільну діяльність, комбінована система навчання і, звичайно, подкаст. Цінність «перевернутих» класів полягає у можливості використовувати навчальний час для групових занять, де студенти можуть обговорити зміст лекції, перевірити свої знання і взаємодіяти один з одним в практичній діяльності. Під час навчальних занять роль викладача – виступати тренером або консультантом, заохочуючи студентів до самостійних досліджень і спільної роботи [3; 5].

Не треба плутати технологію «перевернутого навчання» з дистанційним навчанням, яке також набуває популярності останні десятиріччя. «Перевернуте навчання» використовує лише окремі елементи дистанційної технології, залишаючи пріоритетною організацію навчального процесу у стінах виші. Цілком зрозуміло, що відеолекції не повинні автоматично замінювати традиційні вузівські лекції ані за змістом, ані за часом. Вони мають бути дуже економними в часі, чітко детерміновані за структурою та змістом, а також націлені на залучення студентів до подальшої самостійної роботи в складанні власних конспектів і перегляду основних і додаткових джерел, включаючи як паперові, так і електронні ресурси.

Безумовно, використання моделі «перевернутого навчання» у вузі викликає багато дискусійних питань, насамперед:

- На скільки доцільно використовувати Flipped Classroom у вузі і на яких етапах навчання;
- Які можливості і результативність використання даних технологій у навчанні профільних дисциплін (гуманітарних, природничих, технічних тощо);
- Які специфічні особливості використання цієї технології в підготовці спеціалістів різного профілю та ін.

Спираючись на власний багаторічний викладацький досвід у педагогічному університеті, ми бачимо потенційні можливості ефективного використання технологій «перевернутого навчання» у підготовці вчителів іноземної мови, а саме при викладанні дисциплін теоретичного курсу, країнознавства та методики викладання іноземних мов. Дані дисципліни викладаються іноземною мовою, і саме ретельна підготовча домашня робота студента до інтерактивної лекції з окремої дисципліни забезпечує успіх його діалогу з викладачем у університетській аудиторії. Спілкування та дискусія стають предметними, плідними та професійно значущими.

В якості яскравої ілюстрації можна навести наступний приклад. При викладанні спецкурсу «Інноваційні підходи до навчання іноземних мов» нами підготовлені матеріали відеолекцій з сучасних методів навчання іноземних мов, європейських документів з мовної освіти та проблем ефективної підготовки вчителів іноземної мови. Після попереднього перегляду відеолекцій та складання власних конспектів за матеріалами лекцій та запропонованими джерелами в якості домашнього завдання студенти відчують готовність до інтерактивної лекції та діалогу з викладачем з окремої проблеми. В ході семінарських та практичних занять має місце узагальнення та систематизація теоретичного матеріалу, але більшість академічного часу відводиться на виконання практичних завдань. Наприклад, в ході вивчення теми «Current Approaches and Methods of Teaching Foreign Languages» студенти отримують наступні завдання:

- 1) Make up a comparative table of the most popular methods of teaching foreign languages. Highlight their advantages and restrictions.

2) How will you choose the most appropriate method for your own teaching situation?

3) What invented situation can you think of with which to use the PPP procedure to teach “can” and “can’t” to express ability? What six sentences (three affirmative, three negative) can you get out of your situation?

4) Which of the following tasks would be appropriate for elementary (intermediate) students? How would you use Willis’ task cycle with them?

- a radio commercial
- inviting friends for dinner
- buying a railway ticket at the station
- writing a play

5) Which of the following topics would you be happy to ask students to talk about and why? Add some more topics of your own.

- films they have enjoyed
- girlfriends and boyfriends they have had
- the death of a close relative
- holidays they have enjoyed
- how they feel about their own appearance
- hopes and ambitions for the future

6) List five or six lexical phrases in English. How might you teach them to students [4] (elementary, pre-intermediate, intermediate).

«Перевернуте навчання» передбачає зміну ролі викладача, який уступає свої передові позиції на користь більш тісного співробітництва зі студентами і спільного внеску в навчальний процес. Ці зміни ролей стосуються і самих студентів, багато з яких звикли бути пасивними учасниками в процесі традиційного навчання, під час якого знання надаються їм у готовому вигляді. «Перевернута» модель покладає більшу відповідальність за результати навчання на плечі самих студентів, одночасно даючи їм стимул для експерименту. Навчальна діяльність (в нашому випадку, іншомовна мовленнєва діяльність) може керуватися самими студентами, а взаємодія між студентами

може стати провідною рухомою силою процесу оволодіння іншомовними знаннями, навичками та вміннями. «Перевернуте навчання» дозволяє змінити пріоритети і перенести акцент з простої подачі та пояснення матеріалу з теоретичних курсів іноземної мови та методики її викладання на роботу над його вдосконаленням.

Таким чином, як свідчить практика технологія «перевернутого навчання» має великий потенціал для оптимізації процесу підготовки студентів вищих навчальних закладів в цілому, та студентів філологічних факультетів – майбутніх вчителів іноземної мови, зокрема. Запропонована педагогічна модель потребує створення цілісного банку авторських матеріалів у формі відеолекцій, відеопрезентацій, візуальних схематичних конспектів та дидактичних таблиць для самостійного опрацювання студентами. Технологія «перевернутого навчання» вимагає від сучасного викладача гнучкого, творчого та нестандартного підходу, а також постійної кропіткої роботи над оновленням презентаційного матеріалу, що не може залишатися актуальним на протязі багатьох років.

Список літератури:

1. Богданова Д. Перевернутый урок. Как объяснить тему так, чтобы все поняли, и чтобы никому не было скучно? // Дети в информационном обществе: информационный журнал. № 11, апрель-сентябрь, 2012.

2. Khan Academy // Електронний ресурс: <https://www.khanacademy.org>

3. 7 things you should know about flipped classrooms // Електронний ресурс: <http://www.educause.edu/library/resources/7-things-you-should-know-about-flipped-classrooms>. 7 лютого, 2012.

4. Harmer Jeremy. The Practice of English Language Teaching Book with DVD Pack (Longman Handbooks for Language Teaching) / Pearson Longman; 5th edition (2 April 2015). 446 p.

5. Makice K. Flipping the Classroom Requires More Than Video // Електронний ресурс: <https://www.wired.com/2012/04/flipping-the-classroom/>. 13 квітня, 2012.

НАУКОВО-ПОШУКОВА ТА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ М.В. ЛЕВИТСЬКОГО

Костик Є.П.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»,

кандидат історичних наук, доцент кафедри економіки

klio79@i.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1613-2422>

Researcher ID: C-2808-2019

Історія нашої держави наповнена видатними особистостями, які у свій час жили і творили задля майбутнього, передаючи свої надбання наступним поколінням, однак самі вони залишаються забутими. Серед таких людей є Микола Васильович Левитський – теоретик і практик кооперації, дослідник історії кооперативного руху, але мало кому відомо про його науково-пошукову та творчу діяльність.

Ще будучи студентом Харківського університету Левитський з великим задоволенням відвідував засідання Харківського історико-філологічного товариства, яким керував професор Потебня. Поза навчанням Микола Васильович збирав давні історичні пам'ятки, з історії кооперативного руху, а також фольклорний матеріал. У своїх спогадах Левитський згадував, що усі канікули, або перебуваючи на практиці, часто працював у церковних архівах: «...шукав старих книг на горищах, у старих скринях ...» [1, арк. 11]. У 1883 р. на засіданні «Товариства» професор Потебня особисто перед усіма членами подякував Миколу Левитського за зроблений вклад, у вигляді подарованих ним раритетів, серед яких був «Требник» Петра Могили видання 1646 р. [1, арк. 11 звор.].

Микола Васильович був закоханий у історію свого народу і доля спрямовувала його до наукової кар'єри. Будучи студентом Харківського університету Левитський познайомився з професором історії Руського права І.І.

Дитятиним і невдовзі став його улюбленим студентом. Згодом Дитятін запропонував студенту Левитському готуватися до викладацької діяльності на кафедрі Руського права або Політекономії та Микола Васильович відмовився бо хотів бути ближче до народу, до «артільної справи» [1, арк. 7 звор.].

Приваблює колекція дитячих колискових пісень, яка була зібрана Левитським на Полтавщині. Він зазначав, що ця сфера народної поетичної творчості малодосліджена, хоча має великий інтерес і значення, адже несе у собі сторінки із життя та побуту селян, розкриває його історичне минуле. Колискова поезія, на думку Левитського, характеризує, у першу чергу, ставлення матері до дитини, показує внутрішній її світ через емоційні переживання. На думку Миколи Васильовича колискова пісня найбільш пристосована до дитини її розуміння навколишнього світу, середовища в якому дитина перебуває [2, арк.2-4]. Важливе значення колискової пісні полягає і в тому, що вона психологічно підготовлює дитину до дорослого життя з його позитивними та негативними сторонами. Микола Васильович переконує, що змістом колискової пісні слугують елементи побутового життя які зацікавлюють дитину, тому, наприклад, «киця» – нероз'ємний товариш дітей, а відтак, грає важливу роль у піснях. Окрім «киці» часто у колискових піснях зустрічаються і інші герої – «котик», «гулі» та ін., які слугують зав'язкою події, яка оспівується у пісні, до того ж головні герої повинні зробити добру, або повчальну дію для дитини. Окремо Микола Васильович виділяє колискові пісні у яких відображаються історичні події, адже через спів матері, дитина перебуваючи у колисці, отримує інформацію про минуле свого народу [3, арк. 5].

У творчій спадщині М. Левитського є й публіцистичні твори, які друкувалися у пресі рідного степового краю. Тематика публікацій різна, але у більшості Микола Левитський робив акцент на дослідженні кооперації, історії України, Єлисаветградщини, літератури, театру, та ін. Серед відомих його публікацій є: «Роль кооперації в житті народу», «Про хліборобські спілки», «Кооперація», «К истории дня кооперации», «Какие бывают союзы

кооперации», «К делу организации земледельческих артелей», «К вопросу о лучшем использовании пара», «Про культурні зв'язки України з Європою XIV-XVIII ст.», «Про національне відродження України», «Про національне питання», «Про шляхи українського театру», «До історії поселення українців на Терщині», «Єлисавет», «Рідна мова» та ін.

Левитський друкувався при науково-дослідницькій кафедрі кооперації, що знаходилася у Київському кооперативному інституті імені В.Я. Чубаря, а також був членом Етнографічного товариства та Київської філії сільськогосподарського наукового товариства. З 1930 р. був зачислений до секції наукових робітників. Наукові праці: «До історії політики XIX ст.», «До історії громадянських засівів», «Общий очерк артельного дела в России», «Матералы для хрестоматии по кооперации», «До схеми поступу людства», «Сторінки з історії російської літератури та культури взагалі», та ін. [4, арк. 3].

Творча робота Левитського починається із написання оповідань, які носять різний змістовий характер. Постійний потяг до малого жанру був закономірним для нього, бо поетичне світобачення митця найприродніше, наймобільніше могло проявитися саме тут. У кращих оповіданнях характерна для його індивідуального стилю планетарність мислення, публіцистичність, філософсько-світоглядні узагальнення. Увагу митця сконцентровано на конкретній людині, її внутрішньому світогляді, наповненому почуттями та емоціями. Серед перших оповідань Левитського згадуються – «Сон перед різдвом» (1887), «Своя хата» (1887), «Важкий гріх» (1904) та ін.

Не можна обійти стороною сторінки поетичної творчості М.В. Левитського, яка наповнена неабияким патріотизмом і несе почуття національної гідності. У кожному його творі згадується Україна, українці, лунає палкий заклик до свободи, до незалежності. В очах Миколи Васильовича Україна вбачалася вільною державою.

З-під його пера вийшло немало напрочуд гарних, сповнених українським змістом патріотичних творів. Олександр Семененко згадує: «Возив з собою Левитський у 1917 році книжечки і роздавав їх. Це були книжечки, десяток-два

сторінок – його власні твори, патріотичні поеми, здебільшого історичного змісту, короткі рядки, до крайності прості рими... Друкував їх... брудним, витертим шрифтом, таким шрифтом Пікус друкував афіші, оголошення... про музеї воскових фігур і інші атракціони провінції» [5, с. 25].

Творчим натхненником Миколи Левитського було національно-патріотичне піднесення українського народу яке набувало масового характеру на початку ХХ ст. І з того часу до самої смерті Микола Васильович оспівував у своїх римованих рядках Україну, український народ, побут та звичаї. З-під його пера світ побачили твори: «Сусіди України», «Туга України», «Вільна Україна», «Український марш вільного козацтва», «Кати України», «Братські турботи, або Маркс Іловайський», «Єднання братських народів, або князь Володимир та скобка: сусідське «братерське єднання»», «Єднаймося», «Вшехпольський» та ін. Усі вони закликали до волі, свободи, незалежності. Так, збірка «Сироти України», яка була надрукована у Єлисаветграді 1918 р. видавництвом «Спілка» [6, с. 1], містила – думу «Сироти України» та своєрідне повчання наступним поколінням – «Легкодухим землякам».

Висновки. Отже, ми лише деякою мірою спробували зазирнути у творчу лабораторію Миколи Васильовича Левитського, де побачили велику силу волі, наполегливість, постійну працю, велике прагнення вдосконалитись і досягти вершин. Його патріотичні твори привертають особливу увагу, адже вони прививають любов до України її минулого, відкривають нові культурні обрії вітчизняної літератури. Водночас науково-пошукові розробки Миколи Васильовича дають сучасним історикам ґрунт для нових досліджень. Нажаль життєвий досвід цієї феноменальної людини ще малодосліджений і є надія, що в майбутньому з'являться нові праці, які зроблять свій внесок у дослідженні даної проблеми.

Список літератури:

1. Інститут рукописів Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (м. Київ). Там само. Ф. 327. Оп. 1. Спр. 551.
2. Там само. Ф. 327. Оп. 1. Спр. 218.

3. Там само. Ф. 327. Оп. 1. Спр. 35.
4. Там само. Ф. 327. Оп. 1. Спр. 604.
5. Семененко О. Харків, Харків. Нью-Йорк: Сучасність, 1976.
6. Левитський М. Сироти України. Єлисаветград: Видавництво «Спілка», 1918.

РІЗНОВИДИ КАРДІОТРЕНАЖЕРІВ, ЇХ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

Костинська О.Л.

Корнійчук Д.І.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Одним із основних напрямків фізичного виховання у закладах вищої освіти є сприяння всебічному розвитку особистості засобами фізичної культури, яка забезпечує розвиток і вдосконалення функціональних і рухових можливостей людини. Ці якості необхідні кожному в професійній діяльності та в побуті. Системоутворюючим фактором, що об'єднує всі компоненти фізичної культури, є фізкультурно-спортивна діяльність, спрямована на фізичне вдосконалення студентів.

У цій роботі ми розглянемо обладнання, яке призначене для більш ефективного залучення в тренувальний процес певних груп м'язів і отримання від фізичного навантаження максимальних результатів, зокрема для розвитку витривалості та поліпшення дихання, нормалізації кровотоку та діяльності серцево-судинної системи.

Тренажер – технічне пристосування, що дозволяє імітувати спортивну вправу, та призначене для виховання і вдосконалення рухових навичок і вмінь, для медичної реабілітації, для посилення результату від виконаної вправи.

Тренажери можна умовно розділити на два види: тренажери, що

підвищують витривалість (кардіотренажери), і тренажери, що розвивають силу (силові тренажери).

Кардіотренажери призначені для розминки перед основним тренуванням, для більш тривалих занять з метою зміцнення серцево-судинної і дихальної системи організму, а також спалювання жиру.

Силові спортивні тренажери призначені для збільшення м'язової маси, максимальної сили, поліпшення рельєфу м'язів.

Сучасний розвиток техніки зумовлює появу все більшої кількості видів спортивних тренажерів, які забезпечують широкий спектр занять фізичною культурою і спортом. Майже всі вони обладнані електронними обчислювальними приладами, тому можна легко побачити скільки саме витрачено калорій. Попередньо встановлені програми в пам'яті обладнання підтримують необхідні параметри тренування, щоб уникнути негативного впливу на організм і домогтися найкращого ефекту.

Кардіотренування – це синонім аеробного тренування. Цей вид вправ передбачає вчинення м'язових рухів за рахунок енергії, яка видобувається в ході окислення молекул глюкози киснем. У біохімії цей процес називають аеробним гліколізом. Цим кардіо і відрізняється від силового тренування, де енергія добувається організмом безкисневим способом, або анаеробним. У ході кардіотренувань тренуються не тільки м'язи, але і сама серцево-судинна система: підвищується її працездатність і витривалість.

Характерною особливістю таких занять є їх тривалість. Кардіотренування мають продовжуватися від 20 хвилин й до години, не враховуючи розминки. Вправи при цьому виконуються динамічно й інтенсивно.

Загальна користь кардіотренування досить обширна:

- зміцнення серця і судинної системи;
- спалювання жиру і схуднення;
- «сушка» організму бодібілдерами, боксерами, борцями і іншими атлетами в період підготовки до змагань;
- стійкість до стресів;

- підвищення імунітету.

Існують різні види кардіотренувань. Є аеробні вправи для силовиків, для представників циклічного та ациклічного видів спорту, для жінок, які бажають привести свій фізичний стан до бажаного результату. Кардіонавантаження також корисне спортсменам-початківцям різних спеціалізацій – воно дозволяє їм підготувати серцево-судинну систему до важкого і інтенсивного навантаження.

Кардіотренування для схуднення – популярний напрям фітнесу. Загальновідомо, що при правильному підході аеробні вправи – продуктивний спосіб спалювання підшкірного жиру. Під час інтенсивного тренінгу ліпіди активно окислюються й перетворюються в енергію, завдяки якій стають можливими тривалі й інтенсивні навантаження. Таким чином, можна стверджувати, що без аеробних навантажень схуднути просто неможливо. Саме вони є жироспалюючим локомотивом для роботи над тілом. Важливим при цьому є те, що заняття повинні бути не менше півгодини. Деякі фахівці стверджують, що згоряння жиру починається тільки після півгодини роботи. Тому краще бігати по 40–60 хвилин для більш вираженого ефекту. До 30 хвилин кардіо – йде загальне зміцнення тіла і серцево-судинної системи.

Кардіотренування підходять практично всім. Зазначимо, що студенти, які займаються фізичним вихованням або спортом, повинні добре розуміти, що під час таких вправ накачати м'язи буде складно (легкоатлети або лижники не відрізняються великим рельєфом м'язів), однак, ті, хто бажає накачати м'язи не повинні зовсім відкидати цей від занять – зростання мускулатури більш якісно і стабільно буде проходити під час поєднання різних видів навантажень. Навіть для виконання анаеробних навантажень потрібна витривалість, а вона тренується саме за допомогою кардіотренувань.

Розглянемо більш докладно види тренажерів для розвитку кардіосистеми. Вони поділяються на: бігові доріжки, велотренажери, степери, еліптичні тренажери (орбітреки), гребні, райдери.

Розумний підхід до вибору типу і моделі кардіотренажера дозволить не тільки зміцнити фізичне здоров'я і підвищити тонус, а й поліпшити успішність у навчанні.

Біг і ходьба – це дві найприродніші фізіологічні вправи для організму. Під час бігу максимально ефективно тренується серце, кровоносні судини і система дихання. Вертикальні коливання тіла сприяють природному масажу внутрішніх органів і покращують їх роботу. М'яко, але активно опрацьовуються м'язи ніг і спини.

З обережністю до тренувань на біговій доріжці треба підходити тим, у кого є проблеми із суглобами, велика зайва вага, а за наявності інших хронічних хвороб треба проконсультуватися з лікарем.

Бігові доріжки бувають з механічним і електричним приводом. Механічні бігові доріжки мають більш просту конструкцію, полотно обертається за рахунок рухів ніг, у більшості відсутній електронний облік, тому утруднений контроль за пульсом і тиском. Визначати і контролювати ступінь навантаження треба за власними відчуттями. Перевага механічних бігових доріжок полягає в більш низькій ціні і відсутності залежності від електромережі.

Бігові доріжки з електричним приводом мають більш складну конструкцію, навантаження регулюється за рахунок електромотора, регулюється нахил полотна бігової доріжки, є бортовий комп'ютер, який постійно показує основні параметри людини, що тренується. Перед тренуванням можна задати необхідну інтенсивність навантаження виходячи із самопочуття, віку і стану здоров'я.

Степери імітують підйом по сходах, впливають на серцево-судинну і дихальну системи трохи менше, ніж на біговій доріжці. Перевага степера полягає в розмірі і в тому що, займаючись на ньому, людина зменшує навантаження, в порівнянні з біговою доріжкою, на суглоби і хребет. Степер ефективно опрацьовує м'язи стегна і сідниць. На сучасних степерах можна

регулювати рівень навантаження, вбудований комп'ютер показує кількість кроків, витрату калорій, частоту пульсу.

Велотренажери ефективно тренують серце, судини і систему дихання. Під час тренування навантаження на суглоби тулуба і рук мінімальна – це дозволяє використовувати велотренажер ослабленим людям, людям з великою надмірною вагою, а також тим, у кого є травми спини або колінного суглоба. Велотренажери ефективно опрацьовують м'язи ніг.

Існує велика кількість велотренажерів: вертикальні, горизонтальні, портативні, гібридні. За типом навантаження вони поділяються на 3 види:

- механічний велотренажер (у ньому навантаження на педалі створюється за рахунок того, що замість заднього колеса у цих тренажерів встановлений металевий диск);
- магнітний велотренажер (опір педалей створюють магніти) – це більш безшумний і компактний варіант велотренажера;
- електромагнітні тренажери (укомплектовані генератором або працюють від електромережі).

Гребні тренажери ефективно тренують серцево-судинну систему, систему дихання, основні групи скелетної мускулатури. Тому гребний тренажер не можна віднести повністю до кардіотренажерів, вони добре тренують м'язи ніг, рук, тулуба. Починати знайомитися з фітнесом за допомогою гребних тренажерів не варто, можна швидко перетренуватися і взагалі втратити інтерес до занять. На гребних тренажерах навантаження варіюється за рахунок довжини весел, а на дисплеї показується інформація про стан організму.

Еліптичні тренажери (орбітреки). Ці пристосування дозволяють ефективно опрацьовувати всі м'язи ніг при зменшеному навантаженні на хребет, а також суглоби ніг. Орбітреки мають спеціальні ручки, за допомогою яких можна виконувати рухи руками і тренувати як м'язи рук, так і спини. Крім навантаження на кісткову мускулатуру, еліптичні тренажери впливають на серцево-судинну і дихальну системи.

Райдери. З англійської райдер (rider) перекладається як наїзник. Компактна конструкція навантажує м'язи тіла, і одночасно тренує серце. Принцип дії схожий з верховою їздою, але при роботі на тренажері похитування здійснюються за рахунок роботи м'язів людського тіла, а не рухів тварини.

Кардіотренажери в першу чергу розраховані на зміцнення серцево-судинної і дихальної систем організму. Тому основне, за чим доведеться стежити під час занять – це пульс. Справа в тому, що максимальний ефект від тренування на кардіотренажері досягається в так званій «аеробній зоні» (це третій рівень, максимальний, де найбільше зростає інтенсивність тренувань, кількість спалених калорій, збільшується розмір і сила серця, а отже, це найкраща зона для тренувань на витривалість). Аеробна зона – це частота пульсу, рівна 60 –80 % від максимальної величини пульсу, яку можна розрахувати за формулою 220 мінус вік людини.

Список літератури:

1. Лейкин, М.Г. К проблеме тренажерного обеспечения студенческого спорта. – Харьков, 2006. – 57 с.
2. Евсеев, С.П. Формирование двигательных действий с помощью тренажеров / С.П. Евсеев. – М.: Физкультура и спорт, 2001. – 90 с.
3. Интернет ресурс - <http://sportlinia.ru/articles/kardiotrenajery-dlya-detey-i-podrostkov/>
4. Интернет ресурс - <http://likuvan.in.ua/shho-take-kardiotrenazheri.html>
5. Интернет ресурс - <http://argprint.com.ua/kardiotrenazhery-trenazhery-dlya-zdorov-ya.html>
6. Интернет ресурс:
<https://bodymaster.ru/training/cardio/peretrenirovka/kardiotrenazhery-dlya-pokhudeniya.html>
7. Интернет ресурс: https://www.molnet.ru/mos/ru/healthy_lifestyle/o_102328
8. Интернет ресурс: <https://vashsport.com/chto-takoe-kardiotrenirovka/>

СТРЕС У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Костинська О.Л.

Тригуб Т.О.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

В Україні постійно проводяться соціологічні дослідження проблем різних напрямків, які охоплюють широке коло студентської молоді.

Здоров'я молодого покоління, його фізичний і психічний розвиток визначають на багато років вперед майбутнє нашої країни, її культурний і науковий потенціал. Одна з найважливіших задач, поставлених сьогодні суспільством перед системою освіти, в тому числі і перед вищою школою, – підготовка конкурентоспроможної і професійно-мобільної особистості. Ця проблема вимагає від усіх зацікавлених осіб пошук шляхів щодо вдосконалення підготовки майбутніх фахівців.

Під час досліджень щодо причин погіршення психічного здоров'я студентства часто зазначається, що одна з них – недостатня ідентифікація з новим навчальним середовищем. Для студентів особливе значення має процес адаптації до студентського життя, в першу чергу, це актуально для першокурсників, які народилися в сільській місцевості, в інших містах, і є відірваними від звичного середовища, родини та друзів. Вони вперше зіткнулися з новими, відмінними від шкільних, вимогами, виникли нові побутові проблеми, змінився спосіб життя, спростився контроль з боку батьків. Цьому контингенту необхідно адаптуватися не тільки до умов студентського середовища, а й пережити складний процес адаптації до змінених вимог життя. Необхідну допомогу в подоланні цього негативного явища може надати психологічна служба вищих навчальних закладів, пропонуючи різного роду консультації і допомогу в організації навчальної діяльності.

Проблеми, що виникають під час стресових ситуацій у період навчання чи екзаменаційної сесії серед студентської молоді, в останній час стали дуже актуальними у світовій психологічній науці та практиці.

Студентське життя повне надзвичайних і стресових ситуацій, які, в свою чергу, посилюють нервово-психічне напруження індивідуума: підготовка студентів у закладах вищої освіти обумовлена більш високими вимогами до темпу і рівня навчальної діяльності та є досить напруженою, що провокує виникнення стресових станів.

У результаті, низка стресів, яка протікає протягом семестру, переростає в серйозну психологічну проблему на період сесії. Вивчення особливостей емоційного напруження, що виникає у студентів під впливом навчальних стрес-факторів, показало, що екзаменаційний стрес робить значний вплив на різні функціональні системи, аж до порушення механізмів саморегуляції на фізіологічному рівні. Страх, який при цьому виникає, блокує інтелект, паралізує волю, погіршує пам'ять, знижує здатність до концентрації уваги, змінює структуру мови. Тому можна припустити, що у багатьох молодих людей підвищене екзаменаційне хвилювання стає значущим фактором, що перешкоджає успішній здачі екзамену. Зважаючи на те, що більшість студентів перед іспитами відчуває сильне хвилювання, екзаменаційний стрес становить певну загрозу здоров'ю студентів. Тому деякі фахівці вищої школи взагалі ставлять під сумнів необхідність іспитів, пропонуючи замінювати їх або програмованою формою навчання, або ж атестаційною системою з визначенням підсумкової оцінки студента за результатами проміжних результатів.

Здійснений нами аналіз літературних джерел з проблем діагностики і корекції навчального стресу студентської молоді, дозволив констатувати, що переважна більшість дослідників поділяє погляд на те, що основними чинниками порушення психічного здоров'я студентів є :

- складність завдань, що розв'язуються студентами;

- умови діяльності (завантаженість навчального дня, зіткнення з новими, складними, непередбачуваними ситуаціями, підвищені інтелектуальні навантаження і т. ін.);
- властивості особистості, зокрема надмірна чутливість до певних ситуацій;
- сформовані мотиваційні, емоційні, соціальні та ін. риси особистості студента.

Отже, в основному, у здобувачів вищої освіти стрес розвивається через:

- - зміну способу життя (самостійне життя в далеке від рідних);
- - неправильну організацію режиму дня;
- - відсутність системної роботи в семестрі;
- - великий обсяг інформації, яку необхідно своєчасно систематизувати.

Розглянемо кілька аспектів подолання стресу серед студентської молоді.

У ході дослідження, ми з'ясували, що вольові якості, які більше за інших впливають на успішне життя людини в суспільстві, – це цілеспрямованість, рішучість і сміливість. Здатність заробляти, знайти друзів, побудувати сім'ю – все це людина може досягти в процесі формування певних якостей, які виробляються також під час занять фізичним вихованням та спортом.

Фізичне навантаження – це не просто тренування тіла, а й профілактика стресових ситуацій, підготовка до майбутнього життя. На заняттях з фізичної культури студенти вчаться регулювати рухову активність, зміцнювати нервову систему, підтримувати необхідний рівень фізичної та функціональної підготовленості, набувати досвід вдосконалення до корекції індивідуального фізичного розвитку, також використовувати засоби фізичної культури для організації активного відпочинку, профілактики загальних і професійних захворювань.

У ситуаціях гострих соціально-економічних змін виразно проявляється додатковий фактор ризику порушення психічного здоров'я – соціальна й

професійна невизначеність майбутнього фахівця в суспільстві, необхідність пошуку робочого місця, відповідного до рівня освіти й професійної підготовки.

Соціальна підтримка зі сторони професійного оточення, в першу чергу, однокурсників та викладачів, стає витокком позитивних емоційних переживань, допомагає при вирішенні конфліктних ситуацій. Недостатня соціальна підтримка призводить до розвитку почуття відчуженості від результатів діяльності та зниження самооцінки.

Список літератури:

1. Андрос М.Є. Психічне здоров'я особистості: психологічне консультування керівників шкіл.//Освіта і управління.— Том 2.—1998.—Число 2.—С. 64
2. Соціально-психологічна профілактика стресів та стресових розладів у учнів та студентів. - К., 2007.-164с.
3. Панасюк А.М. Навчальний стрес та чинники його виникнення / Актуальні проблеми психології, 2005, Т.1.
4. Великий психологічний словник. — Спб., 2003. — 672с.

МІСЦЕ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ЖИТТЕДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Костинська О.Л.

Чурбанова М.Ю.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Всесвітня організація охорони здоров'я стверджує, що існує чотири основні чинники, які визначають стан здоров'я людини: спосіб та умови життя (50–55 %), екологічна обстановка навколишнього середовища (20–25 %), спадковість (15–20 %) і рівень медичного обслуговування (7–15 %).

Зауважимо, що саме спосіб життя має найбільший вплив на стан нашого здоров'я. Про те ж говорить статистика основних причин смертності у світі: вирішальний фактор у розвитку тієї чи іншої хвороби припадає на спосіб життя людини. Здоровий спосіб життя (ЗСЖ) сприяє покращенню самопочуття, зміцнює та розкриває потенційні можливості захисних сил організму.

Надзвичайної актуальності питання здорового способу життя набуває саме в сучасних умовах прискореного науково-технічного процесу, де інформатизації відведено чи не найперше місце. За нашими спостереженнями, відбувається прямий взаємозв'язок між навчанням і здоров'ям студента, перевагами матеріального добробуту над станом власного здоров'я.

Зазначимо, що під поняттям «спосіб життя» ми розуміємо сукупність стійких форм життєдіяльності людини, її звичок, які визначають її життєвий шлях. Здоровий спосіб життя передбачає дотримання виконання певних правил, що забезпечують гармонійний розвиток, високу працездатність, духовну рівновагу та здоров'я людини. В його основі лежить індивідуальна система поведінки й звичок кожної окремої людини, практичні дії, спрямовані на запобігання захворювань, зміцнення всіх систем організм й поліпшення загального самопочуття людини. Таким чином, здоровий спосіб життя складається із фізичної, психічної, соціальної та духовної сфер. Збереженню здоров'я сприяє покращення різних аспектів життя. У свою чергу, це допомагає зміцнювати здоров'я та впливає на підвищення рівня життя в цілому.

Усі фахівці радять дотримуватися основних принципів формування та зміцнення здоров'я:

- врегульований режим дня;
- правильне харчуватися;
- систематичне дотримання обсягу рухової активності, який відповідає рівню фізичної підготовки;
- відмова від шкідливих звичок;
- загартовування.

Сподіваючись на могутність медицини, а не на захисні сили свого організму, людина втрачає здоров'я, адже ще академік Амосов стверджував: «Щоб бути здоровим, потрібні власні зусилля, постійні і значні. Замінити їх не можна нічим». Як результат, за свідченнями лікарів, майже 90 % нашої молоді має відхилення у здоров'ї, де 75 % випадків захворювання є наслідком порушень здорового способу життя. Оскільки в групі ризику в перших рядах стоять підлітки: вони мають найвищі показники захворюваності (ендокринна патологія, проблеми нервової та кістково-м'язової систем, часті травми й отруєння, а також за останні десять років спостерігається негативна динаміка зростання захворюваності молоді практично за всіма класами хвороби), загальна захворюваність підлітків збільшилася на 31 %. Причому ці дані не точні (зменшені), бо частину хвороб ще не діагностували або не врахували.

Розглядаючи проблематику динаміки падіння мотивації серед молоді до ЗСЖ, виділяють, що для більшості домінуючим є добробут у широкому розумінні слова, в основі якого полягає матеріальне збагачення і життєвий успіх, що досягається за будь-яких умов, за рахунок власного здоров'я. Під час навчання у ЗВО у студентській молоді часто спостерігаються стреси і депресії (пов'язані з проблемами особистого характеру, матеріальним станом, успішністю, безвихідністю щодо поєднання праці, навчання та відпочинку).

Статистика, яку ми отримали з різних джерел та проаналізували, засвідчила фактичну непорядкованість розпорядку дня студентів. Підрахунки є такими: на сон у середньому припадає 25–30 %, на режим харчування – 11–15 %, на фізичну активність – 16–30 % добового часу. Таким чином поступово відбувається накопичення негативних наслідків такого способу життя, що найбільш наочно проявляється під кінець навчального року (за рахунок збільшення кількості захворювань). Виходячи з того, що ці процеси тривають упродовж 4–6 років навчання, вони безпосередньо впливають на здоров'я студента. На IV курсі це набуває неабияких масштабів. Варто додати, що годин, виділених на фізичну підготовку в університеті, не достатньо для повноцінної

фізичної активності, і, звичайно ж, цього абсолютно не вистачає для підтримки ЗСЖ.

Орієнтація на ЗСЖ у ЗВО може бути спрямована таким чином:

- організаційно-педагогічна діяльність – забезпеченість розповсюдження і виховання студентів у сфері збереження здоров'я;
- науково-методологічна діяльність – наявність літератури, де сформовані спеціальні освітні програми, інформація про здоров'яформувальну діяльність та умови її застосування в освітньому процесі з фізичного виховання в рамках навчальної та позанавчальної діяльності, вирішення питань формування цінностей здорового способу життя студентів;
- спортивно-фізкультурна навчально-виховна діяльність.

Спортивна діяльність відзначається жорстким контролем поведінки учнів, здоровою конкуренцією, наявністю партнерства, спарингу і постійного контакту – у чому є надзвичайно важливий психологічний потенціал.

Щоб дотримуватися здорового способу життя, який буде йти на користь нашому фізичному, моральному і психічному здоров'ю, варто мати неабияку силу волі. На жаль, часто мотивація, яка спонукає людину обрати здоровий спосіб життя, повністю або частково викликана підірваним здоров'ям або ж під чужим впливом. Обираючи вид спорту або чим зайнятися у вільний час, насамперед треба надавати перевагу тому, що подобається, вчитися підтримувати своє здоров'я та цінити його, тримати в голові установку: «Рух – це життя», що було сказано ще у XVIII столітті Вольтером, який ніби зазирнув у наше майбутнє.

У підсумку, можна зазначити, що найбільш оптимальним способом вирішення цієї масштабної проблеми серед молоді є зміна не тільки ставлення до здоров'я, але й зміна самого життя.

В умовах важкої напруженої роботи мозку під час навчання, активного користування комп'ютерно-цифрових технологій дотримання ЗСЖ – це задача кожного майбутнього фахівця й будь-якої сучасної людини. Також необхідно

пам'ятати, що саме в юнацькому віці завершується формування організму, і те, як наполегливо людина над цим працює, – стане в нагоді в подальшому житті.

Список літератури:

1. Лысенко Ю.Н. Здоровый образ жизни – фактор повышения эффективности профессиональной деятельности / Ю. Н. Лысенко // Вестник экономики, права и социологии. – 2012. – № 4.
2. Романова Н. Ф. Формування здорового способу життя як сучасна стратегія протидії соціально небезпечним хворобам серед дітей та молоді: монографія / Н. Ф. Романова // Протидія соціально небезпечним хворобам : вивчення українського досвіду / за ред. Т. В. Семигіної. – К. : Пульсари, 2010.
3. Максименко С. Д. Актуальні питання психологічного обґрунтування заходів пропаганди здорового способу життя серед підлітків та юнаків. // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. № 11.
4. Морозов М. А. Здоровый образ жизни и профилактика заболеваний / М. А. Морозов. - М.: СпецЛит, 2013. - 176 с.

ОБРЯД «ВІНЧАННЯ» НА ГАЛИЦЬКОМУ ПОДІЛЛІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – В СЕРЕДИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Костюк Л.В.

кандидат історичних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

Вінчання – це відповідальний крок, котрий вчиняється раз в житті. Тому підходити до цього таїнства потрібно із усією серйозністю та розумінням того, що відбувається. Це дуже красивий обряд, в якому жінка та чоловік стають подружжям навіки перед Богом, благословляються на щасливе довге спільне життя і на народження дітей.

У працях сучасних українських етнографів зустрічається твердження, що церковне вінчання в Україні практично до кінця XIX століття не давало права на спільне проживання. Якщо шлюб у церкві і весілля відбувається не в один день, то до весілля молодята повинні жити нарізно. Лише після виконання всіх обрядів, в яких брала участь вся родина, молоді вважалися чоловіком та дружиною. Щоб здолати ці протиріччя, запровадили звичай брати шлюб в той день, коли влаштовують весілля. Так, вінчання стало складовою частиною весільного дня [2, с. 35]. Повний **обряд вінчання** на Галицькому Поділлі складався з чотирьох етапів: **обручення** (обмін молодих обручками), **вінчання** (обходження довкола вітваря), **одягання та зняття вінців** (входження до шлюбу) та **вдячного молебну, заключної вінчальної молитви**.

На Галицькому Поділлі до сьогодні священники можуть накладати певні обмеження на тих, хто може приступити до таїнства шлюбу. Так, Церквою не допускаються четвертий та п'ятий шлюби. Церква не благословляє шлюб, якщо один з наречених (або обидва) оголошує себе переконаним атеїстом, який прийшов в храм лише за наполяганням нареченого (нареченої) або батьків, не можна вінчатися нехрещеним, не можна вінчатися, якщо один з наречених перебуває у шлюбі з іншою особою. Забороняється шлюб між кровними родичами аж до четвертого ступеня споріднення (тобто з троюрідним братом або сестрою). Існувала стародавня благочестива традиція забороняти шлюби між хресними батьками і хрещениками. Безумовно, можна вінчатися, якщо хоча б один із подружжя сповідує нехристиянську релігію (мусульманство, іудаїзм, буддизм, язичество, індуїзм). Для вінчання з католиком або протестантом в разі згоди на виховання дітей в православному дусі також вимагається дозвіл архієрея. Не можна вінчатися тим, хто раніше дав чернечі обітниці або прийняв рукоположення у священний сан. Якщо у нареченого і нареченої велика різниця у віці, потрібен спеціальний дозвіл вищого церковного начальства – архієрея. Те ж саме потрібно, якщо вік нареченої або нареченого виходить за встановлені рамки [3, с. 10]

Крім, церковних заборон існували на досліджувальній території і народні. Згідно із віруваннями подолян, не можна вінчати в один день або рік двох сестер – погана прикмета (в однієї з них не буде щастя в шлюбі). Молода остерігається, щоб вінчання не сталося під час нечистих днів: це пророкує недовге подружнє життя. Весь день до вінчання молоді нічого не повинні їсти. Тільки натщесерце молоді можуть отримати благословення померлих батьків на шлюб. Не можна дивитися назад, аби майбутня дитина не хворіла. Поганим знаменням є зустріч на шляху до вінчання або після нього двох весіль. Зустріч з похоронною процесією загрожує смертю одному з подружжя, їхній першій дитині; зустріч з білою коровою або конем пророкує дитину, а з чорною – безпліддя. У деяких місцевостях Галицького Поділля дощ (сніг) на вінчанні знаменує багатство молодих, в інших – нещасливе сімейне життя. Ясна погода віщує бідність або, навпаки, веселе життя; грім – нещастя, смерть одного з подружжя; вітер – нещасливе життя у шлюбі або свідчить про легковажність молодих; заметіль – *“все багатство видує”* [2, с. 40].

Сам обряд вінчання, як стверджують у с. Мижилів (Підгаєцький район Тернопільської області) розпочинався із приходу старости з короваєм до церкви перед молодятами, котрий клав на бічному столику та залишав після шлюбу [10]. Обряд вінчання теж має глибокий символічний зміст. Корони, котрі одягав священник на голови молодим, символізували їх нагороду в небі за гідне подружнє життя. Іноді корони на Галицькому Поділлі замінювали вінками, сплетеними із зеленого барвінку, але їх смислове навантаження залишалося незмінним. Запалені свічки виступали символом того, що чоловік та жінка мають освічувати одне одному життєвий шлях своєю любов'ю та підтримкою [8, с. 90]. Великого значення приділяли і весільним обручкам, котрі купували в один день і одному місці. Це є хорошим прогнозом тривалого спільного життя. Недобрим знаком було те, коли перстень в церкві впаде з рук священника чи з рук наречених – це провіщало біди в сімейному житті. Якщо все ж таки впустили перстень, то через нього протягували червону

ниточку, котра вбирала в себе погані прикмети. Після цього обручку можна було одягати, а ниточку після закінчення вінчання спалювали: “*Спали, вогонь, всі мої біди і печалі*” [3, с. 8].

Церква підкреслює важливість освячення подружжя тим фактом, що своє перше чудо Ісус Христос здійснив на весіллі у Кані Галилейській, перетворивши воду у вино. **У минулому це була спільна євхаристична чаша, співучасть у Євхаристії, котра затверджувала сповнення шлюбу у Христі. Наречені поперемінно (спочатку наречений, як голова, потім – наречена) у три прийоми випивають вино. Саме ці чаші символізували повне єднання наречених, бо від дня шлюбу у наречених розпочиналося спільне життя: одна доля, одні думки, одні бажання, одне тіло.** Таким чином, важливість утворення нової сім'ї є очевидною, і завдання перед нею ставиться конкретне – народження і виховання дітей, продовження людського роду. Вінчання є однією з семи Святих Тайн, встановлених Церквою [9, с. 4].

Після обряду спільної чаші, священник з'єднував праву руку нареченого з правою рукою нареченої, покривав їх епітрахилем і зверху на епітрахиль клав свою руку. Це означає, що через руку священника чоловік отримує жінку від самої Церкви, котра з'єднує їх у Христі навечно. Тримавши свою руку на епітрахилі поверх з'єднаних рук наречених, священник тричі обводить їх довкола аналоя (тетраподу), котре символізувало вічність.

Безпосередньо перед шлюбною присягою священник запитував молодят чи з доброї волі вони укладають цей шлюб. Якщо би хтось із них сказав, що ні, вінчання припинялося. Зміст присяги наголошував на патріархальності сімейних стосунків (дружина обіцяє чоловікові послух, у присязі чоловіка такої обіцянки немає). Під час проведення обряду священник запрошує молодят стати на весільний рушник [7, с. 140]. Тут варто зауважити, що візерунки і кольори рушника різні у різних місцевостях. Вишивають його або червоними і чорними нитками (любов і журба), причому червоний колір має бути домінуючим; або ж різнобарвним (доля має бути кольоровою). Рушник наречена обов'язково мала

вишити власноруч. У досліджуваному регіоні переважає геометричний орнамент візерунка [1, с. 5]. У с. Плісняни (Зборівський район Тернопільської області) переконані, що під час церемонії молоді не повинні дивитися один одному в очі, вважається, що вони тоді не вживуться разом [12].

Вінчальні свічки символізують Божу благодать, є знаком цнотливості і чистої любові. Вінчальні свічки великі за розміром і дуже часто прикрашені різними фігурками, квітками, візерунками. Символ вогню в обряді весілля має кілька значень. Це – сила обрядового очищення, символ життя. Свічки під час вінчання особливо пильнували, оскільки подоляни вірили, що погасла на вінчанні свічка віщує близьку смерть одного з подружжя (у кого погасла свічка). Якщо вінчальні свічки горять рівно, то це символ спокійного і розміреного життя, а якщо полум'я горить нерівно, то сімейне життя буде неспокійним, тривожним [5, с. 45]. Крім того, ми зафіксували ще одне повір'я, пов'язане зі свічками: той з майбутнього подружжя довше проживе, у кого під час вінчання свічка залишиться довшою. Вінчальні свічки наречений і наречена повинні задуги одночасно, для тривалого (аж до старості) спільного життя [4, с. 128].

Коли молодята клякають до спільної молитви, щоб чоловік був слухняним, майбутня дружина зобов'язана постаратися злегка наступити йому на ногу під час вінчання. Але от для нареченого такі дії з його сторони мають зворотній ефект. Коли він випадково наступить на ногу нареченій, то протягом усього року він стане прощати дружині абсолютно всі її провини [3, с. 11]. Вважається, що той, хто зробить перший крок на весільний рушник, буде головувати в сім'ї.

Після обряду вінчання священик реєстрував шлюб у церковній книзі згідно свідоцтва про одруження, виданого державним органом реєстрації актів цивільного стану. Згідно з каноном подружнього права Східних Церков, шлюб може брати дівчина, яка досягла 15-річного віку, але Церква підлаштовується

до вікового цензу, встановленого державою (в Україні це 17 років для дівчини і 18 років для хлопця) [6, с. 69].

Виходячи із церкви, молоді мали слідкувати, щоб нікому не вдалося пройти між ними (це теж може віщувати розлучення або часті сварки). Під церквою молода знімала букет молодого та прикріплювала на праву сторону сорочки чи піджака (с. Рудники Підгаєцький район Тернопільської області) [11]. Це окреслює його новий статус – одруженого чоловіка.

Таким чином, обряд “вінчання” на Галицькому Поділлі на сучасному етапі зазнав певних змін. Сьогодні здебільшого відбувається в один день із святкування весілля і подоляни не дотримуються давніх заборон. Хоча, варто зазначити, що у сучасній молоді посилюється інтерес до повернення давніх традицій. Сподіваємося, це призведе до певного відродження всіх компонентів досліджуваної тематики.

Список літератури:

1. Андрушко Л. Рушник у весільній обрядовості українців. *Берегиня*. 2000. № 1. С. 3–11.
2. Весільний день. *Позакласний час*. 2007. № 7. С. 30–42.
3. Весільні прикмети. *Позакласний час*. 2007. № 5. С. 7–11.
4. Весілля. *Позакласний час*. 2008. № 8. С. 127–130.
5. Іванікова Л. Вогонь. / *Українські символи*. К.: Ред. часопису “Народознавство”, 1994. С. 42–49.
6. Мудрий Софрон, ЧСВВ. Подружжя і церковне право. Івано-Франківськ, 1995. 96 с.
7. На весільний рушник стали. *Позакласний час*. 2008. № 8. С. 138–142.
8. Парховенко С. Ритуальне застосування свічки у весільних обрядах. *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 5. С. 89–91.
9. Чепурко Б. Таїнство шлюбу. *За Вільну Україну*. 2003. 4 червн.
10. Зорик Текля Василівна, 1925 р.н., проживає в с. Мижилів Підгаєцького району Тернопільської області, пенсіонерка.

11. Скоробогач Степан Іванович, 1960 р.н., проживає в с. Рудники Підгаєцького району Тернопільської області, пенсіонер.

12. Будник Ганна Романівна, 1941 р.н, проживає в с. Плісняни Зборівського району Тернопільської області, пенсіонерка.

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ВИРОЩУВАННЯ ЦУКРОВОГО БУРЯКУ В ПОДІЛЬСЬКОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РАЙОНІ

Костюкєвич Т.К.

Одеський державний екологічний університет,
кандидат географічних наук, асистент
email: kostyukevich1604@i.ua

Андронакі А.Б.

Одеський державний екологічний університет,
магістр першого року навчання
email: alla.borisovna97@gmail.com

Цукровий буряк - високопродуктивна рослина, що дозволяє отримувати високий прибуток при комплексному підході до технології її обробітку. Оптимальних результатів при вирощуванні цукрового буряку можна досягти тільки при високій культурі землеробства, на всіх полях сівозміни. Це, особливо, стосується якісного виконання всіх польових робіт в оптимальні агротехнічні терміни.

Важливими елементами сучасної технології вирощування цукрового буряку є обробка ґрунту, добрива, сімба в оптимальні терміни, формування густоти посівів, а також боротьба з бур'янами, шкідниками і хворобами. Серед факторів, якими людина може ефективно управляти, велику роль відіграє також і вибір сорту - 14%, потім кількість внесених азотних добрив - 11% і густота посіву і строки сівби - 10% [1,2].

В даній роботі надається оцінка сучасних умов вирощування цукрового буряку та рекомендації щодо подальшого розвитку виробництва цієї цінної сільськогосподарської культури в Подільському економічному районі. Подільський економічний район має вигідне економіко-географічне та транспортно-географічне положення. По площі район займає 4 місце серед економічних районів України, які впливають на можливості його комплексного економічного і соціального розвитку. Природні умови сприятливі для ведення господарства. Територія знаходиться в лісостеповій природно-географічній зоні.

Природні сільськогосподарські ресурси є основою формування виробничих комплексів, їх структури, типу розселення і рівня освоєння території. Природно-ресурсний потенціал району становить 8,4% загальнодержавного. Найбільшу його цінність становлять земельні ресурси, які становлять близько 75,6% сумарної вартості. Тут – найвища якість земель, з точки зору їх родючості - 140 балів (середній величина по Україні становить 100 балів).

На сьогоднішній день найбільші площі під цукровими буряками в Україні розташовано в Вінницькій, Хмельницькій, Полтавській, Тернопільській та Київській областях (рис. 1).

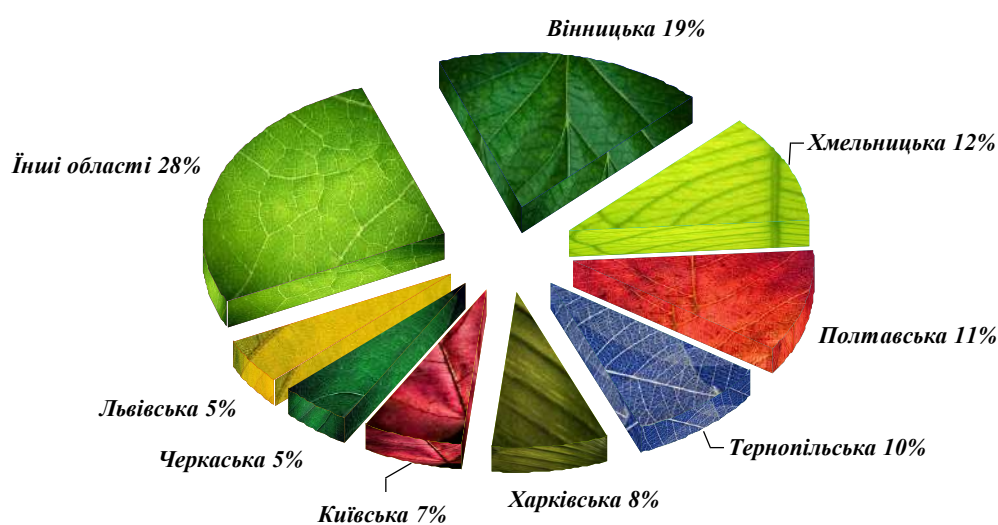

Рисунок 1 – Розподіл площі зайнятої під посівами цукрового буряку в Україні станом на 2017 рік.

Нажаль, але за останні 20-25 років площі під посівами цукрового буряку стрімко зменшуються по всій території України. Так, під урожай цукрового буряку 2016 та 2017 року на Поділлі, за даними Держкомстату [3], було засіяно 113 та 79 тисяч га відповідно, що становить 38 % усієї площі під цією культурою в Україні, хоча ще на початку дев'яностих років площа під цукровими буряками в кілька разів була більше і становила близько 455 тисяч га (табл. 1). Відповідно, й валовий збір також різко знизився - до 3864 тисяч тонн, хоча врожайність цукрового буряку в останні роки зросла.

Як видно з таблиці 1, врожайність цукрового буряку на Поділлі майже завжди вище, ніж по Україні в цілому. Так, в 2016 та 2017 роках на Поділлі, за даними Держкомстату, вона становила 458 та 576 ц/га відповідно, що становить 95 та 115 % від загальної врожайності по Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво цукрового буряку на Поділлі у порівнянні (%) з загальним виробництвом в Україні

	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017
Площа, з якої зібрано буряк, тисяч га								
Поділля	455	391	225	174	183	94	113	79
%, від загального	28	27	30	28	37	40	38	38
Виробництво, тисяч тонн								
Поділля	13040	8361	4265	4399	5617	3924	5219	3864
%, від загального	30	28	32	28	41	38	37	42
Урожайність, ц з 1 га площі								
Поділля	289	214	191	266	307	426	458	506
%, від загального	105	105	108	107	110	98	95	115

Багаті ґрунтові ресурси Поділля - переважання чорноземів і сірих лісових ґрунтів зумовило високий рівень освоєння земельних ресурсів. Від загальної земельної площі (6096 тисяч га) 80,6% складають землі сільськогосподарських підприємств, орендарів та інших землекористувачів. Сільськогосподарські угіддя становлять 71% земельної площі, що вище показника по Україні і

свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння району. Частина розораних земель становить 84,4%. В умовах високої розораності, значного розчленування поверхні території швидко збільшується кількість земель, схильних до ерозії.

Природні умови Поділля - один з основних факторів розвитку та спеціалізації господарства, формування транспортно-економічних зв'язків. Тому раціональне використання природних ресурсів Подільського економічного району, всебічне ресурсозбереження є важливим етапом розвитку і розміщення його продуктивних сил. На Поділлі складаються найгарніші умови для вирощування цукрового буряку, але для збереження природних ресурсів території доцільно більш приділяти увазі якості та кількості врожаю за рахунок насіннєвого матеріалу та умов агротехніки, ніж збільшенню площі під цією цінною сільськогосподарською культурою.

Список літератури:

1. Петров В.А. Свекловодство: [2-е изд., перераб. и доп.] / В.А. Петров, В.Ф. Зубенко. - М.: Агропромиздат, 1991. – 191 с.
2. Вострухин Н.П. Сахарная свекла: агротехнические основы формирования высоких урожаев и качества корнеплодов сахарной свеклы /Н.П. Вострухин. – Минск: Фабрика цветной печати, 2005.–319 с.
3. Державна служба статистики України. Сайт Державного департаменту статистики України. Сільське господарство. Рослинництво. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

**ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ
АВТОМОБІЛІВ В ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО
ПІДПРИЄМСТВА. АНТИКРИЗОВИЙ ЕФЕКТ ¹**

Котенко Олександр Олександрович

к.е.н., старший викладач

кафедри міжнародних економічних відносин СумДУ, м. Суми

Домашенко Марина Дмитрівна

к.е.н., доцент

кафедри міжнародних економічних відносин СумДУ, м. Суми

Питання енергозбереження та енергоефективності в бізнесі є на сьогоднішній день надзвичайно гострими питаннями. Якщо ще 5-10 років тому інвестування у енергоефективні технології вважалося чимось необов'язковим, скоріше даниною «світовим трендам», а економічний ефект було прийнято вважати незначним, то сьогодні все більша кількість підприємств зацікавлені у фінансуванні та впровадженні енергоефективних проектів. З кожним роком все більша кількість наукових досліджень та опублікованих праць доводять нам, що у багатьох галузях народного господарства такі технології зарекомендували себе як досить економічно-ефективне, сучасне, а головне – практично-орієнтоване капіталовкладення.

Разом з тим, певний комплекс питань в сфері енергозбереження, на наш погляд, ще залишається білою плямою на тлі фундаментальних наукових розробок – це роль енергоефективних автомобілів у побудові антикризової стратегії розвитку підприємства.

Для окреслення загального кола питань, які ми досліджуємо, наведемо наше розуміння того, що саме ми вважаємо під терміном «енергоефективні

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 0118U003571 «Інноваційний менеджмент енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій в Україні» та № 0117U003922 «Інноваційні драйвери національної економічної безпеки: структурне моделювання та прогнозування»

автомобілі». В одному із наших досліджень енергоефективним ми пропонуємо вважати «автомобіль, силова установка якого передбачає можливість використання альтернативного палива або частково чи повністю приводитися в рух електричною тягою, що може забезпечити суттєву економію на енергоносіях». Очевидно, що таке тлумачення вимагає подальшого уточнення, але на даному етапі його достатньо для проведення нами подальших досліджень. Основною ідеєю такого підходу є те, що якщо автомобіль дозволяє зекономити 2 або 3 літри палива на 100 км. пробігу у порівнянні із конкурентами, це ще не дає підстави вважати його енергоефективним.

Відходячи від теоретичних припущень, ми вдалися до практичних розрахунків. З цією метою було проведено порівняння витрат від трьох автомобілів з різною силовою установкою (бензиною, гібридною та електричною) одного автовиробника. Для дослідження нами були взяті автомобілі приблизно однакової ринкової вартості та враховані всі витрати, які потенційно понесе підприємство, використовуючи їх із середньорічним пробігом у 5000, 15000, 35000 та 70000 км.

Отримані результати показали, що використання автомобіля із бензиною силовою установкою вимагає більших фінансових впливань ніж енергоефективних автомобілів, незалежно від середньорічного пробігу. Тоді як, використання гібридів у порівнянні із автомобілями з електродвигуном, є економічно доцільним при середньорічному пробігу до 20-22 тис. км. Якщо на рік автомобіль проходить 30 тис. км та більше – фінансова перевага на боці електричних силових установок.

Більше того, розрахунки довели, що витрати на проходження 1 км. шляху на автомобілі із бензиновим двигуном мінімум у 2 рази перевищують 1 км. шляху для гібридного автомобіля та є у 4 рази вищими за автомобіль із електродвигуном.

Такі результати дають підстави змоделювати певну бізнес-модель: припустимо, що підприємство, яке займається наданням послуг таксі або із доставки невеликих вантажів, має парк у 40 одиниць автомобільного

транспорту. Нехай, в такому підприємстві щоденний пробіг автомобілів буде в середньому складати близько 100 км. За нашими розрахунками, парк таких автомобілів за рахунок економії на паливі та завдяки порівняно дешевшому технічному обслуговуванню, дає можливість економії в еквіваленті близько 80 тис. дол. США на рік у порівнянні із парком у 40 автомобілів із бензиною силовою установкою.

Така економія не лише дозволить вводити в експлуатацію 2 нові одиниці електромобілів щорічно (фактично – розширення бізнесу за рахунок економії фінансових ресурсів), але забезпечить можливість покривати витрати на технічне обслуговування всього парку автотранспорту компанії.

Разом з тим, варто відмітити, що таке дослідження базується на одній досить необ'єктивній умовності – однакова початкова ринкова вартість всіх трьох автомобілів. Очевидно, що новий автомобіль із бензиновим двигуном може мати вдвічі нижчу ринкову вартість, ніж електрокар або гібрид. Така різниця у початковій вартості може мінімізувати, а при певних умовах і нівелювати, ефект економії від використання енергоефективного автомобіля. Такими доводами, доречі, користуються принципові супротивники енергоефективних технологій. Разом з тим, нами доведено, що бензиновий автомобіль не може забезпечити стратегічного фінансового ефекту – тієї економії на паливі та технічному обслуговуванні, яку надають енергоефективні автомобілі.

Тому в даному випадку очевидним виявляється те, що навіть в умовах, коли енергоефективні технології взагалі та енергоефективні автомобілі зокрема, залишаються доволі значним капіталовкладенням, вони вже сьогодні здатні забезпечити стратегічну економію фінансових ресурсів підприємства. Іншими словами, це вже є не лише даниною «світовим трендам», але і обґрунтованою можливістю та потужним інструментом для збереження фінансової стійкості підприємства в умовах несприятливого фінансово-економічного середовища.

Фінансові ресурси, заощаджені шляхом застосування енергоефективних автомобілів можуть бути використані для фінансування інших

енергоефективних проектів – створення «зеленого» офісу; модернізації систем освітлення, опалення, водопостачання тощо, що також дозволить заощаджувати фінансові ресурси. Саме в цьому ми вбачаємо антикризовий ефект використання енергоефективних автомобілів на підприємствах, основна діяльність яких пов'язана із наданням послуг переміщення невеликої кількості пасажирів та/або доставки малогабаритних вантажів.

За прикладом формування спеціалізованого фонду виплат дивідендів власникам привілейованих акцій (норма, що введена для акціонерних товариств з метою забезпечення виплат таким акціонерам незалежно від фінансового результату), сучасні компанії можуть формувати спеціалізований антикризовий амортизаційний фонд (буфер), що буде акумулювати в собі заощаджені фінансові ресурси з метою фінансування додаткових енергоефективних проектів або для забезпечення поточної ліквідності при виникненні загрози втрати компанією своєї фінансової стійкості.

Норма формування такого фонду може бути встановлена як обов'язкова для виконання всіма підприємствами. З одного боку – це звісно удар по прибутках компанії, але з іншого – це буде стимулом фінансувати енергозберігаючі технології і стратегічним інструментом для акумулювання ліквідності підприємства, що може стати останньою надією підприємства у справі обслуговування своїх боргів та недопущення банкрутства.

Комплекс питань щодо формування такого буфера, а саме: механізм його створення; принципи, обсяги та джерела його поповнення, є задачею наших подальших досліджень. Але вже сьогодні можна з впевненістю стверджувати, що впровадження енергоефективних технологій в виробничий процес підприємства потенційно є потужним інструментом побудови превентивної антикризової стратегії підприємства та є актуальним питанням сучасного менеджменту.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ЕКОРИНКУ ПОЛТАВЩИНИ ЗА УМОВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

Кошова Л.М.

асистент кафедри маркетингу
Полтавська державна аграрна академія

В умовах інтеграції України у світо господарську систему чільне місце посідає забезпечення населення країни продовольством за рахунок переважно внутрішніх джерел, поступове зменшення залежності від іноземних виробників, створення економічної безпеки як важливої складової національної безпеки.

Іноземні держави економічний розвиток ведуть використовуючи одну з організаційно-економічної форми розвитку такої як кластер, кооператив, мошав, кібуц та форма яка більш всього притаманна розвитку даної країни. Всім відомо одне те що в Ізраїлі один працівник на землі годує 97 чоловік, в США - 76 чоловік, в Росії - 15 чоловік. Все залежить від того де працюють люди тобто визначені організаційно-економічної форми ведення господарства в країні. Домінуючою тенденцією розвитку ринкових відносин в більшості країн є перехід від стихійних неорганізованих обмінних процесів до їх свідомої цілеспрямованої організації. Цей процес супроводжується утворенням різних форм агломерацій та інших угруповань, чільне місце серед яких посідають кластери. Формування кластерів є особливо актуальним для неспроможних до саморегуляції ринків, зокрема агропромислового [3]. „Кластер - це географічна група взаємозалежних компаній і асоційованих інститутів, які пов'язані спільними цілями і доповнюють один одного”[2].

Іншою формою яка процвітає на міжнародному ринку є Ізраїльські кібуци - прообраз комуністичного побуту, Мошави в Білорусії - це успіх в сільському господарстві, колгоспи в Росії - основа вирішення продовольчої програми

країни, то що ж тоді Україні робити з її євро інтеграційною програмою? Яку організаційно-економічну форму ведення господарства візьме за основу Україна, яка ще не може остаточно затвердитися та визначитися з євро інтеграційною програмою. Головним питання сьогодення для України залишаться активний експорт товарів та послуг на світовий ринок. Майже втративши великий російський ринок, і недостатньо закріпившись на ринках країн Європи Україна ризикує стати державою-імпортером або лише сировинним експортером. Постачання товарів до ЄС на пів автоматично відкриває Україні ринки збуту інших країн. Співпраця України з ЄС дала можливість вітчизняним виробникам значно збільшити свою присутність на прилавках європейських магазинів [1]. Саме розвиток екологічного сільського господарства Ізраїлю може бути прикладом для України у виборі організаційно-економічної форми розвитку держави. Останніми роками двостороння торгівля сільськогосподарськими товарами та реалізація спільних проектів між Україною та Ізраїлем активно розвивається. Сьогодні Ізраїль входить у ТОП-20 країн-імпортерів української аграрної та харчової продукції. Важливими елементами співпраці у 2018 році була зрошення та іригація як частина «кліматично розумного» сільського господарства, а також розвиток сільських територій, жіноче підприємництво, тваринництво, ветеринарія. [5]. Близько третини товарів Україна експортує до країн Євросоюзу, на другому місці - Росія, далі - Туреччина, Єгипет, чимало країн колишнього Радянського Союзу, а також США. Зона вільної торгівлі з Євросоюзом вимагає від України, аби продукція відповідала стандартам якості та безпеки в ЄС. Коли українські товари відповідатимуть цим вимогам, вони майже автоматично почнуть потрапляти не лише на європейський ринок а і на ринки інших держав.

На даний час на території Шишацького району Полтавської області існує два підприємства які є філіями Агрохолдінгу «Аста Київ» це «Яресківський цукровий завод» ТОВ «Цукорагропром» та ПП «Агроекологія», високоякісна продукція яких користується попитом за кордоном. Експортні постачання продукції здійснюються в країни ближнього зарубіжжя, Євросоюзу і Канаду.

ПП «Агроекологія» щорічно реалізує до 12 тис. тонн органічного зерна різних культур. 90% сировини експортується в Швейцарію, Голландію, Австрію, Словаччину. Продукція підприємства має швейцарський сертифікат якості Bio-Swiss та європейський сертифікат EU-organic. Ці сертифікати дозволяють виробнику здійснювати експорт органічної продукції в країни Євросоюзу і Швейцарію [5].

Україна послідовно розвиває зовнішні економічні зв'язки з країнами всіх континентів, особливо з країнами Європи. Україна на даний момент доволі швидко втрачає висококваліфіковані кадри які здатні до наукомісткої праці, володіючи значними земельними та сировинними ресурсами, маючи сприятливий клімат, вигідне географічне положення у Центральній Європі, кордони з багатьма державами та вихід до моря. Україна має достатньо потужний потенціал для ефективною інтеграції, а отже, і до успішного розвитку.

Агроформування за допомогою існування та вибору однієї з форм господарювання звертаються до міжнародного маркетингу за умови освоєння міжнародного ринку. На основі дослідження країн нових моделей організаційно-економічних форм розвитку таких ринкових трансформацій як: китайської, угорської, польської, чеської, прибалтійської, білоруської, російської, української було виявлено, те що дані програми розвитку спрямовані на підвищення загальної конкурентоспроможності держав в світогосподарській системі й містять заходи щодо підтримки промислового та аграрного комплексу країни, активізації інноваційної діяльності в даній сфері шляхом розширення експортного потоку аграрної продукції, розширення меж інвестиційної політики. При цьому найбільш успішним засобом вирішення даного завдання є кластерний та кооперативний підхід, що підтверджується світовим досвідом функціонування сільськогосподарських кластерів не тільки в межах національних економік, а і в межах всієї світової спільноти. В Білорусії таким допоміжним засобом являються білоруські кооперативи вирощування аграрної продукції, та ізраїльські мошви і кібуци, українські кібуци в одеській області які явились прообразом колгоспів. Прикладом можуть служити кібуци

Ізраїлю[3], які на території напівпустелі та за допомогою новітніх технологій збирають та експортують (рис.1.)екологічну агропродукцію.

Рис.1 Кібуц Ізраїлю

В 2017 році Полтавська область була представлена на європейському ринку як «Полтавщина – екологічний бренд України», оскільки було зроблено акцент на органічній та екологічній продукції. Також представлено та проведено дегустацію продукції Полтавських агропідприємств. При висвітленні даної тематики було розглянуто основні напрямки впливу маркетингу на розвиток бізнес-процесів світової економіки.

Утворенню екологічно стійких агроландшафтів передбачає створення таких агропоселень які б змогли забезпечити не лише економічний підйом держави, а і забезпечити експортно-імпорتنу інтеграційну базу. До таких агропоселень які діяли і діють як в Італії, Німеччині так і в Ізраїлі можна віднести такі альтернативні форми як кібуци(колгосп) і мошви(кооператив). Конкуруючи між собою як дві різні форми суспільної організації виробництва, ці дві складові частини кооперативного сектору взаємодоповнюють одна одну на основі утвореного в країні внутрішньогалузевого поділу праці. Спеціалізація історично визначається розмірами угідь, ґрунтовими і кліматичними умовами. В кібуцах, які володіють крупними земельними ділянками, працесмні види діяльності заміняються високо механізованими операціями. На менших земельних ділянках, котрі орендують мошви, переважає вирощування працесмних культур. В мошавах на відміну від кібуців, баланс особистої ініціативи і спільної економічної діяльності досягається на основі переважно індивідуального ведення господарств паралельно з кооперацією в сфері економічних зв'язків сільського господарства з суміжними галузями економіки.

Специфіка мошавів в тому, що більшість з них не створює власних збутових, постачальницьких і обслуговуючих об'єднань. В теперішній час розвиток мошавів проходить в напрямку утворення кооперації західного зразка – шляхом об'єднання оптимальних за розмірами спеціалізованих ферм в багатоцільові кооперативи, або їх участь одразу в декількох асоціаціях певного профілю [4].

Висновки і пропозиції. Отже, згідно з вищевикладеним можна зробити висновок, що вибір організаційно-економічної форми розвитку держави особливо за умови проведення євро інтеграційних заходів доречно пам'ятати те що кожна країна проходить цей шлях своїм методом за певних умов розвитку та спираючись на досвід країн світу які пройшовши даний шлях розвитку і здобули розквіту економіки. До того ж враховуючи екологічну направленість держави не слід забувати досвід закордонних держав та пам'ятати позитивний та негативний вплив на стан та розширення Євроінтеграції України.

Список літератури:

- 1 Органічний – значить сертифікований / Сільські вісті - вівторок 7 серпня 2018 року,-№60 (19607) 2 с.
2. Портер Майкл. Конкуренція. – М.: Вільямс, 2000. – 495 с. Портер Майкл. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран: Пер. с англ. / Под ред. В.Д. Щетинана – М.: МО, 1993. – 896 с
- 3 Райзберг Б.А. Современный экономический словарь [Текст] / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародуб-цева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 480 с.
- 4 Стельмашук Н. Маркетингові стратегії продовольчого ринку / Н. Стельмашук // Маркетингові стратегії продовольчого ринку // Збірник наукових праць «Торгівля та ринок». – 2013. – № 36. – С. 331–342.
5. Яресківський цукровий завод очолив рейтинг кращих заводів України / Відродження земля - 21 березня 2019 року, - № 4 С. 3

ДОСЛІДЖЕННЯ ТОЧНОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄМІВ НА ПЛАНАХ І КАРТАХ

Кравець О.Я.

кандидат технічних наук, доцент кафедри геодезії та землеустрою Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Вступ. Визначення об'ємів земляних мас на планах і картах є однією з найпоширеніших геодезичних задач. Об'єми визначають при розробці ґрунтів в кар'єрах, в котлованах, при вертикальному проектуванні територій, при рекультивації порушених земель у дорожньому будівництві та багатьох інших випадках [1-3]. Об'єми визначають методами горизонтальних і вертикальних перерізів, методом розпланування земляних мас на правильні геометричні фігури, методом числового інтегрування по прямокутній сітці, коли об'єм визначають за формулою:

$$V = a_1 \cdot a_2 \cdot \sum \Delta z_i, \quad (1)$$

де a_1 і a_2 – розміри сторін прямокутної сітки;

z_i – різниця висот верхньої та нижньої поверхні тіла в вузлах сітки.

Точність визначення об'ємів буде залежати від розмірів сітки та характеру топографічної поверхні. Для вивчення характеру топографічних поверхонь часто використовують статистичні методи.

Метою є дослідити точність визначення об'ємів на основі геостатистичних теорій.

Методика досліджень. В статті запропоновано виконувати оцінку точності на основі геостатистичної теорії Ж. Матрона [4]. Одним з основних понять геостатистичної теорії є просторова змінна. Математичний апарат теорії просторових змінних впливає з теорії випадкових функцій, при цьому ніяких припущень про природу явищ не робиться. Топографічну поверхню можна представити стохастичною функцією $z(x, y)$, нерівності якої характеризуються її

коваріаційною функцією $K(i, j)$. Тут i та j визначають два значення цієї функції $z(x_i, y_i)$ і $z(x_j, y_j)$.

Функція $K(i, j)$ визначає варіацію z відносно середнього рівня та їх взаємну кореляцію. Поняття коваріаційної функції можна вивести з поняття коваріаційної матриці, допускаючи безкінечно малі стохастичні величини z , які характеризують поверхню $z(x, y)$.

Для оцінки точності використовують ряди Фур'є. Коефіцієнти рядів можуть бути одержані, якщо відомий характер поверхні, яка обмежує певний об'єм. Є інші методи, що також пов'язані зі знанням морфометричних характеристик місцевості, які наперед невідомі.

Багато уваги приділяють оцінці точності підрахунку об'ємів просторових тіл в теорії статистики [4]. На основі цієї теорії одержано формулу для оцінки точності підрахунку об'ємів по прямокутній сітці:

$$m_v^2 = S \cdot (0,06a_2 \cdot a_1^3 + 0,04a_2^4), \quad (2)$$

де a_1 і a_2 – розміри сітки по осях x і y , причому $a_2 > a_1$;

S – площа проекції тіла на координатні площини.

Формулою (2) передбачається, що площі S повинні бути однаковими на всіх координатних площинах. Досягти рівності S на координатних площинах можна зміною масштабу по відповідних координатних осях. Відносна похибка визначення об'єму при цьому не зміниться.

За формулою (2) виконано розрахунки точності на моделях. Топографічна поверхня описувалась рівняннями виду:

$$z = a \cdot \cos mx + b \cdot \sin ny + y^k + x^d + A^x + B^y, \quad (3)$$

де a, b, n, m, k, d, A, B – довільні коефіцієнти.

Всього було досліджено шість поверхонь при різних значеннях коефіцієнтів a, b, n, m, k, d, A, B . Вони наведені на рисунку 1.

Рельєф досліджуваних поверхонь нагадує природний різної складності. Об'єми визначались при різних розмірах квадратної сітки. Для кожної поверхні об'єм визначався двадцять разів при різних зміщеннях сітки.

Завдяки цьому одержано надійну емпіричну оцінку точності визначення об'ємів. Одержані емпіричні похибки порівнювались з похибками визначення об'ємів за формулою (2). Розходження результатів знаходилось в допустимих межах.

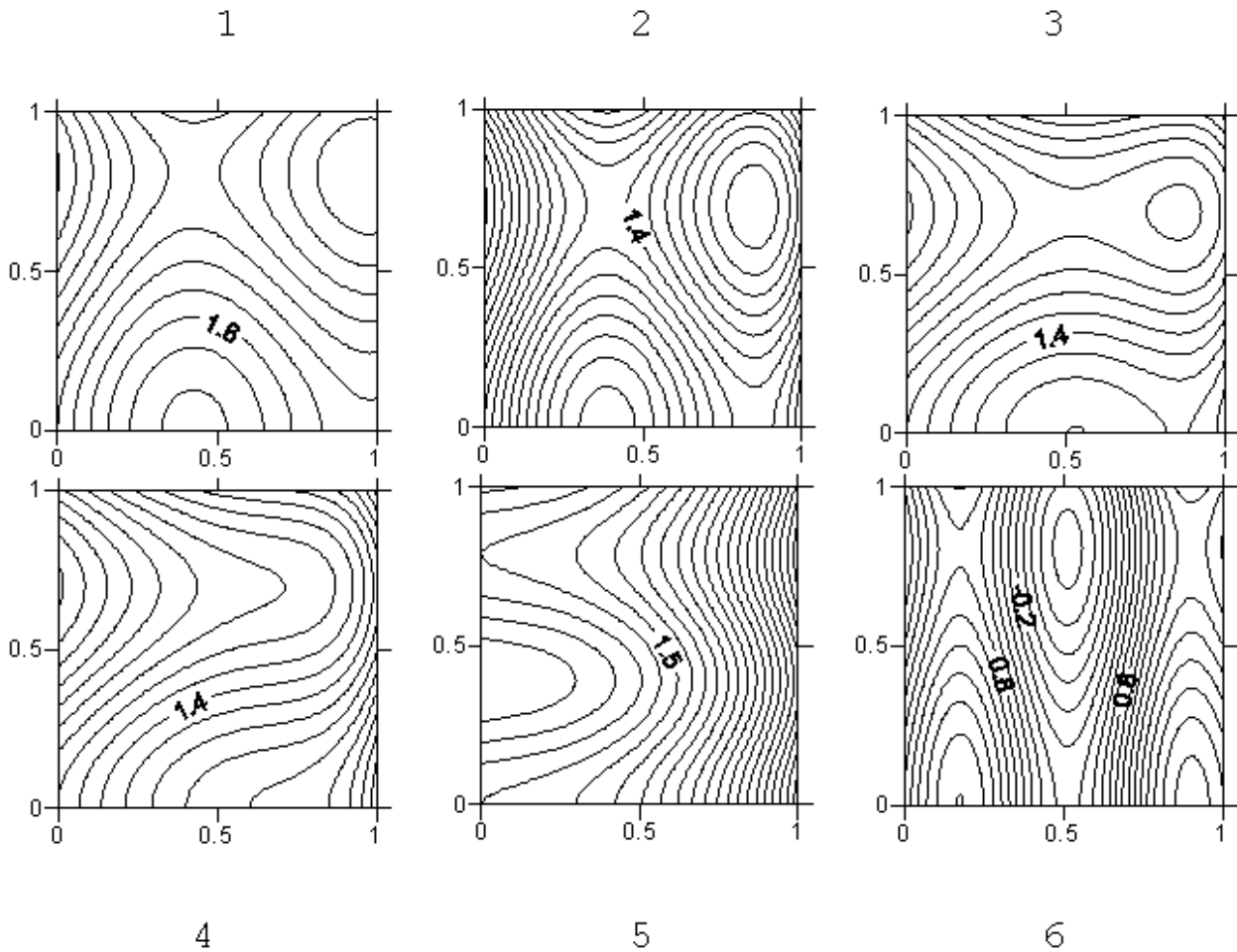

Рисунок 1 – Характеристика моделей

Висновки. Одержані результати дозволяють рекомендувати запропонований метод для практичного використання при визначенні значних об'ємів земляних мас з порушеним рельєфом, як це має місце при роботі в кар'єрах, при рекультивациі земель, при будівництві магістральних трубопроводів. Його використання не пов'язане зі знанням морфометричних і статистичних характеристик рельєфу.

Список літератури:

1. Баран П. І. Інженерна геодезія: Монографія. / П.І. Баран. – К.: ПАТ «ВІПОЛ», 2012. – 618 с.
2. Левчук Г.П. Прикладная геодезия. / Левчук Г.П., Новак В.Е., Конусов В.Г. – М.: Недра, 1981. – 433 с.
3. Маслов А.В. Геодезические работы при землеустройстве. / Маслов А.В. – М.: Недра, 1976. – 360 с.
4. Матерон Ж. Основы прикладной геостатистики. / Матерон Ж. – М.: Мир, 1968. – 410 с.

**СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТУВАННЯ СФЕРИ
СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ПОСЛУГ****Кравчук Іванна**

ТНЕУ, студентка групи ОАБ-21

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

Соціально-культурна сфера охоплює сукупність галузей підприємств, які виробляють і реалізують товари і послуги, необхідні для задоволення соціально-культурних потреб людини. Діяльність організацій цієї сфери має змістовий (соціокультурний) та економічний аспекти.

Змістовий (соціокультурний) аспект діяльності організацій соціокультурної сфери полягає у збереженні, виробництві, розповсюдженні, засвоєнні культурних цінностей, у процесі якого змінюються відносини між людьми. Цей аспект передбачає наявність в окремих груп населення та осіб конкретних культурних потреб і наявність у підприємств соціокультурної сфери можливостей для їх задоволення.

Організації соціокультурної сфери зосереджуються на наданні соціальних (освіта, наукове обслуговування, охорона здоров'я, санаторно-курортні та

оздоровчі послуги, фізична культура і спорт, туризм) послуг, а також послуг у сфері культури (культура і мистецтво).

У сфері соціально-культурних послуг (охорона здоров'я, освіта) значну питому вагу мають безоплатні послуги, що певною мірою гальмує дію ринкових механізмів. Однак питання організації торгівлі соціально-культурними послугами набувають все більшої актуальності із загостренням конкуренції, збільшенням витрат, зниженням рівня рентабельності і прибутковості підприємств, погіршенням якості послуг.

Стабільний економічний розвиток країни неможливий без урахування соціальних чинників та потреб суспільства. Реалізувати це завдання на рівні держави можливо за допомогою бюджетування, яке є не лише інструментом планування, а й дає змогу ефективніше і прозоріше використовувати бюджетні кошти на соціально-культурні цілі та запобігти виникненню соціальних ризиків у країні [4, с.60].

Важливою передумовою здійснення ефективного бюджетування сфери соціально-культурних послуг є побудова дієвого економіко-організаційного механізму, що передбачає створення та функціонування органів, котрі приймають управлінські рішення щодо раціонального розподілу та використання бюджетних коштів.

Продовжуючи дослідження сутності бюджетування, необхідно розглянути основні джерела, в яких містяться відомості щодо даного поняття, ступінь розробленості цієї проблематики в науковій літературі й наявність певних доктрин та концепцій із цього приводу.

М. Афанасьєв розглядає бюджетування як сукупність заходів у процесі підготовки проекту, виконання бюджету, підбиття підсумків про виконання бюджету та контролю за витрачанням бюджетних коштів [1, с.135]. При цьому фінансові ресурси слід розподілити з урахуванням досягнення соціально значущих цілей відповідно до пріоритетів державної політики.

Аналогічної точки зору дотримується А. Лавров, який охарактеризував бюджетування як метод планування, виконання та контролю за виконанням

бюджету, що забезпечує розподіл бюджетних ресурсів за цілями, завданнями й функціями з урахуванням пріоритетів державної політики і суспільної важливості очікуваних безпосередніх та кінцевих результатів від використання бюджетних коштів [2, с.11]. До того ж, цей метод дає змогу виміряти витрати та результати, вибрати найефективніші напрямки витрачання бюджетних коштів, своєчасно оцінювати ступінь досягнення запланованих результатів та їх якість.

Згадані економісти вважали, що в основі теорії бюджетування перебуває проблема оптимального розподілу ресурсів, оскільки потреби як на індивідуальному мікрорівні, так і на державно-суспільному макрорівні, на відміну від ресурсів, необмежені. Порівняно з попитом на них фінансові ресурси завжди в дефіциті. Обмеженість ресурсів ставить учасників процедур бюджетування – депутатів парламенту, функціонерів міністерства фінансів та інших відомств, чиновників місцевих органів влади – перед необхідністю вибору.

В Україні питання бюджетування до початку ХХІ ст. не стали об'єктом дослідження ні економістів, ні фінансистів, ні фахівців у сфері державного управління. Відтак й проблемі правового забезпечення бюджетування у вітчизняній правовій науці не приділяли належної уваги, у зв'язку з чим дане поняття і досі не є законодавчо визначеним [4, с.67].

У сучасній фінансовій науці відсутні фундаментальні дослідження цієї проблематики. Загалом, вона продовжує традиційно базуватися на єдиному комплексному підході до трактування суті бюджетування. З огляду на це, українські науковці: Л. Літвінцева, З. Перун, О. Романюк, І. Ряшенцева, Н. Товста, М. Тріпак визначають бюджетування здебільшого як процес управління бюджетом за умови витрачання бюджетних коштів тільки з метою досягнення соціально значущих результатів [3]. При цьому ключовим важелем бюджетування є контроль за результатами економічної та соціальної ефективності діяльності розпорядника бюджетних коштів. Разом із тим, завдяки використанню системи бюджетування можна забезпечити вищий рівень прозорості ухвалення рішень, приймати раціональні фінансові рішення щодо

рівня і складу видатків бюджету, адже акцент переноситься на забезпечення ефективності використання бюджетних коштів (замість визначення потреби в коштах на утримання бюджетної сфери).

Таким чином, можна зробити висновок, що бюджетування – це процес управління бюджетом із урахуванням досягнення суспільно важливих результатів від використання бюджетних коштів відповідно до пріоритетів державної політики. На відміну від поняття “бюджетування”, яке досліджують згадані та інші вчені, питання бюджетування сфери соціально-культурних послуг до останнього часу не належали до концептуальних наукових розробок, поки вітчизняна економічна наука приділяє недостатньо уваги методологічним аспектам бюджетуванню сфери соціально-культурних послуг, Україна відставатиме з розробленням ефективних соціальних програм. Адже рішення, прийняті у цій сфері, здебільшого різнобічні, короткотермінові й не завжди можуть бути реалізовані в межах елементів чи форм єдиної системи. Саме тому виникає потреба в обґрунтуванні підходів до запозичення та використання в Україні зарубіжного досвіду організації бюджетування у сфері соціально-культурних послуг. У процесі бюджетування сфери соціально-культурних послуг найскладнішим є визначення змісту та структури критеріїв, що дають змогу визначити, оцінити й узагальнити стан і тенденції у побудові згаданої сфери та спрогнозувати на майбутнє перспективні зміни у соціально-культурному розвитку суспільства й держави.

Список літератури:

1. Афанасьев М. П. Бюджетирование, ориентированное на результат. Вопросы экономики. 2005. № 5. С. 130-132.
2. Лавров А. М. Среднесрочное бюджетирование, ориентированное на результаты: международный опыт и российские перспективы. Финансы. 2004. № 3. С. 9-14.
3. Тріпак М. М. Бюджетна політика та бюджетне планування: Навчально-методичні матеріали по вивченню дисципліни. Тернопіль.: ТНЕУ, 2006. 128 с.

4. Шулюк Б. С. До питання історії і теорії бюджетування сфери соціально-культурних послуг. Світ фінансів. 2008. № 4. С. 60-71.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПРОФЕСІЙНОГО ЦИКЛУ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ»

Краснокутська Н.М.

Молчанова Т.І.

Черкаська медична академія, м. Черкаси, Україна

У педагогічному процесі необхідно використовувати сучасні інноваційні методи навчання, які передбачають застосування нововведень в цілі, методи, зміст і форми навчання і виховання, що дозволяє студентам не тільки оволодіти знаннями, уміннями та навичками зі спеціальних дисциплін, але і формулювати власну точку зору, висловлювати свою думку перед аудиторією, співпрацювати в групі, бути комунікабельною людиною.

Сучасна фармацевтична освіта зорієнтована на забезпечення високого рівня кваліфікації і компетентності молодих фахівців, їх конкурентоспроможності та повинна постійно вдосконалюватися, забезпечувати високу якість підготовки спеціалістів.

Під час викладання дисципліни необхідно дотриматися основних типів занять. Лекційне викладання має цілий ряд переваг порівняно з іншими формами навчальної роботи: економне в часі, прямий контакт зі студентами завдяки емоціям, жестам та інтонаціям викладача, надання сучасних новітніх наукових досягнень порівняно з підручником та інші. Це може бути лекція із заздалегідь запланованими помилками, яка передбачає декілька типових помилок змістового характеру. Така лекція одночасно виконує стимулюючу і контролюючі функції, спонукаючи студентів до уваги та підвищує ступень засвоєння навчального матеріалу.

Інноваційною формою навчання є проблемні лекції, що сприяють розвитку теоретичного мислення, пізнавального інтересу до предмета. Вподовж лекції викладач організував процес розв'язування, висловлювання думок для прийняття оптимального рішення щодо технології та якості лікарських форм.

Однієї із інтерактивних форм теоретичних занять є лекція-дискусія, що дає можливість студентам та викладачу обмінюватися думками стосовно наданої теми з предмету. В кожному конкретному випадку студент, як майбутній спеціаліст, повинен сам вишукувати способи і засоби для розв'язування поставлених задач при виготовленні лікарської форми.

У педагогіці єдиної методики проведення лекцій не існує, однак на нашу думку, кожен викладач має дотримуватись певних вимог: уміння і здатність себе слухати; завершувати кожне питання лекції підсумком і мотивованим переходом до наступного; звертати увагу на важливі теоретичні положення, дотримуватись принципу доступності і науковості викладу; доводити до студентів мету лекції та її актуальність за професійним напрямком.

В програмно-цільовому аспекті викладачі фармацевтичної технології зосереджують увагу студентів на актуальність та значення тем для майбутньої професійної фармацевтичної діяльності. Мета, поставлена викладачем, може бути досягнута лише в тому випадку, якщо вона усвідомлена і прийнята студентами. Навчання у співробітництві – це досягнення ефекту соціалізації, формування комунікативних вмінь.

На теоретичних заняттях з професійних фармацевтичних дисциплін значну роль відіграє контроль досягнень студента в процесі викладання. Він дає змогу виявити рівень засвоєння студентами знань програмового матеріалу, опанування відповідними вміннями та навичками, а також з'ясувати недоліки і складнощі процесу навчання.

Під час практичних занять відбувається формування конкурентоспроможного, висококваліфікованого фахівця, який володіє теоретичними і практичними вміннями та навичками.

Для проведення практичних занять можливе використання лабораторних журналів, в яких представлені тести різного рівня складності (ланцюгові, конструктивні, з множинним вибором відповідей, на знаходження логічних пар), ситуаційні завдання (з розрахунками, з частково невірними даними, з недостатніми або з надлишковими даними), рецептурні прописи. Практичне виготовлення лікарської форми, оформлення її до відпуску і проведення контролю (виписування паспорту письмового контролю) – це є заключний етап у поточній перевірці знання з теми. Такий вид контролю спрямований на створення умов для формування умінь і навичок студентів.

Контроль якості знань при вивченні дисципліни можливо здійснювати комп'ютерним тестуванням з певної теми на практичному занятті. Це дає змогу усунути випадковість при підсумковому оцінюванні якості знань студентів.

Організація самостійної роботи студента стає одним з пріоритетних напрямів роботи педагога у вищому навчальному закладі. Важливим в самостійній роботі є увага до індивідуальності студента, до його здібності самостійно здобувати знання.

Організувати самостійну роботу студентів можна різними способами і з різною метою. Необхідно так організувати самостійну роботу студентів, щоб вона разом з накопиченням знань, умінь і навичок давала можливість розвивати і творчі здібності студентів.

В якості обов'язкової самостійної аудиторної роботи на теоретичних заняттях викладачі залучають студентів до виконання таких видів діяльності: складання тез лекції; написання реферату про основні тенденції розвитку тієї або іншої проблеми по темі лекції; створення кросвордів. На практичних заняттях проводиться виготовлення лікарських форм, заповнення лабораторних журналів, пропонується зробити короткі повідомлення на різні теми, вирішування ситуаційних задач з використанням інноваційних форм навчання (мозковий штурм, кейс-метод та інші), що заохочує студентів до самовдосконалення, спонукає їх до колективної роботи і прийняття самостійних рішень, а також викликає інтерес до предмету.

Крім аудиторної самостійної роботи, значну увагу приділяється позааудиторній самостійній роботі, що виконується студентами під керівництвом викладача. Така робота проводиться в межах наукового студентського гуртка. Вибір теми повинен не тільки розширювати знання з певної теми, але й зацікавити студентів, спонукати їх до пошукової дослідницької роботи. Гурткова робота надає більш широкого погляду на спеціальність.

Таким чином, на сучасному етапі освіти самостійна робота студентів – це одна з важливих форм організації навчання, що включає різноманітні види індивідуальної й колективної навчальної діяльності, яка здійснюється на аудиторних та позааудиторних заняттях з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей студентів під керівництвом викладача або без його безпосередньої участі й формує пізнавальні здібності студентів, їх спрямованість на безперервну самоосвіту.

Під час вивчення дисципліни викладачі використовують різні види контролю рівня знань студентів. Головна мета контролю – забезпечення зворотного зв'язку, під час якого з'ясовується відповідності досягнутих результатів прогнозованій меті. Об'єктивний контроль завжди пов'язаний з оцінюванням набутих знань, виконанням завдань та досягненням намічених цілей.

Ефективність використання різних методів і форм контролю знань, умінь та навичок студентів залежить від їх вдалого вибору, включення у процес навчання та умілого їх використання викладачами.

Контроль повинен допомогти студентам пізнати себе, повірити у власні можливості отримати та реалізувати знання, уміння, навички

Вивчення дисципліни професійного циклу «Фармацевтична технологія» повинне спиратися на сучасні аспекти викладання. Актуальність застосування сучасних інноваційних форм та технологій при викладанні професійних фармацевтичних дисциплін дозволяє зробити процес навчання цікавішим і якіснішим, а також підготувати справжніх конкурентоспроможних фахівців.

Список літератури:

1. Кайдалова Л.Г. Професійна підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах: [монографія] / Л.Г. Кайдалова. Харків: НФаУ, 2010. – 411 с.
2. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
3. Максименко С.Д., Філоненко М.М. Педагогіка вищої медичної освіти: підручник / С.Д. Максименко, М.М. Філоненко – К. :«Центр учбової літератури», 2014р. - 288 с.
4. Москаленко В.Ф., Яворівський А.П., Остапюк Л.І. Про стан та шляхи вдосконалення організації самостійної роботи студентів. - Медична освіта. – 2004. –№4. – с.8-10.

РЕАЛІЇ ВИРОБНИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОЇ ЯЛОВИЧИНИ**Криворучко Ю.І.**

кандидат с.-г. наук, доцент

Харківська державна зооветеринарна академія

Нагорний С.А.

кандидат с.-г. наук, доцент

Харківський національний технічний університет сільського господарства

ім. П.Василенка

Згідно фізіологічно обґрунтованих норм, на душу населення необхідно споживати 80 кг м'яса, у тому числі 40 кг яловичини [1,2]. Не виникає жодних сумнівів, що яловичина є незамінною в харчуванні людей за рахунок її цінних якостей – дієтичність, містить амінокислоти, повноцінні білки, вітаміни А, Е, В₂, В₆, В₁₂, РР, мідь, залізо, цинк, магній та ряд мікроелементів. За даними Державної служби статистики України [3] споживання м'яса у 2017 році на

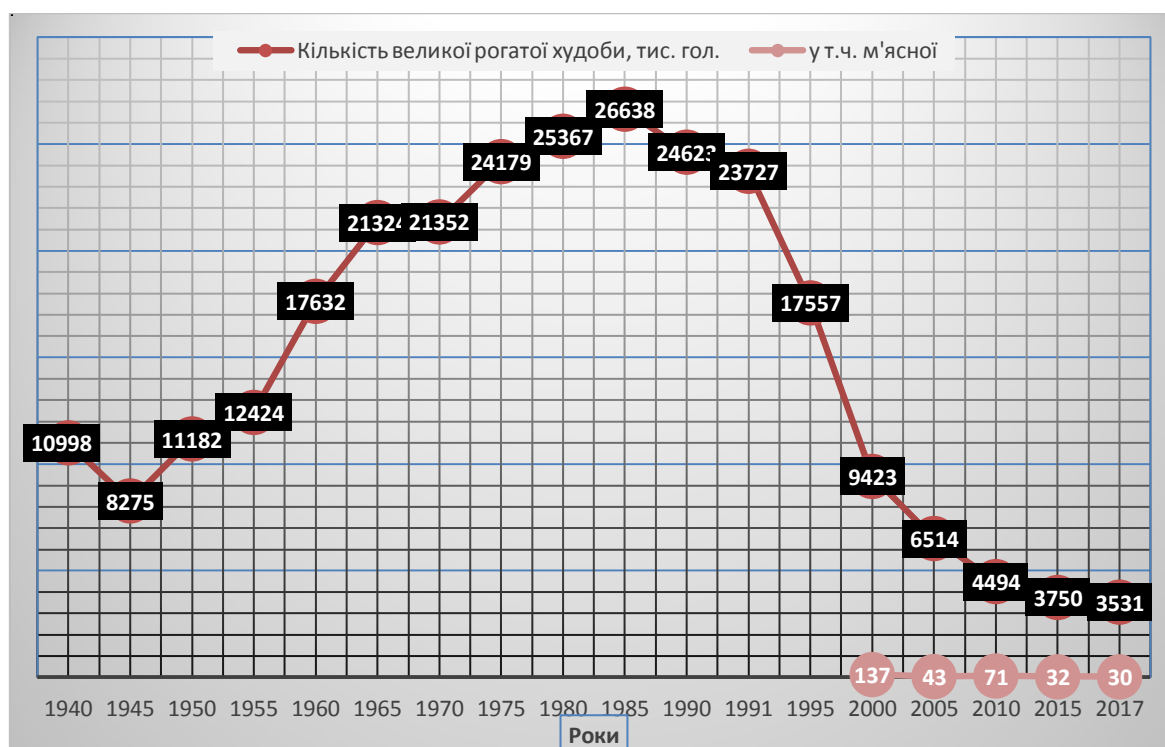
одну особу склало лише 51,7 кг, що нижче норми на 27,3 кг. Курятина та свинина є основним видом м'яса у харчуванні українців.

Україна вважається однією з пріоритетних країн у світі з виробництва сільськогосподарської продукції. Так в структурі продукції сільського господарства України рослинництво посідає провідне місце і займає 72,0%, тоді як тваринництво – лише 28,0%. Прямі інвестиції в економіку України, а саме у сільське господарство, на 31.12.2017 року склали 621,9 млн. \$, що становить 1,6%, що є найнижчим показником, порівняно з іншими видами економічної діяльності країни. Тобто, навіть в таких умовах, основний напрям виробництва сільськогосподарської продукції акцентується на рослинництво в зв'язку з високою оборотистістю і прибутковістю. Галузь тваринництва, поки що залишається не в лідерах, а м'ясне скотарство може взагалі припинити своє існування.

На прикладі досвіду Німеччини, країни з високим рівнем розвитку сільського господарства, провідною галуззю є молочно – м'ясне скотарство, доля якого складає біля 50% загальної вартості сільськогосподарського виробництва. За рахунок цього, рівень забезпечення населення основними продуктами харчування власного виробництва складає: яловичиною – 110%, свининою – 96%, м'ясом птиці – 85% [4].

За роки незалежності України, чисельність великої рогатої худоби (рис.1) зменшилась з 23727 тис. гол в 1991 році до 3531 тис. гол в 2017. Відносно м'ясної худоби, яка є головною ланкою виробництва якісної яловичини, ситуація вкрай тяжка – за останні 5 років її чисельність стрімко зменшилась з 137 тис. гол до 30 тис. гол. При такій негативній динаміці до 2030 року взагалі м'ясної худоби не залишиться.

Негативна динаміка впливає і на виробництво яловичини та телятини взагалі. Якщо у 1991 році (табл.1) у забійній масі її вироблялося 1877 тис. т, то на кінець 2017 року – лише 363 тис. т. Лідерами у виробництві є Івано-Франківська область – 28,1 тис. т, Львівська – 27,2, Харківська – 24,5, Хмельницька – 23,1.

* За даними Державної служби статистики України: Сільське господарство

Рис.1 Динаміка чисельності великої рогатої худоби в Україні, тис. гол.

1. Виробництво яловичини та телятини в Україні, тис. т

Показники	Роки					
	1991	2013	2014	2015	2016	2017
У забійній масі	1877	428	413	384	376	363
У тушах, напівтушах, четвертинах	-	62,1	54,8	50,0	59,1	56,9

У структурі виробництва м'яса в Україні за видами яловичина займає лише 15,7%, поряд з тим м'ясо птиці – 51,1%, свинина – 31,7%.

Витрати корму на 1 ц приросту живої маси великої рогатої худоби в середньому склали 14,34 ц. корм. од., що є високими і в свою чергу підвищують собівартість виробленої продукції.

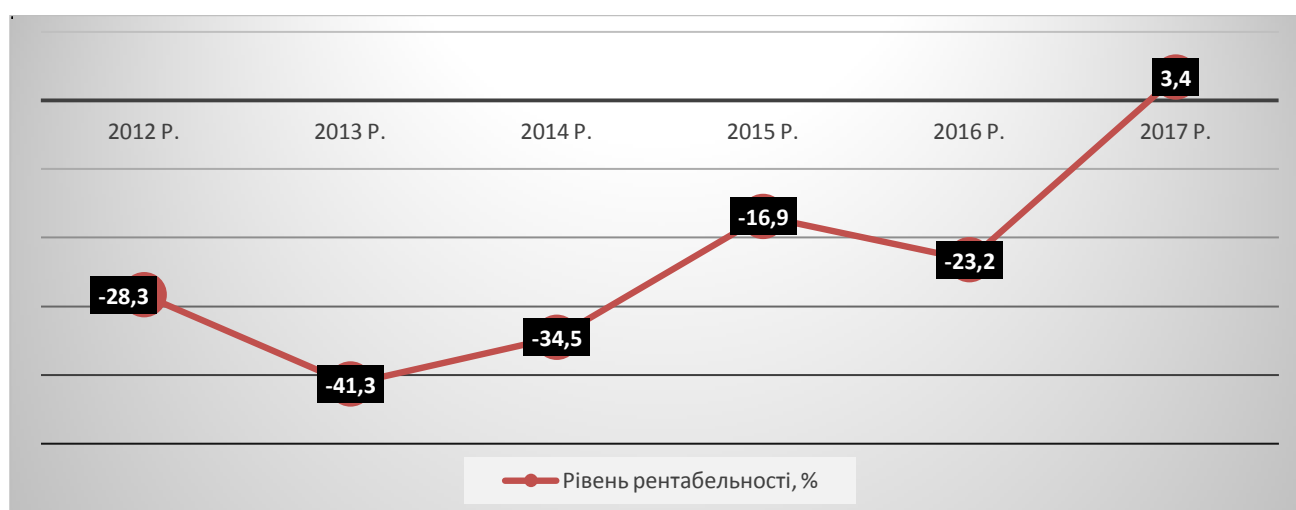
Сучасне вирішення проблеми насичення українського ринку яловичиною полягає в її імпорті, а не у виробництві власної та якісної продукції. Основним

чинниками цього є зацікавленість закупівельників імпортової яловичини на свою користь щодо її, порівняно, низької ціни та в разі більшої реалізаційної. Контролю цінової політики в цьому питанні з боку держави, на даний момент, не має.

М'ясопереробні підприємства не диференціюють закупівельну ціну, залежно від того, чи то молочна, чи м'ясна порода. На 2017 рік вони взагалі зменшили її закупівлю до 129,2 тис. т у живій масі та використовують імпортовану, більш дешевшу, яловичину.

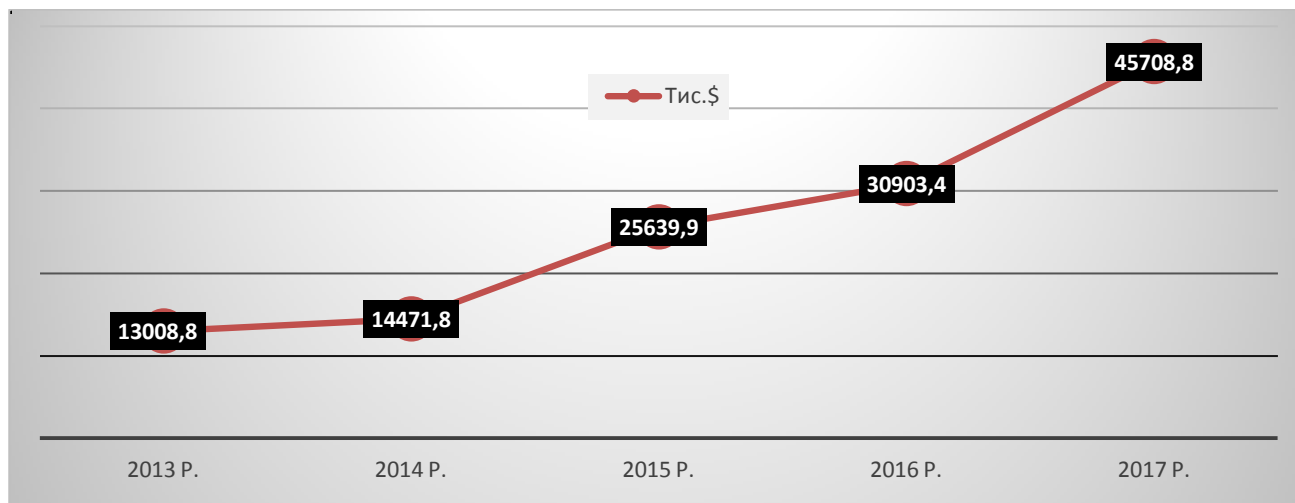
Господарства, які займаються м'ясним скотарством, несуть великі збитки і вимушені «виживати» в ринкових умовах без підтримки держави з низькою закупівельною ціною на м'ясну худобу при високій собівартості 1 ц приросту та щорічній збитковості при виробництві яловичини. Лише ті господарства, які сподіваються на позитивні зміни, при байдужому відношенню держави до розвитку даної галузі, не дозволяють знищити залишок генофонду м'ясних порід.

В цілому, з 1991 року виробництво яловичини в Україні є збитковим (рис.2). Лише у 2017 році, в результаті підвищення закупівельних цін за 1 кг живої маси худоби до 36,7 грн, зі збитковості яловичина досягла рівня рентабельності до 3,4%.

* За даними Державної служби статистики України: Сільське господарство

Рис. 2 Рівень рентабельності виробництва яловичини в Україні, %

* За даними Державної служби статистики України: Сільське господарство

Рис. 3 Динаміка експорту худоби, тис. \$

Втім, країни, які не споживають свинину в силу релігійних міркувань, зацікавлені у закупівлі нашої продукції (рис. 3) за цінами, більш вищими, ніж вітчизняні. В 2017 році було проведено закупівлю на 45708,8 тис. \$ та за п'ять років цей показник збільшився в 3,4 рази. Тобто, є всі стимулюючі зовнішні фактори на стабілізацію, подальше збільшення чисельності поголів'я великої рогатої худоби та виробництва яловичини.

Проте, зацікавленості у розвитку вітчизняного м'ясного скотарства, як головної галузі з виробництва якісної яловичини, на державному рівні не існує. Не проводиться жодних дієвих кроків рішення цієї, вкрай актуальної проблеми. При цьому держава має всі необхідні ресурси для її розвитку – пасовища, кормова база, енергозаощаджуючі технології, генофонд та ін.

Таким чином, в сучасних умовах, вкрай важливо на перспективу підвищити матеріальну зацікавленість виробників в м'ясному скотарстві. Стимулюючим поштовхом розвитку галузі, на досвіді розвинених країн світу, є розробка оптимальних закупівельних цін на яловичину від м'ясної худоби, залежно від її якості, при жорсткому державному контролі; надання реальних дотацій господарствам, які займаються виробництвом яловичини;

реалізувати м'ясо на власних торговельних майданчиках, а не реалізувати м'ясопереробним підприємствам за безцінь. Це дасть можливість забезпечити якісною яловичиною українців і в подальшому вийти на світовий ринок.

Список літератури:

1. Доротюк Е. М. М'ясне скотарство – джерело високоякісної яловичини та шкіряної сировини: навч. посіб. Харків. Видав.: ЗАТ «Тираж 51», 2006. 320 с.

2. Прудніков В. Г., Криворучко Ю. І., Колісник О.І. М'ясне скотарство східного регіону України: Збірник наукових праць Харківської державної зооветеринарної академії «Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини. Вип.30. Ч.1. Х.: РВВ ХДЗВА, 2015. С. 41 - 47.

3. Державна служба статистики України. Сільське господарство України. Статистичний збірник. Київ: Держстат, 2018. 245 с

4. Бутенко М. А. Як у них, в Німеччині? Аграрний тиждень. Україна. URL: http://a7d.com.ua/analtika/svtovijj_dosvd/642-a_jak_u_nikh_v_nmehchin.html (дата звернення: 12.03.2019 р).

ВИКОРИСТАННЯ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ РАДИКАЛЬНИХ ТА АНТИЄВРОПЕЙСЬКИХ СИЛ В ЄС

Криськов А.А.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
доктор історичних наук, доцент.

Криськова С.А.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
студентка групи СН-21.

Вже понад півтора десятиліття в Російській Федерації (РФ) триває процес «вставання з колін». Ідеологічним опертям його є російська політична система,

яка побудована на ідеї сильного лідера, ігноруванні прав і свобод людини, сімейних християнських цінностях та національних інтересах. Схожі ідеологічні установки характерні і для ряду політичних партій країн Європейського Союзу (ЄС). За останнє десятиліття партії, які заперечують успіхи європейської інтеграції, акцентують увагу суспільства на збереженні суверенітету та національної ідентичності, здобули помітну електоральну підтримку в країнах Європи. Характерно, що їхні політичні програми звинувачують в існуючих проблемах ЄС, оскільки ніби саме через цей наднаціональний проект на континенті є стагнація економічного зростання, зросла кількість мігрантів та посилилася загроза терористичних актів.

Претендуючи на регіональне домінування у Східній Європі, РФ розглядає розширення ЄС та НАТО як загрозу своїм національним інтересам та втручання у традиційні сфери впливу. Незважаючи на різні погляди щодо внутрішньої політики, європейські крайні праві і ліві політичні сили сповідують спільне бачення зовнішньої політики (евроскептицизм) та критикують тісні контакти ЄС зі США. Це є визначальною причиною, чому РФ надає таким політичним силам фінансову та ідеологічну підтримку в обмін на лобіювання її інтересів. З 2008 р. РФ надає фінансування угорській партії «Йоббік», у 2014 р. стало відомо, що «Французький національний фронт» отримав кредитування від Першого чесько-російського банку. «Фронт» має найбільшу електоральну підтримку серед всередині своїх країн серед правих європейських сил. Такі проекти, як «Австрійська партія свободи», бельгійська «Фламандський інтерес», нідерландська «Партія свободи», італійські «Національний альянс» та «Ліга Півночі» є парламентськими партіями, які за останні роки значно збільшили свою підтримку серед виборців. Загалом крайні праві партії зменшили використання расистської та ксенофобської риторики і оголосили себе захисниками громадянських прав в умовах напливу біженців-мусульман. Таким чином, євроскептицизм європейських радикалів збігається з принципами антизахідної риторики РФ і виглядає найкращим інструментом для отримання прихильності електорату.

Урядові структури та мас-медіа РФ послідовно переконують власних громадян і мешканців ЄС, що їхня країна залишилася єдиною захисницею традиційних християнських цінностей у протистоянні з ліберальним Заходом. За останні роки Державна дума РФ прийняла декілька резонансних «антизахідних» законів, зокрема про «іноземних агентів», що фактично унеможливив діяльність громадських організацій, які отримують фінансування із західних фондів, і завдав удару по незалежних некомерційних організаціях. Праві європейські партії підтримали ухвалення у 2013 р. закону про заборону пропаганди гомосексуалізму: схвально про це відгукнулися представники «Партії незалежності Великої Британії», Британської національної партії, «Йоббік» (Угорщина) та «Золотого світанку» (Греція).

Європейські ліві не так відверто співпрацюють з політичним режимом РФ, хоча й відкрито використовують російські інформаційні канали для звинувачень США у втручанні у внутрішні справи країн Європи та Близького Сходу, для пропагування ідей «антифашизму», «нейтралітету» та закликів до виходу з НАТО. Це допомагає РФ демонструвати агресію в Україні та Сирії як спробу мирного врегулювання і захисту мирного населення або легітимного режиму. Крайні ліві з 2008 р. значно збільшили свою присутність у національних законодавчих та виконавчих органах, а також у структурах ЄС. Такі організації, як «СІРІЗА» (Коаліція радикальних лівих) в Греції та «Подemos» в Іспанії останнім часом перетворилися на провідні політичні сили у своїх країнах. Потужне представництво у східних землях Німеччини має «Партія лівих», а «Шинн Фейн» - в Ірландії.

Варто зазначити, що представники крайніх лівих і правих партій постійно виступають захисниками інтересів РФ у Європейському парламенті, здійснюють провокаційні візити до анексованого Криму та на окуповані території Донбасу. Так, колишній лідер «Партії незалежності Великої Британії» Н. Фарадж у 2014 р. неодноразово виступав із заявами про необхідність урахування інтересів РФ та оправдовував факт анексії Криму та окупації частини українського Донбасу. Політики з Греції, Німеччини та Польщі були

учасниками «спостережних місій» в анексованому Криму та на окупованому Донбасі, під час голосувань у Європейському парламенті, у Парламентській асамблеї Ради Європи та на засіданнях Парламентської асамблеї ОБСЄ представники політичної групи «Європейські об'єднані ліві/Ліво-зелені Півночі» найчастіше голосують на підтримку РФ.

Показовим є те, що зростання популярності крайніх лівих і правих сил призводить до лояльного ставлення щодо антиєвропейських і проросійських гасел серед електорату та членства центристських політичних сил. Наприклад, центристська партія «Фідеш» (Угорщина) вже використовує праворадикальні гасла. Внаслідок збільшення підтримки «Партії незалежності Великої Британії» серед британських виборців Консервативна партія на чолі з Д. Кемероном змушена була погодитися реалізувати ідею референдуму щодо членства Об'єданого Королівства в ЄС, що в результаті призвело до успіху Brexit у червні 2016 р. та кризи відносин з ЄС. Очевидно, що для України все це несе негативні наслідки, бо веде до зруйнування єдності у зовнішній політиці ЄС щодо РФ, зокрема з питань санкцій.

Для протидії загрозам такого плану Україні варто постійно моніторити стан відносин між радикальними європейськими політичними силами, окремими політичними діячами і РФ. Для цього варто задіяти розвідувальні служби, проводити журналістські розслідування з обнародуванням викривальних матеріалів у впливових медіа, мотивувати європейських громадських активістів, активізувати діяльність аналітичних центрів. На політичному рівні важливо постійно нагадувати про існуючі зв'язки РФ з крайніми лівими та правими європейськими партіями, особливо у передвиборчий період.

Важливо використовувати інструменти «м'якої сили» - публічну дипломатію, розширювати партнерство з країнами ЄС та НАТО у сфері комунікацій, активно співпрацювати з численною українською діаспорою в Європі та Північній Америці, налагоджувати горизонтальні зв'язки з політичними та громадськими рухами ключових країн.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ СІМЕЙ, КОТРІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ

Кубай Христина Тарасівна

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

Сучасні підходи до соціально-педагогічної роботи з дітьми з аутизмом передбачають активну участь батьків у цьому процесі.

Без активної участі родини аутичної дитини повноцінний процес соціального супроводу є неможливим. Батьки та усі члени мультидисциплінарної команди мають створювати дитині необхідні умови для розвитку та соціалізації. При цьому батьки мають сумлінно виконувати рекомендації фахівців стосовно дотримання режиму дня дитини, дотримання санітарно-гігієнічних вимог; організації вільного часу, виконання домашніх завдань тощо.

Зауважимо, сім'я, де зростає аутична дитина, потребує постійної психологічної та методичної допомоги у процесі соціального супроводу.

Назвемо основні функції медичного забезпечення:

- підтримка соматичного здоров'я та доброго самопочуття аутичної дитини;
- аналіз динаміки психічного розвитку дитини (у співпраці з психологами);
- медична корекція патопсихологічної симптоматики, яка ускладнює або робить неможливим навчання;
- стимулювання розумової та навчальної діяльності (у співпраці з психологами та педагогами) [1].

Підтримка психолога життєво необхідна аутичній дитині та її родині на всіх етапах розвитку. Роль психологічного забезпечення соціального процесу полягає у координації співпраці всіх учасників процесу та у допомозі педагогам, соціальним працівникам та родині у розвитку, навчанні та соціалізації аутичної дитини.

Сказане вище вимагає окреслення функцій психологічного забезпечення супроводу:

- психологічна діагностика – визначення доступного рівня, адекватних засобів взаємодії дитини з людьми та середовищем на всіх етапах розвитку (у співпраці з педагогами, соціальними педагогами);
- розробка, реалізація та моніторинг програми психічного розвитку та соціалізації дитини (у співпраці з педагогами, соціальними педагогами);
- психологічна допомога родині, навчання прийомам взаємодії з дитиною [3].

Основними функціями соціального педагога/соціального працівника є:

- захист прав родини та дитини, контроль виконання батьками їхніх обов'язків;
- допомога родині у виборі закладів, які візьмуть участь у розвитку навчанні та соціалізації дитини;
- підготовка дитини до самостійного життя, допомога у профорієнтації та працевлаштуванні (у співпраці з родиною).

Паралельно з розробкою інформаційних та методичних матеріалів для батьків розробляється і затверджується пакет документації, необхідної для встановлення нормативно-правових відносин, для фіксування фахівцями в ході роботи з сім'єю діагностичних даних, результатів роботи [4; 5]. У нього входять:

1) Угода про надання послуги домашнього візитування укладається з одним із батьків або близьким дорослим, які виховує дитину; даний документ регламентує права та обов'язки сторін.

2) Заява від батьків або близького дорослого, з яким укладено угоду, про дозвіл використовувати фахівцями персоніфіковані дані для реалізації корекційно-розвиткових заходів.

3) Соціальний паспорт сім'ї представлений у вигляді анкети, в якій фіксується:

- ПІБ, вік дитини, соціальний статус;

- ПІБ, вік батьків;
- адресу родини / місце проживання, контактна інформація;
- наявність інших дітей (кількість, ПІБ, вік);
- послуги, яких вузьких фахівців, реабілітаційних центрів або центрів розвитку отримувала сім'я раніше.

4) Діагностична карта сім'ї, яка включає в себе показники розвитку в ранньому віці; в даній карті відзначається первинна, проміжна і підсумкова динаміка рівня розвитку дитини і залученість батьків у процес її навчання і виховання; пишеться короткий висновок провідного спеціаліста; для спостереження сім'ї в динаміці розробляються критерії, які, наприклад, можуть складатися з двох основних блоків: нормалізація життя родини і позитивна динаміка у розвитку дитини – і містити ряд певних показників, аналіз яких міг би відобразити, наскільки батьки включені у взаємодію з дитиною, яку позицію займають у ході домашньої консультації, чи виконують вони рекомендації фахівців-консультантів.

5) Індивідуальна програма родинного супроводу.

6) Щоденник домашнього консультанта (в якому відображається кількість домашніх візитів, дата та зміст домашнього візиту, рекомендації для батьків, спостереження домашнього консультанта) [1; 4; 5].

Отже, супровід аутичної дитини та її родини має стати органічною частиною загальної державної системи розвитку, навчання та соціалізації дітей з особливостями психофізичного розвитку. Під таким супроводом ми розуміємо спеціально організований цілеспрямований процес, який сприяє позитивній адаптації до життя дитини та її родини та містить систему заходів, які уможливають життя дитини у середовищі, що має найменші обмеження; а також – допомагають дитині в її розвитку, а родині – у прийнятті рішень в складних ситуаціях життєвого вибору.

Список літератури:

1. Бистрова Ю. О. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах навчально-реабілітаційного центру// Вісник

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. –
Електронний ресурс : Джерело доступу :
<http://stattionline.org.ua/pedagog/104/17622-socialno-pedagogichnij-suprovid-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-umovax-navchalno-reabilitacijnogo-centru.html>

2. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» / Наук. кер. та заг. ред. Т. В. Скрипник. – К., 2013. – 200 с.

3. Либлинг М. М. Холдинг-терапия как форма психологической помощи семье, имеющей аутичного ребенка / М. М. Либлинг // Дефектология. – 1996. – № 3. – С. 56 – 66.

4. Сухіна І.В. Домашнє візитівання як вид психологічної допомоги батькам дітей з розладами аутичного спектра раннього віку / І.В.Сухіна // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: збірник наукових праць. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – №5 (50) – С. 47-50.

5. Сухіна І.В. Родинно-орієнтований підхід у контексті комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом. / І.В. Сухіна // Освіта дітей з особливими потребами: шляхи розбудови. – №5. – 2014. – С. 182-192.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Кудерчук Софія Валеріївна

ТНЕУ, студент гр. ОПД-21

0971796211

sofakuderchuk@gmail.com

Науковий курівник: к.е.н, доц. Шулюк Б.С.

В наш час проблема соціального захисту є досить актуальною, оскільки велика кількість людей потребує захисту зі сторони держави в разі виникнення

певних соціальних ризиків. Низький рівень соціальної захищеності громадян є вкрай актуальною проблемою сьогодення, що створює передумови для пошуків нових напрямів реформування та модернізації соціального страхування в Україні. Про це свідчать наукові доробки як сучасних вітчизняних(С. Березіна, В. Годлевська, О. Коваль, Б.Шулюк) так і зарубіжних(М. Коновалова, В. Роїка, К. Турбіна) дослідників.

Отже, соціальне страхування – це основа соціального захисту. Соціальне страхування – загальнообов’язкове явище, що передбачає надання соціального захисту за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Від часу свого виникнення соціальне страхування відіграє досить важливу роль в країнах всього світу та є показником розвиненості та економічної стабільності тої чи іншої держави. Україна ж, навідмінно від інших країн, досить слабо розвиває дані показники і тому знаходиться на низькому рівні соціального добробуту.

Характерні ознаки існуючої системи соціального страхування в Україні обумовлені певними історичними особливостями її становлення. Як відомо, деякі закони та нормативні акти, що регламентували механізм функціонування соціального захисту громадян, були прийняті ще в кінці XIX - початку XX ст. Основою соціального страхування на той час була виключно державна форма фінансування. Дана система проіснувала, практично, в незмінному вигляді до 80 років минулого століття. До числа її переваг можна було б віднести високий рівень контролю за процесом розподілу коштів в зв’язку із централізацією фінансових потоків, а також всезагальний та всеохоплюючий характер надання соціальної допомоги для різних категорій населення[2,с.38]. Серйозними недоліками існуючої системи соціального страхування, насамперед, були високий рівень бюрократизму в управлінні, відсутність страхових принципів та чіткої спеціалізації при здійсненні розподілу фінансових ресурсів фондів

соціального страхування, що в свою чергу, призводило до неефективного їх використання[1,с.25-27].

Не дивлячись на те, що за останні роки в нашій державі проводились та проводяться низки реформ на покращення соціального захищення населення, але її можливості і надалі не відповідають необхідним параметрам для забезпечення гідного соціального захисту громадян.

Необхідно зазначити, що ідея реформування була розроблена у відповідності до міжнародного досвіду побудови систем соціального страхування, проте її втілення в умовах трансформаційної кризи викликало ряд проблем, а в деяких аспектах - стало неможливим для запровадження.

Серед основних перешкод на шляху реформування даної системи варто виділити наступні:

- наявність високого рівня диференціації доходів населення у різних регіонах та секторах економіки;
- існування великих масштабів тіньового ринку праці, що зменшує можливості формування відповідного рівня дохідної частини фондів соціального страхування;
- застаріла нормативно-правова база соціального страхування, яка нівелює страхові принципи та чітку адресність соціальної допомоги, що зменшує стимули офіційного оформлення трудових відносин та сплати в повному обсязі соціальних внесків [3].

Оскільки формування системи соціального захисту комплексне завдання, то ми повинні сформувати такі правові, організаційні та фінансові механізми, які б забезпечували реалізацію основних принципів соціального страхування.

Щоб забезпечити ефективну модернізацію даної ланки соціального захисту система державних страхових фондів повинна максимально забезпечувати компенсацію застрахованим особам втрат, пов'язаних із настанням страхових випадків при мінімальному навантаженні по сплаті страхових зборів на усіх суб'єктів ринкової економіки[4].

Наприклад модернізація системи соціального страхування може відбуватися за такими трьома напрямками:

- Поширення страхового принципу;
- Вдосконалення управління чинної системи державного соціального страхування;
- Створення нових інституцій в галузі соціального страхування.

На основі вище зазначеної інформації робимо висновок, що у системі соціального страхування України присутня низка проблем, які потребують негайного вирішення. Реалізація перелічених напрямів модернізації, на мою думку, сприятиме перетворенню соціального страхування в один із найважливіших механізмів розвитку і регулювання соціальних процесів, а також забезпечить соціальний захист громадян України.

Список літератури:

1. Березіна С. Сучасні тенденції в реформуванні системи соціального страхування України. Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. 2015. №3(168). С. 25-27.
2. Коваль О. П. Модернізація соціального страхування в Україні. 2014. 38 с. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/socstrah_Ukr-0b6f2.pdf (дата звернення: 27.03.2019).
3. Петрушка О. В., Шулюк Б. С. Проблеми соціального страхування та напрями його модернізації в Україні. Економіка. Фінанси. Право. 2017. №11(3). С. 59-61.
4. Козін Е. Г. Проблеми розвитку системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/33014/1/Kozin_social%20insurance.pdf (дата звернення: 27.03.2019).
5. Розвиток державного пенсійного страхування в умовах пенсійної реформи. Кириленко О. П., Малиняк Б. С., Петрушка О. В. та ін.; ТНЕУ. Тернопіль. 2013. 350 с.

«ВІЧНИЙ МИР» 532 Р.: СПРОБА РИМСЬКО-ІРАНСЬКОГО КОМПРОМІСУ

Кузовков В.В.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського,
кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та археології,
kusovkov@ukr.net

Горбенко К.В.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського,
старший викладач кафедри історії та археології, dikiysad@ukr.net

Межа давнини та середньовіччя – часи динамічних змін у міжнародних відносинах на теренах Євразії. Доба Великого переселення народів докорінно змінило політичну карту континенту. Попри появу появи варварських королівств провідною державою Європи залишалась Східна Римська імперія. Головним її суперником на Близькому Сході виступала держава Сасанідів – Іран. Протягом III – VII ст. склалась специфічна система політичного дуалізму у регіоні, яку зламали арабські завоювання.

Особливий етап римсько-іранського суперництва пов'язаний з війною 526 – 532 років. Його підсумком стало підписання двосторонньої угоди – «Вічного миру» (532). Протягом військового конфлікту в обох державах відбулась зміна правителів: у Константинополі місце імператора Юстина I (518 - 527) зайняв Юстиніан I (527 - 565), а в Ірані після шаха Кавада (488 - 531) до влади прийшов його син Хосров I Ануширван (531 - 579). І Східна Римська імперія, і Іран досягли zenіту своєї могутності і їх протиріччя на Близькому Сході впливали на вирішення важливих завдань, що стояли перед їх новими правителями як у внутрішній, так і зовнішній політиці.

Попередня угоду, яка регулювала римсько-іранські відносини, стосувалась умов перемир'я, що закінчило війну 502 – 506 рр. Хоча військові

дії не принесли рішучої переваги жодної зі сторін, римлянам вдалося поліпшити позиції у Північній Месопотамії, побудувавши фортецю Дара.

Угода 506 р. залишала відкритими багато питань щодо розмежування сфер впливу обох держав у Закавказзі. Імператор Анастасій (491 - 518) намагався уникати дій, які могли трактуватись в Ірані, як порушення договору про перемир'я, але за його наступника Юстина I (518 - 527) політична лінія Східної Римської імперії змінюється. Константинополь все частіше підтримує закавказьких васалів Сасанідів, що намагаються звільнитись від політичної залежності. При цьому важливу роль відіграє релігійний чинник.

У 521 р. до двору імператора Юстина I прибув Цтафій (Цаф), правитель Лазіки – західногрузинської держави, яку іранські шахи вважали своїм васалом. У Константинополі він одружився на представниці римської аристократичної родини і, можливо, прийняв християнство [6, р. 257; 2, с. 126 - 127]. Лазіка опинялась під прямим управлінням римською адміністрацією, а іранці позбавлялись потенційного виходу до Чорного моря. Останнє особливо хвилювало політичну еліту Східній Римській імперії, оскільки іранці мали можливість досягти морем Константинополя.

Крім Лазіки, римський вплив підсилювався і серед інших держав регіону. У 526 р. за допомогою до Східної Римської імперії звернувся іберійський цар Гурген, незадоволений іранськими вимогами відмовитись від християнських звичаїв і перейти до зороастризму. Імператор Юстин I підтримав іберів, відправивши до їх країни військові загони і намагаючись отримати допомогу від гунів (так Прокопій називає кочовиків, що мешкали біля Керченської затоки) [1, с. 133; 5, р. 82].

Можливою причиною, через яку правитель Ірану Кавад одразу не відреагував на дії римської дипломатії, були внутрішні проблеми, що загострилися у державі Сасанідів. Шах, який досяг похилого віку, намагався закріпити трон за своїм улюбленим сином Хосровом. Це викликало обурення серед певних угруповань іранської політичної еліти, які хотіли бачити інших спадкоємців влади шаха.

Для забезпечення прав свого бажаного спадкоємця Кавад звернувся до Юстина I з проханням усиновити Хосрова. Разом з усиновленням планувалось укласти мирний договір між обома державами замість угоди про перемир'я від 506 р., термін дії якої вже закінчився. Однак переговори закінчились невдало. Ритуал усиновлення, запропонований римськими дипломатами, фактично символізував не визнання рівності імператора і шаха у міжнародній ієрархії, а невирішеність питання про належність Лазіки (Колхиди) привело сторони до остаточного розриву [4, с. 32-35].

Римсько-іранська війна 526 – 532 років стала прелюдією до підписання Вічного миру 532 р. Військові дії не приносили рішучого успіху жодній зі сторін. Юстиніан I, який у 527 р. змінив на троні в Константинополі Юстина I, вже у 530 р. робить спроби досягти мирного врегулювання. До персидського кордону з дипломатичною місією відправили Руфіна, який мав досвід ведення переговорів з правителями Ірану і зв'язки при шахському дворі у Ктесіфоні. Римське військо біля м. Дара супроводжував відомий дипломат Гермоген.

Після римської перемоги під Дарою (530) посольство Руфіна прибуло до двору іранського шаха. Для укладення мирної угоди Кавад висунув ключовою умовою знищення римлянами фортеці Дари, або відправлення ними військового контингенту до гірських проходів Кавказького хребта для того, щоб разом з іранськими військами стати на заваді кочівницьким нападам з північних степів.

У 531 р. після перемоги іранців під Каллініком шах Кавад відмовився від продовження переговорів на попередніх умовах. Однак після його смерті у вересні того ж року шахський трон зайняв його син Хосров, позиції якого у середовищі персидської аристократії були доволі хиткими. Ці обставини сприяли відновленню переговорів [5, р. 92-94].

У 532 р. до Ірану прибуло римське посольство Руфіна, Гермогена, Александра і Фоми. Однак переговори затягнулись через питання про належність Лазіки. Мішин Д.Є. відмітив й вороже ставлення Хосрова до Східної Римської імперії через попередні образи, зокрема відмову у

всиновленні. Задля досягнення згоди іранського шаха на підписання мирної угоди римським послам Руфіну і Гермогену довелось давати хабарів іранським сановникам і намагались вплинути на шаха через його матір, [3, с. 507], яку вдалося таємно привернути до християнства [1, с. 219].

Часто дослідники, слідуючи відомому візантиністу Ш. Ділю, оцінюють «Вічний мир», як успіх дипломатії Хосрова I [1, с. 219;]. І так дійсно здається, якщо дивитись на цю угоду, як на завершальний акт війни 526 – 532 років. Однак на наш погляд «Вічний мир» 532 р. слід розглядати, як договір, що поставив підсумок відносинам між Східною Римською імперією і державою Сасанідів після перемир'я 506 р. і в цьому контексті показував певні переваги й пізньоримської дипломатії.

«Вічний мир» 532 р. дозволив римлянам закріпити за собою важливі стратегічні позиції в Закавказзі, зокрема Лазіку, а також зберегти фортецю Дара, хоча і лишивши її статусу резиденції командувача військ у Північній Месопотамії. Іран отримував грошову контрибуцію і повертав контроль над Іберією. Однак кошти виділялись на захист кавказьких гірських проходів від кочовиків, що відповідало і інтересам Константинополя, чий східні володіння відчували загрозу грабіжницьких нападів, а іберійська аристократія поповнила ряди східноримської політичної еліти та армії, підсилив її потенціал [4, с. 70 - 72].

Найголовнішим наслідком «Вічного миру» 532 р. стало політичне врегулювання, або своєрідне «перезавантаження» відносин між двома імперіями, яке надало можливості Юстиніану I намагались реалізувати програму відновлення Римської імперії у Середземномор'ї.

Список літератури:

1. Диль Ш. Юстиниан и византийская цивилизация в VI веке. СПб., 1908. 687 с.
2. Иоанн Малала. Хронография. Книги XIII – XVIII / Отв. ред. Н.Н. Болгов. Белгород: БелГУ, 2014. 200 с.

3. Мишин Д.Е. Хосров I Ануширван (531 - 579), его эпоха и его жизнеописание и поучение в истории Мискавейха. М.: ИВ РАН, 2014. 696 с.
4. Прокопий Кесарийский. Война с персами. Война с вандалами. Тайная история / Пер., ст., комм. А. А. Чекаловой. Отв. ред. Г. Г. Литаврин. (Серия «Памятники исторической мысли»). М.: Наука, 1993. 576 с.
5. Greatrex, Geoffrey; Lieu, Samuel N. C. (2002). The Roman Eastern Frontier and the Persian Wars (Part II, 363–630 AD). New York, New York and London, United Kingdom: Routledge (Taylor & Francis), 2002. 373 p.
6. The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History AD 284–813. / Translated by Mango C.; Scott R. Oxford. 1997. 745 p.

АРХІТЕКТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ІСТОРИЧНОГО МІСТА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Кузьменко Т.Ю.

кандидат архітектури, доцент кафедри архітектури
будівель та містобудування
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка, м. Полтава, Україна

Дмитренко А.Ю.

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри архітектури будівель та
містобудування
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка, м. Полтава, Україна

Характер архітектурного середовища міста, його багатоманітність, наявність слідів минулого формують індивідуальність міста, наше ставлення до нього та культуру його жителів в цілому. Сьогодні в мегаполісах та великих

містах із статусом обласних та районних центрів спостерігається тенденція нищення і спотворення архітектурного історичного середовища. Цій проблемі присвячена низка публікацій стосовно Києва, Харкова [2, 3, 4, 5, 6, 7] та інших міст. Неминучі процеси омолодження, пожвавлення і ревіталізації міського середовища проходять швидко, фрагментарно, а почасти стихійно і деструктивно, зі втратою індивідуальних особливостей міст.

Нова забудова переважної частини історичних міст України часто має неоднозначний і суперечливий характер, що обумовлюється як посиленням ролі замовника, так і відповідно зменшенням архітектурно-містобудівного контролю. Приватні замовники та комерціалізовані владні структури стали фактором посилення залежності архітектора від їх фінансових можливостей та несмаку. Проектування, реконструкція і будівництво в історичному містобудівному середовищі потребує толерантного втручання, яке враховує низку факторів: особливості і можливості міста, історичного контексту, масштабності навколишньої забудови, нові потреби сучасного міста, побажання замовника, містобудівні норми. При цьому виникає потреба в гармонізації зазначених чинників, яка не порушує композиційну цілісність та масштабність забудови. Особливо це стосується різних добудов до перших поверхів. Так, в Полтаві було добудовано ресторан до тильного боку кінотеатру імені Котляревського, який, будучи несумісним за стилем, матеріалом, характером, просто спотворює вигляд будинку зі скверу та вулиці Соборності. Кінотеатр імені Котляревського (бувний Дворянський дім) є однією з будівель, що формують відомий архітектурний ансамбль Круглої площі, сформований на початку ХІХ ст. Слабкі аргументи, що не відбувається заміна головних фасадів, у даному випадку не можуть бути виправданням. Адже це грубе втручання в історичне архітектурно-містобудівне середовище з порушенням відомого архітектурного ансамблю, що є однією з “візитівок” Полтави (рис. 1).

Одним із напрямків творчого пошуку образно-композиційного пристосування до історичного середовища стало стильове цитування у новобудовах. І тут є як вдалі приклади, так і суперечливі, немасштабні. В цьому

сенсі слід порівняти реконструкцію юридичного коледжу на Першотравневому проспекті, 14 та офіс-центр на місті колишнього радіовузла на вул. Стрітенській, 36 (рис.2). Якщо перший співмасштабний навколишній забудові, та гармонійно вписується в архітектурне середовище, то - другий її порушує і виглядає дещо не на місці, особливо невдало вирішені причілкові фасади, поверховість до периферійних частин будинку бажано було б понизити.

Рис. 1. Ансамбль Круглої площі у м. Полтава [1]

Рис. 2. Юридичний коледж на Першотравневому проспекті, 14 та офіс-центр на місті колишнього радіовузла на вул. Стрітенській, 36 [1]

Рис. 3. Будівля радіовузла до реконструкції, побудовано 1896 р., 1920 р. обладнано під радіовузл

Загалом вдалі містобудівні вирішення, що впроваджені сьогодні в містобудівне середовище швидше як виняток, а не правило [1]. Мартишова Л. С., Сергєєва К. В. [6] акцентують увагу на регенерації та реновації як більш творчих та ефективних методах, що виявляють внутрішні закономірності історичного міського середовища та архітектоніки художніх образів. А прийоми при цьому можуть бути наступні [4, 5, 6]:

- симбіоз старого і нового, сучасна архітектура доповнює і створює єдиний ансамбль з історичною забудовою;
- підпорядкування, в якому історична забудова домінує, нова забудова розчиняється в просторі архітектурного ансамблю;
- вписування в історичну забудову, архітектурна цілісність досягається за рахунок доповнення відповідно з ритмом, масою та стилістичної єдності;
- контраст, нова споруда кардинально відрізняється за матеріалами, формою тощо.

Висновок. Сучасна архітектурна майстерність підкреслює хід часу та зміни, що сталися, проте не стирає пам'ять про минуле, а навпаки, створює багатоманітність архітектурного середовища завдяки поєднанню історичної

спадщини та сучасного різноманіття у цілісну архітектурно-просторову композицію.

Список літератури:

1. Архітектори і місто: [монографія] / Карюк М. В., Белявська О. Ю., Дмитренко А. Ю., Негай Г. А.; уклад. та ред. Белявська О. Ю.; Полтавська організація Національної спілки архітекторів України – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2018. – 187 с.
2. Безлюбченко О. С., Апатенко Т. М. Тенденції та напрямки підвищення якості об'ємно-планувальної та містобудівної організації житлового середовища / О. С. Безлюбченко, Т. М. Апатенко // Містобудування та територіальне планування. 2019.– Вип. 69.– С. 15-26.
3. Лебединський О. В.: Ілюстрований путівник; Полтава: ФОП Рибалко Д. Л., 2012.- 166 с.
4. Лещенко Н. А., Гулей Д. В. Регенерація житлового кварталу Подільського району в контексті історичної забудови міста Києва / Н. А. Лещенко, Д. В. Гулей // Містобудування та територіальне планування. 2019.– Вип. 69. – С. 225 – 234.
5. Ремізова О. І. Сучасна архітектура міста як спогад : Сучасні тенденції розвитку архітектури та містобудування : мат. всеукр. наук.-техн. конф., Харків, листопад, 2017. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. - С. 152-153.
6. Сергеева К. В., Мартишова Л. С. Взаємозв'язок сучасної забудови в історичному центрі міста на прикладі м. Харкова: Сучасні тенденції розвитку архітектури і містобудування : мат. всеукр. наук.-техн. конф., Харків, листопад, 2017. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. - С. 156-157.
7. Чепіль О. В. Вулицями старої Полтави. - Полтава: Дивосвіт, 2012. – 164 с.

РАБОТА НАД ОШИБКАМИ В ПИСЬМЕННЫХ КОНТРОЛЬНЫХ РАБОТАХ СТУДЕНТОВ

Кузьмина В.С.

Иванига А.В.

(Харьков)

Работа над ошибками несомненно является важнейшей составной частью учебного процесса как в средней школе, так и в вузе. Для студентов филологических специальностей – будущих педагогов и переводчиков – работа над ошибками имеет особое значение. Поэтому преподавателям иностранных языков следует уделять ей больше внимания с тем, чтобы пройденный грамматический и лексический материал был хорошо усвоен, а ошибки, допущенные однажды, не повторялись.

Цель нашей работы состоит в том, чтобы напомнить преподавателям о некоторых способах работы над ошибками, которые дают студентам возможность осознать и «прочувствовать» допущенные ошибки и не повторять их в дальнейшем. В данном случае мы рассматриваем только работу над ошибками в традиционном виде письменных контрольных работ – лексико-грамматических переводах.

Чаще всего, проверяя контрольные работы, преподаватель подчеркивает ошибку, допущенную студентом, и дает правильный вариант. Такая коррекция недостаточно эффективна, так как не дает студенту возможности самому понять и проанализировать допущенные ошибки и, следовательно, правильный вариант очень редко остается в памяти. Более эффективным, на наш взгляд, является способ проверки, при котором преподаватель подчеркивает ошибочный вариант и указывает на полях тип ошибки, используя заранее известные студентам символы, например, Sp – орфографическая ошибка, Gr – грамматическая ошибка и т.д. Студентам предлагается попробовать исправить ошибки самостоятельно или работая в паре с другим студентом.

Для более сильных студентов мы предлагаем использовать более сложный и стимулирующий вид проверки контрольных работ, когда преподаватель не подчеркивает ошибку, а только ставит на полях соответствующий символ. Студенты должны сами найти и исправить ошибку. Этот вид работы требует больше времени, поэтому его целесообразно делать как домашнее задание.

Следующим шагом к более самостоятельной и ответственной работе студентов над ошибками может быть еще меньшее маркирование ошибок, когда преподаватель только подчеркивает ошибку в предложении. Затем студенты должны исправить ошибки самостоятельно или работая в паре с другим студентом. Отсроченный контроль показал, что после такой работы повторные ошибки возникают всего лишь в 15-20 % случаев.

Для повышения мотивации студентов к изучению языка в целом и к работе над ошибками, в частности, мы предлагаем на одном из первых занятий в начале учебного года провести беседу со студентами о важности работы над ошибками в письменной речи и рассказать им о системе символов и видах коррекции ошибок. Необходимо дать студенту возможность самому выбрать способ маркировки и коррекции ошибок в письменных работах, что, на наш взгляд, значительно повысит уровень ответственности студентов при подготовке к контрольным работам.

Еще одним важным элементом работы над ошибками в письменной речи является создание файлов письменных работ каждого студента – то, что мы называем “Test Profile” В этот файл студенты вносят свои исправленные контрольные работы, чтобы можно было проследить, насколько уменьшилось количество их ошибок, что будет показывать степень эффективности их работы над ошибками и качеством усвоения изученного материала.

В заключение хотелось бы заметить, что к работе над ошибками, так же как и к другим видам работы над различными аспектами изучаемого иностранного языка, следует подходить творчески, используя различные методы и приемы из богатейшего опыта, накопленного как зарубежной, так и

отечественной методикой преподавания иностранных языков в средней школе и в вузе.

ВИВЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР ЗА МОРФОМЕТРИЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ БІОПАЛИВНОЇ ЧАСТИНИ РОСЛИН ТА ВРОЖАЙНІСТЮ БІОМАСИ

Кулик Максим Іванович

кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

Штепа Артем Олегович

учень
Полтавська загальноосвітня школа I – III ступенів № 25, м. Полтава

Залучення до паливо-енергетичного комплексу нашої країни рослинного енергоресурсу, як альтернативного джерела енергії, є нагальним питанням сьогодення. Для вирішення цього актуального питання, поряд із агробіомасою сільськогосподарських культур, практичний інтерес мають наступні енергетичні культури: сорго багаторічне, міскантус гігантський, просо прутоподібне (світчграс) та інші, що здатні формувати високу врожайність за багаторічного циклу вирощування на маргінальних землях [2, 5, 6]. Не менш важливим є вивчення особливостей використання рослинних решток рицини, яка в основному вирощується як олійна культура [7]. На особливу увагу заслуговують нові енергетичні культури, такі як сіда та щавнат.

На даний час різноманітні енергетичні культури всебічно вивчають у відділі нових культур Національного ботанічного саду України ім. М. М. Гришка [1], в науково-дослідній мережі Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН [5], в Полтавській державній аграрній академії МОН [3] та в інших установах.

На території Полтавської державної аграрної академії уже декілька років поспіль проводяться дослідження на колекції енергетичних культур, що окрім ознайомчої та навчальних функцій має наукове направлення. Всебічно вивчаються сорти іноземної та української селекції, заходи допосівної підготовки насіння та посадкового матеріалу, встановлюються залежності між біометричними показниками рослин та погодними умовами вегетаційного періоду, визначається вплив біометричних показників рослин на формування урожайності фітомаси; вивчається вплив вирощування енергетичних культур сумісно з бобовим компонентом, а також вплив застосування біопрепаратів та мінеральних добрив у позакореновому підживленні на врожайність фітомаси; проводиться вивчення фіторемедіаційних властивостей енергетичних культур та ін. актуальні питання [4].

Завдання нового експерименту, за проведення комплексних досліджень, передбачали визначення морфометричних показників біопаливної частини рослин та врожайності за трирічного циклу використання енергокультур згідно методики дослідної справи. На вивчення були поставлені наступні культури: міскантус гігантський (*Miscanthus x giganteus* J.M. Greef & Deuter ex Hodkin), просо прутоподібне (*Panicum virgatum* L.), сорго багаторічне (*Sorghum alnum* Parodi.), сіда (*Sida hermaphrodita* Rusby), рицина (*Ricinus communis* L.) та щавнат (*Rumex patientia* L. x *Rumex tianshanicus* A. Los.).

За результатами досліджень встановлено, що врожайність енергетичних культур формується за рахунок біопаливної частини рослин, тобто тієї, що вилучаються з поля – це частина стебла з суцвіттям, або без нього. Так, морфометричні показники рослин міскантусу гігантського, світчграсу, сорго багаторічного, що використовуються на біопаливні цілі – це стебла і частково листову масу, для рицини і сіди характерним є використання гілочок різного порядку, а для щавнату – здерев'янілі квітконосні пагони, яких може бути декілька на одній рослині. Тому, з урахуванням ширини міжряддя та схеми посіву (висаджування), густина стеблостою у досліджуваних енергокультур

значно відрізнялася, відповідно отримали різну продуктивність, що, поряд із вологістю біомаси обумовила рівень врожайності (рис.).

З-поміж енергетичних культур поставлених на вивчення найбільшу врожайність біопаливної частини рослин має сорго багаторічне і міскантус – більше 13,4 т/га, значно менше – інші рослини: світчграс, рицина, сіда та щавнат, відповідно – 10,8; 6,6; 5,9 та 5,4 т/га.

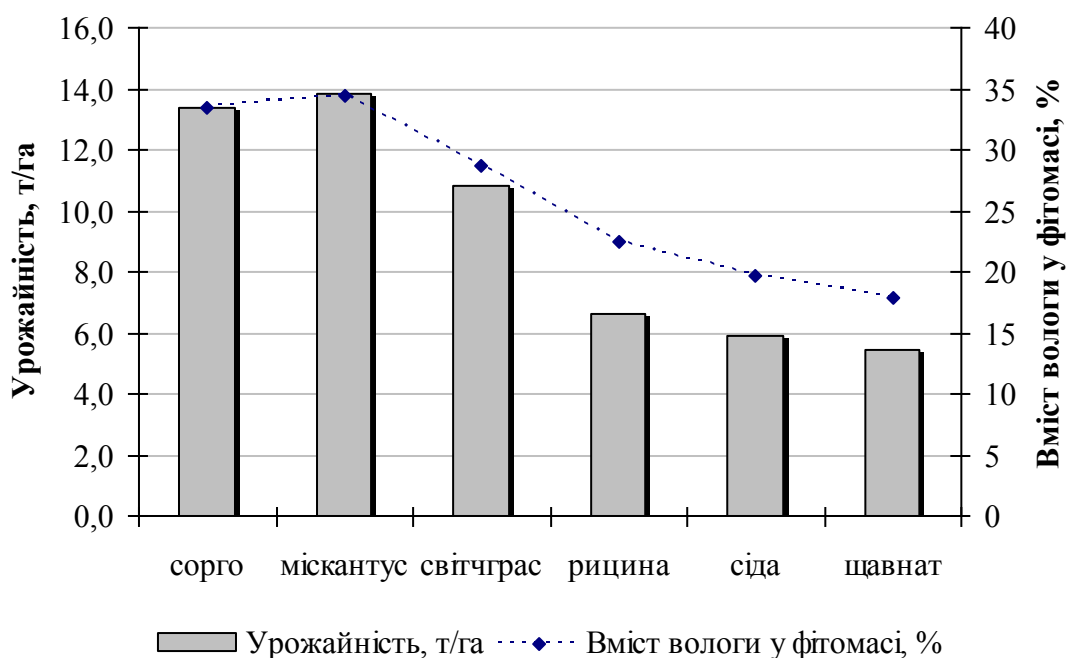

Рис. Урожайність та вміст вологи у фітомасі енергетичних культур третього року вегетації, середнє за 2016-2018 рр.

За проведення кореляційно-регресійного аналізу між кількісними показниками рослин і врожайністю енергетичних культур встановлено, що продуктивність міскантусу гігантського і сорго багаторічного більшою мірою залежить від висоти та густоти стеблостою; у світчграсу – від кількості стебел на одиницю площі, а рослини сіди та рицини формують врожайність за рахунок висоти рослин та кількості гілочок на ній, найбільшу біомасу щавнату обумовлює висота здерев'янілого квітконосного пагону.

Висновки. Урожайність сухої біомаси представників родини тонконогових (сорго багаторічне, міскантус гігантський та світчграс) в більшій мірі залежить від висоти та густоти стеблостою; рослини з родини мальвових та

молочайних (сіда та рицина) формують врожайність за рахунок висоти рослин та кількості гілочок на рослині, а найбільшу врожайність біомаси щавнату з родина гречкових – обумовлює висота здерев'янілого квітконосного пагону та їх кількість.

Список літератури:

1. Заіменко Н. В., Рахметов Д. Б., Рахметов С. Д. Перспективи використання нових та малопоширених енергетичних рослин як сировини для твердого біопалива в Україні. Біоенергетика. 2016. Вип. 1. С. 4–10.

2. Кулик М. І. Енергетичні культури: навчальний посібник. Полтава: Астроя, 2016. 154 с.

3. Кулик М. І., Горб О. О., Галицька М. А. Урожайність фітомаси енергетичних культур залежно від умов вирощування та біометричних показників рослин. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: Наукові засади підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, 23–24 жовтня 2017 р. Харків: ХНАУ, 2017. С. 206–209.

4. Кулик М. І., Жорник І. І., Рожко І. І. Оптимізація навчального процесу на прикладі вивчення дисципліни «Енергетичні культури» спеціальності «Агрономія». Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Серія: педагогічні науки. 2018. Випуск 1 (36). С. 131–139.

5. Курило В. Л., Роїк М. В., Ганженко О. М. та ін. Перспективи розвитку біоенергетики в Україні. Цукрові буряки. 2012. Випуск № 2-3(86-87). С. 6–8.

6. Писаренко П. В., Курило В. Л., Кулик М. І. Агробіомаса та фітомаса енергетичних культур для виробництва біопалива : Розробка та вдосконалення енергетичних систем з урахуванням наявного потенціалу альтернативних джерел енергії : колективна монографія ; за ред. О. О. Горба, Т. О. Чайки, І. О. Яснолоб. П.: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс». 2017. С. 258–266.

7. Kulyk Maksym and Shokalo Natalia. Impact of plant biometric characteristics on seed productivity of castor-oil plant and switchgrass depending upon weather conditions of the vegetation period in the forest-steppe of Ukraine :

Relevant issues of development and modernization of the modern science: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine : monograph ; edited by authors. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2018. P. 182–204. ISBN: 978-9934-571-26-8. DOI: http://dx.doi.org/10.30525/978-9934-571-26-8_10.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ УЛЬТРАЗВУКОВИХ ПОЛІВ НА БІОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ

Кунденко М.П.

n.p.kundenko@ukr.net

доктор технічних наук, професор, академік МААО,
професор, завідувач кафедри інтегрованих електротехнологій та процесів
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка

м. Харків, Україна

Єгорова О.Ю.

olgyu73@gmail.com

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інтегрованих електротехнологій та процесів
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка

м. Харків, Україна

Бородай І.І.

Irina.boroday@gmail.com

кандидат технічних наук, асистент,
асистент кафедри інтегрованих електротехнологій та процесів
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка

м. Харків, Україна

Шинкаренко І.М.

ietp.2017@ukr.net

старший викладач кафедри інтегрованих електротехнологій та процесів
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка
м. Харків, Україна

Актуальність до вивчення впливу ультразвукових коливань (УЗ) на біологічні об'єкти обумовлений, з одного боку, природним побоюванням, пов'язаним з можливим ризиком застосування ультразвукових діагностичних систем для спостереження, а з іншого - можливістю викликати зміни в тканинах для досягнення терапевтичного ефекту. Терапевтичний УЗ може бути умовно розділений на УЗ низьких і високих інтенсивностей. Основне завдання застосування УЗ низьких інтенсивностей - не пошкоджує нагрів або будь-які нетеплові ефекти, а також стимуляція і прискорення нормальних фізіологічних реакцій при лікуванні ушкоджень. При більш високих інтенсивностях основна мета - викликати кероване виборче руйнування в тканинах. При впливі УЗ на біологічні об'єкти частки середовища здійснює інтенсивні коливальні рухи з великими прискореннями; при цьому на відстанях, рівних половині довжини звукової хвилі, в середовищі можуть виникати різниці тиску від декількох одиниць до десятків атмосфер. Інтенсивні дії на структуру біологічних об'єктів призводять до різних біологічних ефектів, фізична природа яких пов'язана з дією супутніх поширенню УЗ в середовищі факторів: механічного, теплового, а також фізико-хімічного.

Практичне застосування УЗ розвивається в двох напрямках: застосування хвиль малої інтенсивності (низькоенергетичні коливання, що не приводять до необоротних змін в матеріалах і тілах, через які вони поширюються) [1]; застосування високоенергетичних коливань - хвиль високої інтенсивності для активного впливу на речовини і зміни їх структури і властивостей [2].

Залежно від інтенсивності і тривалості опромінення УЗ надає різний механічний вплив на біологічні об'єкти. Так, при малих інтенсивностях (до 2-3 Вт / см² на частотах порядку 105-106Гц) коливання частинок біологічного середовища сприяє кращому обміну речовин. Для організму людини і тварин такий вплив покращує постачання тканин кров'ю і лімфою. Підвищення інтенсивності УЗ коливань може призвести до виникнення в біологічних середовищах кавітації, а отже, і до механічного руйнування клітин і тканин; кавітаційними зародками при цьому служать завжди наявні в біологічних об'єктах газові бульбашки.

При поширенні УЗ в біологічних середовищах відбувається його поглинання і перетворення акустичної енергії в теплову. Локальний нагрів тканин сприяє життєдіяльності біологічних об'єктів, тому що процесам обміну речовин властива сильна температурна залежність. Але, значне підвищення інтенсивності УЗ і збільшення тривалості його впливу можуть призвести до надмірного нагрівання біологічних структур і до їх руйнування (УЗ хірургічні операції).

Причиною змін, що виникають в біологічних об'єктах під дією УЗ можуть бути також вторинні ефекти фізико-хімічного характеру. Так, завдяки впливу акустичних потоків відбувається енергійне перемішування внутрішньоклітинних мікроструктур. Кавітація в середовищі призводить до розриву молекулярних зв'язків.

Терапевтичний вплив ультразвуку на організм обумовлений спільною дією ряду факторів, що включають механічні коливання, ефекти фізико-хімічного та нервово-рефлекторного характеру, а також теплоту, що виділяється в тканинах при поглинанні УЗ. При цьому активізуються обмінні і репаративні процеси, прискорюється розсмоктування інфільтратів і крововиливів, збільшується проникність тканинних мембран [3]. У терапевтичних дозах УЗ впливає в основному на патологічно змінені, а не на здорові тканини, прискорюючи відновлення фізіологічної рівноваги. Для УЗ терапії важливий обгрунтований вибір параметрів впливу: частоти,

інтенсивності, тривалості, (якщо вплив здійснюється в імпульсному режимі) і способу проведення процедури (вид контактного середовища, положення перетворювача щодо хворого - нерухоме, лабільное або масажує [3]).

У терапевтичній практиці зазвичай використовується УЗ частотою 0,8-2,4 МГц. При більш низьких частотах виникає проблема розсіювання ультразвукового пучка, при більш високих - зменшується товщина шару, в якому УЗ ефективний. При частоті 800-900 кГц ультразвукове терапевтичний вплив на глибині 4-5 см слабшає в 2 рази, а при частоті 2640 кГц таке зниження відбувається вже на глибині 1,5-2 см. Жирова тканина поглинає ультразвук приблизно в 4 рази, м'язова - в 10, а кісткова - в 75 разів сильніше, ніж кров.

У клінічній практиці інтенсивність ультразвуку вибирають в межах 0,1-1 Вт / см², тривалість процедури становить 3-10 хв. Вважається, що при такій дозі необоротних небезпечних змін в тканинах не виникає. Взаємодія біологічного об'єкта і його відповідної реакції на вплив ультразвуку здійснюється в кілька етапів (стадій). УЗ впливає на виникнення мікропотоків, змінюють просторове взаєморозташування внутрішньоклітинних утворень, стимулює клітинні елементи і клітини в цілому. УЗ неоднаково впливає на швидкість окислювальних процесів, тканинне дихання, окислювальне фосфорилування при різній інтенсивності. При високій інтенсивності спостерігається придушення цих процесів, а при низькій йде їх активація. Вплив УЗ малої інтенсивності знижує концентрацію продуктів ліпідної перексидація в еритроцитах.

УЗ сприяє уповільненню згортання крові в основному за рахунок пригнічення активності системи згортання, запобігаючи тим самим тромбоутворення. При лікуванні УЗ підвищується толерантність плазми до гепарину, фібринолітична активність і вміст в крові вільного гепарину, посилюється споживання протромбіну і фібриногену, Відхилення коагулограми, які виявляються до застосування УЗ, після курсового опромінення нормалізуються. Поряд із звільненням гепарину і гістаміну у озвученому ділянці важлива активація фібринолітичної системи плазміну.

Вважається, що УЗ впливає на форму і функцію тромбоцитів через вібраційні механізми, але при високих інтенсивностях УЗ ($3,5 \text{ Вт} / \text{см}^2$) еритроцити збираються в згустки. Цей ефект тимчасовий, так як після припинення опромінення згустки розсмоктуються.

В даний час триває вивчення механізмів ультразвукового впливу на різні органи і тканини. Встановлено, що УЗ низької частоти (25 кГц) при інтенсивності $0,6 \text{ Вт} / \text{см}^2$ надає дифузну дію на внутрішньоклітинні структури, викликаючи їх функціональне напруження, гіперплазію, і стимулює фізіологічну регенерацію опромінюваних органів і тканин; УЗ середньої частоти (880 кГц) при тій же інтенсивності викликають зміни змішаного типу - гіперпластическіє і альтернативні з переважанням перших, в тому числі гіперплазію лізосомного апарату клітин і підвищення активності гідролітичних ферментів; УЗ коливання високої частоти (2640 кГц) при тій же інтенсивності викликають переважно альтернативні зміни, особливо виражені з боку гідрокрісталліческіє структур клітин.

Аналізуючи результати дослідження щодо впливу УЗ на різні біологічні об'єкти, можна встановити що досить чітких і обґрунтованих рекомендацій щодо застосування УЗ поки немає, проте експерименти і поодинокі спроби застосування УЗ є передумовою для обґрунтування подальшого впровадження цього методу. Необхідно в подальших дослідженнях обґрунтувати вибір параметрів впливу УЗ на біологічні об'єкти.

Список літератури:

1. Кунденко Н. П. Особенности распространения ультразвука в биологической среде / Н. П. Кунденко // Вісник ТДАТУ.– 2011. – Вип. 11. - Том 4. – С. 181-186.
2. Кунденко Н. П. Акустическая технология в технологическом процессе воспроизводства животных / Н. П. Кунденко, А. Д. Черенков // Вісник ТДАТУ. – 2012. – Вип. 2. - Том 1. – С. 232-240.
3. Кунденко Н. П. Застосування акустичних полів в сільському господарстві / Н. П. Кунденко // Вісник Харківського національного технічного

університету сільського господарства імені Петра Василенка. - 2010. – Вип. 102.
– С. 123-124.

АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ МУЛЬТИАГЕНТНИХ СИСТЕМ

Куницька Світлана Юріївна

Черкаський державний технологічний університет

к.т.н., доцент, докторант

kunitskaya33@gmail.com

В просторі розвитку інформаційних технологій все більше набуває значення поняття «інтелектуального агента», тобто розумного агента, що має властивості до вдосконалення та самонавчання. Із означення агента зрозуміло, що це запрограмований автономний об'єкт, який має свої конкретні поставлені задачі для реалізації та свої управлінські функції для роботи з інформацією. З огляду на властивості інтелектуального агента можливості значно розширюються і тому інтелектуальному агенту вже надаються права по відбору та огляду інформації. Виникає потреба у взаємних відносинах між агентами, тому розумний агент розглядається все далі у розподілених системах.

Аналіз існуючих досліджень. На сьогодні відомо багато науковців, що працюють в цій галузі де застосовується розподілене рішення складних задач. І головні питання, що вони розглядають мають наукове значення, наприклад:

- *розробка WEB-агента*, де головною метою є рішення задачі взаємодії з певними службами у мережі Internet та збір інформації за критеріями, що описав в процесі розробки користувач. При цьому WEB-агент – це додаток, завдяки якому і відбувається взаємодія між користувачем та мережею Internet та має особливості функціонування - використовує стандартні протоколи, передає користувачеві інформацію через звичайний браузер,

містить НТТР-сервер, для зв'язку із зовнішніми серверами є НТТР-клієнтом, а для одержання інформації функціонує як клієнт протоколу NTTP;

- *агенти в системах дистанційного навчання.* В цьому випадку агент має статус комп'ютерного посередника, тобто він має однакові повноваження з людиною щодо участі в таких важливих питаннях як постановка завдання та вибір алгоритму його рішення і реалізації. Середовищем вважається спеціалізована програмна оболонка, яка забезпечує інтерфейс між студентом, викладачем та адміністратором з персональними помічниками в кожній виділеній групі [1]. Особливостями роботи таких агентів є їх застосування як на мобільних платформах, так і через платформи серверної частини в тому числі і розробка середовища у вигляді агентного інтерфейсу;

- *автономні розподільчі системи з елементами самоорганізації,* де важливим аспектом проблеми побудови та організації роботи АРС є моделювання та класифікація можливостей АРС, за характером її взаємодії з середовищем та способом організації її роботи [2];

- *хмарна мультиагентна платформа,* що застосовується для вирішення задач, де хмарна модель обчислень застосовується для систем з непостійним навантаженням, тобто: систем з мультиагентним моделюванням, систем в яких застосовуються періодичні розрахунки, системи де вирішуються питання сезонності. З боку програмного забезпечення застосовуються кластерні обчислення, веб-сервіси, сервісно-орієнтовані архітектури (SOA) та автономні обчислення;

- *побудова бази знань інтелектуального агента на основі мережі Байєса,* де мультиагентна система розроблена для підтримки процесу прийняття рішень в обраній предметній області реального світу.

Тобто, як бачимо, завдяки спеціальному програмному інструментарію розробки агентних систем, найпопулярнішим прикладом якого є Java Agent Development Environment, стало значно простіше розробляти багатоагентні системи будь якої складності для ефективного рішення розподілених завдань і не тільки. Але такому питанню, як розробка мультиагентних систем в задачах

обробки даних для забезпечення багаторівневого моніторингу приділялось недостатньо уваги на сьогодні, тому тема є актуальною та цікавою для подальшого дослідження.

Архітектурне рішення. Щодо місця агента та обміну інформацією існують наступні способи розташування:

1. Один або декілька агентів розташовані у межах однієї операційної системи та в одному середовищі розробки. Тоді взаємозв'язок між інтелектуальними агентами відбувається через запити та відповіді. Прикладом мови взаємозв'язку може бути мова подання інформації і запитів, такі як KIF (містить різноманітні оператори, що допомагають подавати логічну інформацію та дозволяє кодувати знання про знання, використовуючи спеціальні символи) та SQL (мова запитів та звітів, що функціонує в межах баз знань). Середовищем розташування розумних об'єктів є загальна багатоагентна система. В цьому випадку вона одна, але агентів в ній може бути безліч. З точки зору програмної розробки, середовищем є деяка програмна платформа, наприклад, платформа JADE, як проект з відкритим вихідним кодом або платформа JACK, як комерційний проект. Хоча відомо і інші агентні платформи для розробки мультиагентних систем - FIPA-OS, AOS, ZEUS, KADOMA, NOMADS, ARA, AGLETS, GRASSHOPPER, TRACY, AJANTA, LEAP, SEMOA [3]. Агентна платформа - це проміжний виконавчий рівень, який знаходиться між агентами та операційною системою.

2. Другим способом щодо розташування агентів є одна операційна система, але вже дві різні мультиагентні системи в її межах та відповідно у кожній є свої інтелектуальні агенти, кожен з яких виконує окремі задачі. Знову таки зв'язки між агентами в межах однієї мультиагентної системи відомі з попереднього першого способу, але як відбувається обмін інформацією між двома мультиагентними системами з'ясуємо нижче. Тут необхідно ввести поняття «місце» агента в системі. Місце - контекст всередині агентної системи, в якому може бути запущено агент. Цей контекст може надавати набір функцій, наприклад, контроль доступу. Враховуючи, що кожний агент має свій

унікальний ідентифікатор – ім'я та адресу місця його знаходження, то фактично, звернення до будь-якого агента можливо не тільки за ім'ям агента, а також і за його адресою. Всі зв'язки між агентними системами відбуваються через комунікаційну інфраструктуру.

3. Складнішим є випадок наступного третього способу розташування інтелектуальних агентів, де вводиться поняття «мережа». Тобто існує вже 2 операційні системи, відповідно в кожній є своя мультиагентна система в якій розташовані унікальні агенти. Тому зв'язок з цими ідентифікованими агентами в різних операційних системах відбувається тільки через мережу. Адміністратор мережі визначає служби комунікації для внутрішньо регіональних та міжрегіональних взаємодій. Такий спосіб архітектурного рішення зображено на рисунку 1.

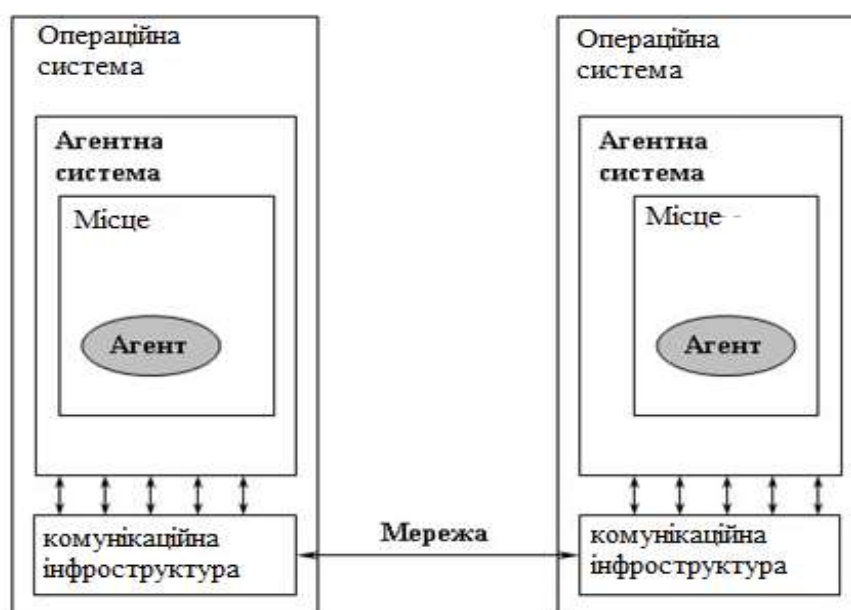

Рисунок 1 – Складний зв'язок між агентними системами

З точки зору програмної реалізації агентна платформа, на якій розроблена агентна система, може поширюватися серед комп'ютерів з різними операційними системами, а також її можна конфігурувати через віддалений GUI-інтерфейс [4].

Тобто, як бачимо, відмінною особливістю розробки сучасних мультиагентних систем з точки зору архітектурного рішення є перехід від

локалізованого до розподіленого типу. З точки зору об'єктно-орієнтованого підходу агента можна розглядати як комплекс функцій в сукупності з інтерфейсом, який здатний надсилати запити на обробку інформації будь-якого призначення та отримувати відповіді у вигляді підбраної інформації за певним критерієм. Також можна визначити агента як комп'ютерну програму, яка виконується асинхронно відповідно до поведінки, закладеної в неї розробником.

Список літератури:

1. Глибовець М.М. Один з підходів до організації дистанційного навчання // Проблеми програмування. №1-2, 2000 р., Київ. - С.672-677.
2. Бочкарьов О.Ю., Голембо В. А. Самоорганізація автономних розподілених систем в задачах прийняття рішень в умовах невизначеності // Вісник Національного університету "Львівська політехніка" "Комп'ютерні системи та мережі". – 2010. – № 688. – С. 23–30.
3. Городецкий В.И. Многоагентные системы: современное состояние исследований и перспективы развития // Сб. докл. V национальной конференции «Искусственный интеллект — 96», т.1 — Казань, 1996. — с. 36-45.
4. Глибовец Н.Н. Использование JADE (Java Agent Development Environment) для разработки компьютерных систем поддержки дистанционного обучения агентного типа. // Educational Technology & Society — №8(3) — 2005. — с. 325-345.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Курило О.Й.

к.філол.н., доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій, Мукачівський державний університет

Трещула М.В.

магістр спеціальності 012 «Дошкільна освіта», Мукачівський державний університет

Одним із аспектів становлення гармонійно розвиненої особистості дитини є формування високої художньо-естетичної культури людини, здатність втілити побачене, реалізувати свої фантазії, висловити свою думку за допомогою кольору, творчого мислення, здатності до перетворень, а також вміння регулювати вольові процеси. Формування основ художньо-естетичної культури, творчих здібностей особистості, виховання естетичних смаків, почуттів, потреб набуває особливої значущості саме в дошкільному віці, оскільки знання, вміння та навички, отримані в ранньому дитинстві, значним чином впливають на її подальший розвиток.

Особливу роль у системі всебічного розвитку особистості В.Сухомлинський надавав естетичному вихованню: «Важливою метою всієї системи виховання я бачив у тім, щоб школа навчила людину жити у світі прекрасного, щоб вона не могла жити без краси, щоб краса світу творила красу в ньому самому» [2, с.26].

Художньо-естетичні уявлення дітей дуже різноманітні, реалістичні за змістом з одного боку, і в достатній мірі фантастичні - з іншого. Діти часто бувають безпосередні. При цьому, чим менша дитина, тим яскравіше проявляється її фантазії, щире здивування, захоплення. Саме через чуттєво-конкретне сприйняття діти розуміють твори мистецтва, як їхній зовнішній вигляд, так і внутрішній зміст.

На основі аналізу наукових джерел можемо зазначити, що основне завдання естетичного виховання полягає у формуванні творчого ставлення до дійсності. Розвиток естетичного сприйняття, естетичних і художніх здібностей, естетичної та художньої діяльності опирається на сучасний розвиток сенсорних систем, діяльність різних аналізаторів тощо. Це сприяє формуванню у дітей таких якостей, як ініціативність, творчість, фантазія, почуття прекрасного, художній, естетичний смак та ін.

Головне завдання художньої діяльності дітей дошкільного віку полягає в емпіричному, чуттєвому пізнанні світу; вихованні пізнавальної і творчої активності, спрямуванні її на естетичне сприйняття мінливості й різнобарвності світу, його краси; осмисленні краси в усіх її формах, а також естетичних якостей предметів та об'єктів оточуючого; особливості, неповторності, що передана в яскравих кольорах, цікавих формах, візерунках, розписах, малюнках; прилученні дитини до світу мистецтва. Необхідно організовувати образотворчу діяльність як поліхудожню на основі взаємодії та синтезу мистецтв для забезпечення цілісного світосприйняття і самовираження [1].

Слід зазначити, що завдання художньо-естетичного виховання необхідно формулювати відповідно до віку дитини і коригувати в міру її дорослішання. У більшості випадків виховні завдання художнього та естетичного характеру в закладі дошкільної освіти реалізуються в розвагах, екскурсіях, виставках, відвідинах музеїв, у бесідах, що за своєю суттю спрямовані на вирішення завдань естетичного виховання.

Незважаючи на всю важливість теоретичних аспектів художньо-естетичного виховання, не можна не відзначити провідний вплив практики та процесу взаємодії з родинами вихованців у вирішенні зазначеної проблеми. Сформувати в свідомості дитини любов до мистецтва, не пропонуючи їй можливості стикнутися з ним і навіть спробувати себе в цій справі складно. Саме тому одним з найважливіших компонентів художньо-естетичного виховання дитини є творчі заняття, які можна організовувати і в домашніх умовах.

Як зауважує Н.Гагаріна, опираючись на результати практичних досліджень діяльності закладів дошкільної освіти, причиною труднощів у вирішенні завдань естетичного виховання та розвитку художньо-продуктивної компетентності дошкільників є недостатнє методичне забезпечення. Відсутні якісні репродукції творів живопису, методичні рекомендації з формування в дітей естетичних почуттів, недостатньо інформації про художників та картини, які були б адаптовані для сприймання дітьми дошкільного віку. Тому виникає потреба у створенні матеріального забезпечення для формування в дітей естетичного ставлення до світу засобами живопису, зокрема, у підборі та виданні репродукцій картин і створенні методичних рекомендацій для роботи з дітьми [1, с.6].

Формування основ художньо-естетичної культури, емоційне сприйняття творів мистецтв, творче самовираження сприяють збагаченню духовного життя дитини дошкільного віку, розширенню світогляду, горизонту думки і розуміння навколишньої дійсності, краси природи та її неповторності.

Список літератури:

1. Гагаріна Н.П. Художньо-продуктивна компетенція дошкільників. Діти і картини: [навчально-методичний посібник] / Н.П. Гагаріна. - Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2017. - 48 с.
2. О воспитании / В. А. Сухомлинский; [Сост. и авт. вступит. очерков С. Соловейчик]. - 4-е изд. - М.: Политиздат, 1982. - 270 с.

**ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ПРИНЦИПІВ ПЛАНУВАННЯ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

Кутідзе Л.С.

к.е.н., доцент, ЗНТУ

Єськов К.О.

магістр, ЗНТУ

Досвід європейських країн вказує, що розвиток суспільства та держави значною мірою залежить від прийнятих принципів планування регіонального розвитку. На сьогодні державна політика України у розрізі планування розвитку регіонів зазнала зміни під впливом децентралізації. Відтепер така політика орієнтована на європейські норми та правила. Разом із цим залишається багато питань відносно шляхів розвитку регіонів, а також, що до організації розподілу прав і повноважень держави та органів місцевого самоврядування.

У сучасній європейській практиці значна увага при розробці державних стратегій розвитку приділяється політиці територіального планування.

Територіальне планування – це особливий напрямок планування, метод обліку та реалізації регіональної політики при розробці планів соціально-економічного розвитку [1]. Відзначається, що при розробці територіального планування влада має спиратися на принципи децентралізації.

У зв'язку із децентралізацією в Україні головними завданнями нової політики планування регіонального розвитку є зміни принципів територіального планування, створення сприятливих умов для розвитку новостворених громад, надання можливості об'єднання територій у компактні групи, самостійне використання власного бюджету, допомога з боку держави шляхом надання дотацій на розвиток із поступовим зменшенням суми

останньої, покращення життя кожного громадянина країни шляхом розвитку інфраструктурних проектів на місцях.

Децентралізація передбачає систему розподілу функцій і повноважень між державним і місцевими рівнями управління із розширенням прав останніх. Роль децентралізації управління в процесах становлення інституту місцевого самоврядування є визначальною. Впровадження децентралізації почалось у лютому 2015 року, що оновило підходи та методи до територіального планування в Україні.

У проекті підтримки регіонального розвитку України з боку Європейського Союзу (ЄС) зазначено, що новими принципами має бути: децентралізація влади та ресурсів на місцях; раціоналізація використання ресурсів; створення сильної, динамічної економіки; постійне вдосконалення підходів до управління територіями та залучення до роботи креативних людей [2, с.11].

Співпраця України та ЄС окреслена угодою про асоціацію України з ЄС, яка вимагає запровадження європейських принципів регіональної політики на території України. Серед головних напрямків державної політики сьогодні є:

- просування та допомога у розвитку з боку держави постіндустріальним чинникам для економічного зростання;
- встановлення стійких і міцних міжрегіональних зв'язків;
- визначення важливості підвищення економічного розвитку кожного регіону як важливий шлях до збільшення рівня ВВП України та подолання бідності у розвитку міст і селищ [3, с.29].

Нова Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, яка враховує вимоги ЄС відносно роботи із регіонами, передбачає швидке забезпечення сталого розвитку регіонів і держави в цілому. Відповідно до цього кожний регіон створює власну стратегію розвитку та впроваджує нові принципи регіонального планування, які відповідають критеріям зазначеним у державній стратегії.

Зазначається, що планування регіонального розвитку неможливе без кооперації зусиль у трикутнику «влада – бізнес – громадянське суспільство». Тому формування пріоритетів розвитку регіону повинно відбуватися при залученні представників бізнесу, громадськості, науковців.

Так, наприклад, стратегічні цілі розвитку Запорізької області на період до 2020 року визначені на основі порівняльних переваг регіону з урахуванням викликів, а також можливих перешкод і ризиків на шляху розвитку. Серед головних цілей розвитку регіону місцева влада називає:

- створення високого рівня якості життя для місцевого населення;
- підвищення інвестиційної привабливості шляхом підтримки та розвитку індустріального комплексу і об'єктів інфраструктури;
- розвиток сільських територій;
- підвищення рівня екологічної безпеки та збереження природних ресурсів регіону [4, с.3].

Разом із запровадженням децентралізації, посилилась відповідальність місцевої влади за якість виконання робіт за усіма проектами, що спрямовані на досягнення задекларованих цілей. По-перше європейські норми регламентують регулярну звітність владних органів перед суспільством за обсяги та якість виконаних робіт, що не вдалося конкретно прописати у законодавстві України, по-друге надто значна відповідальність перекладається з центральної влади на місцеву, по-третє зростає рівень відповідальності за нецільове використання фінансових та адміністративних ресурсів [4].

Виконання робіт, у контексті децентралізації, передбачається за рахунок додаткових коштів, які отримав бюджет області та міста. Окремо наголошується важливість переходу на середньострокове планування місцевих бюджетів. Цей крок має забезпечити постійність фінансування розвитку об'єктів регіонів України [4].

Наприклад, Запорізька Рада Регіонального Розвитку наголошує, що новий підхід до планування регіонального розвитку відрізняється від попереднього тим, що має на меті покращення рівня життя кожного мешканця на місцях

шляхом більш гнучкого використання коштів, створення інвестиційно привабливої території з розвинутим індустріальним та промисловим комплексом завдяки міжрегіональній співпраці та кооперації роботи із ЄС. Окрема увага приділена розвитку сільських територій, складанню і реалізації плану збереження екології та природних ресурсів індустріального регіону.

У Стратегії розвитку регіону влада зазначає, що у 2021 році досягне:

- зростання рівня легальних доходів громадян;
- вирівнювання рівня попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці регіону;
- удосконалення управління регіональним розвитком (для збалансування соціальної та економічної єдності регіонів країни);
- надання всебічної підтримки підприємцям-початківцям тощо [4].

На даний час залучено інвестиції на будівництво важливих інфраструктурних об'єктів, зокрема нового терміналу Запорізького аеропорту, річкового перевантажувального терміналу (що буде найбільшим серед навколишніх регіонів), будівництво та запуск вітрових електростанцій з метою поліпшення інфраструктури регіону та підвищення його привабливості серед потенційних інвесторів. Значна увага приділена соціальним проектам, зокрема було зменшено черги до дитячих садочків шляхом будівництва нових об'єктів, реконструйовані лікарні, відкрито кілька десятків ЦНАПів тощо.

Також увага місцевої влади приділена контролю за реалізацією програм розвитку в межах Державної стратегії розвитку регіонів. Успішне виконання планів значною мірою залежить від злагодженої роботи представників усіх гілок влади регіону та механізмів, які використовують для реалізації програм розвитку. Особливо гостро це відчувається при переході країни на наступний етап реформи децентралізації, коли дотації будуть зменшуватися, натомість зростатиме відповідальність і фінансове навантаження на місцевому рівні.

ВИСНОВКИ

На сьогодні Україна лише на початку шляху впровадження нових підходів та принципів планування регіонального розвитку на своєму

євроінтеграційному шляху. Разом із фінансовою та адміністративною самостійністю, на регіони було покладено відповідальність за використання своїх ресурсів, а також обов'язання влади щодо створення відкритої системи використання бюджету.

На цьому шляху Запорізькому регіону вдалось досягти певних успіхів. Так, було створено Раду Регіонального Розвитку, яка запровадила нові підходи та принципи щодо регіонального розвитку, на основі яких було визначено стратегічні цілі розвитку регіону. Відповідно до цілей влада почала реалізовувати проекти розвитку, а також розробляти іміджеву політику регіону як інвестиційно привабливого.

Завдяки підвищенню іміджу регіону владі вдалось досягти певних результатів. Зокрема було залучено значні інвестиції у розвиток об'єктів інфраструктури, енергетичного комплексу, об'єкти соціальної сфери. Зараз місцевим представникам влади варто приділити особливу увагу стимулюванню підприємницької активності, що дозволило б прискорити темпи економічного розвитку регіону, адже при переході на наступний етап децентралізації буде скорочено дотації та покладено ще більше відповідальності на міську владу. Тому створення міцного фундаменту зараз – це запорука майбутнього сталого розвитку економіки України та її регіонів.

Список літератури:

1. Методологія планування регіонального розвитку в Україні. Інструмент для розробки стратегій регіонального розвитку і планів їх реалізації. Проект Європейського Союзу Підтримка політики регіонального розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rozvytok.in.ua/library/download/file?fid=25.893

2. Нова регіональна політика для нової України: Аналітична доповідь (Скорочена версія). – К., Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017.- 36 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iser.org.ua/uploads/files/Reg%20politic%204%20ukr%20na%20sait.pdf>

3. Урядовий портал. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. №385 Про Затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/247566248>

4. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000055/55043/strategia2020.pdf>

НАКОПИЧЕННЯ ЦЕЗІЮ-137 І СТРОНЦІЮ-90 У ҐРУНТАХ ТА ОВОЧАХ ЧЕРКАЩИНИ

Кухнюк О.В.

Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна,
аспірант

Після вибуху на ЧАЕС у травні 1986 року у повітря, воду та ґрунт потрапили радіоактивні речовини. Минуло понад 30 років, проте досить небезпечними радіонуклідами для рослинної продукції, до якої вони потрапляють переважно із забруднених ґрунтів, залишаються ^{137}Cs і ^{90}Sr [2,5]. За даними прогнозів японських учених оцінити масштабність наслідків Чорнобильської аварії можливо лише через 35-50 років [2]. Тому актуальною залишається проблема радіаційного забруднення ґрунтів і продуктів харчування рослинного походження. В Україні діють жорсткі нормативи щодо вмісту радіонуклідів у ґрунтах і продуктах харчування. Для Цезію-137 вони складають 1 Кі/км² (ґрунт), 40-60 Бк/кг (овочі), а для Стронцію-90 відповідно 0,02 Кі/км² (ґрунт) і 20 Бк/кг (овочева продукція) [1].

Останнім часом у зв'язку з економічною кризою та реорганізацією системи охорони здоров'я у нашій країні кількість досліджених проб за

радіаційними показниками значно зменшилась. За даними ДУ «Черкаський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» протягом 2017 -2018 років на вміст радіонуклідів у ґрунтах Черкаської області не проводилось жодного вимірювання [3,4].

Овочі цінні багатим вмістом необхідних для людини макро – і мікроелементів і знаходяться на третьому місці зі постачання радіонуклідів до організму. Тому дана проблема повинна залишатися на контролі екологів та медиків.

У якості районів досліджень нами були обрані чотири райони Черкаської області: Канівський, Черкаський, Уманський і Чигиринський. Проведено виміри не тільки овочевої продукції, а й ґрунтів, на яких вона вирощувалась. Зразки ґрунтів узяті з грядок селян, що проживають на даних територіях.

Аналіз зразків ґрунтів, узятих з городніх ділянок , підтверджує наявність радіонуклідів в усіх пробах, хоча величини їх набагато нижчі від нормативів НТД. Вони склали по Cs-137 – 0,015-0,0049 Кі/км² при нормі 1 Кі/км² та по Sr-90 – 0,0037-0,0012 Кі/км² при нормі 0,02 Кі/км² згідно МВВ 4/86 15-10-98 [6].

Доведено, що на Черкащині рівень забруднення радіонуклідами овочевих культур також не перевищує допустимих норм. Досліджено, що зі зразків сільськогосподарської продукції найбільше акумулює ¹³⁷Cs і ⁹⁰Sr капуста і картопля, менше коренеплоди – буряк та морква [6].

Залишається тенденція збереження забруднення овочів радіонуклідами в районах, що найбільше постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, а саме Канівський район, де середній вміст у картоплі ¹³⁷Cs – 2,44-3,25 Бк/кг, ⁹⁰Sr – 0,65-0,76 Бк/кг; у моркві ¹³⁷Cs – 1,89- 2,68, ⁹⁰Sr – 0,54-0,78 Бк/кг; у капусті ¹³⁷Cs – 2,96-3,0 Бк/кг, ⁹⁰Sr – 0,6-0,74 Бк/кг ; у буряку ¹³⁷Cs – 2,57-2,61 Бк/кг, ⁹⁰Sr – 0,61-0,65 Бк/кг. Тоді як у Чигиринському районі ¹³⁷Cs у картоплі 2,1–2,3 Бк/кг , ⁹⁰Sr – 0,55-0,56 Бк/кг; у моркві ¹³⁷Cs – 2,0 Бк/кг, ⁹⁰Sr – 0,51-0,52 Бк/кг ; у буряку ¹³⁷Cs – 2,38 -2,39 Бк/кг, ⁹⁰Sr – 0,60-0,61 Бк/кг , у капусті ¹³⁷Cs – 2,91– 2,89 Бк/кг і ⁹⁰Sr – 0,65-0,75 Бк/кг .

Показники вмісту радіонуклідів за останні десятиліття на території Черкаської області є стабільними.

Результати досліджень показали, що рівень забруднення радіонуклідами ґрунтів та овочевих культур не перевищують допустимих рівнів. Концентрація радіонуклідів в овочевій продукції прямо пропорційна рівню забруднення ґрунтів відповідного району Черкаської області.

Доведено, що забруднення радіонуклідами ґрунтів Черкаської області та овочевої продукції залежить від наступних факторів: фізико-хімічних властивостей радіонуклідів, агрохімічних характеристик ґрунтів, біологічних особливостей самих рослин й агротехнічних засобів [5].

З урахуванням вище наведеного, значення і актуальність проведення досліджень забруднення радіонуклідами ґрунтів та продукції вирощеної на них, залишається важливою. А в порівнянні з доаварійним періодом вимагає продовження цієї роботи незважаючи на тридцятирічну давність Чорнобильської трагедії. Тим більше що таких досліджень, на сьогодні, зовсім не багато.

Список літератури:

1. Казимиров Г.Ф., Быковский В.Ю. Джужа Е.Н., Лунина А.В. Чернобыль – Фукусима. Контроль продуктов питания – лучшая стратегия радиационной защиты населения. – Чернобыль, 2012. – 15 с. – (Препр. / НАН Украины. ИПБ АЭС; 12-1).
2. Антонов В.П. Радиационная обстановка и ее социально-психологические аспекты. – К., УССР, 1987. – 48 с.
3. «Звіт про роботу з контролю за факторами навколишнього середовища, що впливають на стан здоров'я людини» Ф№ 71. ДУ «Черкаський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України». м.Черкаси, 2017 – 34с.
4. «Звіт про роботу з контролю за факторами навколишнього середовища, що впливають на стан здоров'я людини» Ф№ 71. ДУ «Черкаський

обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України». м.Черкаси, 2018 – 34с.

5. Шляхи надходження радіонуклідів та їх вплив на організм людини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://labcenter.kh.ua/?p=3953>

6. Державні гігієнічні нормативи «Допустимі рівні вмісту радіонуклідів ^{137}Cs і ^{90}Sr у продуктах харчування та питній воді» ГН 6.6.1.1-130-2006.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНОЇ ТЕХНІКИ ПРИ УКЛАДАННІ БЕТОННОЇ СУМІШІ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Куц А.С.

студентка групи БАД-127 сп

Під час укладання і розподілення бетонної суміші слідкують за станом риштувань і опалубки. При виявленні зміщення або деформації опалубки, бетонування припиняють і приймають заходи до виправлення дефектів.

Актуальність проблеми полягає в тому, що надійність і довговічність бетонних конструкцій залежить, від якості, ефективного методу укладання та ущільнення бетонної суміші. Тому ця проблема знаходиться в центрі уваги фахівців будівельного виробництва.

Одночасно з бетонуванням виконують допоміжні операції по встановленню і переміщенню транспортних і вантажопідйомних засобів тощо.

Для укладання бетонної суміші фундаменту за допомогою **автоміксера**, розчин з міксера вже має задану консистенцію, тому його дуже просто вирівнювати по площі. З використанням міксера приготування бетонної суміші займає набагато менше часу. Так, розчин замішується на підприємстві, а коли міксер під'їжджає до будівельного майданчика, суміш вже готова до використання.

Заливка приготовленої суміші відбувається протягом дня, при цьому фундамент виходить цілісним і монолітним. Для розрахунку кількості бетонного розчину слід помножити ширину і глибину траншеї на її довжину.

В процесі заливки потрібно ретельно утрамбовувати бетон, щоб уникнути утворення міхурів і дрібних пір, зменшуючи його міцність.

А для укладання бетонних сумішей за допомогою бетононасосів, слід розглядати як комплексний процес, що включає монтаж і демонтаж бетоноводу, установку засобів для розподілу бетонної суміші, підготовку до експлуатації бетононасоса, приймання суміші в бункер насоса, а також ущільнення і догляд за свіжоукладеним бетоном.

Бетононасосні установки підрозділяються на:

- мобільні (автобетононасоси);
- причіпні;
- стаціонарні.

Автобетононасоси застосовуються в основному при подачі невеликого обсягу бетонної суміші в конструкції (20 ÷ 50 м³) на висоту до 3 ÷ 5 поверху при можливості висоти розподільної стріли 18-25 метрів. Автобетононасоси є автотранспортними засобами, на шасі якого встановлено: бетононасосна установка, розподільна стріла, приймальний бункер, виносні опори, ємності для води і масла, гідрообладнання, компресор, прилади керування і контролю.

До виробництва монолітних бетонних робіт із застосуванням бетононасоса передують підготовчі роботи, від ретельності і точності виконання яких значною мірою залежить успішне застосування бетононасосів, до цих робіт відносяться:

- вибір місця для розміщення і монтажу бетононасоса, бетоноводу і розподільного обладнання;
- розробка схем виробництва монолітних бетонних робіт;
- здійснення необхідних заходів щодо забезпечення електроенергією, водою і сигналізацією;

- забезпечення злагодженої роботи обслуговуючого персоналу будівництва, бетонного заводу, транспортних служб і лабораторій контролю якості бетонної суміші.

Для підвищення однорідності суміші в конструкції та забезпечення її зчеплення з арматурою бетонну суміш додатково ущільнюють.

Основними способами ущільнення бетонної суміші є такі:

- вібрування;
- вакуумування;
- центрифугування;
- пресування та комбіновані способи.

Перший досвід використання вібрування у будівництві зафіксовано у Франції у 1917 р. інженером Р. Фрейсіне.

Вібрування бетонної суміші може виконуватись на вібромайданчиках (об'ємне ущільнення), глибинними вібраторами (внутрішнє вібрування), віброрейками або вібробрусами (поверхнєве ущільнення).

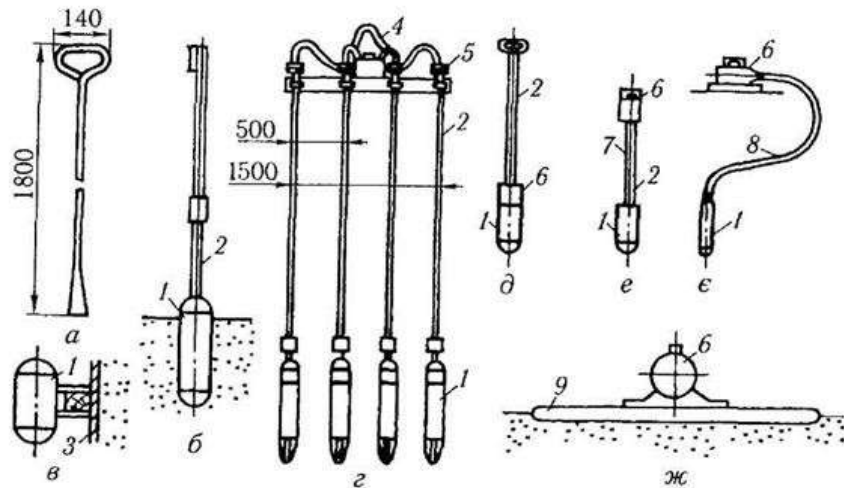

Рис. 1 - Засоби ущільнення бетонної суміші: **а** - шурник; **б** - глибинний (внутрішній) вібратор; **в** - зовнішній вібратор; **г** - пакет глибинних вібраторів; **д** - глибинний вібратор з двигуном, улаштованим у наконечник; **е** - те саме, з двигуном, винесеним до держака; **є** - те саме, з гнучким валом; **ж** - поверхневий вібратор; **1** - корпус вібратора; **2** - штанга; **3** - опалубка; **4** - підвіска; **5** - затискач; **6** - двигун; **7** - штанга з жорстким валом; **8** - гнучкий вал; **9** - металева плита.

Тривалість вібрування залежить від потужності вібровипромінювача, характеру передачі імпульсів, складу суміші, армування, форми та масивності конструкції.

Зазвичай тривалість вібрування на одній позиції становить 15 - 30 с.

Вакуумування та вібровакуумування – це технологічний процес висмоктування з бетонної суміші частини повітря і води. Особливо ефективно застосування вакуумування при улаштуванні підлог, доріг та аеродромів. Для поверхневого вакуумування використовуються вакуум-щити та вакуум-мати площею 5-15м. Для вакуумування вертикальних поверхонь застосовують вакуум-опалубку, яка складається з вакуум-щитів, елементів жорсткості та кріпильних деталей. Для створення вакууму застосовують агрегати з поршнеvim або ротаційним вакуум-насосом чи компресорами і водозбірним баком.

При застосуванні жорстких бетонних сумішей із низьким В/Ц застосовують ущільнення пресуванням. Цей принцип покладений в основу таких способів, як радикальне пресування, силовий прокат, вакуумпресування, віброштампування.

Одним з ефективних методів виробництва напірних і безнапірних труб, колон, опор ЛЕП, паль та інших конструкцій є центрифугування. Для цього способу застосовують осьові, ремінні або роликові центрифуги з роз'ємними або нероз'ємними формами.

Виготовлення конструкцій за цим способом складається з подачі та розподілення бетонної суміші у форму, що обертається. Розподіл бетонної суміші по внутрішній поверхні форми здійснюється за рахунок центр об'їжних та динамічних сил.

Саме тому можливо зробити **висновки**, при укладанні бетону міксером - займає більше часу, для міксера потрібно виділити територію, для того щоб він зміг під'їжджати до місця заливки. Укладання бетононасосом - швидша, можна залити територію повністю, завдяки труби бетононасос подає бетонну суміш з більш далекої відстані, це також дає більше вигоди при будівництві.

Ущільнення за допомогою вібрування означає, що на бетон діють коливання. Вони струшують масу, через це з'єднання між частинками розривається. Під впливом власної маси вони займають те положення, що дозволить їм чинити супротив коливанням. У результаті цього виходить досить щільний бетон.

Список літератури:

1. Ущільнення бетонної суміші.[Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrtechno.info/index.php?mod=text&uitxt=314>.
2. Баладінський В.Л., Лівінський О.М., Абрашкович Ю.Д. та ін.. Техніка будівництва. Навчальний посібник. – К.: КНУБА, 2003.-368 с.

НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ПРИ РОЗШИРЕННІ ВИДІВ ПОСЛУГ ЩОДО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ МАЛИХ ОБСЯГІВ

Лаврухін О.В.

УкрДУЗТ, д.т.н., професор

Кравець А.Л.

УкрДУЗТ, к.т.н., доцент

Кульова Д.О.

УкрДУЗТ, аспірант

Залізничний транспорт є однією з важливих галузей економіки України і провідною галуззю в дорожньо-транспортному комплексі країни, який забезпечує 82% вантажних і майже 50% пасажирських перевезень, здійснюваних всіма видами транспорту.

Потреби населення в перевезеннях пов'язані як з трудовою діяльністю (поїздки до місць роботи та відрядження), так й з культурно-побутовою необхідністю (поїздки на відпочинок, туризм, екскурсії).

Також на сьогоднішній день значна частина пасажирів має потребу в наданні нових видів послуг, основними серед них є доставка багажу та вантажобагажу на вокзали та в пункти призначення. Конкуренцію залізничному транспорту на середніх відстанях складає автомобільний транспорт, оскільки більшість залізничних ліній мають паралельні автомобільні дороги.

Основними перевагами залізничного транспорту є його масовість та стабільність перевезень, високий рівень безпеки та надійність руху, мінімальна шкода для навколишнього середовища та використання різних видів енергії, можливість надання широкого діапазону комфорту і сервісу.

Однак, підприємства, що мають до перевезення вантажі в обсязі 1, 5, навіть 10 тон, користуються або власним автомобільним транспортом, або наймають його у третьої сторони. Також, значно збільшились потреби населення у перевезенні вантажів малого обсягу, що теж є більш вигідним для автомобільного транспорту. В таких умовах залізницям важко конкурувати з її можливостями. Таким чином, всі переваги, що має залізничний транспорт над іншими видами, в сучасних умовах попиту на перевезення перекреслює економічна рентабельність здійснення доставки вантажу залежно від його обсягу.

Тому мають бути розглянуті напрямки, які знов таки, відокремили та надали б кожному з видів транспорту власну нішу для надання послуг з урахуванням саме його переваг та недоліків.

І перший напрямок пов'язаний із збільшенням привабливості послуги «Перевезення багажу та вантажобагажу»

При прямуванні пасажирів у плацкартних або купейних вагонах за конструкцією в їх розпорядженні для розміщення власного багажу є рундуки під сидіннями, треті полиці та спеціальні місця, розташовані над входом у купе. Цих місць за обсягом достатньо, щоб всі пасажирів мали можливість розмістити ручну поклажу дозволених розмірів та маси. Однак при користуванні швидкісними поїздами ІнтерСіті та ІнтерСіті+ площа багажного відділення є досить обмеженою. Тобто, при наявності у вагоні пасажирів, які здійснюють

подорож із значним за розміром багажем, може виникнути суперечка за місце у багажному відділенні.

На станціях, відкритих для багажних операцій, пасажиром до посадки в вагон надається можливість зважування ручної поклажі та оплати перевезення надлишків ваги або здачі частини ручної поклажі для перевезення багажем за окрему плату. Тобто при цьому може розглядатися класична схема обслуговування багажу. Однак розглянемо інші схеми обслуговування пасажирів та доставки їх багажу, що розширюють сервісні можливості та послуги залізниці.

Якщо пасажир прямує зі свого міста поїздом з метою здійснення пересадки та досягнення аеропорту для подальшого здійснення подорожі повітряним видом транспорту, то і схема прямування його багажу може бути розширена за двома варіантами (рис. 1): перший передбачає здавання пасажиром багажу на станції відправлення та отримання його в аеропорту; другий – передачу багажу на повітряний транспорт.

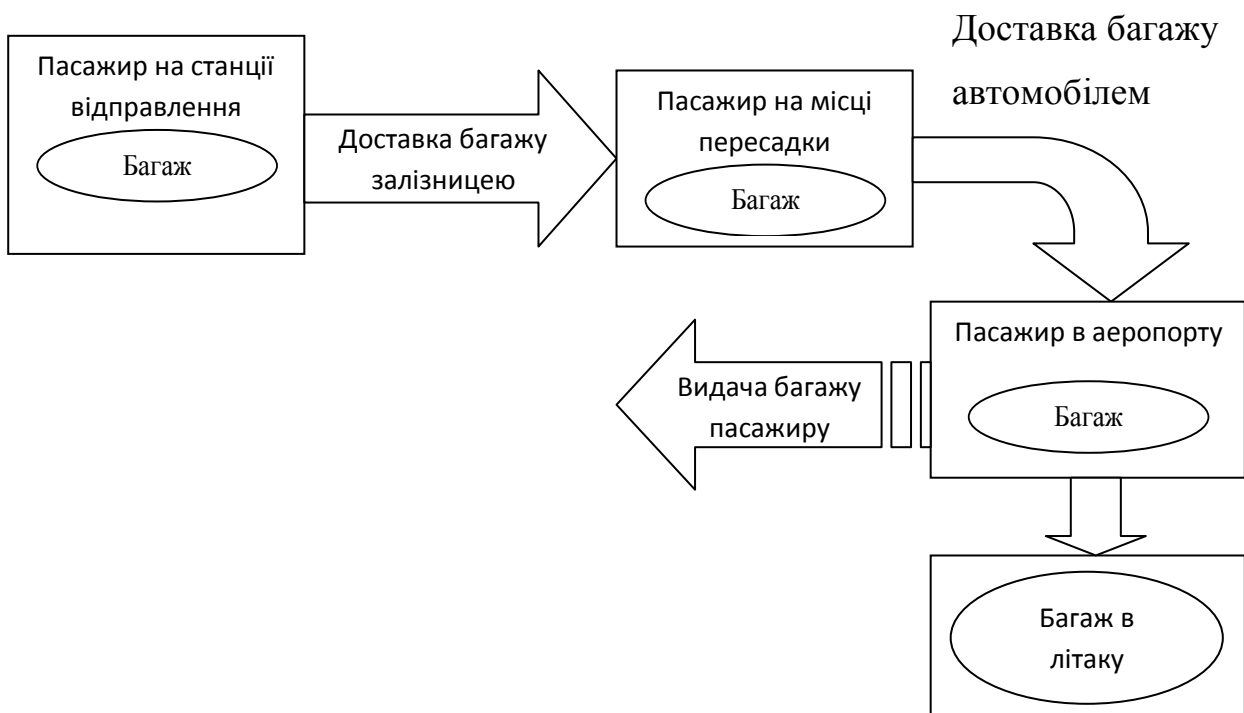

Рисунок 1 – Схема доставки багажу декількома видами транспорту

При цьому має використовуватись єдиний багажний документ, що не вимагає переоформлення при передачі багажу на інший вид транспорту. Однак в ньому має міститись більш докладна інформація: про власника багажу; про місце здавання багажу; габаритні розміри та вагу багажу або пакування; маршрут прямування із зазначенням усіх пунктів передачі багажу між видами транспорту.

При цьому, для підтримки якості та підвищення привабливості даного виду сервісу, дуже важливо, щоб весь процес від здачі пасажиром його речей у якості багажу, до моменту отримання у кінцевому пункті, був максимально простим та зручним. Тобто, це:

- мінімальна кількість часу, на надання послуги;
- мінімальна кількість паперів;
- можливість завчасного замовлення послуги;
- зручність розташування місць приймання та видачі багажу;
- впевненість у безпеці багажу під час доставки;
- можливість відстеження стану вантажу на маршруті прямування через додаток;
- гнучкі та лояльні тарифи;
- система знижок та акційних пропозицій;
- обов'язково ввічливе та доброзичливе ставлення до пасажирів як до клієнта, якого раді бачити, готові допомогти і будуть обов'язково вдячні за його повторне звернення.

Зараз відправити речі залізничним транспортом може будь-яка фізична чи юридична особа. При чому залізниця здійснює перевезення двох типів вантажів – багажу та вантажобагажу. Багаж оформлюється лише пасажиром за наявності квитка на поїзд, а для транспортування вантажобагажу клієнту не потрібно жодних документів.

На місці клієнт заповнює заяву на відправлення вантажобагажу. Для цього приймальник зважує речі і рахує кількість місць. На основі заяви клієнт у касі оформлює проїзний документ і оплачує перевезення. Оплата за відправку

залежить від кілометражу та тоннажу. На весь процес оформлення приходиться 15-30 хв – у залежності від кількості вантажобагажу. І загалом вся процедура схожа на ті, що виконуються іншими компаніями-перевізниками вантажів (Укрпошта, Нова пошта, Міст експрес та ін.).

Однак на залізницях України функціонує лише кілька десятків багажних відділень. Найбільші з них розташовані на вокзалах станцій Київ, Харків, Дніпро, Львів, Івано-Франківськ, Одеса-Головна. Для порівняння, мережа Нової пошти становить більше 2000 відділень.

Залізничний транспорт зорієнтовано на перевезення великих партій вантажів на далекі відстані та на перевезення пасажирів. Але, враховуючи сучасний попит серед населення, пропонується повернути вид перевезення «дрібна відправка», для відправлення якої не потрібне надання окремого вагону. А також, при здійсненні пасажирських перевезень, пропонується використовувати їх більш активно та продуктивно для перевезення багажу та вантажобагажу.

А для розвитку та налагодження роботи по цих двох напрямках необхідно:

- розвивати мережу пунктів приймання/видачі та передачі вантажів, багажів та вантажобагажів;
- розвивати схеми взаємодії з іншими видами транспорту;
- розробити та втілити в роботу нові форми документів;
- розробити гнучкі, конкурентні та привабливі для клієнтів тарифи на перевезення;
- ретельно розглянути та постійно відпрацьовувати логістику маршрутів прямування поїздів;
- постійно працювати над покращенням якості роботи, сервісу та кількістю послуг, що надаються компаніїю.

Залізниця, як флагман серед компаній, що надають послуги з перевезення, за рівнем розвитку мережі магістралей, інфраструктури та рухомого складу, має від цього як перевагу, так і недолік. Перевага – це те, що

залізниця все це вже має, а недолік – це застарілість, як більшості рухомого складу та магістралей, так і системи надання послуг. Будувати нове з нуля, орієнтуючись на сучасні потреби ринку, легше іноді, ніж переробляти існуюче та застаріле.

Послуги, які виконуються на залізниці, є різноманітними і навіть незначні поліпшення у їх надання в результаті може дати величезну вигоду. Якщо розглядається швидкісний рух, то необхідно пам'ятати, що обслуговування пасажирів полягає не тільки в їхньому швидкому проїзді, але і у комфортному наданні супутніх послуг.

BRIEF INTRODUCTION OF HENAN PROVINCE'S ECONOMY AND SOCIETY

Cui Lanbing

master`s student of Sumy national agrarian university

Lozynska Inna

D.Sci in Economics – scientific supervisor

Henan (Chinese: 河南, pinyin: Hénán; Wade-Giles: Ho-nan), is a province of the People's Republic of China located in the central part of the country. Its one-character abbreviation is 豫 (pinyin: yù), named after Yuzhou (豫州 Yù Zhōu), a Han Dynasty province (zhou) that included parts of modern-day Henan. The name Henan literally means "south of the (Yellow) River" (Huang He). The province is contiguous with many other Chinese provinces, including Hebei to the north, Shandong to the northeast, Anhui to the southeast, Hubei to the south, Shaanxi to the west, and Shanxi to the northwest.

Henan province is a home to a large number of heritage sites which have been left behind including the ruins of Shang dynasty capital city Yin and the Shaolin

Temple. Four of the Eight Great Ancient Capitals of China, Luoyang, Anyang, Kaifeng, and Zhengzhou are located in Henan.

Although the name of the province (河南) means "south of the [Yellow] river", approximately a quarter of the province lies north of the Yellow River, also known as the Huang He. With an area of 167,000 km (64,479 sq mi), Henan covers a large part of the fertile and densely populated North China Plain. Its neighbouring provinces are Shaanxi, Shanxi, Hebei, Shandong, Anhui and Hubei. Henan is China's third most populous province with a population of over 94 million. If it were a country by itself, Henan would be the 14th most populous country in the world, ahead of Egypt and Vietnam.

Henan is the 5th largest provincial economy of China and the largest among inland provinces. However, per capita GDP is low compared to other eastern and central provinces [1].

Since the 1990s, Henan's economy has expanded rapidly. Its GDP is approximately \$569 billion. Agriculture continues to be an important economic driver; indeed it is considered one of the breadbaskets of China. Main food crops include winter wheat, millet, kaoliang, soybeans, barley, corn, sweet potatoes, rice, green lentils, cotton and tobacco. Henan is China's largest wheat producer and one of China's largest cotton and tobacco producers. The province is also a significant manufacturer of vegetable oil especially sesame oil. Fruit farming has expanded considerably in recent years and Henan now harvests large crops of dates, persimmons, apples, pears, walnuts and chestnuts. Henan also raises yellow oxen, beef, donkeys, hogs, goat, sheep and chickens.

Silk is also a large agricultural mainstay. Indeed, Henan silkworm raising industry dates from the Han Dynasty. Henan's large farming business has driven the development of its food processing industry. Henan specializes in the production of meat, frozen food, seasoning, instant noodles, biscuits and other processed foods. Similarly Henan's cotton-growing region which supplies a large textile industry.

Henan is rich in mineral resources including molybdenum, iron ore, asbestos, aluminum, natural gas, cesium, pyrite, bauxite, mica, coal, perlite, lead, gold, silver

and refractory clay. Henan's Zhongyuan Oilfield and Pingdingshan Coal Mine are some of China's largest, and Henan produces almost half of the China's aluminum oxide[3].

Henan's industrial development has been based around its mineral resources. Today the manufacture of non-metallic mineral products, the mining and washing of coal, and the manufacture and processing of ferrous and non-ferrous metals, and chemical raw materials and products accounts for approximately 36% of its industrial output. The province, for instance, is a national leader in lead, aluminum and glass production. Henan is also an important manufacturer of machinery, tractors, agricultural equipment and automobiles. In 2017, Henan's primary, secondary, and tertiary industries were worth 277 billion RMB (US\$40 billion), 1.097 trillion RMB (US\$160 billion), and 563 billion RMB (US\$82 billion), respectively [2].

Henan has seen rapid development in its economy over the past two decades, and its economy has expanded at an even faster rate than the national average of 10%. This rapid growth has transformed Henan from one of the poorest provinces to one that matches other central provinces, though still relatively impoverished on a national scale. In 2017, Henan's nominal GDP was 3.20 trillion RMB (US\$427 billion), making it the fifth largest economy in China, although it ranks nineteenth in terms of GDP per capita.

Henan province actively carries out industrial readjustment and promotes the coordinated development of agriculture, industry and service industry. Although Henan province has made outstanding achievements, there are still many problems in its development:

- 1 Although Henan province is rich in natural resources and economic aggregate, it has a large population and a small per capita possession.

- 2 Uneven development between urban and rural areas, and a certain gap between the rich and the poor. With the development of economy, some areas are not fully developed due to traffic, communication and other reasons.

3. In the process of promoting industrialization, resource waste and environmental damage have been caused.

4. Insufficient investment in higher education and uneven distribution of educational resources.

Henan's service sector is relatively small with the majority of its finance and service businesses concentrated in its few larger cities such as Zhengzhou and Luoyang. That said, Henan's tourism industry is thriving. It is estimated that tourism brings approximately 350 million domestic and 2 million international visitors to the province each year.

Henan is actively trying to build its economy around the provincial capital of Zhengzhou, and it is hoped that the province may become an important transportation and manufacturing hub in the years to come. In 2018, the total trade volume (import and export) was US\$17.5 billion, including US\$10.7 billion for exports. Since 2002, 7,111 foreign enterprises have been approved, and foreign funds (FDI) of US\$10.64 billion have been used in contracts with a realized FDI of US\$5.3 billion. Foreign exchanges are increasing continuously. Friendly provincial relationships have been established with 16 states (districts) in the United States, Japan, Russia, France, Germany, and others. Some cities of Henan have established friendly relationships (sister city) with thirty-two foreign cities [4].

Finance and commerce are largely concentrated in urban centers such as Zhengzhou and Luoyang, where the economy is fueled by a large and relatively affluent consumer base. In order to make the economy more knowledge- and technology-based, the government established a number of development zones in all of the major cities, promoting industries such as software, information technologies, new materials, bio-pharmaceutical and photo-machinery-electronics. Henan is a major destination for tourists, with places such as Shaolin Temple and Longmen Grottoes attracting millions of tourists each year.

Recently, efforts have been made to diversify Henan's economy into the production of consumer goods such as household appliances, cigarettes and electrical products. Government-supported economic zones are encouraging the development of information technologies, new materials and pharmaceutical industries. Henan is also a growing producer of thermal and hydroelectric energy.

References:

1. Feng Zhijun. Introduction to Heinan Economy: available <http://www.chinafolio.com/provinces/henan-province/>
2. Zhang Kun. The Theory and Practice of Economy, Beijing: China Environmental Science Press, 2018, P30.
3. Yan Lin. Resources and Economic Development. Beijing: Science Press, 2019.
4. Hong Yinxing. The Economics and Social Development. Beijing: The Commercial Press, 2019.

ENTERPRISE' ORGANIZATION STRUCTURE ANALYSIS - CHINA CASE. THE IMPACT OF ORGANIZATIONAL STRUCTURE ON ENTERPRISE MANAGEMENT

Li Mengdan

Master student speciality 073 «Management» EP «Administrative
Management»

Sumy national agrarian university

Sumy, Ukraine

*Scientific adviser – PhD in Economics, associate professor **Svitlana Lukash***

Characteristics of organizational structure

Organizational structure is a setup which determines the hierarchy of people, their function, the workflow, and the reporting system. Organizations need to be efficient, flexible, innovative and caring in order to achieve a sustainable competitive advantage. It is an enterprise environmental factor that plays a vital role in guiding how you behave and how your organization runs its operations. As organizations grow or their requirements change, the organizational structure can adapt to support its objectives. Organizational structure can also be considered as the viewing glass or

perspective through which individuals see their organization and its environment. Every organization must have a well-defined organizational structure to work efficiently and achieve its goals with fewer hurdles. Organizations have to be very competitive, efficient, and dynamic to survive and grow. Consumers are becoming more conscious and demanding, and they need a quick response. Therefore, to fulfill customer requirements and to survive, it is necessary for any organization to adapt to an organizational structure, which can best support its objectives.

Analyzing organizational structure of top companies

An organization can be structured in many different ways, depending on its objectives. The structure of an organization will determine the modes in which it operates and performs. Organizational structure allows the expressed allocation of responsibilities for different functions and processes to different entities such as the branch, department, workgroup, and individual.

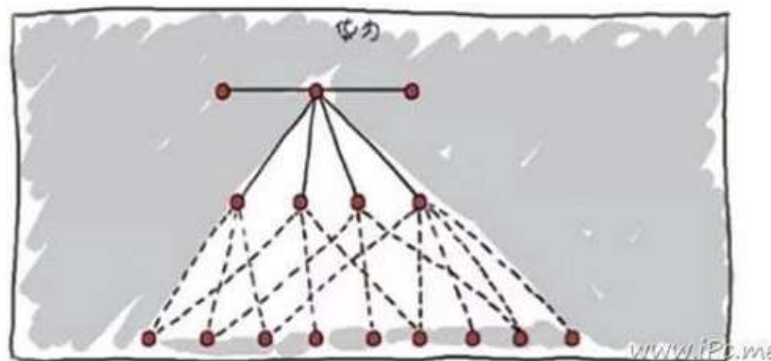

Fig.1. Huawei - Technological innovation leads to the change of matrix structure

Unlike many enterprises that emphasize on stable organizational structure, Huawei establishes a matrix structure that can be changed. In other words, every product innovation of Huawei is bound to be accompanied by the change of organizational structure; while there will be a big technological innovation in Huawei every three months. Once appear opportunity, corresponding branch goes out quickly, seize opportunity. Under the influence of this department, the organizational structure of the company has changed to some extent -- the process has not changed, but the number and content of the contact between departments have changed. But this kind

of deformation is temporary, when the stage task is completed, the whole organizational structure will return to normal.

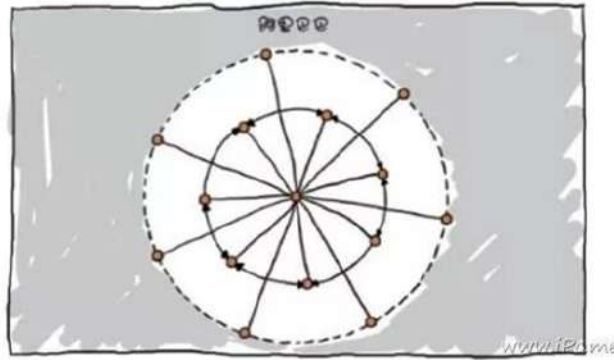

Fig.2. Alibaba Jack ma's shadow is everywhere all the time

Jack ma seems to be everywhere at Alibaba. Now, he has shown the public a perfect industrial chain. Wanwang provides domain names, and tailor-made two sets of websites - B2B and B2C, and then through the Alibaba website, Taobao mall, Taobao market three platforms, precise docking segmentation of users. Scattered in the country more than 7 million square meters of Ali warehouse, a number of small warehouse, through the logistics through the logistics data flow from suppliers to Ali warehouse to users, including all the business of Ali strategy. And ma, as he puts it, "has melted into the company."

Every organization has a unique organizational structure; otherwise, chaos takes over. An organizational structure shows employees a transparent reporting system, which helps to avoid conflicts, and supports good communication. An organizational structure is essential for an organization's smooth functioning. An organization should choose its structure depending on its needs and requirements, as failing to do so will hinder its growth.

Structures have an impact on responsibilities and superior-subordinate relationships, communication flow, and overall management and growth. Therefore, it is essential for business leaders to know what category they fall into and when to make some needed tweaks.

В'ЯЗКІСНІ ВЛАСТИВОСТІ ДЕЯКИХ РІДИННИХ СИСТЕМ

Литвиненко О.О.

студент групи 101-НТ

Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

Давиденко Л.П.

к.х.н., доцент

Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

В'язкість є надзвичайно важливою фізико-хімічною характеристикою рідин та рідинних систем. Адже саме в'язкістю рідини відрізняються найбільше одна від одної. В'язкість може бути одним із найбільш чутливих показників температури. Зміна в'язкості на один градус температури може досягати 30 і більше відсотків; це майже в 150 разів більше температурного коефіцієнта розширення ртуті, в 80 разів більше зміни опору платини і міді і в 10 разів більше зміни опору на один градус у напівпровідникових матеріалах. [2;3]

Для вимірювання в'язкості рідинних систем можна використовувати різні методи, кожен з яких має свої особливості, переваги та недоліки.

Мета роботи полягає у дослідженні і аналізі найбільш важливих теорій в'язкої течії рідин, вчення про в'язкість і механізм в'язкої течії, проведенні експериментальних досліджень в'язкості розплавів поліолів.

Під час виконання експериментальних вимірювань використовувався метод капілярної віскозиметрії, який спирається на закон Пуазейля про рух в'язкої рідини, що описує закономірності руху рідини в капілярі. [1]

Суть досліду при визначенні в'язкості полягає у вимірюванні часу протікання відомої кількості рідини при відомому перепаді тисків на кінцях капіляра:

$$\eta = \frac{\pi R^4 p}{8QL} \implies \eta = \frac{\pi R^4 p}{8\eta L} \quad (1)$$

Q – кількість рідини, що протікає через капіляр віскозиметра за одиницю часу, $\text{м}^3/\text{с}$; R – радіус капіляра віскозиметра, м ; L – довжина капіляра віскозиметра, м ; η – в'язкість рідини, $\text{Па}\cdot\text{с}$; p – різниця тисків на кінцях капіляра віскозиметра, Па .

Слід зазначити, що формула Пуазейля справедлива тільки для ламінарної течії рідини, тобто при відсутності тертя на межі «рідина – стінка капіляра віскозиметра».

Тому в рівняння Пуазейля слід ввести деяку поправку на кінетичну енергію-поправку Хагенбаха:

$$\eta = \frac{\pi \rho R^4}{8QL} - \frac{hQd}{8\pi} \quad (2)$$

де h – коефіцієнт, що прямує до одиниці, d – щільність досліджуваної рідини.

У роботі, відповідно до поставленої мети і завдань, проводилися експериментальні дослідження кінематичної в'язкості розплавів багатоатомних

спиртів – п'ятиатомного ксиліту (Е 967) та шестиатомного сорбіту (Е 420).

Кінематична в'язкість вимірювалася за допомогою капілярного віскозиметра з похибкою 2-3%, попередньо проградуйованого гліцерином. Температурні залежності кінематичної в'язкості досліджуваних розплавів

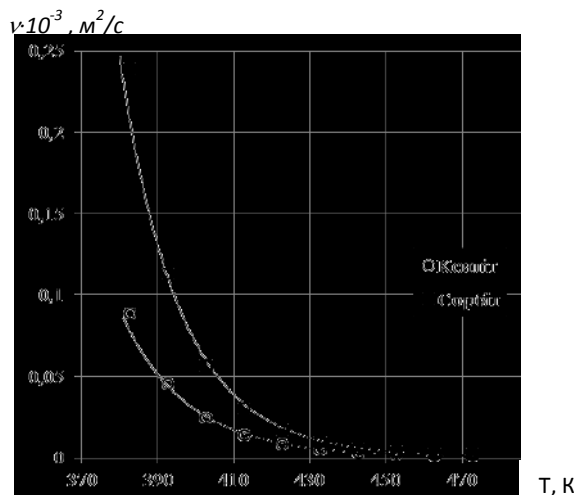

Рис.1. Залежність кінематичної в'язкості від температури для розплавів ксиліту та сорбіту

представлені на рисунку 1. Цю залежність для ксиліту та сорбіту можна розбити на три ділянки: першу – від температури плавлення до 140°C , де

відбувається стрімке зменшення кінематичної в'язкості зі зростанням температури. Так, в'язкість сорбіту у цьому інтервалі температур зменшується практично у 6 разів, а в'язкість ксиліту – близько трьох раз. Другу – від 140 до 175°C, де зміни в'язкості стає менш помітні, та вище 175°C, де значення кінематичної в'язкості відбуваються досить повільно, і, крім того, за абсолютним значеннями стають близькими для сорбіту і ксиліту.

При однакових температурах в'язкість розплаву сорбіту є більшою, ніж ксиліту.

Проведений аналіз експериментальних методів дослідження показав, що серед усіх існуючих методів метод капілярної віскозиметрії має достатньо високу точність і в той же час може бути легко реалізований за даних умов.

Список літератури:

1. Загальна фізика: Лабораторний практикум.: Навч. посібник / В.М.Барановський, П.В.Бережний, І.Т.Горбачук та ін.; За заг. ред. І.Т. Горбачука. – К.: Вища шк., 1992. – 509с.
2. Константінов Ю.М., Гіжа О.О. Технічна механіка рідини і газу: Підручник.- К.: Вища школа, 2002.-277с.:іл.
3. Чолпан П. Ф. Экспериментальные методы определения вязкости жидкостей. / П. Ф. Чолпан , Л. Н. Гаркуша. – К.:УМК при Минвузе УССР, 1987. – 39 с.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ: СОЦІАЛЬНА СФЕРА У ПИТАННІ ВИБОРУ МІЖ РІВНІСТЮ ТА СПРАВЕДЛИВІСТЮ

Лоза Т.В.

PhD, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,

lozatanya@gmail.com

Трактування цінностей українського суспільства знаходиться у процесі трансформації та набуття нових смислів, адаптуючись до зміни історичного курсу держави, парадигми мислення нових поколінь та зміни ментальності українського народу. І хоча у діяльності засобів масової інформації простежуються заходи, що спрямовані на консервацію пережитків минулого та їх закріплення у етнічній картині світу, все ж, цінності соціальної сфери вже не можуть залишатися незмінними.

Особливого значення набуває розуміння понять рівності та справедливості, адже вони є основоположними принципами соціальної політики, соціальної роботи, соціальної педагогіки та інших суспільних наук. Вивченню цих категорій приділяли увагу такі науковці як О. Балакірева, Н. Больц, Б. Жувенель, О. Лібанова, О. Макарова, А. Харікава, проте концептуальна зміна світосприйняття, що пов'язана з сучасними глобалізаційними, демографічними та економічними тенденціями, стверджує необхідність подальшого вивчення цих понять. Актуальність цього наукового пошуку стосується не тільки усталення категорійного апарату суспільних наук, а й необхідності відслідкувати трансформаційні процеси у нашому суспільстві, що впливають на ефективність реалізації завдань у соціальній сфері.

Донедавна ми могли констатувати, що поняття рівності і справедливості розумілися переважною більшістю населення як тотожні. Витоки такого розуміння понять значною мірою успадковані від радянської моделі соціальної справедливості, яка базувалась на основоположній ідеї рівності. Радянська модель соціальної політики забезпечувала рівність розподілу результатів, гарантувала повну зайнятість та пенсійне забезпечення, безоплатну охорону здоров'я та освіту.

Після набуття Україною незалежності відбулася відмова від соціалістичної моделі розвитку, основою економічної політики стала неоліберальна модель, тому перед Україною постало питання адаптації соціальної політики до умов ринкової економіки.

Такі економічні зміни сприяли не тільки розвитку конкуренції на ринку праці, продуктів та послуг, а і ствердили основний принцип дієвої соціальної політики – справедливість. Проте, не зважаючи на цілу низку реформ, що впроваджуються в країні тривалий час і досі не є вичерпаними, варто звернути увагу на питання збереження високого рівня державного патерналізму та утриманських настроїв у суспільстві.

Патерналізм є формою стосунків держави та суспільства, що характеризується «батьківською» опікою влади над народом та відповідними очікуваннями населення щодо державного піклування.

Радянська модель соціальної політики орієнтувалася на підтримання стабільного, достатньо однорідного і відносно невисокого рівня життя. Це досягалося регулюванням заробітної плати, фіксуванням цін на товари народного споживання тощо. Забезпечення соціальної рівності та економічної однорідності суспільства було одним з головних завдань держави. Заради цього влада вводила достатньо жорсткі заборони щодо економічної самодіяльності та товарно-грошових відносин. Набуття основних життєвих благ відбувалося у формі державної благодійності – винагороди за вірність ідеології та дотримання формальних правил (обов'язкова зайнятість, тривалий стаж роботи на одному місці тощо). Тобто практично не можна було реалізувати власні зусилля для значної зміни свого матеріального стану, оскільки був роз'єднаний зв'язок між винагородою та отриманням благ. Така ситуація провокувала завищений попит до держави з боку населення і формування утриманства як типу поведінки та економічного феномену. Таким чином, менталітет патерналізму (надії на опіку з боку влади) був культурним фоном і нормою життя тривалий час. Своєрідним індикатором сучасної патерналістської налаштованості населення є відсутність ініціативності щодо можливості відкриття та ведення свого бізнесу.

Протягом років незалежності в Україні триває процес реформування соціальної сфери відносно введення у дію нових механізмів, заснованих на принципі справедливості – це реформа пенсійного забезпечення, впровадження

адресних видів соціальної допомоги, ліквідація централізованих фондів суспільного споживання, які становили основу соціального забезпечення. Зміни торкнулися і гуманітарної політики – системи освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, ідеологічної сфери (значне послаблення цензури, майже повна відсутність визначеної державної ідеології), державного управління, регулювання цін і тарифів, заробітних плат. Відбулись значні трансформаційні процеси відносно культурних цінностей: замість закритого типу культури радянського періоду формується більш відкритий тип з позитивним сприйняттям світового досвіду та можливістю бути безпосередньо залученими до глобального процесу розвитку.

Проте, у системі соціальної підтримки досі залишається ряд механізмів, що діють за старими схемами забезпечення рівності. Так, наявний цілий комплекс державних допомог, пільг та послуг, які надають за категорійним принципом, без урахування ступеня та факту нужденності. Державна соціальна допомога в основному обмежується виплатами без застосування механізмів мотивації клієнта на самостійне докладання зусиль для виходу з кризової ситуації та взяття на себе відповідальності за ці кроки. Відсутність адресності соціальної допомоги та обмеження тривалості її надання призводить до зниження соціальної та економічної активності громадян і поширення утриманських настанов та патерналістських очікувань.

При цьому існуюча ситуація щодо суспільної свідомості посилюється тим, що претенденти на владу продовжують використовувати патерналістські установки населення у виборчому процесі. Досвід виборів за роки незалежності дозволяє констатувати, що великі шанси на виграш мають ті, хто переконливіше обіцяє підвищення пенсій, соціальних виплат і зарплат.

Оцінюючи перспективи подальшого реформування соціальної політики з точки зору її спрямованості від забезпечення рівності до справедливості, можна відмітити такі основні напрями:

1. Соціальна підтримка є недостатньо адресною, отже недостатньо справедливою, оскільки значна частина коштів соціальних програм потрапляє

до необхідного населення. Це стосується усіх видів матеріальних та нематеріальних соціальних послуг, а отже стає нагальним внесення змін до нормативно-правових актів, що дозволять скоригувати алгоритми реалізації соціальної діагностики відносно різних об'єктів соціальної політики, принципи реалізації соціального захисту та нормативи соціального обслуговування.

2. Погано працюють соціальні ліфти. Це означає, що багато громадян не можуть повною мірою реалізувати свої професійні знання, знайти гідну роботу. Це питання пов'язане з необхідністю реформування системи освіти, адже в ринкових умовах саме ринок праці має бути замовником для навчання робочої сили. При цьому роботодавці мають стати і замовником (кого, у якій кількості і до чого готувати), і інвестором, і аудитором цієї системи. Лише тоді ми зможемо говорити про ефективну зайнятість, відповідність посади особи її рівню підготовки та повноцінну можливість особи реалізувати свої професійні знання.

3. Обов'язковою умовою реформування соціальної політики має стати подальша трансформація усіх її галузей. Зокрема має бути продовжена медична реформа, що дозволить не тільки оптимізувати фінансування цієї галузі («гроші ходять за пацієнтом», програма «доступні ліки», право вибору лікаря). Сутність цих реформ і полягає у використанні фінансових інструментів, які діють не на принципах рівності (усі медичні заклади фінансуються однаково незалежно від кількості пацієнтів; усі лікарі отримують однакову винагороду незалежно від ефективності своєї діяльності), а на принципах справедливості (медичні заклади, що обслуговують більшу кількість пацієнтів, отримують пропорційно збільшене фінансування за рахунок того, що фінансується не кількість ліжок у конкретному відділенні, а кількість його реальних пацієнтів; лікар з кваліфікацією та ефективним підходом до лікування буде обслуговувати більшу кількість пацієнтів, а отже отримає пропорційно більшу фінансову винагороду).

4. Існує надмірна диференціація доходів. Диференціація доходів в Україні суттєво вища, ніж у інших країнах Європи. Певний ступінь диференціації є

природнім для зрілої ринкової економіки, проте надмірний розрив сприймається як несправедливість і слугує джерелом соціальної напруженості.

Підсумовуючи вище зазначене, варто зауважити, що на сучасному етапі розвитку України простежується протиріччя світоглядних позицій. Одна частина населення ототожнює справедливість з рівністю, характеризується націленістю на соціальне утриманство, демонструє позицію завищеного попиту на державну підтримку, має недостатню економічну та соціальну активність. Така позиція є джерелом поширення і «консервації» бідності, в той час як інша частина населення не готова миритися із заниженим рівнем життя, є націленою на результат, вимагає оплати праці не за відпрацьований час, а за досягнені результати, демонструє готовність докладати зусилля для підвищення рівня своєї економічної та соціальної стабільності.

Таким чином, для протидії поширенню утриманських настанов та підтримки населення, що бере на себе відповідальність за рівень власного благополуччя, необхідно будувати нові сучасні форми взаємодії влади та суспільства, орієнтоватися на створення умов для розвитку, а не виключно на пасивну підтримку і жорсткий розподіл благ. А отже необхідним є постійний пошук балансу щодо міри державної опіки та державного втручання.

Сучасна ситуація в Україні потребує перенесення акцентів соціальної політики на активні форми соціальної підтримки, модернізацію системи освіти, яка має стати ефективним соціальним ліфтом для людини; створення умов для розвитку підприємницької активності, забезпечення умов для гідної праці, поширення механізмів соціального партнерства, та, зрештою, проведення політики щодо викорінення психології утриманства, відновлення суспільної довіри, соціальної активності та відповідальності.

РОЗРОБКА ГНУЧКОГО МЕХАНІЗМУ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОДІЯЛЬНИХ ЗАЛІЗНИЧНИХ ЛІНІЙ

Ломотько Д.В.

д.т.н., проф.

Носко Н.А.

асп. (УкрДУЗТ), м.Харків

Вступ. Сучасний залізничний транспорт відноситься до розряду надзвичайно складних технічних і організаційних систем, управління якими в даний час практично неможливо в рамках сформованих раніше традиційних підходів

Виклад матеріалу. Складність транспортної інфраструктури та її об'єктів (залізничні вузли, станції, транспортні коридори і т.д.) принципово виключає можливість роботи в повністю автоматичному режимі. Іншими словами, ефективно керувати такою системою лише з залученням класичних методів вирішення складних завдань математичного моделювання неможливо, потрібні пошук і розробка нових підходів. Великі надії при цьому покладаються на інтелектуальні системи, які поряд з точними математичними моделями використовують дані і знання, накопичені в процесі їх діяльності. Пошук оптимальних рішень не може бути формально-логічним, абстрактним і одновимірним процесом. Він повинен вирішуватися методом «Конкретного аналізу конкретної ситуації» повністю з огляду на різні фактори, а також значимість малодіяльних залізничних ліній для регіональних соціально-економічних структур.

Гнучкий механізм - способи або звичні форми поведінки, що дозволяють пристосуватися до нової, ризикованою або загрозованої ситуації.

Гнучкий механізм діяльності малодіяльних залізничних ліній (МЗЛ) - це поєднання процедур прогнозування, планування, фінансування і стимулювання за умови забезпечення рентабельної діяльності МЗЛ, побудована на єдиній

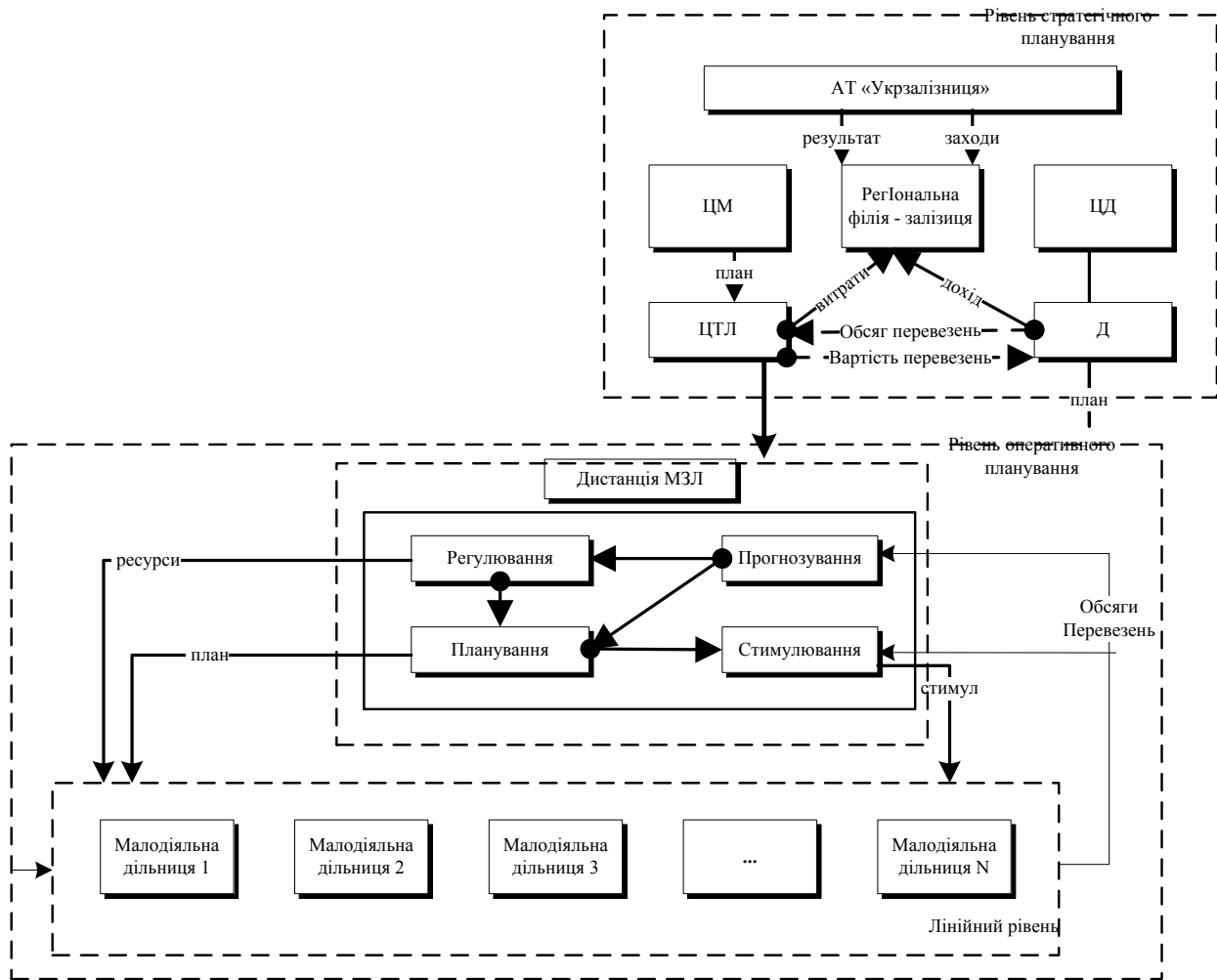
нормативно методичної основі. При розробці даного механізму МЗЛ розглядається як ієрархічна система, що складається з «Виконавця», «Центру» і «Керуючого».

«Керуючий» - ЦМ виконує функцію регулювання використання інфраструктури МЗЛ процедурами виділення ресурсів і стратегічного прогнозування при узгодженні із залізницею (фінансування лінії, обслуговуючий персонал, матеріально-технічне постачання).

Дистанція МЗЛ з власним бюджетом виступає в якості «Центру». Вона має наступні функції управління «Виконавцем»: адаптивне прогнозування експлуатації лінії, розподіл ресурсів на її утримання, планування завдань (на ремонт, вантажонапруженість, вага поїзда, середня довжина складу, собівартість перевезень) і стимулювання «Виконавця» на виконання завдання (премії обслуговуючому персоналу). У ролі «Виконавця» виступають МЗЛ, що складаються з основних фінансово - витратних господарюючих блоків по кожній лінії: шлях і споруди (П), автоматика і телемеханіка (Ш), електрифікація та електропостачання (Е), вагонне господарство (В), господарство цивільних споруд, водопостачання і водовідведення (НГЧ), ремонт і експлуатація машин, механізмів і об'єктів інфраструктури (РМ, ПМ).

Для наповнення системи експертними рішеннями необхідно оптимізувати компетентних фахівців з проблеми МЗЛ в єдиному центрі шляхом створення дистанції МЗЛ. Її функції - моніторинг і прийняття оперативних рішень стосовно експлуатації лінії, планування та прогнозування даних про стан МЗЛ і передача звітів по роботі МЗЛ на рівень стратегічного управління. Дистанція МЗЛ безпосередньо взаємодіє із службою перевезень (Д) для оперативного моніторингу затребуваності пропускнує спроможності ліній для перевезень в поточному часу і перспективі. (рисунок1).

Висновок. Механізм діяльності МЗЛ дозволяє оцінити результативність використання малодіяльних дільниць за допомогою інтегральної оцінки діяльності дистанції МЗЛ за операційними та економічними критеріями.

ЦМ - Департаменту комерційної роботи; ЦД - Департамент управління рухом; ЦТЛ - Центр транспортної логістики; Д- служба перевезень.

Рисунок 1 – Структура адаптивного механізму діяльності МЗЛ, допрацьовано автором[2]

Список літератури:

- 1 Проект Закону про залізничний транспорт України №9512 від 30.01.2019 р. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/> (дата звернення 02.03.2019).
2. Сирина, Н.Ф. Сучасні проблеми і завдання організації управління вагонним господарством [Текст] / Н.Ф. Сирина, В.В. Циганов // Наукове видання УрГУПС. - Єкатеринбург: УрГУПС, 2005. - 89 с.

«ХМАРНІ» ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Лопатинська І.С.

Донецький юридичний інститут МВС України

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри іноземних мов

irina.s.lopatinskaia@gmail.com

Номер ORCID -0000-0003-4957-9845

В умовах інтенсивних процесів інформатизації на перший план виходять питання підвищення ефективності, як колективної, так і самостійної роботи студентів, курсантів та слухачів закладу вищої освіти. Технічні засоби, які використовуються в різних галузях науки і повсякденному житті привнесли нові можливості в наше життя і, відповідно, в систему навчання і освіти. Результативність інтерактивної взаємодії та співпраці учасників освітнього процесу в колективній діяльності обумовлюється використанням інформаційних технологій на заняттях іноземної мови в процесі підготовки курсантів, студентів та слухачів до професійної діяльності.

Найефективнішими у педагогічному процесі ЗВО є технології, спрямовані на наступне: створення креативного середовища освітнього простору (умов для найбільш повного задоволення інтелектуально-творчого саморозвитку студентів, курсантів та слухачів); встановлення діалогічної взаємодії та забезпечення психологічного комфорту учасникам навчального процесу [1,14]; створення атмосфери співпраці викладачів та студентів у процесі спільної інтелектуально-творчої діяльності через моделювання ситуацій та роз'яснення їх за допомогою інтернет-технологій. Ці затребувані технології зумовили розвиток нового напрямку в освіті, так званого «хмарного». [1, 19]

«Хмарні» технології навчання мають на увазі технології, що дозволяють організувати процес навчання за допомогою пристроїв мобільного зв'язку, таких як смартфон, кишенькові портативні комп'ютери, ноутбуки, гаджети та ін. «Хмарні» технології надають можливість навчитися іноземній мові безпосередньо з носіями мови, навіть не виїжджаючи з країни. Класичні середовища на основі «хмар» дозволяють декільком користувачам працювати на однакових проектах одночасно, кожен з них не залежить від місця знаходження. Для проектів, які можуть бути завершені в цифровому форматі, звіти та презентації Power Point, ці інструменти можуть бути безцінними під час вивчення іноземної мови. Модель «хмарного» навчання базується на основних педагогічних принципах і потенційних ресурсах інформаційно-комунікаційних технологій. Процес оволодіння іноземною мовою включає конкретний алгоритм дій викладача і студента, який базується на впорядкованій сукупності етапів процесу навчання, через загальне і (або) персональне вивчення структурованих навчальних ресурсів, діяльність в освітніх об'єднаннях. В процесі «хмарного» навчання змінюються вербальні, візуальні і практико - орієнтовні методи навчання.

Вербальні методи (лекція, пояснення, бесіда, дискусія, консультація і т.п.) представлені мультимедіа технологій у вигляді аудіо-, відео-, графічних фрагментів, гіпертексту, гіпермедіа, медіалекцій, слайд-лекцій, живого чи записаного звуку (мовлення), блогу, форуму, чату, відео конференції.

Візуальні методи «хмарного» навчання реалізуються когнітивно-візуальними образами через медіалекцію, відеофрагмент, гіпертекст, гіпермедіа, інтерактивні карти, візуально-образні геометро-графічні моделі, інтерактивні комп'ютерні практикуми, інтерактивну дошку і графічний планшет.

Практико-орієнтовний метод викладання іноземної мови (вправи, практичні роботи та контрольні роботи) може бути реалізований за допомогою комп'ютерного практикуму, інтерактивних тестів, комп'ютерних тренажерів, симуляторів і т.д. Викладачі можуть створювати завдання та проекти, а

студенти можуть отримати доступ до них, та працювати з матеріалом за допомогою смартфона, або іншого сумісного мобільного пристрою.

Студенти, курсанти та слухачі постійно мають доступ до своїх гаджетів, що значно полегшує процес вивчення іноземної мови, адже основними принципами «хмарного» навчання є доступність, мобільність, інтегрованість та контактність.

Доступність «хмарного» середовища навчання забезпечує доступ до контенту (інформаційно значуще або змістовне наповнення інформаційного ресурсу), а також передбачає механізм взаємодії з іншими учасниками процесу навчання - студентами, курсантами слухачами та викладачами, та з джерелами необхідної інформації (документами, підручниками, методичними посібниками, стандартами, програмами і т.п.).

Мобільність реалізації процесу вивчення іноземної мови можлива за наявності та за допомогою засобів «хмарного» середовища: смартфона або планшета, ноутбука або безпосередньо з комп'ютерного кабінету при денній формі навчання в будь-який час і в будь-якому місці. Доступ до «хмари» забезпечує постійне використання матеріалів дисципліни, що вивчається, забезпечуючи більш широкий спектр достовірної інформації.

Інтегрованість «хмарного» середовища навчання є поєднанням фізичного (традиційного) і цифрового (нетрадиційного) підходів, тому доступні й різноманітні форми отримання знань та розуміння студентами інформації, забезпечують їх високу якість знань і компетентності в процесі навчання. Контактність - взаємозв'язок всіх учасників процесу «хмарного» навчання, тобто співробітництво як з викладачем, так і з студентами, курсантами, слухачами, які вивчають іноземну мову, оскільки їм доступна можливість встановити контакт як з локальними, так і глобальними спільнотами через соціальні медіа-платформи Twitter, Facebook, Instagram для обговорення і, більш глибокого розуміння інформації.

Отже, на даний час в умовах розвитку навчальних інформаційних засобів, «хмарне» середовище навчання завжди буде являти собою поєднання

компонентів комунікації при реалізації даного процесу навчання: фізичний, особистий і цифровий контакт; оволодіння засобами «хмарних» технологій може розглядатися як показник інноваційної культури, так і професійної підготовки фахівця, що відповідає загальній тенденції розвитку інновацій в сфері освіти.

Список літератури:

1. Jalgaonkar, A. Kanojia, “Adoption of Cloud Computing in Distance Learning”, International Journal of Trends in Computer Science and Engineering, Vol.2 , No.1, pp 17-20, 2013.

2. S.Satpute, B.Deora,” Cloud-Based Storage for Education. Journal of Advanced Research in Computer Science and Software Engineering Vol.4 is 3 pp 77-80.

ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРАХ

Лук`яненко Н.Е.

Національний університет Запорізька політехніка, кафедра ЕТтаП,
старший викладач

На сучасному етапі, що пов'язаний з інтеграційними та глобалізаційними процесами, з'явилися нові виклики, нові умови, які впливають на конкурентоспроможність національної економіки. Завдяки процесам глобалізації відбувається підвищення міжнародної мобільності факторів виробництва, що тягне за собою збільшення чутливості інвестицій і бізнесу до оподаткування, і спонукає уряди держав здійснювати лібералізацію податкового законодавства, змінюючи склад, структуру, механізм справляння на своїй території податків для приваблювання іноземних інвестицій.

У світовій практиці створюються відповідні загально визнані рейтинги, що дають можливість оцінювати інституціональні зміни різних країн. У цьому контексті, положення України оцінюється досить неоднозначно. За результатами найбільш впливових загальних рейтингів, Україна займає далеко не найкращі позиції. Слід зазначити, що ухвалення Податкового кодексу України та спрощення адміністрування обов'язкових платежів через введення електронної звітності дещо зміцнили позиції нашої держави, однак Україна все ще знаходиться в другій половині рейтингових списків. Україна за минулий рік втратила шість позицій та опустилася на 85 місце [1]. У складеному рейтингу ведення бізнесу “Doing Business Report 2018” Україна посіла 80 місце. У рейтингу податкових систем Paying Taxes 2018, Україна посіла 84-е місце. Оцінка ефективності та результативності податкової системи є складовою розрахунку Індексу економічної свободи. За цим рейтингом Україна в 2018 році посіла 173 місце серед 187 країн та потрапила до категорії країн з репресивною економікою.

Основним недоліком податкового законодавства України залишається його нестабільність, складність та суперечливість. Водночас є і окремо позитивні тенденції, що пов'язані з реформами податкової системи, зокрема, з прийняттям Податкового кодексу України. Проте країна й досі займає одні з найгірших позицій в рейтингах привабливості економік країн світу, це в свою чергу вимагає здійснення подальших наукових досліджень методів та механізмів вдосконалення системи оподаткування в Україні та зміцнення податкової конкурентоспроможності нашої держави. Зазначені та інші чинники сприяють відпливу капіталу в країни з меншим податковим навантаженням та низькій конкурентоспроможності податкової системи нашої держави [2, с.25].

Звісно для сприяння зниження податкового тягаря можливе зниження податків. Але зниження податків може призвести й до протилежного результату – в Україні може виникнути бюджетний дефіцит. На сьогодні значна частина капіталу перетікає в офшорні зони (за експертною оцінкою понад 170

млрд дол.), як наслідок, сформована додана вартість не нагромаджується в національній економіці, а виводиться до інших країн [3, с.5].

Все це вимагає здійснення дієвої податкової реформи, яка повинна розпочинатися з формування податкової культури, зі зміни філософії взаємовідносин між платниками податків та фіскальними органами.

Саме у цьому контексті одним з напрямів зміцнення податкової конкурентоспроможності має стати ефективна політика деофшоризації. Деофшоризація – це комплекс державних заходів, законодавчих ініціатив, що спрямовані на протидію приховування доходів суб'єктів, що формально належать компаніям, які знаходяться в офшорах. Зазначена система заходів щодо деофшоризації покликана: підвищити збирання податків; ускладнити відмивання кримінальних грошей; привести до підвищення прозорості глобального і внутрішньонаціонального бізнесу; посилити контрольованість бізнесу з боку держав, в яких зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності.

Головною умовою дієвої реалізації податкової реформи, яка сприятиме підвищенню рівню податкової конкурентоспроможності, мають стати наступні заходи: забезпечення стабільності інституційно-правової бази системи оподаткування в Україні; значне та реальне спрощення процедур адміністрування податків; кардинальне зменшення рівня адміністративних бар'єрів; створення дієвої системи податкового контролю, яка обумовить невідворотність покарання за вчинення податкового правопорушення і водночас не обтяжуватиме законослухняних платників податків податковими перевітками; реалізація низки заходів щодо детінізації та дерегуляції економіки України; запобігання корупційним проявам та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів тощо.

Перспективним напрямом для розвитку економіки держави має бути обраний європейський вектор розвитку, що полягає у співпраці з Європейським Союзом у питаннях боротьби з податковим шахрайством, різними видами та формами ухилення від сплати податків тощо.

Список літератури:

1. Global Competitiveness Index 2017-2018 [Електронний ресурс] / World Economic Forum. – 2017. – Режим доступу: <https://widgets.weforum.org/global-competitiveness-report-2017/>

2. Варналій З.С. Податкова конкурентоспроможність України в умовах глобалізації/ З.С. Варналій //Конкурентоспроможність національної економіки: Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, 4-5 жовтня 2018 р. – К., 2018. –С.22-27.

3. Варналій З.С. Офшорні зони як виклики та загрози фінансовій безпеці України / З.С. Варналій// Финансовые услуги. 2018. № 2. С.2-6.

**МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ БАЗ ДАНИХ ДЛЯ
ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ІНЖЕНЕРІВ-
ПЕДАГОГІВ**

Луцик І.Б.

к.техн.н., доцент кафедри
комп'ютерних технологій

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Рак В.І.

к.пед.н., доцент, доцент кафедри
комп'ютерних технологій

Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Сучасна система професійної освіти, в якій здійснюватимуть свою професійну діяльність майбутні інженери-педагоги, відчуває значну потребу у

висококваліфікованих кадрах, які рівною мірою повинні володіти як психолого-педагогічними, так і техніко-технологічними знаннями, уміннями і навичками. Однак молоді фахівці віддають перевагу професійній реалізації в обраних сферах виробництва. Науковці пов'язують це з низьким рівнем сформованості педагогічної компетентності у майбутніх інженерів-педагогів [2].

Оскільки інформаційні технології стрімко розвиваються, тому методика підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю повинна постійно оновлюватись. Тому, студента потрібно не тільки навчити використовувати комп'ютерні засоби в конкретних навчальних цілях, а дати йому сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечать в майбутньому їх самостійне набуття нових знань, умінь і навичок, що відповідають відповідному рівню розвитку процесу інформатизації освіти [1].

Майбутні інженери-педагоги комп'ютерного профілю не тільки вивчають загальні принципи, методику дидактичного проектування й технологію навчального процесу, а й реалізують отримані знання під час розробки дидактичного проекту викладання спеціальної дисципліни.

До таких дисциплін, зокрема, належить предмети, що вивчають принципи створення та супроводу баз даних. Від того, наскільки успішно буде спроектовано базу даних, залежить ефективність функціонування системи в цілому, її життєздатність і можливість розширення й подальшого розвитку. Тому питання проектування баз даних виділяються як окремий, самостійний напрям робіт при розробці інформаційних систем [3].

Проектування інформаційної системи – це взаємопов'язаний комплекс робіт від визначення загальних параметрів створюваної бази даних, аналізу об'єкта управління, побудови інформаційної моделі до створення реальної ІС.

В процесі навчання розділ предметної області, що використовується як приклад, повинен бути відомим і зрозумілим студентам, і його вивчення не повинно вимагати залучення додаткових теоретичних відомостей з інших предметних галузей. Але, разом з тим, вивчення відповідного матеріалу дозволяє здійснювати міжпредметні зв'язки, актуалізуючи знання з інших

фахових та фундаментальних дисциплін.

Слід зазначити, що робота з базами даних ґрунтується на розв'язуванні інформаційних задач трьох основних типів:

- створення інфологічної моделі предметної області, на основі якої формується фізична структура бази даних;
- одержання інформації на основі даних, що зберігаються в базі;
- оновлення, додавання та вилучення даних з бази з дотриманням принципів цілісності інформації.

Саме ці три основні типи інформаційних задач слід обирати в якості навчальних завдань і використовувати в навчальному процесі.

Процес вивчення технології роботи з інформаційними системами слід поділити на дві частини: спочатку навчити працювати з готовою базою даних для розуміння основних понять, властивостей об'єктів та операцій над ними. На наступному етапі можна приступати до вивчення процесу проектування інформаційної системи та використання систем управління базами даних для створення прикладних баз даних. Для закріплення вивченого матеріалу можна запропонувати творчу або проектну роботу на проектування власних баз даних.

Для розкриття можливостей використання систем керування базами даних основну увагу варто звернути на такі питання як :

- технологію створення таблиць з дотриманням вимог до задання типів даних окремих полів та відповідних їм властивостей;
- функціональні можливості СУБД для створення запитів різного рівня складності з використанням відповідних функцій та предикатів.
- методику конструювання інтерфейсу системи, відповідних вікон та форм для виведення інформації з баз даних.
- забезпечення захисту бази даних.

Отже для формування фахових компетентностей майбутніх інженерів-педагогів необхідним є набуття комплексу знань, вмінь та навичок щодо проектування та обслуговування сучасних інформаційних систем. У дидактиці

викладання відповідного матеріалу слід використовувати в якості базового прикладу предметні області, що є відомими і зрозумілим студентам. В подальшому, для поглиблення знань, доцільним є подання завдань щодо проектування інформаційних систем, розв'язання яких потребує залучення додаткових теоретичних відомостей з інших предметних галузей.

Список літератури:

1. Коваленко Е. Э. Методика профессионального обучения: учебник для инженеров-педагогов, преподавателей спец дисциплин системы проф.-технического и высшего образования. Харків: Штрих, 2003. 480 с.

2. Крокошенко О. Я. Складові професійно-педагогічної діяльності інженера-педагога у сучасній системі професійної освіти. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/104.html?start=800>

3. Коржова А. Розробка концептуальної моделі змісту навчання проектування баз даних. Збірник наукових праць БДПУ (Педагогічні науки). 2012. №1. С. 17–22.

ДО ПРОБЛЕМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СИРІТСТВА В УКРАЇНІ

Лялюк Галина

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах

Львівський державний університет внутрішніх справ

м. Львів, Україна

E-mail: polgal@bigmir.net

Однією з тенденцій українського суспільства останніх десятиріч є зростання масштабів та поява нових видів такого відносно нового для нашої країни соціального феномена, як соціальне сирітство. Щороку близько 8 тис.

дітей залишаються без піклування батьків, зокрема через складні життєві обставини, безвідповідальне ставлення батьків до виконання своїх обов'язків, а також воєнні дії на Сході України. За даними Міністерства молоді і спорту і Міністерства соціальної політики, наразі у державі зареєстровано понад 91 тисяча сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування і тенденція до збільшення зберігається.

Соціальне сирітство зумовлене перш за все посиленням соціально-економічної напруги та зростанням кризових явищ у суспільстві, відсутністю належних державних інструментів впливу щодо профілактики соціального сирітства.

Діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування та діти, що знаходяться у складних життєвих обставинах – найбільше соціально незахищені категорії, які потрапляють у сферу впливу кримінальних структур, займаються жебракуванням, бродяжництвом.

Соціальне сирітство – соціальне явище, спричинене ухиленням або відстороненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до дитини. Соціальні сироти – це особлива соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних та морально-психологічних причин залишилися без батьківського піклування, за умови відсутності можливостей, умов або бажання у батьків виконувати свої батьківські обов'язки. До них належать також безпритульні та бездоглядні діти, тобто «діти вулиці».

Проблемам соціального забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, захисту прав та інтересів даної категорії осіб свої роботи присвятили такі науковці, як: В. В. Андреев, Л. С. Волинець, Н. Ю. Максимова, В. Ю. Москалюк, Д. А. Шконов, І. В. Пеша, П. Д. Пилипенко, І. М. Сирота, Б. І. Сташків, О. В. Стремоухов та інші [2].

На сучасному етапі соціальне сирітство може розглядатися як суспільне аномальне явище. За результатами наукових досліджень майже 95% нинішніх вихованців дитячих будинків та інтернатів є сиротами при живих батьках, тобто соціальними сиротами. Розвиток цього явища в даний час відбувається не

тільки інтенсивно, але й екстенсивно, характеризуючись зростанням чисельності батьків, позбавлених батьківських прав; дітей, змушених з різних причин йти з родин і виховуватися в дитячих будинках, школах-інтернатах [5].

Більшість дослідників сутність «соціального сирітства» трактують, як особливий стан дитинства, обумовлений його місцем в умовах певної соціальної структури, у системі соціальних відносин суспільства, що розглядає усіх дітей, які залишилися без належної опіки та виховання, поза залежністю від соціального статусу батьків [4]. При цьому в соціокультурній перспективі соціальне сирітство характеризується послабленням поля соціального контролю з боку базисних соціальних інститутів (сім'ї, школи), порушенням процесу міжособистісної комунікації, обмеження доступу до необхідних ресурсів та можливостей індивідуального розвитку.

Сирітство та дитяча безпритульність, бездоглядність, жебрацтво – це наслідок недостатньої уваги суспільства, насамперед органів опіки та піклування, до соціальних проблем сімей з дітьми. Невчасне виявлення проблемних сімей, зволікання з вилученням дітей з таких сімей, недостатній контроль суспільства за вихованням дітей у неблагополучних сім'ях призводять до того, що дедалі більше дітей не мають адекватного соціального захисту.

Основними причинами залишення дітей без батьківського піклування є:

– соціально-економічні, пов'язані із зубожінням сімей (безробіття обох або одного з батьків, жебрацтво батьків, тривала відсутність батьків, відсутність постійного житла, розлучення батьків);

– морально-етичні (асоціальний спосіб життя батьків, різні види залежності, примушення дітей до жебракування, злочинні діяння батьків, різноманітні форми насильства, спрямованого на дітей); – психологічні (суб'єктивні)

– раннє або позашлюбне материнство; дисфункційність сім'ї (неповна, новоутворена, багатодітна, сім'я інвалідів), нездорова емоційна атмосфера в сім'ї, конфліктність її членів;

– медичні – наявність хвороб у батьків, що унеможливають виконання батьківських обов'язків.

Головні шляхи подолання соціального сирітства:

1. Стабілізація соціально-економічних і політичних процесів у суспільстві;
2. Відродження духовної культури нації;
3. Економічна, законодавча, соціальна підтримка сім'ї, материнства і дитинства;
4. Відродження, розвиток і пропаганда кращих виховних традицій, заснованих на гуманізмі, любові і повазі до дитини; повернення «виховання» в навчальні заклади;
5. Реорганізація життєдіяльності системи закладів для дітей-сиріт, у тому числі виховних систем цих установ;
6. Удосконалення системи влаштування дітей-сиріт.

З метою реалізації державної політики щодо захисту прав дітей прийнято Закон України «Про охорону дитинства», який визначив охорону дитинства загальнонаціональним пріоритетом, активізовано процес законотворення щодо захисту прав дітей, що сприяло розвитку системи надання професійної допомоги дітям та сім'ям з дітьми, багаторазово збільшено розміри допомоги при народженні дитини, допомоги на дітей-інвалідів, дітей, що перебувають під опікою та піклуванням, інших виплат, створено мережу служб та закладів для захисту і підтримки дітей, що знаходяться у складних життєвих обставинах. Законом України «Про освіту» та іншими нормативними документами встановлюються права та обов'язки учнів та вчителів. Дотримуючись їх, можна досягти врегулювання конфліктів між цими сторонами та дотримання і контролю закону з обох сторін. Згідно з наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 19.08.2014 № 564/863/945/577 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення», який

zareestrovaniy v Ministerstvi yustitsii Ukraini 10.09.2014 za № 1105/25882 zakladi osviti:

– zdіysnyuyut priymannya zvernenn' ta povidomlenn' pro vipadki zhorstokogo povodzhennya shodo dityni;

– termіnovо (protiyom odniei dobi) peredaoyut povidomlennya u pismoviy formi do sluzhbi u spravax ditey, organiv vnutrishnih sprav pro vipadok zhorstokogo povodzhennya z ditynoyu чи zagrozi yogo vchinennya;

– u mezhakh kompetentsii vzhivayut zakhodiv shodo виявлення і припинення фактів жорсткого поводження з дітьми або загрози його вчинення в закладах освіти;

– organizovuyut robotu psichologichnoyi sluzhbi sistemi osviti z ditymi, yakі postrazhdali vid zhorstokogo povodzhennya;

– provodyat roz'yasnyovalnyu robotu z batykhami ta inshymi uchasnikaми navchalno-vihovnoho protsesu iz zapobigannya, protidii negativnim naslidkam zhorstokogo povodzhennya z ditymi.

Pedagogichni pracivniki, medичний та in. pracivniki navchalnoho zakladu pri виявленні ознак чи факторів, що mozhyt vказувати na skladni zhyttєvi obstavynи, zhorstoke povodzhennya z ditynoyu або ryzyky shodo іх vyniknennya stosovno dityni, peredaoyut sotsialnoyu pedagogu/prachichnomu psichologu, a u razі іх vidсутності класному керівнику чи bezposerednyo керівникові navchalnoho zakladu (dyrektорові) інформацію про дитину z metoyu planuvannya podalshykh diy shodo її захисту.

Bezposeredne vedenня sprav ta koordynatsiya diyalnosti stosovno ditey-syrіt ta ditey, pozbavlenykh batykhivskogo pikluvannya, pokladeno na sluzhbi (viddily) u spravax ditey, yakі stvoreni v organakh miscevoho samovryaduvannya, oskilyki vidpovidno do statti 11 Zakonu Ukraini «Pro zabezpechennya organizatsiynno-pravovykh umov sotsialnoho захисту ditey-syrіt та ditey, pozbavlenykh batykhivskogo pikluvannya» (vid 13 sichnya 2005 roku № 2342-IV) organami opiki ta pikluvannya є derzhavni admіnistratsii rayoniv, rayoniv mist, vikonavchi organy misykykh чи rayonnykh u mistakh, silytskykh, selyshchnykh rad.

На виконання статті 5 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», пункту 11 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 383 та згідно наказу Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2012 р. № 1176 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної міліції у справах дітей (зареєстрований в Міністерстві юстиції України 15 січня 2013 р. за № 121/22653) створена Кримінальну міліція у справах дітей, яка у рамках проведення реформи МВС перейменована у сектор ювенальної превенції при Управліннях національної поліції.

Співпраця навчальних закладів зі службою у справах дітей, сектором ювенальної превенції є необхідною умовою для попередження правопорушень, злочинності, запобігання соціальному сирітству та контролю за дотриманням прав дітей. Особлива увага приділяється профілактичній роботі з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, які перебувають у спеціальних закладах на повному державному забезпеченні.

Відтак, превентивна діяльність соціального сирітства – необхідний процес, який сьогодні потребує певного вдосконалення умов, форм та методик. Саме шляхом тісної співпраці всіх служб можна реалізувати вимоги міжнародних документів щодо забезпечення права дитини, перш за все дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування та дитини, що опинилась в скрутних життєвих обставинах.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.03.2018).
2. Дмитрук Н., Падалка Г., Кіреєв С., Мостова І., Бікла О., Шелепа В. Цінності української молоді. Київ: ПП«СКД», 2016. 90 с.
3. Національна стратегія профілактики соціального сирітства на період до 2020 року. Указ 9 Президента України від 22 жовтня 2012 року № 609/2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/609/2012> (дата звернення: 10.03.2018).

4. Осипова И.И. Социальное сиротство: теоретический анализ и практика преодоления/ И.И. Осипова. – Н. Новгород: НИСОЦ, 2009. – 208 с.

5. Упровадження ефективних форм виховання в системі державної та сімейної опіки: міжнародний досвід та уроки для України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/March8/04.htm>.

ЕЛЕМЕНТАРНІ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЧАСТИНИ ЛАНДШАФТНИХ КОМПЛЕКСІВ

Макаревич Ілона

к. пед. н., викладач кафедри географії
та методики її навчання Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини

Чабан Анна

студентка ІV курсу 3 групи
за спеціальністю 6.040104 Географія Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини
Україна

Одним з основних ландшафтознавчо-геофізичних положень, важливих для оцінювальних досліджень ландшафтів є просторо-вертикальна організація ландшафтних комплексів. Її можна розглядати не лише як поєднання геокомпонентів, але й як сукупність відносно однорідних шарів, ярусів – геогоризонтів, що характеризуються низкою ландшафтно-геофізичних ознак, перш за все набором і співвідношенням геомас – елементарних структурно-функціональних частин ландшафтного комплексу. Тому дослідження цієї тематики є важливим та актуальним.

Дослідженням геофізики ландшафтів займалися: Д.Л. Арманд, А.О. Григорьев, Н.Л. Беручашвили, М.І. Будико, О.І. Воєйков, К.Н. Дьяконов, І.І.

А.Г. Исаченко, визначав ландшафт – як генетично єдину геосистему, однорідну за зональним і азональним ознакам яка складається з сполучених локальних геосистем [2].

Н.Л. Беручашвили, стверджував, що природно-територіальний комплекс (ПТК) – закономірна сукупність природних, географічних компонентів (земної кори, рельєфу, води, повітряних мас, живих організмів), формуючих цілісну матеріальну систему [1, ст.9].

Ландшафтні комплекси можна розглядати як моносистеми, або як полісистеми. У першому випадку ландшафт – це система, що складається із певних компонентів та факторів, що взаємодіють між собою. У другому випадку, ландшафт складається із певного числа підсистем, які взаємодіють між собою тобто структур нижчого порядку.

Розгляд ландшафтного комплексу як моносистеми тісно пов'язаний із поняттям «компонент». Компоненти – це частини ландшафту, однорідні за агрегатним станом, а також наявністю або відсутністю в них проявів життя. Найчастіше у природно-територіальному комплексі виділяють такі компоненти: гірські породи (речовина земної кори, яка складає так звану «літогенну» або геолого-геоморфологічну будову), повітряні та водні маси, рослини, тварини, органо-мінеральні суміші (грунти).

Спільним для всіх компонентів природно-територіального комплексу є найпростіші фізичні та хімічні властивості. До фізичних властивостей належить маса, внутрішня енергія, просторові і часові характеристики, оптичні, радіофізичні та інші властивості які вивчає фізика. Детальний розгляд фізичних аспектів, властивостей і процесів, які відбуваються у ландшафті потребує розчленування ландшафтного комплексу і його компонентів на елементарні структурно-функціональні частини, які характеризувалися б однорідністю у відношенні фізичних властивостей і процесів. З цих частин як з «цеглинок», можна скласти природно-територіальний комплекс і пояснити особливості його структури.

Як синонім терміну «елементарна структурно-функціональна частина природно-територіального комплексу» можна вживати термін «геомаса» [1, ст. 45]. Геомаси – елементарні структурно-функціональні частини, які характеризуються певною масою, специфічним функціональним призначенням, а також швидкістю зміни в часі і / або переміщенням в просторі. Виділяють аеромаси, фітомаси, зоомаси, мортмаси, педомаси, літомаси і гідромаси, що характеризуються певною масою і тісно пов'язані з функціонуванням геосистеми.

Однією з основних характеристик структурно-функціональних частин ландшафтів є густина, яка у співвідношенні із об'ємом обумовлює кількість речовини, її масу. Елементарні структурно-функціональні частини можуть переміщуватися в просторі, збільшуватися або зменшуватися у своїй кількості, тобто бути активними; не переміщуватися у просторі і не змінюватися у своїй кількості, але брати участь у процесах функціонування ландшафтного комплексу і, таким чином, бути стабільними (пасивними) і не брати або майже не брати участь функціонуванні цього стану ландшафту, тобто бути інертними [3, ст. 15-16].

Важливо визначити різницю між геомасою і компонентом ландшафту. Розрізняють географічну масу і носія цієї маси. До географічних мас відносять: гази, рідини, тверду речовину, живу органічну і мертву органічну речовину, а до других – ґрунт, рослинність, поверхневі води, тваринний світ, приземної шар тропосфери. Ґрунт як компонент ПТК складається в основному з педомаси, але, крім того, включає в себе гідромаси – ґрунтову вологу, аеромаси – ґрунтове повітря, літомаси – кісткову частину ґрунту, а також фітомаси і зоомаси у вигляді коренів рослин і ґрунтових тварин. Аеромасами називають сухе повітря – яке утворене сумішшю газів в межах ПТК без водяної пари. На відміну від аеромас приземний шар тропосфери розглядається як компонент ПТК, він складається в основному з аеромас, але до нього також входять літомаси у вигляді аерозолів, гідромаси – водяна пара тощо.

В гірських породах, що складають «мінеральну основу» геолого-геоморфологічного компоненту природно-територіального комплексу, крім літомас є ще гідромаси, аеромаси і навіть біомаси у вигляді мікроорганізмів. У багатьох ПТК поверхневі води (річки, озера, болота) відсутні, але майже завжди гідромаса представлена у вигляді ґрунтової та повітряної вологи. Мортмасам не відповідає жодний із компонентів ландшафтного комплексу. Вони можуть знаходитися і в ґрунті, і у складі рослинності тієї чи іншої території. Якщо говорити про рослин і тварин, то формально їх можна поділити на мінераломаси – зольні елементи, гідромаси – різницю між сухою і сирою частинами організмів і навіть аеромаси. Але тоді буде втрачена основна властивість цих компонентів – наявність проявів життя. Тому на відміну від інших компонентів рослини і тварини не варто ділити на окремі маси, винятком є мортмаса. Прикладом можуть бути букові ліси в яких крім фітомаси є ще і мортмаси у вигляді сухостою, мертвих гілок. [3, ст.16].

Отже, компонент ландшафтного комплексу – це природне тіло, яке характеризується переважанням якоїсь однієї геомаси.

Геомаси поділяються на класи, до основних класів геомас відносяться такі структурно-функціональні частини природно-територіального комплексу: А – аеромаси, S – педомаси, Р – фітомаси, L – літомаси, М – мортмаси, Н – гідромаси, Z – зоомаси. В межах гідромаси розрізняють підкласи в залежності від того, в якому агрегатному стані вони знаходяться: газоподібному, рідкому або твердому. Класи геомас поділяються на типи. Вони виділяються в межах класів на основі відмінностей в функціональному призначенні геомас, їх густині, ролі в структурі ПТК і швидкості зміни в часі і переміщенні в просторі. Якщо в прийнятій індексації геомас класи позначаються великою літерою, то типи – позначаються першою прописною, яка йде зразу після індексу класу геомаси. Типи геомас діляться на роди. Вони виділяються за принципом інтенсивності процесів функціонування дрібніших по значущості відмінностей в структурі і густині. В індексах геомас для позначення родів використовується

друга прописна мала літера. Наприклад, Sss – педомаса суглинку середнього, де S – клас геомас, s – тип геомас, s – рід геомас.

Також ще виділяють види геомас, які виокремлюються із урахуванням метричних характеристик (форми, розміру, орієнтації тощо). Структурно-функціональні частини ПТК, хоча і є «елементарними», але складаються з певних елементів, кожен з яких має свої метричні характеристики (довжину, ширину, висоту/товщину, площу, об'єм), форму, орієнтацію, густину, масу, колір, спектральну відбивальну здатність, характерний час.

Між геомасами і їх елементами є певні відмінності. Геомаса – це збірна, загальна назва всіх елементів, що володіють певними властивостями, які були визначені для їхнього виокремлення. Елемент – це відносно або повністю відокремлена від інших елементів частина геомаси. Наприклад, в геомасі мезофітного листя виділяється безліч окремих листків, кожний з яких є елементом. Ці елементи відокремлюються один від одного аеромасами або транспортно-скелетними органами.

Отже, елементарними структурно-функціональними частинами природно-територіального комплексу є «геогмаси». Геогмаси – елементарні структурно-функціональні частини, які складаються з елементів геомаси, що володіють певними властивостями. Геогмаси характеризуються певною масою, специфічним функціональним призначенням. В ландшафтному комплексі виділяють такі їх класи: А – аерогмаси, S – педогмаси, Р – фітогмаси, L – літогмаси, М – мортгмаси, Н – гідрогмаси, Z – зоогмаси. Класи геомас розділяються на типи, роди та види.

Список літератури:

1. Беручашвили Н.Л. Геофизика ландшафта : монографія / Н.Л. Беручашвили. – М. Высшая школа, 1990. – 287 с.
2. Исаченко А.Г. Ландшафтоведение и физико-географическое районирование / А.Г. Исаченко. – М. :Высшая школа, 1991. – 366 с.

3. Геофізика і геохімія ландшафтів : навч. посібн. для студ. прир.-геогр. факульт.: реком. Вченою радою прир.-геогр. фак.-ту УДПУ імені Павла Тичини / уклад. Ірина Віталіївна Кравцова. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. – 126 с.

ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ КРАЇН В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Макарчук І.М.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди
к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та стахування

Яременко Л.М.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди
к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування

Актуальність. Розвиток процесів міжнародної економічної інтеграції, що супроводжується глобалізацією економічних зв'язків, вимагає прогресивних структурних зрушень в економіці України, поліпшення якісних показників на мікро- та макрорівнях, одним із найважливіших засобів забезпечення яких є інвестиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняними вченими, які досліджували особливості співпраці України з Європейським Союзом є О.Білорус, В.Будкін, І.Бураковський, А.Гальчинський, Л.Кістерський, Д.Лук'яненко, З.Луцишин, В.Міщенко, О.Плотніков, І.Пузанов, О.Рогач, А.Румянцев, В.Сіденко, О.Сльозко, В.Степаненко, А.Філіпенко, С.Циганова, О.Шарова, О.Шнирков та ін.

Реалізація довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку країни вимагає нарощування інвестиційних ресурсів, поліпшення структури інвестиційних джерел і оптимізації напрямків їх використання відповідно до пріоритетів економічного зростання. Без широкого залучення іноземного

капіталу неможливо провести структурну перебудову економіки, скоротити технічну та технологічну відсталість народного господарства, домогтися конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку. При сучасному рівні інтеграції світової господарської діяльності, що постійно прогресує, інвестиційна активність і, відповідно, економічне зростання багатьох країн, причому не тільки тих, що розвиваються, але й розвинених, підтримується та посилюється участю іноземного інвестиційного капіталу. Сучасний інвестиційний процес передбачає перехід до якісно нової системи регулювання, яка має функціонувати на основі принципів та критеріїв економічної безпеки.

Для структурної перебудови економіки держави необхідним є створення таких умов для іноземного інвестування, які б із гарантуванням економічної безпеки держави одночасно забезпечували максимальне зближення інтересів держави з інтересами іноземних інвесторів. Збільшення обсягів та оптимізація структури іноземного інвестування можливі лише за умов підвищення привабливості інвестиційного середовища і створення механізму взаємодії іноземного інвестора з органами державної влади і державного апарату на ринкових засадах [1; 4].

Співвідношення і взаємозв'язок інновацій та інвестицій взагалі має важливе значення для вивчення особливо у міжнародному ключі. Адже саме інвестиція є безпосереднім носієм інновації, отже, реалізація інноваційної політики в несприятливому інвестиційному кліматі практично неможлива. Саме в ресурсодефіцитній економіці з ознаками несприятливого інвестиційного клімату особливо важливою є виважена стимулююча політика держави в інноваційній сфері. Без приватних інвестицій побудувати інноваційну економіку в будь-якій країні світу досить складно [2].

Динамічне конкурентне середовище світової економіки вимагає постійного оновлення та зміцнення міжнародних економічних зв'язків, а також стійкого інвестиційного розширення для тих країн, які не бажають залишатися на узбіччі сучасних світогосподарських процесів.

Не викликає сумніву, що, не зважаючи на нинішнє певне зниження темпів економічного зростання глобальної економіки, світові торговельні та інвестиційні потоки продовжуватимуть відігравати дедалі вагомішу роль у розвитку як окремих країн, так і цілих регіонів. Це вимагає посилення змістовності державної політики у стимулюванні розвитку, а з тим, доцільним є огляд і використання «кращих практик» – досвіду країн, що успішно розвивали та/або трансформували національні економіки та посідають сьогодні гідні місця у міжнародному поділі праці [3].

У загальному випадку на міжнародні інвестиційні процеси впливають: стан розвитку світової економіки, міжнародних факторних та інвестиційних ринків; стабільність світової валютної системи; розвиток міжнародної інтеграційної інфраструктури тощо. В умовах глобалізації міжнародні інвестиції знаходяться під впливом взаємодіючих процесів транснаціоналізації та регіональної економічної інтеграції. Незважаючи на те, що інтеграція є об'єктивним чинником становлення нового економічного суспільства, у якому найбільших вигід досягне та країна, у якій функціонування усіх господарчих механізмів буде найбільш дієвим, все ж постійні зміни світового економічного середовища створюють необхідність постійного моніторингу показників ефективності реалізації інтеграційних впадощань на різних рівнях інтеграційної взаємодії [1].

Сучасна інвестиційна криза в Україні характеризується стійкою тенденцією зниження ефективності інвестицій в реальний сектор. Основні форми прояву інвестиційної кризи наступні:

- випереджальні темпи зниження інвестиційної активності у порівнянні із темпами зниження ВВП;

- негативні тенденції інвестиційної активності в реальному секторі економіки призвела до суттєвого фізичного і морального зносу основних засобів;

- суттєва нерівномірність інвестиційної активності по галузям господарства: більш високі показники інвестиційної активності

спостерігаються в сировинних галузях і галузях природних монополій на тлі вкрай недостатнього інвестування високотехнологічних наукомістких галузей;

- поглиблення диспропорцій у рівні соціально-економічного розвитку регіонів через вкрай нерівномірний розподіл регіональної інвестиційної активності (особливо помітно для депресивних регіонів);

- надмірно висока питома вага власних коштів у структурі джерел фінансування інвестицій;

- незадовільна структура та розміри використання заощаджень, в якому велика питома вага короткострокових фінансових операцій і тезаврацій, що призводить до зменшення інвестиційного потенціалу реального сектора економіки [5].

Найбільш цікавим та доцільними для розгляду в питаннях здійснення інвестиційної політики представляється досвід США, Великобританії, Німеччини, Франції та Японії. Це п'ять країн, економічні стратегії розвитку яких, могли б у майбутньому послужити наочним прикладом для вітчизняної економіки (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Моделі інвестиційної політики розвинених країн

Країна	Характерні риси моделі
США	Модель інвестиційної політики більшою мірою орієнтована на реалізацію принципів економічної свободи та економічного лібералізму, ніж на серйозне пряме втручання в економічний процес
Великобританія	Модель спрямована, в першу чергу, на захист прав власників капіталу і на забезпечення найбільш безперешкодного та швидкого накоплення капіталу в інтересах власників капіталу
Німеччина	Модель інвестиційної політики характеризується творчою спрямованістю по відношенню до внутрішніх фінансових інститутів, жорстке прогресивне оподаткування
Франція	Модель має особливістю чітке розмежування між прямими та іншими іноземними капіталовкладеннями, застосовується більш пільгове регулювання у відносинах останніх
Японія	Модель інвестиційної політики робить акцент на державному фінансуванні проектів, будується на активному партнерстві між державою і приватними інвесторами

Для України вкрай важливим може виявитись досвід центральноевропейських країн, яким вдалося активно залучати іноземний

капітал шляхом формування сприятливого інвестиційного клімату та за відносно короткий час трансформувати свої економіки і стати повноправними членами європейського співтовариства. Серед таких країн виокремлюється т. зв. Вишеградська четвірка (V4) у складі Польщі, Словаччини, Угорщини, Чехії, досвід якої у трансформаційних процесах загалом і використанні інвестиційних переваг зокрема є принциповим для України. Саме завдяки послідовному інвестиційному розширенню і зміцненню, цим країнам вдалося запровадити політику стійкого розвитку, що забезпечує досить високі темпи зростання не лише у трансформаційній (1990- і рр. – початок 2000-х рр.), а й у посткризовий період (з 2011—2012 рр. до теперішнього часу) [3].

Слід нагадати, що сучасний глобалізований світ характеризується дедалі більшою свободою перетоку капіталів, які можуть привносити в країни як позитивні зрушення, так і викликати непередбачувані ускладнення. Звичайно, найбезпечнішими і найбажанішими (серед різноманітних потоків капіталів) виступають прямі іноземні інвестиції, завдяки яким країни можуть не лише отримувати сучасні техніку і технології, але й сприяти включенню відповідних підприємств у міжнародний поділ праці, вдосконалювати менеджмент, підвищувати ефективність використання ресурсів, у т.ч. і людських, що особливо важливо для висхідних⁹ країн. Тому, до найвагоміших складових державної політики зазвичай відносять заходи і механізми залучення іноземних капіталів, насамперед прямих інвестиційних, які дозволяють отримувати стійкі довгострокові вигоди.

Отже, інноваційна модель економічного розвитку є ключовою метою будь-якої держави і найважливішим фактором успіху країни в середньо-і довгостроковому періодах її розвитку.

Список літератури:

1. Блискавка Т. Зарубіжний досвід фіскального регулювання інноваційного процесу в економічно розвинених країнах / Т. Блискавка // Дослідження міжнародної економіки. – 2011. – Вип. 1(66). – С. 155- 165.
2. Вожняк М. Інтеграція розвитку шляхом реальної і технологічної конве-

ргенції. Досвід Польщі і висновки для України / М. Вожняк, Д. Фіршт, Л. Яблонські // Міжнародна економічна політика. – 2014 – №2(21). – С. 32 - 51 -
Бібліогр.: с. 51.

3. Гоцуляк Л. В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки / Л. В. Гоцуляк // Ефективна економіка. – 2014. - №9. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3330>

4. Єлісеєнко О. В., Скобелева Г. С. Інвестиційна активність України в умовах економічної інтеграції / О. В. Єлісеєнко, Г. С. Скобелева // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2013. - № 4. - С. 16-21. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2013_4_4

5. Yaremenko, L. M. The debt component of financial safety of Ukraine in the situation of crisis events in the economy / L. M. Yaremenko, I. M. Makarchuk, N. M. Yevtushenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 2 (10). Ч. 1. – С. 120-126.

ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ 2019 РОКУ НА ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ ДОБРОБУТУ УКРАЇНИ

Маковська Катерина

ТНЕУ, студент ОДС-21

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

Сучасні умови економічного розвитку країни передбачають планування та прогнозування макроекономічних показників, а саме доходи та витрати державного бюджету на майбутній період з урахуванням законодавчих змін та реформування соціально-економічної політики держави. Покращення та регулювання фінансових показників добробуту в Україні здійснюється безпосередньо через державний бюджет. Вплив державного бюджету на

соціально-економічну систему країни являє собою складне й динамічне утворення, яке охоплює безліч процесів виробництва, обміну, розподілу, перерозподілу та споживання матеріальних та інших благ. В цих процесах між макропоказниками та державним бюджетом існують певні зв'язки, виявлення й аналіз яких необхідний для підвищення рівня якості управління соціально-економічним розвитком країни. Бюджет держави завжди був важливим інструментом макроекономічного регулювання, який має вплив на розвиток економіки та соціальної сфери [1, с. 1].

Основні показники головного фінансового документу країни на 2019 рік:

- Планується зростання ВВП на рівні 3% за умови інфляції 7,4%.
- Борги України складають 1,3 трлн гривень.
- Усього зведений бюджет має становити - 1,292 трлн гривень, що на 130 млрд більше, ніж минулого року.
- До Фонду енергоефективності потрапить 1,6 млрд гривень, ще 0,4 млрд буде виділено державою на "теплі кредити".
- На освіту планується виділити - 242,1 млрд гривень (на 27,8 млрд гривень більше, ніж минулого року), з яких на модернізацію початкової школи піде 1 млрд гривень.
- Мінімальна зарплата з першого січня 2019 року має зрости до 4175 грн на місяць тощо [2].

Необхідно враховувати й зворотній зв'язок, який полягає в тому, щоб відповідно поєднати систему оподаткування з моделлю макроекономічного регулювання, орієнтуючись на соціально-економічне становище країни та принципи функціонування національної податкової системи. Розмір видаткової частини змінюється під впливом різних макроекономічних параметрів, але найбільшого впливу завдає кон'юнктура, яка складається з надходженнями до бюджету.

Добробут цілої країни залежить великою мірою від добробуту місцевих бюджетів зокрема. Виявлені проблеми у процесі фінансового забезпечення місцевих бюджетів зумовлюють необхідність їх модернізації шляхом

підвищення ефективності формування та використання обмежених бюджетних ресурсів, зміни пріоритетів бюджетної політики, реформування бюджетних відносин [3, с. 1280].

Отже, в залежності від доходів бюджету формується й видаткова частина. Вплив державного бюджету на економіку країни потрібно розглядати з двох сторін: якісна сторона – встановлення пропорцій розподілу валового внутрішнього продукту та застосування різноманітних інструментів цього розподілу та кількісна сторона – надання (ненадання) грошових коштів і в якому розмірі; встановлення фінансового забезпечення певних потреб. На перше місце в процесі створення належних темпів економічного зростання постає питання проведення різноманітних заходів стабілізаційної політики держави, метою якої є збільшення рівня ВВП країни.

Список літератури:

1. Набатова Ю.О. Вплив державного бюджету на фінансовий добробут країни. Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції. Запоріжжя, 16–20квітня 2018 р. С.1-2
2. Проект держбюджету на 2019 рік. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/09/15/640633/> (дата звернення 01.04.2019р.)
3. Шулюк Б.С. Проблеми виконання місцевих бюджетів України. Економіка і суспільство. 2017. № 13. С.1279-1282.

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Малишко В.В.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди
к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Актуальність. Сьогодні, особливого значення набувають питання

розвитку сектору державних фінансів. Адже на нього припадає не лише розв'язання проблем формування ринкової економіки, а й фінансове забезпечення проведення реформ практично в усіх сферах діяльності. Водночас із використанням ресурсів, накопичених у секторі державних фінансів, розв'язуються проблеми забезпечення стабільності розвитку країни (в економічній, політичній, соціальній та інших сферах), підтримки економічного зростання, цінової й валютної стабільності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань розвитку державних фінансів України присвячено праці відомих вітчизняних науковців, а саме С. С. Гасанова, Т. І. Єфименко, В. П. Кудряшова, І. О. Луніної, О. О. Молдован, Л. Л. Тарангул, І. Я. Чугунова та ін.

Особливого значення в системі державних фінансів набуває діяльність уряду.

За визначенням Дж. Е. Стігліца, уряд виконує багато функцій. Зокрема, у фінансовій сфері він регулює економічну діяльність, стимулює деякі види діяльності, субсидуючи їх, та гальмує інші через оподаткування; виробляє товари й послуги, надає кредити й боргові гарантії та забезпечує страхування; купує товари й послуги, в т. ч. ті, що виробляються приватними фірмами; перерозподіляє дохід між особами; забезпечує соціальне страхування пенсіонерів, безробітних, інвалідів та медичне страхування літніх людей [1, С. 51].

За визначенням американського науковця Р. Г. Габбарда, уряд бере участь у фінансовій посередницькій діяльності прямо, через фінансові установи, які фінансуються державою, або опосередковано, через гарантування кредитів, наданих приватними фінансовими посередниками.

Пряма участь у проведенні таких операцій у США здійснюється через федеральні кредитні агентства (державні фінансові установи). До них, зокрема, належать державне кредитування фермерів, державне посередництво у сфері житлового будівництва (Федеральна національна іпотечна асоціація, Федеральна компанія з іпотечних житлових кредитів, Державна національна

асоціація іпотечних кредитів), Студентська асоціація ринкових позик. Непряме фінансування також здійснюється багатьма агентствами, до яких, зокрема, належать Управління житлового будівництва фермерів, Федеральне управління житлового будівництва, відомство у справах ветеранів та ін. [2, С. 338].

Для забезпечення поступального розвитку фінансової системи України в цілому необхідно забезпечити передбачуваність і тому необхідно чітко окреслити довгострокову та середньострокову соціально-економічну перспективу розвитку, відповідно розробити фінансову політику держави. Це дозволить зменшити негативні наслідки політичної нестабільності, забезпечити розуміння діяльності державних органів господарюючими суб'єктами як резидентами, так і нерезидентами, врахувати внутрішні та зовнішні тенденції розвитку, забезпечити захист національних інтересів та перспектив. Вагому роль у забезпеченні прогресивних тенденцій має відіграти зміна загальної філософії функціонування фінансової системи держави, так і її складової – системи державних фінансів. Сутність змін має полягати у сприйнятті та забезпеченні реалізації ринкових відносин між ланками фінансової системи. Мова йде про бюджетний, податковий, кредитний, соціальний, інвестиційний та інші аспекти. Реформування бюджетної системи має змінити акценти в сторону її двополярності: сильний центр та сильне місцеве самоврядування. Споживацький підхід у бюджетних відносинах призводить до відсутності зацікавленості місцевого самоврядування у формуванні власної, сталої доходної бази бюджетів. Окремим керівникам стає вигідно чекати бюджетних трансфертів, а не стимулювати надходження інвестиційних ресурсів, розвиток підприємницької активності тощо. Формування нового механізму дозволить використовувати централізовані державні фонди як важелі державного регулювання та втручання у розвиток економіки за умов внутрішньої чи зовнішньої дестабілізації, як інструменти забезпечення рівності доступу усіх учасників суспільних відносин до державних соціально-економічних благ, але поряд в потужному режимі має функціонувати система місцевих фінансів, що забезпечуватиме розвиток територіальних громад, створюватиме передумови

зростання бізнес активності, застосовуватиме ринкові механізми, що у сукупності відповідатиме національній стратегії та пріоритетам, але забезпечуватиметься власними ресурсами і інтересами місцевої громади. Роль державного бюджету теж має змінитися, оскільки в умовах світової глобалізації змінюється і роль самої держави [5].

Держава має бути представником інтересів усієї національної спільноти як всередині країни, так і за її межами. Держава через систему централізованих фондів грошових коштів має створити такі механізми державного регулювання та впливу, що дозволять стимулювати економічний, соціальний, інвестиційний, інноваційний розвиток тощо, та захистити від недобросовісної конкуренції, рейдерства, надходження на внутрішній ринок низькоякісної, шкідливої для здоров'я населення продукції та товарів вжитку, світової фінансової кризи, а також інших ризиків світового ринку. Акценти у реформуванні системи державних фінансів доцільно зробити і на зміні політики державних витрат. Необхідно підтримувати, заохочувати тих суб'єктів господарювання, хто намагається ефективно працювати, хто прагне здійснити проекти, що стануть корисними як окремим особам, так і державі у цілому. Але при цьому держава не просто має виділити кошти як цільове фінансування конкретного бізнесу, а має розробити такі схеми фінансування, що дозволяють їй або стати повноправним учасником зазначеного проекту, або надавати кошти на пільгових кредитних засадах, або інші схеми. Держава повинна від цього отримувати безпосередні та опосередковані вигоди. Такий підхід до державної участі у проектах дозволить вирішити наступні завдання: забезпечити фінансування пріоритетних інноваційно-інвестиційних проектів, підвищити ефективність та цільовий характер використання коштів, стимулювати зростання обсягів державних активів, які у майбутньому можуть бути використані як додаткові джерела доходів бюджету або фінансові інструменти, сприяти покращенню інвестиційного клімату держави шляхом безпосередньої її участі у проектах, що стимулюватиме національних та іноземних інвесторів вкладати ресурси у потужні проекти інвестиційного та інноваційного

спрямування тощо. Вагоме місце в системі державних фінансів займає державний кредит [6].

У багатьох країнах світу державний кредит не обмежується державними позичками, а функціонує як могутня система за допомогою якої центральні та місцеві органи влади втручаються у процеси суспільного розвитку. Наслідки такого втручання багатогранні, від отриманих державних позичок до регулювання перерозподілу кредитних ресурсів, де держава виконує роль посередника як на внутрішньому ринку, так і між зовнішніми інвесторами та національними підприємствами. При цьому інституції, що представляють інтереси держави можуть бути за формою власності державними, але функціонувати на ринкових засадах [3].

8 лютого 2017 року на засіданні Уряду затверджено нову Стратегію управління державними фінансами на 2017-2021 роки, розроблену Міністерством фінансів України.

Чому нова Стратегія управління державними фінансам є необхідною? Її виконання забезпечить стійке економічне зростання, якісно новий рівень надання держпослуг, а також стане стимулом для реформ в інших сферах.

Метою Стратегії є побудова сучасної та ефективної системи управління державними фінансами, яка здатна надавати якісні державні послуги, ефективно акумулювати ресурси та розподіляти їх у чіткій відповідності з пріоритетами розвитку держави у середньо- та довгостроковій перспективі.

Впровадження нової Стратегії управління державними фінансами включає запровадження середньострокового бюджетування. Це означатиме розподіл бюджетних ресурсів згідно з пріоритетами розвитку на 3 роки, а також розробку чітких цілей розвитку на 5 років та ключових показників ефективності для оцінки імплементації Стратегії.

Сама стратегія складається з 4 частин: дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни; підвищення ефективності розподілу ресурсів; забезпечення ефективного виконання бюджету; підвищення рівня прозорості та підзвітності.

Стратегія управління державними фінансами забезпечить високий рівень

прозорості та підзвітності усіх державних інституцій і дозволить громадянам здійснювати прямий контроль планування та розподілу бюджетів.

Стратегія управління державними фінансами на 2017-2021 роки повністю відповідає цілям і завданням, визначеним у проекті Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року.

Важливість розробки Стратегії державних фінансів також підтримана міжнародними зобов'язаннями України перед ЄС та МВФ [4].

Висновок. Державні фінанси відіграють важливу роль у розвитку країни. Ринкова економіка потребує не тільки державного регулювання, а й державного фінансування широкого кола програм, спрямованих на підтримку конкурентоспроможності бізнесу, забезпечення стандартів життєдіяльності громадян, проведення комплексних реформ, націлених на оновлення економічної системи в цілому.

Список літератури:

1. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. Київ : Основи, 1998. С. 51.
2. Габбард Р. Глен. Гроші. Фінансова система та економіка : підручник; пер. з англ.; наук. ред. пер. М. Савлук, Д. Олесевич. Київ : КНЕУ, 2004. С. 338.
3. Кучер Г. Державні фінанси України в умовах світової глобалізації. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/derzhavni-finansi-ukrayini-v-umovah-svitovoyi-globalizatsiyi.pdf>.
4. Кабінет Міністрів ухвалив Стратегію управління державними фінансами на 2017-2021 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249723040>.
5. Макарчук І. М. Сучасний стан і напрями покращення боргової безпеки України / І.М. Макарчук, О.В. Перчук, Л.М. Яременко // «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»: [Збірник наукових праць]. – Харків: ХІБС УБС НБУ. – 2017. – Випуск 2(23)/2017. – С. 181-188.
6. Yaremenko, L. M. The debt component of financial safety of Ukraine in the situation of crisis events in the economy / L. M. Yaremenko, I. M. Makarchuk, N. M. Yevtushenko // Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 2 (10). Ч. 1. – С. 120-126.

ОСОБЛИВОСТІ ПОКАЗНИКІВ КРОВІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРИ ДОБРОЯКІСНОМУ ЛІМФОРЕТИКУЛЬОЗИ

Малько М.М.

Угрімова І.О.

Запорізький національний університет

Доброякісний лімфоретикульоз – група клінічних синдромів, обумовлених інфікуванням організму бактерією *Bartonella henselae*. Захворювання нетяжке, самокуповане, та характеризується значною варіабельністю клінічних проявів й розвитком одностороннього лімфаденіту, регіонарного по відношенню до місця інокуляції збудника. У більшості випадків захворювання має доброякісний перебіг, а у осіб з пригніченим імунітетом – можливі ускладнення [1].

Носіями *B. henselae* є коти, але вони не мають ніяких клінічних виявів захворювання і не потребують лікування, оскільки немає точних даних про його позитивний вплив на частоту рецидивів та реінфікування [2-4]. Частіше за все інфікування здійснюється через подряпини на шкірі, укуси та слину інфікованих тварин [5].

Актуальність роботи обумовлена недостатнім рівнем вивчення фізіологічних та біохімічних показників крові у дітей дошкільного віку, хворих на доброякісний лімфоретикульоз. Для дослідження була сформована експериментальна група з 10 дітей, які мали певні ускладнення перебігу захворювання. Контролем слугували показники крові здорових дітей.

Нами досліджувався ряд біохімічних констант крові, показники білої та червоної крові, які визначали згідно загальноприйнятих методик. Одержаний фактичний матеріал піддавали статистичній обробці [6, 7].

Дослідження показників червоної крові у дітей дошкільного віку при доброякісному лімфоретикульозі не виявило достовірних відмінностей від контрольних значень. Вміст еритроцитів у обстежених експериментальної групи

в середньому склав $4,05 \pm 0,12$ Т/л, що на 5,23% ($p > 0,05$) менше ніж в контрольній групі. Середнє значення вмісту гемоглобіну становило $121,70 \pm 2,83$ Г/л, що на 2,79% ($p > 0,05$) знижено відносно контролю. Значення кольорового показника в середньому становило $0,90 \pm 0,03$ од., що показало зниження на 5,55% ($p > 0,05$) порівняно з обстеженими контрольної групи. Належне значення вмісту білірубину вказує на помірний гемоліз еритроцитів.

Більш виражені зміни у виявлені при дослідженні білої крові. Вміст лейкоцитів, у дітей, які хворіють на доброякісний лімфоретикульоз, становив $9,65 \pm 0,63 \times 10^9$ /л, що на 38,96% ($p < 0,05$) більше контрольних значень; вміст еозинофілів становив $2,70 \pm 1,20\%$, що на 37,04% ($p > 0,05$) менше показників здорових дітей. Вміст паличкоядерних нейтрофілів у дітей експериментальної групи виявився підвищеним на 51,28% ($p < 0,05$), а вміст сегментоядерних нейтрофілів – знижений на 63,98% ($p < 0,05$). Вміст лімфоцитів у хворих дітей становив $50,0 \pm 4,12\%$, що на 47,40% ($p < 0,05$) більше ніж в контрольній групі, а вміст моноцитів – склав $3,70 \pm 0,63\%$, що на 54,05% ($p < 0,05$) менше відносно контролю. Отримані дані вказують на помірне збільшення вмісту еозинофілів, також моноцитоз та нейтрофіліоз, що свідчить про підвищену активність імунної системи.

Особлива увага приділялась показникам швидкості осідання еритроцитів, адже її підвищення характерне для інфекційних захворювань, запальних процесів в організмі. Дослідження показало, що величина ШОЕ становила $28,10 \pm 4,45$ мм/год, що свідчить про підвищення показника на 71,89% ($p < 0,05$) відносно контролю. Результати дослідження свідчать про наявність інтоксикації організму дітей, хворих на доброякісний лімфоретикульоз.

Дослідження біохімічних показників крові у дітей, які мали ускладнення при захворюванні на доброякісний лімфоретикульоз, засвідчило, що вміст загального білку плазми в середньому склав $68,57 \pm 2,11$ г/л, а, отже, ці значення на 2,19% ($p > 0,05$) менше ніж середній показник контрольної групи. Креатинін у дітей експериментальної групи склав $82,03 \pm 1,25$ мкм/л, що на 8,22% ($p < 0,05$) менше значень контролю.

Крім цього, ряд інших біохімічних показників був підвищений відносно значень контрольної групи: тимолова проба – на 63,68% ($p < 0,05$), загальний білірубін – на 9,89% ($p > 0,05$), а сечовина – на 33,28% ($p < 0,05$). Отримані дані вказують на помірну інтоксикацію організму. Вміст глюкози склав $3,96 \pm 0,07$ ммоль/л, тобто на 1,01% ($p > 0,05$) менше контрольних значень, що свідчить про належний стан вуглеводного обміну у обстежених.

Таким чином, можна стверджувати, що прогноз перебігу захворювання на доброякісний лімфоретикульоз є сприятливим. Результати досліджень вказують на напруження імунної системи та відмічається помірна інтоксикація організму.

Список літератури:

1. Малов В. А., Горобченко А. Н. Болезнь кошачьей царапины. Медицина неотложных состояний. Московская медицинская академия им. И.М.Сеченова. Россия, 2011. №7-8. С.168-172
2. Margileth A. M. Cat scratch disease. A therapeutic dilemma. Vet Clin North Amer Small Anim Pract 1987; 17: 91-103.
3. August J. R. Cat scratch disease. J Amer Vet Med Assoc 1988; 193: 312-5.
4. Spoonemore K. L. Cat scratch Disease. Updated: February 9, 2005. <http://ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?cmp>.
5. Cat scratch Disease and other Bartonella henselae infections. Update 2005. <http://ctsph.iastate.edu>.
6. Берегова О. Г. Клінічна лабораторна діагностика. Частина 1. Лабораторна гематологія : підручник. Запоріжжя : Агенство Орбіта-ЮГ, 2013. 400 с.
7. Петри А., Сэбин К., Наглядная медицинская статистика : учеб. пособие / пер. с англ. ; под ред. В.П. Леонова. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015. 216 с.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ, АРХІВНОЇ ТА МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ

Малюк О.Ю.

ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
(м. Старобільськ, Україна), кандидат філологічних наук, доцент

Закон України „Про бібліотеки і бібліотечну справу” [3] визначає загальні засади бібліотечної справи й бібліотечної системи України, установлює вимоги до формування і збереження бібліотечних фондів, бібліотечного обслуговування з метою задоволення інформаційних, наукових і культурних потреб суспільства, збагачення духовного потенціалу народу.

Бібліотечна справа розглядається як складова інформаційної, виховної, культурно-освітньої діяльності, котра містить комплекс державних, громадських, наукових та практичних заходів, які забезпечують організацію діяльності бібліотек, їх науково-дослідну й методичну роботу, а також підготовку бібліотечних фахівців.

Закон визначає основні напрями бібліотечної діяльності, а саме: формування документально-інформаційних ресурсів; їх зберігання; бібліотечне обслуговування. Особливо слід зазначити, що державна політика України в галузі бібліотечної діяльності ґрунтується передусім на принципах науковості, а також загальнодоступності, безоплатності основних послуг бібліотек, поєднання державного управління і громадського самоврядування. Саме ці принципи й зумовили її основні напрями [2]:

– стимулювання розвитку бібліотечної справи шляхом розширення матеріально-технічної бази, надання пільг щодо оподаткування та кредитування, морального й матеріального заохочення осіб, які зробили значний внесок у бібліотечну справу;

– ведення єдиної державної систему реєстрації носіїв інформації;

- створення умов для зберігання бібліотечних фондів, їх комплектування та матеріально-технічного забезпечення;
- сприяння науковим дослідженням, розробці та здійсненню цільових програм розвитку бібліотечної діяльності;
- забезпечення єдиної системи підготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів.

Архівна система регулюється відповідними законодавчими актами й становить сукупність основоположних принципів організації архівної справи, способів технологій її ведення, що забезпечують цілісність та скоординованість функціонування архівних установ [1].

Загальні засади архівної системи й системи архівних установ України визначає Закон України „Про Національний архівний фонд та архівні установи” [5]. Характер архівної системи значною мірою визначається державним устроєм та організацією суспільного життя. Визначальними критеріями класифікації архівних установ у сучасній архівній системі України є їх видова належність і форма власності, на якій вони засновані [1].

Основною ланкою системи архівних установ України є державні архіви.

Закон України „Про Національний архівний фонд та архівні установи” розглядає національний архівний фонд України як складову частину вітчизняної і світової культурної спадщини та інформаційних ресурсів суспільства, що перебуває під охороною держави й призначена для задоволення інформаційних потреб суспільства й держави, реалізації прав та законних інтересів кожної людини.

Документи Національного архівного фонду є культурними цінностями, що постійно зберігаються на території України або згідно з міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню в Україну. Національний архівний фонд формується у порядку, установленому цим Законом, з архівних документів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, а також архівних документів громадян і їх об’єднань.

Рішення про вилучення документів із Національного архівного фонду приймаються експертними комісіями за погодженням із центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи й діловодства. Забороняється вилучення документів із Національного архівного фонду за мотивами конфіденційності чи таємності інформації, що міститься в них, а також із політичних чи ідеологічних міркувань [2]. Документи Національного архівного фонду й довідковий апарат до них надаються у користування в архівних установах з часу їх надходження на зберігання, а в приватних архівних зібраннях – відповідно до рішення їх власників.

Закон України „Про музеї та музейну справу” [4] регулює суспільні відносини в галузі музейної справи, установлює правові, економічні, соціальні засади наукового комплектування, вивчення, збереження та використання пам’яток природи, матеріальної й духовної культури, діяльності музейних закладів в Україні.

У цьому законі зазначається, що музеї – це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження та використання пам’яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної й світової історико-культурної спадщини. Основними напрямками музейної діяльності є культурно-освітня, науково-дослідна діяльність, комплектування музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, пам’яткоохоронна робота [2].

Отже, правове регулювання бібліотечної, музейної та архівної справи регламентується законами України „Про бібліотеки і бібліотечну справу”, „Про Національний архівний фонд та архівні установи”, „Про музеї та музейну справу”.

Список літератури:

1. Кисельова А. А. Правове регулювання функціонування системи архівних установ / А. А. Кисельова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2012/34.pdf.

2. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика : навч. посібник / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
3. Про бібліотеки і бібліотечну справу : закон України від 27 січ. 1995 р. 32/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z950032.html.
4. Про музеї і музейну справу : закон України від 29 черв. 1995 р. № 249/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z950249.html.
5. Про Національний архівний фонд та архівні установи : закон України від 24 груд. 1993 р. № 3814-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

**THE HUMUS STATE OF SOIL AND GRAIN SORGHUM PRODUCTIVITY
WITH DIFFERENT TILLAGE AND FERTILIZATION SYSTEMS IN CROP
ROTATION ON IRRIGATED**

Maliarchuk M.P.

Institute of Irrigated Agriculture of the NAAS
Doctor of Science in Agriculture, senior researcher

Markovska O.E.

SHEI «Kherson State Agrarian University»
Doctor of Science in Agriculture, associate professor

Maliarchuk A.S.

Institute of Irrigated Agriculture of the NAAS

PhD in Agriculture

e-mail: mark.elena@ukr.net

The humus state of soils is a specific feature of their potential fertility, therefore its preservation, maintenance and restoration is one of the most important

tasks of agrarian science of Ukraine. It is the content of humus that the physical and chemical properties of the soil, its aggregate state, water and nutrient regimes are associated with. It determines the degree of enzymatic activity, intensity of carbonic acid production in the soil and the surface layer of the atmosphere, and is the most powerful source of solar energy accumulation. The realization of the productive potential of agricultural crops depends primarily on the potential fertility of soils, which is formed under the influence of hydrothermal conditions and agrotechnical measures aimed at restoring humus content by increasing the availability of fresh organic matter in the soil, improving the conditions for the humification of plant residues, and reducing the processes of humus mineralization. Today, leaf, stem and root postharvest residues of agricultural crops have become the main source of fresh organic matter entering the soil, which, under the influence of microorganisms, oxidation and polymerization processes, turns into new substances that are not contained in the original organic residues and microbiological products.

The aim of the study was to provide scientific substantiation of the systems of basic soil tillage and fertilization in the technology of cultivating grain sorghum in an irrigated crop rotation. The objective of the study was to determine the effects of various rates of mineral fertilizers combined with the burial of leaves and stems of agricultural crops of the crop rotation in the soil using implements with different design of the working parts on the humus state, soil nutrient regime and grain sorghum productivity.

In our experiment, we used field, quantitative and weight, visual, laboratory, comparative calculation, mathematical-statistical methods as well as widely recognized methods and methodological recommendations in Ukraine. The research was carried out in the stationary experiment of the irrigated agriculture department of the Institute of Irrigated Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine in 2016-2018. Grain sorghum was sown after winter wheat in a 4-field grain and row crop rotation under irrigation in the area of the Ingulets irrigation system. We investigated five systems of basic soil tillage with different methods and depth of loosening at the background of three organo-mineral fertilizer systems. The

soil of the experimental field is dark chestnut medium loam with low nitrate availability and medium availability of mobile phosphorus and exchangeable potassium; humus content in the 0-40 cm-layer is 2.15%. At the initiation stage of the experiment we used the following soil-cultivating implements: mounted bottom plow ПЛН -5-35 and disc-chisel harrow БДБП -3.0-01. The zoned hybrid Prime was seeded, plant density being 180 thousand pcs per hectare. The technologies of growing agricultural crops in the crop rotation are generally recognized for irrigated conditions except for the factors investigated. The irrigation mode ensured maintaining the pre-irrigation moisture threshold for all the crops in the rotation at a level of 70% LM in the soil layer of 0-50 cm.

It was determined that without fertilization average grain sorghum productivity by factor B was 2.58 t/ ha. Mineral nutrition at a rate of $N_{90}P_{60}$ contributed to its 2.5 fold increase. Increased fertilizer rates up to $N_{120}P_{60}$ under sorghum did not ensure a corresponding increase in crop yield. Crop increment, compared to the $N_{90}P_{60}$ rate, was 0.19 t / ha, which was within the experiment error (HIP_{05} - 0.25 t / ha).

In addition to grain yield, sorghum formed a powerful leaf, stem and root mass that was used for fertilization. Plowing to a depth of 23-25 cm buried 5.44 t / ha, chisel cultivation at the same depth - 4.65; shallow in-disking - 4.18; disc-chiselling - 5.64 t / ha of by-products, respectively. The application of mineral fertilizers at a rate of $N_{90}P_{60}$ favoured an increase in the yield of grain, leaf and stem mass which was used as a fertilizer. In the variants of basic tillage, there were buried in the soil: 9.26; 8.97, 6.91, 10.27 and 8.61 t / ha.

Under further increase in the rate of mineral fertilizers up to $N_{120}P_{60}$ the mass of postharvest residues increased only by 2.1-2.5% and was, according to the basic tillage variants, as follows: 9.46; 9.20; 7.09; 10.50; 8.78 t / ha.

The estimation of humus formation from stubble residues in the soil indicates that a negative balance of humus was observed at the unfertilized background, except for the combined tillage, where it was + 0.03 t/ha. Against fertilized backgrounds, there was recorded an increase in the estimated humus content under all systems of basic soil tillage. Under combined tillage, when shallow disk loosening was

combined with soil slitting up to 38-40 cm, the calculated growth of humus was maximal and amounted to +1.06 t / ha (under a rate of $N_{90}P_{60}$), and to + 1.11 t / ha (under a rate of $N_{120}P_{60}$), that is, the growth, compared with the control - plowing, reached 26.2% and 26.1%, respectively. The growth of humus was also positive under mouldboardless soil treatment for grain sorghum in the systems of multi-depth, single-depth shallow cultivation, while it was significantly lower compared to the control (multi-depth plowing).

The application of fertilizers at a rate of $N_{90}P_{60}$ and $N_{120}P_{60}$ together with plant residues provided more nitrogen, phosphorus and potassium (by 70-80%) getting into the soil than at the unfertilized background, with the advantage in the crop rotation of a differentiated system of basic tillage with combined disk-chisel loosening under grain sorghum.

Thus, when growing irrigated grain sorghum in the grain-row crop rotation under the conditions of the Southern Steppe of Ukraine, a differentiated system of basic soil tillage is economically and ecologically sound. It involves (once in the rotation of crops in the crop rotation) combined disk-chisel loosening under grain sorghum at a depth of 12-14 cm with soil slitting up to 38-40 cm against the background of mineral fertilizers ($N_{90}P_{60}$) and winter wheat plant residues as fertilizers. Over the years of research, the system provided an average annual profitability level of 210 - 218% per one hectare of crop rotation area compared with the control (160-184%).

ОСНОВНІ ЦІЛІ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ ЗМІСТУ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Марків В.М.

к. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
та методик навчання Хортицької національної
навчально-реабілітаційної академії

Проблема цілей виховання завжди хвилювала кращих представників людства, які розуміли, що від правильного її розв'язання залежить майбутнє певного народу. Частина з них формулювала відповідні цілі з позиції потреб суспільства або держави у розвитку (Платон, К. Гельвецій, І. Кант, А. Макаренко та ін.). Проте, більшість видатних педагогів визначала провідну виховну мету в особистісно орієнтованому аспекті (І. Песталоцці, І. Герbart, К. Ушинський, С. Русова, В. Сухомлинський та ін.). У цьому аспекті цілі, як правило, визначалися, виходячи із ідеальних уявлень про людину. Своїми коріннями мета виховання всебічно і гармонійно розвиненої людини входить у вчення античних філософів. За найвищу цю виховну мету вважали педагоги-гуманісти епохи Відродження Ф. Рабле і М. Монтень, соціалісти-утопісти, французькі просвітителі XVIII століття Д. Дідро та ін. Усі вони вкладали свій сенс у розуміння всебічного гармонійного розвитку. К. Ушинський не тільки підкреслював необхідність вивчення мети виховної діяльності, але й наполягав, що нею може бути тільки сама людина, бо все інше в цьому світі існує тільки для людини. Він наполягав на тому, що в людині мету виховання становить душа, для якої існує тіло, висував вимогу, щоб людина мала труд душевний, вільний, який наповнює душу.

Сьогодні важко переоцінити місце і роль знань майбутніх педагогів про цілі виховання як його провідні орієнтири у змісті вищої педагогічної освіти,

умінь будувати «дерево» відповідних цілей на діагностичній основі, розраховане на близьку і далеку перспективу особистісного розвитку дитини. Актуальним є питання щодо створення у вищих закладах освіти умов для:

а) формування у майбутніх учителів початкових класів досвіду творчої діяльності, пов'язаної з проектуванням виховних цілей у вимірах теорії особистісно орієнтованого виховання;

б) емоційного переживання ними своєї готовності до розв'язання цього завдання;

в) саморегуляції студентами процесу досягнення відповідної практичної готовності.

Конструювання відповідного змісту вищої педагогічної освіти повинно бути адекватним соціальному замовленню щодо здійснення науковцями цілісного підходу до розробки цілей виховання.

Виховний ідеал, у якому відбиваються стрижневі, найбільш значущі для розвитку суспільства і національної культури якості особистості, виконує функцію орієнтиру для проектування провідних цілей виховання. Проте, треба вважати великою помилкою ототожнення відповідних цілей з виховним ідеалом, ігнорування при цьому конкретних політичних, соціально-економічних, національно-культурних, географічних й інших умов, у яких функціонує освітньо-виховна система держави.

Результати аналізу рівнів розвитку сучасного українського суспільства, певних суперечностей, які мають місце у політичній, економічній, соціальній, культурній, освітній, науковій, виробничій й інших сферах, є підґрунтям для уявлення про особистість трудівника (випускника навчальних закладів), готового до подолання стрижневих протиріч і, як результат, національного культуротворення. Як мінімум, українським трудівникам сьогодні необхідно уміти добре виконувати духовно-культивуючі, діагностико-прогностичні, виробничо-виконавські, виробничо-комунікативні, професійно-творчі та громадянсько-патріотичні функції.

Проте, конструювання загальних цілей виховання дітей у загальноосвітньому навчальному закладі з позиції потреб суспільства у розвитку є тільки необхідною умовою його оптимізації. Достатньою треба вважати умову, коли вчителями здійснюється проектування процесу стимулювання неперервного розвитку особистості кожного школяра. Особистісно значущий підхід до проектування цілей виховання, з одного боку, орієнтує на врахування їх установок, рівня сформованості моральних, національних та інших цінностей, мотивів навчання та саморозвитку, індивідуально-типологічних особливостей тощо.

З іншого, цей підхід вимагає розглядати особистість дитини як певну цілісність, яка є предметом вивчення не тільки психології та педагогіки, але й інших наук. Враховуючи, що людина є складною системою, оптимальність функціонування та розвитку якої залежить від великої сукупності зовнішніх і внутрішніх чинників, цілі виховання не можна формулювати тільки у вузьковиховному аспекті. Конструювання цілей треба здійснювати на різних рівнях конкретизації та в різних аспектах – медичному, фізіологічному, психологічному, дидактичному, вузько-виховному, організаційно-методичному, тощо. Один з варіантів відповідних цілей у різних аспектах може мати наступний вигляд.

У медичному: створення умов для забезпечення здоров'я дітей, формування у них культури оздоровлення і здійснення різних видів самостійної діяльності під кутом безпеки власного життя і збереження здоров'я.

У фізіологічному: залучення молодших школярів до різних видів діяльності, які адекватні реалізації їх природній потребі в розвитку першої і другої сигнальних систем, чуттєвих форм сприйняття навчального матеріалу (зорових, слухових, рухових) і словесно-знакового мислення.

У психологічному: стимулювання розвитку задатків і здібностей кожного школяра, сприяння формуванню у кожної дитини як особистості мотивів навчання, моральної поведінки, праці і творчості, самоосвіти і виховання,

зміцненню віри у власні сили, забезпеченню єдності її свідомості та самосвідомості.

У дидактичному: здійснення навчання як процесу самодобування учнями знань у ході самоосвітньої і дослідної роботи під керівництвом учителя; навчання її інтелектуальним операціям (зокрема, способам творчого вирішення навчально-творчих завдань, а також завдань щодо самоформування загальнонавчальних умінь); залучення дітей у активну самопізнавальну діяльність, у різні види навчальної роботи творчого характеру.

У вузьковиховному: надання допомоги учню на основі результатів діагностики в оволодінні духовними і національними цінностями як особистісними, у розвитку його свідомості та самосвідомості, у побудові і реалізації з урахуванням індивідуальних особливостей і соціально значущих ціннісних орієнтирів програми власного саморозвитку на близьку і далеку перспективу.

В організаційно-методичному: поєднання процесу навчання молодших школярів з практикою здійснення громадянсько-значущих вчинків, із розвитком і формуванням у них моральної, трудової, музичної і фізичної культури, з організацією образотворчої, декоративно-прикладної, літературної та інших видів художньої творчості на основі розроблених особистісно орієнтованих технологій і методик, забезпечення адекватності між організаційними заходами, методиками виховання і програмами саморозвитку конкретних дітей.

У комунікативному: організація спілкування вчителів із молодшим школярем на основі поваги до його особистості, співтворчості у різних галузях діяльності.

Таким чином, можна зробити загальний висновок про необхідність проектування цілей виховання у соціально-значущому та особистісно орієнтованому аспектах, забезпечення гармонії між даними підходами.

КОНТРОЛЬ ВМІСТУ ТОКСИЧНИХ ХІМІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ВОДІ

Марковська Н.К.

Грибова Н.Ю.

Хижан О.І.

Ковшун Л.О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м.Київ, Україна

olenakhyzhan@gmail.com

Вода сільськогосподарського призначення є ключовим об'єктом моніторингових досліджень в системі контролю критичних точок виробництва безпечної і якісної продукції рослинництва та тваринництва. Проблема безпеки продуктів харчування з кожним роком зростає, оскільки відбувається забруднення водою. Важкі метали становлять велику й найбезпечнішу підгрупу токсикантів в групі розповсюджених і досить токсичних забруднюючих навколишнє середовище хімічних елементів: Hg, Pb, Cd, Co, Ni, Cu, Zn, Sb, Sn, Al, Be, Ba, Fe, Li, Cr, Tl, As. Визначення вмісту важких металів дозволяє оцінити безпечність води та спрогнозувати безпечність харчової продукції, адже відомо, що важкі метали мігрують в харчових ланцюгах. Завдання лабораторного контролю вмісту хімічних елементів вирішуються методами атомно-абсорбційної спектрометрії (ААС) та атомно-емісійної спектрометрії (АЕС). Дослідження проводяться згідно відповідних методик, однією з яких є стандартизована методика ДСТУ ISO 11885:2005 «Якість води. Визначання 33 елементів методом атомно-емісійної спектрометрії з індуктивно-зв'язаною плазмою». Для встановлення безпечності зразків води результати вимірювань порівнюються зі значеннями максимально допустимого вмісту шкідливих речовин у об'єктах навколишнього середовища та продукції АПК згідно державних нормативів.

Метою даної роботи стало дослідження зразків води зі свердловин, призначених для споживання людиною, напування тварин та для меліорації ланів.

В роботі використовувалися аналітичні стандарти хімічних речовин та розчинники кваліфікації «ч.д.а.». Вимірювання проведено на приладах: ААС з ІЗП, фірми Thermo Elemental; АЕС, фірми Thermo. Вимірювання проведені згідно атестованої методики, що дозволяла оцінити вміст кожного елемента, у присутності інших компонентів, які очікувано могли бути присутні; специфічність методики доведена шляхом підтвердження вимог до точності визначення хімічних елементів. Для аналізу вмісту хімічного елемента у підготованих до вимірювання зразках води використовували градуювальну залежність величини аналітичного сигналу хімічного елемента від його вмісту у калібрувальному розчині (рис. 1, 2).

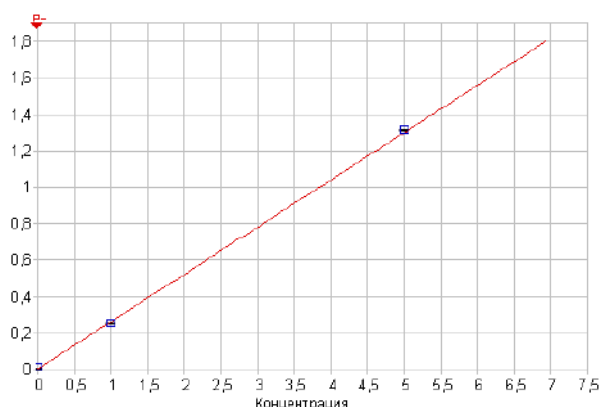

Рис. 1. – Залежність величини аналітичного сигналу Рв від його вмісту у градуювальному розчині.

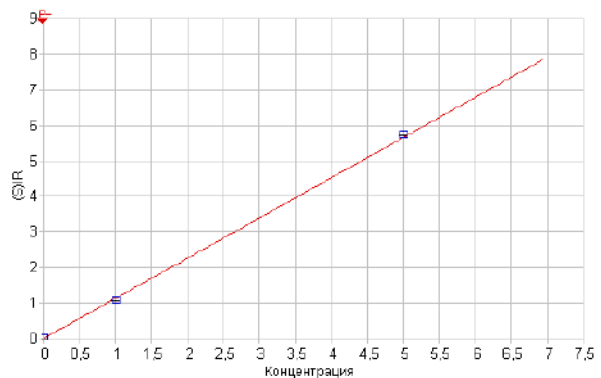

Рис. 2. – Залежність величини аналітичного сигналу Сd від його вмісту у градуювальному розчині.

Як можна бачити з рисунків 1 та 2 калібрувальна залежність має лінійний характер в межах робочих концентрацій хімічних елементів, необхідних для встановлення безпечності води для споживання людиною. Інтенсивність аналітичного сигналу Кадмію вища за інтенсивність аналітичного сигналу Свинцю.

В зразках води № 12 та 17, наданих на дослідження в декількох паралелях, виявлено вміст Hg, Pb, As. Встановлені параметри говорять про забруднення підземних вод важкими металами та неметалами. Дослідження проведені повторно через певний проміжок часу підтвердили наявність токсичних хімічних елементів у складі зразків води відібраних з зазначеної свердловин. Результати дослідження говорять про забруднення навколишнього середовища і наявність джерела забруднення, що постачає токсичні елементи до встановленої свердловини. Використання води з встановленої свердловини для споживання людиною, напування тварин, згідно санітарно-гігієнічних норм не дозволено. В роботі виявлено зразок води із значним вмістом Mn, Fe, та слідовими кількостями Ni, Sr, Zn (Таблиця 1).

Таблиця 1

Результати вимірювання вмісту токсичних елементів

Найменування показників, одиниці вимірювань	Результати випробувань	Похибка випробувань	Норми за СанПіН 2.1.4.1074-01 Питна вода
Марганець, мг/л	0,13	0,01	0,05
Залізо, мг/л	0,95	0,08	≤ 1,0
Вісмут, мг/л	<0,01	-	0,2
Нікель, мг/л	<0,001	-	0,02
Стронцій, мг/л	0,60	0,09	≤7,0
Цинк, мг/л	0,004	0,001	≤1,0

Як можна бачити з таблиці 1 вміст марганцю перевищує допустиму норму у 2,6 рази, вміст заліза у воді хоча і не перевищує норму але, враховуючи межі похибки даного показнику, звертає на себе увагу. Чотири інші хімічні

елементи, встановлено в кількостях, що в десять і більше разів нижчі за дозволений вміст, тобто вважаються безпечними.

Таким чином, в роботі встановлено, що вода зі свердловин може містити різні небезпечні хімічні елементи, тому перед використанням води для потреб, що пов'язані із прямим споживанням людиною, або для виготовлення продукції харчування потрібно проводити лабораторний контроль вмісту хімічних елементів.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Марціясь Б.І.

студентка групи Ф-31

Тернопільський національний економічний
університет

Науковий керівник: Шулюк Б.С.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільський національний економічний
Університет

Державно-приватне партнерство (далі – ДПП) є основною формою взаємодії держави та бізнесу, що має на меті фінансування, будівництво, відновлення, утримання соціальної інфраструктури або надання суспільних послуг. Під час такої співпраці можна одержати кращі технічні та економічні показники, а також можна спостерігати значне покращення результатів господарювання. Проте, головною перевагою використання ДПП є ефективніше використання державних ресурсів і комунального майна. За визначенням В. Г. Варнавського, державно-приватне партнерство – це інституційний та організаційний альянс між державою і бізнесом з метою

реалізації національних і міжнародних, масштабних та локальних, але завжди суспільно значущих проєктів у широкому спектрі сфер діяльності: від розвитку стратегічно важливих галузей промисловості і науково-дослідних конструкторських робіт до забезпечення суспільних послуг [1].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю додаткового аналізу європейського досвіду формування і розвитку партнерських відносин держави і приватного сектору, а також можливості його адаптації в Україні.

Варто зазначити, що закордоном поняття «державно-приватне партнерство» називається по-різному, хоча від цього не змінюється його суть: у Великобританії та деяких інших країнах використовується приватна фінансова ініціатива (далі – ПФІ), а в більшості країн Європи – публічно-приватне партнерство (далі – ППП). У 1992 р. консервативний уряд Дж. Мейджора і Великої Британії запровадив ПФІ, яка стала першою систематизованою програмою, яка була орієнтована на впровадження ДПП, оскільки перші прецеденти укладання угод такого партнерства мали одноразовий характер. На ранніх етапах свого зародження ПФІ базувалося на концесійних договорах, тобто користувач був покупцем послуги, а приватний сектор – її постачальником. Але згодом партнерство ставить на меті надання послуг для соціальної інфраструктури (школи, лікарні, в'язниці тощо). За такої форми партнерства приватний сектор самостійно здійснював проектування, будівництво, фінансування та експлуатацію державних об'єктів на основі критеріїв, визначених у державному секторі. Для держави ПФІ була максимально вигідна, оскільки вона забезпечувала будівництво великої кількості об'єктів, при цьому не збільшуючи податки.

Теперішню програму Великобританії можна вважати досконалою, фактом чого є підписання понад 900 проєктів, багато з яких, власне, реалізуються у сфері соціальної інфраструктури. Така поцизія відображає пріоритети державного уряду, який прикладає багато зусиль для розв'язання актуальної проблеми завантаження банків, зокрема в секторі житлово-соціального найму, військовому та транспортному секторі, в галузі медицини та

освіти, в установах виконання покарань, у сфері обробки відходів. Слід звернути увагу на тому, що більшість проектів реалізуються органами місцевої влади. І як результат, зі 100 проектів, що функціонують, рівень їх виконання є задовільним. Не менш важливим є політичне середовище країни, оскільки ДПП є дійсно ефективним за умов стабільної політики. У цілому ДПП відіграє велику роль у підвищенні стандартів надання послуг державним сектором Великої Британії [4].

До речі, ПФІ стала подальшою базою для ППП, яке відрізняється від ДПП тим, що в ролі публічного партнера виступає не лише держава, але й органи місцевого самоврядування, громадські організації, благодійні фонди. Метою такого партнерства є поєднання найкращих сторін державного і приватного секторів для спільної вигоди, а різноманітність складових фінансового механізму ППП дає змогу досягнути поставлених стратегічних цілей – від утримання інфраструктури до модернізації економіки.

Вартим уваги є також досвід ДПП Франції, яке здебільшого здійснюється у формі концесії, що істотно відрізняється від англійської моделі. Зокрема, французька модель має комплексний характер, тобто на концесіонера одночасно покладається декілька зобов'язань, а саме: розроблення концесії, здійснення заходів, що є необхідними для створення або модернізації об'єктів інфраструктури та їх експлуатації. Також на законодавчому рівні існує заборона приватизації концесіонером переданої йому муніципальної чи державної власності. Крім того, цікавим є те, що у Франції не існує єдиного закону, який би регулював всі форми ДПП, тобто кожна форма окремо регулюється різними нормативно-правовими актами і нормами адміністративного та цивільного права. Наприклад, Закон Франції № 2002-1094 від 29 серпня 2002 р., відомий як LOPSI, дозволяє приватному сектору брати участь у проектуванні, будівництві, фінансуванні та обслуговуванні об'єктів для потреб правосуддя, правоохоронних органів, армії і Міністерства оборони, а постанова уряду № 2003-850 від 4 вересня 2003 р. дозволяє приватному

сектору брати участь в аналогічних контрактних схемах, проте в секторі охорони здоров'я.

Міністерство фінансів Франції ініціювало створення центру розвитку ДПП Франції, основною метою якого є сприяння виконавчим органам державної влади – ініціаторам проектів ДПП у підготовці та реалізації проектів на всій території Франції. Даний центр має статус структурного підрозділу Міністерства фінансів, а штатний розклад складається лише з шести осіб. Щодо сфери діяльності центру, то до його обов'язків входить: розробка методичних матеріалів з метою надання консультаційної допомоги профільним міністерствам і відомствам у процесі розвитку ДПП, публікація інформаційних бюлетенів, участь у різних заходах, які орієнтовані на розширення сфери ДПП. Потрібно зауважити, що центр не має будь-яких прав стосовно самостійної реалізації проектів ДПП, а всі його рішення узгоджуються з міністерством. За останні роки найбільша кількість проектів ДПП реалізується у сфері будівництва та обслуговування доріг, а також водозабезпечення [2,3,4]. Отже, загальними ознаками існування системи державно-приватного партнерства у Франції є поширеність його масштабів, використання форм комплексних концесій і активна присутність держави у реалізованих проектах.

Таким чином, на основі аналізу європейського досвіду формування і розвитку партнерських відносин держави і приватного сектору можна стверджувати, що кожна країна використовує свої інструменти сприяння розвитку ДПП. Високий рівень його застосування передбачає скоординовану діяльність держави та приватних партнерів. Важливим елементом є створення спеціальних інституцій у вигляді центрів ДПП, які надають допомогу ініціаторам проектів щодо підбору фінансових, технічних та інших консультантів. Ефективний розвиток ДПП в Україні у довгостроковій перспективі можливий за умови використання європейського досвіду, а саме: створення центру ДПП, а також створення законодавчої бази для його функціонування на національному і регіональному рівнях. Це дозволить забезпечити якісне і кількісне зростання у розвитку ДПП і вирішити цілу низку

проблем, пов'язаних з фінансуванням стратегічно важливих об'єктів розвитку національної економіки і її регіонів.

Список літератури:

1. Варнавский В. Г. Концессии в транспортной инфраструктуре : теория, практика, перспективы. URL: https://www.imemo.ru/files/File/ru/publ/2002/2002_001.pdf (дата звернення: 1.04.2019).

2. Безбах Н. В. Використання зарубіжного досвіду в розвитку державно-приватного партнерства в Україні. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Bezbach.pdf> (дата звернення: 1.04.2019).

3. Мерзлов И. Ю. Международный опыт развития государственно-частного партнерства в экономически развитых странах: институциональный аспект. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/mezhdunarodnyu-opyt-razvitiya-gosudarstvenno-chastnogo-partnerstva-v-ekonomicheskii-razvityh-stranah-institutsionalnyu-aspekt> (дата звернення: 1.04.2019).

4. Шулюк Б. С., Петрушка О. В. Світовий досвід реалізації фінансових проектів державно-приватного партнерства в економічній інфраструктурі. *Економіка і суспільство*: електрон. наук. фахове вид. 2018. Вип. 17. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/17_ukr/91.pdf (дата звернення: 1.04.2019).

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Масалигіна В.В.

к.е.н., старший викладач

Український державний університет залізничного транспорту,

За сучасних умов господарювання, регулювання фінансового ринку повинно спрямовуватися насамперед на встановленні рівноваги руху обсягу

грошової маси та обсягу виробництва натурального продукту, як результату зростання інвестицій у сферу виробництва. Це складне завдання як для Національного банку, так і для уряду України. Його вирішення потребує насамперед політичної волі і формування науково обґрунтованого алгоритму, логіки, послідовності дій усіх, хто виконує регулятивні функції руху грошей, капіталів, товарів, робіт і послуг.

Механізм регулювання фінансового ринку України доцільно сформулювати з послідовності таких блоків:

а) три блоки важелів передачі фінансових імпульсів на фондовий, кредитний і валютний сегменти фінансового ринку: регулятивна політика, методи регулювання, внутрішні і зовнішні чинники, як інформаційна база формування регулятивної політики і методів її реалізації;

б) два сектори економіки прийому імпульсів від фондового, кредитного, валютного сегментів фінансового ринку: інвестиційний і виробничий, включаючи сферу послуг, як індикатори, що реагують на грошові, інвестиційні, цінові, податкові, торгівельні імпульси;

в) один результативний блок, який через систему макроекономічних індикаторів показує відповідність змісту регулятивної політики і методів її реалізації задля встановлення рівноваги, стабільності і збалансованості фінансового ринку України.

Внутрішні і зовнішні чинники – основне джерело інформації про стан і характер функціонування фінансового і товарного ринків України:

- ціни на сировину, енергетичні ресурси, матеріали та споживчі товари;
- доходи населення мінімальні і максимальні, номінальні і реальні;
- попит на українські активи, товари, послуги на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- вартість кредитів, валюти, платіжний баланс тощо.

Регулятивна політика – один із вхідних у регулятивний механізм компонентів, котрий вимагає максимальної його відповідності властивостям дії закону економічної рівноваги, які пояснює формалізована модель фінансового і

товарного ринків. Результати нашого аналізу і прогнозування названих ринків показали, що основними складовими регулятивної політики Національного банку і уряду є:

- монетарна політика, яка має забезпечувати зниження обсягу грошової маси в обігу до оптимального рівня;
- фіскальна політика, спрямована на обмеження бюджетних видатків, оптимізації зайнятих у сфері управління державою, становлення стимулюючої виробництва податкової системи;
- наглядова політика, яка має забезпечити відкритість, прозорість руху і цільового використання грошей у фінансовому і банківському секторах економіки;
- ощадна політика, що має забезпечити упорядкування різниці між мінімальними і максимальними доходами у бюджетному секторі економіки, зниження внутрішньої і зовнішньої заборгованості.

Методи регулювання заходів політики Національного банку та уряду насамперед повинні бути спрямовані на формування механізму саморегулювання руху грошей і капіталів; їхню відносну перевагу можна подати у такій послідовності:

- правові, що мають врахувати фундаментальні засади функціонування ринку: економічну свободу, пріоритет приватної власності, конкуренції і т. ін..
- ринкові, що мають відповідати насамперед механізму ціноутворення на фінансовому і товарних ринках;
- фінансові, що визначають джерела інвестицій та інтереси інвесторів;
- адміністративні, якими доцільно регулювати бюджетні видатки, митні ставки, державні замовлення і т. ін.

Інвестиційний сектор один із перших приймає монетарно-фінансові імпульси Національного банку та уряду, населення і підприємств і повинен мати відкриті канали:

- спрощеної системи реєстрації підприємства, створення малих і середніх підприємств, бізнесу та пільгових умов їхнього становлення

щонайменше у перші 2-3 роки;

- доступу до інвестиційних ресурсів і гарантії здійснення інвестицій;
- залучення внутрішніх заощаджень населення і підприємств та механізму і гарантій їхнього захисту;
- правових і фінансових гарантій захисту відкритого руху в Україну прямих іноземних інвестицій.

Виробничий сектор – цільове призначення руху фінансово-інвестиційного капіталу, в якому має зростати капіталовіддача, продуктивність праці, зниження собівартості продукції і виробництва, зростання обсягів продукту натурального виробництва, доданої вартості, самоокупності, самофінансування виробництв, їх кредитоспроможність і т. ін. Інвестиції доцільно спрямовувати у сектори економіки, які в умовах України здатні з найменшими затратами ресурсів і часу давати доходи:

- формування і активізація ринку землі, виробництва сільськогосподарської продукції і модернізація підприємств з її переробки;
- реструктуризація промислового сектора з важких базових виробництв у сторону виробництва товарів, робіт і послуг для соціального комплексу України;
- розвиток сфери послуг на основі інновацій: освіта, наука, створення власних малозатратних технологій і т. ін.;
- активізація експортного сільськогосподарського потенціалу та імпортозаміщуючих виробництв.

Результуючі макроекономічні показники – це результативні показники фінансової, монетарної, інвестиційної трансмісії Національного банку та уряду України, які проявляють себе на сегментах фінансового і товарного ринків:

- рівень і динаміка цін на товарному, депозитних і кредитних ставках на фінансовому ринках;
- стан активності фондового сегменту ринку і попит на цінні папери українських підприємств, банків, приплив інвестицій;
- рівновага і стабільність цін на фінансовому і товарному ринках;

- стан бюджетного і платіжного балансів (дисбалансів).

Таким чином, складовими регулятивного механізму фінансового ринку України є: внутрішній і зовнішні чинники (ціни, доходи і т. ін.), регулятивна політика, методи регулювання, інвестиційний сектор, виробничий сектор і блок результатуючих макроекономічних показників (індикаторів). Програмні заходи влади мають передбачати сценарії поетапного зрівноваження двох факторів шляхом зниження темпів зростання обсягів грошової маси в обігу з одночасним здійсненням масштабних іноземних та внутрішніх інвестицій для забезпечення зростання натуральних обсягів виробництва товарів та послуг.

АКВАКУЛЬТУРА. ШЛЯХИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Матвієнко Т.І.

Одеський державний екологічний університет
старший викладач кафедри Водних біоресурсів та аквакультури
+380964871034, tatyana.matvienko@gmail.com

Аквакультура є однією з найважливіших галузей народного господарства, безпосередньо пов'язаної із задоволенням населення продуктами білкового харчування. Розвиток аквакультури в багатьох країнах світу йде швидкими темпами, виробництво продуктів харчування починає змагатися з видобутком в природних водоймах. До недавнього часу основним постачальником рибної і нерибної харчової продукції в аквакультурі був світовий океан, можливості якого здавалися необмеженими. Однак, в даний час людство стикається з явищами виснаження рибних і нерибних морських ресурсів під впливом антропогенних факторів, багато з яких надають необоротний вплив на океан і внутрішні водойми. Тому розведення риб і інших водних тварин, вирощування водоростей, особливо цінних в задоволенні харчових потреб людини і потреб технічних виробництв, стає питанням сьогодення. До кінця 20-го

століття аквакультура зайняла 4 місце в світі по виробництву м'ясної продукції (після свинарства, виробництва яловичини і м'яса птиці). Найбільшими виробниками рибної продукції стали країни Азії і, в першу чергу, Китай. В Україні невиправдано малий сектор виробництва продукції прісноводної аквакультури, прийшли в занепад або були ліквідовані багато рибних господарств. Зміцнення і розвиток галузі має бути пов'язано з продовженням наукових досліджень за наступними напрямками:

1) вибір нових об'єктів розведення і створення технічних пристроїв для утримання і догляду за ними;

2) створення спеціалізованих кормів і комбікормової промисловості для аквакультури;

3) селекційно-генетичне поліпшення об'єктів, створення спектра порід і гібридів, пристосованих до нових умов проживання та інтенсивної експлуатації;

4) розробка способів і пристроїв для лікування і профілактики хвороб риб та інших водних організмів.

Культурні породи, кроси або гібриди створюються шляхом тривалого цілеспрямованого відбору в ряду поколінь. Основні методи селекції - схрещування і відбір по окремо взятій ознаці або комплексу ознак, заданих селекційною програмою. В останні десятиліття селекційна робота в рибництві досягла помітних успіхів. В описі кожної породи повинна бути представлена генетична характеристика цієї групи риб.

Роботи над вивченням можливостей використання продуктів білкових і ферментних локусів в якості біохімічних маркерів в селекції і розведенні корокових риб дадуть можливість більш успішно вирощувати корокових, оскільки цей вид риб є найбільш економічно успішним в плані продажів. Для досліджень необхідне наступне:

1) вибір біохімічних маркерів для проведення генетичного моніторингу в племінних групах коропа і сазана;

- 2) вивчення генотипічного і алельного різноманіття різних породних груп коропа;
- 3) використання даних біохімічного тестування для виявлення засмічення в маркуванні коропа;
- 4) аналіз змін у генетичній структурі селекційних груп коропа в процесі селекції;
- 5) вивчення впливу процесу кріоконсервації сперми риб на повноту відтворення генетичної гетерогенності груп;
- 6) оцінка можливості використання поліморфних і видоспецифічності мономорфних білкових і ферментних систем у риб;
- 7) пошук біохімічних маркерів коропових і опис біохімічного поліморфізму його стад.

Перспективи застосування даних біохімічної генетики в аквакультурі різні – це виявлення міжвидових гібридів і встановлення філогенетичних зв'язків окремих видів і популяцій риб, і вивчення внутрішньовидової мінливості по частотам алелей і генотипів, і вивчення антропогенного впливу на промислові стада риб; вплив промислу і штучного відтворення, генетичний моніторинг змін, що відбуваються в процесі селекції, акліматизації, доместикації, генетичне маркування стад і ліній, пошук кореляцій генотипів поліморфних локусів з господарсько-цінними ознаками.

Подібні дослідження проведені на коропах, форелі, білому Амурі, фундулюсі, кижучі, нерці, севрюзі, пеляді і багатьох інших видах. Встановлена позитивна кореляція між рівнем гетерозиготності і плодовитістю, довжиною тіла, швидкістю росту, життєздатністю, негативна кореляція між гетерозиготністю і варіабільністю морфологічних ознак.

Біохімічний поліморфізм коропових риб вивчений досить добре. Найбільше число робіт присвячено опису поліморфних білкових локусів у коропа, сазана, білого і строкатого товстолобиків, срібного карася, буффало.

Можливість використання біохімічних маркерів для ідентифікації різних груп риб або встановлення ступеня їх близькості обговорювалася неодноразово.

З метою ідентифікації можливе і застосування системного аналізу мінливості фенотипів. Новим етапом стало застосування ДНК-технологій в ідентифікації генотипів, виявленні генетичних маркерів популяцій і видів.

Асортимент селекційних досягнень дозволяє забезпечувати рибоводні господарства високоякісним племінним рибопосадковим матеріалом у вигляді промислових кросів. На даному етапі досліджені більше 10 комбінацій різних внутріпорідних і міжпорідних схрещувань коропа. Гібридизація племінних груп дозволяє отримувати від 10 до 20% додаткової рибної продукції, що є вагомим досягненням для збільшення товарної продуктивності ставкових господарств.

ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ, ЩО ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ

Матвієнко-Біляєва Г.Л.

Харківський національний економічний університет

ім. С. Кузнеця

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту

В сучасній економіці ключовим поняттям при вивченні й оцінюванні діяльності будь-якого підприємства є конкурентоспроможність. Поняття конкурентоспроможності підприємства містить у собі великий комплекс економічних характеристик, які визначають стан підприємства на ринку.

Дослідження конкурентоспроможності підприємства в умовах економічної ситуації, яка склалась в Україні, дає змогу розглядати її як комплексну характеристику потенціальних можливостей забезпечення конкурентних переваг в перспективі. Джерелами конкурентних переваг є організаційно-технологічна і соціально-економічна база підприємства, вміння аналізувати та своєчасно здійснювати заходи щодо укріплення конкурентних

переваг. Аналіз та оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства необхідні на всіх ступенях позавиробничого процесу.

Таким чином, найважливіша проблема будь-якого підприємства, що працює в сучасних умовах – це проблема його виживання і забезпечення безупинного розвитку. Підприємства які планують успішно функціонувати у конкурентному середовищі – повинні постійно зміцнювати та підвищувати свою конкурентоспроможність. Саме тому, проблема управління та підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства є актуальним питанням і потребує подальшого вивчення і дослідження [1].

У ринковій економіці важливим атрибутом є конкуренція. Сам ринок, механізм його дії не може нормально існувати без розвинутих форм конкуренції.

Конкуренція – це змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку [2]. Конкуренція зобов'язує підприємства створювати конкурентоспроможну продукцію або надавати конкурентоспроможну послугу. Існує зв'язок конкуренції та конкурентоспроможності – одне впливає з іншого. Відповідно, категорії «конкуренція» і «конкурентоспроможність» повинні ставитися до конкретного ринку і фіксованого періоду часу.

Поняття конкурентоспроможності визначається двома аспектами: конкурентоспроможністю підприємства і конкурентоспроможністю продукції.

Аналіз різних точок зору щодо поняття «конкурентоспроможність підприємства» показує, що єдиного погляду у різних авторів не існує. Крім того, різноманітність визначень цього поняття обумовлюється також такими причинами як ототожнення таких категорій як конкурентоспроможність підприємства та конкурентоспроможність продукції.

На основі проведеного аналізу наукових підходів до дослідження визначення конкурентоспроможності підприємства можна дати наступне визначення конкурентоспроможності підприємства – це здатність підприємства функціонувати в динамічному конкурентному середовищі таким чином, щоб приваблювати, заохочувати й зберігати споживачів своєї продукції (постійно підвищуючи її якість), підвищувати конкурентні переваги і боротися за ринок (збільшувати, зменшувати або зберігати займану частку ринку залежно від стратегії підприємства). Це досягається на основі впровадження інноваційної техніки і технології (що забезпечує екологічні, соціальні й економічні ефекти), максимально ефективного використання ресурсів і резервів підприємства, досягнення високого рівня інвестиційної привабливості, що в сукупності забезпечує випуск конкурентної продукції.

Оскільки конкурентоспроможність підприємства є характеристикою, яка відбиває ступінь переваг перед підприємствами-конкурентами за сукупністю певних показників діяльності на певних ринках, за певний проміжок часу, то конкурентоспроможність підприємства можна оцінювати шляхом порівняння конкурентних позицій кількох підприємств на певному ринку.

Найважливішими параметрами конкурентоспроможності підприємства, факторами, що впливають на неї є конкурентоспроможність продукції та здатність до адаптації в умовах змін зовнішнього середовища. Оскільки здатність підприємства конкурувати на ринку безпосередньо залежить від конкурентоспроможності продукції, необхідно визначити поняття конкурентоспроможності продукції.

Конкурентоспроможність продукції відображає здатність продукції більш повно відповідати запитам покупців порівняно з аналогічною продукцією, представленими на ринку. Важливою складовою конкурентоспроможності продукції є рівень витрат споживача, які необхідні для задоволення відповідних потреб. При цьому покупець несе витрати як при покупці продукції, так і під час її експлуатації. Тобто споживач прагне домогтися якомога співвідношення між рівнем споживчих властивостей продукції і витратами з її придбання та

використання, тобто одержати максимум споживчого ефекту на одиницю витрат.

Конкурентоспроможність продукції визначається конкурентними перевагами: з одного боку, якістю продукції, її технічним рівнем, споживчими властивостями, з іншого – цінами, установлюваними продавцями продукції. Крім того, на конкурентоспроможність впливають переваги: в гарантійному й післягарантійному сервісі, рекламі, іміджі виробника, а також ситуація на ринку, коливання попиту [3].

Тобто, під конкурентоспроможністю продукції можна зрозуміти комплекс якісних і вартісних показників продукції, що визначають її перевагу над іншими аналогічними продуктами, представленими на ринку.

Список літератури:

1. Матвієнко-Біляєва Г.Л. Сутність міжнародної конкурентоспроможності підприємства / Г.Л. Матвієнко-Біляєва // Сталий розвиток економіки: проблеми та перспективи : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції / За заг. ред. В. В. Засадко. – Львів: «ПОЛЮМ», 2012.

2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» № 2210-III від 11.01.2001 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.

3. Позняк С. В. Конкурентні переваги і конкурентоспроможність/ С. В. Позняк // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №1. – С. 50–54.

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Мацковська Каріна Олегівна

Волкова Юлія Михайлівна

Університет державної фіскальної служби України

студентки 3 курсу, група ФБДі 16-4

Ринкова економіка вимагає особливої уваги до налагодження в країні ефективної фінансової системи та адекватного цій системі законодавчого регулювання.

У рамках фінансової системи відбувається первісне нагромадження капіталу, продукування національного доходу і всього сукупного продукту, а за тим здійснюється розподіл та перерозподіл цих останніх заради задоволення індивідуальних, приватних та суспільних проблем.

В Україні фінансова система поки що не вирішує складних господарських, соціальних завдань. Саме тому створення ефективної фінансової системи потребує нових наукових досліджень, глибокого аналізу причин і наслідків створення та використання фондів фінансових ресурсів [2].

Загальні теоретичні положення стосовно фінансів, фінансової системи висвітлені в працях учених, таких як В.Л. Андрущенко, І.В. Бураковський, З.С. Варналій, О.Д. Василик, А.І. Даниленко, О.П. Кириленко, В.М. Суторміна, В.М. Федосов, С.І. Юрій та багато інших, які наслідували давню традицію викладання фінансової думки, започатковану М.М. Алексеєнком, М.Х. Бунге, І.І. Янжулом.

Фінансова система – один із основних елементів держави, який є показником розвитку, функціонування та ефективності державної політики. Реформування фінансів, обумовлене переходом до ринкової економіки, є досить складним, тривалим та суперечливим процесом [3].

Однією з основних проблем нестійкості фінансової системи України є відсутність належного державного контролю. Оскільки останній - важлива функція держави, за допомогою якої забезпечуються адекватні умови для функціонування фінансової системи, дефіцит належного контролю призвів до зловживань та порушень у сфері фінансових відносин. У цьому зв'язку обов'язковим має бути вдосконалення системи фінансового контролю за рахунок збалансування місцевих та державного бюджетів, досягнення самодостатності у фінансах окремих регіонів країни та галузей економіки, а також дотримання економічної безпеки держави. Усе це може стати запорукою

ефективного функціонування державних фінансів та посилить престиж країни перед міжнародною спільнотою. На жаль, фінансова система України не відповідає світовим стандартам, проте досить залежить від зовнішніх відносин, що провокує її трансформацію з урахуванням інтеграції до загального фінансового простору [1].

Ще однією проблемою на сьогодні для України залишається незбалансованість у видатках та доходах бюджету, а також значне зростання державної заборгованості та нераціональний розподіл витрат. Для розв'язання зазначених питань, на нашу думку, необхідно впровадити контроль за витрачанням коштів, їх доцільністю та належним чином відслідковувати грошові потоки. Водночас обов'язковим має бути зменшення обсягів запозичень для покриття бюджетного дефіциту.

Пропозиції щодо актуалізації можливостей стабілізації фінансової системи України такі:

1. Необхідний достатній інвестиційний ресурс у гривні.
2. У сукупності засобів грошово–кредитної політики НБУ необхідним є посилення ролі облікової ставки як орієнтира ціни на гроші і ключового монетарного релятивного інструменту. Необхідні додаткові зусилля щодо покращення якості комунікацій між суспільством і державними регуляторами, зокрема підвищення довіри до грошово–кредитної системи та розуміння особливостей валютно–курсової політики.
3. Необхідне не фрагментарне, а системне реформування фінансового сектора України в цілому, – як банківської системи, так і небанківських фінансових установ та суб'єктів інфраструктури.
4. За умов обмеження фінансування із зовнішніх джерел основний наголос слід робити на формування внутрішнього ринку довгострокових інвестиційних ресурсів (заощадження домогосподарств, введення накопичувальної системи пенсійного страхування) та розвитку національного ринку цінних паперів.

5. Регулятивно-наглядовий вплив державних інститутів – центробанків, урядових та інших структур є визначальним для стабілізації фінансових систем.

Таким чином, у сучасних умовах існує об'єктивна потреба у ефективній реалізації програми фінансового оздоровлення держави, розробці стабілізаційних заходів щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи, що вимагає прийняття низки відповідних законів, здійснення практичних заходів та розробки науково обґрунтованих критеріїв функціонування фінансової системи держави з метою мінімізації можливих збитків від подальших фінансових криз для вітчизняної економіки.

Список літератури:

1. Дмитренко, Д. М. Принципові підходи до реструктуризації фінансової системи України. Вісник Української академії банківської справи. 2009. № 2 (27). С. 30–35.
2. Карпінський Б.А., Герасименко О.В. Основи збалансованості фінансової системи держави. Фінанси України. 2012. №1. С. 77-79.
3. Юрій Е.О. Фінанси : навчальний посібник. Чернівці : БДФА, 2006.14-19 с.

WHAT TO TEACH

Olga Medkova

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Teacher

Our modern world is changing very quickly and the system of education has to change itself rapidly to satisfy the corresponding requirements.

Educators are looking for new methods, instruments, approaches in teaching, but how they can define *what to teach* – the question must be considered as the content of teaching is not less important than *how to teach*.

Some decades ago one of the principles of teaching and studying was learning a lot of information by heart for not consulting reference books, guides, dictionaries. Any graduates had to keep in mind dates of historical events, formulae, rules, names; a lot of time and efforts were spent for studying the things they never can apply. Does anyone remember the detailed information studied a year ago which was not used?

Students, especially in IT sphere, often admit they are taught the things which are becoming obsolete in two years, so they just waste time conducting classes. Future specialists need to get not only up-to-date knowledge, but to be a step forward in technologies and envisage further development of sciences. Modern students are more fastidious than the students some years ago, their approach to studying has become much more pragmatic, utilitarian; they order certain service and educational institutions must provide this kind of service.

The institutions assume the responsibilities for teaching while the students are studying, and then, young specialists and employers have to arrange all the professional problems themselves. So the University has to prepare professionals who can work right after graduating from it, giving no reason for saying “forget everything you were taught”. Responsibility for the quality of education, responsibility for graduates will enhance University’s prestige.

Sociologists declare that about 20 percent of existing professions today will disappear in the nearest future and this recess will be filled with 20 percent of new prospective professions. There is a special service which can help know if this or that profession is reckoned with so-called group of risks as a non-demanded trade.

The educational institutions, the Ministry of education, teachers will face the new problem – if we are ready to reorganize our work, reform the whole system, change our view and mind to clarify *what to teach* because mostly, we are aimed at *how to teach*. Undoubtedly, what to teach and how to teach are integral aspects of teaching process.

The studying course material, factual knowledge which can be applied and can fit practical work is the best motivation for students.

An educator tries to prepare students ready for future using his own experience, not realizing that his knowledge is out of date and, what is more, Teacher with a book is not the only source of information any more. He or she can not be in focus of all the events and innovations in technology and science. A student easily finds everything in the Internet, most of IT students work for leading companies, at foremost enterprises, participating in the program of *dual education* – in that way they leave teachers behind in advanced technology knowledge. What a teacher can give students, how and what a lecturer chooses for teaching and studying, who dictates what relevant material should be taken – the answers have to be given to realize the new role of University teacher. It is assumed that in future a teacher can be estimated as a guide, tutor, who gives consultation on various questions or as an examiner for students who get knowledge themselves. The task for educational institution is to create the conditions for students to take responsibilities for their own studying.

The national job market is flexible, it is adapting to the today's business demand. As the Ministry of education can not react promptly to the rapid changes in economical, industrial, cultural spheres, universities are given the right to set themselves *what to teach and how to teach*. There is a great possibility for them to develop and to be sensitive to changes in the country.

From the other hand, standardization and unification of education with certain standards in testing, levels, degrees which correspond to international criteria and regulations help the national education system be competitive at the modern job market, be involved into the world's business.

References:

1. MacKay, G., Millis, B. (2006) Learning how to find, evaluate, and use resources to explore a topic in depth. Retrieved from <https://www.ideaedu.org/Resources-Events/Teaching-Learning-Resources/Learning-how-to-find-evaluate-and-use-resources-to-explore-a-topic-in-depth>

2. Zakrajsek, T., Tamara Rosier, T. (2006) Learning to apply course material. The IDEA Center. Retrieved from <https://www.ideaedu.org/Resources-Events/Teaching-Learning-Resources/Learning-to-apply-course-material#resources3>

СЕНСОРНА МОДАЛЬНІСТЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Мельник Ю.М.

Відокремлений структурний підрозділ Агротехнічний коледж
Уманського національного університету садівництва, викладач

Сучасна концепція освіти ставить перед педагогом завдання здійснення індивідуального підходу до студента з урахуванням його індивідуально-типологічних особливостей. При цьому індивідуалізація навчання все частіше розглядається як опора на знання особливостей когнітивних стилів та індивідуальних пізнавальних особливостей навчального сприйняття студентів. У той же час індивідуалізація навчання дозволяє активізувати потенційні можливості кожного студента і вирішити питання виявлення, обліку та розвитку його здібностей.

У сучасному освітньому просторі проблема сенсорних модальностей сприйняття та запам'ятовування інформації є мало розробленою. Відзначається недостатня теоретична й експериментальна опрацьованість самого поняття «сенсорні модальності сприйняття», а вивчення впливу стильових особливостей сприйняття студентів на процес навчання наведено у нечисленних педагогічних роботах.

Сенсорні модальності сприйняття – це суб'єктивні засоби, за допомогою яких у ментальному досвіді людини відтворюється навколишній світ залежно від домінування певної модальності (слухової, зорової, кінестетичної, чуттєво-емоційної тощо). То ж засвоєння будь-якої інформації відбувається з використанням сенсорної системи особистості: зорової, слухової та

кінестетичної. Сенсорна система – це рефлексивно-активоване, привілейоване відчуття, тобто властивий спосіб отримання інформації та реагування на неї, яке проходить зоровим, слуховим, кінестетичним каналом. Сенсорна система визначає не тільки спосіб отримання та засвоєння інформації, а також індивідуальну, особистісну стратегію навчання [1,с.7].

Перцептивні модальності сприймання ґрунтуються на фізичних способах сприймання й отримання нової інформації. До домінантних перцептивних модальностей сприймання належать зоровий (зорово-сприймальні особи), слуховий (слухо-сприймальні особи) і моторний канали (моторно-сприймальні особи).

Зоровий канал сприйняття (візуали) – це здатність особистості сприймати нову інформацію переважно за допомоги зору. Якісні ознаки нової інформації, на які реагує носій цього стилю в процесі сприймання і обробки інформації, це – яскравість, розмір і колір, його насиченість, сила і чистота; контрастність; фактура; форма і симетрія, а також вербальні та невербальні засоби, що визначають перераховані вище поняття.

Слуховий канал сприйняття (аудіали) – це здатність сприймання й обробки нової інформації, в першу чергу, спираючись на слух. Якісні особливості, на які реагують такі особи, це, насамперед, висота тону або звуку, темп, гучність, ритм, тембр і резонанс. Під час занять такі особи відрізняються своїм природним тяжінням до усного викладу матеріалу. Отже, фільми, будь-які форми аудіо-спілкування, аудіо-доповіді і аудіо-лекції виявляються особливо корисними в процесі навчання слухо-сприймаючих суб'єктів навчання.

Моторний канал сприйняття (кінестетики). Моторно-сприймальні слухачі при засвоєнні нової інформації спираються на рух і відчуття. Якості, якнайважливіші для них у взаємодії з новою інформацією, це – частота, тиск, тривалість дії, інтенсивність уваги, а також позитивні чи негативні емоційні реакції на діяльність [2, с.298].

Полісенсорне навчання ґрунтується на сприйманні різними сенсорними каналами – зорових, слухових, кінестетично-дотикових та моторних елементів, наявних в дидактичних матеріалах навчання. Полісенсорне навчання сприяє процесу нагромадження і утримування інформації в пам'яті, оскільки чим більше каналів бере участь у процесі пізнання (навчання), тим ширшими є кордони пам'яті, що в свою чергу сприяє ефективнішому запам'ятовуванню та тривалому утримуванню інформації в пам'яті.

Великого значення в сучасній системі освіти набувають методи нейролінгвістичного і психологічного супроводу навчального процесу, основною метою яких є:

- забезпечення і регулювання загальноенергетичного і активаційного фону, на основі яких розвиваються усі психологічні функції сприйняття студентів;
- стабілізація міжпівкульної взаємодії методом аудіо-візуальних і кінестетичних вправ стимулювання мозку;
- забезпечення регулювання, програмування і контролю за перебігом психічної діяльності суб'єктів навчального процесу.

Створення інноваційної моделі вищої освіти передбачає впровадження системи психолого-педагогічного супроводу, яка забезпечує підтримку навчального процесу в межах вищого навчального закладу. Ефективність засобів професійної підготовки визначає необхідність врахування у навчальному процесі індивідуальності студента й викладача. Знання про те, які з сенсорних модальностей є особливо важливими для певного студента (візуальна, аудитивна, кінестетична, чуттєва), дає можливість презентувати новий навчальний матеріал відповідно до його сенсорних модальностей і тим самим поліпшити процес засвоєння, запам'ятовування та репродукції інформації. Багатоканальне впровадження інформації, сприяє тому, що студенти сприймуть її згідно з їх репрезентативною системою.

Щоб інформація була зафіксована в пам'яті, вона повинна сприйматися за допомогою відчуття. Люди відрізняються за ступенем вразливості, а отже й

ефективністю використання окремого відчуття в процесі вивчення. Відрізняються також за стилем сприймання. Індивідуальні відмінності спостерігаються також у способах розуміння явищ. Одні мають здатність аналізувати дані, зосереджуючись на особливостях, тоді коли інші розуміють проблему холістично, та навіть спрощено [3, с. 12].

Отже, потрібно пам'ятати, що ефективним навчання буде тільки тоді, коли педагоги будуть враховувати психологічні особливості розвитку особистісних психічних функцій студентів, активного задіяння їх основних сенсорних модальностей (візуального, аудіального, кінестетичного).

Організація навчального середовища з опорою на індивідуальні особливості сприйняття студентів дозволить створити систему психологічно та методично обґрунтованих засобів і методів презентації навчального матеріалу, а також впливу на окремих студентів з метою підвищення ефективності навчального процесу й професійного розвитку особистості. В умовах меритократичної освіти в сучасному суспільстві зростає значимість і знання індивідуальних стратегій роботи з інформацією, у тому числі й з навчальним матеріалом у закладах освіти, з урахуванням психофізіологічних особливостей студентів, до яких і відноситься провідна сенсорна модальність.

Список літератури:

1. Кочарян О.С. Когнітивні ресурси забезпечення успішності навчальної діяльності студентів [Текст]: навч. посіб. / О.С. Кочарян, Є.В. Фролова, В.М. Павленко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіац. ін.-т», 2011. – 64 с.

2. Фролова Є.В. Роль стильових особливостей сприйняття у забезпеченні успішності навчальної діяльності студентів [Текст] / Є.В. Фролова // Наукові записки. Сер. Психологія і педагогіка. Тематичний випуск: «Актуальні проблеми когнітивної психології». – Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2010. – Вип. 14. – С. 296-305.

3. Холодная М.А. Когнитивные стили как проявление своеобразия индивидуального интеллекта [Текст]: Учебное пособие для студентов

спеціальности 02/04/ КГУ им. Т.Г. Шевченко / М.А. Холодная. – К.: [б.н.и.], 1990. – 75 с

ДОСВІД ВИРІШЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОБЛЕМ ДІТЕЙ-МІГРАНТІВ У США

Мигалина З.І.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,

викладач кафедри англійської філології

0507571597, myhalyna@ukr.net

Міграційні процеси набули з другої кінця ХХ ст. глобальних масштабів, охопивши всі континенти планети, соціальні верстви і групи суспільства, різні сфери суспільної життєдіяльності. Міграція стала одним з головних чинників соціального перетворення і розвитку в усіх регіонах світу. Як наслідок, різко зросла соціально-психологічна напруженість, особливо в сфері міжетнічних відносин. Зауважимо, що серед мігрантів значна частина неповнолітніх, у яких виникає багато проблем, пов'язаних з міграцією, зокрема освітніх. Що стосується України, тут більш відчутною є внутрішня міграція, як результат воєнних дій на сході країни.

Країною мігрантів традиційно вважаються Сполучені Штати Америки, тому саме в цій країні накопичено значний досвід роботи з мігрантами, окремі ідеї якого можуть бути використані в Україні.

Слід зазначити, що в Америці створені інфраструктури різних рівнів, діють інструкції, спрямовані на дотримання принципів рівності й справедливості у відношенні всього населення й особливо тих, хто перебуває в маргінальному, пригнобленому положенні, що, зокрема, стосується мігрантів та їх дітей [1; 2].

Підприємства, різні організації та установи, навчальні заклади включили у свої статuti й хартії принцип полікультурності, що виключає дискримінаційний

підхід при прийомі на роботу (або навчання) людей різних рас, національності, етнічного походження, класової, мовної, вікової приналежності.

Важливе значення у вирішенні освітніх проблем дітей мігрантів в США надається полікультурній освіті. Основою теорії полікультурної освіти (Дж. Бенкс, С. Ньюто, К. Слітер) є ідея гармонійного поєднання етнічного і загальнонаціонального у розвитку особистості, при цьому заперечується повний сепаратизм (культурний плюралізм) і абсолютна інтеграція (теорія асиміляції). Концептуальною ідеєю багатокультурної освіти є «освітня рівність», тобто рівність в отриманні достойної освіти для всіх членів суспільства, незалежно від походження, кольору шкіри, релігії, мови [3; 4; 5].

Полікультурна освіта є компонентом загальної освіти й спрямована на краще розуміння інших культур, сприяння встановленню позитивних відносин та взаєморозуміння між представниками різних культур, вихованню в душі ненасильства й віротерпимості. Її мета – створення умов для інтелектуального, соціального та особистісного зростання всіх учнів, максимальне розкриття їх потенціалу, усунення упереджень, расизму і фанатизму, зміна освіти так, щоб учні з різних культурних, етнічних, расових, соціальних, статевих, вікових груп, а також люди, що мають різні відхилення від норми, мали рівні можливості для отримання освіти. Концепція конструктивного культурного плюралізму і полікультурної освіти впливає на розвиток нових програм шкільної підготовки. Конструктивний культурний плюралізм ставить проблеми збереження представниками національних меншин власної культури і підвищення їх соціального статусу шляхом інтеграції в основну культуру країни. При цьому педагоги повинні діяти таким чином, щоб не змушувати учнів відмовлятися від власної культури, а також сприяти тому, щоб елементи культури етнічних меншин були відображені в основній культурі на рівні шкільних програм.

Аналіз досвіду шкільної освіти дітей мігрантів в США свідчить, що успішний освітній процес в інокультурному середовищі неможливий без лінгвістичної, соціально-педагогічної корекції і підтримки, педагогічної

діагностики. Педагогічна діагностика базується на вивченні особистісних і групових процесів адаптації до нового етнокультурного освітнього середовища. Культуровідповідне особистісно-орієнтоване середовище в школі є необхідною умовою зменшення і часткового подолання соціально-психологічної напруги, дискомфорту, стресових станів, в яких часто перебувають діти - мігранти.

У процесі дослідження з'ясовано, що школи, де навчаються діти мігрантів, орієнтовані на полікультурну освіту, що передбачає: особливий психологічний клімат в школі: взаємодопомогу, підтримку учнів з сімей мігрантів; систему соціальної, психолого-педагогічної підтримки дітей мігрантів; двомовне навчання, при якому одна з мов – державна, інша – рідна мова учнів; спеціальні програми підготовки учнів з родин мігрантів до вступу у вищі навчальні заклади; полікультурну освіту вчителів і розвиток інновацій; організацію дозвілля на основі поваги до національних традицій і культурної ідентичності кожного з учнів; врахування соціального контексту родини, сімейних взаємовідносин.

Суттєву позитивну роль в освітньому процесі дітей-мігрантів виконує адміністрація навчальних закладів, яка мобілізує колектив школи на виконання важливої місії – допомогти дітям мігрантів адаптуватися і стати успішними в соціумі. Зокрема, в багатьох штатах мають місце спроби вдосконалення методик вивчення англійської мови, яка не є рідною для дітей-мігрантів, орієнтація їх на вивчення мови в процесі пізнання навколишньої дійсності і світу. Виявлено, що вивчення англійської мови відбувається більш успішно при дотриманні таких організаційно-педагогічних вимог: адміністрація створює команду педагогів для роботи з дітьми мігрантів, залучає до співпраці батьків, які працюють в тісному контакті з школою; проводяться семінари для вчителів, де вони оволодівають необхідними знаннями, вміннями і навичками для продуктивного навчання дітей-мігрантів; розробляються і впроваджуються різні програми, які сприяють адаптації дітей; встановлюється індивідуальний для кожного учня рівень досягнень з урахуванням його можливостей;

підтримується зв'язок між рідною мовою і англійською, наголос робиться на цінності обох мов.

Останнім часом в Америці діють три міграційні центри координації програми федеральної освіти. Для поліпшення їх діяльності виділяється щороку 1,5 мільйонів доларів США. Федеральні центри освіти мігрантів розробляють вимоги щодо підтримки всіх дітей, і зокрема, дітей-мігрантів. Вони передбачають:

- координацію й інтеграцію підтримки дітей-мігрантів;
- розвиток державних планів допомоги родинам-мігрантам з урахуванням регіональних особливостей;
- розробку й впровадження спеціальних програм для задоволення особливих запитів учнів-мігрантів і студентів;
- утвердження принципу координування й інтеграції послуг згідно з іншими штатами за принципом федерації;
- планування й утвердження міграційних програм раннього дитинства й двомовності.

Крім цього, центри освітніх міграційних програм вирішують такі завдання:

- виявляють контингент дітей-мігрантів і встановлюють їхні потреби;
- організовують різноманітні послуги (соціальні, освітні, медичні, правові та ін.) родинам-мігрантам і їх дітям;
- здійснюють пріоритетну допомогу дітям-мігрантам у двомовному освітньому середовищі й забезпеченні культурної ідентифікації;
- створюють центральні, електронні бази даних мігрантів і основних проблем, пов'язаних з їхньою інтеграцією в суспільство.

Таким чином, програми полікультурної освіти для дітей-мігрантів гарантують їм ті ж стандарти освіти, що й усім американським дітям, вони відрізняються ефективністю, високою якістю й різноманітністю педагогічних технологій. Поряд із традиційними, існують безліч індивідуальних програм за інтересами (Magnet schools), які можна відвідувати після занять в основній школі. Апробовані й «чартерні школи» (Charter's school), що передбачають

безкоштовне навчання за авторськими програмами. Є індивідуальні програми для учнів-мігрантів, названі «другим шансом» (Second Chance programs) для тих, кому важко вчитися.

У США розробляється безліч етнічних програм як реакція на прояв «етнічного буму». Полікультурна освіта висунула і апробувала на практиці такі програми й проекти загальнонаціонального масштабу як «початковий старт», «двомовне навчання», «пошук талантів», «розв'язок конфліктів мирним шляхом», «підготовка учнів до життя у світі, що змінився», «освіта обдарованих дітей» і т.д.

Усі інноваційні програми спрямовані на надання підтримки мігрантам та іншим маргінальним дітям в адаптації до умов життя, що змінилися, розуміння навколишнього світу, усвідомлення й прийняття на себе відповідальності як дійсних громадян країни [6; 7].

Отже, в сучасному американському суспільстві утвердилася ідея, що всі діти-мігранти мають право на освітні послуги, допомогу в подоланні відставання в навчанні, культурного і мовного бар'єрів, проблем, зв'язаних зі здоров'ям.

Список літератури:

1. Jacoby, T. Reinventing the melting pot: The new immigrants and what it means to be American/T. Jacoby. New York: Basic Books, 2004. – 456 p.
2. Walqui, A. Access and engagement: Program design and instructional approaches for immigrant students in secondary schools. McHenry, IL, and Washington, DC: Delta Systems and Center for Applied Linguistics, 2000. 107 p.
3. Banks J. Educating Citizens in a Multicultural Society / J.Banks. - New York: Teachers College Press, 1995. – 212 p.
4. Nieto, S. Affirming diversity: The sociopolitical context of multicultural education / S.Nieto. - (3rd ed.).New York: Longman, 2000. – 449 p.
5. Sleeter, C. Culture, difference and power / C.Sleeter. New York: Teachers College Press, 2001. – 325 p.
6. Education for Democracy: Contexts, Curricula, Assessments / Ed. by W. C. Parker. – The Ohio State Univ.: Inf. Age Publ. Inc., 2002. – 242 p.

7. Walqui, A. Access and engagement: Program design and instructional approaches for immigrant students in secondary schools. McHenry, IL, and Washington, DC: Delta Systems and Center for Applied Linguistics, 2000. – 107 p.

**АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ
ПІВДНЯ УКРАЇНИ**

Михаленко І.В.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри рослинництва,
генетики, селекції та насінництва

Бойчук І.В.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри рослинництва,
генетики, селекції та насінництва

Тетерук О.В.

асистент кафедри рослинництва, генетики, селекції та насінництва

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

plant_UA@ukr.net

Кукурудза відноситься до найважливіших зернових культур сучасного землеробства. В останні роки на її частку припадало приблизно 70-75% світової торгівлі кормовим зерном. Попит на кукурудзу зростає більш швидкими темпами порівняно з іншими зерновими культурами, особливо в країнах, що розвиваються. Економічні фактори та щорічно зростаючий попит обумовили ріст посівних площ під кукурудзою.

Суттєве зниження площ та валових зборів кукурудзи в Україні, а особливо в степовій зоні викликано низкою факторів: зміна господарсько-економічних умов, зниження попиту на внутрішньому ринку, низька

урожайність, яка не відповідає потенційним можливостям цієї культури, не відповідна якість насіння, спрощення й недотримання технології вирощування тощо.

Особливості погодних умов та певні економічні чинники призводять до суттєвого скорочення площ під озимими зерновими культурами, що ставить перед аграрною наукою і виробництвом завдання по збільшенню площ під ярими культурами для отримання необхідного валового виробництва зерна, в тому числі і під кукурудзу.

Сучасні вітчизняні гібриди кукурудзи здатні забезпечити в зрошуваних умовах південного регіону України врожаї зерна до 12-14 тонн з гектару. Слід зазначити, що поширенню вітчизняних простих гібридів заважає низька урожайність батьківських форм на ділянках гібридизації, висока собівартість виробництва насіння, нестача сучасних технологічних ліній післязбиральної доробки насінневого матеріалу і, як наслідок, низька конкурентоспроможність вітчизняних виробників порівняно з закордонними підприємствами. Особливо складні умови склались з 90-х років, коли бюджетне фінансування наукового забезпечення насінництва кукурудзи зменшилось у 14 разів. Внаслідок скорочення державної підтримки, великих енергетичних витрат при вирощуванні насіння, дисбалансу цін на енергоносії та сільськогосподарську продукцію спостерігається загальне падіння обсягів виробництва вітчизняного насіння кукурудзи та збільшення валютних витрат на закупівлю закордонного.

Головними чинниками впливу на обсяги й якість насіння кукурудзи, а також на рівень конкурентоспроможності є техніка, технологія та організація виробництва. Крім того, суттєво змінює зазначені показники саме людський фактор, оскільки він здатний вирішити питання виробництва конкурентної продукції при максимальному використанні ґрунтово-кліматичних ресурсів та агротехнологічних засобів.

Особливістю сільського господарства при формуванні конкурентних відносин є ризики, що обумовлені залежністю рівня витрат виробництва продукції в розрахунку на одиницю затраченої праці. Також аграрній сфері

властиві більше нецінові методи конкуренції, оскільки попит на значну частину продукції має сталий та постійний характер (приблизно незмінні посівні площі, пріоритети придбання насіння кукурудзи, сезонність отримання насіннєвого матеріалу та ін.).

Крім того, слід врахувати невисоку платоспроможність агроформувань України та обмеженість у зниженні витрат виробництва насіння (внаслідок біологічних особливостей самозапилених ліній, котрі потребують високої культури землеробства), на відміну від промисловості, де зниження витрат є основою цінової конкуренції.

До основних елементів ефективною конкурентної боротьби в галузі виробництва насіння кукурудзи слід віднести вдосконалення селекційних методів, використання інтенсивних технологій вирощування батьківських форм (поливний режим, система удобрення й захисту рослин, диференційований обробіток ґрунту тощо), зниження витрат при збиранні, використання нових технологій очистки та калібрування.

На конкурентоспроможність виробничої діяльності впливає науково-технічний прогрес, який змінює характер конкуренції, підвищує значимість якості продукту, появу нових товарів і технологій. Причому, конкуренція є відносною величиною, так як товар, конкурентний на одному ринку може не бути таким на іншому.

Підприємства-виробники повинні досягати конкурентних переваг, знаходячи нові способи конкуренції в своїй галузі і виходячи з ними на ринок. Цей процес здійснюється через застосування у господарській діяльності інноваційних критеріїв. На міжнародному ринку передбачаються наступні види інновацій:

- нові технології – вдосконалення сортової агротехніки, доробки насіння, нові способи маркетингу або логістики, покращення якості;
- задоволення нових запитів споживачів – виявлення насіння з потрібними споживачам характеристиками, вивчення поглядів споживачів на конкурентні переваги продуктів;

- поява нових сегментів галузі – можливість використання нових більш ефективних способів оформлення продукції, пошук нових покупців;
- зміна вартості чи наявності компонентів виробництва – робоча сила, енергоносії, с.-г. техніка, транспортування, зв'язок, інформація, обладнання;
- зміна урядового регулювання, політики уряду – торгова, аграрна політики, регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Велике значення в справі пропорційності становлення та розвитку ринкових відносин має інфраструктура ринку, яка включає комплекс послуг, необхідних для створення сучасної економіки й необхідних умов для виробництва с.-г. продукції. Неналежна увага до інфраструктури може викликати як утруднення та уповільнення розвитку національної економіки, так і стагнаційні процеси.

Ринкова інфраструктура – це взаємопов'язана система підприємств і організацій, які забезпечує зв'язки між структурними елементами товарних ринків та сприяють вільному руху товарів, а також безперервному процесу відновлення виробництва і безперебійному функціонуванню сфер кінцевого споживання. Крім того, функціонування такої системи сприяє найшвидшому задоволенню платоспроможного попиту на продукцію і послуги, досягненню ринкової рівноваги попиту і пропозиції на основі ринкового механізму формування цін. Економічна ефективність насінництва кукурудзи в значній мірі залежить від відповідності й адекватності ринковим критеріям наявної інфраструктури. Для сільського господарства, при всій важливості всіх складових інфраструктури, необхідно виділити головні елементи, які відіграють домінуючу роль в забезпеченні руху товарних потоків. До їх числа можна віднести автомобільні дороги і залізниці, порти (морські та річкові). В більшості випадків даний сектор є високомонополізованою сферою, яка розвивається як природна монополія. Водночас держава сама сприяє збереженню монопольного положення ряду сфер інфраструктури, аргументуючи це необхідністю контролювати “природні” монополії.

Привабливість даного сектора обумовлюється величезними фінансовими можливостями для держави.

Інфраструктура ринку насіння кукурудзи в Україні повинна бути цілісною системою, яка об'єднує в собі окремі підсистеми – блоки (рис. 1):

- організаційні – біржі, оптові, брокерські, дилерські та інші посередницькі організації, комерційні структури, різні за розмірами підприємства оптової та роздрібній торгівлі;
- матеріальна база – техніка, транспорт, складське і тарне господарство, системи очищення й підсушування насіння;
- інформаційні – інформаційно-аналітичні системи спостережень за споживачами, виробниками, цінами, банківськими послугами тощо;
- кредитно-розрахункові – банківські і страхові послуги, фінансові інвестиційні компанії;
- кадрова політика;
- нормативно-правова база – норми і правила, що регламентують відносини суб'єктів ринкового господарства в процесі реалізації насінневого матеріалу.

Відсутність в теперішній час відпрацьованої системи інфраструктури ринку насіння кукурудзи і, як наслідок, слабка конкурентоздатність вітчизняних виробників, може мати великі негативні наслідки під час інтеграції України до міжнародного економічного простору, що потребує невідкладних дій на макро-, а, особливо, на мікрорівнях агросистем.

Проблема конкурентоспроможності національної галузі насінництва кукурудзи в Україні потребує формування цивілізованих конкурентних відносин на мікро-, мезо- та макрорівнях і, особливо, в період інтегрування до світового економічного простору.

Аналіз економічної ефективності виробництва насіння кукурудзи свідчить про необхідність нових підходів до ринку стратегічного й тактичного характеру шляхом створення широко розвинутої інфраструктури.

Максимальна врожайність та найбільша економічна ефективність

виробництва насіння кукурудзи досягається за умов використання зрошення, яке стабілізує показники валових зборів та підвищує конкурентну здатність вітчизняних виробників.

СВОЄРІДНІСТЬ ЗАСОБІВ АКТИВІЗАЦІЇ ІНТЕРЕСУ ДО ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ РІЗНОВІКОВИХ ГРУП

Міхова І.М.

Студентка 5 курсу педагогічного факультету,
Ізмаїльського державного гуманітарного університету;
0982067901; пошта: irinashkimbova17@gmail.com

В даний час культурі та освіті властива задача збереження і формування духовних, моральних цілей особистості. Важливу роль набуває художньо-естетична освіта, коли дитина отримує і здійснює свою індивідуальність, свободу вибору, творчий потенціал. Формування інтересу до образотворчої діяльності є однією з основних проблем підвищення якості мистецької освіти в дошкільній освітній організації. Інтерес до образотворчого мистецтва та художньої творчості визнається одним із значущих мотивів навчання, оскільки, по-перше, його важко повністю задовольнити, та накопичення досвіду, оновлення знань, умінь, навичок спонукає до подальших пошуків в області, що цікавить, а по-друге, інтерес породжує творче ставлення до діяльності. Тому розглянута проблема формування інтересу як мотиву навчання образотворчої діяльності надзвичайно важлива і актуальна в сучасних умовах реформування дошкільної освіти [1, с.7].

Актуальність даного дослідження полягає ще в тому, що одним з результативних напрямків сучасної дошкільної педагогіки, що дозволяє вирішувати важкі педагогічні завдання, виступає поліхудожній підхід до

організації освітнього процесу. Даний підхід до виховання і навчання дошкільнят пов'язаний з використанням інтерактивних форм роботи з дітьми та дає можливість розвивати у них художнє мислення, творчу уяву, дослідницькі здібності, вміння узагальнювати інформацію і комунікативні компетенції.

На сьогоднішній день злободенним є питання про роль мистецтва у вихованні та житті кожної людини. Діти дошкільного віку ближчі до «художнього» типу, ніж до «розумового». Їм властива емоційна чуйність, цілісність світосприйняття, свобода переживань і відкритість по відношенню до світу. Для дитини даного віку, перш за все, необхідно не стільки те, яким обсягом предметних знань конкретної освітньої галузі він володіє, скільки те, яким способом дані знання були дитиною освоєні. На занятті з образотворчої діяльності вирішуються не тільки класичні задачі по формуванню образотворчих умінь і навичок, а й спеціальні завдання по корекції і розвитку емоційної та пізнавальної сфери дитини. Образотворча діяльність являє собою частину всієї виховно-освітньої роботи з дітьми в дошкільній освітній організації [2, с.20].

Заняття з образотворчої діяльності набувають важливого значення для багатостороннього розвитку особистості дитини і сприяють розумовому розвитку дітей внаслідок того, що в основі зображень, які вони утворюють знаходяться враження, які діти отримали з навколишнього життя природним шляхом за допомогою сприйняття предметів і явищ, виділення їх властивостей і якостей (форми, величини, будови, кольору, фактури та ін.). В ході пізнання предметів і їх зображення підключаються операції порівняння, уподібнення, виділення подібності та відмінності та на даній основі відбувається об'єднання предметів в групи, що схожі за певними якостями.

Діти в ході створення зображення дізнаються властивості і образотворчі можливості знарядь (олівці, фломастери, кисті, ножиць і ін.) і матеріалів (фарб, сангіни, вугільного олівця, пастелі, кольорової крейди та ін.). За допомогою створення колективних композицій формуються вміння: спілкуватися і взаємодіяти з однолітками, педагогом, домовлятися і при необхідності

поступатися один одному, радіти спільним успіхам. Образотворча діяльність досить істотна для повного розвитку дитини. Основи закладаються за участю дорослих вже відразу після народження дитини і продовжують своє становлення довгі роки. Також велику роль в художньо-естетичному вихованні відіграють сім'я, дитячий садок, школа, тому батькам, вихователям і вчителям треба постаратися створити таку атмосферу, щоб у дитини якомога швидше розвинулися такі естетичні почуття, як почуття прекрасного, художнього смаку [3, с.41].

Дослідженню інтересу до навчального предмету, мотивації навчання присвячено чимало досліджень в галузі педагогіки, психології та методики, в яких автори представляли різноманітні шляхи вирішення проблеми: через вдосконалення і поглиблення змісту предмета; через взаємозв'язок видів діяльності; через організацію спільної навчальної діяльності; через інтеграцію навчальних дисциплін; через індивідуальні творчі завдання та ін. В області образотворчої діяльності інтерес розглядали. У дошкільній педагогіці на сьогодні накопичено значний теоретичний і практичний матеріал по формуванню інтересу до образотворчої діяльності в процесі виховно-освітньої роботи з дітьми в дошкільній освітній організації.

Діти дошкільного віку здатні до сприйняття картин, сюжет яких їм близький. Сприйняття творів живопису дітьми стає краще, якщо ведеться цілеспрямована робота в даному напрямку. Серед розмаїття образотворчого мистецтва в процесі залучення дошкільнят до сімейних цінностей можна виділити живопис, графіку, скульптуру, декоративно-прикладне мистецтво. Найбільш прийнятними є портрет і жанрова картина (історичний жанр, батальний, побутовий). Зупинимося на змістовній характеристиці живопису, що є для нашої роботи найбільш цінною в процесі формування уявлень у дошкільників про сімейні цінності, про мужність і жіночності, про ідеали батька і матері. Живописні роботи різноманітно представлені в мистецтві [4, с.12]. Наявність їх репродукцій дозволяє в умовах дошкільної освітньої організації дати уявлення дітям про специфіку різних епох, неповторності

образів художнього мистецтва, про їх історичних і культурних сенсах. Живопис дає можливість найбільш повно і адекватно зрозуміти зміст і призначення сім'ї, батьківства, шлюбу в суспільстві [5, с.264]. Образи чоловіка і жінки знаходять відображення в картинах живописців багатьох епох, що дозволяє визначити еволюцію традиційних стереотипів мужності і жіночності, необхідних для становлення ціннісного ставлення до чоловіка-батькові, жінці – матері [6, с.12].

Вчені підкреслюють роль взаємозв'язку мистецтв і видів художньої творчості в процесі навчання дітей дошкільного віку основам образотворчого мистецтва. В даний час активно розробляються методи і прийоми залучення дітей дошкільного віку до образотворчого мистецтва на основі поліхудожнього підходу.

Для створення виразного образу в малюнку необхідна наявність виразних уявлень, знань про ті об'єкти і явища, які повинні бути намальовані [7, с.688].

Все це вимагає знань про способи і прийоми створення виразного образу при зображенні, умінь підпорядковувати рух руки, активно використовувати засвоєні навички відповідно до завдань зображення. Отже, виникає необхідність не тільки спеціальної організації сприйняття за допомогою спостережень для формування знань про предмети, об'єкти та явища навколишньої дійсності і ознайомлення дошкільнят з виразними засобами образотворчої діяльності, а й розвитку образотворчих навичок і умінь, засвоєння доступних способів створення образів в малюванні [8, с.26].

Отже, вивчення діяльності вихователя під час занять з малювання, аналіз планів освітньої роботи, аналіз дитячих робіт показує, що програмний зміст і методика роботи з дітьми на заняттях і в самостійній діяльності орієнтовані в основному тільки на формування образотворчих умінь і навичок, тобто несуть вузькодидактичний характер. Тому про розвиток здібностей говорити не доводиться, їх розвиток стихійний, безсистемний. Нерідко організоване сприйняття проводиться формально або замінюється показом дітям зразка роботи, це призводить до нерозвиненості спостережливості. Педагоги не

розвивають уяву, а загальновідомо, що уява є провідною властивістю здатності до зображення.

Список літератури:

1. Артемова Л. В. Сучасні аспекти виховання дошкільників / Л. В. Артемова // Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.–метод. посіб. для викладачів, аспірантів, студентів магістратури / Л.В. Артемова. – К., 2008. – С. 7–35.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. – 1999. – С.15-120.
3. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : [монографія] / Г. В. Беленька. – К. : Світич, 2006. – 304 с
4. Виховання та навчання дітей дошкільного віку в різновікових групах: курс лекцій з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта» / укладач О.М.Попович. – Мукачево : МДУ, 2018. - 104 с
5. Лисенко Н. В. Основи дидактики дошкільної освіти / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста // Педагогіка українського дошкілля : навч. посіб. : у 3 ч. / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – К., 2010. – Ч. 2. – С. 264–304.
6. Русан Л. Різновікова група в дитячому садку / Л. Русан, Г. Колосінська. – К.: Шк. Світ, 2007. – 128 с. 54.
7. Русова С. Дошкільне виховання / С. Русова // Хроніка 2000. – 2007. – № 72. – С. 688–725
8. Шавровська В. Метод «занурення» – сучасна модель навчання й виховання у різновікових групах / В. Шавровська // Палітра педагога. – 2006. – № 1. – С. 26–30

СТРУКТУРА БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЇХ ВИКОНАННЯ

Моїсеєнко Т.Є.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського», к.е.н., доцент
t.e.moiseenko@gmail.com

Сучасна підприємницька діяльність, зважаючи на високий рівень конкуренції, зорієнтована на розробку, впровадження та постійне удосконалення систем управління. Одним з ефективних підходів до управління, на думку економістів та практиків підприємництва є процесний підхід, що відображено у роботах таких відомих іноземних науковців, як М. Хаммер і Дж. Чампі, П. Друккер, К. Р. Макконелл К.Р., М. Х. Мескон, М. Альберт, М. Портер, а також вітчизняних фахівців О. А. Гавриш, С. В. Войтко, Н. В. Шевчук. Проте, питання розробки системи управління на основі процесного підходу та її впровадження у практиці підприємницької діяльності залишається складним питанням і потребує додаткових досліджень, як теоретичних так і практичних. Зважаючи на зазначене, розглянемо основні складові процесного управління та характеристики бізнес-процесів.

Починаючи розробку системи управління, що базується на процесному підході варто з'ясувати сутність поняття «бізнес-процес».

Базовим визначенням при формуванні уяви про бізнес-процеси та їх характерні особливості є певна «діяльність», під якою згідно зі Словником С. І. Ожегова усвідомлюється наступне: будь-яке заняття, праця або робота людини, а також робота механізмів, сил природи, органів людини» [1]. Проте, зважаючи на логіку менеджменту, ми вважаємо, що бізнес-процес зручно охарактеризувати, як сукупність послідовних, чітко орієнтованих у часі і просторі дій / кроків, які знаходяться в зоні відповідальності конкретних

учасників бізнес-процесу і приводять до певного (необхідного, цінному для підприємства) результату.

Відміна процесного підходу від традиційно сформованого підходу до управління підприємством (часто не системного) полягає у наступному:

- ☒ роботі з чітко встановленим регламентом;
- ☒ скороченні часу на проведення типових операцій;
- ☒ чіткому усвідомленні співробітниками своїх задач, результатів, дій та їх послідовності;
- ☒ прозорості діяльності усіх співробітників підприємства;
- ☒ підвищенні кількості ефективно оброблюваних задач.

При цьому бізнес-процеси включають у себе наступні обов'язкові основні елементи:

- ☒ власну певну мету, підпорядковану загальним цілям підприємства;
- ☒ власника бізнес-процесу;
- ☒ виконавців бізнес-процесу;
- ☒ ресурси бізнес-процесу;
- ☒ точки входу/виходу в/з бізнес-процесу;
- ☒ послідовність дій у бізнес-процесі;
- ☒ контрольні точки;
- ☒ показники ефективності роботи процесу.

Ціль бізнес-процесу являє собою кінцевий бажаний результат, який перебуває в узгодженні з основними цілями підприємства (його стратегією), якого необхідно досягти на етапі завершення процесу.

Постановку цілей рекомендовано здійснювати за допомогою певної ефективної методики, наприклад технології SMART [2]. Крім того, сучасний ринок технологій пропонує бізнесу численні розробки, які спроможні ефективно вирішувати питання постановки цілей та задач, а також контролю їх досягнення. До зазначених технологій можна віднести наступні програмні продукти: Bitrix, Todoist, Trello, Google календар.

Власником бізнес-процесу є посадова особа, яка несе відповідальність за отримання якісного результату процесу і володіє повноваженнями для розпорядження ресурсами, необхідними для ефективного виконання процесу. Важливо зауважити, що власник процесу може відрізнитись від структурного керівника у організаційній структурі підприємства. При відхиленнях від якісного виконання бізнес-процесу відповідальність має бути покладена на власника процесу, а не на виконавців окремих операцій. При цьому виконавцями у бізнес-процесах може виступати команда фахівців, як в одній, так і у різних функціональних областях, що мають на меті своєї діяльності досягнення якісного результату, виконують дії, визначені бізнес-процесом. Кожен учасник бізнес-процесу виконує свою роль, чітко регламентовану бізнес-процесом.

Кожен процес має бути забезпечений необхідними і достатніми ресурсами,

Тобто необхідними матеріальними, не матеріальними та інтелектуальними ресурсами для досягнення цілей процесу, його якісного результату. У кожного бізнес-процесу є вхід та вихід. Вхід характеризується певними ресурсами (наприклад, матеріальними, інформаційними, персоналом), необхідними для виконання і отримання результату процесу, які споживаються або перетворюються при виконанні даного процесу. Вихід, у свою чергу, характеризує результат, це те, заради чого здійснюється бізнес-процес, тобто діяльність завжди розглядається разом з метою цієї діяльності. Варто зауважити, що входи з одного процесу часто бувають входами для іншого процесу. Тому, важливо стежити за якістю результату процесу, контролювати «точки виходу» з процесів.

Крім того, кожен процес наповнений певною логічною послідовністю дій, які спрямовані на те, щоб оптимальним шляхом, спрямовувати учасників бізнес-процесу до заздалегідь визначеної мети і якісного результату.

Контроль процесу зручно здійснювати за допомогою контрольних точок. За допомогою таких точок можна чітко відзначити якість виконання бізнес-

процесу, рівень його дотримання учасниками. Показники ефективності роботи процесу – заздалегідь регламентовані показники, визначення яких дозволяє зробити висновки щодо якості виконання бізнес-процесу.

Такими контрольними точками, як правило, виступають дії або документи, які знаходяться на стику ролей у бізнес-процесі. Наприклад, для процесу «Процедура проведення нарад» контрольними точками можуть виступати наступні:

1. Наявність у організатора наради всіх необхідних даних для старту процесу.

2. Своєчасність попередження про заплановані наради.

Перша контрольна точка перетинається з показниками ефективності роботи процесу, оскільки організатор завжди зможе відзначити скільки разів і з яких джерел (від яких учасників процесу) йому була надана неповна / неякісна інформація. Зауважимо, що не повна або неякісна інформація завжди спричиняє додаткові витрати часу на її обробку або призводить до того, що доопрацювання виконує не той співробітник в зону відповідальності якого входить ця задача.

Друга контрольна точка дозволяє контролювати, як організатора наради, так і ініціатора наради. Організатор може відзначити чи своєчасно ініціатор подав йому інформацію про майбутній захід, а ініціатор (вже, як учасник наради), може відзначити своєчасність даних про подію в своєму календарі. Такі контрольні точки можуть бути представлені для кожного етапу і кожного бізнес-процесу. Кількість контрольних точок і прив'язка їх до показників ефективності, визначається рівнем якості виконання процесу, необхідністю наповнення загально корпоративної системи мотивації та побажаннями керівництва.

Список літератури:

1. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка / Под ред. проф. Л.И. Скворцова. — 28-е изд. перераб. — М.: Мир и образование, 2014. — 1376 с.

2. Doran, G. T. (1981). There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives. *Management Review*, Volume 70, Issue 11(AMA FORUM), pp. 35-36.

ЗАДАЧА ПРО ПЛОСКИЙ НАПРУЖЕННЫЙ СТАН ДЛЯ НАПІВНЕСКІНЧЕНОЇ СМУГИ

Молоканов Ю.В.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса
бакалавр, студент 4-го курсу

Розглядається плоска задача теорії пружності для напівнескінченої смуги $\{-a < x < b, -c < y < \infty\}$, обидві межі якої знаходяться у стані закладання, що ковзає (чи затискається). У середині смуги вздовж відрізка $\{x = 0, |y| < 1\}$ є тріщина. Задані об'ємні сили. Припускається, що контакт берегів тріщини відсутній.

Показано, що розв'язок плоскої задачі для смуги у випадку фінітного (по y) навантаження у класі функцій (переміщень та напруг), спадаючих на нескінченності, можна звести до системи рівнянь

$$\left\{ \begin{array}{l} \Delta^2 \sigma_x = -[\Delta X' + (1 + \nu)X'^{\circ\circ}] + [\Delta Y^\circ - (1 + \nu)Y^{\circ\circ\circ}], \quad -a < x < b, \quad |y| < \infty, \\ \tau_{xy}^\circ = -\sigma_x' - X, \\ \sigma_y^{\circ\circ} = \sigma_x'' + X' - Y^\circ, \\ Ev^{\circ\circ\circ} = [\Delta \sigma_x - (1 + \nu)\sigma_x^{\circ\circ}] + X' - Y^\circ, \\ Eu^{\circ\circ\circ\circ} = -[\Delta \sigma_x' + (1 + \nu)\sigma_x'^{\circ\circ}] - [\Delta X + (1 + \nu)X^{\circ\circ}] - \nu X + Y'^\circ. \end{array} \right.$$

Тут штрихом позначено похідну за змінною x , а крапкою — похідну за змінною y ; u, v — переміщення; $\sigma_x, \sigma_y, \tau_{xy}$ — напруження. Це дозволяє засотувати інтегральне перетворення за змінною y .

З математичної точки зору задача зводиться до розв'язування крайової задачі виду

$$\left\{ \begin{array}{l} \Delta^2 \sigma_x(x, y) = 0, \quad -a < x < b, \quad -c < y < \infty, \\ x = -a: \quad \sigma'_x = 0, \quad \sigma'''_x = 0, \\ x = b: \quad \sigma'_x = 0, \quad \sigma'''_x = 0, \\ y = -c: \quad v = 0, \quad \tau_{xy} = 0 \\ x = \pm 0, |y| < 1: \quad \sigma_x = p(y), \quad \tau_{xy} = t(y). \end{array} \right.$$

Оскільки на торці $\{-a < x < b, y = -c\}$ виконуються умови симетрії, цю задачу можна звести до крайової задачі для випадку нескінченної смуги [1, с. 113]:

$$\left\{ \begin{array}{l} \Delta^2 \sigma_x(x, y) = 0, \quad -a < x < b, \quad |y| < \infty, \\ x = -a: \quad \sigma'_x = 0, \quad \sigma'''_x = 0, \\ x = b: \quad \sigma'_x = 0, \quad \sigma'''_x = 0, \\ x = \pm 0, (|y| < 1) \vee (|y + c| < 1): \quad \sigma_x = p(y), \quad \tau_{xy} = t(y), \end{array} \right. \quad 1)$$

де $p(-c + y) = p(c - y)$, $t(-c + y) = -t(c - y)$.

Дотримуючись узагальненої схеми метода інтегральних перетворень [2], замінімо останні умови в (1) на умови

$$\langle \sigma_x \rangle = \langle \tau_{xy} \rangle = 0, \quad \langle u \rangle = \chi(y), \quad \langle v \rangle = \mu(y),$$

де $\langle f(x) \rangle = f(-0) - f(+0)$.

Зокрема, у поставленій задачі інтегральне перетворення Фур'є дозволяє звести проблему до розв'язування системи сингулярних інтегральних рівнянь на скінченному інтервалі виду

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{d^2}{dy^2} \int_{-1}^1 \chi(\eta) \ln \frac{1}{|y - \eta|} d\eta + \int_{-1}^1 \chi(\eta) K_{11}(y, \eta) d\eta + \int_{-1}^1 \mu(\eta) K_{12}(y, \eta) d\eta = p(y), \quad |y| < 1, \\ \frac{d^2}{dy^2} \int_{-1}^1 \mu(\eta) \ln \frac{1}{|y - \eta|} d\eta + \int_{-1}^1 \chi(\eta) K_{21}(y, \eta) d\eta + \int_{-1}^1 \mu(\eta) K_{22}(y, \eta) d\eta = t(y), \quad |y| < 1, \end{array} \right.$$

де $K_{ij}(y, \eta)$ — нескінченно-диференційовані функції, а $\chi(\eta)$ та $\mu(\eta)$ — відповідні стрибки змінних та дотичні переміщень при переході через тріщину, причому

$$K_{11}(y, \eta) = \int_0^\infty \lambda^4 \hat{G}_\lambda(0, 0) \cos \lambda(y - \eta) d\lambda + \int_0^\infty \lambda^4 \hat{G}_\lambda(0, 0) \cos \lambda(y + \eta + 2c) d\lambda,$$

$$K_{12}(y, \eta) = \int_0^\infty \lambda^3 \hat{G}_\lambda^\circ(0,0) \sin \lambda(y - \eta) d\lambda + \int_0^\infty \lambda^3 \hat{G}_\lambda^\circ(0,0) \sin \lambda(y + \eta + 2c) d\lambda,$$

$$K_{21}(y, \eta) = -\left[\int_0^\infty \lambda^3 \hat{G}'_\lambda(0,0) \sin \lambda(y - \eta) d\lambda + \int_0^\infty \lambda^3 \hat{G}'_\lambda(0,0) \sin \lambda(y + \eta + 2c) d\lambda \right],$$

$$K_{22}(y, \eta) = \int_0^\infty \lambda^2 \hat{G}_\lambda^\circ(0,0) \cos \lambda(y - \eta) d\lambda + \int_0^\infty \lambda^2 \hat{G}_\lambda^\circ(0,0) \cos \lambda(y + \eta + 2c) d\lambda,$$

$$\begin{aligned} \hat{G}_\lambda(0,0) &= \frac{1+2a\lambda}{4\lambda^3} e^{-2a\lambda} + \frac{1}{4\lambda} \left[C_0^{(2)} \operatorname{ch} \lambda a + C_1^{(2)} a \operatorname{sh} \lambda a \right] \cdot \left[b e^{-\lambda b} + (b+2a) e^{-\lambda(b+2a)} \right] + \\ &+ \frac{1}{4} \left[C_0^{(3)} \operatorname{ch} \lambda a + C_1^{(3)} a \operatorname{sh} \lambda a \right] \cdot \{ [\lambda b - 2] e^{-\lambda b} + [\lambda(b+2a) - 2] e^{-\lambda(b+2a)} \}, \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \hat{G}_\lambda^\circ(0,0) &= -\frac{a}{2\lambda} e^{-2a\lambda} + \frac{1}{4\lambda} \left[C_0^{(2)} \operatorname{ch} \lambda a + C_1^{(2)} a \operatorname{sh} \lambda a \right] \cdot \{ [\lambda b - 1] e^{-\lambda b} - \\ &- [\lambda(b+2a) - 1] e^{-\lambda(b+2a)} \} + \frac{\lambda}{4} \left[C_0^{(3)} \operatorname{ch} \lambda a + C_1^{(3)} a \operatorname{sh} \lambda a \right] \cdot \\ &\cdot \{ [\lambda b - 3] e^{-\lambda b} - [\lambda(b+2a) - 3] e^{-\lambda(b+2a)} \}, \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \hat{G}'_\lambda(0,0) &= -\frac{a}{2\lambda} e^{-2a\lambda} + \frac{1}{4\lambda} \left[C_0^{(2)} \lambda \operatorname{sh} \lambda a + C_1^{(2)} \operatorname{sh} \lambda a + C_1^{(2)} \lambda a \operatorname{ch} \lambda a \right] \cdot \\ &\left[b e^{-\lambda b} + (b+2a) e^{-\lambda(b+2a)} \right] + \frac{1}{4} \left[C_0^{(3)} \lambda \operatorname{sh} \lambda a + C_1^{(3)} \operatorname{sh} \lambda a + C_1^{(3)} \lambda a \operatorname{ch} \lambda a \right] \cdot \\ &\cdot \{ [\lambda b - 2] e^{-\lambda b} + [\lambda(b+2a) - 2] e^{-\lambda(b+2a)} \}, \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \hat{G}'_\lambda^\circ(0,0) &= -\frac{1-2a\lambda}{4\lambda} e^{-2a\lambda} + \frac{1}{4\lambda} \left[C_0^{(2)} \lambda \operatorname{sh} \lambda a + C_1^{(2)} \operatorname{sh} \lambda a + C_1^{(2)} \lambda a \operatorname{ch} \lambda a \right] \cdot \{ [\lambda b - \\ &- 1] e^{-\lambda b} - [\lambda(b+2a) - 1] e^{-\lambda(b+2a)} \} + \frac{\lambda}{4} \left[C_0^{(3)} \lambda \operatorname{sh} \lambda a + C_1^{(3)} \operatorname{sh} \lambda a + \right. \\ &\left. + C_1^{(3)} \lambda a \operatorname{ch} \lambda a \right] \cdot \{ [\lambda b - 3] e^{-\lambda b} - [\lambda(b+2a) - 3] e^{-\lambda(b+2a)} \}, \end{aligned}$$

$$C_0^{(2)} = \frac{3\lambda^2 \operatorname{sh} \lambda(a+b) + \lambda^3(a+b) \operatorname{ch} \lambda(a+b)}{2\lambda^3 \operatorname{sh}^2 \lambda(a+b)},$$

$$C_1^{(2)} = -\frac{1}{2 \operatorname{sh} \lambda(a+b)},$$

$$C_0^{(3)} = -\frac{\operatorname{sh} \lambda(a+b) + \lambda(a+b) \operatorname{ch} \lambda(a+b)}{2\lambda^3 \operatorname{sh}^2 \lambda(a+b)},$$

$$C_1^{(3)} = \frac{1}{2\lambda^2 \operatorname{sh} \lambda(a+b)}.$$

Розв'язок цієї системи будувався методом ортогональних многочленів [2], [3] за допомогою розкладення шуканих функцій у ряд за многочленами Чебишева другого роду. В результаті отримана нескінченна система лінійних алгебраїчних многочленів типу Пуанкаре — Коха коефіцієнтів розкладення, що допускає застосування методу редукції.

Доведено збіжність методів та отримані оцінки швидкості збіжності.

Список літератури:

1. Міжнародна наукова інтернет-конференція "Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення (випуск 33)" /Збірник тез доповідей: випуск 33 (м. Тернопіль, 13 листопада 2018 р.). – Частина 2. – Тернопіль. – 2018. – 148 с.
2. Попов Г. Я. Концентрация упругих напряжений возле штампов разрезом тонких включений и подкреплений. – М.: Наука. Главная редакция физико-математической литературы, 1982. – 344с.
3. Reut V. V., Fesenko A. V., Zhuravleva Z. Yu., Vaysfeld N. D. Orthogonal polynomials method and its generalization at some new problems of fracture mechanics. – 14th International conference of young mathematicians, Kyiv, Ukraine, 2017. – P.54.
4. Reut V., Vaysfeld N., Zhuravlova Z., 2019, "Investigation of the stress state of the elastic semi-strip with a transverse crack", Theoretical and Applied Fracture Mechanics, vol.100, pp. 105–109.
5. Menshykov O., Reut O., Reut V., Vaysfeld N., Zhuravlova Z., 2018, "The plane mixed problem for an elastic semi-strip under different load types at its short edge", International Journal of Mechanical Sciences, vol. 144, pp. 526-530. <https://doi.org/10.1016/j.ijmecsci.2018.05.049>

ИСТОРИЯ МЕТОДОВ ПРЕПОДАВАНИЯ АКАДЕМИЧЕСКОГО РИСУНКА XVIII - НАЧАЛО XIX ВВ.

Невалёный Владимир Сергеевич

В основу метода преподавания в академии было положено рисование с натуры. При обучении рисунку большое значение придавалось личному показу. В инструкциях того времени (XVIII в.) указывалось, что учителя академии должны рисовать ту же натуру, что и ученики, - так воспитанники будут видеть, как должен протекать процесс построения рисунка и какого качества следует добиваться. В одном из архивных документов читаем: « Предписать профессорам и учителям адъюнктам, что бы все адъюнкты были в своих назначенных часах для рисования натуры, токож смотреть как Фонтебасс работает »¹. Тоже мы читаем и в инструкции А.И.Мусина-Пушкина: « В натурном классе быть всегда двум дежурным гг. художникам, из коих одному ставить натуру и поправлять работы ученические, а другому в тоже время самому с ними рисовать или лепить »².

К сожалению, этот прогрессивный метод подготовки будущих художников в дальнейшем вышел из употребления в педагогической практике.

« После месяца Совет профессоров обходил все классы и, например, в классе гипсовых голов рассматривал, которая из голов лучше всех нарисована – это и будет №1; затем следующая по достоинству №2, и т.д.

Разумеется, при этом не обходилось дело без препирательства между профессорами, так как один из них находил лучшим тот рисунок, а другой доказывал противное, защищая им отмеченный рисунок; в этих случаях спор разрешался вице-президентом.

Затем тот, кто получал номер из первого десятка, переводился на предстоящую треть в следующий класс, но, разумеется, иные сидели в одном классе по два-три года »³.

Воспитанники четвертой группы рисовали обнажённую живую натуру и изучали анатомию. Затем шёл класс манекена и композиции, а так же копирования живописных произведений в Эрмитаже.

Занятия в натурном классе проходили с 17:00 до 19:00. «В нем учили профессора, отправляющие своё дежурство понедельно; каждый раз, сменяя друг друга, они меняли позу натурщика. Рисунок с натуры в течении недели нужно было приготовить и предоставить в субботу на экзамен, где на нём ставили номер, соответствующий его достоинству; имена учеников, выставивших свои рисунки на экзамен, не сказывались экзаменаторам. Каждую треть года ставили “на натуру” группу из двух натурщиков на две недели, за которую получившие первые номера удаивались сначала серебряных – вторых, а потом первых медалей. Пока рисовались рисунки во всех классах академии, учеников не выпускали из классов, что-бы они не давали оканчивать за себя работу другим воспитанникам лучше их рисующим».⁴

Итак, система и методика обучения рисунку в XVIII веке была отличной от многих академий Западной Европы и современных художественных учебных заведений студент обязан выполнить программу курса в течении года, невзирая на успехи, то в академии XVIII века, а также в первой половине XIX века воспитанник мог переходить из одного класса в другой, например из гипсофигурного в натурный, только достигнув определённых успехов. Поэтому не удивительно что в четырнадцать лет Ф.Бруни уже рисовал сложные двухфигурные постановки с обнажённых натурщиков оставаясь в третьей возрастной группе.

Такой метод преподавания рисунка заключал многие положительные моменты. Во-первых, он заставлял каждого педагога более целенаправленно вести занятия с каждым учеником, более внимательно следить за его успехами, учитывать его индивидуальные возможности и способности. Во-вторых, такое обучение рисунку создавало благоприятную почву для

усовершенствования методики преподавания и поиска новых, более эффективных методов и приемов обучения.

С 1769 года в академии начинает преподавать прекрасный рисовальщик и замечательный педагог А. П. Лосенко, уделявший много внимания не только практике, но и теории рисунка. Его яркая педагогическая деятельность очень скоро завоевала всеобщее признание. Начиная с Лосенко, русская академическая школа рисунка получила свое особое направление.

Лосенко поставил своей задачей дать научно-теоретическое обоснование каждому положению академического рисунка и прежде всего при рисовании фигуры человека. Для этой цели он начал основательно изучать пластическую анатомию, искать правила и законы пропорционального членения фигуры на части, вычерчивать схемы и таблицы для наглядного показа своим ученикам. С этого времени метод преподавания рисунка стал основываться на серьезном изучении анатомии, пропорций человеческой фигуры, перспективы. Все эти научные знания, необходимые художнику, Лосенко с большой убедительностью и ярким педагогическим талантом умел передавать своим ученикам.

Итак, к концу XVIII— началу XIX века русская школа академического рисунка уже полностью сформировалась. Была выработана четкая система художественного образования и эстетического воспитания молодых художников, были найдены удачные формы и методы обучения рисунку. Анализируя академическую систему методов преподавания рисования этого периода с позиций современной педагогической науки, мы видим, что она строилась на четких дидактических принципах. Здесь придерживались принципа научности, который предъявлял строгие требования как к учащимся, так и к преподавателям, принципа воспитывающего обучения (идейной направленности) и принципа систематичности и последовательности в изучении материала. Академия художеств стала научно-методическим центром по всем вопросам художественной жизни.

К концу XVIII века рисование получает широкое распространение как общеобразовательный предмет. Развивающаяся промышленность, градостроительство, науки и прикладные искусства стали требовать огромного количества людей, владеющих изобразительной грамотой, умеющих чертить и рисовать.

Появляется целый ряд теоретических трудов, где доказывается необходимость овладения графическими навыками, подчеркивается важность рисования как общеобразовательного предмета.

Список литературы:

1. Петров П.Н, Материалы Академии художеств. СПб., 1865, т. I, с. 21.
2. См.; там же, с. 39.
3. Там же, с. 338.
4. Русская старина, 183, № 1, с. 126.
5. Ростовцев Н.Н. История методов обучения рисованию М., 1982, с. 21.

**ОСВІТНІЙ КОНТЕНТ ДЛЯ СЕРЕДОВИЩА НАВЧАННЯ В ГАЛУЗІ
ЕКОНОМІЧНИХ, МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ ТА АГРАРНИХ НАУК У
РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ ЕСОІМРАСТ**

Нежлукченко Т.І.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», професор, доктор с.-г. наук, ORCID ID: 0000-0001-5997-2355

Папакіна Н.С.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», доцент, кандидат с.-г. наук, ORCID ID: 0000-0002-7067-7020, papakinans@ukr.net

Кушнеренко В.Г.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», доцент, кандидат с.-г. наук, ORCID ID: 0000-0003-1220-2972

Нежлукченко Н.В.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», доцент, кандидат с.-г. наук, ORCID ID: 0000-0003-4871-8743, nataly12154@gmail.com

Корбич Н.М.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», доцент, кандидат с.-г. наук

Основне призначення освітніх технологій – прогнозування розвитку освітніх систем, їх проектування, планування та визначення факторів, які відповідають освітнім цілям. Можна сказати, що це особливий різновид соціальних технологій, які концептуально об'єднані пріоритетними освітніми цілями і пов'язані між собою завданнями і змістом, формами і методами організації навченого процесу, де кожен елемент цієї системи накладає відбиток на всі інші елементи [1,2].

Прикладом широко запровадження інновацій у навчальний процес є участь за програмою ЄС Erasmus+ трьох вищих навчальних закладів України, а саме, Одеського державного екологічного університету, Київського

національного університету ім.Т.Г.Шевченка і ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет». Повна назва проекту «Адаптивне навчальне середовище для забезпечення компетентності в галузі впливу місцевих погодних умов, якості повітря і клімату на економіку і соціум 561975-EPP-1-2015-1-FI-EPPKA2-SVNE-JP» ([www. e-impact.net](http://www.e-impact.net)), скорочено «ЕСОІМРАСТ» [3]. Координатор гранту професор С.С. Зілітінкевич, (Гельсінкі, Фінляндія), партнери – університети з Болгарія, Словаччини, Росії. У період 2017-2019 років за мету проекту прийнято розвиток можливостей навчальних закладів для покращення освітнього рівня різних верст суспільства в галузі впливу місцевої погоди, якості повітря і зміни клімату на сучасне життя на шляху до більш стійкого соціально-економічного розвитку, що передбачено наступними завданнями: розробка освітнього контенту для середовища навчання в галузі економічних і соціальних наслідків впливу місцевої погоди, якості повітря і клімату, орієнтованого на студентів вищих навчальних закладів, фахівців у галузі гідрометеорології та менеджерів метеозалежних підприємств і державних установах; розробка апаратних і програмних компонентів середовища навчання та інтегрування їх зі змістом навчання; тестування інтегрованого середовища навчання в університеті, на курсах підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів; розробка стратегій комерціалізації для адаптивної системи навчального середовища навчання.

За проектом передбачені такі напрямки діяльності: 1) збір та аналіз інформації; 2) розробка навчально-методичних матеріалів і підготовка кадрів; 3) розробка апаратних засобів, програмного забезпечення і методичних компонентів персонального навчального середовища; 4) тестування персонального навчального середовища; 5) розробка стратегії комерціалізації; 6) забезпечення та контроль якості; 7) розповсюдження та використання результатів проекту; 8) управління проектом.

Викладання зі створених інтерактивних навчальних курсів з вівчарства, екології міста, транспорту та інш., відбувається на окремому сайті і

індивідуальному профілі кожного слухача – його власному навчальному середовищі.

Навчальне середовище – це штучно побудована система, структура і складові якої сприяють досягненню цілей навчально-виховного процесу. Структура навчального середовища визначає його внутрішню організацію, взаємозв'язок і взаємозалежність між його елементами. Елементи навчального середовища виступають, з одного боку, як його атрибути чи аспекти розгляду, що визначають змістовну і матеріальну наповненість навчального середовища, а, з іншого боку, як ресурси навчального середовища, що включаються у діяльність учасників навчально-виховного процесу, набуваючи при цьому ознак засобів навчання і виховання [4].

Інтерактивне навчання відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Методична особливість інтерактивних технологій полягає в такому структуруванні змісту і форми, яке б викликало зацікавлення у студентів, сприяло їхньому оптимальному розвитку й вихованню. Порівняно із звичайним заняттям, заняття з використанням інтерактивних технологій стимулює пізнавальну самостійність, творчу ініціативу студентів [5].

Обраний підхід до навчання слухачів є обґрунтованим, кожен курс має лекції (у т.ч. відеоформат із субтитрами англійською мовою), практичний курс, самоаналіз отриманих знань і тестовий контроль для оцінки кожної теми та підсумкового контролю. Таким чином утворювальне навчальне середовище поєднує традиційні підходи (лекція, читання, відеоматеріал, демонстрація) із сучасними технологіями.

При дослідженні традиційних підходів до навчання рівень засвоєння матеріалу можна відобразити у вигляді «Піраміди навчання», найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція - 5%, читання - 10%), а найбільш інтерактивного (дискусійні групи - 50%, практика через дію - 75%, навчання інших чи негайне застосування - 90%), тому найбільш перспективним є кредо інтерактивне навчання [6].

Створені активні форми контролю засвоєння навчального матеріалу із застосуванням методичного підходу Блума [7]. На думку Блума, цілі навчання безпосередньо залежать від ієрархії розумових процесів, як-от запам'ятовування, розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінка. Кожному з цих рівнів за допомогою певних дієслів може пропонуватися набір завдань.

Блум встановив, що між рівнями мислення і відповідями на запитання, які ми ставимо, існує прямий зв'язок. Більше того, самі запитання утворюють ієрархію цілком відповідну таксономії мислення. Питання на запам'ятовування відносяться до найнижчого рівня. Питання на оцінку або судження розглядаються як високий рівень мислення. Насправді, всі запитання важливі й усі вони приводять до різних видів мислення. Відповідаючи на запитання, слухачі аналізують й інтерпретують інформацію, аналізують ідеї, будують гіпотези, відстоюють свою точку зору. Використання на заняттях запитань високого рівня (аналіз, синтез, оцінки) дозволить ефективно розвивати критичне мислення слухачів. Уміння викладачем формулювати такі запитання є обов'язковою умовою вирішення цієї проблеми. З іншого боку, ми маємо навчити слухачів формулювати запитання різного рівня у процесі дослідження того чи іншого джерела знань. Використання таксономії Блума передбачає формулювання пізнавальних завдань, які забезпечують досягнення навчальних результатів різного рівня. Такі завдання можуть будуватися за допомогою спеціальних дієслів, що «програмують» мисленнєву діяльність слухачів певного рівня.

Загальні очікувані результати за міжнародним проектом: розроблено та визнано установами консорціуму галузеві курси підвищення кваліфікації і навчальний курс за трьома рівнями (бакалавр, магістр та доктор філософії); розгорнуто навчальне середовище у всіх установах консорціуму; викладачі та слухачі курсів навченні використовувати персональне навчальне середовище; установами з партнерських країн організовано проходження навчання за розробленим курсом; консорціум університетів має можливість готувати

випускників, компетентних в галузі впливу місцевої погоди, якості повітря і змін клімату на економіку і суспільство.

Таким чином створені навчальні курси «Ecoimpact» не лише є актуальними із точки зору популяризації метеорології у аграрному секторі, медицині, логістиці та інш., але й демонструють новий підхід у формуванні навчальних програм слухачів та можуть пропонуватися як елемент дуальної освіти.

Список літератури:

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. Методичний посібник для студентів магістратури. – Київ, 2003. – С. 150-151.
2. Туркот Т.І., Коновал О.А. Педагогіка та психологія вищої школи. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 466с.
3. <http://e-impact.net/uk/tsili/>
4. Биков В.Ю. Теоретико-методологічні засади створення і розвитку сучасних засобів та е-технологій навчання // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002. Збірник наукових праць до 10 – річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Частина – 2. – Харків: “ОВС”, 2002. – С. 182-199.
5. П'ятакова Г.П. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі Електронний ресурс / Г.П. П'яткова, Н.М. 5 Заячківська // Інтерактивні методики. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 55 с. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_others/pedtehnol1.htm
6. Жилінкова І. Зобов'язання з надання послуг у сфері інтерактивної (дистанційної) освіти //Право України. - 2002. - № 4. - С. 108-113
7. Пометун Олена Що таке таксономія Блума і як вона працює на уроці <http://www.criticalthinking.expert/usi-materialy/shho-take-taksonomiya-bluma-i-yak-vona-pratsyuue-na-urotsi/>

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ З
ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ ВНЗ І-ІІ Р.А. ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ**

Нестор М.В.

Чернівецький коледж Львівського національного аграрного університету,
викладач біології, хімії, основ екології, спеціаліст вищої категорії, викладач –
методист, E-mail: nestor828@ukr.net

Обдаровані діти – це цілий світ, особливий світ дитинства. Це дуже цінна,
але досить тендітна частина нашого суспільства.

А.Веліканова

Актуальність . Розбудова державності в Україні зумовила нові тенденції в розвитку освіти. З'явилася потреба суспільства у творчих, діяльних, обдарованих, інтелектуальних, творчо і духовно розвинених громадян.

Аналіз нормативних документів у сфері освіти засвідчує, що проблема обдарованості з кожним роком стає все актуальнішою.

Обдарована людина може дати державі, людству в цілому значно більше, ніж людина з посередніми здібностями. Розвиток здібностей у обдарованих студентів потребує особливої уваги, комплексного і багатоаспектного підходу, забезпечити який можна тільки на рівні управління всім навчальним закладом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що дослідженню проблеми обдарованості надається належна увага у працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, С. Гончаренко, Ю. Гільбух, М. та інші. Дослідження Н. Пузирьової присвячене теорії і практиці організації науково-дослідної роботи студентів (на матеріалах університетів України ХІХ ст.)[10]. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки зазначається: «Метою

національної стратегії розвитку освіти на наступне десятиріччя є забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями, потребами на основі навчання впродовж життя» [1]. На думку науковця Т. Сарафанової позааудиторна робота є діяльністю, де найповніше виявляються творчі можливості студентів, а також знаходять вияв самостійність, активність, ініціативність, особистості [11].

Мета. Полягає в обґрунтуванні поняття обдарованості як соціально-педагогічного явища. Дослідити завдання, зміст та види науково-дослідницької роботи студентів у Чернівецькому коледжі Львівського національного аграрного університету.

Результати. Робота з обдарованою молоддю спрямована у концепції державної програми на:

- відтворення інтелектуального потенціалу нації;
- забезпечення умов для саморозвитку кожної особистості;
- підготовку молоді до інтеграції у світовий освітній простір;
- створення загальнодержавної мережі навчальних закладів для обдарованої молоді [3].

О. Є. Антонова розглядає обдарованість як індивідуальну потенційну своєрідності внутрішніх (задатки), зовнішніх (сприятливе соціальне середовище) та особистісних передумов [2].

Викладач, який працює з обдарованими студентами, має добре орієнтуватися у знаннях стосовно психологічних особливостей молоді і перш за все вміти роздивитися в особистості ознаки обдарованості [5].

Одним із пріоритетів для успішного розвитку обдарованості є залучення до наукової діяльності [4]. Надзвичайно важливим та актуальним при цьому є не просто наявність знань і умінь, а надання особистості можливості використання і застосування усього накопиченого у життєвих ситуаціях та під час майбутньої професійної діяльності. Це шлях до вдосконалення змісту і форм підготовки фахівців вищих навчальних закладів [12]. До виконання науково-дослідної роботи ставляться такі вимоги: максимальна наближеність до навчального

процесу; конкретність тематики, сучасний науковий рівень її виконання в практичній діяльності; професійно-творчий характер роботи тощо [7].

Науково-дослідницька робота студентів (далі НДРС) вищих навчальних закладів України I-II рівня акредитації є одним із основних чинників підготовки висококваліфікованих кадрів відповідного профілю.

Поняття "науково-дослідницька діяльність студентів" включає в себе два взаємопов'язаних елементи:

- навчання студентів елементам дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості;
- наукові дослідження, що здійснюються студентами під керівництвом викладачів.

Науково-дослідницька робота студентів у межах навчального процесу є обов'язковою для кожного студента і охоплює майже всі форми навчальної роботи:

- написання рефератів наукової літератури з конкретної теми в процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу, фундаментальних і професійно-орієнтованих, спеціальних дисциплін.
- виконання лабораторних, практичних, семінарських та самостійних завдань, контрольних робіт, що містять елементи проблемного пошуку;
- виконання нетипових завдань дослідницького характеру в період виробничої практики, на замовлення підприємств, установ, організацій, закладів культури тощо;
- розробка методичних матеріалів з використанням дослідницьких методів (глосаріїв, кросвордів, програм і методик соціологічних досліджень тощо);

Науково-дослідницька робота студентів позанавчальним процесом є одним із найважливіших засобів формування висококваліфікованих фахівців.

Головні мотиви участі студентів у пошуковій науково-дослідній роботі полягають у тому, що ця діяльність є одним з напрямів особисто орієнтованого навчання, яка спрямована на розвиток аналітичних здібностей, інтелекту,

пам'яті, мови, креативних здібностей, поліпшення засвоєння студентами навчального матеріалу згідно з державними освітніми стандартами. Результат виконаної роботи - це формування професійної компетентності студентів, майбутніх фахівців.

Залучення обдарованих студентів до наукової діяльності у Чернівецькому коледжі Львівського національного аграрного університету.

Завданням науково-дослідницької роботи на тему «Будуємо якісно, екологічно чисто, навіки» було формування у студентів навичок аналізу і визначення ефективності застосування у капітальному будівництві екологічно чистих сировинних матеріалів та новітніх будівельних матеріалів і конструкцій.

Мотивацією було створення навчальних проблемних ситуацій з наголошенням на практичному та суспільно-соціальному значенні з добутих знань.

Науково-дослідницька робота, була поділена на теоретичну та практичну частини. Згідно плану теоретичної частини роботи, що вчить працювати з науковою літературою. Вивчено природні та наукові основи будівництва: види сировинних матеріалів їх хімічний склад; величини рН; солі, які використовуються у будівництві; вода у будівництві; радіація і будівництво; природні будівельні матеріали; дизайн у будівництві; захист навколишнього середовища від забруднень.

Згідно плану практичної частини досліджено природну сировину з якої виробляють цеглу, залізобетонні та дерев'яні конструкції. Студенти побували у с. Вікно, Заставнівського району, Чернівецької області, звідки беруть глину для виготовлення цегли, ознайомилися з сертифікатами на відповідність та екологічну чистоту глини, піску, щебеню, цегли, цементу, залізної арматури та сертифікатами на будівельні матеріали цегли, залізобетонні конструкції. Вивчили процеси виробництва цегли та залізобетонних конструкцій, самі брали участь у їх виробництві. Результати були представлені на науковій студентській конференції м. Чернівці.

Висновки і перспективи. Обдаровані студенти – майбутнє кожної нації, розумовий потенціал Української держави, який прокладатиме дорогу українському суспільству до вершин світового прогресу.

Науково дослідницька робота студентів є важливим засобом підвищення якості підготовки і професійного виховання, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності сучасні досягнення науково-технічного прогресу.

Суспільство одержує гідного спеціаліста, що, володіючи перерахованими вище якостями, зможе ефективно вирішувати задачі, поставлені перед ним.

Кожен викладач повинен приділяти НДРС не менше уваги, незважаючи на те, що це віднімає багато часу і сил. Адже найбільша винагорода для нього - це дійсно освічена, всебічно розвинута і вдячна людина, що завжди буде пам'ятати знання, отримані в юності.

Список літератури:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [Http : //www. meduniv. lviv. ua/files/info/nats strate gia. pdf](http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf). - С. 3-29.

2. Антонова О. Є. Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів: [монографія] / Олена Євгеніївна Антонова. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. - 472 с.

3. Ващук О. В. Вивчення досвіду вчителів природничих дисциплін з розвитку академічної обдарованості старшокласників /О. В. Ващук // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: Науковий журнал. – Суми: Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – с. 161 – 169.

4. Волощук І. С. Обдарованість: сутність і типологія / Волощук І. С. // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. Збірник наукових праць. Випуск 2. – К.: Інститут обдарованої дитини АПН України, 2009.–7. /За 8. с. 139 – 146

5. Гільбух Ю.3. Розумово обдарована дитина. - К.: Либідь, 2002. -112с.

6. Демченко В. Проблеми підготовки педагогічних кадрів до роботи з обдарованими учнями в системі післядипломної освіти / В. Демченко //

Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : збірник наукових праць. - К. : Інститут обдарованої дитини, 2012. - Вип. 7. - С. 212-219.

7.Залучення старшокласників до науково-дослідної діяльності МАН як засіб розвитку їх дослідницьких здібностей // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : зб. наук-метод. праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк – Житомир: ФОП Левковець, 2014. – С. 56-75

8.Інтелектуальна, академічна та творча обдарованість: спільне та відмінне: Матеріали круглого столу 20 січня 2012 р., м. Київ. – К.: ТОВ «Інформаційні системи». – 2012. – 208 с.

9.Майданенко С. Обдарованість як соціально-педагогічне явище / С. Майданенко // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : збірник наукових праць. - К. : Інститут обдарованої дитини, 2012. - Вип. 7. -С. 124-127.

10. Пузирьова Н.В. Теорія і практика науково-дослідної роботи студентів (на матеріалі університетів України ХІХст.): Автореф. Дис. Канд. ...пед. наук: /Харк. Нац.ун-т ім..В.Каразіна.- Х., 2002.-19с.

11.Сарафанова Т. В. Педагогические условия формирования готовности студентов к творческой деятельности во внеаудиторной работе : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика и история педагогики» / Сарафанова Татьяна Вячеславовна. –Владимир, 2004. – 17 с.

12.Умови розвитку обдарованої молоді у вищих навчальних закладах// Креативна педагогіка. Наук. метод. зб. / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Вінниця, 2010. – Вип. 2. – С. 24-30.

ПЕРСПЕКТИВЫ И ТRENДЫ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ СОЦИОЛОГИИ

Нехаенко Оксана Васильевна

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
аспирантка, преподаватель кафедры политической социологии
социологического факультета

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5201-8200>

E-mail: o.v.nekhaenko@karazin.ua

Становление исторической социологии – это длительный и прерывистый процесс.

Что такое историческая социология на современном этапе развития? Каковы ее представления, исследовательская традиция и повестка дня, а также исследовательские перспективы? В поисках ответа на эти вопросы можно обратиться к трем недавним публикациям, в которых даются три различных базовых определения понятия исторической социологии. Это, во-первых, работа Дж. Махони и Д. Рюшемайера «Сравнительный исторический анализ в социальных науках» [4], во-вторых, работа Дж. Адамс, Э. Клеменс и Э. Орлофф «Переделывая модерн. Политика, социология и история» [1], а также, в-третьих, «Настольная книга по исторической социологии» Дж. Деланти и Э. Исина [2]. В указанных работах представлено общее базовое понимание исторической социологии, но в то же время отмечаются различия в ее дисциплинарном, теоретическом и методологическом определении и, вместе с тем, специфическое разделение авторов, подходов и вопросов.

Несмотря на наличие общей перспективы, существуют значительные различия в эпистемологическом, теоретическом и аналитическом подходах к исторической и сравнительной социологии.

Конечно, представление генезиса исторической социологии выглядит крайне схематично, но обойти этот аспект невозможно в силу необходимости

понимания общих контекстов для дальнейшего рассмотрения вопроса о национальных особенностях. При этом стоит учитывать и тот факт, что сегодня в украинской социологии историческое направление не развивается: ведутся лишь разговоры о перспективности его развития.

Обратимся к глобальным трендам в исторической социологии. В целом можно отметить, что историческая социология в международном контексте начинает формироваться сравнительно недавно, около 50 лет назад. Развитие этого направления связано с тезисом, согласно которому классическая социология не учитывает логику изменений контекстов и освещает лишь некоторые их особенности.

В сентябре 2016 года прошел Саммит G-20, где обсуждались насущные экономические и политические проблемы глобального мира. А что же о них говорит социология? Интересным является тот факт, что незадолго до китайского Саммита в Вене состоялся 3-й Форум Международной социологической ассоциации, в котором приняли участие около 5000 ученых из 126 стран; и темы, поднятые на МСА и Саммите, во многом перекликались. В частности, основным вопросом, который рассматривался и политиками, и социологами, был именно вопрос будущего современных обществ, которое наполнено высокой неопределенностью и глобальными рисками.

Можно говорить о том, что такие мероприятия задают тенденции развития науки, определяя их вектор. Участники форума МСА в Вене, посвященного будущему мира, судя по опубликованным аннотациям докладов, отмечают, что напоминать в очередной раз о переходе таких традиционных для социологического анализа проблем, как неравенство или конфликты, на международный уровень, сегодня уже недостаточно. Поэтому попытаемся проанализировать, какие темы, понятные социологам, обсуждались на G-20, а потом наметим возможные направления развития социологии в целом и, в частности, исторической социологии.

1) Проблема мирового социального порядка. К сожалению, не социологи, а глобально мыслящие экономисты поняли, что одним из таких инструментов его изучения является анализ глобальных сетей и инфраструктур.

2) Мировой социальный порядок требует изменения правил игры на глобальном поле. События последних лет и даже месяцев показали, что только экономических или политических правил игры теперь уже недостаточно. Такие глобальные экономические институты, как Мировой Банк или Международный валютный фонд, критически отстают от динамики глобального мира. А Европейский Союз пока не справляется с вызовом массового наплыва мигрантов из Ближнего Востока и Африки. Очевидно, что в основе устройства мирового порядка лежат не только экономические или политические интересы, но и господствующие ценности (светские или религиозные), исторический контекст.

3) Структурно-функциональный анализ зиждется не только (а сегодня уже не столько) на изучении неких социальных структур, но, прежде всего, на понимании их динамики, эволюции и взаимных трансформаций. Каким законам подчинена динамика глобального мира – вот ключевой вопрос. И здесь мы выходим на необходимость формирования новой «парадигмы» – исторически-аналитической

Естественно, перечисленными факторами господствующие тенденции не исчерпываются, но, на мой взгляд, именно они являются сегодня основными, и именно они в состоянии определять вектор развития исторической социологии.

В качестве основной проблемы исторической социологии сегодня можно назвать проблему «внутреннего сходства» («domestic analogy») обществ, которая остается неразрешенной в классической социологии. Глобализация стирает ряд различий, унифицирует и стандартизирует общества, но эта унификация отнюдь не полна. Поэтому говорить о «глобальной исторической социологии» пока не приходится: уместнее говорить о социологии глобализации; примем данное утверждение на уровне предположения. В данном случае нас больше интересует национальный срез, и здесь ситуация не

столь однозначна як с точки зрення генезиса, так и с точки зрення дальнейшого анализа.

Если же говорить о тенденциях и особенностях формирования национальной исторической социологии, то можно сделать один наиболее важный вывод: она формируется как способ пересмотра исторического прошлого в условиях кризисного общества, и пока что ей присущ инструментальный характер. Но, тем не менее, современное обществознание стремительно «историзируется», а это дает возможность говорить о том, что время исторической социологии, как самостоятельной отрасли знания, еще впереди.

Список литературы:

1. Adams J., Clemens E., Orloff A. (eds.) Remaking modernity: Politics, history, sociology. Durham: Duke University Press, 2005.
2. Delanty G., Isin E. (eds.) Handbook for historical sociology. London: Sage, 2003.
3. Mahoney J., Rueschemeyer D. (eds.) Comparative historical analysis in the social sciences. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

Нечай Діана

ТНЕУ, студентка ОАБ-21

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

Особливе місце в системі органів бюджетного контролю належить Рахунковій палаті України. Рахункова палата функціонує з 1997 р. і є органом зовнішнього державного фінансового контролю, що будує діяльність на основі принципів законності, плановості, об'єктивності, незалежності та гласності [3].

Дослідження функцій Рахункової палати допоможе розкрити напрямки її діяльності та повноваження, якими вона наділена. Саме в функціях закладена основна сукупність засобів, за допомогою яких палата досягне мети, яка на неї покладена.

Рахункова палата є органом державної влади із спеціальним конституційним статусом, тому, розглядаючи її функції, необхідно виходити, що їм притаманні усі категорії, які характеризують органи державної влади.

Значимість функціонування Рахункової палати постійно зростає, про що свідчить обсяг повноважень, закріплених Законом «Про Рахункову палату» № 576-VIII від 02.07.2015 р. [4].

Основними повноваженнями цього органу є здійснення фінансового аудиту та аудиту ефективності, зокрема щодо надходження до державного бюджету податків, зборів, обов'язкових платежів інших доходів та проведення витрат з нього; проведення експертизи поданого до Верховної Ради України проекту закону про Державний бюджет України; аналіз річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України та підготовка відповідних висновків щодо оцінки ефективності управління коштами державного бюджету.

Рахункова палата є постійно діючим органом контролю згідно зі ст. 1 Закону України «Про Рахункову палату», але враховуючи її статус у INTOSAI та EUROSAI та поле її діяльності, можна стверджувати, що їй притаманні більшість ознак вищого органу фінансового контролю (ВОФК).

Савченко Л.А. до функцій Рахункової палати відносить контрольну, експертно-аналітичну, інформаційну, консультативну [5, с. 301]. Який саме критерій лежить в основі поділу, не вказується, але можна припустити, що ним виступають завдання, поставлені перед Рахунковою палатою. Гриценко О. І. для визначення функцій Рахункової палати розглядає їх через забезпечення відповідними повноваженнями і виділяє наступні функції: прогнозування, планування, регулювання, організації, координації, обліку і аналізу інформації, аналітичну, експертну, консультативну та контроль (контрольно-ревізійна функція) [1, с. 38].

Доцільнішою є класифікація функцій Рахункової палати згідно зі ст. 6 Закону України «Про Рахункову палату» за змістом діяльності. Першою і найважливішою є функція контролю, яка реалізується, коли Рахункова палата здійснює контроль за виконанням законів України та прийнятих Верховною Радою України постанов.

Експертно-аналітична функція реалізується у двох напрямках: у підготовці експертних висновків за конкретними документами та аналітичних матеріалів.

Наступною функцією можна виділити консультативну, яка підкріплена значною кількістю працівників Рахункової палати саме за цим напрямком і виражається в наданні консультації органам і посадовим особам, які обираються, затверджуються або призначаються Верховною Радою України, з питань витрачання коштів Державного бюджету України.

Інформаційна функція реалізується на основі контрольних заходів і аналітичної роботи [2, с. 139].

Перелічені функції, властиві для Рахункової палати як органу державної влади, впливають саме із закону і слугують напрямком діяльності для досягнення мети і завдань Рахункової палати. Недоліком для роботи Рахункової палати є відсутність чіткого переліку функцій у законі, тому що науковці ст. 6 Закону України «Про Рахункову палату» трактують по різному. Для удосконалення діяльності цього органу доцільно наділити його виконавчою функцією [3].

Рахункова палата України для того, щоб стати вищим органом фінансового контролю, має бути незалежною від інших органів. Незалежність вищих органів фінансового контролю є основною умовою здійснення ефективного фінансового контролю. Достатня незалежність органів фінансового контролю має бути закріплена на правовому полі. Однак абсолютна незалежність державних органів практично неможлива, оскільки вони є частиною державного механізму загалом, то вищому органу відповідним чином має бути надана гарантія хоча б функціональної і організаційної

незалежності, необхідної для виконання покладених на нього завдань [6, с.379].

На проведеному аналізі законодавства про Рахункову палату та загальних положеннях державно-правової теорії, функції Рахункової палати можна сформулювати як основні напрямки діяльності Рахункової палати, у яких висловлюється і конкретизується її сутність і призначення, які виникають і мають розвиток відповідно до її мети і завдань, направлені на вирішення цих завдань і вимагають використання властивих їм повноважень та правових засобів. На основі вищевикладеного можна виділити наступні функції Рахункової палати: контрольна, експертно-аналітична, інформаційна, які впливають зі ст. 6, і координаційна, яка впливає зі змісту самого закону. Ці функції можна охарактеризувати як основні, які у своєму складі мають ще інші, допоміжні (похідні) функції, які ще потребують дослідження.

Значним недоліком Закону України «Про Рахункову палату» є відсутність систематизованості, в більшості випадків функції визначаються в загальних рисах, передбачені в різному обсязі: деякі прямо визначені в законі, інші впливають з його змісту. Звертаємо увагу на незабезпеченість функцій Рахункової палати повноваженнями в належному ступені, що негативно відображається на їх реалізації. Це вказує на необхідність законодавчої регламентації самих функцій та повноважень, якими вони підкріплюються.

Список літератури:

1. Гриценко О. І. Рахункова палата: державно-правова природа, сучасний стан, перспективи розвитку [Текст]. Запоріжжя : Видавництво ВАТ «Мотор Січ». 2004. С. 38
2. Гупаловська М. Реалії функціонування та проблеми модернізації Рахункової палати України. Світ фінансів. 2008. № 4. С. 139–140.
3. Офіційний сайт Рахункової палати України URL: <http://www.acrada.gov.ua>.
4. Про Рахункову палату : Закон України №315/96-ВР від 11.07.1996 р. (із змінами та доповненнями). URL: www.acrada.gov.ua.
5. Савченко Л. А. Правові основи фінансового контролю : навч. посіб.

Київ : Юрінком Інтер. 2008. С. 301.

6. Шулюк Б. С. Рахункова палата України, її функції, права і завдання [Текст]. Бюджетний менеджмент : підручник / за заг. ред. В. Г. Дем'янишина. Тернопіль : ТНЕУ. 2017. С. 379-382.

ОПТИМІЗАЦІЯ МЕХАНІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРИВОДУ ПЕРЕСУВАННЯ МОСТОВОГО КРАНА В РЕЖИМІ ДИНАМІЧНОГО ГАЛЬМУВАННЯ

Неженцев О.Б.

Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

к.т.н., доцент кафедри прикладної гідроаеромеханіки і механотроніки

ID ORCID: 0000-0001-5446-3770

nezhentsev@meta.ua

Одним з найбільш ефективних шляхів здійснення плавного і економічного гальмування вантажопідйомних кранів є динамічне гальмування (ДГ) [1]. Але відомі переваги ДГ в порівнянні з противмиканням (висока плавність гальмування, низькі втрати електроенергії, точність зупинки механізму без розгойдування вантажу) повною мірою реалізуються тільки при використанні оптимальних механічних характеристик. Відсутність методик і рекомендацій щодо вибору оптимальних характеристик в режимі ДГ значно знижує ефективність і стримує широке його застосування в кранових механізмах.

Оскільки оптимізація механічної характеристики приводу пересування крана тільки за одним з критеріїв покращує деякі показники і погіршує інші, то пошук оптимальної характеристики необхідно здійснювати із застосуванням узагальненого критерію оптимізації, що містить: максимальні динамічні

навантаження, час гальмування крана і амплітуду розгойдування вантажу. Тобто завдання оптимізації механічної характеристики приводу пересування мостового крана в режимі ДГ полягає в пошуку такої характеристики, при гальмуванні за якої поєднання динамічних навантажень і параметрів продуктивності крана будуть найбільш прийнятними.

Мета роботи: викласти методіку та результати пошуку оптимальної механічної характеристики електроприводу пересування мостового крана в режимі динамічного гальмування.

Пошук оптимальної механічної характеристики електроприводу крана здійснювався за методикою, яка містить наступні етапи:

1. *Виділення факторів, що визначають механічну характеристику приводу.* Механічну характеристику асинхронного двигуна в режимі ДГ можна однозначно задати за допомогою двох факторів: максимального моменту M_k^* і критичного ковзання s_k^* . Для механізму пересування мостового крана вантажопідйомністю 20 т, оснащеного асинхронними двигунами з фазним ротором МТФ 411-8, області визначення факторів M_k^* і s_k^* знаходяться в межах $275 \leq M_k^* \leq 695$ (Нм); $0,058 \leq s_k^* \leq 1,350$.

2. *Вибір критерію оптимізації.* Процес гальмування крана всебічно характеризується наступними параметрами: максимальними значеннями динамічних навантажень на металоконструкцію крана P_M^{\max} , часом гальмування t_T і максимальною амплітудою розгойдування вантажу після зупинки крана A^{\max} . В якості критерію оптимізації використана узагальнена функція бажаності Харрінгтона D [2, 3]. Для її побудови значення параметрів оптимізації P_M^{\max} , t_T , A^{\max} були перетворені в безрозмірну шкалу бажаності y^* , що дозволяє визначити відповідні їм приватні функції бажаності d_1 , d_2 , d_3 :

$$d_1 = \exp[-\exp(-4,452 + 0,116 P_M^{\max})];$$

$$d_2 = \exp[-\exp(-3,842 + 0,349 t_T)];$$

$$d_3 = \exp[-\exp(-3,126 + 5,201 A^{\max})].$$

Узагальнена функція бажаності D являє собою середнє геометричне приватних функцій d_j :

$$D = \sqrt[3]{d_1 d_2 d_3}.$$

При цьому узагальнена і приватні функції бажаності змінюються від нуля до одиниці. Нуль відповідає абсолютно неприйнятному значенню параметра оптимізації, а одиниця - найкращому.

3. *Вибір математичної моделі мостового крана.* Оскільки перехідні процеси вантажопідйомних кранів з достатньою для практичних розрахунків точністю описуються диференціальними рівняннями, то оптимізацію механічної характеристики доцільно здійснювати за допомогою комп'ютерного експерименту на математичній моделі крану. Значення параметрів оптимізації P_m^{\max} , t_T і A^{\max} визначалися за результатами чисельного інтегрування системи нелінійних диференціальних рівнянь, що описують процес ДГ мостового крану, представленого тримасовою розрахунковою схемою [3].

4. *Алгоритм пошуку оптимальної механічної характеристики кранового електроприводу в режимі ДГ.* Процес оптимізації виконано методом крутого сходження (Боксу-Уілсона). Спочатку була апроксимована локальна область простору D_j рівнянням регресії першого порядку, що зв'язує узагальнений критерій з варійованими факторами. Для цього було проведено повний факторний експеримент. За допомогою коефіцієнтів регресії визначено напрям і величину кроків руху до оптимуму за двома факторами. Рух до оптимуму в першій серії дослідів крутого сходження здійснювався від центру плану і дозволив підвищити значення критерію D з 0,603 до 0,659.

З метою пошуку більш високого значення D була здійснена друга серія дослідів крутого сходження з нового центра плану, що відповідав найкращому досліді в першій серії. Потім була описана локальна область поверхні відгуку D з центром у найкращій точці рівнянням регресії другого порядку за допомогою центрального композиційного ротатбельного уніформ-плана. Для уточнення оптимального значення D і координат оптимуму було здійснено

канонічне перетворення отриманого рівняння регресії [4].

Таким чином, знайдено максимальне значення критерію оптимізації ($D = 0,745$), що знаходиться в точці з координатами $z_{1s} = 0,140$ і $z_{2s} = -0,081$, якому відповідає оптимальна механічна характеристика приводу пересування крана, що має $M_k^* = 380$ Нм і $s_k^* = 0,337$.

Висновки: розроблена методика оптимізації механічних характеристик кранового електроприводу за узагальненим критерієм є ефективним інструментом підвищення техніко-економічних показників вантажопідйомних кранів і може застосовуватися як для кранів, що експлуатуються так і для машин, які знаходяться на стадії проектування;

- для гальмування мостових кранів вантажопідйомністю 20 т рекомендується знайдена оптимальна механічна характеристика в режимі динамічного гальмування, яка дозволяє знизити динамічні навантаження на металоконструкцію крана на 18 -24%, амплітуду розгойдування вантажу після зупинки крана - в 3 - 5 разів у порівнянні з гальмуванням противмиканням або колодковим гальмом.

Список літератури:

1. Неженцев А.Б., Будиков Л.Я. Устройство для электродинамического торможения грузоподъемных кранов // Подъемные сооружения. Специальная техника, №8(12). – Одесса, 2002. – С. 10-12.

2. Адлер Ю.П., Маркова Е.В., Грановский Ю.В. Планирование эксперимента при поиске оптимальных условий. – М.: Наука, 1976. – 279 с.

3. Неженцев О.Б. Зниження динамічних навантажень при гальмуванні мостового крана шляхом оптимізації механічної характеристики електроприводу // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія Машинобудування. – Київ, 2015, Вип. №3(75). – С. 151 – 158.

4. Неженцев А.Б. Преобразование и анализ регрессионных моделей при исследовании переходных процессов грузоподъемных машин // Вісник

Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, № 11 (57). – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – С. 262-269.

ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Никифорчук М.І.

Аспірант кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

Господарському судочинству притаманні чисельні часові характеристики у вигляді процесуальних строків і термінів, для яких характерними є наявність певних дій процесуального характеру, які можливо визначити як межі їх здійснення. Часові межі у господарському процесі опосередковують такі дії, які за характером є обов'язкові і необов'язкові та ті, що застосовуються за ініціативою сторін (інших учасників) процесу та ті, які застосовуються виключно за ініціативою судді.

У господарському процесі згідно із чинними нормами Господарського процесуального кодексу України (надалі – ГПК України) [1] застосовуються часові межі стосовно окремих процесуальних дій у вигляді встановлення, обчислення, зміни, зупинення, поновлення та їх припинення. Встановлення та обчислення є важливими господарсько-процесуальними діями часового характеру, які є обов'язковими та застосовуються на всіх стадіях господарського судочинства.

Встановлення часових меж є першечерговим універсальним процесуально-правовим критерієм для будь-якої процесуальної дії, формою якого, як правило, є відповідні процесуальні строки. Встановлення процесуального строку тісно пов'язане із його початком та перебігом. За ч. 1 ст. 116 ГПК України «перебіг процесуального строку починається з наступного

дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок». Тобто підстави для початку і перебігу процесуального строку також можуть бути визначені нормативно або можуть бути встановлені суддею (наприклад, за ч. 4 ст. 166 ГПК України відповідь на відзив подається в строк, встановлений судом або за ч. 4 ст. 167 ГПК України заперечення подається в строк, встановлений судом). З початком процесуального строку починається його обчислення, що є відповідною комплексною часовою категорією, яка застосовується в усіх процесах. Обчислення є нормативно визначеною категорією. Так, згідно із ст. 115 ГПК України «Строки, встановлені законом або судом, обчислюються роками, місяцями і днями, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати» [1]. Зазначені положення містяться й в відповідних спеціальних міжнародних актах. Так, згідно із ст. 2 Європейської Конвенції про обчислення строків зазначено, що «термін "dies a quo" означає день, з якого починається відлік строку, а термін "dies ad quem" означає день, у який цей строк спливає» [2].

При цьому важливим є кількісний показник, який відображає конкретну дату, або як слушно зазначається у літературі, «обчислення строку передбачає підрахунок часу і виражається конкретним числом» [3, с. 42]. Тобто, зазначена теза пов'язує перебіг із динамічними кількісними показниками процесуального строку, а обчислення – із конкретним строком у його статистичному значенні. О.М. Борщевська пропонує визначення «перебігу строку у господарському судочинстві (господарського процесуального строку) як послідовної плинності процесуального строку, що розпочинається з наступного дня після відповідної календарної дати, або настання події, з якими процесуальним законом пов'язано його початок, а закінчується у робочий день для суду та сторін, що триває до 24-ї години або до закінчення роботи господарського суду, відповідного терміну (дати) останнього року строку, якщо він обчислюється роками, або наступного дня після настання події, якщо його закінчення пов'язане з подією, яка повинна неминуче настати. Перебіг процесуального строку, обчислюваного годинами або хвилинами, починається негайно з моменту процесуальної дії, яка опосередковує

його початок, та закінчується у відповідний момент у часі останньої хвилини строку, відраховуючи від моменту початку перебігу строку» [4, с. 77]. На нашу думку перебіг господарсько-процесуального строку можливо визначити як визначально-кількісний критерій будь-якого провадження, стадії, дії, підставами виникнення якого є закон або подія господарсько-процесуального характеру.

Правила обчислення процесуальних строків співпадають із правилами обчислення матеріальних строків. Так, наприклад, у Постанові ВГСУ від 28 квітня 2010 р. № 8/61-Б зазначається, що «Приймаючи заяву ліквідатора боржника суд першої інстанції не звернув уваги на недотримання боржником перебігу 2-х місячного строку для подання грошових вимог кредиторами відповідно до публікації про прийняття рішення про ліквідацію боржника за ініціативою власника, відповідно до статті 105 ЦК України, яка мала місце 20.07.2009 року. Так, відповідно до частини 4 статті 254 ЦК України, строк, що визначений місяцями спливає у відповідне число останнього місяця строку. Згідно з статтею 253 ЦК України перебіг строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок. Отже, перебіг двохмісячного строку після здійсненої 20 липня 2009 року публікації розпочався 21 липня 2009 року та закінчився 21 вересня 2009 року, а проміжний ліквідаційний баланс та рішення про звернення до суду з заявою про порушення справи про банкрутство в порядку статті 51 Закону ліквідаційна комісія вправі приймати по закінченні зазначеного строку – починаючи з 22 вересня 2009 року» [].

Вивчаючи особливості обчислення процесуальних строків у цивільному процесі, О.В. Андрійчук зазначає, що «процесуальні строки можна обчислювати від дня до дня (*a die ad diem*) або від моменту до моменту (*a momenta ad momentum*). Для більш точного обчислення процесуальних строків слід було б застосовувати правило від моменту до моменту» [6, с. 114]. Проте, як слушно зазначається у літературі, «реалізація вказаної пропозиції може викликати труднощі при практичному застосуванні, оскільки перебіг строку, що обчислюється годинами, може розпочатися з неповної години, тому

визначення закінчення перебігу такого строку буде ускладненим підрахунком хвилин і секунд» [7, с. 73].

Також з початком процесуального строку починається його відлік, який впливає на його перебіг та обчислення. Так, В.В. Буга слушно зауважує, що «відлік процесуальних строків – періодів часу починається наступного дня після відповідної календарної дати, з якою пов'язано його початок. Тобто, момент, яким визначено початок процесуального строку – періоду часу, не збігається з початком його перебігу й не береться до уваги, не зараховується в його перебіг і настає з нуля годин дня, наступного за днем початку цього процесуального строку» [8, с. 80].

Таким чином, можливо визначити встановлення та обчислення строків як важливі господарсько-процесуальні дії часового характеру, які є обов'язковими та застосовуються на всіх формах і стадіях господарського судочинства. Перебіг господарсько-процесуального строку є складовою та правовим наслідком його обчислення та динамічним кількісним показником будь-якого процесуального строку, а обчислення пов'язане із конкретною господарсько-процесуальною дією та відповідним її строком у його статистичному значенні.

Список літератури:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від Закон України від 06 листопада 1991 р. в редакції від 28.08.2018 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
2. Європейська Конвенція про обчислення строків від 16 травня 1972 р. Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Навчально-методичний посібник по підготовці до державного іспиту з цивільного права. Упорядники Заїка Ю.О., Іванов Ю.Ф., Шаповал Л.І. та ін. За заг. ред. доктора юридичних наук, професора Ю.О. Заїки. К.: НАВС, 2012. 197 с.
4. Борщевська О.М. Строки у господарському судочинстві: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. Наук. Одеса, 2015. 250 с.

5. Постанова ВГСУ від 28 квітня 2010 р. № 8/61-Б. Інформаційний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Андрійчук О.В. Обчислення цивільно-процесуальних строків. Вісник академії прокуратури України. 2007. № 3. С. 113-117.
7. Дивись посилання 4.
8. Буга В. В. Загальні положення про обчислення, поновлення, продовження та зупинення процесуальних строків в цивільному процесуальному праві України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: юридичні науки. 2015. Вип. 3, т. 1. С. 80–83.

КОМП'ЮТЕРНИЙ АНАЛІЗ ДАНИХ В ЦИФРОВИХ СИСТЕМАХ ОБЛІКУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Ніжегородцев В.О.

к.п.н., доцент кафедри інформаційних систем і технологій

Суло Т.С., Полюхович А.Д.

студентки групи ОБА 16-1 ННІЕОМС

Університет фіскальної служби України

м. Ірпінь, Україна

На сьогодні навколо податків, що стягуються на території України сформувалося негативне відношення, зумовлене корумпованістю органів державної влади та прогалин податкового законодавства. Найбільшій критиці піддається податок на додану вартість, через можливість безпідставного отримання бюджетного відшкодування. Зближення української моделі адміністрування податків до стандартів ЄС вимагало впровадження цифрових технологій в систему справляння податків, що передбачає електронний документообіг та електронне адміністрування податків і зборів.

Комп'ютерній обробці цифрових даних в системі обліку та адмініструванні присвячено низка наукових праць як вітчизняних так і зарубіжних дослідників: Буркова Л., Воронова Л., Воваленко І., Кучерявенко Мельник П., Л., Новицький А., Ріппа С., Рябченко О., Савченко Л та багато інших.

У професійній діяльності сучасних податківців та митників основою виступають не тільки комп'ютерні знання, уміння та навички, а й використання сучасної комп'ютерної техніки в системі адміністрування доходів і зборів, митних платежів, при розрахунках та цифрових обчисленнях різних видів податків [1, с. 403].

Механізм комп'ютерного адміністрування в роботі сучасних податківців у системі обліку податків має три основних складових: електронний Реєстр податкових накладних; відкриття банківських рахунків платникам податків; база даних митниць з імпортних та експортних операцій («Єдине вікно»).

Основу електронного оподаткування складає «Електронний кабінет платника податків» в якому основна роль приділена автоматизованому робочому місцю платника. Даний сервіс надає можливість безконтактної взаємодії між органами ДФС та платниками податків на основі сучасних засобів ІКТ. Особливими перевагами даного сервісу є отримання електронних цифрових підписів; підготовка та оформлення податкових декларацій та звітностей, перевірка станів розрахунків.

Однією важливою для платників податків є також електронна система «Реєстр платників ПДВ», в якому містяться дані про суб'єктів господарювання. Даний реєстр у вільному доступі можна переглядати в Е-кабінеті платника, суб'єкти господарювання мають змогу отримати офіційні дані про своїх контрагентів. Внесення даних податкових накладних та розрахунків коригувань відбувається в Єдиний електронний державний реєстр податкових накладних (ЄДРПН). Реєстрація податкових накладних здійснюється за допомогою спеціального програмного забезпечення («М.Е.Дос», «Бухгалтерія онлайн» від Приватбанку, Арт-звіт плюс, iFin, Соната).

Так як податкові накладні подаються в електронній формі, для перевірки її даних була створена Система моніторингу критеріїв оцінки ризиків, яка в автоматичному режимі аналізує поданні накладні. Вона реагує на зловживання ще на стадії реєстрації накладної з ПДВ, блокує неправомірно сформовані накладні, відносить платника, відповідно до поданої інформації, до певної категорії ризику [2].

Переваги цифрового аналізу даних при адмініструванні ПДВ є очевидними, головні з них такі: час на доставку та підписування паперових документів до контрагента; цілісність електронних документів; збереження на жорсткому диску [3].

Таким чином, впровадження електронного адміністрування податків, зокрема ПДВ, є значним кроком щодо модернізації у сфері стягнення податків загалом. Аналіз сучасного стану механізму електронного адміністрування ПДВ демонструє позитивні показники, оскільки значно полегшує процедуру адміністрування як для платників податку так і для контролюючих органів.

Комп'ютерний аналіз цифрових даних з обліку містить як переваги так і недоліки, тому необхідно врегулювати та вдосконалити процес запровадження системи електронного адміністрування ПДВ з метою ефективного функціонування.

Список літератури:

1. Одинець В. А. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб якісної професійної підготовки фахівців податкової та митної служби / Одинець В. А., В.О. Ніжегородцев // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» - Додаток 1 до Вип. 31. Том IX (51): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2013. - С. 402 - 409.
2. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>
3. Скапоущенко О. Д. Електронне адміністрування податку на додану

вартість / О. Д. Скапоущенко // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2017. – Вип.5. – С. 165-167.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА»

Нісходовська О.Ю.

к.е.н., асистент кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Подільський державний аграрно-технічний університет

Марусей Т.В.

к.е.н., доцент кафедри інформаційних технологій
Подільський державний аграрно-технічний університет

На сучасному етапі розвитку економіки, що характеризується високою швидкістю змін, для забезпечення безперервного процесу економічного розвитку кожне підприємство повинне прагнути до підвищення прибутковості виробництва, поліпшення якості продукції та задоволення соціальних потреб своїх працівників та населення.

Поняття «розвиток підприємства» має неоднозначне трактування в науковому середовищі.

Під соціально-економічним розвитком підприємств В.П. Залуцький розуміє зміни соціальних та економічних показників під впливом реалізації рішень щодо використання соціально-економічного потенціалу [3], тобто пов'язує досягнення соціально-економічного розвитку з результатами взаємозв'язку між соціально-економічним потенціалом і рішеннями керівників щодо його використання.

Науковці Н. Афанасьєв, В. Рогожин, В. Рудика розглядають поняття «розвиток підприємства» як об'єктивну зміну тільки якісних характеристик

системи, зумовлену як фундаментальними законами природи (єдності й боротьби протилежностей, переходу кількість у якість, розвитку суспільства по спіралі і нагору), так і закономірностями функціонування конкретних систем (старіння устаткування, нагромадження досвіду і знань працівниками, виснаження природних ресурсів), за якої формуються нові властивості системи [1, с. 27].

В. Довбенко зауважує, що розвитком треба вважати процес зміни стану об'єкта поліпшенням (вдосконаленням) його характеристик та якісного, кількісного нарощення параметрів [2, с. 500].

Отже, економічний розвиток являє собою економічний процес, елементами якого є:

1) економічне зростання, що здійснюється внаслідок структурних змін в економіці і забезпечує збільшення валового внутрішнього продукту й доходу на душу населення;

2) економічний занепад. Якщо економічне зростання є позитивною компонентою економічної динаміки, то економічний спад – негативною.

Сукупність обох компонент утворює економічний цикл, що характеризується періодичними піднесеннями і спадами економічної активності, які зумовлені безпосередньо коливаннями між споживанням та інвестиціями. Економічний розвиток включає періоди економічного зростання і економічного спаду у часі.

Економічний розвиток, за визначенням Євдокимової Д.М., є динамічним багатоваріантним циклічним процесом, який має спіралеподібну форму та виявляється через кількісні та якісні зрушення у структурі системи при збереження її цілісності, і стійкість якого забезпечується лише за умов його керованості з боку надсистеми [5, с. 8].

В цілому, економічний розвиток — незворотні, спрямовані, закономірні (кількісно-якісні та сутнісні) зміни економічної системи (у нашому випадку підприємства) в довготерміновому періоді, що відбувається під впливом економічних суперечностей, потреб та інтересів, зумовленість яких

характеризується дією основних законів діалектики, що не виходять за межі глибинної внутрішньої сутності такої системи [4, с. 203]. Економічному розвитку також притаманні керованість, цілеспрямованість, вимірюваність. У даному визначенні не говориться про якісні зміни системи, які є безпосередньою ознакою розвитку, його ключовою характеристикою. Ця характеристика розвитку, в першу чергу, є тим, чим він відрізняється від економічного росту.

Аналіз визначення поняття "розвиток підприємства" у науковій літературі дав змогу авторам виокремити два аспекти його трактування – у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні розвиток підприємства розглядають як стан чи результат зміни діяльності (складу, властивостей) підприємства, переходу підприємства в інший кількісний та якісний стан під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. У широкому розумінні розвиток підприємства трактується як незворотній, спрямований, закономірний процес, який є безперервною та послідовною зміною (сукупність змін) результатів чи станів підприємства в часі та просторі на кількісно і якісно інший за попередній під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Формування стратегії економічного розвитку підприємства в умовах глобалізації проходить тривале опрацювання залежно від видів діяльності, потреби в них, політики держави, сформульованих прогнозів, доктрин, концепцій, сценарних умов, програм всіх рівнів управління. Виходячи, з цього формується місія підприємства, при виборі якої будь-яка стратегія має бути оцінена з позиції соціально-економічної ефективності.

Структуру економічного розвитку формує розвиток усіх його елементів: розвиток економічної системи, розвиток галузі, розвиток підприємства, розвиток людського, фінансового та майнового капіталу, розвиток інноваційних та інвестиційних процесів тощо. Розвиток підприємства являє собою постійний довготривалий процес поліпшення стану підприємства за рахунок структурних, кількісних та якісних змін під впливом чинників

внутрішнього та зовнішнього середовищ, що дозволяє підприємству ставати більш гнучким та адаптивним, тобто підвищувати свою життєздатність.

Розвиток виникає в результаті протиріч, боротьби нового і старого, боротьби "суперечливих, взаємовиключних, протилежних тенденцій", властивим об'єктам "природи", їхнього подолання, перетворення в нові протиріччя.

Розвиток як процес зумовлюється такими факторами:—зміни зовнішнього середовища (економіка, політика, культура тощо); зміни внутрішнього середовища (технологічна оснащеність виробництва, переміщення працівників, зміна принципів та механізмів управління тощо). Розвиток буває екстенсивним, інтенсивним, внутрішнім (джерело такого розвитку знаходиться в середині об'єкта) і зовнішнім (визначається лише зовнішніми чинниками). Розвиток тісно пов'язаний з функціонуванням різних об'єктів, проте функціонування може мати і зворотний характер [6, с. 247]. Розвиток може проявлятися як у прогресі, так і в регресі, і виражатися в еволюційній або революційній формі. Прогрес забезпечує розвиток системи від нижчого рівня до вищого, вдосконалюючи систему, підвищуючи рівень організації системи. В економічному плані це проявляється в ускладненні підприємства, покращенні його ефективності, перехід на більш якісний рівень технологій тощо. У випадку з регресом ситуація протилежна. Регрес — це тип розвитку, відповідно до якого система переходить від вищого рівня до нижчого, відбувається перехід до менш досконалого, ефективного виробництва. В економічному плані це може бути підприємство, яке в час воєнних дій змушене перепрофільовуватися і виготовляти продукцію на замовлення державного сектору, або у випадку погіршення фінансових показників підприємство змушене переходити на старі принципи діяльності з метою продовження функціонування.

Список літератури:

1. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия: [монография] / Афанасьев Н.В., Рогожин В.Д., Рудыка В.И. – Х. : Издательский дом «ИНЖЭК», 2003. – 184 с.
2. Довбенко В.І. Перспективні проблеми розвитку підприємств / Довбенко В.І. – II Щорічник наукових праць: Соціально-економічні дослідження в перехідний період. – Львів, 2003. – 507 с.
3. Залуцький В.П. Сутність соціально-економічного розвитку машинобудівних підприємств: методи та принципи їх забезпечення / В.П. Залуцький // Науковий вісник НЛТУ України. - 2009. - Вип. 19.11. -С. 163-169.
4. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 1 / за ред. С.В. Мочерного. — Львів: Світ, 2005. — 616 с.
5. Євдокимова Д.М. Державне регулювання економічного розвитку: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 «Економічна теорія» / Д.М. Євдокимова. -К., 2002. - 20 с.
6. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации: Учебник / Р.А. Фатхутдинов. -М.: Изд-во Эксмо, 2005. - 544 с.

**ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ
СТУДЕНТОВ «ПУЕТ» НА ОСНОВЕ УЧЕТА ИХ ИНДИВИДУАЛЬНОГО
ВОСПРИЯТИЯ ЗНАЧИМОСТИ ДАННОГО ПРЕДМЕТА В СИСТЕМЕ
ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ**

Новицкая Н.А.

Полтавский университет экономики и торговли
старший преподаватель кафедры физического воспитания

e-mail: Sport.puet@Gmail.ru

ORCID.ORG/0000-0003-0774-1357

Поступление абитуриента в ВУЗ вносит существенное изменение в условия его жизнедеятельности. К числу таких изменений можно отнести новый уровень самостоятельности в своем поведении и отношении к окружающей его образовательной среде. Всю категорию студентов в этом отношении можно разделить на две категории: студенты, проживающие в домашних условиях без отрыва от прежних семейных условий жизни и категорию студентов живущих в условиях общежитий либо съемном жилье. Данная категория студентов подвержена более значительным факторам изменения прежних условий быта и требует реорганизации своей жизни, адаптации ее к самостоятельному решению всех бытовых проблем. В большинстве случаев это сторона их жизнедеятельности не принимается во внимание в организации их учебной деятельности и формирования для них «здорового образа жизни».

Решение этой задачи в существенной мере определяется правильностью понимания ими сути «здорового образа жизни». Учитывая важность данного вопроса, было проведено анкетирование студенческой молодежи на предмет исследования их образа жизни и понимания ими сути трактовки понятия «здоровый образ жизни». Исследования проводились по методике В. П. Войтенко и методике Г. В. Ложкина.

В основе построения данных анкет заложена шкала наименований, которую представляют содержащиеся в них вопросы.

В результате обработки анкет и анализа упорядоченного представления, полученных ответов было выяснено, что студенты первого курса имеют крайне не однозначное представление, о здоровом образе жизни вкладывая в его содержания удовлетворенность своих желаний и интересов.

Аналогичная картина наблюдается в распределении значимости жизненных ценностей и составных компонентов здорового образа жизни. Недостаточная способность дифференцировать понятийный аппарат терминов, используемых в анкетных вопросах, свидетельствует о существенных пробелах в школьном образовании и усвоения знаний в таких предметах как биология,

физическая культура, валеология. Естественно, что, не имея достаточной дифференциации в используемых лексических понятиях, не представляется возможным разобраться в факторах среды с учетом их значимости положительного и отрицательного влияния на физическое здоровье и формирования здорового образа жизни.

Характерная особенность полученных ответов по оценке шкалы наименований состоит в том, что при равномерном их рассеивании, область рассеивания смещена в индивидуализацию своих интересов. Здоровый образ жизни по совокупности этой части шкалы наименований характеризуется удовлетворением своих потребностей. Здоровый образ жизни в данном случае определяется зоной индивидуального благополучия, понимание здоровья сводится к хорошему самочувствию. Мотивация к занятиям спортом, или физической культурой массового занятия определяет стремление к формированию красивой фигуры и возможности физически отстоять свои интересы. Эти факторы выступают определяющими в выборе спортивных секций и средств физического развития студентами первого курса. По результатам анализа данных анкет выяснилось, что среди женского контингента студентов широкий интерес проявляется к занятиям пилатес, аэробики и ее разновидностей. Юноши проявляют интерес к таким видам спорта как, баскетбол, футбол, бокс, восточные единоборства, атлетическая гимнастика.

Учет полученной информации позволяет в течении занятий на первом курсе оказать целенаправленное влияние на понимание содержательной сути понятия физического здоровья и здоровый образ жизни. Скоординировать интересы к коллективной студенческой жизни необходимой для выбранной профессиональной деятельности, что всегда было характерно для студенческой жизни студентов «ПУЕТ» и сохраняется в их отношениях после окончания ВУЗа.

Положительные эффекты ежегодного систематического анкетирования студентов позволяет наблюдать динамику изменения их представлений о сути

физического здоровья, физического развития, здорового образа жизни, а в организационной работе кафедры физического воспитания скорректирован выбор средств целенаправленного формирования устойчивых традиций студенческой молодежи «ПУЕТ», упреждения вредных привычек, нарушающих их здоровый образ жизни.

Существенной особенностью необходимых изменений в организации студенческой жизнедеятельности и в частности их привлечения к занятиям физической культуры и спортом является тот факт, что осуществлен переход от всеобщей обязательной нормативной формы организации занятий в физическом воспитании, к индивидуализации интересов студентов к выбору видов средств их физической подготовки. Это требует иной организации физической культуры в высшей школе.

LATIN AND FRENCH BOROWINGS IN THE ENGLISH LANGUAGE (ON THE EXAMPLE OF RICHARD PRESCOTT' S STORY «OFFICIALLY DEAD»)

Novikova I.P.

Student of the faculty of Romance and Germanic Languages
The National University of Ostrog Academy

Any culture in the world did not develop in isolation separated from other cultures. Definitely, each language interacts with other language, and as a result there is an exchange of cultures, and also an exchange of words. Borrowings are common for all languages and especially for countries with a huge number of populations. Problems of borrowings are the topic of many course papers today.

Many scientists and linguists such as Phillip Durkin, A. Potebnia, T. Rastorgueva, N. Rayevska, L. Arkhypenko Y. Zatsnyi and others tried to define reasons and causes of entering particular words from one language to another. The

problems of borrowing are always researched as it is always in the process, and new changes occur in this sphere from time to time.

During many centuries English interacts with many other languages that could not be influenced on its vocabulary. There were French, Latin, German, Italian, Norse and Greek languages which enriched English vocabulary with new words. The causes of transferring new words to the English were different: according to political situation, emigration, during wars, etc. The huge majority of English words is foreign and has different origin. Loanwords are used by Americans not only in everyday life but also in other spheres, and many authors use loanwords in English prose where the number of these words is numerous. Some words enrich English vocabulary and some are not important and don't play a significant role as similar words with the same meaning has already exist in English.

This report shows the role of French and Latin words in the English prose and defines the reasons of entering particular words into English.

The story «Officially dead» itself contains plenty of borrowings of different origins. Mostly words are Latin, French, Old Norse, German, and Dutch. The majority of words are from Latin and French languages. Loanwords were transferring into English lang. in different period. For example, the majority of Latin and French words came during 1100-1450 and in other periods of time. Approximately, there are 200 borrowed words in the story from these both languages. 42% of loanwords are from Latin, 41% from French, 3,7% from Greek, 3% from Norse, 2,5% from German and the same from Italian and 4% from others. The enormous number of borrowings is from Latin and French.

French borrowings.

French is the lang. that made a great contribution in the Eng. voc. England started to contact with France many years ago and of course it reflected on the Eng. voc. The first contact was in the late period of development of England from 450 till 1150 namely from the Norman Conquest in England in 1066. It was the most productive period of transferring lots of loanwords to the England through the

communication of two countries. In that time French was the language of the Higher Class, and English was the language of lower class.

The story “Officially dead” was written in 1999 and till that time people freely used all French borrowings in their everyday communication and of course while writing proses. There are approximately 100 borrowed French words in the story and the majority came into English during 1100 – 1450 years and other words came during 1500 – 1850. There were the period of Renaissance, hundred year war between England and France, and a period of modern English during which France and England had the relation, and that is why a great number of loanwords were borrowed.[1]

The words belonged to different semantic groups such as cooking semantic group: a toast, an orange, juice, a salad, a bar, a dinner, etc.; economic and political semantic group: to order, a question, an office, a company, etc.; and also to the other groups, such words as air, to attach, a round, a mirror, to remember, etc.

Latin borrowings.

Latin words occupy the leading place in the modern English vocabulary. The first borrowed words appeared in Old English language after the conquest of British Isles by Romans in 54 B.C. The second stage of entering Latin borrowings takes place in the era of Christianization of Great Britain. New words that are connected with religion and education are appeared in this period and were brought by the Roman preachers who converted Anglo-Saxons pagans into a new faith.

The story contains more than 100 borrowed words from Latin. Mostly these loanwords came into English in 1100 – 1450 years and were connected with different semantic groups. That was the period of baroque, the age of enlightenment, Christianity and there was a trade exchange between countries which resulted in the transferring new words from Latin to French.

The story mostly contains such political and economic borrowed vocabulary as a marketing, a document, a solution, an organization, administrative, etc. There are also words that belong to other semantic groups, such as constant, a pile, large, a moment, strange, city, etc.

CONCLUSION

Learning history of English language, doing the careful analysis of French and Latin borrowings in English and concretely in one English prose, I can make certain conclusions.

The majority of foreign words in English prose are obviously numerous, as it can be observed on the example of the story “Officially dead” where words have the origin from many countries and the number of these words, especially French and Latin, are extremely high and are presented almost in each paragraph. There are approximately 200 borrowed words in the story from these both languages, and it was discovered that 42% of loanwords are from Latin, 41% from French.

The loanwords, which were used by the author in the story, came into English during different periods of time. Mostly, it was from 1100 till 1450 (Latin borrowings) and from 1100 till 1500 (French borrowings).

The importance of the loanwords in the story is significant, as French and Latin words enriched the story lexically and helped to understand rather complicated plot. The loanwords are connected with political, economic, cooking and other semantic groups and belong to the different parts of speech.

REFERENCES

1. Baugh AC, Cable TA A History of the English Language / Baugh AC, Cable TA - London, 1978.
2. “A Course in Modern English Lexicology” / [Ginzburg R. S., Khidekel S. S., Knyazeva G. Y., Sankin A. A.] – Higher School Publishing House, Moscow 1966
3. Richard Prescott Story “Officially dead” / Richard Prescott – [Electronic document] – Access mode: <http://english-4u.net/documents/odr6.pdf>
4. Etymology Dictionary Thesaurus – [Electronic document]. – Access mode: <http://www.dictionary.com/>
5. Online Etymology Dictionary – [Electronic document]. – Access mode: <https://www.etymonline.com>

ТОЧНА БЕЗЗБИТКОВОСТІ ЯК СПОСІБ ПЛАНУВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Номеровська Т.С.

магістрант

Петренко О.П.

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства

Одеський державний аграрний університет

Для впевненості у майбутньому підприємство повинно володіти певними методиками, що допоможуть стабілізувати діяльність підприємства, зможуть визначити ступінь залежності підприємства від тих чи інших факторів і визначити рубіж, при якому підприємство ще може продовжувати свою діяльність, і нижче якого-вже не може. Однією з них є методика забезпечення беззбитковості підприємства [1, с.34].

Для бюджетного планування та контролю витрат діяльності ВТФ «Олтіс» ТОВ корисно поділяти на постійні й змінні не лише загальновиробничі, а й невиробничі витрати. Поділ витрат підприємства на постійні і змінні доцільно здійснювати у два етапи: на першому застосовувати метод аналізу рахунків (який по суті і застосовується на вітчизняних підприємствах, але який є неточним для поділу напівзмінних витрат); та на другому – для більш точного поділу загальновиробничих та невиробничих витрат на змінні та постійні складові застосовувати метод регресійного аналізу[2, с.133].

Розрахуємо точку беззбитковості основних видів продукції на досліджуваному підприємстві (таблиця 1, 2).

Для того щоб одержати достовірні результати про беззбитковість виробництва, важливо правильно побудувати на графіку шкалу грошової виручки і витрат на осі ординат. Для цього спочатку по осі абсцис через рівні інтервали відкладається врожайність і потім довільно, з точки зору зручності побудови всього графіка, наноситься чотирикутник. Потім проводиться лінія

грошової виручки ОС. Тепер є можливість відкласти шкалу грошової виручки і витрат. Для цього з кожного інтервалу врожайності проводиться перпендикуляр на лінію ОС і з одержаної точки проводиться лінія на вісь ігреків, паралельна лінії іксів.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку точки беззбитковості пшениці

Показники	Вихідні та розрахункові дані
Обсяг реалізації продукції, грн.	3907813
Кількість, ц	8240
Ціна одиниці (Ц), грн.	474,25грн(3907813,00грн/8240ц)
Постійні витрати, грн. (ПВ)	866800
Змінні витрати, грн. (ЗВ)	2552400
Змінні витрати на одиницю, грн. (Зво)	309,76грн (2552400грн/8240ц)
Точка беззбитковості складає:	
в натуральному вимірі, ц (ПВ / (Ц-Зво))	5269ц(866800грн/(474,25грн-309,76грн))
в грошовому вимірі, грн. (ПВ/КМР)	2476571,4грн (866800грн/0,35)
КМР	(474,25-309,76)/474,25=0,64

На графіку описаний механізм показано на прикладі врожайності. Аналогічно відкладаються суми виручки за інших рівнів урожайності.

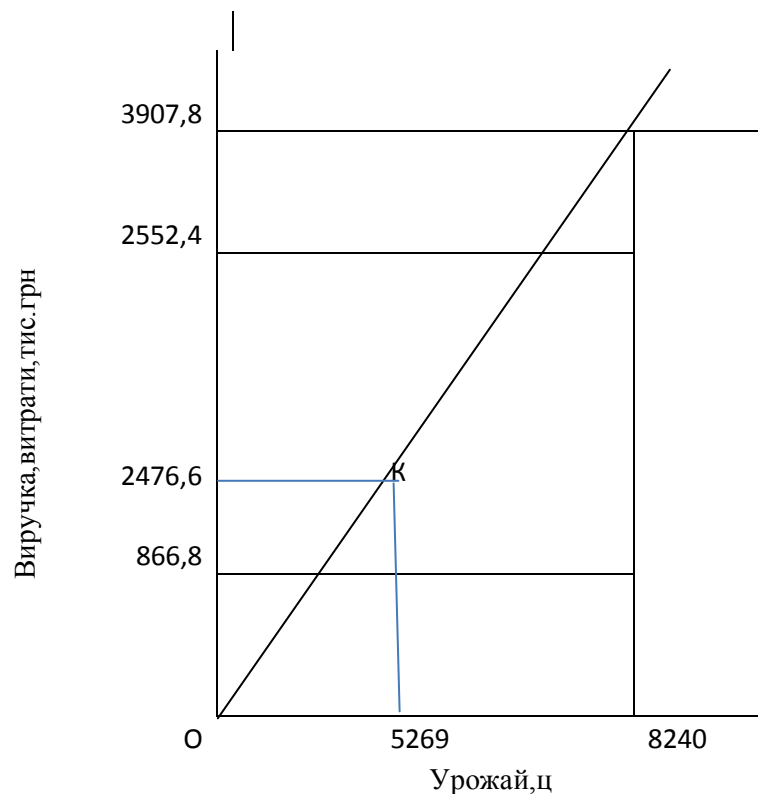
ПШЕНИЦЯ 2018р

Рис. 1. Точка беззбитковості пшениці станом на 2018 рік

Насамкінець, розрахунок точки беззбитковості дає змогу одержати обґрунтованіші результати, якщо витрати поділити на три групи (постійні, умовно змінні та змінні). При здійсненні маржинального аналізу потрібно враховувати, що результати зіставлення одержаних при цих розрахунках показників щодо використання конкретного ресурсу, наприклад, добрив у рослинництві чи кормів у тваринництві, можуть істотно різнитися, якщо враховувати при обчисленнях повну собівартість продукції. Подібні відхилення можуть спостерігатися при порівнянні даних окремих підприємств.

Аналогічно розрахуємо точки беззбитковості соняшника.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку точки беззбитковості соняшника

Показники	Вихідні та розрахункові дані
Обсяг реалізації продукції, грн.	5693446
Кількість, ц	6620
Ціна одиниці (Ц), грн.	860,04грн(5693446грн/6620ц)
Постійні витрати, грн. (ПВ)	778500
Змінні витрати, грн. (ЗВ)	2611800
Змінні витрати на одиницю, грн. (Зво)	394,53грн (2611800грн/6620ц)
Точка беззбитковості складає:	
в натуральному вимірі, ц (ПВ / (Ц-Зво))	1672ц(778500,00грн/(860,04грн-394,53грн)
в грошовому вимірі, грн. (ПВ/КМР)	1441666,60грн (778500,00грн/0,54)
КМР	(860,04-394,53)/860,04=0,54

В умовах ринкової економіки конкурентоспроможними можуть бути лише ті підприємства, які досягають високого рівня ефективності виробництва. В сільському господарстві, як і в інших галузях народного господарства, ця проблема може бути вирішена завдяки переходу на інтенсивний тип розвитку економіки.

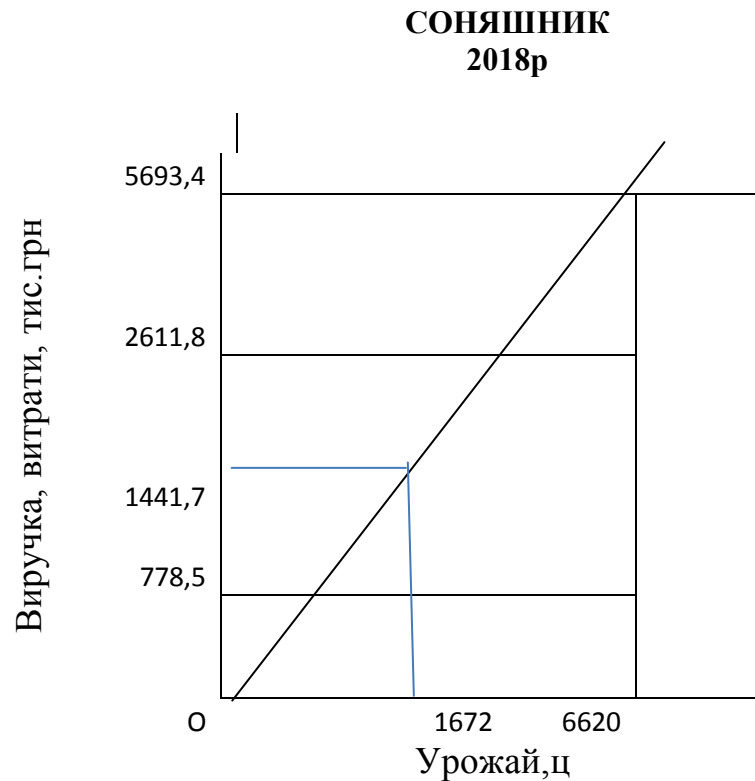

Рис. 2. Точка безбитковості пшениці станом на 2018 рік

Список літератури:

1. Гаркуша Н.М. Методи та моделі прийняття рішень в аналізі та аудиті: навч. посібник. / Н.М. Гаркуша, О.В. Цуканова, О.О. Горошанська– К. – 2010. – 492 с.
2. Овсянкін А.Ю. Діапазон безпеки, його зв'язок з безбитковістю господарської діяльності підприємства // Вісник ХНУ ім. Каразіна. Сер.: „Економічні науки”. Зб. наук. пр. – Х.: Вид. ХНУ, 2011. – № 650. – С. 133–136.
3. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. / О. Терещенко - К.: КНЕУ, 2004. - 412 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Обелець Т.В.

к.е.н., ст. викладач

Національний технічний університет України

«Київський Політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

Створення в Україні соціально-орієнтованих трудових відносин в умовах посилення ролі глобалізації та міжнародної конкуренції, з одного боку, деформалізації соціально-трудова відносин, поглиблення нерівності й тінізації доходів населення, з іншого боку, потребує стратегічного підходу до формування і ефективного використання трудового потенціалу. Тінізація національної економіки на сучасному етапі унеможлиблює прискорення економічних реформ, зростання соціальних стандартів життя населення та інтеграцію в європейське співтовариство.

Поняття «неформальний сектор» і «неформальна зайнятість» є відносно новими в області статистики. У 1993 р. Міжнародна конференція статистиків праці (МКСП) прийняла міжнародне статистичне визначення «неформального сектору», яке згодом було включено в переглянута міжнародну систему національних рахунків 1993 [1, с. 138]. Для того, щоб вписатися у системи національних рахунків і забезпечити роздільний облік валового внутрішнього продукту (ВВП) в неформальному секторі, визначення було засновано на характеристиках виробничих одиниць або підприємств, а не трудових відносинах. "Неформальний сектор" відноситься до зайнятості та виробництва, що мають місце в некорпоративних (таких, де принаймні деякі товари чи послуги, що виробляються, призначені для продажу або обміну), малих (таких, де працюють менше п'яти співробітників) або незареєстрованих згідно з чинним законодавством підприємствах [3, с. 67].

Десять років по тому, в 2003 році, після Резолюції Міжнародної конференції праці від 2002 року про «Гідну працю та неформальну економіку», на 17 МКСП було обговорено концептуальні зміни у вимірюванні неформальної економіки: від роботи в неформальному секторі до неформальної зайнятості та розширено концепцію "неформальної зайнятості" [3, с. 120]. Загальну зайнятість було розподілено з точки зору робочих місць за типом виробничої одиниці (підприємства формального сектору, підприємства неформального сектору, домашні господарства), за статусом зайнятості (самозайняті без найманих працівників, роботодавці, сімейні працівники, члени виробничих кооперативів) та формальним чи неформальним характером роботи (табл. 1).

Таблиця 1

Концептуальна матриця визначення неформальної зайнятості

Виробничі одиниці за типом	Робота за статусом зайнятості								
	Самозайняті		Роботодавці		Сімейні працівники	Наймани працівники		Члени кооперативів виробників	
	Неформальна	Формальна	Неформальна	Формальна	Неформальна	Неформальна	Формальна	Неформальна	Формальна
Підприємств формального сектору					1	2			
Підприємства неформального сектору	3		4		5	6	7	8	
Домогосподарства	9					10			

Джерело: Final report of the 17th International Conference of Labour Statisticians / International Labour Office. – Geneva, 24 November – 3 December 2003. – 156 p. – P. 15

Так, за методологією МОП неформальна зайнятість позначена у матриці клітинами 1 – 6 та 8 – 10, зайнятість у неформальному секторі – клітинами 3 – 8, а неофіційна зайнятість поза неформальним сектором окреслена клітинами 1, 2, 9 та 10. Неформальна зайнятість відноситься до всіх трудових угод, які залишають працівників без соціального захисту в рамках своєї зайнятості, будь

то економічні одиниці, або вони працюють чи не працюють на формальних підприємствах, неформальних підприємствах або в домогосподарствах. Так, за міжнародними стандартами при визначенні та оцінці *неформальної зайнятості* до її складу включають [2, с. 125]:

- самозайнятих осіб, які працюють на власний рахунок і на своєму власному підприємстві неформального сектора (3 клітина);
- роботодавців, які працюють на власних підприємствах неформального сектора (4 клітина);
- працівників-членів сім'ї, які зайняті без укладання трудового договору і не мають юридичного або соціального захисту незалежно від того, працюють вони на підприємствах реальної економіки або в неформальному секторі (клітинки 1 та 5);
- членів неформальних виробничих кооперативів (8 клітина);
- найманих працівників, що займають неформальні робочі місця на підприємствах реальної економіки, підприємствах неформального сектору або оплачуваних працівників, зайнятих у домогосподарствах (2, 6 та 10 клітини);
- найманих працівників, що працюють на неформальних підприємствах, але мають офіційні робочі місця, наприклад, коли підприємства визначаються як неформальні, використовуючи розмір в якості єдиного критерію (7 клітина);
- осіб, які працюють за власний рахунок та зайнятих виробництвом товарів виключно для власного кінцевого споживання їх домогосподарством (9 клітина).

Компоненти неформальної економіки можуть бути додатково класифіковані за категоріями Міжнародної класифікації статусу зайнятості працівників. У цих рамках, розроблених Р. Гуссманом, певні групи працівників, зайнятих у неформальному секторі та в неформальній зайнятості поза неформального сектора (в тому числі ті рідкісні випадки, коли працівники формально зайняті у неформальному секторі) класифікуються наступним чином.

Неформальна зайнятість в неформальному секторі складається із наступних груп:

- самозайняті працівники у власних неформальних підприємствах;
- роботодавці неформальних підприємств;
- працівники неформальних підприємств;
- неоплачувані працівники сімейних підприємств, що працюють на неформальних підприємствах;
- члени неформальних кооперативів виробників;

Неформальна зайнятість поза неформальним сектором включає в себе:

- працівників офіційних підприємств (у тому числі державних підприємств, державного сектора, приватних фірм і некомерційних організацій), які не охоплені соціальним захистом, національним трудовим законодавством, або правом на отримання певної допомоги за місцем роботи, такої як щорічна оплачувана відпустка або лікарняний;
- працівників в домашніх господарствах (наприклад, оплачуваних працівників, що зайняті в якості домашньої прислуги), не охоплених соціальним захистом, національним трудовим законодавством, або правом на отримання певної допомоги за місцем роботи, такої як щорічна оплачувана відпустка або лікарняний;
- неоплачуваних сімейних працівників, які працюють на офіційних підприємствах.

Підводячи підсумок щодо термінології, є три пов'язаних статистичні визначення на основі МКСП резолюцій. «Неформальний сектор» відноситься до некорпоративних підприємств, які також можуть бути зареєстровані і / або малі. «Неформальна зайнятість» відноситься до зайнятості без соціального захисту при роботі як в межах, так і поза межами неформального сектора. «Неформальна економіка» відноситься до всіх неформальних виробничих одиниць або підприємств, а також працівників, що працюють на формальних підприємствах, але мають неофіційні робочі місця. Разом працівники, зазначені

в цих категоріях, утворюють значний прошарок робочої сили, як на національному, так і на глобальному рівні.

Скорочення неформальної зайнятості в Україні та її легалізація потребує, в першу чергу, реалізації заходів політики зайнятості, що мають антикризову спрямованість. Координація зусиль влади на усіх рівнях в реалізації політики у сфері зайнятості та зменшення масштабів її тінізації неможлива без науково обґрунтованої комплексної національної програми сприяння зайнятості, спрямованої на забезпечення збалансованості пропозиції та попиту робочої сили на основі продуктивної зайнятості.

Список літератури:

1. European Communities (1993) System of National Accounts 1993 / Prepared under the auspices of the Inter-Secretariat Working Group on National Accounts: Commission of the European Communities – Eurostat, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations, World Bank. – Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C. – 838 p., P. 135.
2. Hurley J., Fernández-Macías E. and Storrie D. (2013) Employment polarisation and job quality in the crisis: European Jobs Monitor 2013/ Eurofound. – Dublin. 83 p.
3. ILO (1993) Reports and related documents of the 15th International Conference of Labour Statisticians. Geneva, 19 – 28 January. – 62 p.
4. ILO (2003) Final report of the 17th International Conference of Labour Statisticians / International Labour Office. Geneva, 24 November – 3 December 2003. 156 p. P. 10 – 16.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ ЯК РІЗНОВИД ФУНКЦІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Обух Людмила

Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ), кандидат мистецтвознавства, докторант, старший викладач кафедри методики музичного виховання та диригування Навчально-наукового інституту мистецтв, ORCID ID 0000-0003-3556-7587, obuchmila@bigmir.net, 0952144622

Будь-яка культурна ініціатива, створена чи то на державному рівні чи на рівні певної організації (простої, складної, формальної чи не формальної) в рамках культурно-стратегічного процесу, починається в сучасному світі з проекту. Менеджмент культурних проектів – це цілеспрямований процес системного керування з метою створення, збереження та розповсюдження культурного контенту, що дає очікуваний результат. Хоч проект, на відміну від процесу, має обмежений час сукупності дій, обмежені ресурси та є тимчасовим організуванням², проте кожний проект – унікальний та неповторний за формою і змістом. Саме на унікальності проектів базується культурна політика та передбачаються стратегії її розвитку.

Загальні засади управління і менеджменту (розглянуті, на основі зарубіжних підприємницьких моделей, систематизовані та введені у вітчизняний науково-освітній обіг О. Кузьміним, О. Мельник [3] та Ф. Хмілем [6]), передбачають визначення проекту як «особливого виду функціонального менеджменту, який полягає у створенні тимчасової управлінської і виконавської структур <...> [6, с. 567]», процес менеджменту тут розглядається як послідовність певних етапів управлінської діяльності [3, с. 445].

² Під поняттям «організування» у сучасній вітчизняній термінології з основ менеджменту, запропонованій О. Кузьмін та О. Мельник, мається на увазі відображення процесу формування структури управління, тобто виду управлінської діяльності [3, с. 443].

У полі культурології та мистецтвознавства однозначне визначення поняття «проект» – відсутнє (навіть зважаючи на соціокультурну модель інноваційного проектування як синтетичного явища мистецтва XXI ст., представлену Н. Івановською, В. Шульгіною та О. Яковлевим [2]), проте однією із засадничих вважаємо позицію Гіпа Гагоорта (відомого у світі голландського професора, якому належить першість у становленні менеджменту мистецтва та культури як наукової дисципліни). Він визначає «проект» як метод демонстрації мистецьких і культурних форм у динаміці стратегічного процесу й мотиву [1, с. 146]. Гіп Гагоорт поділяє менеджмент проектування на фази (початкову, підготовчу, фазу розробки, виробничу, функціональну та завершальну), які передбачають організаційний багаторівневий контроль (якість результату проекту, організація проекту, засоби для його організації, часовий графік, інформація та комунікація, гроші, цифрові технології) [1, с. 146–148]. Усі фази мистецького проектування не виходять за межі базових понять менеджменту, що визначають поетапність організаційного проектування як процес розроблення організаційної структури управління, який забезпечується управлінською ієрархією (з верху до низу) [3, с. 442].

Своєю популярністю в реаліях сучасного економічного світу мистецький проект як промо-продукт впевнено заявляє про актуальність питання опанування технологіями основ менеджменту. Актуальність проекту, що, на наш погляд, безумовно, залежить від соціокультурних часових умов і може бути як продиктована цими умовами, так і сама диктувати вигідні умови соціуму, – виступає консолідуючою та мотиваційною силою усіх складових проекту. Проте не слід забувати, що функціональний менеджмент, перш за все, має на меті забезпечити ефективність ведення будь-якого бізнесу, в тому числі й мистецького. Звідси, мотивування проектного менеджера часто продиктоване особистими амбіціями: соціальна значущість, професійна компетентність, і, як наслідок, – економічна складова. Талант, як запорука успішності не лише

проекту, а й будь-якого мистецького продукту, визначає його якість та уможлиблює конкурентоспроможність на соціокультурному ринку.

Сучасний експерт у сфері управління проектами та програмами І. Прокоф'єва³, для зрозуміння суті проекту, наголошує на необхідності відмежування його від процесу, оскільки останній – це повторюване завдання або дії, що дають очікуваний, передбачуваний результат. У свою чергу проект – це сукупність дій, обмежених у часі і спрямованих на вирішення проблеми або досягнення конкретної мети. Серед ознак проекту експерт виділяє: обмежений час його виконання (точка початку і точка закінчення), обмежені ресурси, тимчасовість і неповторюваність (проте після завершення одного проекту може розпочатись інший). Проект – це керування змінами, а його результат – непередбачуваний та завжди унікальний, хоч і складається з відомих заздалегідь процесів. Логіку проектного підходу І. Прокоф'єва добре описує за допомогою так званого трикутника проектного менеджменту, у якого видимі три основні зовнішні межі (час – завжди обмежений у проекті, зміст охоплює завдання та наповнення проекту, вартість передбачає усі ресурси проекту, в тому числі людські, оскільки вони всі мають грошовий еквівалент) та четверта внутрішня – якість, про яку не завжди говорять в проектах та не завжди заздалегідь описують вимоги щодо неї, проте в результаті проект оцінюється, в тому числі, і за його якістю. Трикутник унаочнює, що зміни однієї грані призведуть до змін у інших. Наприклад, якщо скоротити час проекту, то автоматично скорочується і його зміст, тобто зменшується кількість активностей. Або, якщо, навпаки, – потрібно збільшити кількість активностей, – відповідно має збільшитись бюджет проекту, або додатись час, або погіршитись його якість. Трикутник добре описує існуючі в проекті обмеження, керування якими, на переконання І. Прокоф'євої, і є завданням проектного менеджера [4].

³ Згідно онлайн-навчання, опанованого нами та сертифікованого у рамках Програми ЄС-Східного Партнерства Культура та Креативність у 2015-2018 роках, що фінансувалася Європейським Союзом.

Розробка та створення національних мистецьких проектів у галузі класичної музики на сучасному етапі – це не просто музичний менеджмент, а й чи не єдиний спосіб професійного втілення та реалізації потреб талантів в Україні та за її межами. На теренах пострадянського культурного простору України Національна концертна агенція UKR Artists, організована українцем-віолончелістом Олександром Пірієвим, стала першою за часів Незалежності професійною концертною компанією у галузі класичної музики. О. Пірієву також належить проект єдиного в Україні інформаційного Інтернет-ресурсу Національного порталу академічної музики «Music-review Ukraine», що популяризує і стимулює розвиток класичної музики.

Серія мистецьких проектів може бути присвячена визначним подіям чи ювілейним датам (наприклад, присвячених 80-літтю українського композитора світового масштабу Мирослава Скорика) [5]. Проект може бути грантовим та перебувати на дотації відповідної установи, організації чи корпорації. Не виключенням є держава як гарант фінансування певного проекту з метою культурного брендінгу у створенні позитивного політичного іміджу. Слід зазначити, що серію музичних проектів можуть ґрунтовно підтримали меценати та соціально-відповідальний бізнес, проте проекти й самі можуть проявляти жест філантропії, надавати фінансову допомогу та бути соціально-спрямованими. Перед організаторами музичних проектів також постає завдання охоплення на часі великого кола поціновувачів.

Отже, у фокусі вищезначеного пропонуємо наступне розуміння *музичного проекту як організування резонансних громадських заходів місцевого чи загальнонаціонального масштабу, тобто різновиду комунікаційної програми у системі стратегічного процесу функціонального менеджменту*, а також класифікуємо його за відповідними критеріями: *за задумом* (комерційні, соціально-спрямовані, просвітницькі), *обсягом* (широкомасштабні та камерні) та *перспективою* (формування нової слухацької аудиторії і розширення фанзони українського класичного музичного продукту). Усі перераховані ознаки музичного проекту взаємопов'язані та доповнюють одна одну, переконуючи,

що галузь академічного мистецтва в українському соціокультурному просторі може продукувати позитивний культурний імідж держави на світовій цивілізаційній арені.

Список літератури:

1. Гагоорт Г. Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль / переклав з англійської Богдан Шумилович. Львів: Літопис, 2008. 360 с.
2. Івановська Н. В., Шульгіна В. Д., Яковлев О. В. Соціокультурне проектування в мистецтві: теорія та практика : підручник. Київ : Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2018. 196 с.
3. Кузьмін О. Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: Підручник. Вид. 2-ге, випр., доп. К.: Академвидав, 2007. 464 с.
4. Культура і креативність. URL: www.culturepartnership.eu
5. Обух Л. В. Дні музики Мирослава Скорика: ювілейні проекти до 80-ліття маестро в Україні. Тези Другої Міжнародної науково-практичної конференції «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях» 1-2 листопада 2018 року. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2018. С. 45–47.
6. Хміль Ф. І. Основи менеджменту: Підручник. Вид. 2-ге, випр., доп. Київ: Академвидав, 2007. 576 с.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ НА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Окорський Віталій Петрович

к.т.н., доцент кафедри менеджменту

Національний університет водного господарства та природокористування

(м. Рівне) V.p.okorskiy@nuwm.edu.ua. (067)6757856

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування зміст місцевого самоврядування полягає у гарантованому державою праві та реальній здатності самих територіальних спільнот громадян і сформованих ними органів самостійно та під свою відповідальність вирішувати окрему частину публічних справ, діючи в межах конституції та законів відповідної держави. Органи місцевого самоврядування визнано однією з головних підвалин будь-якого демократичного ладу [1].

Метою реформування місцевого самоврядування в Україні є підвищення якості життя людини за рахунок створення умов для сталого розвитку територіальних громад як самостійних і дієздатних соціальних спільнот, члени яких мають можливість ефективно захищати власні права та інтереси шляхом участі у вирішенні питань місцевого значення.

Участь громадян у розв'язанні актуальних місцевих проблем передбачає громадський контроль за прийняттям рішень та їх виконанням, пряме делегування місцевій громаді владних повноважень із конкретних питань, регулярні консультації між владою і населенням, місцеві референдуми, територіальне громадське самоврядування, участь у проектах розвитку тощо [2].

Для успішної співпраці між органами місцевого самоврядування (ОМС) необхідно вміти оцінити потреби, визначити партнерів, цілі та очікування від співпраці, а також погодити форму співпраці. При децентралізації влади ОМС повинні контролювати та оцінювати свої дії, звітувати про свою роботу і досягнення членам своїх громад, партнерам та місцевим учасникам процесу і продовжувати займатися мобілізацією ресурсів для підтримки цього процесу [2].

Загальний стан економічного розвитку держави, добробут її громадян, напрямок соціальної орієнтації політичної системи та органів державного управління є факторами, що значною мірою впливають на процеси децентралізації і розвитку місцевого самоврядування.

Аналізуючи основні показники соціально-економічного розвитку України

за 2014-2018 роки необхідно звернути увагу на тенденцію до зростання таких показників, як: ВВП (у фактичних цінах) зріс на 52,5%; ВВП у розрахунку на одну особу збільшився на 51,0%; середньомісячна номінальна заробітна плата за період 2014-2018 рр. зросла на 39,3%, а середній розмір місячної пенсії – на 35,7%.

Однак, на сьогоднішній день продуктивність економіки України залишається однією з найнижчих серед країн Європи. Так у 2016 році ВВП України сягав 2383,3 млрд гривень, що становило близько 55,85 тис. гривень на одного жителя, а в 2017 році рівень ВВП збільшився до 2982,9 млрд гривень, чи 70,22 тис. гривень або 2640,3 долари США на одного жителя України, що є набагато меншим від середнього по ЄС – 31643 долари США на одного жителя [3].

Купівельна спроможність українців у 2017 році опустилась до рівня 1940 року та стала найнижчою в Європі й за цим показником Україна опинилася на останньому місці серед усіх країн ЄС.

Наряду з позитивною тенденцією економічного зростання добробуту громадян України мають місце збільшення таких негативних показників, як: середньорічний рівень безробіття за період 2014-2018 рр. становить 9,7%; суттєво зменшилась чисельність постійного населення з 42,928 у 2014 році до 42,386 мільйонів осіб у 2017 році (на 2,9%) [4].

Загалом шлях українських трансформацій та зростання є регресивним. Незважаючи на досить суттєві темпи зростання ВВП, структура національної економіки не зазнала значних змін і залишається неефективною, консервативною та мало диверсифікованою. Висока енерго- та ресурсоемність і низький рівень інноваційності товарів та послуг, що виробляються в Україні, також не стимулюють ефективний розвиток трудового ринку.

Не зважаючи на деякі зміни в структурі економіки, Україна все ще залежить від невеликої групи галузей та великих компаній (до кризи 2008 року частка 16 найбільших промислових підприємств України у структурі бюджетних надходжень складала 12%). Заходи державної політики після 2009

року, спрямовані на подолання наслідків кризи, також не привели до значних структурних зрушень, а деякі з них є такими, що посилюють залежність економіки від критичного імпорту і не відкривають перспектив для створення більш інноваційної та продуктивної моделі економіки [5].

Ці та інші надходження повинні гарантувати громадам фінансову самостійність і дати можливість розвиватись за рахунок власних коштів, які за рахунок перерозподілу ресурсів «виросли» на 30-40%.

Подальша демократизація суспільства, децентралізація влади на засадах субсидіарності були і залишаються пріоритетами на сучасному етапі економічного розвитку України.

Не зважаючи, що згідно законодавства України реформування ОМС відбувається на добровільній основі, кількість об'єднаних територіальних громад (ОТГ) з року до року неухильно зростає. Так у 2018 році чисельність ОТГ порівняно з 2017 роком зросла на 31,7% і досягла 876 одиниць із загальною площею території 209,6 тис км², або 37,6% від усієї території України. На території ОТГ проживає 9,0 млн осіб, що становить 25,5% чисельності усього населення нашої держави [6].

З початку реформи фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів показують позитивну динаміку: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то за чотири роки він зріс у 3,5 рази і за підсумками 2018 року становив близько 234 млрд гривень, що на 21% більше порівняно з 2017 роком.

За підсумками 2018 року власні доходи місцевих бюджетів (загальний фонд) у ВВП зросли на 7,1% порівняно з 2017 роком, а зростання доходів загального фонду місцевих бюджетів у розрахунку на одного жителя зросли на 22,5% із 4471 гривні у 2017 році до 5477 гривень у 2018 році. Капітальні видатки на 1-го мешканця ОТГ у 2018 році збільшилися на 29% і склали 1690 гривень [6].

Частка місцевих бюджетів (з трансфертами) у фінансових ресурсах держави зростає, а їх доля у зведеному бюджеті України збільшилась від 45,6% у 2015 році до 51,5% за підсумками 2018 року [6].

Наведені дані свідчать, що органи місцевої влади мають у своєму розпорядженні вагомий фінансовий ресурс, щоб ефективно ним управляючи та спрямовуючи на розвиток територіальних громад добиватись створення ефективної системи територіальної організації влади, реформувати адміністративно-територіальний устрій України, оптимізувати низову ланку місцевого самоврядування з метою забезпечення самодостатності територіальних громад.

Регіональний рівень місцевого самоврядування є основою побудови системи органів виконавчої і судової гілок державної влади, а також регіональних органів прокуратури та місцевих державних адміністрацій. Як свідчить аналіз, за роки існування і розвитку української держави, суспільство почало політично структуруватися, набувати рис, характерних для багатьох демократичних європейських держав, які свого часу провели подібні адміністративно-територіальні реформи. В Україні особливо успішно ці процеси відбуваються в останні роки, проте з'явилась низка нових проблем, як перед владою, так і політиками: на місцевому рівні особливо складно досягти узгодження трьох самостійних, різноспрямованих політичних векторів: а) вектора вертикальної централізованої влади, що пов'язаний із зміцненням та ефективним впливом на всі процеси, що протікають в суспільстві; б) горизонтального вектора самоврядування, що відображає множинність горизонтальних інтересів; в) вектора політичних партій, суспільних угруповань, який відображає широкий спектр інтересів від «горизонталі до вертикалі».

Україна зможе стати дійсно лідером перетворень, якщо владні й управлінські структури стануть на шлях критичного аналізу і конструктивної підтримки тих тенденцій розвитку регіонально-адміністративного менеджменту, які будуть сприяти оптимальному виходу з економічної кризи. Такий шлях буде відповідати принципам: «до глобальних завдань - через локальні дії», «до високих ідей - через конкретну діяльність», «до загальнолюдських цінностей - через повсякденну практику». Серед напрямків діяльності, які повинні оптимізувати концепцію регіонально-адміністративного

менеджменту слід назвати: децентралізацію влади; розмежування функцій та повноважень центральних і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування; реформування адміністративно-територіального устрою країни; забезпечення органів самоврядування необхідними ресурсами для виконання делегованих повноважень; проведення реформи житлово-комунальної сфери; судовий захист самоврядування тощо [7].

Список літератури:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування. Друк: Страсбург, Рада Європи, Відділ видань і документів. – 1990. – № 92-871-0804-8. – 21 с.
2. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997р. № 280/97-ВР // www.rada.gov.ua.
3. <https://index.minfin.com.ua/finance/budget/gov/2018>.
4. Статистичний щорічник України за 2016 рік. – К.: Державна служба статистики, 2017. – 660 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ukrstat.org/druk/publicat_u/publ1_u.btrn.
5. Окорський В.П., Сухович В.М., Цецик Я.П.. Організаційно-економічні засади реформування інститутів місцевого самоврядування та їх вплив на сталий розвиток об’єднаних територіальних громад (на прикладі Рівненської області): монографія / за ред. В.П. Окорського. – Рівне : видавець О.Зень, 2018. – 364 с.
6. <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/359/10.01.2019.pdf>.
7. Регіонально-адміністративний менеджмент : навч. посібник / під ред. В.Г. Воронкової. – К.: «Центр навчальної літератури», 2017. – 352 с.

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ «ДТЕК»

Онищенко К.І.

Науковий керівник: Пуртов В.Ф.

доцент, кандидат економічних наук

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Актуальність теми зумовлена тим, що антикризове управління стає невід'ємним фактором попередження виникнення кризового стану, підвищення конкурентоспроможності підприємства та забезпечення його перспективного розвитку, а саме тому потребує поглибленого вивчення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів управління корпоративною культурою організації. Об'єктом дослідження роботи є діяльність ПАТ «ДТЕК».

Для менеджменту знання про кризу, його можливих проявах і життєдіяльності системи служить основою для розробки заходів щодо його запобігання або пом'якшення негативних і посилення позитивних наслідків.

Проаналізувавши наявні трактування поняття «антикризове управління», можна зробити висновки, що криза являє собою невід'ємну частину існування організації, тому правильне антикризове управління має включати не тільки методи усунення вже існуючого кризового стану, але і також і комплекс заходів щодо попередньої діагностики підприємства на наявність кризи.

До основних цілей антикризового менеджменту можна віднести :

- 1) фінансова стабілізація підприємства;
- 2) локалізація кризових явищ;
- 3) недопущення банкрутства підприємства;
- 4) виведення підприємства зі стану юридичного банкрутства;
- 5) запобігання повторенню кризи.

З усього викладеного вище можна зробити висновок, що антикризове управління перш за все спрямоване на запобігання кризових явищ, що має комплексний характер, який залежить від стадії та закономірностей існування кризи та налічує у собі різні сценарії та інструменти для її подолання [2].

Об'єктом дослідження роботи є діяльність ПАТ «ДТЕК» (Донбаська топливно - енергетична компанія) - один з найбільших енергетичних холдингів країни, підприємства якого займаються видобутком вугілля та природного газу, виробляють електроенергію на станціях теплової та відновлюваної енергетики, постачають електроенергію споживачам та надають енергосервісні послуги.

У період з 2014- 2015 роках компанія переживала скрутний стан через політичну та економічну кризи, що були визвані війною на території, де були розташовані основні бази з видобутку вугілля та енергетичні активи. Ці події також призвели до девальвації гривні, що потягнуло за собою збільшення кредитних зобов'язань «ДТЕК» перед іноземними інвесторами. Більшість кредитів була видана міжнародними банками, а саме Deutsche Bank, Erste Bank, UniCredit Bank, ING Bank, Barclays і російські "Капітал", "Газпромбанк" [3].

Для аналізу стану на підприємстві ДТЕК у першу чергу звернемося до фінансової звітності (табл.1)

Таблиця 1. Динаміка фінансових показників діяльності групи ДТЕК за 2013-2017 рр, млн. грн. (створено автором на основі [3]).

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Виручка	92 817	93 254	95 375	131 815	145 070
Собівартість реалізованої продукції	82 956	79 970	87 321	105 824	111 891
Операційна доходи	2 910	1 349	697	714	1 260
Операційні витрати	-1 780	-2 777	-7958	-5 752	-3 742
Чистий прибуток / (збиток)	14 699	(19 660)	(41 890)	(1 215)	4 628
Активи	94 137	110 784	119 757	140 597	152 492
Капітальні інвестиції	10 310	6 460	5 015	7 781	10 388

Як можна побачити з фінансової звітності за 2013-2017 рр, економічна та політична криза, яка саме відбулася у 2014 році, сприяла підвищенню інфляції та девальвації гривні, що в свою чергу вплинуло на кредитні зобов'язання та призвело до фінансової кризи на підприємстві та чистого збитку.

Для відстеження заборгованості «ДТЕК» наведемо статистичні дані за 2014-2017 роки, що також відображають зміну показника ЕВІТДА (дохід до оподаткування) (рис. 1).

Рисунок 1 Кредитні зобов'язання та показник ЕВІТДА ПАТ «ДТЕК» перед інвесторами за 2014-2017 рр(створено автором на основі[3]).

З кінця 2014 року обсяг кредитів і позик зріс від 47 960 млн. грн до 81 213 млн грн на кінець 2017 року. У 2017 році група ДТЕК реструктуризувала значну частину банківських запозичень в сумі 14 035 млн. грн шляхом підписання додаткових угод про перенесення терміну погашення основного боргу [3].

Відповідно до звітності, показник відношення чистого боргу до ЕВІТДА енергохолдингу "ДТЕК Енерго" в першому півріччі 2018 року знизився до 1,96 з 2,44 на кінець 2017 року. Тільки у 2017 році ДТЕК отримав позитивний чистий прибуток, але тільки тому, що уклала договір з інвесторами про перенесення виплати основного боргу [3].

Такі низькі показники обумовлені, в першу чергу, збільшення собівартості виробництва енергії і низьким тарифом на відпуск електроенергії

при якому працювати компанії не рентабельно. Тому саме зовнішні фактори, а саме економічна криза та втрата головних місць видобутку вугілля(що було головним направленням діяльності), виявилися найголовнішими факторами для виникнення кризи на підприємстві.

Конкретні шляхи підвищення економічної ефективності діяльності і поліпшення фінансового стану залежать від причин, які викликали ці проблеми в діяльності і поставлених цілей.

На підставі виявлених проблем в діяльності одним з основних і найбільш радикальних напрямків поліпшення фінансового стану є пошук внутрішніх резервів по збільшенню прибутковості та економічної ефективності його діяльності, а саме:

- зростання обсягів виробництва продукції;
- підвищення цін (збільшення якості продукції, реалізація продукції в більш оптимальні строки);
- прискорення оборотності капіталу і поточних активів;
- підвищення рентабельності і забезпечення беззбитковості роботи підприємства;
- реалізація продукції на більш вигідних ринках збуту [1].

Таким чином, за рахунок раціонального управління витратами на підприємствах корпорації ДТЕК при збереженні обсягів виробництва та реалізації продукції, виявлено необхідність ефективного управління витратами на підприємстві в контексті реалізації стратегії енергоефективності корпорації.

Перспективою подальшого розвитку визначено акумулювання фінансових коштів для подальшого інвестування в модернізацію підприємств. Збільшення постачальників вугілля або покупка компаній з вуглевидобутку дозволить компанії знизити залежність від підприємств розташованих на окупованій території і зменшити дефіцит вугілля, що приведе до збільшення чистого прибутку та зменшення зобов'язань.

Список літератури:

1. Лигоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підручник. — Київ.: Вид-во Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. — 824 с.
2. Маховка В.М. Процес, методи та функції антикризового управління на підприємстві // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2013. – № 1(52). – С. 219-225.
3. Офіційний сайт корпорації «ДТЕК» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://dtek.com/>
4. Теоретичні та прикладні аспекти управління підприємством в умовах змін зовнішнього середовища : колект. монографія / за загю ред. канд.. екон. наук, проф. Т. Є. Андрєєвої ; Харків. нац. ун-т будівництва та архітектури. – Харків: ХНУБА : Панов А.М., 2017

**ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО
ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ SCADA/НМІ ПІД ЧАС
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ**

Опанасенко В.П.

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, кандидат педагогічних наук, ст. викладач кафедри професійної освіти та технології сільськогосподарського виробництва тел. 0992178430, e-mail: opanasenko80@gmail.com

На сучасному етапі розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні відбувається перехід на автоматизовані системи управління технологічними процесами (АСУТП), що забезпечують зв'язок, який дає можливість людині як контролювати стан технологічного процесу, так і корегувати його. Здійснюється це за рахунок упровадження в систему

управління людино-машинного інтерфейсу (НМІ – Human-Machine Interface). Під «машиною» в цьому випадку розуміється система усіх технічних засобів, що беруть участь у вимірюванні, контролі та управлінні показниками технологічного процесу, сповіщення за допомогою звукової та світлової сигналізації про стан та режими роботи обладнання. А під «людиною» – оператор-технолог, який бере безпосередню участь у процесі управління. Ураховуючи, що людина, задіяна у процесі управління, *є частиною даної системи*, вона виконує відповідальну функцію, оскільки приймає найбільш відповідальні рішення у процесі управління. Людино-машинний інтерфейс є частиною автоматизованого робочого місця (АРМ) оператора.

На сучасному виробництві використовується спеціальне програмне забезпечення, яке значно спрощує розробку прикладного програмного забезпечення для реалізації АРМів різного призначення і воно належить до класу SCADA/НМІ [2, с. 166].

У зв'язку з цим для забезпечення якісної підготовки та відповідного рівня професійної компетентності майбутнього працівника сільськогосподарського виробництва, мають бути оновлені як зміст фахових дисциплін, так і засоби формування знань та умінь роботи з такими системами. Таким чином, є необхідність використання вищезазначених інструментальних програмних засобів профільного спрямування, що імітують автоматизовану систему управління технологічним процесом, як засобів у межах тем занять, що передбачають вивчення технологічних процесів. Суттєвою перешкодою на цьому шляху є відсутність доступного для професійних (професійно-технічних) закладів освіти навчального програмного забезпечення такого класу.

Зауважимо, що під час створення мнемосхеми технологічного процесу викладач повинен розробляти графічну підсистему таким чином, щоб виникаючи сигнали тривоги відразу привертати увагу студента. Тобто вікно тривоги під час аварійних перевищень параметрів постійно повинно знаходитись в видимості, а сам параметр окремо підсвічуватися, що вказуватиме на наявність нештатної ситуації в системі. Саме такий підхід

реалізується під час розробки виробничих варіантів АРМів операторів технологічних процесів в сільському господарстві.

Основний принцип розробки з використанням цих інструментів – *конфігурування замість програмування*, що різко зменшує витрачений час та вірогідність помилок, адже функціональність АРМів у своїй базовій частині мало залежить від особливостей виробництва. Програмні пакети для розроблення АРМів на базі комп'ютерів прийнято називати «SCADA-програмами», або просто «SCADA».

Сьогодні у світі відомо близько сотні компаній, що активно займаються розробкою і розповсюдженням програм SCADA/HMI. Деякі популярні SCADA в Україні [3, с. 49]:

InTouch (Wonderware в складі Schneider Electric, США).

Genesis (Iconics, США).

WinCC (Siemens, Німеччина).

Vijeo Citect (Schneider Electric, Франція).

Zenon (Cora Data, Австрія).

Серед розробників SCADA/HMI-програм в Україні можна назвати відому фірму «Мікрол», яка постачає свою програму Visual Intellect.

Більшість програм SCADA/HMI має типовий набір функціональних можливостей для реалізації завдань АРМ-ів [4]:

- збір інформації про контрольовані технологічні параметри (даних реального часу) з контролерів та засобів віддаленого вводу/виводу;
- графічне представлення стану технологічного процесу і обладнання в зручній для сприйняття формі у вигляді мнемосхем; вторинна обробка інформації (масштабування, обмеження вводу, перевірка коректності тощо);
- приймання команд оператора і передача їх на контролер або засіб віддаленого виводу;
- збереження даних реального часу в архівах даних і графічне представлення історичної інформації в зручній для сприйняття формі у вигляді графіків, гістограм тощо;

- сповіщення експлуатаційного і обслуговуючого персоналу про виявлені аварійні події в технологічному процесі і програмно-апаратних засобах;
- фіксація в електронних журналах виникнення аварійних подій у контрольованому технологічному процесі та дій експлуатаційного персоналу;
- формування звітів на основі архівної інформації сигналів тривоги та даних реального часу;
- обмін інформацією з автоматизованими системами управління виробництвом та підприємством у складі інтегрованих систем управління;
- підтримка мов програмування високого рівня, наприклад, VBA; захист від несанкціонованого доступу до компонентів і файлів.

Загальний вигляд графічного людино-машинного інтерфейсу (HMI) суттєво залежить від типу технологічного процесу, прийнятих стандартів (корпоративних, галузевих) на побудову автоматизованих систем та індивідуальних потреб замовника (наприклад, технологів, інженерного персоналу). Найбільшого розповсюдження набув інтерфейс – багатовіконний з можливістю відображення у вікнах сторінок процесу, трендів, тривоги та іншої службової інформації. Враховуючи, що вся доступна інформація не може вміститися в одному вікні, в один момент відображається тільки одна сторінка процесу [1, с.72]. Такі сторінки можуть називатися по-різному, залежно від термінології прийнятої для вибраної SCADA/HMI. Сторінки, призначені для відображення технологічного процесу або його частини, часто називають мнемосхемами. Найбільш типовим є побудова графічного інтерфейсу АРМа таких програм, як: Simple-Scada 2; SCADOffice11.5 (для будівельних спеціальностей); MasterSCADA.

Використання цих програм у навчальному процесі підготовки майбутнього фахівця під час вивчення ним спеціальних дисциплін («Сільськогосподарські та меліоративні машини», «Електропривод та використання електроенергії з основами автоматизації сільського господарства», «Технологія виробництва та переробки продуктів

рослинництва», «Технологія виробництва і переробка продуктів тваринництва» тощо) дозволяє:

- покращити сприйняття перебігу технологічних процесів від окремого обладнання, цеху до всього виробничого комплексу або заводу;
- активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів;
- здійснювати експериментальні дослідження технологічних процесів за різних умов (штучних чи природних) як під час аудиторних занять, так і в позааудиторний час;
- забезпечити можливість здійснювати контроль за процесом та рівнем засвоєння навчального матеріалу;
- розвивати самостійність майбутніх фахівців протягом усіх етапів роботи з АРМ-ми;
- реалізувати міжпредметні зв'язки;
- упровадити дистанційні форми навчання;
- підготувати фахівців до аналізу, прийняття рішень та здійснення відповідних дій під час аварійних та нештатних ситуацій на виробництві.

Використання вищезазначених програм у межах підготовки фахівців ОС «Бакалавр» та ОС «Магістр» зі спеціалізації 015.18 Професійна освіта. Технологія виробництва і переробка продуктів сільського господарства, дозволяє забезпечити наочність вивчення технологічних процесів, цілісність сприйняття навчального матеріалу та готовність молодих викладачів до здійснення підготовки робітничих професій сільськогосподарської галузі в закладах професійної (професійно-технічної) освіти з використанням сучасного обладнання. Це дозволяє підвищити рівень компетентності як самих викладачів професійного навчання, так і майбутніх їх учнів через підвищення розуміння місця технологічного процесу у загальній структурі виробництва.

Список літератури:

1. Ігнатенко С.В., Єрмоленко Є.І. Використання структурно-логічних схем у процесі організації самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів. Наукові

записки. Серія: Проблеми методики фізико математичної і технологічної освіти. Кіровоград, 2015. Випуск 7. С. 72-75.

2. Кашкар'юв А. О. Використання програмного комплексу класу SCADA HMI TRACE MODE у наскрізному навчальному процесі. Проблеми інформаційних технологій. Херсон, 2015. № 1. – С. 166–172. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pit_2015_1_29. (дата звернення: 14.02.2019).

3. Опанасенко В. П. Засоби розроблення автоматизованих робочих місць. Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій : матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару., м. Глухів, 6 квіт. 2017 р. Глухів, 2017. С. 48–50.

4. Сравнение SCADA систем. URL: <http://news.scadaenergy.ru/index.php?sel=scada&id=7> (дата звернення: 04.12.2018).

ФІЛАТЕЛІЯ – СУЧАСНИЙ РУХ В ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ

Орехова С.Є.

Маріупольський державний університет, кандидат історичних наук,

доцент, докторант кафедри історичних дисциплін

ORCID iD 0000-0001-9303-4469

Поштовхом до виникнення філателії, колекціонування, став випуск першої поштової марки під назвою «Penny Black» (6 травня 1840 р. Великобританія) [3, с. 13]. Феноменальний винахід способу оплати послуг пошти – створення поштової марки, сформував троїстість її функцій: технологічну, політичну, історичну. Майже за двохсотрічну історію свого існування філателія вийшла за межі захоплення і досягла статусу спеціальної історичної дисципліни.

Об'єктом дослідження філателії виступають знаків поштової оплати, до яких відносять марки, етикетки, ярлики, провізорії, поштові штемпелі (календарні та спеціального погашення марок), штампи, а також конверти, поштові картки і листівки з цими знаками надрукованими (цілісні речі) або наклеєними (цілі речі), інші види філателістичних матеріалів [1. с, 195]. Предметом вивчення безпосередньо є історія поштового зв'язку відповідної держави-емітента. Особливості методичних прийомів спецдисципліни «філателія» зумовлені специфікою її джерел – носіїв різнопланової історичної інформації та унікальністю предмета дослідження. Відповідно до предмета дослідження історії філателії України виникають її основні завдання:

- систематизація знань про зародження, розвиток, характер і склад джерельної бази історії філателії України;
- класифікація умов її функціонування, внутрішня взаємодія та зовнішні зв'язки;
- розробка методології і методики наукового пошуку, вивчення та використання джерел з історії України.

Аналітичне вивчення процесів колекціонування, каталогізації українських поштових марок, випуск яких залежав від факторів державотворчого процесу, є метою доповіді.

Україна як незалежна держава, країна-член Всесвітнього Поштового Союзу, з 1992 р. є емітентом знаків поштової оплати [4]. Однак, національне поштове марковидання та філателія розпочали історію свого формування в досконалу цілісність, яка сьогодні існує і заслужила визнання на міжнародному рівні, принаймні за часів Української Національної Республіки. Проте історія розвитку філателії України нерозривна пов'язана зі світовим розвитком філателії. На підставі каталогізованих випусків поштових марок України (1866–2010 рр.) складена періодизація історії філателії України у контексті всесвітнього розвитку (табл.1.) [2].

Історія розвитку філателії

кінець XVIII ст. – до 1838 р.	Колекціонування фіскальних (гербових) марок і знаків, які надавали право на пересилку кореспонденції (написи на листах), які передбачають звільнення від оплати поштового збору). Випуск перших цілісних речей з оплаченим поштовим збором. Домарковий період на території земель Карпатської України (до 1850 р.), території Лівобережної, Слобідської та Південної України (до 1857 р.)
1840 р.	Світова тенденція – випуск перших поштових марок і цільних речей з оплаченим поштовим збором для пересилання в межах держави.
50-ті роки XIX ст.	Поява перших каталогів стимулює колекціонування марок та цільних речей. Державні марки Російської імперії (з 1857 р.).
60-ті – 70-ті рр. XIX ст.	Організуються перші покази колекцій. Австрійські випуски на території земель Карпатської України (1850-1871 рр.), поштові марки земської пошти українських повітів території Лівобережної, Слобідської та Південної України (1866-1917 рр.)
90-ті роки XIX ст.	Відбувається становлення філателії (колекціонування традиційних поштових марок і цільних речей). Державні марки Російської імперії (1857-1917 рр.).
початок XX ст.	Зростає популярність експонування поштових марок, особливо в Європі.
перше десятиріччя XX ст.	Зменшується інтерес до колекціонування цільних речей, оскільки їх перестають каталогізувати, що призвело до труднощів відстеження офіційних випусків. Поширення використання поштових листівок і поява художньо оформлених марок (комеморативні) призводять до виникнення максимафілії (колекціонування та вивчення карт-максимумів. Це поштові картки з відповідним штемпелем спец погашення. Основним фактором є те, що всі їх складові частини сама картка, поштова марка і гасіння повинні відповідати один одному). Ця галузь філателії популярна в: Франції, Нідерландах, Бельгії, Польщі, Румунії, СРСР, Україні. Чехословацькі випуски на території земель Карпатської України (1918-1939 рр.)
20-ті роки XX ст.	В Європі виникає FIP (Міжнародна федерація філателії). Поява нових літальних апаратів дає поштових до виникнення аерофілателії (колекціонування та вивчення марок авіапошти й усіх філателістичних матеріалів, пов'язаних з доставкою пошти повітряним шляхом та повітряними засобами). Заснована перша міжнародна асоціація торговців марками. Випуски УНР, ЗУНР, Українська Республіка ЗО (1918 -1919 рр.), Кримський Крайовий Уряд. Збройні Сили Півдня Росії (1918-1919 р.) Українська Соціалістична Радянська Республіка (1923 р.).
30-ті роки XX ст.	Посилюється діяльність з організації експонування марок. Виявляється все більший інтерес до розширення розмаїття марок, використання водяних знаків (філігрань), перфорації (зубцівка), різні види паперу, друку і т.п. Поштова історія і вивчення поштових штемпелів стають важливим розділом філателії. Випуски СРСР.

кінець 40-х початок 50-х років XX ст.	Розвиток тематичної філателії, яка виходить за рамки простого колекціонування марок за темами. Швидко зростає інтерес до вивчення поштової історії. Випуски Народної Ради Закарпатської України (1945 р.). Випуски СРСР.
60-ті роки XX ст.	Стрімко зростає чисельність членів FIP, і її діяльність поширюється за межі Європи, Північної і Південної Америки.
70-ті роки XX ст.	Починають виникати як окремі конкурсні дисципліни сучасні філателістичні категорії FIP. Виникнення астрофілателії (випуск поштових марок і конвертів, присвячених ракетній техніці і польотам в космос).
80-ті роки XX ст.	Відбувається розвиток сучасних конкурсних категорій. Особливе зростання філателії в Азії.
90-ті роки XX ст.	Виникнення двох нових категорій філателії: гербові марки та експериментальна соціальна філателія. Поширюється експонування марок з використанням однієї рамки. Розширюється склад FIP, всесвітні виставки стають все більш і більш численними.
кінець 90-х років XX ст., дотепер	Освіта WFDA (Всесвітня асоціація розвитку філателії) як нової сили для зміцнення філателії. Державні випуски незалежної України.

Отже, основне зростання філателії припадає на початок XX ст. Триває виникнення нових конкурсних категорій філателії, наприклад, гербові (податкові) марки, які отримали статус повноправної категорії дослідження з 1996 р. (в Україні з 1999 р. на підставі законодавчих актів) [5], і дослідницька категорія – соціальна філателія. Основу двох категорій формує продукція, яка існувала вже на зорі філателії (і навіть раніше, якщо говорити про гербові марки), проте вони сформувалися як важливі області філателії лише в останні два десятиріччя. Це наводить на думку про те, що завдяки швидкому розвитку нинішніх поштових служб і змін, які спостерігаються при обробці пошти, з часом виникнуть нові, поки ще не визначені області колекціонування марок. Диверсифікація філателії повністю залежить від колекціонерів і стимулюється поштовими адміністраціями держав, які випускають марки і філателістичні матеріали.

Таким чином, поштові марки та філателістичні матеріали як зображальні джерела володіють складним і багатоаспектним пізнавально-ілюстративним та інформаційним потенціалом. Філателія – є засобом відбиття історичної

спадщини держави, перспективним напрямком вивчення в системі українознавства.

Список літератури:

1. Граллерт В., Грушке В. Филателистический словарь. Сокр. Пер. с нем. Ю. М. околова и Е. П. Сашенкова. М., «Связь», 1977. – 272 с.
2. Крамаренко М. А. Украина. Каталог почтовых марок 1866–2010 / М. А. Крамаренко. Донецк, – «Новый мир», 2011. – 336 с.
3. Левітас Й. Я., Басюк В. М. Все про марки / Й. Я. Левітас, В. М. Басюк. – К.: Реклама, 1975. – 240 с.
4. Орехова С. Є. Україна у світовому філателістичному просторі / С. Є. Орехова // Україна у світовому історичному просторі: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 21 квітня 2017 р. / під заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2017. – С. 278–282.
5. Про гербовий збір: Закон України від 13 травня 1999 р. № 643-XIV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 26. Ст. 215.; Про гербовий збір: Указ Президента України від 06 листопада 1998 р. № 1222/98 / Президент України. *Офіційний вісник Президента України*. 1998. № 45. С. 28. Ст. 1663.

РЕГУЛЮВАННЯ НА ПРАВОВОМУ РІВНІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ СФЕРІ

Орленко Н.А.

канд. пед. наук, доцент,

Совгіря Т.М.

ст. викладач,

Старостіна К.В.

викладач

Національний авіаційний університет

В наш час неможливо знайти жодної сфери людської діяльності, яка б не була пов'язана з фізичною культурою, оскільки фізична культура і спорт загальноновизнані матеріальні і духовні цінності суспільства взагалі і кожної людини окремо. В другому розділі Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» що міститься в статті 49, сказано: «Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних спільних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя» [1].

Мета. Дослідити законодавче регулювання значення фізичного виховання у навчально-виховній сфері в Україні.

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 [2] визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту та регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту. В цьому законі зазначено, що фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, яка спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості, а також фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної і трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами і зміцнення миру.

Для реалізації державної політики у сфері вищої освіти підпунктом 2 пункту 3 статті 32 розділу VI Закону України «Про вищу освіту» встановлено, що всі ЗВО зобов'язані мати внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. При цьому в статті 1 розділу I Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [2] передбачається, що під фізкультурно-спортивними послугами слід розуміти організацію та проведення суб'єктами сфери фізичної культури і спорту фізкультурно-оздоровчої діяльності та/або

фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів або підготовки спортсменів до змагань з видів спорту, визнаних в Україні. Також слід зазначити, що контроль за якістю надання фізкультурно-спортивних послуг відповідно до вимог статті 6 розділу I Закону України «Про фізичну культуру і спорт» покладається на Міністерство молоді та спорту України, при цьому втручання Державної інспекції навчальних закладів України в процес перевірки якості фізкультурно-спортивних послуг жодним документом не передбачено.

Як відомо спорт є органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності. Соціальна цінність спорту визначається його дійовим стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення [2].

Тобто на сьогодні розвиток фізичної культури громадян України ставлять на одну сходинку разом із інтелектуальним розвитком. Також ст.41 Закон України «Про фізичну культуру і спорт» встановлює відповідальність за порушення законодавства про фізичну культуру і спорт. Тобто особи, які винні в порушенні законодавства про фізичну культуру і спорт, несуть відповідно цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність [2].

Відсутність внормованого в правовому полі підходу до організації і проведення фізичного виховання та спортивно-масової роботи зі студентською молоддю, неврахування сучасного матеріально-технічного стану власної спортивної бази ЗВО на фоні відсутності сталої мотивації підлітків до занять спортом створило передумови для надання цій категорії населення фізкультурно-спортивних послуг низької якості, при цьому жодним нормативно-правовим документом не передбачені чіткі та науково обґрунтовані показники якості надання фізкультурно-спортивних послуг, що може призвести в майбутньому до різкого зниження рівня організації фізкультурно-оздоровчої роботи як у ЗВО, так і у виробничих колективах, за

місцем проживання, внаслідок чого буде відбуватись скорочення мережі закладів фізичної культури і спорту, що надають послуги на безоплатній основі та незворотні процеси руйнування ефективних форм організації фізкультурно-оздоровчої роботи і поступова ліквідація національної системи фізичного виховання.

Висновки. В Україні на законодавчому рівні дедалі більше говорять про фізичну культуру як «про самостійний соціальний феномен». Тому значення фізичної культури особистості в навчально-виховній сфері та фізичному вихованні регулюють на законодавчому рівні. В 1993 році був прийнятий Закон України про фізичну культуру і спорт є одним із найважливіших та прогресивних документів галузі часів новітньої української державності, до якого протягом наступних років вносилися низка поправок, що сприяли кращому розвитку фізичної культури та спорту, як окремого прогресивного і самостійного явища в сучасній Україні.

Список літератури:

1. Конституція України : прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. .Ст. 49.

2. Про фізичну культуру і спорт [Електронний ресурс] : Закон України № 3808-XII від 24.12.1993 р. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.

3. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 р. № 115 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF>.

**КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ, РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ
КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ
РАДІОТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ АКМЕОЛОГІЧНО
СПРЯМОВАНОГО КУЛЬТУРОВІДПОВІДНОГО СЕРЕДОВИЩА**

Осадчук Н.П.

кафедра іноземних мов

Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова

ORCID ID 0000-0002-7584-0587

Радикальне підвищення професіоналізму офіцера у поєднанні із загальною культурою передбачає різнобічний особистісний розвиток, формування гуманістичної позиції на основі єдності професійної, суспільно-економічної і культурологічної підготовки. Культурологічна освіта в системі ЗВВО виступає одним із провідних факторів підвищення соціального статусу військовослужбовця як багатогранно розвиненого та енциклопедично освіченого професіонала.

Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів-радіоінженерів буде ефективнішою за умови реалізації у навчально-виховному процесі ЗВВО акмеологічної технології, що передбачає створення умов для освоєння курсантами прогресивних, сучасних методик і технологій навчання і виховання, самовиховання і саморозвитку; буде стимулювати творчий потенціал; дозволить виявити і плідно використовувати особистісні ресурси для досягнення успіху в професійній діяльності за допомогою формування акмеологічної спрямованості особистості.

Показником якості та кінцевим результатом культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу визначено культурологічну компетентність. Культурологічна компетентність майбутнього офіцера-радіотехніка – це інтегративне особистісно-діяльнісне утворення та цілісна сукупність збалансованого

поєднання культурологічних знань, умінь, навичок, особистісно-професійних якостей і досвіду, що формуються за відповідних педагогічних умов у акмеологічно насиченому культуровідповідному середовищі.

Важливою складовою культурологічної підготовки майбутніх офіцерів є визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості культурологічної компетентності.

Для уточнення поняття «критерій» звертаємося до наукових досліджень. Так, наприклад, у тлумачному словнику української мови знаходимо: критерій - підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило [3, с. 349].

У рамках досліджень педагогічних моделей поняття «критерій» визначається як мірило, орієнтир, індикатор, на основі якого відбувається оцінка стану сформованості певної компетентності [1, с. 33-39].

Критерії розкриваються через показники, за інтенсивністю прояву яких можна робити висновки про рівень сформованості певного критерію [2, с. 153].

У тлумачному словнику української мови знаходимо визначення: показник – це свідчення, доказ, ознака чого-небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу; дані про досягнення в чому-небудь [3, с. 10].

Отже, визначені критерії оцінки рівня сформованості культурологічної компетентності конкретизуються відповідними показниками.

Відповідно до структурно-функціональних компонентів культурологічної підготовки майбутніх офіцерів виділяємо наступні критерії для оцінки їх сформованості: *когнітивний, діяльнісний, мотиваційний, особистісний*.

Показниками *мотиваційного критерію* є дані щодо рівня акмеологічної спрямованості курсантів: характеру мотивів молодих офіцерів, цілей та ціннісних орієнтацій для досягнення оптимальних результатів у культуротворчій діяльності, рівня вольового контролю, усвідомлення важливості професії офіцера, прагнення та внутрішня готовність офіцера до самопізнання, самовдосконалення та оптимальної самореалізації.

Когнітивний критерій передбачає дані щодо рівня засвоєння фонових, фахових та культурологічних знань, які розкривають соціально значущі смисли професійної діяльності молодих офіцерів на засадах етнокультури

Показником *інтегративно-творчого критерію* є дані щодо рівня сформованості діагностичних, прогностичних, проектувальних, організаторських, комунікативних, гностичних та креативних умінь: здатності офіцерів до самодіагностики, самопроекування, спілкування, вміння контролювати себе під час взаємодії, вміння уникати конфліктних ситуацій, координувати і регулювати комунікативну діяльність усіх учасників спілкування й обирати адекватні засоби комунікативної взаємодії; здатність до швидкої дії та співпереживання в умовах вітальної загрози (здатність до прояву високого рівня емпатії, сенситивності, стресостійкості) та креативного вирішення професійних завдань.

Корегувальний етап містить дані щодо вміння аналізувати та адекватно оцінювати свою діяльність (самооцінка) з метою подальшої корекції самоосвіти, самовдосконалення, саморозвитку; здатності контролювати власну діяльність (самоконтроль) та на основі цих даних формувати позитивну Я-концепцію.

Взявши до уваги названі показники, ми встановили рівні сформованості культурологічної компетентності курсантів, що виражають повноту прояву та ступінь готовності майбутніх офіцерів до самореалізації у культурологічній діяльності: *творчий, конструктивний та репродуктивний*.

Творчий (високий) рівень. Курсант розуміє необхідність і важливість культурологічної підготовки для своєї майбутньої діяльності, здійснює цей вид діяльності усвідомлено і цілеспрямовано. Переважає мотивація успіху. Наявність позитивної мотивації до культурологічної діяльності не залежить від ситуації, здійснює її усвідомлено, цілеспрямовано і систематично, без спонукання з боку викладача. Курсант має високий рівень домагань та адекватну самооцінку. Курсант досить активний в навчанні, докладає достатньо зусиль для оволодіння відсутніми знаннями, вміннями і навичками, що

необхідні для здійснення культурологічної діяльності, проявляє ініціативу, має високий рівень вольового контролю (інтернальний тип локусу-контролю). Курсант володіє достатньо повними і систематизованими фоновими та культурологічними знаннями. Майбутній офіцер вміє самостійно застосовувати засвоєні знання в незнайомих умовах діяльності, не відчуває труднощі в застосуванні знань в новій ситуації. Діяльність курсанта цілком усвідомлена, він правильно застосовує теоретичні знання до виконання індивідуального практичного завдання, здатний на їх оригінальне творче виконання. Для нього характерним є творче мислення, емоційна зацікавленість; спостерігається постійне активне прагнення до самопізнання, самовдосконалення та оптимальної самореалізації у культурологічній діяльності. Курсант проявляє високий рівень розвитку духовно-моральних якостей, має високий рівень прояву емпатії та сенситивності, саморефлексії та рольового статусу. Курсант здатний адекватно оцінити свій потенціал, знайти помилки у діяльності, зробити самокорекцію та спроектувати власну культурологічну діяльність без допомоги викладача.

Конструктивний (середній) рівень. Курсант розуміє необхідність і важливість культурологічної підготовки для своєї майбутньої діяльності, здійснює цей вид діяльності усвідомлено і цілеспрямовано, але нерегулярно. Переважає мотивація боязні невдач (страх перед покаранням). Курсант активний в навчанні, але докладає недостатньо зусиль для оволодіння відсутніми знаннями, вміннями і навичками, що необхідні для здійснення навчальної діяльності, не проявляє ініціативи, має недостатній рівень вольового контролю (переважає екстернальний тип), переважає низька або висока самооцінка. Курсант володіє культурологічними знаннями, але ці знання недостатньо повні і систематизовані, їм бракує глибини і міцності. Він вміє самостійно застосовувати засвоєні знання в знайомих умовах діяльності, але відчуває труднощі в застосуванні знань в новій ситуації. Курсанти проявляють середній рівень розвитку духовно-моральних якостей, мають середній рівень прояву емпатії та сенситивності, саморефлексії та рольового статусу. Курсант

здатний адекватно оцінити свій потенціал, знайти помилки у діяльності, зробити самокорекцію та спроектувати власну навчальну діяльність, але потрібні регулярні консультації викладача.

Репродуктивний (елементарний) рівень. Характеризується низьким рівнем мотивації (переважає негативна мотивація, низька або завищена самооцінка) та вольового контролю (переважає екстернальний тип локусу-контролю), відсутністю зацікавленості до культурологічного розвитку, низьким рівнем засвоєння фонових, культурологічних знань, низьким рівнем сформованості культурологічних умінь, пасивністю у професійній діяльності, низьким рівнем розвитку особистісних професійно важливих та духовних якостей, курсанти мають низький рівень прояву емпатії та сенситивності, рольовий статус обмежений. Система саморефлексії розвинена слабо. Курсант не здатний адекватно оцінити свій потенціал, знайти помилки у своїй діяльності, зробити самокорекцію та спроектувати власну навчальну діяльність.

Доцільно зазначити, що означені критерії, показники та рівні культурологічної компетентності на засадах акмеологічного підходу потребують постійного вдосконалення. Перспективним є подальше вивчення особливостей формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів, визначення і реалізація педагогічних умов, за яких культурологічна підготовка цих фахівців буде продуктивною.

Список літератури:

1. Жихорська, О., 2015. Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III (34), Issue: 69. С. 33-39.
2. Іванова, С. В., 2010. Критерії та показники розвитку професійної компетентності вчителів біології в закладах післядипломної педагогічної освіти. *Вісн. Житомирськ. держ. у-ту. Вип. 52. Пед. науки.* С. 152 – 156.
3. Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973.

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Павелків К.М.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного
університету

Система професійної підготовки фахівців соціальної сфери в Україні перебудовується упродовж останніх десятиліть, спираючись на позитивний зарубіжний досвід, та прагнучи зберегти вітчизняну соціокультурну ідентичність. Враховуючи ефект від глобалізаційних процесів, характерних для системи освіти в сучасній Україні, іншомовна підготовка фахівців соціальної сфери має на сьогодні певні виклики і ризики, зумовлені кількома основними чинниками:

1) загальною соціально-економічною й соціокультурною ситуацією в українському соціумі, що розширює сферу застосування кваліфікацій соціального працівника, з одного боку, та поглиблює вимоги до його професійної кваліфікації – з іншого;

2) звуженням ринку праці для соціальних працівників і соціальних педагогів, у зв'язку з чим постає проблема їх конкурентоспроможності й професійної гнучкості;

3) навчально-методична й науково-методична база іншомовної підготовки фахівців соціальної сфери в Україні напрацьована досить мало, тому виникає проблема з стандартизацією методологічних і методичних процедур в іншомовній підготовці означених фахівців.

Іншомовна підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери передбачає формування достатньої кількості компетенцій (комунікативних, мовленнєвих, інформаційних), які мають стати основою формування іншомовної комунікативної компетентності випускника ЗВО за спеціальністю «Соціальна

робота», «Соціальна педагогіка», «Соціологія» та ін. Європейський досвід іншомовної підготовки фахівців соціальної сфери є актуальним для України, хоча й неможливим для повного запозичення, з огляду на кілька основних причин:

1) підготовка соціальних працівників у зарубіжних країнах (передусім, європейських) має набагато більшу історію й накопичений позитивний довід, аніж в Україні;

2) досвід вивчення іноземних мов в європейських країнах дозволяє запозичити найбільш ефективні методи й методики з урахуванням вітчизняної специфіки співвідношення мов і їх соціокультурних характеристик;

3) прийняття Україною найважливіших європейських документів про освіту орієнтує нашу державу на уважне вивчення зарубіжного досвіду іншомовної підготовки фахівців у зарубіжних країнах та критичний огляд можливостей впровадження означеного досвіду в українських освітніх реаліях.

Зміст та методи іншомовної підготовки фахівців в Україні мають свою специфіку, викликану тим, що для європейських країн вивчення іноземної (переважно, англійської) мови найчастіше не є проблемою з огляду на близькість усіх романо-германських мов та ефективність методик оволодіння ними ще під час навчання у школі. Водночас вітчизняна система іншомовної підготовки у ЗВО має враховувати неоднорідний рівень володіння іноземною мовою при вступі до університету, та недостатній рівень стандартизованості як вимог до рівня іншомовної комунікативної компетентності у соціальній сфері, так і методичного забезпечення процесу навчання іноземним мовам, якщо йдеться про соціальну сферу.

Досвід зарубіжних країн щодо підготовки фахівців соціальної сфери досить різномірний. Так, у Британії це кількоступенева система, починаючи з курсів соціальної роботи, і завершуючи університетським дипломом; французька модель професійної підготовки фахівців для соціальної сфери спирається на недержавний сегмент вищої освіти (до 75% випускників) – переважно рівня середньої спеціальної і вищої освіти [1]. Німецька модель

підготовки фахівців соціальної сфери складається з чотирьох ієрархічних компонентів – допрофесійного, рівня професійного училища, середнього спеціального закладу, та університету [2]. Республіка Польща має розгалужену систему спеціальностей і спеціалізацій соціальної освіти, що визначають і її ступеневість – від різноманітних курсів соціальної роботи (в тому числі дистанційних та онлайн), до університетського ступеня магістра соціальної роботи [3].

Загалом у світі існує кілька основних моделей практичної підготовки фахівців соціальної сфери, які, у свою чергу, визначають особливості формування іншомовних професійних компетенцій випускників: особистісно-розвивальна, учнівська, управлінська, структурованого навчання [4].

1. **Особистісно-розвивальна модель.** Основою цієї моделі є навчання студента супервізії, обізнаності в сучасних психологічних теоріях, формах і методах роботи. Процес навчання при цьому оцінюється як більш значущий, аніж його результат; першорядного значення набуває особистісне зростання майбутнього фахівця. Іншомовна підготовка студентів трактується в межах цієї моделі як потужний чинник особистісного зростання майбутнього соціального працівника; можливість спілкуватися іноземною мовою і в процесі навчання, і поза ним окреслюється як додатковий особистісний капітал, важливий на сучасному ринку праці.

2. **Учнівська модель.** Навчання соціальних працівників за цією моделлю здійснюється у переважній більшості зарубіжних країн на рівні курсів соціальної роботи, чи навчання в інститутах соціальної роботи. Ці навчальні інституції не надають вищої освіти в соціальній сфері (у вітчизняному розумінні), однак формують стійку систему практичних навичок за допомогою навчання в реальному середовищі діяльності в соціальній сфері. За такої моделі іншомовна підготовка фахівців соціальної сфери не передбачає значного обсягу навчального матеріалу і обмежується професійною термінологією та мінімальним рівнем володіння іноземною мовою для комунікацій на рівні соціального обслуговування.

3. **Управлінська модель.** У межах цього типу моделі професійна підготовка фахівців соціальної сфери відбувається за чітко побудованим алгоритмом, стабільними навчальними планами, що передбачають вивчення значного обсягу практико орієнтованого навчального матеріалу. Вивчення іноземних мов займає невелику частку змісту підготовки фахівців.

4. **Модель структурованого навчання.** Це один з найбільш популярних способів (алгоритмів) професійної підготовки фахівців соціальної сфери, що передбачає структурованість змісту освіти у вигляді окремих модулів. Результатом кожного модуля має стати засвоєння сукупності теоретичних знань та практичних умінь і навичок майбутніх соціальних працівників. Іншомовна підготовка за моделі структурованого навчання є структурним елементом кожного модуля і передбачає вивчення студентами як фахової термінології, так і способів іншомовної комунікації в обраній професійній сфері.

Таким чином, ознайомлення з досвідом іншомовної підготовки фахівців соціальної сфери в зарубіжних країнах дає можливість дійти висновку про таке: 1) зміст та обсяг навчального матеріалу з іноземних мов у зарубіжних (європейських країнах) залежать від освітнього ступеня, на якому відбувається іншомовна підготовка студентів; 2) чим вищий освітній ступінь обирає майбутній соціальний працівник, тим більше іншомовних комунікативних компетенцій він може сформувавати у процесі професійної підготовки; 3) іншомовна підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери в країнах Європи будується на результатах вивчення іноземних мов в системі загальної середньої освіти; 4) провідна мета іншомовної підготовки студентів – майбутніх фахівців соціальної сфери в університетах – підготувати їх не лише до професійної іншомовної комунікації, але й до активної науково-дослідної роботи з використанням іншомовного наукового ресурсу.

Список літератури:

1. Романовська Л.І. Система підготовки фахівців з соціальної роботи за кордоном на прикладі розвинених країн / Л.І.Романовська // Вісник

Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки. – 2013. – Вип.3. – С.38-51.

2. Пришляк О. Ю. Соціальна політика і соціальна педагогіка у Німеччині / О. Ю. Пришляк // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2007. – Вип. 47. – С. 177–181.

3. Harbig A. M. Nauczanie języków obcych w aspekcie przemian w polskim szkolnictwie wyższym. URL / A. M. Harbig : електронний ресурс: <http://kms.polsl.pl/prv/spnjo1/referaty/harbig.pdf>.

4. Целых М.П. Модели подготовки социальных работников за рубежом / М.П.Целых // Вестник ТГПИ. Гуманитарные науки. – 2008. – Спец.вып. – С.282-288.

СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ОДНОГО ІЗ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Панчук Галина

Панчук Віктор-Богбан

студенти III курсу

спеціальності «Фінанси»

Науковий керівник к.е.н. доцент

Шулюк Б.С.

На сьогоднішній день державні фінанси знаходяться у перехідному стані. Сучасні держави будують свої фінансові системи як відносини, спрямовані на досягнення цілей державної політики за рахунок використання бюджетних коштів. Але не завжди масштабні й важливі напрямки суспільного розвитку, зокрема розвиток інфраструктури, мають необхідне фінансування. Тому інфраструктурні проекти суспільного призначення потребують альтернативних механізмів фінансування. Такими механізмами є публічно-приватне

партнерство.

Проблему формування фінансових механізмів публічно-приватного партнерства у своїх працях досліджували В. Варнавский, М. Джеррад, Д. Дельмон, В. Еггерс, І. Запатріна, В. Ліхачов, С. Осборн, К. Харріс та ін. Проте це питання ще й досі належним чином не висвітлено в науковій літературі.

У сфері надання суспільних послуг формуються нові підходи, управлінські та фінансові технології, які забезпечують досягнення цілей державної політики набагато ефективніше та результативніше і з меншими витратами. Співпраця державного та приватного секторів, сприяє вдосконаленню управління ризиками, послаблює наслідки криз, дозволяє ефективніше розподіляти та використовувати як державні, так і приватні фінансові ресурси [2, с.416].

Кризові явища в економіці відбуваються по всьому світу. Тому вдосконалення системи державних фінансів відбувається у напрямі розвитку публічно-приватного партнерства, а саме: укладання контрактів між державним та приватним секторами, вирішення проблем загальнодержавного рівня приватними компаніями, приватне фінансування проектів у державному секторі поряд із питаннями щодо управління проектами, ризиками та стимулювання розвитку ППП тощо. Тому держави повинні створювати умови для відкритої конкуренції і дотримуватися узятих на себе фінансових зобов'язань [6, с. 39-42].

Фінанси публічно-приватного партнерства є частиною державних фінансів, пов'язаних із фінансуванням різноманітних сфер суспільного розвитку. Фінанси ППП пов'язані з діяльністю держави щодо управління державними та приватними фінансовими ресурсами. Наприклад, комунальні послуги, послуги охорони здоров'я та освіти на сьогодні виробляються та фінансуються не лише державою, але й приватним сектором економіки.

Сучасна державна політика сприяє необхідній реакції з боку приватних компаній і споживачів за допомогою фінансових стимулів – фіскальних, бюджетних, кредитних та цінових (тарифних), а також системи державних

гарантій. Наступним етапом формування ППП може стати аутсорсинг певних видів послуг, таких, як забезпечення харчування шкіл та лікарень або передача в управління окремих сфер суспільної інфраструктури – таких, як залізниці чи громадський транспорт [5, с.166].

В управлінні державними фінансами зростає частка суспільних послуг. Це продукт співпраці ринків і держави, витрачання державних та приватних коштів. Держава скорочує свої інвестиційної функції, проте, забезпечує приватну участь у фінансуванні державних програм.

На даному етапі державна фінансова політика повинна бути такою, щоб виникла нова модель публічно-приватного партнерства, яка б забезпечила ефективне фінансування суспільного розвитку. На національному рівні економічні інтереси держави та ринку збігаються, породжуючи нові форми державних фінансів і перетворюючи відносини ППП із двосторонніх на багатосторонні [4, с.85-86]. Окрім цього, у сфері публічно-приватного партнерства виникають такі технології як сек'юритизація та проектне фінансування. Розвиток ринку публічно-приватного партнерства створює подвійну вигоду: підвищення ефективності та скорочення державних витрат [5, с. 168].

Еволюція суспільного поступу передбачає розробку різноманітних інфраструктурних проектів та фінансову участь держави чи органів місцевого самоврядування у них. Реалізація проектів публічно-приватного партнерства впливає на співвідношення публічних і приватних фінансових ресурсів. Для реалізації завдань розвитку залучаються державні кошти відповідно до галузевих, регіональних та соціальних пріоритетів. Держава надає пряму (надає інвестиційні трансферти, погашення відсотків за позиками, відшкодовує різні витрати; інвестує у статутний капітал, кредитує за рахунок коштів бюджету, надає податкові, митні пільги, відмовляється від стягнення податків, надає державні гарантії: за позиками приватного партнера, відшкодування втрат внаслідок коливань обмінного курсу тощо) і непрямую (відшкодовує оплати за надані споживачам послуги із державного бюджету через систему державних

субсидій на комунальні послуги, залучає позики від іноземних держав, фінансово-кредитних установ і міжнародних організацій, зміни цін (тарифів), невиконання державним партнером зобов'язань, страхує ризики публічно-приватного партнерства та інші форми, що регламентуються національним законодавством) [7].

Отже, сьогодення державна фінансова політика у сфері розвитку публічно-приватного партнерства є недосконалою та потребує доопрацювання, чіткого визначення умов застосування конкретних інструментів.

Для того, щоб публічно-приватне партнерство в Україні розвивалося в повному обсязі, без обмежень держава у сфері фінансової політики повинна подолати такі проблеми:

1. Низький рівень платоспроможності споживачів суспільних послуг, незацікавленість приватного сектору в наданні більш якісних послуг, необхідність державної фінансової підтримки у цій сфері.

2. Законодавче визначення пріоритетів щодо державного стимулювання розвитку ППП в Україні.

3. Загальний дефіцит державних коштів, зростання фіскального та боргового навантаження на економіку, обмеження фінансової участі у проектах, спільно із приватним сектором.

4. Відсутність державного регулювання цін (тарифів) на суспільні послуги.

5. Фінансова непривабливість для приватних інвесторів через збитковість підприємств державної та комунальної власності, які могли б стати об'єктами публічно-приватного партнерства.

6. Контроль та спрощення процедур за проведенням державних закупівель у межах проектів публічно-приватного партнерства [7].

Сьогоднішні реалії потребують державної підтримки розвитку публічно-приватного партнерства. Приватні інвестори не зацікавлені вкладати кошти у проекти ППП через тривалий період їх реалізації, обмежений рівень прибутковості, високі ризики на ринку суспільних послуг.

Відповідно, послідовне застосування інструментарію державної фінансової підтримки публічно-приватного партнерства здатне забезпечити вирішення проблем дефіциту бюджету, державного боргу, скорочення державних капіталовкладень, дасть можливість системі державних фінансів України перейти на наступний, більш сучасний рівень управління суспільним розвитком.

Список літератури:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07. 2010 р. № 2456-17. Законодавство України. URL: www.rada.gov.ua. (дата звернення: 29.03.2019).
2. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. НІОС, 2000.416 с.
3. Нечай А. А. Актуальні питання фінансового права: правові основи публічних накопичувальних фондів : монографія, Чернівці: Рута, 2004. с.481.
4. Пильтяй О.В. Фінансовий інструментарій державної підтримки публічно-приватного партнерства. Вісник КНТЕУ. 2012. № 1, с. 78-89.
5. Куденчук В.Г. Теоретичні аспекти та сутність державно-приватного партнерства в Україні. Молодий вчений. 2015. № 5 (20). С. 166–170.
6. Попович Д.В. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та перспективи для України. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. №10. С. 39–42.
7. Шулюк Б.С. Фінанси державно-приватного партнерства як засіб модернізації економіки України. *Світ фінансів*. 2016. Вип.1.С. 130-139.
8. Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 рр. (за даними розпорядження Кабінету Міністрів України). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80> (дата звернення: 01.04.2019).

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Паньків Юлія Ігорівна

студентка групи Ф-31

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник: Шулюк Б.С.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

Тернопільський національний економічний університет

У сучасних умовах створення ефективної інфраструктури є одним із стратегічних напрямів розвитку України. У нашій країні ДПП розглядається як ефективний спосіб впровадження нових прогресивних механізмів співпраці між державою, органами місцевого самоврядування та приватним сектором, залучення приватних інвестицій в традиційно державні сфери економічної діяльності. Однак, незважаючи на те, що і держава, і бізнес покладають на ДПП великі надії, розглядаючи його як важливий інструмент підвищення національної конкурентоспроможності, можна стверджувати, що процес впровадження механізмів державно-приватного партнерства в українську практику державного управління відбувається вкрай повільно. Невирішеність ряду методологічних питань концепції переходу до партнерських взаємин влади і бізнесу, відсутність належного досвіду такого партнерства, недосконалість законодавчої та нормативної бази на всіх рівнях, бюрократичні перепони стримують впровадження ДПП в нашій країні [1, с.222].

На даний час в Україні здійснюються кардинальні зміни в системі взаємовідносин державного та приватного секторів економіки. Також можна вважати, що за роки ринкових реформ в економіці країни істотно скоротився державний сектор, а приватному бізнесу поступово передаються функції управління найважливішими об'єктами життєзабезпечення. Водночас державно-приватне партнерство функціонує в умовах недосконалого правового

середовища, недовіри держави до приватного сектору, політичної нестабільності та корупції, що не стимулює залучення приватних партнерів до фінансової підтримки галузей економіки України [2, с.135]. У цих умовах вкрай актуальною проблемою для органів публічної влади є перехід до стратегічного партнерства з приватним сектором, формування такого економічного порядку та системи взаємовідносин, які гарантували і забезпечували б майбутнє нашої країни. Це повинно бути спрямовано на перетворення, що буде забезпечувати раціональне поєднання вільної конкуренції із заходами державного регулювання, а також забезпечення як інтересів суспільства, так і його майбутніх поколінь.

Необхідно відзначити, що Україна має досвід в реалізації проектів при взаємодії держави і бізнесу - мова йде про концесійні договори, договори оренди та спільної діяльності, які полягали в державі і до прийняття Закону України «Про державно-приватне партнерство». Існують діючі принципи, форми та засоби економічної взаємодії бізнесу з органами державної влади. Відповідно до прийнятих визначеннями і історично сформованими формами та методами реалізації ДПП, сформувався і достатній досвід практичного впровадження такого партнерства, широкі теоретичні дослідження його потенціалів [1,с.222]. Тому для успішної реалізації проектів ДПП законодавством України мають бути передбачені рівні, ефективні, прозорі правила та процедури, які будуть зрозумілі іноземному партнеру, а політика державних органів спрямована на позиціонування нашої країни як надійного і стратегічного партнера, який зацікавлений у залученні та розвитку проектів ДПП.

Проаналізувавши вітчизняний досвід становлення ДПП, можна зробити висновок, що взаємодія влади і бізнесу є одним з найважливіших умов успішного соціально-економічного розвитку нашої країни. Варто також зазначити, що органи публічної влади і бізнес повинні працювати узгоджено в загальнонаціональних інтересах, формуючи партнерські моделі взаємовідносин

у різних сферах. І саме тут дуже важливо, знайти баланс інтересів, який буде необхідний для реалізації суспільно значимих проектів.

Тому для успішного розвитку державно-приватного партнерства потрібно:

- вивчення міжнародного досвіду;
- залучення досвідчених консультантів;
- чесна конкуренція;
- державна підтримка на центральному рівні, а також існування єдиного координуючого органу;
- стабільна економічна ситуація, так як проекти ДПП зазвичай розраховані на тривалий термін;
- удосконалення податкової та митної політики, включаючи податкові та митні пільги для банків-партнерів;
- проведення заходів для підвищення довіри між партнерами і розвиток культури кооперування між державними та приватними партнерами (банками);
- державна підтримка малого і середнього бізнесу в інноваційній сфері;
- об'єднання державної та приватної власності в рамках значущих інвестиційних проектів на засадах прибутковості та зворотності.

Сукупність зазначених заходів сприятиме активізації та розвитку ДПП в Україні, а отже - прискоренню модернізації економіки на національному рівні. Використання запропонованих заходів дозволить банкам активізувати інвестиційну діяльність і одержати додаткові переваги. Ефект для держави як другого партнера буде складатися в економічному зростанні, поліпшенні макроекономічних показників, регіональної та національної конкурентоспроможності [3, с.61]. Можна зробити висновок, що державно-приватне партнерство як складова частина моделі економічного розвитку держави набуває вагомого значення і потребує постійного вдосконалення, тому має всі шанси стати інституціональним інструментом оновлення суспільного

виробництва на підставі об'єднання активів держави з інвестиційними, управлінськими та іншими ресурсами приватного сектору в Україні.

Список літератури:

1. Маковська К. Л. Розвиток державно-приватного партнерства в Україні: проблеми і перспективи. Інтернет- конференції ХНУМГ ім. О.М.Бекетова. 2017. С. 220-224. URL: http://eprints.kname.edu.ua/45492/1/ilovepdf_com-221-225.pdf (дата звернення: 27.03.2019).

2. Шулюк, Б. Фінанси державно-приватного партнерства як засіб модернізації економіки України. Світ фінансів. 2016. Вип. 1. С.130-139. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3970/1/%D0%A8%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%BA%20%D0%91..pdf> (дата звернення: 27.03.2019).

3. Філіпова Н. В. Проблеми та перспективи розвитку державно-приватного партнерства в Україні. Чернігівський науковий часопис. Серія 1: Економіка і управління. 2015. № 1. С. 57-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chnch_ekon_2015_1_9 (дата звернення: 27.03.2019).

ВІДСУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КАМПАНІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ФАКТОР ВИНИКНЕННЯ НЕДОВІРИ ДО ОРГАНІВ ВЛАДИ

Парійчук В.А.

асистент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
ННІ АПО НУ «Львівська політехніка»

На даний момент чи не кожен громадянин України тим чи іншим чином стикався з таким поняттям як децентралізація. Дуже багато ми чуємо про успішність проведення даної реформи, про можливості, які отримали громади, про перспективи та про те, що децентралізація передбачає надання на місцевий, регіональний рівень стільки повноважень, скільки реально місцева влада може

освоїти задля виконання покладених на неї обов'язків, у т.ч. у сфері надання публічних послуг та підвищення добробуту людей, що проживають на певній території. Також дана реформа передбачає залучення громадян до вирішення актуальних питань місцевого розвитку.

Якщо говорити загалом, то децентралізація – це передача повноважень та бюджетних надходжень від державних органів до органів місцевого самоврядування [1]. Основною метою реформи місцевого самоврядування перш за все є забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Тут мова йде про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів.

Реформа органів місцевого самоврядування передбачає об'єднання територіальних громад. Це здійснюється через те, що значна частина ресурсів у таких громадах і далі витрачатиметься на утримання управлінського апарату, а для реалізації серйозних проектів місцевого розвитку коштів не вистачатиме. І навіть наділення додатковими ресурсами переважної більшості наявних дрібних територіальних громад, їхньої спроможності не забезпечить. Тому реформа місцевого самоврядування, враховуючи позитивний як європейський, так і власний історичний досвід, передбачає обов'язкове об'єднання територіальних громад.

Реформа децентралізації – одна з небагатьох реформ в Україні, яка має свій план, стратегію, чітко визначену концепцію. Її особливістю є те, що в контексті децентралізації одночасно проводиться декілька реформ у сфері державного управління:

- реформа територіальної організації влади;
- реформа місцевого самоврядування;
- реформа регіональної політики [2].

Але все це гарно тільки на словах. Мало хто під час розробки такої реформи врахував ризики, які з'являтимуться у будь-якому випадку. План проведення реформи не включив у себе такий пункт як розробка чіткого

інформаційного пакету, завдяки якому учасники, члени громад та громадяни будуть достатньо проінформовані щодо законодавчих норм і процедур.

Проведення реформ, тонкощі яких не відомі всім, а особливо це стосується осіб старшого покоління, які проживають у сільській місцевості де крім телебачення вони не мають звідки черпати інформацію. Це створює плутанину, збільшує конфліктність, дискредитує реформу. Суспільству дали тему децентралізації, і постійно виникає купа питань, відповіді на які дуже важко в таких умовах знайти і ніхто не може зрозуміти, як, куди, і що робити. І це відбувається не зважаючи на те, що процес децентралізації триває вже декілька років.

Надалі надходження інформації до людей дуже погане. Сільські голови не розуміють, куди вони потрапляють, які їх дії, хто яке місце займає і хто що робить. Більшість стверджує, що без попереднього інформування членів громад держава не може говорити про те, що об'єднання було добровільним. Люди не знали, що населені пункти мають об'єднуватися в нові громади. А якщо і були якимось чином проінформовані, то зазвичай ця інформація була поверхневою. Відсутність інформаційної кампанії віднесено до найбільших мінусів реформи: «Недостатньо проводиться робота, не проводилася і вже не буде проводитися робота з роз'яснення і залучення жителів тих населених пунктів, яких вона торкнеться, з метою пояснити їм їхні права, їхній вплив на розвиток тих регіонів, тієї місцевості, де вони мешкають» - висловився один з представників громади [2].

Відсутність достатньої кількості інформації серйозно перешкоджає втіленню реформи. Вона посилює конфліктність, створює плутанину, закладає основу для міфів і маніпуляцій. Часто зустрічаються випадки, коли закриваються лікарні та школи у невеликих селах. Основною причиною цього теперішні очільники об'єднаних територіальних громад називають відсутність фінансування, оскільки відбулось створення ОТГ, держава перестала фінансувати такі установи. Майже ніхто не посилається на закони, адже у Бюджетному кодексі України прописано (статті 97, 99, 100, 102, 103-2, 103-4 і

108), що бюджети ОТГ мають міжбюджетні відносини з державним бюджетом [3]. Тобто, законом про державний бюджет на плановий рік цим бюджетам затверджуються обсяги міжбюджетних трансфертів. Це - базова дотація, освітня субвенція, медична субвенція, інші субвенції та дотації, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів. Місцевим бюджетам, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, в тому числі бюджетам ОТГ, крім базової дотації, освітньої та медичної субвенцій, передбачено додаткову дотацію на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я та субвенцію на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

Причинами закриття вищезгаданих установ можуть бути зовсім інші, але сам факт того, як доноситься інформація до людей, не може не викликати обурення. Люди, не розуміючи всієї суті даної реформи, ведуться на такі байки і нарікають на владу, тим самим влада втрачає і так хибкий авторитет у очах громадян.

Отже, варто зосередити увагу на необхідність інформаційного супроводу діяльності Верховної Ради у частині прийняття проектів, що стосуються децентралізації. Варто проводити роз'яснювальну роботу – що таке децентралізація. Має бути відповідна роз'яснювальна література, в областях – проведено широкі заходи, щоб люди, кожен, мали можливість переконатися, що ні в якому разі його не обдурюють, що децентралізація – це наближення влади до людей, передача значного фінансового ресурсу територіальним громадам, можливість і більшої відповідальності влади.

Незважаючи на активну підтримку міжнародних організацій, уряду необхідно посилити роботу в цьому напрямку.

Список літератури:

1. Децентралізація [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/questions/1?page=2>.
2. Децентралізація в Україні: досягнення, надії і побоювання [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:

https://www.international-alert.org/sites/default/files/Ukraine_Decentralisation_UK_2017.pdf.

3. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІСНУЮЧИХ МЕХАНІЗМІВ ІТ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Пасенко Наталія Костянтинівна

аспірантка кафедри публічного управління та регіоналістики Одеського
регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові
України; ORCID iD 0000-0003-2556-7372

В даний час в Україні склалися сприятливі передумови для удосконалення процедур публічного управління на основі широкого застосування інформаційних технологій (ІТ). Метою цього удосконалення є забезпечення насамперед соціальної ефективності управлінських рішень, спрямованих на підвищення якості і доступності послуг, забезпечення ефективного управління комунальною власністю, громадського контролю за діяльністю органів влади та комунальних підприємств, установ та закладів, підвищення ефективності, якості і прозорості роботи цих структур, створення умов для запобігання та подолання корупції.

Відносини суспільства з владою повинні спиратися на механізми врахування суспільної думки та механізми лобіювання. А влада для ефективного спілкування із суспільством повинна використовувати такі механізми, як зв'язки із громадськістю або «public relations» і консультативну взаємодію [6]. Природно, що всі ці механізми переплетені, а реалізуються і взаємодіють за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Серед науковців існує різне трактування змісту цих технологій. Деякі прирівнюють до ІКТ усі комунікаційні та соціально-комунікаційні ІТ. О.М. Холод розділяє ці поняття і стверджує, що соціально-комунікаційні технології – це система маніпуляційних дій-комплексів, спрямованих на поведінку, зміни соціуму. І відповідно до семантичного аналізу вищенаведених термінів всі ці поняття – різні [7, с. 8].

Дослідник О.П. Значенко вважає, що ІКТ можуть бути визначені як інформаційні технології на базі персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж засобів зв'язку [4, с. 24]. Такої ж думки дотримується і Г.І. Захарова, яка під ІКТ розуміє конкретний спосіб роботи з інформацією, до складу якої входить сукупність знань про способи та засоби роботи з інформаційними ресурсами, а також способи та засоби збору, обробки та передавання інформації для набуття нових відомостей про об'єкт, що вивчається» [3, с. 35].

Сучасні ІТ – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відтворення і використання інформації в інтересах її користувачів. Виокремлюють види ІТ такі як: ІТ опрацювання даних, ІТ керування, ІТ підтримки прийняття рішень, ІТ експертних систем [1, 396-397].

Отже, під ІТ слід розуміти єдність способів, методів, технік, призначених для збору, отримання, пошуку, опрацювання, кодування, передачі та зберігання різних видів інформації, а також забезпечення процесу комунікації з метою задоволення потреб користувачів. Увесь комплекс зазначених складових ІТ складає по суті ІТ-механізм. До того ж "Великий тлумачний словник сучасної української мови" визначає слово "механізм" як "внутрішню будову, систему чого-небудь" [2, с. 665].

Використання ІТ-механізмів у роботі органів публічної влади дає можливість знизити витрати за рахунок автоматизації управління та віртуалізації операційних процесів (мається на увазі зниження витрат на копіювання, розповсюдження та забезпечення зв'язку). Проведення Інтернет-конференцій, переговорів дозволяє знизити витрати на відрядження

працівників. Використання ІТ дозволяє також підвищити такі важливі показники діяльності органів влади, як прозорість, актуальність, доступність, висвітлюючи та надаючи інформацію саме тоді, коли вона потрібна, надаючи її лаконічно, простою мовою, у зрозумілій формі, з роз'ясненням цілей тощо.

З метою кращого розуміння можливостей та засобів використання ІТ-механізмів у різних сферах публічного управління необхідна їхня систематизація. Проте, в Україні ще не сформовано єдину упорядковану класифікацію ІТ.

Слід розрізняти ІТ-механізми залежно від їхнього застосування, зокрема: для отримання та передачі повідомлень, даних, відомостей; обробки текстової та/або числової інформації; обробки аудіо-, відео- та графічної інформації; зберігання даних; пошуку інформації; забезпечення спілкування при співпраці працівників органів влади; забезпечення доступу населення до публічної інформації органів влади; співпраці із ЗМІ; надання послуг населенню та ін.

ІТ-механізми залежно від ступеня централізації здійснення процесу класифікують на: централізовані, децентралізовані та змішані.

Централізовані ІКТ характеризуються тим, що обробка інформації і вирішення завдань керується з центрального органу і контролюються ним же. Децентралізовані використовуються на регіональному та локальному рівнях. Змішані поєднують в собі централізовані і децентралізовані, при цьому вирішення питань та обробка інформації можуть відбуватись на локальному рівні, але дані зберігаються в базах даних центральних органів.

Крім цього, відповідно до призначення, ІТ-механізми можна поділити на: механізми відкритості та прозорості, механізми участі, механізми міжсекторальної співпраці між органами влади та громадськістю у процесі підготовки та прийняття управлінських рішень.

ІТ-механізми відкритості та прозорості об'єднують в собі такі технології: підтримки прийняття рішень, експертної оцінки, опрацювання даних, web-технології, забезпечення безперешкодного доступу до інформації.

ІТ-механізми участі допомагають залучати усіх зацікавлених осіб при пошуку можливих шляхів вирішення суспільно значущих питань, проводити консультації, дискусії та налагоджувати комунікаційні зв'язки.

ІТ-механізми міжсекторальної співпраці працюють за допомогою технологій так званого автоматизованого офісу. Гарний приклад такої співпраці – створення системи «Розумна взаємодія» за ініціативи Британської Ради в Україні, що впроваджена в Одеській області та забезпечує спільну роботу в одному інформаційному просторі всіх зацікавлених сторін – владу, громадян, медіа, бізнес та громадські об'єднання.

Спираючись на систематизацію стадій та етапів підготовки, прийняття й реалізації управлінських рішень А.С. Крупника [3], пропонуємо варіанти застосування ІТ-механізмів на кожному із цих етапів.

Варіанти застосування ІТ-механізмів на етапах підготовки, прийняття й реалізації управлінських рішень

Стадія	Етап	Найменування етапу	Приклади ІТ механізмів
I. ПІДГОТОВКА	1	Виявлення та діагностика проблеми	Автоматизовані аналітично-комунікаційні системи (ААКС) аналізу звернень громадян («Електронний контакт-центр»), геоінформаційні системи («Мапа звернень», «Інформер», «Цілодобова варта»), «Електронні петиції», онлайн-опитування, які дозволяють виявляти та діагностувати проблеми.
	2	Формулювання обмежень і критеріїв	ААКС даних («Реєстр нормативних документів – відкриті дані «Open data», Система «Опендатабот», ProZorro, Автоматизована система управління ресурсами), які дозволяють дослідити нормативно- правову базу, оцінити ресурсний потенціал, отримати структуровану інформацію за різними пошуковими критеріями.
	3	Визначення альтернатив	Системи підтримки прийняття управлінських рішень (СППУР), які дозволяють здійснити аналітичну обробку вхідної інформації в залежності від бажаного кінцевого результату і запропонувати декілька альтернатив.
II. ПРИЙНЯТТЯ	4	Оцінка альтернатив	СППУР, які дозволяють оцінити альтернативи різними математичними методами (прогнозування, метод регресії, тощо) за певними критеріями
	5	Вибір оптимального варіанту	СППУР, яка на основі зіставлення альтернатив дозволяє обрати оптимальне для конкретних умов рішення, мінімізуючи суб'єктивний вплив
	6	Оформлення рішення	Системи електронного документообігу (СЕД), які забезпечують за допомогою підготовлених шаблонів документів та розроблених раціональних процедур оформити, узгодити,

			публічно обговорити, винести на розгляд та на ухвалення (колективно чи одноосібно) рішення
ІІІ. РЕАЛІЗАЦІЯ	7	Організація виконання рішення	СЕД, яка передбачає публікацію прийнятого управлінського рішення; системи комунікації з громадськістю (офіційні сайти, інформери тощо), які забезпечують ознайомлення виконавців з прийнятим рішенням для вжиття ними відповідних дій, включаючи консультування та навчання
	8	Контроль (внутрішній/зовнішній)	СЕД, геоінформаційні системи («Мапа звернень», «Цілодобова варта»), системи управління взаємодією з мешканцями із системою оцінки якості обслуговування, які забезпечують зовнішній та внутрішній контроль як за виконанням самого рішення, так і за наслідками його реалізації
	9	Оцінювання ефективності рішення	Системи управління взаємодією з мешканцями із системою оцінки якості обслуговування, СППУР, які дозволяють отримати зворотній зв'язок, здійснити за допомогою ключових критеріїв та показників аналіз впливу та соціальної й економічної ефективності управлінського рішення
	10	Коригування	СППУР, СЕД, які дозволяють переглянути шляхи досягнення поставленої цілі, скоригувати альтернативи, критерії та показники, обґрунтувати нові варіанти рішення

Таким чином, активне впровадження ІТ-механізмів у систему прийняття та реалізації управлінських рішень дозволяє наближувати органи місцевої влади до потреб населення, а населенню оперативно сигналізувати про наявні проблеми. Завдяки цьому органи управління, використовуючи великі масиви територіально і функціонально розпорошеної вихідної інформації, можуть ухвалювати більш виважені, адресні та суспільно обґрунтовані управлінські рішення. Крім того, вони можуть відстежувати суспільні наслідки цих рішень та оцінювати їхню соціальну ефективність.

Список літератури:

1. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. / В. М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. – VIII, 1728 с.
3. Захарова, Г.И. Информационные технологии в образовании: учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений. – М.: Академия, 2003. – 112 с.

4. Значенко, О.П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / О.П. Значенко. – К, 2005. – 24 с.

5. Крупник А. С. Впровадження державно-управлінських рішень в умовах демократизації публічної влади // Управління сучасним містом, 2006. – № 3-4/7-12 (23-24). – С. 3-14. – Режим доступу: https://www.libr.dp.ua/text/USM2006_3_4.pdf

6. Нисневич Ю.А. Информационно-коммуникационная стабилизация политической системы. – Режим доступу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=97565>

7. Холод, О.М. Діапазон поняття "соціально-комунікаційні технології" / О. М. Холод // Держава та регіони. – 2010. – № 2.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНЦІЯ» І «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Пасічник Т.Д.

Київський національний лінгвістичний університет,
кандидат педагогічних наук, доцент

Теоретичним аналізом понять “компетенція” і “компетентність” займалися багато вчених, серед яких Н.Ф.Бориско, О.Б. Бігич, Н.Н. Гавриленко, М.С. Головань, О.А. Грішнова, І. А. Зимняя, В.О. Калінін, О.В. Кучай, Л.Я. Барінова, Н.В. Нагорна, В.Т. Лозовецька, Н.М., С.Ю. Ніколаєва, В.С. Плохій, Дж. Равен, Г.Г. Руденко, Л.М. Черноватий та інші. Однак серед науковців досі триває дискусія щодо визначення змісту й суті цих понять, встановлення їх складових компонентів та співвідношення.

О.В. Кучай розглядає компетентність як володіння особистістю відповідними компетенціями. Однак вона додає до характеристик компетентності ще й психологічний компонент, а саме особистісне ставлення людини до предмета діяльності та своєї компетентності [4]. Л. Я. Барінова,

погоджуючись з тлумаченням компетентності як володінням фахівцем набором необхідних для його роботи компетенцій та відповідністю фахівця вимогам його посади, розуміє компетентність ще і як здатність фахівця ефективно здійснювати свою професійну діяльність [1]. Тлумачення компетентності як здатності було запропоновано ще Дж. Равеном, який розуміє це поняття як специфічну здатність людини, необхідну для ефективного виконання конкретної діяльності в певній предметній галузі, наявність загальних і вузькоспеціальних знань, особливого роду предметних навичок, способів мислення та усвідомлення відповідальності за свої дії [6, с.6]. М.С. Головань також характеризує компетентність як здатність особистості якісно виконувати певну роботу, а компетенцію пов'язує зі змістом сфери діяльності [2]. С.В. Лейко, на нашу думку, надає більш повне визначення терміну “компетенція”, під яким розуміє певну сферу, коло діяльності, наперед визначену систему питань щодо яких особистість повинна бути добре обізнана, володіти певним набором знань, умінь, навичок та власного до них ставлення. Компетентність, за визначенням дослідника, є якістю особистості, її певним надбанням, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок вміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, у прийнятті адекватних рішень нагальної проблеми [5, с. 133].

Інший погляд на сутність поняття “компетентність” знаходимо у О. І. Пометун . Науковець тлумачить компетентність не як якість особистості, а як структуровані набори знань, умінь, навичок, здатностей і ставлень, що дають змогу майбутньому фахівцю визначати і вирішувати незалежно від контексту проблеми, що є характерними для певного напрямку професійної діяльності [5]. Такої ж думки дотримується і Н. М. Бібік, ототожнюючи компетентність з освітніми результатами. Ми вважаємо, що це визначення більше підходить до терміну “компетенція”, аніж компетентність.

Аналіз наукових праць дозволяє стверджувати, що переважна більшість сучасних дослідників все ж таки трактують поняття компетентності як якості

особистості. І.А. Зимня також визначає компетентність як інтегративну якість особистості, яка розвивається у навчальному процесі та стає його результатом, якість, яка актуалізується у процесі діяльності та взаємовідносин з іншими людьми. Компетенцію вона розуміє не лише як зміст навчальних дисциплін для їх засвоєння та необхідні для успішної діяльності якості особистості, так і вже засвоєний зміст та сформовані якості особистості [3].

Отже, аналізовані поняття є різнорівневими. Компетенцію можна співвіднести з поняттям освітніх цілей, результатів навчання. Це знання, вміння, навички, здатності, особистісні риси фахівця, необхідні для виконання певного виду професійної діяльності, закладені у вимогах освітніх програм підготовки фахівців. Компетентність є якістю особистості, сформованою у результаті актуалізації сформованих у неї знань, вмінь, навичок, здатностей, особистісних якостей тощо.

Список літератури:

1. Барінова Л. Я. Психологічна компетентність особистості / Л. Я. Барінова // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія. — 2014. — Т. 19. — Вип. 1 (31).— С. 29-34.
2. Головань М. С. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу / М. С. Головань // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. Збірник статей. —Ялта: РВВ КГУ, 2014. —Вип. 44. —Ч. 3. —с.79-88.
3. Зимня И.А. Компетенция и компетентность в контексте компетентностного подхода в образовании [Електронне джерело] / И.А.Зимня. —Режим доступу: http://www.rusreadorg.ru/ckeditor_assets/attachments/63/i_a_zymnaya_competency_and_competence.pdf.
4. Кучай О.В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти / О.В. Кучай // Рідна школа. – 2009. – №11. – С. 44_48.

5. Лейко С. В. Поняття «компетенція» та «компетентність»: теоретичний аналіз / С. В. Лейко // Педагогічний процес: теорія і практика. — 2013. — № 4.— С. 128-135.

5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 432 с.

6. Равен Дж. Педагогическое тестирование : проблемы, заблуждения, перспективы : пер. с англ. / Дж. Равен. – М. : Когито-Центр, 1999. – 144 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Перерва В.В.

асистент кафедри ботаніки та екології

Криворізького державного педагогічного університету

pererva@kdpu.edu.ua

Освітній процес стає більш інтенсивним, динамічним та безперервним (принцип «освіта через все життя»), відповідно змінюються і освітні технології. Однією з нових освітніх технологій виступає електронна освіта, або e-Learning. Українські вищі запроваджують ці технології в освітній процес. Розробники технології e-Learning вважають її панівною, а символ e означає: electronic (електронний), plus 6 значень excellent (чудовий), enhanced (просунутий), emotional (емоційний), extended (широкий), enthusiastic, energetic (повний ентузіазму, енергії). Робоча група ЮНЕСКО з термінології в цій галузі рекомендує навіть не перекладати термін e-Learning на національну мову.

Інтеграція України в європейський та світовий освітні простори ставить перед педагогічною наукою і системою освіти завдання пошуку ефективних підходів до якісної перебудови професійної підготовки майбутніх фахівців.

У контексті профілів підготовки вагоме значення надається майбутньому вчителю біології. Саме його професійна діяльність забезпечує учнів предметними знаннями розв'язання проблем життєдіяльності, формування природничо-наукової картини світу та екологічно доцільної поведінки в природі, раціонального використання природних ресурсів, організації здорового способу життя, опанування гігієнічною грамотністю тощо [4].

В останній час багато уваги у науково-методичній літературі присвячується підвищенню ефективності навчально-виховного процесу за умови використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Переваги навчально-виховного процесу з використанням ІКТ перед традиційним навчанням розглядаються у працях Є. Баликіної, В.Ю. Бикова, Р. Бужикового, О. Гокуня, М. Жалдака, І. Малишевської, Ю. Машбиця, Н. Олександрової, В. Тріуса [3].

Нині помітно зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання ІКТ у навчальному процесі. Цій темі в Україні присвячені дослідження таких науковців, як, Я.В. Булахова, О.М. Бондаренко, В.Ф. Заболотний, Г.О. Козлакова, О.А. Міщенко, О.П. Пінчук, І.В. Ставицька, О.В. Шестопап та інші.

Комп'ютеризація передбачає зростання ролі так званого електронного навчання, що тлумачиться у трьох сенсах: 1) навчання із залученням комп'ютерів; 2) навчання із застосуванням електронних навчальних матеріалів; 3) навчання із залученням мережних технологій.

При підготовці майбутнього вчителя біології доцільним є використання *електронних підручників*, побудованих на основі застосування різних рівнів інтерактивності; *електронних навчальних курсів*. Перевагою електронного підручника є можливість самостійного опанування навчального матеріалу без контролю з боку викладача за навчальною діяльністю студента.

Електронний навчальний курс (ЕНК) є педагогічним програмним засобом, використання якого дозволяє фіксувати виконання студентами всіх видів навчальної діяльності, проводити підсумкову атестацію у тестовій формі,

організовувати самостійну роботу студентів та забезпечувати студентів навчальним матеріалом [2]. ЕНК можуть поширюватись на різних носіях, а також на освітніх сайтах мережі Інтернет, зокрема у системах управління електронними курсами. Електронні курси для реалізації синхронного навчання передбачають використання засобів взаємодії викладача та студентів у режимі реального часу (чат, віртуальний клас, браузерні діяльнісні середовища загального та спеціального призначення тощо). Системою управління електронними навчальними курсами (ЕНК) Криворізького державного педагогічного університету є платформа Moodle. Наразі розробляються навчальні курси як фундаментальної (природничо-наукової), так і науково-предметної підготовки.

Реалізація електронного навчання має переваги для викладача, студента і навіть навчального закладу в цілому. Але не слід відкидати і *недоліки електронного навчання*: не для всіх навчальних дисциплін використання засобів ІКТ є доцільним; не всі викладачі та студенти готові до суто електронного навчання; існує висока залежність від технічної інфраструктури. Зважаючи на зазначені недоліки електронного навчання, природничі навчальні дисципліни доцільно вивчати засобами *комбінованого навчання* (blended learning), що передбачає спільне використання методів та засобів традиційних та дистанційних форм навчання (частка дистанційних технологій може коливатися від 30% до 80%) [1]. Специфікою опанування навчальних дисциплін природничого циклу є необхідність проведення мікроскопічних, лабораторних досліджень та спостережень, вивчення гербарних зразків та фіксованих препаратів, проведення екскурсій в природу. Саме тому актуальним є дослідження засобів управління самостійною роботою студентів; теоретичне обґрунтування й практична реалізація методики їх використання в змішаному навчанні.

Таким чином, перспективним напрямком модернізації фахової підготовки майбутнього вчителя біології є саме інтеграція, а не повна заміна традиційної освітньої діяльності на електронне навчання. Вважаємо за оптимальне саме

комбіноване навчання, адже засоби ІКТ ефективні у формуванні фахової (у тому числі термінологічної) компетентності майбутнього вчителя біології, автоматизації контролю знань тощо.

Література

1. Кухаренко В., Рибалко О., Сиротенко Н. Дистанційне навчання: Умови застосування. *Дистанційний курс*. Харків: НТУ “ХПІ”, Торсінг, 2002. .320 с.
2. Морзе Н.В., Глазунова О.Г. Методика створення електронного навчального курсу (на базі платформи дистанційного навчання Moodle): *Навч. посібник*. К.: “Аграр Медіа Груп”, 2012, 2012. 247.
3. Фоміних Н. Позитивні й негативні сторони застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2009. Ч. 3. С. 186-190. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2009_3_28
4. Шапран Ю.П. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів біології : *автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова*. К., 2014. 40 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Пересада В.В.

Богуславська ЗСШ І-ІІІ ступенів Павлоградського району
Дніпропетровської області
вчитель зарубіжної літератури та російської мови

Нова українська школа зорієнтована на використання інноваційних педагогічних технологій, які передбачають формування творчої, активної,

ініціативної, самостійної, всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Досягненню мети навчання в сучасній школі, задоволенню потреб та інтересів школярів, розвитку в них творчої активності і самостійності сприяє використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Сучасна освітня парадигма вимагає переходу від пасивних до активних технологій навчання. Одним із основних шляхів удосконалення змісту освіти є широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [4, с. 111]. ІКТ сприяють модернізації традиційної системи навчання, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу, активізують навчальну діяльність учнів, підвищують мотивацію учіння школярів, формують творчу активність та пізнавальний інтерес здобувачів освіти.

Використання ІКТ в освітньому процесі є важливим етапом впровадження новітніх підходів до викладання дисциплін суспільно-гуманітарного циклу. Зарубіжна література як дисципліна дає педагогу широке поле для креативності та пошукової діяльності, яку можна здійснювати саме засобами ІКТ. Комп'ютерні засоби допомагають якісно підготуватися до уроку зарубіжної літератури, забезпечують його високий інформаційний рівень, створюють можливості для формування в учнів мотивації учіння, пізнавальної активності, розвитку творчих здібностей.

Проблемі інформатизації освіти присвятили свої дослідження Ю. Атаманчук, О. Андрєєв, В. Биков, Р. Гіляревський, Р. Гуревич, Ю. Драгнев, М. Жалдак, Ю. Жук, М. Кадемія, Ю. Машбиць, Н. Морзе, Л. Петухова, Є. Полат, М. Потьомкин, Ю. Рамський, О. Співаковський, Н. Тализіна, Ю. Триус та ін. Дослідження проблем, пов'язаних із використанням ІКТ у навчальному процесі середньої школи, відображено в працях С. Архангельського, В. Бикова, Б. Гершунського, М. Жалдака, О. Жильцова, А. Коломієць, Т. Корольової, М. Левшиної, Є. Машбиц, М. Монахова, Н. Морзе, О. Співаковського та ін.

Проте, незважаючи на значний інтерес науковців до питання інформатизації освітнього простору, проблема використання інформаційно-

комунікаційних технологій на уроках зарубіжної літератури на сьогодні залишається маловивченою та малодослідженою.

У науковій літературі існують різні підходи до трактування поняття «інформаційно-комунікаційні технології». На думку Н. Морзе, ІКТ – це сукупність методів, засобів та прийомів пошуку, зберігання, опрацювання, подання і передавання графічних, текстових, цифрових, аудіо- та відеоданих на базі персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж і засобів зв'язку [3, с. 12]. А. Дзюбенко під ІКТ навчання розуміє сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, а також способів і новаторських методів їхнього застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу [2, с. 30].

Аналіз педагогічної літератури (М. Жалдак, Ю. Жук, М. Кадемія, Ю. Машбиць, Н. Морзе, І. Онищенко, Л. Петухова, О. Співаковський, Н. Тализіна, Ю. Триус та ін.) показав, що використання ІКТ на уроках зарубіжної літератури дає можливість:

- поєднувати традиційні та нетрадиційні джерела інформації;
- підвищити унаочненення освітнього процесу;
- одночасно використовувати аудіо-, відео-, мультимедіа матеріали;
- забезпечувати ефективне сприймання і закріплення учнями навчального матеріалу;
- оперативно керувати освітнім процесом;
- формувати комунікаційну компетентність учнів;
- організовувати колективну й групову роботу;
- здійснювати контроль навчальних досягнень з зарубіжної літератури;
- забезпечити зворотній зв'язок;
- розвивати пізнавальну самостійність учнів;
- виховувати потребу в розвитку читацької культури;
- удосконалювати аналітичні навички учнів;
- розвивати творчу уяву, фантазію школярів;

- формувати моральні якості та ін.

За переконанням І. Онищенко, «застосування сучасних комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання дозволяє внести кардинально нові зміни у звичайні форми роботи вчителя, сприяє цікавому й повному розкриттю теми уроку, успішному і свідомому засвоєнню учнями навчального матеріалу» [5, с. 177]. Використання можливостей ІКТ підвищує ефективність навчального процесу, робить його творчим, змістовним і цікавим. ІКТ сприяють суттєвим змінам у спрямованості особистості, в інтелектуальній та емоційно-вольовій сферах, розвивають ініціативність, пізнавальну активність, інтерес до знань.

На думку А. Богосвятської, ефективним засобом інтенсифікації уроку зарубіжної літератури є використання ресурсів мережі Інтернет. Для вчителя і його учнів відкривається доступ до безмежних ресурсів знань з зарубіжної літератури:

- бібліотеки наукової та художньої літератури;
- літературні періодичні видання;
- авторські сайти сучасних письменників;
- електронні підручники та посібники;
- педагогічний досвід упровадження новітніх технологій навчання;
- науково-освітні сайти;
- енциклопедії, словники, довідники;
- віртуальні літературні музеї та виставки;
- фотогалереї письменників різних епох і народів;
- колекції рефератів та учнівських творів;
- сайти мистецького характеру;
- останні новини планети та ін. [1].

Однак, слід зауважити: урок зарубіжної літератури не повинен бути перенасичений мультимедійними засобами, їх слід використовувати тільки в комплексі з іншими засобами, відповідно до завдань уроку. Книгу та спілкування з учителем на уроках зарубіжної літератури ніщо не замінить,

однак доцільне застосування сучасної електронної техніки значною мірою урізноманітнить добре відомі, традиційні методи, прийоми, види навчальної діяльності, істотно підвищить мотивацію, допоможе розкрити творчі здібності не тільки учня, а й самого вчителя.

Аналіз методичної літератури показав, що використання ІКТ розширює інтерпретаційне поле художнього твору: отримання інформації з різноманітних джерел, аналіз інформації, символічне кодування та розкодування інформації, створення власного конструкту на основі отриманої інформації, культурні зразки. Однак, найважливішим завданням використання ІКТ у процесі вивчення зарубіжної літератури є підвищення пізнавального інтересу учнів до вивчення предмета, ефективність його опанування школярами.

Ефективне використання ІКТ на уроках зарубіжної літератури викликає зміни у структурі пізнавальної діяльності, створює умови для формування критичного мислення школярів завдяки їх орієнтації на пошук системних зв'язків та закономірностей, дозволяє підключати до процесу сприймання та запам'ятовування навчального матеріалу підсвідомість учнів. Учні з пасивних спостерігачів перетворюються на учасників навчального процесу, розкривають свої творчі якості та індивідуальні можливості, набувають навичок самовираження.

На наше переконання, на уроках зарубіжної літератури в учнів формуються найважливіші соціально-моральні уявлення й орієнтири, вивчення літератури сприяє вихованню суспільно зрілої, активної, творчої особистості. ІКТ здійснюють позитивний вплив на мотиваційну сферу учнів. У цікавій, динамічній, ігровій формі школярі опановують комп'ютерні засоби та одночасно підвищують комунікативну компетентність, удосконалювали свої знання з зарубіжної літератури, розвивають творчі здібності.

Таким чином, досконале володіння ІКТ учителями і вдале їх використання під час проведення уроків зарубіжної літератури забезпечуватиме ефективний освітній процес, підвищуватиме мотивацію і пізнавальну активність школярів, створюватиме умови для самостійного навчання кожного

учня. ІКТ мають значний потенціал для формування таких якостей креативної особистості, як допитливість, оригінальність, ерудованість, ініціативність, самостійність, прагнення до самовираження та ін.

Список літератури:

1. Богосвятська А.І. Використання ІКТ (інформаційно-комунікативних технологій) у процесі викладання світової літератури [Електронний ресурс] / А. І. Богосвятська. – Режим доступу: http://galyna-zhukova.edukit.dn.ua/vse_dlya_vchitelya_svitovoi_literaturi/peredovij_dosvid_koleg/ikt_na_urokah/.

2. Дзюбенко А. А. Новые информационные технологии в образовании : монографія / А. А. Дзюбенко. – Москва, 2000. – 104 с.

3. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики. В 4-х част. / Н. В. Морзе. – Київ: Навч. книга, 2003. – Ч. 1. – 254 с.

4. Онищенко І. В. Інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище сучасного вищого навчального закладу як засіб формування професіоналізму майбутніх фахівців / І. В. Онищенко // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2013. – Вип. 37. – С. 111-116.

5. Онищенко І. В. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів в умовах інформатизації освіти / І. В. Онищенко // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2016. – Вип. 47. – С. 174-179.

РОЛЬ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Периста К.Е.

Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара, студентка

Що таке процес інформатизації суспільства Діяльність окремих людей, груп, колективів і організацій зараз все більшою мірою починає залежати від їх інформованості та здатності ефективно використовувати наявну інформацію.

Перш ніж зробити якісь дії, необхідно провести велику роботу зі збору та переробки інформації, її осмислення та аналізу. Відшукання раціональних рішень в будь-якій сфері вимагає обробки великих обсягів інформації, що часом неможливо без залучення спеціальних технічних засобів.

Зростання обсягу інформації особливо стало помітно в середині ХХ в. Лавиноподібний потік інформації хлинув на людину, не даючи йому можливості сприйняти цю інформацію повною мірою. У щодня з'являється новому потоці інформації орієнтуватися ставало все важче. Часом вигідніше стало створювати новий матеріальний або інтелектуальний продукт, ніж вести розшук аналога, зробленого раніше. Освіта великих потоків інформації обумовлюється:

- надзвичайно швидким зростанням кількості документів, звітів, дисертацій, доповідей і т.п., в яких викладаються результати наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт;

- постійно зростаючою кількістю періодичних видань з різних галузей людської діяльності;

- появою різноманітних даних (метеорологічних, геофізичних, медичних, економічних і ін.), що записуються звичайно на магнітних стрічках і тому не потрапляють в сферу дії системи комунікації.

В історії розвитку цивілізації відбулося кілька інформаційних революцій - перетворень суспільних відносин через кардинальних змін у сфері обробки інформації. Наслідком подібних перетворень було придбання людським суспільством нової якості.

Перша революція пов'язана з винаходом писемності, що привело до гігантського якісного і кількісного стрибка. З'явилася можливість передачі знань від покоління до поколінь.

Друга (середина ХVІ ст.) Викликана винаходом друкарства, яке радикально змінило індустриальне суспільство, культуру, організацію діяльності.

Третя (кінець ХІХ в.) Обумовлена винаходом електрики, завдяки якому з'явилися телеграф, телефон, радіо, що дозволяють оперативно передавати і накопичувати інформацію в будь-якому обсязі.

Четверта (70-і рр. ХХ ст.) Пов'язана з винаходом мікропроцесорної технології і появою персонального комп'ютера. На мікропроцесорах і інтегральних схемах створюються комп'ютери, комп'ютерні мережі, системи передачі даних (інформаційні комунікації). Цей період характеризують три фундаментальні інновації:

- перехід від механічних та електричних засобів перетворення інформації до електронних;

- мініатюризація всіх вузлів, пристроїв, приладів, машин;

- створення програмно-керованих пристроїв і процесів.

Для створення більш цілісного уявлення про цей період доцільно познайомитися з наведеною нижче довідкою про зміну поколінь електронно-обчислювальних машин (ЕОМ) і зіставити ці відомості з етапами в області обробки і передачі інформації.

Інформаційна технологія (ІТ) - процес, що використовує сукупність засобів і методів збору, обробки і передачі даних (первинної інформації) для отримання інформації нової якості про стан об'єкта, процесу або явища.

Телекомунікації - дистанційна передача даних на базі комп'ютерних мереж і сучасних технічних засобів зв'язку.

У 80-х роках відбувся цілий ряд якісних змін в ІТ. Деякі з них усвідомлювалися поступово (наприклад, розвиток архітектури і стандартів відкритих систем), інші, як феномен персональних обчислень, входили в життя набагато більш революційним шляхом. Коротко розглянемо, як ці зміни все більш обмежували застосування класичних методів системного проектування, вимагаючи нових підходів в розробці чисто "комп'ютерних" компонентів ІС. Далі, в другій частині буде розглянуто, як ці зміни допомагали також появі ВРР.

Нарешті, до кінця 80-х - початку 90-х у всьому світі як розробниками, але і користувачами були усвідомлені три справді революційних феномена. Вони стали все ширше входити в вітчизняну практику, якісно змінюючи діяльність комп'ютеризованих підприємств:

1. Феномен персональних обчислень, заснований на постійній доступності працівникові можливостей ЕОМ, в першу чергу - на використанні персональних комп'ютерів. Феномен полягає в тому, що в багатьох видах інформаційних, проектних і управлінських робіт зникла необхідність в працівниках-виконавцях (друкарки, креслярем, діловод і ін.), які є посередниками між постановкою завдання і її рішенням.

2. Феномен кооперативних технологій, що складається в комп'ютерній підтримці спільної узгодженої роботи групи працівників над одним проектом. Цей феномен виник на основі суми методів, які забезпечують управління доступом членів групи до різних частин проекту, управління версіями і редакціями проектної документації і узгодженим виконанням робіт в послідовній процедурі робіт, управління паралельним конструюванням і ін.

3. Феномен комп'ютерних комунікацій, що складається в різкому збільшенні можливостей обміну будь-якою інформацією. Він виник, зокрема, на основі стандартизованих протоколів обміну даними прикладного рівня в локальних і глобальних мережах. Це дозволило виключити необхідність передачі паперових документів для отримання згоди або змістовних зауважень, непотрібні переїзди для проведення нарад, забезпечити постійну готовність працівника отримати і відіслати повідомлення або інформативні записи даних незалежно від місця його географічне розташування та ін.

Оцінка їх впливу на виробничу діяльність і оргструктури, розробка відповідних методик проводилися не тільки за кордоном, але і вітчизняними фахівцями, хоча тоді у нас час реального застосування цих методів ще не настав.

Ускладнення індустріального виробництва, соціальної, економічної та політичної життя, зміна динаміки процесів у всіх сферах діяльності людини

привели, з одного боку, до зростання потреб у знаннях, а з іншого - до створення нових засобів і способів задоволення цих потреб.

Бурхливий розвиток комп'ютерної техніки та інформаційних технологій послужило поштовхом до розвитку суспільства, побудованого на використанні різноманітної інформації і отримав назву інформаційного суспільства.

Японські вчені вважають, що в інформаційному суспільстві процес комп'ютеризації дасть людям доступ до надійних джерел інформації, позбавить їх від рутинної роботи, забезпечить високий рівень автоматизації обробки інформації у виробничій та соціальній сферах. Рушійною силою розвитку суспільства має стати виробництво інформаційного, а не матеріального продукту. Матеріальний же продукт стане більш інформаційноємним, що означає збільшення частки інновацій, дизайну і маркетингу в його вартості.

В інформаційному суспільстві зміняться не тільки виробництво, але і весь уклад життя, система цінностей, зросте значимість культурного дозвілля по відношенню до матеріальних цінностей. У порівнянні з індустріальним суспільством, де все направлено на виробництво і споживання товарів, в інформаційному суспільстві виробляються і споживаються інтелект, знання, що призводить до збільшення частки розумової праці. Від людини знадобиться здатність до творчості, зросте попит на знання.

Матеріальною і технологічною базою інформаційного суспільства стануть різного роду системи на базі комп'ютерної техніки і комп'ютерних мереж, інформаційної технології, телекомунікаційного зв'язку.

Інформаційне суспільство - суспільство, в якому більшість працюючих зайнято виробництвом, зберіганням, переробкою і реалізацією інформації, особливо вищої її форми - знань.

У реальній практиці розвитку науки і техніки передових країн в кінці ХХ ст. поступово набуває зримих обрисів створена теоретиками картина інформаційного суспільства. Прогнозується перетворення всього світового простору в єдине комп'ютеризоване та інформаційне співтовариство людей, що проживають в електронних квартирах і котеджах. Будь-яке житло оснащене

всілякими електронними приладами і комп'ютеризованими пристроями. Діяльність людей зосереджуватиметься головним чином на обробці інформації, а матеріальне виробництво і виробництво енергії буде покладено на машини.

Список літератури:

1. Іванова Ольга [Електронний ресурс] // «ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ». - <http://www.syl.ru/article/94385/informatizatsiya-obschestva-na-sovremennom-etape>
2. Електронний регіон [Електронний ресурс] // «Методологія індексу» .- <http://eregion.ru/metodologiya-indeksa>

ВИЗНАЧЕННЯ ПОХИБКИ ОБЕРТАННЯ ШЛФУВАЛЬНОЇ ГОЛОВКИ З ВИКОРИСТАННЯМ СПЕКТРАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Петришин А.І.

к.т.н., ст. викладач, НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

e-mail: m.p3shka.a.i@gmail.com

При ідентифікації похибок виготовлення та збирання шпindelьних вузлів зазвичай є певні складнощі, пов'язані з тим, що вони мають низькі значення амплітуд та частот збурень, характерних для дефектів збирання. Тому для їх ідентифікації бажано підсилити результат їх дії, що можна реалізувати використанням резонансних методів дослідження. В свою чергу, резонансні частоти шпindelьних вузлів у порівнянні з частотами похибок збирання, мають досить високі значення, що не дозволить провести діагностику у резонансному режимі для більшості збурень, викликаних похибками виготовлення та збирання шпindelьних вузлів, а особливо на низьких обертах.

Тому пропонується використати для діагностики таких похибок спеціальний стенд з низькими значеннями власних частот несучих елементів, на яких кріпиться шпindelьний вузол [1].

Точність обертання шпindelних вузлів характеризується двома параметрами:

- радіальним биттям (Δr), яке визначається за залежністю:

$$\Delta r = 2 \cdot a_1$$

- похибкою обертання шпинделя (Δ), яка визначається за залежністю:

$$\Delta = 2 \cdot \sqrt{\left(\sum_{i=0,1}^m a_{k_i}^2\right)}, f_i \neq f_0, f_m = 10 \cdot f_0$$

де $k_i = f_i/f_0$ - номер i -ї нормованої гармоніки, тобто порядок i -ї частоти вимушених коливань f_i відносно частоти обертання f_0 ; a_{k_i} - амплітуда i -ї нормованої гармоніки.

Основні параметри похибки обертання визначаються стандартом ASME B89.3.4M-1985 [2].

Оцінка радіального биття та похибки обертання проводилась на основі отриманих спектрів вібрацій шпindelного вузла на холостому ході та при дії зовнішніх навантажень. Результати на холостому ході наведено на рис. 1, при дії зовнішніх зусиль – на рис. 2.

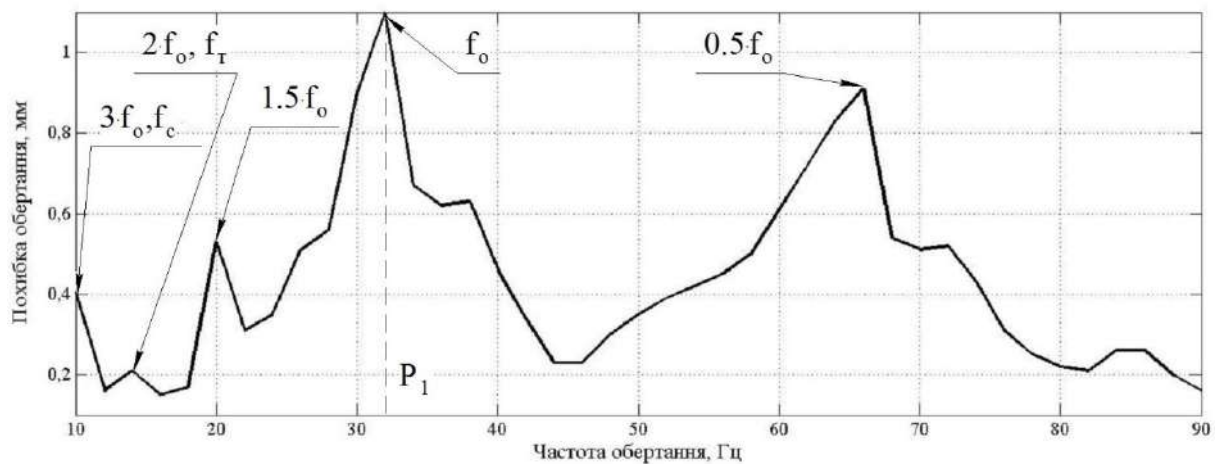

Рис. 1 Графіки похибки обертання для холостого ходу шпindelного вузла

Результати свідчать про те, що для холостого ходу найбільші похибки обертання спостерігаються на частотах обертання, що відповідають суміщенню першої власної частоти стелу $f_1 = 33$ Гц, з частотою обертання шпинделя

$f_0 = 33$ Гц, та з спектральної складової $0.5 \cdot f_0$, (частота обертання шпинделя $f_0 = 66$ Гц). Останнє є показником суттєвого розвантаження шпинделя [3].

Крім того, з графіків (рис. 1 і рис. 2) видно, що при дії зовнішніх зусиль значно зростає амплітуда спектральної складової $2 \cdot f_0$, що є свідченням часткового розвантаження підшипників та збільшення перекосу їх кілець [4].

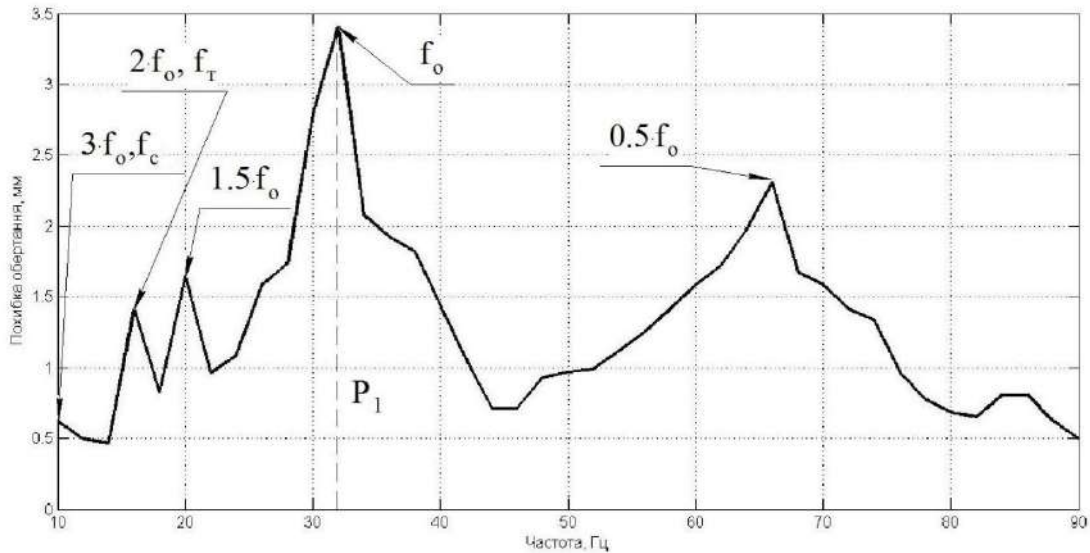

Рис. 2 Графік похибки обертання для випадку дії зовнішніх зусиль

Даний спосіб при вимірюваннях резонансних коливань стенда дозволяє з отриманого сигналу спочатку обчислити абсолютні коливання кінця оправки, а потім – відносні коливання з отриманням спектру цих коливань. За результатами визначення масиву таких спектрів в робочому діапазоні частот обертання шпинделя будуються графіки радіального биття кінця шпинделя та похибки його обертання.

Дані результати дозволяють застосовувати стенд для діагностики похибок виготовлення та збирання шпиндельних вузлів шляхом вимірювання резонансних коливань та штучно підсилити дію збурень, викликаних цими похибками, і ідентифікувати їх фактичну наявність та провести об'єктивну оцінку поточного динамічного стану шпиндельних вузлів. На основі цього, можуть бути призначенні технологічні режими обробки деталей.

Список літератури:

1. Данильченко Ю.М. Идентификация колебаний шпинделя по результатам измерения вибраций корпуса шпиндельного узла / Ю.М. Данильченко, А.И. Петришин. // Вісник НТУУ «КПІ», сер. Машинобудування. – 2014, №71. - С.147-152.
2. Axes of rotation, methods for specifying and testing // An American National Standard, ASME B89.3.4M-1985 by the American Society of Mechanical Engineers, NY. – 1985
3. Русов, В.А. Диагностика дефектов вращающегося оборудования по вибрационным сигналам. – Пермь, 2012.
4. Данильченко Ю.М., Прецизійні шпиндельні вузли на опорах кочення (теорія і практика) / Ю.М. Данильченко, Ю.М. Кузнєцов. – Тернопіль – Київ, 2003. - 309 с.

**МЕТА-АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯКОСТІ
МІСЬКИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ****Петровська С.І.**

Національний транспортний університет
кафедра економіки, старший викладач

Загалом існує два тренди досліджень якості міських пасажирських перевезень. Перший підхід має справу з вимірюванням параметрів експлуатації транспортної системи, а другий – концентрується на дослідженнях ставлення клієнтів до транспортного обслуговування.

Важливим методом оцінювання якості перевезень, застосування якого не вдалося знайти у вітчизняній практиці, є Impact Score (оцінка впливу – англ.).

У таблицю заносять середню величину оцінки атрибуту за період, дані про наявність (відсутність) проблем при обслуговуванні з якими стикалися

клієнти з вибірки за кожним атрибутом за певний період. Покажемо це далі на прикладі таблиці 1.

Таблиця 1

Метод оцінки впливу (Impact Score Technique)

при дослідженні якості перевезень

Атрибут якості	А	В	С	Д	Е
	Проблема виникла протягом періоду. Середній бал	Проблема не виникла протягом періоду. Середній бал	Розрив $B-A=C$	Частка тих, хто повідомив про наявність проблеми	Оцінка впливу $C*B=E$
Порушення розкладу руху	6,5	8,5	2,0	0,548	1,0960
Бруд в салоні	6,3	8,2	1,9	0,442	0,8398
Неввічливий персонал	5,3	8,1	2,8	0,173	0,4844

Оцінки впливу розставляють у порядку зменшення величини. Ключовими напрямками зусиль будуть атрибути з найбільшими Impact Score. Моніторинг таких оцінок дасть змогу контролювати успішність заходів.

Якість перевезення та обсяг залучення провізних ресурсів на міському маршруті пов'язані між собою як причина і наслідок. Обсяг залучених провізних ресурсів повинен забезпечувати заплановану якість перевезення. У ринкових умовах проблема якості перевезення пасажирів повинна вирішуватися муніципальною владою міста як економічне змагання перевізників за пасажира.

В Україні в рамках державно-приватного партнерства сьогодні існують лише окремі фрагменти ринкового підходу до управління якістю обслуговування пасажирів.

Інтервал руху і наповненість транспортного засобу сьогодні є основними показниками якості перевезень в містах України. За результатами дослідження частка пасажирів, які повністю задоволені послугами, що надаються пасажирським автотранспортом, склала 37%, а незадоволених – 63%. Відмова

в посадці (16% незадоволених пасажирів) взагалі є наслідком наповненості салону, тож не варто було її виділяти в окремий фактор.

Відомо, що на функціональний стан пасажира впливають час поїздки, час очікування, наповненість салону. Виходячи з результатів цих досліджень можна зробити висновок, що при користуванні транспортними послугами маршрутів, що досліджувалися, при тривалості поїздки 25 хвилин, пасажир втрачатиме за рік за рахунок зменшення працездатності в середньому 2003 грн. Якщо зменшити наповненість транспортних засобів до величини 3 особи/м², то втрати доходу пасажира складатимуть 615 грн., або втричі менше, ніж фактичні.

Моделювання якості роботи міського транспорту також більшою мірою зводиться до виробничих критеріїв і не враховує решти важливих для людини чинників, наприклад, визначено наступні критерії: час пішохідної складової (до і від зупинки); час очікування транспортного засобу; тривалість поїздки; динамічний коефіцієнт використання місткості транспортного засобу.

В Україні стандарти якості послуг пасажирського транспорту регулюються Законом України „Про захист прав споживачів” та Державним класифікатором соціальних стандартів та нормативів, а в автомобільних перевезеннях – Правилами надання послуг пасажирським автомобільним транспортом.

У Державному класифікаторі соціальних стандартів та нормативів закріплено три критерії оцінки якості перевезень: кількість пасажирів на 1 м² площі салону автобусу в період найбільшого завантаження; виконання запланованої кількості рейсів; витрати часу населенням на поїздку за категоріями міст.

Невідповідність стану нормативної бази та фокусу спрямування наукових інтересів вітчизняних науковців-транспортників сучасним вимогам суспільства яскраво демонструє структура причин виникнення критичних подій.

Таким чином, сучасні стандарти оцінювання якості перевезень, яким би чином вони не були побудовані, не є достатньою методологічною базою, коли

перед зацікавленими інституціями (наприклад, адміністрацією міста) постає завдання зі зменшення частоти користування приватним автомобілем у мегаполісі. Воно потребує розробки спеціального інструментарію оцінювання якості поїздок містом. Тут необхідно вимірювати різницю якості поїздок містом, як її відчують пасажери міського транспорту і водії приватних автомобілів. Без таких досліджень в контексті мети дисертаційної роботи подібне управління якістю буде лише інтуїтивним. Часом стверджують, що ідея регулярного обстеження якості перевезень є сумнівною. Проте точкові дослідження дозволяють виявити головні чинники, що стоять на заваді якості, і зрозуміти напрями управлінського впливу, але вони не дають інформації для контролю заходів з управління попитом на перевезення.

Список літератури:

1. Мулеев Е. Ю. Краткий обзор методик по оценке качества перевозок пассажирским транспортом. Транспорт наука, техника, управление. Научный информационный сборник. Москва, 2016, № 8. С. 35-43.

2. Давідіч Н.В. Моделювання показників якості роботи міського пасажирського транспорту. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2016, № 1 (225)б. С. 69-73.

РІЗНОВИДИ ТА СТРУКТУРА ЗНАННЯ В СУЧАСНІЙ ЕПІСТЕМОЛОГІЇ

Петрушенко В.Л.

доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії

Національного університету «Львівська політехніка»,

м. Львів, Україна, vipetfil@gmail.com

Питання про природу, структуру, особливості функціонування та ефективність людських знань на тлі поширення сучасних інформаційних технологій суттєво актуалізується з кількох причин. Як і раніше, в наш час

гостро стоїть питання про відмінності між людським знанням та тими інформаційними утвореннями, на основі яких працюють сучасні обчислювальні та роботизовані машини. По-друге, починаючи приблизно з першої третини ХХ ст. внаслідок критики науки та сцієнтистської ідеології утвердилось цілком виправдане переконання в тому, що людина в своїй життєдіяльності не може обмежитись лише науковим знанням. По-третє, у 70-ті роки минулого століття стало достатньо очевидним, що епістемологічний проект аналітичної філософії, що претендував тривалий час на привілейовану позицію в сучасній філософії, себе не виправдав; достатньо згадати, наприклад, критику цього проекту А. Папом [3] та заклики П. Уїнча створити «загальну епістемологію», а не обмежуватись її увагою лише до наукового пізнання [7, с. 9]. Нарешті, слід згадати також і про сучасні когнітивні дослідження, що вносять відчутні новації у питання про структуру та функціонування знання.

Питання про різновиди знання було вперше опрацьоване у давньогрецькій філософії: відомо, що Парменід на основі своїх міркувань про буття провів розрізнення між знанням в істині та знанням-гадкою. Це розрізнення зберіглося у філософії Платона, що не лише його прийняв, а й заклав під нього певні концептуальні основи. Зокрема, згідно Платона, гадка базується на вірі, а знання – на логіці та прямому спогляданні ідей. До того ж означені різновиди знання мають своєю підосновою й структуру знання: за Платоном, у будь-якому знанні наявні чуттєвий та логічний компоненти: в істинному знанні наголошується на внутрішніх зв'язках усіх складових певного знання, а у гадці панує чуттєвий, тобто мінливий та відносний компонент [4, с. 406 – 408; див. також роботи «Теетет» і «Держава»]. Проте існують і вищі знання: вони доступні лише філософам, які можуть споглядати вічні та незмінні ідеї.

Фундатори філософії Нового часу Ф. Бекон та Р. Декарт ввели в інтелектуальний горизонт людства переконання в тому, що істинним знанням може бути лише наукове знання, тому будь-яка людина, що шукає істину, неодмінно повинна стати науковцем. Таке переконання і по-сьогодні лежить у

підвалинах світогляду та ідеології сцієнтизму. Згідно такому переконанню людині не потрібні жодні знання, окрім наукових, тому саме сцієнтизм почав розділяти знання на наукові та ненаукові. Аналітична філософія, що постає певним варіантом сцієнтизму, у першій третині ХХ ст. проводила відмінність між «знання Що» та «знанням Як», закладаючи у такий спосіб у структуру знання компонент онтологічний («Що») та технологічний («Як»); пізніше аналітична філософія не надавала таким різновидам знання вагомому значення, хоча й не відмовилась від нього (В. Квайн). Від традиційного сцієнтизму аналітична філософія залишила у своєму арсеналі переконання в тому, що знання мають так чи інакше корелюватись із істиною.

Г. Фреге та Е. Гуссерль посприяли тому, щоб у будові знання надавали значення також і сенсу [8, с. 74 – 76], а сучасна когнітивна психологія (Ф. Бартлет – [6, с.374]) підвела під таке твердження експериментально виявлений компонент знання під назвою «схема», що її пізніше почали розглядати як когнітивну схему (В. Найссер – [2]). У підсумку структура знання набула трьох компонентів: чуттєвий компонент («Що?»), конструктивно-функціональний компонент («Як?») та смисловий компонент («На підставі чого?», «Задля чого?») [1, с.34 – 36]. У більшості випадків в різних аналітиках знання фігурують або усі названі компоненти, або частина із них. Г.П. Щедровицький у свій час зміст смислового компоненту знання подавав як постулати або уявлення про можливий об'єкт пізнання, його властивості і будову [9, с. 101].

На моє переконання означені компоненти знання дійсно подають знання в його повноті та дозволяють спостерігати за його динамікою, проте вони фіксують лише інтелектуальний або ідеальний зміст знання, у той час, як знання постає реальністю, причому такою реальністю, що може транслюватись від людини до людини, від покоління до покоління. Тому у будову знання конче необхідно включити також і знаково-символічні форми його фіксації та трансляції у різних способах комунікації. Саме в необхідності враховувати важливість цього четвертого компоненту знання полягає, на мій погляд, виправданість акцентування при аналізі пізнання уваги на мові, що постає

характерним для ідей Л. Вітгенштайна та Б. Рассела [5, с. 340- 341]. При тому варто враховувати, що знаково-символічна форма реального існування знання не просто накладається на його ментальний зміст, нагадуючи якість зовнішнє пакування, а настільки органічно входить у зміст та будову знання, що врешті від системи знаків та мови залежить ефективність, гнучкість мови та здатність останньої надавати імпульс вітальній та пізнавальній активності людини.

На основі окресленої структури знання не так важко виділити певні його різновиди. Наприклад, при акцентуванні чуттєвої складової певного знання ми маємо справу із гадкою (вважанням), що за своїм наповненням може бути подане як відання, поінформованість, при наголосі на конструктивному компоненті маємо справу із знаннями інструментального плану, наголос на смислового компоненті знання дає нам знання-переконання, знання-принципи, знання ціннісного плану. З позиції ефективності та функціональних можливостей знання традиційно поділяються на наукове та ненаукове, але склад останнього різновиду може бути дуже різноманітним. Зокрема, в ненаукове знання включають життєво-досвідне знання (повсякденне, побутове), художньо-естетичні переживання, прагматичні знання (знання оптимальних способів практичної діяльності у різних сферах життєдіяльності), псевдонаукове знання (знання, що не відповідає критеріям наукових знань, але претендує на статус науки, наприклад, УФО-логія, парapsихолонгія, астрологія) та антинаукове знання (знання, що свідомо протиставляє себе науковому знанню, подаючи останнє як потворне, викривлене, оманливе).

Розглянутий матеріал на зазначену тему свідчить про те, що загальна панорама людських пізнавальних можливостей і засобів є набагато ширшим за ті структури та матриці, що функціонують в обчислювальній техніці. Окрім того, наявність у структурі знання смислового компоненту, що однозначно пов'язаний із особливостями становища людини в світі та її відношення до дійсності, доволі радикально виводить феномен людського знання за межі будь-яких інформаційних утворень. Тут доречно також зауважити й те, що прагнення сучасних вітчизняних освітніх проєктів ввести навчання у форми

фрагментарних структур та повідомлень є небезпечним саме тому, що при тому поза увагою опиняється смислова складова знання і пізнання, що покликана дарувати людині уявлення про фундаментальні цінності та стратегічні життєві орієнтири.

Список літератури:

1. Вахтомин Н.К. Генезис научного знания (Факт, идея, теория) / Н.К. Вахтомин. – М.: Наука, 1973. – 286 с. – С. 34 – 36
2. Найссер У. Познание и реальность. Смысл и принципы когнитивной психологии / У. Найссер. Пер. с англ. В.В. Лучкова. Вступ. ст. и общ. ред. Б.М. Величковского. – М.: Прогресс, 1981. – 232 с. – С. 123 – 137.
3. Пап А. Семантика и необходимая истина: Исследование оснований аналитической философии / Артур Пап. Перевод с англ. Е.Е.Ледникова. – М.: Идея-Пресс, 20012. – 420 с. – С. 90 – 91
4. Платон. Менон / Платон // Платон. Сочинения в трех томах. Под общ. ред. А.Ф. Лосева и В.Ф. Асмуса. Пер. с древнегреч. Т. 1. – М.: Мысль, 1968. – (АН СССР. Ин-т философии. Философ. наследие). – 623 с. – С. 367 – 412.
5. Рассел Б. Философский словарь разума, материи и морали / Б. Рассел. Пер. с англ. – К.: Port-Royal, 1996. – 368 с.
6. Солсо Р. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2011. – 589 с.: ил. – (Серия «Мастера психологи»). – С. 374.
7. Уинч П. Идея социальной науки и её отношение к философии / П. Уинч. – М.: Русское феноменологическое общество, 1996. – 107 с. – С.18-24.
8. Фреге Г. Логические исследования / Г. Фреге. – Томск: Водолей, 1997. – 136 с.
9. Щедровицкий Г.П. Синтез знаний: проблемы и методы / Г.П. Щедровицкий // На пути к теории научного знания. Отв. ред. В.И.Корюкин. – М.: Наука, 1984. – 199 с. – С. 67 – 109. – с. 101

БІОЛОГІЧНА САМОІДЕНТИЧНІСТЬ ЛЮДИНИ В СВІТЛІ НОВИХ МЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇЇ УТОПІЧНА СКЛАДОВА

Петрушенко О.П.

доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Львівського медичного інституту, м. Львів, Україна, fspil2000@ukr.net

Для сучасного розвитку науки звичними та характерними є обмірковування новацій, що виникають у пограничних сферах знання – між природничими та гуманітарними науками, між технологічними розробками та гуманітаристикою, тощо. До цього типу нових досліджень відносяться і наукові праці, присвячені філософським аспектам біоетики, хоча тут можна говорити не про границю між двома сферами знання, а про своєрідний «трикутник» між філософською антропологією, медициною та тими технологічними можливостями, якими володіє сучасна практична медицина.

Медицина своєю чергою працює на межі між реальним станом розвитку медико-біологічних наук та технологій, з одного боку, та очікуванням пересічних громадян, що не мають ні медичних знань, ні безпосереднього відношення до медицини, з іншого. Причому очікування пересічних громадян часто пов'язані з цінностями, що мають значення для багатьох людей – здоров'ям, збільшенням тривалості життя, духовним зростанням, бо нібито короткий термін життя не дозволяє прийти до певних цінностей, подоланням страждань та смерті. Якщо прискіпливо розглядати ці очікування, стає очевидним, що кожне з них є досить абстрактним та часто виходить за межі власне медичної діяльності. Так, існують різні визначення та трактування поняття здоров'я, відмінності між якими залежать не лише від позиції дослідника, а й від певної регіональної культури. Слід додати, що визначення здоров'я, запропоноване ВООЗ, містить у собі чотири аспекти трактування даного поняття, причому частина з них (наприклад, соціальне благополуччя)

залежить не від лікаря, а від суспільства та, частково, від зусиль самої людини. Якщо говорити про продовження тривалості життя, то, звичайно, цей фактор належить до демографічних показників здоров'я, проте в багатьох людей при вже існуючій тривалості життя виникає питання – що робити і як організувати своє життя в інтервалі від 60 до 85 років, і наше суспільство не дає пропозицій та рекомендацій з цього приводу. Духовне зростання, що ґрунтується на власному життєвому досвіді, звичайно можливе у кінці життя, проте залишається неясним, який сенс у здобуванні цих цінностей у другій половині життя, якщо людина без них встигла обрати професію, пропрацювати півжиття та виховати дітей. При цьому варто зауважити, що є досить велика кількість літніх людей, які, незважаючи на солідний вік, досить далекі від самовдосконалення та духовності. Подолання страждань як елемент програми очікувань є взагалі слабким пунктом, оскільки, наприклад, страждання пов'язані з докорами сумління є необхідним компонентом самовдосконалення. Подолання ж смерті є в принципі неможливо (можна говорити про релігійне трактування безсмертя або про безсмертя в межах культурної традиції, проте до такого безсмертя ні медицина, ні наука взагалі не мають жодного відношення).

Отже, всі згадані очікування та їх трактування пов'язані не стільки з можливостями розвитку медицини, скільки з філософською антропологією в аспекті біологічного та соціального буття людини. Можна спробувати проаналізувати дані очікування під кутом зору «Чого ж насправді хоче сучасна пересічна людина, що живе цивілізованому суспільстві?» Проте вже з проведеного аналізу стає очевидним, що такі очікування переважно носять утопічний характер, тобто містять непереборну мрію про людську досконалість, картина якої є надзвичайно ідеалізованою (с.5-6). За класифікацією видів утопії дані утопічні очікування можна віднести до *сцієнтистської утопії*, оскільки основним засобом досягнення очікуваного стану досконалості вважається розвиток наукових знань, в даному конкретному випадку – медико-біологічних знань. Очікується, що життя окремих людей та суспільства в цілому повинно змінитися під впливом розвитку науки та

втілення наукових досягнень у процес медичної практики та у щоденне буття людей. У даних міркуваннях спостерігаються і елементи *технократичної утопії*, у якій прогрес техніки та технології подається не лише як провідна сила соціального прогресу, а й при цьому перебільшуються можливості позитивного впливу такого прогресу, що покликаний усунути негативні сторони людського життя – хвороби, старіння, смерть у молодому віці, тощо. Такі ідеї були присутні у працях Д.Гелбрейта, Д.Белла, У.Ростоу, тепер вони поширились у масовій свідомості (можливо, при сприянні науково-фантастичної літератури та кінематографу такого ж спрямування).

Проте вже антиутопії ХХ століття застерігали від захоплення такими ідеями, оскільки у зв'язку з технізацією життя суспільства від живої людини може не лишитися майже нічого. Свого часу Н.Бердяєв зазначав, що утопія виглядає як нездійсненна, але найгірше відбувається тоді, коли вона здійснюється, реалізовується. Здається, з технократичною утопією у галузі медицини зараз відбувається саме такий процес.

Концепція постлюдини як людини вдосконаленої завдяки розвинутим технологіям, що дозволяють замінити суглоб (і не один), очний кришталік, серцевий клапан, використати досконалий протез і т.п. змушує нас поставити питання – до якої межі у процесі всіх цих змін ми маємо справу з людиною, а після якої – з біороботом. Крім того, різні технології штучного запліднення та втручання у геном майбутньої дитини теж приводять до такого ж запитання.

У зв'язку з цими новаціями виникає біоетичне питання – коли і за яких обставин лікар має право і повинен сказати пацієнту «ні» на його прохання про надання допомоги у випадку, коли технологічно допомога можлива, але наслідки будуть призводити до виведення пацієнта за межі власне людського тілесного існування. Це ж питання є актуальним стосовно взаємин лікаря з батьками дитини, що бажають зберегти життя дитини за любых обставин, можливо певною мірою з егоїстичних міркувань. Питання про те, коли і чому лікар має право сказати пацієнту «ні» (за виключенням надання наркотиків та евтаназії, що прописано законодавчо, тобто виходить за межі моралі та

вольового рішення лікаря) взагалі не розглядається у біоетиці. Проте це питання є важливим з точки зору збереження біологічної само ідентичності людини, і вертає нас до висловлювань засновника біоетики В.Р.Поттера щодо необхідності нової мудрості для виживання людини, для протистояння новим загрозам в процесі впровадження нових біотехнологій.

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ КОНЕЙ В ПОЛЬОВИХ УМОВАХ

Петрушко М.П.

канд. с.-г. н., доц., директор інституту конярства*,

Тарасенко М.В.

майстер виробничого навчання*,

Кабасова І.О.

тренер-викладач**,

Чуркіна О.В.

студентка III курсу факультету Технології виробництва
та переробки продукції тваринництва*

*Харківська державна зооветеринарна академія

** Дергачівська дитячо-юнацька кінно-спортивна школа

Актуальність. Сучасні умови утримання обмежують свободу руху коня, зменшується загальний час моціону, необхідного для нормального фізичного і психологічного стану тварини [1, с. 50]. Час, проведений конем в манежі при тренуванні, найчастіше становить 1 – 1,5 години на день, решту часу він знаходиться в обмеженому просторі денника, що не дозволяє йому досить активно рухатися [2, с. 21].

Крім того, знаходження в одних і тих же умовах день у день (будь то стайня чи тренувальний манеж), вимоги, що пред'являються щодня при заняттях, психологічне навантаження накладають певний відбиток на психіку, а як наслідок – на характер та врівноваженість нервової системи коня. В результаті тварина стає занадто нервовою, або «замикається», що знижує ефективність тренінгу та негативно позначається на результатах участі коня у спортивних змаганнях [3, с. 87].

У коня може виробитися негативна реакція на процес сідлання, вихід на тренувальний майданчик, де від нього вимагають виконувати дії, протилежні його природі, настрою, бажанню. В результаті кінь проявляє нерозуміння, непокору під час роботи, його змушують виконувати вимоги силою, що ще більше поглиблює конфлікт між конем та вершником. При цьому людина намагається «переламати» непокору коня, починає нервувати, робота стає грубою, в результаті у тварини закріплюється негативна реакція на тренувальний процес в цілому [4, с. 187].

Результати дослідження. Для попередження таких небажаних наслідків до коней групи конкуру, що утримуються та тренуються на базі навчально-виробничого кінноспортивного комплексу Харківської державної зооветеринарної академії, була застосована методика тренінгу у так званих «польових» умовах.

Виїзди невеликими групами в ліс або на відкритий простір за межами стайні дозволяють коням і вершникам виробити впевненість у собі, знайти взаєморозуміння, привчають коня спокійно реагувати на зміни обстановки, а вершника – приймати швидкі правильні рішення.

Окрім цього, виїзди на природу позитивно впливають на фізичний та психологічний стан коня [5, с. 65]. Часта і досить різка зміна рельєфу, ґрунту, напрямків схилів сприяє зміцненню опорно-рухової системи коня, нарощенню об'ємів м'язової тканини, вершник при цьому зміцнює свою посадку, вчиться контролювати і адекватно реагувати на зміни поведінки коня, його реакцію і ставлення до оточуючого.

Кінноспортивний комплекс Харківської державної зооветеринарної академії розташований на території лісогосподарства. Рельєф місцевості доступний для проведення робіт у польових умовах, горбистий. На території є ставки, поля, яри та балки, велика частина покрита лісом. Ґрунт в основному супіщаний, є оранка і трав'янисті ділянки. Дно водойм піщане і тверде, глибина достатня для купання коней. У лісі прокладені просіки, є поляни.

Для проведення польових робіт були розроблені спеціальні маршрути з урахуванням часу і навантаження для коней (таблиця 1).

Таблиця 1

План тренування коней групи конкуру в польових умовах

Ділянка маршруту	Час	Основний алюр	Кілометраж	Елементи, що відпрацьовуються	
				Кінь	Вершник
Дороги	10 хв.	Крок	1 км	Упевненість пересування, спокійна реакція на навколишнє оточення, людей, машини	Контроль навколишнього оточення, стану коня
Вода	3 хв.	Крок	0,01 км	Безбоязне подолання водної перешкоди	Упевнений посыл у воду
Поле	30 хв.	Крок, рись, галоп	До 5 км	Підпорядкування вершникові, спокійне реагування на навколишнє оточення, адекватна реакція на вимоги людини	Зміцнення посадки, поліпшення керування
Оранка	5 хв.	Рись, галоп	До 1,5 км	Вироблення витривалості, зміцнення м'язів та зв'язок, тренування дихання	Відпрацювання польової посадки на галопі, посилення коня
Вода	20 хв.	Крок	1 – 1,5 км	Відновлення фізіологічних функцій організму, розслаблення м'язів ніг, охолодження сухожиль, зміцнення копитного рогу	Розслаблення коня
Дороги	10 хв.	Крок	1 км	Розслаблений вільний крок	Керування конем з кинутим поводом (шенкель, нахили корпусу, голос)

Тренінг спортивних коней групи конкуру проводився на віддалених ділянках, що включають пересічену місцевість, лісопосадки. У маршрут

входили їзда у полі, по лісових дорогах, робота по оранці і воді (брід глибиною 80 см), подолання зтяжних підйомів і спусків крутизною до 45°.

Безпосередньо у полі відпрацьовувалися прості прийоми верхової їзди: їзда зміною і попарно, підйоми з кроку в рись або галоп, зупинки на галопі, риси і кроці, вольти і повороти. При роботі на дорогах вершники працювали над розслабленням коней, виробляли рівність темпу та інтенсивності алюрів.

На орних ділянках (важкому ґрунті) проходила робота рисою та галопом. Робота по глибокій воді сприяла зміцненню мускулатури ніг коня, активізації руху, поліпшенню виносу ноги і збільшенню захоплення простору.

На підйомах особлива увага приділялася інтенсивності та потужності роботи заду коня (підведення ніг, поштовх, енергійність руху), міцності посадки вершника. На спусках відпрацьовувалася здатність коня і вершника тримати рівновагу при незвичайному положенні центрів тяжіння, впевненість в рухах, зміцнення контакту вершника і коня, правильність посадки при подоланні нерівностей місцевості. Після закінчення тренування коней крокували по воді, що благотворно впливає на розслаблення м'язів ніг.

У зимовий час тренування проводили на прилеглих майданчиках, якщо шар снігу без насту становив не менше 15 – 20 см. При роботі по глибокому снігу коню мимовільно доводиться збільшувати амплітуду руху кінцівок, що благотворно позначається на техніці руху, виносу ноги, захопленні простору.

Тижневий план-графік тренувань спортивних коней дослідної групи наведений у таблиці 2.

Таблиця 2

Тижневий план-графік тренувань спортивних коней

Дні тижня	Вид роботи
Понеділок	Робота на корді
Вівторок	Манежна їзда
Середа	Робота на кавалетті, подолання гімнастичних перешкод
Четвер	Манежна їзда
П'ятниця	Подолання зв'язок перешкод та маршрутів
Субота	Робота по пересіченій місцевості
Неділя	Крокова проводка

Висновки. Впровадження запропонованої методики підготовки в польових умовах у систему тренінгу коней групи конкуру:

- благотворно відображається на стані здоров'я коней – у них сповільнюється серцебиття, поглиблюється дихання, що позитивно впливає на постачання організму киснем і поживними речовинами;

- сприяє зміцненню опорно-рухової системи коня, нарощенню об'ємів м'язової тканини;

- дозволяє підвищити загальний рівень тренуваності коней, зняти психологічне навантаження, урізноманітнити тренувальний процес, покращити взаємодію спортивної пари «вершник – кінь».

Список літератури:

1. Винничук Д. Т. Выращивание и тренинг лошадей / Д. Т. Винничук. – М.: ООО «Издательство АСТ»; Донецк: «Сталкер», 2003. – 119 с.
2. Дорофеев В. Н. Наставление по заводскому спортивному тренингу / В. Н. Дорофеев, Н. В. Дорофеева. – ВНИИК, 2003. – 30 с.
3. Дубежинский Е. В. Учебно-методический комплекс по дисциплине «Коневодство» / Е. В. Дубежинский, С. Н. Почкина. – Горки: Учреждение образования «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия», 2011. – 201 с.
4. Ласков А. А. Подготовка лошадей к олимпийским видам спорта / А. А. Ласков. – Дивово: ВНИИ коневодства, 1997. – 244 с.
5. Blanchard Sarah. The power of positive horse training: saying yes to your horse / Sarah Blanchard. – 2005.

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ
ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «АНАЛІТИЧНА ХІМІЯ»**

Петухова І.Ю.

НФаУ, канд. хімічних наук, доцент
(ID.ORCID 0000-0001-7752-7669, irina.petukhova@ukr.net)

Альохіна Н.В.

НФаУ, канд. психологічних наук, доцент
(ID.ORCID 0000-0001-8200-7588, alexinanata76@gmail.com)

На сучасному етапі розвитку суспільства до якості підготовки здобувачів вищої освіти фармацевтичного факультету висуваються принципово нові вимоги. У процесі викладання навчальної дисципліни «Аналітична хімія» в Національному фармацевтичному університеті відбувається реалізація педагогічних умов освітнього процесу, які спрямовані на створення бази фундаментальних хіміко-аналітичних знань та практичних умінь, а також висвітлення їх взаємозв'язку з майбутньою професією. Навчання здобувачів вищої освіти аналітичній хімії націлено на формування їхньої готовності до професійної діяльності.

Готовність здобувачів вищої освіти фармацевтичного факультету до професійної діяльності при вивченні аналітичної хімії, розглядається як інтегративне поняття і містить такі основні компоненти:

1. наявність фундаментальних хіміко - аналітичних знань;
2. здатність використовувати ці знання для освоєння профільних дисциплін і вирішення професійних завдань;
3. володіння комплексом різнохарактерних вмінь (хіміко-експериментальних, розрахункових, графічних тощо);
4. вміння самостійно здобувати знання і працювати в команді [3].

Готовність до здійснення професійної діяльності фармацевта неможлива без комплексу хіміко-аналітичних компетенцій, що складають основу загальних і фахових компетентностей, передбачених Стандартом вищої освіти України галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 226 Фармація, Промислова фармація [1].

Позитивне сприйняття змісту курсу аналітичної хімії забезпечується смисловим насиченням матеріалу та відображає професійну спрямованість здобувача вищої освіти до формування ціннісного ставлення до майбутньої професії. Сміслове насичення навчального матеріалу відбувається навколо розкриття комплексних хіміко-фармацевтичних, хіміко-медичних, проблем, цінностей та методології пізнання, проектування, прогнозування і моделювання хімічних процесів і явищ, які передбачають синтез знань і умінь для їх вирішення, прилучає студентів до творчої діяльності.

Змістовний компонент процесу формування готовності до професійної діяльності у здобувачів вищої освіти фармацевтичного факультету, (майбутніх фармацевтів) розроблено нами згідно основних загальнодидактичних положень і виділених в його змісті чотирьох основних частин – знання, вміння, цінності, досвід творчої діяльності з урахуванням сучасних тенденцій розвитку хімічної науки, що дозволяє розкривати структуру і зміст основних блоків навчальної дисципліни «Аналітична хімія», а також їх призначення і методологічні функції в навчальному процесі.

Основним методологічним підходом при моделюванні цього компонента є інтегративно-модульний, який передбачає компактність хімічного змісту при організуючій ролі теорії відносно до фактів. Він реалізується подачі навчального матеріалу великими блоками, в систематизації процесів і явищ, у виділенні в кожному блоці методологічної складової.

Важливим напрямком навчання аналітичній хімії майбутніх фармацевтів є ціннісне сприйняття змісту навчальної дисципліни «Аналітична хімія», що відбувається при смисловому насиченні матеріалу, та відбиває гуманістичну, екологічну та професійну спрямованість, що з самого початку навчання формує

ціннісне ставлення не тільки до аналітичної хімії, але і до майбутньої професії провізора, підсилює мотиви і осмислене сприйняття [2].

Процес вивчення здобувачами вищої освіти аналітичної хімії обумовлений специфікою змісту навчальної дисципліни та поставленими цілями навчання. Головною особливістю навчального процесу є його максимально діяльнісний характер, який забезпечувався плануванням навчального процесу, системою завдань для аудиторної та позааудиторної самостійної роботи здобувачів.

В процесі вивчення аналітичної хімії ми робимо акцент на результати досягнень здобувачів вищої освіти в процесі дієвого освоєння дисципліни (їх мотиви, інтереси, фундаментальні знання, розвиток інтелектуальної діяльності, вміння вирішувати комплексні завдання з професійною спрямованістю тощо).

Конструктивність інтегративно-модульного підходу полягає в тому, що він відображає в кожному блоці всі його структурні одиниці, а також єдність теорії і практики. Зміст всіх блоків навчальної дисципліни пронизаний актуальними ідеями хімічної науки і професійної спрямованості.

Особливу увагу в реалізації процесуально-діяльнісної сторони ми приділяємо вибору форм, методів і засобів навчання, стимуляції мотивів та активізації навчальної діяльності. Процесуально-діяльнісний аспект реалізується у взаємодії, у співпраці та співтворчості студентів і викладачів, а також в роботі студентів з комп'ютерами, навчальною літературою, науковими працями. Види діяльності викладача і студентів конкретизуються і визначаються цілями, змістом модулів і закладеними в них характером і рівнем діяльності. Спільна діяльність є механізмом розвитку навчального процесу і особистості майбутнього фахівця. Найважливішою умовою здійснення спільної діяльності є засоби навчання – реальні хімічні об'єкти, хімічний експеримент, підручники, посібники та довідники, дидактичні матеріали, що містять орієнтовні основи дії.

Процес формування готовності до професійної діяльності у майбутніх фармацевтів під час вивчення аналітичної хімії розглядається нами як

функціонально цілісна система цілей і завдань міждисциплінарного змісту, взаємопов'язаної діяльності суб'єктів процесу навчання, єдності дидактико-методичного комплексу, освітніх результатів і управління якістю навчання. У цій системі враховуються особливості майбутньої професійної діяльності здобувачів. Вимоги до змісту і процесу навчання обумовлені необхідністю його модернізації, а також критеріями сформованості готовності до професійної діяльності, які характеризують ефективність реалізації цього процесу.

У дослідженні О. Масалової вказується, що система підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності будується на закономірностях педагогічного процесу й передбачає створення оптимальних педагогічних умов, найважливішими з яких є: впровадження поетапного розвитку особистості фахівця в навчально-виховному процесі; педагогічно доцільне поєднання традиційних та інноваційних освітніх технологій, спрямованих на забезпечення особистісно-орієнтованої взаємодії; урахування індивідуальних особливостей здобувачів у процесі організації проблемно-пошукової діяльності; активізація у них спонукальних мотивів до творчого самовираження; навчально-дослідницька та науково-дослідницька діяльність здобувачів [3].

Таким чином, формування готовності до професійної діяльності у здобувачів вищої освіти – майбутніх фармацевтів забезпечується комплексом педагогічних умов, до яких ми відносимо: цілісність навчального процесу, створення позитивного освітнього середовища; оптимальне співвідношення в педагогічному процесі традиційних та інноваційних методів навчання, аудиторної та поза аудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти на основі конструювання системи завдань, що відображають структуру навчально-професійної діяльності, сприяє реалізації їх когнітивного та креативного потенціалу та розвиваючої самостійності; включення елементів професійної діяльності в систему навчальних завдань, курсових проектів; здійснення своєчасного моніторингу навчальних досягнень з дисципліни здобувачів вищої освіти.

Список літератури:

1. Галузевий стандарт вищої освіти підготовки на другому (магістерському) рівні Магістра у галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 226 Фармація від 28.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Вінниця, 2016. – 62 с. – Режим доступу: <https://www.vnmu.edu.ua/>
2. Литвинова Т. Н. Теоретическая модель формирования готовности студентов фармацевтического факультета к профессиональной деятельности при изучении аналитической химии / Т. Н. Литвинова, Т. Г. Юдина // *Фундаментальные исследования. Педагогические науки.* – 2008. – №13. – С. 1464-1470.
3. Масалова О. А. Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчої діяльності [Електронний ресурс] / О. А. Масалова. – 2010. – Режим доступу: http://tme.umo.edu.ua/docs/Dod/3_2010/masalova.pdf.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОЇ ПРАЦІ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Пильтяй О.М.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
кандидат історичних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики технологічної освіти
та комп'ютерної графіки

Навчальний процес багатогранний і не полишений багатьох складностей та проблем. Однією з них є дотримання вимог організації безпечної праці учнів, що є обов'язковим під час уроків трудового навчання для дітей різних вікових груп шкільного віку.

У Пояснювальній записці до оновленої навчальної програми з трудового навчання для учнів 5-9 класів сказано, що метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація учнів, формування їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів. Її зміст орієнтовано на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, що передбачено концепцією «Нової української школи». Ці компетентності покликані наблизити процес трудового навчання до життєвих потреб учня, його інтересів та природних здібностей.

Однією із ключових компетентностей є екологічна грамотність і здорове життя, яка включає такі компоненти: безпечно організувати процес зміни навколишнього середовища для власного здоров'я та безпеки довкілля; вирізняти можливий негативний вплив штучних матеріалів та володіти прийомами їх безпечного застосування; безпечно користуватися побутовими приладами; шанобливе і економне ставлення до конструкційних матеріалів природного походження; усвідомлення необхідності безпечної організації власної навчально-пізнавальної та проектної діяльності; проектування та виготовлення виробів з конструкційних матеріалів хімічного походження; організація робочого місця під час виконання технологічних операцій, опорядження та оздоблення виробів [1].

Школи нашої держави забезпечені навчальними майстернями, проте далеко не всі з них відповідають сучасним вимогам: санітарно-гігієнічним, безпеки і правильної організації навчального процесу. Тому, починаючи працювати, молодий спеціаліст повинен критично проаналізувати стан матеріальної бази і вжити всіх заходів, щоб привести її у відповідність з вимогами методики трудового навчання [2, с.79].

На уроках трудового навчання учні не лише вивчають теоретичний матеріал, а й здебільшого виконують практичні роботи, користуються різними інструментами та матеріалами, в результаті чого, неправильне поводження з

якими може стати причиною травмування та зашкодити їхньому здоров'ю. Тому дуже важливим для вчителя трудового навчання є розуміння того, що підлітки займаються фізичною працею, чий організм ще не сформувався.

Тому при організації навчально-трудової діяльності в шкільних майстернях необхідно користуватися науково обґрунтованими рекомендаціями, обговореними гігієнічними нормами, для того, щоб трудове навчання сприяло всебічному розвитку організму дітей, зміцненню їх здоров'я, а не призводило до перевтоми. Дослідження фізіологів свідчать, що фізична праця, яка за своїм характером відповідає можливостям організму підлітка і виконується в умовах, сприяє правильному розвитку всього організму [3].

У процесі навчання з учнями проводяться інструктажі з охорони праці, які містять питання безпеки праці, охорони здоров'я, пожежної, безпеки, попередження побутового травматизму, дії у випадку надзвичайних ситуацій тощо. Інструкції для учнів під час навчання у майстернях з трудового навчання або кабінетів розробляються тоді коли, при вивченні чи проведенні занять на них можуть діяти небезпечні чи шкідливі фактори [4].

Основні вимоги щодо дотримання певного порядку на робочих місцях учнів є наступні [5]:

- усе необхідне повинне знаходитися під рукою, щоб можна одразу знайти потрібний інструмент або матеріали; учитель трудового навчання та класні керівники повинні постійно стежити за правильністю пози учнів на уроках, під час різних видів суспільно корисної праці;
- інструменти та матеріали, якими під час роботи користуються частіше, розміщують ближче до себе, а ті, що застосовуються рідше, – далі; всі предмети, які використовуються, розміщують приблизно на висоті поясу;
- інструменти та пристрої розміщують так, щоб їх було зручно брати відповідною рукою – кладуть праворуч, що беруть лівою – ліворуч; ті, що використовують частіше, – ближче, ті що рідше, – далі;
- не можна класти один предмет на інший або на оброблену поверхню деталі;

- документацію (креслення, технологічні чи інструкційні карти тощо) тримають у зручному для користування та гарантованому від забруднення місці;
- заготовки й готові деталі зберігають так, щоб вони не загромождали проходи; легкі предмети кладуть вище важких;
- ручний інструмент мусить відповідати особливостям анатомічної форми руки учнів; в іншому разі під час роботи травмуватимуться міжпальцьові горбики, що мають тонкі нервові кінцівки і долоні – найменш м'язова частина;
- при розміщенні на робочому місці інструментів, пристроїв враховують кут миттєвого зору, кут ефективної видимості та кут огляду на робочому місці. Поворот голови розширює зону оглядовості на відповідний йому кут. Розмір допустимого повороту становить 45° у горизонтальній площині і 30° – у вертикальній.

Можливості створення оптимальних гігієнічних умов для роботи учнів залежать значною мірою від зовнішнього середовища, в якому відбувається трудовий процес (мікроклімат, освітлення, шум та ін.).

Навчальні майстерні потрібно систематично провітрювати, бо виконання трудових процесів (паяння, термічної обробки металів, приготування клею, фарбування виробів та ін.) супроводиться виділенням шкідливих газів. Провітрювання залежно від кубатури майстерень може бути природним або штучним (за допомогою вентилятора) [2, с.79].

Неабияке значення у шкільній майстерні має створення сприятливих умов. Такі умови сприяють створенню радісного настрою і підвищенню працездатності учнів та вчителя. У похмурій кімнаті, пофарбованій в темні або бруднуваті тони, з темними панелями учні і вчитель почувають себе пригнічено, а у приміщенні, пофарбованому в яскраві кольори, – швидко втомлюються. Тому в завдання естетизації школи входить, насамперед забезпечення оптимальної гармонії кольорів. Спеціальними дослідженнями

встановлено, що тільки за рахунок вміло підібраних кольорів стін продуктивність навчальної праці і успішність учнів значно зростають [3].

Велике значення для створення нормальних з погляду санітарно-гігієнічних вимог умов роботи має освітлення. Найкраще працювати при природному освітленні, проте в осінній і зимовий періоди, як правило, доводиться застосовувати освітлення штучне (лампи розжарювання і люмінесцентні). При цьому виходять з нормативів, розроблених лікарями-гігієністами. Проте вчителю доводиться підходити до учнів індивідуально. Вчитель ставить на краще освітлені місця учнів, що мають поганий зір [2, с.79].

Для створення належних умов праці особливого значення набуває і архітектура навчальних приміщень. При їх спорудженні слід застосовувати звукопоглинаючі матеріали та конструкції. Чимало залежить також від правильного розміщення навчальних класів та лабораторій у шкільному приміщенні. Досвід експлуатації будівель ряду шкіл України показав, що блочнопавільйонне розміщення навчальних приміщень дає можливість уникнути шуму, який заважає проведенню уроків, дозволяє запровадити диференційований розпорядок дня, різну тривалість уроків тощо. Обов'язково слід зважати, чи відповідають шкільні меблі (парти, столи, стільці, класні дошки) зросту учнів, а також чи правильно розсаджено учнів за партами і столами з врахуванням стану зору і слуху. Учитель трудового навчання та класні керівники повинні постійно стежити за правильністю пози учнів на уроках, під час різних видів суспільно корисної праці, за дотриманням ними правил особистої гігієни [3].

Отже, дотримання вчителем та учнями вимог щодо безпеки життєдіяльності та охорони праці дає змогу створити безпечні й сприятливі умови для успішного навчання та збереження життя й здоров'я учнів в закладах загальної середньої освіти.

Список літератури:

1. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Трудове навчання. 5-9 класи» затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 <https://base.kristti.com.ua/?p=4554>
2. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання/ Ч. III. Методика технічної праці у 5-9 класах. – 4-е вид., перероблене і доповнене. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2001. – 219 с.
3. Нелюб А. Організація робочого місця учителя та учнів як складова оптимізації умов праці в шкільних майстернях https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_3_13.pdf
4. Типові інструкції з охорони праці в шкільних майстернях, кабінеті при вивченні трудового навчання. Навчально-методичний посібн./ Укл. Крот Г.В. – Суми: Вид. СОІППО – 2009. www.soippo.edu.ua/userfiles/111a.doc
5. Сучасні вимоги до шкільної майстерні з трудового навчання. (Методичні рекомендації) http://www.soippo.edu.ua/images/87_4.11.15.pdf

СЕМАНТИЧНА ІНТЕРОПЕРАБЕЛЬНІСТЬ ВІДКРИТИХ ДАНИХ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Пігарєв Ю.Б.

Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, кандидат фізико-математичних наук, доцент, завідувач кафедри електронного урядування та інформаційних систем, 050-490-46-51, pigarev51@gmail.com

Відкриті дані (ВД) віднесено до одного з ключових напрямків розвитку електронного урядування в Україні [1, с.2]. Україна приєдналася до Міжнародної хартії відкритих даних [2] та прийняла план дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних [3]. Дев'ять міст України також

приєдналися до Міжнародної хартії відкритих даних [4] та розробили власні дорожні карти розвитку ВД. Україна займає 2 місце поміж країн, які добились найбільшого прогресу у відкритті даних за останні 4 роки та 17 місце поміж країн-лідерів у відкритті даних, які приєднались до Міжнародної хартії відкритих даних згідно Глобального індексу ВД [5].

Українські ВД увійшли в європейський інформаційний простір. З вересня 2018 року українські ВД автоматично потрапляють на європейський портал ВД (<https://www.europeandataportal.eu/>) завдяки технічним можливостям оновленого єдиного державного веб-порталу ВД (<https://data.gov.ua/>).

ВД це не лише інструмент для побудови прозорого та ефективного суспільства без корупції. ВД, як джерело сировини для бізнесу, мають величезний економічний потенціал і за висновками досліджень, економічний потенціал ВД в Україні цілком співставний з аналогічним дослідженням в ЄС, яке оцінило прямий ефект від ВД органів державної влади в країнах ЄС28+ на рівні 0,37-1,58% валового внутрішнього продукту [6]. Тому, ВД мають бути актуальними, якісними та зрозумілими. Остання властивість вимагає від ВД семантичної сумісності (інтероперабельності).

Семантична сумісність повинна гарантувати принцип «що надається або надсилається – те й розуміється». Семантична сумісність охоплює як семантичні, так і синтаксичні аспекти. Семантичний аспект відноситься до значення елементів даних і взаємозв'язку між ними та стосується використання словників і гарантує розуміння елементів даних однаково. Синтаксичний аспект відноситься до точного опису даних з точки зору граматики, формату та схем. Для поліпшення семантичної сумісності рекомендація № 30 європейської рамки інтероперабельності (EIF - European Interoperability Framework) наголошує на сприйнятті даних та інформації як державного активу, який слід належним чином генерувати, збирати, управляти, розділяти, захищати та зберігати [7, р. 29].

Семантична інтероперабельність ВД безпосередньо пов'язана з четвертим принципом Міжнародної хартії відкритих даних «Порівнянність та

інтероперабельність» («Comparable and Interoperable»). Не випадково, план дій [3] передбачає розробку вимог до структури типових наборів даних, визначених розділом «Усі розпорядники інформації» [8] та рекомендації щодо опису структури метаданих та щодо використання національних класифікаторів під час роботи з пріоритетними наборами даних і забезпечення їх оприлюднення у формі ВД. Це відповідає рекомендації № 31 EIF, яка підкреслює необхідність запровадження стратегії управління інформацією на найвищому рівні з метою уникнення фрагментації та дублювання, при цьому менеджмент метаданими, базовими та реферативними даними має бути пріоритетним [7, р. 30].

Подібно тому, як технічні стандарти сприяли технічній сумісності, необхідні надійні, узгоджені та універсально застосовні відкриті інформаційні стандарти та специфікації, щоб забезпечити безперешкодний обмін інформацією, вільний рух і портативність даних.

За основу семантичної сумісності сфери ВД можна взяти відповідний рівень європейської реферативної архітектури інтероперабельності (EIRA - European Interoperability Reference Architecture), яка розроблена в контексті програми 2016.32 «Сумісність рішень для європейських публічних адміністрацій» (ISA² - Interoperability solutions for public administrations) та узгоджується з EIF і відповідає рівням сумісності в EIF [9]. Архітектура EIRA фокусується на представленні даних, політики даних та специфікації сумісності. На рис. 1 наведені складові семантичного рівня інтероперабельності архітектури EIRA.

Безумовно, сфера ВД висуває свої вимоги до семантичної сумісності, тому що поле охопту даних сфери ВД більш ширше та різноманітніше, чим сфера надання публічних послуг, на яку орієнтована рамка EIF на базі якої розроблена архітектура EIRA. Ці зміни будуть в першу чергу стосуватися поля специфікацій семантичної інтероперабельності за рахунок розширення як блоку синтаксису даних (більше схем кодування синтаксису даних у сфері ВД), так і ядра моделі даних.

Рис. 1. Складові семантичного рівня інтероперабельності EIRA.

Ядро моделі даних EIRA розробляється спільнотою семантичної сумісності SEMIC (Semantic interoperability Community), створеною за ініціативою Європейської Комісії з метою покращення семантичної сумісності електронної взаємодії органів публічного управління. Діяльність SEMIC сфокусована на розробці та просуванні базових словників (“Особи”, “Місцезнаходження”, “Зареєстровані організації”, “Публічні послуги”, “Публічні організації” та “Критерії та докази”) з подальшим створенням контекстно-орієнтованих словників, словнику каталогу даних (профіль додатків) (DCAT-AP - Data Catalogue vocabulary Application Profile) з розширеннями GeoDCAT-AP та StatDCAT-AP, а також схеми метаданих опису активів (ADMS - Asset Description Metadata Schema).

До складу ядра моделі даних сфери ВД повинні входити відповідні словники та специфікації, наведені у розділі «Стандарти» Консорціуму Всесвітньої павутини [10] та на сайті словників пов’язаних даних (LOV - Linked Open Vocabularies) (<https://lov.linkeddata.es/dataset/lov/>).

Експерти проекту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах» (TAPAS) компоненти «Відкриті дані» розробляють стандартизовані моделі наборів даних для розділів «Усі розпорядники інформації» та «Органи

місцевого самоврядування» [8]. Один із підходів зводиться до розробки форматорів, які містять шаблони таблиць відповідних документів у форматах Google-таблиць або Microsoft Excel та опис структури документів (метадані) у форматі CSV [11]. Інший підхід полягає у розробці онлайн-сервісу для формування стандартизованих наборів ВД (публікатор наборів даних) [12]. Як приклад якісного опису моделей для різних сутностей з використанням відкритих словників можна запропонувати схеми даних аналітичного інструменту «Суд на долоні» (<http://court-on-the-palm.com.ua/>).

Список літератури:

1. Презентація публічного звіту голови Державного агентства з питань електронного урядування України за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <https://www.e.gov.ua/ua/news/publicnij-zvit-golovi-agentstva-oleksandra-rizhenka> - Назва з екрана.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 року № 686-р «Деякі питання приєднання до Міжнародної хартії відкритих даних» [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249350048> - Назва з екрана.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 року № 900-р «Про затвердження плану дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних» [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/900-2018-%D1%80/> - Назва з екрана.
4. International open data charter. Principles [Electronic resource]. – Access mode: <https://opendatacharter.net/principles/> - Title from screen.
5. Tracking the State of Open Government Data [Electronic resource]. – Access mode: <https://index.okfn.org/> - Title from screen.
6. Економічний потенціал відкритих даних в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <http://tapas.org.ua/media/economic-potential-of-open-data-for-ukraine/> - Назва з екрана.
7. The New European Interoperability Framework [Electronic resource]. –

Access mode: https://ec.europa.eu/isa2/eif_en - Title from screen.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2015 року № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних» [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF/> - Назва з екрана.

9. The European Interoperability Reference Architecture v.3.0.0 [Electronic resource].-Access mode: <https://joinup.ec.europa.eu/release/eira/v300> - Title from screen.

10. All standards and drafts [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.w3.org/TR/?tag=data> - Title from screen.

11. Форматори [Electronic resource]. - Access mode: <https://github.com/Alexander-Lukyanov/table-templates> - Title from screen.

12. Онлайн-сервіс формування стандартизованих наборів відкритих даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <https://opendata.in.ua/publisher> - Назва з екрана.

13. Рекомендації для оприлюднення регуляторних відкритих даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <http://www.drs.gov.ua/press-room/rekomendatsiyi-dlya-oprylyudnennya-naboru-danyh-perelik-regulyatornyh-aktiv/> - Назва з екрана.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ГУРТОК ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ

Піддубний В.О.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», к.т.н., доцент, тел.380671929139,

VAPoddubny@gmail.com

При підготовці технічних спеціалістів в вищих навчальних закладах особливу увагу необхідно приділяти розвитку творчих здібностей студентів. Для вирішення цієї задачі призначені науково-технічні гуртки різного спрямування. Розглянемо завдання та структуру науково-технічного гуртка на прикладі гуртка інформаційних технологій кафедри радіотехнічних пристроїв та систем радіотехнічного факультету НТУУ КПІ ім. І. Сікорського

Гурток працює в лабораторії компонентної бази радіоелектронної апаратури та мікроелектроніки. Його створено ще в 2008 р з ініціативи заступника декана радіотехнічного факультету Дяченка С. М. для практичної допомоги бакалаврантам та магістрантам в виконанні курсових та дипломних робіт та проектів, які передбачають виготовлення діючого зразка. Зараз однією з важливих задач гуртка є дати основи розробки стартап-проектів для студентів-магістрів першого року навчання

Гурток має два відділення: веб-програмування та проектування радіоелектронних пристроїв, що дозволяє забезпечити дієвою допомогою студентів що цікавляться Інтернет технологіями та радіоаматорством. Участь в роботі гуртка дозволяє студентам закріпити на практиці отримані в процесі навчання теоретичні знання та розширити межі свого пізнання за обраною спеціальністю. Так, наприклад, якщо на факультетах нашого університету чи в інших вузах, де основний профіль навчання пов'язаний з обчислювальною технікою або прикладною математикою – написання програмного забезпечення є фактично кінцевою метою, то для радіотехніків розробка програмного забезпечення є лише фрагментом у створенні системи або пристрою. А це, що є більш складною задачею, вирішити яку звичайному програмісту достатньо важко через свою вузькопрофільну підготовку.

Робота гуртка базується на ініціативних роботах студентів. Тематику робіт студенти визначають самостійно або можуть працювати над запропонованими керівництвом гуртка задачами, які необхідні для проведення навчального процесу в лабораторіях кафедри. Стимулом до роботи в гуртку є підготовка матеріалів до конференцій, які потім враховуються в рейтингу

студентів при вступі в магістратуру та впливають на заохочення студентів в рамках діяльності профспілкової організації студентів.

Гурток - це місце творчої тусовки, де активне студентство має можливість обмінюватись ідеями, обговорювати свої напрацювання (алгоритми, програми, функціональний склад та схемотехніку розроблюваних приладів). Маючи доступ до комп'ютерної техніки, вимірювальних приладів та лабораторного обладнання, гуртківці мають всі умови для розробки, створення та налагоджування роботи своїх радіотехнічних розробок.

Про ефективність гуртка говорить наступне.

Члени гуртка регулярно приймають участь в науково-технічних конференціях факультету та інших вищих навчальних закладів, в тому числі і міжнародних, що в середньому складає 6-8 доповідей щорічно. За час існування гуртка його учасниками було підготовлено та зроблено 166 наукових публікацій. В приміщенні гуртка створена музейна експозиція "Електронні прилади" де студенти можуть познайомитися з електронними приладами розробки кафедри та інших підприємств. та секцію, в якій експонуються фахові книги видані в повоєнні роки ХХ століття.

У роботі гуртка приймають участь і аспіранти кафедри, які сформуватись як дослідники саме в гуртку, тому навчання в аспірантурі для них – закономірний етап трансформації їх у молодих вчених.

За активної участі членів гуртка модернізовано навчальне обладнання імпортного виробництва, адаптовано під нього навчальні макети, а також виконано дві ініціативні НДР в галузі інформаційних технологій та одну з розробки пристроїв для аналізу металів вихрострумівими перетворювачами.

Двоє з членів гуртка захистили кандидатські дисертації (Неуймін О.С. та Товкач І.О.), ще дві готові до захисту (Ляшук О. та Абрамович А.О.). За участю членів гуртка в 2018 році на конкурс інноваційних проектів Sikorsky Challenge подано 4 проекти, один з яких дійшов до фіналу конкурсу.

Активному члену гуртка Товкачу І.О. Національним рейтинговим агенством України за розробку спеціалізованого програмного продукту

«ПОЛІДАР» – інформаційно-комунікаційного комплексу для створення галузевих (фахових) мереж, яка створена на основі «хмарних обчислень» і є представником SaaS-технології, було видано відповідний сертифікат та вручено настінну золоту зірку – «Лідер галузі інформаційних технологій 2014 року» а Абрамович А.О. отримав грамоту за активну участь у V-й Міжнародній науково-практичній конференції: "Проблеми координації військово-технічної та оборонно-промислової політики в Україні. Перспективи розвитку озброєння і військової техніки", яка проходила в Києві 11-13 жовтня 2017 р. в рамках ділової програми XIV-ї Міжнародної спеціалізованої виставки «ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА – 2017»

Таким чином завдяки функціонуванню гуртка інформаційних технологій студентство радіотехнічного факультету має реальні можливості для практичного удосконалення своїх знань та умінь за обраною спеціалізацією. Робота гуртка підвищує ефективність навчання, дозволяє отримати практичні навички розробки, проектування та виготовлення сучасної радіоелектронної апаратури, включаючи створення програмного забезпечення, яке програмно вирішує важливі задачі обробки радіотехнічних сигналів.

Детально познайомитися з роботою гуртка інформаційних технологій та оцінити ефективність його роботи можна на сайті кафедри радіотехнічних пристроїв та систем радіотехнічного факультету Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (<http://rtps.kpi.ua/node/269>).

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ В ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ ГАЛУЗІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІ ТА РАДІОТЕХНІКА

Піддубний В.О.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського», к.т.н., доцент, тел.380671929139,
VAPoddubny@gmail.com

При підготовці технічних спеціалістів в вищих навчальних закладах використовуються як групові так і індивідуальні заняття. До групових відносяться лекційні заняття а до індивідуальних - лабораторні, практичні та семінарські. Лекційні заняття пов'язані з великою аудиторією і потребують від викладача як уміння ясно та чітко викладати матеріал так і уміння зацікавити аудиторію новими ще невідомими студентам фактами, які є квінтесенцією сучасного стану матеріалу, що розглядається, та знайти контакт з аудиторією. Для цього достатньо широко використовуються мультимедійні засоби (електронні презентації, відеофільми та інше). Однак, навіть на таких лекційних заняттях викладач працює зі всією аудиторією одночасно та не виділяє окремі особистості з загального числа студентів, що вивчають кредитний модуль.

На лабораторних роботах викладач працює з кожним студентом індивідуально. На них відбувається перевірка теоретичних знань, які засвоїв студент, отримуються знання та досвід, які необхідні для практичної діяльності, набуваються певні компетенції, що визначаються освітньою програмою. Студент на лабораторні заняття повинен приходити вже підготовленим, розуміючи що і як він буде виконувати. Для цього необхідна певна домашня підготовка, яка може бути отримана завдяки виконанню віртуальних лабораторних робіт, пов'язаних з реальними роботами, що виконуються на фізичних макетах. Тобто студент приходить на лабораторні заняття вже познайомившись з теоретичним матеріалом та виконавши віртуальні роботи на комп'ютері в пакеті прикладних програм, що використовуються студентами

при підготовці за їхньою спеціальністю. Для кращого засвоєння матеріалу студент може ознайомитися з друкованими матеріалами, методичними вказівками, які викладені в Інтернет ресурсах університету та кафедри. Зараз створюються відеоуроки, які дозволять більш детально познайомитися з основними положеннями та особливостями виконання робіт.

Лабораторні роботи – шестигодинні. На першому занятті група розбивається на бригади. Це робить староста групи в тісній співпраці з викладачем, який використовує інформацію про студентів, отриману на лекціях, при проведенні модульного контролю та виконанні обов'язкових домашніх завдань. При цьому необхідно враховувати індивідуальні побажання студентів, їх симпатії та антипатії. Однак необхідно враховувати і рівень найближчого індивідуального розвитку та індивідуальні особливості кожного зі студентів, що входять в бригаду, який на жаль враховується достатньо рідко. Тому одному зі студентів бригади матеріал цікавий, іншому – не цікавий, бо для нього він або простий (високий рівень розвитку студента) або складний та незрозумілий (низький рівень розвитку).

Лабораторні заняття починаються з перевірки виконання індивідуального домашнього завдання, яке видається кожному студенту на лекційних заняттях в залежності від тематики досліджень, які повинен він проводити в ході виконання лабораторної роботи. Індивідуальне завдання включає ознайомлення з теоретичним матеріалом, з макетами, на яких проводиться робота, та моделювання досліджень (віртуальна лабораторна робота) в математичному середовищі. Для дисципліни «Елементна база радіоелектронної апаратури», яку викладає автор це – Multisim . За результатами виконання домашнього завдання викладач оцінює рівень знань та рівень індивідуального розвитку студентів.

Лабораторні заняття в себе включають:

- ознайомлення з результатами виконання домашнього завдання, віртуальної роботи та короткий (15...20 хвилин) експрес-контроль з метою виявлення якості підготовки, який є одною із складових рейтингової оцінки з дисципліни. Аналіз основних помилок виявлених в відповідях студентів

- ознайомлення з особливостями та відмінностями віртуальних макетів від реальних фізичних;
- індивідуальну роботу зі студентами (відповіді на питання, що виникають, поточний контроль правильності та якості виконання роботи);
- підготовку студентами результатів вимірювань до перевірки викладачем, уточнення результатів роботи, порівняння отриманих результатів з результатами віртуальної роботи та при необхідності їх доопрацювання;
- написання протоколів проведення робіт в відповідності до вимог оформлення текстової документації та протоколів вимірювань;
- складання роботи викладачеві, яке враховує, як якість оформлення протоколу та відповіді на контрольні питання.

Виставляються дві оцінки: одна – за якість оформлення протоколу, інша – за теоретичні знання та вміння пояснити отримані результати. Ці оцінки також ідуть в сумарний рейтинг оцінювання знань. Розподіл оцінок в пропорції 25% (за експрес-контроль), 25 % (за якість оформлення протоколу) та 50% (за відповіді під час складання роботи) змушує студента самостійно готуватися до роботи та добросовісно і грамотно оформлювати протоколи випробувань в відповідності до вимог технічної документації.

Особливу увагу слід звернути на наявність зворотного зв'язку між студентом та викладачем, без якого не може існувати ефективна система адаптивного управління процесом навчання. Тільки сталий зворотній зв'язок може забезпечити високу якість засвоєння матеріалу. Досягти цього дозволяє методика проведення занять запропонована в даному матеріалі. Вона допомагає студенту адекватно оцінити рівень своїх знань, запобігти внутрішнім (невпевненість, психологічний дискомфорт) та зовнішнім (з оточуючим його середовищем) конфліктам.

Запропонований порядок проведення лабораторних робіт забезпечує максимальну ефективність співпраці суб'єктів навчального процесу та в цілому формування особисті студента. Він з успіхом використовується в дисципліні «Елементна база радіоелектронної апаратури» при підготовці бакалаврів за

спеціальністю 172 «Телекомунікації та радіотехніка» радіотехнічного факультету НТУУ КПІ ім. І. Сікорського».

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕЖИМІВ ТЕРМООБРОБЛЕННЯ КОВБАСНИХ ВИРОБІВ

Підпала Т.В.

доктор с.-г. наук, професор ДВНЗ «Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Сморочинський О.М.

кандидат с.-г. наук, доцент, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

Назаренко М.В.

магістрант, ДВНЗ «Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Удосконалення режимів теплового оброблення варених ковбасних виробів є достатньо актуальним у зв'язку з тим, що навіть незначне коливання температури при обсмажуванні та варінні ковбасних батонів суттєво впливає на втрати маси, органолептичні та фізико-хімічні показники готових ковбасних виробів [1–2].

Метою роботи було дослідження та удосконалення режимів теплового оброблення ковбасних виробів. Для здійснення поставленої мети, на основі аналізу науково-технічної інформації та власних досліджень, вирішувались наступні задачі: визначити вплив температури в процесі термооброблення ковбасних виробів на ряд технологічних показників в залежності від вмісту жиру у фарші та діаметру ковбасних батонів; оцінити кількісні та якісні показники готових виробів.

Експериментальну частину проведено в умовах підприємства ТОВ «Алиманика» м. Миколаєва за стандартними методиками [3]. Нами вивчено вплив температури обсмажування сардельок «Молочні» та вареної ковбаси «Молочна» в діапазоні 50 - 70°C, а також варіння ковбас – в діапазоні 75 - 85°C.

У якості модельних зразків використали фарш сардельок «Молочні» вареної ковбаси «Молочна» з масовою часткою жиру 45%. За контроль були взяті зразки з масовою часткою жиру 22% (табл. 1).

Контрольні та дослідні зразки ковбас першого гатунку виготовлені відповідно до діючих технологічних інструкцій з врахуванням вимог ДСТУ 4436:2005 «Ковбаси варені, сосиски, сардельки, хліби м'ясні».

Таблиця 1

Схема дослідю

Назва ковбаси	Сардельки «Молочні»		Ковбаса «Молочна»	
	№1-контроль	№2- дослід	№3- контроль	№4-дослід
Зразки	№1-контроль	№2- дослід	№3- контроль	№4-дослід
Вміст жиру, %	22,0	45,0	22,0	45,0
Діаметр оболонки, мм	32,0	32,0	65,0	65,0
Нормативний документ	ДСТУ 4436:2005 «Ковбаси варені, сосиски, сардельки, хліби м'ясні»			
Сорт	перший			
Ковбасні оболонки	білкозим «Натурин»			
Методи дослідження	органолептичні, фізико-хімічні			

Дослідження проводили за чотирикратного повторювання. Для термічного оброблення використовували універсальну термокамеру. Визначення температури проводили лазерним безконтактним термометром.

Продуктовий розрахунок для виробництва вареної ковбаси та сардельок здійснювали відповідно до рецептури. Технологічний процес виробництва сардельок «Молочні» та вареної ковбаси «Молочна» здійснювали відповідно до технологічних інструкцій, з дотриманням санітарних правил для підприємств м'ясної промисловості, затверджених у встановленому порядку.

Основні процеси виробництва дослідних ковбасних виробів: підготовка сировини (обвалювання, жилування, сортування м'яса, попереднє

подрібнення), посол, приготування фаршу і шпику, формування сировини, термічне оброблення, пакування і зберігання.

Мета термооброблення – доведення ковбасних виробів до кулінарної готовності; фіксування структури; знищення вегетативних форми мікроорганізмів та підвищення стійкості продукції до зберігання; формування органолептичних характеристик готового продукту – зовнішнього вигляду, кольору, смаку, запаху, консистенції. Під час виробництва вареної ковбаси та сардельок підбирали термічні режими, враховуючи суть та механізм технологічних процесів: підсушування, обсмажування та варіння (табл. 2).

Таблиця 2

Параметри термічного оброблення сардельок та вареної ковбаси,

$$\bar{X} \pm S\bar{x}$$

Зразки (n=4)	Підсушування		Обсмажування		Варіння	
	термін часу, хв.	температу-ра поверхні батону, °C	термін часу, хв.	температу-ра в товщі батону, °C	термін часу, хв	температу-ра в товщі батону, °C
№1	12	45±0,13**	20	50±0,18	40	71±0,45
№2	10	45±0,19	20	51±0,24	40	72±0,11**
№3	22	46±0,43***	30	50±0,17	80	70±0,31***
№4	20	46±0,21	30	51±0,31	80	71±0,23

Примітка: * P<0,05; ** P<0,01; *** P<0,001.

Перша стадія (підсушування) полягає в прогріванні поверхні ковбасного батона в середовищі з низькою відносною вологістю (до 20%). При підсушуванні з поверхні ковбасної оболонки видаляється волога, що сприяє рівномірному забарвленню поверхні і дифузії в продукт коптільних речовин при подальшому обжарюванні. Контрольний ефект підсушування – це почервоніння поверхні батона. Для виробів малого діаметра 32мм почервоніння відбулося за температури поверхні батону 45°C, а для ковбаси у широкій оболонці 65мм – 46°C. Тривалість підсушування коливається від 10 до 22хв., що відповідало стандартним показникам. Зразки ковбас №1 та №3 з меншою

масовою часткою жиру 22% мали більший термін часу процесу підсушування ($P > 0,99$).

Друга стадія (обсмажування) це була обробка ковбасних виробів димо-повітряною сумішшю при температурі середовища 100°C та відносній вологості 20% і швидкості руху 2м/с. При обсмажуванні зміцнювалася оболонка ковбасних виробів і поверхневий шар фаршу; поверхня батона забарвлювалася в буро-червоний колір із золотистим відтінком. Фарш прогрівався і набував специфічного запаху і присмаку. Обсмажування закінчували, коли температура в центрі батону досягала 50°C для ковбас з масовою часткою жиру 22% та 51°C для ковбас з масовою часткою жиру 45%.

Третя стадія (варіння) полягала в обробці продукту пароповітряним середовищем з температурою $75-85^{\circ}\text{C}$ і відносною вологістю близько 90%; швидкість середовища 1-2м/с. Тривалість процесу визначали досягненням в центрі батона ковбасних виробів температури $72 \pm 2^{\circ}\text{C}$. Для ковбас з діаметром оболонки 32 мм термін часу процесу варіння був в два рази меншим – 40хв., в порівнянні з ковбасними батонами, діаметр оболонки яких був 65мм; термін часу – 80хв., що в принципі є закономірним.

Біометрична обробка термічного процесу виробництва вареної ковбаси та сарделенок підтвердила залежність температури показала вірогідну різницю ($P > 0,999$).

Нами проведено аналіз результатів дослідження загальних втрат маси ковбасних виробів в залежності від різних показників температури обжарювання та варіння.

З отриманих даних видно, що найменші втрати маси вареної ковбаси та сарделенок встановлено при температурах обжарювання та варіння 50°C та 75°C і складають: зразок №1 – 3,8%; №2 – 3,0%; №3 – 4,9%; №4 – 3,5%.

Найбільші втрати маси ковбасних виробів спостерігали при температурах обжарювання та варіння 70°C та 85°C , відповідно: зразок №1 – 6,8%; зразок №2 – 6,4%; зразок №3 – 6,1%; зразок №4 – 5,1%.

Можна зробити висновок, що підвищення температури обжарювання та варіння ковбасних виробів призводить до зростання втрат маси продукту незалежно від вмісту жиру та діаметра оболонки.

Найменші втрати маси ковбасних батонів після термічного оброблення у кількості 3,0% спостерігались у зразка №2 з вмістом жиру – 45% та діаметром оболонки – 32 мм.

Найбільші втрати маси ковбасних батонів після термічного оброблення у кількості 6,8% спостерігались у зразка № 1 з вмістом жиру – 22% та діаметром оболонки – 32 мм. Із отриманих даних можна зробити висновок, що збільшення масової частки жиру в рецептурі ковбасних варених виробів сприяє зниженню втрат при термічному обробленні.

Нами досліджено вплив діаметру ковбасних батонів на втрати маси після термообробки залежно від температури гріючого середовища.

Отримані дані показав, що найменші втрати маси ковбасних виробів встановлено за температурі обжарювання 50°C та діаметру батону 65мм і складають 2,9%. Найбільші втрати маси продукту (6,0%) встановлено при температурі обжарювання 70°C та діаметру батону 32мм. Можна зробити висновок, що більш значущий вплив на втрати маси продукту має температура гріючого середовища, ніж діаметр ковбасного батона. Різниця вірогідна.

Вміст вологи, жиру, білку, солі та нітриту натрію у ковбасних виробках відповідав стандартним нормам, а різниця між окремими показниками знаходилась у межах середьостатистичної похибки.

Результати досліджень дають підставу стверджувати, що удосконалення процесу термічного оброблення ковбасних виробів в залежності від вмісту жиру, діаметру ковбасних батонів та температурних режимів обсмажування та варіння дають можливість спрогнозувати мінімальні втрати маси продукту.

Список літератури:

1.. Нестеренко, А. А. Инновационные технологии в производстве колбасной продукции / А. А. Нестеренко, А. М. Патиева, Н. М. Ильина. – Саарбрюккен: Palmarium Academic Publishing, 2014. – 165 с.

2. Технологія м'яса та м'ясопродуктів: Підручник / Клименко М.М., Віннікова Л.Г., Береза І.Г. та ін.; За ред. Клименка М.М. – К.: Вища освіта, 2006. – 640 с.

3. Продукти м'ясні. Органолептичне оцінювання показників якості.- Частина 2. Загальні вимоги: ДСТУ 4823.2:2007. – 10с.

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Пірус Ярина Романівна

студентка групи Ф-31

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник: Шулюк Б.С.

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

Розвиток сучасної економіки обумовлює необхідність визначення ступеня втручання держави у функціонування ринків з метою забезпечення їх конкурентоспроможності. В умовах загострення глобальної економічної кризи приватний сектор набуває статусу рівноправного партнера держави у виконанні стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни. Приватний бізнес може стати вагомим джерелом для реалізації масштабних проектів, адже для цього потрібна значна кількість інвестиційних ресурсів. Тому для розвитку національних ринків капіталу, товарів і послуг, вирішення важливих соціально-економічних проблем важливим завданням на сьогодні є реалізація ДПП в Україні.

Дослідженню проблеми державно-приватного партнерства присвячено багато робіт як українських так і зарубіжних вчених. Зокрема В. Варнавський, І. Запатріна, Т. Лебедева, К. Павлюк зробили внесок в наукове обґрунтування і розроблення заходів щодо розвитку державно-приватного партнерства.

Державно-приватне партнерство (ДПП) – важливий інструмент на шляху відновлення та модернізації національної економіки, розв'язання важливих соціально-економічних проблем шляхом об'єднання і застосування ресурсів державного і приватного секторів [1, с.147]. Низький рівень розвитку об'єктів інфраструктури уповільнюють економічне зростання, що потребує залучення в економіку України приватного фінансування на принципах державно-приватного партнерства [2, с.137].

Розвиток державно-приватного партнерства набуває вагомого значення в контексті фінансової децентралізації. Обраний Україною курс на бюджетну децентралізацію визначив нову систему взаємовідносин між державним і місцевими бюджетами та розширив повноваження органів місцевої влади і управління щодо залучення додаткових джерел фінансових ресурсів для покращення якості надання населенню соціальних послуг [3, с.8]. Надзвичайно актуальним, враховуючи стан інфраструктури в Україні, є залучення приватного сектору до реалізації проектів. Вагоме значення проекти ДПП мають також на місцевому рівні, адже саме там реалізується найбільше проектів соціального значення: розвиток і підтримка транспорту, соціальної інфраструктури, житлового будівництва, водного господарства і захисту довкілля. Місцева влада стикається з нестачею фінансових ресурсів, тому самостійно вирішити питання, без залучення приватного сектора, вона не зможе.

З 1999 року до сьогоднішнього часу Україна має близько 192 ініційовані проекти. При цьому 95% - у формі концесій. Лише 66 із 192 проектів були успішними. Це означає, що більшість проектів були невдалими через високі збитки та розірвання контрактів. Така цифра вражає, адже для країн із низьким рівнем доходу відсоток невдач не перевищував 7%. Україні бракує проектів ДПП у сферах енергетики, видобутку, автомобільних доріг, захисту довкілля, культури.

Для економіки України співпраця між державою та бізнесом не є новим явищем, проте функціонуванню ДПП перешкоджає ряд проблем:

- низька якість об'єктів інфраструктури, що зумовлює недостатню привабливість для приватних інвесторів;
- високий рівень корупції;
- високий ризик інвестування, причиною якого є економічна та політична нестабільність;
- недосконала нормативно-правова база, якою регулюються відносини між партнерами;
- недостатній рівень довіри між партнерами.

Щоб нейтралізувати ці проблеми необхідно створити сприятливе середовище між партнерами, а також потрібно вжити такі заходи:

- знизити рівень корумпованості в усіх органах державної влади;
- надання гарантій державою щодо виконання своїх зобов'язань;
- надання пільг суб'єктам приватного бізнесу, які беруть участь у проекті;
- залучення міжнародного досвіду щодо реалізації проектів;
- підготовка кваліфікованих спеціалістів;

Забезпечивши баланс інтересів між державою і приватним партнером можна прогнозувати позитивний розвиток державно-приватного партнерства в Україні.

Отже, державно-приватне партнерство – сучасний механізм, при використанні якого відбуватиметься розвиток України, зменшення витрат з Державного бюджету України та місцевих бюджетів. При правильному використанні механізмів державно-приватного партнерства поряд з іншими механізмами державного регулювання можна забезпечити умови для зміцнення економічного і політичного суверенітету України, підвищення інвестиційної привабливості та створення позитивного іміджу в міжнародному оточенні.

Список літератури:

1. Дубок І. П. Сутність та особливості державно-приватного партнерства. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при

Президентів України. 2014. Вип. 2. С. 139-149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprnadu_2014_2_14. (дата звернення: 28.03.2019).

2. Шулюк Б. Фінанси державно-приватного партнерства як засіб модернізації економіки України. Світ фінансів. 2016. Вип. 1. С. 130-139. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3970> (дата звернення: 28.03.2019).

3. Булавинець В. М. Сидор І. П. Роль державно-приватного партнерства у розвитку сучасної місцевої інфраструктури. Ефективна економіка. 2016. № 11. С. 1-11. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/17803> (дата звернення: 28.03.2019).

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Пігух Володимир

Студента III курсу

Спеціальність «Фінанси»

Науковий керівник к.е.н. доцент

Шулюк Б.С.

Соціально-економічний розвиток регіонів України та підвищення рівня добробуту громадян неможливо забезпечити без державно-приватного партнерства. Недостатня кількість бюджетних коштів для фінансування соціальної сфери, її незадовільний стан та необхідність оновлення матеріальної бази, що потребує значних інвестицій, є чинником соціальної напруженості. Загострення соціально-економічних проблем вимагає пошуку нових джерел фінансування і обумовлює необхідність залучення ресурсів приватного бізнесу на умовах державно-приватного партнерства.

Згідно з вітчизняним законодавством, державно-приватне партнерство - співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим,

територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом [1].

Плани роботи антикризових дій та післякризового відновлення економіки, запроваджені в багатьох країнах світу, передбачають розвиток співробітництва між державою, приватним сектором, що можливо лише за умови впровадження відносин державно-приватного партнерства. Значне поширення державно-приватного партнерства у світі пов'язане не лише з прагненням держави залучити фінансові ресурси приватного бізнесу для здійснення суспільно важливих проектів соціально-економічного розвитку, а і з необхідністю використання складних управлінських та виробничих технологій, що притаманні більшою мірою приватному партнеру. Внаслідок цього досягається задоволення інтересів усіх учасників співробітництва: приватного партнера щодо отримання максимальних фінансових вигод; держави щодо отримання необхідних за обсягом та якістю послуг; загальнодержавного або місцевого бюджету щодо зменшення тиску на нього.

Україна має досвід залучення приватного сектору до розвитку національної економіки. За даними Світового банку, протягом 1990-2011 років за участю приватного сектору реалізовано 40 інфраструктурних проектів, при цьому загальний обсяг інвестицій у зазначені проекти становив 12,1 млрд. доларів США, з яких близько 90 відсотків були спрямовані на реалізацію проектів у сфері телекомунікацій. В інших країнах з рівнем доходу на одну особу нижче середнього загальний обсяг інвестицій, залучених у 1990-2011 роках для реалізації інфраструктурних проектів за участю приватного сектору, становив 588,5 млрд. доларів США. Ураховуючи те, що до зазначеної категорії належать переважно країни Африки, найменш розвинені країни Південно-

Східної Азії та країни СНД, рівень залучення приватного сектору до реалізації інфраструктурних проектів в Україні є незадовільним [2]. Причинами низького рівня співпраці між державою і приватним бізнесом є: недовіра держави до приватного сектору економіки, економічна та політична нестабільність, корупція. В таких умовах державно-приватне партнерство потребує стимулювання цих процесів державою. Важливим кроком України в розвитку ДПП було розпорядження президента «Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки».

Державна підтримка ДПП в Україні є важливим інструментом реалізації проектів. Вона проявляється як: фінансова участь держави у певному суспільно значимому проекті або система стимулів залучення приватного партнера для реалізації стратегічних проектів. Такої підтримки потребують ті сфери економіки, які недофінансовуються. Серед них: захист довкілля, зайнятість, культура, освіта та інші суспільно-важливі інфраструктурні проекти, які визначають умови життєдіяльності населення. Тому доцільною є реалізація пілотних проектів у сфері інфраструктури, що дасть змогу створити сприятливе інформаційне, правове та науково-методичне середовище для подальшого розвитку державно-приватного партнерства. Реалізація інфраструктурних проектів є складним процесом, оскільки в процесі їх підготовки та реалізації виникає безліч ризиків, які можуть призвести до значного подорожчання або навіть дефолту проекту [3, с. 130-139.] До ризиків державно-приватного партнерства можна віднести: ризик невиконання зобов'язань між партнерами, фінансові ризики, політичні ризики та ризики пов'язані зі зміною законодавства. Для того щоб державно-приватне партнерство було ефективним партнерам потрібно здійснювати управління ризиками. Система управління ризиками включає такі етапи: виявлення ризиків, оцінка ризиків та можливості їх настання, характеристика ризиків, моніторинг ризиків, аналіз наслідків від настання ризику, розроблення методів управління ризиками.

Підводячи підсумки з вище сказаного, варто зазначити, що розвиток державно-приватного партнерства в Україні є необхідним, однак його розвитку

заважає ряд факторів. Для поживлення динаміки розвитку ДПП потрібно сформувавши єдиний підхід до удосконалення нормативно-правової та законодавчої бази, розвитку інституціонального середовища державно-приватного партнерства, удосконалити механізм державного управління у сфері забезпечення розвитку такого партнерства. Для заохочення приватного партнера до співпраці державна фінансова підтримка повинна передбачати: надання прямої фінансової підтримки, відшкодування з загальнодержавного та місцевих бюджетів витрат бізнес-партнера за надані споживачам послуги, надання державних гарантій з метою забезпечення виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання.

Список літератури:

1. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення 02.04.2019).
2. Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки : схвалено Кабінетом Міністрів України 14.08.2013 р. № 739-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення 02.04.2019).
3. Шулюк Б.С. Фінанси державно-приватного партнерства як засіб модернізації економіки України. Світ фінансів. 2016. Вип. 1.С. 130-139.

ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В ІНТЕГРОВАНІЙ МУЗИЧНО-ТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Пішун С.Г.

Глухівський національний педагогічний
університет ім. О. Довженка,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки і психології початкової освіти

Білокур А.В.

Глухівський національний педагогічний
університет ім. О. Довженка,
студентка групи 41-ПО,
факультет початкової освіти

Культура особистості, зокрема духовна, в усі часи була показником рівня громадянсько-естетичної позиції людини, розглядалась як інтегрована якість, що має прояв у потребі творчо будувати власне життя відповідно до ідеалів, сформованих ще стародавніми греками, а саме: істини, добра й краси. У сучасних умовах дослідження процесів навчання й виховання, в основі яких лежить організація інтегрованої музично-творчої діяльності, стає базисом цілісного сприйняття світу особистістю й спонукає її до більш інтенсивного й міцного як естетичного, так і емоційного та інтелектуального розвитку, що на сьогодні є дуже актуальним. Творчість взагалі й музична, зокрема, виступає як процес, що об'єктивує внутрішній світ людини, є виявом її індивідуальності, яка спроможна продукувати кардинально нові продукти, що мають передусім особистісну цінність [1, с. 20].

Педагогічний вплив, у якому навчання музичним мистецтвом здійснюється в інтеграції з іншими навчальними предметами, робить процес освоєння соціокультурного та духовного досвіду людини унікальним, у неї докорінно змінюється стереотипне ставлення до мистецтва, воно стає

потужним важилем розвитку не тільки спеціальних, а й загальних здібностей особистості. Музичне мистецтво, яке має специфічний зміст і методи відображення навколишнього світу, передає юному поколінню традиції вітчизняної та світової культури, сприяє формуванню ціннісного ставлення до інтелектуальної та духовної діяльності людини. Інтеграційні процеси в освітній площині, формуванні, розвитку особистості створюють умови для розуміння навколишнього середовища з позицій емоційно-естетичних критеріїв. Інтеграцію змісту навчальних дисциплін Н. Присяжнюк називає напрямом удосконалення сучасного уроку, підкреслюючи, що різні види діяльності на інтегрованому уроці запобігають утомлюваності дітей [3, с. 34]

Творчість носить синтетичний характер. Це твердження ґрунтується на численних висновках учених. Саме тому інтеграція мистецтв в освітньому процесі, її застосування є правомірним та необхідним заходом.

Доведено, що відтворення світу образів у дитини має цілісний, синкретичний процес сприйняття й мислення. Для нормального розвитку вона повинна займатися різними видами мистецтв: музикою, образотворчим, літературно-художнім, хореографічним мистецтвом – оскільки в різні періоди її зростання той чи інший вид мистецтва стає для неї пріоритетною мовою спілкування з навколишнім світом. Завдяки креативності в пізнанні системи образної природи в музично-творчій діяльності особистості відбувається пізнання своєї природи, усвідомлення нею ціннісних орієнтацій та взаємин з середовищем, людьми й суспільством. Креативність є характеристикою творчості в її дієвому вираженні та здатністю до творчої дії. Відповідно, центральний напрям у вивченні креативності – виявлення особистісних властивостей, з якими вона пов'язана [2, с. 34]

У період виховання й розвитку особистості в процесі музично-творчої діяльності необхідно:

– звернути увагу на збагачення духовного світу яскравими музичними враженнями, викликати зацікавленість музикою, сформувати основи музичної культури;

– розвивати музичні й творчі здібності дитини в процесі різних видів музично-творчої діяльності: сприйняття музики, виконавства, творчості, музично-освітньої діяльності;

– сприяти загальному розвитку дитини засобами музичного мистецтва.

Безпосереднє сприйняття особистістю інформації в організованій художній діяльності здійснюється через свідомий підхід до засвоєння цінностей культури. Отже, процес навчання, побудований на інтеграції предметів мистецького циклу, сприяє особистісному розвитку в музично-творчій діяльності відповідно до своїх потенційних можливостей та зацікавленості.

Візуальне або слухове сприйняття драматичних, вокальних або інструментальних творів є тим шляхом, що прищеплює інтерес до мистецтва. Виходячи з цього, завдання вчителя музики полягає в навчанні учнів, їх орієнтації у світі музики, розвитку естетичного смаку й сприянні формуванню їх духовно-моральних цінностей у процесі музично-творчої діяльності. Базовими завданнями інтегрованого музичного виховання й освіти повинні стати:

- розвиток музично-творчого потенціалу особистості;
- зацікавленість у пізнанні художньої культури;
- формування активної життєвої позиції;
- отримання різнобічних музично-теоретичних знань;
- отримання й застосування практичних навичок;
- формування у свідомості учнів цілісної картини світу.

Міжпредметні зв'язки відображають загальне між предметами як у змісті, так і в навчально-виховному процесі. Якщо їх систематично та цілеспрямовано використовувати, то вони перебудовують процес навчання та є дидактичним принципом, що веде до інтеграції [4, с. 7].

Однією з проблем у сучасному суспільстві залишається питання глобальної комп'ютеризації. Більшість учених вважає, що саме це мінімізує образне мислення й навички творчого самопізнання, тому заняття музичним мистецтвом стають особливо актуальними. Сучасна програма, що відповідає

вимогам створення гармонійно розвиненої особистості, передбачає різнобічність навчання школярів. Це не тільки виконання музичних творів, а й гра на музичних інструментах, спів, диригування, включення до цього процесу найкращих зразків художньої літератури, елементів живопису, ритміки, хореографії тощо. Усе, що є для вивчення, має бути використано для збагачення особистості.

Зважаючи на вищезазначене, ми вважаємо, що музично-творча діяльність є процесом виховання й розвитку особистості завдяки спеціально організованій, цілеспрямованій взаємодії вчителя й учня, організацією такого виховного простору, де найкращим чином створюються умови для її всебічного розвитку, усіх задатків і здібностей, для самореалізації всіх її можливостей, коли музика стає духовною потребою й важливим джерелом її духовних сил.

Список літератури:

1. Ганаба С. А. Феномен творчества: путь от хаоса к гармонии. Социосфера. 2013. № 4. С. 18–24. URL: http://sociosphere.com/files/conference/2013/Sociosphere_413/sociosphere_4-13_chast_1.pdf
2. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одарённости. Санкт-Петербург: Питер, 2012. 830 с.
3. Мантула Т. І. Інтегроване викладання та предметні зв'язки в історичному аспекті сьогодення. Житомирський науковий вісник. 2005. С. 95.
4. Чекіна О. Ю. Інтегровані уроки в початковій школі. Харків: Основа, ПП «Тріада+», 2007. С. 7.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ НОВОГО РЕМІСНИЦТВА В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Пльонцак Наталія Володимирівна

студентка 2 курсу ОКР «магістр»

Київського національного університету ім. Т.Шевченка

географічного факультету

кафедра економічної та соціальної

natashaplyontsak@ukr.net

Кожна наука володіє власними методами дослідження. За твердженням професора О. Шаблія, "метод наукового дослідження - це система розумових і (або) практичних операцій (процедур), які націлені на розв'язання певних пізнавальних завдань з урахуванням певної пізнавальної мети .

Географи одними з перших в цих рядах взяли на озброєння історичний підхід. З цього моменту вони аналізували схожості і відмінності географічних об'єктів не тільки в просторі, але і в часі. Вчених зацікавили різні за часом їх прояву, циклів і ритмів географічних процесів і явищ, географічні особливості досліджуваних територій.

Типізація - метод стандартизації, спрямований на розробку типових конструктивних, технологічних, організаційних й інших рішень на основі загальних характеристик для деяких об'єктів дослідження. Цей метод називають методом "базових конструкцій", адже у процесі типізації обирається об'єкт, найбільш характерний для цієї сукупності, з оптимальними властивостями. При визначенні конкретного об'єкта чи організаційного питання обраний (типовий) об'єкт може зазнавати лише деяких часткових змін чи доробки. Типізація поширення певного роду процесів включає аналіз можливих рішень при наданні їм певної класифікаційної групи та проектування для неї(в дальнійшому) розвитку якоїсь тенденції. Основним методом типізації слід вважати метод послідовності, який оснований на

загальності географічних процесів. Типізація дає змогу скоротити час на проектування і розробку тих чи інших рішень [1].

Зонування як метод наукового дослідження та регулювання територіальної організації дослідження певного явища являє собою поділ території на окремі таксони — райони, що відповідають ознакам специфіки і цілісності. Воно здійснюється виходячи з об'єктивних закономірностей територіального поділу, формування територіальних соціально-економічних комплексів різних масштабів і структури, необхідності збереження екологічної рівноваги та гармонійного розвитку структури досліджуваного явища району.

Аби дослідити територіальну ідентифікацію окремих регіонів, ми використовували описовий(теоретико-методологічний метод). Він, визначальною мірою, базувався на вивченні історичних особливостей розвитку території (переважання знахідок конкретної епохи). Це слугувало матеріалом для подальшої типізації області на ареали з переважанням тих чи інших стоянок, культур, городищ. Таким чином сформувалось шість ареалів концентрації знахідок певного часу(північно-західний, два східних, південно-східний, південний і західний). В дальнішому, у виділених регіонах, ми дослідили поширення конкретних промислів, що у своєму функціонуванні відображають культурно-історичне місце регіону в формуванні ремісничого потенціалу області.

Завдяки генетичному методу, можна виявити своєрідні взаємозв'язки між історично виокремленим контрастом ареалу в давні часи і нині функціонуючим в ньому промислом. Так, наприклад, в Північно-західному, де переважали неолітичні стоянки досить розвиненим на сьогоднішній день є рільництво і обробка каменю. Це може охарактеризувати територію не тільки з позиції спіралевидного становлення ареалу, а й як виразний наочний приклад проходження неолітичної революції, що, як відомо, стала початком переходу від привласнювальних(рільництво) до відтворювальних(кераміка, відтискальна техніка розщеплення, шліфування, свердління) способів ведення господарства.

Надалі себе проявляє метод зонування. Адже подібно виокремленим історично територіям, тут починають розвиватись конкретні промисли, що також дає змогу виділення якоїсь етнографічної ідентифікації регіону, переконання у тенденціях, що сягають корінням у часи зародження людської цивілізації.

Це дає можливість для всебічного дослідження явищ і подій у хронологічній послідовності, щоб відкрити їх внутрішні зв'язки та закономірності розвитку. В епоху НТР великий запас географічних даних і необхідність його осмислення на сучасному рівні, разом з тим і нові можливості такого осмислення, що виникли з появою потужних, швидкодіючих комп'ютерів, породили великий інтерес до застосування системного і математичного підходів. Потрібно сказати, що географія в силу величезної комплексності і складності об'єктів свого вивчення завжди була наукою системного ряду, але особливі прийоми і методи для вивчення природних об'єктів як великих систем стала застосовувати лише недавно. Введення в уявлення про географічні об'єкти таких понять, як їх «організація» і «здатність до саморегулювання і самоорганізації», як «стійкість», суттєво розширило напрямок географічного аналізу і синтезу. Поява і застосування математичних методів в географії найчастіше ототожнюються з виникненням у географів цікавості до моделювання. Це не завжди так. По-перше, прийоми математичної обробки даних почали застосовуватись в географії задовго до загального захоплення моделюванням – провідну роль в них відігравали різноманітні види варіаційної статистики (статистичні методи), по-друге, моделювання не обов'язково повинно бути математичним, відомі численні логістичні, кількісні, системно-динамічні, блоково-порогові та інші моделі [2].

Слід сказати, що і традиційні географічні методи, такі як описовий, порівняльно-історичний, експедиційний, протягом століть не стояли на місці, а укріплювались і удосконалювались у всьому світі. Так, в географічних описах в сучасному їх вигляді використовуються для характеристики географічного об'єкту та окремих його компонентів і елементів прийоми бальних оцінок,

записування проводиться на складних перфокартах, на яких наносяться складні кількісні характеристики.

Список літератури:

1. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://pidruchniki.com/15290527/ekonomika/metodi_standartizatsiyi].
2. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [<http://disted.edu.vn.ua/courses/learn/1422>].

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ЯВНО НЕВИГІДНИХ УМОВ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

Побіяньська Неллі Борисівна

аспірант Інституту права імені Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом

Стаття 173 Господарського кодексу (далі – ГК) України [1] лише дає загальне визначення господарського зобов'язання – ним визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених ГК України, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. Також у ст. 179 ГК України [1] міститься визначення господарсько-договірних зобов'язань як

майново-господарських зобов'язань, що виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і не господарюючими суб'єктами – юридичними особами на підставі господарських договорів.

О. Беяневич пропонує розглядати господарський договір як засноване на згоді сторін і зафіксоване у встановленій законом формі зобов'язання між суб'єктами господарювання, суб'єктами організаційно-господарських повноважень, не господарюючими суб'єктами – юридичними особами, змістом якого є взаємні права та обов'язки в галузі господарської діяльності [2, с. 215].

Господарський договір – це зафіксовані в спеціальному правовому документі на підставі угоди зобов'язання учасників господарських відносин (сторін), спрямовані на обслуговування (забезпечення) їх господарської діяльності (господарських потреб), що ґрунтуються на оптимальному врахуванні інтересів сторін і загальногосподарського інтересу; він укладається між суб'єктами господарської (в тому числі підприємницької) діяльності або між одним чи декількома такими особами і не господарюючою юридичною особою з приводу чи у зв'язку зі здійсненням ними господарської (зокрема підприємницької) діяльності [3].

Таким чином, при розгляді питання недійсності господарських договорів із різних правових підстав необхідно керуватися статтями 215-236 ЦК України [4] та статтями 180, 181, 207, 208 ГК України [1]. Правові умови, встановлені цими нормами, повинні застосовуватися господарськими судами в усіх випадках, коли правочин вчинений з порушенням загальних вимог частин першої-третьої, п'ятої статті 203 ЦК України [4] і не підпадає під дію інших норм, які встановлюють підстави та наслідки недійсності правочинів, зокрема, статей 228, 229, 230, 232, 234, 235 ЦК України [4], статей 207, 208 ГК України [1] та інших нормативних актів України [5]. Хоча, статті 207, 208 ГК України [1] щодо правових підстав недійсності господарських зобов'язань практично не застосовуються при розгляді судових справ щодо визнання господарських договорів недійсними як із різних підстав, так із підстави впливу тяжких обставин та укладення договору на явно не вигідних умовах, і тому існує

об'єктивна необхідність доопрацювання Цивільного та Господарського кодексів України в цій частині з урахуванням особливостей господарського договору.

Інститут визнання договорів недійсними, за ЦК України, розглядається як визнання недійсними правочинів, у ГК України як недійсність господарсько-правових зобов'язань. За приписами п.2.1. Постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 29.05.2013 році №11 "Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними" правовідносини, пов'язані з визнанням господарських договорів недійсними, регулюються ЦК України, ГК України, ЗК України та іншими нормативними актами.

Особливої уваги заслуговує постанова Верховного суду України від 08.06.2016 року по справі № 6-330цс16, де було дано характеристику несправедливим умовам договору, як таким, що призводять до істотного дисбалансу між договірними права та обов'язками сторін та є підставою для визнання такого договору недійсним [5].

Як приклад боротьби з явно невігідними умовами господарських договорів, необхідно привести лист Антимонопольного комітету України «Щодо здійснення заходів спрямованих на запровадження біржової торгівлі електроенергії» від 19.04.2018 року № /28-29/02-4902, в якому, з метою розвитку конкуренції на ринках електричної енергії, прозорого формування ринкової ціни на електричну енергію на ринку двохсторонніх договорів, з урахуванням Європейської практики, запропоновано передбачити:

- певну періодичність біржових торгів;
- максимальну інформованість учасників ринку про проведення біржових торгів;
- єдиний торговий майданчик для усіх виробників, задля збалансування попиту та пропозиції на ньому;
- конфіденційність [6].

Щодо конфіденційності, то на думку автора, лише повний доступ до інформації гарантує збереження конкурентних засад, буде запобігати узгоджених антиконкурентних дій або картелі.

Встановлюючи вимогу публікації ринкових даних в цілях кращої поінформованості споживачів необхідно зважувати переваги прозорості даних із можливими антиконкурентними наслідками, зокрема ризиком узгодження ринкової поведінки, оскільки для функціонування картелю ключове значення має здатність його учасників здійснювати моніторинг поведінки конкурентів (або спільників). Публікація актуальних цін може допомогти постачальникам встановлювати ціну на рівні конкурентів та відстежувати ціни конкурентів для підтвердження їх участі в картельній угоді. Інформація щодо частки ринку або використання виробничих потужностей окремими підприємствами може допомогти зрозуміти фактори, які стримують гравців від активної боротьби за ринок [7].

Щодо функціональної необхідності запровадження таких електронних майданчиків, то вони виконують лише посередницьку функції з надання доступу до запитуваної інформації: майданчик, після отримання даних, передає їх до відповідної бази, далі інформація проходить модуль, а модуль видає відповідь, а вже після цього, відомості знову потрапляють на майданчик, а потім передається особі якій запитувала інформацію.

Станом на сьогодні, ті електронні майданчики які існують самостійно визначають вартість своїх послуг), окрім того, стягнуті кошти не потрапляють до державного бюджету, а переходять до приватних осіб, оскільки майданчики є приватними. Враховуючи викладене, пропоную запровадити певний механізм нарахування плати за послуги електронного майданчика, або встановити граничні розміри такої оплати.

Враховуючи викладене, автор вважає, що загалом виконання поданих Антимонопольним комітетом України рекомендацій буде запобігати укладенню господарських договорів на явно невігідних умовах.

Список літератури:

1. Господарський кодекс України // ВВР України. – 2003. – №№ 18, 19–20, 21–22. – Ст. 144.
2. Беяневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти). – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.
3. Пелєвін О. До визначення поняття господарського договору: доктринальний аспект - [Електронний ресурс]. – <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2091>
4. Цивільний кодекс України - 16 січня 2003 року № 435-IV - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
5. Постанова Верховного суду України від 8 червня 2016 р. у справі № 6-330цс16 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58275279>
6. Лист Антимонопольного комітету України «Щодо здійснення заходів спрямованих на запровадження біржової торгівлі електроенергії» від 19.04.2018 року № /28-29/02-4902 - [Електронний ресурс]. – <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=148226&schema=main>
7. Наказ Антимонопольного комітету України від 14.11.2017 № 117 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінки впливу нормативно-правових актів та проектів актів на конкуренцію» - [Електронний ресурс]. – <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0117226-17?find=1&text=%EA%E0%F0%F2#w12>.

ТЕХНОЛОГІЯ КОНЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Повідайчик О.С.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
0505235428, oksana.povidaichyk@uzhnu.edu.ua

Хоминець С.І.

аспірант кафедри педагогіки та педагогіки вищої школи ДВНЗ
«Ужгородський національний університет», 0505819304,
svitlana.khominec@gmail.com

В сучасному суспільстві професійна підготовка фахівців у вищій школі є однією із стратегічних сфер соціально-економічного розвитку нашої країни, оскільки саме висококваліфіковані спеціалісти (які володіють високим рівнем професійної та особистісної культури, готовністю до науково-дослідницької діяльності (НДД) тощо) дозволяють оперативно і раціонально вирішувати соціальні проблеми в умовах негативних на сьогоднішній день тенденцій на ринку праці, демографічної кризи, міграційних процесів та ін.

Підготовка студентів до НДД передбачає системність педагогічного впливу, що забезпечується їхнім залученням до різноманітних видів навчальної і науково-дослідницької діяльності, під час яких створюються умови, що мотивують студентів на здійснення досліджень та спрямовані на засвоєння ними необхідних теоретико-методологічних знань, дослідницьких умінь, розуміння ними ролі і місця цієї діяльності в майбутній професії.

Під час визначення найбільш ефективних форм, методів і технологій науково-дослідницької підготовки студентів учені Є. Венгер, М. Букач, М. Данилов, О. Дубасенюк, Т. Дьячек, Т. Клімов, О. Микитюк та ін. акцентують увагу на контекстних формах і методах навчання з опорою на діалогічність суб'єктів освітнього процесу, індивідуальних і групових формах

роботи, самостійній роботі при безпосередньому керівництві викладача, ігрових, проблемних і проектних технологій, концентрованого навчання та ін. Наші спостереження засвідчують, що система підготовки студентів до НДД повинна реалізовуватися в умовах спеціально створеного, наповненого дослідницьким змістом, відкритого навчального середовища, яке інтегрує всіх суб'єктів означеного процесу.

У процесі науково-дослідницької підготовки студентів доцільним є застосування технології концентрованого навчання (М. Бабинець, І. Вільданова, Є. Гітман, Г. Ібрагімов, І. Козубовської, Л. Сайтбагіна та ін.). Слід підкреслити, що раніше концентроване навчання не розглядалося з позиції розвитку науково-дослідницької компетентності студентів. Однак, як зазначає Л. Сайтбагіна, технологія концентрованого навчання має визначальний вплив на ефективність науково-дослідницької підготовки студентів у ЗВО [1, с. 30].

У традиційному розумінні концентроване навчання – це спеціально організований процес навчання, який передбачає засвоєння студентами значної кількості навчальної інформації без збільшення навчального часу за рахунок її систематизації (узагальнення, структурування), зміни механізмів її засвоєння, форм її подання та іншого (відмінного від традиційного) часового режиму занять [1]. Дослідники визначають концептуальні положення концентрованого навчання, які полягають у наступному: зниження рівня багатопредметності навчального дня, тижня, семестру; значна, але в той же час, посильна тривалість вивчення предмета чи розділу навчальної дисципліни; неперервність процесу пізнання і його цілісність; укрупнення змісту і організаційних форм процесу навчання; інтенсифікація освітнього процесу з кожного предмету; співробітництво учасників освітнього процесу.

Класифікуючи різні способи організації концентрованого навчання, Г. Ібрагімов пропонує три моделі, які застосовуються в сучасних умовах закладу вищої освіти [2, с. 129]:

– перша модель передбачає вивчення протягом визначеного часу одного основного предмету;

- друга модель спрямована на укрупнення тільки однієї організаційної одиниці – навчального дня, кількість предметів скорочується до одного-двох;
- третя модель має на меті укрупнення навчального тижня.

З позиції низки дослідників [2; 3], друга модель концентрованого навчання найбільш доцільна в умовах ЗВО. Автори зазначають, що освітній процес, побудований за другою моделлю, більшою мірою враховує фізіологічні особливості студентів.

Погоджуючись з дослідниками, ми орієнтуємося на другу модель концентрованого навчання, оскільки це не порушує цілісності процесу пізнання, забезпечує психологічний комфорт, і, на відміну від традиційної організації навчання, надає перевагу в часі.

Відзначимо, що концентроване навчання розуміється нами як управління розвитком, оскільки в становленні творчості студентів першорядне значення набувають продуктивні методи навчання: проблемний виклад матеріалу, частково-пошуковий і дослідницький методи, а також творчі завдання. При цьому науково-дослідницька діяльність студентів має не стихійний характер, а є результатом їхньої самоорганізації.

Отже, фахова підготовка студентів до науково-дослідницької діяльності здійснюється в рамках цілісного процесу професійної освіти шляхом застосування певних форм, методів і технологій, провідною з яких є технологія концентрованого навчання. Зазначена технологія спрямована на знаннєве навчання, результатом якого є поглиблене і ґрунтовне засвоєння студентами великої кількості інформації, формування дослідницьких умінь.

Список літератури:

1. Сайтбагіна Л.А. Развитие исследовательской деятельности студентов вуза в условиях проблемно-концентрированного обучения: дисс. канд. пед. наук: 13.00.08. Омск: ОГПУ, 2017. 207 с.
2. Ибрагимов Г.И. К вопросу о технологии концентрированного обучения // Специалист. 1995. №1. С. 62–68.
3. Козубовська І.В., Бабинець М.М. Підготовка майбутніх менеджерів до

іншомовного ділового спілкування: монографія. Ужгород: Вид-во ФОП Бреза А.Е. 2012. 186 с.

МІЖКУЛЬТУРНА ОСВІТА ЯК НОВА СТРАТЕГІЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Подковирофф Н.

старший викладач кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Україна

Процес глобалізації, що інтенсивно розвивається в наступний час, поступово знищує політичні, ідеологічні та культурні кордони між країнами та народами, етнічними групами та націями. Крім того, сучасні засоби комунікації та глобальна інформаційна павутина інтернет значно зблизили людей, зробили світ настільки тісним, що взаємодія країн, народів та культур стала неминучою. З іншого боку, процес глобалізації, який веде до уніфікації культур, породжує у деяких народів устремління до культурного самоствердження, викликаючи бажання зберегти власні культурні цінності та захистити свою самобутність. З цієї причини значна кількість держав та народів демонструє своє категоричне неприйняття нових культурних змін. Як наслідок, ці суперечливі умови призвели до появи нових галузей науки:

– міжкультурної комунікації (cross-cultural communication), що має за мету розвиток навичок та вмінь спілкування у представників різних культур [2];

– міжкультурної освіти, яка має врахувати нові соціокультурні виклики глобалізованого суспільства, якому властиві масова міграція населення по всьому світу, а також інтенсифікація процесів зовнішнього й внутрішнього переміщення осіб в межах європейських держав, спрямовуючи свої зусилля на формування нової – полікультурної мовної особистості як суб'єкта навчання, в

рівній мірі володіючого іншомовними та культурними знаннями, здатністю їх адекватного застосування в ситуаціях міжкультурної взаємодії.

Міжкультурна освіта, з одного боку, виявляє свою суть як концепція навчання дітей, молоді і дорослих у дусі розуміння і толерантного ставлення до інших культур, рас, релігій, поглядів і звичаїв. З іншого, – як сукупність інноваційних технологій виховання, спрямованих на формування крос-культурної та планетарної свідомості нових поколінь з метою визнання рівноправності всіх культур, вилучення відчуття культурної зверхності на користь міжкультурного діалогу, знищення стереотипного мислення та маргінальних поглядів тощо.

Вважаючи, що культура формує деякий горизонт, який закриває визначені в свідомості розуміння та відкриває шлях до відмінностей, до розвитку завдяки запозиченням, Й. Нікіторовіч тлумачить міжкультурну освіту як нову форму переходу від теоретичних знань до практичних міжнародних проектів шляхом розширення контексту навчання іноземних мов, зарубіжної літератури, країнознавства. З. Ясінський, вказуючи на пробудження інтересу провідних суб'єктів навчально-виховного процесу до взаємного пізнання відмінностей, детальнішого вивчення власної культури та інокультурного середовища, виокремлює поряд з традиційними (вчитися, щоб знати; вчитися, щоб діяти), два принципово нових аспекти міжкультурної освіти: вчитися, щоб жити спільно (стимуляція прагнення до міжкультурного співіснування й співробітництва з іншими); вчитися, щоб бути (завдяки розвитку людської індивідуальності). На думку О. Музики, в епоху багатокультурності тільки міжкультурна освіта, метою якої є прищеплення міжетнічної толерантності, інтеркультурної свідомості, обумовленості людських прав, спроможна сформувати фундамент для руйнування етнокультурних та історичних стереотипів, упереджень, котрі можуть поглибити міжетнічні та міждержавні взаємини.

Натомість, А. Дзярмага-Чайковська визначає міжкультурну освіту як «вчення про різноманітні групи, що живуть в даній країні, чи на даному

просторі», спрямоване на «взаємне пізнання та розвиток вміння співжиття» та як «освіту меншості (національних, етнічних груп, емігрантів, іммігрантів), яка відбувається в середовищі більшості [1, с. 11]. Через це, міжкультурна освіта ґрунтується передусім на обмінах суб'єктами навчання, лідерському управлінні даним процесом шляхом проектування міжкультурних ігрових ситуацій, конструктивного вирішення ситуативних задач, навчаючи методам знищення мовних та релігійних бар'єрів, відкриваючи тотожності, ідентичності та акцентуючи увагу на розбіжностях, категоризуючи особисті потреби учасників з різних країн.

Отже, переважна більшість науковців розглядає міжкультурну освіту як соціальний інструмент для руйнування етнокультурних упереджень та історичних стереотипів, який створює надійний фундамент для поглиблення міжетнічних та міждержавних взаємин. Зумовлено це тим, що міжкультурна компетентність як прикінцевий соціально значущий результат міжкультурної освіти визнається однією з найважливіших характеристик сучасної особистості як громадянина світу, налаштованої на міжкультурну комунікацію й спілкування в умовах культурного різноманіття народів європейських країн. У зв'язку з цим, міжкультурна компетентність тлумачиться в таких аспектах:

– як здібність особистості сформувати в собі чужу культурну ідентичність (знання мови, цінностей, норм, стандартів поведінки іншого комунікативного суспільства);

– як здатність досягати успіху при контактах з представниками іншої культурної спільноти, навіть при недостатньому знанні основних елементів культури своїх партнерів;

– як уміння розмірковувати шляхом набуття орієнтації в соціокогнітивних процесах, які породжують стереотипи, засвоєння/оволодіння концептами культури, які супроводжують процес змін ідентичності, порівняльного вивчення базових цінностей різноманітних культур (правил, цінностей та ін.), розуміння соціально-економічних та політичних реалій міжнародних відносин;

– як спроможність усунення неприємностей, конфліктів, толерантне

ставлення, створення атмосфери співпраці [5, с. 43–63].

Список літератури:

1. Межкультурное иноязычное образование: лингводидактические стратегии и тактики: кол. моногр. /Ред. Е.Г. Тарева. – М.: Логос, 2014. – 232 с.
2. Barmer, L. Culture and Communication Intercultural Communication in the Global workplace //Journal of business communication, 2018, pp. 141–161.
3. Flye Sainte Marie A. La competence interculturelle dans le domaine de l'intervention educative et sociale // Les cahiers de l'Actif, 1997. –N 250. – P. 43–63.

«ТЕХНОГЕННИ» ЗАХВОРЮВАННЯ ТА СМЕРТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Половка С.Г.

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
доктор геол. наук, професор кафедри географії та методики її навчання,

E-mail: serge_polovka@ukr.net

Шевчук О.А.

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,
магістрант

Сучасний стан здоров'я населення України можна вважати важливим інтегральним показником медико-демографічного та соціально-економічного благополуччя нашої держави в цілому, а також її окремих регіонів, не є виключенням і Волинська область. М'яко кажучи, несприятливі умови життя більшої частини населення (близько 95%) призвели до зростання рівня захворюваності і смертності та інших негативних процесів, які активно протікають в українському суспільстві. За показниками стану збереження здоров'я і середньої тривалості життя, всі без виключення регіони України, в

тому числі і Волинська область, суттєво відстають від такого показника економічно-розвинених країн Європи та світу [2].

Рівень різномірного захворювання населення Волинської області залежить від низки антропогенних чинників і зумовлений насамперед соціально-економічними умовами, екологічною ситуацією та рівнем медичної допомоги на місцях проживання. На стан здоров'я даного регіону окремих осіб істотно має вплив куріння, наркоманія, зловживання алкоголем, стреси, спадковість, якість харчування та житлові умови і т. п.

Обробка статистичних даних та їх аналіз, свідчать про закономірності формування і причини виникнення основних класів захворювань. Це дає підставу здійснити прогноз зміни стану здоров'я населення області та розробити ефективні рекомендації щодо пом'якшення впливу зовнішніх чинників на людський організм [1; 4].

Як зазначається в роботі [3], в Україні та Волинській області існують глибокі відмінності в захворюваності серед міського та сільського населення. Це пов'язано з соціальною розшарованістю та нерівномірним доступом населення до медичних закладів, тобто послуг у цій вельми важливій галузі. Відповідно, це є аргументованим фактором впливу на функціонування регіональної системи охорони здоров'я (СОЗ) та особливості її територіальної організації і економічної складової добробуту населення [3].

У структурі первинної захворюваності населення Волинської області «першість» належить хворобам органів дихання (43,4%) і системи кровообігу (8,7%) та іншим захворюванням. Як вважає більшість дослідників цієї нагальної проблеми, ці захворювання на сучасному етапі розвитку українського суспільства та в цілому всього людства є техногенними. Значний рівень захворюваності системи кровообігу, низка науковців пов'язують із забрудненням атмосферного повітря та води (як питної так і технічної) різними хімічними речовинами, тобто техногенною трансформацією певних складових географічної оболонки.

Захворювання органів дихання, також пов'язуються дослідниками з забрудненням атмосферного повітря. Особливо негативно впливають на органи дихання такі хімічні речовини, як оксиди вуглецю, сірки, азоту, левову частку вносить і пил. Архіважливу негативну роль відіграють важкі метали (манган, нікель, кобальт, хром, свинець), які нині «завдячуючи техногенезу» знаходяться в значній кількості в атмосферному повітрі та питній воді. В структурі захворюваності хвороб органів дихання населення Волинської області провідне місце посідають різні типи пневмонії [1; 5].

Слід зазначити, що за 2015 – 2018 рр. показники поширення хвороб серед населення Волинської області мають різну тенденцію. Так, зафіксовано зниження показників поширення хвороб, які пов'язані з хворобами крові на 10,1% і хворобами органів дихання – 5,5% та іншими захворюваннями.

Нині основними причинами передчасної смертності населення Волинської області є хвороби системи кровообігу (66,4%), хвороби органів дихання складають 5,5%, а решта майже 28,1% смертності населення даного регіону України пов'язані з іншими захворюваннями.

Висновки. На підставі наших досліджень, слід зробити низку висновків:

1. Здоров'я населення України в тому числі і Волинської області напряму пов'язане з економічним становищем держави та екологічним станом території на якій воно проживає.

2. Екологічний стан Волинської області відносно покращився, це пов'язано природним потенціалом регіону (природа самоочищається) та економічною кризою в Україні.

Список літератури:

1. Кутепов Е.Н. Особенности воздействия факторов окружающей среды на состояние здоровья отдельных групп населения / Е. Н. Кутепов, В. В. Вашкова, Ж. Г. Чарыева // Гигиена и санитария. – 1999. – №6. – С. 13 – 17.

2. Левчук Н. М. Соціальна диференціація стану здоров'я та смертності в Україні / Н. М. Левчук // Демографія та соціальна економіка – 2007. – С. 12 – 28.

3. Мезенцева Н. І. Суспільно-географічний аналіз захворюваності населення регіонів України / Н. І. Мезенцева, С. П. Батиченко // Часопис соціально- економічної географії: міжрегіональний зб. наукових праць. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2009. – Вип. 7. – С. 130 – 134.

4. Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>

5. Погребський Т. Г. Сучасні особливості захворюваності населення України / Т. Г. Погребський // Регіон – 2014: суспільно-географічні аспекти: матеріали // Науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців з міжнародною участю, 3–4 квітня 2014 р., м. Харків / Гол. ред. колегії Л. М. Немець. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 133 – 135.

ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ПРАВОВИХ ЗНАНЬ МАЙБУТНІМИ МЕНЕДЖЕРАМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Попадич О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна

olena.popadych@uzhnu.edu.ua

orcid.org/0000-0003-1426-4114, olena.popadych@uzhnu.edu.ua

Оскільки реформування змісту та гуманізація цілей дошкільної освіти України є складниками процесу оновлення світових європейських освітніх систем, на часі реалізація компетентнісної парадигми [1, с. 7]. Необхідним елементом доступу громадян (у нашому випадку – майбутні менеджери дошкільної освіти) до права у демократичних країнах є правова освіта населення, яка, в першу чергу, має правозахисний зміст, але разом з тим

формує і позитивне ставлення громадян до державних інститутів. Однією з її ознак є, зокрема, їх обізнаність з життєво необхідними юридичними законами, а також уміння і навички їх використання у повсякденному житті [3, с. 273]. Саме тому майбутні менеджери дошкільної освіти повинні володіти мінімумом правових знань з конституційної, адміністративної, цивільної, сімейної, господарської та деяких інших галузей права.

Актуальність проблематики відображено у положеннях Указу Президента України від 17 лютого 2005 року «Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України», наказах Міністерства освіти і науки України від 23 січня 2004 року «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки», Указі Президента України «Про національну програму правової освіти населення № 992/2001 від 18.10.2001 р. та інших нормативних документах. Термін «правова освіта» запроваджено у нормативну практику Указом Президента України «Про заходи щодо відзначення другої річниці Конституції України» від 17 червня 1998 р. Правова освіта населення – це процес засвоєння знань про основи держави і права, виховання у громадян поваги до закону, до прав людини, небайдужого ставлення до порушень, законності та правопорядку [5].

Різні аспекти проблеми дослідження розглядалися у працях багатьох дослідників, зокрема: особливості навчально-виховного процесу та правового виховання особистості у вищих навчальних закладах (А. Галєєва, В. Гриньова, Н. Коваленко, І. Марчук, Л. Мацук, М. Фіцула); правова освіта, правова грамотність, формування правових знань (М. Городиський, І. Дарманська, В. Одарій, О. Скакун); дослідження методики правового навчання та виховання (В. Головченко, Я. Гриньова, С. Микитюк, С. Нетьосов, О. Пометун). Питання про правову освіту майбутніх фахівців менеджменту в системі дошкільної освіти є особливо актуальним у зв'язку з необхідністю їх забезпечення інформацією щодо чинного законодавства і практики його застосування задля компетентного вирішення своїх приватних і публічних питань; ефективної

профілактики правопорушень, які скоюються на ґрунті правового нігілізму, цинізму та аморальності; формування у них правової культури європейського типу, яка дозволить їм (а разом з ними і державі) інтегруватись у європейський і світовий правовий простір.

Метою підготовки майбутніх фахівців менеджменту в системі дошкільної освіти є формування в них професійної компетентності, яка передбачає знання основ системи дошкільної освіти та управлінської діяльності, вміння і навички організації навчально-виховного процесу в дошкільних закладах на рівні сучасних вимог; здатність результативно діяти, ефективно розв'язувати стандартні та проблемні професійні задачі, що виникають у процесі навчання, виховання й розвитку дітей дошкільного віку [2].

Визначальною характеристикою успішного майбутнього фахівця менеджменту в системі дошкільної освіти в сучасних умовах є рівень сформованості правових знань. З цією метою у навчальний план студентів магістратури Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», які навчаються за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки (Менеджмент в системі дошкільної освіти), запроваджена навчальна дисципліна «Інтелектуальна власність в освіті», яка має важливе значення у фаховій підготовці зазначених фахівців, оскільки є складовою частиною навчального плану їх професійної та практичної підготовки.

На нашу думку, формування правових знань майбутніх фахівців менеджменту в системі дошкільної освіти передбачає кілька етапів (інформаційний, аксіологічний і перетворювальний). Оскільки зміст навчання охоплює систематичне підвищення рівня правової поінформованості, збагачення цінностей правової культури, розвиток необхідних навичок, уміння реалізувати вимоги правових норм, а також вироблення звички правової поведінки [4, с. 190], то важливим моментом є добір методів, які забезпечуватимуть цей процес. Ми вважаємо, що найбільш ефективними є такі методи формування правових знань майбутніх фахівців менеджменту в системі дошкільної освіти: 1) методи, які створюють моральні настанови, відносини,

сприяють формуванню уявлень, понять, ідей; 2) методи, які утворюють звички, які визначають той або інший тип поведінки, за допомогою яких організовується діяльність студентів і стимулюються її позитивні мотиви; 3) методи, які здійснюють стимулювання самооцінки і надають допомогу студентам щодо саморегуляції їхньої поведінки, саморефлексії (самоаналізу) та самонавчання. Окрім них, на нашу думку, ефективними формами навчання є науково-практичні конференції, круглі столи тощо. Зауважимо, що, серйозним недоліком сучасної практики формування правових знань студентів є недооцінка таких організаційних форм, як правові олімпіади, диспути на правову, моральну тематику, лекторії тощо. Отримання правових знань, яке традиційно здійснюється під час навчальної діяльності, на нашу думку, повинно мати своє продовження в позанавчальній роботі. Позанавчальна робота здійснюється у двох напрямках. По-перше, вона спрямовується на розширення та поглиблення одержаних правових знань. По-друге, організовуються спеціальні виховні заходи, присвячені ознайомленню вихованця з тими положеннями права, які не вивчалися на заняттях [4, с. 190].

Таким чином, формування правових знань майбутніми менеджерами дошкільної освіти під час навчання у закладі вищої освіти найефективніше може бути вирішене шляхом інтеграції навчальної й позанавчальної діяльності. Позанавчальну діяльність пропонуємо розглядати як своєрідну альтернативу юридичній практиці, оскільки, поступово модифікуючись у процесі взаємодії майбутнього фахівця з конкретними професійними, особовими і правовими проблемами, позааудиторна діяльність може набувати яскраво виражену конкретну спрямованість щодо правомірної поведінки. Тому для кожного студента варто розробляти окремий комплекс завдань правової спрямованості на основі діагностики, прогнозу можливих труднощів оволодіння структурними елементами позанавчальної діяльності – від формування мети до отримання й оцінки результатів. Оскільки практику доцільно розглядати не тільки як професійно зорієнтований складник навчального процесу, але й позааудиторну форму професійної підготовки, то саме під час педагогічної та переддипломної

практики ми пропонуємо закріплювати правові знання майбутніми менеджерами дошкільної освіти.

Отже, під час навчання у закладі вищої освіти курс «Інтелектуальна власність в освіті» має основоположне значення у формуванні правових знань майбутніх майбутніми менеджерами дошкільної освіти, а розглянуті нами методи навчання забезпечуватимуть процес систематичного підвищення рівня правової поінформованості, збагачення цінностей правової культури, формування необхідних правових знань, уміння реалізувати вимоги правових норм, вироблення звички правової поведінки тощо. Інтеграція навчальної і позанавчальної діяльності забезпечуватиме отримання правових знань за рахунок нетрадиційних форм і методів включення студентів у правову діяльність, що передбачає проектування, моделювання, конструювання, дослідження різних аспектів правових ситуацій, а педагогічна та переддипломна практики майбутніми менеджерами дошкільної освіти допоможуть їм закріпити правові знання, отримані у процесі навчальної та позанавчальної діяльності.

Список літератури:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2008. – 430 с.

2. Профіль освітньої програми [Текст]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: < <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/15256> > – Загол. з екрану. – Мова укр.

3. Попадич О. О. Педагогічні умови правового виховання майбутніх фахівців комп'ютерної галузі : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / О. О. Попадич. – Умань, 2014. – 283 с.

4. Попадич О. О. Методики формування правових знань майбутніх магістрів педагогіки, викладачів вищої школи під час навчання у вищому навчальному закладі / О. О. Попадич // Наук. вісник Ужгородського

національного ун - ту. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота» / Ред. колегія: І. В. Козубовська, О. П. Бартош, М. В. Опачко та ін. – 2016. – Вип. 2(39). – С. 189-193.

5. Указ Президента України «Про національну програму правової освіти населення № 992/2001 від 18.10.2001 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua

ТВОРЧИСТЬ АРХІТЕКТОРА ЧАРЛЬЗА РЕННІ МАКІНТОША. МИСТЕЦЬКА ШКОЛА В ГЛАЗГО. АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СТИЛЬОВЕ ОФОРМЛЕННЯ

Постранська А.В.

Навчально-науковий Інститут мистецтв
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У статті розглядається творчість Чарльза Ренні Макінтоша та його робота над приміщенням Мистецької школи в м. Глазго. Особливу увагу приділено архітектурним особливостям і прийомам в роботі над фасадами та оздобленні інтер'єру. Описуються стильові риси, притаманні періоду світового модерну загалом і роботам Макінтоша.

Мета статті полягає у тому, щоб проаналізувати внесок Чарльза Ренні Макінтоша в історію мистецтва та цінність Мистецької школи Глазго як архітектурного об'єкту.

Результати дослідження. Чарльз Ренні Макінтош (1868-1928) народився в Глазго, в 1877-1884 роках навчався в коледжі Allan Glen's High School, а після закінчення відвідував вечірній курс в Школі мистецтв у Глазго. Потім навчався в архітектора Джона Хатчінсона і з 1889 року працював художником-креслярем у фірмі «Джон Хонеман і Кеппен» в Глазго. У 1890 році він отримав спеціальну

стипендію, яка дозволила йому здійснити подорож по Франції та Італії з метою глибокого вивчення архітектури цих країн. У 1904 році стає співвласником фірми «Джон Хонеман і Кеппен». У 1900 році одружився на Маргарет Макдональд, також випускниці Школи мистецтв в Глазго, з якою він разом працював. У 1893 р. Макінтош створив свій перший самостійний архітектурний проект – вежу для будівлі «Глазго Геральд» (відому як «Маяк» - англ. The Lighthouse). Роботи Макінтоша за своєю стилістикою загалом належать до модерну. У середовищі англійських художників митець зустрів різке засудження робіт, а в Європі швидко прославився. У своїх архітектурних і дизайнерських проектах використовував метод «зсередини назовні» - і будинок, і меблі, і внутрішнє оздоблення проектувалися як єдина гармонійна система [2]. Речі Макінтоша завжди геометричні та функціональні, мають стрункі пропорції і не обтяжені зайвим декором. Чарльз Ренні Макінтош став новатором конструктивної лінії модерну з характерною для неї прямолінійністю форм і чіткою побудовою. Його майстерність було засновано на типово столярній геометрично прямолінійній конструкції з переважанням вертикальних ліній. Макінтош розробив особливий декоративний стиль, в якому геометричні елементи зв'язуються хиткими лініями, що розлітаються на всі боки, який на межі ХІХ-ХХ століть був типовий для європейського декоративного мистецтва. Його роботи, представлені на Всесвітній виставці в Турині і на виставці Віденської сецесії, принесли Макінтошу міжнародне визнання. Уміння майстра зв'язати свої ідеї символізму з класичною архітектурною освітою викликали таке захоплення сучасників, що художні критики говорили про нову течію в мистецтві - «макінтошизм».

Найвідомішим архітектурним проектом Чарльза Ренні Макінтоша стала художня школа Глазго (Шотландія), побудована 1896-1909. У 1869 році місцева компанія «Honeyman and Kerrrie» виграла конкурс на проект нової будівлі для Школи мистецтв в Глазго. Земельна ділянка розташовувалася на крутому схилі пагорба, непростому для будівництва, а бюджет був мінімальний. Такий проект не був престижним для успішної контори, тому партнери довірили його

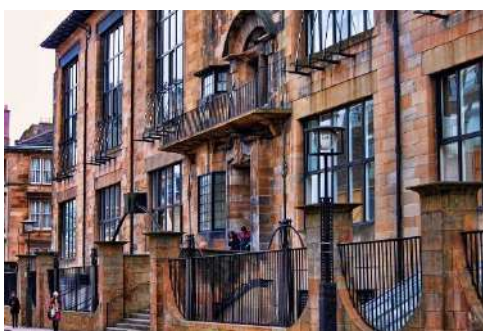
молодому помічникові, Чарльзу Ренні Макінтошу. Проект ознаменував появу нового таланту, а його реалізація зайняла у Макінтоша 13 років з перервами. За планом Макінтоша уздовж північного фасаду, що виходить на головну вулицю, розташовані студії разом з бібліотекою, лекційним залом і вхідною групою, а службові приміщення були винесені на південну сторону. Вхідна група з огорожами з боку головного фасаду надає будинку симетричного вигляду, і на цьому вона, як здається, закінчується, проте це не зовсім так. Чотири вікна врівноважують три інших, їх розміри варіюються в майже «чесному» повторенні внутрішнього планування, а витончені перила і стіни відновлюють симетрію - утворюючи ритм з еркерними вікнами[3]. Пристрасть Макінтоша до таких композиційних тонкощів знайшло повторення в роботах його сучасника Едвіна Лаченса.

Головний фасад Школи мистецтв у Глазго

Головний вхід в Школу мистецтв Глазго в обрамленні потужного порталу, витончено декорованого в стилі Ар Нуво. Асиметрична вхідна група.

Панорамні вікна студій, з їх вираженими перемичками і вузькими вікнами, наділені майже промисловою простотою, в той час як сталеві кронштейни з пружними вигинами і вигадливими стиками видають прихильність Макінтоша до стилю модерн. Проте, вони цілком функціональні – по-перше, вони підтримують дошки для прибиральників, що миють скло, а по-друге, служать додатковою опорою для вертикальних стійок віконних прорізів. Головні сходи і ніші в стіні, з циліндричними постаментами (на них передбачалося встановити скульптури, що уособлювали мистецтво), є такими ж прикладами витончено декорованих елементів. У парних балках, які виступають і тримають стійки перил, помітний японський вплив (як і в декоративних мотивах над поручнями біля входу), в той час як масивні крокви даху з їх фігурними дерев'яними балками і з'єднаннями на шипах безумовно створюють відчуття «сучасного середньовіччя»[1].

«Панорамні вікна студій, з їх вираженими перемичками і вузькими вікнами.»

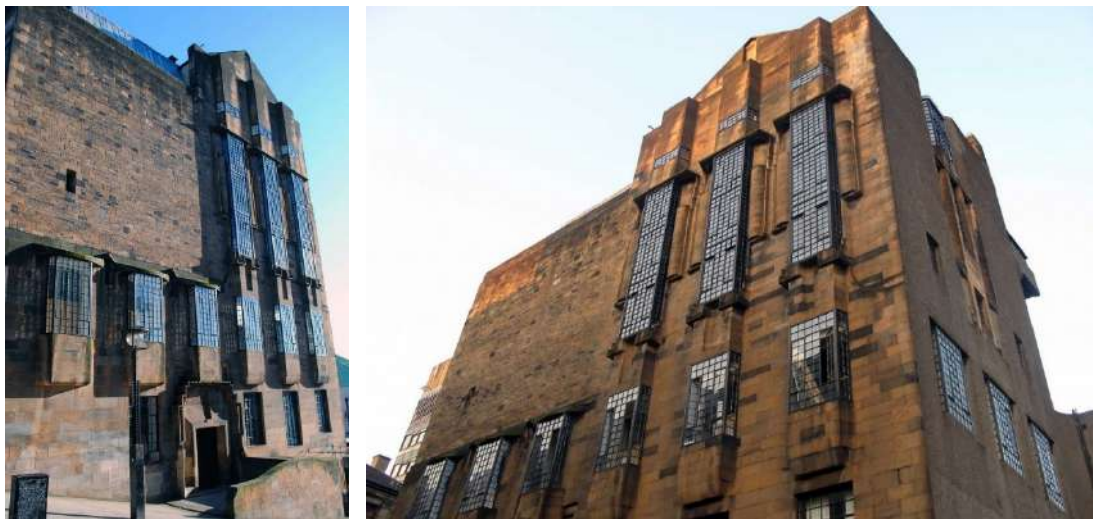
Через мізерний бюджет західне крило, в якому розміщується знаменита бібліотека, не було побудовано на першому етапі, і Макінтош повернувся до його будівництва тільки в 1905 році. Хоча бібліотека, як і було передбачено оригінальним проектом, займає двосвітне приміщення в формі куба, інтер'єр був повністю змінений. Вузька галерея йде зверху уздовж всіх стін, але колони, які її підтримують, винесені ближче до центру кімнати на 1,2 метра (4 фути), так що парні балки, які утримують дерев'яні секції статі галереї, виступають вперед. Ця виразна гра структур обумовлена необхідністю розташувати колони на лінії сталевих балок внизу, однак, разом з експресивними деталями і м'яким

Інтер'єр бібліотеки

природним і штучним освітленням, вона вносить свій вклад в комплексне оформлення простору, яке сприймається майже як абстракція лісової просіки.

Західний фасад не менш вишуканий. Двері обрамлені східчастим порталом зі складним малюнком, але загальний вид задають три вузькі еркерні вікна з квадратними сітками переплетінь, що є джерелом світла для бібліотеки. Нижні секції повторюються по іншу сторону фасаду, де розташовувалося крило зі студіями Школи архітектури. Всі вікна облицьовані каменем, причому вільна сторона студій, що виходять вікнами на північ, виконана в грубому камені - цей перехід зазначає невеликий відступ на поверхні стіни. На південному фасаді Макінтош розмістив такі ж вікна, але тут вони вмуровані в товсту обштукатурену стіну. Зважена симетрія фасаду розбивається невеликим димарем і консольною теплицею, що, здається, висить в повітрі [3].

Західний і південний фасади відповідно.

Висновки. Макінтоша часто називають «піонером» зародження Ар Нуво, але його роботи сягають корінням в цінності і методи прогресивної «сучасної» практики, як її розуміли в дев'ятнадцятому столітті. Як і Чарльз Войс, він вважав, що «зовнішній вигляд повинен визначатися внутрішніми

фундаментальними умовами». І він застосовував ці заповіді з гідними захоплення пристрасстю і винахідливістю.

Список літератури:

1. Хаїрова В. Ш. ЧАРЛЬЗ МАКІНТОШ: МОДЕРН ПО-ШОТЛАНДСЬКИ / В. Ш. Хаїрова. – Москва: БуксМарт, 2016. – 224 с.

2. Сигалов А. Чарльз Ренні Макінтош – гениальний архитектор и дизайнер [Електронний ресурс] / Анатолий Сигалов // Великие имена Европы. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.partner-inform.de/partner/detail/2016/11/162/8231/charlz-renni-makintosh-genialnyj-arhitektor-i-dizajner>.

3. ЧАРЛЬЗ МАКІНТОШ И ШКОЛА В ГЛАЗГО. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://archi-story.ru/charlesrenniemackintosh/> .

4. Charles Rennie Mackintosh. Чарльз Ренні Макінтош [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://famous.totalarch.com/mackintosh> .

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Потапчук О.І.

Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка, кандидат педагогічних наук, доцент кафедра

комп'ютерних технологій

ORCID ID:0000-0001-8041-0031

На сучасному етапі наукових досліджень спостерігається підвищений інтерес до проблеми застосування методу проектів в освіті в цілому. Так, в останні роки все більше з'являється наукових робіт, присвячених використанню методу проектів в навчальному процесі закладів середньої,

професійно-технічної та вищої освіти, під час вивчення дисциплін загальної і професійної підготовки. Проте, проблему організації навчального процесу з застосуванням методу проектів у системі вищої освіти досліджено недостатньо. Розв'язання зазначеної проблеми в системі вищої освіти полягає у наявності суперечності між традиційним розумінням навчального процесу як інтегративної основи навчання майбутніх фахівців та проблемою створення умов, із застосуванням освітніх технологій, для її успішної реалізації.

Студенту важливо показувати його особисту зацікавленість у здобутті знань і вмінь, розкрити можливості застосування їх у побуті та професійній діяльності. У центрі освітньої філософії Джона Дьюї стоїть поняття дослідження, як інтегрованого пошуку, засобу і мети, оскільки дослідження використовував як метод самокорекції та експериментальної перевірки гіпотез, створених на основі вже наявного досвіду.

Студенти, в процесі виконання проекту, набувають досвіду вирішення професійних проблем у майбутній професійній діяльності, навчаються організовувати колективну роботу та заздалегідь прогнозуючи її результати, аналізувати і використовувати необхідні джерела інформації, аргументувати власні судження, приймати рішення в нестандартних ситуаціях, створювати умови для досягнення поставленої мети, представляти результати перед аудиторією, здійснювати само оцінювання та оцінювати діяльність партнерів. Під час проектної діяльності студентів викладач виступає не транслятором готових знань в оптимальному вигляді, а рівноправним співучасником процесу здобування, обробки, аналізу і подання знань студентам. Це вимагає додаткового часу та додаткових зусиль не лише від студентів, а й від викладача.

Серед негативних факторів, наявність яких знижує ефективність методу проектів в процесі професійної підготовки студентів до їх професійної діяльності, можна зробити акцент на таких, як:

1. особистісний – недостатність уваги з боку викладача, бар'єри у спілкуванні, що виникають унаслідок різних інтересів та підходів до роботи;

2. професійний – недостатня обізнаність керівника проекту в тій галузі, яка пропонується для дослідження, що часто спричиняє спрямування студентів у хибному напрямі та низьку мотивацію;

3. організаційний – велика кількість студентів і неправильна організація процесу виконання проекту призводить до ізоляції студентів та інколи до недостатньої забезпеченості технічної бази [3].

Сьогодні освіта потребує створення навчального середовища, спрямованого на формування конкурентоспроможного та кваліфікованого фахівця, здатного самостійно використовувати здобуті знання для розв'язання професійних проблем. Успішній реалізації освітніх цілей сприяє проектна діяльність, якій властиві ознаки дидактики, в основі якої учасники проектування автоматично, без спеціально означеної дидактичної задачі з боку керівника засвоюють нові поняття, нове розуміння змісту поставлених перед ним вимог. Проектна діяльність являє собою альтернативний спосіб організації самостійної роботи студентів, яка виключає традиційні принципи планування та організації навчання.

Необхідність застосування методу проектів зумовлена тим, що сучасна вища освіта є основою нового світового відкритого освітнього простору. Застосування цього методу вважаємо однією із складових освіти майбутнього, оскільки проектна діяльність студентів передбачає глобальну освіту особистості та глибоке оновлення системи професійної діяльності педагогів. Подальші дослідження будуть спрямовані на удосконалення підходів до розробки різних типів проектів для ЗВО.

Таким чином, організація проектної діяльності надає можливість *студентам*: вивчати не лише засоби, а й способи діяльності; розвивати вміння орієнтуватися в інформаційному просторі; розвивати пізнавальні навички та вміння здійснювати синтез знань; розвивати критичне та творче мислення; уміння використовувати здобуті знання на практиці; володіти методами дослідження (пошук джерел інформації, аналіз літератури, збір та обробка даних, висунення гіпотез та методів їх доведення); набуття комунікативної

компетентності (вміння організовувати й вести дискусії, вислуховувати іншу точку зору). Залучення *педагогів* до участі в проєкті дають їм можливість формувати вміння виділяти й обирати практично значущі теми проєктів, організувати змістовне проведення самостійної роботи студентів, удосконалювати компетенції в галузі інформаційних технологій.

Список літератури:

1. Ісаєва Г. М. Метод проєктів – ефективна технологія навчання учнів сучасної школи / Г. М. Ісаєва // Метод проєктів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико-зорієнтований збірник / [керів. авт. кол. С. М. Шевцова; наук. керів. і ред. І. Г. Єрмаков]. – К.: Департамент, 2003. – С. 207–211.

2. Кравченко Г.Ю. Проєктний підхід у системі підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів. Модернізація післядипломної педагогічної освіти. / науково-практичний журнал «Імідж сучасного педагога». - Полтава: ТОВ «АСМП», 2012. -№10 (129) – С. 13-16.

3. Полат Е. С. Метод проєктів / Полат Е. С. // Метод проєктів в университетском образовании / [под общ. ред. М. А. Гусаковского]. – Минск : БГУ, 2008. – С.34–42.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Пригара М.В.

Студент спеціальності «Фізичне виховання»

Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Науковий керівник: **Васютяк О.В.**

викладач фізичного виховання

Красноградський коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

У сучасній школі, де робиться ставка на активізацію та інтенсифікацію освітнього процесу, ігрова діяльність використовується у таких випадках:

- як самостійна технологія для освоєння поняття, теми і навіть розділу навчального предмету;
- як елемент широких технологій;
- як урок або його частина;
- як технологія позакласної роботи.

Проте, на долю інтелектуальних ігор у освітньому процесі припадає лише незначна частина ігрової діяльності учнів. Крім того, можна спостерігати тенденцію збільшення чисельності дітей, які характеризуються недостатньою сформованістю інтелектуальних навичок і вмінь, негативним ставленням до інтелектуальної діяльності, відсутністю пізнавального ставлення до дійсності, що є показниками інтелектуальної пасивності.

Педагогічна сутність гри знайшла відображення в дослідженнях багатьох педагогів: Н. Анікеєвої, П. Блонського, О. Газмана, П. Лесгафта, А. Макаренка, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського, С. Шацького, Я. Чепіги, М. Яновської та ін. Також цією проблемою цікавилися закордонні вчені: К. Бюлер, Дж. Дьюї, Дж. Селлі, В. Штейн та ін.

У вивченні ефективності інтелектуальних ігор в умовах школи особливе місце займають роботи В. Сухомлинського і В. Шаталова, які змістили площину теоретичних досліджень на вивчення конкретних особливостей впливу окремих видів інтелектуальних ігор на результати освітньої діяльності школярів.

Ігрова діяльність приваблива тим, що в процесі її створюються сприятливі умови для задоволення інтересів, бажань, запитів, творчих устремлінь учнів. Крім того, їм подобаються незвичність, іноді таємничість обстановки, що додають грі особливу цікавість. Радість доставляє і те, що в грі відкривається можливість колективних дій і колективного спілкування.

Існує широкий спектр видів ігор, а отже і велика кількість класифікацій ігор в залежності від різноманітних характеристик ігрової діяльності, яку

беруть за основу дослідники. Так, за характером ігрових дій ігри поділяються на інтелектуальні, моторні та сенсорні.

Особливе місце серед усього розмаїття ігор належить інтелектуальним іграм. Ймовірно, вираз «інтелектуальні ігри» вперше використали К. Гроос, який говорив про їх особливу функцію «доповнення» до існування людей, які займаються фізичною працею, і «класик» ігрології М. Лазарус, який розрізняв ігри, пов'язані з фізичною діяльністю, потягом до видовищ, азартні ігри й ігри інтелектуальні [2, с.44].

У психолого-педагогічних дослідженнях, розглядаючи гру як провідний вид діяльності дитини, вчені виділяють загальні ознаки гри, які властиві будь-якій соціальній діяльності: цілеспрямованість, усвідомленість, активна участь; і специфічні ознаки гри. Вона є вільною від обов'язків перед дорослими сферою самодіяльності та самостійності дитини, оскільки, граючись, дитина керується власними потребами та інтересами. Кожній грі властива значуща для дитини мета. Навіть найпростіші ігри-дії з предметами мають певну мету. Ініціатива і творчість у різних іграх виявляється по-різному. В одних іграх творчість пов'язана з побудовою сюжету, вибором змісту, ролей; в інших – виявляється у виборі способів дії, їх варіативності [3, с.309-310].

У наукових дослідженнях поряд з терміном «інтелектуальні ігри» використовуються також терміни «розвиваючі ігри», «інтелектуально-розвиваючі ігри», «дидактичні ігри», «творчі ігри». На нашу думку, попри загальну схожість цих ігор не можна їх ототожнювати. Так, під розвиваючими іграми розуміють ігри, які спрямовують педагогічний вплив на розвиток конкретних психічних функцій особистості (уваги, пам'яті, уяви, сприймання, мислення тощо).

Ігри, які проводяться у процесі навчання, називаються дидактичними іграми. За своєю суттю – це така форма організації навчання, виховання і розвитку особистості, яка здійснюється педагогом на основі цілеспрямовано організованої діяльності учнів [1, с.100].

У творчих іграх головна увага спрямовується на розвиток творчої уяви особистості. Хоча виокремлення цих ігор в окремий вид є досить умовним, оскільки будь-яка гра завжди пов'язана з ініціативою, вигадкою, кмітливістю, винахідливістю, передбачає активну роботу уяви, емоцій і почуттів.

Сутність же інтелектуальних ігор полягає в переборюванні розумових труднощів. Зовні їх результатом є правильна відповідь або перемога у змаганні, а внутрішньо, і це головне – ті емоції й стани, які супроводжують інтелектуальний процес, набуття особистістю досвіду плідної розумової діяльності, інтелектуального самоствердження.

Інтелектуальні ігри учать міркувати не тільки над позицією, яка виникла, але і переносити потім цю логіку в життя. Також інтелектуальні ігри учать раціональним діям, що необхідні для людей всіх професій. Тому не дивно, що в багатьох країнах робляться спроби ввести викладання інтелектуальних ігор у освітній процес школи, щоправда, поки факультативно.

Таким чином, інтелектуальна гра – це гра, в якій поєднання інтелектуальних емоцій і розумових операцій під час вирішення низки проблемних ситуацій, що виникають в процесі гри, дозволяє удосконалювати інтелектуальну самостійність індивіда.

Діапазон інтелектуальних ігор надзвичайно широкий. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, враховуючи психологічні особливості ігрової діяльності, у яку включається дитина, ми пропонуємо таку класифікацію інтелектуальних ігор:

1) вікторини та конкурси типу «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг», «Своя гра» тощо. Умовно цей вид інтелектуальних ігор можна віднести до наймолодших, оскільки їх поява пов'язана з розвитком засобів масової інформації і в їх основі явне шоу-походження;

2) «розумові вправи». До таких ігор можна віднести різноманітні головоломки і маніпуляції з цифрами, логічні головоломки, ігри із словами, навчальне лото, навчальне доміно, ребуси числові, ребуси буквені, послідовності, кросворди, чайнворди, натворди і т.п;

3) настільні ігри: шахи, шашки, ерудит (Scrabble), карткові ігри і т.п.. Люди грають у настільні ігри вже дуже давно. Якнайдавнішим з них, вважають деякі вчені, більше трьох тисяч років. Правила багатьох ігор уже загублені, але деякі без проблем витримали перевірку часом і дожили до наших днів – шахи, го, рендзю.

4) комп'ютерні ігри. Під комп'ютерною грою звичайно розуміється комп'ютерна програма, що служить для організації ігрового простору і організації взаємозв'язку між гравцями або сама виступає в ролі партнера по грі. Виділяють такі жанри комп'ютерних ігор: ігри-дії (від англ. Action); симулятори (від англ. Simulation); стратегії (від англ. Strategy); спортивні; пригодницькі (або квести, від англ. Quest); ролеві ігри; головоломки, логічні ігри, пазли (від англ. Puzzle).

У педагогіці існує досить поширена думка, згідно з якою розумові здібності дітей в інтелектуальних іграх складаються стихійно, переважно за рахунок накопичення ігрового досвіду, і для цього не потрібне їх спеціальне формування.

Існує достатньо поширена думка, що гра в шахи сприяє розвитку логічного мислення. Проте логічні прийоми стихійно не складаються, їх треба спеціально формувати. До цього висновку прийшли Н. Тализіна та Ю. Яковлев. У ході дослідження за допомогою педагогічно керованої шахової гри вони виявили широкий перенос розумових дій, сформованих на шаховому матеріалі: узагальнені інтелектуальні вміння, засвоєні учнями, дозволяють їм вирішувати не тільки шахові, але й інші навчальні задачі [4].

На сьогодні спостерігається підвищення інтересу до можливостей використання особливостей інтелектуальних ігор у процесі розвитку людини. Завдяки поєднанню ознак ігрової і розумової діяльності інтелектуальні ігри мають займати гідне місце в освітньому процесі, де їх використання допоможе безболісно перейти дитині від ігрової до освітньої діяльності. Проте використання інтелектуальних ігор в школі має будуватися на чіткій тактиці педагогічного керівництва.

Список літератури:

1. Андреев В.И. Педагогика творческого саморазвития, инновационный курс. – Казань: Казанский университет, 1998. – 320с.
2. Мендель Б.Р. Интеллектуальная игра: на перекрестке научных дисциплин // Педагогика. – 2006. – №7. – С.44-48.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Навч. посібник. – Київ: Академвидав, 2006. – 456с.
4. Талызина Н., Яковлев Ю. Особенности формирования шахматных учений при разных типах ориентировочной деятельности // Зависимость обучения от типа ориентировочной деятельности. – Москва: МГУ, 1988. – С.81-83.

**МОДЕЛЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА****Пристемський О.С.**

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Подаков Є.С.

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри менеджменту організацій
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

У сучасних умовах розвиток сільського господарства повинен відбуватися відповідно до загальних світових тенденцій та враховувати трансформаційний вектор еволюції національної економіки країни, орієнтований на збереження фінансової безпеки. Відповідно, необхідно враховувати дані аспекти при обґрунтуванні та розробці моделі посилення

фінансової безпеки розвитку сільського господарства, формування якої передбачає адаптацію аграрної, соціально-екологічної, фінансової, інвестиційно-інноваційної та зовнішньоекономічної політики.

Модель посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства має передбачати стратегічне управління, яке дозволяє ефективну адаптацію до мінливого зовнішнього середовища, попередження та нейтралізації небажаних ризиків та загроз, досягнення фінансових інтересів та довгострокового успіху суб'єктів господарювання сільського господарства в процесі забезпечення фінансової безпеки розвитку сільського господарства. Виходячи зі стану функціонування галузі в Україні та орієнтуючись на тенденції розвитку світового аграрного ринку, доцільно формувати стратегію посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства із орієнтацією на вирішення головних проблем. Тому зважаючи на існуючий стан функціонування економічної системи країни зауважимо, що стратегія посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства в найбільш агрегованому вигляді включає чотири найважливіших складових, а саме: стратегію управління фінансовими ризиками; стратегію управління структурою капіталу; стратегію управління грошовими потоками та антикризову фінансову стратегію [1, с.23].

Модель посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства передбачає врахування можливих варіантів розвитку, прогнозування грошового потоку і скільки для цього необхідно витратити в поточному і найближчих періодах. Іншою складовою ефективною стратегії посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства варто назвати стратегію управління структурою капіталу, яка орієнтована на встановлення оптимального поєднання необхідних класичних та альтернативних джерел фінансування [2]. Для подолання кризових явищ в системі антикризового управління виділяють наступні стратегії управління ризиками: – стратегія уникнення ризику; – стратегія прийняття ризику. Методами, які можливо ефективно використовувати для посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства можуть бути:

уникнення ризику, лімітування концентрації ризику, хеджування, диверсифікація, розподіл ризику, самострахування.

Формування та реалізація моделі посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства повинна здійснюватися у межах відповідної концепції, запровадження якої передбачає реалізацію ключових положень діючих державних цільових програм та стратегій розвитку. Доведено, що модель посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства має базуватися на механізмі формування фінансової безпеки, який націлений перш за все на забезпечення таких елементів, як фінансова самодостатність, фінансова стійкість, фінансова надійність, фінансова незалежність та фінансова надійність. Вважаємо, що для вирішення даних аспектів необхідно встановити алгоритм фінансового забезпечення, який дозволить безперервне надходження фінансових ресурсів. В сучасних умовах для фінансування сільського господарства використовують класичні джерела ресурсів: власні кошти господарюючих суб'єктів, кредитні та інвестиційні фінансові ресурси.

Перш за все варто зазначити, що існуючий стан нестабільного функціонування господарюючих суб'єктів аграрного сектору спричинює високу ризикованість для їх фінансування через банківські кредитні механізми, що призводить до непомірно високих відсоткових ставок за кредитними ресурсами. Відповідно, фінансова безпека розвитку сільського господарства погіршується через збільшення кінцевої вартості фінансових ресурсів, які використовуватимуться у виробничих процесів.

Аналіз інших можливих джерел фінансування для посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства виявив, що високою ефективністю користуються такі інструменти як акредитиви, банківські гарантії, овердрафт, товарний кредит і торгове фінансування, бартерні операції, кредити в іноземній валюті від нерезидентів, лізинг тощо. Найбільш прийнятним для сільського господарства на нашу думку є лізинг, який дозволяє врахувати особливості господарської діяльності галузі [3]. Розвиток сільського господарства у контексті посилення його фінансової безпеки

орієнтований на інноваційний шлях еволюції, який має залучати перспективні фінансові ресурси. Нерозвиненість вітчизняного ринку та загострення конкурентної боротьби стимулюють використовувати із цією метою саме венчурний капітал. Вважається, що використання венчурного капіталу притаманне для високо інноваційних проектів, яким характерне ризикованість та непередбачуваність отриманого результату діяльності. Але якісний та ефективний розвиток сільського господарства не можливий без перспективних наукових впроваджень, сучасних інноваційних розробок та забезпечення конкурентоздатності виготовленої продукції. Тому саме залучення венчурного капіталу у діяльність господарюючих суб'єктів сільського господарства дозволить вирішити одразу декілька проблемних питань галузі: оптимізацію структури капіталу та інноваційний конкурентоздатний розвиток сільського господарства, що посилить фінансову безпеку розвитку сільського господарства.

Зважаючи на сучасний стан економіки країни, вважаємо, що посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства може відбуватися за двома сценаріями: інерційним сценарієм (віддзеркалює існуючі тенденції розвитку країни та сільського господарства) та, відповідно до розробленої моделі, за сценарієм посилення фінансової безпеки [4].

Таким чином, орієнтуючись на вище зазначене вважаємо, що модель посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства завдяки запровадженню відповідних резервів та моделі управління, використовуючи запропоновану стратегію сприятиме: підвищенню фінансової ефективності діяльності сільського господарства, фінансовій незалежності сільськогосподарських підприємств, стабільності розвитку галузі; зміцненню конкурентоздатності сільського господарства країни; забезпеченню продовольчої безпеки; зростанню добробуту нації; посиленню зовнішньоекономічних зв'язків тощо.

Список літератури:

1. Барашьян В. Ю. Системный подход к разработке стратегии

обеспечения финансовой безопасности предприятия / В. Ю. Барашьян, С. В. Верещага // Теоретические и прикладные аспекты современной науки. – 2014. – №5-5. – С. 20-24

2. Дем'яненко М.Я. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України: теорія і практика : монографія / М.Я. Дем'яненко, О.І. Зуєва. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 190 с

3. Пристемський О.С. Аналіз індикаторів фінансової безпеки розвитку сільськогосподарського підприємства/ О.С. Пристемський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Міжнародні економічні відносини та світове господарство”. - 2017, С.80-83.

4. Пристемський О.С., Танклевська Н.С. Основні принципи формування та забезпечення фінансової безпеки підприємств// Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Спецвипуск. – Полтава: ПДДА. – 2013. С. 41-46.

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ЯК ВИД СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Приц Руслана Сергіївна

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

Сутність поняття «соціальний супровід» як виду соціальної роботи, наведено у Законах України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» та «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». Відповідно до цих законів: соціальний супровід – вид соціальної роботи, спрямованої на здійснення соціальної опіки, допомоги та патронажу соціально незахищених категорій дітей та молоді з метою подолання життєвих труднощів, збереження, підвищення їхнього соціального статусу. У нормативних

документах, що стосуються діяльності центрів соціальних служб з різними категоріями сімей та клієнтів, наведено формулювання поняття «соціальний супровід», враховуючи конкретні особливості і потреби надання соціальної підтримки [3; 4].

Соціальний супровід є формою підтримки та передбачає надання конкретній особі, групі осіб, сім'ї, як правило, системи правових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, соціально-медичних, інформаційних послуг упродовж певного (часто тривалого) терміну [1, с. 184].

Мета соціального супроводу – поліпшення життєвої ситуації, мінімізація негативних наслідків чи повне розв'язання проблеми одержувача / одержувачів послуг.

Суб'єктами соціально-педагогічного супроводу є діти, їхні батьки, вихователі, вчителі установи, які беруть участь у процесі навчання і виховання дитини.

Соціально-педагогічний супровід здійснюється такими фахівцями: соціальними педагогами, вчителями-дефектологами, логопедами, психологами і педагогами.

Соціальний супровід – це така модель соціально-педагогічної роботи, коли соціальний працівник є соціальним менеджером: відповідає не тільки за організацію, а й за надання необхідних послуг клієнтові, які можуть бути реалізовані різними установами. Звідси – соціальний супровід передбачає роботу спеціаліста на двох рівнях:

1) контактний, при якому відбувається безпосередня взаємодія соціального працівника/соціального педагога з клієнтом;

2) організаційний, або опосередкований, коли взаємодія відбувається у системі: соціальний працівник/соціальний педагог – організації – клієнт [6, с. 126 – 127].

Основними ознаками соціального супроводу є: можливість надання комплексу послуг; тривалий термін; залучення соціальним

працівником/соціальним педагогом, у разі потреби, інших фахівців і волонтерів; згода одержувача на соціальний супровід і його співучасть у забезпеченні змін ситуації на краще [1, с. 184].

Соціальний супровід базується на індивідуальному підході до особи, на оцінці потреб кожного з одержувачів соціальних послуг і спільному визначенні шляхів подолання чи пом'якшення проблем клієнтів. Соціальний працівник розробляє план соціального супроводу клієнта на конкретний термін і слідкує за його виконанням, коригуючи у разі потреби. Обов'язковою є процедура проведення оцінки та самооцінки ефективності соціального супроводу. Основними причинами для припинення соціального супроводу можуть бути: вирішення проблеми, відмова одержувача від послуги; зміна місця проживання; порушення чи невиконання угоди з боку отримувача послуг. У реальності соціальний супровід іноді припиняється за браком фахівців. У залежності від категорії осіб чи сімей, яких супроводжує соціальний працівник, соціальний супровід має враховувати особливості змісту, технологій і процедур, документування, терміну дії. Як правило, це знаходить відображення у відповідних нормативних документах. Спільним для усіх видів соціального супроводу є те, що він має підготувати особу/групу осіб до самостійного вирішення проблем шляхом мобілізації власних ресурсів, набуття необхідних життєвих навичок, вміння використати ресурси громади [1, с. 185].

Соціальний працівник, що здійснює соціальний супровід клієнта, разом із різними соціальними інститутами повинен підготувати його до самостійного життя, сформуванню здатності самому попереджувати та вирішувати проблеми.

Інформація для отримувачів послуги соціального супроводу розміщується на спеціальних стендах у доступному місці приміщення суб'єкта, надавача соціальної послуги; вона викладена зрозумілою мовою, відповідно до вікових особливостей отримувача

Фахівець з повагою має ставитися до віку, статі, національності, культури, релігії, раси отримувача послуги соціального супроводу. Фахівець надає отримувачу повну об'єктивну інформацію щодо причин, наслідків та

шляхів подолання СЖО, поважаючи при цьому його право на самовизначення й вибір послуг та форм їх надання. Отримувач послуги соціального супроводу має право відмовитися від запропонованих дій та заходів під час соціального супроводу або представити власний варіант вирішення проблеми.

Завданнями соціального супроводу є: надання допомоги дітям, які потребують особливих навчальних програм; створення емоційно сприятливого клімату в педагогічному складі і дитячому колективі; своєчасна діагностика та корекція порушень у розвитку; підвищення психологічної та педагогічної компетентності батьків і вчителів з питань, що стосуються навчання та виховання дитини; вивчення індивідуальних особливостей дітей [1; 2; 3; 5; 6].

Спеціаліст соціального супроводу повинен застосовувати професійні знання і вміння, які висвітлюють особливості його взаємодії з дитиною, що має особливі потреби. Ці професійні знання та вміння виступають мотиваційним компонентом готовності до здійснення супроводу дитини з інвалідністю в умовах реабілітаційного центру.

Отримувач послуги соціального супроводу повинен бути поінформований про свої права, обов'язки, а також про державні й громадські організації, до повноважень яких належить захист прав людини. Отримувачу надається інформація про порядок оскарження непрофесійних дій надавачів соціальної послуги. Отримувач інформується про відповідальність згідно з чинним законодавством у разі застосування ним фізичного чи іншого насильства щодо фахівця.

Окремої уваги потребує питання щодо принципів реалізації соціального супроводу клієнта. Так, надавачі послуги соціального супроводу розробляють та здійснюють заходи щодо інформування потенційних отримувачів цієї послуги про зміст, обсяг, порядок та умови надання послуги соціального супроводу.

В основі роботи з конкретним випадком полягають стосунки, які виникають між фахівцем та клієнтом у процесі соціальної роботи. Для їхнього регулювання необхідно дотримуватися таких принципів роботи:

1. Повага до особистості – ставлення до усіх клієнтів, яке виключає можливість дискримінації за кольором шкіри, расою, релігією, статтю, віком чи інвалідністю, але передбачає врахування цих особливостей задля здійснення якнайкращого задоволення їхніх потреб.

2. Індивідуалізація – уникнення в роботі небажаних стереотипів та ярликів, беззаперечне визнання унікальності кожного випадку, кожної особистості, ґрунтування роботи на ідеї, що люди є різними.

3. Конфіденційність – збереження приватної інформації про клієнта, яка може бути розголошена лише із його згоди за умови попередньої поінформованості про те, яка інформація та чому може бути розголошена, та за умови донесення лише суттєвої інформації до осіб, яким необхідно її знати, щоб надати клієнту якісну допомогу.

4. Прийняття – розуміння та визнання почуттів, поведінки клієнта, співпереживання йому. Співпереживання пропонується тлумачити як здатність розуміти світ іншої людини, відображати це розуміння за допомогою активного слухання і проявів чуйності, незалежних від негативних настанов чи девіантної поведінки.

5. Неупереджене ставлення – уникнення оцінки моральних якостей клієнта, що не суперечить вивченню його характеристик, особливостей.

6. Ефективний прояв почуттів – тактовне ставлення до почуттів клієнта, визнання його права говорити про них та виявляти навіть негативні почуття, а також «контрольоване емоційне залучення» як цілеспрямоване реагування на почуття клієнта.

7. Самовизначення клієнта – визнання побажань, права, спроможності клієнтів відповідати за свої дії, за винятком випадків використання соціальними працівниками влади, обґрунтованої відповідною функцією чи законом [2; 5; 6].

Список літератури:

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І.Д. Звереві. – К. – Сімферополь : Універсум, 2012. – 536 с.

2. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навч. посіб. [для ВНЗ] / Л.М. Завацька. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.

3. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні». – [Електронний ресурс] : Джерело доступу : <http://www.dcp.org.ua/publications/zakon/5777.html>

4. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [Електронний ресурс] : Джерело доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>

5. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / І.Д. Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Марченко та ін. ; за заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – 256 с.

6. Теорії і методи соціальної роботи : підручник [для студентів вищих навчальних закладів] / за ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. – К. : Академвидав, 2005. – С. 126 – 149. (Альма-матер).

ТЕХНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВИРОБНИЦТВА

Прокопець Л.В.

к. е. н. , асистент кафедри економіки підприємства
та управління персоналом,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Сучасне підприємство, функціонуючи в складному суспільно-економічному середовищі, має постійно створювати і впроваджувати різного роду технологічні процеси, що забезпечують його ефективність в ринковій економіці.

Рішення економічних, соціальних та інших завдань підприємства безпосередньо пов'язано зі швидким технологічним прогресом виробництва та

використання його досягнень в усіх галузях господарської діяльності. На підприємстві він здійснюється ефективніше, якщо на ньому здійснено технологічну підготовку виробництва, під якою розуміється комплекс конструкторських, технологічних і організаційних заходів, що забезпечують розробку і освоєння виробництва нових видів продукції, а також вдосконалення виробів, що випускаються.

Організація випуску нової продукції сьогодні дозволяє підприємствам утримувати ринкову нішу, розподілити комерційний ризик на більш широкий асортимент продукції, зменшити впливу конкуренції на окремо взятую сферу виробництва, домагатися збільшення загальної рентабельності підприємства, тому актуальність даної теми не викликає сумнівів.

Проблеми технологічної підготовки висвітлено в наукових працях таких науковців: М. Альберта, Б. Андрушківа, В. Василькова, В. Василенка, В. Гриньової, В. Захарченка, М. Мартиненка, О. Кузьміна, В. Онищенко, Л. Сай, І. Стойко, А. Файоля, Р. Фатхутдінова та ін.

Технологічна підготовка виробництва (ТПВ) – це сукупність робіт, що визначають послідовність виконання виробничого процесу нового виробу найбільш раціональними способами з урахуванням конкретних умов виробництва даного підприємства.

Процес технологічної підготовки виробництва являє собою особливий вид діяльності, що суміщає вироблення науково-технічної інформації з її перетворенням на матеріальний об'єкт – нову продукцію. Процес підготовки виробництва за своєю структурою неоднорідний і складається з безлічі процесів з різним змістом. Класифікувати часткові процеси підготовки виробництва можна за видами і характером робіт, просторово-тимчасовому і функціональному ознаками, відношенню до об'єкта управління.

Технологічна підготовка виробництва – це сукупність взаємопов'язаних процесів, що забезпечують технологічну готовність підприємства до випуску виробів заданого рівня якості при встановлених термінах, обсягах випуску та витратах.

Крім того, під технологічною готовністю виробництва розуміють наявність на підприємстві повного комплексу конструкторської і технологічної документації, устаткування та його оптимальних планувань, засобів технологічного оснащення й системи організації процесів виготовлення нової продукції [1].

Сучасні інформаційні технології, програмне забезпечення та технічні засоби сприяють впровадженню інтегрованої проектно-технологічної підготовки виробництва. Це дає можливість скоротити цикл і відповідні витрати матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Головна мета технологічної підготовки виробництва полягає в проектуванні комплексу технологічних процесів, спрямованих на забезпечення мінімальних інвестицій та поточних витрат на виробництво певного обсягу виробів з високими параметрами якості [2, с.163].

У зв'язку із сертифікацією продукції та атестацією виробництв зростає роль і значення технологічної підготовки виробництва в забезпеченні сталого конкурентоспроможного рівня виготовлення продукції. Основні завдання технологічної підготовки виробництва такі: забезпечення високої якості обробки деталей, складання окремих частин і виробу загалом; створення умов для дотримання принципів раціональної організації виробничих процесів; найефективніше використання устаткування і виробничих площ; зростання продуктивності праці, зниження витрати матеріалів і енергоресурсів [3, с.82].

Технологічна підготовка виробництва – сукупність заходів, що забезпечують технологічну готовність виробництва, тобто наявність на підприємствах повних комплектів конструкторської та технологічної документації і засобів технологічного оснащення для здійснення певного обсягу випуску продукції до встановлених техніко-економічними показниками. При цьому комплект технологічної документації включає сукупність документів технологічних процесів, необхідних і достатніх для їх виконання при виготовлення та ремонту виробу або його складових частин.

У процесі ТПВ вирішуються такі провідні завдання:

- відпрацювання виробу на технологічність;
- розробка технологічних маршрутів і процесів;
- розробка спеціального технологічного устаткування;
- технологічне оснащення виробництва;
- технологічне супроводження виготовлення випробувальної партії, установочної серії і серійного виробництва.

Важливе значення має технологічний регламент, який є основною технологічною документацією в ряді галузей. У ньому дається опис основних параметрів, етапів і режимів технологічного процесу, рецептури і порядку ведення операцій. У технологічному регламенті встановлюється характеристика готового продукту, перелік і характеристика вихідної сировини і матеріалів.

Виконання робіт з технологічної підготовки виробництва дозволяє зосередити зусилля конструкторів, технологів і організаторів на вирішенні головних завдань розвитку техніки, технології та організації виробництва, підвищити гнучкість технологічних процесів до переналагодженні на випуск нових виробів і знизити витрати на її проведення приблизно в два рази.

Список літератури:

1. Бондар Н. Економіка підприємства: Навчальний посібник / Н. Бондар, В. Воротін, О. Гаєвський. За заг. ред. А.В. Калини; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К.: МАУП, 2016. – 350 с.

2. Економіка підприємства: Навчальний посібник / П.В. Круш, В.І. Подвігіна, Б.М. Сердюк та ін. – К.: Ельга-Н: КНТ, 2007. – 777 с.

3. Єгунов Ю. Організація виробництва на промисловому підприємстві: Навчальний посібник / Ю. Єгунов, Одеський держ. економічний ун-т. – К. : Центр навчальної літератури, 2016. – 488 с.

РИСУНОК ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЧИННИК ТВОРЧОСТІ В МИСТЕЦТВІ БАТИКА

Прохорова Н.А.

Київський університет імені Бориса Грінченка, старший викладач

Батик – стародавній спосіб розпису тканин, який нараховує безліч технічних прийомів і створює цілий світ легкого яскравого одягу, настінних панно з побутовими та міфологічними сюжетами.

Витончений рослинний орнамент, стилізовані зображення фантастичних птахів та тварин, героїв епосу і богів Сходу – все це живе на тканинах, розписаних у техніці гарячого (класичного) батика, народженого понад восьми сторіччя тому у Південно-Східній Азії. Майстри Індонезії, Індії, Шрі-Ланки, справжні віртуози традицій, досягли витонченої органічності кольору й пластики в кожній роботі.

У Європі «малюванням гарячим воском» (переклад з яванського слова «батик») почали займатись з початку ХХ століття, однак справжніх митців на сьогодні існує одиниці. Батик презентують на міжнародних виставках, в художніх галереях завдяки його унікальній техніці й неповторній авторській майстерності, на відміну від промислових тиражних виробів сьогодення. Збережена століттями техніка «батик» не обмежує, а мобілізує творчу фантазію художника, його професійне мислення і волю, дає великі можливості для прояву його особистості.

Процес батиккування дуже трудомісткий і потребує від майстра жорсткої дисципліни у виконанні. Тканину дві доби вимочують у воді, перуть, сушать, кип'ятять у рисовому відварі, знову сушать, прасують, натягують на раму і олівцем наносять рисунок. Терпіння і акуратність – залог успіху у володінні цим унікальним мистецтвом. Під час роботи над батиком окрім барвників використовуються спеціальні состави – резерви, які не дають фарбі розтікатися за лінію рисунка.

Батику притаманний певний характер рисунка – особливий лад композиції, що розгортається на площині як своєрідний закінчений візерунок. Побудова таких композицій полягає в спрощенні і перетворенні природних форм у декоративні образи. Під словом «рисунок» слід розуміти чітке, ясне, виразне зображення форми. В рисунку художник фіксує свої перші безпосередні уявлення про предмет, створює гармонійну композицію. Мистецтво рисунка являє собою єдиний художньо-творчий і навчально-пізнавальний процес, який дозволяє розвивати спостережливість, уяву, фантазію, координацію руки та ока.

Рисунок є основою усіх видів образотворчого мистецтва. Він база і фундамент, що потребує не тільки творчого, а й наукового підходу. Володіння рисунком необхідно художникам різних спеціальностей: графікам, живописцям, скульпторам, архітекторам, оформлювачам, майстрам ужиткового мистецтва. Художник-графік може обмежитися лінією, живописець не обійдеться без начерків, скульптор створює об'ємну форму, але й вона має обриси, майстер декоративно-ужиткового мистецтва наносить рисунок не тільки на площину, але й на об'ємні форми. При всій відмінності засобів усі образотворчі мистецтва не могли б існувати без рисунка.

Рисунок – це структурна основа будь-якого зображення, створеного на площині від руки за допомогою графічних виразних засобів: лінії, штриха, плями. Багаточисельні різновиди рисунка різняться по техніці, методам і характеру рисування, по призначенню, жанрам і темам.

Лінійний рисунок, виконаний лінією, передає зовнішні обриси предмета, об'єм та положення у просторі. Лінійний рисунок завжди більш художній, емоційний. Його лінії різної товщини, хвилясті і напружені створюють справжній художній образ.

Тоновий рисунок виконується за допомогою світлотіні, яка допомагає показати пластичну форму предмета, його рельєф, положення у просторі. Видатними майстрами з цього виду рисунка були І. Репін, В. Суріков, Д. Кардовський, К. Трохименко.

Творчий (станковий) рисунок – є основою образотворчого мистецтва. Ретельно опрацьований художній витвір у різних жанрів, рисунок має самостійне значення (портрет, пейзаж, натюрморт, побутовий, міфологічний рисунок та ін.). Тему для рисунка підказує саме життя, історичні події чи фантазія майстра. Галерею станкових рисунків-портретів створив О. Кіпренський, зокрема, такі шедеври, як портрет княгині С. Щербатової, господині Прайс з дитиною та цілу серію портретів своїх сучасників початку ХІХ століття.

Начерк – це швидкий рисунок з натури (тривалість роботи 10-20 хв.). Начерк дозволяє цілісно сприймати форму, виділяти в натурі головне і лаконічними засобами створювати зображення. Під час роботи над довгостроковим завданням, пошуки композиції рисунка починають з натурних начерків.

При побудові декоративних композицій художник повинен «забути» знання, завдяки яким рисувальними або графічними засобами передається на аркуші паперу об'єм предметів, ілюзія простору (закони лінійної і повітряної перспективи, правила світлотіньового рішення). У декоративно-прикладному мистецтві, до якого належить і розпис гарячим воском, перед художником постає завдання передати площинне зображення виразними масами і плямами у ритмічній побудові.

Процес створення батику починається з ідеї, з багатьох рисунків-етюдів, які поступово формують художній образ. Рисунок на тканину наноситься олівцем або спеціальним фломастером. Наступний етап - нанесення воску чи спеціального резерву. Після просихання починається робота фарбами.

Батик диктує свої вимоги щодо рисунка і композиції загалом. Тканині взагалі притаманні площинні рішення. Відтак, виразні лінії плоских силуетів набувають у композиціях великого значення. Завдяки лінійним контурам рисунок завжди виділяється, стає графічно точним і динамічним.

Вільні ракурси і повороти, які застосовуються в образотворчому мистецтві, в розписі тканин майже не зустрічаються. Проте значна увага

приділяється пружним і плавним лініям плоского силуету. Декоративні композиції, не зважаючи на лаконізм та умовність, як правило, наближені до природи. Рисунок будується так, щоб у глядача виникло цілісне уявлення про предмет, навіть коли домінантою є певний елемент композиції чи спрощений стилізований символ.

Співвідношення крупних колірних плям з орнаментальними деталями – основна перевага батика – є головним завданням майстра. Фахово розуміючи чітку послідовність виконання творчої роботи, переходячи від етапу до етапу, художник вступає в діалог з технологією. Точний колір навіть при великій майстерності підібрати неможливо, тому мистецтво батика завжди передбачає корективи задуму, дає можливість імпровізації. Рука майстра, яка веде лінію гарячим воском чи холодним резервом здригається, переривається, створюючи енергійну систему ліній, формуючи рисунок, задуманий художником. В роботі з батиком завжди зберігається емоційна природа творчості.

Батик як вид декоративно-ужиткового мистецтва має широкий спектр утилітарних призначень, що обумовлює технологію його виготовлення, зокрема, гарячий батик, холодний батик, вільний розпис тканини і багато сучасних авторських технік. Все залежить від призначення виробу: одяг, настінне панно, штори, предмети інтер'єру.

Вільний розпис – це здатність фарби більшою чи меншою мірою розтікатися по тканині; використовується як художній прийом, завдяки якому малюнки тканини мають живописний характер. Техніка вільного розпису – найбільш творчий процес, під час якого шаблони не застосовуються. Суть методу полягає в тому, що фарби накладаються безпосередньо на вологу тканину, так звана техніка «по сирому». Одночасно можна використовувати і холодний, і гарячий, і вільний розпис. Цей спосіб розпису по тканині є найскладнішим і цікавим, таким, що відкриває масу можливостей для творчих експериментів.

Разом з тим, робота, виконана у техніці батика без залучення змішаних технік, залишає в душі глядача враження більш цільне і стійке. Адже кожна

творча робота потребує від майстра свого ритму художньої праці, різного характеру занурення у процес творіння. Митці прагнуть до творчого експериментаторства, застосування нових матеріалів та технік, водночас поєднуючи східний досвід з національними традиціями українського текстилю. Втім, рисунок залишається важливою складовою в системі засобів художньої виразності мистецтва батика.

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ

Пукало Марія Ігорівна

аспірант кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету «Львівська політехніка», вул. С. Бандери, 12, м. Львів, Україна.

E-mail: mari4kapukalo@gmail.com

Швидкий розвиток автомобільного транспорту з кожним роком все більше набуває інтелектуальності та з більшою кількістю електронних елементів. Тенденція автомобілебудування спрямована на підвищення коефіцієнта корисної дії на всіх режимах водіння, економії палива, а також екологічні норми. Таким чином електромобілі набули поширення і в Україні. Однак проблеми інфраструктури, зокрема і освіти є досить актуальними. Концепція щодо підготовки фахівців з обслуговування та ремонту електромобілів досягається на тренінгах, семінарах, конференціях, курсах але не в умовах навчальних закладів. Існує ряд вагомих факторів, які впливають на сучасну підготовку фахівця даного напрямку, зокрема: політичні, фінансові, кадрові, організаційні тощо. Варто розуміти, що механік електромобілів – це спеціаліст близького майбутнього, який буде займатися ремонтом та обслуговуванням електродвигунів і всіма електронними системами автомобілями.

Літературний огляд

Розвиток та перспективи електромобілів у закордонних країнах аналізує автор Полтавець Т. [1], а також наголошує, що основною проблемою у використанні електромобілів є швидкість прийняття відповідних законодавчих новацій, які б стимулювали цей процес. На основні конструктивні етапи розвитку спирається і В.А. Щетиніна [2].

Шевчук Я.В. у своїй праці аналізує основні соціально-економічні аспекти розвитку виробництва інноваційних транспортних засобів [3].

Малиш Н. наводить формування та розвиток електромобільної галузі в Україні [4]. Раціональні технічні рішення у створенні перспективних моделей електромобілів пропонує Парафенко М. [5]. Статистику електромобілів у найближчий час наводить журнал Українська правда [6].

З огляду на літературні та електронні джерела, то зосереджена увага на розвиток конструктивних особливостей, статистичні дані, інфраструктури, однак відсутні дослідження щодо підготовки фахівців з ремонту та обслуговування електромобілів.

Мета і задачі дослідження – вивчити ринок електромобілів в Україні, проаналізувати навчальні заклади, де здійснюється підготовка фахівців з ремонту та обслуговування електромобілів.

Завдання дослідження – запропонувати робочу програму для вивчення навчальної дисципліни «Гібридні та електричні приводи автомобілів»

Виклад основного матеріалу

Електромобіль – це не тільки батарея і двигун, а й вбудований зарядний пристрій, високовольтна проводка, різні блоки керування [7].

Станом на 2018 рік за даними Міністерства внутрішніх справ загальна кількість зареєстрованих в Україні автомобілів з електричним двигуном склала 17810 одиниць. Дві третини з них (11618 од. або 66%) склали повноцінні електромобілі (9525 од.) і гібриди, що підключаються (2093 од.). Решта 34% займають гібридні моделі без можливості зовнішньої підзарядки батарей (6192 од.). Середній вік електромобіля в Україні становить 4,1 рік, а гібрида помітно

нижчий, ніж у випадку з електромобілями – всього 2,9 року. Тому підготовка фахівців по обслуговуванню електромобілів є актуальною і набуває все більшої популярності.

В Україні існує 474 заклади вищої освіти, з яких 43 здійснюють підготовку фахівців автомобільного транспорту. А серед закладів професійно-технічної освіти, загальна кількість яких складає 693 заклади, 71 навчальний заклад готує майбутніх фахівців даного напрямку.

Однак підготовки за спеціальністю «Ремонт та обслуговування електромобілів» немає. Однак є навчальні заклади, що працюють над створенням умов для якісної підготовки фахівців даного профілю. Тому пропонується введення в навчальний план дисципліни «Гібридні та електричні приводи автомобілів».

Тому для підготовки фахівців з ремонту і обслуговування електромобілів виокремимо ключову (базову) навчальну дисципліну «Гібридні та електричні приводи автомобілів».

Під час вивчення цієї навчальної дисципліни студент набуває теоретичних та практичних знань і навиків щодо визначення характеристик гібридних та електричних приводів автомобіля. Знати основні концепції створення екологічно чистих автотранспортних засобів.

Студент повинен вміти проводити аналіз та синтез структурних принципів побудови силових установок та вибирати оптимальну в залежності від умов експлуатації автомобіля; складати математичну модель автомобіля, за допомогою якої можна проводити порівняльні дослідження тягово-швидкісних характеристик автомобілів з різними силовими установками.

Основною метою даної дисципліни є: надання студентам знань, щодо проектування електричних та гібридних приводів автомобілів та визначення впливу їх конструктивних параметрів на експлуатаційні і функціональні властивості та робочі процеси агрегатів і систем автомобіля. Знати сучасні та перспективні напрямки розвитку гібридних та електричних приводів та основні методи її оцінки.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

Загальних:

1. Здатність навчатися, сприймати набуті знання у предметній області та інтегрувати їх з уже наявними;
2. Здатність навчатися, сприймати набуті знання в предметній області та інтегрувати їх з уже наявними;
3. Вміння працювати самостійно і в команді, здатність комунікувати з колегами з питань галузі;
4. Уміння ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях;
5. Навики використання інформаційних та комунікативних технологій, впровадження комп'ютерних програм та використання існуючих;
6. Орієнтація на збереження довкілля.

Фахових:

1. Знання основних нормативно-правових актів та довідкових матеріалів, чинних стандартів і технічних умов, інструкцій та інших нормативно-розпорядчих документів у галузі транспорту.
2. Знання будови принципів роботи гібридних та електричних приводів автомобіля, мехатронних діагностичних і контрольних-вимірювальних систем.
3. Володіння методами й алгоритмами аналізу, синтезу та оптимізації мехатронних систем автомобіля.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі **результати навчання**:

Знати:

1. Володіння достатніми знаннями в галузі автомобільного транспорту, що дасть можливість критично аналізувати ситуацію та визначати ключові тенденції розвитку галузі.

2. Знати базові принципи та методологію комплектування силових агрегатів за видами та експлуатаційними характеристиками транспортного засобу.

3. Знання сучасних систем комп'ютерного моделювання та автоматизованого проектування технічних систем.

Вміти:

1. Визначати шляхи зменшення шкідливих викидів автомобілів за допомогою конструктивних і технологічних змін на всіх етапах життєвого циклу автомобіля.

2. Розробляти заходи з підвищення експлуатаційної ефективності, паливної ощадливості та поліпшення екологічних показників засобів транспорту в умовах експлуатації.

3. Вміти експлуатувати та обслуговувати гібридні та електричні приводи автомобілів, мехатронні діагностичні і контрольно-вимірювальні системи.

Подальші дослідження будуть спрямовані на впровадження навчальної дисципліни в освітній процес для магістерського рівня та дослідження якості отриманих знань.

Список літератури:

1. Т. Полтавець. Ринок електромобілів в Україні: становлення та перспективи– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3013:rinok-elektromobiliv-v-ukrajini-stanovlennya-ta-perspektivi

2. Етапи розвитку електромобілів і їх конструкції: Електромобіль: техніка та економіка / В.А.Щетиніна та ін. Л.: 1987 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.shram.kiev.ua/megafaza/history/electromobi.shtml>

3. Шевчук Я.В. Соціально-економічні аспекти розвитку виробництва інноваційних транспортних засобів / Шевчук Я.В., Губані Г.Г., Чобаль Л.Ю. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 2(46). – Ужгород 2015. – С. 154-160

4. Малиш Н. А. Формування та розвиток електромобільної галузі в Україні / Н.А. Малиш // Зелена економіка : перспективи впровадження в Україні : матеріали Між-народної конференції (Київ, 24–25 квіт. 2012 р.) : у 3 т. – К. : Центр еколог. освіти та інформації, 2012. – Т. 1. – С. 240–244.

5. Парафенко М. Україна може будувати власні електромобілі [Електронний ресурс] / М.Парафенко. Українська правда : – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/12/28/311362/>

6. В світі до 2020 року буде майже 4 мільйони електромобілів [Електронний ресурс] : – Українська правда. – 4 січня 2013. Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2013/01/4/354304/>

7. В світі до 2020 року буде майже 4 мільйони електромобілів [Електронний ресурс]: – Українська правда. – 4 січня 2013. Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2013/01/4/354304/>

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТА В КОЛЕКТИВІ ЦЕНТРА НАДАННЯ ПОСЛУГ

Пуртов В.Ф.

к. е. н. доцент кафедри економіки та менеджменту Харківського
національного університету імені В.Н. Каразіна

Бурминська А.С.

Жердева О.О.

Студентки Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Соціально-психологічний клімат (СПК) в управлінні є комплексною психологічною характеристикою, що відбиває стан взаємовідносин і ступінь задоволеності співробітників різними факторами життєдіяльності колективу, служб і підрозділів організації.

Актуальність даної проблеми диктується запитами практики, зумовленими встановленими колективним характером людської діяльності та актуальними проблемами ефективності організації управління людьми, регуляції розгорнутих між ними відносин, використання виховних і психотерапевтичних впливів, що відражаються на самопочутті і виробничих показниках. Відповідно, яким буде соціально-психологічний клімат в організації, такий буде результат діяльності самої організації.

Об'єктом аналізу є Центр краси та здоров'я «Код краси»(м. Харків).

Центр краси та здоров'я має лінійну організаційну структуру управління, в ній чітко дотримується принцип єдиноначальності, і переважають лінійні, а саме вертикальні зв'язки. Дана структура є найбільш простою і стрункою і при цьому найменш гнучкою.

Для оцінки СПК були застосовані: метод спостереження, а також метод тестування. В рамках методу тестування були застосовані чотири методики: діагностика психологічного клімату в малій виробничій групі В. Шпалінського і Є. Шелеста [2], експрес-діагностика стійкості до конфліктів, інтегральна задоволеність працею Н.П. Фетіскіна, В.В. Козлова[1], а також діагностика творчого клімату в колективі [3].

Діагностика психологічного клімату в малій виробничій групі В. Шпалінського і Є.Г. Шелеста призначена для вивчення стану психологічного клімату в колективі. Після обробки опитувальника вийшли первинні дані, які представлені в таблиці 1.

Після аналізу отриманих показників співвідносимо зі шкалою сприятливості СПК. Нами зроблен висновок, що 53% опитуваних осіб вважають свій психологічний клімат середньої сприятливості, а саме 16 осіб. 27% респондентів оцінюють психологічний клімат з точки зору високої сприятливості (8 осіб). 13% опитуваних осіб відповіли, що їх психологічний клімат - незначної сприятливості (4 людини). 7% респондентів оцінюють свій психологічний клімат, як несприятливий (2 людини). За даними дослідження

несприятливим психологічний клімат назвали два нових співробітника, які ще не пройшли адаптацію.

Таблиця 1

Первинні дані діагностики психологічного клімату В. Шпалінського і Є.Г. Шелеста (створено авторами)

№	Респондент	бали	№	Респондент	Бали
1	Авдєєва	38	15	Гайденко	28
2	Рибіна	31	16	Глебова	38
3	Пеккер	40	17	Наркевич	42
4	Курдюкова	37	18	Несвітайло	18
5	Дайнеко	34	19	Цветкова	32
6	Євдокимова	40	20	Попова	37
7	Заболотня	37	21	Удалова	46
8	Коврига	35	22	Бакашова	42
9	Левченко	40	23	Степанова	35
10	Штрубель	35	24	Патлиціна	26
11	Єфименко	39	25	Каструлева	43
12	Ільченко	41	26	Казак	49
13	Алдохіна	18	27	Ковальчук	30
14	Шаргоровська	45	28	Шаповалова	48

Друга методика - експрес-діагностика стійкості до конфліктів призначена для вивчення ступеня конфліктостійкості співробітників колективу.

33% опитуваних мають рівень вираженою конфліктності, а саме 10 осіб, що негативно впливає на формування сприятливого СПК. 27% респондентів за підсумками опитування, мають середній рівень конфліктостійкості (8 осіб). Високим рівнем конфліктостійкості володіють 23% всього колективу, а саме 7 осіб. 17% респондентів мають високий рівень конфліктності (5 осіб). За даними дослідження нами зроблен висновок про те, що більшість працівників головного салону схильні до конфліктів.

Третя методика - інтегральна задоволеність працею Н.П. Фетіскіна, В.В. Козлова. Інтегративним показником, що відображає благополуччя або неблагополуччя особистості в трудовому колективі, є задоволеність працею, яка містить оцінки інтересу до виконуваної роботи, задоволеності

взаємовідносинами з співробітниками і керівництвом, рівень домагань у професійній діяльності, задоволеність умовами, організацією праці [1]

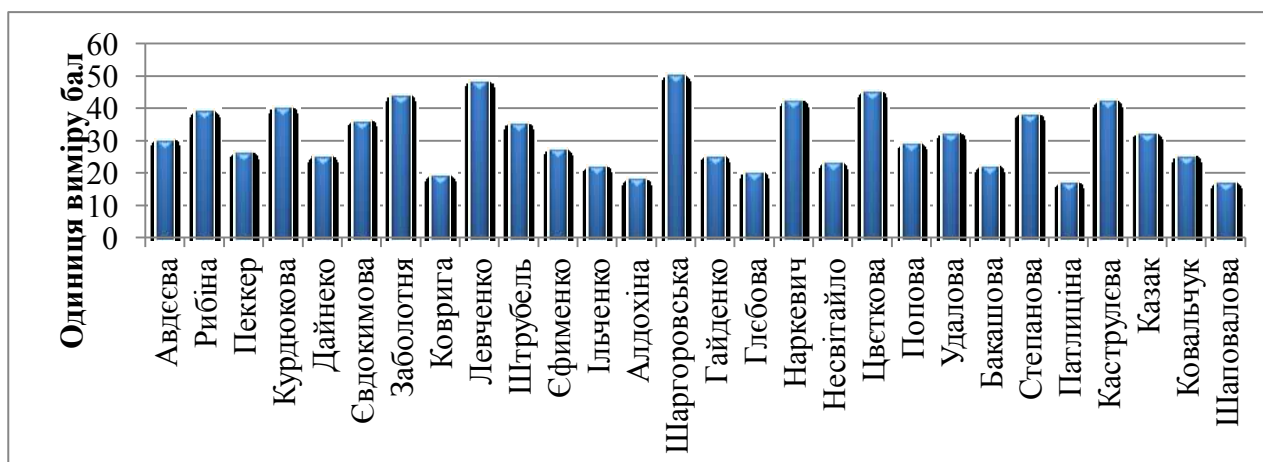

Рисунок Результати експрес-діагностики (створено авторами)

За даними видно, що 57% респондентів мають середній рівень задоволеності працею, а саме 17 осіб всього колективу. Високий рівень задоволеності працею мають 43% опитаних працівників (13 осіб). Низький рівень задоволеності працею не має жодна людина (0%). Отримані дані, свідчать, про те, що колектив має середні показники в системі загальної задоволеності працею.

Отже, удосконалення СПК колективу в управлінні - це завдання розгортання соціального та психологічного потенціалу суспільства і особистості, створення найбільш повнокровного образу життя людей.

За результатами діагностики психологічного клімату персонал салону оцінює свій клімат, як середньо - сприятливий. Експрес-діагностика стійкості до конфліктів показала, що в Центрі краси та здоров'я «Код краси» переважає виражений рівень конфліктності. Результати інтегральної задоволеності працею по [1] показують середній рівень задоволеності персоналу.

Таким чином виявлені причини, що заважають оптимальному розвитку СПК: персонал не згоден з висунутим формальним лідером; виражена конфліктність між персоналом і керівником; розбіжність цілей та інтересів працівників і організації;

За даними напрямками розроблені рекомендації та запропоновано заходи щодо їх впровадження. Заходи щодо вдосконалення СПК: проведення соціально-психологічного тренінгу; створення «ящика ідей»; введення «години творчості»; створення ступінчастою кар'єри перукарів.

Дані висновки дозволяють підвищити наукову обґрунтованість управлінських рішень по вдосконаленню управління соціально-психологічним кліматом в організації сфери послуг.

Список літератури:

1. Диагностика личностной креативности (Е.Е.Туник) / Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп – М., 2002. – С. 59-64
2. 1. Шпалинский В. В. Диагностика психологического климата в малой производственной группе [Электронный ресурс] / В. В. Шпалинский, Э. Г. Шелест. – Режим доступа : http://psihu.net/tests/kariera/psychological_climate_in_a_small_production_team/.
3. Мишак С. В. Оцінка соціально-психологічного клімату в колективі / С. В. Мишак // Управління розвитком. – 2009. – № 16. – С. 86–88.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ У СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Путятіна Л.І.

к.т.н., доц., УкрДУЗТ,

Лалазарова Н.О.

к.т.н., доц., ХНАДУ

Актуальність використання статистичних методів в різних галузях сучасного менеджменту безперервно зростає. Це зумовлено, насамперед, розвитком ринкових відносин, конкурентною боротьбою на ринках товарів та

послуг, вимогами стандартів та ін. В цих умовах різко підвищились вимоги до якості продукції, а також постійного поліпшення якості з використанням для цього всіх можливостей, всіх досягнень прогресу в галузі науки, техніки і організації виробництва.

Наукові методи статистичного контролю якості використовуються практично в усіх галузях країн з розвинутою економікою і дають найбільш значні результати за такими показниками:

- підвищення якості за купованої сировини;
- економія сировини і робочої сили;
- підвищення якості виробленої продукції;
- зниження кількості браку;
- зниження витрат на проведення контролю;
- поліпшення взаємозв'язку між виробництвом і споживачем;
- полегшення переходу виробництва з одного виду продукції на інший.

Технічний прогрес не можна відокремити від застосування статистичних методів, що забезпечують підвищення якості продукції, що випускається, підвищення її надійності і зниження витрат на якість.

Найбільш повне і всебічне оцінювання якості забезпечується, коли враховані всі властивості аналізованого об'єкта, які проявляються на всіх етапах його життєвого циклу: при виготовленні, транспортуванні, зберіганні, застосуванні, ремонті, технічному обслуговуванні.

Стабілізувати процес, тобто зробити його стійким до зовнішніх впливів - головне завдання статистичних методів управління процесами.

Існуючі статистичні методи можна розділити на три категорії:

- методи високого рівня складності, які використовуються розробниками систем управління підприємством або процесами. До них відносяться методи кластерного аналізу, адаптивні робастні статистики і т.д.;
- методи спеціальні, які застосовуються при розробці операцій контролю, планування промислових експериментів, розрахунки на надійність і т.д.;

- методи загального призначення (якими, на думку фахівців, повинні володіти всі працівники підприємства, що мають відношення до якості). Ці методи в Японії називають «сім простих методів аналізу» або «сім простих інструментів контролю якості». Вони найбільш часто застосовуються на практиці і рекомендовані стандартами з якості. До їх числа відносяться:

- контрольний листок;
- діаграма Парето;
- діаграма Ісікави (причинно-наслідкова діаграма);
- гістограма;
- діаграма розсіювання;
- контрольна карта;
- метод розшарування (стратифікації).

Застосування статистичних методів, включаючи найбільш складні, має стати поширеним явищем. Також не слід забувати про ефективність простих методів, без оволодіння якими застосування більш складних методів не представляється можливим.

Джерелом даних при здійсненні контролю якості служать наступні заходи:

- інспекційний контроль - реєстрація даних вхідного контролю сировини і матеріалів і реєстрація даних самого технологічного процесу;

- виробництво і технології - реєстрація даних контролю процесу, повсякденний збір інформації про застосування операцій, реєстрація даних контролю устаткування, патенти і статті з періодичної преси та інших джерел інформації;

- поставка матеріалів і збут продукції - реєстрація руху через склади, реєстрація збуту продукції (дані про отримання прибутку);

- управління і діловодство - реєстрація прибутку, повернення продукції, реєстрація обслуговування постійних клієнтів, продажів, обробка рекламацій, аналіз ринку і т.д.;

- фінансові операції - таблиця зіставлення дебет-кредит, реєстрація підрахунку втрат і т.д.

Для отримання підсумкового висновку про якість продукції потрібна додаткова обробка отриманих даних.

Основна проблема, пов'язана із застосуванням статистичних методів у промисловості, це неправдиві дані та дані, які не відповідають фактам. Різні дані і факти надаються у двох випадках. Перший випадок стосується штучно створених або невірно підготовлених даних, а другий стосується невірних даних, підготовлених без застосування статистичних методів.

Всі статистичні методи базуються на понятті розсіювання даних. Застосування статистичних методів для контролю за розсіюванням параметрів продукції, що випускається, передбачає подання результатів аналізу в графічному вигляді, простому для розуміння статистичних величин. Якщо розсіювання величин мале, контроль може бути ослаблений. Якщо велике, то це слід сприймати як сигнал необхідності регулювання процесу, його стабілізації, підвищення якості вихідного матеріалу, виявлення неполадок в устаткуванні і т.д.

Впровадження статистичних методів на українських підприємствах, як показує практика, часто носить формальний характер. Відсутність поняття "статистичні методи" не дозволяють підприємству отримати сертифікат відповідності на систему менеджменту якості. До основних причин такого ставлення до статистичних методів можна віднести:

- відсутність зацікавленості і розуміння вищого керівництва;
- нестача кваліфікованих фахівців у галузі статистичних методів;
- небажання розібратися, нерозуміння необхідності впровадження статистичних методів;
- збільшення обсягу робіт;
- відсутність економічної зацікавленості підприємств у впровадженні цих методів.

Проблема нестачі кваліфікованих кадрів сьогодні стоїть гостро в багатьох сферах діяльності. Як правило, її пов'язують з недоліками системи освіти, рівень якої стрімко падає по всьому світу. Е. Демінг пов'язував проблеми впровадження статистичних методів, перш за все, з відсутністю статистичного мислення.

Незважаючи на зазначені проблеми, в Україні є можливості для ефективного і інтенсивного впровадження статистичних методів менеджменту якості на підприємствах та організаціях.

При виборі статистичних методів необхідно прагнути до того, щоб вони відповідали характеру виробничого процесу, наявності засобів вимірювань і обробки статистичної інформації. Оскільки для вирішення певної виробничої проблеми можна вибрати кілька різних статистичних методів, вибирається такий з них, який забезпечить досягнення найкращого результату при мінімальних витратах. У зв'язку з цим дану роботу доцільно вести на основі спеціальної програми, яка може містити наступний комплекс організаційних заходів:

- створення на підприємстві спеціальної служби, оснащення її належними технічними засобами і забезпечення методичного керівництва роботами щодо застосування статистичних методів;
- визначення складу виробничих проблем, що підлягають вирішенню за допомогою статистичних методів;
- навчання персоналу підприємства статистичним методам;
- економічна оцінка застосування статистичних методів.

Починати освоєння статистичних методів слід з застосування простих і доступних, а вже після цього переходити до більш складних методів.

Аналіз концепцій статистичних методів в управлінні якістю показав, що відмінною характеристикою сучасного підходу є перехід від якості продукції до якості процесів, належне функціонування яких забезпечить необхідний рівень характеристик продукції чи послуг на підприємстві. Така стратегія управління якістю закладена в вимогах міжнародних стандартів ISO серії 9000.

Висновок. Застосування статистичних методів, включаючи найбільш складні, має стати поширеним явищем. Впровадження статистичних методів в управлінні якістю виробничих процесів – це гарантія і стабільність якості на всіх етапах виробництва для отримання якісної кінцевої продукції. Застосування цих методів дозволяє зробити достовірні і коректні висновки, одержати розуміння у пошуку причин виявлення дефектів, а отже, більшу конкретність і ефективність розроблювальних заходів щодо усунення цих причин.

ОФІЦІЙНІ ТА НЕОФІЦІЙНІ КАНАЛИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ФАКТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЙ УПРАВЛІННЯ

Радченко С.Г.

Київський національний
торгівельно-економічний університет

При ідентичності технологій формування прибутку, однакової кон'юктурі ринку та умовах функціонування підприємницьких структур тільки правильна ділова комунікація між робітниками в середині організації може забезпечити успішний розвиток, процвітання або, навпаки, стати причиною розорення і банкрутства.

В сучасних наукових джерелах комунікація (від. лат. communication – єдність, передача повідомлення, пов'язаного з дієсловом communico (лат.) – роблю спільним, повідомляю, з'єдную і є похідним від communic (лат.) – спільний. Це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами. Це спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів метою якого є передавання та одержання інформації.

Ділове спілкування – це процес встановлення і розвитку контактів між людьми на основі їхньої спільної діяльності, який включає в себе обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та взаєморозуміння. Поряд з проблемами, пов'язаними з контактами між окремими робітниками, існують проблеми колективного обміну інформації, що суттєво погіршує продуктивність функціонування організації. Спілкування в групі та між групами здійснюється під впливом факторів, які є результатом розподілу праці, спеціалізації діяльності у трудовому колективі, а також формування підрозділів фірми, підприємства. Система зв'язків та спілкування робітників залежить від їхнього розподілу по галузям діяльності та між ними. Комунікація в середині підрозділів, сформованих на основі функціональної спеціалізації, є більш доступною та продуктивною так як забезпечується близькістю спеціалізації діяльності та структурною близькістю. В той же час така спеціалізація може стати бар'єром спілкування між підрозділами, так як сконцентровані в них люди мають іншу підготовку, іншу мету та працюють іншими методами. Така форма погіршує роботу колектива в цілому. Тому керівники фірм, підприємств та одиниць структурної організації повинні приділяти серйозну увагу подоланню розбіжностей між підрозділами і налагоджувати функціональне організаційне спілкування. Особливо такі фактори слід враховувати при створенні нових посад або дрібних підрозділів (відділів, секцій, бригад тощо).

Вплив на характер комунікацій та ефективність спілкування мають рівні управління та число безпосередніх підлеглих. Відомо, що, як правило, на вищих рівнях управління накопичується більше інформації, ніж на низчих. Крім того, така інформація більш різноманітна, так як, чим більше в організації рівнів управління, тим довгими стають канали спілкування. Така ситуація гальмує просування інформаційного потоку зверху вниз та навпаки по сходінкам офіційної організаційної структури. При такій ситуації збільшується можливість невірного прийому та тлумачення отриманої інформації, її викривлення, неточності та наповненості. Результатом є те, що деякі підрозділи

можуть бути не вірно інформовані або погано інформовані стосовно проблем, вирішення яких впливає на результати діяльності всієї організації. Особливо це буває болісно для організації в ситуаціях які потребують швидкого реагування та періорієнтації своєї діяльності в залежності від відносин з різними групами стейкхолдерів: від жорсткої конкуренції, кон'юнктури ринку, споживчого попиту до змін в законодавстві тощо.

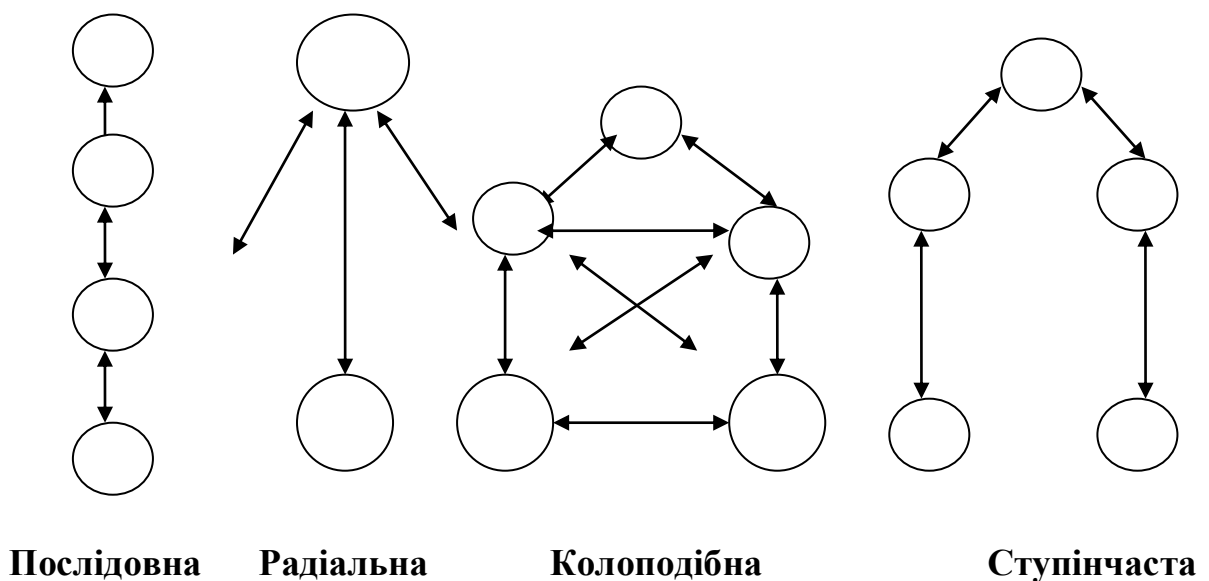
Постає питання, кого в такій ситуації вважати винним та, що задіяти для покращення загального організаційного спілкування. Рецептів може бути багато, серед них, перший – зменшити число рівнів управління. Як доводить практика, ефективність праці підвищується в рази за рахунок скорочення зайвих ланок управління та кращого використання ініціативи робітників, їх більш самостійної діяльності, підвищення особистісної відповідальності та трудового задоволення і т. ін. Однією з причин яке робить такий крок дуже дієвим це зміни які відбуваються на ринку робітничої праці: підвищується рівень освіти робітників; збільшується доля робітників з підготовкою у вузьких спеціалізаціях; конкуренція серед претендентів розширює вибір і можливості роботодавця зібрати команду однодумців; зміна поведінки найманих робітників, які є не тільки хорошими спеціалістами, а намагаються відчувати себе особистостями в професії, тощо.

Досвід багатьох успішних організацій та наукові дослідження засвідчують, що система комунікації в організації може бути простою та ефективною якщо зменшити кількість шляхів та каналів спілкування. Проблема полягає в тому, що в більшості організацій багато проміжних ланок: керівників підрозділів, спеціалістів, виконавців. Інформація переходить від одного до другого, як від сходинки на сходинку. В ході спілкування ці проміжні сходинки можуть стати «вузькими» місцями, якщо в них накопичується доволі багато різної інформації, яку вони не взмозі обробити з необхідною точністю, чіткістю та швидкістю. З метою усунути такі вузькі місця, необхідно, в першу чергу, підвищувати пропускну здатність існуючих каналів комунікації: удосконалити діловодство, підвищити кваліфікацію робітників, задіяти сучасні технічні

засоби тощо. Тільки після цього можна створювати нові або додаткові канали, тобто нові посади і підрозділи.

Результати досліджень показують, що спілкування офіційними каналами підпорядкування складає лише частину дійсної комунікації. Пропозиції, поради, опитування, скарги з боку стейкхолдерів можуть виникати в будь-якій частині організації і рухатися в будь-якому напрямі. Виникає ще один канал спілкування – неформальні комунікації. Чим глибше співробітництво в трудовому колективі тим більше неофіційних зв'язків. Неофіційні канали комунікації формуються в першу чергу там, де офіційна система своєчасно не забезпечує достатньо інформації. Кожний робітник намагається отримати її з інших джерел. Часто-густо неофіційний канал комунікацій породжує так звані «шуми спілкування»: чутки, плітки, викривлену інформацію, що породжує неправильні висновки тощо. Боротися і засуджувати некорисно, навпаки слід перетворювати неофіційні канали в офіційні зв'язки підпорядкування. Знайти універсальну ідеальну мережу спілкування яка б підходила для всіх організацій неможливо, але обрати в залежності від специфіки профілю виробництва та структури організації можливо.

Основні форми мережі спілкування в організації

При вивченні якісних властивостей різних форм мережі спілкування з'ясовується, що організувати єдність розпоряджень та дисципліни виконання легше за все використовуючи радіальну та ступінчасту форми. Вони дозволяють швидко і точно передавати інформацію. Для робітників, з психологічної точки зору, приємнішою є колоподібна, коли інформація вільно циркулює по всіх напрямках. Така мережа має і ще одну перевагу, дозволяє надійно та швидко прилаштуватися до швидких і складних змін в роботі організації та за її межами. Інформація про стан і діяльність різних частин та підрозділів збирається в певні пункти, де піддається аналізу та синтезу. На їх основі приймаються управлінські рішення. Крім того між робітниками виникають неформальні зв'язки і частіше за все наближують мережу спілкування в організації до колоподібної. При цьому як правило діють наступні закономірності:

- той, хто отримує багато інформації від своїх співробітників, багато і передає у зворотньому напрямі;
- робітники, які займають в групі більш низьке положення, намагаються систематично спілкуватися з робітниками, які мають вищий статус;
- при кількісному збільшенні групи підвищується бажання робітників спілкування з співробітниками, які мають вищий статус, одночасно збільшується і об'єм інформації що передається;
- при кількісному збільшенні основним об'єктом дій самого активного члена групи стає сама група в цілому, а не окремі її представники. Таким чином чим більше група, тим більше імовірність появи неформального лідера;
- чим більше відрізняються офіційні та неофіційні авторитети в групах, тим більше імовірність зростання протиріч та конфліктів в трудовому колективі.

Висновки: спілкування по офіційним каналам підпорядкування складає лише частину дійсної комунікації. Чим співробітництво є більш щільними в

трудовому колективі тим більше неофіційних зв'язків. Необхідно засвоїти, що мережа спілкування – суттєвий бік життя колективу, без уваги до неї не можливе ефективне управління.

Список літератури:

1. Грищенко Т.Б. Етика ділового спілкування: навч. посіб. / Т.Б. Грищенко, – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
2. Палеха Ю.І. Етика ділових відносин.: Навч. посіб./ Ю.І. Палеха. К.: Кондор., 2007. – 359 с.
3. Радченко С.Г. Етика бізнесу: навч. посіб./ С.Г. Радченко. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2014. – 396 с.
4. Спивак В.А. Современные бизнес – коммуникации. / В.А. Спивак. – Санкт-Петербург; Питер, 2002. – 448 с.
5. Психология «Этика делового общения: учебник / под ред. В.Н. Лавриненко, Л.И. Чернышовой. – 6 изд., перераб. и доп. – Москва : Юрайт, 2015. – 591 с.

ДИНАМІКА НАКОПИЧЕННЯ СУХОЇ РЕЧОВИНИ ФІТОМАСИ РОСЛИН РИЖІЮ ЯРОГО ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ

Рассадіна І.Ю.

Уманський національний університет садівництва, кафедра агрохімії і ґрунтознавства, кандидат с.-г. наук

Основними показниками, що характеризують біологічні особливості рослин, є насамперед ріст надземної маси та кореневої системи, динаміка накопичення сухої речовини і формування площі листової поверхні. Однак узагальнених відомостей про біологічні особливості вегетації рижію ярого в умовах Правобережного Лісостепу нині недостатньо, особливо у зв'язку з застосуванням інтенсивних технологій його вирощування.

Площа листків, динаміка її формування та продуктивність фотосинтезу є важливими показниками, що визначають фотосинтетичний потенціал, фотосинтетичну діяльність посівів і їх продуктивність [1]. Відомо, що з розміром листової поверхні тісно пов'язане накопичення рослинами органічної речовини і формування врожаю. На інтенсивність проходження процесів фотосинтезу впливають багато чинників, серед яких найдоступнішим для регулювання людиною є система живлення [2; 3].

Багато вчених [4–6] відзначають позитивну дію азотного живлення на інтенсивність фотосинтезу за рахунок підвищення кількості фотосинтетичних пігментів у листках та порушення хлорофілоутворення за азотного голодування рослин.

А. В. Петербургський [7] також виділяє позитивну дію фосфору на продуктивність рослин та величину асиміляційної поверхні. Дія калію визначається участю його в реакціях пов'язаних з акумуляцією енергії світла у процесі фотосинтезу.

Оптимальною площею листків вважається така, що забезпечує максимальний газообмін і освітленість посіву. Для більшості культур вона становить 40–50 тис. м²/га [3]. Однак більша площа листків, на думку багатьох учених, не завжди визначає високий урожай. Надмірний розвиток листового апарату в посівах викликає взаємне затінення середніх і особливо нижніх ярусів листків унаслідок чого погіршується їх освітлення, знижується засвоєння вуглекислого газу і чиста продуктивність фотосинтезу. Нерідко це може бути причиною зниження врожаю [8; 9].

На динаміку розвитку листової поверхні та її розмір великий вплив мають біологічні особливості культури, погодні умови і агротехнологічні заходи [242].

Упродовж вегетаційного періоду рослини рижію ярого зазнають як якісних змін, що проявляються в зміні фенологічних фаз розвитку, так і кількісних. Кількісні зміни виражаються в біометричних показниках маси, висоти, тощо і відбуваються в рослинах за рахунок наростання фітомаси в

результаті фотосинтезу. Відомо, що процес формування фітомаси тісно корелює з асиміляційною діяльністю посівів.

Наші дослідження підтверджують цей взаємозв'язок. Накопичення сухої біомаси в посівах рижію відбувалося аналогічно наростанню площі листкової поверхні.

У початковій фазі розвитку наростання фітомаси рижію ярого відбувалося повільно, але до фази цвітіння інтенсивність ростових процесів зростала. У фазу повної стиглості в наслідок всихання рослин показники сухої фітомаси знижувалися в усіх варіантах дослідження (табл. 1).

Накопичення фітомаси рослинами рижію ярого найбільшим було у фазу цвітіння. За внесення азотних добрив у дозі 30 кг/га д. р. на фосфорно-калійному фоні порівняно з контролем без добрив динаміка накопичення сухої речовини була інтенсивнішою: у фазі стеблуння на 16 %, бутонізації – 28 %, цвітіння – 41 % і повної стиглості – на 39 %. За внесення азотних добрив у дозі 60–90 кг/га д. р. на фосфорно-калійному фоні динаміка накопичення сухої речовини у фазу стеблуння збільшувалася на 23–27 %, бутонізації – 38–41 %, цвітіння – 55–58 % і повної стиглості на 54–57 % порівняно з варіантом без добрив.

Таблиця 1

Динаміка накопичення сухої речовини фітомаси рослин рижію ярого залежно від удобрення, 2015–2017 рр.

Варіант дослідження	Фаза росту і розвитку рослин			
	Стеблуння	Бутонізація	Цвітіння	Повна стиглість
	суха речовина фітомаси, т/га			
Без добрив (контроль)	0,87	2,43	4,22	3,76
P ₆₀ K ₆₀ – фон	0,94	2,74	4,99	4,48
K ₆₀ + N ₆₀	0,99	2,98	5,59	4,93
P ₆₀ + N ₆₀	1,04	3,00	6,14	5,42
Фон + N ₃₀	1,01	3,12	5,95	5,25

Фон + N ₆₀		1,07	3,36	6,55	5,79
Фон + N ₆₀ S ₇₀		1,09	3,39	6,61	5,86
Фон + N ₉₀		1,11	3,42	6,66	5,93
Фон + N ₁₂₀		1,14	3,58	6,70	5,99
Фон + N ₃₀ + N ₆₀ у підживлення		1,05	3,33	6,53	5,77
N ₆₀ P ₆₀ K ₆₀ перед сівбою врозкид		1,03	3,28	6,50	5,73
N ₄₀ P ₄₀ K ₄₀ локально перед сівбою		1,05	3,31	6,51	5,75
НІР ₀₅	2015 р.	0,06	0,19	0,41	0,33
	2016 р.	0,04	0,20	0,35	0,30
	2017 р.	0,05	0,14	0,31	0,41

Отже, максимальне накопичення сухої речовини фітомасою рослин рижію ярого спостерігається у фазу цвітіння. При цьому, на удобрених ділянках рослини рижію ярого вже на початку вегетації інтенсивніше накопичують суху речовину.

Список літератури:

1. Эффективность применения микроудобрений и стимуляторов роста при возделывании сельскохозяйственных культур / [И. Р. Вильдфлуш и др.]. – Минск : Наука, 2011. – 293 с.
2. Мусієнко М. М. Фізіологія рослин / М. М. Мусієнко. – К. : Фітосоціоцентр, 2001. – 392 с.
3. Ничипорович А. А. Световое и углеродное питание растений (фотосинтез) / А. А. Ничипорович. – М. : Агропромиздат, 1988. – 540 с.
4. Дорохов Л. М. Минеральное питание как фактор повышения продуктивности фотосинтезу и урожаю сельськохозяйственных растений / Л. М. Дорохов // Проблемы фотосинтеза. – М., 1989. – С. 505–509.
5. Жакотэ А. Г. Минеральное питание и активность фотосинтетического аппарата растений / А. Г. Жакотэ. – Кишенев, 1974. – 156 с.

6. Kato T. Physiological studies on the bulding and dormaney of onion plant. The relations, between nitrogen compounds and aux in and the bulding phenomenon // J Japan. Soc. Hortic., 1965. – V. 34, №1. – P. 3–18.

7. Петербургский А. В. Агрехимия и физиология питания растений / А. В. Петербургский. – М. : Россельхозиздат, 1981. – 184 с.

8. Кочубей С. М. Организация фотосинтетического аппарата высших растений / С. М. Кочубей. – К. : Альтерпрес, 2001. – 204 с.

9. Регуляція фотосинтезу і продуктивність рослин: фізіологічні та екологічні аспекти / [Т. М. Шадчина, Б. І. Гуляєв, Д. А. Кірізій та ін.]. – К. : Фітосоціоцентр, 2006. – 384 с.

ФІНАНСОВІ РІШЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ В ЕКОНОМІЦІ

Рибак О.І.

студентка гр. ОПД-21

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

Домогосподарства - це унікальне соціально-економічне утворення, в якому зосереджені різноманітні аспекти людського життя. З переходом до ринкових відносин господарювання, докорінно змінилися окремі галузі життєдіяльності домогосподарства. У сучасних умовах вони є важливою економічною одиницею та активним суб'єктом фінансових відношень, адже вони самостійно вирішують усі свої фінансові рішення та несуть відповідальність за них. У сучасній економіці України спостерігається значна диференціація доходів домогосподарств та значний ступінь розшарування населення, що призводить до загострення соціальної та економічної напруги у суспільстві.

Протягом усього періоду домогосподарства приймають різноманітні рішення щодо належного існування та підвищення рівня добробуту своєї сім'ї. З урахуванням специфіки формування та особливостей управління бюджетом у складі фінансів домогосподарств рекомендовано виокремлювати такі ланки: особисті фінанси (якщо домогосподарство складається з однієї людини, яка має власне джерело доходу і самостійно формує свої витрати); сімейні фінанси (якщо домогосподарство представлене однією сім'єю, яка формує єдиний спільний бюджет); родинні фінанси (якщо це розширене домогосподарство, до складу котрого входять кілька сімей, кожна з яких має відокремлений бюджет або один спільний і кілька відокремлених бюджетів). Їх рішення - це вибір одного або декількох членів сім'ї з приводу формування та розподілу фінансових можливостей домогосподарства, для досягнення соціально-економічного добробуту [5, с.51].

Фінансові рішення залежать від багатьох чинників, а саме:

- 1) рівень доходу домогосподарства;
- 2) рівень витрат домогосподарства;
- 3) тактичні та стратегічні цілі;
- 4) зовнішнє середовище, у якому функціонує дане господарство.

До чинників зовнішнього середовища ми можемо віднести: рівень добробуту країни; законодавчі акти, що регулюють дохідну та витратну частину грошових потоків сімейства; участь домогосподарства у суспільних та політичних організаціях країни та за її межами.

Основними групами фінансових рішень домогосподарств можна назвати:

- рішення з формуванням доходу, їх структури та величини;
- рішення, що пов'язані з витратною частиною;
- рішення щодо заощадження та його тип;
- рішення щодо залучення інших коштів (кредити, позики та інше).

Основне джерело формування доходів вітчизняних домогосподарств – це заробітна плата, яка характеризується значною галузевою і територіальною диференціацією. Поряд із заробітною платою важливим джерелом трудових

доходів домогосподарств є доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, які домогосподарства отримують у вигляді прибутку і змішаного доходу. Також не менш важливе джерело доходів домогосподарств є соціальні допомоги та пільги, до яких належать пенсії, стипендії та благодійна допомога.

Обсяг та структура витрат домогосподарств безпосередньо залежать від величини їхніх сукупних доходів, попиту на товари і послуги та ринкових цін. У сучасних умовах домогосподарства стараються раціонально використовувати свій доходи. Формуючи витрати вони не лише зосереджують увагу на поточному доході, але й враховують рівень доходу та витрат у минулому та майбутньому періодах. Саме тому держава має впливати на обсяг витрат домогосподарств через сукупний попит в країні та інвестиційну діяльність населення [5, с.126].

Зважаючи на нестабільність економіки домогосподарства стають деталі більше заощаджувати. Доведено, що фінансовий добробут та безпека домогосподарств залежить від розвиненості ринку заощаджень. Важливо не тільки заощаджувати, а й інвестувати, вкладаючи тимчасово вільні кошти у розвиток економіки [3, с.21].

Щодо отримання кредитів, то домогосподарство це значно обмежує, адже:

- 1) зменшення доходів веде до неспроможності оплачувати даний кредит;
- 2) погіршення фінансового стану банківської системи, що унеможлиблює надання кредиту.

Важливим чинником домогосподарств є те, що саме вони визначають суму коштів, яку необхідно виділити у матеріальну сферу, а яку на соціальні потреби. На даний момент, в умовах нестабільності економічної системи держави, яка проявляється у зміні реальних доходів громадян, зростанні інфляції та збільшенню безробіття відбуваються зміни у фінансових рішеннях домогосподарств. Незмінними залишаються лише два види фінансових рішень,

а саме рішення пов'язані із дохідною та витратною частиною бюджету домогосподарств [1, с. 111].

Прийняття фінансових рішень залежить від постійних доходів та витрат сімейства. Важливим є формування резерву сімейного бюджету, так званої подушки безпеки, яка дає змогу фінансувати дані видатки. Проте ці резерви мають бути високоліквідними. Як ми знаємо найліквіднішим елементом є гроші, проте потрібно правильно їх зберігати. Найпоширенішими способами є тримання грошової маси вдома або на депозитах у банку. Саме у період кризи схильність домогосподарств до заощадження зростає. Водночас у період нестабільності домогосподарства не довіряють банківським органам. Саме тому знімають усі свої депозити, а вільні гроші зберігають вдома у іноземній валюті, задля зменшення ризику інфляції національної валюти.

Для доцільності заощадження у вигляді зберігання коштів на депозиті необхідно врахувати депозитний ризик. Депозитний ризик – це можливість повного або часткового повернення депозитів у разі банкрутства банку. Зниження депозитного ризику можна за допомогою страхування депозитних вкладів. Вибираючи форму заощаджень необхідно врахувати інфляційну ситуацію країни [4, с. 360].

Для правильного прийняття фінансового рішення домогосподарству необхідно обліковувати усі свої доходи та витрати, а в кінці підбивати суми, щоб розуміти як йдуть справи із їхніми грошовими потоками. На точність розрахунку витрат домогосподарств впливають індекс цін на товари.

Усі види фінансових рішень тісно взаємопов'язані. Так одні домогосподарства зосереджують свою увагу на споживанні, проте інші на заощадженні. Також прийняття рішень про заощадження залежить від економічного та фінансового ризиків (втрата вкладених грошей, ризик втрати прибутку). Тому при нестабільній економіці домогосподарства раціонально обґрунтовують свої рішення задля того, щоб забезпечити соціальний добробут своїм членам родини.

Підводячи підсумки можна сказати, що домогосподарства займають важливу нішу у суспільстві, адже саме вони приймають рішення про забезпечення ресурсами робочої сили та інвестиційного розвитку державної економіки. Прийняття фінансових рішень повинно бути раціональним вибором ефектного управління фінансовими ресурсами та реалізацією суспільних пріоритетів в умовах нестабільності економіки. Економічна політика держави повинна бути стабільною та спрямованою на пріоритетні напрями розвитку суспільства з метою суспільно-економічного добробуту та підвищення фінансового стану.

Список літератури:

1. Ворошило В.В. Фінансові рішення домогосподарств в умовах фінансової кризи. Економіка управління. 2008. №5. С. 107-111.
2. Кириленко О. П., Білоус І.І., Малиняк Б.С. Фінансові важелі подолання бідності в Україні. Тернопіль: ТНЕУ. 2010. 432 с.
3. Кізима Т. Фінансова поведінка домогосподарств: сутність, класифікація, чинники впливу. Світ фінансів. 2011. № 4. С.19-26.
4. Носов Є. Заощадження домогосподарств як джерело інвестиційних ресурсів в Україні. Економіка. 2015. №2(167). С. 73-73.
5. Федосов В. М., Юрій С.І. Фінанси: підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. Київ: Знання, 2008. 611 с.
6. Шулюк Б. С. Особливості прийняття фінансових рішень домогосподарств в умовах економічної нестабільності. Вісник ТНЕУ. 2015. № 1. С. 51-58.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Рогач С.М.

д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

м.Київ, Україна

Гострі еколого-економічні суперечності, які характерні для сучасного аграрного природокористування та суттєве погіршення екологічних функцій природних ресурсів на сучасному етапі соціально-економічних трансформацій повинні розглядатися як загроза економічній незалежності і національній безпеці України. Тому питання обґрунтування перспективних напрямів формування інституціональних засад екологізації аграрного природокористування та ресурсозбереження в сучасних умовах мають бути піднесені до рівня пріоритетів сталого розвитку країни і найважливішого напрямку державної політики в галузі охорони навколишнього середовища.

На даний час, значна частина природно-ресурсного потенціалу нашої країни залучена в господарський оборот аграрної сфери, яка є найбільш залежною від природних чинників. Водночас вона спричиняє значний антропогенний тиск на навколишнє середовище і є його суттєвим забруднювачем. Тому, як правомірно зазначають науковці, ситуація з екологією в агросфері України неоднозначна. З одного боку, наявний значний обсяг агроресурсного потенціалу, який є вагомою часткою цивілізаційного розвитку, з іншого – сформувалися екологодеструктивні тенденції, які можуть становити загрозу сталого прогресуючого розвитку цієї сфери [1, с. 32]. Це дає підстави сформулювати найбільш важливі елементи аграрного потенціалу країни та визначити екологодеструктивні тенденції розвитку аграрної сфери (рис. 1).

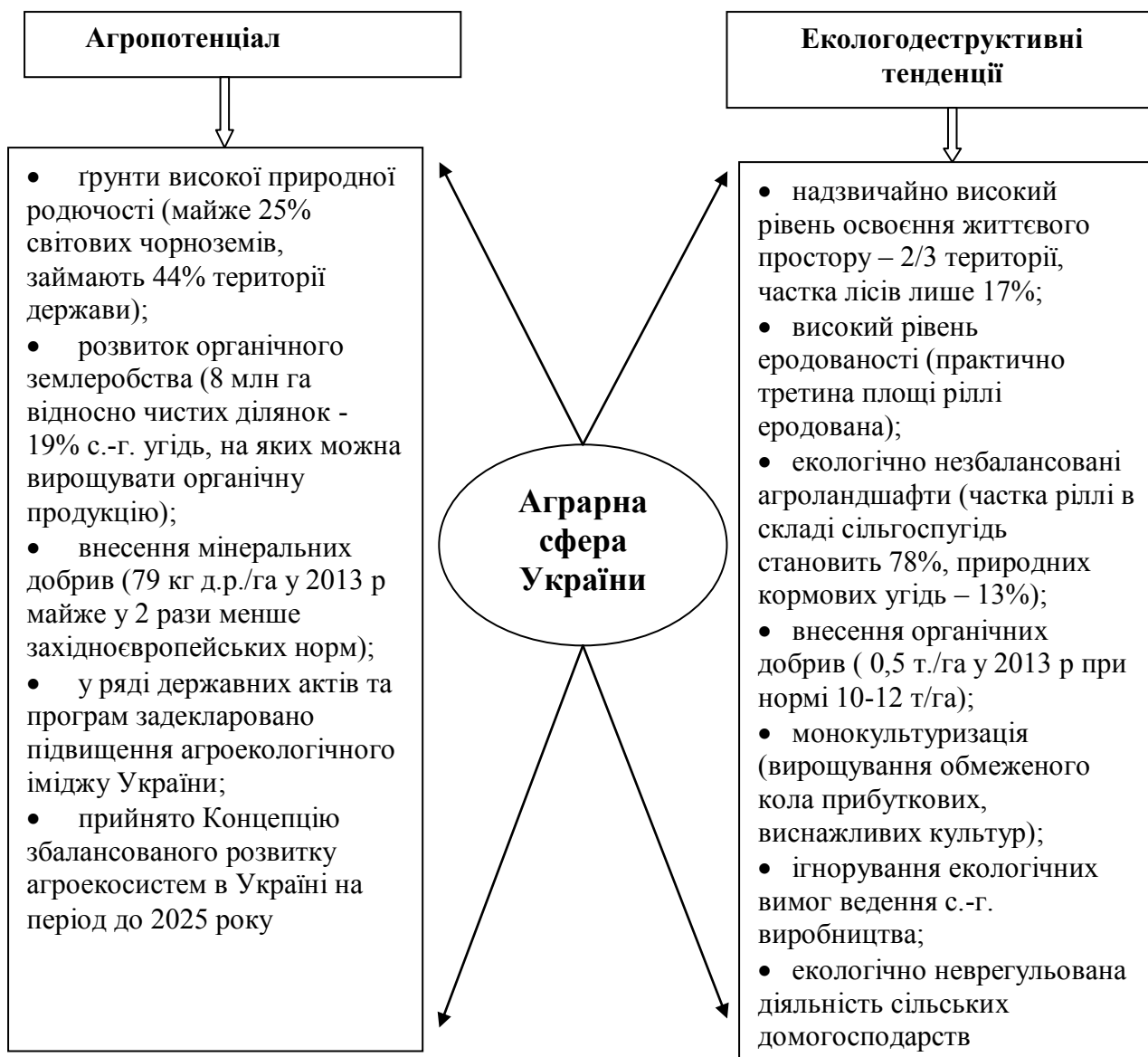

Рис. 1. Агропотенціал і екологодеструктивні тенденції розвитку аграрної сфери України [сформовано за джерелами 1, 3, 5]

Незважаючи на наявність значного біопродуктивного потенціалу в аграрній сфері та певного нормативно-правового забезпечення, наявний цілий ряд екологодеструктивних тенденцій, які потребують інституційного врегулювання.

Дослідження свідчать, що у ряді регіонів України антропогенне навантаження на природу наближається до граничної межі її екологічної стійкості. Зокрема, фахівці зазначають, що поріг системної адаптації, яка

допомагає системі (в даному випадку суспільству) демпфувати відхилення від допустимих параметрів життя і зберігати при цьому свій якісний зміст, уже пройдено у ХХ ст. і наразі спостерігаються ознаки системної екологічної кризи [2, с.75].

Характеризуючи якісний стан земельних угідь, як основи біопродуктивного потенціалу аграрної сфери України, слід відмітити, що значні площі сільськогосподарських угідь – це надмірно кислі, солонцюваті, осолоділі, перезволожені та заболочені землі. Близько половини площі орних земель – дефляційно небезпечні, на третині поширена водна ерозія, а вміст гумусу в ґрунтах має стабільну тенденцію до зниження. При цьому темпи їх деградації прогресують. За останні 25 років площа кислих ґрунтів збільшилася на 2,4 млн. га, у тому числі ріллі – на 1,5; підданих водній ерозії – на 2,4; засолених – на 1,0; солонцевих комплексів – на 3,9; заболочених і перезволожених – на 1,0; заросли чагарниками і дрібноліссям – 0,5 млн. га земель. Величезні масштаби й інтенсивність деградації ґрунтів обумовлюють щорічно недобір 10-12 млн. т сільськогосподарської продукції в перерахунку на зерно [4, с.172].

У Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» стан земельних ресурсів визначено як близький до критичного. При цьому, як зазначається в документі, за період проведення земельної реформи значна кількість проблем у сфері земельних відносин загострилася. Збиток від деградації ґрунтів офіційно оцінюється в понад 10 млрд. грн, що становить майже 10% валової продукції сільського господарства. За окремими оцінками, величина цього збитку досягає 10 млрд. доларів [3].

Така ситуація значною мірою зумовлена недосконалістю сучасної інституціональної структури аграрного землекористування, що призводить до втрати економічного інтересу у землекористувачів щодо екологобезпечного землекористування.

Разом з тим, часто висловлюється думка, що в Україні немає фінансових можливостей для екологобезпечного розвитку сільського господарства. Слід

зазначити, що реалізація екологічних заходів не завжди пов'язана з економічними витратами, як наприклад, дотримання сівозмін, застосування сидератів тощо. Фахівці ННЦ «Інститут землеробства НААН» зазначають, що сівозміни як основа землеробства є прихованим резервом, який не потребує додаткових затрат і здатний забезпечити вагомий приріст урожаю та стійке функціонування землеробства загалом [5].

Першочергового значення при реалізації магістральних напрямів переходу України на модель сталого розвитку набуває формування інституціональних засад системи ресурсоощадливого аграрного природокористування, яке екологізує залучення природних ресурсів у відтворювальний процес, сприяє їх економії та збереженню (рис. 2).

Рис. 2. Інституціональні засади екологізації аграрного природокористування та ресурсозбереження

При цьому, нагальність вирішення агроекологічних проблем посилюється тією обставиною, що вони спільні для всіх регіонів країни з різним рівнем розвитку соціальної системи та різними формами господарювання (перехід до приватного володіння землею, орендарство ще більше підвищують загрозу навколишньому середовищу).

Реалізація зазначених пріоритетів вимагає законодавчо закріплення екологічного пріоритету в розвитку агросфери на державному рівні та формування механізму його реалізації у поєднанні з просуванням самих сільськогосподарських підприємств цим шляхом, що сприятиме підвищенню агроекологічного іміджу України.

Список літератури:

1. Попова О.Л. Екологізація виробництва як чинник ефективного розвитку вітчизняних сільгосппідприємств / О.Л. Попова //Перспективи екологізації аграрного виробництва в Україні: Зб. наук. праць/[за заг. ред. Ю.О.Лупенка, О.В.Ходаківської]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 182с.

2. Хвесик М.А., Степаненко А.В. Екологічна криза в Україні: соціально-економічні наслідки та шляхи їх подолання / М.А.Хвесик, А.В.Степаненко // Економіка України. – 2014. - № 1 (626). – С. 74-85.

3. Державна служба статистики України / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Кошкалда І.В. Оцінка екологічного стану земель сільськогосподарського призначення в контексті ринкових трансформацій/ І.В.Кошкалда// Трансформація земельних відносин до ринкових умов господарювання: матеріали Других регіональних річних зборів Північно-Східного відділення Всеукраїнського Конгресу вчених економістів-аграрників, 5 лютого 2009р., м. Харків. – Харків: ХНТУСГ, 2009. – 222с.

5. Гуторов О.І. Проблеми становлення екологічно збалансованого аграрного виробництва / О.І.Гуторов // Перспективи екологізації аграрного виробництва в Україні: Зб. наук. праць/ [за заг. ред. Ю.О.Лупенка, О.В.Ходаківської]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 182с.

ДЕЯКІ ТЕХНОЛОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИПРОБУВАННЯ ГЛИБОКОЗАЛЯГАЮЧИХ ГАЗОНАСИЧЕНИХ ПЛАСТІВ З ВИПУСКОМ ГАЗУ НА ПОВЕРХНЮ

Рой М.М.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія
Кондратюка, Полтава, Україна; к.т.н; доц.; ongp1@ukr.net; ORCID: 0000-0002-
0415-3819

Соловйов В.В.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія
Кондратюка, Полтава, Україна; д. т. н; проф., зав. кафедрою фізики

Досягнення високих темпів добутку нафти і газу залежать не лише від швидкості і об'єму бурових робіт, а й від того, як ефективно будуть проводитися роботи з випробування свердловин у процесі їх буріння та дослідження свердловин у процесі як буріння, так і експлуатації. Із збільшенням глибини буріння зростає і складність робіт з випробування звичайним методом (після спуску експлуатаційних колон), а також пов'язані з цим витрати часу і коштів на проведення геолого-розвідувальних робіт. Викликано це відсутністю необхідного високоефективного обладнання, неякісним розкриттям перспективних інтервалів перфорацією, а також застосуванням малоефективних методів інтенсифікації. Такий стан може стати причиною пропусків покладів нафти і газу. В зв'язку з цим оцінка нафтогазоносності пластів у процесі буріння глибоких пошуково-розвідувальних свердловин є перспективною, актуальною та економічно виправданою.

Однак, як би не збільшувався об'єм робіт з випробування свердловин у процесі буріння, основний об'єм робіт з випробування поводитьсь все ж таки в колонах. При цьому промислові припливи нафти чи газу отримані в середньому з третини об'єктів та навіть менше. Це ще раз підтверджує той факт, що

випробування об'єктів у процесі буріння проводиться в недостатньому об'ємі з однієї сторони, а з іншої – прямо вказує на те, що по можливості перевагу слід віддавати випробуванню пластів на продуктивність у процесі буріння. Пов'язано це з недостатньою кількістю надійного випробувального обладнання та вимірювальних приладів, підвищення геологічної складності умов буріння із збільшенням глибин та труднощі, що виникають при цьому у використанні застарілих випробувачів пластів.

В залежності від того, як ефективно будуть випробовуватись глибокозалежачі газонасні пласти у процесі буріння, буде ширше реалізовуватись головна перевага використання випробувачів пластів у пошуково-розвідувальному бурінні: можливість оцінки промислової цінності пластів у процесі буріння свердловин і пов'язана з цим доцільність спуску обсадних колон в глибокі свердловини.

В даний час накопичений певний позитивний досвід випробування газонасичених пластів з випуском газу на поверхню і замір його кількості [1, 2, 3, 4]. В УкрДГРІ свого часу розроблений і доведений до промислового використання спосіб випробування газонасичених пластів методом обмеженого відбору газу в процесі буріння глибоких свердловин. Розроблені вітчизняними науковцями також теоретичні основи випробування газонасичених пластів за методом багатоступеневого пониження тиску в трубах [5] та комплект регуляторів перепаду тиску флюїду в трубах [6]. Застосування цих розробок у виробництві забезпечує можливість проведення досліджень газонасичених пластів з випуском газу на поверхню і визначення фільтраційних параметрів пласта у процесі буріння глибоких і надглибоких свердловин.

З метою попередження можливості втрати продуктивного газонасиченого пласта при випробуванні випробувачем пластів на трубах розроблений метод оцінки активності пласта за даними випробування [7]. Запропонована також методика визначення дебіту чи об'єму газу за даними випробування газонасиченого пласта випробувачем пластів на трубах без відпрацювання свердловини на усталеному режимі.

Розроблена також методика оброблення результатів випробування газонасичених пластів у процесі буріння [8], яка призначена для випадку, коли через короткочасність припливу (неможливість випуску газу на поверхню) вихід газу на поверхню не досягається, а стиснутий газ при поступленні з пласта тільки підвищує рівень попередньо залитої рідини в бурильних трубах, витісняючи з них повітря. Застосування цієї методики забезпечує визначення за кривими зміни вибійних тисків і дебітів газу величини пластового тиску, фільтраційних параметрів пласта, ступеня закупорювання привибійної зони пласта, потенціального і фактичного коефіцієнта продуктивності. Подальший розвиток цього питання знайшло відображення в роботі П.С. Лапшина [9], в якій знайшли уточнення деякі залежності і ще більше спрощено метод визначення параметрів газонасиченого пласта у випадку, якщо газ не виходить на поверхню, а лише підвищує рівень рідини, попередньо залитої в бурильні труби.

Процес застосування технології випробування газонасичених пластів з випуском газу на поверхню за методом багатоступеневого пониження тиску повинен удосконалюватись як за рахунок технологічних прийомів випробування, так і за рахунок удосконалення технічних засобів для здійснення цієї технології.

Одним із суттєвих напрямків удосконалення технічних засобів є створення надійної конструкції пакерів, які б могли забезпечити безаварійне тривале випробування пластів. Перспективними пакерами в цьому відношенні можуть бути розбурюваний пакер без опори на вибій, а також розбурюваний пакер з гідравлічною ущільнюючою манжетою.

У порівнянні з пакерами механічного стискання гідравлічний пакер має явні переваги, оскільки забезпечує герметичне пакерування при коефіцієнтах $K = 1,4 - 1,7$ (при радіальних зазорах у свердловині 33–60 мм), а пакери стискання мають коефіцієнт $K = 1,06 - 1,11$ [10]. Такий високий коефіцієнт пакерування гідравлічних пакерів дозволить застосовувати їх навіть в

кавернозних стовбурах свердловин, каверни яких не перевищують діаметр перекриття пакера.

Вітчизняною промисловістю був освоєний випуск глибинних манометрів на робочий тиск $78,46 \text{ МПа}$, температуру 160°C (433K) і тривалістю роботи годинникового механізму до 16 год . Однак, зростання глибин свердловин вимагатиме створення глибинних манометрів на робочий тиск до $147,10 \text{ МПа}$, температуру до 473K і з тривалістю роботи годинникового механізму до 72 год . Можливо також ширше застосовувати електронні манометри, які на сьогоднішній день мають значно вищу вартість.

Іншим, не менш важливим напрямком удосконалення технології випробування газонасичених пластів є тривале випробування в часі, включаючи пробну експлуатацію, в результаті чого стає можливим поряд з фільтраційними параметрами пласта отримувати залежність дебіту свердловини від величини депресії, коефіцієнт продуктивності і максимально допустимий дебіт, який можна досягти при даних геолого-технічних умовах.

Так, наприклад, відомий спосіб [2] тривалого випробування свердловин у процесі буріння, включаючи і пробну експлуатацію. Суть цього способу полягає в спуску в свердловину на бурильних трубах пакера, встановлення його вище випробовуваного горизонту, спуску всередину бурильної колони насосно-компресорних труб, обв'язки їх на усті свердловини з бурильною колоною і викидними лініями. Потім за допомогою компресора знижують рівень рідини в бурильній колоні, збуджують приплив із пласта і проводять повне дослідження свердловини.

Але недоліком цього способу є те, що він прийнятний лише для водо-нафтонасичених пластів, а також неглибоких газових свердловин (до $2500\text{--}3000\text{м}$) і зовсім не може застосовуватись для випробування газонасичених пластів у процесі буріння глибоких свердловин. Це викликано наступними обставинами. Після збудження припливу із пласта зниженням рівня в бурильній колоні через насосно-компресорні труби газ, витісняючи

залишки рідини в трубах, знижує тиск в порожнині бурильної колони. При цьому тиск промивальної рідини за колоною в нижній частині значно перевищує тиск у внутрішній порожнині труб і у випадку перевищення його над величиною змінюючого тиску для даного типу труб – відбувається зминання бурильної колони. В результаті відбувається падіння рівня промивальної рідини в свердловині, що може стати причиною відкритого викиду або інших небезпечних наслідків. Обмеження ж припливу газу із пласта устьовим дроселюванням для збереження високого тиску у внутрішній порожнині бурильної колони може призвести до загазовування затрубного простору свердловини за рахунок проникання газу через замкові з'єднання труб. Процес загазовування починається з устя свердловини, де тиск у трубах значно перевищує тиск в кільцевому просторі свердловини.

В УкрДГРІ розроблена також нова технологія випробування глибоких газових свердловин у процесі буріння, яка усуває недоліки вище описаної технології і забезпечує проведення пробної експлуатації газового об'єкта. Суть її полягає в наступному. У свердловину на бурильних трубах, в нижній частині яких встановлено перехідник з радіальними отворами, спускають розбурюваний пакер з опорним хвостовиком-фільтром. Можливо також застосування розбурюваного пакера без опори на вибій свердловини. Встановлюють пакер, і після обладнання верхньої частини бурильної колони хрестовиною з нагнітальним маніфольдом, з'єднаним з буровими насосами, спускають всередину бурильної колони насосно-компресорні труби з промивальним клапаном і герметизатором. Потім шляхом розвантаження насосно-компресорні труби герметизуються в пакері, забезпечуючи роз'єднання внутрішньої порожнини насосно-компресорних труб з бурильними і сполучення з підпакерною (випробовуваною) частиною свердловини. Верхня частина компресорних труб підвішується у спеціальній головці, яка встановлюється на хрестовину бурильної колони і обв'язується з робочим викидом, а також з компресором і цементувальним агрегатом. Після опресовування ліній проводять зниження рівня рідини в насосно-компресорних

трубах шляхом закачування в них водоповітряної суміші, витісняючи промивальну рідину через промивальний клапан. Після повної заміни промивальної рідини у внутрішній порожнині насосно-компресорних труб на водоповітряну суміш плавно розряджають свердловину на усті, збуджують приплив і проводять повний цикл дослідження свердловини. У процесі дослідження газ по насосно-компресорних трубах через устьову головку поступає у замірну лінію і далі на факел. Одночасно з цим проводять промивання свердловини, закачуючи промивальну рідину через маніфольдну лінію у кільцевий простір між насосно-компресорними і бурильними трубами з виходом циркуляції через промивальні отвори в бурильній колоні над пакером в затрубний простір між бурильною колоною і свердловиною. Постійне промивання свердловини забезпечує видалення газу, який може проникати через різьби насосно-компресорних труб, що попереджає загазовування промивальної рідини в затрубному просторі свердловини. Після закінчення дослідження свердловини здійснюють припинення роботи пласта шляхом відкриття промивального клапана і видалення газу із насосно-компресорних труб шляхом зворотного промивання. Потім знімають уставу головку і піднімають спочатку насосно-компресорні труби, а потім, після зняття пакера, бурильні труби.

Перевагою даної технології є те, що при випробуванні газонасичених пластів у процесі буріння глибоких свердловин попереджається змінання бурильної колони гідростатичним тиском стовпа промивальної рідини, оскільки в якості продуктивної колони виступають насосно-компресорні труби, а не бурильні. Крім того, завдяки постійному промиванню свердловини в період випробування попереджається загазовування промивальної рідини в кільцевому просторі свердловини і випадання твердих частинок із промивальної рідини при тривалому випробуванні. Для остаточного здійснення цієї технології необхідно застосувати також розбурюваний пакер, промивальний клапан та надійне устьове обладнання.

Таким чином, запропонований напрямок технологічного підходу до випробування глибокозалягаючих газонасичених пластів в режимі пробної експлуатації (з різними режимами пробної експлуатації) дозволив би отримувати достовірні результати випробування: рівняння припливу, фільтраційні параметри пласта, пластовий тиск та продуктивну характеристику свердловини.

Список літератури:

1. Захаров А.П. и др. Опыт испытания газоносных объектов в открытом стволе скважины испытателями пластов/ А.П. Захаров и др. // РНТС Бурение. - 1973. - №10. – С.23-25.

2. Ситдыков Г.А./ Опыт кратковременной эксплуатации пластов в процессе бурения скважин // РНТС Бурение, вып.9, М, ВНИИОЭНГ. - 1974. – С. 30-34.

3. Рой М.М. Перспективність випробування газонасичених пластів у процесі буріння в режимі пробної експлуатації / М.М. Рой М.М., В.Г Ластовка: тез. наук.-техн. конф. «Підвищення ефективності буріння свердловин та інтенсифікації нафтогазовидобутку на родовищах України» (Івано-Франківськ, 16-18 листопада 2010 р.). - Івано-Франківськ. - 2010. - С. 62-64.

4. Матвієнко А.М., Рой М.М., Ластовка В.Г. Комплекс свердловинного обладнання для забезпечення випробування газонасичених пластів у процесі буріння з випуском газу на поверхню: тез. міжн. наук.-техн. конф. «Нафтогазова енергетика 2013». Івано-Франківськ. 7-11 жовтня 2013 р.

5. Матус Б.А. Многоступенчатое понижение давления в скважине / Б.А Матус., Л.Ф.Горлачева //Техника и технология разведочных работ, организация производства. – ВИЭМС, М. – 1970. - №2. – С. 42-45.

6. А.С. №549575 Матус Б.А. и др. Устройство для регулирования перепада давления флюида в трубах при испытании скважин испытателями пластов. 1977. – Бюл. №9.

7. Сухонос Г.Д. Оценка активности газопроявления пласта при испытании его испытателем пластов на трубах / Г.Д. Сухонос и др.//

«Бурение глубоких разведочных скважин в осложненных условиях Нижнего Поволжья», Сборник научных трудов. М. – 1976. - №. 27. - С. 70-76.

8. Рязанцев Н.Ф., Герцен И.П. Упрощенная методика обработки результатов испытания газоносных пластов в процессе бурения / Н.Ф. Рязанцев, И.П. Герцен //РНТС Бурение. - 1976. - №5. - С. 35-39.

9. Лапшин П.С. Упрощение методики обработки результатов испытания газоносных пластов в процессе бурения // РНТС Бурение. - 1979, №2. - С.32-34.

10. Ясашин А.М. / Пути повышения эффективности опробования и испытания пластов в процессе бурения //Нефтяное хозяйство. - 1976.- №8. – С. 16-22.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІКИ І МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Рокосовик Н.В.

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

доцент кафедри іноземної філології

0965177701, natrksvik@rambler.ru

Сучасний етап розвитку системи освіти передбачає якісно нові стандарти підготовки педагогів, що суттєвою мірою стосуються змісту, форм та методів навчання, а також спрямування освіти на вдосконалення здатності викладачів навчатися впродовж життя, усвідомлювати таку потребу, підтримуючи власну конкурентоспроможність і педагогічну мобільність. Наголосимо, що одним із важливих векторів Болонського процесу є впровадження, розвиток і підтримка освіти протягом життя (lifelong learning). Із-поміж ефективних шляхів його розв'язання варто назвати застосування потенціалу дистанційної освіти.

Осмислення сучасних наукових джерел, офіційних документів й освітньої практики зарубіжних країн та України з проблем дистанційного навчання (ДН)

спонукало до висновку, що термін «дистанційне навчання» («distance learning») як поняття сучасної дидактики не є остаточно ustalеним у світовій педагогічній літературі.

Різні аспекти дистанційного навчання інтенсивно досліджуються вітчизняними (В. Биков, Д. Бодненко, Є. Владимирська, Я. Галета, Н. Жевакіна, В. Жулкевська, О. Кіріленко, Т. Коваль, Т. Койчева, В. Кухаренко, Н. Муліна, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, С. Сисоєва, П. Стефаненко, Л. Сущенко, Б. Шуневич) і зарубіжними (Дж. Андерсон, Т. Бейтс, Ф. Бел, Б. Голмберг, Д. Кіган, М. Моїсеєва, М. Мур, О. Петерс, Є. Полат та) вченими.

Сфери досліджень дистанційного навчання вдало характеризує Б. Шуневич, беручи до уваги сучасний етап і стверджуючи, що «опрацьовану зарубіжну літературу з дистанційного навчання умовно можна розподілити за 10 напрямками: 1) історія розвитку дистанційного навчання; 2) теоретичні аспекти ДН; 3) організація ДН (організаційна структура, види зв'язку зі студентами, оцінювання навчальних матеріалів, програм, студентів); 4) апаратне й програмне забезпечення дистанційного навчання; 5) матеріали для викладачів (підготовка навчальних матеріалів, методика роботи зі студентами дистанційної форми навчання); 6) матеріали про студентів; 7) корпоративне, а також дистанційне навчання багатодітних жінок, людей з особливими потребами; 8) досвід країн щодо запровадження ДН; 9) соціально-економічні проблеми ДН; 10) проблеми дистанційного навчання окремих предметів (наприклад, іноземних мов)» [1, с. 24].

Вагомий вклад у розвиток дистанційного навчання зроблено вченими Великої Британії. Саме в цій країні започаткована дистанційна освіта. На сьогоднішній день тут успішно відбувається підготовка магістрів засобами дистанційного навчання, зокрема, магістрів педагогіки, особливості якої досліджувалися нами. На основі аналізу наукових праць учених, законодавчих актів Великої Британії, документів і матеріалів міжнародних організацій, педагогічних періодичних видань, педагогічних досліджень (монографії, дисертації, посібники, словники та ін.), навчальних програм британських

університетів, фахових періодичних видань з'ясовано, що сучасні теоретичні підходи до проблем дистанційної підготовки магістрів педагогіки вирізняються багатоманітністю і реалізуються на методологічних засадах педагогічної освіти [2; 3].

Визначено основні риси післядипломного рівня освіти Великої Британії, зокрема магістерських навчальних програм: 1) більшість магістерських програм триває рік, що робить їх фінансово доступними і привабливими; 2) програми вирізняються високим контролем якості освіти та високим академічним рівнем присуджуваних ступенів; 3) існує можливість обрання найбільш прийнятної програми за типом підготовки, спеціалізації (та їх комбінуванням), способом навчання (очно, заочно, дистанційно, комбінуючи очне й дистанційне навчання); 4) успішне завершення такої програми уможливорює продовження навчання за докторською програмою, а також кар'єрне зростання (численна кількість студентів магістерського рівня працюють і навчаються одночасно).

Досліджено навчальні програми університетів великої Британії, з'ясовано їх основні характеристики за кількома критеріями: вступні вимоги, зміст і структура (типологія модулів, кількість кредитів й ін.), методи оцінювання, особливості навчальної діяльності й спілкування, віртуальне навчальне середовище, тривалість навчання, оцінювання знань і навичок, набута кваліфікація. За аналізом навчальних програм розглянуто їх істотні особливості. Так, модульна організація навчального матеріалу сприяє набуттю програмою гнучкості (отримання сертифіката, диплома чи ступеня магістра залежно від засвоєних модулів і кількості складених залікових модулів) та вможливорює інтеграцію модулів суміжної спеціальності, а отже, оптимізує доцільне комбінування модулів навчальної програми. Модульна організація навчального матеріалу допомагає залучати зовнішні ресурси, наприклад у вигляді масових відкритих дистанційних курсів, або поширювати наявні модулі чи курси засобами електронного ресурсу Tunes. Крім того, зазначено, що програми дистанційного навчання магістрів педагогіки та аналогічні програми очного навчання ідентичні за обсягом, структурою, змістом і методами

навчання та лише інколи можуть мати деякі відмінності (наприклад, додатковий модуль).

Дослідження навчальних планів і програм зумовило висновки, що навчальні курси будуються за модульними програмами з одночасною спрямованістю на інтеграцію навчальних предметів. Зміст професійно-педагогічної підготовки модернізується завдяки зближенню теоретичних і методичних аспектів, посиленню інтеграції теоретичних дисциплін педагогічного циклу. Проаналізовано специфіку підготовки магістрів педагогіки засобами дистанційного навчання у Відкритому університеті Великої Британії. Досвід університету можна застосовувати як компонент дистанційного навчання у межах традиційних університетів або для організації роботи аналогічного дистанційного закладу освіти.

Виявлено можливості творчого використання прогресивних ідей британського досвіду для підготовки в Україні магістрів педагогічних спеціальностей, зокрема через забезпечення скоординованих державних, науково-освітніх, науково-організаційних заходів, а саме:

- державне регулювання всіх аспектів дистанційної підготовки фахівців; складання державних й інституційних концепцій розвитку дистанційного навчання та їх дотримання;
- широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій, мережі Інтернет і віртуальних освітніх середовищ;
- варіювання програм навчання студентів в університетах дистанційної форми освіти за тривалістю, інтенсивністю проходження курсу навчання, рівнем підготовки, диференціацією навчальних дисциплін тощо;
- індивідуалізація навчання завдяки варіативності навчального матеріалу, створенню системи підтримки і супроводу студентів упродовж навчання та відкриттю широкої мережі консультативних центрів дистанційної освіти;
- модульність організації навчального матеріалу, що сприяє набуттю навчальною програмою гнучкості (отримання сертифіката, диплома чи ступеня

магістра залежно від засвоєних модулів і кількості складених залікових модулів) та вможлиблює інтеграцію модулів суміжної спеціальності й таким чином оптимізує доцільне комбінування модулів навчальної програми; побудову навчальних курсів за модульними програмами з одночасною спрямованістю на інтеграцію навчальних предметів;

- досягнення ідентичності програм дистанційного й очного навчання за обсягом, структурою, змістом і методами навчання (лише інколи ці програми можуть мати неістотні відмінності, наприклад, за наявності додаткового модуля); основна відмінність між такими програмами зумовлена використанням способу навчання (переважно он-лайн – на базі веб, Інтернету) з певними інституційними (на прикладі окремих шотландських університетів) і професійними (на прикладі окремих спеціалізацій) відмінностями;

- упровадження до програм дистанційного навчання новітніх засобів спілкування – електронної пошти, відеоконференції, форумів, чатів й ін.);

- модернізацію змісту професійно-педагогічної підготовки завдяки зближенню теоретичних і методичних аспектів, посиленню інтеграції теоретичних дисциплін педагогічного циклу;

- широке використання тьюторської системи, що гарантує незалежність, свободу, автономію студента дистанційного навчання;

- уведення в дію альтернативної складової дистанційної програми – масових відкритих навчальних курсів; виокремлення та аналіз недоліків і переваг цих курсів; використання сучасної платформи для розміщення і поширення освітніх матеріалів високої якості;

- підвищення ролі педагогічної практики, тісного зв'язку закладів вищої освіти зі школою, взаємодії теорії з практикою.

Список літератури:

1. Шуневич Б. І. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Історія і теорія педагогіки» / Б. І. Шуневич; Ін-т вищ. освіти АПН України. К., 2008. 36 с.

2. Lockwood F. Innovation in open & distance learning: successful development of online and Web-based / F. Lockwood, A. Gooley (eds.). London: Kogan Page, 2001. 228 p.

3. Perraton H. Teacher education through distance learning. Summary of case studies / H. Perraton, C. Creed, B. Robinson. Cambridge: IRFOL, 2001. 139 p.

ЕМОЦІЇ «МЛАДШЕЙ ЭДДЫ»: СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Романова Наталя Василівна

Херсонський державний університет

доктор філологічних наук, доцент,

професор кафедри німецької та романської філології

«Edda» Snorra Sturlusonar належить до найбільш визначних творів світової літератури [3, с. 128]. Вона перекладена багатьма мовами світу зокрема англійською, датською, німецькою, російською. На жаль, україномовні переклади до тепер відсутні, що не може не позначитись на ефективності інтерпретації семантики емоцій у скальдичній поезії [4, с. 13].

За формою «Младшая Эдда» є збіркою ісландських язичницьких міфів [2, с. 159] і водночас усіх германських народів [6, с. 192] та авторським підручником для молодих скальдів [5, с. 186].

Поєднання фольклору та дидактики зумовлює появу процесу формування інших етнічних проблем, понять, категорій, з-поміж яких виокремлюємо морально-ціннісне ставлення до навколишнього світу та поетичне освоєння останнього, ідею самоцінності людини як (творчої) особистості, її прагнення до самовдосконалення, духовності, мудрості, добра, свободи волі, оцінку власних учинків і поведінки, співчутливість [1, с. 6–42].

Будучи досвідченим поетом, Сноррі Стурлунсон радить скальдам-початківцям вникати в його книгу «дабы набраться мудрости и позабавится.

Нельзя забывать этих сказаний или называть их ложью, изгоняя из поэзии старинные кеннинги, которые нравились знаменитым скальдам. Христианам не следует, однако, верить в языческих богов и правдивость этих сказаний в другом смысле, чем сказано в начале этой книги» [5, с. 106].

Емоції «Младшей Эдды» об'єктивовані лексичними засобами, граматичними та стилістичними. Наприклад, у «Прологе» висвітлюють негативне емоційне ставлення людини до Господа Бога та позитивний зворотний зв'язок *«После Ноева потопа остались в живых восемь человек, и от них происходят все народы. И случилось так же, как и прежде: стоило лишь умножиться роду людскому и заселить весь мир, как многие люди с жадностью устремились к богатству и почестям и позабыли чтить бога. И дошло до того, что люди эти не захотели произносить божьего имени. И кто бы смог тогда поведать их сынам о творимых богом чудесах? В конце концов они забыли имя бога, и в целом мире не сыскалось бы человека, хоть что-нибудь разумевшего о своём творце. Но ничуть не меньше, чем прежде, наделял их бог земными дарами, богатством и счастьем, в которых нуждались они на земле»* [5, с. 9–10] (далі посилання на сторінки. – Н. Р.).

У наведеному фрагменті емоції тісно переплітаються із розумом та бажанням, диференціюються на людські й божественні, набувають протиставлення у межах формул «процес – стан», «матеріальне – ідеальне», «ціле – частина», маніфестують одну із основних своїх функцій – адаптацію до навколишнього світу, інформують про цінності й потреби лінгвоспільноти, впливають на емоційну сферу адресата та формують його емоційне ставлення до ситуації текстової дійсності. Виділяємо імпліцитне найменування емоцій та експліцитне. Імпліцитні емоції належать людині в тому числі **жадібність, зневага, гординя**, експліцитні – Господу Богу. Йдеться про **емоцію радості**, точніше, форму її вияву – **щастя**.

Радість у «Младшей Эдде» не лише номінують *«Люди называют тот дом Чертогом Радости»* [с. 30], *«и, ведая о том, асы радушно его приняли»* [с. 97], а й виражають *«Отвечал со смехом Высокий: «Неразумен твой вопрос!»*

*Разве тебе неизвестно, что боги построили мост от земли до неба, и зовётся мост Биврёст? <...>» [с. 29], градуують «Второй конь – **Весёлый**, третий – **Золотистый**, четвёртый – **Светящийся**, пятый – **Храпящий** <...>» [с. 33], описують «Она пела над Тором свои заклинанья, пока точило не стало шататься. Заметив это и понадеявшись, что теперь можно будет вытащить точило, Тор захотел заплатить за врачеванье, **порадовав** Гроу» [с. 117].*

Емоцію подиву виокремлюємо на тлі когнітивних процесів. У її створенні беруть участь лексичні повтори, за допомогою яких указують на структуру об'єктивної реальності, множинність об'єктів, симетричність відношень між об'єктами. При цьому підкреслюють важливість раціональної оцінки та порівнюють фізичну природу ґрунту, тварин і птахів: «Люди размышляли и дивились тому, что земля, и звери, и птицы, имея во многом одно естество, всё же так по-разному ведут себя» [с. 10]. У «Видении Гюльви» емоція подиву еволюціонує, активується мудрістю можновладця та магією «*Конунг Гюльви был муж мудрый и сведущий в разных чарах. Диву давался он, сколь могущественны асы, что всё в мире им покоряется*» [с. 17].

До первинних емоцій можна віднести **гнів**, який в анімістичних уявленнях виступає у вигляді річки *Слід* «Люта», лютої негоди *Ніфльгейму* «Світ темряви», у річищі фетишизму тотожний *корабельному приладдю, кінській збруї, кораблю* [с. 179], з позиції психічної енергії є механізмом надприродної сили [с. 80], міфологічної психології пов'язаний з *душею* [с. 177], соціальна психологія мислить його як велетнів *йотуніві* (людоджерів), нащадка першолюдини – *Одіна* «Скажений».

Інтенсивність вияву емоції гніву репрезентують через міміку, жести, пігментацію шкіри «*Нужды нет долго сказывать: всякий представит, как напугался хозяин, увидев, что Тор **нахмурил брови**. И как ни мало оставалось видно от глаз Тора, хозяин готов был повалиться наземь от его **взгляда**. Тор же ухватил руками молот, да так, что **побелели суставы***» [с. 67], агресивну поведінку «*И увидев, что ничего не выходит, он разъярился: обеими руками схватил молот свой **Мьёлльнир**, шагнул одною ногою к лежащему **Скрюмиру** и*

ударил его по голове» [с. 69], реакцію на почуте «Тогда сказал Тор: «Хоть я, по вашим словам, и мал, но пусть кто только попробует подойти и со мной схватиться. Я теперь **крепко рассержен!**» [с. 75], планування помсти [с. 86–87], бажання убити чоловіка матері [с. 140], метафору «И каменщик, увидев, что не закончить ему работу к сроку, **впал в ярость великанскую**» [с. 64], кеннінги «ненависть», «злоба», «ярость» [с. 177], емоції страху відображають через фізіологічні виділення «Рядом с ним стоял глиняный исполин по имени Мёккуркальви, и он сильно трусил. Говорят, что, увидев Тора, он **обмочился**» [с. 116], опис якості об'єкта (носія емоційного стану) «На Берегах Мёртвых есть чертог огромный и **ужасный**, дверью на север. Он весь свит из змей, как плетень. Змеиные головы смотрят внутрь чертога и брызжут ядом, и оттого по чертогу текут ядовитые реки» [с. 93], емоції горя – через біологічну смерть [с. 84] та оксиморон «сухие слёзы» [с. 86].

Загалом, емоції сприймають через функції та риси характеру й поведінку. Наприклад, емоція **любові** еквівалентна етимології імені дружини Одіна Фрігг і богинь асінь Фрейї, Севн, Вар, гейті жінки «возлюбленная», кеннінги душі «любовь», «влюбленность», емоція **провини** апелює до етимології імен норни та валькірії Скульд, емоція **мовчання** збігається із етимологією імені бога аса Відар, може передувати емоції гніву та емоції печалі, емоція **ненависті** походить від імені одного з вовків, що женуться за дівою Сонцем, емоція **страху** відображає інтенсивність руху останньої, а також характер дикого кабана Страшный Клык, зовнішній вигляд шолома чаклуна Грейдмара, емоція **печалі** пов'язана з тривалою розлукою богині асині Фрейї із коханим чоловіком, з несподіваним коханням бога аса Фрейра до людини – прекрасної «чужинки», із передчасною смертю велетня Гіллінг, насильницькою бога аса Бальдра, емоція **надії** детермінована потоком слини із пащі Вовка Фенріра Вон, емоцію **сорому** уявляють як девіантну поведінку сина велетня Локі чи Лофта.

Створюючи непривабливий образ дочки велетині Ангрбоди, автор уживає епітети з негативною конотацією *наполовину синяя, наполовину – цвета мяса, свирепая*, дволексемні особові назви в переносному значенні *Мокрая Морось*

(палати), *Одр Болезни* (ліжка), *Злая Кручина* (запона) та однолексемні *Голод* (страва), *Истоцение* (ніж), *Лежебока* (служник), *Соня* (служниця), *Напасть* (грати, що падають на поріг) [с. 48–49]. Простежуємо тенденцію до диференціації жіночих образів та образів батька і його позашлюбних дітей: Матір характеризують як *мерзкую* (морально), дочку – як *потворну* (естетично), батька називають «*зачинщиком распрь между асами, сеятелем лжи и позорищем богов и людей*», позашлюбних дітей – носіями «*великого зла*» [с. 48]. Боги аси намагаються «нейтралізувати» це зло через стихію води (другу дитину кинули в глибоке море), стихію землі (третю дитину скинули до Ніфльгейму) та через «благородне виховання» (виростили первістка).

Згідно з пророцтвом, діти Локі є інструментом загину як богів асів і богинь асинь, так і всього живого на планеті Земля. Боги аси бояться «свого вихованця» *Фенріра Вовка*, каліцтва з його боку, насильницької смерті і, зрештою, наслідків «ядерної» війни чи «зоряних» війн [с. 89–91]. Їхній страх проходить умовно декілька стадій: побоювання, ляк, переляк, жах. Кожна з цих стадій відображає ступінь емоційного напруження та привносить його у **почуття страху**.

Підсумовуючи зазначимо, що парадигма емоцій «Младшей Эдды» лишається відкритою, проявляється на психічному, міфологічному й естетичному рівнях. Знання адресанта про феномен психічної категорії обмежені, міфологічної орієнтовані більшою мірою на емоції божеств, естетичної сфокусовані на стилістичних засобах типу кеннінг, гейті, відкеннінг, тобто описові, що може мати різний смисл, синонімах, метонімії, алегорії.

Список літератури:

1. Волкова С. В. Формування морально-ціннісних орієнтацій учнів 8–9 класів засобами українського та англійського фольклору. Херсон: Айлант, 2006. 129 с.
2. Кофлер Д. Ф. Міфологічна образність еддичних текстів як форма вираження світоглядних уявлень давньоскандинавських племен. Наукові праці

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. Вип. 27. С. 157–163.

3. Левицький В. В. Основи германістики. Вінниця: Нова книга, 2008. 528 с.

4. Мирошниченко В. В. Авторська концепція художнього твору: онтогенез і експансія (на матеріалі англomовної та французької українки). Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 283 с.

5. Младшая Эдда. Ленинград: Наука, 1970. 256 с.

6. Таранець В. Г. Діахронія мови. Одеса: Друкарський дім, 2008. 232 с.

ДИСТАНЦІЙНО КЕРОВАНИЙ СВІТЛОДІОДНИЙ ЛІХТАР НА СОНЯЧНІЙ ЕНЕРГІЇ

Росінський Дмитро Миколайович

старший викладач кафедри ЕОМ

dmytro.rosinskyi@nure.ua

Петрук В'ячеслав Віталійович

viacheslav.petruk@nure.ua

Васюк Дмитро Вячеславович

dmytro.vasiuk@nure.ua

Харківський національний університет радіоелектроніки

Впровадження альтернативної енергетики в інфраструктуру міст для забезпечення більш економного використання матеріальних засобів у довгостроковій перспективі передбачає забезпечення вулиць міст ліхтарями на сонячній енергії з можливістю дистанційного керування ними.

Для сьогодення характерним є те, що на вулицях більшості українських міст встановлені ліхтарі з натрієвими газорозрядними лампами типу ДНаТ, які потребують суттєво більшої кількості електроенергії у порівнянні зі

світлодіодними ліхтарями. Звичайний ДНаТ-ліхтар потужністю 100 Вт має світлову віддачу 95 лм/Вт, коли світлодіодний ліхтар потужністю 50 Вт характеризується світловою віддачею до 140 лм/Вт. До того ж, світлодіодний ліхтар може працювати протягом 15 років, а ДНаТ-ліхтар – усього 10 років.

З метою забезпечення енергоефективного рішення проблеми якісного та безперебійного освітлення вулиць населених пунктів пропонується побудова освітлювальної мережі на основі дистанційно керованих світлодіодних ліхтарів з автономним живленням. Виходячи з цього, можна визначити складові такого ліхтаря. Ними мають бути: 1) світлодіодний модуль потужністю 50 Вт; 2) сонячна батарея потужністю 280 Вт (з гарантованим терміном експлуатації понад 30 років); 3) літієва акумуляторна батарея ємністю 45 А·год; 4) модуль контролю заряду батареї; 5) головний модуль контролю ліхтаря; 6) силовий розподільчий модуль; 7) корпус та кріплення для усіх комплектуючих.

Модуль контролю заряду батареї – це контролер, який забезпечує зарядку літієвих батарей до максимально допустимої напруги та подальший безпечний їх розряд.

Головний модуль контролю – це контролер, який з'єднує всі компоненти ліхтаря між собою, забезпечує повну діагностику всіх складових ліхтаря та режими роботи (живлення від електромережі або від акумуляторів). Даний модуль має власний канал зв'язку та може керуватися дистанційно.

У розробці впроваджена система дистанційного керування кожним з пристроїв, які входять до мережі. Оскільки в ліхтарях для зв'язку використовується малопотужний радіопередавач, а мережа ліхтарів може розташовуватися на протязі сотень кілометрів, неможливо забезпечити зв'язок кожного ліхтаря з центром управління безпосередньо, тому інформація від центру до кінцевого пристрою передається по ланцюгу ліхтарів, розташованих один від іншого на відстані, можливій для радіопередачі. Таким чином сигнал може пройти сотні кілометрів мережею топології «дерево». Вибір такого способу викликаний малим енергоспоживанням радіомодулів та їх низькою вартістю в порівнянні з прокладкою дротових ліній або інших типів зв'язку. На

сервері буде встановлене програмне забезпечення, завдяки якому оператор матиме змогу керувати кожним ліхтарем окремо, об'єднувати їх в групи, встановлювати сезонний режим освітлення та багато іншого. Уся інформація, яка надходитиме від ліхтарів, буде зберігатись на сервері, і у разі несправності будь-якого з пристроїв оператор завжди буде знати, який ліхтар вийшов з ладу, та завжди зможе направити групу майстрів до того або іншого ліхтаря.

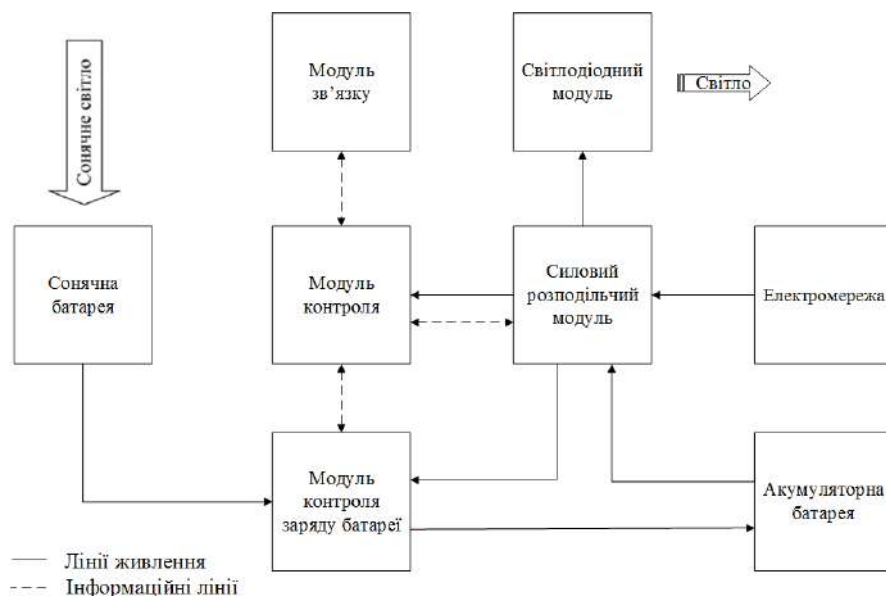

Рис. 1. Схема дистанційно керованого світлодіодного ліхтаря на сонячній енергії

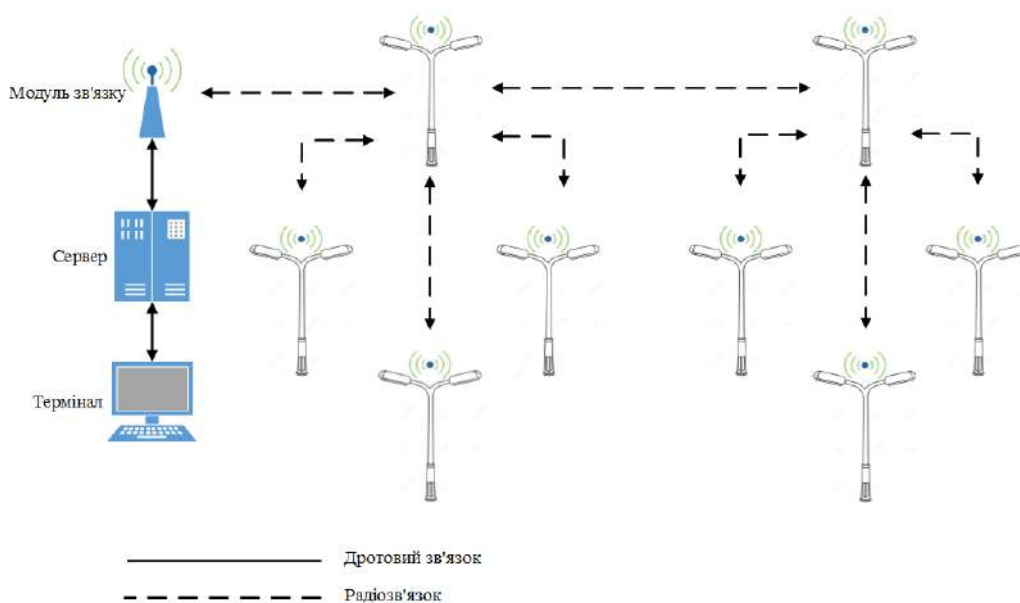

Рис. 2. Схема мережі ліхтарів типу «Дерево»

Інноваційність запропонованого рішення полягає у можливості створення мережі керованих світлодіодних ліхтарів, які можуть забезпечити безперебійне освітлення вулиць міст завдяки використанню сонячних батарей та акумуляторів навіть у тих районах, де лінії електропередачі знаходяться в аварійному стані або живлення зовсім відсутнє. При цьому можливість дистанційно відстежувати несправності дозволить оперативно усунути більшість з них. Очікується, що подібний ліхтар зекономить приблизно 15-75% споживання електроенергії, зберігаючи до 90% часу на пошук несправності в мережі ліхтарів.

Список літератури:

1. Ефективність та економічність впровадження світлодіодного освітлення. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/29245/1/Lehotin.pdf>.
2. Метод прогнозирования распространения сигнала на конкретной трассе для наземных служб "из пункта в зону" в диапазонах УВЧ и ОБЧ. URL: https://www.itu.int/dms_pubrec/itu-r/rec/p/R-REC-P.1812-1-200910-S!!PDF-R.pdf.
3. Maximum Peak Power Tracker: A Solar Application / A Major Qualifying Project Report Submitted to the Faculty Of the Worcester Polytechnic Institute In partial fulfillment of the requirements for the Degree of Bachelor of Science. URL: <https://web.wpi.edu/Pubs/E-project/Available/E-project-042408-181823/unrestricted/PPTReport.pdf>.
4. ON Semiconductor: Solar Powered LED Street Lighting. URL: <https://www.onsemi.com/pub/Collateral/TND346-D.PDF>.

ПОНЯТТЯ НАДІЙНОСТІ СКЛАДНОГО ЛАНДШАФТНОГО КОМПЛЕКСУ

Руда М.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

Паславський М.М.

Національний лісотехнічний університет України

marichkarmv@gmail.com

Біологічні об'єкти володіють дуже високим ступенем надійності, яка значно перевищує надійність будь-яких технічних систем. Це можна пояснити, насамперед, терміном існування біологічних систем, яка значно перевищує термін безвідмовного існування технічних систем. В якості визначення поняття «надійність» біосистем можна запропонувати наступне: надійність – фундаментальна властивість біологічних об'єктів, визначає їх ефективне існування та функціонування випадково-варіюючих умов середовища і в часі. Мірою надійності є імовірність безвідмовного існування системи, яка може змінюватися від 0 до 1.

Складний ландшафтний комплекс (СЛК), як біологічна система володіє безліччю функцій, серед яких виділяється головна функція біологічного об'єкта, що визначає його життєздатність. Під впливом різних умов в біологічній системі можуть відбуватися відмови будь-якої з основних функцій.

Надійність складної високонадійної системи може забезпечуватися або використанням дуже високонадійних елементів, та/або спеціальними системами забезпечення надійності, а саме: ефективними системами відновлення та/або системами резервування. В цілому, біологічні системи, які пройшли багатовіковий відбір і вплив постійно змінюваних умов існування, можна (за визначенням Дж. Фон Неймана) вважати як високонадійну систему, побудовану з малонадійних елементів. Невисока надійність біологічних елементів – молекул, клітин – визначається нетривалим терміном їх існування (молекули, як правило, існують

хвилини чи роки, а клітини – добу або роки). Тому, приймаючи мірою надійності, середній час безвідмовного існування, можна сказати, що надійність біологічних елементів (клітин, молекул), як правило, значно нижче надійності самої біологічної системи, яка з них побудована. З цього випливає, що висока надійність біологічних об'єктів не може повністю визначатися надійністю складових елементів, а повністю залежить від ефективності роботи систем відновлення та резервування.

В теорії надійності відновлення визначається як «ремонт» або «заміна», елемента що відмовив на робочий. Ще одним методом забезпечення надійності системи є введення в неї надлишкових або резервних елементів. Структурне резервування – введення в систему резервних елементів або підсистем, що перебувають у різних режимах функціонування: у неробочому (холодному), мінімально робочому (теплом) і робочому (гарячому) станах.

В залежності від режиму роботи з тією чи іншою швидкістю резервні елементи починають функціонувати на місці елементів що відмовили. Елементи що відмовили надходять у систему відновлення. Крім структурного резервування існують і інші типи резервування, представлені в біологічних системах. Тимчасове резервування – метод підвищення надійності систем з використанням надлишку часу, коли елементи, зокрема, здатні надійно функціонувати більше часу, ніж це необхідно для системи. Інформаційне резервування – використання надлишкової інформації. Функціональне резервування – використання здатності елементів виконувати додаткові функції.

В цілому можна сказати, що надійність технічної системи можна визначити на рівні проектування шляхом створення вдалої системи, що оптимально використовує різні типи відновлення та резервування. У цьому випадку схеми вибирають таким чином, щоб елементи тривалого використання відновлювалися, а коротке – були зарезервовані. Що ж стосується біологічних систем, головною проблемою при аналізі їх надійності є те, що структура і способи забезпечення їх надійності вивчені мало. Застосування і розвиток теорії надійності біологічних

систем створюють можливість з достатньою евристичністю вивчати структуру біосистем і способи забезпечення високої надійності, закладені в цій структурі.

Важлива відмінність СЛК від технічних, полягає в тому, що в техніці можна спрогнозувати всі зовнішні чинники та систему можна випробувати на надійність по відношенню до будь-якого з факторів. У разі біологічних систем множинна дія зовнішніх чинників, які викликають відмови, не можуть бути спрогнозованими.

За своєю структурою СЛК мають чітку ієрархію, що відображається в її надійності. Розглядаючи СЛК що складається з n - рівнів, видно, що система з таким типом організації структури помітно надійніша, ніж інші типи структур (наприклад, автономний). Саме ієрархічність просторово-часових характеристик живої матерії дозволяє змодельювати в просторі і часі весь спектр процесів, що забезпечують адаптацію біологічних систем.

Розглядаючи концептуальну схему ієрархічної системи можна простежити за долею відмови, яка виникає на нижньому рівні ієрархії даної системи. Припустимо, що ймовірність відмови елементів нижнього рівня P_1 . Тоді ймовірність формування цієї відмови на другому рівні ієрархії – P_2 – буде складати величину $P_1 \geq P_2$, що залежить від способу, за яким елементи $a_1, a_2, a_3 \dots$ формують елемент B_2 , тобто в залежності від надійності елементів B – з елементів a . Практично це означає, що із зростанням рівня ієрархії може зростати надійність елементів на вищих рівнях. Інакше кажучи, чим більше рівнів ієрархії та елементів на цих рівнях, утворюють біосистему, тим вища її надійність. І при заданому рівні надійності біосистеми, тим нижче вимоги до надійності елементів, що знаходяться на нижніх рівнях ієрархії. Ця особливість дозволяє будувати високонадійні системи з малонадійних елементів. Виходячи з ієрархічного принципу, можна зробити висновок про те, чим нижче рівень ієрархії, на якому відбувається відмова, тим вище надійність біосистеми. При виникненні пошкоджень елементів високих рівнів ієрархії, надійність біосистеми помітно знижується внаслідок втрати переваг ієрархічної системи.

Принцип ієрархічності в реалізації репродуктивної функції детально проаналізовано як «принцип естафети», за яким створення складних елементів,

побудованих з великої кількості ідентичних структур, реалізовується шляхом передачі репродуктивної функції лише однієї з новостворених структур. Кожен біологічний об'єкт або система займає певне місце в ієрархії нижчих та вищих рівнів біологічної організації.

Таким чином, стверджується, що всі живі системи відрізняє їх найбільш загальна ознака: ієрархічна організація, причому властивістю активної пошукової поведінки і відбору (селекції можливих варіантів поведінки) мають системи всіх «ярусів», або «основних і проміжних рівнів інтеграції» в ієрархії, а властивістю цілеприпущення (завдання цільового критерію для трьох послідовно вкладених ярусів) – системи лише кожного третього «ярусу», або «основного рівня інтеграції» (на рисунку 3.2 – це СЛК, мінеральні шари, лісова підстилка, моховий ярус, деревостан, підріст, підлісок, трав'яно-чагарниковий ярус, техносфера і т.д.).

Сама ієрархія, зазвичай розглянута як відображення відповідної реальності емпіричний факт, виводиться з фундаментального уявлення про необхідність реалізації тріади процесів відстеження цільових критеріїв оптимізації: екстремального (енергетичного характеру), типу рівностей і типу нерівностей (обидва – структурного характеру); імманентних для кожної трійки суміжних ярусів; оптимізації ярусів у складі деякого специфічного контуру управління. Тим самим, узагальнюється поняття контуру управління, центрального в однойменній теорії: виникають поняття «супра-контур» та «ієрархічної оптимізації» (або «супра-оптимізації»); адаптивної та еволюційної поведінки «супра-системи», що складається з ієрархії «супра-контурів» [1, 2]. Тут слід відзначити, що використана для синтезу необхідних нових термінів приставка «супра» (лат. «понад», «над») відображає саме ієрархічність відповідних структур і процесів, а не їх якісну перевагу в якомусь сенсі над подібними структурами і процесами без такої приставки.

Саме ці поняття і можуть розглядатися як основа для опису надійності СЛК і пристосувальної поведінки квазіживих систем, що функціонують в межах біосистеми. Під квазіживими в такому випадку слід розуміти техносферу.

Під надійністю СЛК мається на увазі: опірність змінам параметрів навколишнього середовища; здатність функціонувати у випадково варіюючих умовах середовища та в часі; здатність до адаптації, виживання, збереження та відновлювання основних функцій у мінливих умовах зовнішнього і внутрішнього середовища; здатність СЛК зберігати стан гомеостазу; здатність СЛК виконувати фізіологічну та біохімічну функції, що забезпечують її нормальну життєдіяльність протягом онтогенезу в певних екологічних умовах; здатність зберігати свою функцію за різних умов середовища та різних внутрішніх станах протягом життя.

Екосистема тим надійніша і стабільніша, чим більше видове різноманіття вона має. Це забезпечує широкі можливості для екологічного дублювання. Під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників в екосистемах можуть відбуватися постійні зміни. Деякі види екосистем, відчуваючи негативні впливи, знижують свою чисельність, а іноді зовсім зникають. Інші види можуть від цього виграти, і їх чисельність зростатиме, тобто відбуватиметься витіснення одних видів іншими. Процеси послідовних змін стану екосистем у просторі або в часі, що супроводжуються зміною станів і властивостей всіх її компонентів, називають сукцесією.

Здатність екосистеми щодо повного самовідновлення і саморегулювання протягом сукцесійного або еволюційного часу її існування, називають екологічною надійністю. Найпростішим механізмом підтримки екологічної надійності екосистеми є заміна виду, який зник з будь-яких причин, іншим екологічно близьким. При глибшому порушенні заміни відбуватимуться на рівні угруповань різного рівня аж до біогеоценозів.

Список літератури:

1. Гринченко С.Н. «Суперсистемы», «суперконтуры» и «супероптимизация»: язык описания поведения иерархических структур в природе и обществе // Социальная информатика-99. Сб. науч. тр. – М.: РАЕН, МАИ, 1999. – С. 177-189.

2. Гринченко С.Н. Проблема управления в суперсложных системах // Труды 2. Международной конференции «Идентификация систем и задачи

управления» SICPRO'2000. Москва, 26-28 сентября 2000 г. – М.: ИПУ РАН, 2000. – С. 1506-1517.

КОММУНИКАТИВНАЯ СИСТЕМА АВТОСТОПА

Руссу Д.Е.

Аспирант кафедры социологии
социологического факультета

Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина

В ситуации социальной напряженности, с которой столкнулась современная Украина, чрезвычайную актуальность приобретают исследования проблематики доверия. Одним из возможных кейсов для изучения данного феномена является поле автостопа, в основании которого лежит доверие. Само существование автостопа невозможно без наличия базового уровня межличностного персонифицированного доверия.

В поле автостопа, как и в любом другом, есть свой специфический язык, своя система коммуникации. Необходимо отметить, что здесь мы опираемся на трактовку понятия «поле» П. Бурдьё. Это значит, что для понимания особенностей функционирования того или иного поля нам необходимо, прежде всего, овладеть его языком.

В процессе коммуникации в пределах поля автостопа вступают в силу определенные правила, основанные на обмене знаками и их интерпретации. Для понимания знаковой системы автостопа мы попытаемся проанализировать ее, прибегнув к семиотике.

Прежде всего, здесь интересен тот факт, что в момент «голосования» на трассе «язык» будет состоять из жестов, используемых как стопперами, так и водителями. Переход к сфере жестов позволяет нам указать на то, что важнейшую роль в автостопах играет тело индивида.

В данном случае тело – это средство передвижения, перемещения. Это инструмент воздействия на окружающий мир и наполняющие его объекты. Тело – это объективированное «Я», опосредующее взаимодействия личности с внешней средой [1]. Такое взаимодействие обеспечивается вышеупомянутыми жестами.

Таким образом, жест является частью языка тела, который, в свою очередь, представляет собой знаковую систему бессознательного, в то время как естественный язык принадлежит к сфере сознательного. Жестикулируя в процессе воспроизводства естественной речи, человек бессознательно подстраивает свои жесты под ее единицы; то есть, жест является своего рода невербальным сопроводительным элементом вербальной языковой единицы. Однако в коммуникации автостопа жест становится самостоятельной частью определенной знаковой системы, отражая, при этом, уже сознательные речевые практики участников коммуникации. Таким образом, основной языковой единицей коммуникативной системы автостопа являются жесты, ключевым из которых можно назвать классический «палец вверх» на обочине.

«Язык» автостопа насчитывает малое количество элементов, тяготеющих к моносемии – однозначности их трактовки. Связано это с тем, что данный язык направлен, в первую очередь, на решение утилитарных задач, конкретно – на преодоление определенного расстояния. Если эта задача выполнена – коммуникативный акт может расцениваться как успешный. И, напротив, если цель не достигнута – коммуникация считается неуспешной.

Кроме того, одним из свойств языка автостопа, в отличие от естественных языков, является его нерелевантность к ведению монолога. Коммуникация в пределах автостопа принципиально диалогична. Коммуникация не может считаться успешной без наличия реципиента знаков, производимых стоппером. Более того, она становится совершенно бессмысленной.

Языковая система автостопа имеет определенный набор экстралингвистических элементов, применяемых и уместных в каждой конкретной ситуации. Однако ядро этого языка, по сути, сводится к жесту-

знаку стоппера, означающему просьбу подвезти; и ответному знаку – остановке транспортного средства со стороны водителя. То есть, происходит обмен определенным объемом константной информации (константной, поскольку знаки зачастую предполагают одно и то же значение) – то, что Лотман назвал коммуникативной системой «Я»–ОН». Она противопоставлена системе «Я»–«Я», в рамках которых происходит изменение этого самого «Я» [2], что в системе языка автостопа принципиально невозможно.

Таким образом, коммуникативная система автостопа функционирует по правилам собственного языка, основанного на жестах. При этом мы рассматриваем жесты как продуцируемые сознательно, поскольку стоппер рефлексирует по поводу их воспроизведения. Следовательно, жесты выступают в качестве самостоятельных полноценных языковых элементов, в отличие от естественных языков, где они служат производимой бессознательным надстройкой к вербальным единицам коммуникативной системы.

Как и вербальные единицы, жесты являются знаками, которые участники коммуникации определенным образом интерпретируют. На основании этой интерпретации водитель и стоппер вступают в те или иные отношения, от результата которых зависит, будет ли коммуникация считаться успешной или неуспешной. Небольшое количество языковых средств и их направленность на решение утилитарных задач, равно как и принципиальная телеологичность языка автостопа, отличают его от естественных языков.

Дальнейшее погружение в проблематику коммуникаций в пределах поля автостопа поможет выявить механизмы формирования межличностного доверия, поспособствовать углублению понимания особенностей восприятия «другого», под новым углом взглянуть на социальность. Кроме того, разработка данной темы с последующим обнародованием результатов исследований позволит повлиять на общественный дискурс об автостопах, в рамках которого практики таких путешествий выглядят предельно опасными и рискогенными. На наш взгляд, это обусловлено в том числе и недостаточной информированностью общественности относительно автостопа. А понимание

принципов функционирования этой системы и ее потенциал для формирования доверия способны внести свой вклад в дальнейшую общественную консолидацию.

Список литературы:

1. Шюц А. Избранное: Мир, светящийся смыслом. М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. С. 7-51
2. Лотман Ю. М. Семиосфера. СПб: «Искусство - СПб», 2000. С. 159-165

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ РИБНИЦЬКИХ СТАВІВ

Савенко Н.М.

к. с-г. н., науковий співробітник

Григоренко Т.В.

к. с-г. н., зав. лабораторії

Базаєва А.М.

науковий співробітник

Чужма Н.П.

старший науковий співробітник

Інститут рибного господарства НААН

Біологічна продуктивність є основною характеристикою рибогосподарських водойм, що складається з природної кормової бази та рибопродуктивності. Однією із найважливіших умов інтенсифікації рибництва є стимулювання природної кормової бази, підвищення розвитку якої забезпечує не лише економію штучних кормів, а й кращу ефективність використання останніх, оскільки, найвищий темп росту коропа і найменші витрати корму на одиницю приросту отримують при співвідношенні в живленні природних і

концентрованих кормів 1:1. Збільшення частки природного корму в раціоні риб сприяє більш повному засвоєнню штучних кормів, прискорює темп росту та впливає на стійкість ставової риби до різних захворювань [1-4].

В сучасних умовах господарювання особлива увага приділяється технологіям вирощування риби, що є ресурсозберігаючими й екологічно доцільними, які базуються на підвищенні біологічної продуктивності водойм та раціональному використанні їх біологічних ресурсів.

Отримання якісного рибопосадкового матеріалу та високої рибопродуктивності ставів забезпечується шляхом створення оптимальних екологічних умов для росту риби та забезпечення максимальною кількістю повноцінної їжі, в першу чергу, за рахунок розвитку природної кормової бази. Це пов'язано з тим, що за випасної технології вирощування риби природна кормова база є єдиним джерелом живлення об'єктів вирощування, а за інтенсивної технології вирощування риби для ефективного засвоєння кормосумішей до раціону повинно входити не менше 25% природного корму [5].

Важливим елементом інтенсифікації ставового рибництва є удобрення ставів. Внесення в стави різних добрив передбачає збагачення їх поживними речовинами, необхідними для ефективного функціонування екосистеми. Підвищення продукції першої ланки трофічного ланцюга (фіто- і бактеріопланктону) досягається, як правило, використанням мінеральних та органічних добрив

Дослідження даної роботи були направлені на розробку комплексу заходів, що впливають на екосистему з метою підвищення рівня розвитку природної кормової бази та для росту риби та отримання якісної продукції при створенні оптимальних умов. Для досягнення поставленої мети використовували біогумус та суспензію хлорели.

Біогумус – високомолекулярна, багата на поживні речовини органічна сполука, отримана в результаті переробки органічного субстрату гібридом червоного каліфорнійського черв'яка. Біогумус характеризується

дрібнозернистою структурою, відносною стійкістю до дії води і утримання тривалий час поживних речовин і мікрофлори, що характеризує його як добриво пролонгованої дії.

Хлорела – одноклітинна зелена водорість, має вигляд мікроскопічної кульки до 14 мкм у діаметрі, вона невибаглива до умов існування і здатна до інтенсивного розмноження, тому зустрічається всюди: у прісних водоймах, морях і ґрунті. На сьогодні хлорела основний об'єкт масового культивування водоростей для практичного використання в різних напрямках.

Біогумус вносили по сухому ложу до наповнення вирощувальних ставів. Суспензію хлорели вносили двічі впродовж вегетаційного сезону. Зарибнення ставів проводили непідросленими личинками коропа та рослиноїдних риб. Впродовж періоду вирощування риби сліdkували за гідрохімічним станом та розвитком природної кормової бази.

В результаті проведених досліджень підтверджено доцільність застосування біогумус та суспензії хлорели для підвищення біологічної продуктивності, в тому числі і рибопродуктивності ставів. При цьому середня біомаса фітопланктону в ставах була на рівні 19,55 мг/дм³, зоопланктону – 6,74 г/м³, зообентосу – 2,70 г/м², продукція кормових організмів – 29325,0 кг/га, 1348,0 кг/га та 162,0 кг/га, відповідно. Загальна продуктивність гідробіологічних угруповань – 30835,0 кг/га, що забезпечило отримання загальної рибопродуктивності на рівні 813,4 кг/га.

Список літератури:

1. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А. І. та ін.; ред. М. В. Гринжевського. Київ, 1998. 124 с.
2. Харитоновна Н. Н. Биологические основы интенсификации прудового рыбоводства. Киев : Наукова думка, 1984. 173 с.
3. Тучапська А. Я. Ефективність вирощування цьоголіток коропа у ставах за умови збагачення раціону живими кормами впродовж вегетаційного сезону : автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд.. с.-г. наук : спец. 06.02.03 «Рибництво». Київ, 2015. 20 с.

4. Хижняк М. І., Чужма Н. П., Базаєва А. М. Рекомендації з методів підвищення біопродукційного потенціалу ставків за рахунок використання нових органічних добрив. Київ : Інститут рибного господарства, 2005. 11 с.

5. Харитоновна Н. Н., Демченко И. Ф. Рекомендации по повышению рыбопродуктивности прудов при поликультуре рыб. Киев, 1993. 28 с.

ІНТЕРНЕТ-ПОСЛУГИ – ЧИННИК ПРИСКОРЕННЯ РОЗВИТКУ НАУКИ

Савчук Н.В.

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
к.е.н., асистент

З розвитком інформаційних технологій, виникає такий вид послуг, як Інтернет-послуга. Це специфічний товар, який задовольняє інформаційні, консультаційні, комунікаційні та інші потреби користувачів засобами всесвітньої мережі Інтернет [1, с. 3].

Сьогодні Інтернет-послуги – це економічне «цунамі», яке змінює парадигми традиційного бізнесу прискорюючи розвиток науки та техніки. Використання Інтернет-послуг прискорює процеси глобалізації, застосування їх широким колом людей налагоджує соціальні зв'язки, утворюються міжнародні колективи, які працюють над однією проблемою на базі постійного та оперативного обміну інформацією, незалежно від відстані між інститутами, лабораторіями тощо. Так, за допомогою Інтернету став можливим проект Університету Берклі (Каліфорнія), в ході якого понад 1 млн. власників персональних комп'ютерів з різних країн світу добровільно приймають участь з 2000 р. в пошуку сигналу, який може належати неземним цивілізаціям. Вільне розповсюдження програмного забезпечення дозволяє при наявності авторитарних лідерів, публікацій вихідних кодів та розподілу праці між

учасниками, які віддають перевагу пошуку та аналізу інформації, вести дослідження всезагальних проблем країни, всього світового суспільства [2, с.46].

Застосування Інтернет-послуг сприяє тому, що наука стає більш відкритою, це проявляється по-перше, через можливість он-лайн обговорення опублікованих наукових досліджень в різних сферах. Прикладом може слугувати сайт PubPeer. Це фундація, яка зареєстрована в США, мета якої поліпшення якості наукових досліджень шляхом залучення інноваційних підходів та шляхом зберігання рецензій на наукові статті [3].

По-друге, виникають он-лайн дослідження. Вчені мають можливість, в режимі реального часу, розповідати про свої дослідження, це сприяє боротьбі проти перебільшення та неточностей в публікаціях [4]. Журнал «The Scientist» провів опитування серед вчених та з'ясував, що для спілкування та обміном інформацією вони найчастіше використовують соціальну мережу Twitter [5].

По-третє, використання Інтернет-послуг дає можливість використовувати тисячі Інтернет (електронних, віртуальних) бібліотек з мільйонами книжок, журналів та доступом до них 24-години на добу, що заощаджує час.

По-четверте, заклади вищої освіти у конкурентній боротьбі за абітурієнта створюють не просто сайти закладу, а цілі «освітні інтернет-портали», які містять окрім інформації про заклад, ще й навчально-методичні матеріали, продукти освітнього процесу і забезпечують комунікацію між різними учасниками освітнього процесу.

З виникненням мережі Інтернет відбувається перенесення предмета дослідження у віртуальний простір. Виникають нові явища, поняття, терміни, дисципліни, такі як «нова економіка», «електронна економіка», «цифрова економіка», «інтернет маркетинг», «електронна комерція» та інші.

Інтернет-послуги стають основою інфраструктури постіндустріального суспільства і відкривають новий етап переходу суспільства від «царства необхідності» до «царства свободи» на основі використання штучного інтелекту в соціальному управлінні, прогнозуванні, розробці та реалізації

комплексних та цільових програм на міждержавному, національному, регіональному та локальному рівні.

Список літератури:

1. Савчук Н.В. Ринок Інтернет-послуг в умовах сучасної інформаційно-технологічної революції: автореф. дис. ... канд. ек. наук: 08.00.01. Київ, 2010. 17 с.
2. Курицкий А.Б. Интернет-экономика: закономерности формирования и функционирования. СПб.: Издательство С.-Петербургского университета, 2000. 232 с.
3. The online journal club Pubpeer. URL: <https://pubpeer.com/static/about>.
4. Парфенова Н. Социальная наука: как интернет меняет научный процесс. URL: <https://metkere.com/2015/02/sciencemedia.html>.

ВМІСТ ЛІПІДІВ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ОКРЕМИХ КЛАСІВ У ЯЙЦЯХ ПРИ ПІДВИЩЕННІ В РАЦІОНІ ГУСОК РІВНЯ ЛІНОЛЕВОЇ КИСЛОТИ І ВІТАМІНУ Е

Савчук Л.Б.

Подільський державний аграрно-технічний університет, канд. с.-г. наук,
доцент, завідувач кафедри нормальної та патологічної морфології і фізіології ID
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6042-8362>, lyuba.savchuk.2015@ukr.net

Білецький В.С.

коледж Подільського державного аграрно-технічного університету,
завідувач відділенням «Ветеринарна медицина і технологія виробництва та
переробки продукції тваринництва» ID ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1878-7388>, bileckijvolodumur@gmail.com

У життєдіяльності птиці у перші дні життя важливу роль відіграють лінолева кислота і вітамін Е. Це зумовлено використанням лінолевої кислоти і

її похідних – більш ненасичених жирних кислот у синтезі структурних ліпідів мембран, які займають центральне положення в організації клітин і забезпечення їх функції [1,2], а також у синтезі ейкозаноїдів – великої групи біологічно активних речовин з широким спектром регуляторної дії [2]. Вітамін Е відіграє ключову роль у синтезі антиоксидантного захисту в організмі, яка захищає полі ненасичені жирні кислоти фосфоліпідів клітинних мембран від перекисного окислення ліпідів, котре проявляє деструктивну дію на клітинні органели і біополімери (білки, нуклеїнові кислоти) [3,4]. Крім того, вітамін Е відіграє важливу роль у забезпеченні відтворювальної функції у птиці [3,4], а підвищення його рівня в раціоні, як встановлено в досліджах на курях, приводить до збільшення його вмісту в жовтку яєць, що позитивно впливає на їх виводимість. Підвищення рівня лінолевої кислоти і вітаміну Е в раціоні курей впливає на жирнокислотний склад їх тканин [5,6]. Даних про вплив підвищеного рівня лінолевої кислоти і вітаміну Е в раціоні гусок на обмін ліпідів в їх організмі ми в літературі не виявили, тому вивчення цього питання було метою наших досліджень.

Дослід проводили на чотирьох групах гусок, по 3 голови в кожній, в умовах віварію. Гускам 1-ї (контрольної) згодовували стандартний комбікорм, який забезпечував їх потребу в основних елементах живлення згідно норми, розробленої Інститутом птахівництва УААН. Гускам 2-ї групи згодовували вказаний комбікорм, до якого додавали соняшникову олію, як джерело лінолевої кислоти, в кількості, в кількості 5% від його маси, а гускам 3-ї і 4-ї груп – комбікорм, до якого додавали відповідно 10 і 20 мг/кг вітаміну Е у вигляді токоферилацетату. Вміст лінолевої кислоти в раціоні гусок 1-, 2-, 3- і 4-ї груп становив відповідно 7, 22, 7 і 7 мг/кг, вміст вітаміну Е – 10, 10, 20 і 40 мг/кг. Одержані від гусок кожної групи яйця, після згодовування їм вказаних раціонів протягом місяця, використовували для досліджень. У жовтку яєць визначали загальний вміст ліпідів шляхом екстракції їх сумішшю хлороформ-метанолу 2:1 за методом Фолча [6] і співвідношення окремих класів ліпідів шляхом розділення їх методом тонкошарової хроматографії на силікагелі [6] з

наступним визначенням їх кількості біхроматним методом [7]. Одержані цифрові дані опрацьовували статистично.

З наведених у таблиці 1 даних видно, що загальний вміст ліпідів у жовтку яєць, одержаних від гусей 2-ї групи був більший ($P < 0,05-0,01$), ніж у жовтку яєць 1-, 3- і 4-ї груп, а різниці у загальному вмісті ліпідів у яйцях гусей 3-ї і 4-ї груп порівняно до яєць, одержаних від гусей 1-ї групи, незначно ($P = 0,5$). Ці дані свідчать про вплив жиру при підвищенні його вмісту в раціоні гусок на вміст ліпідів у жовтку яєць і про відсутність впливу вітаміну Е при підвищенні його вмісту в раціоні гусок на вміст ліпідів у жовтку яєць.

Загальні ліпіди жовтка яєць, одержаних від гусей 2-ї групи, порівняно до загальних ліпідів жовтка яєць, одержаних від гусок 1-, 3- і 4-ї груп, характеризуються більшим відносним вмістом фосфоліпідів і меншим відносним вмістом вільного холестеролу.

Таблиця 1

Загальний вміст ліпідів і співвідношення окремих їх класів у яйцях досліджуваних гусок ($M \pm m$, $n=4$)

Класи ліпідів	Групи птиці			
	1	2	3	4
Загальні ліпіди, г%	14,84±0,83	16,88±0,29	14,74±0,18	15,19±0,40
Класи ліпідів, %:				
Фосфоліпіди	40,24±0,99	43,34±0,49*	40,13±0,29	39,7±0,22
Моно- і диацилгліцероли	28,66±1,84	22,76±1,66*	23,75±1,79*	23,24±0,61
Вільний холестерол	6,81±0,36	4,40±0,14**	6,22±0,11	5,76±0,12
Вільні жирні кислоти	3,50±0,17	3,71±0,12	3,86±0,11	3,61±0,17
Триацилгліцероли	22,13±1,15	22,75±0,35	21,34±0,93	22,77±0,41
Етерифікований холестерол	4,56±0,26	4,37±0,22	4,69±0,28	4,83±0,29

Примітка: *- $P < 0,05$; **- $P < 0,01$

Ці різниці можна пояснити посиленням синтезу фосфоліпідів у печінці і яйцепроводі гусок при підвищенні в їх раціоні рівня лінолевої кислоти, яка разом з її похідними, більш ненасиченими жирними кислотами, використовуються в синтезі фосфоліпідів, а також антихолестериногенною

дією лінолевої кислоти. Вітамін Е, при підвищенні його рівня в раціоні гусок, істотно не впливає на відносний вміст окремих класів ліпідів у жовтку яєць, за винятком моно- і диацилгліцеролів, відносний вміст яких зменшується ($P > 0,05$).

Загалом, одержані нами результати свідчать про вплив лінолевої кислоти і вітаміну Е, при підвищенні їх рівня в раціоні гусок, на ліпідний і жирнокислотний склад жовтка одержаних яєць.

Список літератури:

1. Крепс Е. М. Липиды клеточных мембран [Текст] / Е. М. Крепс.- Ленинград, «Наука», 1981. 339 с.
2. Янович В. Г., Лагодюк П. З. Обмен липидов у животных в онтогенезе [Текст] / В. Г. Янович, П. З. Лагодюк. - М.: Агропромиздат, 1991. 316 с.
3. Сурай П. Ф., Бужин А. А., Ярошенко Ф. А., Ионов И. А. Жирорастворимые витамины в промышленном птицеводстве [Текст] / П. Ф. Сурай, А. А. Бужин, Ф. А. Ярошенко, И. А. Ионов. – Черкасы, 1997. 295 с.
4. Курток Б. М., Янович В. Г. Жиророзчинні вітаміни у ветеринарній медицині і тваринництві [Текст] / Б. М. Курток, В. Г. Янович. – Львів «Тріада плюс», 2004. 426 с.
5. Fahrman H., Sallmann H. Phospholipid fatty acids of brain and liver and modified by alphas-tocopherol and dietary fat in growing chicks. // Brit. J. Nutr, - 1996.-V.76, №1. P. 109-122
6. Кейтс М. Техника липидологии [Текст] / М. Кейтс. – М.: Мир, 1975. 240 с.
7. Терещук О. М., Немировський В. І., Гнатів В. І., Скорохід В. Й. Визначення органічних кислот у біологічному матеріалі методом газохроматографічного аналізу. Методичні рекомендації. - Львів, 2008. 40 с.

МОДЕРНІСТСЬКІ ПОШУКИ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ КІН. ХІХ–ПОЧ. ХХ СТ.

Садовська А.В.

Маріупольський державний університет

Студентка

Театральне мистецтво в Україні з другої половини ХІХ ст. стало впливовим і популярним. Театр починає шукати нові форми вираження і засоби залучення глядачів. Характерні їхні ознаки – фрагментарна будова дії, подрібнення конфліктів, які набували випадкового, ситуативного характеру, відсутність центрального протистояння героїв. За змістом і стилем український театр, означеного періоду, належав до родини європейських театрів, але зберіг при цьому яскравий національний характер [3, с. 159].

Культурне життя в Україні ХІХ ст. створило всі передумови для виникнення нового, за художньою формою, театру. Реалістична гра, на українських підмостках, акторів М. Щепкіна та К. Соленика, поява вітчизняних драматичних творів І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, постанови Є. Гребінки та Я. Кухаренка дали великий шанс виникнути восени 1882 р. українській професійній трупі, яку створили М. Кропивницький та М. Старицький. Іван Франко писав про неї: «Зложилася трупа, якої Україна не бачила ані перед тим, ані потому, трупа, яка робила фурор не тільки по українських містах, а й також у Москві та Петербурзі, де публіка часто має нагоду бачити найкращих артистів світової слави. Гра українських артистів – то не була дилетантська імпровізація, але здобуток сумлінних студій, глибокого знання українського народу, освітленого інтуїцією великих талантів» [4, с. 82].

Про заслуги діячів українського театру реформатор театральної сцени К. Станіславський висловився наступним: «Такі українські актори, як Кропивницький, Заньковецька, Саксаганський, Садовський – блискуча плеяда майстрів української сцени – ввійшли золотими літерами на скрижалі історії

світового мистецтва». Вони по праву отримали ім'я «корифеїв» українського театрального мистецтва. Нові часи в історії і культурі Європи та нові естетичні пріоритети вимагали й нового мистецтва. Театральний світ відбудовувався на національній основі. Українське театральне мистецтво розвивалось незважаючи на регіональні відмінності. У ХХ ст. українське театральне мистецтво увійшло двома окремими системами, адже існував театр в межах різних імперій. Масштабні зрушення в театральній сфері здійснювали і окремі особистості, і групи митців. Тож перебудову структури театральної справи першого двадцятиліття ХХ ст. можна умовно поділити на три етапи:

- створення першого стаціонарного антрепризного театру Миколи Садовського (1907 р.);
- заснування перших державних театрів: Національного (1917 р.), Народного (1918 р.) та Державного драматичного (1918 р.);
- започаткування першого українського студійного осередку – Молодого театру (1917 р.).

Театральний простір формувался із державних та приватних, стаціонарних та мандрівних, студійних й «виробничих» закладів, антреприз та товариств «на паях». Впроваджувались більш гнучкі й різноманітні форми художньої практики.

Для модернізму головним була сутність життя, а не перебіг сценічних подій; суб'єктивне трагедійне сприйняття всесвіту, а не конкретність побутових обставин. На українській сцені все це проявилось таким чином:

- зміна манери акторської гри;
- стилізаційно-історичні сценографічні пошуки;
- освоєння новітньої української драматургії;
- поява авторської смислової режисури.

У трупах, керованих самими корифеями або їхніми учнями, проростання модернізму в акторській практиці, безперечно, мало місце вже наприкінці ХІХ ст.

Модерністське мистецтво вивільнювало емоційність індивіда та позбавлялось дидактичної функції. Одночасно модерністське мистецтво заперечувало одномірність й однозначність трактування людської особистості. З революційною романтичною піднесеністю, з експериментальним запалом, українські митці поринули у творчі пошуки жанрових стильових новацій, нових прийомів та засобів вираження модерністського типу художнього мислення. Це виявилось через обробку європейських модерністських моделей, через передачу характерних рис українського романтизму, з притаманною йому національною, духовною самотністю.

Українські діячі театрального мистецтва, які перейняли модерністський стиль художнього мислення, прагнули не лише до оновлення українського театру, а й усвідомлювали його ідеологічну, національно-виховну ідеї. Вони прагнули до реформування створеної корифеями театральної системи. Нове покоління українських драматургів, створюючи новий театральний репертуар ніяк не заперечувало національну театральну традицію, а лише по-новому її трактувало, обрамляючи в нові драматургічні та сценічні форми, створюючи новий модерністський театральний світ на національній архетипній основі [1, с. 241].

Перший студійний осередок «Група дванадцяти» (це самоназва молоді, згуртованої довкола подружніх пар: П. Самійленко – Й. Шевченка та С. Мануйлович – С. Бондарчука), протестували проти старих традицій, шаблону українського театрального мистецтва. Але, одного щирого бажання прислужитися оновленню українського театру виявилось не досить для успіху, однак, майбутні молодотеатрівці були налаштовані рішуче.

Із утворенням Молодого театру, творче життя якого виявилось бурхливим і багатим на події, розпочалася нова доба всього українського драматичного театру, чий подальший шлях визначали мистецькі шукання талановитого гурту українських інтелігентів, наснажених мрією оновити національну сценічну культуру.

Корифеї української сцени, представники українського модернізму продовжували безперервність національної театральної традиції, усвідомлювали необхідність виконання українським театральним мистецтвом етнічної консолідуючої ролі [2, с. 45]. Модерністські пошуки видатних національних театральних митців збагатили українську театральну культуру розмаїттям форм, орієнтуючись на європейські тенденції.

Список літератури:

1. Новиков А. Українська драматургія й театр: від найдавніших часів і до початку ХХ ст. / А. Новиков. – Харків : Основа, 2011. – 408 с.

2. Хороб С. Українська драматургія кінця ХІХ–початку ХХ століття в системі модерністського художнього мислення.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.01.01 – українська література / С. Хороб. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 45 с.

3. Садовська А. В. Основні засади розвитку театального мистецтва в Україні другої половини ХІХ–початку ХХ ст. / А. В. Садовська // Україна ХХІ століття: тенденції та перспективи розвитку : ХІХ Всеукр. наук.-практ. конф., 18 жов. 2018 р. : тези докл. – К.: Вид-во Європейського університету, 2018. – С. 157–160.

4. Франко І. Українсько-руська (малоруська) література / Іван Франко // Зібрання творів: у 50 т. – Київ: Наукова думка, 1986. – Т. 41. – С. 74–100.

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Саламатіна О.С.

Маріупольський державний університет

Студент ОС «Магістр»

У сучасних концепціях розвитку вищої освіти взагалі й педагогічної зокрема, наголошується, що освіта повинна не тільки забезпечити майбутніх фахівців глибокими знаннями, але й сприяти розвитку особистісної сфери особистості, формуванню у студентів емоційної стійкості у виконанні своїх професійних обов'язків.

XXI століття супроводжується низкою складних і суперечливих процесів, які торкнулися і сучасної системи освіти, вони створюють таку соціокультурну і освітню ситуацію, вихід з якої вимагає підготовки висококваліфікованих кадрів. Проте, праця педагога за своєю багатофункціональністю, різноманітністю видів діяльності, нервовому та фізичному напруженню продовжує залишатися серед «складних». При цьому діяльність і поведінка педагога визначається загальноприйнятими нормами і вимогами, відповідати яким на практиці буває досить важко в силу специфіки педагогічної професії (Т. Савіна).

Наукові дослідження (Л. Аболіна, А. Баранова, М. Дяченко, Л. Кандибовича, В. Марищук, В. Міхєєва, А. Ольшанникової, В. Смирнова) свідчать про наявність напруженості у представників цієї професії, пов'язаної з систематичними ситуаціями оцінки, частими і тривалими контактами з дітьми, батьками, зниженням престижності педагогічної праці, високою вірогідністю виникнення ділових і міжособистісних конфліктів.

Емоційна напруженість особливо притаманна молодим педагогам, а синдром «емоційного вигорання», за відсутності систематичної роботи з його профілактики, починає проявлятися у майбутніх педагогів ще в період навчання у ВНЗ. Після переживання негативних емоцій в період педагогічної практики у багатьох студентів значно знижується мотивація подальшого розвитку в педагогічній професії.

Сучасні дослідження, що розкривають окремі аспекти підготовки фахівців дошкільного профілю, висвітлено в роботах Г. Беленької, А. Харківської (формування фахової компетентності); Н. Лисенко, З. Плохій (підготовка вихователів до організації еколого-дослідницької діяльності дітей у

природі); Н. Грами (теоретико-методичні засади фахової підготовки педагога-вихователя закладу дошкільної освіти до економічного виховання дітей) та інших.

У дисертаційних дослідженнях (Т. Жаровцевої, О. Пехоти, Т. Танько, Г. Троцко) визначено зміст, етапи, компонентний склад професійно-педагогічної підготовки та запропоновано різні моделі її реалізації. Низка публікацій вітчизняних дослідників яскраво ілюструє, що підготовка педагога дошкільного фаху, у першу чергу, повинна відповідати вимогам сучасності, адже це перша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості й вихованості майбутнього покоління. Вона має свою специфіку, ґрунтується на основних дидактичних закономірностях побудови процесу фахової підготовки у вищому навчальному закладі.

У працях з проблеми емоційної стійкості, як правило, зачіпаються окремі її аспекти: управління поведінкою в стресових ситуаціях (Л. Анциферова, В. Бодров, Н. Волкова, Л. Дементій, С. Нартова-Бочавер, Р. Прайс, О. Прохоров, Х.Хекхаузен); емоційна регуляція діяльності (І. Васильєв, М. Чумаков); специфіка емоційної регуляції при порушеннях розвитку і психічних захворюваннях (Н. Білопольська, Л.Кузнецова, В. Лубовський, В. Никишина, У. Ульєнкова, С. Шевченко).

Обговорюються загальні питання методології дослідження цієї проблеми (Л. Аболін), а також вивчаються структурні компоненти емоційної стійкості (М. Дяченко, М. Наумова, К. Пилипенко, Т. Савіна). Проте проблема педагогічного забезпечення розвитку емоційної стійкості майбутніх вихователів висвітлена недостатньо. Вивчення її окремих аспектів відтворено в працях О. Казакової, В. Медведевої, А. Савченкова, К. Семенової, А. Чернікової.

Аналіз педагогічного досвіду показав, що одним із значущих чинників регуляції дій є емоційна стійкість. Разом з тим регулятивна функція емоцій залишалася і продовжує залишатися поза увагою багатьох дослідників. Емоційна стійкість є важливою складовою емоційно-вольового компонента

психологічної готовності особистості до різних видів діяльності; забезпечує ефективний розвиток інших компонентів діяльності – в тому числі мотиваційного, гностичного і оцінного.

Значення емоційної стійкості в успішній діяльності майбутнього педагога обумовлюється роллю емоцій і їх впливом на пізнавальні процеси, на якість цієї педагогічної діяльності. На сучасному етапі висуваються високі вимоги до емоційних ресурсів молодих педагогів, виникає необхідність вивчення і розвитку емоційної стійкості вже на етапі навчання професії. Студентський період життя, як відзначав О. Асмолов, найбільш продуктивний для розвитку емоційної стійкості, усвідомленої саморегуляції і самоконтролю [2]. Все це полегшує процес підвищення емоційної стійкості, тому науковий пошук шляхів і умов формування емоційної стійкості майбутніх вихователів саме в період їхнього навчання є найбільш доцільним.

Виходячи з аналізу психолого-педагогічної літератури з проблем емоційної стійкості, можна стверджувати, що вчені дотримуються різних точок зору щодо визначення цього феномену педагогічної діяльності педагога. Емоційна стійкість, за переконаннями О. Чебикіна, характеризується різнобічним комплексом психічних якостей, серед яких провідними можна вважати саморегуляцію, емпатію та експресивність [4]. Так, Л. Аболін переконаний, що емоційна стійкість являє собою процес емоційної саморегуляції, який в свою чергу складає єдність раціонального, емоційного та фізіологічного виявів людини [1]. Р. Хмелюк, З. Курлянд та Н. Шевченко виділяють показники емоційної стійкості у діяльності педагога, зокрема: задоволеність власною діяльністю та помірна втома; упевненість та відсутність страху перед дітьми; уміння володіти собою, відсутність емоційного напруження та наявність вольових якостей [3].

Незважаючи на різнобічні підходи науковців щодо трактування феномену емоційної стійкості, аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу нам стверджувати, що загалом науковці акцентують увагу на таких моментах, як: емоційна стійкість є важливою рисою в діяльності педагога, яка сприяє

покращенню його можливостей щодо протидії впливу негативних емоцій; вона є інтегративною рисою особистості, яка поєднує емоційно-вольові, мотиваційні та інтелектуальні характеристики людини; емоційна нестійкість, що за будь-яких обставин виступає дестабілізуючим фактором на шляху щодо досягнення душевної рівноваги та повноцінної професійної педагогічної діяльності.

Емоційна стійкість педагога є важливою якістю особистості, що дозволяє контролювати прояв емоцій і адекватно діяти в напружених емоційних ситуаціях практичної педагогічної діяльності. Вона зменшує негативну дію сильних емоційних дій і попереджає стрес. Усвідомлення цього вимагає проведення цілеспрямованої роботи з формування емоційної стійкості у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку як професійно важливої якості, що, у свою чергу, визначає необхідність вивчення стану цієї проблеми в педагогічній теорії і освітній практиці.

Вирішення багатьох питань збереження здоров'я педагогів безпосередньо пов'язане з розвитком емоційної стійкості вихователів ще на етапі їхньої підготовки до професійної діяльності. Разом з тим провокує складнощі неузгодженість теоретично-методологічних підходів, відсутність цілісної системи розвитку емоційної стійкості майбутніх педагогів, недостатня вивченість умов її формування в процесі навчання, а також довільність вибору методів і форм розвитку емоційної стійкості. Все це дозволяє вважати проблему актуальною для осмислення педагогічної наукою.

Список літератури:

1. Аболин Л.М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека. / Л.М. Аболин – Казань: Изд-во Казанского университета, 1987. – 264 с.

2. Асмолов А. Г. Психология личности. Принципы общепсихологического анализа [Текст]: учеб. для студ. вузов. / А.Г.Асмолов – М.: Смысл, Academia, 2002. – 414 с.

3. Курлянд З. Н. Формирование и развитие профессиональной устойчивости учителя : автореф. дис. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Зинаида

Наумовна Курлянд; [науч. рук. Р. И. Хмельюк]; Моск. пед. гос. ун-т. – М., 1993. – 30 с.

4. Чебыкин А.Я., Мельничук И.В. Генезис эмоциональных особенностей у детей разного возраста и пола [Текст]. / А.Я.Чебыкин – Одесса: ЮНЦ АПН Украины, 2004. - С. 21-29.

МІСТА, ЩО РОЗТАШОВАНІ НА ВЕЛИКИХ РІКАХ. ПРИРІЧКОВІ ТЕРИТОРІЇ, ЯК ОБ'ЄКТ ОКРЕМИХ ТЕМАТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Самоїленко Євгенія Віталіївна

Аналіз попередніх досліджень. В Україні в середині 1990-х років для збалансованого еколого-містобудівного використання прибережних територій Київський НДПП розробив програму «Еколого-містобудівний розвиток басейну р. Дніпро» та «Дніпро – XXI». Серйозний внесок у вирішення екологічних проблем Дніпра роблять міжнародні організації: Центр досліджень міжнародного розвитку (Канада), Глобальний екологічний фонд, Програма розвитку ООН. У 2000 – 2005 рр. в Україні, Росії та Білорусі виконувалася Програма ПРООН–ГЕФ екологічного оздоровлення басейну Дніпра. У рамках цієї програми була розроблена Стратегічна програма дій для басейну Дніпра і механізми її реалізації (СПД). Для вирішення проблем планувальної організації прибережних територій Дніпровського каскаду водосховищ проектом КІБІ (М. М. Кушніренко, І. І. Устінова) передбачено створення поясного розподілу функцій уздовж осі Дніпра, де прибережна кромка річкових долин і водосховищ звільнялась від промислового використання, залишаючись у ролі природно-ландшафтних комплексів. Низка рекомендацій щодо поліпшення водно-екологічної ситуації на прирічкових територіях, виступають в основі ландшафтно-гідрологічного підходу та зазначені в наукових працях С. А. Дубняка, А. М. Сакевича, Ю. Д. Стефанишина-Гаврилюка. Поняття

екологічної оптимізації, основним принципом якої висунуто регулювання та зрівноважування антропогенної діяльності в існуючому природному середовищі, представлене в наукових працях В. М.Вадимова, Л. І. Рубан, Д. В. Літвінова, Н. В. Григор'єва, І. О. Лукомської, О. Г. Большакова, А. А. Керничної.

Головною метою є висвітлення проблем природокористування на прирічкових територіях Дніпра та пошук можливих рішень повернення зруйнованих територій до природної рівноваги та їх подальший сталий розвиток.

У 1970 – 1980-х роках для більшості країн Європи та Америки будівництво греблі було єдиним великим інвестиційним проектом, синонімом суспільного розвитку та економічного зростання, символом модернізації та підкорення природи. Зростання дефіциту водних ресурсів у промислово розвинутих регіонах світу активізувало будівництво великих водосховищ. У цей період було збудовано понад 3 000 з 6 500 існуючих на сьогодні великих штучних водойм [1]. Екологічна ситуація в басейні Дніпра і на прилеглих територіях погіршується з кожним роком. На нашу думку, головною причиною зниження якості води стало інтенсивне ведення сільськогосподарської діяльності, спрямлення русла, розвиток гідроенергетики та промисловості. Тож слід розглянути, до чого може призвести кожен з аспектів людської діяльності.

Головною проблемою прирічкових територій Дніпра в межах великих міст є боротьба із забрудненням вод промисловими підприємствами та екологічна криза. Території уздовж річкового басейну оточені транспортними та пішохідними комунікаціями різного статусу і швидкісного режиму, житловою та комерційною забудовою, мають лінійну форму, орієнтовану вздовж русла річки. Промислові зони займають доволі цінні території вздовж акваторії, існують відносно автономно, погіршуючи екологічну ситуацію водного басейну, і створюють перепони територіальному розвитку міста.

Останнім часом на прирічкових територіях великих річок реалізуються програми, націлені на їх оптимізацію з позицій екосистемного підходу та ідей

сталого розвитку в комплексі екологічних та містобудівних дій (REURIS, RRC). Мета проекту REURIS – проведення заходів, націлених на ревіталізацію міських прирічкових територій (відтворення природних територій та елементів культурної спадщини) і на раціональне господарювання на відновлених територіях. Проект River Restoration Centre (RRC) орієнтований на поширення успішної практики управління станом басейнів річок для створення координаційного центру для обміну досвідом відновлення річок [7].

Починаючи з 1980-х років науковці наголошували на необхідності розробки еколого-оптимізаційних, системних підходів до використання та охорони водосховищ та прирічкових територій, поліпшення їх природного та технічного стану. В Україні прийняли ряд державних документів, що стосувались охорони малих річок і встановлювали водоохоронні зони та прибережні захисні смуги: Загальнодержавна програма розвитку водного господарства України (2002 р.), Правила експлуатації дніпровських водосховищ (2003 р.). Складовою частиною наукових праць була розробка заходів щодо поліпшення природно-технічного стану акваторій і прибережних територій великих водосховищ та їх водоохоронних зон. Базисною парадигмою стало уявлення про водосховище як про цілісну природно-технічну систему, в якій ключовим був вплив людини на середовище. В результаті наукових розробок пріоритетним стало районування і зонування водосховищ на основі геосистемних підходів [2].

В умовах незалежності в Україні було схвалено цілу низку законодавчих і підзаконних актів із метою запровадження принципів сталого екосистемного водокористування. До них, у першу чергу, слід віднести Закон «Про охорону навколишнього природного середовища». Басейновий принцип управління водним господарством на основі платного водокористування закладено у Водний кодекс України (1995р.), Національну програму оздоровлення басейну Дніпра (1997р.) та в програму розвитку водного господарства України (2002р.).

В Україні діють розроблені на державному та регіональному рівнях програми оздоровлення р. Дніпро. Усі вони спрямовані на поліпшення якості

води, але корінного вирішення проблеми – повернення до умов природного функціонування – не передбачають. Для реалізації програм планування, стратегій використання та розвитку прирічкових територій на загальнодержавному рівні сформована відповідна законодавча база. В цьому аспекті варто назвати такі закони України як «Про основи містобудування» [3], «Про планування і забудову територій» [4] та ухвалені стратегічні документи: Генеральна схема планування території України [5], що визначає території, розвиток яких потребує державної підтримки, зокрема, території із значним природоохоронним рекреаційним, оздоровчим, історико-культурним потенціалом, якими переважно і є прирічкові смуги річкових басейнів; Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2015 року [2], Загальнодержавна програма формування екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки [6].

Відповідно до ст. 20 розділу IV Закону України «Про планування і забудову територій» [4], нормативне регулювання планування та забудови прирічкових територій полягає у прийнятті нормативно-правових актів, зокрема, державних будівельних норм, відомчих нормативних документів, регіональних і місцевих правил забудови.

У контексті регулювання діяльності, що має місце в прирічковій смузі річкових басейнів, основними завданнями Міністерства охорони навколишнього природного середовища України (Мінприроди) є забезпечення реалізації державної політики у сфері: охорони навколишнього природного середовища; раціонального використання природних ресурсів; забезпечення екологічної, ядерної та радіаційної безпеки; забезпечення топографо-геодезичної та картографічної діяльності; створення екологічних передумов для стійкого збалансованого розвитку територій. Саме тому містобудівне регулювання екологічно збалансованого розвитку прирічкових територій та раціоналізація управління природокористуванням річкових басейнів має бути спрямована на гармонізацію економічної, науково-технічної, екологічної і соціальної політики.

ВИСНОВКИ

Сформулюємо ключові положення політики містобудівного регулювання екологічно збалансованого розвитку прирічкових територій:

- Прирічкові території володіють значним рекреаційно-оздоровчим потенціалом і їх використання вимагає запровадження системи збалансованого інтегрованого екологічного управління, з пріоритетом рекреаційно-оздоровчої, туристичної, природоохоронної діяльності.

- Стан прирічкових територій вимагає заходів щодо поліпшення екологічної ситуації, зменшення антропогенного впливу, припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття, підвищення рівня екологічної безпеки.

- Планувальне регулювання містобудівного розвитку повинне враховувати оцінку стану розвитку містобудівних об'єктів і варіантів їх перспективного розвитку на різних рівнях та збалансоване співвідношення природно-ландшафтних елементів у структурі річкових басейнів. Однією з умов сталого розвитку міст є ландшафтний підхід у проектуванні та впровадженні еколого-містобудівних принципів. Програми з відродження Дніпра та всіх складових його басейну передбачають комплексний підхід у формуванні рекреаційних зон та створенні екокоридору вздовж акваторії. Прирічкові території є важливим елементом у планувальній структурі міста, і можуть збагатити та доповнити міський каркас рекреаційного простору.

Список літератури:

1. Гинко С. С. Катастрофы на берегах рек / С. С. Гинко. – Л. : Гидрометеиздат, 1977. – 128 с.

2. Дубняк С. А. Организация и проведение мероприятий по улучшению природно-технического состояния и благоустройству водохранилищ : [Учеб. пособ.] / С. А. Дубняк, И. Н. Крынько. – К. : Изд-во ВИПК Минводхоза СССР, 1986. – 102 с.

3. Про основи містобудування. Закон України від 16.11.1992 р. № 2780-XII // Відомості ВР України. – 1992. – № 52. – 683 с.

4. Про планування і забудову територій. Закон України від 20.04.2000 р. № 1699-III. // Відомості ВР України. – 2000. – № 31. – 250 с.

5. Про Генеральну схему планування території України. Закон України від 07.02.2002 р. № 3059-III // Відомості ВР України. – 2002. – № 30. – 204 с.

6. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки. Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III // Відомості ВР України. – 2000. – N 47. – 405 с.

7. Revitalisation of Urban River Spaces - Central Europe [Електроннийресурс] / Urban Rivers – Vital Spaces. – Режимдоступу: <http://www.reuris.gig.eu>

МОТИВИ ІРАНСЬКОГО ВТРУЧАННЯ В ГРОМАДЯНСЬКУ ВІЙНУ В СИРІЇ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР

Семакіна Д.Е.

Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро), студент III курсу факультету управління.

Шуляк С.В.

Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро), кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних комунікацій, філософії та суспільно-політичних дисциплін.

Внутрішні збройні конфлікти майже ніколи не бувають герметично закритими. Вони впливають і втягують, тим чи іншим чином, сусідні держави. Причому останні виступають не тільки їх невинними жертвами, а й роблять свій внесок в подальшу дезінтеграцію охоплених конфліктами країн і дестабілізацію регіону [1, с. 590–591]. Досвід багатьох конфліктів, і сирійський тут не є виключенням, свідчить про далеко неоднозначну і не завжди

конструктивну роль зовнішніх зацікавлених гравців. У цьому сенсі вивчення проблеми іноземного втручання у внутрішні збройні конфлікти є актуальним напрямом досліджень в галузі вивчення міжнародних відносин і внутрішніх конфліктів.

Сирійська громадянська війна, що спалахнула у 2011 р., відзначається вкрай високим ступенем інтернаціоналізації і вже давно перестала бути лише фактором національної та регіональної політики. Сьогодні вона значною мірою визначає політичний клімат у глобальному масштабі. Країна перетворилася на об'єкт докладання зусиль різноманітних акторів світової та регіональної політики. Природньо, що найбільшу зацікавленість і активність виявляють сусідні держави, чия власна безпека та стабільність залежать від ситуації в Сирії. В цьому сенсі дуже показовим прикладом є Іран, чия усебічна (моральна, політична, дипломатична, економічна й врешті пряма військова) підтримка режиму Б. Асада справляє вирішальний вплив на перебіг конфлікту.

Питання пов'язані з іранським втручанням у сирійський конфлікт не залишилися поза увагою експертів і науковців. Тут згадаємо лише деяких авторів, що торкаються у своїх дослідженнях цієї проблеми, зокрема Н. Бані Насур [2], Дж. Гударзі [3], А. Хаджі-Юсефі [4], А. Хашем [5], Т. Жюно [6], А. Дізбоні [7], Дж. Вотлінг [8].

Іранську інтервенцію цілком можна вважати успішною, адже вона забезпечила виживання режиму Б. Асада, в інтересах якого Іран, власне, й втрутився у конфлікт. Проте перемога коштувала йому дуже дорого, у всіх сенсах, що дало привід назвати її «пірровою» [6]. Отже, постає питання про спонукальні мотиви, що змусили Іран кинути усі сили на спасіння сирійського режиму і вступити у протистояння з провідними регіональними і світовими гравцями.

З'ясування мотивів іранської інтервенції, може бути здійснене за допомогою неореалістичного підходу, зокрема теорії балансу загроз С. Вольта. Остання передбачає пояснення поведінки держав на міжнародній арені виходячи з їхнього сприйняття потенційних загроз. Зокрема, так він пояснює

формування альянсів на Близькому Сході, де держави схильні укладати союзи передусім для нейтралізації загроз з боку своїх сусідів [9, с.16]. При цьому, принципово важливе значення мають не стільки самі дії, заяви чи наміри, а те, що вони сприймаються у якості загрозливих.

Іранський уряд розглядає цілу низку загроз з якими стикається країна, найбільш значущими з яких є: уряд США, уряд Ізраїлю та регіональна нестабільність, що загрожує союзникам [8, с.7]. Усі вони тією чи іншою мірою проявили себе в рамках сирійського конфлікту. Тому, визначення спонукальних мотивів іранської інтервенції в Сирії передбачає необхідність взяти до уваги низку взаємопов'язаних міркувань стосовно безпеки та регіонального впливу Ірану, що визначаються його статусом зростаючої держави, яка прагне до регіонального домінування.

1. Міркування безпеки, підсилені почуттям конфесійної ворожнечі; йдеться про сунітські салафітські угруповання, що домінують серед сирійської опозиції й виступають як проти алавітського режиму Асада, так і проти Ірану, як дружньої до Асада шийтської держави [5, с. 107].

2. Стратегічне значення Сирії як ланки «вісі спротиву» - альянсу Ірану, Сирії та ліванської «Хезболли», спрямованого проти Ізраїлю – головного регіонального опонента Ірану. У цьому сенсі з геополітичних міркувань, життєво важливим є забезпечення так званого «шиїтського коридору», через який підтримується сухопутний зв'язок між Іраном і Ліваном через території Іраку та Сирії [4].

3. Збереження алавітського режиму в Дамаску є важливим з точки зору підтримання регіонального балансу сил, адже його падіння неодмінно призведе до переходу влади до сунітської більшості й встановленню там ворожого до Ірану режиму [3, с. 51], що, відповідно, посилить вплив регіональних конкурентів Ірану – провідних сунітських держав регіону – Саудівської Аравії та Туреччини [4].

4. Асадівська Сирія, ще з часів ірано-іракської війни (1980–1988 рр.), є найдавнішим, послідовним і, фактично, єдиним надійним союзником Ірану в

арабському світі, втрата якого є небажаною сама по собі, а також поставить під сумнів його статус як потужної регіональної держави.

Перебіг війни лише посилив мотивацію до втручання, адже з часом з'явилися нові джерела загроз: 1) поява у 2014 р. Ісламської держави (ІД) – жорсткого ідеологічного антагоніста Ірану й сирійського режиму (через приналежність до радикальної сунітської версії ісламу), як нового потужного гравця, що загрожував іранським інтересам не лише в Сирії але й в Іраку; 2) актуалізація курдського питання в Сирії та Іраку, адже гіпотетичне створення курдської держави під американським патронатом не лише створювало загрозу «шиїтському коридору», але й безпосередньо зачіпало Іран, який має значне курдське населення; 3) розгортання операцій міжнародної коаліції проти ІД під керівництвом США – традиційного опонента Ірану; 4) початок у 2016 р. прямої турецької збройної інтервенції в Сирії, яка хоча й спрямована проти ІД та курдів, може створити загрозу іранським інтересам через ситуативний характер альянсу Ірану з Туреччиною та Росією, наявність у подальших планах Анкари претензій на контроль над територіями у яких зацікавлений Іран [1, с. 410].

На даний момент іранська військова присутність у Сирії триває. Слід зазначити, що незважаючи на очевидну перемогу Асада у війні, мотиви для втручання Ірану не зникли. Хоча питання виживання режиму Асада вже не стоїть, постало питання про майбутній характер держави, якою він буде надалі управляти, й зокрема про ступінь іранського впливу на неї. Ситуація може ускладнитися, адже до традиційних ворогів Ірану цілком можуть додатися колишні союзники, зокрема Росія, яка також претендує на роль головного патрона Асада.

Список літератури:

1. Brown M. The Causes and Regional Dimensions of Internal Conflict. Brown M. (ed.) The International Dimensions of Internal Conflict. Cambridge, MA: MIT Press, 1996. P. 571–601.
2. Bani Nasur N. I. M. Syria-Iran Relations (2000-2014). International Journal of Humanities and Social Science. October 2014. Vol. 4, № 12. P. 80–88.

3. Goodarzi J. M. Syria and Iran: Alliance Cooperation in a Changing Regional Environment. *Ortadoğu Etütleri*. January 2013. Vol. 4, № 2, P. 31–54.
4. Haji-Yousefi A. M. Iran's Policy in the Syrian Civil War / European Consortium for Political Research General Conference, Oslo, Norway September 6-9, 2017. URL: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/b14c6559-785e-442e-83be-5970539716bf.pdf> (Last accessed: 16.03.2019).
5. Hashem A. Iran's Post-ISIS Regional Strategy. *Turkish Policy Quarterly*. Fall 2017. Vol. 16, № 3. P. 105–112.
6. Juneau T. Iran's costly intervention in Syria: A pyrrhic victory. *Mediterranean Politics*. 30 May 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/325453899_Iran's_costly_intervention_in_Syria_A_pyrrhic_victory (Last accessed: 16.03.2019).
7. Dizboni A. Hegemonic Aspirations and Middle East Discord: The Case of Iran / Atlas Institute for International Affairs, December 17, 2018. URL: <https://www.internationalaffairshouse.org/hegemonic-aspirations-and-middle-east-discord-the-case-of-iran/> (Last accessed: 3.04.2019).
8. Watling J. Iran's Objectives and Capabilities: Deterrence and Subversion / RUSI Occasional Paper, February 2019. URL: https://rusi.org/sites/default/files/20190219_op_irans_objectives_and_capabilities_web.pdf (Last accessed: 3.04.2019).
9. Walt S. M. Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*. Spring 1985. Vol. 9, № 4. P. 3–43.
10. Шуляк С. Від «zero problems» до «оливкової гілки»: політика Туреччини щодо громадянської війни в Сирії. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2018. Вип. 18. P. 404–410.

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ГІБРИДІВ ПЕРЦЮ СОЛОДКОГО РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ В УМОВАХ КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Сидякіна О.В.

кандидат с.-г. наук, доцент, ДВНЗ «ХДАУ»

Масюков В.В.

магістр, ДВНЗ «ХДАУ»

В умовах постійного зростання попиту на продукцію перцю солодкого необхідно збільшувати площі, зайняті цією культурою, та вдосконалювати технології її вирощування. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є розвиток селекційної справи в галузі овочевих культур. Щорічно Державний реєстр сортів рослин України поповнюється новими сортами і гібридами, дослідження продуктивності яких являє як науковий, так і практичний інтерес.

Для посушливих умов півдня України головною вимогою до вирощуваних сортів і гібридів перцю солодкого є їх здатність до формування високих рівнів урожаю у стислі терміни. Загальновідомо, що за температури повітря понад 35°C відбувається пригнічення рослин цієї овочевої культури, припиняється розвиток сформованих та зав'язування нових плодів. За таких умов необхідно надавати перевагу таким сортам і гібридам, які здатні формувати високий рівень врожайності ще до настання несприятливих температур [1, с. 63; 2, с. 124].

Метою проведених нами досліджень було вдосконалити технологію вирощування перцю солодкого за рахунок науково обґрунтованого добору гібридів ультрараннього та середньораннього сегментів.

Полеві дослідження проводили впродовж 2015-2016 років на землях ПАТ «Бургунське» Бериславського району Херсонської області. Досліджували ультраранні гібриди Барбі F1, Вівальді F1, Червоний Лицар F1 та середньоранні – Геркулес F1, Єрлі Сенсейшн F1, Клаудіо F1. Усі гібриди

характеризуються кубоподібними чотирьохкамерними плодами. Повторність досліду чотириразова. Площа дослідної ділянки – 54 м². Схема розміщення рослин 110+40х30. Агротехніка проведення досліду була загальноприйнятою для умов краплинного зрошення півдня України. Попередник перцю солодкого – капуста савойська.

Під час збирання врожаю плоди перцю солодкого ділили на товарні та нетоварні. До товарних відносили плоди доброї якості з характерними ознаками для ботанічного сорту. Вони були твердими і практично без плям. Плідоніжка могла бути злегка пошкодженою або зрізаною. Допускали незначні зарубцьовані пошкодження (площа пошкоджень не більше 1 см², а загальна довжина пошкоджень довгого плоду – не більше 2 см) та невеликі сухі поверхневі тріщини, загальна довжина яких не перевищувала 3 см. До нетоварних відносили плоди, які мали значні дефекти форми і розвитку, сонячні опіки, а також м'які та гнілі плоди. Товарні плоди розділяли на три фракції: плоди з діаметром 9 см і довжиною 12 см, плоди з діаметром 8 см і довжиною 10 см, плоди з діаметром 7 см і довжиною 9 см.

Результати досліджень показали, що середня маса одного плоду перцю солодкого коливалася в межах від 168,7 до 235,4 г. Із ультраранніх гібридів найбільшу масу плоду сформував гібрид Червоний Лицар F1 – 235,4 г, що на 66,7 г більше, ніж у гібриду Барбі F1 цієї ж групи стиглості (рис 1). Слід зазначити, що Червоний Лицар F1 характеризувався максимальною у досліді середньою масою одного плоду.

У сегменті середньоранніх гібридів найбільшу масу одного плоду сформував Геркулес F1 – 209,7 г, що на 32,5 г більше, ніж у гібриду Єрлі Сенсейшн F1, середня маса одного плоду якого становила 177,2 г. Серед ультраранніх гібридів Червоний Лицар F1 сформував найбільшу частку плодів фракції 9/12 см (45,1%) (рис. 2). Маса плодів цієї фракції досягала 300 г, але завдяки досить значній частці плодів фракції 7/9 см середня маса плодів цього гібриду не перевищила 235,4 г. Гібрид Вівальді F1 характеризувався більш вирівняним співвідношенням між трьома фракціями, проте завдяки

домінуванню фракцій 9/12 см (36,6%) та 8/10 см (40,3%) середня маса плодів досягла 196,2 г. Гібрид Барбі F1 сформував врожай, який майже наполовину складався з фракції 7/9 см, що й пояснює досить низький показник середньої маси його плодів (168,7 г).

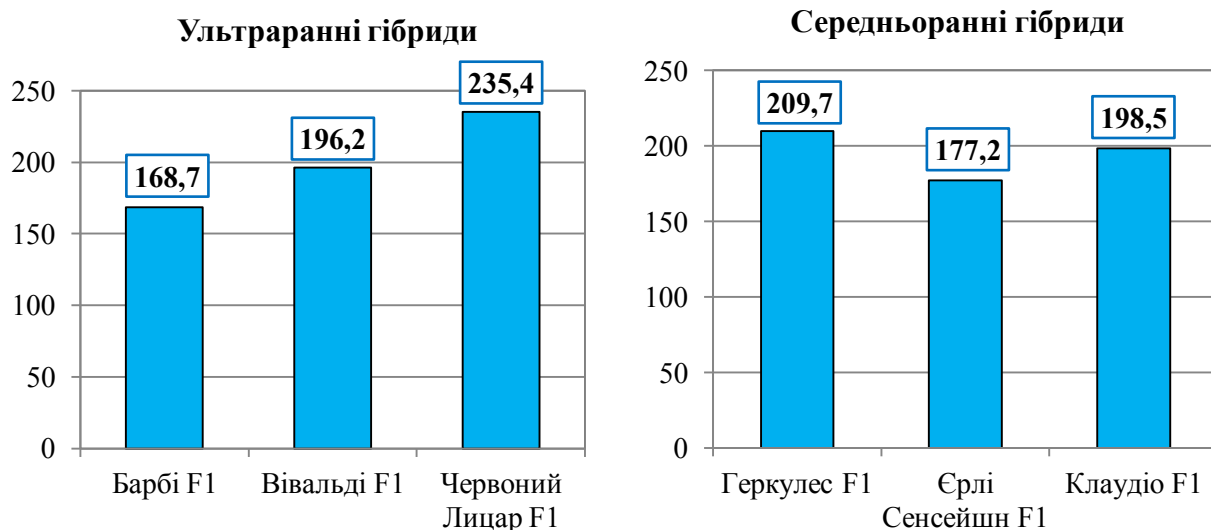
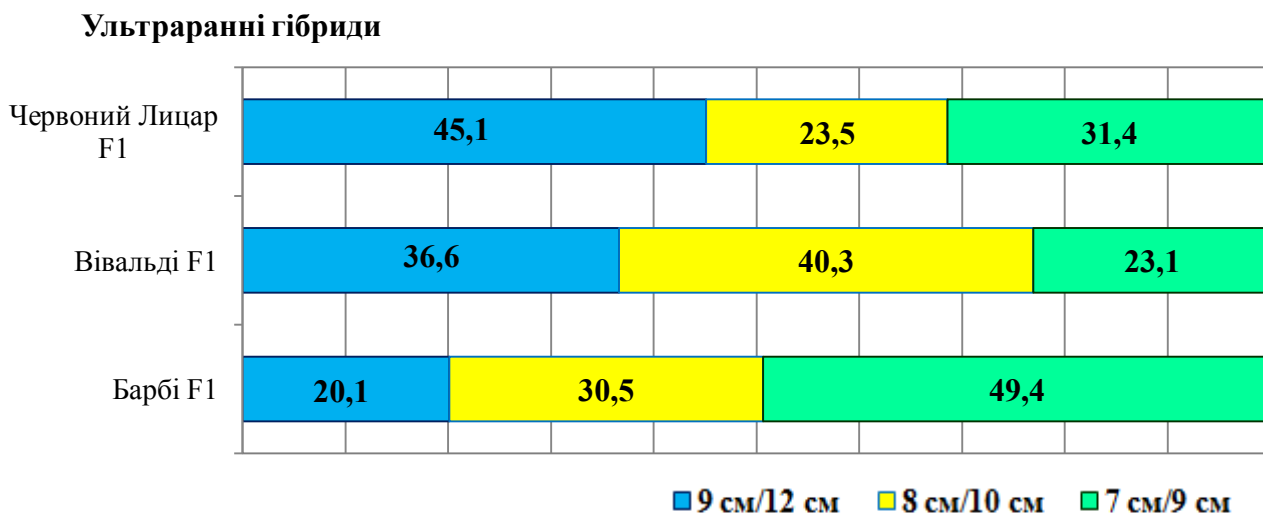

Рис. 1. Середня маса одного плоду перцю солодкого, г

Структура врожаю гібридів середньораннього сегменту була більш вирівняною, без значних коливань. У гібридів Геркулес F1 та Клаудіо F1 домінували фракції 9/12 см та 8/10 см, завдяки чому середня маса плодів цих гібридів була близькою до 200 г. Гібрид Єрлі Сенсейшн F1, навпаки, сформував більше плодів фракції 8/10 см та 7/9 см, тому середня маса його плодів становила 177,2 г.

Середньоранні гібриди

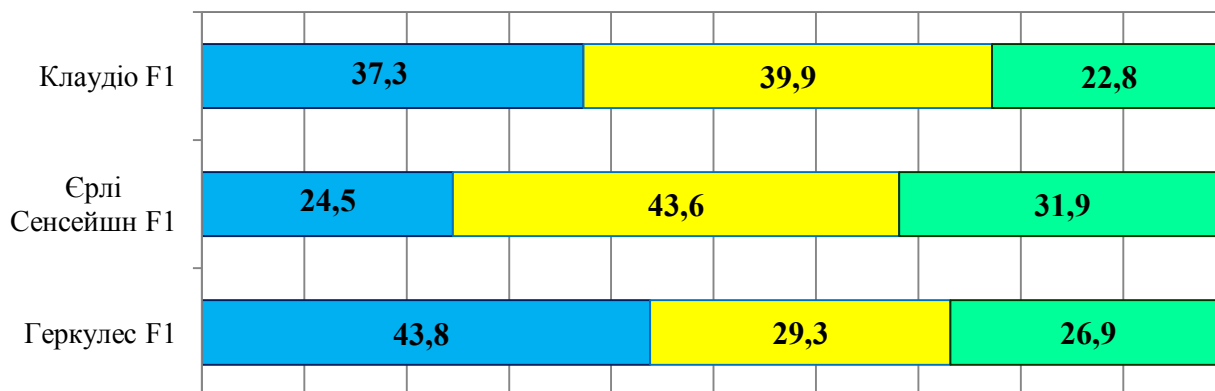

Рис. 2. Структура врожаю перцю солодкого, %

Найвищу врожайність у досліді сформували гібриди середньораннього сегменту Клаудіо F1 (86,85 т/га) та Геркулес F1 (85,29 т/га) (табл. 1). Серед ультраранніх найвищий рівень урожайності показав гібрид Вівальді F1 – 65,71 т/га. Гібрид Червоний Лицар F1 забезпечив урожайність на рівні 66,34 т/га, майже таку саму, як і у гібриду Вівальді F1, різниця між врожайністю зазначених гібридів не перевищувала показник $НІР_{05}$ (0,63 т/га при $НІР_{05} = 1,7-1,9$ т/га).

Таблиця 1

**Урожайність і товарність плодів перцю солодкого
(середнє за 2015-2016 рр.)**

Група стиглості	Назва гібриду	Урожайність товарної продукції, т/га				Нестандартна продукція, т/га	Товарність плодів, %
		загальн а	у розрізі фракцій				
			9/12 см	8/10 см	7/9 см		
Ультрарання	Барбі F1	59,06	11,87	18,02	29,17	13,54	81,35
	Вівальді F1	65,71	24,04	26,46	15,21	8,77	88,23
	Червоний Лицар F1	66,35	29,91	15,63	20,81	17,91	78,74
Середньорання	Геркулес F1	85,29	37,33	25,05	22,91	12,89	86,87
	Єрлі Сенсейшн F1	70,38	23,26	27,69	19,43	16,85	80,68
	Клаудіо F1	86,85	32,37	34,66	19,82	17,98	82,85
НІР ₀₅ , т/га		1,7-1,9					

Товарність плодів перцю солодкого у досліді коливалась в межах від 78,74% у гібриду Червоний Лицар F1 до 88,23% у гібриду Вівальді F1. У сегменті середньоранніх гібридів найвищий показник товарності плодів визначено у гібриду Геркулес F1 – 86,87%.

Результати біохімічного аналізу показали, що плоди ультраранніх гібридів мали дещо гірші показники якості, порівняно з середньоранніми (табл. 2). Найбільшу кількість сухих речовин і вітаміну С визначено в плодах гібриду Вівальді F1, проте за вмістом цукрів даний гібрид поступався Червоному Лицарю F1. Із середньоранніх гібридів більшу кількість цукрів і вітаміну С накопичували плоди гібриду Клаудіо F1.

Таблиця 2

**Показники якості плодів перцю солодкого
(середнє за 2015-2016 рр.)**

Група стиглості	Назва гібриду	Вміст у плодах		
		сухих речовин, %	цукрів, %	вітаміну С, мг/кг
Ультрарання	Барбі F1	5,26	2,49	145,4
	Вівальді F1	5,33	2,61	156,7
	Червоний Лицар F1	5,31	2,65	150,3
Середньорання	Геркулес F1	5,48	2,68	169,4
	Єрлі Сенсейшн F1	5,36	2,63	164,1
	Клаудіо F1	4,47	2,69	176,3

Отже, гібриди перцю солодкого, які формують кубоподібні чотирьохкамерні плоди, використовують в основному для споживання у свіжому вигляді, тому плоди таких гібридів повинні бути досить крупними і мати товсті стінки. Крім цього, такі гібриди повинні встигнути сформувати високий рівень урожайності за максимально короткі терміни. В ультраранньому сегменті (60-65 днів) слід виділити гібрид Вівальді F1, який за 60 днів вегетаційного періоду сформував таку ж врожайність, як і гібрид Червоний Лицар F1 за 63 дні. У сегменті середньоранніх гібридів (70-80 днів) слід звернути увагу на гібриди Геркулес F1 та Клаудіо F1, які сформували плоди масою близько 200 г з високими показниками товарності та якості.

Список літератури

1. Шабетя О. М., Богуславський Р. Л. Джерела ранньостиглості для селекції овочевих культур // Генетичні ресурси рослин. 2010. № 8. С. 63-70.
2. Степенко Т. А. Вивчення загальної і специфічної комбінаційних здатностей колекційних зразків вихідних форм перцю солодкого (*Capsicum Annuum*) у закритому ґрунті за показниками раннього і загального урожаю // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2014. Вип. № 85. Ч. 1. С. 124-130.

СВІТОВА ЦІННІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРІВ. СИЛЬНІ СТОРОНИ УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИКА

Сіньогіна Єлизавета Сергіївна

Починок Василь Васильович

Університет митної справ та фінансів

Науковий керівник: Булейко Алла Андріївна, к.б.н., доц.

Після набуття Україною членства в СОТ особливо актуальним стало питання успішної адаптації економіки країни до нових умов. Тоді експертами з питань щодо членства в СОТ було представлено цілий перелік потенційних переваг та загроз від приєднання України до СОТ. Але до сьогодні ці переваги в основному продовжують залишатися потенційними, у той час, коли більшість загроз уже справдилися, у чому не останню роль, крім звичайної неготовності вітчизняної економіки, відіграла й світова фінансово-економічна криза. Тому в сучасних умовах на порядку денному стоїть питання перетворення потенційних переваг від членства в СОТ у реальні, з одночасним усуненням негативних факторів, що виникли з різних причин, та виокремленням напрямків адаптації економіки до вимог організації.

Розглянуті вище зрушення в міжнародній торгівлі можуть справляти вплив на розвиток української зовнішньої торгівлі за кількома напрямками. Насамперед це – безпосередній вплив протекціоністських заходів тих чи тих держав щодо українських товарів через розгортання глобальної війни (якщо таке станеться) у сфері міжнародної торгівлі. По-друге, це – зміни кон'юнктури міжнародних ринків самі по собі, тобто зміни попиту, пропозиції та цін на товари, що мають свою власну логіку розвитку. Причому в цьому випадку ситуація може істотно різнитися залежно від конкретних товарних і географічних ринків. По-третє, поширення обмежувальних заходів у міжнародній торгівлі, до яких може вдаватися дедалі більше держав, у свою чергу, може викликати певні зміни у функціонуванні механізмів Світової організації торгівлі. Зміна ж цих механізмів безпосередньо впливатиме на умови й динаміку української зовнішньої торгівлі.

Металургія, сільське господарство, машинобудівна та хімічна промисловості дають понад 80% українського експорту.

Особливістю експортоорієнтованих галузей України є їх високий рівень залежності від кон'юнктурних коливань на світових ринках.

В останні роки обсяг експорту з України нарощується за рахунок сприятливої кон'юнктури світових ринків та постійного зростання цін у першу чергу на:

Чорні та кольорові метали, продовольчі товари (зерно, насіння соняшника), хімікати, окремі види продукції машинобудування, транспортні засоби, зброя).

Набуття Україною у травні 2008 р. членства в СОТ зробило Україну рівноправним партнером на світових товарних ринках. У результаті було скасовані окремі обмеження та лібералізовані умови доступу на зовнішні ринки для цілого ряду українських товарів металургійної, хімічної, машинобудівної галузей та сільського господарства.

Для України характерні низькі показники експорту високотехнологічних товарів та послуг. Це віддзеркалює недосконалу структуру конкурентних

переваг української економіки, яка базується передусім на цінових факторах та порівняльних перевагах у вартості природних ресурсів та робочої сили. При цьому не використовуються належним чином наявні високотехнологічні можливості окремих галузей промисловості.

Розвиток виробництва товарів з високою доданою вартістю є головним пріоритетом у створенні бази для нарощування обсягів та поліпшення структури українського експорту в напрямі збільшення в ньому питомої ваги високотехнологічних товарів.

Міжнародна торгівля долає обмеженість національної ресурсної бази; ємність внутрішнього ринку і встановлює зв'язки національного ринку зі світовим; розширює масштаби виробництва, що обмежені кривою виробничих можливостей; забезпечує отримання додаткового доходу за рахунок різниці національних та інтернаціональних витрат виробництва; розвиває спеціалізацію країни, збільшує об'єм виробництва.

Україна як молода держава перебуває на новому етапі входження в систему світогосподарських зв'язків і від того, як цей процес буде здійснюватися, залежить не тільки динаміка зовнішньої торгівлі, скільки можливість розвитку держави як органічної підсистеми світової економіки.

Товарна структура зовнішньої торгівлі України протягом двадцяти п'ятиріччя практично не змінилася, незмінною лишилася й номенклатура товарів, які забезпечують основну частину валютних доходів. У цілому структура експорту охоплює багато видів національних товарів, але список товарів, на які припадають основні обсяги валюти, налічує не більше десяти позицій: метали, товари хімічної промисловості, добрива, деякі види продукції харчової промисловості.

Провідні позиції в українському експорті належать металопродукції (44% експорту), мінеральним продуктам і хімії (22%), тоді як на продукцію машинобудування припадає лише 12%.

Якщо порівняти структуру зовнішньої торгівлі України з аналогічними показниками країн Центральної і Східної Європи, то стає очевидним, що таке

порівняння не на нашу користь. По-перше, експорт сировини і товарів з низькою доданою вартістю з України в 4 - 10 разів перевищує аналогічні показники для Чехії, Угорщини та Польщі. По-друге, експорт продукції українського машинобудування у 2 - 5 разів нижчий, ніж із країн Центральної Європи. На світових ринках за Україною поступово закріплюється стратегічно не вигідна товарна структура експорту, що підтверджує аналіз основних товарних позицій.

Отже, можна зробити висновок, що:

- українська продукція надзвичайно енергомістка через зношення основних фондів та застарілі технології. На 1 дол. ВВП Україна витрачає в 5,5 рази більше енергоресурсів, ніж країни Центральної Європи, й у 12 разів більше, ніж держави ОЕСР.
- кінцева продукція має високу собівартість. Тому й не дивно, що ціни на окремі види української продукції на 30 - 70% перевищують ціни міжнародних ринків.
- наявні схеми фінансування експорту все ще далекі від досконалості. Іскі процентні ставки на кредитному ринку України, обмежений доступ до "довгих" кредитів спричиняють те, що для українських експортерів фінансові ресурси сьогодні обходяться в 6 - 10 разів дорожче, ніж для їхніх західних конкурентів.

Таким чином, незважаючи на те, що Україна вже більше 25 років існує як незалежна держава, єдиної обґрунтованої програми соціально-економічного розвитку країни, яка б сфокусувала увагу на пріоритетних напрямках міжнародної торгівлі і тим самим стимулювала використання ринкових переваг вітчизняного виробництва досі не розроблено.

Це негативно впливає на розвиток міжнародних комерційних зв'язків українських підприємств, стирає межі між політичними й маркетинговими факторами міжнародного співробітництва.

Очевидно, не існує єдиного рецепту, як мінімізувати збитки і одночасно отримати максимальні вигоди від інтенсифікації міжнародних економічних

зв'язків. Країни світу, переслідуючи таку мету, мають враховувати цілий спектр обставин, що сприяють посиленню національних економік у глобалізованому середовищі.

По-перше, у контексті формування національної зовнішньоекономічної політики необхідно враховувати правила, норми й рекомендації міжнародних організацій. Більшість активних учасників світової торгівлі формують власні торговельні політики саме в рамках чинної системи міжнародного обміну, моніторинг якої постійно проводять міжнародні організації. У свою чергу, торговельна й економічна активність країн впливає на структуру й динаміку світової та регіональної торговельної системи, і тим самим формує економічну спеціалізацію окремих країн.

По-друге, велике значення має якість управління національними економіками: управління стимулами та обмежувачами торгівлі, регулювання економічної активності усередині держав, модерація міжнародних торговельних відносин, інтеграційна активність і оптимальне визначення національних пріоритетів. Досягнення найкращого результату, таким чином, залежатиме від того, якою мірою країні вдасться «вписатися» у загальносвітові тенденції економічної конкурентоспроможності, будучи включеною у конкретні міжнародні торговельні відносини регіональних і багатосторонніх торговельних співтовариств.

З огляду на зазначені світові тренди, зовнішньоекономічна конкурентоспроможність України є низькою та позиціонує країну як таку, що перебуває на периферії основного «поток» світового розвитку. Відтак, Україна не є вразливою до зовнішньоекономічних викликів, що впливатимуть на процеси післякризового відновлення як окремих секторів, так національного господарства загалом.

Отже, для підвищення рівня України на міжнародній арені в економічному плані необхідні такі складові як підвищення інвестиційної діяльності, розвиток та заохочення роботи українського виробника і максимальне зниження імпортозалежності від провідних країн світу.

ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ОПТИМАЛЬНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сірант В.М.

Підлісний В.В.

Семенов О.М.

Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

Пристаючи до дослідження питання проектування змісту освіти, необхідно визначити його сутність. В літературі [1-4] з цього питання виявляються дві точки зору:

1 – це система знань, умінь і навичок, оволодіння якими сприятиме всебічному розвитку особистості студента, а також придбання ним професійної кваліфікації відповідно до потреб суспільства;

2 – це система знань, умінь і навичок, а також інтелектуальних і моральних цінностей, засвоєння яких забезпечує всебічний розвиток особистості і професійне становлення фахівця.

На перший погляд відмінність у визначеннях незначне, проте включення елемента в вигляді «інтелектуальних і моральних цінностей» означає прийняття цих цінностей в якості складового компонента змісту.

Схиляючись на користь другого визначення і застосовуючи його в якості основи, ми зробили спробу дати власне трактування поняття «проектування змісту вищої освіти». В нашому формулюванні – розробка системи взаємопов'язаних елементів, яка, володіючи внутрішньою цілісністю, виходить із змістовної моделі майбутньої діяльності, забезпечує безперервний професійно-особистісний розвиток майбутнього фахівця і є, в свою чергу, елементом ширшої системи - зміст безперервної освіти.

Проектування змісту вищої освіти, представляє собою суттєву сторону процесу формування професійного потенціалу майбутнього фахівця, на макрорівні детермінується станом розвитку культури суспільства і розвитку самого вишу, на мікрорівні - закономірностями процесу становлення особистості фахівця, в тому числі можливостями освоєння культури окремою людиною.

Розробка в педагогіці наукових основ змісту освіти здійснюється з урахуванням системи наукових вимог, які цілком можна застосувати до проектування змісту вищої освіти:

- на всіх його рівнях має бути направлений на досягнення основної мети - формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості;
- має будуватися на чіткій науковій основі;
- кожної навчальної дисципліни повинен відповідати логіці і системі, властивим тій чи іншій науці;
- має будуватися на основі взаємозв'язку між окремими навчальними дисциплінами;
- повинен відображатися зв'язок теорії з практикою;
- має відповідати віковим можливостям студентів.
- має сприяти підвищенню загальнокультурного рівня підготовки фахівця;
- формування професійних знань, умінь і навичок має здійснюватися на культурно-гуманістичній основі;
- має відповідати сучасним вимогам дидактичного характеру;
- має бути орієнтованим на підготовку фахівця не тільки сьогодення, а й майбутнього.

Найважливішою властивістю об'єктивної реальності, включаючи інформаційні системи і процеси, є структурність, тобто наявність в системах структурних компонентів і їх взаємозв'язків, а також співвідношення і підпорядкованість систем. Властивість структурності притаманне, зрозуміло, і

навчального процесу, і утворення в цілому як системі, і такого його компонента, як зміст [1, 2].

Проектування змісту сучасної вищої освіти постає як розробка багатокомпонентної системи, що включає в себе: рівень загальноосвітньої підготовки; рівень базової підготовки; рівень профільної підготовки.

У той же час вся система змісту постає у вигляді ще однієї структури:

- рівня узагальненого уявлення, на якому зміст виступає в формі соціального досвіду в його педагогічній інтерпретації;

- рівня сукупності блоків наукових знань і умінь, коли зміст постає в певній своїй частині, яка виконує специфічні функції в професійній освіті;

- рівня модулів дисциплін, де зміст представлено системою знань і способів діяльності, що входять в курс навчання за спорідненими дисциплінами;

- рівня навчальної дисципліни, коли підлягає засвоєнню зміст постає в розгорнутому вигляді і виконує частково дидактичні функції;

- рівня педагогічної дійсності, коли проектоване зміст стає предметом спільної діяльності викладача і студента, тобто процесу навчання;

- рівня, де проектоване зміст засвоюється кожним студентом, тобто стає частиною структури його особистості.

Таким чином, проектування змісту вищої освіти дійсно є розробка багатокомпонентної системи, в якій ми виділили: елементи змісту; рівні підготовки; рівні змісту освіти; основи побудови (рис. 1).

Необхідно підкреслити, що в даному випадку мова йде не тільки про структуру змісту, а й про процес навчання, що представляє особливий різновид структур. З огляду на цю специфіку, в змістовній структурі навчання як процесі освіти особистості можна виділити:

- а) наскрізні лінії процесу становлення особистості фахівця;
- б) послідовні етапи цього процесу.

Наскрізними лініями при цьому є такі рівні змісту, які послідовно розвиваючись «пронизують» всі щаблі (етапи) вищої освіти, будучи обов'язковою складовою частиною кожної з них.

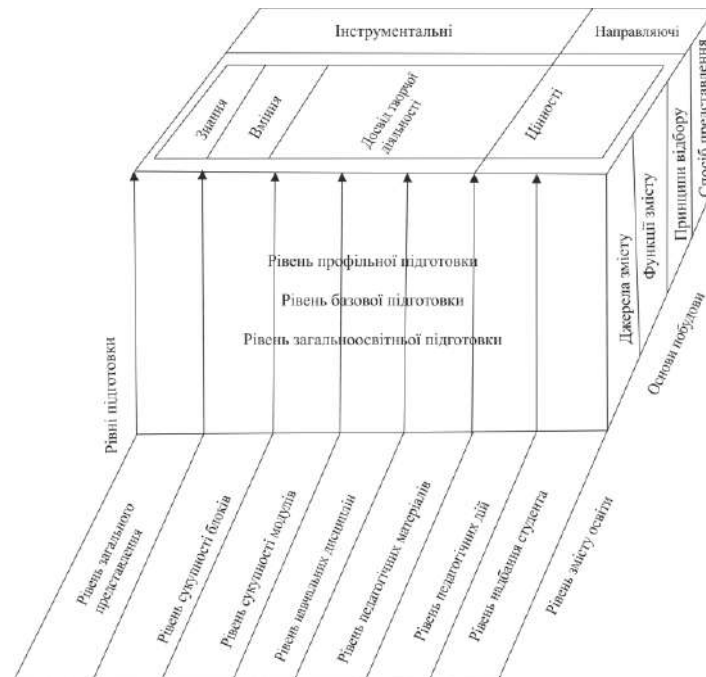

Рис. 1 - Педагогічне проектування сучасної вищої професійної освіти

Іншим підходом до структуривання змісту освіти є його систематизація шляхом виділення послідовних ступенів навчання:

- а) вищу базову освіту;
- б) вищу професійну освіту.

Зміст освіти на кожній з його ступенів являє собою сукупність відповідних «відрізків» наскрізних складових і будується з урахуванням логіки розвитку кожної з наскрізних ліній, горизонтальних зв'язків, а також пізнавальних можливостей студентів. Тим самим забезпечується наступність ступенів освіти.

Таким чином, визначено функціонально повний набір наскрізних ліній змісту освіти. Вони повинні бути розгорнуті в дидактичні «ланцюжки», розподілені по роках і ступенях навчання. При цьому треба мати на увазі, що

кожна з наскрізних ліній, в свою чергу, має складну структуру. Як показав у своїх дослідженнях Логвинов І.І., для будь-якого ступеня навчання може бути знайдено значну кількість педагогічно рівноцінних несуперечливих дидактичних ланцюжків розгортання багатовимірного за своєю природою навчального матеріалу. Інакше кажучи, може бути створено (існує потенційна можливість) значна кількість рівноцінних у педагогічному відношенні структур навчальних дисциплін. Розгортання в дидактичні ланцюжка їх утримання не може бути довільним, воно повинно бути системно синхронізованим. Сене системної синхронізації компонентів процесу навчання (освітнього процесу) полягає в наступному:

а) забезпечення власної (внутрішньої) логіки розгортання кожного з компонентів, що складають наскрізні лінії змісту освіти;

б) синхронізація структурних компонентів в межах кожної з наскрізних ліній (міждисциплінарні зв'язки);

в) синхронізація наскрізних ліній змісту освіти стосовно років і ступенів навчання (міжциклового зв'язку).

В якості основних критеріїв синхронізації (оптимізації) можуть виступати:

- педагогічна ефективність системи, тобто досягнення максимально можливої якості освіти (навчання, виховання і розвитку) при мінімальних витратах навчальної праці студентів і педагогів;

- строго синхронізована система, відповідна цілям і задачам вищої освіти, оптимальним чином розподілена по роках і ступенях навчання відповідно до вікових можливостей студентів.

Список літератури:

1. Підлісний В. В., Семенов О. М., Сірант В. М. Методичні підходи для покращення самостійної роботи студентів з дисципліни «Використання техніки в АПК» // Професійно прикладні дидактики / Міжнародний науковий журнал. - Кам'янець-Подільський, ПДАТУ. – 2016. – Вип.1. - С. 131-138.

2. Підлісний В. В., Семенов О. М., Сірант В. М. Методичні підходи для покращення контролю знань студентів при вивченні спеціальних дисциплін // Професійно прикладні дидактики / Міжнародний науковий журнал. - Кам'янець-Подільський, ПДАТУ. – 2017. – Вип.2.

3. Підлісний В. В., Семенов О. М. Особливості методики викладання дисципліни «Моделювання технологічних процесів переробних і харчових виробництв» // Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції "Проблеми підготовки фахівців-аграріїв в навчальних закладах вищої та професійної освіти". - Кам'янець-Подільський, ПДАТУ.– 2011. – Вип.15. С. 214.

4. Степанов О. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник / О. М. Степанов. – К. : Академвидав, 2011. – 416 с. (Серія «Альма-матер»).

ХАРЧОВІ ВЛАСТИВОСТІ МОЛОКА КОБИЛ

Скляренко Олена Веніамінівна

старший викладач

Харківська Державна зооветеринарна академія

За своєю природою молоко кобил унікальне. Воно відрізняється від молока інших сільськогосподарських тварин за вмістом основних компонентів, специфічному вмісту молочного жиру і білку, а за кількістю білку, молочного цукру і мінеральних солей молоко кобил близьке до жіночого [1].

У різних тварин молоко за хімічним складом неоднакове, що зумовлено їх видовою специфікою, зокрема рівнем розвитку органів травлення у новонароджених, станом їх імунної системи, сезоном року та умовами зовнішнього середовища [2].

Смак сирого нормального молока приємний, сладкувато-солонуватий. Специфічний запах і смак обумовлюють вуглеводи, ліпіди, білки, мінеральні речовини і різні летючі речовини, які містяться в ньому [3].

В молоці кобил міститься близько 2 % білків, тобто в 1,5 разів менше, ніж в коров'ячому (3,0 – 3,3%). Воно має легко засвоюваний альбумін, мілкодисперсні фракції казеїну і глобуліну. Якщо, в молоці корів на 100 частин білків приходить казеїну 85% і альбуміну 15%, в молоці кобил казеїну і альбуміну порівну, тому воно вважається альбуміновим. Білки молока кобил більш повноцінні і легко засвоюються і за хімічним вмістом, і біологічними властивостями наближені до білків жіночого молока. Казеїн молока корів, при згортанні у грубі пластівці, нерідко призводить до розладу травлення, при скисанні дає щільний згусток і майже не розчинюється в воді. Казеїн молока кобил коагулює в формі надзвичайно м'яких пластівців, майже не відчутних на язичку і майже не змінюють консистенцію рідини, і розчинюється в воді лише декілька важче казеїну жіночого молока [1].

Жир молока кобил характеризується більш високою біологічною цінністю, ніж жир молока корів, так як в ньому менше водорозчинних жирних кислот і вище йодне число. Молоко кобил – якісна і ефективна, хоча і мало вивчена сировина для виробництва косметичних препаратів. Воно екологічно чисте і безпечне, використовується при лікуванні алергії. Середній діаметр жирових кульок молока кобил, також як і жіночого, дрібніші в порівнянні з коров'ячим. За вмістом жиру (1 – 2%) молоко кобил в середньому в 2 рази бідніше за коров'яче [1].

Жир кобилячого молока складається з гліцерину та понад 20 насичених і ненасичених жирних кислот, які значною мірою зумовлюють його біологічну й лікувальну цінність та властивості. Так, у коров'ячому молоці міститься більше насичених кислот: низькомолекулярних (масляна, капронова) й високомолекулярних (пальметинова, стеаринова). Жир кобилячого молока, навпаки, містить у 2 – 5 разів більше ненасичених жирних кислот — деценової, додеценової, тетрадеценової, гексадеценової, лінолевої, ліноленової,

арахідонової та ін. З ненасичених жирних кислот найважливішими є лінолева, ліноленова та арахідонова, що мають у молекулі по два, три і чотири парні хімічні зв'язки. Ці кислоти ще називають полі- або високоненасиченими й незамінними. Вони мають провітамінну дію, є вихідними продуктами для синтезу гормонів — простагландинів, але в організмі не синтезуються. Крім того, ці кислоти, на думку багатьох дослідників, беруть участь в обміні холестерину. Відомо, що холестериди, утворені з холестерину і твердих насичених кислот, відкладаються на стінках судин у вигляді бляшок, спричинюючи захворювання серцево-судинної системи. Холестериди з ненасичених кислот (за звичайних умов — рідкі), навпаки, легко розщеплюються, тому в складі бляшок їх не виявлено. За відсутності чи нестачі незамінних жирних кислот в організмі спостерігається злущування епідермісу, набряк кінцівок, патологічні зміни в нирках. Є припущення, що дефіцит цих кислот призводить до безпліддя. Для жиру кобилячого молока характерна висока концентрація ненасичених жирних кислот, яка сягає 44 %. Тому існує думка, що саме ці кислоти зумовлюють лікувальну дію кумису.

Спеціалістами дієтологами встановлено, що чим нижче температура плавлення жиру, тим повніше він перетравлюється і засвоюється [3]. Перетравність жиру в організмі людини багато в чому залежить від температури його плавлення. Жир з низькою температурою плавлення під дією жовчних кислот легко емульгує і швидше розщеплюється ферментом ліпаза, краще перетравлюється і засвоюється. Цьому сприяють також розміри його жирових кульок (діаметр) та їх концентрація, які змінюються упродовж лактації від 2,3 до 3,28, а кількість їх — від 1,9 до 2,7 млрд в 1 мл.

Жир кобилячого молока має бактерицидну властивість. Проф. П. Ю. Берлін [4] експериментально заражав жир кобилячого і коров'ячого молока паличками туберкульозу і виявив, що в жирі кобилячого молока вони перебували в пригніченому стані, а в коров'ячому, навпаки, енергійно розвивалися. При переробленні кобилячого молока на кумис кількість жиру і його хімічний склад не змінюються. З органічних речовин, що містяться в

кобилячому молоці, найбільше молочного цукру, або лактози. За хімічною природою це дисахарид, оскільки складається з двох моносахаридів — глюкози й галактози. Синтезується в молочній залозі з глюкози крові та фосфорильованої галактози.

Відомо, що лактоза кобилячого молока краще розчиняється ферментами, ніж цукор молока корів. Хоч вони й мають однаковий хімічний склад, проте різняться фізичною структурою, що й зумовлює їх різну розчинність. Крім лактози, молоко кобил містить невідновлювані вуглеводи. Доведено, що невелика кількість галактози хімічно пов'язана з білками кобилячого молока. Високий вміст цукру в ньому (в 1,5 раза більше, ніж у коров'ячому) забезпечує йому досить значну біфідогенність, тобто ефективність при застосуванні його як харчового продукту і як лікувального засобу. Особливостями хімічного складу кобилячого молока зумовлена ефективність використання його в дієтотерапії хворих на хронічні гепатити, виразку шлунку і дванадцятипалої кишки. Упродовж лактації вміст цукру у молоці кобил відносно сталий. Високий вміст молочного цукру виявлено в молоці кобил заводських і деяких місцевих порід. Зокрема, в молоці російських ваговозів його 7 %, будьоннівських і латвійських запряжних — по 7,1, орловських рисаків та чистокровних верхових кобил — по 7,2, новокиргизьких — 7, якутських — 7,2 %. Серед зазначених порід вміст лактози в молоці коливався від 6,6 до 8,0 %. Зміна типу годівлі, а також переведення кобил з пасовищного на стаєнне утримання і навпаки істотно не впливали на вміст цукру в їх молоці [2].

Лактоза забезпечує близько 40% енергетичних потреб, але також виконує інші важливі функції. Потрапивши в організм дитини, під дією спеціального ферменту —лактази, молочний цукор може розщеплюватися на глюкозу (джерело енергії) і галактозу, основну частину галактоліпідів, які необхідні для розвитку центральної нервової системи.

β -лактоза необхідна для синтезу цереброзидів мозку малюка, який розвивається. Разом із натрієм і калієм, які містяться в молоці являються

осмотично активним компонентом і забезпечує необхідний рівень надходження рідини в організм новонародженого [3].

Великий набір мікроелементів, які містяться в молоці, має велике значення для нормального обміну речовин в організмі, утворення вітімінів, ферментів і гормонів. Залізо, мідь, йод, марганець і кобальт сумісно з вітаміном В₁₂ сприяють прогресу кровоутворення, синтезу тироксина.

Велика кількість водо- та жиророзчинних вітамінів має велике значення для забезпечення нормального функціонування залоз внутрішньої секреції і регулювання процесів обміну, так як ці вітаміни не синтезуються тканинами організму [3].

В 1 л кобилячого молока міститься від 0,320 до 0,690 мг віт. А з каротином та від 86 до 135 мг — віт. С. Молоко кобил багате на віт. А в літній та осінній періоди, коли пасовищна трава містить в достатній кількості провітаміну А — каротину і ксантофілу.

Висновок: Молоко кобил – унікальний за своїм складом продукт. Виготовлений з нього кумис являється джерелом незамінних амінокислот, вітамінів, ферментів, мінеральних речовин. Воно має бактерицидну дію збудників туберкульозу, кишкової інфекції і великим спектром лікувального впливу на організм дорослої людини і немовлят. Тому настільки корисному продукту харчування необхідно приділяти більше уваги.

Проблема цілорічного забезпечення населення і лікувальних закладів кумисом, виготовленого з якісного і безпечного молока кобил в перспективі може бути вирішена тільки шляхом створення широкої мережі постійних кумисних ферм.

Список літератури:

1. Канарейкина С. Г. Кобылье молоко – перспективное сырье для йогурта / С. Г. Канарейкина // Коневодство и конный спорт, 2011. - №1. – С.30 – 31.
2. Гопка Б. М. Нетрадиційне конярство. Навчальний посібник / Б. М. Гопка, В. Д. Судай, В. Є. Скоцик. – К.: Вища освіта, 2008. – 191 с.:іл.

3.Гладкова Е. Е. Кобылье молоко – натуральный продукт питания / Е. Е. Гладкова // Коневодство и конный спорт, 2010. - № 5. С.20 – 21.

4.Берлин П. Ю. Кумысолечение на новом этапе / П. Ю. Берлин. – М.: Медгиз, 1950.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Славіна Наталія Анатоліївна

к.е.н., доцент кафедри менеджменту, публічного
управління та адміністрування,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський,
Україна

Складність логістичних бізнес-процесів, а також інтенсифікація функцій комплексного планування на складах, перевезення матеріалів, сировини та виробів, що реалізуються в сучасних підприємствах, призводять до підвищення уваги керівництва підприємств до питань удосконалення інформаційного забезпечення перерахованих процесів [3, с.283].

Обробка зростаючого обсягу інформації, необхідної для планування та контролю логістичних заходів, а також з розвиток комунікацій з комп'ютеризацією господарської діяльності підприємства, ставить в основу такого інформаційного забезпечення сучасні автоматизовані системи управління логістичними бізнес-процесами.

Наведені міркування відзначають критичність в сучасних умовах рівня інформатизації логістичних бізнес-процесів. Роль логістичної інформаційної системи, яка буде ефективно вирішувати поставлені завдання, вже не обмежується підготовкою товарно-транспортних документів та складського

обліку, а вимагає використання в її контурі сучасних концепцій менеджменту. Однією з таких концепцій є парадигма процесно-орієнтованого менеджменту, яка передбачає формування топ-менеджментом підприємства стратегічних цілей розвитку логістичної системи з наступною побудовою логістичних бізнес-процесів таким чином, щоб кожен з них був орієнтований на їх досягнення, яке забезпечується реструктуризацією організаційної структури. Це визначає актуальність завдання дослідження - розробки ефективних механізмів трансформації та удосконалення таких інформаційних систем для управління логістичними бізнес-процесами [1, с.35-40].

При розробці рекомендацій з удосконалення інформаційного забезпечення управління логістичними бізнес-процесами підприємства були сформульовані принципи інноваційно-інформаційної трансформації логістичних бізнес-процесів:

1. цілі логістики підприємства, а відповідно і цілі функціонування логістичної інформаційної системи, повинні формулюватися в термінах цінності та обслуговування споживачів;

2. для оцінки ефективності інформаційного забезпечення управління логістичними бізнес-процесами підприємства повинні використовуватися показники, що характеризують аспекти цінності продукції, які є пріоритетними для конкретного купівельного сегмента ринку.

Для формулювання цих принципів в рамках дослідження була виявлена закономірність, що внесок в кінцеву цінність продукції підприємства вносять всі його структурні підрозділи. При цьому затребуваним в рамках інформаційного забезпечення управління логістичними бізнес-процесами є розгляд так званого логістичного ланцюга доданої вартості підприємства.

Принциповою основою виділення терміну логістичний ланцюг доданої вартості є методологія системного аналізу щодо побудови чи дослідження логістичної системи та ієрархії: «логістичний бізнес-процес (підсистема) - логістична мережа - логістичний канал - логістична ланцюг» [1].

Ланцюги доданої вартості, що орієнтовані вздовж матеріального потоку, доцільно аналізувати або проектувати всередині самостійної функціональної області логістики. При цьому логістичний ланцюг має такі властивості:

- в області розподілу зв'язує виробника / постачальника з кінцевою точкою продажу;
- в галузі постачання зв'язує окремого постачальника з підприємством.

Ланцюг доданої вартості розбиває всю діяльність підприємства на групи основних і допоміжних бізнес-процесів:

- основні бізнес-процеси спрямовані на послідовне створення доданої вартості (купівельної цінності) кінцевої продукції,
- допоміжні - на забезпечення функціонування підприємства.

Такий підхід узгоджується з добре зарекомендувала сучасною концепцією процесно-орієнтованого менеджменту, впровадження якої дозволяє сьогодні істотно підвищити ефективність управління логістичними процесами [1].

Теорія управління ланцюгами поставок пропонує розглядати підприємство не як ізольовану і самостійну одиницю, а як елемент якоїсь «глобального ланцюга доданої вартості», кожна ланка якого направлена на підвищення доданої вартості при русі продукції від виробника до кінцевого покупця. Наявність чітко налагоджених і ефективних механізмів управління ланцюгами поставок продукції сьогодні розглядається як найважливіша конкурентна перевага підприємства. В цьому випадку роль логістичної інформаційної системи, як сполучного елемента всіх бізнес-процесів підприємств, що беруть участь в ланцюжку поставок, зростає багаторазово.

Розглянемо логістичний ланцюг доданої вартості «звичайного» підприємства. Доданою вартістю продукції для споживача є можливість придбання необхідної йому продукції в зручному для нього місці в потрібний момент і гарантія якості. Важливим (особливо в роздробі) є так само суб'єктивне враження від продукції, пов'язується як з властивостями самого

товару (бренд, імідж), так і з рівнем сервісу при купівлі (відвантаження, доставка, розвантаження).

Таким чином, в загальному випадку логістичний ланцюг доданої вартості в роботі підприємства містить наступні логістичні бізнес-функції: управління асортиментом і ціноутворенням; управління розподілом товарів; управління закупівлями і взаєминами з постачальниками; управління складом; управління доставкою продукції; просування продукції на ринку; управління продажами і взаємовідносинами з покупцями.

Виходячи з того що, інформаційне забезпечення процесів управління логістичними бізнес-процесами підприємства повинно мати можливість працювати з усіма перерахованими бізнес-функціями, то в рамках дослідження була запропонована структура інформаційно-аналітичної системи управління логістичною інфраструктурою підприємства, представлена на рис. 1.

Рис. 1. Структура інформаційно-аналітичної системи управління логістичною інфраструктурою підприємства

Джерело: власні дослідження автора

Для оцінки ефективності запропонованої логістичної системи передбачається використовувати описане вище інформаційне забезпечення для вимірювання показників ефективності діяльності всіх елементів ланцюга поставок.

Запропонована структура інформаційно-аналітичної системи управління логістичної інфраструктурою підприємства, на основі закладених в неї базових понять ланцюг поставок і логістичний ланцюг доданої вартості, дозволяє:

- виділити конкретні параметри для моніторингу якості ланцюга поставок на підприємстві;
- підвищити ефективність планування та прогнозування потоків в ланцюгах поставок підприємства;
- поліпшити виконання умов щодо термінів всіма учасниками ланцюга поставок;
- підвищити виконання замовлень (рівень сервісу);
- реалізувати контроль, а надалі, знизити рівень втрат (товарно-матеріальних, грошових, тимчасових) при здійсненні накладних витрат на реалізацію всіх етапів ланцюга поставок;
- підвищити ефективність взаємодії ланцюга поставок, як логістичного процесу з іншими групами процесів діяльності підприємства: планування продажів і покупок;
- поліпшити лояльність клієнтів і постачальників.

Список літератури:

1. Дудар Т.Г. Основи логістики: Навч. Посібник. Тернопіль : Економ-думка, 2006. 163 с.
2. Ваховська М. Ю. Логістичний центр: питання термінології та сутності. Проблемы подготовки профессиональных кадров по логистике в условиях глобальной конкурентной среды МНПК: сборник докладов. К. : НАУ, 2007. С. 35-40.

3. Славіна Н.А. Застосування логістики в молокопродуктовому підкомплексі. Збірник наукових праць ПДАТУ. Вип. 20. Т. 2. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2012. С. 282-285.

ЧАСТИНА II МОНОГРАФІЇ ТЕОРІЯ ТРИВАЛОЇ МІЦНОСТІ ТА СТІЙКОСТІ СТЕРЖНЕВИХ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ СИСТЕМ

Слободянюк С.О.

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»,
д.т.н., проф., ORCID iD 0000-0003-4874-7296, моб. (+38066)2137823

Анотація. У монографії викладена теорія розрахунку стержневих залізобетонних систем на тривалі дії з урахуванням деформацій повздовжнього згину, армування, усадки, повзучості та віброповзучості бетону. Сформульовані критерії тривалої стійкості та міцності елементів систем. Наведені побудови методу сил, методу переміщень та методу скінченних елементів плоских і просторових стержневих систем. Ці методи будівельної механіки побудовані на дію тривалих статичних і динамічних (вібраційних) навантажень з єдиних позицій. Наведені числові приклади і аналіз, а також співставлення з експериментальними даними. Монографія в цілому викладена в трьох частинах. Частина II присвячена теоретичним дослідженням тривалої міцності та стійкості залізобетонних стержнів, як елементів стержневих систем [1].

Матеріали дослідження. У результаті аналітичного огляду джерел [2-13 і ін.] та виконання другого етапу науково-дослідної роботи (частина II) зроблені такі **загальні висновки:**

1. Ретельний аналіз точності теорій повзучості показав, що найбільш точні результати вирішення релаксаційних задач, до яких і відносяться задачі теорії повзучості залізобетону, забезпечує спадкова теорія старіння з урахуванням зростання в часі модуля пружності бетону, а також теорія старіння

при постійному модулі пружності. Дані теорії рекомендуються до застосування в якості робочих та основних при розгляді практичних задач проектування.

2. Запропонований раніше метод початкових параметрів повзучості на основі змінного масштабу (умовного) часу $\Phi(t)$ був авторами модифікований і розроблений в явному часу t . Перехід з області початкових параметрів (похідні функції за явним часом t при $t=t_0$) в область елементарних функцій здійснюється за допомогою ряду Тейлора. Авторами розроблено алгоритм і виведені матриці впливу повзучості, необхідні для реалізації модифікованого методу початкових параметрів повзучості (ММППП). Для покращення збіжності ряду використаний метод аналітичного продовження рішення, що дозволив довести майже повну відповідність при утриманні 10 членів ряду при $t = \infty$. Істотною перевагою методу є приведення інтегральних рівнянь до матричних і можливість приведення операторів повзучості до комутуючого виду, що є вирішальним при побудові методів будівельної механіки залізобетону.

3. Отримано алгоритми і основні співвідношення механіки залізобетонного стержня, як композиту, що складається з повзучого (бетону) і пружного (арматури) матеріалу. При цьому деформативні властивості бетону, як пружно-повзучого матеріалу, виражені в операторній формі безвідносно до теорії повзучості, а тому отримані співвідношення універсальні. Належність отриманих рівнянь до теорії повзучості або до методу теорії повзучості здійснюється при вирішенні конкретних задач. При побудові зазначених співвідношень, внутрішня статична невизначеність розкривалася на основі умов спільності деформацій. При цьому кінематичними невідомими внутрішнього стану композиту є: ε - повздожня і χ - згинальна деформація осі. Через них виражені всі компоненти напружено-деформованого стану стержня.

4. Показано, що при ексцентричному армуванні залізобетонного стержня в теорії згину виникає змішана геометрична характеристика перетину, яка перетворює матрицю жорсткості та піддатливості стержня з діагональної в

повну і відображає взаємний вплив згинальних і нормальних зусиль один на одного. Встановлено, що змішана геометрична характеристика посилює релаксаційні процеси і перерозподіл в залізобетоні, а тому її врахування є обов'язковим.

5. Розглянуто задачу про тривале деформування стиснутого стержня з початковим згином по спадковій теорії старіння з урахуванням зростання модуля пружності бетону в часі. Встановлено, що зростання прогину стояка у часі може бути затухаючим, "байдужим" і не затухаючим в залежності від рівня тривало прикладеної сили P .

6. "Байдужому" стану відповідає тривала критична сила $P_{дл}$, яка є значно нижчою в порівнянні з ейлеровою силою $P_{Э}$. При $P < P_{дл}$ стан рівноваги стержня є стійким, а при $P \geq P_{дл}$ – нестійким. Отримано формулу для визначення $P_{дл}$ і на типовому прикладі показано, що $P_{дл} \approx 0,7 P_{Э}$.

7. Графіки зростання прогинів вказують на те, що при $P \leq 0,4 P_{Э}$, що є досить високим рівнем навантаження, дані еталонної спадкової теорії старіння з урахуванням і теорії старіння без урахування зростання модуля пружності бетону в часі практично збігаються. При більш високих навантаженнях ці дані різко розходяться, тобто теорія старіння дає невірні результати і її використовувати не можна при $P > 0,4 P_{Э}$.

8. Отримано збільшення прогинів стержнів через повзучість бетону: в 4 рази при $P = 0,28 P_{Э}$; в 6,5 раз при $P = 0,4 P_{Э}$; в 34,5 рази при $P = 0,6 P_{Э}$ і т.д., що обмежує рівень навантаження $0,3 < P < 0,4 P_{Э}$ по умові прогинів. Таким чином, тривала критична сила $P_{дл} \approx 0,7 P_{Э}$ є лише верхньою обмежувальною межею. Уже при дії сили $P = 0,3 \dots 0,4 P_{Э}$ необхідний деформаційний розрахунок стержня для обмеження діючої сили по одному з наступних критеріїв: а) по прогину допустимої величини; б) по досягненню напругами в арматурі та бетоні розрахункових опорів міцності.

9. Розв'язано задачу про тривале деформування ексцентрично армованого позацентрово стиснутого стержня з постійним по довжині ексцентриситетом. Задача вирішувалася методами: Файлона, Бубнова-

Гальоркіна і ММППП. Вперше отримана формула для $P_{ДЛ}$, аналіз якої дозволив виявити зниження тривалої критичної сили при згущенні арматури до опуклої межі стержня.

10. Проведено співставлення теоретичних даних з даними експериментів В.Д.Пекус-Сахновського. Експерименти показали, що навіть при $P = 0,4 P_{\Sigma}$ стояки, володіючи спочатку стійким характером деформування через певний час прийшли в нестійкий стан і зруйнувалися. Аналіз показав, що в момент втрати стійкості стояків напруження в арматурі увігнутих граней досягли межі опору стиску, тобто пружна стадія арматури перейшла в пластичну. Таким чином, для встановлення граничних навантажень за цією ознакою необхідний апарат визначення напружень в арматурі та бетоні в небезпечному перерізі стояка, що розраховується з урахуванням деформацій повздовжнього вигину. Такий апарат нами розроблений.

11. Теоретичні дані відповідають експериментальним даним, як по прогину так і за напруженням в арматурі, виявляючи неточність в межах розкиду експериментальних даних.

12. Встановлено, що більш складне рішення задачі в рядах і простіше з використанням принципу Бубнова-Гальоркіна призводять до майже однакових результатів.

13. Сформульовано критерії стійкості та міцності тривалого деформування залізобетонних стержнів по прогину, напруженням в арматурі увігнутої грані стояка, напруженням в бетоні увігнутої і опуклої грані та по зусиллям, напруженням і деформаціям стержня.

14. Встановлено, що віброповзучість проявляється при одночасній дії вібраційних та статичних навантажень і виражається в підвищеному зростанні деформацій повзучості конструкцій в часі. Розрахунок деформацій віброповзучості відрізняється від звичайного розрахунку тільки введенням коефіцієнта віброповзучості до міри повзучості в реологічних рівняннях механічного стану матеріалів. При такому підході всі висновки, які одержані для теорії повзучості справедливі і для теорії віброповзучості.

15. Вперше розроблено алгоритм і побудований метод теорії динамічної повзучості бетону - метод початкових параметрів віброповзучості (МППВП), який дозволяє вирішувати задачі віброповзучості в матричній формі аж до отримання початкових параметрів функції, а визначення шуканої функції проводити за допомогою ряду Тейлора поліпшеної збіжності. Метод був розроблений на основі співвідношень та рівнянь віброповзучості в універсальній операторній формі, а оператори виведені для різних теорій віброповзучості і розглянуті ознаки їх комутативності.

16. Вперше вирішена задача віброповзучості стиснутих залізобетонних стержнів по теорії старіння та спадковій теорії старіння. Задача вирішена на основі методів будівельної механіки залізобетону: Файлона, малого параметра, Бубнова-Гальоркіна, Рунге-Кутта і розробленого авторами МППВП. Із зіставлення методів доведено, що МППВП забезпечує достатню точність і простоту рішення.

17. Даний матричний метод вперше дозволив отримати теоретичне рішення при різних швидкостях оборотної, необоротної і пружної складових деформацій віброповзучості, а також врахувати усі 10-ть членів ряду Тейлора поліпшеної збіжності при комп'ютерній реалізації в пакеті «MathCad».

18. Рішення експериментально-тестових задач віброповзучості показали, що графіки прогинів при динамічному навантаженні більш інтенсивно зростають і перевищують їх ріст при статичному навантаженні, а динамічний прогин (віброповзучості) перевищив статичний прогин (повзучості) в середньому на 60%.

19. Розроблена авторами теорія розрахунку стержнів і матричні методи ММППП та МППВП практично збігаються з експериментальними даними (розбіжність 8 ... 17 %) і рекомендуються до подальшого застосування.

Список літератури:

1. Слободянюк С.О. Теорія тривалої міцності та стійкості стержневих залізобетонних систем з урахуванням повзучості та віброповзучості бетону. Частина II / Слободянюк С.О., Буратинський А.П., Щербачов А. Д.,

Слободянюк О.С., Шаповал А.В. // Монографія в 3-х ч. Ч. 2. - Дніпропетровськ: ДВНЗ «ПДАБА»; «Середняк Т.К.», 2015. – 150 с.

2. Слободянюк С.О. Теорія тривалої міцності та стійкості стержневих залізобетонних систем з урахуванням повзучості та віброповзучості бетону. Частина I / Слободянюк С.О., Буратинський А.П., Климпотюк Д.В., Титюк А.О., Шаповал В.Г. // Монографія в 3-х ч. Ч. 1. - Дніпропетровськ: ДВНЗ «ПДАБА»; «Середняк Т.К.», 2014. – 156 с.

3. Слободянюк С.А. Взаимодействие предварительно напряженной арматуры с бетоном и расчет однослойных стеновых панелей с учетом ползучести поризованного бетона / Слободянюк С.А., Яценко Е.А. // Монографія. - Дніпропетровськ: ПДАБтаА; Пороги, 2007. – 280 с.

4. Слободянюк С.А. Теория длительной прочности и устойчивости стержневых железобетонных систем с учетом ползучести бетона / Яценко Е.А., Слободянюк С.А. // Монографія. - Дніпропетровськ: ПДАБтаА; Пороги, 2002. – 252 с.

5. Слободянюк С.А. Деформационный расчет и устойчивость стержневых железобетонных систем с учетом длительных процессов: Дис. ... докт. техн. наук: 05.23.01 «Строительные конструкции, здания и сооружения» / Слободянюк С.А. – Днепропетровск, 2002. – 280 с.

6. Слободянюк С.А. Взаимодействие предварительно напряженной арматуры с бетоном и расчет однослойных стеновых панелей методами строительной механики: Дис. ... канд. техн. наук: 01.02.03 «Строительная механика» / Слободянюк С.А. – Днепропетровск, 1987. – 260 с.

7. Яценко Е.А. Методы расчета железобетонных конструкций на длительное воздействие с учетом ползучести бетона: Дис. ... докт. техн. наук: 05.23.01 «Строительные конструкции, здания и сооружения» / Яценко Е.А. - Москва, 1989. - 364 с.

8. Яценко Е.А. Теория ползучести железобетонных конструкций / Яценко Е.А., Корнилова С.В., Бовин А.А., Соссу Г. // Монография. – Днепропетровск: Guadeamus, 2000. – 600 с.

9. Фрейсинэ Е. Переворот в технике бетона. – ОНТИ, 1938 – 98 с.
10. Корноухов Н.В. Прочность и устойчивость стержневых систем. - М.: Стройиздат, 1949. - 376 с.
11. Арутюнян Н.Х. Некоторые вопросы теории ползучести. - М.: Госиздат, 1952. - 324 с.
12. Берг О.Я. Физические основы теории прочности бетона и железобетона. - М.: Госстройиздат, 1962. - 96 с.
13. Улицкий И.И. Определение величин деформаций ползучести и усадки бетонов. - К.: Госстройиздат, 1963. – 132 с.

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ДЕФРОСТАЦІЇ М'ЯСНОЇ СИРОВИНИ

Сморочинський О.М.

кандидат с.-г. наук, доцент, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний
університет, м. Херсон, Україна

Сопочев І.В.

магістрант, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет, м.
Херсон, Україна

У м'ясопереробній промисловості України щорічно використовуються мільйони тонн замороженого м'яса. Актуальним питанням залишається вибір найменш затратного способу розморожування м'яса, який не впливає на якість і безпеку сировини.

Для відтавання замороженого м'ясної сировини його треба піддати впливу теплової енергії з певним за часом профілем інтенсивності. Тепловий вплив можуть надавати різні теплоносії: атмосферне повітря, нагріте повітря, пар, вода або водяний туман. У деяких випадках теплоносій не потрібен взагалі, оскільки використовується принцип перетворення енергії поля в теплову енергію, що генерується самим продуктом.

При безпосередньому впливі теплової енергії на поверхню замороженої сировини тепло поширюється в глиб блоку поступово - шар за шаром. Тому спостерігається певна інерційність процесу, яка виливається в істотний температурний диферент між поверхнею замороженого продукту і його серцевиною. Для того, щоб в товщі замороженого блоку температура піднялася до мінус 1,5 ° С, на його поверхні певний період часу повинна бути істотно більш висока температура. Занадто висока температура поверхні може привести до денатурації білка і незворотнім структурним змінам [1, 2].

При припинення температурного впливу поверхневі шари, віддавши тепло, остигають. Тому щоб уникнути перегріву поверхневих шарів тепловий вплив зовні має здійснюватися циклічно. Нагрівання продукту супроводжують процеси активізації мікроорганізмів, життєдіяльність яких була пригнічена впливом низьких температур, і зростання їх числа. Біохімічні процеси, що відбуваються змінюють структуру сировини.

Активізуються ферменти, які призводять до саморозпаду органічних речовин, що входять до складу тканин м'яса. Адже процес розморожування не є повністю оборотним процесом по відношенню до заморожування. Чим довше проводиться процес розморожування, тим більше структура тканин буде відрізнятися за якістю від початкового стану. М'ясо починає інтенсивно втрачати сік і стає пухким. Тому часто перед подальшою переробкою розморожування припиняється на кордоні температури замерзання або близькою до неї, щоб призупинити активний розвиток мікроорганізмів.

Швидка дефростація дозволяє в найкращій мірі зберегти первісний стан структури тканин. Тому час дефростації стає одним з найважливіших показників процесу, що характеризують ефективність самого способу. Однак при високій інтенсивності передачі теплової енергії зростає ризик обварювання поверхні блоку або напівтуші, що загрожує пошкодженням структури поверхневих тканин м'ясної сировини в результаті денатурації білка. Це також призводить до втрат. Крім того, висока температура поверхні м'ясних блоків або напівтуш призводить до поступового зростання температури у внутрішніх

шарах м'ясної сировини, що посилить процес активізації мікроорганізмів. Недостатня вологість середовища при розморожуванні загрожує зневодненням поверхневих шарів (утворення кірочки).

Серед найпоширеніших методів дефростації м'ясної сировини можна виділити такі: повільний, повітряний, пароповітряний та дефростація м'яса в рідкому середовищі [3, 4].

Повільний спосіб дефростації полягає в тому, що м'ясо завантажується в камеру дефростації, протягом 24-48 годин в камері підтримується температура повітря в межах від 0 до 1°C і відносна вологість 90%.

Після температуру поступово підвищують до 8°C, при цьому знижуючи відносну вологість до 75-76% протягом наступних 24-36 годин.

Останнім періодом дефростації м'яса даними способом є зниження температури повітря до 0,5°C і підтримці відносної вологості 75% протягом 6-12 годин. В результаті до кінця процесу м'ясо набуває температуру в товщі від 0 до мінус 1°C, суху поверхню туші. Даний спосіб є дуже повільним, так як процес розморожування може тривати від 54 до 96 годин.

Так само при порушеннях технології забою і наступної обробки і заморожування, під час дефростації можливий інтенсивний розвиток мікрофлори. При тривалому розморожуванні відбувається руйнування колоїдних систем м'яса що позначається на зміні його технологічних властивостей.

Повітряний метод дефростації м'яса отримав більш широке поширення в порівнянні з повільним методом. Його суть полягає в розморожуванні м'яса в приміщенні з постійною температурою повітря від 15 до 2°C і відносній вологості 85-90%. Швидкість руху повітря становить 1-2 метра в секунду, при цьому швидкість розморожування триває до 10-12 год. За цього методу втрати м'ясного соку мінімальні, м'ясо має суху поверхню, має достатню пружність.

Пароповітряний метод дефростації м'яса є різновидом повітряного методу. В камеру розморожування подається гострий пар. Який нагріваючи навколишнє повітря конденсується на поверхні м'яса, температура

навколишнього повітря підтримується на рівні 20 - 25°C. При даному способі дефростації м'яса втрати м'ясного соку майже не спостерігається, також можливо навіть збільшення маси на 2-4%, проте якість м'яса нижча ніж при використанні повітряного методу. За даного способу властиво освітлення поверхні м'яса (придбання сірого кольору), в'яла консистенція м'яса, поверхня м'яса волога що може стати причиною розвитку мікрофлори.

Важливим плюсом дефростації в рідкому середовищі є швидкість розморожування. Дефростація м'яса (в напівтушах і четвертинах) в воді при температурі 4 до 6°C відбувається протягом 10 годин. При цьому спостерігається деяке збільшення маси. Однак при безпосередньому контакті м'яса з водою відбуваються втрати білкових і екстрактивних речовин, поверхневі шари м'яса знебарвлюються. Даним способом в основному розморожують м'ясо птиці (1-1,5 години) для подальшої переробки, кроликів і індичку (1,5-2 години), рідше розморожують відруби свинини і яловичини упакованої в поліетиленові пакети. За дефростації м'яса проточною водою час розморожування значно скорочується.

Наведені дані свідчать, що дефростація в рідкому середовищі добре підходить для одночасного розморожування і посолу м'ясної сировини (при попередньому посолі в технології виробництва вареної, напівкопченої та варено-копченої продукції).

Список літератури:

1. Л.В. Баль-Прилипко. Технологія зберігання, консервування та переробки м'яса: Підручник. – К., 2010 – 469 с.
2. Дефростація сырья. Современные способы снижения потерь [Електронний ресурс] // webptiserpom.ru. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.meatbranch.com/publ/view/652.html>.
3. Технологія м'яса та м'ясних продуктів: Навчальний посібник. –Одеса, 2015. – 321с.
4. Шамрай В. О. Методы исследования мяса и мясных продуктов / В. О. Шамрай, Л. Н. Антипова. – М.: ДеЛи принт, 2005. – 254 с.

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Соколова Олена

ТНЕУ, студентка гр. ОАБ-21

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

В умовах становлення ринкових відносин в Україні актуальною є розробка методології вдосконалення управління державними фінансами в соціальній сфері на основі оцінки результативності бюджетних видатків, котру могли б використовувати органи влади всіх рівнів з метою забезпечення соціально-економічної стабільності та розвитку.

Сьогодні дедалі більше уваги приділяється методиці розподілу фінансових ресурсів, яка б враховувала соціально стратегічні програми уряду, пріоритетність діяльності бюджетних установ соціальної сфери та їхню спроможність використовувати отримані бюджетні кошти [4, с. 144.].

Розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні має доволі довгу історію. Однак до сьогоднішнього дня практично відсутня ефективна система пенсійного забезпечення громадян, яка б передбачала врахування регіональних, вікових та інших демографічних особливостей розвитку населення України. Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [1] встановлено підвалини реформування системи пенсійного забезпечення нашої держави на даному етапі її розвитку, запроваджено принципово новий фінансовий механізм трирівневої пенсійної системи, до якої входять: солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та система недержавного пенсійного забезпечення.

Однак, як свідчать результати впровадження даної системи, більшість її положень або відтерміновано до впровадження, або знівельовано через брак фінансових ресурсів Пенсійного фонду, а, іноді, і через волю керівництва

самого Пенсійного фонду та інших керівних установ держави [2, 3]. Подальше зволікання з проведенням реального реформування системи пенсійного забезпечення може призвести до ще більших фінансових проблем, а згодом – з урахуванням тенденцій до старіння населення – і до фінансового краху Пенсійного фонду України.

Слід підкреслити, що до основних проблем формування ефективної системи пенсійного забезпечення можна віднести такі групи факторів, як:

- інституціональні фактори, які обумовлюються низьким рівнем розвитку інститутів, які покликані створювати базу для накопичення пенсійного фонду окремими індивідами (професійних та корпоративних фондів), наявністю «спеціальних» законів та підзаконних актів, що роблять систему пенсійного забезпечення доволі вибірковою та не надають громадянам рівні можливості щодо формування свого пенсійного забезпечення;

- фінансово-економічні фактори, зокрема низький рівень заробітної плати, інших доходів громадян, що, у свою чергу, обумовлює низьку схильність населення до накопичення, а, відповідно, й не дозволяє створювати фінансову ресурсну базу як для власного майбутнього пенсійного забезпечення, так і для ефективного розвитку професійних та корпоративних фондів.

Аналіз існуючих підходів до реформування системи пенсійного забезпечення та дослідження напрямів удосконалення механізмів функціонування Пенсійного фонду України дозволив визначити основні напрями подальших дій, необхідних для підвищення ефективності реалізації пенсійної реформи в Україні. Зокрема до них слід віднести: скасування норм пенсійного забезпечення, передбачених так званими “спеціальними” законами; запровадження пенсійного забезпечення через професійні та корпоративні фонди; уведення у дію накопичувальної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Список літератури:

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 №1058-IV. URL: <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення 01.04.2019).
2. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 08.07.2011 №3668-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення 01.04.2019).
3. Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27.03.2014 №1166-VII. URL: <http://www.rada.gov.ua/> (дата звернення 01.04.2019).
4. Шулюк Б. С. Бюджетування соціальної сфери: зарубіжний досвід та українські реалії / Економічний аналіз : зб. наук. праць каф. екон. аналізу Терноп. нац.. екон. ун-ту. Тернопіль : Економічна думка. 2008. Вип. 2. С. 144-147.
5. Розвиток державного пенсійного страхування в умовах пенсійної реформи: монографія / О. П. Кириленко, Б. С. Малиняк, О. В. Петрушка та ін. Тернопіль: ТНЕУ. 2013. 350 с.

**ГЕОМЕТРИЧЕСКОЕ И ЭЛЕКТРОННОЕ СТРОЕНИЕ МОЛЕКУЛЫ
МЕЛАТОНИНА****Соловьев В.В.**

д.х.н., проф.

Прокопенко А.А.

студентка

Просветов С.Д.

студент

Полтавский национальный технический университет
имени Юрия Кондратюка E-mail: k23@pntu.edu.ua

Наличие многих уникальных свойств у гормона мелатонина (способность регулировать большинство физиологических и иммунно - нейроэндокринных функций организма, нейтрализовывать негативное действие свободных радикалов на организм и др.) обуславливает в настоящее время его применение для лечения различных заболеваний (депрессивного синдрома, бессоннице, болезни Альцгеймера и Паркинсона и др.). Особенный интерес представляет значительное количество публикаций как зарубежных, так и отечественных авторов, об избирательном угнетающем влиянии мелатонина (МЛТ) на размножение раковых клеток в лечении ранних стадий онкологических заболеваний. Так, например, полученные клинические данные по результатам экспериментов, которые проводились на мышах, указывают на положительный эффект МЛТ (70-80%), в отношении целого ряда раковых заболеваний [1,2].

Вместе с тем полученные положительные результаты применения гормона при лечении раковых и других заболеваний, полученные на основании только анализа статистических данных, не позволяют объяснить и понять природу биохимических процессов, приводящих к такому результату и носят чисто феноменологический характер. Поэтому представляется целесообразным применение современных высокоточных неэмпирических квантово-химических расчетов, как для установления электронного и геометрического строения молекулы МЛТ, так и для перспективы изучения механизма его взаимодействия с молекулами живых организмов, свободными радикалами и др.

В настоящее время нам не известны работы, в которых было бы установлено электронное и геометрическое строения молекулы МЛТ ($C_{13}H_{16}N_2O_2$). А в биохимических реакциях взаимодействие гормона, например, со свободными радикалами [4,3], приводится лишь запись его структурной формулы. Поэтому представляет интерес установить, прежде всего, геометрическое и электронное строение молекулы мелатонина, что даст возможность не только на клеточном, но и на электронном уровне, получить

как обоснование, положительного эффекта применения МЛТ, так и потенциальную значимость в управлении процессами применения этого гормона в качестве лекарственного средства.

Изучение геометрического и электронного строения молекулы МЛТ проводились путем квантово-химических неэмпирических расчётов с применением пакета программ GAMESS с использованием гаусовских базисных наборов: в валентно-расщеплённом базисе Хузинаги с использованием неограниченного Хартри-Фоковского метода ССП МОЛКАО. В процессе вычисления использовалась градиентная техника полной автоматической оптимизации геометрии объектов с одновременной сменой длины связей и углов до значения максимальной компоненты градиента 0,001.

На основании полученных расчетов геометрических параметров молекулы мелатонина (табл. 1), зарядов на атомах по Лёвдину (табл.2), межатомных расстояний (R) и порядков связей (B_{ij}) между атомами в молекуле мелатонина (табл.3) была построена пространственная модель молекулы мелатонина (рис. 1).

Таблица 1

Геометрические параметры молекулы мелатонина по данным расчета

Атом	X	Y	Z	Атом	X	Y	Z
C(1)	1,785	0,791	0,057	H(18)	4,440	2,364	1,649
C(2)	1,128	-0,438	0,119	H(19)	5,644	1,670	0,548
C(3)	3,133	0,809	-0,189	C(20)	-1,411	0,092	0,581
C(4)	1,868	-1,613	-0,060	C(21)	-2,394	0,072	-0,613
C(5)	3,856	-0,371	-0,389	H(22)	-1,873	0,343	-1,525
C(6)	3,232	-1,592	-0,319	H(23)	-2,803	-0,920	-0,731
O(7)	3,763	2,051	-0,306	H(24)	-1,057	1,109	0,734
N(8)	0,993	-2,672	0,064	H(25)	-1,963	-0,187	1,476
H(9)	4,904	-0,311	-0,616	N(26)	-3,524	0,976	-0,413
H(10)	3,783	-2,505	-0,471	H(27)	-3,379	1,957	-0,553
H(11)	1,269	1,725	0,188	C(28)	-4,750	0,537	-0,033
C(12)	-0,241	-0,823	0,358	O(29)	-4,991	-0,646	0,165
C(13)	-0,272	-2,175	0,319	C(30)	-5,798	1,622	0,107
H(14)	1,229	-3,638	-0,027	H(31)	-5,982	2,098	-0,853
H(15)	-1,098	-2,843	0,459	H(32)	-6,713	1,171	0,465
C(16)	4,814	2,367	0,628	H(33)	-5,471	2,384	0,811
H(17)	5,154	3,360	0,363				

*Все координаты атомов указаны относительно точки (0;0;0) – центра масс системы.

Заряды на атомах в молекуле мелатонина по Лёвдину*

Атом	q	Атом	q	Атом	q
C(1)	-0,138	C(12)	-0,083	H(23)	0,118
C(2)	-0,035	C(13)	-0,052	H(24)	0,095
C(3)	0,103	H(14)	0,201	H(25)	0,108
C(4)	0,037	H(15)	0,123	N(26)	-0,244
C(5)	-0,141	C(16)	-0,096	H(27)	0,187
C(6)	-0,129	H(17)	0,104	C(28)	0,243
O(7)	-0,285	H(18)	0,087	O(29)	-0,377
N(8)	-0,155	H(19)	0,086	C(30)	-0,317
H(9)	0,113	C(20)	-0,170	H(31)	0,117
H(10)	0,114	C(21)	-0,076	H(32)	0,129
H(11)	0,117	H(22)	0,098	H(33)	0,115

*Заряды в таблице и по в тексте приведены в атомных единицах.

Таблица 3

Величины расстояний (R) и порядков связей (V_{ij}) между атомами в молекуле мелатонина

АТОМЫ	R, нм	V_{ij}	АТОМЫ	R, нм	V_{ij}
C(1)-C(2)	0,140	1,303	C(16)-H(19)	0,108	0,967
C(1)-H(11)	0,107	0,949	C(20)-H(25)	0,108	0,972
C(12)-C(2)	0,144	1,247	C(21)-N(26)	0,144	0,842
C(3)-O(7)	0,136	0,800	C(28)-O(29)	0,120	1,785
C(6)-C(5)	0,137	1,516	C(30)-H(32)	0,107	0,970
C(16)-O(7)	0,139	0,849	C(1)-C(3)	0,137	1,545
H(14)-N(8)	0,099	0,895	C(4)-C(2)	0,140	1,367
C(3)-C(4)	0,276	0,063	C(2)-C(5)	0,277	0,068
C(4)-C(6)	0,139	1,348	C(3)-C(5)	0,140	1,335
C(5)-H(9)	0,109	0,957	C(4)-N(8)	0,137	0,954
C(12)-N(8)	0,224	0,059	C(6)-H(10)	0,107	0,954
C(12)-C(13)	0,135	1,693	C(13)-N(8)	0,137	1,029
C(16)-H(17)	0,108	0,978	C(20)-C(12)	0,150	0,948
C(20)-C(21)	0,153	0,955	C(16)-H(18)	0,109	0,966
C(21)-H(22)	0,108	0,977	C(20)-H(24)	0,108	0,980
H(27)-N(26)	0,099	0,896	C(21)-H(23)	0,108	0,962
C(28)-C(30)	0,151	0,951	C(28)-N(26)	0,135	1,058
C(30)-H(33)	0,108	0,963	C(30)-H(31)	0,108	0,962

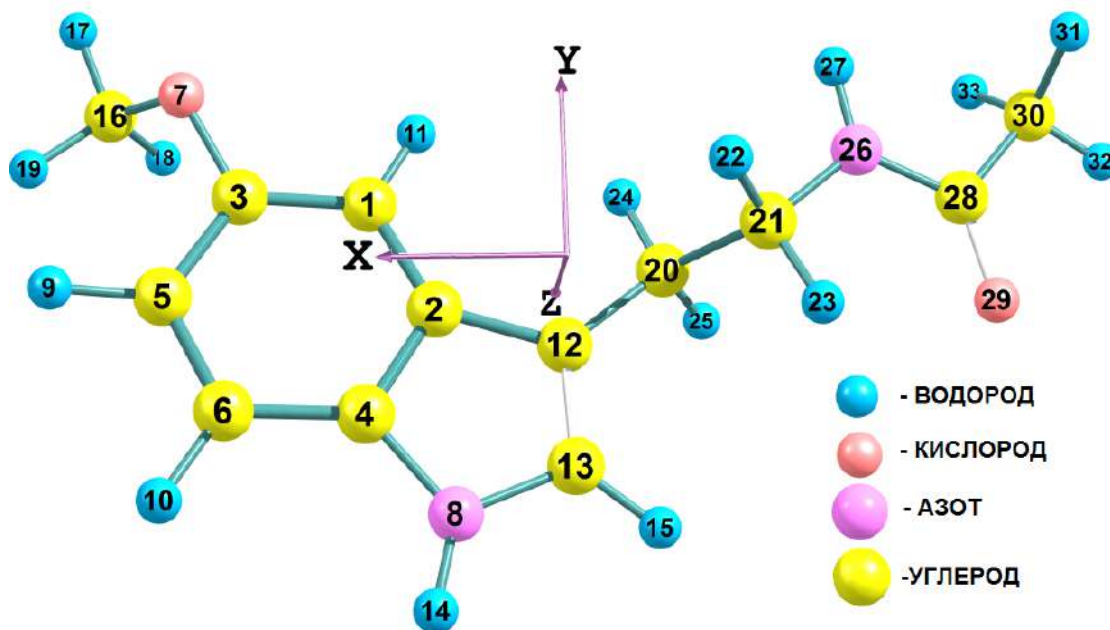

Рисунок 1. Равновесное пространственное строение молекулы мелатонина

Таким образом, впервые проведены расчеты электронного и геометрического строения молекулы МЛТ, позволяющее на электронном уровне проводить оценку взаимодействия молекулы МЛТ с различными объектами для понимания статистических закономерностей, полученных на основании экспериментальных результатов. Следует отметить, что наши предварительные расчеты молекулы МЛТ со свободными радикалами позволили получить интересную интерпретацию полученных ранее результатов.

Список литературы:

1. Кветная Т.В., Князькин И.В. Мелатонин: Роль и значение в возрастной патологии / РАМН; Под ред. проф. В.Х. Хавинсона.- СПб.: ВМЕДА, 2003.- 94с.
2. Анисимов В. Н. Мелатонин роль в организме, применение в клинике / В. Н Анисимов –С-Пб.: Издат-во «Система», 2007. – 40 с.
3. Барабой В.А. Антиокислительная и биологическая активность мелатонина / В.А. Барабой. // Укр. біохім. журнал. 2000. Т 72, №3. – С. 5-11.

4. Беспятых А. Ю. Мелатонин как антиоксидант: основные функции и свойства / А. Ю. Беспятых, О. В. Бурлакова, В. А. Голиченков // Успехи современной биологии. – 2010. – Т. 130, № 5. – С. 487–496 .

ЗАЛЕЖНІСТЬ ФІЗИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЗЕРНА КУКУРУДЗИ ВІД ВОЛОГОСТІ

Станкевич Г.М.

д-р.техн.наук, професор

Борта А.В.

канд. техн. наук, доцент

Страхова Т.В.

канд. техн. наук, доцент

Желобкова М.В.

аспірант

Одеська національна академія харчових технологій

Виробництво зерна – одне з найважливіших завдань агропромислового комплексу України. В його розв'язанні значне місце належить кукурудзі – культурі необмежених можливостей за використанням в різних галузях економіки.

Сьогоднішній аграрій завдяки розвиненій генетиці і технології вирощування досягає успіху в отриманні високих показників врожайності. Рамки осучасненого використання кукурудзи важко переоцінити. Потреба в кукурудзі і межі застосування не обмежуються тільки споживанням як продукту харчування, як вона колись позиціонувалася. Кукурудза ґрунтовно зміцнилася як одна з основних зернових, які активно використовуються в харчовій, індустріальній, тваринницької та медичній галузях.

Загальновідомо, що якість сільськогосподарської продукції залежить від багатьох факторів. Урожайність, харчова і технологічна цінність зерна кукурудзи залежать як від гібрида, так і від агротехніки вирощування і погодних умов. Також впливають терміни і способи збирання врожаю, післязбиральної обробки, транспортування і зберігання. Біологія зерна така, що в початковий період зберігання, при дотриманні певних умов, проходять процеси післязбирального дозрівання, в результаті яких поліпшуються його харчові та технологічні якості.

Для правильного зберігання зерна кукурудзи дуже важливо мати можливість встановлювати ймовірний максимальний термін зберігання, враховуючи доступні умови, поточний стан зерна і цільове використання його на продовольчі, технічні потреби або експорт.

Зерно, як будь-який живий організм, дихає і при цьому втрачається його маса, підвищується температура і вологість, що викликає певні труднощі, пов'язані з втратою його маси і можливим погіршенням якості.

Вивчення технологічних властивостей зерна і вплив на нього умов навколишнього середовища показало, що інтенсивність всіх технологічних процесів, які відбуваються в ньому, залежить від багатьох чинників, найважливішими з яких є: вологість зерна і навколишнього середовища; температура зерна і оточуючих його об'єктів; доступ повітря до зерна та ін.

Серед зазначених факторів, що визначають спрямованість та інтенсивність фізіологічних і біохімічних процесів при зберіганні зерна, є його вологість.

Нами було досліджено вплив вологості на фізико-технологічні властивості зерна кукурудзи. У кожному зразку було визначено: натуру, масу 1000 зернин, шпаруватість, істинний об'єм, кут природного укусу, коефіцієнт зовнішнього тертя спокою по пластмасі та гумі, коефіцієнт зовнішнього тертя руху та ін. [1]. Фізико-технологічні характеристики зразків кукурудзи були вивчені і визначені у діапазоні вологості зерна 13...28 %.

За кутом природного укусу судять про технологічні властивості зерна і ступінь його сипкості. Проведені дослідження показали, що при збільшенні вологості зерна кукурудзи, кут природного укусу зернової маси помітно збільшується, що обов'язково необхідно враховувати при проектуванні і установці технологічного та транспортного обладнання, інакше переміщення зерна буде утруднено або просто неможливо. У досліджених зразків кукурудзи кут природного укусу змінювався у діапазоні 20...33 град.

Коефіцієнт зовнішнього тертя спокою прямо пропорційно залежить від вологості, а саме зі збільшенням вологості зерна коефіцієнт тертя збільшується, аналогічно збільшується і коефіцієнт тертя руху. Ці коефіцієнти обов'язково потрібно враховувати при виборі кутів нахилу самопливів і поверхонь робочих органів машин, в яких зернова маса кукурудзи переміщається зверху вниз під дією гравітаційних сил.

Відомо, що шпаруватість (відношення об'єму міжзернового простору до всього об'єму зернової маси, у відсотках) більше впливає на теплопровідні і сорбційні властивості сипкої маси, що особливо важливо при її зберіганні. Чим менше шпаруватість, тим більше щільність укладання, тобто більша насипна маса одиниці об'єму зерна (натура). Отримані експериментальні дані показали, що при збільшенні вологості зерна натура збільшується з 650 г/дм³ до 750 г/дм³, при цьому шпаруватість збільшується від 33 до 42 %, тобто зі зменшенням шпаруватості натура збільшується. Спосіб укладання зернин значною мірою впливає на шпаруватість зернової маси. Так, засипання одного і того самого зерна у сховища з різною висотою, різні ущільнення зернової маси можуть суттєво змінити частку міжзернового простору, що може ускладнити повітрообмін у зерновій масі та призвести до погіршення якості зерна при його зберіганні.

Із отриманих нами експериментальних результатів було показано, що щільність укладання зерна кукурудзи найнижча у тих зразків, які мають найвищу вологість. При збільшенні вологості зерна кукурудзи 13...28 % шпаруватість змінюється у діапазоні від 33 % до 42 %.

Всі ці та багато інших характеристик показують, що властивості зернової маси в залежності від зміни вологості суттєво змінюються, тому всі ці зміни неодмінно повинні враховуватися при виборі режимів післязбиральної обробки. Ігнорування даних досліджень може привести до незворотного псування зерна або до неякісної післязбиральної обробки, що також призведе до погіршення якості зерна.

Таким чином, можна зробити висновок, що зростання або зниження вологості зерна кукурудзи призводить до значних змін її фізико-технологічних характеристик. Тому їх дуже важливо знати та обов'язково враховувати при проведенні технологічних процесів післязбиральної обробки зерна кукурудзи – очищенні, активному вентиляванні, сушінні – а також при транспортуванні та зберіганні, що забезпечить належну якість зерна.

Список літератури:

1. Яковенко А.І. Зберігання зерна: лабораторні роботи: навчальний посібник / А.І. Яковенко, А.В. Борта. / За ред. Г.М. Станкевича. Одеса: КП ОМД, 2015. – 95 с.

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ БІРЖОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Стасіневич С.А.

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Київський кооперативний інститут бізнесу і права,
Київ, Україна, доцент, к.е.н.
067 201 39 61 Stasinevychsa@ukr.net

Протасенко С.І.

Київський кооперативний інститут бізнесу і права,
Київ, Україна, студент магістратури
068-512-34-29 . Sergei.protasenko14@gmail.com

Основними сегментами біржового ринку є так звані товарний (агропродовольчої продукції, енергоресурсів, металів та інших речових активів) та фондовий (цінних паперів, фондових індексів, відсоткових ставок тощо) ринки.

Біржова торгівля товарами) повинна сприяти якомога швидшому просуванню продукції зі сфери виробництва у сферу споживання, визначенню рівня цін на основі закону попиту і пропозиції, де він найбільше себе проявляє. Крім того, біржі, на яких укладаються форвардні та ф'ючерсні угоди виконують відповідно функцію кредитування та уникнення ризику для товаровиробників.

Організаційно-економічний механізм біржового ринку дозволяє забезпечити гарантованість реалізації договірних зобов'язань учасників торговельних операцій, страхування і перерозподіл ризиків виконання укладених угод про майбутні поставки товару, а отже, стабільність виробничої діяльності підприємств.

Інформаційне забезпечення учасників товарних ринків передбачає надання максимальної за обсягами інформації для учасників біржового та позабіржового ринку про стан попиту, пропозиції, ціни, конкуренцію на товари.

Як свідчить досвід країн з розвиненою ринковою економікою, біржі у процесі еволюції перетворилися з каналу продажу продукції на інформаційну систему щодо стану і прогнозу розвитку цін відповідного товарного ринку. Тобто товарні біржі з оптових ринків перетворилися на місце, де формуються середні ціни (поточні і прогнозні), на які орієнтуються всі суб'єкти товарного ринку.

Розвиток біржової діяльності в Україні характеризується значною кількістю бірж: в 1996 р. (на початок року) в Україні було зареєстровано 88 бірж, в 2000 р. їх налічувалось 365, в 2005 р. – 458, станом на кінець 2011р. їх кількість досягла майже 6 сотень. На початок 2015 р. в країні нараховувалось 555 товарних бірж [2]. Про кількість бірж в Україні в подальші роки офіційна статистика відсутня: Державна служба статистики України не надає інформації. Чи не є причиною цього та обставина, що фактично функціонувала лише

незначна частина зареєстрованих бірж? Дійсно, чітко прослідковується динаміка скорочення кількості й питомої ваги діючих бірж. Так, якщо в 2010 р. діяльність здійснювали 331 біржі або 64,9 % з зареєстрованих на початок року, в 2011 р. – 339 або 63,1 %, в 2012 р. – 289 або 51,4 %, то в 2013 р. відповідно – 260 або 45,3 %, в 2014 р. – 2017 або 35,3 %, в 2015 р. – 146 або 26,3 %. До того ж, під процесом функціонування не рідко слід розуміти, що в певній біржовій установі на протязі року відбулось всього лиш декілька біржових торгів. У зв'язку з цим переважна більшість так званих бірж в Україні залишаються біржами на папері.

Практично всі вітчизняні біржі не мають сучасної матеріально-технічної бази, електронних систем торгівлі та клірингу, малопотужні, середній розмір статутного капіталу кожної із них не перевищує декількох сотень тисяч гривень, а сума щорічних надходжень ледь досягає 100 тис. грн, вони і надалі залишаються інвестиційно непривабливими, укомплектовані фахівцями, що недосконало володіють знаннями сучасних біржових технологій, торгують лише спотовими та форвардними контрактами [5], об'єктами біржових угод виступають товари, які не відповідають класичним вимогам до біржових товарів. В той час як ринок світу в цілому обслуговують менше 100 бірж. Загальний обсяг торгівлі на світовому біржовому ринку становив в 2015 р. 24,8 млрд. контрактів [1].

Ринок цінних паперів в Україні на даний час перебуває також в стані сповільнення діяльності. Загальний обсяг торгів на біржовому фондовому ринку в 2017 р. досяг семирічного мінімуму(зменшився до 205,79 млрд грн), а в 2018 р. дорівнював 260,87 млрд грн. Більшість із 8 наявних фондових бірж в 2017 р. демонстрували зниження кількості укладених біржових контрактів. Лише дві фондові біржі – «ПФТС» та «Перспектива», відзначалися помітними обсягами торгівлі, контролюючи майже 96 % вартості біржових угод. При цьому торгували на біржах переважно державними облігаціями України: протягом 2017 р. зафіксовано угод з державними облігаціями України на суму

189,54 млрд грн., а в 2018 р. – на 245,73 млрд грн (відповідно 92,1 та % від загальної вартості річного обсягу біржових контрактів).

За участю нерезидентів в 2017 р. обсяг торгів на ринку цінних паперів становив 55,68 млрд грн: порівняно з попереднім роком зацікавленість іноземних інвесторів українськими активами впала на 86,53 % [3].

Таким чином, фондовий ринок в Україні не слугує належним джерелом залучення грошей для розвитку бізнесу, як це має місце в розвинених країнах.

На протязі всього періоду становлення біржового товарного ринку на теренах України в державі не було створено й не існує в даний час центрального спеціального державного органу, як би кваліфіковано опікувався розвитком організованого товарного ринку в країні. В певній мірі координацію торгівельної діяльності в даному сегменті товарного ринку в Україні здійснювало Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, окремі управлінські дії щодо нього – профільні міністерства, зокрема Міністерство аграрної політики та продовольства України, як державний орган управління одної з провідних галузей економіки країни, що продукує основний біржовий товар в країні. Безперечно, в нинішніх складних умовах багатоаспектного реформування економічних відносин в Україні для розвитку, а практично побудови біржового товарного ринку з нульових позицій, вкрай необхідним є формування цілісної державної стратегії його відродження.

Прикладами прогресивного досвіду розбудови біржового ринку в зарубіжних країнах можуть слугувати як країни з декілька столітньою історією біржової торгівлі, так і фактично постсоціалістичні держави (наприклад, сусідні Польща, Угорщина).

Наразі біржі світу торгують переважно ф'ючерсними й опціонними контрактами, що забезпечує у ринковій економіці для виробників і споживачів страхування цінових ризиків, диверсифікацію фінансування, відкриваючи доступ до кредитних ресурсів та можливості стійкого розвитку. Це стало можливим за умови всеохоплюючого законодавства, розвиненої інфраструктури біржового ринку, зокрема гарантуючих ліквідність на ринку

клірингово-розрахункових систем. Відсутність цих механізмів у нашій країні не дозволяє швидко перейти до впровадження торгівлі ф'ючерсними контрактами. Існує нагальна потреба здійснити ретельну розробку та прийняття законодавчо-правових актів стосовно розвитку ринку деривативів та прискореного впровадження механізмів торгівлі цими інструментами.

Потрібно активніше рухатися в бік правил європейського фінансового, енергетичного та аграрного ринків, створювати власну надійну інфраструктуру для організованої торгівлі, щоб стати повноцінною частиною світового ринку. Розвиток в Україні організованої торгівлі агропродовольчою продукцією, газом та електроенергією як на споті, так і ф'ючерсними контрактами, дасть потужний стимул для зростання економіки України [4].

Список літератури:

1. Дяченко Ю.А. Сучасний стан та особливості функціонування світового біржового ринку. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. Вип.23. С.51-54. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-1-2017/13.pdf>.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>.
4. НКЦПФР та Європейська федерація торговців енергією розвиватимуть організовані ринки в Україні / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/2018/03/28/nktspf-r-ta-vropeysyka-federatsya-torgovt-sv-energyu-rozvivatimuty-organzovan-rinki-v-ukran>.
5. Солодкий М.О. Проблеми та напрями розвитку біржового товарного ринку в Україні. Ефективна економіка. – 2017. – № 10 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5814>.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ

Стежко С.О.

Державний університет телекомунікацій, м. Київ, кандидат філологічних наук

Відповідно до Указу Президента України №156/2018 “Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України”, дедалі більше зростає інтерес до методики викладання української мови для іноземців.

У документі говориться, що “з метою забезпечення додержання конституційних гарантій щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя та на всій території України, посилення її консолідуючої ролі в українському суспільстві як засобу зміцнення державної єдності, урахування необхідності захисту національного мовно-культурного та мовно-інформаційного простору, підтримки розвитку національної культури, заохочення процесів її інтеграції у європейський та світовий культурний простір, постановляю:

1. Визнати за необхідне вжиття невідкладних заходів щодо зміцнення державного статусу української мови та створення єдиного культурного простору України.

2. Кабінету Міністрів України:...

2) розробити у двомісячний строк з урахуванням пропозицій експертної групи та затвердити державну цільову програму на 2018 - 2028 роки, спрямовану на забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя, створення єдиного культурного простору України та збереження цілісності культури, передбачивши, зокрема, заходи щодо:

зміцнення державного статусу української мови, вироблення дієвих механізмів її захисту та розвитку;

покращення якості викладання державної мови в закладах освіти, сприяння вивченню української мови іноземцями, розробці дистанційних та онлайн-курсів з вивчення української мови, запровадження в установленому порядку сертифікаційного іспиту з української мови для осіб, які подають клопотання про прийняття до громадянства України;

забезпечення підтримки та популяризації української мови за кордоном; підтримки інновацій, нових знань та розвитку сучасних культурних індустрій, та ін.” [5]

З підвищенням державних вимог щодо володіння українською мовою та викладання дисципліни українська мова переосмислюється й роль викладача у навчальному процесі, що потребує від фахівця не тільки теоретичних знань, а й високої професійної компетенції, педагогічної майстерності, творчої співпраці з іноземцями, особистісно зорієнтованого навчання, інновацій у викладанні мови.

Створення атмосфери співробітництва на практичних заняттях приваблює як іноземців, так і викладачів. Тому на сьогодні активно застосовуються інтерактивні технології.

У сучасній науці вивченням інтерактивних методів займаються такі дослідники як Ф.Бацевич, Р.Балан, О.Вербило, О.Горошкіна, М.Олійник, О.Пехота, Л.Пироженко, О.Пометун, Л.Скуратівський та ін. Інтеракція, на думку О.Пометун, Л.Пироженко, – це взаємодія, динаміка між учасниками й учасницями, винятково з моделями комунікацій, стосунками й рольовими припущеннями [4]. Ф.Бацевич розрізняє інтеракцію міжкультурну та мовленнєву. Під останньою науковець розуміє “взаємодію комунікантів у процесах спілкування з використанням засобів мовного коду [1]”.

До інтерактивних імітаційних методів дослідники відносять проектування, ділові ігри, розігрування ролей.

Наприклад, на практичних заняттях з української мови іноземці активно створюють “сенкани”.

Сенкан - це вірш, що складається з п'яти рядків. Слово “сенкан” . (французькою це слово звучить як «*cinquains*», англійською – «*cinquain*»). Його можна охарактеризувати як особливу форму білого вірша. Це короткий поетичний твір, жанр в японському стилі, що складається з п'яти рядків і пишеться за визначеними правилами.

1. Перший рядок має містити слово, яке позначає тему (звичайно, це іменник).

2. Другий рядок – це опис теми, який складається з двох слів (два прикметники)

3. Третій рядок називає дію, пов'язану з темою, і складається з трьох слів (звичайно, це дієслова).

4. Четвертий рядок є фразою, яка складається з чотирьох слів і висловлює ставлення до теми, почуття з приводу обговорюваного.

5. Останній рядок складається з одного слова — синоніма до першого слова, в ньому висловлюється сутність теми, ніби робиться підсумок.

Або ж так (формула):

1. Тема (іменник).

2. Опис (два прикметники).

3. Дія (три слова).

4. Ставлення (фраза – чотири слова).

5. Перефразування сутності (одне слово).

Цікаво, що винайдено “сенкан” в США на початку ХХ ст. Основоположницею жанру і творцем цієї поетичної форми є американська поетеса Аделаїда Крепсі (1878-1914), пошановувачка східної культури, словесник, викладач основ поетики. Книга «Сто віршів Стародавньої Японії» та знайомство з японськими жанрами хоку і танка надихнули її на створення власного оригінального поетичного стилю – стансу, який складався з п'яти рядків і містив 22 склади. Американське походження цієї форми під впливом японських мініатюр призвело до того, що іноді “сенкан” ще називають «американське хоку».

Для зразка викладачем подається декілька “сенканів”, а потім іноземці із знайомих українських слів самостійно створюють віршовані твори.

Цей прийом використовують на різних етапах заняття:

- на етапі вивчення нової теми;
- на стадії рефлексії (як підсумок вивчення нового матеріалу, який продемонструє не стільки якість, глибину і міцність знань (це покажуть усні опитування, контрольна робота), скільки розуміння теми, власні оціночні судження).

Варіанти роботи з “сенканом”:

- у групі (написані в групах “сенкани” частіше бувають цікавішими за індивідуальні);
- у парі;
- написання короткого оповідання за готовим “сенканом” (з використанням слів і фраз, що входять у склад “сенкану”);
- корекція й удосконалення готового “сенкану”;
- аналіз неповного “сенкану” для визначення відсутньої частини;
- визначення теми неповного “сенкану”;
- проведення конкурсу на кращого автора сенканів та ін.

Сенкани корисні у якості оцінки лексичного багатства й словникового багажу іноземних слухачів. Обговорюючи їх сенкани про, наприклад, пору року, можна на практичному занятті скласти “Словник погоди”.

На практичних заняттях “сенкан” не лише допомагає організувати діалог, а й дозволяє відпрацьовувати навички аналізу тексту та накопичення іноземцем української лексики.

Використовуючи цей прийом викладач вирішує одразу багато важливих завдань з вивчення української мови іноземним слухачем:

- вивчений на практичному занятті матеріал набуває емоційного забарвлення, що сприяє його більш глибокому засвоєнню;
- відпрацьовуються знання про частини мови;
- значно активізується словниковий запас іноземного слухача;

- удосконалюються навички використання в мовленні синонімів, антонімів;
 - розвиваються вміння узагальнювати і синтезувати складну інформацію, формулювати ідею;
 - активізується і розвивається мисленнєва діяльність, образне мислення;
 - вдосконалюється вміння виражати власне ставлення до чого-небудь.
- “Сенкани” – чудовий спосіб контролю.

Переваги “сенкану”:

- алгоритмічність;
- доступність різним віковим категоріям;
- не потребує великих часових затрат;
- допомагає створити ситуацію успіху;
- дозволяє відчувати себе хоча б на мить творцем;
- виходить майже у всіх.

Чи має дидактичний “сенкан” відношення до поезії? З цього приводу існує багато суперечок, але як інноваційний метод має місце на життя, особливо за для ефективного вивчення української мови іноземцями в Україні.

Список літератури:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Академія, 2004. – 344 с
2. Богосвятська, А. І. Сенкан. Роздуми про один творчий прийом [Текст] / А. І. Богосвятська // Заруб. література в школах України. - 2011. - № 12. - С. 18-21.
3. Дзямулич Н.І. Сенкан у системі інноваційного навчання // Педагогічний пошук. – 2010. – № 4. – С. 64-66.
4. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В. Пироженко. За ред.О.І.Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

5. Указ Президента України №156/2018 “Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України”

THE INFLUENCE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES ON EDUCATION

Styfanyshyn I.M.

Senior teacher of Ukrainian and Foreign Department

Yurko N.A.

Senior teacher of Ukrainian and Foreign Department

Lviv State University of Physical Culture

Today technology has touched and impacted almost every aspect of human life, and education is no exception.

Education is the process of facilitating learning, or the acquisition of knowledge, skills, values, beliefs, and habits. [1]. To be educated, it's very important in our life. It is the only thing that helps us to differentiate what is wrong and what is right. Without education we can't do what we want or we can't reach our destination. Education helps us in each and every field of our life. In fact, education is a part of the rest of the animal kingdom as well. Though, teaching young generation is simply something that we do. Help individuals to understand the world, make better choices and pass the knowledge and some experience to other – it's the main task of education today.

Many years ago, if students wished to study, they would have to visit a library and borrow books. In medieval times, books were rare and only an elite few had access to educational opportunities. Classrooms today do not look much different, though you might find modern students looking at their laptops, tablets, or smart phones instead of books (though probably open to Facebook). [2] Nowadays, students can learn from their iPads, audio books, podcasts, and YouTube.

Technology has greatly expanded access to education. Individuals had to travel to centers of learning to get an education. Today, massive amounts of information (books, audio, images, videos) are available at one's fingertips through the Internet, and opportunities for formal learning are available online worldwide through podcasts, traditional online degree programs, and more. Access to learning opportunities today is unprecedented in scope thanks to technology.

Opportunities for communication and collaboration have also been expanded by technology. Traditionally, classrooms have been relatively isolated, and collaboration has been limited to other students in the same classroom or building. Today, technology enables forms of communication and collaboration undreamt of in the past. Students in the rural classroom can learn about the Arctic scientific expedition, read scientists' blog posting, and view photos, e-mail questions to the scientists, and even talk live with the scientists via a videoconference. Students can share what they are learning with students in other classrooms in other states who are tracking the same expedition. Students can collaborate on group projects using technology-based tools such as Wikis and Google docs. The walls of the classrooms are no longer a barrier as technology enables new ways of learning, communicating, and working collaboratively.

Technology has also begun to change the roles of teachers and learners. In the traditional classroom, the teacher is the primary source of information, and the learners passively receive it. This model of the teacher as the "sage on the stage" has been in education for a long time, and it is still very much in evidence today. However, because of the access to information and educational opportunity that technology has enabled, in many classrooms today we see the teacher's role shifting to the "guide on the side" as students take more responsibility for their own learning using technology to gather relevant information.[3] Schools and universities across the country are beginning to redesign learning spaces to enable this new model of education, foster more interaction and small group work, and use technology as an enabler.

Technology is a powerful tool that can support and transform education in many ways, from making it easier for teachers to create instructional materials to enabling new ways for people to learn and work together. Today, many pupils have own a mobile device. Tapping this technology for learning improve engagement and motivation across all learning abilities.[5] Mobile learning also offers greater flexibility and accessibility for learning at home. Connecting mobile technology and devices within the classroom allow teachers to provide a fully immersive, integrated learning experience for all learning styles and abilities.

Another feature of education which technology changed significantly is the way of delivering the learning content. As a result of technology, it is no longer necessary to stick to the traditional process of teaching and learning. Teachers can now use videos, animations and other forms of content to enhance the process of learning; thus students can learn easily but with more fun.[4] Technology facilitates our ability to meet the needs of all kinds of learners.

However, technology in education constantly not only disrupts but also enhances pedagogy. It paves the way for new learning experiences and provides innovative ways to achieve core goals. Innovative teachers, meanwhile, are getting more creative with their Edtech, finding ways to use technology for differentiated learning and increased engagement. Instructional designers and educational technologies make the most of the opportunities provided by technology to change education so that effective and efficient education is available to everyone everywhere. With the worldwide reach of the Internet and the ubiquity of smart devices that can connect to it, a new age of anytime anywhere education is dawning. So, technology has profoundly changed education.

References:

1. Murthy Chelluboyina. What is education 2. Retrieved from <https://www.quora.com/What-is-education-2>
2. Wabisabi Learning. How technology has changed education. Retrieved from <https://www.wabisabilearning.com/blog/how-technology-has-changed-education>

3. Anisa Choudhary. How has technology changed education .Retrieved from <https://www.torontosom.ca/blog/how-technology-has-changed-education>

4. How technology has changed education. Retrieved from <https://online.purdue.edu/ldt/learning-design-technology/resources/how-has-technology-changed-education>

5. Five technology in education trends for 2018. Retrieved from <https://resourced.prometheanworld.com/edtech-trends-2018>

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Стремоухова І.В.

Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства им. П.Василенко, ст. преподаватель

Іншомовна підготовка фахівців технічних спеціальностей є одним із важливих складових сучасної системи вищої технічної освіти. Бурхливий розвиток міжнародних зв'язків в епоху глобалізації зумовлює необхідність підготовки фахівців з відповідними компетенціями. В усьому світі існує нагальна потреба у фахівцях, які можуть успішно співпрацювати з представниками інших країн.

Іншомовна підготовка фахівців технічних спеціальностей є одним із важливих складових сучасної системи вищої технічної освіти. Бурхливий розвиток міжнародних зв'язків в епоху глобалізації зумовлює необхідність підготовки фахівців з відповідними компетенціями. В усьому світі існує нагальна потреба у фахівцях, які можуть успішно співпрацювати з представниками інших країн.

Глобалізація освіти, розширення та поглиблення міжнародного співробітництва, інтеграція України у глобальне економічне середовище – усе вищезазначене є причиною виникнення ринкової потреби у спеціалістах з принципово новими характеристиками. Зокрема йдеться про підприємницькі цінності, економічне мислення, ініціативність, лідерські здібності, а також здатність бути ефективним комунікантом у полікультурному середовищі. Сучасна методологія розглядає мову як культурний код нації так, що вивчення іноземної мови поєднано з пізнанням історії та культури народу, мову якого вивчають, стилю життя, систем моральних цінностей, особливостей менталітету.

Співвідносити мовні засоби з нормами мовної поведінки неможливо без знань про реалії країни мови, що вивчається. Щоб досягти порозуміння в між культурному спілкуванні, фахівець повинен володіти знаннями не тільки в професійній сфері, але й уміти встановлювати контакт, орієнтуватися на національно-специфічні риси свого партнера, співпереживати й розуміти співбесідника як представника певної соціальної групи. У ході спілкування комуніканти виступають як носії певних соціальних стосунків, вербальних та невербальних норм поведінки, що виникають в тій чи іншій сфері діяльності і реалізуються в конкретних мовленнєвих ситуаціях. Участь у процесі спілкування вимагає володіння комунікативною компетенцією та знань комунікативної поведінки. Це передбачає володіння певною сумою знань мовного матеріалу, уміння співвідносити мовні засоби з завданнями та умовами спілкування, можливість організовувати мовленнєве спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки та комунікативної відповідності висловлювання. Знання норм та традицій спілкування співрозмовників дозволить учасникам мовленнєвого акту, що належать до різних національних культур, адекватно сприймати та розуміти один одного, сприяти “міжкультурній комунікації”. Незнання та нерозуміння норм та традицій спілкування носіїв іншої культури викликає “культурний шок”.

Міжособистісне спілкування носіїв різних мов та культур може здійснюватися за тих умов, якщо комуніканти будуть цікавими один одному, якщо вони будуть керовані однією метою – взаємопорозумінню, взаємозбагаченню засобами міжкультурної комунікації.

Спілкування між людьми здійснюється за допомогою різних засобів, знакових систем, різних мов. Поряд з національними мовами, які відображають історію народу, своєрідність його психології, існують також інтернаціональні мови, що відіграють важливу роль у міжнаціональному спілкуванні людей. Такою є мова науки, мова понять та формул. Завдяки цій мові наукові досягнення одного народу стають набутокм інших народів світу, втілюючись у практичну діяльність спільноти.

Метою формування міжкультурної компетентності є розвиток здатності особистості адаптуватися й успішно працювати в інокультурному середовищі. Активізація свідомої, творчої, пошукової діяльності студентів, яка базується на використанні лінгвокраїнознавчих знань, підвищує практичний, загальноосвітній, виховний потенціал навчання іноземних мов. Такий підхід дозволяє вивчати іноземну мову, поглиблюючи знання про соціокультурні особливості іншого народу.

Для успішного формування міжкультурної компетенції студентів викладач може використати на заняттях різні методи інтерактивного навчання, беручи до уваги рівень підготовки, інтереси й потреби кожної конкретної групи студентів.

Здійснення міжкультурної комунікації досягається за умови знання іноземної мови, картини світу, форм поведінки й урахування національно-культурної специфіки, за рахунок формування у студентів орієнтації на загальнолюдські цінності.

У дидактичних і психологічних дослідженнях переконливо доведено закономірну єдність освіти, виховання і розвитку особистості.

Мова є важливим засобом спілкування, засобом пізнання і вираження думки, вона, як найважливіший чинник національної самосвідомості, не лише

забезпечує комфортне існування людини в суспільстві, а й дозволяє виробити систему загальнонародних, національно зумовлених уявлень, пізнати національний характер особистості. В процесі вивчення іноземної мови студент може поступово набувати тих знань, розвивати ті навички й уміння, які є передумовою для успішної міжкультурної комунікації.

Орієнтація на національно-культурні оцінні характеристики слів і текстів сприяє виробленню критеріїв загальнолюдських цінностей. Адже, лише спираючись на споконвічні поняття і категорії властиві народу, людина пізнає світ і його закономірності. Отже, під час вивчення іноземної мови у ВНЗ слід враховувати національно-культурну специфіку процесу спілкування, що найбільш яскраво ідентифікує особистісні цінності співрозмовників і сприяє комунікативному комфорту та успішному комунікативному результату.

Список літератури:

1. Грушевицкая Т.Г. Основы межкультурной коммуникации /Т.Г.Грушевицкая, В.Д.Попков, А.П.Садохин.-М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2002.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, оцінювання/ наук. ред. укр. Видання д-р пед. Наук С.Ю. Ніколаєва. – К.:Ленвіт, 2003. – 273с.
3. Потеряхін О.Л. Психологія міжкультурного спілкування. –К.:Афера, 2007.

ДОСВІД ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Стромчинська Т.В.

студентки групи Ф-31

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник :

к.е.н, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Шулюк Б.С.

В умовах вирішення проблем фінансування, створення та експлуатації стратегічно важливих об'єктів забезпечення соціального та економічного розвитку країни при дефіциті бюджетних коштів доцільним стає введення державно-приватного партнерства (далі-ДПП) в Україні. Актуальним є аналіз досвіду розвинених країн світу в даних відносинах задля подальшого впровадження в Україні [1, с. 137].

У світовій практиці ДПП визначають як систему відносин держава-бізнес, яку на умовах контрактного договору використовують як інструмент соціального розвитку великих, капіталозатратних проектів, які реалізуються державою або приватними компаніями. Основним елементом таких відносин є партнерство держави та бізнесу, яке виникає для вирішення проблем.

У зарубіжних країнах механізми ДПП застосовуються для залучення приватних компаній із метою довгострокового фінансування, будівництва та експлуатації об'єктів інфраструктури та галузей економіки. Напрямою реалізації проектів взаємопов'язаний із рівнем соціально-економічним розвитком та пріоритетності завдань певної країни або регіону. Така форма співпраці між державою та бізнесом діє більше ніж у 50 країнах світу [2].

Розвинуті країни світу реалізують проекти ДПП у різноманітних сферах, але домінують інфраструктурні проекти. У світовій практиці виділяють чотири вектори реалізації проектів ДПП: енергетика, телекомунікації, транспорт, водопостачання та водовідведення. Такі країни як США, Франція, Великобританія та Німеччина є лідерами у сфері ДПП.

У США тісне партнерство держави та бізнесу поширене на муніципальному рівні у зв'язку з тим, що законодавство країни не містить жодного закону, який би встановлював єдині шляхи реалізації ДПП. Тому у США ДПП регулюється зазвичай нормативно-правовими документами за галузевою ознакою. За розвиток ДПП у країні відповідає Національна рада з ДПП, яка сприяє поширенню державно-приватного партнерства на усіх рівнях державного управління та сприяє покращенню відносин між державою та бізнесом. За даними Національної ради з ДПП, у США приватні компанії

беруть участь у виконанні 23 із 65 видів діяльності муніципальної влади. Це допомагає владі економити від 20 до 50 відсотків бюджету. Окрім цього у США функціонують інші організації, пов'язані із ДПП: Федеральне агентство автомобільних доріг (сфера розвитку транспортної інфраструктури), Агентство підтримки глобальних ініціатив (сфера міжнародних проєктів), Корпорація тисячоліття та інші регіональні центри ДПП. Короткий огляд ДПП у США говорить про те, що акценти у цій країні поставлені на адміністративну присутність держави в інститутах ДПП та надання переваги фінансуванню будівництва, використання та отримання доходу із об'єктів партнерства на користь бізнесу[1,с. 138].

У Великобританії ДПП реалізується у формі Приватної фінансової ініціативи (далі-ПФІ), яка виникла в результаті пошуку урядом шляхів покращення якості надання державних послуг. Мета такого типу партнерство була у залученні інвестицій з боку бізнесу для будівництва великих державних об'єктів. Державні органи розраховувались із підприємцями лише після завершення будівництва об'єкту. Прибуток підрядників становив 10-14 відсотків від витраченої суми. У їхні обов'язки входило і оснащення об'єктів та підтримання споруд в робочому стані біля 25 років. Таким чином, не піднімаючи податки, держава мала можливість забезпечити будівництво великої кількості споруд, наприклад лікарень, шкіл. Дослідивши проблеми реалізації проєктів, Великобританія модернізувала програму ПФІ, особливо процедуру укладання договорів та їх оцінку. В результаті, із 2010 по 2016 рр. ця країна запровадила 34 фінансові проєкти на суму 195 млрд. євро, і це становить 36% від всього обсягу проєктів ДПП у Європі. Досвід Великобританії свідчить дає нам успішні приклади такої діяльності.

Франція є одним із лідерів у реалізації проєктів ДПП та має досвід залучення інвестицій підприємців у регіональну інфраструктуру. Її особливість у тому, що вона створює спільні підприємства, які функціонують завдяки частці держави чи органів місцевого самоврядування у статутному капіталі (50-85%). Окрім цього, Франція використовує в практиці ДПП такі концесії, які

відрізняються від інших моделей. Наприклад, законодавством заборонено приватизувати концесіонерам передану їм в концесію державну власність. Основними завданнями партнерства є розвиток приватної ініціативи та системи позабюджетного фінансування, а також доступ до нового об'єкту. Найбільше проектів реалізовано у сфері охорони здоров'я. Наймасштабнішим є проект реалізований разом із Великобританією – будівництво євротунелю під Ла-Маншем. Досвід Франції є позитивним та свідчить про ефективність фінансових проектів, особливо із акцентом на детальну оцінку проекту[2].

У цілому, звернемо увагу, що в економічно розвинутих країнах відбуваються серйозні зміни у відносинах між державного та приватними секторами. Держава все частіше заявляє про свою позицію не спостерігача, не “нічного сторожа”, а стає активним учасником процесу усупільнення виробництва, партнером бізнесу в його діяльності із задоволення соціально-економічних потреб суспільства.

На сьогодні втілення ДПП в Україні є дуже важливим завданням, тому що на його основі відбувається розвиток не тільки національного, але й регіональних ринків капіталу, товарів і послуг. Скорочується навантаження на бюджет, і держава має можливість перенаправляти отримані кошти на досягнення інших соціальних цілей. У рамках ДПП бізнес дістає можливість стабільного збільшення прибутку. Проекти ДПП сприяють залученню іноземних інвестицій у реальний сектор економіки [3,с. 53].

Аналіз зарубіжного досвіду ДПП показав, що основними завданнями для України має стати усунення бюрократичних перешкод під час реалізації ДПП, створення механізмів привабливості ДПП на муніципальному та соціальному рівнях, доступ до конкурсів на реалізацію ДПП, створення центрів розвитку ДПП. Також для успішної реалізації ДПП в Україні необхідно розробити системні заходи у даній сфері із урахуванням досвіду розвинених країн та вітчизняних особливостей економіки, виокремлення проблемних зон, процесів та векторів розвитку державно-суспільних інститутів.

Список літератури:

1. Ковальова О.В. Державно-приватне партнерство у розвинених країнах світу: досвід для України. «Економічна думка». 2014. №1. С. 134–143.

URL:

https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/398/pdf_144

2. Шулюк Б.С. Світовий досвід реалізації фінансових проектів державно-приватного партнерства в економічній інфраструктурі 2018. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/17_ukr/91.pdf (дата звернення: 19.03.2019).

3. О. О. Шутаєва, В. В. Побірченко, М. О. Гріщенко. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства і можливість його адаптації в Україні. Економіка: теорія та практика. 2015. № 1. С. 47-54.

URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econom_2015_1_9

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ У ПЕРІОД «ВІДЛИГИ» (НА МАТЕРІАЛІ ЛІТЕРАТОРІВ ДОНБАСУ)

Стуканова Ю.Р.

Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ ДДПУ

канд. іст. наук, ст. викладач

кафедри вітчизняної та зарубіжної історії

Проблема формування української національної еліти в Донецькому регіоні сьогодні набуває важливого державно-стратегічного значення. Її вирішення вимагає вивчення цих процесів у попередні десятиліття, зокрема, у радянські часи, спадщина яких є відчутною донині. Ключове значення у формуванні якісно нової генерації української еліти відігравали 1950-1960-ті роки, період часткової лібералізація суспільно-політичного життя в СРСР. Означену проблему висвітлювали дослідники Ю. Москвич, В. Романько, О. Стяжкіна, авторка даної роботи та ін.

Література і мистецтво розглядалися радянською державою як важливі засоби формування у громадян комуністичної свідомості та лояльності до існуючого режиму. Реалізація ідеологічної функції за допомогою мистецтва вимагала наявності певного типу митця, який би виконував покладені на нього державою завдання. Тому процес формування культурної еліти був предметом цілеспрямованої державної політики в Радянському Союзі.

Формування радянської культурної еліти можна розглянути на прикладі літераторів. Типовим був наступний шлях в літературу: молоді люди, що походили з селян або робітників, працюючи на виробництві, починали писати вірші та оповідання в місцеву газету (користуючись мовою ідеології), потім потрапляли до такої вищого рівня. Одночасно починали виходити поетичні або прозові збірки дебютантів. Згодом письменники-початківці входили до творчої спілки і ставали професійними радянськими поетами чи прозаїками. Подібні джерела формування письменницької еліти були притаманні й для Донецького регіону [15, с. 280].

Разом з тим, у період «відлиги» цей шлях в літературу вже не був домінуючою тенденцією. Зокрема, в середині 1950-х – 1960-ті рр. значна частина молодих письменників Донецького краю увійшли в світ літератури через виші (передусім, гуманітарних спеціальностей, і – медичних[8; 14, с. 193-195]). Не всі вони стали членами Спілки радянських письменників України у період, що вивчається[9, С. 412].

Поряд із діяльністю бюрократизованих, усереднених за здібностями діячів творчих спілок, в Україні в роки «відлиги» відбувався процес формування національних еліт високого рівня, що прискорювався невинним розвитком освіти, науки і культури[2, с. 50].

У випадку, коли національна спільнота (в даному разі, еліта) входить до складу багатонаціональної держави, національна культура може інтегрувати спільноту й незалежно від політики держави або всупереч їй. Тоді спільнота створює конкурентну щодо панівної культури систему суспільної комунікації,

сперту на спільних вартостях та значеннях, або підтримує елементи, що відрізняють власну культуру від культури панівної[2, с. 50].

Дослідники зауважують, що нерідко процес становлення національної еліти супроводжувався конфліктами у «національній глибинці» між молодими і талановитими, добре освіченими письменниками, митцями, з одного боку, і пануючою номенклатурною національною верхівкою – з іншого. В Донбасі найвиразніше ці тенденції проявились саме в літературному житті [12, с. 133-142].

Національні еліти не завжди збігалися з офіційними структурами та формальною ієрархією[11, с. 665]. На рубежі 50 – 60-х рр. поряд з єдиною організацією, що об'єднувала донецьких письменників, – відділенням Спілки письменників України, – з'явилися літературні угруповання, довкола яких точилося неофіційне літературне життя. Серед них – літоб'єднання «Обрій», Клуб молодого літератора при відділенні СПУ у м. Сталіно (з 1961 р. – Донецьк). Ці угруповання включали досить різних за світоглядними й художніми поглядами авторів. Молоді митці не так знаходилися в опозиції до офіційних діячів культури (зокрема, частину молодих літераторів нещодавно прийняли до лав СПУ – Є. Летюка, Й. Курлата [4, арк. 2; 5, арк. 2, 21-22; 6, арк. 3]), як намагалися створити альтернативу офіційній культурі (в тому числі, наслідуючи київських поетів-шістдесятників). Однак, наступ неосталінізму після ідеологічних пленумів 1962-1963 рр. спричинив зіткнення їх з місцевою владою і керівним складом офіційної літературної еліти, що її представляла.

Відзначимо, що її представники були, по-перше, як правило, українцями за національністю, при чому, їм була властива українська національна та/або українська культурна ідентичність⁴[2, с. 50-51]. Джерелом набуття української ідентичності були, в першу чергу, походження і родинна традиція. Частина

⁴ Культурна ідентичність – ідентичність, що конструюється, спираючись на обумовлені культурою ідеї, символи, коди і знаки; національна ідентичність – ідентичність, що конструюється, спираючись на ідеї, символи, коди та знаки, що їм надають політичного значення і що їх саме так сприймають члени тієї спільноти.

походили з родин донбаських сіл, які зберегли певною мірою українську народну основу (І. Дзюба), інші – з не-східних областей України (В. Стус, Г. Гордасевич[3, с. 3; 13, с. 27]). В останньому випадку їхня національна ідентичність міцніла під впливом зіткнення з Іншою культурою[2, с. 66]. По-друге, переважно це була молодь.

Основним джерелом формування національної еліти були гуманітарні спеціальності вузів, часто – відділення (української) філології. Гуманітарна освіта не буває позаідеологічною. Науково-культурний осередок при виші ставав каталізатором переходу національної ідентичності на новий, свідомісний рівень і консолідації її носіїв у спільноти. Це підтверджують спогади І. Дзюби, «обрійців», зокрема, О. Орача [10, с. 227, 229]. Така спільнота сформувалась у складі студентів історико-філологічного факультету Донецького педінституту – В. Стуса, В. Міщенко, О. Орача (Комара) та ін. Поет Лев Беринський, що входив до «Обрії» наприкінці 1950-х – на початку 1960-х рр., згадував: «Молодые украинские ребята держались обособленно, русские – так же. Враждебности или пренебрежения не было – просто не было общности ни творческих ориентиров, ни шкалы оценок того, что ими и нами писалось, причем разъем проходил не по национальной принадлежности, а по языку: скажем, украинец, писавший на русском, был «наш»» [1].

Сучасні політологи підкреслюють, що одним з важливих засобів формування еліти в історії були дискусійні літературні клуби[16]. Спогади учасників студії «Обрій» зафіксували розповіді про те, що багато часу молода національна еліта краю (студенти) проводила в дискусіях та обговореннях як подій культурного життя в Україні (вигини політики, твори видатних поетів епохи тощо), так і суспільно-політичних подій[7; 10, с. 229].

Серед особливостей місцевого ґрунту, на якому формувалася культурна еліта Донбасу, слід назвати русифікованість середовища, яке або модифікувало культурну й національну ідентифікацію митців, або породжувало різної міри успішності протистояння, а часом – відособлення української еліти[1].

Підсумовуючи, слід сказати, що становлення літературної (і ширше – культурної) еліти Донбасу в значній мірі відбувалось під впливом держави. Система прагнула формувати лояльну режимові культурну еліту, до функцій якої входила б трансляція офіційно прийнятої картини світу, виконання покладених на неї державою завдань з виховання людини з колективістською свідомістю. Водночас, в період «відлиги» відбувалось становлення національної літературної / культурної еліти, що не збігалась з офіційною ієрархією. Вона спиралась на національні культурні та загальнолюдські гуманістичні цінності. Її становлення було пов'язане із походженням, родинною традицією, вишівським середовищем.

Список літератури:

1. Беринский Л. Не будучи прозаиком... [письмо А.А. Кораблеву від 20.06.1999 р.]. Дикое поле. 2003. № 4. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dikoeполе.org/numbers_journal.php?id_txt=179.
2. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність. К.: Критика, 2005. 528 с.
3. Гордасевич Г.Л. Соло для дівочого голосу. Львів: ДОБРА СПРАВА, 2001. 112 с.
4. Держархів Донецької обл. Ф. Р-5832, оп. 1, спр. 26.
5. Держархів Донецької обл. Ф. Р-5832, оп. 1, спр. 29.
6. Держархів Донецької обл. Ф. Р-5832, оп. 1, спр. 53.
7. Курлат И. Василь Стус – каким я его знал и помню [Воспоминания; записала Э.Зельдина]. Алеф. 1990. ноябрь. № 3. С. 10.
8. Курлат И. “Обрий”. Донбасс. 1965. № 3. С. 112.
9. Летописцы шахтерского края: Сборник. Донецк: Изд-во «Донбасс», 1968. 432 с.
10. Нецензурний Стус. Кн. У 2-х част. Частина 1. / Упоряд. Б. Підгірний. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. 336 с.
11. Попович М. Червоне століття. К.: АртЕк, 2007. 888 с.

12. Стуканова Ю.Р. Культурна еліта Донбасу у 1953-1964 роках / Юлія Ростиславівна Стуканова: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Донецьк, 2010. 180 с.
13. Стус Д. «Коли не я – то хто?». Стус Д. Василь Стус: життя як творчість / Наук. ред. Г. М. Сивокінь / Гуманіт. центр В.Стуса. інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Асоціація укр. письменників. Донбаський історико-літ. Музей В.Стуса. К.: Факт, 2004. 368 с.
14. Стяжкина Е. В. К вопросу о десталинизации культурной сферы в районах Восточной Украины (на материалах Донбасса). *Нові сторінки історії Донбасу*: Ст. Кн. 6 / Голов. ред. З. Г. Лихолобова. Донецьк, 1998. С. 189-198.
15. Стяжкіна О. В., Стуканова Ю. Р. Літературні процеси в Донбасі в 1950-ті – середині 1960-х років: офіційний вимір (на матеріалі спогадів письменника Г. Г. Володіна). *Нові сторінки історії Донбасу*: Збірник статей. Кн. 12 / Голов. ред. З. Г. Лихолобова. Донецьк: ДонНУ, 2006. С. 276-288.
16. Шайхутдинов Р.Г. Функции, отличительные особенности и механизмы формирования элит: [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.elitarium.ru/2007/03/21/mekhanizmy_formirovaniya_jelit.html.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ І ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНІВ «ЗАТРАТИ» І «ВИТРАТИ»

Сук П.Л.

д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України “Ніжинський агротехнічний інститут”

В процесі своєї діяльності підприємство здійснює витрати. Щоб виробити і реалізувати продукцію потрібно затратити матеріали, робочу силу, основні засоби. На основі витрат визначається ціна продукції. Для підрахунку витрачених ресурсів використовують різні терміни.

Питання змісту і класифікації витрат досліджували Л.В. Нападовська [1], С.Ф. Голов [2], В.В. Сопко [3] та інші вчені. Проте до цього часу немає однозначних висновків щодо змісту і використання термінів “Затрати” і “Витрати”, класифікації витрат для відображення їх в бухгалтерському обліку і звітності.

В українських реаліях більш вживаним є термін “Витрати”, під яким розуміються різні покупки. Термін “Затрати” поєднується із втратами, шкодою, знищенням.

А.А. Костякова зазначає: “Встановлено, що витрати, які відображаються в управлінському обліку, слід вважати затратами, тобто зменшення одних активів за умови рівномірного приросту інших активів або приріст активів і зобов’язань на одну й ту саму вартісну величину” [4, с. 6]. Таким чином, пропонується термін “Затрати” використовувати в управлінському обліку, а “Витрати” – при визначенні прибутку суб’єктом господарювання відповідно до доходів за звітний період.

Переважає більшість вчених термін “Затрати” пов’язують з виробництвом продукції і калькулюванням її собівартості, а термін “Витрати” – з визначенням фінансового результату діяльності підприємства. Так, В.В. Сопко вважає, що витрати формують використані у процесі виробництва різні речовини та сили природи на виготовлення нового продукту [3, с. 5].

Бухгалтерський облік витрат повинен забезпечити одержання інформації про використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів у процесі діяльності підприємства. В економічній літературі поряд з терміном “Витрати” зустрічаються терміни “Затрати”, “Виплати”, “Видатки” тощо. Їх нерідко вживають, як синоніми, хоча кожне з цих понять має власне тлумачення, а тому у фінансовому та управлінському обліку важливо їх розмежовувати.

У нормативних документах в основному вживають термін “Витрати”. Так, Податковий кодекс України дає таке тлумачення: “Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника

податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім зміни капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)” [5, ст. 14.1.27].

П(С)БО 16 “Витрати” встановлює, що витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [6, п. 6]. Аналогічні твердження в міжнародних стандартах [7], положенні бухгалтерського обліку Російської Федерації [8] та в нормативних документах інших країн.

Глибоко досліджуючи бухгалтерське розуміння витрат і собівартості в постіндустріальній економіці, М.І. Скрипник робить висновок: “Таким чином, встановлено, що термін “Затрати” стосується будь-якого використання ресурсів, в тому числі на придбання активів, в той час, як термін “Витрати” – використання тільки тих ресурсів, які при визначенні прибутку суб'єкта господарювання за даний період часу ставляться у відповідність доходам” [9, с. 75].

Таким чином, термін “Затрати” вживається у процесі виробництва, під час якого здійснюється перетворення запасів у інший продукт, а термін “Витрати” використовується в процесі реалізації з метою визначення фінансового результату шляхом порівняння доходів і витрат. Під час аналізу діяльності підприємства терміни “Затрати” і “Витрати” застосовуються як синоніми, тобто показують одне і те ж явище.

Слід зазначити, що в Росії також існують аналоги термінів “Затрати” і “Витрати”. Так, в українській мові терміну “Витрати” відповідає в російській мові термін “Расходы”, а терміну “Затрати” – відповідає термін “Затраты”. Значення цих термінів у російській мові аналогічне тим, що використовуються в українській мові.

В англійській мові також застосовують терміни “Затрати” і “Витрати” [10], що аналогічно їх використанню в українській мові. Терміну “Витрати” в українській мові відповідає термін “Expenses” в англійській мові, а термін “Затрати” має аналог термін “Costs”. До терміну “Costs” подібний термін “Expenditures”, що означає витрачання.

Таким чином, під час витрачання ресурсів на виробництво продукції виникають затрати, а для визначення фінансового результату використовують витрати.

За наявності незавершеного виробництва, продукція ще не виготовлена, а затрати понесені. Сума затрат незавершеного виробництва не враховується у витратах з метою визначення фінансового результату. Коли продукція буде виготовлена затрати стануть витратами.

Наприклад, нарахована амортизація основних засобів як процес включення вартості основних засобів в новостворюваний продукт частинами є затратами, а перенесення амортизації на фінансовий результат є витратами. Затрати відображаються в Балансі (форма № 1), а витрати – у Звіті про фінансові результати (форма № 2).

Отже, затратами є суми, що відображені на рахунках 23 “Виробництво”, 90 “Собівартість реалізації”, 91 “Загальновиробничі витрати”, 92 “Адміністративні витрати”, 93 “Витрати на збут”, 94 “Інші витрати операційної діяльності”. Ці затрати стають витратами коли переносяться на рахунок 79 “Фінансові результати” і співставляються з доходами для визначення фінансового результату.

Таким чином, під терміном “Затрати” розуміють витрачання ресурсів на виготовлення продукції, тоді як термін “Витрати” використовують під час визначення фінансового результату. Ці терміни вживаються паралельно і є взаємозамінні.

Список літератури:

1. Нападовська Л.В. Управлінський облік / Л.В. Нападовська. – К.: Книга, 2004. – 544 с.

2. Голов С.Ф. Облік сільськогосподарських активів за справедливою вартістю : проти течії / С.Ф. Голов // Облік і фінанси АПК. – 2006. – №11. – С. 87-90.

3. Сопко В.В. Основи побудови внутрішнього і господарського (управлінського) обліку затрат і доходів діяльності / В.В. Сопко // Бухгалтерський облік і аудит. – 1996. – № 10. – С. 2-7.

4. Костякова А.А. Облік витрат на виробництво продукції рослинництва : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – ННЦ “Інститут аграрної економіки”. – К. – 2010. – 20 с.

5. Податковий кодекс України. – К. – Алерта. – 2014. – 640 с.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 січня 2000 р. за № 27/4248. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

7.Международный стандарт финансовой отчётности (IAS) 2 “Запасы”: Электронный ресурс. – Режим доступу : www.kz-adviser.kz/official/32-ifs/178-ias2.

8. ПБУ 10/99 “Расходы организации”: Электронный ресурс. – Режим доступу : www.businessuchet.ru/.../document_r_D80F6CB0-3C7C-4AQE4-800.

9. Скрипник М.І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат на калькулювання собівартості продукції : монографія / М.І. Скрипник. – Житомир, 2011. – 732 с.

10. <https://www.thebalancesmb.com/cost-vs-expense-what-is-the-difference-3974582>.

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ОСІБ З РОЗСІЯНИМ СКЛЕРОЗОМ В УМОВАХ СТАЦІОНАРУ

Супронюк М.В.

Чернігівський національний технологічний університет

Розсіяний склероз (РС) – хронічне прогресуюче демієлінізуюче захворювання центральної нервової системи (ЦНС), що має в більшості випадків хвилеподібний перебіг з чергуванням загострень і ремісій на ранніх стадіях хвороби, рідше – спочатку неухильно прогресуючий перебіг. Розсіяний склероз є найпоширенішим демієлінізуючим захворюванням, яке вражає переважно осіб молодого працездатного віку (16–45 років) і швидко призводить до інвалідизації. За статистичними даними, в даний час у світі кількість хворих на розсіяний склероз перевищує 1 млн чоловік. Поширеність розсіяного склерозу в більшості країн світу постійно збільшується.

Переважає кількість хворих – це жінки у віці 20–35 років (близько 80 %) і чоловіки 35–45 років; середній вік дебюту РС становить 29–33 роки. До 18 років захворювання зустрічається, за різними даними, у від 2,7 до 6 % випадків, старше 59 років – у 0,6 % випадків. Кількість нових випадків розсіяного склерозу збільшується в середньому з 2,0–2,2 до 3,4 випадку на 100 тис. населення в рік; у деяких країнах Північної Європи – до 5–8 нових випадків. При цьому зростання захворюваності відзначається не тільки в традиційних для РС областях, а й у зонах, раніше вільних від нього [А. М. Белової, 2002; С. М. Віничука, 2004; А. Н. Бойко, 2012; Т.Е. Шмідт, 2013; Н. А. Малкової, 2016]. Особливу тривогу викликає збільшення захворюваності серед дітей і підлітків [1].

За даними МОЗ України, в останні роки відзначається явна тенденція до зростання захворюваності РС в Україні. Згідно з традиційним розподілом на зони поширеності РС, Полтавська, Житомирська, Хмельницька, Київська,

західні області та м.Київ відносяться до зон високого ризику, інші області – до зони середнього ризику [2].

Існують міжнародно прийняті формулювання: «можливий» або «ймовірний» РС. У стаціонарі хворих з початковими формами РС не слід поміщати в палати разом з хворими з тривалим перебігом захворювання і вираженими неврологічним дефіцитом. Надавати інформацію про діагноз родичам і друзям можна тільки з дозволу самого хворого. Здорові члени сім'ї хворого повинні бути внесені в групу ризику.

Найбільш перспективною формою реабілітації є реабілітація в умовах стаціонару (спеціалізовані палати або відділення). Перевагами такої форми реабілітації є:

- Можливість використання бригадного підходу з одночасною всебічною оцінкою проблем хворого і правильною постановкою завдань даного курсу реабілітації;

- Ефективне використання робочого часу членами мультидисциплінарної бригади;

- Ефективне використання часу (розклад) і фізичних можливостей пацієнта;

- Можливість занять у групі;

- Можливість догляду осіб за час перебування пацієнта в стаціонарі вирішити домашні проблеми (психологічна перепочинок, ремонт, переїзд).

Проте в умовах стаціонару не можуть бути ефективно вирішені проблеми в повсякденній діяльності пацієнта, в конкретних домашніх умовах, в його дозвіллі.

Необхідність безперервності реабілітації при РС визначає другу за значимістю форму її проведення – систематичну реабілітаційну допомогу на дому. У цієї форми реабілітації при РС наступні переваги:

- Пацієнт перебуває у звичній обстановці, в умовах психологічного комфорту, в результаті чого менше виражена фізична виснаженість і заняття більш ефективні;

- Є максимальні можливості для трудотерапії.

За даними опитування пацієнтів, цей вид допомоги найбільш привабливий через непристосованість лікарень до потреб хворих РС, необхідності їх присутності вдома (маленькі діти) і т.д.

Амбулаторна форма реабілітації в сьогоdnішніх умовах виявляється менш прийнятною для хворих РС: у більшості пацієнтів є різкі обмеження здатності до пересування, порушення функції сечового міхура (наказові позиви і нетримання сечі) і швидка виснаженість. У цих умовах фізичні зусилля, витрачені на відвідування поліклініки та емоційні переживання, пов'язані, наприклад, з дисфункцією сечового міхура, можуть звести до мінімуму потенційну користь занять в амбулаторних умовах [3].

У науковій літературі докладно розглядаються медикаментозні аспекти терапії хворих на розсіяний склероз. Проте питання поліпшення якості життя таких пацієнтів висвітлено недостатньо. Різноманітність симптомів захворювання потребує застосування раціональних, фізіологічно обґрунтованих заходів з урахуванням їх комплексного використання.

Таким чином, фізична терапія хворих та інвалідів з РС на даний час залишається найменш дослідженою темою. А питання впливу засобів фізичної терапії на перебіг розсіяного склерозу залишаються відкритими для досліджень.

Список літератури:

1. Волошин П. В. Аналіз поширеності та захворюваності на нервові хвороби в Україні / П. В. Волошин, Т. С. Міщенко, Є. В. Лекомцева // Міжнародний неврологічний журнал. – 2006. – С. 9–13.
2. Центр медичної статистики МОЗ України. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я на Україні за 2001–2004 роки
3. Гусев Е. И. Рассеяный склероз и другие демелинизирующие заболевания. / Е. И. Гусев. И. А. Завалишин, А. Н. Бойко – 2004. – 256 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВТОРИННОГО РІВНЯ

Сухомлин А.О.

магістр спеціальності 073 «Менеджмент» ОП «Адміністративний
менеджмент»

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лукаш С.М.

В Україні започаткована комплексна реформа системи охорони здоров'я з метою забезпечення населення доступною та якісною медичною допомогою. Уряд схвалив Концепцію реформи фінансування системи охорони здоров'я. Дане рішення сприятиме забезпеченню громадянам України доступ до гідного європейської держави рівня медичного обслуговування шляхом переходу системи охорони здоров'я України до фінансування на основі моделі обов'язкового державного медичного страхування громадян з використанням для цього коштів, акумульованих у державному бюджеті. Нова модель фінансування охорони здоров'я має на меті впровадження державного гарантованого пакету медичної допомоги, створення єдиного національного замовника медичних послуг, автономізацію постачальників медичної допомоги, нові методи оплати та нову систему управління якістю послуг. Зміни в системі охорони здоров'я України – це поетапний комплекс дій та завдань для всіх сторін. Від злагодженості їхньої роботи, від наявності стратегії та вміння реагувати на виклики, та, насамперед, від нас самих – громадськості, залежить, чи досягне українська медицина європейського рівня, чи продовжить падіння у прірву. Реалії сьогодення такі, що сьогодні українці, в середньому, живуть на 11 років менше, ніж населення країн Західної Європи. При цьому, як зазначив наш сучасник, філософ Ярослав Грицак – "основним критерієм розвинутого, сучасного суспільства є середня тривалість життя". А вона, в свою чергу, у

великій мірі залежить від стану медицини в країні, а ще у більшій мірі – від наших спільних дій. Реформою передбачено пріоритетне впровадження первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини та реформа вторинної медичної допомоги зі створення за принципом інтенсивності надання медичної стаціонарної допомоги: лікарень нового типу.

Одним із викликів реформи системи охорони здоров'я є часовий розрив у реформі первинної і вторинної (вузькі спеціалісти) ланок. Особливість полягає в тому, що, вже реформований, сімейний лікар отримуватиме набагато більшу зарплатню, ніж ще не реформований вузький спеціаліст. При цьому, обсяг наданих ними послуг буде умовно однаковим. Це створює конфліктну ситуацію серед лікарів. Більше того, пацієнтам важко звикнути, що тепер вони не можуть напругу звернутися до спеціаліста за власним бажанням. Це додатково створює конфлікт між системою та пацієнтами. Зрозуміло, що створення та налагодження роботи нових механізмів – процес не швидкий, але пацієнти не можуть чекати. Зокрема, медична допомога, ліки та вакцини потрібні українцям щодня.

Перспективи реформування системи охорони здоров'я у лікувальних закладах вторинного рівня вимагають розробки стратегічних напрямків інноваційного розвитку медичних закладів як центрів надання високоспеціалізованої медичної допомоги в умовах реформування системи охорони здоров'я. В організації надання високоспеціалізованої медичної допомоги в умовах реформування системи охорони здоров'я на рівні лікарні постає низка нових завдань і, перш за все, це запровадження системи ефективного менеджменту, системи безпечного перебування пацієнтів в закладі охорони здоров'я, стратегічне планування розвитку закладу охорони здоров'я в умовах конкуренції з приватними закладами охорони здоров'я, які активно розвиваються при впровадженні сучасних методів фінансування, що потребує від організаторів охорони здоров'я нових компетенцій, знань і професійних вмінь. Стратегічне планування розвитку міського закладу охорони здоров'я в умовах реформування системи охорони здоров'я ставить наступні завдання:

- реорганізація лікарні в міцний конкурентоздатний лікувально-профілактичний заклад II рівня надання медичної допомоги;
- зосередження зусиль на створенні унікального, потужного реабілітаційного центру, оснащеного сучасними технологіями реабілітації та відновлення;
- створення хоспісних ліжок, які вкрай потребує населення, подальший розвиток цього виду послуг;
- збереження кадрового потенціалу, проведення постійної роботи по підвищенню професіоналізму та фаховості.

Реалізації мети сприятиме виконання наступних завдань:

- ✓ створення системи медичної допомоги, зосередженої на пацієнтові;
- ✓ запровадження в лікувальну практику сучасних медичних технологій,
- ✓ усунення диспропорцій у розвитку амбулаторно-поліклінічної та стаціонарної допомоги,
- ✓ забезпечення медичної підтримки здорового способу життя;
- ✓ покращення якості медико-санітарної допомоги;
- ✓ забезпечення медичної підтримки, створення здорового і безпечного фізичного середовища у місті;
- ✓ впровадження нових організаційних форм роботи;
- ✓ підвищення рівня забезпечення населення належними медичними послугами, сучасними методами діагностики.

На виконання вказаних направлені наступні заходи:

- ✓ впровадження нових та розширення існуючих платних медичних послуг,
- ✓ залучення позабюджетних надходжень,
- ✓ реалізація енергозберігаючих заходів,
- ✓ покращення матеріально-технічної бази лікарні,
- ✓ реалізація енергозберігаючих заходів.

Впровадження нових та розширення існуючих платних медичних послуг передбачає втілення в практику новітніх тенденцій та технологій в косметологічному та стоматологічному відділеннях, заходи направлені на рекламування цього виду послуг; створення госпрозрахункових хоспісних ліжок, палат сумісного перебування, послуги короткотривалого перебування осіб потребуючих постійного стороннього догляду (відрядження/відпустки родичів); створення на базі лікарні міської служби транспортування та доставки осіб з вираженими обмеженнями здатності до пересування; створення спеліотерапевтичного кабінету для якісної та ефективної реабілітації пульмонологічних хворих.

Залучення позабюджетних надходжень перш за все повинно бути направлене на активну співпрацю з благодійними фондами, зокрема фондами допомоги хоспісам та важкохворим, міжнародними благодійними фондами, продовження та розширення співпраці з підприємствами по укладанню договорів на медичне обстеження працівників.

Оптимізація роботи лікарні як центру високоспеціалізованої медичної допомоги, в умовах реформованої системи охорони здоров'я з пріоритетним впровадженням первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини та формуванням госпітальних округів зі створення лікарень нового типу за інтенсивністю лікувального процесу, потребує розробки концептуальних підходів та стратегічного плану інноваційного розвитку за етапами, які залежать від стану реформування системи охорони здоров'я в регіоні та від стану розвитку та ресурсного забезпечення лікарні. При цьому реалізація інноваційного розвитку лікарні може трансформувати її в медичний центр з наданням якісної консультативної, діагностичної та лікувальної високоспеціалізованої допомоги населенню. Інноваційний розвиток лікарні має проводитися комплексно і поетапно, повинен охоплювати всі сфери діяльності лікарні і скерований на підвищення якості та ефективності надання високоспеціалізованої медичної допомоги.

Список літератури:

1. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років. Режим доступу: <http://moz.gov.ua/strategija> – Назва з екрану.

2. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Комітет з економічних реформ при Президентові України 2010. – 87 с.: Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/content/ker-program> - Назва з екрану.

2. Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги : Закон України від 7 липня 2011 р. № 3611-VI [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua> – Назва з екрану.

3. Охорона здоров'я України : стан, проблеми, перспективи. – Київ-Тернопіль, 2009. – 440 с.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА П. П. МЕЛЬНИКОВА В ПЕРІОД ЙОГО РОБОТИ В ІНСТИТУТІ КОРПУСУ ІНЖЕНЕРІВ ШЛЯХІВ СПОЛУЧЕННЯ (1825-1841 РР.)

Талавіра Г.М.

Державний університет інфраструктури і технологій, завідувач кафедрою
«Будівельні споруди і конструкції»
кандидат технічних наук, доцент

Восени 1825 року Павло Петрович Мельников був зарахований репетитором інституту до професора Клапейрона за курсом прикладної механіки. Молодий вчений пропрацював на цій посаді п'ять років і був гідним послідовником свого вчителя. Наряду з навчальними заняттями Мельников щорічно виїжджав на проектно-вишукувальні роботи, зокрема по влаштуванню водопідійомної парової машини на Ладозькому каналі, по розчищенню

Волховських порогів, щодо поліпшення судноплавства на Західній Двіні і по з'єднанню її каналом з річкою Ловать. В результаті останньої роботи вчений опублікував у 1832 р в «Журналі шляхів сполучення» свою першу працю «Записка про причини повені річки Західної Двіні і про спосіб запобігання від шкідливого впливу на місто Дінабург» (нині Даугавіле), що поклала початок його наукової діяльності.

Восени 1831 року П. П. Мельников в зв'язку з від'їздом проф. Клапейрона до Франції був призначений помічником професора (нині це відповідає званню доцента кафедри), а в листопаді 1833 р в 29-річному віці, - професор курсу прикладної механіки та завідувачем кафедри того ж найменування. Між іншим, Клапейрон і Мельников зберігали дружбу до кінця життя. У бібліотеці інституту зберігатися відбиток наукової роботи Клапейрона «Розрахунок пружною балки, що вільно спочиває на різновіддалених опорах» з написом: «Генерал-лейтенанту П.П. Мельникову від його друга і колишнього професора. Клапейрон».

Надалі професор П.П. Мельников згрупував навколо себе багатьох молодих вчених, встановив особисті контакти з академіками, особливо з М. В. Остроградським, і очолив вітчизняну школу проектування і будівництва залізниць. Авторитет П.П. Мельникова був дуже високим. Вже в 1833 р він - член Петербурзького комітету будівель і гідравлічних споруд. Цей комітет, заснований в 1816 р, керував плануванням і будівництвом міських і гідротехнічних споруд.

До складу його в різні роки входили архітектори К. І. Россі, В. П. Стасов, К. А. Тон, А. А. Михайлов, вчені та інженери А. А. Бетанкур, П. П. Базен, А. Д. Готман, М. С. Волков та інші фахівці. Під керівництвом комітету були створені архітектурні ансамблі в Петербурзі, які збереглися в основному до наших днів.

У 1834 р П. П. Мельников як член зазначеного комітету очолив будівництво чудового дерев'яного купола Троїцького собору лейб-гвардії Ізмаїловського полку в Петербурзі за проектом проф. П. П. Базена. Собор був побудований за проектом архітектора В. П. Стасова в 1828 р і мав металевий

купол. У ніч на 23 лютого 1834 року цей купол був зірваний вихором і скинутий на землю. Остов нового купола утворювали брущаті ребра, пов'язані між собою п'ятьма горизонтальними поясами. Остов купола був обшитий дощаній опалубкою і покритий мідними листами. Ширина купола 24,6 м. Хрест підноситься над землею на 74,5 м при довжині в 6,4 м.

Купол був побудований без зовнішніх риштувань та помосту. Всі його частини були виготовлені внизу, а потім підняті по похилому настилу, влаштованому всередині собору від підлоги до верху аттика. Цей спосіб побудови купола, розроблений і здійснений П. П. Мельниковим і його помічником інженером шляхів сполучення І. Ф. Буттацем, являє собою найбільший внесок в теорію і практику будівельного мистецтва. Новий купол собору, що збереглася до теперішнього часу, був тоді другим за величиною дерев'яним куполом в Європі. Слід зазначити, що інженер І. Ф. Буттац, помічник професора Інституту Корпусу інженерів шляхів сполучення, склав проект і побудував в 1841 р Анічков міст через р. Фонтанку на Невському проспекті в Петербурзі.

Початок професорської діяльності П. П. Мельникова в Інституті Корпусу інженерів шляхів сполучення, збіглося з будівництвом в деяких країнах перших залізничних доріг з паровою тягою.

У 1833-1834 рр. російські механіки Е. А і М. Е Черепанови побудували перший в Росії паровоз для заводської залізниці. Здавалося б, заслуга механіків буде оцінена, але ця подія не отримало висвітлення в столичній пресі. Не слід забувати, що кріпосне право, економічна і культурна відсталість, громадський застій наклали особливий відбиток на життя того часу. Адже навіть виступ на захист думки про користь запровадження залізниць було нелегкою справою.

У цих умовах потрібні були наукові дослідження в галузі економічної ефективності і технічної можливості будівництва залізниць в Росії. П.П. Мельников постійно удосконалював курс прикладної механіки, який читали в Інституті Корпусу інженерів шляхів сполучення, і в значній мірі перетворив його в курс механіки залізничного транспорту. У зв'язку з цим проф. Я. А.

Севастьянов, який очолював наукову частину «Журналу шляхів сполучення», в 1834 р доручив П. П. Мельникову написати статтю про залізницю. Проф. П.П. Мельников виконав доручення. Комітет видання журналу розглянув рукопис вченого і визнав, що вона не тільки дає опис існуючих залізниць, але поповнена власними його міркуваннями і принесе найбільшу користь молодим інженерам, ознайомивши їх з однією з найважливіших частин будівельного мистецтва. На цій підставі комітет вирішив видати рукопис П.П. Мельникова, як «особливої книжкової для розсилки однієї офіцерам Корпусу інженерів шляхів сполучення»

Книга під назвою «Про залізницю» вийшла в світ в 1835 р тиражем 600-екземплярів - небувалим в той час для подібних наукових робіт. Її видавець - Головне управління шляхів сполучення і публічних видань, тому проф. П.П. Мельников не відчував будь-яких ускладнень з виданням книги. Навпаки він отримав діамантовий перстень, в якості нагороди за написання цієї книги. Наукова праця Мельникова складається з трьох частин перша частина - «Пристрій доріг і фур» присвячена вибору основних технічних параметрів залізниць і рухомого складу. Друга частина - «Опір руху фур залізницею» містить елементи тягових розрахунків, в ній так само говориться про опір повітря, досить відчутно при великих швидкостях, і третя частина - «Двигуни, що вживаються при смугових дорогах» оповідає про паровозах і інших двигунах того часу.

Написання книги було непростою справою. Автор у своїх спогадах писав про те, що він змушений придумувати терміни, які і понині збереглися в залізничній техніці. Книга П. П. Мельникова отримала широке визнання. Вона перш за все показала економічну доцільність і технічну можливість будівництва залізниць з паровою тягою в Росії. Автор книги підкреслював, що людина випробував швидкість поїзда. Раніше не випробувану, а це не могло не відбитися на економіці, торгівлі і обороні країни. Разом з тим книга «Про залізницю» була навчальним посібником для студентів Інституту Корпусу інженерів шляхів сполучення по курсу прикладної механіки.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ «M-LEARNING»

Тарасенко К.В.

к.філол.н, доцент,

доцент кафедри теорії та практики перекладу

Національний університет «Запорізька політехніка»

В сучасній освітній парадигмі викладання англійської мови особливе місце займає навчання академічного письма. Важливість та необхідність оволодіння цією компетенцією полягає не тільки в тому, що навички письма контролюються під час складання міжнародних іспитів (IELTS, TOEFL, FCE та ін.), що звісно свідчить про долучення України до європейського досвіду викладання іноземних мов, але й у прагматично-орієнтованому аспекті, коли здобувачі вищої освіти мають написати/відредагувати есе, науковий текст, резюме або CV і правильно з лексико-граматичної точки зору, і з урахуванням усіх критеріїв, які висуваються до такого виду письма. Крім того, така практика є обов'язковою в процесі навчання оскільки вона готує майбутніх фахівців до реального життя.

Особливо актуальною є проблема технічного забезпечення навчального процесу (відсутність/наявність недостатньої кількості аудиторій із відповідним обладнанням). Одним із ефективних шляхів вирішення цієї проблеми є популярний в сучасній методиці тренд – використання «**мобільного навчання**» (або “**m-learning**”) (Ю. Барабаш [1], Я.Брухаль, Я.Білик [2], А.Грушева, Л.Філіпова [3], Р. Гуревич [4] О.Мардаренко [5] та ін.) в процесі викладання англійської мови та навчання письмовому мовленню зокрема.

Першим аспектом в навчанні академічному письму є формування саме жанрової компетенції в процесі створення певного продукту: здобувач вищої освіти повинен усвідомлювати різницю, приміром, між summary writing,

analysis writing та reflective writing. Важливим моментом є те, що при цьому можуть бути використані автентичні матеріали (тексти, відео з мережі Youtube, Google). Так, приміром, різниця між цими видами письма наочно показана в мережі Інтернет («How to Identify Between Summary and Analysis...» [6], «Summary and Analysis: Jack and Jill» [7] або ж «How to write a reflection essay» [8]). До цього варто додати, що на занятті мають бути обов'язково опрацьовані мовні кліше кожного з вищезазначених видів письма, а також, що найважливіше, викладачеві потрібно донести до аудиторії розуміння того, яким же буде майбутній реципієнт (Чому я пишу? Що я пишу? Як я пишу?) та водночас навчити, як саме поєднати аргументативні (факти/цифри), емотивні (вплив на читача) та стилістичні компоненти (тон, стиль) в письмі. Тож вищезазначені критерії письма можуть слугувати для самоперевірки тексту, коли здобувач вищої освіти самостійно (або в парах) оцінює текст та оцінює його за розробленими викладачем критеріями.

Навчання структурі постає другим важливим аспектом, оскільки кожен тип тексту репрезентує певну структуру. Звичайно, що ці аналітичні процедури неможливі без аналізу автентичних джерел інформації на кшталт «How to Write an Effective 5-Paragraph Essay: Formulas for 5-Paragraph Essay» [9] або ж «How to write an essay: structure» [10]. Однак, не тільки аналіз автентичних текстів на предмет наявності необхідних компонентів, але й також вправи на «збирання» тексту з окремих компонентів, допоможе здобувачам вищої освіти краще осягнути структуру тексту. Також вправи на аналіз/оцінювання вже готових текстів є не тільки мотиваційно-ефективними, але й потребують вже сформованих навичок. При навчанні структурі тексту необхідно уникати таких типових помилок як неправильний вибір слова, порушення порядку слів у реченні, розмита/нечітка структура тексту, багатослівність (вихід за межі норми), відсутність змістовної насиченості, неоднозначність смислів. Так, доволі цікавою та корисною вправою, приміром, для уникнення багатослівності є вправа на редукування тексту або ж вправи на розкриття ідеї тексту у 10-15 реченнях при умові великих обсягів текстів.

Також важливим аспектом в навчанні академічного письма є використання цитації в процесі письма, що є необхідним компонентом багатьох зразків академічного письма. Тут на допомогу викладачеві придуть готові зразки, а також вправи на оформлення цитат. Вкрай необхідно звернути увагу на такий фактор як академічна доброчесність здобувача вищої освіти, якому буде надана чітка установка щодо запобігання плагіату в процесі створення письмової роботи.

Третім важливим аспектом є те що, що в процесі навчання цьому виду мовленнєвої діяльності суттєво змінюється усталена парадигма «вчитель-студент»: викладач – модератор процесу, здобувач вищої освіти – активний пошукач ідей та стратегій. Водночас і зростає мотивація: саме прагматична орієнтованість, практична спрямованість та життєва необхідність постають тими факторами, які уможливають активну роботу на занятті. Приміром, такий доволі важливий вид письмової роботи як CV (Curriculum Vitae), що вимагають усі роботодавці, доволі часто залишається поза увагою викладача та студентів. Тож, пошукова робота CV, аналіз вже існуючих автентичних матеріалів та власне процес написання з подальшим оцінюванням та аналізом є необхідними аналітичними процедурами в цьому процесі.

Таким чином, використання методичної стратегії **«мобільного навчання» (або “m-learning”)** в аспекті «жанр/структура» письмового тексту не тільки полегшує роботу викладача, але й слугує потужним фактором формування навичок академічного письма. Вона мотивує їх до навчання, розширює світогляд, знайомить із суто англomовними реаліями життя. Використання стратегії **«мобільного навчання» (або “m-learning”)** формує у студентів необхідність відповідати тим вимогам, які висуваються до рівня знань на певні освітні стандарти (B1/B2/C1). Більш того, використання цієї стратегії готує студентів до складання міжнародних іспитів з англійської мови, обов'язковим компонентом яких є контроль навичок письма.

Список літератури:

1. Барабаш Ю. Удосконалення іншомовної компетенції як важливої складової професійного розвитку особистості / Ю. Барабаш // Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія» – № 56, 2017. – С. 201-205.
2. Брухаль Я., Білик Я. Сутнісні характеристики технології мобільного навчання іноземної мови як педагогічної інновації / Я.Б.Брухаль, Я.О.Білик // Young scientist – № 6, 2017. – С. 201-205.
3. Грушева А., Філіппова Л. Мобільне навчання: за і проти / А. Грушева, Л.Філіппова // Збірник наукових праць «Професійна освіта: проблеми і перспективи». – К. : ПТОО НАПН України, 2015. – С. 100-106.
4. Гуревич Р. С. Мобільне навчання – нова технологія професійної освіти XXI століття / Р. С. Гуревич // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – № 20 (255), 2012. – 184 с. – С. 113-119.
5. Мардаренко О. Інтерактивні комунікативні технології освіти: мобільне навчання як нова технологія в підвищенні мовної компетенції студентів немовних ВНЗ / О.В. Мардаренко // Інформатика та математичні методи в моделюванні – № 3 (Том 3), 2013. – 184 с. – С. 288-293.
6. Smirnoff D: How to Identify Between Summary and Analysis by Shmoor. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <https://www.youtube.com/watch?v=4mRpavdlAeg>
7. Laist R: Summary and Analysis: Jack and Jill. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <https://www.youtube.com/watch?v=CIE57zESDO4>
8. Wehler M. How to write a reflection essay. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <https://www.youtube.com/watch?v=Fk2GjRIRBIk>
9. Taylor D. How to Write an Effective 5-Paragraph Essay: Formulas for 5-Paragraph Essay. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <https://www.youtube.com/watch?v=GwjmMtTVO1g>
10. Bisset A. How to write an essay: structure. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <https://www.youtube.com/watch?v=6PnsKg7hkIo>

МІСЦЕ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ У РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Тарасюк Д.Ю.

Студент 4 курсу, спеціальності «Менеджмент»
Черкаський державний технологічний університет

Важливим елементом розвитку організації є маркетингова стратегія. Даний документ являється основоположною стратегією розвитку бізнесу на ринку. Маркетингова стратегія визначає вектор просування товару, який максимізує дохід і прибуток підприємства у довгостроковій перспективі. Результатом маркетингової стратегії є маркетинговий план конкретних дій, спрямованих на зміцнення позиції товару на ринку в галузі, зниження можливих ризиків і загроз із боку конкурентів та максимізацію прибутку.

Основними завданнями, які має вирішувати маркетингова стратегія є орієнтація підприємства на розвиток, дотримання тактичного плану освоєння ринкових позицій, та їх утримання. Якщо організація не має чітко визначеної маркетингової стратегії, стає складніше утримувати і підвищувати конкурентоспроможність своїх товарів, з'являється ризик втрати існуючих клієнтів та, як наслідок, ймовірність скорочення прибутків.

Ефективна маркетингова стратегія підприємства має відповісти на питання: Кому організація продає товар? Що конкретно організація продає? Як продавати даний товар ефективніше? Коли і де виводити товар на ринок? Які властивості товару доцільно актуалізувати? Які нові ринки доцільно освоювати? У загальному розумінні, система маркетингового управління підприємством виступає важливим інструментом для збільшення рівня конкурентоспроможності товарів чи послуг, на яких спеціалізується підприємство та має чітко і обґрунтовано відповісти на кожне з поставлених питань.

У загальному розуміння, поняття «стратегія» визначається, як загальний план розвитку та покращення діяльності підприємства, в основу якого

покладено базові вектори руху у напрямі досягнення його довгострокових цілей. Маркетингова стратегія розвитку підприємства має забезпечувати інтенсивний розвиток як самого підприємства, так і споживачів, постачальників і конкурентів. Маркетингова стратегія є довгостроковим документом, який у своєму складі містить інструмент реалізації маркетингових цілей підприємства. Орієнтиром під час розробки стратегії мають стати результати маркетингових досліджень ринку та маркетингового аналізу галузі. Маркетингова стратегія має свою ієрархічну позицію у загальній стратегії розвитку підприємства та визначає його ринкову орієнтацію. Місце маркетингової стратегії у розвитку підприємства зображено на рис. 1.

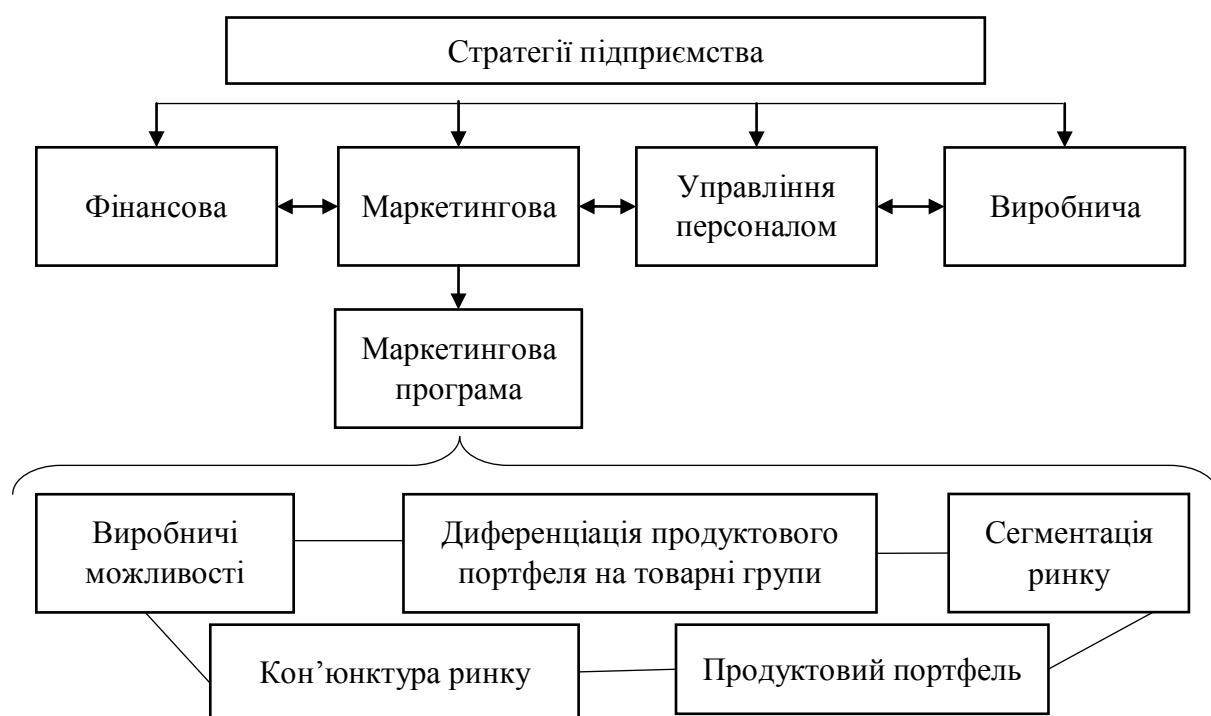

Рис. 1. Місце маркетингової стратегії у структурі розвитку підприємства
Джерело: складено автором

Маркетингова стратегія займає важливе місце у плануванні роботи підприємства та його загальному розвитку. Маркетингова стратегія включає в себе маркетингову програму, у якій деталізовано напрями розвитку підприємства та способи їх реалізації. Така програма складається з характеристики виробничих можливостей підприємства, дослідження

кон'юнктури ринку, опису продуктового портфеля підприємства, зазначається ймовірна сегментація ринку, тобто визначення ринкової позиції підприємства та характеристика сегменту ринку яким володіє підприємство, а також зазначена чітка диференціація продуктового портфеля на товарні групи.

Формування маркетингової стратегії складається із трьох взаємопов'язаних стадій, які графічно відображені на рис. 2. Усі вони доповнюють одна одну і в загальному вигляді кінцевим продуктом виходить дієва маркетингова стратегія підприємства.

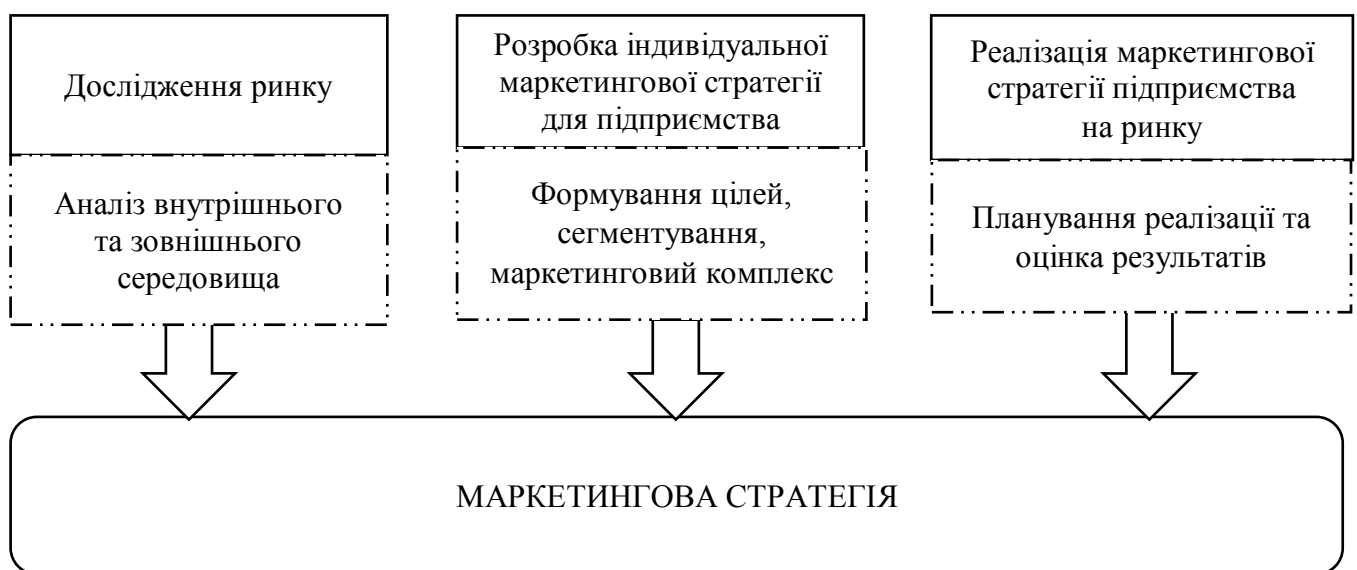

Рис. 2. Етапи формування маркетингової стратегії підприємства

Джерело: складено автором на основі [1, с. 123-130]

Першим етапом розробки маркетингової стратегії підприємства є дослідження ринку. На цьому етапі проводиться детальний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства. Аналіз внутрішнього середовища передбачає процедури аналізу ринку, вихід на який планує підприємство, виявлення найсильніших його учасників, а також проведення широкого спектру маркетингових досліджень, оцінка ємності ринку та обсягу продажів потенційних конкурентів.

Другим етапом є розробка індивідуальної маркетингової стратегії для підприємства. Реалізація другого етапу відбувається шляхом формування цілей,

сегментування та власне, розробки комплексу інструментів маркетингу. Формування цілей має забезпечити розробку філософії, місії підприємства, загального бачення, бажаних позиції на ринку. Сегментування – це визначення факторів, вибір методу сегментування, розроблення профілів груп споживачів, оцінювання сегментів, вибір пріоритетних сегментів ринку і позиціонування підприємства на ринку. Маркетинговий комплекс включає розробку політики ціноутворення, організації продажів, комунікації із споживачами, управління персоналом, модифікації товару та розширення спектру послуг, удосконалення обслуговування клієнтів, удосконалення процесів створення послуг.

Третій етап, власне, реалізація маркетингової стратегії підприємства тобто втілення її у практичну діяльність. У процесі планування реалізації необхідно застосувати оперативне планування маркетингу, розробити річний маркетинг-плану, а також підтримка, і створення (у разі потреби), позитивного іміджу підприємства.

Формування обґрунтованої маркетингової стратегії відіграє важливу роль у забезпеченні досягнення стратегічних цілей підприємства. Маркетингова стратегія визначає, як правильно сформувати структуру маркетингу, для того щоб залучити та задовольнити цільові ринки та досягти цілей організації. Головне завдання маркетингової стратегії – правильне панування виробництва продукції, каналів її збуту, просування та цінову політику [2, с. 66-68]. Чітке дотримання етапів створення та подальше використання маркетингової стратегії дозволить підвищити конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Список літератури:

1. Іванечко Н.Р. Процес формування маркетингової стратегії. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. 2014. Т. 22, вип. 8(2). С. 123-130.
2. Соколов М.А., Монастырская О.О. Маркетинговая стратегия как механизм обеспечения конкурентоспособности современных организаций. Молодой ученый. 2014. №6-2 (65). С. 66-68.

ГЕНЕРАЦІЯ СТІЙКИХ ЕЛІПТИЧНИХ КРИВИХ

Тарнавський Ю.А.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», кандидат фізико-математичних наук, доцент,
e-mail: george@aprodos.kpi.ua.

Основною перевагою еліптичної криптографії [1-2] є те що на даний момент не відомо субекспоненціальних алгоритмів для вирішення задачі дискретного логарифмування у групах їх точок. При цьому порядок групи точок еліптичної кривої задає складність задачі, а для досягнення такого ж рівня безпеки, як і у RSA, потрібні групи менших порядків. Зокрема для захисту інформації найвищого рівня секретності в еліптичній криптографії виявляється достатнім використання 384-бітових ключів.

Асиметричні криптосистеми на еліптичних кривих є найбільш стійкими серед криптосистем з відкритим ключем [3,4], оскільки для обчислення кратності точки еліптичної кривої не відомі такі ефективні алгоритми, як для обчислення дискретного логарифма в криптосистемах на базі модульного зведення в ступінь.

Ключовою умовою ефективного функціонування таких криптосистем є використання криптографічно стійких еліптичних кривих. Стійкою називається така еліптична крива, для якої задача дискретного логарифмування на еліптичній кривій є важкою.

Отримання криптографічно стійкої еліптичної кривої зводиться до генерування еліптичної кривої з відомим порядком циклічної групи точок. Для досягнення цієї мети запропоновано два підходи [7]: випадковий вибір і детермінована генерація.

Стратегія випадкового вибору полягає у випадковому виборі еліптичної кривої F_q , обчисленні для неї кількості точок q і порядку групи r та перевірку на стійкість.

Стратегія детермінованої генерації полягає у використанні методу комплексного множення [8] для побудови еліптичної кривої з відомим r , стійкість якої може бути перевірена ще до отримання рівняння кривої.

Практичне застосування вказаних стратегій вимагає побудови програмної системи. Для її реалізації запропонована наступна структура (Рис.1).

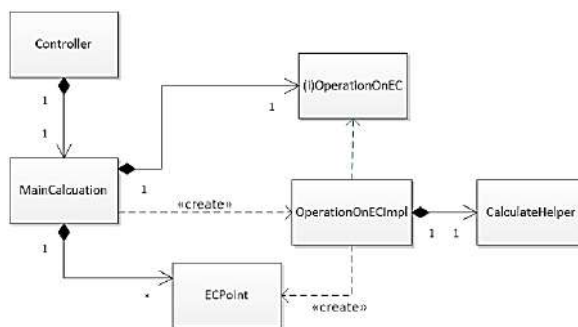

Рис.1. Структура програмної системи

Модуль *Controller* забезпечує введення/виведення даних через графічний інтерфейс. Модуль *MainCalculation* реалізує основні обчислення, використовуючи при цьому операції над точками еліптичної кривої з модуля *OperationOnECImpl*. Взаємодія між модулями *MainCalculation* і *OperationOnECImpl* забезпечується через програмний інтерфейс *OperationOnEC*. Модуль *ECPoint* забезпечує роботу з окремими точками еліптичної кривої, а модуль *CalculateHelper* - виконання різноманітних допоміжних операцій, необхідних для цього.

Прикладна система реалізована на платформі Java SE 8. Для тестування системи використовувався персональний комп'ютер з процесором Intel Core i7, тактовою частотою 2,2 ГГц і об'ємом оперативної пам'яті 16 Гб.

Графічний інтерфейс побудованої системи показаний на Рис.2.

На вкладці “*EC generator*” задається інтервалу значень досліджуваних параметрів. Генерація відповідних стійких еліптичних кривих, а також визначення їх рівня стійкості за тривимірною шкалою відбувається після натиснення кнопки “*Generate curves*”, а результат в табличному виді відображається на вкладці “*EC spectacular*”. Вкладка “*EC operation*” є своєрідним калькулятором, який дозволяє за необхідності виконати операції

над окремими точками еліптичної кривої (додавання, віднімання, подвоєння, множення).

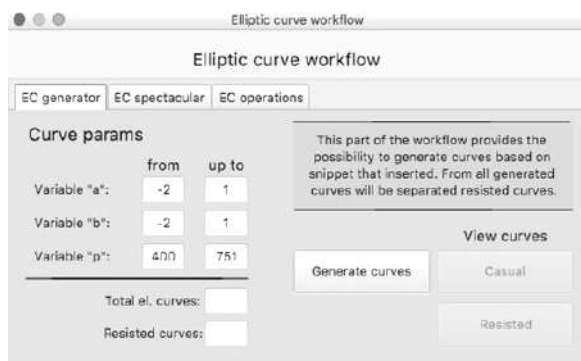

Рис.2. Інтерфейс прикладної системи

В результаті моделювання процесу генерації стійких еліптичних кривих з'ясувалось, що стратегія випадкового вибору є значно менш ефективна, ніж стратегія детермінованої генерації. Для порівняння скажемо, що у випадку використання першої стратегії середній час знаходження стійкої кривої складав ~44 хвилини, тоді як для другої він складав ~2 секунди. Проте кожна з них забезпечує отримання позитивного результату. Незалежно від стратегії генерації кількість знайдених стійких еліптичних кривих з найвищим рівнем стійкості (індекс 3) складає ~8%, з середнім (індекс 2) ~25%, з низьким (індекс 1) ~67%.

Генерація стійких еліптичних кривих є ресурсозатратним процесом, який вимагає часу і значних обчислювальних потужностей. Проте для його моделювання в обмеженій області параметрів достатньо потужностей персонального комп'ютера. Моделювання дозволило визначити ефективність стратегій генерації стійких еліптичних кривих, а також отримати уявлення про їх кількісний розподіл за рівнями стійкості.

Список літератури:

1. Жданов О.Н. Применение эллиптических кривых в криптографии/ О.Н. Жданов, Т.А. Чалкин. — Красноярск: СибГАУ, 2011. — 65 с.

2. Баричев С. Г. Основы современной криптографии / С. Г. Баричев, В. В. Гончаров, Р. Е. Серов. – М.: Горячая линия – Телеком, 2002. – С. 123.
3. Lencier, R. Finding good random elliptic curves for cryptosystems defined F_{2^n}/R . Lencier // Lecture Notes in Computer Science. - 1997. - Vol.1233. - P.379-392.
4. Oorschot, P.C. Parallel collision search with cryptanalytic application / P.C. van Oorschot, M.J. Wiener // J. Cryptology. - 1999. - Vol.12. - P. 1-28.
5. Пылин, В.В. Параметры асимметричной криптосистемы на эллиптических кривых /В.В. Пылин // Информационные технологии в профессиональной деятельности и научной работе: сборник материалов региональной научно-практической конференции. - Йошкар-Ола: Марийский государственный технический университет, 2006. -С. 90-92.
6. ANSI. Public Key Cryptography for the Financial Services Industry: The Elliptic Curve Digital Signature Algorithm, ANSI X9.62, 1998.
7. Пылин, В.В. Алгоритмы и методы генерации эллиптической кривой для асимметричной криптосистемы: дис. ... канд. техн. наук. Марийский. гос. техн. университет, Йошкар-Ола, 2008.
8. Atkin, A.O. Elliptic curves and primality proving / A.O. Atkin, F. Morain // Mathematics of Computation. - 1993. - Vol. 61. - P. 29-68

ВИБІР РОБОЧОЇ ЧАСТОТИ ДЛЯ ЕНЕРГОЖИВЛЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ШТУЧНИХ ОРГАНІВ

Теличко Дарія Вікторівна

Порятунок людського життя є однією з найприоритетнішим напрямком для людства в цілому Тому створення штучних органів, які імплантуються людині і можуть тимчасово або довгостроково виконувати життєво необхідну функцію є вкрай актуальною проблемою. Та якщо питання зі створенням

органів на сьогоднішній день більш-менш вирішено, то саме їх енергопостачання (окремо треба наголосити, що саме багатоміні пристарої) є вкрай актуальною проблемою. До штучних органів критичного життєзабезпечення відносять апарати «штучне серце» (ШС). Споживана потужність таких пристроїв, як наприклад AbioCor» компанії «Abiomed» (США), «HeartWare» (ФРН), HeartAssist 5 PediatricVAD» компанії «MicroMedCardiovascular» становить від 3 до 19 Вт в залежності від фізичного навантаження і психологічного стану людини [1].

Нажаль особливості людського тіла не дозволяють використовувати всі існуючі методи передачі енергії не руйнуючі цілісність шкіряного покриву. Для вирішення цієї задачі можна запропонувати наступні способи:

- контактний;
- безконтактний на рівні імплантат – зовнішня система енергопостачання від носимого акумулятора;
- 2-х рівнева система енергоживлення, яка включає безконтактну підзарядку носимого акумулятора і безконтактне енергопостачання самого імплантата.

Контактний спосіб забезпечує електропостачання через ізольовані провідники, які контактують з імплантованим пристроєм, проходять через організм пацієнта і зафіксовані на поверхні зовнішнього шкіряного покриву. Таке рішення доцільне при нетривалому використанні пристрою. При тривалому застосуванні можливе подразнення і травмування прилеглих біотканин, проникнення зовнішніх інфекцій, виникнення біологічної несумісності.

За медичними вимогами для тривалого застосування апаратів подібних до ШС є перспективним безконтактний спосіб забезпечення електроживлення з використанням явища електромагнітної індукції. Використовуючи змінне магнітне поле з індуктивним зв'язком між зовнішнім передавальним контуром і внутрішнім імплантованим приймальним здійснюється трансформація електроенергії.

Проведена розрахункова оцінка глибини проникнення змінного магнітного поля в біотканини та допустимий нагрів в області розташування приймального контуру показала, що компромісним значенням частоти поля є інтервал 100...200 кГц. На цих частотах також є прийнятними маса, розміри та форма внутрішнього (імплантованого) індуктора, які повинні відповідати умовам безпечного розташування в організмі пацієнта та можливими просторовими його зміщеннями в результаті процесів життєдіяльності. З досвіду практичної медицини найбільш прийнятна еліпсоїдальна форма імплантата. [2]. Для внутрішнього індуктора, який повинен включати обмотку з ізоляованого дроту розташовану в плоскому циліндричному магнітопроводі, доцільна форма суттєво стисненого сфероїда з найбільшим діаметром перетину до 30...40 мм. Наявність магнітопроводу (осереддя) зменшує магнітний потік розсіювання у внутрішні тканини, але одночасно підвищує масу індуктора. Прийнятним рішенням є використання для магнітопроводу середньо частотних феритів з відносною магнітною проникливістю 600-1000.

Згідно класифікації Асоціації користувачів електроніки Consumer Electronics Association технологію безконтактного живлення пропонується розрізняти в залежності від величини коефіцієнту зв'язку k . Якщо значення k близько до одиниці – то це сильно - зв'язана система (tightly-coupled), якщо $k < 0,1$ – слабо - зв'язана (loosely-coupled). Товщина біотканин між зовнішнім і внутрішнім приймальним індуктором за медичними вимогами становить 10...20 мм. Згідно специфікацій альянсу Alliance for Wireless Power (A4WP) для зазначеної відстані $k \approx 0,1$. В цьому випадку рекомендується використовувати технологію MR (Magnetic Resonant – магнітно-резонансну). За цією технологією передавальний і приймальний індуктори виконані як слабо зв'язані коливальні контури. Компанія Würth Elektronik eiSos, яка входить до консорціуму Wireless Power Consortium (WPC) та альянсу A4WP налагодила випуск спеціальних котушок для передавального і приймального ланцюгів систем безконтактного живлення [3].

Проведений експеримент з встановлення найбільш ефективної схеми включення контури рис. 1-3

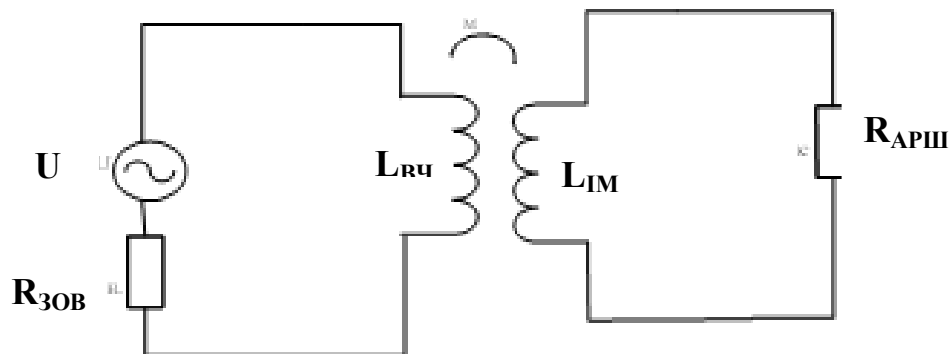

Рисунок 1- Трансформаторна схема

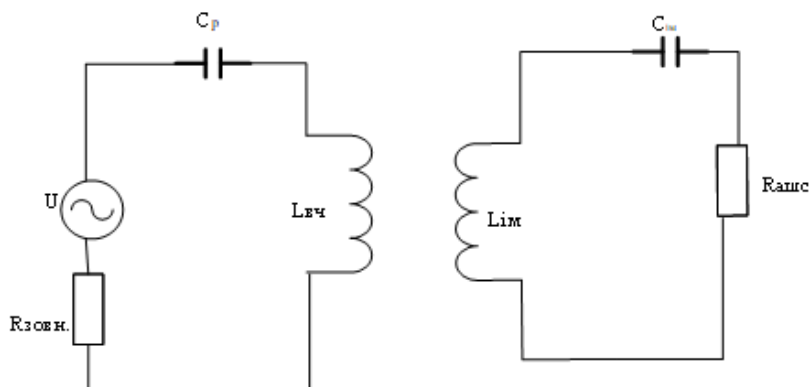

Рисунок 2- Схема з послідовними резонансним контурами

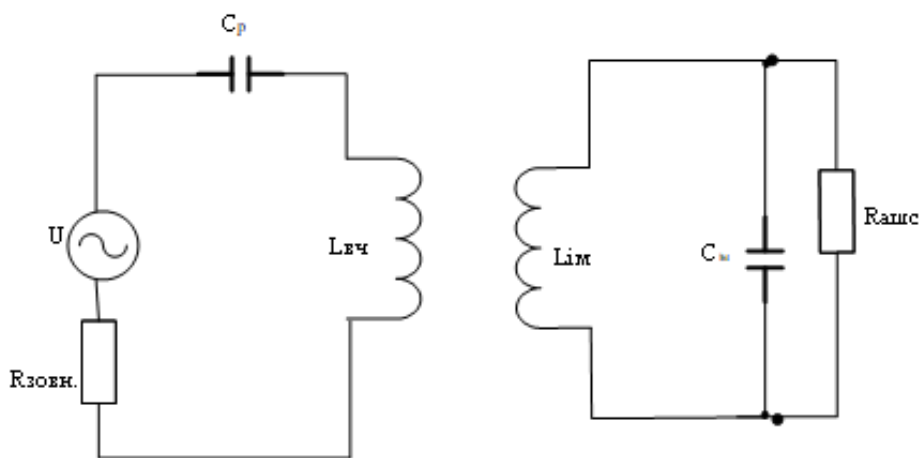

Рисунок 3- Схема з послідовним зовнішнім резонансним і паралельним внутрішнім контуром

Розрахунки да досліди показали, що використання схеми з послідовним зовнішнім і паралельним резонансним контуром внутрішньої частини є найбільш енергоефективною рис.3. При цьому варіанті підключення в зовнішньому контурі на резонансній частоті досягається максимальне значення струму і відповідної індукції змінного магнітного поля, а у внутрішньому (приймальному) максимальне значення напруги (за умови узгодженого навантаження). Катушки вхідного і вихідного контурів розташовані осесиметрично на відстані 20 мм. Співвідношення кількості витків вхідної і вихідної становить 1:2. Таким чином на резонансній частоті ~ 115 кГц приведений коефіцієнт передачі становить $k = 0,8$.

Список літератури:

1. Go, A. S. et al. Heart disease and stroke statistics—2014 update: a report from the American Heart Association. *Circulation* 129, e28–e292 (2014).
2. Катушки индуктивности для систем беспроводной зарядки / Рангу Нарайянан // *Электронные компоненты*. 2017, №6. – С. 54 – 59.
3. Перспективы развития технологий полной замены функции сердца с помощью механических систем поддержки кровообращения [Текст] / Д.С. Петухов, С.В. Селищев, Д.В. Тельшев // *Медицинская техника*. 2015, №5 (293). – С. 5 – 8.

СІМ'Я ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Титовська А.М.

студентка магістратури

1-го року навчання, ПВШ-18001м

гуманітарно- педагогічного факультету

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник: к. псих. н., доцент Теслюк В.М.

Проблема місця і ролі сім'ї в процесі соціалізації особистості є досить актуальною сьогодні, адже саме цей соціальний інститут посідає перше місце серед виховних осередків дитини.

Головними трансляторами соціальних і культурних цінностей були і залишаються батьки дитини. Сила виховного впливу сім'ї зумовлена характером процесу засвоєння морального досвіду в ній.

Аналіз сучасної літератури свідчить про те, що вивченню місця і ролі сім'ї в соціалізації особистості присвятили свої роботи А.І. Антонов, А.Й. Капська, В.В. Москаленко, З.М. Шевців, М.Б. Євтух, О.В. Безпалько, О.Б. Білінська, О.О. Тихомандрицька, О.П. Сердюк, С.В. Кратохвил, Т.В. Буленко, Ю.Е. Альошина та інші вчені.

Процес соціалізації людини триває протягом усього життя. Однак соціалізація учнів підліткового віку має певні особливості й набуває виняткового значення. Це пов'язано з педагогічно доведеним фактом, що у цей період особливо інтенсивно формується «внутрішня позиція» та соціальне «Я».

О. Харчева зазначає, що «сім'я – історично конкретна система взаємовідносин між чоловіками та жінками, між батьками і дітьми, мала група, члени якої пов'язані шлюбними або родинними відносинами, спільністю побуту і взаємної моральної відповідальності, і соціальна необхідність якої зумовлена потребою суспільства у фізичному і духовному відтворенні населення» [6, с. 75].

Т. Кравченко зазначає, що «на соціалізацію дитини в сім'ї впливають такі фактори, як склад сім'ї (структура сім'ї як єдність функціонування її членів); позиція дитини в сім'ї – її роль, яка може бути за зовнішньої схожості (життя в сім'ї) різною; основні (реальні) «вихователі-соціалізатори», тобто ті члени сім'ї, які здійснюють найбільший вплив на неї завдяки основному догляду, і ті, хто є для дитини найбільшим авторитетом, на кого вона найбільше хоче бути схожою; стиль виховання, який можна розглядати як домінуючий стиль основного «вихователя-соціалізатора» (наприклад, матері), допоміжних «соціалізаторів» (батька, бабусі, дідуся); та особистісний, моральний і творчий

потенціал сім'ї. До нього належить уся сукупність позитивних якостей дорослих членів сім'ї – моральних, вольових, емоційних, інтелектуальних, культурних, пізнавальних і творчих особистостей» [3, с. 119].

Історично склалося так, що батько та матір виконували в сім'ї різні функції, відповідно батькове виховання відрізнялася від материнського. Традиційно батько був головою сім'ї, що не могло б не накласти свій відбиток на його стосунки з дітьми. Саме слово батька у сім'ї було головною силою, найдієвішим засобом чоловічого виховання.

Мати була хранителькою оселі і емоційним ядром сім'ї, передавала і прищеплювала своїм дітям властивості, які поет М.Заболоцький чудово назвав «грацією душі». Діти, перебувавши в домі під материнським дахом, однаковою мірою вбирали все добре і світле, що намагалися їм дати батько й мати. Своєрідний синтез материнського і батьківського виховання був (і залишається) найважливішою умовою розвитку. Як не існує повноцінного будинку без батька або матері, так і може бути сформована повноцінна особистість дитини без гармонійного поєднання чоловічого й основою жіночого виховання в ній [1].

Соціалізація особистості складалася з двох підрозділів, тобто процес трудової соціалізації дітей та підлітків, а також особливості та характер прилучення цієї статево-вікової групи до обрядового життя.

Показано, що наступний етап соціалізації дітей та підлітків в українській народній культурі був безпосередньо пов'язаний з включенням останніх в активне соціально-господарське життя сім'ї, родини, сільської громади в цілому. В процесі праці особистість в традиційних суспільствах оволодівала необхідними формами та навичками соціальної поведінки, що їх вона згодом використовувала поза трудовою діяльністю в різноманітних формах та способах взаємодії з оточуючим середовищем.

Другий етап соціалізації дітей в українській народній культурі був безпосередньо пов'язаний з включенням останніх в активне соціально-господарське життя сім'ї, родини, сільської громади в цілому (перший –

соціальне народження). Фактично, саме з цього віку ми можемо говорити про початок активної трудової соціалізації дітей. Це й не випадково, бо саме у процесі праці, дитина в традиційних суспільствах оволодівала необхідними формами соціальної взаємодії та трудовими навичками.

Однією з основних ланок соціалізації дітей і підлітків є сім'я, хоч і відзначається певне падіння її виховну роль у зв'язку з що відбуваються у ній корінними змінами. Українська сім'я сьогодні переживає ситуацію, коли зміна соціальних умов, зміна одних суспільно-економічних взаємин у мегаполісі на якісно протилежні, відбуваються не плавно, а стрибкоподібно. Така ситуація викликає природну у випадках розгубленість населення, стурбованого пошуком свого місця у новій суспільно-економічній структурі мегаполіса [2].

Перехід від традиційної патріархальної до сучасної, заснованої на рівності подружжя, знизив авторитет батька. Поширені стали також сім'ї з однією - двома дітьми, котрим характерний дітоцентризм, а звідси - егоцентризм дітей.

Сьогодні батьківська сім'я залишається найважливішим інститутом соціалізації підлітків. Проте сім'я не має тієї самодостатньої ролі, на яку вона претендувала в попередню епоху. Батьківський авторитет вже не є абсолютним, тепер на місце заборони і примусу приходять переконання. Моральний авторитет підтримувати значно складніше, ніж владу, обперту на силу, особливо коли діапазон джерел інформації та вибір кола спілкування розширюється [4].

За словами Наталі Султанової, «соціальні трансформації, що відбувалися протягом ХХ ст. призвели до збідніння переважної частини сімей, збільшення робочої і побутової зайнятості дорослих членів сім'ї. Зростання безробіття об'єктивно обмежує матеріальні можливості сім'ї. Наслідком усього цього є падіння рівня життя сімей, тривожна атмосфера в домі, зростання конфліктності у взаємовідносинах, жорстокість стосовно дітей. На початку ХХІ ст. сім'я часто перестає виконувати інституційні функції в суспільстві» [5].

Отже, сім'я є першою ланкою соціалізації підлітка. Процес формування сучасної сім'ї проходить у складних, суперечливих умовах сьогодення. Під впливом економічних, соціальних, демографічних факторів втрачається традиційна роль сім'ї. У традиційній сім'ї панує абсолютна батьківська влада та авторитарна система виховання. У сучасній сім'ї виробляється антирутинний механізм — автономія подружжя.

Список літератури:

1. Абрамов, Г.С. Вікова психологія : Учеб. пособ. для вузів / Г.С. Абрамов. – М. : Академічний Проект ; Єкатеринбург : Ділова книга, 2000.- 624 с.
2. Авдучевская (Белинская) Е.П. Особенности социализации подростка в условиях быстрых социальных изменений // Ценностно-нормативные ориентации старшеклассника. Труды по социологии образования. Том III. Выпуск IV / Е.П. Авдучевская (Белинская), С.А. Баклушинский. – М, 2000. – 118 - 132 с.
3. Кравченко Т.В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи : монографія / Т.В. Кравченко. – К. : Фенікс, 2009. – 416 с.
4. Сидоренко Е.В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии / Е.В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2007. – 208 с.
5. Султанова Н. Сім'я як суспільна інституція соціалізації дитини (XX - початок XXI століття) [Електронний ресурс] / Наталя Султанова. – 2015. Режим доступу до ресурсу: http://ddpu.drohobych.net/pedagogics/arhiv/33_1_2015/27.pdf.
6. Харчев А.Г. Брак и семья в СССР / А. Харчев. – М. : Мысль, 1979. – 312 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Тищенко М.А.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Современные технологии изо дня в день совершенствуются различными компаниями по всему миру. Научный мир не стоит на месте и постоянно придумывает новые способы использования уже давно существующих технологий в комбинации с только разработанными. В наши дни уже никого не удивишь очками с технологией дополненной реальности или шлемом виртуальной реальности, но можно ли использовать подобные разработки в сфере информационных технологий во благо образовательному процессу? Ответ на этот вопрос смогли дать разработчики компаний EA Games и VWorld, которые представили общественности оборудование, которое может служить не только в качестве развлечений, но и для образовательных целей.

Идея использования виртуальной реальности в процессе обучения уже давно не нова, поскольку она уже давно практически применяется оборонными ведомствами Соединённых штатов Америки и Европейского Союза. Доклады этих ведомств могут продемонстрировать колоссальные преимущества использования такого подхода:

- экономия средств для постоянной модернизации аппаратных компонентов системы;
- уменьшение затрат на содержание технических средств, поскольку оборудование для технологий виртуальной и дополненной реальности занимает очень мало места и его легко транспортировать;
- интуитивно понятный интерфейс и способы использования оборудования для обучения;

- возможность использования систем виртуальной и дополненной реальности в любое время и в любой географической точке;
- отображение процесса обучения и достигнутых результатов обучаемого в реальном времени;
- возможность пройти определённый тематический модуль обучения снова, если желаемый результат не достигнут.

Мы привели основные преимущества использования технологий виртуальной и дополненной реальности и можем констатировать тот факт, что все они присущи и процессу обучения иностранным языкам.

Изучив научные труды отечественных и зарубежных авторов, которые изучали вопрос использования подобных подходов в методике обучения иностранным языкам, мы можем видеть не достаточный уровень анализа подобной проблемы, поскольку все авторы старались описать лишь отдельные аспекты процесса обучения, но не могли представить картину в целом.

К примеру, методисты из США использовали видео игру The Sims, которая, по и заверениям, была способна погрузить обучаемого в виртуальную среду, тем самым преодолевая психологическую неготовность к процессу обучения иностранному языку.

Но разработка компаний EA Games и VWorld шагнула намного дальше, стирая грань между обычной и виртуальной жизнью. В процессе обучения студенту необходимо проходить своего рода квесты и решать головоломки. Важно, что преподаватель может задать определённое время на таймере для выполнения каждого задания. Все инструкции предоставляются студенту в информативной форме на английском языке, выполненные носителем языка. Перед началом выполнения первого квеста, студенту необходимо пройти краткое обучение по использованию программы виртуальной реальности. После выполнения каждого задания на экране шлема студента и на экране персонального компьютера преподавателя показываются результаты, а именно: время, потраченное на выполнение задания, количество допущенных ошибок. Если ошибок более, чем 50 процентов, система предлагает пройти этот уровень

снова. К сожалению, на данном этапе разработки этой технологии мы можем использовать лишь 8 модулей продолжительностью по 2 квеста. Но в будущем, как обещают разработчики, количество предлагаемых модулей будет существенно увеличено.

Подводя итоги всего выше сказанного, следует заметить, что на примере комбинации игрового метода обучения и современной технологии виртуальной реальности мы можем получить огромные количественные и качественные преимущества в сфере образования. Более того, такой подход способен полностью преодолеть психологическую неготовность студентов в обучении иностранному языку.

Список літератури:

1. Antonietti, Alessandro; Cantoia, Manuela (2010). "To see a painting versus to walk in a painting: an experiment on sense-making through virtual reality". *Computers & Education*. 34 (3–4): 213–223

2. Barbour, Michael K.; Reeves, Thomas C. (February 2019). "The reality of virtual schools: a review of the literature". *Computers & Education*. 52 (2): 402–416

3. Piovesan, S. D., Passerino, L. M., & Pereira, A. S. (2019). virtual reality as a tool in the education. *IADIS International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age*.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВЕСЛУВАННЯ НА ЧОВНАХ «ДРАКОН» У СВІТІ

Тімофєєв Д.І.

Купрієнко Н.В.

Русанова О.М.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ

Вступ. Веслування на човнах “Дракон” - це командний вид веслувального спорту, що історично започаткований в країнах Азії, та поступово почав

розвиватися у всьому світі. В останні роки спостерігається дуже швидкий розвиток цього виду спорту, щороку проводяться чемпіонати світу та Європи серед клубів та національних збірних команд, а також велика кількість фестивалів та спортивно – масових заходів присвячених цьому виду веслування. Кількість учасників на цих змаганнях вкрай велика, наприклад на клубному чемпіонаті світу 2018 в Угорському місті Сегед пройшли акредитацію близько шести тисяч учасників з двадцяти семи країн світу, були країни, під прапорами яких змагалися більше двадцяти команд. Веслування на човнах “Дракон” було представлено у програмі Всесвітніх ігор 2005 та 2009 років, як показовий вид спорту, на Олімпійських іграх в Токіо 2020 плануються показові виступи з цього виду веслування [3].

Мета дослідження. Встановити хронологію розвитку веслування на човнах “Дракон” у світі.

Методи дослідження. Аналіз науково – методичної літератури та веб джерел.

Результати дослідження та їх обговорення. Веслування на човнах “Дракон” має символічне значення для китайців. Народ стародавнього Китаю вірив, що за допомогою своєрідного ритуалу в якому використовувався човен “Дракон” можна заспокоїти богів дощу. Згодом Цюй – Юань, видатний поет – воїн покінчив життя самогубством на річці Ми Ло в знак протесту політичній корупції того часу. З метою вшанування цієї жертви, люди почали організовувати гонки на човнах “Дракон” на його честь. З того часу вже більше 2000 років гонки на човнах “Дракон” є важливою частиною китайської культури яка відображає патріотизм та єдність китайського народу.

У 1970 – х роках задля привернення уваги туристів та популяризації міста, Асоціація туризму Гонконгу вирішила організувати фестиваль присвячений веслуванню на човнах “Дракон”. І в 1976 – му році в Гонконгу були проведені перші відкриті змагання з цього виду веслування, саме вони вважаються першими змаганнями сучасної ери веслування на човнах “Дракон”. Цей фестиваль перетворився на щорічні змагання у яких брали участь команди

з інших країн, та до створення у 1991 – му році Міжнародної федерації з веслування на човнах “Дракон” (IDBF) вважався неофіційним чемпіонатом світу серед клубних команд [2]. У 1981 - му році, в рамках чемпіонату світу з веслування на байдарках і каное який проводився в місті Ноттінгем, що знаходиться в Великій Британії, були проведені показові заїзди з веслування на човнах «Дракон». З того часу в Німеччині, Данії, Італії, Англії та Голландії почався активний розвиток цього виду веслувального спорту, стали з'являтися школи при університетах та на базі інших веслувальних шкіл, також почали проводитися місцеві змагання та фестивалі з веслування на човнах “Дракон”[1]. У 1990 - му році була заснована Європейська федерація веслування на човнах «Дракон» (EDBF), яка з 1992 - го року стала проводити чемпіонати Європи. Також у 1992 – му році була створена Азіатська федерація веслування на човнах “Дракон” (ADBF). У квітні 2007 – го року IDBF стала повноцінним членом Генеральної асамблеї міжнародних спортивних федерацій (GAISF), нині „Спорт-Аккорд“ [4]. У 2009 – му році в місті Ульсан (Південна Корея), був проведений перший чемпіонат світу за версією Міжнародної федерації каное (ICF). Та у 2010 – му році Міжнародна федерація каное офіційно додала у програму чемпіонатів світу змагання в десятимісних човнах [1,5].

Таблиця 1

Рік	Характеристика
1976 р	У Гонконзі вперше пройшли змагання в яких приймали участь команди з інших країн.
1981 р	Під час проведення чемпіонату світу з веслування на байдарках і каное в Ноттінгемі, були проведені показові заїзди з веслування на човнах «Дракон».
1990 р	Заснована Європейська федерація веслування на «Драконах» (EDBF).
1991 р	Заснована Міжнародна федерація веслування на човнах “Дракон”.
1992 р	Проведений перший чемпіонат Європи з веслування на човнах “Дракон” в Бельгії, також заснована Азіатська федерація веслування на човнах “Дракон” (ADBF).
1995 р	Перший офіційний чемпіонат світу (IDBF) у провінції Хуань, Китай.
2005 р	веслування на човнах “Дракон” було вперше представлене у програмі Всесвітніх ігор.
2007 р	IDBF стала повноцінним членом Генеральної асамблеї міжнародних спортивних федерацій (GAISF), нині „Спорт-Аккорд“.
2009 р	Перший чемпіонат світу за версією Міжнародної федерації каное (ICF), веслування на човнах “Дракон” було вдруге представлене у програмі Всесвітніх ігор.

Висновки. Веслування на човнах “Дракон”, це вид спорту, який дуже поширений в країнах Азії і має багату історію та традиції. Започаткований цей вид веслування в світі у 1976 - му році, з проведення першого фестивалю, в якому приймали участь команди з різних країн світу, саме ця подія зацікавила спортсменів з різних континентів та привернула їхню увагу до веслування на човнах “Дракон”, що згодом дало поштовх до створення національних, континентальних, та міжнародної федерації з веслування на човнах “Дракон”. Зараз цей вид спорту набирає велику популярність, про, що свідчить щорічне проведення чемпіонатів світу та Європи, а також велика кількість команд і спортсменів на цих змаганнях. Також великим кроком для цього виду веслувального спорту стане те, що у 2020 – му році на Олімпійських іграх в Токіо, будуть проводитись показові виступи з веслування на човнах “Дракон.”[3].

Список літератури:

1. Єременко НП. Характеристика веслування на човнах «дракон» як і одного із засобів фізичної рекреації. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2014; 1 (42): 40-46.
2. Міжнародна федерація веслування на човнах “Дракон”, історія <https://www.dragonboat.sport/history>
3. Dragonboat entered as demo sport in 2020 Tokyo Olympics
<https://ripplesdaily.com/dragonboat-entered-as-demo-sport-in-2020-tokyo-olympics/>
4. Dragon Boat Sport
<http://drachenbootverband.at/site/wp-content/uploads/2009/03/dragon-boat-sport-091.pdf>
5. World Dragon Boat Club Crew Championships 2009
http://en.olympic.cn/news/sports_news/2009-07-14/1838484.html

ЗАКОНОМІРНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ З ПОЗИЦІЙ СИНЕРГЕТИЧНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Ткачук Н.М.

Хмельницький університет управління та права, к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

E-mail: kamashik@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1947-7565>

Один із найважливіших механізмів економічної системи країни є банківська система, яка забезпечує ефективний перерозподіл ресурсів між економічними агентами, належним чином виконує притаманні їй функції без загрози втрати фінансової стабільності, є найважливішим чинником економічного зростання в країні. Досить важливим залишається питання розуміння закономірностей функціонування банківської системи з позицій синергетичної методології дослідження.

Розвиток наукових знань базується на засадах системного аналізу, а поняття системи є загальним для теорії систем, кібернетики, економіки тощо. На сьогодні поняття системи має широке застосування в різних галузях економіки й характеризується різноаспектним трактуванням її сутності: від дослідження окремих об'єктів, наприклад банків, до формування спеціального інструментарію дослідження різних економічних процесів: системного аналізу, системного підходу тощо.

Функціонування банківської системи як складної системи супроводжується постійними впливами як внутрішніми, так і зовнішніми. Використання методів екстраполяції та моделювання давало можливість раніше передбачувати певні кризові ситуації, а також прогнозувати поведінку системи за умови зміни її параметрів, з урахуванням даних попередніх періодів. В сучасних умовах розвитку економіки та фінансового ринку саме синергетика дозволяє пояснити процеси, які раніше вважалися випадковими,

непередбачуваними й не підлягали концептуалізації. Відповідно до основних положень синергетики, функціонування банківської системи визначається в певній мірі флуктуаціями, які важко передбачати, але вони є іманентними самій системі.

Банківську систему, як складну економічну систему можна пізнати на основі синергетичної методології, яка дає можливість доповнити загальнонаукову картину розвитку банківської системи уявленнями про особливості відтворення відкритих систем, їхнього розвитку із застосуванням термінології синергетичного мислення.

Розглянемо більш детальніше характерні особливості та закономірності розвитку банківської системи як складної, відкритої, динамічної системи, якій властива здатність до самоорганізації. До таких загальносистемних закономірностей, як зазначав Л. фон Берталанфі – системних параметрів, які характеризують принципові особливості побудови, функціонування та розвитку складної системи вслід віднести наступні [1]:

- закономірності взаємодії частини та цілого: цілісність, адитивність, емерджентність, систематизація, факторизація, інтегративність;
- закономірності ієрархічної впорядкованості: закономірності комунікативності, закономірності ієрархічності;
- закономірності функціонування систем: закон необхідної різноманітності У.Р. Ешбі, закономірність потенційної ефективності Б. С. Флейшмана;
- закономірності розвитку системи: історичність, самоорганізація та ін.

Використання вищезазначених закономірностей побудови та функціонування банківської системи дозволить розробити рекомендації з удосконалення організації системи, методики її системного аналізу, вибору методів і підходів дослідження системи.

Крім того відмітимо, що між особливостями та закономірностями існують непрості взаємозв'язки, які пояснюють складність їх врахування у

практичній діяльності банків. Але, якщо не створювати умови для набуття банківськими установами і системою банків таких властивостей та формування зазначених закономірностей, то банкам буде дуже складно пристосуватися до мінливого зовнішнього середовища. Відтак, реалізацію цих властивостей у практичній банківській діяльності можна забезпечити лише на основі вивчення та використання закономірностей функціонування та розвитку складних, відкритих систем, що здатні до самоорганізації [2].

Згідно положень синергетичної методології лише складні, нелінійні системи здатні до самоорганізації в точках нерівноважності. Зазвичай, рівноважний стан системи є необхідною умовою стаціонарного існування економічних систем, тоді як нерівноважний стан являє собою суттєвий момент переходу у новий стан, в якому економічна система набуває більш високого рівня організації та продуктивності. Саме в той момент, коли банківська система втрачає функціональну стійкість, можуть виникати самоорганізаційні процеси з формування нових більш ефективних структур. Відтак, набуваючи за нових умов функціонування стабільного стану, банківська система проходить свої рівноважні стани як проміжні етапи на шляху нерівноважної самоорганізації та розвитку. Характерною особливістю таких процесів є те, що банківська система спонтанно переходить на новий рівень організації й при цьому сама обирає оптимальний шлях і напрямок функціонування.

Отже, можемо відмітити, що банківська система, як система, що здатна до самоорганізації, характеризується відповідними ознаками та особливостями, які мають двоїтий характер: з одного боку, ці властивості є новими для системи й корисними для її ефективного розвитку, а з іншого боку, вони зумовлюють невизначеність й ускладнюють управління системою. До найбільш важливих з таких ознак слід віднести наступні:

- нестаціонарність (нелінійність) параметрів і стохастичність поведінки елементів (банків) банківської системи;
- унікальність і непередбачуваність поведінки банківської системи в конкретних умовах розвитку ринку;

- здатність адаптуватися до зміни умов зовнішнього середовища;
- здатність протистояти ентропійним (руйнівним) тенденціям і виявляти негентропійні тенденції;
- здатність напрацьовувати варіанти поведінки та змінювати свою структуру, зберігаючи при цьому цілісність і основні властивості;
- здатність і прагнення до цілеутворення;
- прагнення використовувати енергію і ресурси не для підтримки стабільності та стійкості, а для забезпечення нерівноважного стану [2].

Таким чином, узагальнюючи вищевикладене відзначимо: банківська система є складною, цілісною, відкритою, нелінійною, динамічною, адаптивною системою, якій властиві механізми самоорганізації. Використання синергетичного підходу дає можливість зрозуміти особливості та закономірності функціонування й розвитку цієї системи, що є необхідною передумовою забезпечення життєздатності та стійкості банківських установ і системи банків в умовах впливу різноманітних екзогенних і ендегенних факторів.

Список літератури:

1. Берталанфи Л. Фон. История и статус общей теории систем / Л. фон Берталанфи // Системные исследования: Ежегодник, 1972. - М.: Наука, 1973. - С. 20-37.
2. Теория систем и системный анализ в управлении организациями: Справочник: Учеб. пособие / Под ред. В.Н. Волковой и А.А. Емельянова. - М.: Финансы и статистика, 2006. - 848 с.

КОМПЛЕКСНЕ ЛІКУВАННЯ ГОСТРОЇ КАТАРАЛЬНОЇ БРОНХОПНЕВМОНІЇ У СОБАК ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ НЕ СТЕРОЇДНОГО ПРОТИЗАПАЛЬНОГО ПРЕПАРАТУ ЦЕЛЕКСИБ

Тодоров М.І.

доцент, канд. вет. наук

Сікоза Д.А.

магістрант

Одеський державний аграрний університет

Застосування НПЗ препарату целексиб в комплексній терапії у разі катаральної бронхопневмонії у собак сприяє швидкій локалізації запального процесу, відновленню фізіологічних процесів в організмі тварин, скорочує термін лікування та запобігає рецидиву хвороби.

Ключові слова: собаки, катаральна бронхопневмонія, целексиб.

Катаральна бронхопневмонія досить поширене захворювання серед незаразної патології у тварин.

При бронхопневмонії відзначається запальне ураження бронхів і легеневих часток. При цьому утворюється запальна рідина, яка заповнює просвіт бронхів і альвеол. Частіше на дану патологію хворіють молоді тварини. Дане захворювання виникає внаслідок комбінації різних причин. Неспецифічними причинами виникнення гострих запальних процесів верхніх дихальних шляхів у собак частіше є переохолодження внаслідок купання в прохолодній воді, тривала прогулянка в холодну і вітряну погоду, знаходження на протязі і в умовах підвищеної вологості, перебування тварини в приміщенні з забрудненим повітрям, угамування спраги крижаною водою; вживання заморожених продуктів. Сприяючими факторами виникнення у собак бронхопневмонії може бути порушення збалансованого харчування, нестача

ультрафіолетових променів, авітаміноз, зниження імунітету. Вплив даних факторів сприяє зниженню природної опірності організму[1,2].

Мета роботи

Дослідити ефективність не стероїдного протизапального препарату целексіб у комплексному лікуванні гострої катаральної бронхопневмонії у собак.

Матеріали і методи

Для проведення досліджень було сформовано дві групи собак хворих на катаральну бронхопневмонію. Собакам першої групи яки були контролем, застосовували наступну схему лікування; а саме енрофлосацин-50 у дозі 1мл на 10кг маси тіла, бромгексин по 1 табл. двічі на добу, глюконат кальцію по 1 табл. двічі на день, тетравіт 2мл, 1 раз на 3 дні, катозал 2мл на 48 годин. Собакам другої групи крім вищезгаданого лікування додатково застосовували НПЗ Целексіб 0,2мл/10кг.

Вплив препаратів на організм собак, оцінювали за клініко – фізіологічними, та гематологічними показниками, біохімічні дослідження крові визначали на біохімічному аналізаторі Stat Fax 1904.

Результати та обговорення

На початку дослідження в обох групах кількість паличко ядерних нейтрофілів, та юних було значно вище порівняно зі здоровими тваринами. Даний показник свідчить про нейтрофільне зрушення ядра в ліво. ШОЕ в обох групах на початку дослідження був на доволі високому рівні, порівнюючи з аналогічним показником у здорових тварин, що свідчить про помірний запальний процес в організмі тварин.

Біохімічні показники отримані на початку дослідження в обох групах також не різнилися між собою і були майже на однаковому рівні. Так, дані наведені в таблиці 1, а саме зниження загального білка сироватки крові, альбумінової фракції, помірне підвищення активності АсАТ і АлАТ, та зниження каталазної активності і лужного резерву крові, є характерними біохімічними маркерами для катаральної бронхопневмонії, що підтверджують діагноз якій був

поставлений за клінічними ознаками.

Таблиця 1

Біохімічні показники крові собак, контрольної та дослідної груп на початку дослідю

Показники	контрольна	дослідна	Здорові тварини
	Початок дослідю		
Загальний білок, г/л	67,3±2,6	66,9±2,9	68±2,8
Альбумін, г/л	20,1±2,1	19,9±1,9	27±2,4
АсАТ, Од/л	32,1±2,7	33,2±2,5	20±2,4
АлАТ, Од/л	62,3±3,6	62,2±3,3	45±3,4
Каталаза Од/л	9±1,1	9±1,2	11±1,8
Резервна лужність об/%	41±2,6	41±2,4	55±3,2

Здійснюючи моніторинг перебігу захворювання на 5-й день дослідю були відмічені суттєві зміни у дослідній групі.

На 15-й день дослідю, після повного одужання собак, де спостерігали гарний загальний стан тварин, корм і воду споживають охоче. В обох групах нами було проведено морфологічні та біохімічні дослідження крові.

Гематологічний профіль у собак дослідної групи, а саме рівень гемоглобіну, кількість еритроцитів, лейкоцитів, ШОЕ як дуже лабільні показники у разі захворювання тварин на катаральну бронхопневмонію наблизилися до рівня показників здорових тварин.

Біохімічні показники крові собак обох груп наприкінці дослідю (таблиця2) зазнали певні зміни. Значне зрушення відносно нормалізації показників які досліджували, відбувалося за цей період у дослідній групі. Всі досліджуєми біохімічні показники сироватки крові: загальний білок, альбуміни, АсАТ, АлАТ, резервна лужність у собак дослідної групи майже не різнилися від аналогічних у здорових собак. У собак контрольної групи дані показники на

час досліджень наближалися лише до норми, а такий показник, як лужний резерв крові свідчить про перебування собак даної групи у стані компенсованого респіраторного ацидозу.

Біохімічні показники крові собак дослідної і контрольної груп (15-й день)

Таблиця 2

Показники	контрольна	дослідна	Здорові тварини
Загальний білок, г/л	67±3,3	69±3,8	70±3,7
Альбумін, г/л	20±2,2	27±2,5	28±2,4
АсАТ, Од/л	54±2,9	46±2,4	45±2,7
АлАТ, Од/л	53±2,8	45 ±2,2	45±2,6
Каталаза од/л	10±1,3	11±1,5	11±1,4
Резервна лужність об/%	48±2,7	54±2,3	55±2,9

Таким чином, клінічні спостереження та лабораторні дані свідчать про те, що застосування НПЗ препарату целексіб в якості патогенетичної терапії у комплексному лікуванні катаральної бронхопневмонії у собак сприяє швидкому відновленню фізіологічних процесів в організмі тварин, скорочує термін лікування та запобігає рецидиву хвороби.

Висновок

Застосування НПЗ препарату целексіб в комплексній терапії у разі катаральної бронхопневмонії у собак сприяє швидкій локалізації запального процесу, відновленню фізіологічних процесів організму тварин, скорочує термін лікування та запобігає рецидиву хвороби.

Список літератури:

1. Болезни собак / Сост. В.А. Лукьяновский. - М.:Росагропромиздат, 1998. - 383 с.
2. Erichsen K., Ulvik R. J., Grimstad T., Berstad A., et al. Effects of ferrous sulphate and non_ionic iron_polymaltose complex on markers of oxidative tissue

damage in patients with inflammatory bowel disease // Aliment Pharmacol Ther. – 2005. – Vol. 22, № 9. – P.831_838.

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Топорівська С.В.

Викладач – не тільки професія, мета якої передавати знання, а й висока місія створення особистості, як своєї, так і учня, або за висловом В.А. Сластеніна, «людини в людині» [2, с. 75]. Великий педагог В. О. Сухомлинський був переконаний в тому, що важливий шлях становлення особистості вчитель проходить разом зі своїми учнями. Від того, якою особистістю є педагог, залежить, яких він виховає учнів. Василь Олександрович пред'являв дуже високі вимоги до особистості педагога як керівника і організатора навчально-виховного процесу: «Ми повинні бути для підлітків прикладом багатства духовного життя; лише за цієї умови ми маємо моральне право виховувати». Високі особистісні якості викладача, його знання і життєвий досвід повинні стати для дітей незаперечним авторитетом. Багаторічний досвід переконав Сухомлинського в тому, що вплив однієї людини на іншу при розкритті кращих людських рис – найсприятливіша умова для виховання особистості. Педагог сам повинен бути високоморальною особистістю, щоб досягти успіхів у вихованні дітей. Педагог, безумовно, повинен бути авторитетом для учня, виховувати його своїми знаннями, своїм ставленням, любов'ю і, нарешті, своєю особистістю. Ось чому можна стверджувати: педагогічна діяльність є ще й мистецтвом, працею не менш творчим, ніж праця письменника або композитора. І, мабуть, більш важким і відповідальним, тому що образ учителя, особливо першого, зберігається в пам'яті людини в найяскравіших зовнішніх характеристиках: «... прізвище вчителя можна і забути, - писав І.Г. Дубов, - важливо, щоб залишилося слово

«вчитель»! [1, с. 49] Роль особистості педагога, його вплив на успішність виховного процесу підкреслюють Р.К.Янкелич і Р.Ф.Юровський. На їхню думку, педагог будь-якого рівня, будучи найважливішим генератором духовності між поколіннями, не володіє монополією на виховний вплив. Сила виховного впливу визначається частіше за все не його спрямованістю (ідеї патріотизму, гуманізму, доброчесності), а тим, хто і як його проводить. Ось чому визначальним фактором ефективності виховного процесу є особистість викладача [4, с. 12].

Роль особистості викладача у навчально-виховному процесі не просто величезна. Ця роль основоположна. Виховний процес – це не тільки передача необхідної наукової інформації, але і процес взаємодії педагога та учнів – їх взаємовплив один на одного, обмін емоціями, думками, переживаннями. Учитель повинен не тільки задовольняти прагнення людини до знання, але і максимально мотивувати його на цей шлях. Як показує практика, учні охоче вивчають той предмет, викладач якого викликає повагу і симпатію. Школяр, студент, будь-який учень сприймає вчителя в першу чергу як особистість [3, с. 29]. Особистість педагога виступає в ролі «живого дзеркала», в яке постійно «дивиться» учень. Ось чому світогляд вчителя, його поведінку, його життя, його ставлення до своєї справи так чи інакше впливають на всіх учнів. Серед головних умінь, які педагог передає учню, – вміння служити іншим людям, працювати, сумлінно виконувати обов'язки стосовно сім'ї, громадянському суспільству. Не заперечуючи важливості освітнього рівня педагога, заснованого на неспинній самоосвіті і самовдосконаленні, все ж слід сказати, що провідна роль у формуванні особистості дитини належить особистості педагога, його авторитету. Дійсно, перші уроки педагог викладає не словом, а прикладом. Виходячи з того, що навчання є взаємодією вчителя і учнів, ефективність цієї взаємодії залежить від того, наскільки добре вчитель навчився використовувати власну унікальність, щоб професійно втілювати свої цілі.

Якості особистості, що характеризують професійно-педагогічну спрямованість педагога, є передумовою і концентрованим виразом його

авторитетності. Якщо в рамках інших професій звично звучать вирази «науковий авторитет», то у педагога може бути єдиний і неподільний авторитет особистості.

Можна стверджувати, що формування особистості учня можливо тільки в цілісному педагогічному процесі, обов'язковою умовою якого є єдність виховання і навчання. Педагог, який бере участь в цьому процесі, повинен сам володіти цілісністю – не тільки володіти системою наукових знань і вміти застосовувати їх на практиці, а й бути людиною зі сформованою системою духовно-моральних цінностей, які є основою його світогляду, з глибоким розумінням сенсу життя, відносин між людьми, усвідомленням свого місця. Одним з важливих чинників успішності педагогічної діяльності є особистісні якості педагога. Особистість вчителя у виховному процесі посідає перше місце, ті чи інші властивості його будуть підвищувати або знижувати виховний вплив.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що вчитель – не тільки професія, суть якої транслювати знання, а висока місія створення особистості, утвердження людини в людині.

У зв'язку з цим мета педагогічної освіти й виховання може бути представлена як безперервний загальний та професійний розвиток вчителя нового типу, якого характеризують:

- 1) висока громадянська відповідальність і соціальна активність;
- 2) любов до дітей, потреба і здатність віддати їм своє серце;
- 3) справжня інтелігентність, духовна культура, бажання і вміння працювати разом з іншими;
- 4) високий професіоналізм, інноваційний стиль науково-педагогічного мислення, готовність до створення нових цінностей і ухвалення творчих рішень;
- 5) потреба в постійній самоосвіті та готовності до неї.

Ця містка і лаконічна характеристика вчителя може бути конкретизована до рівня особистісних характеристик.

Список літератури:

1. Дубов И.Г. Перестройка личностных структур учащихся при персонализации личности педагога. - М.: Просвещение, 1987. - 310 с.
2. Слостенин В.А. и др. Педагогика Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. - М.: Издательский центр "Академия", 2013. - 576 с.
3. Таланчук М.Н. Системно-социальная концепция школьного воспитания. - Казань, 1991. - 110 с.
4. Янкелевич Р.К., Юровский Р.Ф. К вопросу о личности педагога и его роли в учебно-воспитательном процессе. - Гродно: ГрГАУ, 2004. - 96 с.

**ПРОБЛЕМНО-ІМІТАЦІЙНИЙ МЕТОД ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»****Третякова Л.Д.****Митюк Л.О.**

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», д.т.н., професор, к.т.н., доцент

Основний вектор модернізації системи професійної освіти спрямовано на підвищення компетентності студентів до вміння самостійно та відповідально взаємодіяти з іншими фахівцями та колегами. Важливим складником підготовки фахівця будь-якої спеціальності є формування системних знань щодо особистої та промислової безпеки, правових основ відносин між роботодавцем і працівниками в реалізації їх прав на здорові та безпечні умови праці. Залежно від знань та підготовки людина вибирає стиль поведінки у надзвичайних ситуаціях і щоденній діяльності, щоб з одного боку зберегти своє здоров'я, а інколи і життя, а з іншого – не створити загроз до життєдіяльності оточення.

Сучасні тенденції в освіті вимагають формування знань, умінь та практичних навичок, що орієнтує на надання та формування професійних компетенцій у студентів. Оскільки традиційне навчання багато в чому не відповідає сучасним вимогам, існує об'єктивна потреба у застосуванні нових методів навчання, які дають можливість випускати професійних фахівців, котрі здатні самостійно вирішувати складні професійно-виробничі та наукові проблеми. Такій вимозі відповідає запровадження проблемно-імітаційного навчання, яке сприяє формуванню професійного творчого мислення студентів. Окрім того, одним зі способів вирішення визначених завдань, як показала практика, є використання в навчальному процесі імітаційних технологій навчання.

Згідно [1] підготовка студентів вищих навчальних закладів до дій у надзвичайних ситуаціях і виробництві реалізується за результатами вивчення дисципліни «Охорона праці та цивільний захист». Для студентів, котрі навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», передбачено формування знань, умінь та навичок щодо забезпечення необхідного рівня безпеки у щоденній діяльності та надзвичайних ситуаціях відповідно до майбутнього керунку виробничої діяльності на підставі державних і галузевих норм і правил. Науковці пропонують низку підходів організації вивчення дисципліни «Охорона праці та цивільний захист», які ґрунтуються на визначенні потрібного обсягу знань у певних сферах професійної діяльності [2]. Але невирішеними залишаються проблеми розвитку особистості студента з точки зору усвідомлення знань з безпеки праці та успішної професійної діяльності. Одним з таких підходів пропонується розвиток адаптаційних можливостей людини, які дають змогу у критичних стресових ситуаціях прийняти правильні рішення.

Мета статті – обґрунтування методичних аспектів підготовки студентів з дисципліни «Охорона праці та цивільний захист».

Професійна компетенція, як одне з основних понять, на якому ґрунтується європейська система кваліфікацій, є інтегроване поняття, яке

виражає здатність людини самостійно застосовувати різні елементи знань і вмій у певному контексті за наявності відповідних рис окремої особистості. Рівень компетенцій (когнітивна, функціональна, особистісна та етична) визначається здатністю впоратися зі складними непередбачуваними ситуаціями та змінами, що виникають у виробничій сфері діяльності. Як показали численні педагогічні дослідження, максимально процес мислення проявляється та розвивається під час вирішення проблемних завдань. У статті проблема визначена як складне теоретичне або практичне завдання, яке має певні протиріччя, що викликають суперечливі позиції щодо її вирішення [3].

Психологічний механізм у проблемному навчанні такий: стикаючись з суперечливою, новою, незрозумілою проблемою, студент відчуває розгубленість та здивування. Далі розумовий процес відбувається за схемою: висунення гіпотез, їх обґрунтування і перевірка. Студенти самостійно здійснює пошук рішень або за допомогою викладача.

Аналіз наукових джерел показує, що серед багатьох вимог щодо проблемного навчання основними є:

- розвиток мислення, здібностей та умінь студентів;
- засвоєння студентами знань та умінь, здобутих у ході попереднього навчання;
- виховання активної творчої особистості студента, котрий вмє бачити, ставити і вирішувати нестандартні професійні проблеми.

Основними умовами успішного проблемного навчання є:

- інтерес студентів до змісту проблеми;
- обізнаність студентів з проблемами, які можуть виникати;
- інформація, яку студент отримує під час вирішення проблеми, повинна бути значущою та важливою в навчально-професійному плані;
- доброзичливий і демократичний стиль спілкування між викладачем і студентом.

Імітаційна технологія навчання, яка охоплює неігрові та ігрові методи навчання, дає змогу сформувати, тип особистості вільної людини, котра

усвідомлює відповідальність за свій вибір і свої дії. Це особливо важливо досягти під час реалізації особистої та виробничої безпеки.

Імітаційна технологія навчання характеризується такими компонентами:

- практичним способом навчання;
- колективною розумовою діяльністю – формування навичок спілкування, мислення, розуміння, рефлексії, дії;
- використання групи як засобу розвитку особистості.

Імітаційна технологія навчання базується на таких принципах:

- принцип проблемності: в процесі обговорення навчання стає особистісне, значуще та розвиваюче;
- принцип особистісної взаємодії;
- принцип єдності розвитку кожного учасника та групи загалом;
- принцип самонавчання на основі рефлексії. Рефлексія дає можливість усвідомити метод, який дав змогу досягнути результату, сприяє систематизації та узагальненню певних способів діяльності.

Організація занять з використанням імітаційних технологій передбачає низку етапів:

- підготовка викладачем проблемних ситуацій: визначення мети, завдань, методів і засобів, складу навчальних груп;
- постановка проблеми: колективне обговорення способів діяльності, створення навчальних груп, актуалізація протиріч;
- загальне обговорення: захист кожною групою (наукове аргументування позиції, відстоювання або зміна її);
- організація рефлексії: аналіз пізнавальної та комунікативної діяльності кожного, групи та колективу загалом. На підставі аналізу визначають відповідність між метою, завданням, методами, засобами діяльності та її результатом. Кожен учасник колективної розумової діяльності усвідомлює цінність діяльності, визначає власне місце в системі відносин, осмислює свої способи взаємодії з виробничим середовищем і колективом.

Для перевірки ефективності обґрунтованих організаційно-педагогічних

умов викладання дисципліни «Охорона праці та цивільний захист» були задіяні шість груп студентів Національного технічного університету України «КПІ»: контрольна (56 студентів) та експериментальна (25 студента).

Основними завданням експерименту була розробка та перевірка імітаційної методика навчання з охорони праці та цивільного захисту. На першому етапі викладачі реалізували практичну складову розробки методики навчання. Інформаційно-змістовий етап передбачав отримання студентами знань, пов'язаних з питаннями промислової та внутрішньої безпеки та охорони здоров'я: нормативні документи, інструкції, специфіка організації охорони праці на підприємстві. Мотиваційно-особистісний етап мав на меті підвищення мотивації студентів до розвитку власних професійних компетенцій, зокрема через подолання чинників, які перешкоджають навчанню та можуть спричинити стресові ситуації (несвоєчасне виконання завдань).

Когнітивний етап передбачав осмислення студентами взаємозв'язків між вимогами безпеки та можливими проблемами з особистим здоров'ям на підставі врахування адаптаційних механізмів (аналіз конкретних ситуацій).

Практичний етап спрямований на застосування набутих знань та навичок у ситуаціях професійної діяльності. Під час проведення практичних занять використано низку рольових тренінгових занять:

- ділові ігри за темами: «Основні функціональні обов'язки з охорони праці посадових осіб», «Перевірка документації з охорони праці на підприємстві»;
- метод-інциденту (тема «Розслідування нещасного випадку»)
- кейс-метод (тема «Оформлення наряду-допуску в електроенергетичній галузі»).

Важливою умовою реалізації навичок з охорони праці студентів є створення ситуації успіху у навчальній діяльності, коли присутнє особистісне переживання стану радості, задоволеності від того, що реалізація мети навчальної діяльності збіглася з очікуваннями або перевершила їх. Успіх, як інструмент розвитку особистості студента, доцільно диференціювати на три

види: передбачуваний (спрямований на майбутнє); констатований (коли фіксуються і очікувані, і несподівані досягнення студента); узагальнюючий (очікування успіху поступово стає стійкою потребою особистості, її мотиваційний чинником).

Висновок. У ході реалізації запропонованих методів отримано результати, які підтверджують позитивну динаміку розвитку у студентів адаптаційних можливостей, що є важливою передумовою формування компетенції з охорони праці та цивільного захисту. Результати проведеного експерименту свідчать про ефективність запропонованого проблемно-імітаційного методу у ході вивчення дисципліни «Охорона праці та цивільний захист».

Список літератури:

1. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Постанова КМ України від 26.06.20013. № 444.

2. Зацарний В.В. Нові підходи до вивчення ризик-орієнтованих дисциплін у вищій школі. / Будівництво, матеріалознавство, машинобудування. – 2016. – Вип. 93. – С. 184-191.

3. Загвязинский, В.І. Теорія навчання: Сучасна інтерпретація: Учеб. посібник для студ. вищ. пед. навч. закладів. М.: Видавничий центр «Академія», 2001. - 192 с.

ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ ФУНКЦІЇ ВЕТСАНЗАВОДІВ

Троїцька О.О.

Запорізький національний університет «Інженерний інститут»

канд. біолог. наук, старший науковий співробітник,

доцент кафедри прикладної екології та охорони праці,

ID ORCID 0000-0003-0214-5476, тел. 0684493917, e-mail

troitskaya2012@gmail.com

З огляду на визначену екологічну політику в Україні та Концепцію сталого розвитку нашої держави, вирішення проблеми утилізації відходів тваринного походження поставлено на промислову основу і здійснюється на спеціалізованих підприємствах – державних ветеринарно - санітарних заводах (ветсанзаводах). Основною функцією ветсанзаводів є підтримання контрольованої епізоотичної та екологічної ситуації шляхом утилізації відходів тваринного походження на території України.

Терміни введення ветсанзаводів до експлуатації досить різні, однак, як мінімум, пройшло вже більше чверті століття від часу їх пуску. Ветсанзаводи працюють на енергомісткому, морально застарілому технологічному обладнанні, яке не завжди забезпечує належну екологічну безпеку. Їх продукція (м'ясо-кісткове борошно тощо), не завжди має гарантовану якість. Проте, держава чітко усвідомлює, що кожний ветсанзавод має не тільки місцеве, а загальнодержавне значення, оскільки здійснює утилізацію з декількох регіонів країни. Тому екологічні проблеми, що виникають внаслідок виробничої діяльності ветсанзаводів, можуть збільшити ризики погіршення епізоотичної та екологічної ситуації як в окремих регіонах, так і в країні в цілому.

Для оцінювання екологічної функції ветсанзаводів використовували методику оцінки екологічних втрат, запропоновану д.е.н. Л.Г. Мельником. До основних компонентів екологічної складової віднесені впливи, які пов'язані з такими видами екодеструктивної діяльності: вилученням природних ресурсів (водних і земельних); забрудненням довкілля (атмосфери, води, ґрунтів); розміщенням відходів; надзвичайними ситуаціями; додатковими екологічними витратами; внутрішньовиробничими екологічними факторами; впливом на населення. Функціонування на теренах нашої держави таких виробництв, як ветеринарно-санітарні заводи, у загальній системі екологічної політики в Україні можна віднести до статті екологічних витрат від необхідності запобігання шкідливому впливу на довкілля з боку виробничого комплексу (агропромислових підприємств, які займаються вирощуванням сільськогосподарських тварин та птиці, м'ясопереробних підприємств і т. ін.).

Саме спеціалізовані виробництва, діяльність яких спрямована не стільки на отримання рентабельної продукції з відходів, скільки на те, щоб ці відходи не потрапляли у довкілля - первісно були побудовані державою для вирішення екологічних проблем, пов'язаних з утилізацією небезпечних у епідеміологічному та екологічному відношенні біогенних відходів тваринного походження. Їх виробнича діяльність спрямована на зменшення негативного впливу на довкілля з боку біогенних відходів тваринного походження, шляхом знищення патогенних мікроорганізмів, факультативно-потенційних збудників хвороб та значного скорочення кількості небажаних мікроорганізмів, які потрапляють у довкілля. Ця функція повинна здійснюватися постійно й за суттю є саме екологічною функцією, при здійсненні якої одночасно вирішуються наступні питання: епідеміологічні, ветеринарні, санітарно-гігієнічні, ресурсозберігаючі та інші. Складові екологічної функції ветсанзаводів представлено на рис. 1.

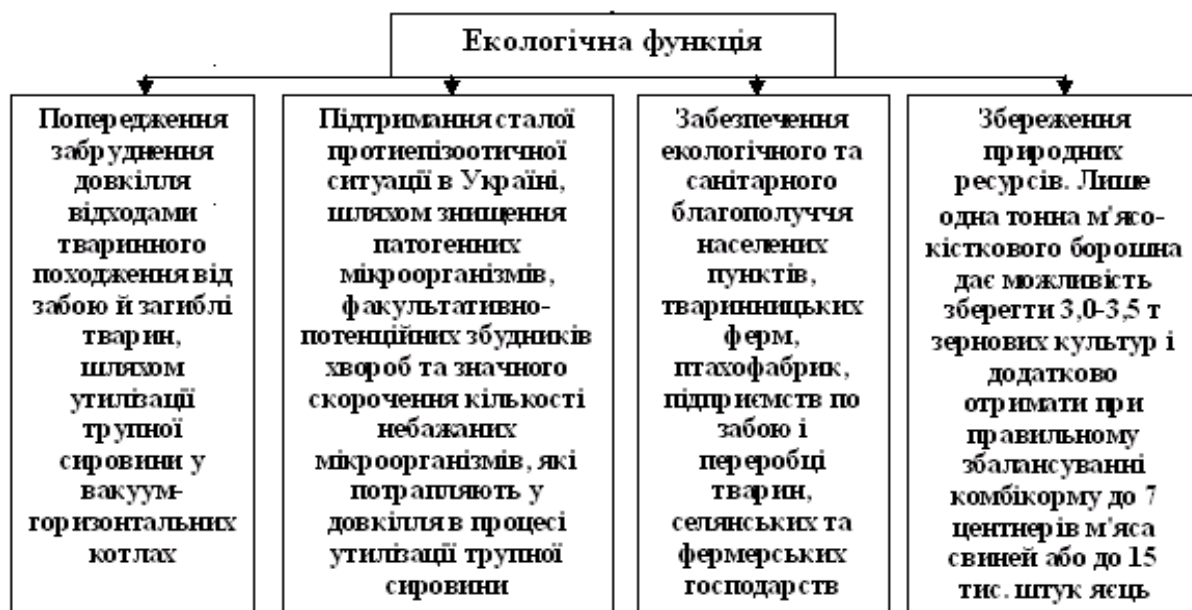

Рисунок 1 - Складові екологічної функції ветсанзаводів

У той же час, ветсанзаводам, які самі по собі являються природоохоронними закладами, притаманні внутрішньовиробничі проблеми екологічного характеру, пов'язані з можливим негативним впливом на довкілля від технологічних процесів, які там здійснюються. Специфіка трупної сировини, яку переробляють на ветсанзаводах вимагає обов'язкових заходів,

що забезпечують запобігання шкідливого впливу на довкілля від здійснення процесу її утилізації. Зазначений вид екологічних витрат обумовлений необхідністю компенсації екологічної небезпечності утилізуємої трупної сировини та недосконалості наявних виробничих процесів і технологічного обладнання. Саме спеціалізоване екологічне устаткування (очисні споруди, локальні знезаражуючі пристрої, фільтри, дезінфекційне обладнання тощо) спрямоване на зменшення негативного впливу на довкілля з боку ветсан заводів.

Необхідність спеціальної очисної технології на ветсан заводах, які утилізують потенційно небезпечну трупну сировину та пов'язані із нею витрати, виправдовуються тим, що надають змогу уникнути значної шкоди внаслідок екодеструктивної діяльності виробництва. Витрати на очисні заходи – це екологічні витрати, тому що вони є повністю непродуктивними витратами й їх застосування обумовлено винятково екологічними вадами й недосконалістю основних виробничих технологій. За оцінками фахівців орієнтовне співвідношення між величиною витрат на очисну технологію і розміром відвернутих завдяки цьому збитків – 1 : 10.

На ветсан заводах існують технологічні споруди та обладнання екологічної спрямованості, спрямовані на охорону водних ресурсів (для механічної, фізико-хімічної та біологічної очистки) і спрямовані на охорону атмосферного повітря (устаткування для уловлювання викидів з вакуум-горизонтальних котлів, дезодоруюче обладнання тощо).

Оцінку екологічних витрат проводили на основі існуючої статистичної інформації про вплив на довкілля підприємств різних галузей господарчої діяльності та базуючись на показниках отриманих від планово-економічного відділу Токмацького ветсан заводу. Сьогодні існує погалузєва диференціація інформації про екодеструктивний вплив на довкілля лише за кількома складовими, зокрема щодо вилучення водних ресурсів, забруднення атмосфери і води, але навіть така обмежена інформація дозволяє дати орієнтовну оцінку екологічних витрат від діяльності ветсан заводів. На рис. 2 у графічному вигляді

надані основні показники (в середньому за рік) впливу на довкілля виробничої діяльності ветсанзаводів України.

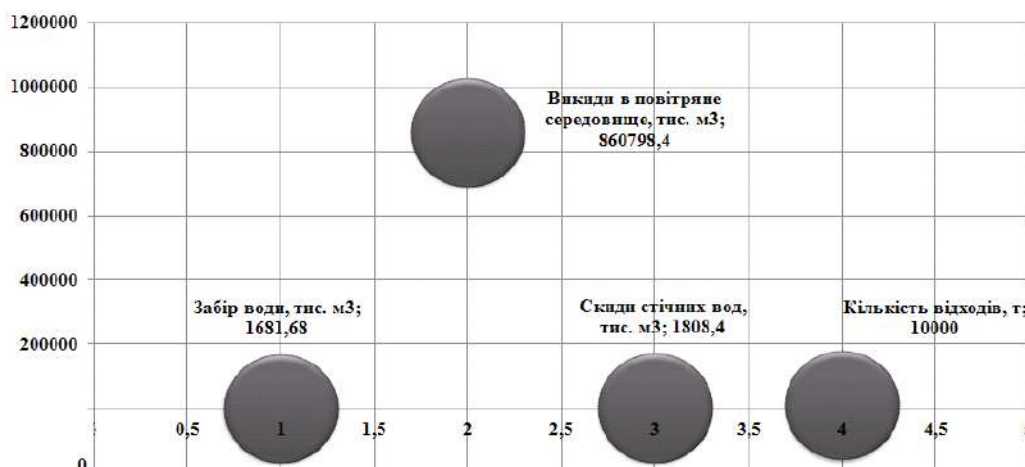

Рисунок 2 – Основні показники (в середньому за рік) впливу на довкілля виробничої діяльності ветсанзаводів України

Крім наведених на рис. 2 показників, існують інші компоненти екологічної складової, які обумовлені самим фактом функціонування ветсанзаводів та необхідністю запобігання шкідливого впливу на довкілля внаслідок їх виробничої діяльності. До них відносяться: використання водних та земельних ресурсів, розміщення відходів, витрати на екологічну безпеку, внутрішньовиробничі витрати на заходи по забезпеченню екологічної безпеки, витрати на додаткові заходи безпеки у випадку виявлення особливо небезпечних інфекцій та витрати на постійно діючий санітарний контроль сировини і кінцевого продукту. Наші дослідження надають змогу знайти опосередкований підхід до проблеми оцінювання екологічних функцій, які виконують ветсанзаводи. Базуючись на дослідженнях, у яких прорахована економічна ефективність від використання побічної сировини, отриманої при переробці забійних тварин та птиці, та спираючись на дані у яких відображено, який економічний збиток може викликати спалах інфекційної хвороби (сальмонельозу), нами було визначено орієнтовне співвідношення з одного боку – екологічних функцій ветсанзаводів (знищення патогенних мікроорганізмів, факультативно-потенційних збудників хвороб та значного

скорочення кількості небажаних мікроорганізмів, які потрапляють у довкілля), з іншого - вартісної оцінки виробничої функції (виробництво м'ясо-кісткового борошна, технічного і кормового жирів та т. ін.). Це співвідношення дорівнювало 5, що означає, вартісна оцінка екологічних функцій ветсанзаводів у п'ять разів перевищує вартість вироблених кормових засобів.

Таким чином, даючи оцінку екологічних функцій ветсанзаводів у порівнянні з іншими функціями цих виробництв (кормовиробничими), орієнтовно можна вважати, що процес утилізації трупної сировини тваринного походження на 57% є екологічно спрямованим, тобто таким, який забезпечує уникнення завдання шкоди довкіллю. Решту діяльності ветсанзаводу (43%), спрямованої на інші функції, можна вважати екодеструктивною, тобто такою, яка прямо або опосередковано негативно впливає на довкілля. Безумовно, що це тільки орієнтовні показники і вони залежать від багатьох чинників економічного характеру, однак, вони дозволяють чіткіше зрозуміти у якому саме напрямку необхідно удосконалювати виробничий процес, з метою зведення до мінімуму негативного впливу на довкілля та підвищення рівня екологічної безпеки нашої держави.

Тому, підводячи підсумки та прогнозуючи подальший розвиток ветсанзаводів, для яких саме екологічна функція являється пріоритетною, треба зазначити, що необхідно удосконалювати технологію та устаткування у напрямках комплексного використання всіх тваринних відходів та досягнення максимального рівня нейтралізації їх негативної дії на довкілля.

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ВИДОВОГО РІЗНОМАНІТТЯ ІХТІОФАУНИ ОЗЕРА ЧОРНЕ ВЕЛИКЕ

Трускавецька І.Я.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

к.і.н., доцент кафедри біології і методики навчання

Tel.: +380973341379 E-mail: irina-truskaveckaya@ukr.net

ORCID 0000-0001-6605-7948

У статті викладено теоретично-експериментальне узагальнення фактичного стану сучасної іхтіофауни гідроекосистем озера Чорне Велике Шацького національного природного парку, упродовж 2017-2018 рр. під впливом абіотичних та антропогенних чинників. Серед промислових риб в оз. Чорне Велике домінує молодь малоцінних видів риб: *Perca fluviatilis*, *Scardinius erythrophthalmus*, *Alburnus alburnus*, *Abramis brama* та *Esox lucius*, менш чисельні – *Silurus glanis*, *Stizostedion lucioperca*, *Blicca bjoerkna* та поодинокі екземпляри – *Cyprinus carpio*, *Misgurnus fossilis*, *Leuciscus idus* і *Tinca tinca* [6, с. 221].

Сучасний таксономічний склад іхтіофауни озера ШНПП Чорне Велике разом з акліматизантами налічує 30 видів риб які належать до 6 рядів та 11 родин, де найбагатше представлена родина *Cyprinidae* – 17 видів. Трьома видами представлена родина *Percidae*, двома – *Cobitidae* та *Siluridae*, решта родин – по одному виду. За результатами наших спостережень найбільш чисельними виявлено 3 види риб (*Rutilus rutilus*, *Scardinius erythrophthalmus*, *Carassius auratus gibelio*).

Серед аборигенних видів риб звичайними у водоймах даного регіону є *Abramis brama*, *Esox lucius*, *Rutilus rutilus*, *Perca fluviatilis*, *Lota lota*, *Gymnocephalus cernuus* і *Scardinius erythrophthalmus*. Менш чисельні – *Silurus glanis*, *Stizostedion lucioperca*, *Carassius carassius*, *Blicca bjoerkna*, *Anduilla*

anguilla і *Alburnus alburnus*, поодинокими – *Cyprinus carpio*, *Leuciscus idus*, *Misgurnus fossilis*, *Tinca tinca*. Інші види риб не мали промислового значення, серед них: *Phoxinus phoxinus*, *Gobio gobio*, *Rhodeus sericeus*, *Cobitis taenia* та *Gasterosteus aculeatus* [4, с. 195].

Найбільш специфічними для озера Чорне Велике в цілому є *Leuciscus idus* та *Phoxinus phoxinus*, яких ловлять на перекатах спінінгом на силіконові та металеві принади, а звичайними – *Perca fluviatilis*, *Stizostedion lucioperca*, *Esox lucius* яких також ловлять на спінінг [1, с. 201].

Встановлено, що за характером живлення найбільша група риб – бентофаги (43,3%): *плоскирка*, *лящ*, *марена*, *білий амур*, *короп*, *карасі звичайний та сріблястий*, *підуст*, *лин*, *щипавка*, *в'юн*, *бичок*; еврифаги – сім видів (23%), що мають широкий харчовий спектр з переважним споживанням того чи іншого виду корму: *в'язь*, *плітка*, *озерний гольян*, *гірчак*, *йорж*, *вугор річковий*, *колючка*; хижаки – (20 %): *судак*, *щука*, *сом*, *минь*, *мінога річкова та окунь*. Дрібні форми зоопланктону споживають практично всі види риб на ранніх етапах онтогенезу, проте типовими планктофагами є *верховодка* та *товстолобики*; за походженням видів поділяють на: аборигенні (25 видів, 83,0%); інтродуценти (3 види, 10 %) та інвазійні (2 види, 6,6 %); за частотою зустрічей – чисельні (3 види, 10 %); малочисельні (5 видів, 16,6 %); поодинокі, випадкові мешканці (22 види, 73 %); за ступенем охорони – види, що особливої охорони не потребують і чисельність яких стабільна (26 видів, 86,0%); та види які потребують охорони (4 види, 13,3 %).

Усіх риб озера Чорне Велике за класифікацією Г.В. Нікольського [5] можна віднести до восьми фауністичних комплексів.

Чисельно переважає бореальний рівнинний комплекс: *марена*, *в'язь*, *плітка*, *гольян звичайний*, *пічкур*, *карасі звичайний і сріблястий*, *щипавка*, *щука*, *окунь та йорж звичайний*. На другому місці за числом видів понтокаспійський прісноводний комплекс, до якого входять *головень*, *краснопірка*, *верховодка*, *плоскирка*, *лящ*, *марена*, *лин і судак*. У меншій кількості такі фауністичні комплекси, як: верхньо-третинний рівнинний представляють *гірчак*, *в'юн і сом*;

бореальний передгірський – *мінога*; понтокаспійський морський – *бичок пісочник*, *вугор звичайний* та арктичний прісноводний – *минь*, *щипавка звичайна*. У складі іхтіофауни досліджуваного озера є представники китайського рівнинного комплексу (*товстолобики* і *білий амур*), які опинилися у водоймах внаслідок штучного зариблення. Інвазивні види – *триголкова колючка*, виявлені на усіх ділянках іхтіологічних досліджень [2, с. 124].

Залежно від характеру розмноження усі риби озера відносяться до групи поліциклічних (розмножуються протягом життя кілька разів).

За типом розмноження переважна кількість видів (13, або 43 %) відкладають ікру на рослинність – це фітофіли (рис. 1).

Рис. 5. Частка риб за типом розмноження

До псамофілів, які відкладають ікру на піщаних ділянках дна, відносяться п'ять видів (16 %): *колючка*, *пічкур*, *минь*, *вугор*, *сом*. Три види (10 %) відкладають ікру на кам'янистих ділянках дна – літофіли (*марена*, *бичок*, *мінога річкова*). До групи псамо-літофілів відносяться два види (6,6 %) – *щипавка звичайна*, *головень*, до псамо-фітофілів – чотири види (13 %) – *щука*, *судак*, *окунь та йорж звичайний* [5, с. 21].

Група пелагофілів відкладають ікру в товщу води до якої належать види інтродуценти – *товстолобики білий* та *білий амур*, їх чисельність підтримується за рахунок штучного відтворення [3, с. 62]. *Гірчак європейський* – це

остракофіл, який відкладає ікру у мантийну порожнину двостулкових молюсків, *триголкова колючка* – нестінгофіл (гніздолюбний вид – відкладає ікру у побудоване гніздо і охороняє його) [2, с. 125].

Групи псамо-літофілів не є численними, оскільки внаслідок антропогенного впливу (розорювання території та трансформація берегів) відбувається замулення дна водойми і субстрат, який необхідний для нересту риб втрачається. Це зумовлює істотне переважання фітофілів, а замулення сприяє розвитку водної рослинності.

Список літератури:

1. Бігун В. К. Вплив зниження рівня ґрунтових вод на іхтіофауну озерних екосистем Шацького національного природного парку. Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. пр. 2012. № 9. С. 201–208.
2. Гош Р. І. Вміст важких металів і фенолів в воді Шацьких озер. Екологічні аспекти осушувальних меліорацій в Україні: Тези доп. конф. Київ: Знання, 1992. С. 124–125.
3. Дячук І. Є. Іхтіофауна і рибопродуктивність озер Шацького національного парку на сучасному етапі їх існування. Національні парки в системі екологічного моніторингу: тези доповідей конф. Світязь, 1993. С. 62–63.
4. Євтушенко М. Ю. Сучасний стан іхтіофауни та охорона риб озер Шацького природного національного парку. Шацький національний природний парк. Наукові дослідження 1983–1993 рр. Світязь, 1994. С.194 –209.
5. Никольский В.Г. Экология рыб: учеб.пособие. Москва: Высшая школа, 1963. 158 с.
6. Сологор К. А. Сучасний стан рибних ресурсів озер Шацької групи. Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. праць. 2012. № 9. С. 221 – 224.
- 7.

ЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Турчак Д.В.

Аспірант Національної академії державного управління при Президентові
України,
Turchakdm@gmail.com

Національний рівень здоров'я є ресурсом країни, що має стратегічний характер, та розвиваючою базою для державної економіки. Національна економіка при цьому тісно пов'язана з використанням різних форм інноваційного характеру, що спрямовані на розвиток окремих ланок суспільства, економіки та інших сфер. Сюди ж зараховуємо сферу охорони здоров'я, інноваційність якої повинен спрямовуватися на введення реформ, медичних новинок, пошук нових фінансових впливань, створення управлінських механізмів для здійснення керівництва над сферою охорони здоров'я. Нова економіка на сьогодні має негативні тенденції розвитку, зважаючи на сучасні організаційно-економічні умови у сфері охорони здоров'я. Тому, щоб уникнути повного її занепаду, варто запроваджувати новаторські форми діяльності у цій сфері. На сучасному етапі мають упроваджуватися нові методи, що спрямовані на прогрес розвитку сфери охорони здоров'я.

Саме наукові, медичні здобутки та напрацювання у харчовій сфері матимуть вплив на середній рівень довгожителів громадян держави та новаторський рівень галузі охорони здоров'я. Практичні знання, що зумовлені досвідом розвинених країн свідчать, що стабілізація систем державно-приватного партнерського характеру займає одну з головних позицій і сприяє соціально-економічному прогресу. Для забезпечення розвиваючих тенденцій у соціальній сфері, включаючи сферу охорони здоров'я, потрібні приваблення додаткових фінансових джерел, які можна залучити, реалізуючи форми співпраці держави та приватних бізнес-структур.

В сучасних економічних умовах механізм управління державою має свій запас методологій та інструментів здійснення впливів згідно поставлених цілей, такі засоби впливу у сфері охорони здоров'я не повністю задовольняють вимоги і закономірності економічного розвитку. Система класичних елементів, спрямованих на керування у межах сфери охорони здоров'я гарантується державним фінансуванням, за умови надання коштів держбюджету.

На цьому етапі фінансове забезпечення національної медичної системи можливе при умові ретельних переосмислень, що здійснюються за додаткових фінансових вливань та за компетентного користування цими грошовими ресурсами.

Виплати, що здійснюються населенням та мають неофіційний характер не можна бути вирішенням фінансових питань. З цього випливає, що сучасна ринкова ситуація вимагає нових правил та принципів співіснування суб'єкта галузей охорони здоров'я, які є базою для створення механізму ДПП у цій сфері.

З цього випливає думка, що інноваційність розвитку у межах охорони здоров'я можливе за умови впровадження систем взаємодії органів держави та бізнесу, що мала б комплексний характер серед таких суспільних елементів, як громадська організація, лікарі і пацієнти. Це сприятиме ранній діагностиці захворювання при використанні сучасної методологічної діагностичної бази та наявності медичних систем обладнання, а також надання інноваційних рис у межах державно-приватних партнерських відносин охорони здоров'я організаційно-економічному регулюючому механізму держави.

На базі аналізу механізму реалізації державно-приватних партнерських відносин як структури поєднаних функціональними зв'язками дій або процесів, які впливають на черговість функціональних фаз ДПП та системи методологій, догм та алгоритмів, поглядів та процедур концептуальних, інституціональних і методичних забезпечень, які використовують для реалізації партнерських державних взаємодій та сторін приватного сектору, можна дійти висновку, що за зміст механізму державно-приватних

партнерських стосунків є системою послідовно поєднаних функціональних явищ: визначення програми ДПП, розробка проектів (техніко-економічне обґрунтування), здійснення конкурсів по визначенню приватних партнерів, управлінських реалізація угод про ДПП (моніторингових реалізаціях ДПП).

Отже, державно-приватні партнерські відносини у сфері охорони здоров'я повинна ідентифікуватися як структура організаційно-економічного характеру на взаємовигідних умовах для державної системи та підприємців, бізнес-структур та суб'єктів приватної сфери медицини, яка створена на основі законодавства та юридичних договорів, нормативно-правових актах, при втіленні програм соціального та медичного характеру. Такі процеси дозволять об'єднувати державні та приватні ресурси, що підвищуватиме ефективність застосування потенціалів, розподілення та зведення до мінімуму будь-якого ризику у сфері партнерських відносин між державою і бізнесом та впровадження інноваційних засобів у межах охорони здоров'я.

Список літератури:

1. Мазурок О.В. Державно-приватне партнерство як засіб підвищення ефективності системи охорони здоров'я / О.В. Мазурок // Державне будівництво. – 2016. – № 2. – С. 1-10.
2. Мішеніна Н.В. Розвиток механізмів державно-приватного партнерства у сфері природо господарювання в умовах децентралізації / Н.В. Мішеніна, І.Є. Ярова, Г.А. Мішеніна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. – № 1. – С. 319-330.

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВІЛ-ІНФІКОВАНИХ ДІТЕЙ

Тягнибок Марія Любомирівна

Дрогобицький державний педагогічний університет

імені Івана Франка

Основними проблемами, з якими стикається людина з ВІЛ є: втрата життєвих перспектив; втрата можливостей в майбутньому; втрата бажання зробити ті речі, які планувались до розкриття статусу; втрата можливості поводитися так, як до цього тощо.

Соціально-педагогічна робота з ВІЛ-позитивними дітьми та сім'ями включає:

- ведення випадку в соціальному супроводі (в мультидисциплінарній команді фахівців);
- забезпечення комплексу заходів для того, щоб усі етапи процесу розкриття статусу ВІЛ-позитивній дитині в родині пройшли ефективно та корисно;
- постійна психологічна підтримка, надання інформації про здоров'я, а також мотивації дітей взяти на себе відповідальність за своє здоров'я;
- надання соціально-психологічних консультацій сім'ям, які виховують ВІЛ-позитивну дитину;
- сімейне консультування, інформування;
- проведення тренінгів серед дітей та батьків;
- проведення навчання, надання ВІЛ-позитивним дітям соціальних послуг;
- здійснення дозвілля, організація клубів за інтересами;
- організація і ведення груп взаємодопомоги;
- співпраця з закладами охорони здоров'я, навчальними закладами;
- надання інформаційних, консультативних, соціально-педагогічних, соціально-економічних послуг [1].

Центр для ВІЛ-позитивних дітей та молоді відповідно до покладених на нього завдань:

- надає ВІЛ-інфікованим дітям та молоді різні види соціальних послуг (соціально-побутові, психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні, юридичні та інформаційні);

- здійснює лікувально-оздоровчі заходи, подає в разі потреби першу невідкладну допомогу;
- організовує клуби за інтересами, проводить конкурси;
- залучає батьків або осіб, що їх замінюють, до співпраці, дає їм методичні поради;
- організовує роботу груп взаємодопомоги для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді, а також батьків або осіб, що їх замінюють;
- забезпечує харчування дітей та молоді, що в ньому перебувають, відповідно до установлених норм;
- співпрацює із закладами охорони здоров'я, навчальними закладами та іншими організаціями, які надають допомогу ВІЛ-інфікованим дітям та молоді;
- направляє у разі потреби осіб, що звернулися до центру, до закладів та установ, які можуть забезпечити задоволення їх потреб [2].

У контексті сказаного доцільно окреслити План реабілітаційних заходів:

- медичне обстеження і лікування наявних захворювань (лікування від різних форм залежності від психоактивних речовин (якщо такі присутні)) – лікар-терапевт, дерматолог, інфекціоніст, та ін. лікар-нарколог;
- соціальна реабілітація (збір соціального анамнезу, діагностика обмеження життєдіяльності, визначення ступеня впливу окремих порушень, окремих критеріїв життєдіяльності на інтегральний рівень соціальної недостатності, постановка соціального діагнозу, організація взаємодії з наркологічним диспансером, медичними центрами, поліклініками, центрами з профілактики ВІЛ/СНІД, оцінка ефективності проведених реабілітаційних заходів, надання допоміжної адресної допомоги – спеціаліст з соціальної роботи, соціальні робітники;
- психологічна реабілітація (психодіагностичне обстеження, групова психокорекційна робота, тематичні лекції, індивідуальна психокорекційна робота) – психолог, лікар-психотерапевт [1; 2].

Всі реабілітаційні заходи можна розділити на чотири взаємопов'язані категорії:

- 1) медичні – інформація про лікування і самолікування (дотестове та післятестове консультування);
- 2) психологічні-емоційна підтримка (психологи);
- 3) соціально-економічні – матеріальна допомога, допомога по господарству, турбота про сиріт (соціальні працівники);
- 4) правові-дотримання прав людини, доступність лікування, захист від насильства і дискримінації (юристи).

Реабілітаційна робота у цих напрямках ведеться багато років, і на сьогоднішній день відповідні служби вже створені. Ці служби особливо ефективні, вигідні і життєздатні, якщо вони створені на основі діючих структур, функціонують чітко і злагоджено і взаємно доповнюють один одного.

Список літератури:

1. ВІЛ-інфіковані діти: медичний догляд, психологічна підтримка, соціальний супровід, правовий захист / Авт.: Котова Н. В., Старець О. О., Олена П. П., Леончук Н. В., Панфілова О. М., Бордуніс Т. А., Дубініна І. М., Булах Л. В. – К. : ТОВ “К.І.С.”, 2010 – 176 с.

2. Загальне положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : [Електронний ресурс] : Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/573-2013-%D0%BF/ed20130801>

КОЛИЧЕСТВЕННОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ СУММАРНОГО СОДЕРЖАНИЯ ФЕНОЛЬНЫХ СОЕДИНЕНИЙ В ПЛОДАХ АНИСА ОБЫКНОВЕННОГО

Умаров У.

Маслов А.Ю.

Колесник С.В.

Кафедра аналитической химии

Национальный фармацевтический университет, Харьков, Украина

s_kolesnik@nuph.edu.ua

Фенольные соединения – это низко- и высокомолекулярные ароматические соединения, генетически связанные между собой, молекулы которых содержат один или несколько гидроксильных групп, непосредственно связанных с атомами углерода бензольного ядра.

По количеству гидроксильных групп различают одноатомные (фенол), двухатомные (пирокатехин, гидрохинон), трехатомные (пирогаллол, флороглюцин) и другие фенольные соединения.

Простые фенолы в свободном состоянии в растениях встречаются редко. Они либо связаны (эфирные гликозиды), или же являются структурными единицами сложных биологически активных соединений, таких, как кумарины, хромоны, ксантоны, антраценпроизводные, флавоноиды, лигнаны, а также продуктами их взаимоконденсации и полимеризации (дубильные вещества и др.) [1].

Фенольные соединения распространены во всем растительном мире и присутствуют как в низших, так и высших споровых и цветковых растениях. У высших растений обнаружены в листьях, цветках, плодах, подземных органах. Они являются участниками всех метаболических процессов – дыхания, фотосинтеза, гликолиза, фосфорилирования.

Растительное сырье, содержащее фенольные соединения обладает широким спектром фармакологического действия – противовоспалительной,

антибактериальной, антипролиферативной, антиканцерогенной и антиоксидантной активностью [2,3]. In vivo и эпидемиологические исследования показывают, что фенольные соединения благодаря их антиоксидантным свойствам могут облегчать течение хронических заболеваний, связанных с окислительным повреждением [4,5].

Анис обыкновенный – *Pimpinella anisum L.* является однолетним растением, принадлежащим к семейству *Apiaceae*, родиной которого считают страны восточного Средиземноморья и Юго-Западной Азии.

Препараты аниса проявляют противовоспалительную, бактерицидную, потогонную, гипотензивную, спазмолитическую, антибактериальную, антиоксидантную, мочегонную активность; способны расслаблять гладкую мускулатуру внутренних органов.

По данным фитохимических исследований в составе плодов аниса обнаружен ряд биологически активных соединений, относящихся к фенольным соединениям [6]. Целью настоящего исследования стало количественное определение суммарного содержания фенольных соединений в плодах аниса обыкновенного.

Материалом исследования были плоды аниса обыкновенного, приобретённые в 2018 году на рынке г. Ташкент.

Содержание суммы фенольных соединений определяли спектрофотометрическим методом в пересчете на галловую кислоту, так как она является их основным компонентом. Максимумы поглощения РСО галловой кислоты расположены при 214 и 270 нм. Измерения целесообразнее проводить при 270 нм, так как при этом влияние сопутствующих веществ на результаты измерения меньше.

Около 2,0 г (точная навеска) плодов аниса обыкновенного помещали в колбу со шлифом вместимостью 100 мл, заливали 20 мл 96% спирта этилового, соединяли с обратным холодильником и нагревали на кипящей водяной бане 30 минут. Извлечение фильтровали в мерную колбу на 100 мл. Аналогичным образом экстракцию повторяли еще дважды. Полученные извлечения

фильтровали в ту же мерную колбу и после охлаждения доводили объем раствора до метки 96% этанолом. 1 мл полученного раствора помещали в мерную колбу вместимостью 100 мл, доводили объем раствора 96% этанолом до метки, перемешивали. 5,0 мл полученного раствора помещали в мерную колбу емкостью 25 мл и доводили объем тем же растворителем до метки. Перед измерением оптической плотности растворы фильтровали. Измеряли оптическую плотность полученного раствора, в качестве раствора сравнения использовали 96% спирт этиловый. Исследование проводили на приборе СФ-46 в кварцевых кюветах с толщиной поглощающего слоя 10 мм.

В результате проведенного определения установлено, что суммарное содержание фенольных соединений в плодах аниса обыкновенного составляет 9,64%.

Выводы. На основании полученных результатов целесообразно проведение углубленных исследований плодов аниса обыкновенного с целью создания на основе фенольных соединений препаратов, которые могут использоваться в качестве противомикробных, противовоспалительных, кровоостанавливающих, желчегонных, диуретических, гипотензивных средств.

Список литературы:

1. Солодовніченко Н.М., Журавльов М.С., Ковальов В.М. Лікарська рослинна сировина та фітопрепарати: Посіб. з фармакогнозії з основами біохімії лікар. рослин. -: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2001. – 408 с.
2. Ambriz-Pérez, D.L., Leyva-López, N., Gutierrez-Grijalva, E.P., Heredia, J.B., 2016. Phenolic compounds: natural alternative in inflammation treatment. A review. Cogent Food Agric. 2, 1131412.
3. Cheng, J., Dai, F., Zhou, B., Yang, L., Liu, Z., 2007. Antioxidant activity of hydroxycinnamic acid derivatives in human low density lipoprotein: mechanism and structure-activity relationship. Food Chem. 104, 132–139.
4. Arts, I., Hollman, P., 2005. Polyphenols and disease risk in epidemiologic studies. Am. J. Clin. Nutr. 81, 317S–325S.

5. Kennedy, D.O., 2014. Polyphenols and the human brain: plant “secondary metabolite” ecologic roles and endogenous signaling functions drive benefits. *Adv. Nutr.* 5, 515–533.

6. Iannarelli, R., Caprioli, G., Sut, S., Dall’Acqua, S., Fiorini, D., Vittoty, S., Maggi, F., 2017. Valorizing overlooked local crops in the era of globalization: the case of aniseed (*Pimpinella anisum* L.) from Castignano (central Italy). *Industrial Crops & Products*, 104, 99-110.

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАГАТОРІВНЕВИХ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ

Федина В.В.

Університет державної фіскальної служби України

старший викладач кафедри фінансових ринків

ORCID 0000-0002-3916-5932

Пенсійні системи, метою яких є ліквідація бідності в старості та забезпечення доходами людей похилого віку, існують у всіх країнах світу,. У більшості країн право на соціальне забезпечення закріплене в Конституції та (або) забезпечене законом, а також у Статтях 22 та 25 Загальної декларації прав людини. Досягнення загального пенсійного забезпечення відбувається на відповідних рівнях. Це, як правило, державна система, яка включає державне соціальне страхування, в поєднанні з недержавним рівнем (добровільні пенсії для тих, хто хоче отримати більш високий пенсійних заощаджень після виходу на пенсію). Багаторівнева пенсійна система ґрунтується на таких рівнях(Рис.1)

Рівень 0 (базовий рівень) – пенсійний фундамент, який спрямований на створення мінімального рівня соціального захисту для літніх людей, тобто базовий набір соціальних прав, послуг, можливостей, якими повинна користуватися кожна людина. Фінансування на даному рівні здійснюється або з

державного бюджету, або виплачується у вигляді пенсії в межах адресної соціальної допомоги, що надається після перевірки нужденності і повинен гарантувати мінімальний рівень доходу з достатнім рівнем допомоги для забезпечення гідного життя.

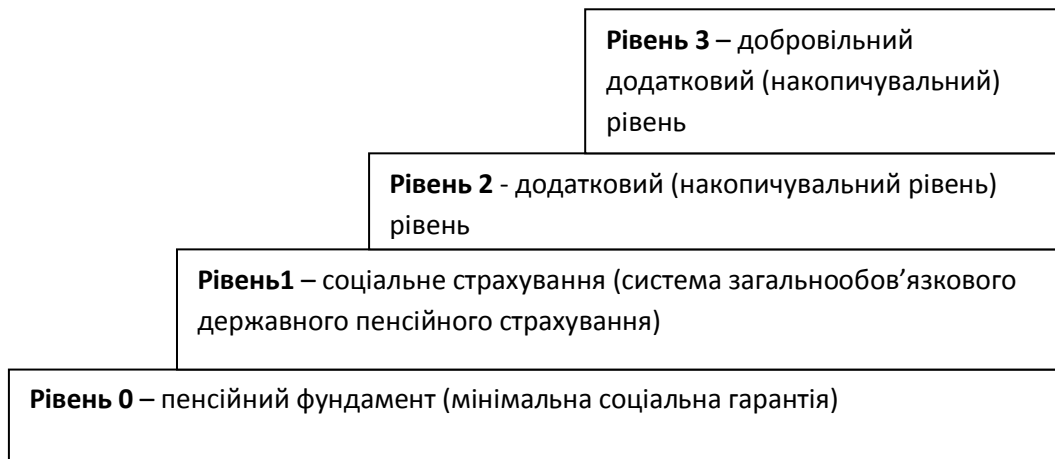

Рис.1. Рівні пенсійної системи [1]

Рівень 1 - соціальне страхування (пенсійна система обов’язкового державного соціального забезпечення, яка фінансується за рахунок внесків роботодавців і працівників). Її метою є забезпечення більш високих рівнів пенсійних виплат для збереження рівня життя після виходу на пенсію. Вона повинна забезпечувати принаймні мінімальну пенсію у розмірі 40 відсотків від передпенсійного трудового доходу при наявності стажу 30 років, а також коригування (зменшення) рівня виплат для тих, хто платив внески мінімум 15 років.

Рівень 2 - додатковий (необов’язковий) рівень для пенсійних систем країн, спрямований на доповнення пенсійних виплат з двох попередніх рівнів. Він є допоміжним компонентом, зазвичай фінансується за рахунок внесків роботодавця, управляється або державою, або приватними структурами, може мати будь-які характеристики: добровільний або обов’язковий, з визначеними виплатами (DB) або з визначеними внесками (DC), часто на основі професійних пенсійних планів.

Рівень 3 - добровільний (персональний) рівень, складається з добровільних приватних пенсійних схем, орієнтований на тих, хто має

економічну спроможність робити додаткові особисті пенсійні заощадження і бажає мати більш високий рівень пенсійного захисту, управляється приватними пенсійними структурами на основі ринкової конкуренції та державного регулювання.

Демографічна криза стала поштовхом до пенсійного реформування майже у всіх країнах світу. Суть реформи полягає у переході від солідарної пенсійної системи (соціальний захист) до багаторівневої системи пенсійного забезпечення з акцентом на накопичувальні принципи її фінансування. Першочерговим завданням експерименту з пенсійної приватизації була мобілізація заощаджень населення для стимулювання національних довгострокових інвестицій та розвитку ринків капіталу.

Реформи відбувалися в трьох варіантах [2]:

- повна приватизація (ліквідація солідарного рівня і заміна її приватною пенсійною системою, яка базується на індивідуальних пенсійних рахунках);

- часткова приватизація (створення багаторівневої пенсійної системи з введенням накопичувального рівня в доповнення до солідарного. Ваговий коефіцієнт рівнів значно відрізняється між країнами. Чим більшим є приватний рівень, тим меншою є спроможність державного рівня забезпечити адекватний рівень доходів людям похилого віку);

- умовна приватизація (введення умовно накопичувальних рахунків (умовні або фіктивні особисті рахунки в рамках загальнодержавної солідарної системи)).

Світовий банк наголосив на позитивних ефектах, які пенсійна приватизація може мати як на ринках капіталу, стимулюючи зростання інвестицій, так і для населення через забезпечення більш високих рівнів пенсійних виплат. Прихильники приватизації (Світовий банк, USAID, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Міжамериканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку) також стверджували, що державне соціальне страхування з визначеною виплатою призведе до неминучої «кризи соціального

забезпечення» або «кризи віку», використовуючи це як обґрунтування для запровадження структурних реформ і повної або часткової приватизації соціальних послуг.

Пенсійна приватизація, проведена у 1981-2015 р.р., була спірною. Реформи були оскаржені Міжнародною організацією праці (МОП) та багатьма іншими, у тому числі головним економістом Світового банку, нобелівським лауреатом Джозефом Штігліцем [3]. МОП наголосила на важливості збалансованого розгляду адекватності пенсій, фінансової стійкості та справедливості. Пенсійні системи повинні керуватися метою забезпечити гідним пенсійним доходом за віком, на відміну від Світового банку, з його переважною метою підтримати економічне зростання та зменшити фіскальний тиск.

МОП для зміцнення державних пенсійних схем, замість структурних реформ через їх приватизацію, рекомендує параметричні реформи (параметричні реформи, з іншого боку, включають незначні зміни, такі як вік виходу на пенсію, ставки внесків, формула розрахунку пенсії існуючої державної системи з метою зміцнення її фінансової стійкості на довгострокову перспективу).

Аналіз наслідків приватизації пенсійних систем свідчить, що:

- приватизація призвела до низького рівня залучення населення до накопичувальної системи;
- не відбулося зростання коефіцієнта заміщення накопичувальною пенсією втраченого заробітку;
- відбулося зростання поточних витрат держави на виплату мінімальних та соціальних пенсій;
- перехід від розподільчої до накопичувальної пенсійної системи має високу вартість;
- адміністративні витрати на управління накопичувальною пенсійною системою були занадто високими;

- у країнах не сталося економічного зростання від накопичених у пенсійних фондах ресурсів (пенсійні заощадження виступають в ролі довгострокових інвестиційних ресурсів) внаслідок високої волатильності норм повернення капіталовкладень.

Зважаючи на це, вважаємо, що найкращим шляхом досягнення більшої ефективності пенсійних систем є запровадження багатокomпонентних систем (Рис. 1) з посиленням ролі солідарної складової, а основною метою пенсійних реформ має стати забезпечення гідного доходу у старості.

Список літератури:

1. The ILO Multi-Pillar pension model: Building equitable and sustainable pension systems. Social Protection for All Issue Brief / International Labour Office - Geneva: ILO, 2018.
2. Reversing Pension Privatizations: Rebuilding public pension systems in Eastern Europe and Latin America / International Labour Office – Geneva: ILO, 2018.
3. O R. Holzman and J. Stiglitz (eds.). New Ideas about Old Age Security - Washigton DC: The World Bank, 2001.

AUTOCRACY PROMOTION: WHEN TERMS MATTER

Kateryna Fedoryshyna

Kyiv National University of Trade and Economics, Department of
Philosophical and Social Sciences

Postgraduate student

+380935035240

ekafedorishina@gmail.com

As Bruce W. Jentleson writes, these days illiberal political orders try to provide an alternative to liberal democratic order. Illiberal actors camouflage and call it a

special type of democracy with “peculiarities” (sometimes adding a local vibe to this specific pseudo-democratic concept). [2] Paul Brooker notes that tendency to camouflage hybrids and dictatorships “will pose a question of how to prevent the 21 century from being a century of pseudo-democracies”. [1] Consequently in modern times it has become more difficult to know what democracy is not. And it is high time we returned back to scientific terminology. Why are terms so important in the day and age of political order controversy? There is no common ground in researching and defining political regimes. The definitions and typology depends on the question explored. There are many classic and modern concepts of democracy and liberal democracy isn't the only point of democratic view. When political actors call liberal democracy the very manifestation of democratic order, there appears additional area for manipulation of concepts within non-democratic contexts. When a researcher fails to define concrete alternatives to liberal democratic concept, any political actor receives freedom to call non-democratic system (be it hybrid or autocratic) an alternative, though illiberal, democratic order.

In this regard Arend Lijphart underlines that democratic pessimists can face “a danger of self-fulfilling prophecy”. If politicians and political scientists decide that democracy “doesn't work” in plural, complex societies, these societies will not even try to make democracy work. This negative approach gives further way to non-democratic orders. [3] The same trouble with terminology appears when one tries to estimate the level of external influence on political order, be it democratic or nondemocratic one. Let's have a look at the Economist Democracy Index 2017. According to the results of 2017 the average global score fell from 5,52 (in 2016) to 5,48 (on a scale of 0 to 10, when 10 is max). 89 countries (of 167 represented in the Index) experience a decline of democratic score, only 27 experience an improvement, 51 countries stagnate comparing with the 2016 score. [5] “Almost one-half (49.3%) of the world's population lives in a democracy of some sort, although only 4.5% reside in a “full democracy”, down from 8.9% in 2015 as a result of the US being demoted from a “full democracy” to a “flawed democracy” in 2016”,—states the Index. “Around one-third of the world's population lives under authoritarian rule, with a

large share being in China”. [5] Larry Diamond calls it a “democracy recession”, as democratic scores in the Index fail annually “since its launch in 2006”.

But why do these figures give a hint to turn back to the basic scientific terminology, when one can otherwise deal with practice? It’s a question of determining joint concepts to really estimate the level of danger the global democracy faces.

Jacop Tolstrup puts it clear when writes about the troubles of using terms when one tries to research external influences on political regimes. Different scholars use different terms, which may seem a small problem until we try to reconcile theory with practice. For instance, within the group of researches on anti-democratic influences of external actors there are a number of terms, applied to these very actors. Steven Levitsky and Lucan A. Way call them the “black knights”, Thomas Ambrosio calls this kind of external influence an “authoritarian resistance”, Peter Burnell and Rachel Vanderhill use the term “autocracy promotion”, Jacop Tolstrup himself refers to the term “negative external actor”. [6]

This controversy in terminology makes it even harder to estimate the situation on practice. Let’s get back to the Democracy Index figures that show a decade of democratic decline and furthermore different regions have their specific trends in failing to hold democratic positions. According to the 2017 score the majority of the countries in the region of Eastern Europe (17 out of 28) experienced a regression. “The regional average score fell to its lowest ever level, at 5.40 (compared with 5.43 in 2016 and 5.76 in 2006, when the index was first constructed). [5] The Index puts blame on weak political culture in the region, chaotic transition to democracy, corruption, difficulties with introducing democratic institutions as well as a tradition of favouring strong leaders and conservative policies. But what about the geopolitical areas that have interconnected external influences, creating a range of regional factors, enabling (or, otherwise, complicating) democratic transition? So when one takes a closer look at the influences of external actors within a region, one has to admit, the controversy in terms makes it almost impossible to define if there is a regional trend of intentional authoritarian resistance or autocracy promotion. And while we do not

understand if the influences are intentional, we lose opportunity to construct the best set of instruments to deal with these influences.

Referring to the literature on autocracy promotion, Oisín Tansey notes that researchers have failed so far to define if external influence of nondemocratic actors provides a set of constitute efforts to promote a specific order. In other words, scholars still do not understand if external influence of autocratic states on other political regimes aims at promoting autocracy. “Not all professed democracy promoters always promote democracy, and many powerful democratic states have been shown to support autocratic regimes”,—writes Tansey. [4] As Rachel Vanderhill underlines, “there are two broad means by which external actors encourage authoritarianism: changing elite strategies and changing elite capabilities” in the target country. The researcher adds, that “there is no evidence of authoritarian external actors changing the regime preferences of elites in the recipient state from democracy to authoritarianism”, but while political elite’s preferences remain the same, the instruments and strategies are changed according to the external influences. [7]

When one fails to understand an aim of an external actor, one fails to assess the alignment of forces and the possible outcomes. Receiving the figures which show democracy score decline in particular region, populists use this fact to call it a “reverse wave” (in the Huntington style). But in fact the concept of intentional external revenge of autocracies distracts democratic world from the core problems which pose a real threat to the democratic order from within.

References:

1. Brooker, P. (2014). *Non-democratic regimes*. 3rd ed. Basingstoke, Palgrave Macmillan, 304 p.
2. Jentleson, B. W. (2018). *The liberal order isn’t coming back: what next? Democracy. A Journal of ideas.*—Available at: <https://democracyjournal.org/magazine/48/the-liberal-order-isnt-coming-back-what-next/>
3. Lijphart, A. (1977). *Democracy in Plural Societies. A comparative Exploration*. London, Yale University Press, 287 p.

4. Tansey, O. (2015). Questioning “Autocracy promotion”. *Comparative Democratization*, Vol.13(1), pg. 4–7 The Economist Democracy Index (2017).— Available at: https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy_Index_2017.pdf
5. The Economist Democracy Index (2017).— Available at: https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy_Index_2017.pdf
6. Tolstrup, J. (2015). Problems with studying the international dimension of authoritarianism. *Comparative Democratization*, Vol.13(1), pg. 8–11
7. Vanderhill, R. (2012). *Promoting authoritarianism abroad*. Lynne Rienner Publishers, Boulder, CO. 217 pp.

СТИЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

Федорук А.Д.

Розглядаючи стилістичну характеристику правових документів, мова яких відноситься до підгрупи офіційно-ділового стилю, необхідно коротко розглянути сам офіційно діловий стиль, так як його основні особливості і характеристики притаманні і юридичному стилю текстів.

У групі книжкових стилів офіційно-діловий стиль окреслено найбільш чітко. Він обслуговує правову та адміністративну діяльність під час спілкування в державних установах, в суді, під час ділових і дипломатичних переговорів: ділова мова забезпечує сферу офіційно-ділових відносин і функціонує в галузі права і політики. Офіційно-діловий стиль реалізується в текстах законів, указів, наказів, інструкцій, договорів, угод, розпоряджень, актів, в діловому листуванні установ, а також в довідках юридичного характеру і т.п.

Розглянемо особливості юридичного підстилю офіційно-ділового стилю на прикладі правових документів [1, с. 68].

Основні особливості юридичного стилю викладу – це точність, виняток можливості будь-яких неясностей; звуження діапазону використовуваних мовних засобів; мовний стандарт – прагнення до вираження думки однаковим способом, застосування для цього готових мовних формул-кліше; високий ступінь повторюваності (частотність) окремих ділянок текстів документів. Названі риси відображаються в оформленні ділових паперів і правових документів: характер композиції, розташуванні частин тексту, виділення абзаців, рубрикації, шрифту і т.п.

Необхідними якостями правових документів є повнота і своєчасність інформації, точність, лаконізм формулювань. Основне завдання перекладача правового документа – гранично чітко перевести відомості, що мають правову силу. Нейтральний тон викладу є нормою ділового етикету. Тому за межами юридичної мови виявляються, наприклад, форми, що володіють емоційно-експресивним забарвленням (іменники і прикметники з суфіксами суб'єктивної оцінки, вигуки). Використання розмовних, просторічних, діалектних та інших слів і фразеологічних зворотів в юридичній мові неприпустимо.

У правових документах, як правило, не допускається використання неологізмів (навіть утворених за традиційними моделями), якщо вони не мають термінологічного сенсу і можуть бути замінені загальнолітературними словами.

«Спеціальна лексика», навпаки, використовується дуже широко. Це поняття пов'язане з тими групами слів, які відносяться до будь-якої професії або роду діяльності. Спеціальна лексика містить терміни, професіоналізми і професійно жаргонні слова [3, с. 9].

У правових документах не можна вживати архаїчні канцеляризми. Недоречні в них і багато нових професіоналізмів, особливо в тих випадках, коли думка може бути виражена словами загальнолітературного вживання або за допомогою «узаконених» термінів.

Професійно-жаргонна лексика може розглядатися як форма професійного просторіччя. Вживання таких слів допустимо лише в особливих умовах – для досягнення стилістичних, образотворчих цілей.

В юридичному підстилі використовуються стійкі вирази книжкового характеру або стилістично нейтральні фразеологізми, позбавлені експресивності [3, с. 16].

Одним з поширених недоліків офіційного стилю є тавтологія. Це повтор однокореневих слів в межах одного словосполучення. Ця стилістична помилка робить юридичний текст важким і ускладнює його розуміння.

На морфологічному рівні юридичний стиль характеризується використанням складних сполучників, малою кількістю особових займенників.

На лексичному рівні об'єктивність проявляється в повній відсутності емоційно забарвленої і оціночної лексики.

На синтаксичному рівні стильові риси проявляються у вживанні великої кількості складнопідрядних речень, а також великої кількості речень з однорідними членами, що пояснюється прагненням юридичного стилю все передбачити і описати.

Юридичні документи відрізняються більшою стилістичною і мовною однорідністю, ніж документи інших підстилів. Для них типово вживання своєї власної лексики, яка має в юридичному словнику особливе значення, вживання великої кількості термінів і термінологічних виразів, називний характер, тобто часте вживання дієслів і дієслівних виразів, чітка структура побудови документа.

Іменний характер юридичного стилю проявляється у великій кількості дієслівних виразів, в якому дієслово має ослаблене лексичне значення.

У цих текстах можна відзначити широке використання абстрактної лексики.

До основоположних принципів техніки складання юридичних текстів відносяться:

- а) загальні принципи регулювання (управління) стосовно до правотворчості;
- б) принцип системності права;

в) принципи точності та визначеності юридичної форми встановлених правовідносин;

г) правильність оформлення акта як офіційного юридичного документу.

Перераховані принципи визначають чітку структуру юридичного тексту, яку можна поділити на три основні частини: преамбулу, основну частину і заключну частину. Відповідно до цих принципів в юридичних документах вживається точна лексика, антропонімічна лексика.

Велику роль в юридичному стилі грає рубрикація. Рубрикація на текстовому рівні пов'язана з розподілом тексту на пункти і підпункти, які в документах позначаються як арабськими, так і римськими цифрами.

Список літератури:

1. Гальперин, И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. М.: КомКнига. 1981, 147 с.
2. Гамзатов, М.Г. Техника и специфика юридического перевода. СПб.: 2004, 184 с.
3. Шелов, С.Д. Терминология, профессиональная лексика и профессионализмы (к проблеме классификации специальной лексики) // Вопросы языкознания. 1984, С. 76-87.

ДОЛЯ ЛІТЕРИ Ф В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Федуркіна П.Ю.

ф-т гуманітарних наук, психології та педагогіки 3 курс

Пустоварова О.О.

ст. викладач

Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, кафедра української філології та журналістики, м. Сєверодонецьк

Метою дослідження є актуальні проблеми розвитку, становлення, реформування українського правопису та пропозиції щодо змін в сучасному правописі. Завданням дослідження постає висвітлення важливих етапів історії вітчизняного правопису, простеження історії розвитку літери *Ф* на позначення звука [ф].

Ф, ф(«еф») — літера кириличної абетки, яка слугує для позначення глухого губно-зубного (лабіодентального) фрикативного звука [ф]. Вона є в усіх абетках, створених на слов'яно-кириличній графічній основі. За формою накреслення — видозмінена кирилична літера, що походить від грецької. В українській абетці 25-та за ліком. Кирилична літера «Ф» походить від церковнослов'янської і старослов'янської «*ферт*», яка зазвичай стоїть на 22-му місці [Шевельов 1986: 40]. У сучасній Україні форми запозичуваних слів живцем і сліпо переймаються (за винятком другорядних пристосувань у правописі) з російської, часто з непослідовностями, що там витворилися. Приміром, якщо обмежитися, для прикладу, на двох словах: польська мова *esej i hokej*, чеська - *esej, hokej*, сербо-хорватська *esej, hokej*. У російській мові знаходимо незмінний іменниксереднього роду *эссе* і іменник чоловічого роду *хоккей*, - сучасна українська мова в УРСР малпує цей стан, запроваджуючи *есе* і *хокей* (включно з початковим *х*, що відтворює чуже *h*, бо такого звука нема в російській мові, хоч він зовсім нормальний в українській) [Шевельов 1986: с. 40]. У правописі Павловського тлумачилася як знак, що передає сполучення з трьох звуків — «хвт». Залишалася літера *й* у правописі Русалки Дністрової, абетці Максимовича, у кулішівці (де поміщена на 32-ге, передостаннє місце). З українського письма вилучена в 1857 році як така, що не відповідала звуковому складові української мови — у правописі М. О. Гатцука; у передмові до його «Української абетки» українським відповідником церковнослов'янської наводилася літера «Ф» [Огієнко, 1994: 448].

Слов'янські мови практично не мають питомих слів зі звуком [ф]. У старослов'янській абетці літера «*ферт*» слугувала для передавання чужого слов'янським мовам звука у словах грецького і єврейського походження.

У праці «*Так нас навчали правильних проізношеній*» Ю. Шевельов писав: «Цей приголосний виступав у багатьох позиках з чужих мов, насамперед західноєвропейських, але в старших запозиченнях мова заступала його на **п** (напр., *Пилип, Остап, пляшка*) або на **х** (напр., *Хома, хура*), аж поки, від XV ст., не розвинулася африката **хв**, дуже характеристична саме для української мови й дуже в ній поширена, але за малими винятками (*хвиля, хвіртка...*), не допущена до літературної мови. Низька соціальна оцінка двозвука **хв** освіченими колами спершу постала в контактах з мовами польською, німецькою й латиною, але в новітні часи її посилили і остаточно ствердили контакти з російською мовою (в якій звук [ф]"природний" тому, що там він розвинувся і у власних словах у процесі нормального фонетичного розвитку й набув фонемного статусу) [Огієнко 1994: 448].

І. Вихованець стверджує, що варто протидіяти надуживанню літери *ф*. Звук [ф] українська та інші слов'янські мови запозичили. Наша мова цьому запозиченню чинила впертий опір, на який вказують написання *картопля, квасоля, Пилип, Степан* та інші. Тепер звук [ф] і відповідна літера закріпилася в словах типу філософія, футуризм, феномен. Проте вживати звук там, де його не подибуємо в мові-джерелі, не варто. Тут, безперечно позначилися впливи російської мови. Як слушно мовить професор Олександр Пономарів, настав час писати *логаритм, ортографія, міт, мітичний, мітологія, Атени, Термоніли, Методій* тощо.

У 1918 році Іван Огієнко подав на розгляд «Головніші правила українського правопису» Комісії; правила ці Комісія ухвалила з деякими змінами. З наказу Міністра Народньої Освіти ці ж правила було остаточно переглянуто видатними українськими вченими і 17 січня їх ухвалено Міністром Народньої Освіти для шкільного вжитку на всій Україні». За цими правилами (частина «Правопис чужих слів в українській мові»):

«3. Звук *ф* в чужих словах, недавно взятих і в нашій мові ще не зукраїнізованих, передаємо через *ф* (а не *хв*): форма, Франція, фабрика.

4. У словах недавно взятих чуже θ , th на письмі передаємо через т: катедра, Атени, ортографія, міт (міф), анатема, апотема, Бористен, логаритм, арифметика, патос, Пітагор, етер і т.п.»

23 липня 1925 року Рада Народних Комісарів УСРР постановила організувати державну комісію під головуванням Наркома Освіти О. Шумського. Комісія повинна була виходити з сучасної літературної мови, що є синтезом основних народних діалектів, прийнявши за основу «Найголовніші правила українського правопису Всеукраїнської Академії Наук», затверджені НКО УСРР 1921 року...». 1926 р. було опубліковано проект «Українського правопису» У ньому зазначалося, що у словах іншомовного походження замість звукосполучення ХВ необхідно писати Ф, але у словах, в оригінальній мові яких немає цієї літери, грецьке th передається не Ф, а Т. Частина III «Правопис чужих слів»:

«...56. У чужих словах пишемо **ф** (а не хв): *факт, француз, форма.*

57. Грецьке **θ (th)** передаємо через т (а не через ф): не тільки *теáтр, теолóгія, бібліотéка, теóрія, метода* т. ін.

Так само: *Теофáн, Теóдор, Теодóсій, але Фéдiр (рiдше Хвéдiр), Тимофiй, Афóн (рiдше Атос), Хомá. Та коли ці ймення відносяться до людей Західньої Европи, то теж вживаємо Томá, Теóдор.»* [Микола Гаццук, 1860 : 45].

На початку 30-х років у правопис внесено численні (понад 120) правки, спрямовані, за задумом партійних «мовознавців», подолати «штучний відрив української мови від мови російської». Розділ про правопис іншомовних слів повністю замінили:

«...77. В іншомовних словах пишеться **ф** (а не хв): *фáкт, фóрма, фунт.*

Так само пишеться: *міф, орфографія, кáфедра, логарiфм, ефiр, пáфос при ортопедiя, ортодóкс, теáтр, теóрія...*», що у правописі 1999 року трохи змінили. Тепер це сполучення може передаватися буквою *Т (дифтонг), Ф і Т (кафедра-катедра).*

Отже, літера *ф* потрапила в українську мову разом із запозиченими словами, хоча й чинила опір (спільно з білоруською) найдовше. Спочатку цю

літеру намагалися замінити властивою українській мові сполукою **хв** (*Митрохван*) та літерами **п** (*Пилип*), **х** (*Хома*). Але поступово українці почали приймати зміни, які відбуваються в мові та додавати у правопис правила, що стосуються написання іншомовних слів, у яких згадується нова літера. Так, у 1926 році було опубліковано проект «Українського правопису для громадського обговорення. У ньому зазначалося, що у словах іншомовного походження замість звукосполучення *хв* необхідно писати *ф*, але у словах, в оригінальній мові яких немає цієї літери, грецьке *th* передається не *ф*, а *т* (*театр, теорія, катедра*), що у правописі 1999 року трохи змінили. Тепер це сполучення може передаватися буквою *т* (*дифтонг*), *ф* і *т* (*кафедра-катедра*). Таким чином, літера *ф* пододала складний шлях, доки її почали вживати українці.

Видатні українські вчені-мовознавці І. Вихованець, О. Пономарів стверджують, що варто протидіяти надуживанню літери *Ф*. Звук [*ф*] українська та інші слов'янські мови запозичили. Наша мова цьому запозиченню чинила впертий опір, на який вказують написання *картопля, квасоля, Пилип, Степан* та інші. Тепер звук [*ф*] і відповідна літера закріпилася в словах типу *філософія, футуризм, феномен*, настав час писати *логаритм, ортографія, міт, мітичний, мітологія, Атени, Термоніли, Методій* тощо. І аж у проекті найновішої редакції «Українського правопису» (1999) зроблено спробу відійти від російських правил. §97. **Ф, РН, ТН**:

«...2. **Тн** у словах грецького походження залежно від узвичаєного засвоєння на ґрунті української мови передаємо:

а) буквою **т**: *антологія, астма, бібліотека, гіяцінт* та ін.;

б) буквами **ф** і **т**: *анáfема – анáтема, арифмéтика – аритмéтика, дифіра́мб – дити́ра́мб, ефі́р - ете́р, ка́федра – кате́дра* та ін.;

в) у власних іменах людей грецького походження співіснують фонетичні варіанти, зумовлені різною традицією передування грецької **th**: *Ате́на, Опана́с (Пана́с) – Атана́сій – Афанáсій, Агата́нгел – Агафа́нгел* .»

Проект українського правопису 2018 визнає можливою варіантність із уживанням літер Φ і T .

Список літератури:

1. Огієнко І. І. Історія українського друкарства / І. І. Огієнко. – Львів : Либідь, 1994. – 448 с.
2. Українська абетка / Микола Гащук. – Москва: З друк. Унів., 1860. – VI, 117 с. Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/>
3. Російсько-українські словники [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://r2u.org.ua/>
4. Шевельов Ю. Українська мова всебі вдома сьогодні й завтра / Юрій Шевельов. // Сучасність. – №10. – С. 40.

НАЙПОШИРЕНІШІ СХЕМИ УНИКНЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ФІНАНСОВО – ГОСПОДАРСЬКИМИ СУБ'ЄКТАМИ В УКРАЇНІ

Фішер Н.В.

студентка 4 курсу

Науковий керівник: **Занько Б. М.**, к.е.н., доцент

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Ухилення від сплати податків є одним із видів економічних злочинів. Несплачені податки звужують базу надходжень у державному і місцевих бюджетах, що загострює проблему дефіциту коштів у держави.

За результатами дослідження міжнародної Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів, присвяченого оцінці та прогнозу розвитку глобальної тіньової економіки, «Україна потрапила до аутсайдерів з найбільшою детінізацією, що становить 46% від офіційного ВВП» [1].

Для уникнення оподаткування економічними суб'єктами широко використовується офшорна схема, відома у світі як процес уникнення сплати

податків через інструмент податкових гаваней. Її суть полягає у високій концентрації олігархічної власності та незаконному вивезенні капіталу у вигляді відсотків афілійованим компаніям (табл. 1).

Таблиця 1

Основні переваги і недоліки при перереєстрації бізнесу на офшорні юрисдикції

Переваги офшорної юрисдикції	Недоліки офшорної юрисдикції
1	2
Зниження податкових ставок в разі і мінімальна кількість податків	Посилена увага національних правоохоронних і фіскальних органів до бізнес-структур з офшорною юрисдикцією.
Прозорість і спрощена звітність в офшорних юрисдикціях; а також відсутність або майже невикористання штрафів, пені, нарахувань за правопорушення	Неможливість повноцінно і ефективно відстоювати свої права в певній країні при закріпленій в Конституції нормі про перевагу національного законодавства над міжнародним законодавством.
Оперативна можливість для вирішення широкого кола юридичних питань (купівля або продаж офшорних активів, застава офшорних активів тощо)	Презумпція винуватості – тобто офшорна юрисдикція має доказати, що капітал, яким вона володіє не набутий злочинним шляхом.
Швидкий доступ до транскордонного інвестування, до міжнародних ринків капіталів, до ринків інвестування, до цільових активів, в яких зацікавлений власник офшору.	Суттєві обмеження до допуску на національний фінансовий ринок, на національний валютний ринок, до участі в купівлі державних цінних паперів тощо.
Судова захищеність, коли розгляд справ вирішується не на рівні національного законодавства, а по міжнародним правилам і нормам в міжнародних судах	Можливі обмеження до отримання певних ліцензій, до приватизації об'єктів державної власності, до бюджетних тендерів, до державного кредитування, до пільгового оподаткування, до видобутку корисних копалин, до оренди земельних ділянок тощо.
Неможливість з'ясувати кінцевих бенефіціарів, або складна система отримання даних про кінцевих бенефіціарів.	Суттєві обмеження до допуску до національної сфери безпеки і військово-промислового комплексу.
Безпечне володіння активами по всьому світі та міжнародна правова захищеність від корупції і рейдерства.	Низький імідж та довіра до бізнес-структури, якщо власниками є невідомі офшорні структури та невідомі кінцеві бенефіціари.

Джерело: розроблено автором на основі [3]

До схем уникнення оподаткування належать: а) порушення митних правил; б) створення контрабанди (маніпуляції з митною вартістю товарів, перерваний транзит); в) непрозорий імпорт відповідно до оподаткування; г) незаконне виробництво акцизних товарів; д) конвертаційні центри (використання фірми-одноденки) [4].

Загалом, виділяють такі схеми ухилення від сплати податків за допомогою спрощеної системи оподаткування:

1) юридичні особи отримують готівку за допомогою ФОП (у процедурі беруть участь псевдо-ФОП на 3-й групі єдиного податку, що є платниками 5% податку з обороту (без ПДВ);

2) юридичні особи не оформлюють працівників, а співпрацюють з ФОП за цивільно-правовими договорами, надання послуг з використанням власного «людського капіталу» – професійних, адміністративних, у сфері інформаційних технологій. Сплачується єдиний податок у розмірі 5% та мінімальний єдиний соціальний внесок;

3) фізична особа підприємець 1 та 2 груп системи спрощеного оподаткування реалізують товари та послуги, при цьому суттєво занижуючи свою виручку.

Формування схемного податкового кредиту відносно нова схема мінімізації податку на додану вартість. Її суть полягає в тому, що підприємство офіційно імпортує товари до України, сплачуючи до бюджету ПДВ на імпорт та отримуючи, відповідно, податковий кредит на цю суму. Далі товар реалізується всередині країни за готівкові кошти, але за документами все ще залишаючись на товарному обліку підприємства.

Одночасно «система електронного адміністрування ПДВ надає такому підприємству можливість виписувати податкові накладні на всю суму імпортного ПДВ, що дозволяє протиправно сформувати податковий кредит зацікавленим платникам ПДВ, а отримані на рахунки кошти повернути клієнту готівкою за вирахуванням 10-12 процентів» [2, с. 12] (табл. 2).

**Порівняльний аналіз фіскального ефекту схем ухилення / уникнення
оподаткування в Україні**

Схема	Податки (платежі), яких вона дозволяє уникати	Приблизні обсяги (млрд. грн на рік)	Приблизні витрати бюджету (млрд. грн на рік)
1	2	3	4
офшорні схеми	ПП	260-320	50-65
конвертаційні центри	ПП+ПДВ+ЄСВ+ПДФ О	40-50	2-15
формування схемного податкового кредиту	ПДВ	50-60	10-12
порушення митних правил та контрабанда	ПДВ + мита	80-230	25-70
загалом втрати ПДВ	X	X	60
загалом втрати	X	X	97-162

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Для подолання схем уникнення оподаткування треба застосовувати заходи, що спрямовані на боротьбу з агресивним податковим плануванням:

- 1) заходи із протидії переміщенню прибутків за кордон та розмиванню податкової бази;
- 2) проведення інституційних реформ Державної фіскальної служби та митної служби;
- 3) завершення реформи адміністрування ПДВ;
- 4) створення Служби фінансових розслідувань замість недієздатних та корумпованих правоохоронних органів.

Таким чином, зменшення інтенсивності використання схем уникнення оподаткування економічними суб'єктами є можливим при оптимальному податковому навантаженні, яке сприятиме мобілізації достатніх обсягів фінансових ресурсів до бюджету та вкладенню вивільнених коштів у розширення виробництва та стимулювання інвестиційних процесів в Україні.

Список літератури:

1. The shadow economy to 2025. Think ahead ACCA – Table 2.1: Forecasts of the size of shadow economies (% GDP) in 28 economies. URL:

https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/Technical/Future/pi-shadow-economy-report.pdf.

2. Дубровський В., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення / уникнення оподаткування в Україні // Інститут соціально-економічної трансформації. – Київ. – 2017. – 40 с.

3. Редзюк Є.В. Офшоризація світової економіки: перспективи для України і світу // Вісник Асоціації докторів філософії України. – 2015. – № 1. – Режим доступу – <http://aphd.ua/publication-34/>.

4. Український інститут майбутнього розрахував ефект від ухвалення податку на виведений капітал в березні 2018. URL: <https://www.uifuture.org/post/ukrainskij-institut-majbutnogo-rozrahuvav-efekt-vid-uhvalenna-podatku-na-vivedenij-kapital-v-berezni-2018/>.

РОЗРАХУНОК ТЕМПЕРАТУРИ В ЗОНІ КОНТАКТУ КУЛЬ ПРИ ВІБРОУДАРНОМУ ПОДРІБНЕННІ

Франчук В.П.

д.т.н., професор, професор кафедри

Светкіна О.Ю.

д.т.н., доцент, завідувачка кафедрою

Анциферов О.В.

к.т.н., доцент, доцент кафедри

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Зміна розміру часток при різних видах подрібнення – це не єдиний результат механічної дії на тверді тіла. Ще важливіша та обставина, що при цьому відбуваються всілякі зміни: фазові переходи, енергетична активація часток на поверхні і в об'ємі, деформація, виникнення точкових і протяжних

ефектів. Ці зміни зрештою підвищують активність порошків твердих матеріалів в процесах подальшого їх використання.

Теоретичні та експериментальні дослідження авторів дозволяють зробити висновок, що для проведення деяких реакцій механоактивації великі можливості мають вертикальні вібраційні млини (МВВ). Відмітною особливістю їх від млинів інших типів являється те, що помольні камери здійснюють коливальні рухи по прямолінійній траєкторії у вертикальній площині. Такі параметри забезпечують переважно віброударну дію на руйнований матеріал з проникненням зони деформації на увесь об'єм частки. Це забезпечує, у свою чергу, не лише поверхневу активацію матеріалу, але і порушення внутрішньої структури часток і проникнення активної зони на велику глибину [1, 2].

Режимними параметрами роботи млина є амплітуда A і частота ω коливань. Важливе значення має також технологічний проміжок Δ між кришкою камери та верхнім шаром куль у статичному положенні. При певному співвідношенні між цими величинами і здійснюється робота млина у віброударному режимі [3].

Експериментальні помели по вивченню процесів механоактивації проводилися на лабораторному млині у безперервному і періодичному режимах. Аналіз отриманих даних [4, 5] дозволив припустити, що активність отриманого порошку прямо пропорційна величині температури, що реалізовується в зоні контакту куль. Для оцінки точкового температурного режиму розглянемо взаємодію сталевих куль.

При роботі млина укладання куль технологічного завантаження близьке до тетраедра, тобто в період спільного руху кожна куля одного шару завжди контактує з трьома кулями сусіднього шару. Сила взаємодії між двома кулями за відсутності сил тертя визначається з [6]

$$Q = 0,171 d^2 \sqrt[5]{\gamma^3 v^6 \left(\frac{E}{1 - \mu^2} \right)^2}. \quad (1)$$

де d – діаметр кулі; E, μ, γ – модуль пружності, коефіцієнт Пуассона і щільність матеріалу кулі; $v = 2A\omega$ – максимальна швидкість співудару куль.

Відносне подовження ε сталевго стрижня при його нагріві на температуру ΔT (еквівалент зміни температури T при деформації ε)

$$\varepsilon = \alpha' \Delta T, \quad (2)$$

де α' – коефіцієнт лінійного розширення.

Напруження при деформації пружного елемента

$$\sigma = E \varepsilon. \quad (3)$$

Максимальна величина напруження при контакті двох куль

$$\sigma_{\max} = 0,918 \sqrt[3]{\frac{Q E^2}{d^2 (1 - \mu^2)^2}}. \quad (4)$$

Звідси температура нагріву в точці контакту

$$\Delta T = \frac{0,497}{\alpha'} \sqrt[3]{\frac{\sqrt[5]{\gamma^3 v^6 \left(\frac{E}{1 - \mu^2}\right)^2}}{E (1 - \mu^2)^4}}. \quad (5)$$

Аналіз формули показує, що в ідеальних умовах при ударній взаємодії куль з абсолютно гладкими поверхнями миттєва максимальна температура в точці контакту залежить від матеріалу куль і режиму роботи млина і не залежить від діаметру куль.

Динамічний режим роботи вертикального вібраційного млина прийнято характеризувати коефіцієнтом режиму

$$\Gamma = \frac{A \omega^2}{g} \quad (6)$$

На рис. 1 представлені графіки температури, побудовані за формулою (5) з урахуванням (6). Як видно з рисунків, із зростанням частоти коливань має місце зменшення температури, а із зростанням амплітуди коливань, при одному і тому ж режимі Γ , її збільшення.

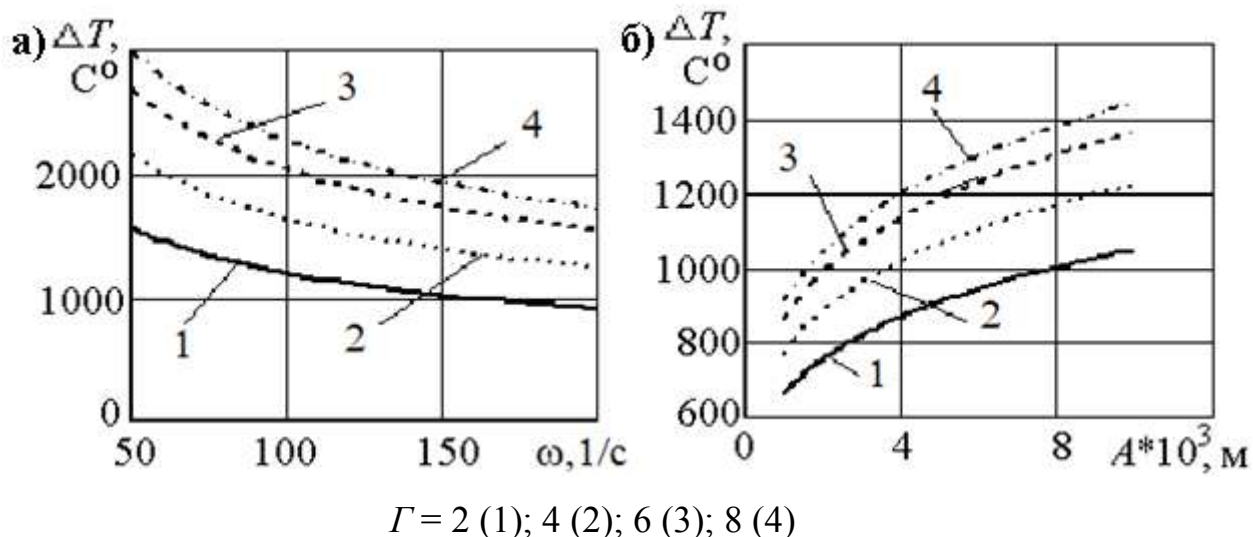

Рис. 1 – Залежність максимального приросту температури від частоти і амплітуди коливань при різних режимах роботи млина

Список літератури:

1. Sviatkina O., Lysytska S., Franchuk V. Energy-saturated materials based on technological biomaterials // Advanced Engineering Forum. – Switzerland: Trans Tech Publications. – 2017. – Vol. 25. - pp. 80-87. ISSN: 2234-991X.
2. Світкіна О.Ю. Застосування вібротехнології для інтенсифікації механохімічної активації та зневоднення вапняку / О.Ю. Світкіна,

О.О. Богданов, С.М. Лисицька, В.П. Франчук // Вібрації в техніці та технологіях. – 2017. – № 4 (87). – С. 82-86.

3. Анциферов А.В. Уточненный расчет виброударного режима работы вертикальной вибрационной мельницы / А.В. Анциферов // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Зб. наук. Праць / Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – Вип. 64 (1037). – С. 182-187.

4. Исследование возможности активации гидроокиси алюминия в вертикальной вибрационной мельнице / Анциферов А.В., Светкина Е.Ю., Илько Э.Г. // Материалы научной школы стран СНГ «Виброротехнология-95» по измельчению и активации. – Ч. I. – НПО «ВОТУМ». – Одесса, 1995. – С. 23-25.

5. Франчук В.П. Применение виброударного нагружения для получения технической керамики с заданными свойствами / В.П. Франчук, Е.Ю. Светкина, А.В. Анциферов // Вестник Харьковского технического университета «ХПИ». Сб. научн. тр. / Харьков: – 2001. – № 18. – С.100-105.

6. Франчук В.П. Исследование динамики насыпного материала на рабочих поверхностях вибрационных технологических машин / В.П. Франчук // В кн.: Динамика и прочность горных и транспортных машин. – К.: Наукова думка, 1981. – С. 120-135.

ОБЗОР ПРЕПАРАТОВ ДЛЯ ИММУНОПРОФИЛАКТИКИ ИНФЕКЦИОННЫХ БОЛЕЗНЕЙ ПТИЦЫ

Франчук-Кривая Л.А.

Пчелинская Л.В.

Лысый Н.П.

Поголовье птицы в Украине по состоянию на 01.01.2019 год достигло 210,8 млн. голов, из которых 118 млн. сосредоточено именно на птицеводческих предприятиях [2]. Как интенсивная промышленная отрасль,

птицеводство направленно на постоянное повышение объёмов выработки продукции с одновременным уменьшением затрат на содержание и кормление поголовья. При таких условиях на птицу влияет значительное количество стресс-факторов, которые провоцируют снижение резистентности организма. Подобные тенденции увеличивают процент заболеваемости птицы. На сегодня достаточно напряжённая эпизоотическая ситуация возникла относительно таких инфекционных заболеваний как болезнь Ньюкасла, грипп птицы, инфекционная бурсальная болезнь (болезнь Гамборо), инфекционный бронхит птицы, микоплазмоз, пастереллёз и др. [1, 3–5].

Исходя из вышеизложенного, определение и анализ спектра имеющихся на фармацевтическом рынке вакцин для иммунопрофилактики инфекционных болезней птицы является актуальной задачей.

Изложение основного материала. *Целью работы* было исследование рынка вакцинных препаратов для птицы, которые зарегистрированы в Украине. Изучение ассортимента иммунобиологических препаратов проводили путем анализа официальных информационных источников [6]. Во время исследования использованы статистический, сравнительный и аналитический методы анализа.

На ветеринарном фармацевтическом рынке Украины по состоянию на 01.01.2019 г. зарегистрировано 623 иммунологических препарата с действующими регистрационными удостоверениями [6]. Ассортимент вакцинных препаратов для птицы включает 241 торговое наименование (ТН) и составляет 38,7 % от общего количества. Из них 73,9 % (178 ТН) вакцин – против отдельных болезней птицы. Иммунобиологические препараты против отдельных болезней птицы представлены, в основном, вакцинами против болезни Ньюкасла – 22,5 % (40 ТН), инфекционного бронхита – 14,6 % (26 ТН), инфекционной бурсальной болезни – 12,4 % (22 ТН), реовирусной инфекции – 5,6 % (10 ТН) и болезни Марека – 5,1 % (9 ТН). В общем, на рынке иммунобиологических препаратов присутствуют вакцины против 23 болезней

птицы – 22 болезни инфекционной этиологии и 1 – инвазионной (против эймериоза).

Между тем, комплексными оказались 26,1 % (63 ТН) вакцин. Из них подавляющее большинство составляют двухвалентные ассоциированные вакцины – 52,4 % (33 ТН), а именно вакцина против болезни Ньюкасла и инфекционного бронхита – 51,5 % (17 ТН). Меньше по количеству оказалось трёх- и четырёхвалентных ассоциированных вакцин – 30,2 % (19 ТН) и 17,4 % (11 ТН) соответственно. Наиболее распространенными трёхвалентными оказались вакцины против вируса синдрома снижения яйценоскости (EDS-76), болезни Ньюкасла и инфекционного бронхита – 12 ТН. Среди четырёхвалентных преобладала вакцина против болезни Ньюкасла, инфекционной бурсальной болезни, инфекционного бронхита и реовирусной инфекции (теносиновита) курей – 5 ТН.

В структуре ассортимента преобладают вакцины для кур – 96,7 % (233 ТН). В несколько меньшем количестве представлены вакцины для отдельных видов птицы (индеек, уток, гусей, голубей) – 3,3 % (8 ТН).

Определено, что 85,9 % вакцин для птицы – иностранного производства и лишь 14,1 % – производится в Украине.

Импортированные вакцинные препараты для птицы представлены 15 странами производителями, ведущую позицию среди которых занимает США – 47 ТН, Италия – 37 ТН, Нидерланды – 35 ТН и Испания – 25 ТН.

Лидером по предложению вакцинных препаратов среди иностранных компаний производителей является *Intervet International B.V.* (Нидерланды) – 32 ТН. Выпуск отечественных вакцин обеспечивают 7 производителей, среди которых лидирующее место занимает ТОВ «Біотестлаб» – 73,5 %.

Все имеющиеся на фармацевтическом рынке вакцины против эймериоза – иностранного производства (Канада, США, Великобритания, Испания, Австралия, Чехия). Объём вакцин против эймериоза птицы на фармацевтическом рынке Украины составляет 5,6 % (10 ТН).

Выводы

1. Вакцины для птицы составляют 38,7 % от общего количества иммунобиологических препаратов на отечественном фармацевтическом рынке.

2. Вакцины против отдельных болезней птицы составляют 73,9 %, из них подавляющее большинство – против болезни Ньюкасла (22,5 %). Объем поливалентных ассоциированных вакцин – 26,1 %, из которых большинство составляют двухвалентные ассоциированные вакцины – 52,4 %, а именно вакцина против болезни Ньюкасла и инфекционного бронхита (17 ТН).

3. 85,9 % вакцин для птицы – импортного производства и лишь 14,1 % – произведено в Украине.

4. Все вакцины против эймериоза птицы на отечественном фармацевтическом рынке иностранного производства, их объем составляет 5,6 %.

Список литературы:

1. Березовський А.В. Заходи з метою попередження нодулярного дерматиту / Березовський А.В. та ін.// Ветеринарна медицина. 2017. Вип. 103. С. 175.

2. В Україні за 2018 рік поголів'я птиці збільшилось на 2,9 %. – URL: <https://tripoli.land/news/za-2018-rik-pogoliv-ya-ptitsi-zbilshilosya-na-2-9> (29 січня 2019).

3. Деркач І.М. Сучасні тенденції на фармацевтичному ринку вакцин для птиці в Україні. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини і біотехнологій ім. С.З. Гжицького. 2017. Т. 19, № 73. С. 136–139.

4. Інфекційні хвороби птиці / за ред. Корнієнко Л.Є. Херсон: Грінв ДС., 2012. – 528 с.

5. Плис В.М. Епізоотологічний моніторинг пастерельозно-аскаридозного мікст захворювання птиці на території України (2012–2016 рр.). Ветеринарна біотехнологія, 2017, вип. 31, С. 119–127.

6. Сайт Державної служби з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів. Список зареєстрованих ветеринарних препаратів (ветеринарні імунобіологічні засоби), 2019. – URL: <http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Reestri/38/> (Назва з екрану).

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЮ ВИДОБУВНОГО ПРОЦЕСУ В НАФТОГАЗОВОМУ КОМПЛЕКСІ

Хайдарова Лілія

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Сучасний рух науки у соціумі наповнився стрімким науково-технічним прогресом, який істотно вплинув на всю культуру, поставив перед вченими та дослідниками ряд завдань. Раніше надбані людством наукознавчі ідеї перебули відповідну еволюцію. Окрім того, інформаційний та технічний простір, що супроводжувався соціальними змінами, а також багатоструктурні суспільні відносини сприяли росту самосвідомості людей, активізації їх діяльності. Вчені та раціоналізатори зосередили свою увагу на різних аспектах життєдіяльності особистості, досліджували її здібності, пристрасті, уподобання, стремління: намагались виявити роль у житті людини свідомості, підсвідомого, розуму та інтуїції. Вказаний процес своєрідно відбився в теоретичних пошуках нашого століття в галузі енергетичної безпеки життєдіяльності людства.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу - це єдиний в Україні виш нафтогазового профілю. Щороку сюди приїжджають на навчання тисячі студентів з усіх куточків країни, також є представники 32 країн світу. В ньому проводиться дуже багато подій: міжнародні конференції, семінари, форуми, круглі столи. Зокрема, відкрито сучасний інформаційний комп'ютерний центр нафтогазових технологій, науково-пізнавальну програму «Тесла-шоу» на базі наукового містечка «Нова енергія».

Рух сучасної науки полягає у дослідницькій практиці нафтогазових спеціалістів над різними способами нарощування вітчизняних енергетичних ресурсів. Наприклад, глибоке буріння до 7000 метрів дозволить забезпечити нашу державу власним газом, а інтенсифікація видобування з виснажених родовищ має свої перспективи.

Переваги ІФНТУНГ – в його унікальності, адже це єдиний університет, який нині здійснює підготовку фахівців для нафтогазового комплексу і суміжних галузей України та інших держав. Університет не зупиняється на досягнутому, а відкриває все нові спеціальності, освітні програми, кафедри, наукові школи, змінюються зміст і форми навчання, активізується підготовка магістрів та фахівців третього рівня освіти.

В сферу діяльності сучасного наукового нафтовика входить різноманітне коло питань – від прогнозування і практичного проведення пошуково-розвідувальних робіт до оцінки виявлених ресурсів нафти і газу та управління раціональною розробкою родовищ. Звідси випливає, що спеціаліст майбутнього у своїй повсякденній праці повинен бути схильним і здатним до вирішення цих завдань на новому, вищому рівні, використовуючи новітні досягнення. Перед молодими науковцями та аспірантами постали мета та завдання:

1. Узагальнювати і всебічно аналізувати за допомогою комп'ютерних технологій різноманітну і обширну розвідувальну інформацію і на цій основі давати ґрунтовні рекомендації щодо напрямів ведення пошуково-розвідувального експлуатаційного буріння, інтенсифікації видобування вуглеводнів з виснажених родовищ.

2. Формувати та обирати оптимальні рішення в умовах значної невизначеності і суперечливої інформації.

3. Об'єктивно оцінювати економічний ризик від прийняття рішення в ринкових умовах.

Реалізація цього може бути здійснена шляхом вироблення у сучасних аспірантів нового специфічного стилю інженерного мислення. Такий стиль базується на органічному поєднанні інтуїції та наочних образних уявлень, що

традиційно здавна спираються на графічні (карти і розрізи), способи моделювання (відображення розвідувальної ситуації) з формальними логіко-математичними побудовами і методами. Сьогодні, вони більш якісно реалізуються за допомогою математичних методів і комп'ютерної техніки, що стають в теперішній час таким же необхідним інструментом, як, наприклад інтернет, програмне забезпечення.

Таким вектором творчих пошуків є, наприклад новітні розробки щодо підвищення вуглеводневилучення з виснажених родовищ України. Висококваліфіковані фахівці нафтогазового профілю нової орієнтації, їх підготовка повинна ґрунтуватись на певних засадах:

- орієнтація навчання студентів на прогностично-випереджувальній основі, яка зорієнтована на ще не досягнуту нафтогазовою промисловістю реальність;
- прийняття в Україні багатоступеневої системи вищої школи освіти і загального стану економіки в країні, основаної на науковому підході до організації підготовки фахівців високої кваліфікації необхідної для потреб нафтової і газової промисловості;
- надання пріоритетності у інтенсифікації навчально-пізнавальної та дослідницької роботи студентів, аспірантів щодо ступеня вилучення вуглеводнів з виснажених родовищ України;
- викладання дисциплін та їх програми наповнювати постановкою конкретних проблемних питань з нафтогазової галузі та шляхів їх вирішення, в т. ч. нестандартні, таким чином, щоб у подальшому це могло перейти в дійову науково-дослідну діяльність магістрів та аспірантів;
- проводити постійні зустрічі студентів з провідними науковцями та головними спеціалістами підприємств нафтогазової галузі (лекції, конференції, бесіди, керівництво практиками тощо);
- активніше практикувати залучення студентів молодших курсів до виконання науково-дослідних робіт, матеріали яких могли би бути використані при написанні нетрадиційних курсових робіт і дипломних проектів. Це сприяло

би більш об'єктивному вибору обдарованих студентів для подальшого навчання в магістратурі і в аспірантурі;

- використовувати в навчальному процесі багатоваріантні, можливо нестандартні, ситуаційні задачі та ділові ігри, наближені до виробничих умов, для вирішення яких необхідне знання відповідного комплексу дисциплін;

- створити інтерактивний програмний комп'ютерний комплекс для отримання студентами сучасної вітчизняної і світової інформації в галузі новітніх нафтогазових технологій.

OPPURTUNITIES OF WASTE COFFEE GROUNDS

Hardeep

Ponomarova L.N.

Sumy State University, Sumy, Ukraine

ponomarova.ln@gmail.com

The aroma of coffee in the morning is the great for waking up in the morning. But this coffee wastes are now becoming serious problem. As now the coffee is being used in very high quantity in all over the world. For example, In Sydney (Australia) alone, over 920 cafes and coffee shops produced nearly 3000 tonnes of waste coffee grounds every year. This data is only for Sydney in all over world it is billions of tonnes [1]. Globally, coffee production is estimated to be responsible for upwards of 23 million tons of waste per year [2]. Now these days the waste coffee grounds are discarded to landfill and they can produce CO₂ and methane which contribute to global warming. Many new initiatives can also be applied to use this waste coffee grounds like:

Waste coffee grounds as biofuel: Producing biofuels from used coffee is complex process. The used coffee grounds are mixed with hexane and then heated to 60°C for about one or two hours in order to extract oils from it. The next step

involves evaporation of hexane resulting in the leftover of oils. Producing further, methanol and a catalyst are added to oils to produce biofuel in this process glycerol is received as by product. The final step involves separation of glycerol from biofuel [3].

Waste coffee grounds as filter: The chemicals in the coffee such as fatty acids, cellulose and polyphenol binds to heavy metals the same way as activated charcoal does, but the powder had to somehow be removed from water afterwards. By adding sugar and silicon to coffee we were able to make foamy bricks that held together on its own and was easy to use as filter soaking the brick in water caused the sugar to leach out and leaves the coffee grounds open to bind to heavy metals ions in water. In still water, a small 200-milligram piece of foam size of an almond successfully removed 99% of lead and mercury ions within 30 hours [4].

Waste coffee grounds also has potential of biosorbent: Waste coffee grounds with micro and macropores are potential biosorbent for removal of organics or heavy metals from aqueous solution. Coffee grounds can be used biosorbent for acid dye 44. In absorption kinetics, experiment data followed pseudo-second-order kinetics model and intraparticle rates diffusion rate are also controlled. The maximum uptake capacity of coffee grounds prove half to Degussa alumina which is conventional absorbent. But the rate of absorption by coffee grounds are very fast [4].

Waste coffee grounds can be used as fabrics: Waste coffee grounds can be use as fabrics in making clothes. It can be work as anti-odour. 5% of waste coffee grounds when mixed 95% of nylon it becomes very good fabric. It give very nice odour to clothes [2].

Waste coffee grounds can also be use as home heaters: Firstly we have convert coffee grounds into the coffee logs. Each coffee log is made from 25 cups of waste coffee grounds. Coffee logs are eco heating briquettes for wood burners, stoves and open fires, made from your waste coffee grounds. Each coffee log burns 20% hotter and longer than kiln-dried wood [3].

Our team is working on improving the composition of the coffee and ion-exchangers mixtures. The scientists all other the world are also experimenting with

other waste materials from agricultural and food industries that may have different chemical properties and could help filter out other chemicals by environmentally friendly methods.

References:

1. Shannon Thompson Coffee grounds find a second life as biodegradable plastics <https://www.createdigital.org.au/coffee-grounds-biodegradable-plastics/>

2. Anna Brones Upcycled coffee textiles: out of the garbage can and into the dyer <https://sprudge.com/can-you-wear-the-coffee-you-drink-125116.html>

3. How coffee waste can fuel public transport in smart cities? <https://www.smartcity.press/coffee-waste-biofuel/>

4. Knvul Sheikh Used coffee grounds can clean contaminated water <https://www.popsci.com/foam-made-from-coffee-can-clean-contaminated-water>

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ПАСТЕРНАКУ ПОСІВНОГО

Хареба В.В.

доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН

Хареба О.В.

канд. с.- г. наук, ст. наук. співроб., докторант Інституту овочівництва і баштанництва НААН.

Адреса: вул. Інститутська, с. Селекційне, Харківська обл., Україна, 62478.

E-mail: ovoch.iob@gmail.com

Комар О.О.

кандидат сільськогосподарських наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

асистент кафедри овочівництва і закритого ґрунту

Анотація: В умовах Правобережного Лісостепу України встановлено, що сівба в I декаді квітня забезпечує отримання найвищої урожайності 50,3 т/га. Висока якість коренеплодів формувалася за сівби у I–III декадах квітня. Коренеплоди цих строків сівби характеризувалися вмістом сухої речовини в межах 23,9–25,0 %, сухої розчинної речовини – 13,9–15,5 %, цукрів – 5,8–6,1 %, вітаміну С – 8,9–9,4 мг/100 г та найнижчим вмістом нітратів (53–63 мг/кг). Найвищий показник умовно чистого прибутку 40838,14 грн/га, рівня рентабельності 138 % та коефіцієнта біоенергетичної ефективності 2,22 отримали за сівби у I декаді квітня.

Ключові слова: пастернак посівний, строки сівби, урожайність, економічна оцінка.

Постановка проблеми. Пастернак посівний – цінна пряно-смакова овочева культура. Його коренеплоди характеризуються високими смаковими, дієтичними і лікувально-профілактичними властивостями [9, с. 5]. Галузевою програмою «Малопоширені овочеві культури – 2025» передбачено до 2025 року значно розширити площі вирощування та збільшити виробництво коренеплодів пастернаку майже в 3 рази [4, с. 75]. Проте широке впровадження пастернаку посівного у виробництво потребує вдосконалення деяких елементів технології, оскільки урожайність цієї культури на сьогоднішній день є дуже низькою [5, с. 129–131]. При встановленні строків сівби необхідно враховувати, що для проростання насіння необхідна велика кількість води – 163 % від маси повітряно-сухого насіння і сходи з'являються через 15–20 діб [6, с. 133]. Для кожної ґрунтово-кліматичної зони є необхідність підбору оптимальних строків сівби, які дозволять реалізувати генетичні можливості сорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Строки сівби залежать від біологічних особливостей культури та призначення продукції. Пастернак посівний можна висівати під зиму, що забезпечить раннє надходження продукції [1, с. 16; 2, с. 21–22; 8, с. 40–41]. Даний строк сівби є актуальним в роки з засушливою, жаркою весною [10, с. 15–23]. Найбільш поширений

ранньовесняний строк сівби, при першій можливості виходу в поле [3, с. 254]. Для умовах Західного регіону України рекомендовано висівати насіння з 15 по 25 квітня [5, с. 129–131]. Для одержання маточників насіння необхідно висівати в I–III декаді травня. За пізніх строків сівби лежкість маточників вища, а ураженість їх хворобами під час зберігання нижча, також підвищується енергія проростання, польова схожість насіння та врожай маточників і маси 1000 насінин [11, с. 153–154].

Мета і завдання статті. Метою досліджень є оптимізація елементів технології вирощування пастернаку посівного для підвищення врожайності, покращання якості коренеплодів та зниження собівартості виробництва в умовах Правобережного Лісостепу України.

Виклад основного матеріалу. Експериментальні дослідження проводили у польовому досліді кафедри овочівництва і закритого ґрунту в НДП «Флодоовочевий сад» НУБіП України в умовах Правобережного Лісостепу України. Ґрунт дослідної ділянки дерново-середньоопідзолений, грубопилуватий, легкосуглинковий. Розмір облікової дослідної ділянки становив 11,3 м², повторність чотирикратна. Варіанти у досліді розміщували систематично. Попередником для пастернаку посівного був огірок.

Найвищу врожайність (50,3 т/га) забезпечила сівба в I декаді квітня, яка на 5,3 т/га, або 11,8 % була істотно вище за контроль. За сівби в III декаді квітня встановлено істотне зниження цього показника на 3,5 т/га, або 7,7 %, в I декаді травня – на 8,8 т/га, або 19,6 %, в II декаді травня – на 17,4 т/га, або 38,6 %, в III декаді травня – на 23,0 т/га, або 51,1 %, в I декаді червня – на 31,7 т/га, або 70,6 % порівняно з контролем (сівба в II декада квітня). Встановлено, що більш стабільною врожайність (за коефіцієнтом Левіса) сорту Стимул була за сівби у I–III декаді квітня ($K_{st} = 1,03–1,04$) (табл. 1).

Найбільшою середньою масою коренеплодів (236 г) та товарністю (90 %) характеризувалися рослини пастернаку посівного за сівби у I декаді квітня, які на 21 г (9,6 %) та на 3 % були більшими за контроль. За сівби у II декаді квітня (контроль) середня маса коренеплодів становила 216 г, а товарність 88 %.

Найменшу середню масу коренеплодів (69 г) обумовлювала сівба у I декаді червня із товарністю 76 %, що на 147 г (68,0 %) та на 12 % менше за контроль. Крім того, середня маса коренеплодів за сівби у III декаді квітня – 201 г, I декаді травня – 175 г, II декаді травня – 134 г та III декаді травня – 108 г була меншою за контроль відповідно на 15 г, або 7,0 %; 41 г, або 19,0 %; 81 г, або 37,7 % та 108 г, або 50,1 %.

Таблиця 1.

**Урожайність коренеплодів пастернаку посівного
залежно від строків сівби, т/га**

Строк сівби	Веgetаційний період, діб	Рік			Середнє значення	Відхилення від контролю		Коефіцієнт стабільності Левіса (Kst)
		2015	2016	2017		т/га	%	
I декада квітня	165	49,7	51,2	50,0	50,3	5,3	11,8	1,03
II декада квітня (к)	155	44,0	45,8	45,1	45,0	-	-	1,04
III декада квітня	146	40,7	42,4	41,4	41,5	-3,5	-7,7	1,04
I декада травня	137	35,2	37,1	36,2	36,2	-8,8	-19,6	1,06
II декада травня	128	25,9	28,2	28,7	27,6	-17,4	-38,6	1,11
III декада травня	121	20,0	22,3	23,7	22,0	-23,0	-51,1	1,18
I декада червня	110	11,4	13,2	15,1	13,2	-31,7	-70,6	1,32
<i>НІР₀₅</i>		2,22	3,56	2,58				

Найвища якість коренеплодів формувалася за сівби у I–III декадах квітня (табл. 2). Коренеплоди цих строків сівби характеризувалися вмістом сухої речовини в межах 23,9–25,0 %, сухої розчинної речовини – 13,9–15,5 %, цукрів – 5,8–6,1 %, вітаміну С – 8,9–9,4 мг/100 г та найнижчим вмістом нітратів (53–63 мг/кг).

Існує прямий сильний зв'язок між тривалістю вегетаційного періоду пастернаку посівного та урожайністю ($r=0,99$), середньою масою коренеплодів ($r=0,99$), товарністю ($r=0,98$), вмістом сухої речовини ($r = 0,83$), вмістом сухої розчинної речовини ($r = 0,74$), вмістом цукрів ($r=0,87$) та вмістом вітаміну С

($r=0,96$). Між тривалістю вегетаційного періоду та вмістом нітратів виявлений обернений сильний зв'язок ($r= -0,98$).

Вирощування овочів пов'язано з великими трудовими затратами. У порівнянні із зерновими культурами витрати на вирощування овочів вищі у 10–15 разів. Тому і підвищення економічної ефективності овочівництва можливо лише при використанні таких технологій, які сприяють збільшенню врожайності з найменшими витратами трудових та матеріальних ресурсів [7, с. 371].

Таблиця 2

Основні біохімічні показники коренеплодів пастернаку посівного залежно від строків сівби (середнє за 2015–2017 рр.)

Строк сівби	Вегетаційний період, діб	Вміст				
		суха речовина, %		цукри (сума), %	вітамін С, мг/100 г	нітрати, мг/кг
		загальна	розчинна			
I декада квітня	165	23,9	13,9	5,8	9,4	53
II декада квітня (к)	155	24,7	14,4	6,0	9,1	58
III декада квітня	146	25,0	15,5	6,1	8,9	63
I декада травня	137	24,1	13,7	5,6	8,3	70
II декада травня	128	23,3	13,3	5,3	7,2	76
III декада травня	121	22,1	12,8	4,9	6,3	87
I декада червня	110	20,2	12,4	3,8	4,7	97
<i>НІР₀₅</i>		<i>0,84</i>	<i>0,55</i>	<i>0,22</i>	<i>0,19</i>	<i>5,73</i>

Аналіз даних економічної ефективності вирощування пастернаку посівного за різних строків сівби показав, що рентабельність вирощування знаходиться в прямій сильній залежності від урожайності ($r = 0,99$) (табл. 3).

За сівби у I декаді квітня отримано найвищу урожайність 50,3 т/га із рівнем рентабельності 138 %, що на 5,3 т/га та 25 % більше за контроль. Умовно чистий прибуток при цьому становив 40838,14 грн/га, що на 7443,96

грн більше за контроль. За даного строку сівби відмічено найменшу собівартість 1 т коренеплодів – 587,83 грн.

Таблиця 3

Економічна ефективність та біоенергетична оцінка вирощування пастернаку посівного залежно від строків сівби (середнє 2015–2017 рр.)

Строк сівби	Урожайність, т/га	Вартість продукції, грн/га	Виробничі витрати на 1 га, грн	Умовно чистий прибуток, грн/га	Собівартість 1 т коренеплодів, грн	Рентабельність, %	Коефіцієнт біоенергетичної ефективності, Кбе
I декада квітня	50,3	70395,48	29557,35	40838,14	587,83	138	2,22
II декада квітня (контроль)	45,0	62951,52	29557,35	33394,17	657,34	113	2,08
III декада квітня	41,5	58105,16	29557,35	28547,82	712,16	97	2,01
I декада травня	36,2	50621,45	29557,35	21064,10	817,45	71	1,58
II декада травня	27,6	38646,80	29557,35	9089,45	1070,73	31	1,16
III декада травня	22,0	30782,74	29557,35	1225,39	1344,27	4	0,90
I декада червня	13,2	18537,40	29557,35	-11019,95	2232,26	-37	0,48

Рентабельність за сівби у I декаді червня була від’ємною (– 37 %), тобто за даного строку сівби отримання продукції є збитковим. Коефіцієнт біоенергетичної ефективності за різних строків сівби коливався у широких межах від 0,48 до 2,22. Найвищий показник коефіцієнта біоенергетичної ефективності відмічено за сівби у I декаді квітня – 2,22, що на 0,14 більше за контроль.

Висновки та перспективи подальшого розвитку:

У середньому за три роки досліджень найвищу урожайність (50,3 т/га), за середньої маси коренеплоду – 236 г і товарності – 90 %, одержано за сівби у I декаді квітня. Строки сівби мали значний вплив на біохімічний склад коренеплодів і найвища їх якість формувалася за сівби у I–III декадах квітня. Аналіз показників економічної ефективності підтверджує переваги сівби пастернаку посівного у I декаді квітня.

Технологію вирощування пастернаку посівного в умовах Правобережного Лісостепу України вивчено недостатньо, особливо такі її елементи як:

господарсько-біологічна оцінка сортів, передпосівна підготовка насіння, система удобрення, способи сівби, схеми розміщення рослин та густина рослин.

Список літератури:

1. Азарушкин Н. А. Пастернак зимует в огороде / Н. А. Азарушкин // Хозяин. 2012. № 9. С. 16.
2. Ахмедбейли Х. Овощи из открытого грунта круглый год / Х. Ахмедбейли // Картофель и овощи. К., 1970. № 2. С. 21–22.
3. Болотських О. С., Бондаренко Г. Л., Скляревский М. О. Азбука городника / О. С. Болотських, Г. Л. Бондаренко, М. О. Скляревский. К.: Урожай, 1993. 288 с.
4. Галузева програма «Малопоширені овочеві культури – 2025». Харків – Селекційне: Плеяда, 2017. 100 с.
5. Дидів І. В. Продуктивність і якість пастернаку залежно від строків сівби в умовах Прикарпаття / І.В.Дидів // Науковий вісник Національного аграрного університету, 2000. Вип. 31. С. 129–131.
6. Лудилов В. А., Иванова М. И. Редкие и малораспространенные овощные культуры (биология, выращивание, семеноводство) / В. А. Лудилов, М. И. Иванова. М.: ФГНУ «Росинформагротех», 2009. 196 с.
7. Минаков И. А., Куликов Н. И., Соколов О. В. / Экономика сельскохозяйственного предприятия // И. А. Минаков, Н. И. Куликов, О. В. Соколов та ін.. М.: Колос, 2013. 363 с.
8. Непорожная Е. Подзимние и зимние посевы овощных культур / Е. Непорожная // Овощеводство. 2011. № 11 (83). С. 40–41.
9. Позняк О. В. Новый сорт пастернаку посівного Пульс / О. В. Позняк // Проблеми і перспективи розвитку сучасної аграрної науки. Миколаїв, 2014. С. 5.
10. Федорова М. И., Козарь Е. Г., Беспалько А. В. Влияние подзимнего посева и предпосевной обработки на развитие растений пастернака / М. И. Федорова, Е. Г. Козарь, А. В. Беспалько // Овощеводство. Минск, 2008. Вып. 15. С. 15–23.

11. Чернышев Ю. Н. Мухортов С. Я. Влияние сроков посева и норм высева на получение штеклингов моркови и пастернака / Ю. Н. Чернышев, С. Я. Мухортов // Селекция и семеноводство корнеплодных овощных культур. Воронеж, 2005. С. 153–156.

БІОІНДИКАТОРНІ ВЛАСТИВОСТІ ЛИШАЙНИКІВ В УРБАНІЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ходосовцева Ю.А.

Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»

кандидат біологічних наук, доцент

Geleverya@i.ua

В структурі міських агломерацій особливе положення займає природна складова або природне середовище міста. Природні умови виступають фундаментом для створення міського середовища та фактором який впливає на процес її функціонування. Природний фактор формує потенційні можливості, умови екологічного стану міста. Особливо важливим є тип рельєфу, гірські породи, тип клімату, внутрішні води, характер рослинності. Хоча природні умови на території міста в значній мірі змінені людиною, вони продовжують відігравати значну роль в міських ландшафтах. Природний компонент в межах міста трансформується. Урбанізовані ландшафти є місцями концентрації різних галузей виробництва, автомобільного транспорту, населення. Антропогенні фактори виступають джерелом забруднення атмосферного повітря, поверхневих та підземних вод, ґрунту та інших компонентів ландшафту [1]. Стан природних компонентів у місті – важливий індикатор якості міського середовища [2].

В зв'язку з урбанізацією, індустріалізацією та збільшенням автотранспорту змінюється і якість атмосферного повітря в містах. Антропогенне забруднення атмосфери призвело до зміни складу повітря, утворення токсичних сполук, таких як, окисли сульфуру, карбону, нітрогену та ін. Найтоксичнішою сполукою є діоксид сульфуру, який поєднуючись із вологою випадає у вигляді кислотних опадів. Негативна роль цих поллютантів на різних рівнях організації біоти показана у багатьох роботах [3,4,5].

Урбанізовані території характеризуються збільшеною температурою повітря. Своєрідним феноменом селітебних антропогенних ландшафтів є світлове та теплове випромінювання міст [6],

Таким чином, штучно створений урбанізоване середовище має характерні фундаментальні властивості, які впливають на розподіл біотичних елементів. Неоднозначність реакції останніх на певні антропогенні чинники призводить до можливості їх використання як біоіндикаторів якості міського середовища.

Розподіл лишайників у межах урбанізованих ландшафтів є закономірним явищем. Це пов'язано не тільки з екологічними властивостями нових та природних екотопів, але і з атмосферним забрудненням, функціональною структурою, тривалістю та інтенсивністю використання міської території [7]. Ліхеноіндикація базується на екологічному законі індивідуальності видів [3]. Види реагують на певні фактори середовища (у тому числі й антропогенні) по різному. Вони мають індивідуальні екологічні амплітуди до оптимальних, песимальних та летальних умов навколишнього середовища. У той же час серед різних організмів є групи видів з подібними екологічними вимогами, які утворюють ценоз.

Використання лишайників як біоіндикаторів забруднення повітря основане на припущенні щодо ефектів змін у навколишньому середовищі під дією забруднення повітря на живі організми. Організм можна використовувати як індикатор, коли є специфічні відповідні реакції на дії різних значень поллютантів. У більшості випадків одна і та ж специфічна реакція може бути викликана як одним поллютантом, так і дією суміші поллютантів, а іноді і

природними екологічними факторами. Розділити синергетичну дію різних поллютантів дуже важко. Навіть при встановленні переважної дії того чи іншого поллютанта на організм, виникає проблема визначення концентрації поллютантів, яку біоіндикатори показати не можуть.

Лишайники можна використовувати як індикатори якості повітря [8]. Їх використання в якості таких індикаторів базується на загальній реакції лишайників щодо феномену забруднення в цілому, на протипагу дії окремо взятого поллютанта в його певних кількісних показниках. Цей підхід також має свої недоліки, тому що встановлений загальний ефект забруднення, без кількісних показників, по різному буде впливати на біоту.

Індикатори якості повітря можна застосовувати для більшої кількості видів лишайників, ніж індикатори забруднення повітря.

Отже, ми запропонуємо виділяти в міських ландшафтах такі індикатори якості повітря: високої якості, фонові якості, середньої якості, низької якості та індиферентні (табл.1). Індикатори забруднення повітря, та індикатори кліматологічного стану повітря є біоіндикаторами окремих параметрів повітря і можуть бути представлені всередині певних груп індикаторів якості повітря, уточнюючі вплив того чи іншого антропогенного фактора [10].

Таблиця 1

Зв'язки між характеристикою ландшафтів, антропогенним впливом, групами полеотолерантності та біоіндикаторами

Характеристика ландшафтів, ступінь антропогенного впливу на приземний шар повітря	Групи полеотолерантності	Індикатори якості повітря	Індикатори окремих параметрів повітря та ландшафтів
Природні ландшафти з незабрудненим повітрям, кора природних форофітів	Полеофобні	Високої якості	1. Сильно-чутливі до кислотного забруднення 2. Сильно-чутливі до основного забруднення
Напівприродні ландшафти з низьким забрудненням атмосфери, кора	Помірно-полеофобні	Фонові якості	1. Чутливі до кислотного забруднення 2. Чутливі до основного забруднення

природних та інтродукованих форофітів			
Штучні ландшафти з елементами природних систем та помірним забрудненням атмосфери, кора інтродукованих або відновлених місцевих порід	Помірно-полеофільні	Середньої якості повітря	1. Слабко чутливі до кислотного забруднення 2. Чутливі до слабо чутливі до основного забруднення 3. Слабко-токситолерантні до основного забруднення 4. Слабко-токситолерантні до кислотного забруднення
Штучні ландшафти з високим забрудненням атмосфери, кора інтродукованих порід	Полеофільні	Низької якості повітря	Токситолерантні до кислотного забруднення Токситолерантні до основного забруднення
Природні та штучні ландшафти з незабрудненим та забрудненим повітрям, на корі різних порід дерев	Інцртофільні	Індиферентні	Індиферентні

Список літератури:

1. Беляев В.И. Моделирование системы город – окружающая среда / В.И. Беляев, М.Ю. Худошина. – Севастополь, 1994. – 336с.
2. Позаченюк Е.А. Экология и градостроительство / Е.А. Позаченюк, А.Н. Рудык – Симферополь: Доля, 2003. – 272 с.
3. Биоиндикация загрязнений наземных экосистем / [Э. Вайнерт, Р.Вальтер, Т. Ветцель и др.]: под ред. Р. Шуберта. – М.: Мир, 1988. – 350с.
4. Морозова Т. В. Різномірневіна біондикаційна оцінка екологічного стану слабо урбанізованих селітебних територій Чернівецької області: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук: 03.00.16 «Екологія» / Т. В. Морозова. – Чернівці, 2005. – 21 с.
5. Муровський С.П. Вплив автомобільного транспорту на флору Великої Ялти / С.П. Муровський, Г.С. Муровська, О.А. Ільницький // Научно-технический сборник. – 2009. – № 86. – С.174-180.

6. Яницкий О.Н. Экологическая перспектива города / О.Н. Яницкий – М: Мысль, 1987. – 278 с.
7. Малишева Н.В. Лишайники Санкт-Петербурга. 3. Влияние городских условий и лишеноиндикация атмосферного загрязнения / Н.В. Малышева // Бот. журн. – 1998. – Т. 83, № 9. – С. 39–45.
8. Nimis P.L. Lichens as bioindicators of air pollution by SO₂ in Veneto region (NE Italy) / P.L. Nimis, A. Lazzarin, G. Lazzarin, D. Gasparo // *Studia geobotanica*. – 1991. – N 11. – P. 3–76.
9. Kondratyuk S.Ya. Lichen indication mapping of air pollution in Ukraine / S.Ya. Kondratyuk // *Ukr. bot. journ.* – 1994. – Vol. 51, № 2–3. – P. 148–153.
10. Ходосовцева Ю. А. Лишайники як індикатори якості атмосферного повітря урбанізованих ландшафтів Ялтинського амфітеатру / Юлія Анатоліївна Ходосовцева. // Науковий вісник Чернівецького університету. Біологія (Біологічні системи). – 2010. – С. 46–51.

МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ В КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Холявко В.В.

КПІ ім. Ігоря Сікорського, канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри фізики металів, kholval@ukr.net

Сталий розвиток (англ. *sustainable development*) – це розвиток, який дає змогу задовольнити потреби теперішніх поколінь і залишає можливість майбутнім поколінням задовольнити їхні потреби. Це збалансований розвиток країни і регіонів, за якого економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення та підтримувати життєдіяльність теперішніх і майбутніх поколінь [1].

Концепція сталого розвитку суспільства є об'єднанням трьох основних складових: економічної, екологічної та соціальної (див. рис.1).

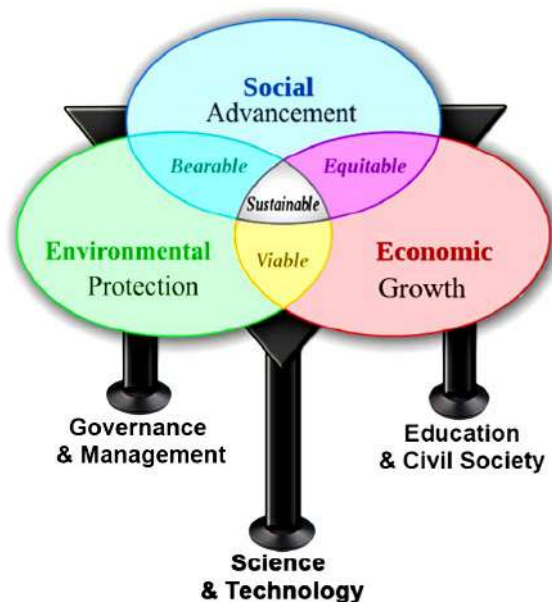

Рисунок 1. – Взаємодія складових сталого розвитку [2]

Системна координація трьох компонентів концепції сталого розвитку є проблемою величезної складності. Зокрема, взаємозв'язок соціальної та екологічної складових призводить до необхідності збереження ідентичності прав сьогоденного і майбутніх поколінь з використанням природних ресурсів. Взаємодія соціально-економічних компонентів вимагає досягнення дійсності в процесі розподілу матеріальних благ між людьми та надання адресної допомоги бідним верствам суспільства. І, нарешті, взаємозв'язок природоохоронної та економічної складових вимагає оцінки вартості технологічних впливів на навколишнє середовище [2].

Для реалізації концепції сталого розвитку під час Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2015 року було затверджено 17 Глобальних Цілей сталого розвитку (ГЦСР) і 169 конкретних завдань для їх досягнення [3].

Наукові дослідження в області матеріалознавства, які на сьогодні здійснюються як в наукових установах, так і на базі закладів вищої освіти, сприяють вирішенню чотирьох з сімнадцяти ГЦСР (див. рис. 2). В національній

доповіді стосовно методів реалізації ГЦСР в Україні, представлений у 2017 році окреслені шляхи їх вирішення [4].

Рисунок 2. – Глобальні Цілі сталого розвитку, у вирішенні яких активно використовуються результати матеріалознавчих досліджень

Так, стосовно цілі №9 (Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям), зазначається, що «Частка виробництв із використанням високих та середньовисоких технологій у структурі ВДВ промисловості становить лише 19,1% проти 38,6% у країнах ЄС. Це є свідченням надто низького рівня використання новітніх технологій та їх упровадження у виробничі процеси. В умовах обмеженості фінансових ресурсів сформувався низький рівень наукоємності ВВП України. Частка обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП поступово зменшувалася і досягла 0,62% у 2015 році (світовий рівень – 2,17%, європейський – 2,01).» [4].

Для найскорішого досягнення мети пропонується вдосконалити систему наукового та освітнього забезпечення розвитку промисловості. Оскільки саме наука, технології та інновації є одними з основних чинників зростання продуктивності та ключовим довгостроковим важелем для економічного зростання і процвітання суспільства в умовах екологічної стійкості.

Окрім інтенсифікації розробок новітніх наукоємних технологій для забезпечення сталого розвитку суспільства необхідно звертати увагу на

ощадливе використання існуючих природних багатств та зменшення негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище за рахунок переробки та повторного використання ресурсів та виробів. Саме про це зазначається в ГЦСР № 12 (Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва) [4].

Фахівці багатьох країн світу зазначають, що економічне зростання неминуче призводить до збільшення обсягів використання природних ресурсів і зростання відходів споживання. У формуванні ВВП країн, що розвиваються, в тому числі й України, ключову роль відіграють ресурсоємні та енергоємні галузі. Саме тому в Національній доповіді зазначається, що «пріоритетами державної політики в цьому контексті є, по-перше, оптимізація використання природних ресурсів та зниження енергоємності, а по-друге – мінімізація негативного впливу на довкілля шляхом переходу до моделі зеленої економіки» [4].

Парадигма «зеленої економіки» полягає у проектуванні, розробці, комерціалізації та використанні процесів та продуктів економічна вигода від яких створюється за рахунок мінімізації викидів та зменшення збитків, що завдаються здоров'ю людини і навколишньому середовищу [5].

Використання новітніх інноваційних технологій виробництва та запровадження «зеленої економіки» вимагатимуть все більшої кількості енергії. Але, на жаль, енергетичний сектор (разом з промисловістю) є одним із основних забруднювачів навколишнього середовища. Викиди забруднюючих речовин та парникових газів в паливно-енергетичному секторі становлять близько 40% викидів усіх секторів економіки та 58% – від стаціонарних джерел забруднення. Саме тому розроблена ГЦСР № 7 (Забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх). Для зменшення шкоди довкіллю передбачається протягом наступних років кардинально підвищити енергоефективність виробництва та максимально широко застосовувати відновлювані джерела енергії [4].

Для успішного виконання всіх вищенаведених задач в рамках ГЦСР Україні необхідно мати достатню кількість висококваліфікованих фахівців. На сьогодні, країна відчуває суттєву недостатність компетентних спеціалістів з інженерною освітою. Це можна виправити за рахунок реалізації ГЦСР № 4 (Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх).

Оскільки ступінь технічного прогресу визначається властивостями матеріалів, якими користується людство, то розвиток існуючих та розробка нових промислових технологій в рамках концепції сталого розвитку призвів до зміни основної парадигми матеріалознавства, включивши до неї окрім класичного тетраедра склад-структура-виробництво-властивості ще утилізацію, переробку та вторинне використання ресурсів [2].

Таким чином цілеспрямована розробка матеріалів, що володіють необхідним комплексом властивостей та експлуатаційних характеристик з застосуванням новітніх інноваційних технологій вимагає уваги не лише до фінансового та ресурсного боку проектів, а й запровадження системних підходів до аналізу всього життєвого циклу виробу, від проектування до утилізації. Такою системною ідеєю може бути, наприклад Life Cycle Analysis (LCA) [6].

Висновок. На початку цього століття відомий англійський хімік Colin Archibald Russell сказав: майбутнє невизначено і непередбачувано, але з якими б складними проблемами суспільство не зустрілося, інженери вже працюють над їх вирішенням [7]. Це дає нам надію, що фахово компетентні матеріалознавці, об'єднавши свої зусилля, зможуть розв'язати всі технологічні та техногенні проблеми сьогодення, а це, в свою чергу, створить надійний фундамент для сталого розвитку людства.

Список літератури:

1. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України : монографія / ІПРЕЕД НАН України, ІГ НАН України, ІППЕ НАН України. – Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2012. – 714 с.

2. Kongoli F. Role of Science and Technology in Sustainable Development // SUSTAINABLE INDUSTRIAL PROCESSING SUMMIT AND EXIBITION/ Ed. Florian Kondoli, FLOGEN, Montreal, Canada, 2016.
3. Цілі сталого розвитку 2016-2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>. – Дата доступу: 10.03.2019 р.
4. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». – 2017. – 176 с.
5. Згуровский М.З. Роль инженерной науки и практики в устойчивом развитии общества / М.З. Згуровский, Г.А.Статюха // Системні дослідження та інформаційні технології, 2007, № 1. – С. 19-38.
6. Curran M.A. The status of Life-Cycle Assessment as an Environmental Management Tool // Environmental Progress. – 2004. – 23, № 4. – P. 277–283.
7. Russell C. A. Chemistry in Society // The New Chemistry, ed. Nina Hall. – Cambridge: Cambridge University Press. – 2000. – P. 465-484.

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ПРЕПАРАТИВ У
ПОСІВАХ НУТУ ЗВИЧАЙНОГО (*CICER ARIETINUM L.*) СОРТУ
БУДЖАК**

^{1а}Хомич Ю.В.

^{1б}Пида С.В.

²Токарський О.С.

¹Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, ^амагістрант; ^бд. с.-г. наук, професор, професор-завідувач кафедри ботаніки та зоології ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», заступник декана, асистент кафедри медичної біохімії

Зернобобові культури є важливим джерелом рослинного білка для харчування людей і годівлі тварин. Формування високопродуктивних агрофітоценозів відбувається через складний комплекс пов'язаних між собою фізіолого-біохімічних та ростових процесів рослини. Проте інтенсивність ростових процесів упродовж вегетації залежить від співвідношення комплексу зовнішніх чинників, у тому числі – структури ґрунту, вологи, світла, температурного режиму, поживних речовин, екзогенних біологічно активних речовин, інтродукованих мікроорганізмів тощо.

В умовах сучасного розвитку сільського господарства можливе зменшення негативної дії чинників навколишнього середовища за рахунок використання контрольованих елементів технологій вирощування сільськогосподарських культур, у тому числі й мікробіологічних препаратів на основі бульбочкових бактерій.

Вагоме місце серед біопрепаратів належить регуляторам росту рослин (РРР), які являють собою збалансовані комплекси біологічно активних речовин, що активізують у рослинах основні життєві процеси [4]. Під дією РРР прискорюється наростання зеленої маси і кореневої системи, а тому активніше використовуються живильні речовини ґрунту і добрив, зростають захисні властивості рослин (стійкість до захворювань, високих і низьких температур, посухи). У результаті, при незначних витратах без зміни технологічних процесів зазначені вище речовини на 15-20% підвищують урожайність сільськогосподарських культур при значному поліпшенні якості вирощеної продукції [4].

Використання у посівах бобових культур мікробних препаратів та РРР сприяє кращому засвоєнню атмосферного азоту бульбочковими бактеріями. Важливою білковою кормовою та харчовою бобовою культурою, яка утворює симбіоз з бульбочковими бактеріями і накопичує біологічний азот є нут звичайний (*Cicer arietinum* L.) [1, 2]. Одним із сучасних прийомів підвищення врожайності та якості продукції нуту звичайного є впровадження у сільське

господарство енергозберігаючих технологій із застосуванням біологічних препаратів.

Метою роботи було встановити ефективність біологічних препаратів Епін, Емістим С, Ризобофіт та Ризогумін за ростовими процеси нуту звичайного сорту Буджак. Сорт є середньостиглим, високоврожайним, дуже посухостійким, стійкий до обсіпання, вилягання і механізованого збирання [2].

Епін – РРР широкого спектру дії на основі діючої речовини 24-епібрасиноліду – стероїдного гормону рослин. Препарат є аналогом природного фітогормону, відноситься до брасиностероїдів. Механізм дії біостимулятора полягає у регулюванні синтезу фітогормонів самою рослиною. РРР стимулює синтез самою рослиною тих гормонів, що необхідні їй на кожному етапі онтогенезу [1].

Емістим С – унікальний біостимулятор росту рослин широкого спектру дії – продукт біотехнологічного вирощування грибів-епіфітів з кореневої системи лікарських рослин [4].

Ризогумін – біопрепарат комплексної дії для передпосівної інокуляції бобових культур. Крім бульбочкових бактерій, розмножених у торфі, він містить фізіологічно активні речовини біологічного походження. Їх джерелом є біогумус, приготовлений у спеціальному режимі (know-how), який передбачає підвищений синтез біологічно активних речовин [3].

Ризобофіт – мікробіологічний препарат для передпосівної інокуляції бобових культур, який містить бульбочкові бактерії, розмножені у торфі.

Ризогумін та Ризобофіт отримано в Інституті сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН України.

Польові досліді закладали на чорноземі типовому малогумусному агробіологічній Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка у трьох повтореннях. Насіння контрольного варіанту перед посівом зволожували водою у розрахунку 2% від його маси, а дослідних – РРР Емістим С, Епін та мікробними препаратами Ризобофіт, Ризогумін згідно норм запропонованих виробниками. Висоту стебла

вимірювали за допомогою лінійки, підраховували кількість листків на рослині. При визначенні маси сирих органів рослин використовували високоточні лабораторні ($\pm 0,001$ г) електронні ваги.

Встановлено тенденцію до зростання висоти травостою нуту звичайного сорту Буджак за впливу біопрепаратів протягом онтогенезу. Приріст висоти стебла дослідних рослин у фазі цвітіння порівняно з контролем за передпосівної обробки насіння Емістимом С і Ризобофітом становив 10,6% і 3,7% , у фазі зеленого бобу – 4,4% і 0,4% відповідно. У фазі стиглого бобу досліджувані біопрепарати збільшували зазначений вище показник порівняно з контролем на 4,7 – 13,4%, але достовірної різниці не виявлено (табл. 1).

Таблиця 1

**Вплив біопрепаратів на динаміку висоти стебла нуту звичайного сорту
Буджак**

Варіант	Фаза цвітіння		Фаза зеленого бобу		Фаза стиглого бобу	
	см	%	см	%	см	%
Контроль	47,9 ± 1,8	100,0	74,8 ± 3,0	100,0	75,1 ± 4,4	100,0
Емістим С	53,0 ± 0,8	110,6	78,1 ± 1,7	104,4	85,2 ± 4,2	113,4
Епін	47,5 ± 1,6	99,1	73,9 ± 1,6	98,7	82,8 ± 4,6	110,2
Ризобофіт	49,7 ± 1,1	103,7	75,1 ± 2,1	100,4	78,6 ± 6,0	104,7
Ризогумін	51,3 ± 1,1	107,5	73,7 ± 2,0	98,5	82,8 ± 5,4	110,2

Важливим показником, що характеризує ростові процеси рослин та істотно впливає на їх фотосинтетичну продуктивність є кількість листків на рослині. Дослідження показали, що передпосівна обробка насіння нуту звичайного сорту Буджак Емістимом С, Епіном, Ризобофітом та Ризогуміном істотно збільшувала зазначений вище показник порівняно з контролем (табл. 2) у фазі цвітіння. У фазі зеленого бобу нижні листки на стеблах старіли і частково опадали, що відповідно вплинуло на показник їх кількості на рослинах. Біологічні препарати також істотно впливали на наростання пагонів у кущі нуту звичайного (табл. 3). Їх кількість за впливу біопрепаратів у фазах

цвітіння та зеленого бобу порівняно з контролем зростає в 1,6-1,8 та 1,5-1,9 разів відповідно.

Таблиця 2

Вплив біологічних препаратів на наростання листків на рослинах нуту звичайного

Варіант	Фаза цвітіння		Фаза зеленого бобу	
	шт.	%	шт.	%
Контроль	64,3 ± 5,6	100,0	95,4 ± 8,5	100,0
Емістим С	114,2 ± 6,6*	177,6	94,0 ± 7,2	98,5
Епін	96,8 ± 5,8*	150,5	88,7 ± 7,2	92,9
Ризобофіт	86,5 ± 5,6*	134,5	69,7 ± 7,6	73,1
Ризогумін	89,3 ± 5,1*	138,8	69,8 ± 6,2	73,2

Примітка: тут і в наступних таблицях – достовірна різниця з контролем*

Таблиця 3

Вплив біологічних препаратів на кількість пагонів у куці рослин нуту звичайного

Варіант	Фаза цвітіння		Фаза зеленого бобу	
	шт.	%	шт.	%
Контроль	1,8 ± 0,14	100,0	1,9 ± 0,17	100,0
Емістим С	2,8 ± 0,17*	155,6	2,8 ± 0,23*	147,0
Епін	3,3 ± 0,13*	183,3	3,0 ± 0,42*	157,8
Ризобофіт	3,2 ± 0,19*	177,8	3,3 ± 0,28*	173,7
Ризогумін	3,3 ± 0,21*	183,3	3,6 ± 0,31*	189,5

Інтегруючим показником, що характеризує ростові процеси є маса надземних органів рослини. Встановлено (рис. 1), що за передпосівної обробки насіння Емістимом С, Епіном, Ризобофітом та Ризогуміном приріст сирової маси надземних органів нуту звичайного в порівнянні з контролем у фазі цвітіння

становив – 63,8%, 12,4%, 28,8%, 30,9% відповідно, у фазі зеленого бобу – 92,9%, 42,3%, 45,3%, 66,4% відповідно.

Рис.1. Вплив біологічних препаратів на масу надземної частини рослин нуту звичайного (*Cicer arietinum* L.)

Отже, за результатами проведених досліджень можна зробити висновок, що передпосівна обробка насіння нуту звичайного сорту Буджак біопрепаратами Емістим С, Епін, Ризобофит та Ризогумін інтенсифікує ростові процеси рослин у ґрунтово-кліматичних умовах Західного Лісостепу України.

Список літератури:

1. Agronationale [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Електронні дані. – 2006-2017. – Режим доступу: http://articles.agronationale.com.ua/rastenievodstvo_obschee/5600-tehnologiya_viroschuvannya_nutu/ (дата звернення 18.03. 2019) – Назва з екрана.
2. Бушулян О. В. Сучасна технологія вирощування нуту / О. В. Бушулян, В. І. Бушулян. – Одеса: Селекційно-генетичний ін.-т: методичні рекомендації, 2011. – 33 с
3. Пат.47303А Україна, С05F/08. Спосіб одержання гранульованих бактеріальних препаратів / В.В. Волкогон, В.І. Лохова, К.І. Волкогон. – Заявл.31.10.2001; Опубл.16.05.2005, Бюл. № 5.
4. Бадваси – засоби захисту рослин, насіння, добрива [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : ТОВ «Бадваси», 2011-2018. –

Режим доступу: <http://badvasy.com.ua> (дата звернення 18.03.2019) – Назва з екрана.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Хоружий С.Г.

к.е.н. докторант ДВНЗ “Університет банківської справи”

Khoruzhyi S.G, Ph.D., doctoral SHEI "Banking University"

E-mail: shoruz@ukr.net

Стратегічний напрям розвитку ринку фінансових інструментів в країні потребує гармонізації основних принципів системи регулювання і нагляду щодо обігу фінансових інструментів із принципами організації і функціонування розвинутих ринків. Проблемі формування необхідного регуляторного поля щодо розвитку ринків фінансових інструментів приділено належну увагу зарубіжних та вітчизняних науковців, як *О.Барановський*, *Н.Внукова*, *А.Краус*, *Б.Койлі*, *В.Міщенко*, *Я.Міркін*, *О.Мозговий*, *Д.Лук’яненко*, *С.Науменкова*, *Л.Савченко*, *О.Сохацька*, *В.Хомаківська* та ін. У той же час, вплив нормативно-правових актів на розвиток ринків фінансових інструментів в Україні не є однозначним.

Характеризуючи сучасні тенденції розвитку ринків фінансових інструментів, доцільно зазначити, що докорінна зміна у їх функціонуванні відбулась завдяки впровадженню інноваційних технологій та зняттю технологічних і юридичних бар’єрів. Це дозволило компаніям розміщувати свої фінансові інструментияк на біржах, які пропонують кращі умови і де зосереджено більше учасників торгів, що дозволило зменшити для учасників ризику і транзакційні витрати.

За наслідками фінансової кризи 2007-2008 років на ринках цінних паперів відбувалися кардинальні зміни, пов’язані із падінням інтересу інвесторів до

діяльності на цих ринках. Однак, починаючи із 2010 року інтенсивність торгівлі цінними паперами у більшості країн вже перевищила докризові показники (табл. 2). Загальна внутрішня ринкова капіталізація наприкінці 2017 р. досягнула рекордного показника у 89,8 трильйона доларів США [1]. Доцільно зазначити, що для переважної більшості країн негативна динаміка після фінансової кризи була подолана та повернуто інтерес інвестора, хоча і у меншому обсязі. Однак це не стосувалося ситуації в Україні, оскільки причини втрати інтересу інвестора до біржових торгів акціями полягали у специфіці українського ринку.

Таблиця 2

Динаміка індикатора відношення вартості акцій, що торгуються на біржі, до обсягу ВВП (у %, станом на кінець року)

Країни	2008	2010	2012	2014	2016
Світ	140,5	112,5	82,3	101,2	124,7
США	320,9	240,7	200,2	223,6	225,8
Китай	84,9	135,3	58,7	114,0	163,3
Японія	123,2	74,9	53,9	99,8	105,6
Велика Британія	94,6	131,6	92,7	77,9	н/д
Іспанія	105,6	95,9	64,6	72,0	47,4
Німеччина	111,6	43,7	35,2	32,6	32,3
Туреччина	28,9	52,2	41,0	39,5	32,6
Польща	9,6	14,5	12,0	10,6	9,6
Австрія	22,8	12,4	5,7	6,4	6,7
<i>Україна</i>	1,3	3,9	3,5	1,5	0,1

Джерело: розроблено автором за даними World Bank [2], НКЦПФР [3]

Розвиток ринку цінних паперів є одним з пріоритетних завдань державної економічної політики України в рамках євроінтеграції. Українські ринки фінансових інструментів, нажаль, перебувають у перманентному депресивно-кризовому стані, у якому останнім часом проявилися досить загрозливі тенденції. Для дослідження процесів, що відбуваються на ринках цінних

паперів України, сформовано основні показники розвитку ринків цінних паперів (табл.3). Відношення загального обсягу торгівлі цінними паперами до ВВП досягло максимуму у 2012 році та у 2016 році знизилося до рівня 2008 року.

Таблиця 3

**Динаміка основних показників розвитку ринків цінних паперів в
Україні (у %, станом на кінець року)**

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Відношення загального обсягу торгівлі ЦП до ВВП	89,1	112,6	137,2	160,9	173,4	110,1	146,9	109,2	89,2
Частка біржової торгівлі ЦП, з них	4,3	3,4	8,5	12,1	10,4	27,6	26,6	13,2	11,1
акціями	31,3	37,6	40,1	33,6	8,9	9,7	4,1	2,0	0,9
державними облігаціями	22,6	22,7	46,3	42,1	67,8	74,6	88,1	87,4	89,2

Джерело: розроблено автором за даними НКЦПФР [3]

Більшість договорів з цінними паперами в Україні здійснюється за межами бірж. За даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі - НКЦПФР), 89 % торгівлі цінними паперами здійснюється на позабіржовому ринку, і лише 11 % – на біржах. Досить негативною тенденцією, на наш погляд є докорінна зміна структури обсягу торгівлі з цінними паперами на біржах. Частка біржової торгівлі облігаціями підприємств знизилася до 3,2%, а акцій до 0,9%. Натомість частка торгівлі державними облігаціями становила понад 89% за рахунок високих ставок. Переключення інтересу інвесторів від інвестування у розвиток підприємств до інвестування у державні облігації свідчить про переорієнтування ринків цінних паперів на інвестування дефіциту державного бюджету.

Низький рівень інтеграції вітчизняного ринку фінансових інструментів до міжнародних фінансових ринків обумовлений також відсутністю регуляторних умов для діяльності іноземних інвесторів через прямий доступ на біржі та практики встановлення кореспондентських відносин між депозитаріями.

Підвищення НКЦПФР лістингових вимог до емітентів призвело до того, що біржових реєстрах залишилися лише акції 15 компаній. Низка рішень щодо зупинення торгівлі цінними паперами лістингових компаній на біржах призвели до різкого зменшення капіталізації лістингових компаній. Співвідношення капіталізації лістингових компаній до ВВП знизилося до 0,82%.

Відсутність регуляторних вимог щодо запровадження міжнародно-визнаних норм біржової торгівлі призвело до поширеної практики маніпулювання цінами на цінні папери. За даними НКЦПФР спред цін на позабіржовому ринку може перевищувати 1000%, тобто ціна на акцію відрізняється в 10 та більше разів. Регуляторні новації щодо примусового викупу акцій у міноритарних акціонерів (Squeeze out) були запроваджені на фоні системно низького обсягу біржової торгівлі акціями, а така скупка акцій відбувалася за суттєво заниженими цінами.

Важливо зазначити, що такий стан біржових ринків цінних паперів негативно впливає на розвиток таких інституційних інвесторів, як пенсійні та інвестиційні фонди і страховики. Регуляторні новації призвели до суттєво обмеження переліку ліквідних цінних паперів, і фактично, обумовили єдиний напрям для інвестицій – державні облігації.

Доцільно констатувати невідповідність параметрів розвитку вітчизняного ринку фінансових інструментів світовим тенденціям. Серед найбільш разючих проблем варто виділити:

- домінування неорганізованого ринку над біржовою торгівлею;
- відсутність єдиного центру ліквідності біржової торгівлі та поширеність маніпулювання цінами на біржах;
- складність та витратність механізмів реєстрації та допуску на ринок цінних паперів емітентів;
- домінування обігу державних облігацій та низька ліквідність інших фінансових інструментів;
- недостатньо розвинений біржовий ринок корпоративних облігацій та акцій;

- відсутність регуляторного поля щодо ринку деривативів;
- низький рівень інтеграції вітчизняного ринку фінансових інструментів до міжнародних фінансових ринків;
- відсутність практики діяльності іноземних інвесторів через прямий доступ на біржі та кореспондентські відносини між депозитаріями;
- відсутність практики обігу іноземних цінних паперів на території України, а також обігу на території України цінних паперів українських емітентів, емісія яких здійснена відповідно до законодавства іноземної держави та які розміщені за кордоном;
- низькі темпи гармонізації законодавчої бази із міжнародними нормами та законодавством ЄС.

Для забезпечення стабільного розвитку інвестиційної діяльності подальше удосконалення сформованої в Україні регуляторно-наглядової системи щодо діяльності на ринках фінансових інструментів має базуватися на впровадженні кращих позитивних практик, що передбачає дослідження шляхів адаптації в українське правове поле норм і правил, що вироблені міжнародними організаціями.

Список літератури:

1. 2017 Full Year Market Highlights report. World Federation of Exchanges. 2018. 9p. URL: <https://www.world-exchanges.org/home/index.php/files/54/Market-Highlights/494/WFE-FY-2017-Market-Highlights.pdf>.
2. Stocks traded, total value (% of GDP). World bank. 2018. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/CM.MKT.TRAD.GD.ZS?view=chart>.
3. Звіт НКЦПФР за 2016 рік URL: <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2017/07/zvit-komosii-2016-ukr-web.pdf>.

ВІДТВОРЮВАЛЬНІ ЯКОСТІ СВИНОМАТОК В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД РЕЖИМУ ВИКОРИСТАННЯ КНУРІВ

Чалий О.І.

Харківська державна зооветеринарна академія

канд. с. - г. наук, доцент

E-mail: chalyialex64@gmail.com

Чалая О.С.

Харківський національний технічний університет сільського

господарства ім. П. Василенка

канд. с. - г. наук, доцент

E-mail: chaliolisobol@gmail.com

З метою виявлення оптимального режиму використання кнурів-плідників на свинарському комплексі, вивчали залежність кількісних і якісних показників спермопродукції від режиму їх використання.

Інтенсивне використання плідників є важливою умовою підвищення ефективності тваринництва. Чим більше сперми отримують від плідника, тим більше свиноматок можна нею запліднити. Добре поставлена робота при цьому дозволяє максимально розповсюдити цінний генетичний матеріал тварин. Крім того, підвищення рівня спермопродукції плідників дозволяє скоротити чисельність кнурів і отже знизити витрати кормів, праці та отримати певний економічний ефект. Збільшити рівень спермопродукції можна шляхом скорочення інтервалу між еякуляціями, однак є певні складнощі у цьому питанні, які залишаються відкритими [1, 2].

Як показують дослідження, із збільшенням інтервалу взяття сперми від кнурів великої білої породи, об'єм еякуляту збільшується, зростає також при цьому і концентрація статевих клітин у ньому. Так, у кнурів при взятті еякуляту через 2 доби концентрація статевих клітин складала 0,128 млрд. / мл, і це було на 21% більше ніж у тварин, яких використовували щоденно, на 39,5%

більше порівняно із тваринами, що використовувались через 4 дні (0,147 млрд/мл) та на 37,8% відповідно при використанні через 6 діб (0,143 млрд/мл).

Однак з метою встановлення остаточного висновку про залежність кількісних показників сперми від режимів використання кнурів приводимо данні по загальній кількості клітин в еякуляті. Так в першій групі налічувало 33,3 млрд, у другій 48,2 млрд і у третій 47,2 млрд. Таким чином, найкращі показники кількості статевих клітин в еякуляті мали кнури, у яких інтервал взяття сперми складав 1 раз на 4 доби. По мірі збільшення інтервалу використання кнурів, загальне число спермій в еякуляті зменшується. Погіршення якості статевого матеріалу при зменшенні частоти використання тварин можна пояснити зниженням сперматогенної функції сім'яників або збільшенням фагоцитозу спермій у придатках сім'яників.

У регулюванні процесу сперматогенезу велике значення має інгібін, при накопиченні якого знижується процес утворення статевих клітин.

Зазвичай інгібін виводиться зі спермою, тому скорочення частоти взяття спермопродукції призводить до його накопичення, а значить і зниження рівня сперматогенезу. Аналізуючи отримані результати можна сказати, що зниження частоти взяття сперми до визначених меж не викликає істотного зменшення середньодобового виділення спермій.

Основним якісним показником спермопродукції є її запліднювальна здатність. Для визначення цього показника, проводили запліднення свиноматок свіжо отриманою спермою, рухомістю не менш 6 балів. Відбір сперми від кнурів проводили за вищевказаними інтервалами. Запліднювали свиноматок основного стада з живою вагою 240 - 260 кг по 10 - 12 голів в одній технологічній групі. Внаслідок були отримані данні які свідчать, що при взятті сперми через 2 та 4 дні запліднюваність свиноматок зросла до 83,1%, а при взятті через 6 днів знизилась до 78,3%. Відносно багатоплідності свиноматок, відмічалась тенденція до збільшення: у 1 групі цей показник складав $8,82 \pm 0,05$ голів, у другій - $9,40 \pm 0,06$ голів, а в третій - $9,22 \pm 0,06$ голів відповідно. Маса

поросят при народженні перебувала в межах: 1 група -1,320 кг, 2 група -1,340 кг, третя -1,330кг в середньому по групі.

Узагальнюючи отримані данні про вплив різних режимів використання кнурів-плідників на якісні показники спермопродукції та її запліднювальну здатність, слід відмітити, що при довгостроковому безперервному використанні кнурів оптимальним режимом є одна садка на 4 дні. Такий режим статевого використання кнурів дозволяє не тільки поліпшити кількісні і якісні показники сперми, але й значно збільшити період використання кнурів.

Список літератури:

1. Сердюк С. И. Искусственное осеменение свиней в промышленном свиноводстве / С. И. Сердюк. - М.: Колос, 1977. – 160 с.
2. Левин К. Л. Искусственное осеменение свиней / К. Л. Левин. - М.: Россельхозиздат, 1980. – 138 с.

ECONOMETRIC ANALYSIS ON THE INFLUENCING FACTORS OF RURAL RESIDENTS' CONSUMPTION BEHAVIOR

Chen Yang

1st year master student, Business Economics, Sumy National Agrarian
University, Ukraine

Svitlana Lukash

associate professor of economics department, faculty of economics and
management, Sumy National Agrarian University, Ukraine

Investment, export and consumption are the troika of economic growth, in which consumption is the fundamental driving force of economic growth, an important part of the social survival process, and the basis of realizing the virtuous cycle of the national economy. According to statistics from relevant departments, the growth rate of China's foreign direct investment and GDP continues to decline, while the

contribution of consumption to economic growth is far lower than that of investment and exports, further making the country's economic growth too dependent on external demand. So, that the emergence of trade friction between countries, is not conducive to the steady growth of the national economy. At this time, the study of consumption as one of the three carriages of economic growth and its impact on it Factors are of great significance. By using the consumption theory of modern economics, describing statistics and econometric model analysis, combining static analysis with dynamic analysis, this paper deeply analyzes the evolvement course of residents' consumption behavior, taking Chinese rural residents as the research object. From the micro and macro aspects, this proposal makes a deep and systematic study on the factors affecting the consumption behavior of the residents, and forecasts the future development of the rural economy, and puts forward reasonable countermeasures for further perfecting the consumption structure of the residents.

Therefore, based on the consumption demand, this proposal studies the consumption behavior of Chinese rural residents. Using the time series data from 2009 to 2018, the proposal analyzes the CPI, GDP, Engel coefficient of rural residents', savings, disposable income and consumer price index. The proposal makes an empirical analysis of the per capita tourism expenditure, analyzes the proportion of each influencing factor, and finds out the key influencing factors, and puts forward the corresponding countermeasures and suggestions.

The level of resident consumption refers to the degree that residents reach in the process of consumption of material products and services to meet the needs of people's survival, development and enjoyment. It is reflected in the quantity and quality of the material products and services consumed. The factors that affect the residents' consumption behavior are as follows:

➤ The impact of gross domestic product on consumer behavior (GDP) reflects the total economic activity of a country or region, and per capita GDP is usually used to evaluate a country's affluence. Usually we regard GDP as a representative indicator of the level of economic development. And a country's economic development level and the resident consumption behavior has the very big

connection.

➤ According to the traditional and modern consumption theory, the influence of per capita income on residents' consumption behavior is closely related to income. Therefore, income is the most important factor affecting the consumption behavior of Chinese residents.

➤ The influence of resident savings on residents' consumption behavior; the residents' consumption and savings affect each other; if saving increases, the actual consumption will decrease, the saving will decrease, and the real consumption will increase.

➤ The influence of inflation on residents' consumption behavior in recent years, the price of our country increases greatly, which directly affects the living standard and quality of life of the residents' families. What's more, inflation's expectations for residents' consumption are also expected. Have an impact. The continuous increase in consumer prices has weakened the consumption desire of urban residents to a certain extent.

➤ The influence of social security on the consumption behavior of residents in China means that the level of social security refers to the extent to which social members of a country (region) enjoy social security within a certain period of time. Its main measure is the total social security expenditure as a percentage.

According to the analysis of relevant economic theories, we set the household consumption expenditure as the explanatory variable Y , $X1$ represents rural residents' savings, $X2$ represents household disposable income, $X3$ represents the consumer price index, and $X4$ represents GDP, $X5$ represents travel costs, and we attribute all other factors to the random perturbation term μ .

The models based on the above data are as follows:

$$Y = \beta_1 + \beta_2 * X1 + \beta_3 * X2 + \beta_4 * X3 + \beta_5 * X4 + \beta_6 * X5 + \mu$$

Since there are many variables in the economy with invisible correlations, many aspects of economics have subtle connections. For example, people's demand for a certain product will be affected by the price of the product, the price of the substitute product, the income level of the residents and so on. However, because there are too

many unknown factors, we cannot all be attributed to the model, so we use the random perturbation term μ .

Table 1. Data collection and parameter estimation

Year	Savings	Income	CPI	GDP (Tera)	Travel expenses	Consumer spending
2009	195408	5153	99.7	1.16	295.3	3661
2010	22619.2	5919.01	103.6	1.57	306.4	4381.8
2011	26239.4	6977.29	105.8	1.6	471.4	5221.1
2012	30353.8	7916.58	102.5	2.57	491	5908.0
2013	34283.5	9429.6	102.8	2.9	754.6	7485.1
2014	37127	10488.9	101.8	3.73	859.5	8382.6
2015	39725.7	11421.7	101.3	3.9	969.3	9222.6
2016	43090	12363.4	101.9	4.69	1070.3	10129.8
2017	46311.5	13432.4	101.3	5.4	1171.3	10945.5
2018	52123.6	14617	101.9	6	1365.5	14617

(Source: China Statistical Yearbook (Unit:CNY))

By using the above data, the relationship between the consumption level of Y residents and the explanatory variable X is carried out, and the general trend is observed, which is convenient for the analysis of model variables.

The preliminary regression model is as follows:

$$Y = -5578.888 - 0.0052978 X_1 - 2.627716 X_2 + 149.5443 X_3 + 2682.124 X_4 + 19.66388 X_5$$

$$t (-0.38) (-1.27) (0.49)(1.89)(1.56)(-0.15)$$

$$R\text{-squared} = 0.9836; \text{ Adj } R\text{-squared} = 0.9632; F(5, 4) = 48.06$$

T-test: look at $T_1 = 0.38$, $T_2 = 1.27$, $T_3 = 0.49$, $T_4 = 1.89$, $t_5 = 1.56$, $t_6 = 0.15$ the threshold value of t-bilateral test with freedom of $10 - 6 = 4$ is 1.2011 at the level of 5% significance. Then we know that the coefficient t-test of some explanatory variables is not significant and cannot pass the test. From the regression results, we can see that the regression coefficient of residents' income is negative, which indicates that the explanatory variables have multiple identities; It is found that there

are some commonalities between residents' income and GDP in multiple regression, so we re-regress by eliminating GDP as an explanatory variable.

As a conclusion, consumption is one of the most important driving forces for economic growth. How to fully tap the consumption potential and exert the economic driving role of consumption has become an important factor affecting the sustainable development of China's economy. This paper mainly analyzes the consumption behavior of rural residents, and analyzes and summarizes the consumption behavior of rural residents from the consumption factors: income, household savings, CPI, GDP and other important factors affecting consumption. This paper uses the macroeconomic data of the Statistical Yearbook 2009-2018 to establish a relatively comprehensive rural household consumption measurement model, and proves that the income of residents is a key factor affecting the consumption expenditure of rural residents through measurement test. It is found that the consumption expenditure level of rural residents is low, the consumption structure is unreasonable, and the consumption gap between urban and rural areas is widening gradually. Although the income level of rural residents has been improved rapidly, the income level of rural residents is still relatively low, the source of income is single, the income structure is unreasonable, and the income gap between urban and rural areas is enlarged. At the same time, on the basis of summarizing the consumption behavior of rural residents, the paper puts forward four policy suggestions: guide the rational transformation of consumption concepts and optimize the consumption structure of rural residents; speed up the construction of modern agriculture and increase the operating income of rural households; strengthen the construction of rural financial institutions and broaden the income channels of rural residents; improve rural social security and improve the risk response ability of rural residents to optimize and improve the consumption behavior of rural residents.

Reference:

1. Duesenberry, J.S. *Income, Savings and the Theory of Consumer Behavior* [M]. Cambridge (Mass), Harvard University Press, 1949
2. Farrell, M.J. *The new Theories of the Consumption Function* [J]. The

Economical Journal, 1959(69):678-694

3. Dirk Krueger, Fabrizio Perri. Does income inequality lead to consumption inequality? Evidence and theory[J]. The Review of Economic Studies, 2006, 7: 157-179.

4. Zhang Bangke, Deng Shengliang. Theoretical hypothesis and empirical test of consumption function of urban and rural residents in China [J]. Nanjing Social Science, 2012 (1): 17 -23

5. Xu Lumin. Government transfer spending on Rural consumption: extrusion or crowding-GMM Analysis based on dynamic Panel Model [J]. Jiangxi Social Science, 2013 (2): 53 -56

6. Tan Hongye, Xu Xiaolong. Study on the influence of income from different sources on consumption behavior of rural residents [J]. Contemporary economy, 2015 (16): 44 -46

7. Tan Hongye, Xu Huiqi. Study on consumption behavior of rural residents under shortsighted characteristics [J]. Agricultural economy and Management, 2015 (4): 59 -68

ПРОРОЧІ ВІЗІЇ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Чумак Тетяна

(кафедра журналістики і мовної комунікації НУБіП)

Поезія Тараса Шевченка безсмертна, прихід кожної нової епохи не лише підтверджує істинність виражених нею художніх смислів, а й засвідчує їх невичерпність, здатність відкриватись усе новими гранями. Як зауважує Григорій Грабович у своїй відомій праці «Шевченко, якого не знаємо», пізнавати поета – значить уміти читати його, і це також стосується пророків. Джерело сили Шевченкової поезії, на думку Грабовича, по-перше, у співдіянні поета і Пророка, а по-друге, у абсолютній відсутності фальші («у нас нема /

Зерна неправди за собою...»). Шевченко вміє відкрити себе до основних пластів буття і прямо спілкуватися з силами, які для значної більшості зовсім невидимі, а для тих нечисленних, як, наприклад, Костомаров, що це бачать краєм ока, суціль страшні. Тепер нам ясно, що є ще значніші сили, перед якими Шевченко суцільно відкриває себе і для яких його поезія стає безпрецедентним носієм. Одна – це підсвідомість, з виходом і на індивідуальний, і на колективний вимір. Друга – це трансцендентність, це Бог і святість душі, і Шевченко їх відчуває не менш сильно, а в дечому й більш інтенсивно, ніж його великі попередники, Вишенський та Сковорода. Третя – це людськість, людськість як така, як ідеальна спільність, чиста, без викривлення і фальшу ієрархії, чинів, влади.

У всіх цих проявах духовності Шевченко дійшов до дна, до самої суті, а таке можливо тільки великим коштом: великим стражданням. Суть цього страждання – готовність оголити себе і бачити правду; це готовність відкинути затишність не тільки явних ілюзій (наприклад, ідеалізації минулого) і не лишень, так бп мовити, ідеологічної облуди (віри в офіційну церкву, в «отечество», в перевагу над «темним людом»), – але й того, земного самообману, що не бачить людської кривди і вважає людські фальш і злобу цілком нормальними речами. Це готовність бачити, що не тільки пани, але й простий люд жорстокі («Москалева криниця»), що милосердя в серці не мають не тільки чужі, але й батьки для своїх дітей («Катерина»), що не тільки смертні люди, а й святі з іконостасу є великими грішниками («Царі») і що навіть той, кому дано бути Пророком, порочний – він людина. Це готовність на такий істинний сумнів, що аж здається, ніби всяке самоствердження супроводжується запереченням, іронією. Важливий вузол у самозображенні поета, – відмічає Г.Грабович, – становить триптих «Муза» і «Слава» [1].

Пророк приречений на самотність. Та в цьому непереборному стані вимушеного усамітнення Шевченкові відкриваються нові виміри призначення Поета, в основі яких – творення цілісного духа як основи національного єднання.

Як було століття чи два тому, так і зараз: скільки умів, стільки й прочитань творчості Шевченка, – настільки всеосяжний і всеохопний геніальний розум поета. Кожен знаходить у «Кобзарі» те, що шукає: Юрій Мушкетик – програму національного державотворення [5], Василь Пахаренко у своєму «Незбагненному Апостолі» твердить, що Шевченко був проти будь-якої держави, бо вона – породження зла і сама творить зло, поневолює людину [6].

Євген Маланюк у 1954 році писав: «Хтось уже давно сказав, що цитатами з Шевченка, як цитатами з Біблії, можна доводити все. І кожна «ідеологія» чи «партія» у нас може – при допомозі тих цитат – з триумфом проголошувати Шевченка «своїм». На цій властивості Шевченкових творів зупинявся Ю.Русов і дав (у книжці «Душа народу і дух Нації» – 1948) дуже влучне пояснення цього: синтезує в собі всі чотири основні расові первні нашого народу (ц.т. нордійський, динарський, середземноморський і остійський). І далі: в нім, як у синтезі, в його творах, ми бачимо і тіло, і душу, і дух України» [4]. Ця, на перший погляд, простота й легкість прочитання, однак, не завадили тоталітарно-шовіністичним цензурам обох російських імперій протягом віків на свій валуєвсько-беріївський розсуд викреслювати рядки, розділи, а то й цілі твори з «Кобзаря». Усе це призвело до вельми туманного розуміння українством суті Шевченкового світобачення.

Сьогодні ми не уявляємо української літератури без Шевченка. Але часто й не уявляємо, що без нього не було б нашої літератури взагалі, а, можливо, знесилена і збезчещена загарбниками та яничарами, занепала б і перестала існувати навіть наша нація. І давно назріла необхідність переосмислення основних положень «Кобзаря», переосмислення і зрозуміння Шевченка як явища у планетарному масштабі.

Іван Дзюба називає Тараса Шевченка основною системою життєзабезпечення української духовності [2]. Шевченко трактувався виключно як страдник селянської недолі, хоча говорити про нього треба як про справжнього лицаря національної ідеї, – стверджує Григорій Ключек. – Слова «апостол» та «пророк» стосовно Шевченка позбавлені будь-якої умовності – він

і справді є і Апостолом, і Пророком української нації у біблійному розумінні цих слів. І з'явився як Божий посланець у період найбільш глибокого занепаду національного життя.

Академік Микола Жулинський стверджує, що почування українського народу значною мірою виражаються нині поезією Шевченка; вона акумулювала історичний духовний досвід нації, а тому в наші дні не втрачає сили народного самовираження [3].

Оця багатофункціональність духовності Шевченка, наші повсякчасні заміри її реалізувати в практично-духовній діяльності засвідчує і необмежені духовні можливості Шевченкового слова, і діапазон наших культурних потреб і запитів. Нині Шевченко нам потрібен відроджений, очищений від вульгаризаторських однозначних характеристик, гуманізований та олюднений, такий, яким його сприймала народна свідомість.

Надзвичайно важливою для розуміння духовності речника народу є розгадка таємниці «Трьох літ». Той період у житті поета взагалі потребує особливої уваги, оскільки йдеться про глибоке потрясіння, ним пережите, про злам у творчості. Сам Тарас Шевченко був свідомий того, що «літа» сильно змінили його. 22 грудня 1845 року він написав вірш, у якому мовби прощався з собою колишнім. І річ не тільки в розлуці з молодістю, а у величезному національному болі, який у 1843 – 1845 роках змусив поета подивитися на все новими очима. Україна, яка відкрилася його очам через 14 років розлуки, приголомшила картиною майже цілковитої загибелі нації. Тоді, напевне, і з'явилося в Шевченка відчуття його особливого призначення. Він мусив стати голосом німої України; він мусив сказати за всіх, здолати власний відчай, вселити віру в зневірених, засвітити вогонь національного ідеалу, проклясти таємних і відвертих ворогів, роздмухати іскру любові в кожному, в кому ще жевріла. Власне, це була пророча місія. Стражденна і водночас одухотворювальна, бо ж виняткова мета здатна пробудити в геніально обдарованій людині нечувані сили.

Споглядаючи всю творчість Шевченка, шлях страдницького життя його і роль поета в народі його, ми з повним правом прикладаємо до нього самого його образ пророка – посланника Божого. Шевченко ставить епіграфом до відомого свого «Послання» землякам слова: «Аще кто речет, яко люблю Бога, а брата своего ненавидит, ложь есть» (Соборное послание Иоанна, Глава 4, с. 20).

Моральні ідеї, моральна проповідь взагалі в історії людства пов'язані з релігією. Релігія для моралі те саме, що корінь для рослини, і безрелігійна мораль є абсурдом.

Шевченко твердо вважав, що вибір людиною добра чи зла є проблемою насамперед духовною, тобто цей вибір визначає індивідуальна моральність кожної окремої особи, а потім уже всі інші, матеріальні чиники: економічні, класові, національні, конфесійні і т. ін. Поет не заперечує їх, а лише відводить належне другорядне місце. Так, тебе примусило вчинити переступ те, що тебе так виховано, що ти помирав з голоду, мстив кривдникові, що так роблять усі, що тебе обманювали... Але понад усім ти – Людина – напівбог, котрий здобув здатність відрізнити добро від зла. І ти мусиш це постійно робити, незважаючи ні на що.

Виходячи зі сказаного, можна стверджувати: духовна аура творчої спадщини Тараса Шевченка має величезне значення для подальшого розвитку як літературного процесу, так і філософської думки в Україні.

Список літератури:

1. Грабович Г. Шевченко, якого не знаємо. // Сучасність. – 1992. – № 11. – С. 100 – 113.
2. Дзюба І. Роздуми по Шевченковім дні. // Урядовий кур'єр. – 2002. – 23 бер. – С. 8 – 9.
3. Жулинський М. Тарас Шевченко: духовна реалізація пророцтва. // Літературна Україна. – 1994. – № 17– 18. – 24 бер.
4. Маланюк Є. 3 книги спостережень. // Слово і час. – 1994. – № 3. – С. 27.

5. Мушкетик Ю. Шлях до істини. // Літературна Україна. – 1998. – 19 бер. – С. 3.
6. Пахаренко В. Незбагнений Апостол: нарис світобачення Шевченка. // Неопалима купина. – 1995. – № 1 – 2.
7. Шевченко Т. Кобзар. – Харків. – 2006.

ОСНОВНІ ДОМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Шабатура Т.С.

Одеський державний аграрний університет,

кандидат економічних наук, доцент

orcid.org/0000-0002-7107-0167

ta_sha77@ukr.net

067-924-83-85

В умовах нестійкого розвитку вітчизняної економіки, викликаного нестабільністю оточуючого середовища, нераціональним розподілом і неефективним використанням економічних ресурсів, загостренням суперечностей розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, актуалізується проблема адаптації підприємств до зовнішніх змін. Така ситуація зумовлює необхідність прийняття негайних управлінських рішень щодо стратегічного розвитку підприємства, де ключовим моментом виступає економічний потенціал, ефективна реалізація якого дає можливість забезпечити виконання цих стратегічних ідей, а головне – переорієнтуватися відповідно до концепції сталого економічного розвитку. Сьогоднішня практика свідчить, що підприємства з незначним рівнем економічного розвитку чи невикористаними ресурсними можливостями найчастіше опиняються в кризовому стані, що визначає необхідність розгляду й дослідження особливостей формування

економічного потенціалу підприємства, ефективне використання якого відіграє ґрунтовну роль в успішній реалізації пріоритетних ідей економічного розвитку.

Масовість поглядів до визначення дефініції «економічний потенціал підприємства» свідчить про відкритість та дискусійність даного питання, дослідження еволюційного походження економічної природи якого засвідчує, що уведення зазначеної категорії в коло економічних досліджень більше пов'язано зі спробами вирішити питання комплексного оцінювання рівня економічного розвитку підприємства.

Майже всі визначення економічного потенціалу підприємства так чи інакше, з одного боку, посиляються на сукупність його ресурсів, а з другого – на реалізацію за їх рахунок пріоритетних ідей економічного розвитку, проте дуже мало уваги приділено дослідженню на аналізу системно-структурних характеристик його формування.

Щодо визначення процесу формування економічного потенціалу підприємства, то на думку деяких науковців, він представлений послідовністю дій у напрямку визначення та нарощення діапазону підприємницьких можливостей, процесом його структуризації та системної організації з метою забезпечення сталого економічного зростання [1].

З метою більш ґрунтовного дослідження системно-структурних характеристик формування економічного потенціалу підприємства доцільно бізнес-оточення підприємства поділити на такі складові: бізнес-оточення непрямо дії, бізнес-оточення безпосередньої дії та внутрішнє бізнес-оточення. Тому, для більш детального дослідження процесу формування економічного потенціалу підприємства виникає потреба у дослідженні його системно-структурних характеристик у взаємозв'язку та динаміці.

Як свідчить аналіз опрацьованих літературних джерел, системно-структурні характеристики формування економічного потенціалу підприємства, систематизують залежно від ділянки дії екзогенних і ендогенних детермінант на структурні складові економічного потенціалу.

Так, екзогенні фактори пов'язані з заходами державних органів,

банківських установ, інвестиційних компаній тощо. Як правило, до них відносять економічні, технологічні, соціокультурні, екологічні, політико-правові, технологічні та інші. Ендогенні фактори, насамперед, залежать від стратегічного напрямку розвитку самого підприємства, через що процес формування та використання економічного потенціалу підприємства розглядають як пріоритетний напрямок економічного розвитку підприємства [2].

На сьогодні виокремлено низку наступних ключових домінант формування економічного потенціалу підприємства:

1) економічний потенціал підприємства представлений доволі складною конструктивною моделлю, структурні складові якої є альтернативними та взаємозамінними;

2) економічний потенціал підприємства – це динамічна синтезована система;

3) для структурних елементів економічного потенціалу підприємства характерний синтезований взаємозв'язок;

4) економічному потенціалу підприємства притаманний трансформаційний характер, що зумовлює появу нових структурних складових;

5) структурні складові економічного потенціалу підприємства є взаємозалежними і взаємодоповнюючими, а тому реалізація економічного потенціалу можлива за умови їх діалектичної взаємодії;

6) всі структурні складові економічного потенціалу підприємства пов'язані з функціонуванням та розвитком підприємства;

7) структурні складові економічного потенціалу підприємства здатні окреслювати кінцеві результати діяльності підприємства.

Список літератури:

1. Гришова І.Ю. Сучасні трансформації ресурсно-виробничого потенціалу національної економіки України / І.Ю. Гришова, М.Ю. Щербата // Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej"

Economy. Priorytetowe obszary nauki" (29.11.2015 - 30.11.2015) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. - str.34-37.

2. Shabatura, T. S. Model of economic development enterprise in the context of European integration / T. S. Shabatura, A. A. Kravchuk, T. M. Hnatieva / Науковий вісник Полісся. – 2017. - № 3 (11). Ч. 2. – С. 89-94.

ТЕОРІЯ ТВОРЧОСТІ ЯК ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Швай Роксоляна Іванівна

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету “Львівська політехніка”

На відміну від пострадянського декларування переходу до творчості, як “потреби часу”, у контексті європейського (західного) раціоналізму творчість розглядається як одна з головних рис європейського способу мислення. А. Ґоральський у своїх філософсько–педагогічних дослідженнях розглядає творчість як видову властивість людини і людства в цілому, певний вид ремесла чи вміння, тобто людської діяльності, в якій є свої традиції, майстри, корпоративність, професійні секрети, а також правила, яких можна і треба навчати [1; 2; 3]. Відтак елементи теорії творчості можна і потрібно впроваджувати в практику навчання. Виділимо такі з них:

I. Логіка творчості.

Центральним поняттям цього розділу теорії творчості є *синтетичний інтуїціонізм* — доповнення аналітичного раціоналізму.

По-перше, це спосіб ведення дискурсу не з іншою людиною (як у випадку аналітичного раціоналізму), а з дійсністю, який спрямований або до історії, або до майбутнього; він не залежить від просторових координат, тобто від обставин.

По-друге, він полягає у схопленні “провідної нитки”, чогось, що уможлиблює синтез поетичного типу, що збагачує зміст, сприяє вразливості й відвертості мови, схильності до символічних захоплень тощо.

По-третє, сягає до опредмечування свого дискурсу й отої “провідної нитки” у певний вигляд — виразний, багатий, універсальний (у часі й просторі), архетипно очевидний тощо.

Студент як творець веде дискурс не з іншою людиною, а з певною дійсністю — нагромадженими за час навчання навчальними змістами, алгоритмами розв’язування завдань. Провідною ниткою є побудований студентом мінімальний ланцюг навчальних дій, що залежить від специфіки спеціальності, як от: аналізування завдання, короткий запис, графік, рисунок, алгоритм розв’язування, розв’язок тощо (для студентів природничо-математичних спеціальностей); розв’язування завдань, почерпнутих із “життя” (морфологічний аналіз, спонтанне групове мислення, матриці пошуку, системний підхід тощо). Розв’язок є опредмеченим дискурсом, опредмеченою “провідною ниткою”. Наскільки він добрий – оцінить викладач.

II. Педагогіка творчості.

1. Педагогічний ідеал — студент, який прагне стати майстром (навчитися так, щоб щось творити самостійно).

2. Викладач (Майстер) як засіб педагогіки творчості.

3. Взаємозв’язок “студент–викладач”, що завжди є індивідуальним і характеризується позитивною синергією зневолення. Майстерність викладача полягає у тому, що він у різний спосіб доводить студентам необхідність розв’язання завдання, а вони на той момент підготовлені до можливості виконати це. Студент хоче почерпнути знання і вміння у викладача. Важливо, що викладач (Майстер) може допомогти студентові у виявленні й розвитку його індивідуальності. Майстра не потрібно тому, хто вважає свою індивідуальність сформованою, визначеною, розвинутою. Взаємозв’язок “викладач – студент” виявляється як в інтелектуальній, так і в емоційній чи моральній площині. Для студента важливо отримати від Майстра

підтвердження значущості своєї праці та її результатів. Завдяки студентові викладач має змогу перевіряти та розвивати свою майстерність. “Майстер є першим учнем свого учня” (А. Горальський).

4. Головний метод навчання творчості — розв’язування *доцільно підбраної системи завдань*, спрямованої на розвиток і вдосконалення майстерності.

III. Психологія творчості.

1. Творчість є проявом *трансгресії* студента — поведінки, що виходить за типові межі діяння, завдяки якій студент формує нові структури чи руйнує старі, творить позитивні та негативні цінності, що є джерелом розвитку та регресу. У цьому разі йдеться про творення студентом результату розв’язування творчих завдань.

2. Мотивацією творчості є так звана “губристична” мотивація — намагання підтверджувати та підвищувати значущість власної особи (у цьому випадку — як кращого студента).

3. Розум студента як орієнтаційна система та воля, що виконує керівні функції, які відіграють особливу роль у його творчій поведінці.

4. Головна внутрішня (психологічна) позиція людини характеризується як відкрита до всього світу та зумовлена почуттям любові до “того, що є”.

З погляду *епістемології творчості* або евристики творчість студентів є предметом рефлексії та спроби узагальнення.

Одним із головних дидактичних чинників розвитку творчих здібностей за вищезазначеною теорією є *тренінг творчості*, який „озброює необхідними для творчої роботи вміннями, потрібними у творчій діяльності” [2, с.18]. Тренінг творчості, розвиток творчих здібностей студентів, необхідних для майбутньої професійної творчої діяльності, повинен проводитись як групові заняття. Чи можна розглядати студентську групу як колектив, в якому проводитиметься тренінг творчості? Студенти групи, здебільшого, є дуже різні за рівнем інтелекту, мотивацією до навчання, до творчості. Крім того, треба враховувати різноманітність темпераментів як студентів, так і викладача тощо. Словом, це

не той колектив, якого можна навчати творчості шляхом групового тренінгу творчості. Потрібно зауважити, що ні студент, ні викладач здебільшого не можуть вибирати один одного. Однак, навіть у таких умовах можна стимулювати і розвивати творчий потенціал студентів. Працювати успішно в студентському колективі дає змогу другий головний чинник зазначеної теорії— *зразки творчості*. Йдеться про зразки дидактичної творчості викладачів, наприклад, посібники чи методичні матеріали. Вони містять „доцільно укладені набори завдань” (термін теорії творчості) і можуть виконувати функцію посередника в обміні потоками навчального матеріалу між викладачем і студентом. Виходячи із окреслення, що “творче — це нове і цінне” (А.Горальський), тобто творчо діяти – це поставити мету й отримати новий і цінний продукт за допомогою вищезазначених доцільно укладених наборів завдань (зразків творчості викладача) студенти займаються власною творчістю. Відтак цей вид творчості має володіти всіма властивостями згідно теорії творчості [1].

Отже, можемо підсумувати, що ми маємо справу з “працюючою” теорією, яку можна розвивати та застосовувати у всіх сферах людської діяльності, зокрема, у педагогічній взаємодії “студент–викладач”. Це безпосередня творча діяльність студентів, формування евристичних методів розв’язування завдань як частини “простору методів розв’язування” [1], створення відповідних дидактичних матеріалів як зразків творчості викладачів тощо.

Список літератури:

1. Горальський А. Теорія творчості / А. Горальський. – Львів.: Каменярь; Warszawa: Universitas rediviva, 2002. – 144 с.
2. Горальський А. Правила тренінгу творчості / А. Горальський. – Львів: ВНТЛ, 1998. – 52 с.
3. Goralski A. Wzorce tworczości (eseje filozoficzne i pedagogiczne) / A Goralski. – Warszawa: Scholar, 1998. – 113 s.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕУСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ОСНОВ НАРИСНОЇ ГЕОМЕТРІЇ ТА ІНЖЕНЕРНОЇ ГРАФІКИ

Шевага В.П.

викладач технічних дисциплін, «спеціаліст вищої кваліфікаційної
категорії»,

Калитчук П.П.

викладач технічних дисциплін, «спеціаліст вищої кваліфікаційної
категорії»

снятинський коледж Подільського державного аграрно-технічного
університету

Анотація

В даній статті висвітлено основні проблеми та причини неуспішності студентів на заняттях з основ нарисної геометрії та інженерної графіки. Запропоновано конкретні педагогічні прийоми та способи попередження неуспішності при викладанні дисципліни.

Ключові слова: теорія і практика, попередження неуспішності, відстаючі студенти, педагогічні прийоми, індивідуальний підхід.

Повсякчасне підвищення якості підготовки студентів - одне із провідних завдань, яке вирішують викладачі вищих навчальних закладів. Особливе значення при цьому набуває проблема попередження неуспішності студентів. На весь процес навчання впливають декілька факторів.

Від природи у студентів буває різна пам'ять та кмітливість, по різному проходить процес інтелектуального дозрівання - у одних студентів він протікає швидше, в інших повільніше. В одному випадку неуспішність студентів є наслідком невпевненості в собі та страх виявитися невстигаючим, в іншому випадку студенти не уявляють собі об'єму та різноманітності практичного застосування креслення.

Яким шляхом пробудити пізнавальну активність студентів і попередити неуспішність? Важливим принципом навчання є зв'язок викладеного матеріалу із практикою. Якщо викладач завершує викладання теоретичного матеріалу практичними прикладами, якщо він вчить застосовувати вивчену теорію, то студенти переконуються у корисності та необхідності набутих знань.

Взагалі, при вивченні матеріалу корисно супроводжувати пояснення показом креслеників, які б ілюстрували практичне застосування опрацьованого матеріалу. Наприклад, це може стосуватися слюсарної практики в майстернях навчальних закладів, де студенти виконують розмічання заготовок та виготовлення деталей по своїм кресленикам, що слугує доказом застосування на практиці засвоєних знань.

Однією із умов попередження неуспішності з основ нарисної геометрії та інженерної графіки є вивчення викладачем типових помилок, які допускають студенти.

Ось деякі з них:

1. Однотипні лінії на креслениках виконуються різної товщини, не дотримується відстань між штрихами і величина штрихів в штрихових і пунктирних лініях.

2. Кола проводяться без попереднього виконання осьових ліній.

3. Нераціонально виконується компоновання зображень на робочому полі кресленика.

4. Неправильно зображується та позначається різь в отворах.

5. Пропускаються лінії в зображеннях торців на проекціях циліндричних елементів деталей.

6. Відсутнє вміння користуватися довідковою літературою.

Хоча пізнавальна діяльність, направлена на оволодіння новими знаннями, має ряд загальних закономірностей, тим не менше ці загальні закономірності у різних студентів проявляються по-різному і залежать від властивостей їхнього мислення. При викладенні нового матеріалу деякі викладачі орієнтуються на так званих «середніх» студентів. Зазвичай до цієї категорії відносять студентів,

які без особливих труднощів засвоюють матеріал. В той час, як вони легко і швидко сприймають новий матеріал і проявляють кмітливість в узагальненні матеріалу, студенти із уповільненим мисленням часто упускають суть викладеного і ведуть себе на заняттях пасивно. В результаті нова тема виявляється ними не зрозумілою та не засвоєною. У них слабо розвинена просторова уява і вони у великій мірі, ніж інші студенти, потребують конкретної ілюстрації матеріалу, що вивчається. Але якщо даний матеріал подається наглядно, конкретно, цей недолік по суті знімається.

Наглядне, пов'язане з практикою та детально продумане викладення нового навчального матеріалу, повинно бути розраховане на засвоєння всіма студентами. Невстигаючих студентів слід залучати до активної роботи на заняттях.

Щоб підвищити якість засвоєння навчального матеріалу невстигаючими студентами, необхідна індивідуальна робота з ними. Графічні завдання повинні підбиратися для них індивідуально з тією умовою, щоб робота ними була осмислена і просувала їх поступово до більш складних завдань, викликала захоплення від досягнутого успіху.

Зміст та методи додаткових занять і консультацій із студентами у позаурочний час на пряму залежать від причин відставання. Наприклад, якщо студент має слабо розвинуту просторову уяву і допускає помилки при побудові третьої проекції по двом заданим, то слід до цього кресленика додавати наглядний посібник у вигляді моделі.

Важливу роль у засвоєнні нових знань відіграє самостійна робота студентів. Коли організовується самостійна графічна робота на занятті, дуже важливо добре проінструктувати студентів, тобто чітко визначити навчальне завдання і порядок його виконання. Викладач повинен провести попередню роботу, пов'язану з підготовкою студентів до виконання графічного завдання. З цією метою проводиться повторення матеріалу, який пов'язаний з наступною самостійною роботою, виконується кресленик-приклад, який містить потрібні елементи графічного завдання, і демонструється послідовність його виконання.

Необхідною умовою в організації самостійної роботи студентів і якісного виконання завдання є підготовка креслярських інструментів, матеріалів та навчальної літератури. У Снятинському коледжі ПДАТУ у навчальному кабінеті з основ нарисної геометрії та інженерної графіки всі робочі місця забезпечені необхідним креслярським інструментом та матеріалами, навчальною та довідковою літературою, а також великою кількістю моделей та роздаткового матеріалу. Єдиним недоліком тут є порівняно невисока якість інструментів, що в певній мірі впливає на естетичність виконання креслеників.

Зацікавленість є однією із рушійних сил у навчанні. В курсі креслення є багато цікавого. До відповідної теми заняття викладачем підбираються цікаві задачі.

Розв'язання подібних завдань сприяє розвитку просторової уяви і навиків у читанні креслеників. За вірну відповідь виставляються додаткові бали.

В роботі з відстаючими студентами істотно важливим є уміння викладача спонукати їх до щоденної кропіткої праці, що особливо вимагає дисципліна «Основи нарисної геометрії та інженерна графіка».

Як досягнути цього? Головне - поєднання індивідуальної допомоги у засвоєнні більш складного матеріалу із застосуванням різноманітних форм постійного контролю за навчальною роботою студентів. Якщо студент контролюється систематично, він краще готується до занять, уважно слухає пояснення викладача та більш добросовісно виконує домашні завдання. Найбільш раціональним буде поєднання поглибленого опитування з постійною перевіркою знань на заняттях.

Слід підкреслити, що підвищення якості знань і попередження неуспішності по кресленню вимагають вирішення двох основних завдань: вдосконалення методики проведення навчальних занять та умілого застосування системи виховних засобів впливу на студентів, щоб не допускати формування у них негативного відношення до навчання, виробляти потребу в знаннях.

Список літератури:

1. Мерзон Е.Д. Организация и планирование учебного процесса с учетом индивидуальных особенностей учащихся. -Л.; ЛГУ, 1973.

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ДОВІЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ КОРІВ
ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ РОДИН НА ЕТАПІ УДОСКОНАЛЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ**

Шевчук Н.П.

аспірантка

<https://orcid.org/0000-0002-5845-2582>

Науковий керівник – Т. В. Підпала, д-р с.-г. наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет

0995026982

shev4uk.n@ukr.net

Продуктивне довголіття та робота з родинами набуває великого значення в селекційно-племінній роботі, оскільки родини мають велике значення для підвищення ефективності відбору й удосконалення порід.

За результатами досліджень Л. М. Хмельничого і В. В. Вечорка [4] збільшення господарського використання являється актуальною проблемою сучасності в селекції молочної худоби.

На думку С. В. Пащенко [1], на тривалість використання і довічну продуктивність корів серед генетичних факторів найбільше впливає індивідуальна спадковість бугаїв-плідників. Але Ю. П. Полупан [2] вважає, що добір слід проводити як серед батьків, так і серед матерів, які мають кращі показники продуктивного довголіття.

Оскільки, робота з родинами є одним із важливих селекційних прийомів

поліпшення великої рогатої худоби, тому доцільно проаналізувати продуктивне довголіття родин корів української червоної молочної породи.

Метою наших досліджень було визначити ефективність продуктивного довголіття корів високопродуктивних родин української червоної молочної породи. Згідно мети, було виконано такі завдання, як визначити довічне використання, довічну продуктивність на етапі удосконалення української червоної молочної породи та оцінити їх мінливість.

Матеріалом для виконання дослідження стали дані племінного і зоотехнічного обліку стада великої рогатої худоби української червоної молочної породи в господарстві ТОВ «Колос 2011» Очаківського району Миколаївської області за 1997-2018 роки. Для дослідження було сформовано 13 родин. Розрахунки тривалості та ефективності довічного використання проводили за методикою Ю. П. Полупана [3].

Проаналізовано ефективність довічного використання родин на етапі удосконалення української червоної молочної породи. Для оцінки довічного використання найбільш важливим показником вважається тривалість життя. Найкращою за показниками тривалості життя (2328 днів) та господарського використання (1537 днів) є родина Ропи UA 4800015548. Різниця у порівнянні з родиною Жанни UA 4800167032 становила 638 днів ($P > 0,95$) та 641 днів ($P > 0,95$) відповідно.

Високими показниками тривалості життя характеризувалися також родини Тополі UA 4800015272, Барині UA 4800015469, Лінди UA 7300105401 та Квітки UA 4800015351, яка становила 2023 днів, 2037 днів, 2143 днів та 2226 днів відповідно. За тривалістю господарського використання родини української червоної молочної породи характеризуються високими показниками, крім родин Жанни UA 4800167032 (896 днів), Ангїни UA 4800003892 (985 днів) та Кромки UA 4800015451 (992 днів), які відрізнялися найнижчими значеннями.

Високі показники віку першого отелення (848-908 днів) спостерігаються у родин: Ангїна UA 4800003892, Тополя UA 4800015272 і Бариня UA

4800015469. Порівняно із родиною Ширма UA 4800015596 різниця становила 68 днів ($P>0,95$), 93 дня та 128 днів ($P>0,95$).

Тривалість лактування характеризується кількістю днів лактації за весь період життя корів. Найвищі показники тривалості лактування спостерігалися у корів родин Квітки UA 4800015351, Лінди UA 7300105401 та Ропи UA 4800015548, які коливалися в межах 1067-1209 днів. Перевага у порівнянні з родиною Жанни UA 4800167032 становила 349 днів, 356 днів ($P>0,95$) та 491 день відповідно.

Коефіцієнт господарського використання в значній мірі залежить від віку першого осіменіння та тривалості господарського використання. Оскільки ці показники взаємопов'язані, тому високі значення коефіцієнта господарського використання мають родини Лінди UA 7300105401 (61,0 %), Квітки UA 4800015351 (61,8 %) і Ропи UA 4800015548 (63,6 %). Їх перевага порівняно із родиною Жанни UA 4800167032 становила 12,6 % ($P>0,95$), 13,4 % ($P>0,95$) та 15,2 % ($P>0,95$).

Для оцінки тривалості продуктивного використання проаналізували кількість використаних лактацій. Серед досліджуваного поголів'я найдовше використовували корів родин Лінди UA 7300105401 (3,4 лактації), Ропи UA 4800015548 (3,2 лактації) і Квітки UA 4800015351 (3,0 лактації). Вони переважали родину Жанни UA 4800167032 на 0,8 лактації; 1,0 лактації та 1,2 лактації ($P>0,95$) відповідно. Оцінено довічну продуктивність високопродуктивних корів родин української червоної молочної породи.

Корови родини Ропи UA 4800015548 характеризуються найвищим довічним надоєм (30694 кг) та кількістю молочного жиру (1175,6 кг) з вмістом жиру в молоці 3,83 %. Порівняно з родиною Жанни UA 4800167032 надій був більшим на 13035 кг ($P>0,95$), а кількість молочного жиру – на 499,9 кг ($P>0,95$).

Вміст жиру в молоці є одним із найважливіших показників молочної продуктивності. У період консолідації української червоної молочної породи цей показник відзначається оптимальним значенням і коливається від 3,75 % до

3,85 %.

Узагальнюючим показником довічного надою і вмісту жиру в молоці є кількість молочного жиру. Родина Лінди UA 7300105401 характеризується високим показником кількості молочного жиру, який становив 1022 кг з рівнем довічного надою 26857 кг молока. Найнижчий показник встановлено у родини Жанна UA 4800167032 (675,7 кг).

Для характеристики довічної продуктивності визначали такий показник, як надій на один день життя. Вищі показники надою на один день життя (12,0-12,6 кг) мали родини Свободи UA 7300037130, Лінди UA 7300105401, Ропи UA 4800015548, а родини Кромка UA 4800015451 (9,1 кг), Жанна UA 4800167032 (9,5 кг) і Ширма UA 4800015596 (9,8 кг) відрізнялися найнижчим значенням цієї ознаки.

Доповнюючим показником довічного використання є надій на один день господарського використання, який був найвищим у родини Ангіни UA 4800003892 (28,0 кг), а найнижчим у родини Кромки UA 4800015451 (16,8 кг) і Квітки UA 4800015351 (17,0 кг).

Результативність селекційної роботи з молочною худобою залежить від мінливості ознак, для характеристики якої використовують показник коефіцієнт мінливості. Встановлено, що вік при першому отеленні для більшості родин є середньомінливою селекційною ознакою. Низького ступеня коефіцієнти мінливості характерні для родин Ропи UA 4800015548 ($C_v = 7,7\%$) і Ширма UA 4800015596 ($C_v = 8,2\%$). Винятком є родини Тополі UA 4800015272 ($C_v = 23,9\%$) і Бахроми UA 4800015305 ($C_v = 26,4\%$), які характеризувалися високим ступенем мінливості віку першого отелення.

Показники тривалості життя, господарського використання, лактування характеризуються високим ступенем варіабельності. Серед досліджуваного поголів'я високим ступенем мінливості тривалості життя відзначаються корови родин Тополя UA 4800015272, Ангіни UA 4800003892, Жанна UA 4800167032 і Ширма UA 4800015596 ($C_v = 36,8-43,8\%$).

У родин Жанни UA 4800167032, Ангіни UA 4800003892 і Ширми UA

4800015596 висока ступінь варіабельності за тривалістю господарського використання ($C_v = 65,7-70,8 \%$). Високими показниками варіабельності за тривалістю лактування характеризувалися родини Ширми UA 4800015596, Жанни UA 4800167032 і Свободи UA 7300037130 ($C_v = 62,6-68,1 \%$).

Аналогічно, високим ступенем варіабельності характеризувався коефіцієнт господарського використання. Показник мінливості досліджуваних родин відрізняється і у більшості випадків коливається в межах 15,1-36,8 %. Винятком є родина Лінди UA 7300105401, у якої коефіцієнт господарського використання характеризується середнім ступенем мінливості ($C_v = 13,9 \%$).

Встановлено, що показники кількості лактації ($C_v = 31,6-73,2 \%$), довічного надою ($C_v = 30,9-70,9 \%$) та довічна кількість молочного жиру ($C_v = 29,4-76,5 \%$) мають високий ступінь коефіцієнта мінливості. Вміст жиру в молоці характеризується низьким ступенем коефіцієнта мінливості, так як в більшій мірі залежить від генотипових факторів. У досліджуваних родин показник варіабельності коливався в межах від 1,6 % до 5,4 %. Високий ступінь коефіцієнта варіабельності родини мали за надоєм на один день життя ($C_v = 22,7 \%$ до 51,5 %) і господарського використання ($C_v = 18,9-60,8 \%$).

Отже, в українській червоній молочній породі високими показниками довголіття і довічної продуктивності характеризувалися родини Ропи UA 4800015548 і Лінди UA 7300105401. При удосконаленні молочної худоби необхідно застосовувати родинне розведення, щоб подовжити тривалість господарського використання та підвищити довічну продуктивність тварин.

Список літератури:

1. Пашенко С. В. Повышение эффективности селекции молочного скота на продуктивное долголетие. Нива Поволжья. 2010. № 1. С. 83-86.
2. Полупан Ю. П. Генетична детермінація тривалості та ефективності довічного використання чорно-рябої молочної худоби. Розведення і генетика тварин. Київ: Аграрна наука, 2015. Вип. 49. С. 118-133.
3. Полупан Ю. П. Методика оцінки селекційної ефективності довічного використання корів молочних порід. Методологія наукових досліджень з

питань селекції, генетики та біотехнології у тваринництві. Мат. наук.-теоретичної конф., присвяченої пам'яті акад. УААН В. П. Бурката (Чубинське, 25 лютого 2010 року). К. : Аграрна наука, 2010. С. 93-95.

4. Хмельничий Л. М., Вечорка В. В. Ефективність впливу генеалогічних формувань на показники довголіття та довічної продуктивності корів української червоно-рябої молочної породи Вісник Сумського національного аграрного університету. Суми, 2016. № 5(29). С. 3-10.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКВАКУЛЬТУРИ У ВНУТРІШНІХ ВОДОЙМАХ УКРАЇНИ

Шекк П.В.

д.с.-г.н., професор кафедри Водних біоресурсів та аквакультури

Бургаз М.І.

к.б.н., ст. викл. кафедри Водних біоресурсів та аквакультури

Одеський державний екологічний університет

Україна має понад 50 000 внутрішніх водойм, які придатні для розвитку аквакультури. Загальна площа рибницьких ставів наприкінці 1980-х рр. досягла 75 тис. га, садків і басейнів – відповідно 135 і 65 тис. м². Продукція тільки одного Донецького рибокомбінату у 1986 р. склала 13,5 тис. т. риби. Сьогодні загальна продукція аквакультури у внутрішніх водоймах України не перевищує 16 тис т. З 1995 по 2015 рр. площа працюючих басейнових рибних господарств зменшилась у 6, а садкових – у 18 разів. Разом з тим Україна має потужну наукову і виробничу базу товарного рибництва.

Одна з форм рибництва на внутрішніх водоймах України – спеціальні товарні рибні господарства (СТРГ). Утримання таких господарств вимагає значних матеріальних витрат, але можливості припинення дії ліцензії на СТГ в будь-який час гальмує розвиток цієї перспективної форми аквакультури.

Якщо у 2014 р. в Україні налічувалося 754 СТРГ (161 тис. га.), то сьогодні їхня кількість скоротилась до 623 (134 тис. га.). В 2015 р. вилов риби в СТРГ перевищив 7 тис. т, що склало всього близько 32% від запланованого обсягу. Продукція складається в основному з рослиноїдних риби (57%), коропа (13%) і карася (17%), вилов аборигенних видів не перевищує 14-15%.

В Україні існує два основних види ставових рибних господарств: спеціалізовані та неспеціалізовані. Під неспеціалізовані господарства використовуються в основному невеликі, багатоцільові водосховища. Їхня загальна площа близько 70 тис. га. Товарне вирощування коропа, рослиноїдних риб і карася проводять при дворічному оборті екстенсивними або напівінтенсивними методами. Загальна, офіційна продукція 15 – 25 тис. т, але за експертними оцінками 80-90% вирощеної риби не реєструється.

В Україні функціонує 40 спеціалізованих ставкових рибних господарств. Загальна площа ставкового фонду понад 53 тис. га (89% – спускні стави).

Ці рибгоспи, збудовані ще за Радянських часів як державні підприємства, розподілені по всій території України. На протязі десятків років експлуатації вони не модернізувалися, а у 1990-х рр. більшість з них була реорганізована в приватні акціонерні товариств. Більшість рибгоспів – повносистемні господарства, мають власні ремонтно-маточні стада коропа, рослиноїдних і аборигенних риб, проводять селекційно – племінну роботу.

Рівень їх продуктивності і сьогодні залишається досить високим. Товарну рибу вирощують при дво- і трирічному обороті, а загальна продукція складає 25-35 тис. т., Найбільш поширеними видами є короп, рослиноїдні риби, карась, щука, судак, веслоніс, лин, європейський і каналний сом.

В Україні діють чотири державних підприємства аквакультури: Державний рибоводний завод «Лопушно» (відтворення радужної та струмкової форелі і дунайського лосося); «Дніпровський осетровий виробничо-експериментальний завод ім. С.Т. Артющика» (відтворення осетра, білуги, стерляді); державні підприємства з розведення частикових риб: Херсонський та Новокаховський експериментальні рибоводні заводи (відтворенні коропа,

рослиноїдних і аборигенних видів риб). Єдина задача цих підприємств – вирощування рибопосадкового матеріалу для відновлення природних популяцій промислових риб в рибогосподарських водоймах державного значення.

Індустріальна аквакультура України сьогодні включає два основних напрямки: форелівництво і осетрівництво.

Щорічно в Україні вирощують близько 2 тис. т. форелі. Більшість господарств – басейнові, працюють в проточному, рідше в напівоборотному режимі. Дуже невелика кількість розплідників використовує для вирощування форелі замкнуті рибоводні системи (ЗРС). Для годування форелі застосовуються, в основному, імпортні корми. Запліднену ікру форелі завозять в Україну із-за кордону, або отримується на місці. В останні роки активно формуються власні маточні стада.

Вартість імпортних кормів для форелі і осетрових риб – найдорожча складова форелівництва і осетрівництва. Тому важливим, невідкладним завданням є налагодження національного виробництва кормів.

Значні перспективи в розведенні і вирощуванні лососевих відкриває використання ЗРС які дозволяють оптимізувати умови вирощування, економно витратити водні ресурси, забезпечують цілорічне виробництво товарної риби, підвищує продуктивність і рентабельність виробництва. Широке застосування рециркуляційних систем (ЗРС) в форелівництві стримується високою вартістю будівництва і експлуатації господарств такого типу.

Осетрівництво ще один перспективний напрямок аквакультури в Україні. Його майбутнє – поєднання індустріальних і пасовищних методів вирощування в природних акваторіях на основі штучного відтворення.

Сьогодні в різних регіонах країни діє 78 рибоводних, господарств, які культивують осетрових риб. Найбільші відомі з них: ПП «Акварена» (Харків), Одеський осетроводческий комплекс (с. Карналіївка, Одеська область), ПП «Фортуна XXI» (Біла Церква), ПП «Бестер» (с. Трипілля Київська область), Del Mar Fish (Київ) та ін.

Попит на продукцію осетрівництва в Україні стійко зростає, тому вирощування товарної риби і ікри є актуальним, економічно вигідним.

Найбільш перспективними об'єктом осетрівництва в Україні є стерлядь, російський осетер, різних популяції сибірського осетера (Ленський, Енисейський, Обський, Байкальський і ін.) та їхні гібриди.

В умовах півдня України найбільш перспективні Садковий, басейнове, ставкове і пасовищне осетрівництва. Ще в 1980–1990-х рр. в лиманах північно-західного Причорномор'я (Шаболатському, Тілігульському, Дніпро-Бузькому, Хаджибейському і ін.) проводилось вирощування бестера в садках. На першому році вирощування середня маса риб досягала 0,3 кг, на другому –1,0–1,5 кг, а рибопродуктивність досягала понад $10 \text{ кг} \cdot \text{м}^{-2}$ ($100 \text{ ц} \cdot \text{га}^{-1}$).

У 1990-х рр. проводились експериментальні роботи з вирощування молоді білуги в садках і ставках. Цьоголітки білуги досягли середньої маси 0,22 кг., (виживання 70%), а за 12 місяців ставкового вирощування середня маса білуги досягала 1,2 кг (виживання до 95%). Отримані результати показали безумовну перспективність вирощування осетрових комбінованим методом в умовах приморських лиманів України.

Перспективним є товарне вирощування бестера в спускних рибоводних ставах при природному термічному режимі. При використанні природних і штучних кормів. Рентабельність забезпечить вирощування 5-7 т товарного бестера на рік. Такі господарства доцільно прив'язувати до існуючих рибницьких підприємств, що значно підвищить їх рентабельність.

Екологічні умови більшості приморських лиманів України сприятливі для товарного осетрівництва, а їхня природна кормова база, забезпечить високий темп їх росту, що відкриває величезні можливості для організації тут пасовищної аквакультури.

До числа таких перспективних водойм можна віднести придунайські озера і солоноватоводні лимани і лагуни Причорномор'я. За попередніми оцінками при щільності посадки $20 \text{ екз.} \cdot \text{га}^{-1}$, середній вазі товарної риби 2,0-

3,0 кг, і виході товарної риби за 3-х річний цикл вирощування до 50%, ці водойми можуть забезпечити щорічну продукцію понад 1,6 тис. т. осетрових.

Найбільш перспективним напрямком осетрівництва у всьому світі вважається використання УЗВ, які надають унікальну перспективи розвитку аквакультури риб в будь-якій кліматичній зоні і забезпечують максимально швидкий росту об'єктів рибництва. Сьогодні в Україні вирощування осетрових в рециркуляційних системах практикується в багатьох господарствах аквакультури. Використовується промислові установки різної конструкції і потужності як вітчизняного, так і зарубіжного виробництва.

Перспективним об'єктом осетрівництва є веслонос, завезений в Україну в 1991 р., на Одеський рибокомбінат, а потім в Черкаси. Цей об'єкт аквакультури прекрасно себе почуває в умовах півдня України, перспективний для ставкового вирощування. Харчуючись зоопланктоном, ефективно використовує природну кормову базу ставків. У віці 2-3 років досягає маси 2,2-5,3 кг. Технологія штучного відтворення і товарного вирощування веслоноса в ставках відпрацьована сьогодні в багатьох господарствах рибоводів України, де він став одним з найперспективніших об'єктів культивування.

За наявними даними виробництво осетрових в Україні сьогодні становить близько 500 т на рік. Обсяги виробництва чорної ікри в аквакультурі невідомі. Крім того, на ринки надходить значна кількість осетрових і ікри здобутих браконьєрським способом в природних акваторіях.

Сьогодні важливою для України є об'єктивна оцінка показників сталого виробництва риби у внутрішніх водних системах різного типу, визначення необхідних обсягів щорічного зариблення водойм за видами та віковими групами риб.

Можливості України для розвитку аквакультури і пасовищного рибництва величезні. Якби всі перспективні для аквакультури внутрішні водойми країни використовувалися, загальна річна продукція риби могла становити не менше 200 тис. т. Оскільки собівартість цієї риби буде низькою, вона дозволить забезпечити їжею малозабезпечені верстви населення.

Відповідно до загальносвітових тенденцій в ставковій аквакультури необхідно збільшити товарні розміри вирощуваного коропа до 1-1,5 кг, а рослиноїдних риб до 2-4 кг, а їх вартість може збільшуватися за рахунок переробки (соління, копчення, консервування та ін.).

Слід збільшити частку цінних аборигенних видів в традиційній ставовій полікультурі. Альтернативою імпорту лососевих риб може стати розширення виробництва форелі в західних регіонах країни. Величезні перспективи відкриває культивування осетрових в садках, ставках, ЗРС, а також їх пасовищне вирощування в приморських водоймах півдня країни.

ПОЛІПШЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ОСНОВ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Шепель І.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Важливий аспект проблеми обліку нематеріальних активів пов'язаний з питаннями визначення доцільності і значимості облікової інформації для цілей управління цими активами. У сучасних умовах господарювання обліково-аналітичну інформацію в інформаційній системі управління нематеріальними активами можна розглядати в чотирьох секторах:

- сектор бухгалтерського (фінансового) обліку;
- сектор внутрішньогосподарського (управлінського) обліку;
- внутрішній контроль (аудит), що базується на управлінському обліку;
- економічний аналіз за даними бухгалтерського, управлінського і забалансового обліку.

Серед інформаційних джерел найважливіше місце належить обліковій (бухгалтерського і внутрішньогосподарського обліку) і звітній інформації.

Розроблені у вітчизняній і світовій практиці концептуальні основи бухгалтерського обліку визначають конкретні характеристики, якості, котрі повинна мати інформаційна система управління нематеріальними активами.

Характеристики-властивості облікової інформації, що складають концептуальні основи управлінського обліку нематеріальних активів, на відміну від світової та вітчизняної практики бухгалтерського обліку, орієнтовані не на споживача інформації, а на мету її формування. Хоча, інформація управлінського обліку нематеріальних активів також має спиратись на єдину обліково-аналітичну і контрольну-інформаційну систему в структурі обліку та управління сучасним підприємством.

Концептуальна основа обліку починається з визначення суттєвих характеристик, які повинна мати облікова інформація, одержана за даними синтетичного та аналітичного обліку нематеріальних активів. Ці важливі характеристики схематично представлені на рис. 1.

Тому постає питання визначення методологічних засад формування облікової інформації про об'єкти бухгалтерського обліку з урахуванням національних традицій і міжнародного досвіду. Якраз актуальність дослідження визначається необхідністю нового підходу до методичного забезпечення формування інформації про нематеріальні активи через зміну економічних відносин у суспільстві і кола споживачів облікової інформації. Дійсно, складнощі відображення в обліку повної та правдивої інформації про наявні на підприємстві нематеріальні активи та порядок їх використання зумовлено такими проблемами, як:

- відсутність розробленої технології обліку цих об'єктів;
- відсутність єдиних обґрунтованих підходів до організації обліково – аналітичного процесу щодо нематеріальних активів.

В міжнародній практиці методологічні засади формування інформації про нематеріальні активи регламентуються положеннями МСБО 38 "Нематеріальні активи" [100]. Взавши до уваги, те, що на його підставі було розроблено П(С)БО 8 „Нематеріальні активи”, при їх зіставленні, національний документ з

бухгалтерського обліку виглядає схематичним. Наслідком, на наш погляд, є недостатність структури інформації. Це пояснюється тим, що до П(С)БО 8 „Нематеріальні активи” було перенесено лише головні позиції, пояснення ж, що містяться в МСБО 38 „Нематеріальні активи”, найчастіше вилучалися.

Рис. 1 Важливі характеристики облікової інформації синтетичного та аналітичного обліку нематеріальних активів

Так, значні відмінності між національним та міжнародним стандартом є в структурі розкриття інформації про об’єкт обліку – нематеріальні активи. В МСБО 38 ”Нематеріальні активи” більш широка структура розкриття інформації про нематеріальні активи. Загальна інформація про нематеріальні активи повинна включати:

- діапазон термінів корисної експлуатації;
- методи амортизації нематеріальних активів, що застосовуються;
- підхід до відображення витрат на дослідження і розробки;
- вартість (первісна або переоцінена), за якою нематеріальні активи відображені в балансі та накопичену амортизацію на початок і кінець звітного періоду.

Крім того, відповідно до вимог П(С)БО 8 „Нематеріальні активи” у примітках наводяться також такі дані: вартість нематеріальних активів, щодо яких існують обмеження прав власності; вартість нематеріальних активів, переданих у заставу; сума угод на придбання в майбутньому нематеріальних активів; сума витрат на дослідження і розробки, включена до складу витрат звітного періоду; первісна вартість, залишкова вартість і метод оцінки нематеріальних активів, отриманих за рахунок коштів цільового фінансування.

Згідно міжнародних стандартів у разі переоцінки нематеріальних активів щодо кожного їх класу слід розкривати: дату чинності переоцінки; балансову вартість переоцінених нематеріальних активів; балансову вартість нематеріальних активів у разі, якщо переоцінені об'єкти були відображені за собівартістю. Крім того, потрібно наводити залишок дооцінок нематеріальних активів на початок і кінець звітного періоду, зазначаючи обмеження щодо розподілу цього залишку між акціонерами.

З вищенаведеного можна зробити висновок, що діюча методика розкриття інформації про нематеріальні активи в Україні потребує певних змін.

П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” посилює порядок викладення інформації в нормативних документах, отже, слід відмітити позитивні риси:

1. Стислість, лаконічність та змістовність викладення інформації;
2. Грамотна класифікація за групами обліку відповідних прав на об'єкти нематеріальних активів;
3. Розділи містять конкретні визначення, терміни, умови визнання, оцінки, переоцінки та амортизації нематеріальних активів, канали їх вибуття та необхідна інформація, що повинна відображатись у примітках до фінансових

звітів;

4. Розповсюдження норм цього стандарту на всі підприємства, організації та інші юридичні особи усіх форм власності (крім бюджетних).

Однак ми вважаємо, що недоліком П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” є те, що він не містить:

1. Роз’яснення поняття „нематеріального активу”, як немонетарного активу; як безтілесного об’єкту обліку та оцінки; як довгострокових прав, що забезпечують їхнім власникам певний прибуток або іншу користь, мають вартість і не мають матеріально-речовинного змісту.

2. Визначення первісної вартості нематеріальних активів, виявлених за результатами інвентаризації та інших нематеріальних активів, створених за рахунок засобів держави, яка здійснюється за відновною вартістю.

3. Умов капіталізації подальших витрат, якою є збільшення внаслідок їх здійснення терміну корисного використання або майбутніх економічних вигод порівняно з первісною їх оцінкою. Наприклад, якщо унаслідок модернізації вдалось уникнути списання об’єкту нематеріального активу, як активу, який втратив свою корисність, то витрати на модернізацію підлягають відображенню у складі витрат.

4. Періодичності терміну перевірки на предмет зменшення корисності балансової вартості нематеріальних активів, використання яких за призначенням ще не відбулося або який вибув з активного використання та утримується для продажу.

5. Порядку віднесення витрат, що з’являються у процесі списання нематеріального активу і безпосередньо пов’язані з його вибуттям, та збільшують залишкову вартість об’єкта вибуття.

Виходячи із вище перелічених недоліків П(С)БО 8 “Нематеріальні активи” та питань, що в ньому не висвітлені, ведення бухгалтерського обліку на окремих ділянках (облік основних засобів, облік нематеріальних активів) вимагає роз’яснення застосування регламентуючих положень нормативно-правових актів. Так, наприклад, затверджені Міністерством фінансів Методичні

рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів визначають порядок та методологічні засади формування в обліку інформації про основні засоби і капітальні інвестиції.

Ми вважаємо, що для методичного забезпечення формування інформації про нематеріальні активи в системі бухгалтерського обліку країни достатньо одного стандарту. Однак, застосовувати П(С)БО 8 „Нематеріальні активи” без глибокого всебічного аналізу його положень і їх правильного розуміння є недоречним. Як вихід з цього становища ми пропонуємо два варіанти:

1) перенесення деяких головних позицій та пояснень, що містяться в МСБО 38 „Нематеріальні активи” до П(С)БО 8 „Нематеріальні активи”, після проведення експериментального їх впровадження на невеликій кількості українських підприємств;

2) розробка коментарю до П(С)БО 8 „Нематеріальні активи”.

На наш погляд, більш прогресивним є другий варіант, який дозволить врахувати всі особливості національної економіки.

МЕТОД ВПРАВ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Шеремета Л.П.

кандидат педагогічних наук, старший викладач

кафедра української мови

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет

імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

м.Тернопіль, Україна

sheremeta@tdmu.edu.ua

Удосконалення курсу української мови як іноземної, посилення уваги до його практичної спрямованості безперечно впливає на методи вивчення

предмета, розширює їхні функції, збагачує внутрішній зміст, активізує ті сторони, що допомагають формувати особистість студента. Для словесника сьогодні потрібним є всебічний аналіз усієї системи методів вивчення предмета, виявлення невикористаних резервів із метою розв'язання завдань, що стоять перед сучасною наукою. Методи навчання мови об'єднують в одне ціле діяльність викладача та студентів, спрямовану на засвоєння мовних знань, умінь і навичок, на організацію їх пізнавальної діяльності. Саме від використання тих чи інших методів залежить ефективність заняття.

У методиці навчання української мови існують такі класифікації методів навчання: 1) за характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький (І.Я. Лернер та М.М. Скаткін); 2) за джерелом одержання учнями знань: методи словесні (пояснення, розповідь, лекція та бесіда вчителя, джерелом для яких є слово), наочні (демонстрація вчителем і спостереження учнями предметів, явищ, процесів тощо), практичні (проведення лабораторних і вимірних робіт, формування трудових умінь і навичок, складання творів, доповідей, виконання вправ) (Є.Я. Голант, А.М. Алексюк, С.Г. Шаповаленко, І.Т. Огородников, М.А. Сорокін); за джерелом одержання знань класифікує також методи навчання Л.П.Федоренко: а) теоретичні (бесіда, повідомлення вчителя, читання підручника), б) практичні (розповідь, опис, роздум за зразком, редагування, перекази і твори), в) теоретико-практичні (різні види мовного розбору) методи вивчення мови; 3) за основною дидактичною метою: а) методи, що використовуються лише для повідомлення (сприймання) нових знань (пояснення, розповідь, бесіда, шкільна лекція); б) методи, застосовані як на початковому етапі осмислення нових знань, так і для їх закріплення (бесіда, демонстрування, робота з підручником, лабораторний метод і експеримент, вправи і методи повторення); в) метод перевірки та оцінки знань учнів. Це дає змогу виділити такі основні методи навчання мови в школі, як:

- 1) усний виклад матеріалу (розповідь, пояснення),
- 2) бесіда викладача зі студентами,

- 3) спостереження над мовою,
- 4) робота з підручником,
- 5) метод вправ.

Умовою використання певного методу є відповідність його завданням заняття. Критерієм ефективності слід вважати свідоме та міцне засвоєння студентами навчального матеріалу та набуття практичних умінь і навичок.

На заняття з української мови як іноземної важливе місце відводиться методу вправ. У методичній науці під вправами розуміють «виконання учнями навчальних завдань із метою закріплення теоретичних відомостей та оволодіння практичними вміннями і навичками» [53, с. 77-78]. Типологія вправ і завдань визначається з урахуванням особливостей виучуваного матеріалу, рівня загального розвитку, мовної та мовленнєвої підготовки студентів. Так, при вивченні дієслова та його граматичних катугорій на заняттях з української мови як іноземної пропонуємо наступну систему вправ.

Завдання 1. Прочитайте і запам'ятайте.

Вчити (студентів), навчатись (в університеті), читати (текст), писати (вправу), розмовляти (зі студентами), перекладати (слова), повторювати (правило), запитувати (у викладача), відповідати (викладачу, на запитання), слухати (розповідь), виконувати (домашнє завдання), говорити (голосно), вимовляти (слова).

Завдання 2. Прочитайте текст і перекажіть його.

Ось наша аудиторія. А це мої друзі. Вони – іноземні студенти.

Зараз заняття. Ми вивчаємо звуки та букви, читаємо, пишемо, розмовляємо українською мовою.

Зараз ми пишемо та перекладаємо українські слова. Це дуже важко.

Викладач читає слова, а ми повторюємо. Потім викладач запитує, а ми відповідаємо.

Спочатку відповідає Жан. Ми уважно слухаємо, як він відповідає. Жан відповідає дуже добре: правильно та швидко. Потім відповідає Аммар. Він

говорить українською ще не дуже добре і тому часто помиляється. Викладач говорить: «Тут помилка і тут теж помилка».

Потім ми пишемо вправи і читаємо новий текст «Друзі». Текст великий та складний. Спочатку текст читає викладач, а ми слухаємо.

Потім текст читає Жан. Він читає голосно та швидко. Далі Хасан. Він читає дуже повільно.

Викладач говорить, що ми читаємо правильно.

Завдання 3. Дайте відповіді на запитання:

1. Чия це аудиторія?
2. Хто твої друзі?
3. Що ви вивчаєте?
4. Що ви спочатку вивчаєте?
5. Як ви пишете, читаєте та розмовляєте українською?
6. Хто читає, а хто повторює слова?
7. Як відповідає Жан?
8. Як відповідає Аммар?
9. Хто часто помиляється?
10. Що говорить викладач?
11. Що ви пишете і що ви читаєте?
12. Як читає текст Жан?
13. Що говорить викладач?

Завдання 4. Запам'ятайте!

Займенник	Закінчення дієслів	Приклади		
		пишу	читаю	говорю
Я	-у, -ю	пишу	читаю	говорю
Ти	- еш, -єш, -иш	пишеш	читаєш	говориш
Ми	-емо, -ємо, -имо	пишемо	читаємо	говоримо
Ви	-ете, -єте, -ите	пишете	читаєте	говорите
Він, вона, воно	-е, -є, -ить	пише	читає	вогорить
Вони	-уть, -ють, -ать, -ять	пишуть	читають	говорять

Завдання 5. Замість крапок поставте потрібні слова, використовуючи слова з довідки.

1. Студент ... українську мову. 2. Вони ... вправу в зошиті. 3. Амір ... текст. 4. Вікторія ... слова зі словником. 5. Студентка ... на запитання викладача. 6. Декан ... зі студентами. 7. Патрік ... викладача. 8. Оксар ... в університеті. 9. Хелен ... домашнє завдання. 10. Селасі ... правило.

Довідка: виконує, перекладає, навчається, вивчає, повторює, пишуть, відповідає, читає, розмовляє, запитує.

Завдання 6. Поставте слова з дужок у потрібній формі.

1. Ми (вивчати) українську мову. 2. Викладач (читати) текст. 3. Ми уважно (слухати). 4. Потім ти (читати). 5. Тоді ми (читати) разом. 6. Зараз викладач (питати), а ти (відповідати). 7. Викладач (казати), що ми добре (розмовляти) українською мовою. 8. Вдома ми (вчити) нові слова, (робити) домашнє завдання, (повторювати) все.

Завдання 7. Замініть займенник Я займенниками, ВІН, ВОНА, ВОНИ.

Зразок: Я читаю текст. Він читає текст. Вони читають текст.

1. Я студент.

2. Я вивчаю українську мову.

3. На уроці я читаю, слухаю, пишу, відповідаю.

4. Я добре розмовляю українською мовою.

5. Вдома я завжди виконую домашнє завдання.

6. Спочатку я вчу нові слова, потім читаю текст і пишу вправи.

7. Ввечері я слухаю музику і дивлюсь фільми.

Завдання 8. Розкажіть про себе. Де ви навчаєтесь? Ким ви хочете бути? Де навчаєтесь? Що ви вивчаєте? Як ви хочете знати українську

мову? Як ви хочете читати, писати, говорити українською мовою? Як ви зараз говорите українською мовою? Чи багато працюєте на заняттях і вдома? Як ви слухаєте викладача? Як ви відповідаєте на запитання?

Під час підбору системи вправ слід ураховувати зміст, характер і форму виконання завдань (усна чи письмова), їх сполучення, послідовність за ступенем труднощів; важливим є виконання завдань, які б забезпечували застосування на практиці здобутих мовно-мовленнєвих знань. Проте завжди потрібно пам'ятати, що недоречно перевантажувати студентів надмірною кількістю практичних завдань і вправ. Інструктаж до виконання заданої вправи має сполучатися із застереженням можливих утруднень і типових помилок, які можуть трапитися студентам у процесі виконання пропонованого завдання.

Список літератури:

1. Мельничайко В.Я. Удосконалення змісту і методів навчання української мови / В.Я. Мельничайко, М.І. Пентиліук, Л.П. Рожило. – К. : Радянська школа, 1986. – 216 с.
2. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії : Навч. пос. для студ. вищих навч. закладів / С.О. Караман. – К. : Ленвіт, 2000. – 272 с.
3. Удосконалення форм і методів викладання мови // Українська мова і література в школі. – 1996. – № 1. – С. 308.

ДО ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Шеретько І.В.

Маріупольський державний університет

Студент ОС «Магістр»

Утвердження демократичних норм суспільного життя висуває нові вимоги до духовного розвитку дитини, її підготовки до життя. В контексті

наукових теорій духовного розвитку особистості, основою яких є концептуальні положення М. Бахтіна, М. Бердяєва, В. Вернадського, В. Соловйова, П. Флоренського, В. Франкла, постає нове бачення проблем розвитку дитини, починаючи з ранніх етапів її становлення. Розвиток особистості, здатної до співчуття, співпереживання, сприймання емоційних проявів інших людей забезпечує успішну її адаптацію в сучасному соціокультурному просторі.

У програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» зазначено, що старші дошкільники «здатні робити елементарні припущення щодо настрою інших» та є «сприйнятливими до власних переживань і станів» [1, с. 206-207]. Тому необхідно розширювати та поглиблювати уявлення дитини про людські переживання, сприяти оволодінню нею «азбукою емоцій», учити добирати відповідні способи прояву своїх почуттів, створювати умови для прояву дитиною чутливості до стану інших, навчити емоційної регуляції поведінки, а головне «розвивати рефлексію, запобігати утворенню емоційної глухоти, виховувати сприйнятливість, як важливу особистісну властивість» [1, с. 208].

Забезпечення емоційного комфорту, емоційного благополуччя сприяє розвитку, становленню особистості і передбачає встановлення доброзичливих стосунків між дітьми, задоволення їхньої потреби в спілкуванні з дорослим, адекватне сприймання емоційних проявів інших людей, врахування наслідків власних вчинків. На думку вчених, одним із найважчих і складніших завдань виховання є – навчити дитину «бачити і відчувати людей», а саме розвинути у дошкільника емпатію – здатність індивіда емоційно відгукуватись на переживання інших людей, розуміти їхні думки, почуття, переживання, проникати в їхній внутрішній світ (В. Абраменкова, Л. Стрелкова).

На думку вчених, дошкільний вік не тільки є сензитивним для формування навчальної діяльності, але є дуже важливим етапом у соціальному розвитку дитини, становленні її зв'язків з оточуючими людьми, формуванні здатності будувати власну поведінку відповідно до зразків. Крім того, усвідомлення власних очікувань щодо поведінки, настрою інших людей,

роблять дітей цього віку сприйнятливими до виховання у них емпатійних можливостей (Г. Абрамова, Т. Гаврилова). У низці праць доведено, що створення умов емпатійної взаємодії дошкільників з однолітками та дорослими стає значущим фактором позитивної соціальної ситуації розвитку дитини (Л. Божович, С. Якобсон).

Вивченню проблеми виховання емпатії присвячена низка праць, у яких емпатія розглядається як: властивість особистості (Т. Гаврилова, Ю. Гіппенрейтер та інші); процес (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл та інші). Окремі дослідження присвячені вивченню рівнів розвитку емпатії (Ю. Гіппенрейтер, Т. Корягина, Т. Козлова та інші), етапів її становлення (Л. Стрелкова, О. Штейнмец, І. Юсупов та інші), механізмів її формування (І. Осухова та інші); розвитку емпатії у дорослих (Г. Метельський, Г. Шингаров та інші); процесу її виховання у дітей шкільного віку (Т. Гаврилова, В. Лозоцева, Т. Немчин та інші).

Стан існуючої масової практики дошкільних закладів свідчить про відсутність систематичної роботи з виховання емпатії у дошкільників або характеризується однобічністю, епізодичністю, невизначеністю її вирішення. Такий підхід до означеної проблеми пояснюється орієнтуванням сучасної освіти на розвиток інтелектуальної сфери особистості. Зміщення акцентів з емоційно-почуттєвих на розумові не збігається з усталеними поглядами вчених про домінування в дошкільному дитинстві саме емоційного компоненту особистісного розвитку. Переважна більшість фахівців вважають, що емоції зберігають своє значення і в наступні періоди життя дитини, проте на ранніх етапах онтогенезу вони є провідними, на них значною мірою будується цілісна поведінка дошкільника; емоції керують зв'язком дитини з навколишнім світом і спрямовують її; світ перед дитиною постає таким, яким показують його її власні емоції. Недостатня увага закладів дошкільної освіти до проблеми виховання емпатії породжує у дітей жорстокість, бездуховність, егоїзм та емоційну глухоту.

Вивчаючи проблему виховання емпатії, з огляду на емоційний розвиток

дитини, А. Валлон підкреслював важливість задоволення батьками потреби дитини в емоційному контакті, що дозволяє їй надалі навчитися усвідомлювати переживання партнера по спілкуванню, передбачати наслідки своєї поведінки [2]. Згідно досліджень психологів, в сім'ях, де батьки заохочують виявлення емоцій у своїх дітей, розуміють їх почуття, беруть участь в їхніх справах, проявляють максимум довіри, тепла і любові, роз'яснюють їм етичні норми, виховують моральні почуття, діти відрізняються високим рівнем емпатійності. І навпаки, дитина, яка не отримала в сім'ї можливості задоволення потреби в самоствердженні, характеризується низькою здатністю до співчуття і емпатії. Деформація емпатії відбувається у бік зниження здатності емпатійно реагувати на окремі емоції, що виявляються іншим, що відбувається в тих випадках, коли кількість стресових, суб'єктивно значущих, ситуацій непомірно збільшується.

Грунтовний аналіз психолого-педагогічної літератури (В. Бойко, Т. Гаврилова та інші) дозволив виділити чинники, що впливають на виховання та прояв емпатії особистості, які можна умовно розподілити на дві групи: до першої групи належать чинники, які відіграють першочергову роль у розвитку емпатії в дитячому віці; до другої групи – чинники, що визначають особливості прояву емпатії у дорослої людини.

Серед чинників, що впливають на особливості прояву емпатії у дорослих, одне з перших місць займають особливості ставлення до об'єкта емпатії і система соціальних потреб суб'єкта емпатії. Більшість психологів погоджується з тим, що ставлення до іншого, включаючи непідробний інтерес, розуміння значущості і цінності особистості іншого, не допускаючи відчуженості і байдужості до переживань іншого, сприяє прояву емпатії. Найбільша увага при аналізі соціальних потреб, що впливають на прояв емпатії, надається потребі в самоствердженні. Передбачається, що домінування потреби в самоствердженні у ряді соціальних потреб особистості, з одного боку, призводить до зниження частоти прояву емпатії, а з іншого – може активізувати вияв емпатії, якщо індивід переслідує мету – отримати самоствердження шляхом соціально схвалюваного і морального вчинку.

Емпатія впливає на здатність особистості переконувати; допомагає подолати психологічний захист іншого; розширює уявлення про життя інших; збагачує власний емоційний досвід; сприяє розвитку особистості і системи її цінностей; виконує охоронні функції, якщо сприйнятий досвід загрожує психічній рівновазі індивіда. Аналіз психолого-педагогічної літератури переконує в тому, що емпатія – це здатність сприймати емоційні стани іншої людини, розуміння її почуттів і переживань, а також прагнення надавати підтримку і дієву допомогу іншим.

Науковцями доведено, що низький рівень вихованості емпатії є однією з причин прояву агресії, а наявність здатності до когнітивної емпатії, під якою розуміють здатність індивіда до оцінки перспектив того, що відбувається з іншою людиною і до орієнтації на цю перспективу, негативно співвідноситься з вибором конфліктних стратегій взаємодії і такою якістю особистості, як агресивність. Здатність орієнтуватися на перспективу позитивно співвідноситься зі схильністю суб'єкта конструктивним чином вирішувати конфліктні ситуації. У ситуації дуже високого або дуже низького рівня вірогідності прояву агресії, здатність індивіда до оцінки перспектив не може запобігти або загальмувати власні агресивні дії. Тільки у разі, якщо ступінь вірогідності здійснення деструктивних дій наближається до певних середніх величин, когнітивна емпатія може виступати як механізм гальмування агресії. Конкретна особистість може демонструвати емпатію у вигляді реакцій на дії іншого, як рефлексивні переживання, викликані станами партнера.

Отже, здатність до емпатії є однією з властивостей людини як суспільної істоти, тому що співчувати, співпереживати – значить розуміти почуття і думки іншої людини, переживати те, що переживає вона – це соціальне почуття, що дозволяє людині поставити себе на місце іншого, побачити в ньому собі подібного.

Список літератури:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. – 3-тє вид., випр. – К.: Світоч, 2009. – 430 с.

2. Валлон А. Психическое развитие ребенка / А. Валлон. – М.: Просвещение, 1967. – 296 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Шимко А.В.

студентка магістратури,
1-го року навчання, ПВШ-18001м,
гуманітарно- педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник: к. псих. н., доцент В.М. Теслюк

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства як ніколи зростає соціальна потреба в нестандартно мислячих творчих особистостях. Потреба у творчій активності фахівця і розвиненому мисленні, в умінні конструювати, оцінювати, раціоналізувати технологію швидко зростає. Вирішення цих проблем багато в чому залежить від змісту і технології навчання майбутніх фахівців. У педагогічному процесі інноваційні методи навчання передбачають введення нововведень в цілі, методи, зміст і форми навчання і виховання, у спільну діяльність викладача і студента. Ці інновації можуть бути спеціально спроектованими, вже розробленими або знову з'являтися завдяки педагогічній ініціативі [1].

Головним завданням закладу вищої освіти на сучасному етапі є підготовка фахівців, здатних нестандартно, гнучко і своєчасно реагувати на зміни, які відбуваються у світі. Тому для підготовки студентів до професійної діяльності в майбутньому і використовуються інноваційні методи навчання у закладі вищої освіти. До таких методів відноситься і проблемне навчання.

Ідеї проблемності простежуються в педагогічних концепціях Сократа, Ж.-Ж. Руссо, А. Дістервега, Л. М. Толстого. У першій половині ХХ ст. в працях

Дж. Дьюї, Дж. Брунера, інших вчених починають формулюватись ідеї навчання шляхом вирішення проблем. Принципові положення концепції проблемного навчання у різні часи розробляли Т. В. Кудрявцев, И. Я. Лернер, А. М. Матюшкин, М. И. Махмутов, Н. А. Менчинская, У. Оконь, М. Н. Скаткин, Н. Ф. Тализіна, І. С. Якиманская та ін.

Проблемне навчання – спосіб організації активної взаємодії суб'єктів освітнього процесу з проблемно представленим змістом навчання. У цьому процесі вони долучаються до об'єктивних суперечностей науки, соціальної та професійної практики, вчаться мислити, вступати у відносини продуктивного спілкування, творчо засвоювати знання [6].

Мета проблемного навчання – засвоєння не тільки результатів наукового пізнання, а й шляху, процесу отримання цих результатів (оволодіння способами пізнання), вона включає ще й формування і розвиток інтелектуальної, мотиваційної, емоційної та інших сфер студента, розвиток його індивідуальних здібностей. Тобто в проблемному навчанні акцент робиться на загальному розвитку студента, а не на трансляції готових висновків науки студентам [2].

До методів проблемного навчання відносяться:

□ Дослідницький метод, який передбачає, що студенти самі, за умови проблемної ситуації, побачать проблему, сформулюють її і вирішать. Це найскладніший метод для студентів, який вимагає від них прояву активності, самостійності, творчих здібностей.

□ Евристичний метод полягає в тому, що викладач створює проблемну ситуацію, сам формулює проблему і залучає студентів до її вирішення.

□ Метод проблемного викладу. Сутність його в тому, що викладач розкриває істину конкретної науки, демонструє еталон проблемного мислення, коли ставить проблемні питання і сам їх вирішує.

Для надбання студентами досвіду в майбутній професійній діяльності, вже в аудиторних умовах, можливо створювати ситуації, що вимагають аналізу діяльності фахівця на окремих етапах процесу, її імітації. Ситуаційне навчання

розглядається як навчання, в якому стрижнем є педагогічна ситуація як найменша дидактична одиниця, і реалізується шляхом технології інтерактивного навчання [4]. Грунтуючись на принципі проблемності, технологія ситуаційного навчання, передбачає вирішення ситуаційних завдань. Саме рішення логічно побудованої ланцюжка ситуаційних завдань сприяє не тільки надбанню студентами досвіду в змістовному компоненті майбутньої професійної діяльності, але й створює передумови для успішної соціальної адаптації через активну взаємодію учасників освітнього процесу [5].

У проблемному навчанні виділяються основні етапи: підготовчий етап (накопичення знань і відпрацювання необхідних мислительних операцій); створення проблемної ситуації, сприймання й усвідомлення її студентами; аналіз роздумів, висунення й обґрунтування гіпотези; побудова плану пошуку; актуалізація необхідних знань, умінь і навичок, вирішення проблеми; перевірка й обговорення результатів [4].

Проблемне навчання змінює мотивацію пізнавальної діяльності: провідними стають пізнавально-спонукальні (інтелектуальні) мотиви. Інтерес до навчання виникає у зв'язку з проблемою і розгортається у процесі розумової праці, пов'язаної з пошуками та знаходженням рішення проблемного завдання або сукупності завдань. На цих засадах виникає внутрішня зацікавленість, що перетворюється у чинник активізації навчального процесу та ефективності навчання. Пізнавальна мотивація спонукає людину розвивати свої схильності та можливості.

Сьогодні технологія проблемного навчання є однією з провідних педагогічних технологій. Вона дозволяє організувати навчання, при якому викладач забезпечує оптимальне поєднання самостійної діяльності із засвоєнням нових знань.

Проблемне навчання дозволяє особистості на основі наявної різноманітної інформації виробити свої власні позиції, виробити своє ставлення до неприйнятних точок зору, тобто сформуванню інформаційний світогляд, який є відкритим для уточнення, поглиблення, зміни.

Отже, проблемне навчання сприяє розвитку розумових сил студентів, їх активності, самостійності, творчого мислення. Воно забезпечує міцне засвоєння знань, робить навчальну діяльність захоплюючою, оскільки вчить долати труднощі.

Список літератури:

1. Грудзинська Е. Ю. Активні методи навчання у вищій школі. Навчально-методичні матеріали за програмою підвищення кваліфікації «Сучасні педагогічні та інформаційні технології» / Є. Ю. Грудзинська, В. В. Маріко. Нижній Новгород, 2007. 182 с.
2. Кудрявцев В. Т. Проблемне навчання: витоки, сутність, перспективи / В. Т. Кудрявцев. М.: «Знання», 1991. 37 с.
3. Осадченко І. І. Категоріальна роз'єднаність понять «Технологія навчання» та «Методика навчання» / І. І. Осадченко // Наука і освіта, 2010. № 8. С. 102-108.
4. Перегуда І., Мирончук Н. М. Застосування проблемного навчання у вищому навчальному закладі // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном: збірник наукових праць / за заг. ред. д. п. н., проф. С. С. Вітвицької, к. п. н., доц. Н. М. Мирончук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 127-129.
5. Скворцова С. А. Педагогічні умови формування компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки / С. А. Скворцова // Вектор науки ТГУ, 2011. № 1 (4). С. 155-158.
6. Федотова Г. А. Професійно-орієнтовані технології навчання у вищій школі: Навч. посібник / Г. А. Федотова, Є. Ю. Ігнат'єва. Великий Новгород: Новго імені Ярослава Мудрого, 2010. 104 с.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ У З ВРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇН

Шмигельська Іванна Миколаївна

ТНЕУ, студент гр. ОПД-21

0982169649

shmyhelska2901@ukr.net

Науковий керівник: к. е. н., доцент Шулук Б. С.

В умовах реалізації курсу на європейську інтеграцію національної економіки, особливого значення набуває проблема забезпечення системи державного фінансового контролю із врахуванням стандартів та правил діяльності міжнародних організацій.

Для того, щоб існувала демократична держава, необхідний державний фінансовий контроль. У перспективі система контролю має стати надійною та результативною аналітично-моніторинговою системою, яка забезпечить високу ефективність державних фінансів, в тому числі на стадіях формування публічних фінансових ресурсів, обрання та проектування напрямів витрачання, здійснення видатків. Вирішення зазначеного завдання потребує відповідного наукового, методичного та нормативно-інструктивного забезпечення.

На сьогоднішній день існує багато проблем, пов'язані з недостатньою дієвістю, невідповідністю нинішньої системи згаданого контролю вимогам соціально-орієнтованої економіки, що зумовлено низькою фінансовою дисципліною, а також недоліками його організації. Не зважаючи на усі нормативно-правові акти щодо необхідності розробки дієвих механізмів контролю за формуванням і використанням бюджетних коштів, ситуація відносно попередження, виявлення та ліквідації правопорушень не покращилась.

У наші часи існує така тенденція щодо обміну досвідом між органами фінансового контролю різних держав. У 1953 р. була створена неурядова міжнародна організація вищих органів фінансового контролю (далі – ІНТОСАІ). Основним завданням було вивчення і поширення кращих світових здобутків діяльності контролюючих органів. Також організація проводить семінари, конференції, здійснює обмін стажистами [1].

Англія, Німеччина, Франція та Швеція зробили певні внески у розвиток системи державних фінансів і контролю. Англію було визнано засновницею класичної податкової системи. Німеччина, у свою чергу, має багато подібного з адміністративною реформою України, інтенсивно розвиває економічні відносини з нею, здійснює обмін досвідом серед аудиторів, інспекторів. Франція вважається прикладом організації бюджетного контролю. Її рахункова палата має багатий історичний досвід діяльності. Швеція цікава як держава з соціально-орієнтованою економічною і фінансовою політикою. У цій країні використовуються не типові для інших країн методики здійснення бюджетного і податкового контролю.

Для ефективного державного фінансового контролю важливим є надання якнайбільше повноважень контрольним органам. Здійснюючи зовнішній фінансовий контроль за бюджетним процесом, державні органи влади у світовій практиці мають єдину назву - Вищі органи фінансового контролю. Але у кожній країні такий орган носить іншу назву: у Німеччині і Франції - це Рахункова палата, у Великобританії - Національне контрольно-ревізійне управління, у Швеції - Національне Ревізійне Бюро [2, с.52].

Англійський вищий орган фінансового контролю є відповідальним перед парламентом, адже представляє орган демократії і наділений широкими контрольними повноваженнями, але система контролю у Англії не є ідеальною, оскільки дає можливість уряду приховувати недоліки функціонування державних фінансів.

У Німеччині вищий орган фінансового контролю представлений Рахунковою палатою, яка складається з автономних установ із визначеними

повноваженнями і обов'язками, незалежних від органів влади. Основні вимоги до працівників, для ревізорів це необхідний професійний досвід у сфері фінансового контролю.

Рахункова палата Франції є незалежним органом від парламенту і уряду, проте діє колегіально і саме цим суттєво відрізняється від вищих контрольних органів інших країн (наприклад, Англії). Керівництво роботою органу здійснює президент, а сім його заступників одночасно очолюють палати. Члени Рахункової палати мають статус судей. У Франції, на відміну від України, існує можливість здійснювати урядовий фінансово-економічний контроль і аналіз діяльності стратегічних для держави підприємницьких структур, не пов'язуючи це право з одержанням бюджетних коштів чи сплатою податків [3, с. 84].

Спільними функціями органів державного фінансового контролю є: контроль дохідних джерел бюджету, контроль за бюджетними видатками, контроль за ефективністю та законністю використання податкових пільг, недопущення здійснення фінансових зловживань завдяки вдосконаленню законодавства.

В Україні проведення державного фінансового контролю супроводжується трьома основними групами проблем, які знижують його ефективність. Перша пов'язана з недосконалістю їх організаційної структури, оскільки контролюючі органи функціонують відокремлено, без регламентованого розподілу функцій, процедур, визначеного механізму взаємодії та координації діяльності між центром і регіонами, що не сприяє формуванню цілісної системи фінансового контролю. Друга пов'язана з незабезпеченістю єдиної бази даних, котра б давала змогу контролюючим органам обмінюватися необхідною інформацією. Третя пов'язана з неузгодженістю дій при здійсненні попереднього, поточного й наступного державного фінансового контролю, що зумовлено каральним характером контролю, а не попереджувальним [4, с. 32].

З метою стабілізації фінансово-бюджетної дисципліни щодо використання бюджетних коштів необхідно поступово трансформувати систему тотальних перевірок у сучасну європейську модель розвитку державного фінансового контролю, метою якої є попередження та недопущення бюджетних порушень.

Певні заходи (організацію та здійснення поточного контролю за належним виконанням бюджетів, проведення тематичних перевірок за окремими бюджетними статтями; контроль за оцінкою обґрунтованості й законності показників бюджетних видатків та їх виконанням; аналіз порушень і відхилень від затверджених показників під час використання бюджетних коштів, визначення причин таких порушень та підготовку пропозицій щодо їх усунення й недопущення у майбутньому; контроль за виконанням місцевих програм соціально-економічного розвитку) здатні значно поліпшити загальний стан контрольно-ревізійної діяльності в нашій державі. Але реформування не може бути ефективним без належного навчання та підвищення кваліфікації працівників контролюючих органів за допомогою розроблення навчальних програм, проведення засідань «за круглим столом», конференцій, консультацій та інших заходів з участю представників органів державної влади і громадськості, створення між контролюючими органами єдиного інформаційного простору щодо підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів [6, с. 403].

Таким чином, використання позитивного досвіду діяльності зарубіжних держав може бути важливим чинником удосконалення вітчизняної системи державного фінансового контролю. Для підвищення дієвості державного фінансового контролю у вітчизняній практиці потрібно поліпшити діяльність контролюючих органів, чітко визначивши їх функції і повноваження, створивши й відпрацювавши механізм координації роботи; встановити систематичний обмін фінансовою й управлінською інформацією між згаданими органами, створивши єдину інформаційно-аналітичну базу даних [5, с. 81]; забезпечити раптовість здійснення і скасування обмежень при проведенні

попереднього, поточного й наступного державного фінансового контролю; адаптувати національну систему перевірок до стандартів і норм міжнародного права у сфері такого контролю. Це дасть змогу забезпечити ефективне, цільове та результативне використання бюджетних коштів.

Список літератури:

1. Лімська декларація керівних принципів контролю (Прийнята IX Конгресом Міжнародної організації вищих контрольних органів (ІНТОСАІ) в 1977 році). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/604_00I (дата звернення: 24.03.2019).

2. Пожежа Т. О. Розвиток фінансово-бюджетного механізму державного фінансового контролю: дис. на здобуття наук, ступенів канд. екон. наук. Суми, 2012. 226 с.

3. Стефанюк І. Б. Зарубіжний досвід! Є чому навчатися, є чого позичати (Організація Урядового фінансового контролю у Франції). URL: http://www/dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article?art_id=34227&cat_id=34204 (дата звернення: 24.03.2019).

4. Шхоцькій В. Зарубіжний досвід організації державного фінансового контролю та можливість його використання в Україні. Економіст. 2016. № I. С. 31-34.

5. Кириленко О., Петрушка О. Інституційні основи державного пенсійного страхування в Україні. Журнал європейської економіки. 2013. №12 (1). С. 79-95.

6. Шулюк Б. С. Посилення дієвості державного фінансового контролю за виконанням бюджетних програм у сфері соціально-культурних послуг. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка. 2011. №4 С. 401-404.

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ

Штерма Тетяна Василівна

к.е.н., доцент

ПВНЗ «Буковинський університет»,

м. Чернівці

Скуляк В.М.

к.е.н.

ПВНЗ «Буковинський університет»,

м. Чернівці

Праця виступає не тільки як основний виробничий фактор для економіки в цілому чи для окремої фірми, але і як найважливіше джерело добробуту людей: велику частку доходів їм дає саме праця – близько 50% населення в розвинутих економічних країнах працюють за наймом або на себе. Тому ясно, що економіка праці важлива не тільки як теорія, але й практично – у першу чергу, для вироблення обґрунтованих державних заходів з регулювання ринку праці.

За даними Державної служби статистики України, чисельність зайнятого населення у I півріччі 2018 року, у порівнянні з I півріччям 2017 року, зросла на 162 тис. осіб та становила 16,3 млн осіб.

За віковими групами: майже половину зайнятих громадян становили особи віком 40-59 років, 29% – особи у віці від 30 до 39 років, 19% – у віці від 15 до 29 років [2].

За професійними групами: 41% зайнятих становили керівники, службовці, професіонали та фахівці, 19% – особи, що займали робочі місця, які належать до класу найпростіших професій, 17% – працівники сфери торгівлі та послуг, 12% – кваліфіковані робітники з інструментом та сільського господарства, 11% – робітники з обслуговування та машин.

Рівень зайнятості зріс з 56,0% до 56,8%. Рівень зайнятості зріс в усіх

регіонах, найбільш суттєво в Луганській (з 54,7% до 56,6%), Запорізькій (з 55,5% до 56,8%), Тернопільській (з 50,8% до 52,0%) та Черкаській (з 56,2% до 57,4%) областях.

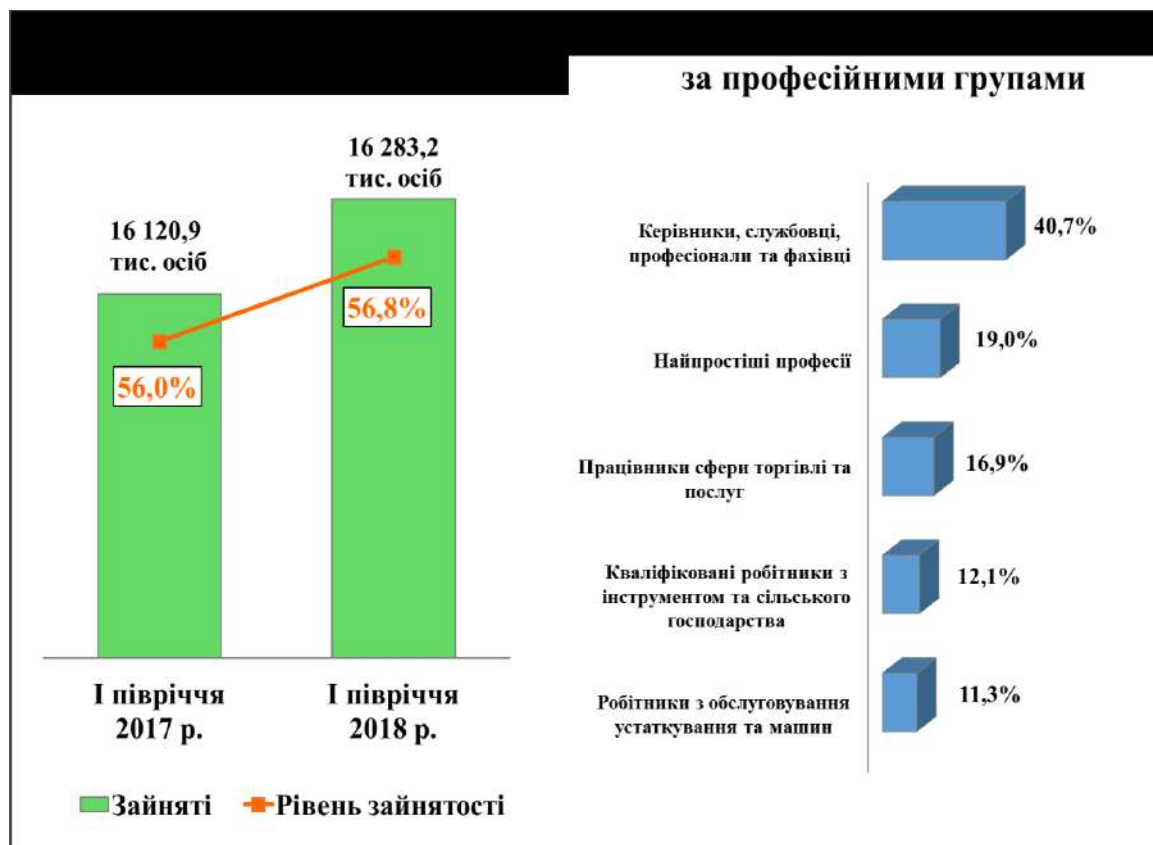

Рис 1. Чисельність зайнятого населення [1]

Найвищий рівень зайнятості спостерігався у м. Києві (62,3%), Харківській (61,5%), Київській (58,8%), Дніпропетровській (58,7%) та Миколаївській (58,1%) областях, а найнижчий – у Тернопільській (52,0%), Донецькій (49,9%) та Волинській (49,3%) областях.

Кількість зайнятих громадян у неформальному секторі економіки скоротилася на 109 тис. осіб та становила 3,6 млн осіб. Питома вага зайнятих у неформальному секторі, серед усього зайнятого населення, зменшилася з 22,7% у I півріччі 2017 року до 21,8% у I півріччі 2018 року.

Серед видів економічної діяльності найбільш поширеною неформальна зайнятість була у сільському, лісовому та рибному господарствах (43%), у

оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів (19%), а також у будівництві (15%).

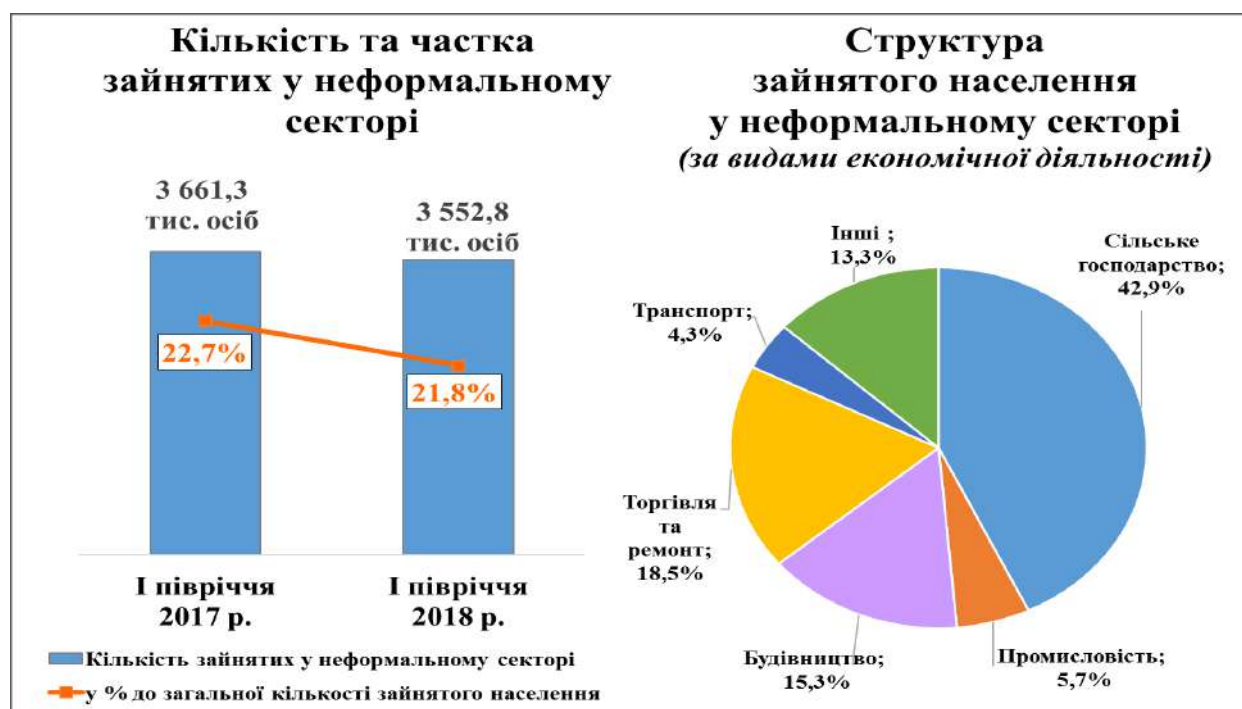

Рис.2. Зайняте населення у неформальному секторі [1]

Чисельність безробітного населення (за методологією МОП) у I півріччі 2018 року, у порівнянні з I півріччям 2017 року, скоротилася на 109 тис. осіб та становила 1,6 млн. осіб. За віковими групами: серед безробітних 29% становили особи віком від 15 до 29 років, 31% – особи у віці від 30 до 39 років, 22% – у віці від 40 до 49 років. За причинами незайнятості: серед безробітних частка осіб, які звільнилися за власним бажанням, становила 36%, вивільнених з економічних причин – 22%, частка безробітних, у яких робота мала сезонний характер – 12%, частка осіб, які не змогли знайти роботу після закінчення строку контракту – 9%, після закінчення навчальних закладів – 8%.

Рівень безробіття, за методологією (МОП) скоротився з 9,6% економічно активного населення у I півріччі 2017 року до 8,9% у I півріччі 2018 року. Скорочення рівня безробіття відбулося в усіх регіонах.

Найнижчий рівень безробіття спостерігався у Харківській (5,1%),

Київській (6,2%), Одеській (6,7%) областях та місті Києві (6,6%), а найвищий – у Полтавській (11,7%), Кіровоградській (11,8%), Волинській (12,2%), Донецькій (14,1%) та Луганській (15,4%) областях.

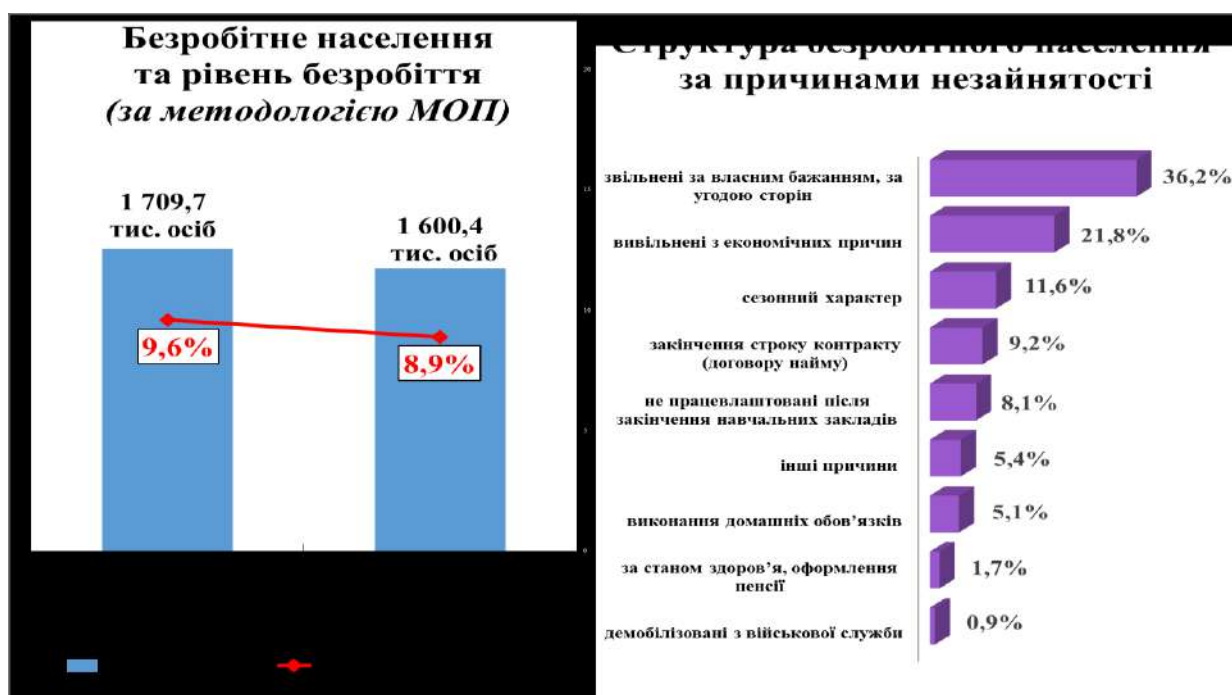

Рис.3 Структура безробітного населення [1]

Протягом січня-серпня 2018 року роботодавцями було подано інформацію про заплановане масове вивільнення 113 тис. працівників, що на 17% менше, ніж у відповідному періоді минулого року. Із загальної кількості попереджених про масове вивільнення 31% становили працівники охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, 25% – державного управління й оборони, обов'язкового соціального страхування [2].

Таким чином, недооцінка сфери зайнятості в останні роки щодо її впливу на розвиток економіки, рівень та якість життя населення призвела до того, що механізм зайнятості був не стільки каталізатором, скільки гальмом економічних реформ. В Україні сформувався ринок праці з обмеженим попитом.

Ринок праці стає найважливішою ланкою національної і світової ринкової цивілізації, на ньому формуються трудові ресурси творчого типу, що здійснюють повсякденну еволюцію суспільства.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>);
2. Державна служба зайнятості України. (<http://www.dcz.gov.ua>);
4. Лісогор Л.С. Ризики на ринку праці України: вплив кризових тенденцій // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2010. – №4 (43), частина III. – С. 87 – 91.
5. Населення України: трудова еміграція в Україні: монографія / Лібанова Е.М., Лісогор Л.С., Ткаченко Л.Г. та ін. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, Держкомстат, 2010. – 265 с.
6. Ринок праці та зайнятість населення: проблеми теорії та виклики практики : монографія / Лісогор Л.С. та ін.; Ред. - координатор М.В. Туленков. – К.: ІПК ДСЗУ, 2010. – 363 с.

THE ROLE OF STATE FINANCIAL CONTROL IN A MARKET ECONOMY**Shuliuk B.S.**

Ph.D. in Economics,
Associate Professor of Department of Finance named after S.I. Yuriy
Ternopil National Economic University

Petrushka O.V.

Ph.D. in Economics,
Associate Professor of Department of Finance named after S.I. Yuriy
Ternopil National Economic University

Control is a prerequisite for the existence of a democratic state, an important factor in making managerial decisions. It is a means of identifying disadvantages in the activities of budget institutions, organizations, economic entities and identifying

the causes of their generation. Control strengthens the discipline of the staff of the management apparatus, makes it possible to objectively assess the level of their competence and responsibility. In the conditions of the development of market relations in Ukraine, the state financial control over the process of formation and use of budgetary resources acquires special significance.

State financial control is the realization of actions and operations by state authorities, as well as specially created by them bodies, using the forms and methods of its organization, in compliance with the compliance of economic entities and authorities with the norms of law in order to ensure the lawfulness, expediency of distribution, effectiveness of the use of financial resources State financial control is an integral and important component of state regulation of the economy, since it is intended to provide this process with reliable information about the use of financial resources by economic entities, the presence of deviations from the established norms that impede the formation, targeted and effective use of state financial resources, and also makes it possible take the necessary measures to block negative phenomena and prevent them from happening in the future.

Public financial control covers not only the state sector of the economy, but also extends to economic entities of all forms of ownership, mainly through verification of their compliance with tax laws, the targeted use of subsidies, grants, budget loans, as well as execution of state and municipal orders, the effectiveness of providing and the legality of using tax breaks.

The main purpose of the state financial control is to ensure legality, expediency and efficiency in the process of formation, distribution and use of financial resources of the state on the macro and microeconomic levels. The main tasks of the state financial control at the macro and microeconomic levels are shown in Fig. 1.

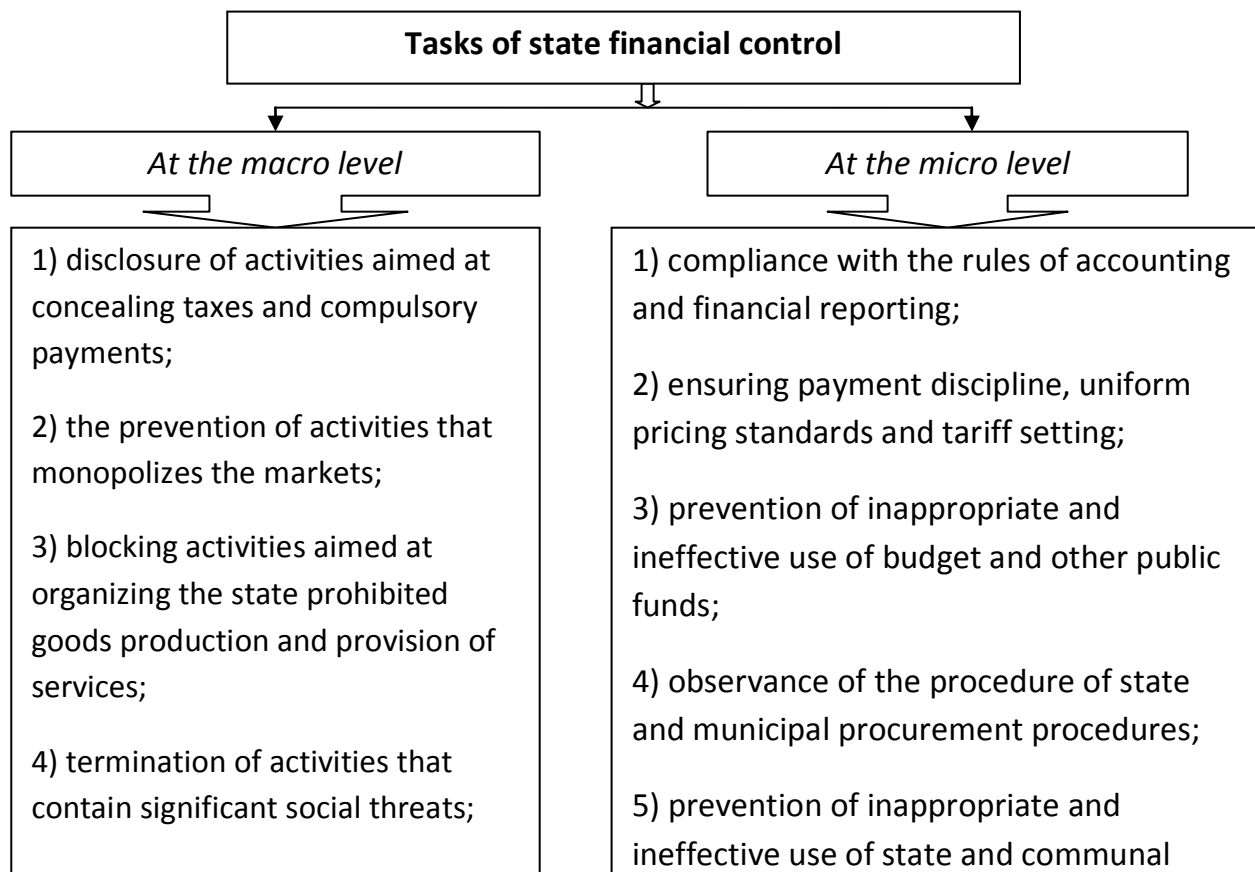

Fig. 1. Tasks of state financial control at macro and microeconomic levels

*

**Built by sources based sources [1, c. 363-364; 2, c. 71-72]*

These items are, in fact, the only complex task. Failure of any of them weakens or even nullifies all other measures of state financial control and renders inaccessible its purpose. Therefore, only consistent fulfillment of each task enables to ensure the legality, efficiency, financial discipline and rationality in the process of formation, distribution, ownership, use and alienation of assets owned by the state.

State financial control is a prerequisite for identifying and eliminating shortcomings in the activities of economic entities with different forms of ownership and the causes that generate them, promotes the dissemination of positive practices and ensuring the validity of decisions and their timely implementation [3, p. 112]. Its purpose is to ensure the legality and effectiveness of the use of state financial and material resources, state property.

Thus, state financial control occupies an important place in the management of the state, the main purpose of which is to strengthen the fiscal discipline and to prevent abuse in the flow of funds from various state centralized and decentralized funds, financial institutions and business structures.

References:

1. Demyanyshyn V. G., Pogryshchuk G. B. Budget management / ed. V. G. Demyanishina. Ternopil: TNEU, 2017. 532 p.
2. Magurchak T. P. Financial control as a function of the control system. *Young scientist*. 2014. № 11 (14). P. 70-75.
3. Maksimova V. F. Organization of state financial control: teaching. manual Odessa: ONEU, 2012. 276 p.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

Шумейко І.В.

студентка 3 курсу

Сергієнко О.А.

к.е.н., доц. кафедри КТПД

ННІ ЕММБ НТУ «ХП», Харків, Україна

Анотація. У роботі проведено статистичний аналіз сучасного стану ринку житлової нерухомості в Україні. Досліджено динаміку змін цін на нерухомість на первинному та вторинному ринках за регіонами.

Ключові слова: ринок нерухомості, ріелтор, оренда, девелопер, брокер.

У сучасних умовах нерухомість стає досить значним об'єктом інвестування, отже уміння регулювати відносини, пов'язані з нерухомістю, знання нормативно-правової бази визначають ефективність менеджменту і є основним чинником життєздатності структур ринку нерухомості. Нерухомість

слугує базою для господарської діяльності та розвитку підприємств і організацій усіх форм власності як на первинному так і вторинному ринку. Саме через це процес формування ринку нерухомості в Україні характеризується бурхливим розвитком. Нерухомість є головним предметом дискусій під час приватизації державного і комунального майна, оренди та купівлі-продажу земельних ділянок, приміщень житлового та нежитлового секторів [2, с. 387].

Ринок комерційної нерухомості розвиватиметься з відновленням економіки, впровадженням реформ, спрямованих на зниження корупції, поліпшення бізнес-клімату та підвищення інвестиційної привабливості [3 с.192]. З відновленням економіки в Україні з 2016 року ринок комерційної нерухомості досить поживається: попит збільшується, вакантність падає, ціни поступово підвищуються, іноземні компанії активніше виходять на ринок. Разом з тим, інвестори, враховуючи стримані економічні прогнози, оцінюють можливі ризики на ринку комерційної нерухомості, особливо в частині розвитку нових об'єктів, як високі. У той же час ринок житлової нерухомості характеризується дуже низьким попитом у зв'язку з низьким рівнем купівельної спроможності населення. Житло на ринку купується переважно шляхом продажу інших об'єктів нерухомості або іншого житла, шляхом розселення.

У 2017 році зареєстровано високий рівень пропозиції на первинному ринку нерухомості України. Так, за січень-вересень 2017 року в експлуатацію було введено на 21,4% більше житла, ніж за той самий період 2016 року. Передумов для значного поживлення ринку житлової нерухомості і зростання цін в 2019 році, як і в найближчі роки, немає. Так, пропозиція в кілька разів перевищує попит, у населення немає значних фінансових заощаджень, а інструменти кредитування залишаються недоступними через високі відсоткові ставки.

Як очікується, в 2019 році собівартість будівництва зросте (на 20-25%), однак ціни на ринку первинної нерухомості будуть скориговані на невідповідність попиту і пропозиції, а тому зростання собівартості будівництва

буде знівельовано, і можна буде спостерігати зниження цін на житлову нерухомість. Розвиток вторинного ринку нерухомості буде залежати від ситуації на первинному ринку: його зростання можливе в разі призупинення будівництва новобудов.

Згідно з даними Державної служби статистики України ціни на житло на первинному та вторинному ринках мають незначну тенденцію до зростання, що обумовлено коливаннями курсу національної валюти (рис. 1) [1]. На первинному ринку житла за 2017 рік в порівнянні з 2016 спостерігаємо: підвищення індексу цін на однокімнатні та трьохкімнатні квартири, але зменшення цін на двокімнатні. На вторинному ринку житла за 2017 рік в порівнянні з 2016 спостерігаємо: підвищення індексу цін на двокімнатні та трьохкімнатні квартири, але зменшення цін на однокімнатні. Також можна відмітити, що середні індекси цін як за роками так і в цілому за всім ринком коливаються в стандартних для вибірки межах, середні значення практично співпадають з індексами 2017 на первинному ринку.

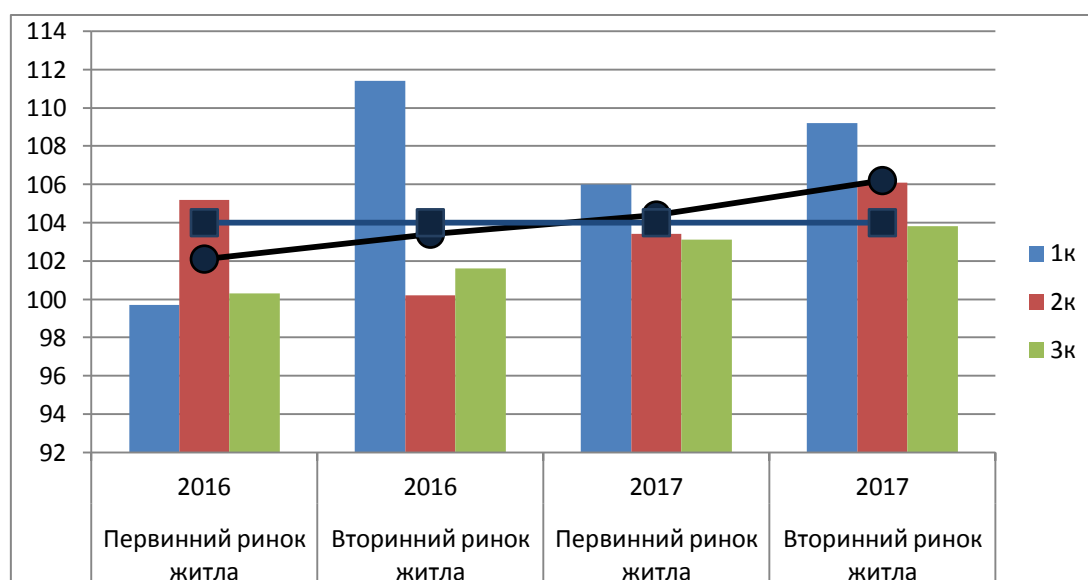

Рис. 1. Гістограма розподілу індексу цін на первинному та вторинному ринку житла в Україні в 2016-2017 рр.

(Без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м.

Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції)

Слід також відзначити, що первинний і вторинний ринки є не тільки конкуруючими, а й взаємодоповнюючими ринками. Вторинний ринок здатний задовольнити збільшений попит тільки в тому випадку, якщо на ньому присутні незайняті об'єкти нерухомості. Наявність вакансій є нормальним станом для вторинного ринку, а їх рівень може розглядатися як один з важливих індикаторів стану ринку нерухомості в цілому. Аналіз ринків нерухомості показує, що для кожного локального ринку є свій нормальний рівень (норма), відповідний поняттю збалансований ринок. Зміна даної норми є сигналом для учасників ринку про швидку зміну ринкової ситуації і тому має велике значення при веденні бізнесу в сфері нерухомості:

— скорочення норми вакансій сигналізує про зростання попиту на об'єкти нерухомості, що дозволяє учасникам ринку, насамперед забудовникам, відреагувати на цей попит випереджаючим збільшенням будівництв, а в перспективі - і обсягів пропозиції на первинному ринку;

— збільшення норми свідчить про насичення ринку і є сигналом до скорочення активності на первинному ринку.

Згідно з даними Державної служби статистики України про прийняття в експлуатацію квартир у житлових будинках за місцем будівництва за регіонами у січні-вересні 2018 року загалом експлуатується 61180 квартир (рис. 2) з середньою площею у $85,5 \text{ м}^2$ (рис. 3) [1].

Спостерігаємо, що практично в усіх областях України кількість квартир, зданих в експлуатацію, в міській місцевості перевищує кількість квартир в сільській. В той час як площа квартир, зданих в експлуатацію в сільській місцевості, перевищує на достатньому рівні площу квартир в міській.

На рис. 4 представлені графіки кореляційних взаємозв'язків середньої площі квартир за регіонами у містах, селах та в цілому для аналізу перспектив розвитку міських та сільських територій та їх привабливості.

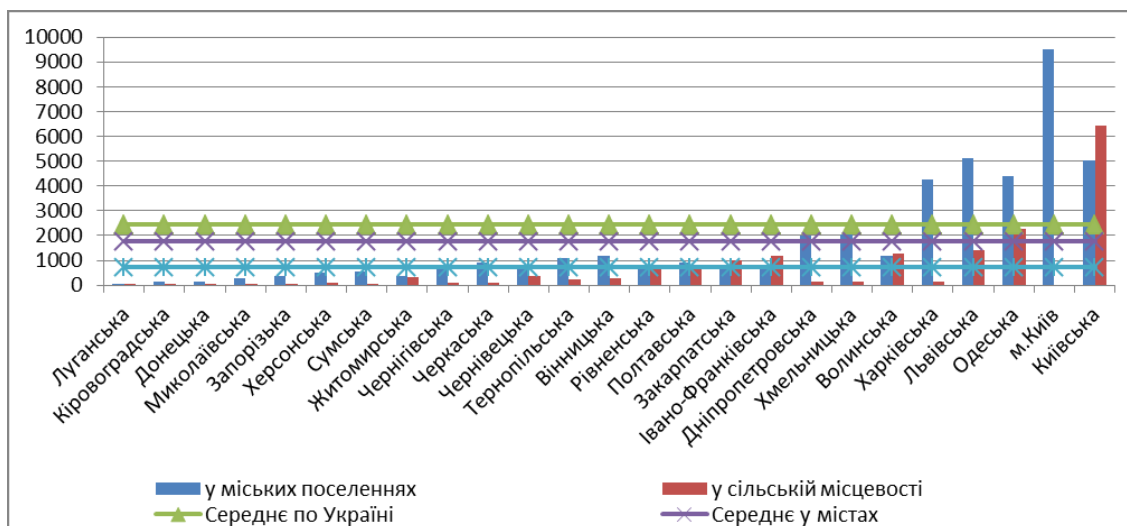

Рис. 2. Графік кількості квартир прийнятих в експлуатацію у житлових будинках (нове будівництво) за місцем будівництва по регіонах у січні-вересні 2018 р.

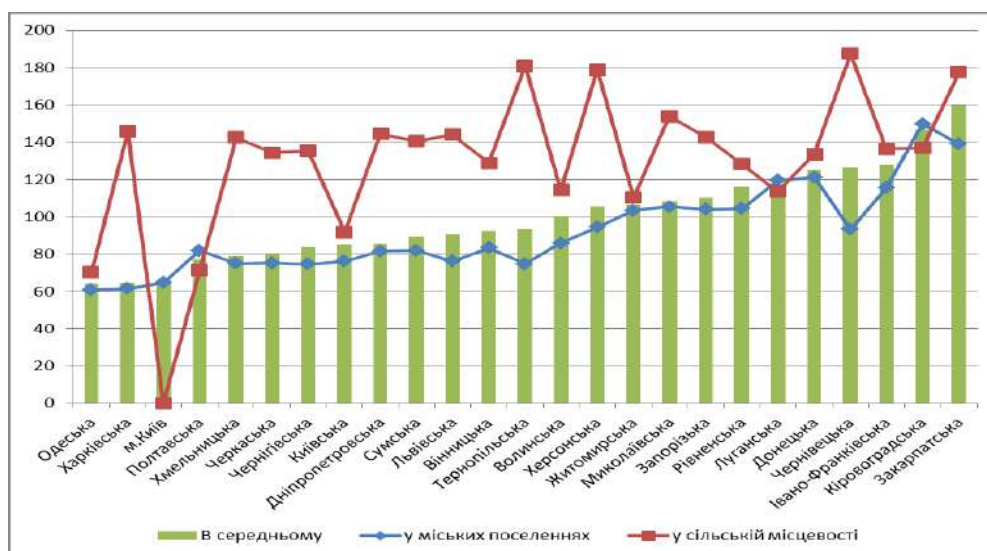

Рис. 3. Графік змін середнього розміру квартир прийнятих в експлуатацію у житлових будинках (нове будівництво) за місцем будівництва по регіонах у січні-вересні 2018 року, м² загальної площі

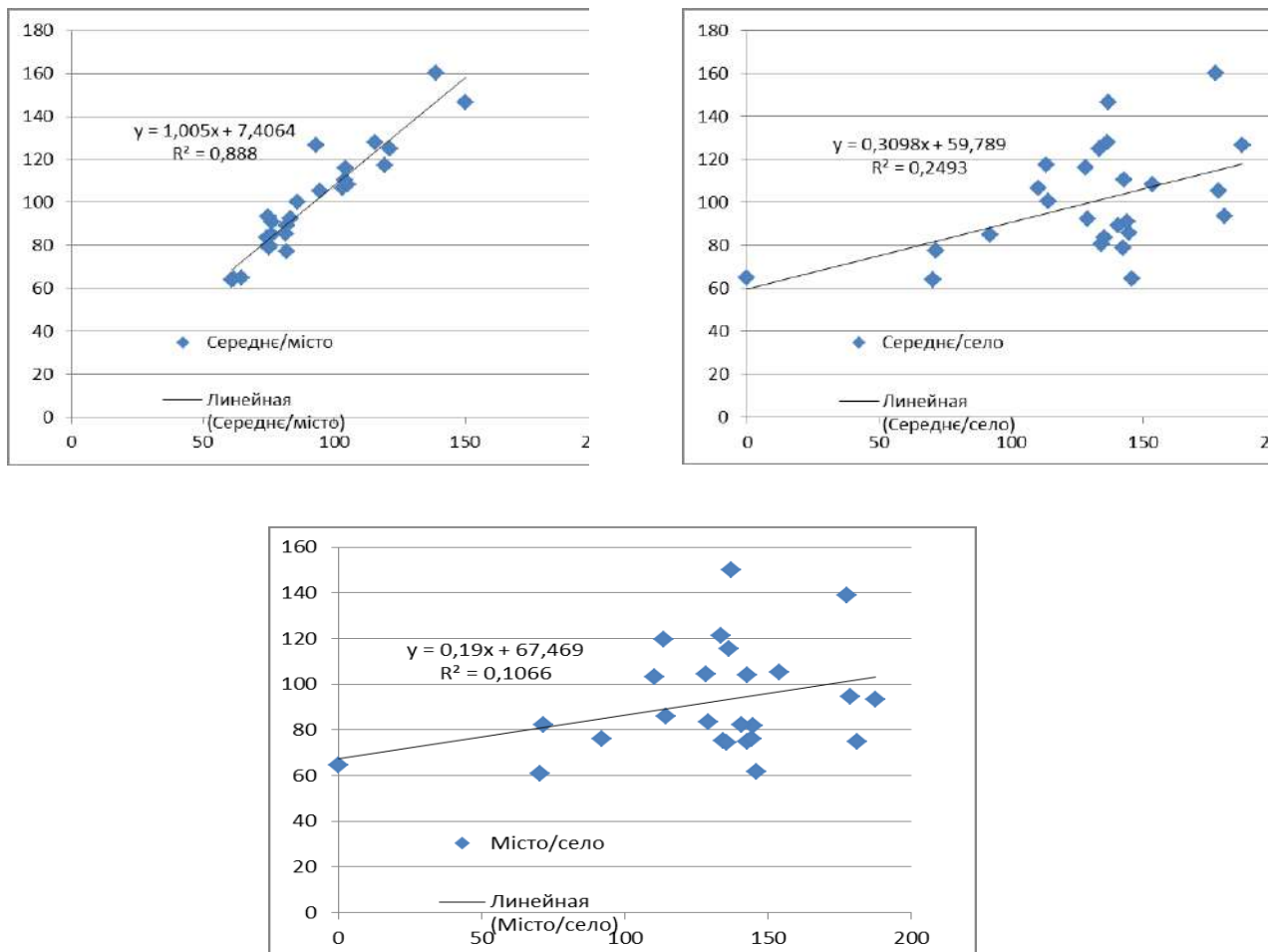

Рис. 4. Графіки кореляційних взаємозв'язків середньої площі квартир за регіонами у містах, селах та в цілому

Отже, проведений статистичний аналіз стану ринку житлової нерухомості та оцінка динаміки змін цін на нерухомість за регіонами дозволить завчасно передбачити можливі коливання на ринку та визначити тенденції розвитку.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: [<http://www.ukrstat.gov.ua>].
2. Ринок нерухомості: Навчальний посібник / Асаул А.М., Павлов В.І., Пилипенко І.І., Павліха Н.В. - К., 2012. - 387 с.
3. Павлов В. Особливості формування ринку комерційної нерухомості // Регіональна економіка. - 2009. - № 1. - С. 191-199.

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЕКТУВАННІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЗВАРЮВАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Шумикін С.О.

Запорізький національний технічний університет, канд. техн. наук, с.н.с.,
доцент (ID ORCID 0000-0003-3407-2507, +38097-921-96-41, E-mail:
Shusa1958@ukr.net)

Розвиток програмних засобів сприяв формуванню нових принципів організації зварювального виробництва. Використання сучасних комп'ютерних технологій дозволяє швидко знаходити оптимальні технологічні рішення при значному зниженні ресурсоемності, розширює можливості обчислювального експерименту, дає можливість з безлічі варіантів технології вибрати найбільш оптимальний або прогнозувати результат зварювання.

Системи CAPP (Computer Aided Process Planning - планування технологічних процесів з використанням комп'ютерних програм або автоматизована технологічна підготовка) призначені для побудови послідовності технологічних операцій та оформлення технологічної документації. Дані системи представлені на ринку такими продуктами, як Компас - Вертикаль (АСКОН); Інтермех - TechCard; ARMSW (ComHighTech); ADEM CAM / CAPP; WeldOffice (CSPEC, USA); WeldPlan (Force Technology, Данія).

Компас - Вертикаль - система автоматизованого проектування технологічних процесів (САПР ТП). Інтеграція САПР ТП Вертикаль з системою тривимірного моделювання КОМПАС-3D забезпечує наскрізне рішення задач конструкторсько-технологічної підготовки виробництва (КТПП).

Системи CAD (Computer Aided Design - конструювання з використанням комп'ютерних програм) містять модулі моделювання тривимірної звареної конструкції (деталі), оформлення креслень і текстової конструкторської документації (специфікацій, відомостей і т.д.): креслярське орієнтовані системи

(Компас, AutoCad); системи об'ємного моделювання (SolidWorks, SolidEdge); інтегровані системи (CATIA, Unigraphics, Pro / Engineer).

CAE (Computer Aided Engineering - інженерні розрахунки з використанням комп'ютерних програм).

Системи CAM (Computer Aided Modeling - підготовка виробництва з використанням комп'ютерних систем) представляють програмні пакети, що керують рухом роботів при зборці компонентів і переміщенні їх між операціями.

Міцність, жорсткість, довговічність, стійкість зварних конструкцій аналізують в універсальних CAE-системах ANSYS, NASTRAN, що мають спеціальні засоби і можливість досліджувати об'ємні, оболонкові або стрижневі конструкції.

ComHighTech - програмне забезпечення, що дозволяє моделювати основні зварювальні процеси контактного, дугового, лазерного зварювання і різання (SPOTSIM, MAGSIM, CUTSIM), а також автоматизувати робоче місце інженера-технолога (ARMSW).

Продукт ComHighTech складається з декількох пакетів програм, що дозволяють виконувати певні функції: MAGSIM - імітація МАГ-зварювання (напівавтоматична в активних захисних газах), SPOTSIM - моделювання контактної точкової зварювання, CUTSIM - імітація лазерного різання, ARMSW - створення технологічної документації, MEXSW - аналіз механічних властивостей зони термічного впливу, FLUX 2.1 - розрахунок параметрів режиму зварювання під флюсом.

MEXSW - програмне забезпечення для аналізу механічних властивостей зони термічного впливу (ЗТВ) зварного шва при дуговому зварюванні (ручне дугове зварювання, МИГ / МАГ зварювання, зварювання під флюсом). Можливий аналіз впливу параметрів процесу на структурні складові шва, швидкість охолодження і механічні властивості.

Програмний пакет ARMSW - САПР складально-зварювального і заготівельного виробництв з автоматичним нормуванням часу, розрахунком

режимів зварювання, витрати матеріалів і видачею комплекту текстових документів і графічних ескізів.

Програма Sysweld дозволяє в рамках моделювання варіювати параметри процесу зварювання і, завдяки цьому, знаходити оптимальні рішення. Пакет відтворює зварювальні процеси, характерні для всіх промислових сплавів на основі алюмінію і сталей. Так само може бути аналіз специфіки поведінки більш екзотичних сплавів, наприклад, використовуваних переважно в аерокосмічній галузі. Sysweld моделює термічну обробку металів і зварювання, внутрішню напругу, деформацію, твердість і міцність матеріалів, підданих даними технологічним обробкам. На величину залишкової деформації впливає послідовність складання і накладення зварних швів. Моделювання зварювального процесу дозволяє передбачити можливу деформацію і мінімізувати її, зменшити градієнт температур і поверхневих напружень.

PAMASSEMBLY є інструментом для моделювання зварювання конструкцій з тонколистового металу. Програма має дружній інтерфейс і інтуїтивно зрозумілий алгоритм роботи. Вона працює в зв'язці з SYSWELD (остання використовується в якості вирішувача), що дозволяє отримувати достовірні результати.

Найбільш повну і об'єктивну оцінку різних варіантів технології виготовлення зварних конструкцій можна вести за допомогою розрахункових методів проектування технологічних процесів. Розрахункові методи визначення режимів зварювання, властивостей металу зварних з'єднань, зварювальних деформацій і напружень, впливу механічних прийомів боротьби з деформаціями полегшують вибір раціональних способів і режимів автоматичного, напівавтоматичного і ручного зварювання, послідовності складальних і зварювальних операцій, температури попереднього підігріву виробу перед зварюванням, типу пристосувань і допоміжного зварювального обладнання, розмірів припусків на подальшу механічну обробку та ін.

Для розрахунку вищезазначених критеріїв зварювальних конструкцій існує багато методик, але найоптимальнішим методом сьогодні є метод

кінцевих елементів. Саме на його основі працює комплекс програм SYSWELD і PAMASSEMBLY, які моделюють процеси зварювання. Програми представляє компанія ESI Group.

PAMASSEMBLY, використовуючи результати відповідного локального розрахунку, переносить дані про деформації і напруження локальної моделі на глобальну і проводить розрахунок зварювальних деформацій і напружень по всій збірці, реалістично моделюючи заданий технологічний процес.

Глобальна модель - це вся зварювальна конструкція, локальна модель - це зварне з'єднання. Воно моделюється з урахуванням протікання всіх фізичних процесів при зварюванні. Моделі розраховуються за допомогою SYSWELD, а результати їх розрахунку передаються в PAMASSEMBLY.

Робота PAMASSEMBLY заснована на локально-глобальному підході. При глобальному розрахунку враховується механічний вплив зварювальних кондукторів та інших зварювально-збиральних пристосувань. Поєднання глобального і локального розрахунків дозволяє багаторазово програвати різні варіанти впровадження нових технологічних процесів по всій конструкції, домагаючись оптимального результату.

Результати представляються у вигляді графіків і діаграм. Можливий експорт даних в такі формати, як JPEG, PNG або TIFF. Також є можливість створювати відео фрагменти.

Sysweld обчислює такі показники, як швидкість зварювання, погонну енергію, параметри активного джерела тепла і присадочного матеріалу (марка, діаметр, швидкість подачі). SOAR проводить моделювання теплових процесів різних видів зварювання (дугова, контактна, лазерна) та наплавлення: проведення теплових розрахунків, розробка енергоефективних технологій.

Компанія Fronius International GmbH, світовий провідний виробник обладнання для зварювання, випустила безкоштовний додаток Weld Wizard для смартфонів на базі Android і Apple iOS (iPhone). Додаток являє собою розрахунковий інструмент для визначення параметрів режиму зварювання і показників ефективності процесу. Можливо вибрати різні процеси зварювання

для обраної геометрії зварного шва, що дозволить точно розрахувати енерговитрати і витрати на метр зварювального шва.

Weld Wizard включає в себе високошвидкісні відеоролики, що демонструють відрив крапель і дуги в деталях. При генерації фінансових розрахунків і порівнянь він є абсолютно точним і дозволяє зварювальникам, інженерам-проектувальникам і фахівцям з планування роботи швидко і легко отримувати всю необхідну інформацію. Проста класифікація налаштувань по швидкості наплавлення, споживаної енергії і економічному порівнянні робить додаток особливо зручним для користувача і простим в навігації.

В результаті розрахунків ви отримуєте конкурентну перевагу, яка дозволить вам створювати технологічні зварні конструкції. Крім того, ви зможете значно скоротити витрати на дослідне виробництво, підвищити якість продукції, що випускається, знизити відсоток браку, швидше освоювати нові види зварювання, створювати більш складні зварні конструкції, при цьому скорочуючи обсяг матеріальних витрат.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ ЯКІСНИХ ПОСЛУГ МЕДИЧНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Щербак І.С.

магістр спеціальності 073 «Менеджмент» ОП «Адміністративний
менеджмент»

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Наук.керівник – к.е.н., доц.. Лукаш С.М.

Завдання й функції галузі охорони здоров'я в сфері надання медичних послуг зумовлюють і новий зміст її управлінської діяльності, і, отже, визначають форми, методи управління, нові принципи реагування на запити

пацієнтів. Нові реалії, в яких функціонує система охорони здоров'я, потребують комплексу заходів, які б забезпечували високий рівень реагування на запити пацієнтів. В ідеалі початок впровадження цих змін означає, що:

- пацієнт сам вирішує, хто та де його буде лікувати (на первинній ланці), а надані йому медичні послуги буде повністю оплачено державою;

- медичні працівники матимуть умови праці та дохід відповідно до досвіду, професіоналізму та зацікавленості у здорових пацієнтах;

- медичні заклади отримуватимуть оплату від держави за якісно надані послуги, що покриватиме їхні видатки. За роки існування медичної галузі радянського зразка, який зберігся в незалежній Україні до сьогодні, не існувало потреби в конкурентоспроможності. Тільки завдяки розвитку приватної медицини останні роки виникли деякі зворушення у напрямку «боротьбі за пацієнта». Наразі Україна перебуває на шляху реформування в системі охорони здоров'я. Реформа спрямована на виникнення конкурентного поля між надавачами послуг, що саме по собі стимулюватиме медичні заклади до надання послуг в умовах ринкової економіки. З іншого боку підвищення якості послуг є не тільки питанням виживання в умовах конкуренції медичних закладів. Першочерговим є збереження здоров'я населення, що є невід'ємним показником якості життя. Відповідно до статті 3 Конституції України, зміст і спрямованість діяльності держави визначаються правами й свободами людини та їх гарантією, а життя й здоров'я людини вважаються найвищою соціальною цінністю .

Як наслідок особливу актуальність набувають шляхи покращення якості медичних послуг та медичної допомоги.

Забезпечення якості при наданні медичної послуги розглядається як основа національної політики в сфері охорони здоров'я. Нажаль, сьогодні в Україні не існує чіткої законодавчої бази з регулювання медичних послуг

Предметом дослідження є вивчення ключових точок можливого впливу на корегування рівня якості на прикладі вивчення однієї з груп медичних послуг.

Основними принципами надання якісних послуг є орієнтація на споживача, доступність послуг, спрощення та мінімізація паперового документообігу, можливості передачі інформації на відстань в умовах збереження інформації та персональних даних, територіальна доступність, мінімізація витрат споживачем та постачальником послуг, ефективність та результативність. Слід відмітити, що споживачем послуг в медичній галузі виступають не тільки пацієнти, але й інші учасники медичного процесу.

Етапами надання медичної послуги є

✓ Первинний контакт між надавачем послуги(медичним закладом) та споживачем(пацієнтом), який відбувається при безпосередньому контакті або через он-лайн систему з метою планування та узгодження часу та місця отримання послуги.

✓ Отримання споживачем (пацієнтом) достовірної інформації про послугу, методику проведення, безпеку, ризику, ускладнення, вартість та ефективність результату.

✓ Безпосереднє виконання медичної послуги в повному обсязі та якості відповідно до стандартів.

✓ Зворотний зв'язок щодо оцінки якості послуги (анкетування, опитування). Також до цього етапу належить аналіз якості виконання послуги іншими учасниками медичного процесу.

При формуванні системи надання якісних послуг необхідно врахувати всі зазначені етапи. При оцінці якості послуги споживач порівнює те, що йому надали, з тим, що він бажав одержати. Очікувана послуга є очікуваною якістю і може співвідноситися з бажаннями й індивідуальними нормами споживачів, з об'єктивними уявленнями про очікуваний або інший стандарт порівняння. Задоволеність одержувача послуги складається не тільки з оцінки результату (одержав кваліфіковану консультацію, виписані ліки принесли полегшення), але і з оцінки процесу взаємодії за моделлю «лікар-пацієнт». Отже, необхідно виділяти як характеристики послуги, так і параметри обслуговування. Навіть досягнувши результату (покращання стану здоров'я), одержувач послуги може

залишитися незадоволеним у випадку, якщо процес взаємодії буде побудований без врахування його потреб. Разом з цим, і при самих пацієнтоорієнтованих дружніх процедурах, одержувач послуги буде незадоволений, якщо з'ясується, що він одержав неякісну послугу (наприклад, істотна частина виписаних у рецепті ліків відсутні у аптеці). Саме тому ці два параметри взаємозалежні.

При цьому слід зауважити, що підвищення якості послуг неможливе без мотиваційного впливу на безпосередній інструмент виконання медичної послуги, яким є медичний працівник.

Також з метою покращення якості медичної послуги слід зазначити також наступні елементи: аналіз професійних якостей медичного працівника, забезпеченість медичним обладнанням та персоналом, аналіз медичних технологій (якість процесу).

В сучасних умовах розвитку технологічного прогресу в світі існує швидкий розвиток розробки, впровадження та реалізації новітніх медичних послуг, що в свою чергу потребує інформаційних, матеріальних та професійних витрат та швидкого реагування на зміни.

Таким чином, питання формування системи надання якісних послуг медичними закладами є надзвичайно актуальним, особливо в умовах реформування системи охорони здоров'я, адже це є основою для конкурентоздатності медичного закладу. При цьому, необхідно враховувати наявність особливих категорій у структурі пацієнтів (як одержувачів медичних послуг), зокрема незаможні громадяни, самотні громадяни, особи зі спеціальними потребами (інваліди), які проживають у відділених місцевостях, які представляють небезпеку для навколишніх (заражені інфекційними захворюваннями). Для даної категорії пацієнтів необхідно розробити особливі окремі стандарти надання медичних послуг. Задекларовані урядом зміни, в перспективі, можуть підняти якість медичних послуг. Проте реальних змін і дійсно нового рівня охорони здоров'я ми зможемо досягти лише власними зусиллями.

Список літератури:

1. Минько С. С. Підхід до оцінювання якості медичної допомоги в Україні // Демократичні стандарти врядування й публічного адміністрування: матеріали наук.- практ. конф. за міжнар. участю, 4 квіт. 2008 р.: У 2 ч. / за наук. ред. В. С. Загорського, А. В. Ліпенцева. – Львів, 2008. – Ч. 1. – С. 461–463.
2. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Комітет з економічних реформ при Президентові України 2010. – 87 с.: Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/content/ker-program.html>: Назва з екрану.
3. Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги : Закон України від 7 липня 2011 р. № 3611-VI [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.
4. Хаїт Л. Надання якісних медичних послуг як реагування на характеристики пацієнта та його потреб. - С. 150-155.

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Юшина О.В.

Заремба А.А

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Навчальний процес у закладах вищої освіти – це складна, напружена, інтелектуальна робота, яка займає багато часу. Студенти проводять десятки годин за навчанням, часто перебуваючи в одному положенні протягом дня, що призводить до невітшних наслідків: майже 90 % студентів мають відхилення у здоров'ї, понад 50 % – незадовільну фізичну підготовку. У дослідженнях багатьох авторів зазначається загрозливий стан здоров'я випускників вищих шкіл, який має тенденцію до щорічного погіршення 1, с.37].

Малорухливий спосіб життя сприяє розвитку різних захворювань, схильності людини до різноманітних стресових факторів та є однією з причин порушень фізіологічних ритмів в організмі.

Заняття з фізичного виховання серед студентів часто вважаються другорядними, такими, що виконують допоміжну роль. Більше того, деякі навчальні заклади допускають, що студент повинен сам вирішувати, необхідні йому заняття з фізичного виховання чи ні. Результатом такої зневаги до ролі фізичного виховання стає зростаючий відсоток студентів із невисоким потенціалом фізичного здоров'я та низьким ступенем психологічної стійкості і, як можливий наслідок, – нездатність адекватно реагувати на зміни в реальному житті, з якими доведеться зіткнутися надалі [2, с.54].

Слід зазначити, що здоров'я – це не тільки відсутність захворювань, а й високий рівень фізичного і психоемоційного стану[3, с.182], який охоплює функціональні можливості організму, фізичні якості, навички і уміння, що забезпечують високу працездатність, ефективне проведення вільного часу, здатність орієнтуватися в екстремальних умовах.

Фізичне виховання і спорт у вищій сприяють підготовці майбутніх фахівців до високопродуктивної праці, допомагають протидіяти негативним факторам, що впливають на здоров'я і навчання, умінню самостійно використовувати засоби фізичної культури в праці і відпочинку, формувати загальну і професійну культуру здорового способу життя.

Відомо, що опорно-руховий апарат, внутрішні органи і нервова регуляція фізичної та розумової діяльності розвиваються за умови достатньої роботи м'язів, яка є одним із чинників забезпечення витривалості організму проти дії несприятливих факторів. Позитивний вплив м'язової діяльності на розумову працездатність пояснюється тим, що руховий аналізатор займає значну частину кори головного мозку та діє на механізми обмінних процесів, при яких поліпшуються відновлювальні явища в нервових клітинах. Інтенсивна робота м'язів, їхня участь в обміні речовин – одна з необхідних умов підтримання внутрішнього середовища. На тривалі відхилення у стані цього середовища

нервові клітини реагують зниженням працездатності. М'язове навантаження позитивно позначається на загальному тонусі, створюючи піднесений настрій, який є найсприятливішим тлом для розумової діяльності та важливим профілактичним засобом проти перевтоми[4, с.106].

Фізичне виховання і спорт у ЗВО є досить важливими та сприяють підготовці майбутніх фахівців до високопродуктивної праці, протидіють негативним факторам, що впливають на здоров'я і навчання, умінню самостійно використовувати засоби фізичної культури в праці і відпочинку, формувати загальну і професійну культуру здорового способу життя. Крім того, фізичне виховання у вищій школі сприяє всебічному поліпшенню професійної підготовки майбутніх фахівців. У сучасних умовах підвищується соціальна значимість фізичного виховання у формуванні всебічного і гармонійного розвитку особистості випускника закладу вищої освіти з високим ступенем готовності до соціально-професійної діяльності. Фізичне виховання спрямовано на зміцнення здоров'я, на володіння життєво важливими руховими навичками і вміннями, на досягнення високої працездатності. Воно має велике значення в підготовці людини до продуктивної праці. Важливим фактором є те, що, окрім фізичних якостей (швидкість, сила, витривалість, спритність), розвиваються при цьому цінні психічні якості (наполегливість, воля, витримка, цілеспрямованість, рішучість, емоційна стійкість, самовладання) [4].

До того ж існує так званий критерій оптимальної норми рухової активності, який необхідний студентам під час навчання. У результаті аналізу літературних джерел можна стверджувати, що тривалість одного заняття фізичними вправами з метою оздоровлення повинна бути в межах від 30 хв до 2 год. Таких занять на тиждень має бути не менше трьох[2, с.54]. У разі дотримання цієї норми студенти будуть почувати себе краще та бадьоріше, легше буде виконувати розумову діяльність та підвищиться їх працездатність.

Теоретичний аналіз науково-методичної літератури (М.Ф. Сауткіна, А.Б. Артемова, І.А. Анохін, В.П. Зайцев) свідчить, що для того, щоб домогтися результатів поліпшення фізичної підготовленості, підвищення рівня розвитку

психофізичного розвитку молоді, потрібні нові підходи, засоби та технології, котрі повинні відповідати інтересам студентів.

Тому досить важливим фактором для фізичного виховання студентів є їх зацікавленість у самому процесі. Тож, для активізації фізичного виховання майбутніх фахівців, орієнтації на заняття фізичною культурою і спортом необхідно надавати перевагу таким рекомендаціям:

— робити заняття з фізичного виховання привабливими та емоційно насиченими для молоді (знайомити студентів з новими видами фізичних вправ, проводити туристичні походи та інше);

— на заняттях із фізичного виховання розширювати різновиди фізичних вправ, у тому числі зі спеціальною направленістю на майбутню професію студента.

— орієнтувати студентів на засвоєння серії простих ігор і вправ не тільки з метою поліпшення здоров'я, професійної підготовки, а й для формування навичок організації ефективного виховання і активного відпочинку майбутніх фахівців, для гарантування їх безпеки, наприклад, у стресових ситуаціях тощо.

Крім того, слід зазначити важливість у фізичному вихованні масових фізично-спортивних заходів, які, як правило, організовують у вільний від навчання час, та які дають змогу студентам підвищити свою активність та покращити стан здоров'я. Деякі навчальні заклади вищої освіти, з допомогою органів студентського самоврядування, створюють оздоровчо-спортивні табори – це дає змогу студентам активно проводити час на свіжому повітрі, а також відволіктися та відпочити від навчального процесу.

Також досить поширеною у наш час є позааудиторна робота, різноманітні секції та гуртки, наприклад: йога, фітнес, баскетбол, теніс, бадмінтон та інші – усе це сприяє зацікавленості студента в систематичних заняттях з фізичного виховання.

Проте, успішне залучення студентів до названих організаційних форм також потребує створення необхідних організаційних умов[2, с.56], а саме:

надання залу в позааудиторний час, виділення коштів для проведення різноманітних заходів тощо.

Однак найважливішим фактором є зацікавленість педагогів, а також адміністрації закладів вищої освіти, адже якщо педагоги будуть досконало володіти системою знань у цій галузі, постійно оновлювати їх на основі останніх наукових даних та знаходити дієві засоби передачі їх студентам, зацікавленість у фізичному вихованні буде зростати[6, с.1].

Таким чином, усе з вище наведеного підкреслює, що фізичне виховання і спорт повинні бути однією з обов'язкових складових навчального плану усіх освітніх установ та індивідуального плану студента, адже саме фізичні вправи сприяють, як фізичному, так і психічному розвитку студентів, а також формуванню професійних якостей та навичок, що є необхідним для кожного майбутнього фахівця.

Список літератури:

1. Гулай В.С. Фізична підготовленість та здоров'я студентів НУДПС України / В.С. Гулай // Науковий часопис НПУ імені Н.П. Драгоманова. – 2014. - №10. – С. 36-40.
2. Довгань Н.Ю. Фізичне виховання студентів Вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи / Н.Ю. Довгань // Педагогічні науки. – 2016. - №11. – С. 53-58.
3. Король С.А. Проблеми організації фізичного виховання студентів вищого навчального закладу / С.А. Король [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/24245/1/8.pdf>
4. Левандовська Л. Основи та критерії оптимального нормування рхової активності школярів старших класів / Л. Левандовська // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2013. - №1. – С. 181-185.
5. Сіренко Р.Р. Фізичне виховання студентів/ Р.Р. Сіренко // Львівський національний університет імені Івана Франка. – 2011. – 250 с.

6. Фішев С.О. Значення фізичного виховання як однієї з важливих складових навчального процесу / С.О. Фішев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/fishev-so-znachennya-fizichnogo-vihovannya-yak-odnieyi-z-vazhlihiv-skladovih-navchalnogo-protsesu/>

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Ярий Юрій Віталійович

ТНЕУ, студент ОАБ-21

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

Державний фінансовий контроль – це складова частина управління економічними об'єктами та процесами, що полягає в спостереженні за об'єктом з метою перевірки відповідності об'єкта спостереження бажаному та необхідному стану, передбаченому законами, положеннями, інструкціями, іншими нормативними актами. Держаний фінансовий контроль здійснюють Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Національний банк, Міністерство фінансів, Фонд державного майна, Рахункова палата, Державна податкова служба та інші державні органи згідно з чинним законодавством.

До основних вад сучасної системи державного контролю можна віднести такі:

1. Переважна більшість контрольно-перевіркових процедур має фіскальний характер.
2. Переважання заходів подальшого (наступного) контролю.
3. Неусвідомлення важливості внутрішнього фінансового контролю як в системі управління державними фінансами, так і керівниками підприємств, установ, організацій;
4. Низький рівень дієвості механізму адміністративних стягнень.

5. Зростання фінансових порушень у сфері використання бюджетних коштів.

6. Неврегульованість діяльності та перетин функцій суб'єктів фінансового контролю.

На сьогоднішній день необхідно впроваджувати перевірені в країнах європейського союзу технології автоматизації планування документальних форм контролю, удосконалити регулювання аудиторської діяльності, посилити державний фінансовий контроль за діяльністю монополій (в тому числі державних). Необхідно створити єдину базу даних щодо виявлених фінансових порушень. Таким чином, задля посилення в Україні результативності державного фінансового контролю необхідно активізувати співробітництво з міжнародними спеціалізованими організаціями в цій сфері, запозичуючи та адаптуючи кращі світові напрацювання. Пріоритетними напрямками модернізації системи державного фінансового контролю в контексті сталого економічного розвитку мають стати: гармонізація державного фінансового контролю; посилення результативності державного фінансового контролю в сфері державного фінансового аудиту; забезпечення подальшого розвитку державного управління у сфері державного фінансового контролю, в тому числі на регіональному рівні; застосування виваженої системи відповідальності учасників фінансових відносин за вчинення фінансових порушень [1, с. 13].

З метою стабілізації фінансово-бюджетної дисципліни щодо використання бюджетних коштів необхідно поступово трансформувати систему тотальних перевірок у сучасну європейську модель розвитку державного фінансового контролю, метою якої є попередження та недопущення бюджетних порушень [4, с. 27].

Система державного фінансового контролю в Україні функціонує згідно Конституції та чинного законодавства України, регламентується підзаконними актами, що розроблено за видами або формою здійснення відповідних повноважень, а також стандартам та методичним рекомендаціями з організації та проведення відповідного контролю. Організація контролю потребує чіткого

визначення суб'єкта контролю. Суб'єктами фінансового контролю виступають органи державної влади залежно від рівня ініціювання, а також інститути незалежного фінансового контролю [3, с. 151].

Здійснюючи аналіз ефективності фінансового контролю в Україні, можна виявити низку важливих проблем, що стосуються розбудови системи державного фінансового контролю. Найважливіша з них – методологічна проблема, пов'язана з недостатньою з'ясованістю природи внутрішнього та зовнішнього фінансового контролю [2, с. 201].

На сьогоднішній день існують спроби штучного об'єднання внутрішнього і зовнішнього фінансового контролю, що в цілому призводить до зниження ефективності системи фінансового контролю. Для підвищення ролі фінансового контролю в Україні, вирішення основних проблем у державі, що пов'язані з цим питанням, необхідно реформувати систему державного фінансового контролю. Щодо заходів реформування, то можна виділити наступні: удосконалення законодавчої бази, нормативно-правових актів, інструктивних і методичних документів, що має забезпечити ефективність державного фінансового контролю; створення й відпрацювання механізму координації роботи контрольних служб; застосування відряднопреміальної системи матеріально-технічного забезпечення контрольних органів; вивчення і впровадження в практику іноземного досвіду проведення державного фінансового контролю.

Список літератури:

1. Бельчик С.В., Бариніна-Закірова М.В. Державний внутрішній фінансовий контроль в Україні розвиватиметься за нормами Європейського Союзу . *Фінансовий контроль*. 2005. № 5 (28). С. 13
2. Жураковський Т. Б. Проблеми і стратегічні пріоритети розвитку системи державного фінансового контролю. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 2(11). С. 201.

3. Футоранська Ю. Передумови та шляхи реформування системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні . *Фінанси України*. 2007. № 9. С. 151.

4. Шулюк Б. С. Шляхи розвитку державного фінансового контролю в Україні у контексті досвіду економічно розвинутих країн *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 6. С. 27.

ФОНЕТИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ – ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ/ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Яцканич Н.М.

Ужгородський національний університет
старший викладач кафедри міжнародних комунікацій

факультету туризму та МК

ID ORCID: 0000-0001-6828-6998

nyatskanich@ukr.net

Фонетична компетенція та особливості її формування були предметом дослідження багатьох науковців: Н.К. Скляренко, Н.Ф. Бориско, Л.І. Прокопової, С.Ю. Ніколаєвої, Т.Д. Вербицької, Ю.В. Головач, В.В. Перлової, В.Ю. Кочубей, А.В. Долини. Питання навчання вимові в різні періоди розвитку методики викладання іноземних мов розглядали І.Л. Бім, І.А. Грузинська, К.М. Колосов, Р.П. Мільруд та багато інших. Особливі заслуги в розробці теорії фонем та розвитку фонетики як науки належать видатним вченим І.О. Бодуену де Куртене та Л.В. Щербі.

На сучасному етапі в методиці викладання іноземних мов основна увага в процесі навчання здебільшого акцентується на навичках письма, засвоєнні граматичних правил, вивченні лексичного та синтаксичного аспектів, а фонетична компетенція розглядається як неосновна, тобто, другорядна. Проте,

ми вважаємо, що факт такого «обмеження досягнень» в опануванні іншомовної компетенції означає нехтувати тим, що основна мета дисципліни «Іноземна мова» (ІМ) – це, передусім, усне мовлення, головним завданням якого є дати змогу членам певної спільноти вербально спілкуватися. Погодьтеся, адже власне мова є домінуючим та найважливішим комунікативним засобом у нашому житті, тоді як вимова – основою всіх видів мовленнєвої діяльності: письма, читання, аудіювання та говоріння.

Під час ведення бесіди саме завдяки фонетичній компетенції й виявляється мова. Якщо ж артикулювати некоректно, то існує велика ймовірність виникнення негативних наслідків, які можуть спотворювати звучання ІМ, відволікати від змісту повідомлення та заважати в ході розмови.

Вивчення ІМ – довготривалий кропіткий процес, що схожий на гігантське панно, яке складається з великої кількості різних аспектів: фонетики, лексики, граматики, синтаксису, інтонації, наголосів... Проте, безумовно, на початковому його етапі саме фонетична компетенція повинна займати головне місце. Всі досягнення в оволодінні мовою починаються з ознайомлення з її фонологічною системою. Аудиторія, яка прагне навчитись коректному іншомовному мовленню повинна, найперше, засвоїти значну кількість нових артикуляційних навичок. Й тут зовсім не йдеться про вивчення декількох окремих звуків, оскільки ця велетенська мовленнєва система, включно з інтонацією, вживанням експіраторних наголосів, є важливим елементом культури мовлення, тобто, нормативною вимовою.

Належне відтворення звуків – це, в першу чергу, вірна (правильна) передача змісту повідомлення. Ми впевнені, що відповідна комунікативна компетенція передбачає не тільки необхідність засвоєння синтаксису, граматики, опанування багаточисельної та неймовірно важливої лексики, а, зокрема, й оволодіння фонетичним аспектом ІМ, її просодичними елементами. Отже, процес вивчення фонологічної системи мови виявляється надзвичайно важливим етапом під час навчання й повинен займати домінуючу роль на початковому рівні навчання, а згодом відобразитися у щоденних тренувальних

вправах, декламуванні віршів, читанні приказок, прислів'їв та сентенцій, які в свою чергу допомагають відпрацьовувати найважчі елементи.

Ми мали змогу переконатися на власному досвіді, що детальне вивчення фонетичних правил безпосередньо сприяє покращенню усного мовлення. Оскільки засвоєння фонологічної системи – це, передусім, процес імітації, то й студентство, опанувавши фонетичні особливості ІМ, має більше шансів вміти відтворювати звуки належним чином, і навпаки. Отже, можемо констатувати той факт, що фонетика й усне мовлення взаємодоповнюючі та мають безпосередній тісний зв'язок.

Зокрема, правильна вимова сприяє розвитку усного писемного мовлення, покращує розуміння автентичних текстів, оригінальних меседжів. Безперечним є те, що читання вголос вимагає й наявності належного рівня оволодіння фонетичною компетенцією, без якого, на превеликий жаль, неможливо було б його осягнути. Натомість, під час тихого читання, не зважаючи на те, що відсутня можливість почути власний голос, ми промовляємо кожне окреме слово і також працюємо над вдосконаленням вимови.

Психологи стверджують позитивний вплив нормативного засвоєння фонологічних особливостей тієї чи іншої мови під час подорожей за кордон, коли виникає потреба в іншомовному спілкуванні. Вільне володіння ІМ та коректна вимова додають віри в себе, руйнують мовний бар'єр, сприяють пришвидшенню культурної інтеграції в іноземній країні.

Отже, можемо підсумувати все вищевикладене. Фонетична компетенція – важливий елемент в процесі вивчення будь-якої мови, а нормативна вимова – невід'ємна частина культури мовлення, основа всіх видів мовленнєвої діяльності. Обов'язок викладачів полягає в тому, щоб вже на початковому рівні навчання «познайомити» своїх студентів з фонологічними особливостями, притаманними ІМ (явищами наголосу, редукції, ритмічної групи, інтонації...), адже коректна вимова є запорукою встановлення плідного спілкування та взаєморозуміння між співрозмовниками.

Вважаємо, що логічним продовженням даної публікації має стати більш ґрунтовне дослідження процесу оволодіння фонетичною компетенцією. На основі власних спостережень та викладацького досвіду ми спробуємо встановити перелік труднощів у опануванні фонологічної системи, які виникають у дорослої аудиторії під час вивчення французької мови як другої іноземної. Зокрема, ми намагатимемось з'ясувати причину виникнення таких непорозумінь та запропонувати власні ефективні, на наш погляд, заходи щодо їх подолання.

Сподіваємося, що дані та висновки нашої доповіді будуть цікавими для широкого загалу (викладачам ІМ і науковцям, які вивчають питання ефективного навчання іншомовній компетенції) та виявляться хорошим підґрунтям для подальших досліджень у сфері методики викладання ІМ.

Список літератури:

1. Бориско Н. Ф. Методика формування іншомовної фонетичної компетентності / Н. Ф. Бориско // Методика навчання іноземних мов і культур: теорія та практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / під ред. С. Ю. Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2013. - С. 195-215.

2. Ніколаєва С. Ю. Підходи до навчання іноземних мов і культур / С. Ю. Ніколаєва // Методика навчання іноземних мов і культур: теорія та практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / під ред. С. Ю. Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2013. - С. 81-89.

3. Калита А.А., Янчева Г.В. Навчання аудіюванню фонетичних явищ з метою формування навичок вимови // Методика викладання іноземних мов: наук.-метод. зо. Вин. 22. - К.: КДШІМ, 1993. - С. 67-71.

4. Кузнецова О.О. Психологічні особливості словесно-понятійного мислення студентів іноземною мовою //Нові технології навчання: наук.-метод, зб. Вип. 29. - К.: НМ ЦВО, 2001. - С. 141-146.

ЗМІСТ

Абасалієва О.М., Івахненко В.О. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТІЛЕСНОСТІ: ЛФК	4
Акіншина І.М. ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ ЕСХАТОЛОГІЧНІ МОТИВИ В ХУДОЖНЬО-БІОГРАФІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ЗЛАМУ ЕПОХ	7
Антонова О.В., Король В.В. СПІВПРАЦЯ РЕКЛАМОДАВЦІВ З УКРАЇНСЬКИМИ АСМР-ТИСТАМИ У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ РЕКЛАМНИХ ТА МАРКЕТИНГОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ	12
Антощенкова В.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	18
Артамонова А.А. ПРОБЛЕМИ ЗВЕДЕННЯ БАГАТОПОВЕРХОВИХ МОНОЛІТНИХ ЖИТЛОВИХ БУДІВЕЛЬ НА СЛАБКИХ ГРУНТАХ В ОБМЕЖЕНИХ УМОВАХ	23
Атрощенко Т.О., Іваниш Н.М. ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ОСНОВ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ	27
Атрощенко Т.О., Чурман В.С. ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ ДО ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	30
Бабаян Ю.О. ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ	33
Бакай В.Й. МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	36
Балабак О.А., Балабак А.В. ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ СІЯНЦІВ ФУНДУКА (<i>CORYLUS DOMESTICA</i> KOS. ET OPAL.)	41
Бандура В.М., Степаненко В.О., Черницька О.В. ПОБУДОВА МОДУЛЯ НЕПЕРЕРВНОСТІ	45

Баранова Н.С. МОЛОДЬ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: РЕЗУЛЬТАТИ ПРИКЛАДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	48
Басюркіна Н.Й., Немченко Г.В. ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ В УПРАВЛІННІ ХАРЧОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	53
Батура Р. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ	56
Безалтична О.О. ЕТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЛАКТУЮЧИХ КОРІВ ЗА БЕЗПРИВ'ЯЗНОГО УТРИМАННЯ Й ПОРИ РОКУ	59
Бездітко Ю.М., Назарова О.О. ОЦІНКА ДИНАМІКИ ТА СТРУКТУРИ МЕРЕЖІ ВІДОКРЕМЛЕНИХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ БАНКІВ В УКРАЇНІ	63
Бездітко Ю.М., Преображенський Д.І. ОЦІНКА ВПЛИВУ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У КАПІТАЛІ БАНКІВ УКРАЇНИ	68
Безик К.І. ВПЛИВ ГІДРОТЕХНІЧНОГО БУДІВНИЦТВА НА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО	73
Берднікова О.Г. ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА ПОПЕРЕДНИКА ОЛІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	76
Берзенина О.В., Хмарская Л.А. РАЗРАБОТКА МЕТОДИК ПРЕПОДАВАННЯ ДЛЯ ЗАОЧНОЙ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ	79
Бик Н.В., Логвіна-Бик Т.А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ УРОКУ БІОЛОГІЇ	84
Біла Т.А., Ляшенко Є.В., Охріменко О.В. ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ З ХІМІЇ У СТУДЕНТІВ-ЕКОЛОГІВ	89
Білецький А.С. ТЕХНОЛОГІЯ РОЗРОБКИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРФЕЙСУ ВЕБ-СЛУЖБ НА ОСНОВІ МІКРОСЕРВІСНОЇ АРХІТЕКТУРИ	94

Біляшевич А.Р. БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ПОСЛУГ	96
Бобровник В.М., Назаров М.І. ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЯПОНІЇ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ПОГЛЯД ТА СУЧАСНИЙ СТАН	100
Богданенко М.О., Косяк О.М. ЗАДАЧА ВИЗНАЧЕННЯ ВИГІДНОСТІ МАЙНІНГУ КРИПТОВАЛЮТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ МАЙНІНГУ	104
Богданюк О.В., Терновенко О.С. ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА РИНКУ КУКУРУДЗИ	109
Бойчук І.В. ВПЛИВ СОРТОВОГО СКЛАДУ ТА ФОНУ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ НА БІОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	112
Бойчук І.В., Михаленко І.В., Тетерук О.В. ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ СОРТІВ РІПАКУ ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ФОНУ ЖИВЛЕННЯ	116
Бондаренко Д.І. ФЕНОМЕН NBICS-ЦИВІЛІЗАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	119
Бондаренко Л.Г. ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ОРГАНІЗУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО КВЕСТУ	123
Бондарук О.П. НАПРЯМИ ІНВЕСТУВАННЯ КОШТІВ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ УКРАЇНИ	126
Борисова Н.В. ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ПРАКТИЧНОГО КУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	130
Босий В. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	135

- Бречка Н.М., Козар В.В. КОНЦЕНТРАЦІЯ С-РЕАКТИВНОГО БІЛКА У СИРОВАТЦІ КРОВІ ПРИ НЕЗАПАЛЬНИХ ФОРМАХ ПРОСТАТИТУ ТА ЗА УМОВ КОРЕКЦІЇ (ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)** 137
- Бричко А.М. ЗНАЧЕННЯ КЛАСТЕРІВ У ПРОЦЕСІ ЕНДОГЕННОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ** 141
- Була П.В. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ** 145
- Булавіна О.А. РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ: МОДЕЛЬ ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (ЕКОНОМІКИ)** 148
- Бургаз М.І., Бургаз О.А. БІОПРОДУКЦІЙНИЙ ЕФЕКТ АКЛІМАТИЗАЦІЇ ПЛЕНГАСА У ШАБОЛАТСЬКОМУ ТА ХАДЖИБЕЙСЬКОМУ ЛИМАНАХ** 153
- Вагнер І.М. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ОПОДАТКУВАННЯ РОЯЛТІ** 156
- Valevskaya L., Sokolovskaya O., Strakhova T. THE USE OF WOOL OLIVE CULTURES IN THE PRODUCTION OF HEALTHY BEVERAGES** 162
- Ван Юечжи МУЗЫКАЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ В НАЧАЛЬНОЙ ВАЛЬДОРФСКОЙ ШКОЛЕ** 165
- Василишина Н.М. ВИЩА ОСВІТА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ** 169
- Великдан Ю.В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ БАКАЛАВРІВ У ПРОЦЕСІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ** 173
- Величко О.О. ДОСЛІДЖЕННЯ КОНФЛІКТУ МІЖ ТУРЕЧЧИНОЮ ТА СИРІЄЮ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛІ РІЧАРДСОНА** 178

Вересоцька Н. РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	181
Винарчик М.П. ЄВРОПЕЙСЬКА БІЛІНГВАЛЬНА ОСВІТА	186
Височан Л.М. НЕСТАНДАРТНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА	191
Vishnevskaya O. MARKETING TOOLS TO ENHANCE THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISES	197
Вишневська Л.В. МІСЦЕ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЙТИНГАХ	201
Вінницька О.А., Чолинець Я.В. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ	203
Волошин Ю.А., Кулиш С.Н. ГЕНЕРАТОР ММ-ДИАПАЗОНА НА ВОЛНОВОДНО-ЩЕЛЕВОЙ ЛІНІИ	207
Гаврилюк Д.В. СУЧАСНИЙ СТАН АГРОСТАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	212
Галатюк М.Ю., Галатюк Т.Ю. ЛОГІКО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ПРЕДМЕТІВ	217
Гапоненко Л.О. МЕТОДИКА РОЛЬОВИХ ПОЗИЦІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ БАКАЛАВРІВ-ПСИХОЛОГІВ	221
Гладкова В.М. АКМЕОЛОГІЧНІСТЬ ЯК СУТНІСНА КОНСТАНТА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	226
Голіней Г.М. РІЧНИЙ ЦИКЛ І СЕЗОННІ ЯВИЩА В ЖИТТІ ХИЖИХ ПТАХІВ	229
Голуб Ю.М. ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН МІСТА ЧЕРНІГОВА ТА ДИНАМІКА ЙОГО ЗМІН В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	232
Голубьонкова О.О., Чирка В.В. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ	

ПОСЛУГ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	237
Гонтар О.А., Івахненко В.О. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА» У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	241
Городніченко Ю.В. СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА НЕОБХІДНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ РОЗВИТКУ ДЛЯ УКРАЇНИ	243
Грабовська І.В. УПРАВЛІНСЬКЕ РІШЕННЯ В СИСТЕМІ КРЕАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	249
Грановська І.В. ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА РОЗВИНЕНИХ КРАЇН	254
Григорук А.А. ПІДПРИЄМНИЦТВО: СУТЬ ТА ФУНКЦІЇ	258
Григорук Н.А. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ІСПАНІЇ В XVII–XVIII СТ.	262
Гричаник Н.І. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ШКІЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЕПІЧНИХ ТВОРІВ	267
Грод І.М. РОЛЬ ЗАДАЧ В РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ, ТВОРЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ	272
Грушецький С.М., Підлісний В.В. АНАЛІЗ КОНСТРУКЦІЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ СЕПАРАТОРІВ КАРТОПЛЯНОГО ВОРОХУ	277
Гурбик Ю.Ю. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «МОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА», ЯК СТИЛІСТИЧНИЙ ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ОБРАЗІВ ПЕРСОНАЖІВ	282
Гурбик Ю.Ю., Миронов О.С. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА» У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ	286
Гурбик Ю.Ю., Чаус Е.Л. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ	290

Гусєв А.М., Баландіна А.О. АКТУАЛЬНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОСВІТИ В ТЕХНІЧНИХ ВНЗ У ЗВ'ЯЗКУ З ГЛОБАЛЬНИМИ ВИКЛИКАМИ СЬОГОДЕННЯ	295
Гушуляк Т.В. ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗИКИ У ВНЗ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ	300
Данилюк І.В. ЗБАГАЧЕННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ДОСВІДУ СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ УЧАСТІ ЇХ У ВІДРОДЖЕННІ ЗАБУТИХ ТА СТВОРЕННІ НОВИХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ ВОЛИНИ	304
Данилюк У.М. ТИПОВЕ ЖИТЛО УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНИНА КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА ТЕРИТОРІЇ ХОТИНСЬКОГО РАЙОНУ, ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	309
Демиденко А.В. НУРАСК – ПРОГРАМНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ ГІДРОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	314
Демченко О.П. ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ П.М. ВРАНГЕЛЯ ТА ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	318
Деркач Т.А., Деркач О.В. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЗАСІБ КОМПЛЕКСНОГО ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ	324
Добровольська В.В. ОБ'ЄКТИ КОНТРОЛЮЮЧИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН	328
Довган М.В., Мацишин В.М. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ	332
Домарацький О.О., Ревтьо О.Я. ПРОДУКТИВНІСТЬ СОНЯШНИКУ ЗАЛЕЖНО ВІД РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН ЗА УМОВ НЕДОСТАТНЬОГО ЗВОЛОЖЕННЯ	336
Дребот О.М., Гудзь О.І. ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У КОМУНІКАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ПІДПРИЄМСТВА	340
Дубина А., Мартынюк Ю. ИССЛЕДОВАНИЕ ОДНОГО КЛАССА ЗАДАЧ ТЕОРИИ РАСПИСАНИЙ	343

- Дубовик В.Г., Лебедєв Л.М., Майстренко Л.Ю. ЗАХИСТ ЕЛЕКТРОДВИГУНА З ВИКОРИСТАННЯМ ВЕКТОРІВ МОНІТОРИНГУ 348**
- Дука Ю.В. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАНН ДИСЦИПЛІНОВАНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ 354**
- Єрмакова С.С., Уваров Д.Ю., Гострик А.М. ОСВІТНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИЗОВАНОГО ВИРОБНИЦТВА: ВПЛИВ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ 357**
- Zhang Wenxi, Lozynska I. AN ANALYSIS OF PROMOTING CO-CONSTRUCTION OF EDUCATION ACTION (PCEA) UNDER THE BELT AND ROAD INITIATIVE IN CHINA 362**
- Жданов Я.О. ВПЛИВ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКАЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я 366**
- Журавська З.В. ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ЗАСУДЖЕНИХ 369**
- Загородня Л.П. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ» 372**
- Заєць Т.О. ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ 377**
- Затилюк Г.А. ПИТАННЯ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ПРИ МОДЕЛЮВАННІ СИСТЕМ «ПІДЗЕМНА СПОРУДА – ҐРУНТОВИЙ МАСИВ» 382**
- Захарчук О.Ф. АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ ВІЙНИ У КОНТЕКСТІ ІРРАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ ФРІДРІХА НІЦШЕ 387**
- Іванова Д.Г., Пилипчук М.І. РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ НОВОЇ**

УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТЕХНОЛОГІЇ STEM-ОСВІТИ	391
Іванюк Л., Данильців Х. КОНЦЕСІЯ ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	396
Іонова І.М. СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	400
Калиниченко І.С. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ З ЛОГОПЕДОМ	404
Калініченко О. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ	409
Капічовська Т. СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	413
Капустеринська А.Р., Гамада В.Р., Крвавич А.С., Конечна Р.Т., Новіков В.П. ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ДЕПРЕСИВНИХ ТА ТРИВОЖНИХ СТАНІВ	418
Карпенко А.С. ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ GOOGLE-ГРУПИ GOOGLE APPS (G SUITE) В ОРГАНІЗАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	423
Кизим О.Г., Динник К.В., Петухова І.Ю. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ЛЕКЦІЇ З ДИСЦИПЛІНИ «АНАЛІТИЧНА ХІМІЯ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 226 ФАРМАЦІЯ, ПРОМИСЛОВА ФАРМАЦІЯ	426
Кириченко С.І. РОЗВИТОК СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ ЯК СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕФОРМУВАННЯМ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	430
Китаева А.П., Слюсаренко И.С. РОСТ КОСТНОЙ СИСТЕМЫ	

ЯРОК ЦИГАЙСКОЙ ПОРОДЫ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ УСЛОВИЙ ВЫРАЩИВАНИЯ ПОСЛЕ ОТЪЕМА ОТ МАТЕРЕЙ	435
Клак О. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	439
Клапчук М.В., Безручко Л.С. ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ТА ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ФРАНЦІЇ	442
Ковалькевич Т.В., Гнатюк А.С. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	447
Ковальський В.П., Вознюк І.М., Бурлаков В.П., Постолатій М.О. ЕНЕРГОЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА ЗМІШАНОГО В'ЯЖУЧОГО	450
Ковальчук В.М., Квасюк Р.П. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ В МАКРОЕКОНОМІЦІ	454
Ковпак Л.В. ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД - СКЛАДОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ (1991-ПОЧ.2000-Х РОКІВ)	458
Кодацька Н.О., Дацюк Ю.М. СУЧАСНІ МЕТОДИ ВІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ	464
Кодацька Н.О., Донченко А.В. ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ	468
Кодацька Н.О., Самойлова К.Ю. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ	471
Козинець Ж.М. УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ	474
Кознарська Г.Є., Юрейко Р.Ю. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРИЙОМИ ПЛАНУВАННЯ ДИТЯЧИХ КВЕСТ-ЦЕНТРІВ	479

- Козубовська І.В., Товканець О.С. ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ 483**
- Козубовський Р.В. ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ 488**
- Козуліна С.О. ОКРЕМІ НЕУЗГОДЖЕНОСТІ МІЖ АНТИКОРУПЦІЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ І ДЕЯКИМИ ЗАКОНАМИ УКРАЇНИ, ЧИННИМИ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ 493**
- Коновал Є.В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОЄМНИХ ВИРОБНИЦТВ УКРАЇНИ 497**
- Корівчак Л.Д. СВОЄРІДНІСТЬ ПРИТЧІ У ТВОРЧОСТІ М.ЧЕРНЯВСЬКОГО 502**
- Коркуна О.І. ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОТГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ 506**
- Коробейникова Я.С., Юрас Ю.І. ОБГРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В МЕЖАХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 510**
- Король Л.І. АДМІНІСТРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКУПІВЛЯМИ В ГАЛУЗЕВІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВ АПК 514**
- Короткова І.В., Сахно Т.В., Маренич М.М. МАРКЕРЫ ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КАЧЕСТВА СМЕШИВАНИЯ КОМБИКОРМОВОЙ ПРОДУКЦИИ 518**
- Коротяєва І.Б. ТЕХНОЛОГІЯ «ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 523**
- Костик Є.П. НАУКОВО-ПОШУКОВА ТА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ М.В. ЛЕВИТСЬКОГО 528**
- Костинська О.Л., Корнійчук Д.І. РІЗНОВИДИ 532**

КАРДІОТРЕНАЖЕРІВ, ЇХ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

- Костинська О.Л., Тригуб Т.О. СТРЕС У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ** 538
- Костинська О.Л., Чурбанова М.Ю. МІСЦЕ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ЖИТТЕДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА** 541
- Костюк Л.В. ОБРЯД «ВІНЧАННЯ» НА ГАЛИЦЬКОМУ ПОДІЛЛІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – В СЕРЕДИНІ ХХ СТОЛІТТЯ** 545
- Костюкевич Т.К., Андронакі А.Б. ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ВИРОЩУВАННЯ ЦУКРОВОГО БУРЯКУ В ПОДІЛЬСЬКОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РАЙОНІ** 551
- Котенко О.О., Домашенко М.Д. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ АВТОМОБІЛІВ В ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА. АНТИКРИЗОВИЙ ЕФЕКТ** 555
- Кошова Л.М. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ЕКОРИНКУ ПОЛТАВЩИНИ ЗА УМОВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ** 559
- Кравець О.Я. ДОСЛІДЖЕННЯ ТОЧНОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄМІВ НА ПЛАНАХ І КАРТАХ** 564
- Кравчук І. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТУВАННЯ СФЕРИ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ПОСЛУГ** 567
- Краснокутська Н.М., Молчанова Т.І. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ПРОФЕСІЙНОГО ЦИКЛУ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ»** 571
- Криворучко Ю.І., Нагорний С.А. РЕАЛІЇ ВИРОБНИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОЇ ЯЛОВИЧИНИ** 575

Криськов А.А., Криськова С.А. ВИКОРИСТАННЯ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ РАДИКАЛЬНИХ ТА АНТИЄВРОПЕЙСЬКИХ СИЛ В ЄС	580
Кубай Х.Т. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ СІМЕЙ, КОТРІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ	584
Кудерчук С.В. ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	587
Кузовков В.В., Горбенко К.В. «ВІЧНИЙ МИР» 532 Р.: СПРОБА РИМСЬКО-ІРАНСЬКОГО КОМПРОМІСУ	591
Кузьменко Т.Ю., Дмитренко А.Ю. АРХІТЕКТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ІСТОРИЧНОГО МІСТА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	595
Кузьмина В.С., Іванига А.В. РАБОТА НАД ОШИБКАМИ В ПИСЬМЕННЫХ КОНТРОЛЬНЫХ РАБОТАХ СТУДЕНТОВ	600
Кулик М.І., Штепа А.О. ВИВЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР ЗА МОРФОМЕТРИЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ БІОПАЛИВНОЇ ЧАСТИНИ РОСЛИН ТА ВРОЖАЙНІСТЮ БІОМАСИ	602
Кунденко М.П., Єгорова О.Ю., Бородай І.І., Шинкаренко І.М. АНАЛІЗ ВПЛИВУ УЛЬТРАЗВУКОВИХ ПОЛІВ НА БІОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ	606
Куницька С.Ю. АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ МУЛЬТИАГЕНТНИХ СИСТЕМ	611
Курило О.Й., Трещула М.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	616
Кутідзе Л.С., Єськов К.О. ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ПРИНЦИПІВ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	619
Кухнюк О.В. НАКОПИЧЕННЯ ЦЕЗІЮ-137 І СТРОНЦІЮ-90 У ҐРУНТАХ ТА ОВОЧАХ ЧЕРКАЩИНИ	624

- Куц А.С. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНОЇ ТЕХНІКИ ПРИ УКЛАДАННІ БЕТОННОЇ СУМІШІ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ** 627
- Лаврухін О.В., Кравець А.Л., Кульова Д.О. НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ПРИ РОЗШИРЕННІ ВИДІВ ПОСЛУГ ЩОДО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ МАЛИХ ОБСЯГІВ** 631
- Cui Lanbing, Lozynska Inna BRIEF INTRODUCTION OF HENAN PROVINCE'S ECONOMY AND SOCIETY** 636
- Li Mengdan ENTERPRISE' ORGANIZATION STRUCTURE ANALYSIS - CHINA CASE. THE IMPACT OF ORGANIZATIONAL STRUCTURE ON ENTERPRISE MANAGEMENT** 640
- Литвиненко О.О., Давиденко Л.П. В'ЯЗКІСНІ ВЛАСТИВОСТІ ДЕЯКИХ РІДИННИХ СИСТЕМ** 643
- Лоза Т.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ: СОЦІАЛЬНА СФЕРА У ПИТАННІ ВИБОРУ МІЖ РІВНІСТЮ ТА СПРАВЕДЛИВІСТЮ** 645
- Ломотько Д.В., Носко Н.А. РОЗРОБКА ГНУЧКОГО МЕХАНІЗМУ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОДІЯЛЬНИХ ЗАЛІЗНИЧНИХ ЛІНІЙ** 651
- Лопатинська І.С. «ХМАРНІ» ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ** 654
- Лук'яненко Н.Е. ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРАХ** 657
- Луцик І.Б., Рак В.І. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ БАЗ ДАНИХ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ** 660
- Лялюк Г. ДО ПРОБЛЕМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СІРІТСТВА В УКРАЇНІ** 663

Макаревич І., Чабан А. ЕЛЕМЕНТАРНІ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЧАСТИНИ ЛАНДШАФТНИХ КОМПЛЕКСІВ	669
Макарчук І.М., Яременко Л.М. ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ КРАЇН В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	674
Маковська К. ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ 2019 РОКУ НА ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ ДОБРОБУТУ УКРАЇНИ	679
Малишко В.В. РОЗВИТОК ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	681
Малько М.М., Угрімова І.О. ОСОБЛИВОСТІ ПОКАЗНИКІВ КРОВІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРИ ДОБРОЯКІСНОМУ ЛІМФОРЕТИКУЛЬОЗІ	687
Малюк О.Ю. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ, АРХІВНОЇ ТА МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ	690
Maliarchuk M.P., Markovska O.E., Maliarchuk A.S. THE HUMUS STATE OF SOIL AND GRAIN SORGHUM PRODUCTIVITY WITH DIFFERENT TILLAGE AND FERTILIZATION SYSTEMS IN CROP ROTATION ON IRRIGATED	693
Марків В.М. ОСНОВНІ ЦІЛІ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ ЗМІСТУ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	697
Марковська Н.К., Грибова Н.Ю., Хижан О.І., Ковшун Л.О. КОНТРОЛЬ ВМІСТУ ТОКСИЧНИХ ХІМІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ВОДІ	701
Марціясь Б.І. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ	704
Масалигіна В.В. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	708
Матвієнко Т.І. АКВАКУЛЬТУРА. ШЛЯХИ І ПЕРСПЕКТИВИ	

РОЗВИТКУ	712
Матвієнко-Біляєва Г.Л. ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНТО-СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ, ЩО ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ	715
Мацковська К.О., Волкова Ю.М. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ	718
Medkova O. WHAT TO TEACH	721
Мельник Ю.М. СЕНСОРНА МОДАЛЬНІСТЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	724
Мигалина З.І. ДОСВІД ВИРІШЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОБЛЕМ ДІТЕЙ-МІГРАНТІВ У США	728
Михаленко І.В., Бойчук І.В., Тетерук О.В. АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	733
Міхова І.М. СВОЄРІДНІСТЬ ЗАСОБІВ АКТИВІЗАЦІЇ ІНТЕРЕСУ ДО ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ РІЗНОВІКОВИХ ГРУП	738
Моїсеєнко Т.Є. СТРУКТУРА БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЇХ ВИКОНАННЯ	743
Молоканов Ю.В. ЗАДАЧА ПРО ПЛОСІЙ НАПРУЖЕНИЙ СТАН ДЛЯ НАПІВНЕСКІНЧЕНОЇ СМУГИ	747
Невалёный В.С. ИСТОРИЯ МЕТОДОВ ПРЕПОДАВАНИЯ АКАДЕМИЧЕСКОГО РИСУНКА XVIII - НАЧАЛО XIX ВВ.	751
Нежлукченко Т.І., Папакіна Н.С., Кушнеренко В.Г., Нежлукченко Н.В., Корбич Н.М. ОСВІТНІЙ КОНТЕНТ ДЛЯ СЕРЕДОВИЩА НАВЧАННЯ В ГАЛУЗІ ЕКОНОМІЧНИХ, МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ ТА АГРАРНИХ НАУК У РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ ЕСОІМРАСТ	755
Нестор М.В. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ	

РОБОТИ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ ВНЗ І-ІІ Р.А. ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	760
Нехаенко О.В. ПЕРСПЕКТИВЫ И ТRENДЫ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ СОЦИОЛОГИИ	766
Нечай Д. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ	769
Нєженцев О.Б. ОПТИМІЗАЦІЯ МЕХАНІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРИВОДУ ПЕРЕСУВАННЯ МОСТОВОГО КРАНА В РЕЖИМІ ДИНАМІЧНОГО ГАЛЬМУВАННЯ	773
Никифорчук М.І. ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ	777
Ніжегородцев В.О., Суло Т.С., Полюхович А.Д. КОМП'ЮТЕРНИЙ АНАЛІЗ ДАНИХ В ЦИФРОВИХ СИСТЕМАХ ОБЛІКУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ	781
Нісходовська О.Ю., Марусей Т.В. ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА»	784
Новицкая Н.А. ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ «ПУЕТ» НА ОСНОВЕ УЧЕТА ИХ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ВОСПРИЯТИЯ ЗНАЧИМОСТИ ДАННОГО ПРЕДМЕТА В СИСТЕМЕ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ	788
Novikova I.P. LATIN AND FRENCH BOROWINGS IN THE ENGLISH LANGUAGE (ON THE EXAMPLE OF RICHARD PRESCOTT' S STORY «OFFICIALLY DEAD»)	791
Номеровська Т.С., Петренко О.П. ТОЧНА БЕЗЗБИТКОВОСТІ ЯК СПОСІБ ПЛАНУВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	795
Обелець Т.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	799

- Обух Л. МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ ЯК РІЗНОВИД ФУНКЦІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 804**
- Окорський В.П. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ НА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 808**
- Онищенко К.І., Пуртов В.Ф. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ «ДТЕК» 814**
- Опанасенко В.П. ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ SCADA/НМІ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ 818**
- Орехова С.Є. ФІЛАТЕЛІЯ – СУЧАСНИЙ РУХ В ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ 823**
- Орленко Н.А., Совгіря Т.М., Старостіна К.В. РЕГУЛЮВАННЯ НА ПРАВОВОМУ РІВНІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ СФЕРІ 827**
- Осадчук Н.П. КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ, РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ РАДІОТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ АКМЕОЛОГІЧНО СПРЯМОВАНОГО КУЛЬТУРОВІДПОВІДНОГО СЕРЕДОВИЩА 831**
- Павелків К.М. ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ 836**
- Панчук Г., Панчук В.-Б. СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ОДНОГО ІЗ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 840**
- Паньків Ю.І. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ 845**
- Парійчук В.А. ВІДСУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КАМПАНІЇ**

- ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК
ФАКТОР ВИНИКНЕННЯ НЕДОВІРИ ДО ОРГАНІВ ВЛАДИ** 848
- Пасенко Н.К. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІСНУЮЧИХ МЕХАНІЗМІВ
ІТ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ** 852
- Пасічник Т.Д. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНЦІЯ» І
«КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ
КОНТЕКСТІ** 857
- Перерва В.В. ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЕЛЕКТРОННОГО
НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ** 860
- Пересада В.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА
УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ** 863
- Периста К.Е. РОЛЬ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ
СУСПІЛЬСТВА** 868
- Петришин А.І. ВИЗНАЧЕННЯ ПОХИБКИ ОБЕРТАННЯ
ІНДУКЦІЙНОЇ ГОЛОВКИ З ВИКОРИСТАННЯМ
СПЕКТРАЛЬНОГО АНАЛІЗУ** 873
- Петровська С.І. МЕТА-АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ
ЯКОСТІ МІСЬКИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ** 876
- Петрушенко В.Л. РІЗНОВИДИ ТА СТРУКТУРА ЗНАННЯ В
СУЧАСНІЙ ЕПІСТЕМОЛОГІЇ** 879
- Петрушенко О.П. БІОЛОГІЧНА САМОІДЕНТИЧНІСТЬ
ЛЮДИНИ В СВІТЛІ НОВИХ МЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇЇ
УТОПІЧНА СКЛАДОВА** 884
- Петрушко М.П., Тарасенко М.В., Кабасова І.О., Чуркіна О.В.
ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ КОНЕЙ В
ПОЛЬОВИХ УМОВАХ** 887
- Петухова І.Ю., Альохіна Н.В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ**

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «АНАЛІТИЧНА ХІМІЯ»	892
Пильтяй О.М. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОЇ ПРАЦІ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ	896
Пігарєв Ю.Б. СЕМАНТИЧНА ІНТЕРОПЕРАБЕЛЬНІСТЬ ВІДКРИТИХ ДАНИХ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД	901
Піддубний В.О. НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ГУРТОК ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ	906
Піддубний В.О. ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ В ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ ГАЛУЗІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ ТА РАДІОТЕХНІКА	910
Підпала Т.В., Сморочинський О.М., Назаренко М.В. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕЖИМІВ ТЕРМООБРОБЛЕННЯ КОВБАСНИХ ВИРОБІВ	913
Пірус Я.Р. ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ	918
Пітух В. АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ	921
Пішун С.Г., Білокур А.В. ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В ІНТЕГРОВАНІЙ МУЗИЧНО-ТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	925
Пльонцак Н.В. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ НОВОГО РЕМІСНИЦТВА В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	929
Побіянська Н.Б. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ЯВНО НЕВИГІДНИХ УМОВ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ	932
Повідайчик О.С., Хоминець С.І. ТЕХНОЛОГІЯ КОНЦЕТРОВАНОВОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ НАУКОВО-	

ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ	937
Подковирофф Н. МІЖКУЛЬТУРНА ОСВІТА ЯК НОВА СТРАТЕГІЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	940
Половка С.Г., Шевчук О.А. «ТЕХНОГЕННІ» ЗАХВОРЮВАННЯ ТА СМЕРТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	943
Попадич О.О. ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ПРАВОВИХ ЗНАНЬ МАЙБУТНІМИ МЕНЕДЖЕРАМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	946
Постранська А.В. ТВОРЧІСТЬ АРХІТЕКТОРА ЧАРЛЬЗА РЕННІ МАКІНТОША. МИСТЕЦЬКА ШКОЛА В ГЛАЗГО. АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СТИЛЬОВЕ ОФОРМЛЕННЯ	951
Потапчук О.І. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	956
Пригара М.В., Васютяк О.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	959
Пристемський О.С., Подаков Є.С. МОДЕЛЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	964
Приц Р.С. СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ЯК ВИД СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ	968
Прокопець Л.В. ТЕХНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВИРОБНИЦТВА	973
Прохорова Н.А. РИСУНОК ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЧИННИК ТВОРЧОСТІ В МИСТЕЦТВІ БАТИКА	977
Пукало М.І. ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ	981

Пуртов В.Ф., Бурминська А.С., Жердева О.О. ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТА В КОЛЕКТИВІ ЦЕНТРА НАДАННЯ ПОСЛУГ	986
Путятіна Л.І., Лалазарова Н.О. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ У СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	990
Радченко С.Г. ОФІЦІЙНІ ТА НЕОФІЦІЙНІ КАНАЛИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ФАКТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЙ УПРАВЛІННЯ	995
Рассадіна І.Ю. ДИНАМІКА НАКОПИЧЕННЯ СУХОЇ РЕЧОВИНИ ФІТОМАСИ РОСЛИН РИЖНЮ ЯРОГО ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ	1000
Рибак О.І. ФІНАНСОВІ РІШЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ В ЕКОНОМІЦІ	1004
Рогач С.М. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	1009
Рой М.М., Соловйов В.В. ДЕЯКІ ТЕХНОЛОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИПРОБУВАННЯ ГЛИБОКОЗАЛЯГАЮЧИХ ГАЗОНАСИЧЕНИХ ПЛАСТІВ З ВИПУСКОМ ГАЗУ НА ПОВЕРХНЮ	1014
Рокосовик Н.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІКИ І МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	1021
Романова Н.В. ЕМОЦІЇ «МЛАДШЕЙ ЭДДЫ»: СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ	1026
Росінський Д.М., Петрук В.В., Васюк Д.В. ДИСТАНЦІЙНО КЕРОВАНИЙ СВІТЛОДІОДНИЙ ЛІХТАР НА СОНЯЧНІЙ ЕНЕРГІЇ	1031
Руда М.В., Паславський М.М. ПОНЯТТЯ НАДІЙНОСТІ СКЛАДНОГО ЛАНДШАФТНОГО КОМПЛЕКСУ	1035

- Руссу Д.Е. КОММУНИКАТИВНА СИСТЕМА АВТОСТОПА 1040
- Савенко Н.М., Григоренко Т.В., Базаєва А.М., Чужма Н.П.
МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ
РИБНИЦЬКИХ СТАВІВ 1043
- Савчук Н.В. ІНТЕРНЕТ-ПОСЛУГИ – ЧИННИК ПРИСКОРЕННЯ
РОЗВИТКУ НАУКИ 1046
- Савчук Л.Б., Білецький В.С. ВМІСТ ЛІПІДІВ ТА
СПІВВІДНОШЕННЯ ОКРЕМИХ КЛАСІВ У ЯЙЦЯХ ПРИ
ПІДВИЩЕННІ В РАЦІОНІ ГУСОК РІВНЯ ЛІНОЛЕВОЇ
КИСЛОТИ І ВІТАМІНУ Е 1048
- Садовська А.В. МОДЕРНІСТСЬКІ ПОШУКИ УКРАЇНСЬКОГО
ТЕАТРУ КІН. ХІХ–ПОЧ. ХХ СТ. 1052
- Саламатіна О.С. ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ У
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ 1055
- Самойленко Є.В. МІСТА, ЩО РОЗТАШОВАНІ НА ВЕЛИКИХ
РІКАХ. ПРИРІЧКОВІ ТЕРИТОРІЇ, ЯК ОБ'ЄКТ ОКРЕМИХ
ТЕМАТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 1060
- Семакіна Д.Е., Шуляк С.В.МОТИВИ ІРАНСЬКОГО
ВТРУЧАННЯ В ГРОМАДЯНСЬКУ ВІЙНУ В СІРІЇ:
БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР 1065
- Сидякіна О.В., Масюков В.В. ФОРМУВАННЯ
ПРОДУКТИВНОСТІ ГІБРИДІВ ПЕРЦЮ СОЛОДКОГО РІЗНИХ
ГРУП СТИГЛОСТІ В УМОВАХ КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ
НА ПІВДНІ УКРАЇНИ 1070
- Сіньогіна Є.С., Починок В.В. СВІТОВА ЦІННІСТЬ
УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРІВ. СИЛЬНІ СТОРОНИ
УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИКА 1075
- Сірант В.М., Підлісний В.В., Семенов О.М. ПЕДАГОГІЧНЕ
ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ОПТИМАЛЬНИЙ ПІДХІД В

ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	1080
Скляренко О.В. ХАРЧОВІ ВЛАСТИВОСТІ МОЛОКА КОБИЛ	1085
Славіна Н.А. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	1090
Слободянюк С.О. ЧАСТИНА ІІ МОНОГРАФІЇ ТЕОРІЯ ТРИВАЛОЇ МІЦНОСТІ ТА СТІЙКОСТІ СТЕРЖНЕВИХ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ СИСТЕМ	1095
Сморочинський О.М., Сопочев І.В. АНАЛІЗ МЕТОДІВ ДЕФРОСТАЦІЇ М'ЯСНОЇ СИРОВИНИ	1101
Соколова О. ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	1105
Соловьев В.В., Прокопенко А.А., Просветов С.Д. ГЕОМЕТРИЧЕСКОЕ И ЭЛЕКТРОННОЕ СТРОЕНИЕ МОЛЕКУЛЫ МЕЛАТОНИНА	1107
Станкевич Г.М., Борта А.В., Страхова Т.В., Желобкова М.В. ЗАЛЕЖНІСТЬ ФІЗИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЗЕРНА КУКУРУДЗИ ВІД ВОЛОГОСТІ	1112
Стасіневич С.А., Протасенко С.І. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ БІРЖОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	1115
Стежко С.О. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ	1120
Styfanyszyn I.M., Yurko N.A. THE INFLUENCE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES ON EDUCATION	1125
Стремоухова И.В. ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ	1128
Стромчинська Т.В. ДОСВІД ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ:	

ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	1131
Стуканова Ю.Р. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ У ПЕРІОД «ВІДЛИГИ» (НА МАТЕРІАЛІ ЛІТЕРАТОРІВ ДОНБАСУ)	1135
Сук П.Л. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ І ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНІВ «ЗАТРАТИ» І «ВИТРАТИ»	1140
Супронюк М.В. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ОСІБ З РОЗСІЯНИМ СКЛЕРОЗОМ В УМОВАХ СТАЦІОНАРУ	1145
Сухомлин А.О. ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВТОРИННОГО РІВНЯ	1148
Талавіра Г.М. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА П. П. МЕЛЬНИКОВА В ПЕРІОД ЙОГО РОБОТИ В ІНСТИТУТІ КОРПУСУ ІНЖЕНЕРІВ ШЛЯХІВ СПОЛУЧЕННЯ (1825-1841 РР.)	1152
Тарасенко К.В. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ «M-LEARNING»	1156
Тарасюк Д.Ю. МІСЦЕ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ У РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ	1160
Тарнавський Ю.А. ГЕНЕРАЦІЯ СТІЙКИХ ЕЛІПТИЧНИХ КРИВИХ	1164
Теличко Д.В. ВИБІР РОБОЧОЇ ЧАСТОТИ ДЛЯ ЕНЕРГОЖИВЛЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ШТУЧНИХ ОРГАНІВ	1167
Титовська А.М. СІМ'Я ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	1171
Тищенко М.А. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	1176
Тімофєєв Д.І., Купрієнко Н.В., Русанова О.М. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВЕСЛУВАННЯ НА ЧОВНАХ	

«ДРАКОН» У СВІТІ	1178
Ткачук Н.М. ЗАКОНОМІРНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ З ПОЗИЦІЙ СИНЕРГЕТИЧНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ	1182
Тодоров М.І., Сікоза Д.А. КОМПЛЕКСНЕ ЛІКУВАННЯ ГОСТРОЇ КАТАРАЛЬНОЇ БРОНХОПНЕВМОНІЇ У СОБАК ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ НЕ СТЕРОЇДНОГО ПРОТИЗАПАЛЬНОГО ПРЕПАРАТУ ЦЕЛЕКСИБ	1186
Топорівська С.В. РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ	1190
Третьякова Л.Д., Митюк Л.О. ПРОБЛЕМНО-ІМІТАЦІЙНИЙ МЕТОД ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»	1193
Троїцька О.О. ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ ФУНКЦІЇ ВЕТСАНЗАВОДІВ	1198
Трускавецька І.Я. ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ВИДОВОГО РІЗНОМАНІТТЯ ІХТІОФАУНИ ОЗЕРА ЧОРНЕ ВЕЛИКЕ	1204
Турчак Д.В. ЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	1208
Тягнибок М.Л. СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВІЛ-ІНФІКОВАНИХ ДІТЕЙ	1210
Умаров У., Маслов А.Ю., Колесник С.В. КОЛИЧЕСТВЕННОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ СУММАРНОГО СОДЕРЖАНИЯ ФЕНОЛЬНЫХ СОЕДИНЕНИЙ В ПЛОДАХ АНИСА ОБЫКНОВЕННОГО	1214
Федина В.В. СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАГАТОРІВНЕВИХ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ	1217
Fedoryshyna K. AUTOCRACY PROMOTION: WHEN TERMS MATTER	1221
Федорук А.Д. СТИЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА	

ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ	1225
Фєдуркіна П.Ю., Пустоварова О.О. ДОЛЯ ЛІТЕРИ Ф В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	1228
Фішер Н.В. НАЙПОШИРЕНІШІ СХЕМИ УНИКНЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ФІНАНСОВО – ГОСПОДАРСЬКИМИ СУБ'ЄКТАМИ В УКРАЇНІ	1233
Франчук В.П., Свєткіна О.Ю., Анциферов О.В. РОЗРАХУНОК ТЕМПЕРАТУРИ В ЗОНІ КОНТАКТУ КУЛЬ ПРИ ВІБРОУДАРНОМУ ПОДРІБНЕННІ	1237
Франчук-Кривая Л.А., Пчелинская Л.В., Лысый Н.П. ОБЗОР ПРЕПАРАТОВ ДЛЯ ИММУНОПРОФИЛАКТИКИ ИНФЕКЦИОННЫХ БОЛЕЗНЕЙ ПТИЦЫ	1241
Хайдарова Л. ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЮ ВИДОБУВНОГО ПРОЦЕСУ В НАФТОГАЗОВОМУ КОМПЛЕКСІ	1245
Hardeep, Ponomarova L.N. OPPURTUNITIES OF WASTE COFFEE GROUNDS	1248
Хареба В.В., Хареба О.В., Комар О.О. ОПТИМІЗАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ПАСТЕРНАКУ ПОСІВНОГО	1250
Ходосовцева Ю.А. БІОІНДИКАТОРНІ ВЛАСТИВОСТІ ЛИШАЙНИКІВ В УРБАНІЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	1257
Холявко В.В. МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ В КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	1261
Хомич Ю.В., Пида С.В., Токарський О.С. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ У ПОСІВАХ НУТУ ЗВИЧАЙНОГО (<i>CICER ARIETINUM</i> L.) СОРТУ БУДЖАК	1266
Хоружий С.Г. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	1272
Чалий О.І., Чалая О.С. ВІДТВОРЮВАЛЬНІ ЯКОСТІ	

СВИНОМАТОК В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД РЕЖИМУ ВИКОРИСТАННЯ КНУРІВ	1277
Chen Yang, Lukash S. ECONOMETRIC ANALYSIS ON THE INFLUENCING FACTORS OF RURAL RESIDENTS' CONSUMPTION BEHAVIOR	1279
Чумак Т. ПРОРОЧІ ВІЗІЇ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	1284
Шабатура Т.С. ОСНОВНІ ДОМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	1289
Швай Р.І. ТЕОРІЯ ТВОРЧОСТІ ЯК ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	1292
Шевага В.П., Калитчук П.П. ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕУСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ОСНОВ НАРИСНОЇ ГЕОМЕТРІЇ ТА ІНЖЕНЕРНОЇ ГРАФІКИ	1296
Шевчук Н.П. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДОВІЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ КОРІВ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ РОДИН НА ЕТАПІ УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ	1300
Шекк П.В., Бургаз М.І. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АКВАКУЛЬТУРИ У ВНУТРІШНІХ ВОДОЙМАХ УКРАЇНИ	1305
Шепель І.В. ПОЛІПШЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ОСНОВ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ	1310
Шеремета Л.П. МЕТОД ВПРАВ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	1315
Шеретько І.В. ДО ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	1320
Шимко А.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ	1325
Шмигельська І.М. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ У З ВРАХУВАННЯМ	

ДОСВІДУ ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇН	1329
Штерма Т.В., Скуляк В.М. РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ	1334
Shuliuk B.S., Petrushka O.V. THE ROLE OF STATE FINANCIAL CONTROL IN A MARKET ECONOMY	1338
Шумейко І.В., Сергієнко О.А. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ	1341
Шумикін С.О. КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЕКТУВАННІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЗВАРЮВАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА	1347
Щербак І.С. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ ЯКІСНИХ ПОСЛУГ МЕДИЧНИМИ ЗАКЛАДАМИ	1351
Юшина О.В., Заремба А.А. РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	1355
Ярий Ю.В. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	1360
Яцканич Н.М. ФОНЕТИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ – ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ/ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	1363